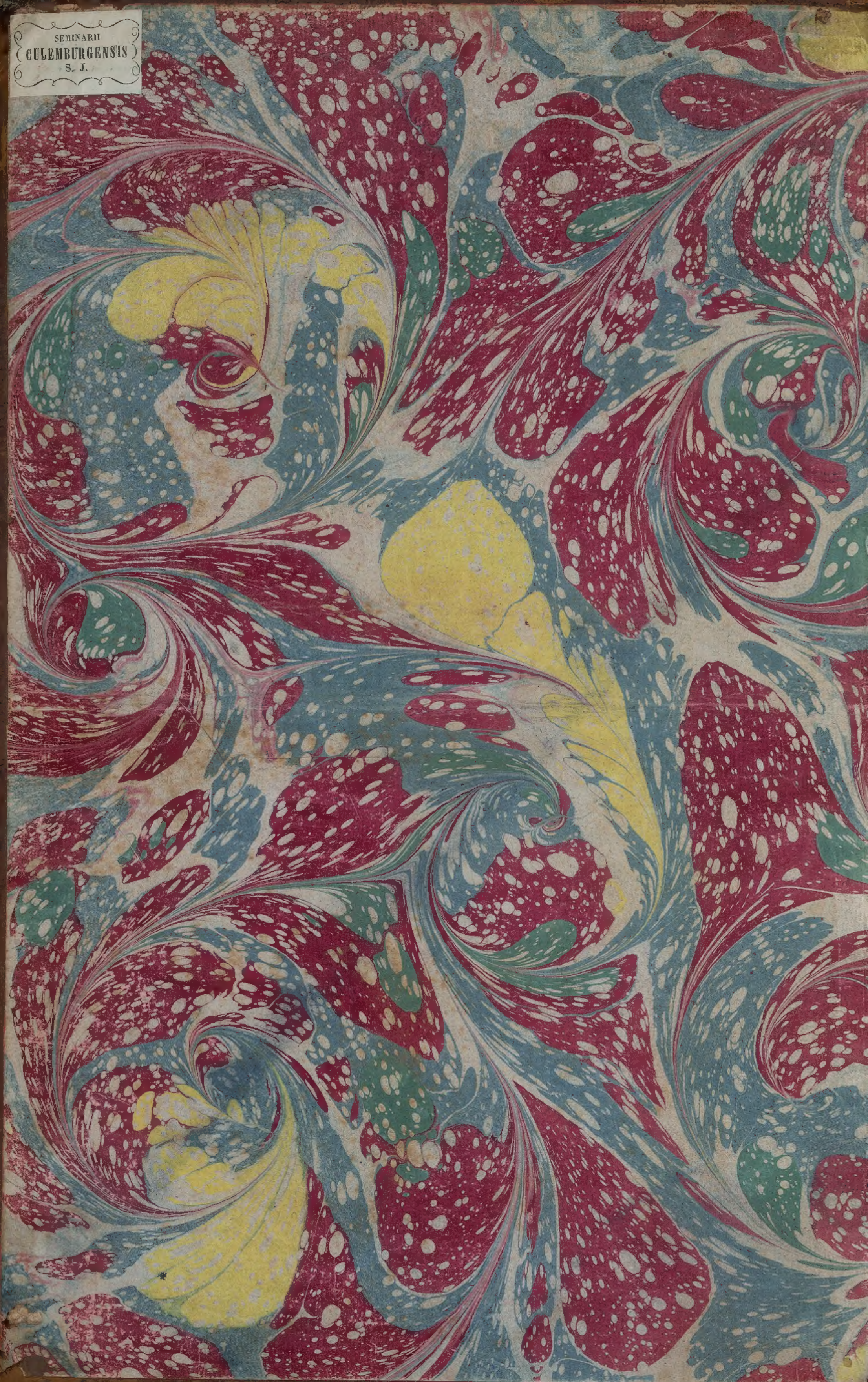

SEMINARII
CULEMBURGENSIS
S. J.

AD CONCILIA
VENETO-LABBEANA
SUPPLEMENTUM

SANCTORUM CONCILIORUM ET DECRETORUM COLLECTIO NOVA,

SEU

COLLECTIONIS CONCILIORUM

A PP. PHILIPPO LABBEO, & GABRIELE COSSARTIO

Soc. JESU Presbyteris

PRIMUM VULGATÆ,

DEIN EMENDATIORIS, ET AMPLIORIS

OPERA NICOLAI COLETI SACERDOTIS

VENETIIS RECUSÆ

SUPPLEMENTUM,

In quo additamenta, variantes lectiones, emendationes ad Concilia Veneto-Labbeana;

NOVA ITIDEM CONCILIA, AC DECRETA PERMULTA EXHIBENTUR.

Omnia ex editis & M. SS. codicibus undique quæsitis Græcis Latinisque, collegit, digessit, additisque præfationibus, notis, dissertationibus historicis, criticis, chronologicis, dogmaticis illustravit

JOANNES DOMINICUS MANSI

LUCENSIS,

Clericus Regularis Congregationis Matris Dei.

TOMUS QUINTUS

Ab anno MCCCCXV. ad annum MDC.

LUCÆ MDCCLI.

Ex Typographia Josephi Salani, & Vincentii Junctinii.

SUPERIORUM FACULTATE.

SYLLABUS

EORUM, QUÆ IN QUINTO CONCILIORUM TOMO CONTINENTUR.

In

BASILEENSE CONCILIUM OECUMENICUM

EX PARTE REPROBATUM,

Anno 1431. cœptum, & anno 1446.

ABSOLUTUM.

Acta Reliqua Anni 1437.

CEDULA COMMISSIONIS

Facta Deputatis in Sacro Concilio.

Extat in opusc. seu orat. Panormita. pro concilio sæpius excusa.

Ligantur per sacras deputationes Dominus cardinalis S. Petri, D. Panormitanus, D. Episcopus Burgensis, quibus detur plena potestas super bullationem litterarum, de quibus agitur, & earum destinatione; ita quod per hoc quod ipsi facerent, nullum præjudicium alicui gigneretur, & per hoc sit pax, & tranquillitas inter patres de concilio, cessentque omnes agitationes, & molestationes, & cum bona pace, & tranquillitate procedatur ad alia negocia in hoc sacro concilio tractanda; & ista ultima clausula sit firma quod non possit mutari sive violari, & quod duret eorum potestas per totam diem crastinam, *quæ erat* XV. *die Maji.*

ÆNEÆ SILVII PICCOLOMINEI

Senensis Oratio habita Basileæ in Divi Ambrosii celebritate.

Ex M. S. Cod. Lucensi.

Si quis me roget, RR. Patres, cur a majoribus sanctorum virorum commemorationes sint introductæ, facile quidem responsum dabo: non tam propter illos, ut gloriam anteactæ vitæ recipiant, quam propter nos, ut illorum sequamur exempla. Quid enim est quod nostris præconiis egeant, qui apud maximum Deum recepti, summo illo & ineffabili divinitatis splendore fruuntur? Quidve omnino mortalem exposcant laudem, qui habitantes cum Christo angelicis continuo vocibus extolluntur? Nempe ita beati sunt illi, ut nec addere quicquam eis, nec auferre nostra studia possint. Fiunt igitur ad nostram *constitutionem* (f. *institutionem*.) commemorationes hujusmodi, ut audientes illorum vitam, quorum vel ortus in lucem, D vel transitus ad gloriam celebrantur, quales illi fuere, tales nos esse nitamur. Qui quidem tanta probitate vixerunt, ut pars felicitatis existat nosse quid fecerint. Ea de causa placitum est hero meo, Mediolanensi archiepiscopo (Francisco Piccolpasso.), quoniam hodiernus dies antecessori suo beatissimo & excellentissimo doctori Ambrosio sacer est, non solum ante conspectum vestrum divina celebrare officia, sed mihi quoque de tanto viro, & coram tot tantisque patribus, ut orationem habeam omnino insufficienti committere. Vereor tamen, ne sicut negare nescivi, sic etiam obedire non sciam. Obruit enim me magnitudo gestorum, quæ si vo- E luerim omnia recensere, nec mihi quidem dies sufficere, nec memoria tanta tenebit. Perterret me quoque vestra majestas, in cujus præsentia nil nisi tersum dici fas puto. Sed quoniam hunc locum ascendi, & aures vestras auditioni paratas video, antiquius arbitror aliqua dicere, quam penitus obmutescere, ne vel RR. Domini mei archipontificis desiderio desim, vel huic celeberrimo festo injuriam faciam; nequaquam tamen meis confisus viribus, sed divino numine fretus ad rem veniam. Ambrosius noster

nesciat applicare. Sed quid ego in avaritiam armo Gentiles, cum infiniti ex nostris eam impugnent? Utinamque facile hoc scelus omnes dimitterent, quam facile detestantur. Recte inquit inter suos sermones Zeno: Deus odit avaritiam, est enim libido profunda, cupiditas cæca, tempestas insana, rapacitas sine fine, sollicitudo sine requie ad sua nunquam perveniens vota. Sed quibus ego verbis detestari avaritiam magis queam, quam Augustini, qui fuit hujus Ambrosii nostri discipulus, & sicut ipse fatetur, per lavacrum fidei filius? errorem namque Manichæorum apud Carthaginem imbiberat adolescens, quem, sicut nostis, Ambrosius sibi detraxit, quod unum inter nostri doctoris egregia facinora non dubitaverim nominare; ex Ambrosio namque recepit ecclesia, quidquid postea magnus attulit Augustinus. At quid ille de avaritia? nempe ita in eam irascitur, ut hæreticis æquiparare avaros non vereatur in eo libro, qui est contra Donatistas. *Quæro enim ipse quis peccet gravius, an qui nesciens in hæresim incurrit, an qui sciens ab avaritia, hoc est Idololatria recessit*; exinde subdit: *sicut ergo hæretici regnum Dei non possidebunt; ita & avari regnum Dei non possidebunt*. Omitto infinitos testes, ne longior fiam, neve Flaccus de nobis rideat dicens: *amphora cœpit institui, currente rota cur urceus exit?* Redeo ad nostrum Ambrosium, cujus semper in ore Apostoli verbum erat, quo servitutem idolorum prædicat avaritiam, ideoque revocandam esse labentem rationem dicebat, ejusque monitis fore obtemperandum. Subditos suos homines esse dicebat, hoc est umbram & pulverem, ut ait Flaccus, sed præditos animo immortali; Hunc unum esse ditandum, colendum, ornandum, reliquis vero in rebus non magnum studium esse ponendum, sed utendum pro commeatu hujus brevissimæ vitæ, ac velocissimæ. Solebat referre Socratem, qui magnum auri pondus abjecit, ut expeditius sequeretur philosophiam; nec putavit se posse virtutes simul & divitias possidere. Referebat etiam Diogenem Cinicum humana omnia contemnentem, qui se ideo magno rege ditiorem asseverabat, quoniam ipse videlicet paucioribus indigeret. Sororia quoque de nostris narrabat, omnesque illos paupertatis amatores afferebat in medium, qui post Christum usque ad sua tempora abjectis mundanis opibus se ipsos abnegaverant. Non hic thesaurizandum, sed in cœlo admonebat; & cum esset eloquentissimus facile omnia suadebat. Nec enim cohortari ad virtutem ardentius, aut a vitiis revocare acrius quisquam potuit quam Ambrosius, quia quod aliis prædicabat ipse, primus implebat, nec alius domi erat quam in ecclesia. Thesaurum suum inter egentes assidue dividebat, asserens quia hujusmodi ecclesiarum bona non magis possidenda tradantur, quam dispensanda committuntur. Et quonibm eleemosinæ peccata delent, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extinguunt, nihil tam aptum fidei, aut tam conveniens pietati putabat, quam egentium

De Bapt. ante cont. Donat. lib. xv.

A juvare pauperiem, infirmorum curam recipere, & fraternis necessitatibus subvenire. Erat etiam ejus studium visitare languentes, provocare hospitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Cœcorum baculus, esurientium cibus, spes infirmorum, solamen languentium fuit. Ita in singulis virtutibus eminebat, quasi cæteras non haberet. Nullum ei tempus currebat in vanum; aut enim in ecclesia plebem docebat, aut intra parietes suos dictante Spiritu Sancto volumina conscribebat. Extant adhuc ejus scripta complurima, scientiæ, & sapientiæ Dei plena, quorum si quispiam nosse titulos cupit, successorem ejus hic præsentem adeat, B qui suas reliquias diligentissime perquisivit. Dies mihi deesset, si numerare ejus volumina vellem, quæ non solum ad scribendum, sed ad legendum quoque integram hominis vitam requirunt; videturque & ille mihi, & ante episcopatum & postea oratorios codices lectitasse, nec enim verborum delicias omisit, nec flosculos eloquentiæ sæcularis. Cujus exemplum valde eos refellit, qui poetas & oratores ecclesiastico viro interdicunt, Platonem ut existimo, imitati, atque Hieronymum, quorum alter poetas ex sua civitate excludit, alter ideo se ab Angelo verberatum dicit, quod Ciceroni nimium inhæreret. Sed au-C diant Hieronymum, qui Hieronymi auctoritate se fulciunt; ad Damasum quidem proposita figura Deuteronomii de muliere captiva, sic ait: *Ita & nos facere solemus, quando philosophos legimus, quando in manus nostras libri eorum veniunt vel sapientiæ sæcularis; si quid in eis utile reperimus ad nostrum dogma convertimus. Si quid vero superfluum, de idolis, de amore, de cura sæcularium rerum, hæc radimus; his calvitium inducimus, hæc in unguium more ferro acutissimo desecamus*. Ad oratorem vero Romanum latius rem prosequitur, plurimosque tam ex veteri testamento quam ex novo pro se testes addu-D cens: *quid mirum est*, inquit, *si & ego sapientiam sæcularem propter eloquii venustatem, & membrorum pulchritudinem de ancilla atque captiva Israelitem facere cupio?* Legebat igitur, sicut mihi videtur, etiam sæculares authores noster Ambrosius, magnæ prudentiæ fore dicens aurum in luto quærere; non tamen in tali lectione requiescebat, nec sonabat in ore ejus *Jupiter omnipotens*, & *mi Hercles*, & *mi Castor* & cætera, sicut Hieronymus ait, magis portenta quam nomina. Sequebatur etiam in hoc suas apes, quæ, ut Basilius apud Græcos doctissimus, inquit: nec penitus omnes flores adeunt, nec si quos adeunt, eos to-E tos absumunt; sed eo ablato quod operi suo aptum sit, reliquum omne valere sinunt. Sic de poetis Ambrosius factitabat; nec enim omnes passim admittebat, sed tunc solummodo, cum aut virtutes extollunt, aut vitia effulminant; in reliquis vero non aliter quam ipsi poetæ afferunt de Ulixe Sirenarum cantus timenti, aures obdurabat. Erat præterea in orationibus creber, vigilans in precando, lacrymas Deo non-

ho-

ANNO CHRISTI 1437.

hominibus offerebat; longe a simulatione, longe ab hypochrisi, prædicans semper illud Platonicum, quia ultimus terminus amentiæ est bonum videri cum non sis; unde prohibet ecclesiasticis, ne quis hypocrita in conspectu hominum fiat. Festino ad finem, plurimaque brevitatis causa prætermitto. Nec de parcitate ejus, aut continentia multa dicam, in quibus virtutibus ita enituit, ut parem post hac neminem sibi invenire sciam; abstinebat namque a carnibus, qui carnem crucifigere cum vitiis & concupiscentiis intendebat. Potuisset sub Pythagora vivere, qui ut est in Satyro: *ventri indulsit non omne legumen*. Non ferculorum multitudinem, aut vini, sicut hodie facimus, varietate oblectabatur; tenebat tamen memoriæ, non solum illud psalmistæ: quia vinum lætificat cor hominis; sed Platonis quoque sententiam non ignorabat, qui existimabat fomitem esse quemdam, & pabulum ingenii, virtutisque, si mens ex corpore hominis vino flagraret. Cæterum neque Platonem neque psalmistam velle dicebat, ut passim haurirentur vina; sed modicis honestisque inter bibendum remissionibus refici, integrarique animos ad instauranda sobrietatis offitia. Dicentem quoque cum istis conjungebat Apostolum: *noli aquam bibere, sed vino modico utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*; nihilque aliud vinolentiam esse affirmabat, quam resolutionem veneream, duasque illas voluptates communes nobis esse cum bestiis. Idcirco in pecudum ferarumque haberi numero, quisquis esset voluptatibus occupatus. Adducebat sæpe Socratis verba, quem dicere solitum referebat, multos homines propterea velle vivere, ut ederent, & biberent; se bibere, atque esse ut viveret. Fuit igitur noster Ambrosius mirabilis continentiæ, incredibilis pudicitiæ, infinitæ patientiæ atque humilitatis. Audierat vocem Domini: *discite a me quia mitis sum & humilis corde*, inquientis. Omnibus namque in rebus se vincere reputabat, cum ipse vinceretur, nisi vel honor Dei vel religionis integritas læderetur. Tunc enim incredibili vigore animi, & constanti præsentia resistebat. Tunc nec parcebat ulli, nec timebat quemquam. Tenetis memoriæ, sicut opinor, quo vultu, quo animo, quibusque verbis respondentem illum Theodosio Cæsari tripartita narrat historia, cum sacram illi basilicam vetuit. Scitis quid postea Ruffino pro imperatore supplicanti responderit. Ego, inquit, Ruffine, prædico quoniam eum sacra limina ingredi prohibeo; si vero imperium in tyrannidem mutaverit, necem libenter & ego suscipio. O vocem omnium laude dignam! O animum pastoris egregium! quis est qui martyrem neget Ambrosium? Utinam ille animus, & illa constantia nobis esset, nec enim auctoritatem ecclesiæ in manibus Principum poneremus. Ego faciam, dicebat Ambrosius quod sacerdotis, quod imperatoris est faciat imperator; prius est ut animam mihi quam fidem eripiat. Quod si modo dicere auderemus, major principum esset erga ecclesiam reverentia. Nec enim Theodosii nunc

Juven. Sat. xv. ve. ult.

A deessent, si reperirentur Ambrosii. Sed quid ille de Ambrosio dixerit? audite obsecro testimonium Theodosii. Vix enim, ait, inveni veritatis magistrum. Ambrosium namque solum novi digne vocari pontificem; quo unico testimonio omnes laudes meæ vincuntur. At est non solum Cæsarea laude sublimis, sed etiam divinio præconio illustris Ambrosius, multifariam namque multisque modis clarere hunc hominem divina majestas voluit. Expellebat enim immundos spiritus, illuminabat cæcos, paralyticos liberabat, & omni morbo detentos sanitati restituebat. Florentiæ quoque clarissimi viri Dicentis extinctum subita morte filium suscitavit. Præterea duo corpora martyrum B Gervasii atque Protasii Mediolani reperit. Qui martyres, sicut ait Hieronymus, cum jampridem apparendi haberent tempus, hominem, cui se proderent, inquirebant, eum certe, cui sub ea fide se revelarent, qua martyria sustinuissent. Quibus ex rebus ita erat celebre toto orbe nomen Ambrosii, ut ad solam hominis famam complures pagani ad Christum desciverunt. Inter quos fuit regina Marcomannorum Fritigil. Duo etiam potentissimi viri Persarum ad audiendam sapientiam Sacerdotis venere Mediolanum, habitisque per interpretem cum eo colloquiis, admiratione pleni discesserunt. Quid ultra? tam clara erat hujus pontifi- C cis fama, ut ideo reputatus sit Arbogastes vincere, quia & notum Ambrosio se diceret, & ab eo dilectum. O igitur beatissimam illam urbem, quem tantum meruit habere pontificem! O felicissimum principem, cui tantus patronus est datus! O fortunatissimum populum, qui talem habet apud Deum intercessorem! Ambrosius est qui urbem illam Mediolani populosissimam ex peste præservat. Ambrosius est qui nostro excellentissimo & sapientissimo principi secunda efficit bella; Ambrosius est qui omnes adversariorum conatus infringit. Cæterum quid te subtrahis, quid tergiversaris, oro, quid sic times ad ultimum pervenire? D Heu miserabilis humana conditio, & sine Christo vanum omne quod vivimus. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos fœni. Peregit & noster Ambrosius humanum cursum, sed non invitus e vita migravit, cupiebatque dissolvi & esse cum Christo. Prædixerat ipse quippe suum obitum. Ideoque rogatus a Stilicone comite, ut in vita maneret: non ita inter vos vixi, respondit, ut vivere me pudeat, nec timeo mori, quia bonum Dominum habemus; cumque in lectulo ægrotaret, circumstantium ipse omnium mœstitiam solabatur, & universis circa plorantibus solus ipse cum Christo gaudebat, quem visibiliter ad ipsum de- E scendisse Bassinus episcopus Laudensis ecclesiæ retulit. Cujus præsentia ita confirmatus Ambrosius est, ut paucis post diebus libens & lætus sumpto Dominico corpore spiritum exhalaverit; unde & corpus terra suscepit & animam Christus. Ex cujus exemplo debemus & nos animo præmeditari quid futuri simus; & quia sive Titonis senectutem speremus, seu vivacissimi apud nostros Mathusalem, qui mille annos mi-

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

minus XL. vixisse dicitur, moriendum est tandem. Ob quam causam præparare nos ipsos ad virtutem debemus, & cæteris omnibus pro nihilo habitis animum nostrum ad illa cœlestis aulæ gaudia sublevare, ubi nihil unquam deest, nihil a suo statu tollitur, declinat. Omnia bona atque perpetua exuberant; ubi nemo eget, nemo invidet, nemo furatur, nemo rapit, nemo proscribit, nemo jugulat, & nemo moritur; ubi omnes felices, omnes unanimes, omnes immortales, omnes sunt semper æquales. Ubi quod unius est, omnium est; & quod omnium, singulorum. Ad quam beatitudinem ille nos perducere dignetur, qui cum spiritu Sancto regnat in sæcula benedictus. Amen.

EPISTOLA PHILIPPI MARIÆ ANGELI

ducis Mediolanensis, ad archiepiscopum Mediolanensem & episcopum Albiganensem.

Improbat concilii translationem ad civitatem Florentinam, minaturque impediturum se ipsius celebrationem, quantum in se erit.

Apud Mar. Mar. Vet. tom VIII. pag. 938.

Reverendissimis in Christo patribus, dilectissimis nostris, domino archiepiscopo Mediolanensi & episcopo Albiganensi fratribus nostris dilectis.

Reverendi in Christo patres dilectissimi nostri. Sentimus tam ex his quæ vos nobis scripsistis, quam aliorum relationibus, quod quæritur & tractatur, ut illud sacrum concilium ad civitatem Florentiæ transferatur; de quo profecto non possumus non mirari & habere molestiam. Nam sicut scitis, concilia principaliter fiunt pro reformatione divinæ ecclesiæ, bonorumque morum, & pro danda toti Christianitati pace & quiete; & propterea expedit, quod locus in quo ista concilia celebrari debeant, omnibus sit communis & pacificus, & pacis & tranquillitatis cupidus, & in quo sint personæ quæ pacem & quietem affectent & procurent; seditiones vero & guerras ac divisiones abhorreant & effugiant; & demum qui talis sit, ut unusquisque possit & velit ad eum libere & sine aliqua dubietate se conferre. Quare cum civitas ista Florentiæ ab hujusmodi conditionibus longe differat, & omnibus consideratis, nullatenus ad hæc idonea videatur; non possumus non mirari & dolere, quod eligi debeat pro ipso concilio. Multæ & prope infinitæ rationes adduci possunt ad hoc. Primo, cum dicta civitas guerram facit & habet, & intra seipsam divisa est, & tam intra quam extra habet bellum, nedum civile, sed plus quam civile, ultra guerram quam habet cum finitimis, & realiter ut multo plures sint externi, quam in patria residentes; & ita ut deterior sit hujusmodi divisio & bellum civile, quam ipsa exterior guerra. Habet etiam cives valde seditiosos, & novitatum cupidos. Et insuper dicta civitas adeo sterilis est, ut non colligantur & percipiantur ibi victualia ad usum dictæ urbis ejusque civium & residentium ibidem sufficientia & optima. Quantum vero nobis & illustribus prædecessoribus nostris æmula & suspecta semper fuerit, vos siquidem non ignoratis, & omnibus notum est.

His igitur attentis, oneramus vos, quo magis possumus, ut apud reverendissimos dominos legatos & quoscumque cardinales & prælatos, & denique omnes nationes, in ipso sacro concilio existentes, operam adhibeatis quamcumque possibilem, ut dictum concilium nullatenus Florentiam transferatur; sed eligatur alius locus pacificus, qui conveniat omnibus esse communis: avisantes vos, quod si & quando ipsum concilium Florentiam transferri omnino deberet, nos non permitteremus aliquem ex nostris ad ipsum accedere: immo omnem operam faceremus, quod adhærentes, colligati, amici & benevoli nostri, neminem ex suis ad idem concilium transferri permitterent, rogaremusque quoscumque principes & dominos, ut & ipsi facerent illud idem; & ulterius prohiberemus toto posse, ne aliqui tam per territorium eorum, quam nostrum, transitum haberent ad ipsum concilium accedendi; & sicut hucusque dicto concilio dedimus quoscumque favores nobis possibiles, totum oppositum faceremus; daremusque insuper operam apud serenissimum dominum regem Aragonum, quod nec ipse ex regnis & territoriis suis ad dictum concilium aliquos ire permitteret, & tam per terram quam per mare prohiberet, ne ad ipsum ulla victualia ducerentur; non quidem respectu concilii, sed dicti loci, propter ejus conditiones, quas superius memoravimus. Sunt enim tales quod non potest ipsum concilium ibi bene stare, sed causa esset illud periclitari faciendi. Et ita omnibus in ipso concilio existentibus, aperte & late dicatis, nostroque nomine protestemini, & affirmetis, quod prædicta omnia effectualiter faciemus, casu quo dictum concilium Florentiam transferatur, & ex nunc nos de prædictis apud universum mundum facimus excusatos. Hæc namque scribimus & volumus aperte per vos dici, ne umquam possit dici, quod ipsis dominis de concilio de hac mente nostra non avisassemus, quia si scivissent, forte aliter elegissent. Datum Mediolani, octava Junii, anno MCCCC. XXXVII.

Philippus Maria Angelus dux Mediolani, &c. Papiæ, Angleriæque comes.

EPISTOLA SIGISMUNDI

imperatoris, ad Paulum episcopum Argentinum, suum ad concilium Basileense oratorem.

De falsa bulla super translatione concilii ad civitatem Florentinam.

Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper augustus, Hungariæ, ac Bohemiæ & Dalmatiæ &c. rex. Ibid.

Venerabilis, devote, dilecte. Receptis diebus præteritis nonnullis literis & scripturis de

ANNO CHRISTI 1437.

de manu istius tui cursoris, & tandem aliis a Petro *Saez* magistro monetæ Basileensis, ex eisdem multa & magna percepimus in sacro concilio emergentia, præsertim de bullatione illius bullæ, uti scribis, tam fraudulenter factæ, super nominatione civitatis Florentiæ. Intelleximus etiam ea quæ persuadere videris ad scribendum imperatori Græcorum & aliis, subjungendo qualiter nominationi Florentiæ repugnasti, adhærentibus tibi oratoribus fere omnium regum & principum. Habuimus etiam copias ipsius bullæ & litterarum receptarum tam Italicarum quam Latinarum: quæ omnia legimus: & in præsentia nostrorum & sacri imperii electorum, nobilium & communitatum, cum quibus hic in Dei nomine congregati sumus, referre & iterare mandavimus: qui una nobiscum de hujusmodi sinistris & periculosis novitatibus maxime perturbati fuerunt; cum merito locus esse debeat tristitiæ, ubi tam periculose agitur de rebus nedum tam magni & celebris concilii, verum etiam totius ecclesiæ. Sed utique sic laudamus reclamationem tuam super loco Florentiæ propter rationes per te assignatas, atque alias nobis notas; nec curæ habendum est, quod archiepiscopus Tarentinus ad talia verba tecum devenit. Nam adhuc dicimus, quod voluntas nostra & electorum est in illo, ut futurum concilium *non* celebretur Italiæ; sed in locis ubi principes orbis convenire, & rebus Græcorum, in quibus eis tota virtus consisteret, eorum liberationi a gentili servitute possint operose consulere. Et quamvis jam sacro concilio scribimus, ut usque ad cessum oratorum nostrorum & sacri imperii electorum, ab omni novitate supersedere velint, prout in copia & littera præsentibus inclusa clarius intueberis: tamen propter defectum Avenionensium, qui solvere non audebunt, nec forsan poterunt, deveniendum erit ad novam electionem. Et quia patres adventum hujusmodi nostrorum oratorum expectare non valeant, volumus ut omni diligentia instes pro Buda, quam obtinere speramus, consideratis conditionibus rerum omnium quæ emerserunt, & videntur præ oculis. Quamvis sanctissimus dominus noster papa nobis transmisit bullam super approbatione Florentiæ, Utini, vel alterius loci decretati prius cum necessariis parari, propria & dominorum cardinalium manibus subscriptam, cujus copiam e vestigio tibi transmittemus. Sed unum tibi injungimus, quod nostri parte quantum tibi convenit, persuadere cures, ut tantum facinus in ecclesiam Dei commissum non transeat impunitum, sive sint ecclesiastici, sive laicales personæ, quatenus in futurum via hujusmodi scandali præcludatur. Et quia nostri culminis littera sacro transmissa concilio, cujus copiam, uti præmisimus, habes hic insertam, tenet credentiam in tuam & Gregorii egregii militis oratoris nostri personas, volumus ut illa præsentata super credentia referatis, aut unus vestrum referat, ut intentionem nostram moderetur, secundum quod vobis juxta occurrentium rerum qualitatem, pro bono rei videbitur utilius faciendum, nobis omnia quæ ibidem emerserint continuo rescribentes. Datum Egræ, die quinta mensis Julii, regnorum nostrorum Hungariæ LI. Romanorum XXVII. Bohemiæ XVII. imperii vero V.

Ad mandatum domini imperatoris.

Gaspar Sligk cancellarius.

Venerabili (*a*) Paulo episcopo Argentinensi oratori nostro in sacro Basileensi concilio, devote & sincere dilecto.

Præterea scribimus civitati Basileensi, ut obediant sacro concilio in processu contra tales, qui falsitatem in bulla concilii commiserunt: quam litteram eis præsentare debeas, quia revera magna machinatio in ecclesia Dei tentata est.

EPISTOLA JULIANI CARDINALIS & legati, ad decanum & capitulum ecclesiæ Herbipolensis.

Ut oppignoratas decimas ad præposituram ecclesiæ suæ spectantes redimant.

JUlianus miseratione divina presbyter cardinalis tituli S. Sabinæ, in Germania apostolicæ sedis legatus, venerabilibus in Christo dilectis decano & capitulo ecclesiæ Herbipolensis & amicis nostris carissimis. Ibid. pag. 941.

Venerabiles in Christo dilecti, memoramus nos dudum, dum apud vos constituti essemus ad Bohemiam profecturi, vobis, rationabilibus id tunc suadentibus causis, indulsisse, ut certas decimas tunc expressas, ad præposituram vestræ ecclesiæ spectantes, usque ad summam duorum millium florenorum Rhenensium pignori obligare, & quod pro redimendis successive eisdem decimis subsidium a clero vestro exigere possetis. Cum autem venerabilis dominus Jacobus de (*b*) *Sirck* apostolicæ sedis protonotarius & præpositus ecclesiæ vestræ, quereletur, quod licet subsidium hujusmodi ab ipso clero exegeritis & levaveritis, tamen decimas per vos impignoratas hujusmodi minime curastis redimere; sed subsidium ipsum in alios vestros usus convertistis, in ejus & dictæ præposituræ præjudicium & gravamen: vos rogamus & in Domino exhortamur attente, quatenus cum hujusmodi subsidium receperitis, decimas ipsas indilate redimatis, ne ipse dominus Jacobus ulterioribus nos pulsare habeat querelis; alioquin convincimur adversum vos super his procedere, prout justitia dictaverit & ordo rationis. Ex Basilea, anno &c. MCCCCXXXVII. die 1. mensis Septembris.

Do-

(*a*) Hic Episcopus desideratur in syllabo episcoporum Argentinensium apud Sammartanos.
(*b*) Post Rabanum electus fuit Trevirensis archiepiscopus anno 1439.

EPISTOLA

ad prælatos nationis Germanicæ.

De adventu Græcorum Venetias & promto eorum animo ad unionem.

Martene Tom. VIII. pag. 943.

REverendis in Christo patribus & venerabilibus viris dominis inclytæ nationis Germanicæ.

B Reverendi patres & venerabiles viri, ut ea P. V. significem quæ hic de Græcis inveni & oculis vidi, has litteras eisdem scribere constitui. Applicui enim Venetias XIX. præsentis mensis, & inveni imperatorem & patriarcham Constantinopolitanum, qui octava (*a*) prædicti mensis cum maxima comitiva ecclesiasticorum & sæcularium nobilium, ultra numerum sexcentorum & quinquaginta personarum applicuerant, inter quos est frater germanus præfati domini imperatoris. Inter istos autem sunt ultra XXV. archiepiscopi & episcopi ac nonnulli abbates, multique calogeri & clerici sæculares: Sunt & nonnulli qui dicuntur cardinales ecclesiæ Constantinopolitanæ, & etiam inter eos sunt oratores trium aliorum patriarcharum, &, ut dicitur, de proximo expectatur quidam archiepiscopus magnus de Russia, venturus per terram cum magna comitiva. Nunquam profecto credidissem talem & tantam prælatorum & ecclesiasticorum ac nobilium comitivam invenire: quæ ut ex ipso aspectu facile apparet, valde est venerabilis, & ad hanc sanctam unionem de qua agitur, satis prona apparet, & bene inclinata esse videtur: immo eam, quantum ex verbis conjecturari potest, ardentissime desiderant; quod etiam ex facto id ipsum facile comprehenditur, cum dominus imperator valde infirmus, & dominus patriarcha antiquissimus, ex tam longinquis partibus venerint, & tot periculis et variis casibus se submiserint, ex qua re non potest non comprehendi, immo manibus, ut sic dixerim, palpari ferunt ipsorum animus ad hanc unionem. Et certe nemo est, qui hæc omnia prospiciat, quem ipsi in tanto fervore & tali dispositione ad compassionem non inducant, & de hac unione bene sperare faciant. Ipse dominus imperator a medietate corporis infra videtur non posse se juvare, & impossibile sibi esset transire montes. Similiter & domino patriarchæ qui antiquissimus est. Ipse dominus imperator cras hinc recedet versus Ferrariam (*b*), ad quem locum dominus patriarcha sequenti die iter arriperet, quam sanctum opus sit intendere huic sanctæ unioni, optime videtur. Nec opus fore existimo exhortari vos ad prosequendum & promovendum tam sanctam rem, cum omnis catholicus Christianus naturaliter ad illam inclinatus esse debeat. Hoc audeo dicere, si quis illam promoverit, majus apud Deum meritum acquiret, quam si toto vitæ suæ tempore jejunaret atque oraret, & alia pietatis opera faceret. Si quis impedierit, tamquam infinitarum animarum homicida, in inferno cum Juda portionem habebit. Valete memores semper mei in vestris orationibus, ubicumque fuero, existimetis me non esse solum . . . . .

LITTERÆ CONCILII BASILEENSIS

Quibus mandat eos excommunicari qui Johannem abbatem Cistercienscm dolose ceperant.

SAcrosancta generalis synodus Basileensis in Spiritu-sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, venerabilibus Bituricensi & Auxitanensi archiepiscopis, ac episcopo Eduensi, salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Ibid. pag. 950.

C Quos noxiæ voluntatis adeo captivat perversa intentio, ut auctoritatem sanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum graves prolabentur injurias; nimirum si hos severius ecclesiastica censura percellat, & pro demerito rigorem adjiciat judiciariæ potestatis. Ad audientiam siquidem nostram, dilecto ecclesiæ filio Johanne abbate monasterii Cisterciensis Cabilonensis diœcesis, referente, pervenit, quod cum olim ipse Johannes abbas ad locum de Divione Lingonensis diœcesis, pro certis suis peragendis negotiis equitando tenderet, quidam iniquitatis filii & perditionis alumni, videlicet Johannes *de la Roque*, alias *Arcambaut*, *Ponchon de la Riviere*, & Ludovicus *de Blanchefort*, alias *Le petit Blanchefort* armigeri, nec ordini nec dignitati deferentes, timore Domini relegato, cum nonnullis suis in hac parte complicibus, eumdem D Johannem abbatem habitu religionis indutum, ejusque familiam hostiliter invadentes, captivarunt & captum abduxerunt, & per sex hebdomadas vel circa detinuerunt captivatum, ipsum equis, mulis, libris, vestibus, sigillo & aliis clenodiis, rebus & bonis nequiter spoliando, necnon multiplicia sibi damna, injurias & offensas irrogando in divinæ majestatis offensam, ecclesiasticæ libertatis vilipendium, ipsius abbatis maximum præjudicium & jacturam, ac perniciosissimum exemplum plurimorum.

E Nos igitur attendentes, quod non decet, nec expedit præfatos sacrilegos, ipsisque super hujusmodi horrendis & detestandis excessibus præstantes auxilium, consilium vel favorem, absque animadversione debita relinquere incorrectos, circumspectioni vestræ per hæc nostra scripta committimus & mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum, omnes & singulos hujusmodi sacrilegii patratores, clericos & laicos; ac eos qui ipsis in præmissis dederunt auxilium, consilium vel favorem, excommunicatos & anathematizatos publice nuntietis, & facia-

(*a*) Andreas a sancta cruce tradit Græcos Veneti is receptos fuisse *cum magno campanarum pulsu* die nono Februarii 1438. (*b*) *Quarto Martii Græcorum imperator Ferrariam magno cum equitum apparatu ingressus est, &c.* inquit Andreas a sancta Cruce.

ANNO CHRISTI 1438.

ciatis ab aliis nuntiari; vosque nihilominus de prædictis omnibus & singulis & ea contingentibus auctoritate nostra summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura judicii, solerti & fideli adhibita diligentia, informetis; nec non armigeros prædictos, omnesque alios & singulos clericos & laicos, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, status vel conditionis existant, quos per informationem hujusmodi repereritis commisisse aut committi fecisse vel mandasse prædictos excessus, aut in eis committendis præstitisse auxilium, consilium vel favorem, nominatim & in specie tamdiu excommunicatos, diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis, candelis accensis, in eisdem ecclesiis atque locis, cum in eis fuerit major cleri & populi multitudo, publice nuntietis, & per alios nuntiari faciatis, ac ab omnibus arctius evitari, donec prædicto abbati ablata restituerint, & de injuriis eidem irrogatis satisfecerint competenter, ac cum vestris literis rei veritatem continentibus ad nos seu sedem apostolicam venerint absolvendi. Et insuper vos ipsi, seu etiam duo, vel unus vestrum eosdem armigeros, & alios dicti sacrilegii principales patratores, sub privationis omnium feudorum, quæ ipsi ab ecclesia quomodolibet tenent, ac perpetuæ infamiæ pœnis, eadem auctoritate districtius moneatis & requiratis, quatenus infra certum per vos seu aliquem vestrum eis præfigendum terminum præfato abbati ablata hujusmodi restituisse; necnon de injuriis, damnis & interesse plenariam & condignam satisfactionem impendisse debeant, alioquin infra certum alium terminum, quem eis ad hoc similiter duxeritis præfigendum, ipsos declaretis pœnas prædictas damnabiliter incurrisse, invocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

Ceterum si ipsorum armigerorum & aliorum prædictorum præsentia pro monitionibus eis & citationibus de ipsis faciendis tuti haberi nequeat, nec vobis monitiones & citationes quaslibet per edictum publicum locis affigendum publicis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad noticiam monitorum & citatorum hujusmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem: Volentes quod monitiones & citationes perinde arctent monitos & citatos, ac si eis factæ præsentialiter & personaliter extitissent. Non obstantibus tam felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. illis præsertim quibus cavetur, ne quis extra suam civitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam a fine suæ diœcesis ad judicium evocetur, & ne judices extra civitatem vel diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, seu alii vel aliis vices suas committere, aut alios ultra unam dietam a fine diœcesis eorumdem trahere præsumant, ac de personis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, quam aliis constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque: ac si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat quod interdici, suspendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non possint, per literas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Basileæ, IV. non. Augusti anno a nativitate Domini MCCCCXXXVIII.

ANNO CHRISTI 1438.

EPISTOLA JOHANNIS cardinalis S. Petri, ad Rabanum archiepiscopum Trevirensem.

Commendat ei Nicolaum de Cusa, quem de ecclesia parochiali de Brincastel *providerat.*

Reverendissimo in Christo patri & domino R. Dei gratia archiepiscopo Trevirensi, sacri imperii electori, amico nostro singularissimo. Ibid. pag. 952.

Reverendissime in Christo pater & domine, amice noster singularissime, felices ad votiva successus. Exigit dilectionis affectio, quam ad venerabilem decretorum doctorem Nicolaum de Cusa (a) præpositum monasterii *Meymfelt*, ob ejus laudabilia merita & utilia servitia huic sacro concilio per ipsum sæpenumero impensa habemus, ut has nostras literas in ipsius favorem V. R. P. mittamus. Rogamus igitur eo quo enixius possumus (modo) eamdem paternitatem vestram reverendam, quatenus eum paterna benevolentia suscipere dignemini, non patientes eidem aliquam injuriam aut quovis modo molestiam in persona aut rebus per quempiam inferri, sed nostri amoris intuitu sibi in suis opportunitatibus vestri favoris auxilia impertiri, præsertim in assecutionem pacificam ecclesiæ parochialis oppidi in *Brincastel*, de qua ex commissione per sacrum concilium nobis facta providimus. Iterum eodem affectu eamdem R. P. V. rogamus, quatenus quantocius poteritis, vestrum benignum responsum super his nobis rescribere dignemini, ut eumdem Nicolaum de hoc assecurare valeamus, & eidem persuadere, quatenus se ad filialem & debitam subjectionem & fidelitatem R. P. V. complacentiam absque ulla hæsitatione donet; in quo nobis gratissimam faciet eadem R. P. V. complacentiam, quam votivis successibus conservet Altissimus. Ex Basilea XII. Augusti.

Jo. cardinalis S. Petri, apostolicæ sedis legatus.

(a) Is postea fuit episcopus Brixensis, atque S. R. E. cardinalis, & legatus sedis apostolicæ in Germaniam.

ANNO CHRISTI 1438. 1439.

LITERÆ CARDINALIS ARELATENSIS

Concilii præsidis ad Joannem Grunvvalderum Frigingensem vicarium.

Extat apud Meichelberk in hist. Frising. tom. 2. p. 219.

SPectabilis & egregie doctor, socie & amice noster præcarissime. Salute cordiali præmissa. Scripsimus sæpenumero reverentiæ vestræ, & hæc sacra Synodus injunxit, & suis literis mandavit, ut huc quantocius accederetis; necessitatem enim scitis ecclesiæ universalis & gravitatem rerum circa quas impresentiarum versamur. Si igitur vobis sincerus zelus est ad salutem publicam christianæ religionis, si ad sanctam ecclesiam Dei illa probata fervens devotio, si denique optimus & integer affectus ad consummationem felicem operum sacratissimorum, pro quibus hoc sacrum concilium dignoscitur institutum, exhibere, precamur, non differatis huic sacræ synodo præsentiam vestram. Ecce enim requirit dominus, si est qui diligat domum Jacob, & locum habitationis gloriæ suæ: probatio autem dilectionis exhibitio est operis. Probate igitur, virorum optime, probate vos diligere rempublicam ecclesiæ, dum necessitas urget adeo magna, ut similem nullus audiverit. Si enim præsentiam vestram requisitus denegaveritis ecclesiæ fluctuanti, quis de reatu excusare vos poterit. Instat profecto tempus, quo consummatione votiva doctorum, sanctorum operum fructum reportent fideles priorum laborum. Venite ergo, venite, cum exultatione, ut portetis manipulos vestros. Nostis A quidem exitum acta probare, & non pugnam coronare sed finem; non omnem currentem, sed pervenientem ad terminum accipere bravium. Festinate, eja carissime socie, at & passionum & consolationum sitis particeps, nec solvatis, rogamus, hoc tempore instantis belli cingulum militiæ. Aperiremus quanta impellunt, quantaque perurgent, si singula hujusmodi vestram caritatem latere putaremus: vos autem omnia hæc occulata fide conspicitis. Negociorum vero dispositiones dominus Deghenardus Salching canonicus Frising. harum exhibitor, nobis sincere dilectus, vestræ circumspectioni latius dicet. Sunt etenim hic reverendissimi domini ambassiatores christianissimi regis Franciæ, qui B & in propositione sua elegantissima professi sunt hanc sacram Synodum verissime repræsentare ecclesiam universalem, & decreta saluberrima hic edita pro reformatione ecclesiæ acceptarunt; pro nonnullis tamen honestissime supplicantes, circa quorum expeditionem patres assiduis vigiliis se divertunt. Sunt autem illi ex dictis dominis ambassiatoribus, qui alias hic non fuerant, huic sacro concilio incorporati, & deditissimi ad bonum commune ecclesiæ universæ. Alia demum annunciabit domin. Deghenardus, exhibitor prædictus, quem consideratione nostri habeatis, quæsumus singulari benevolentia C commendatum. Paratus equidem sum continuo pro viribus efficere quæque cognovero grata vestræ amicitiæ quam feliciter huc dirigere & conservare dignetur in omni prosperitate & salute. Scriptum Basileæ die XXIV. Novembris MCCCCXXXVIII.

ANNO CHRISTI 1439.

Documenta Anni 1439.

APPELLATIO PRINCIPUM

electorum.

Martene tom. VIII. pag. 953.

NOS &c. sacri Romani imperii principes electores, coram venerabilibus viris notariis & testibus hic præsentibus proponimus & dicimus, quod licet fidos & indefessos labores impendimus gravissimis expensis, ut catholici principes, sollicita conventione, sedula oratorum missione, ut detestabile inter S. D. N. & sacrum Basileense concilium cessaret dissidium, reformarentur dissidia, fieret pax in populo catholico, in omni honore & reverentia ecclesiæ status reflореret; hactenus tamen, quod dolenter referimus, tam gratum nihil aut acceptum partibus hinc inde nostræ sollicitudines offerre potuerunt, per quod ad pacem nonnunquam digesta oblata medicina condescenderint. Sed nostris undique multorum regum & principum seclusis precibus, pendentibus laboribus & expensis, protestationibus, quæ veluti schismatis fomenta extinguere quæsivimus, in execrabilem & duriorem se divisionem præcipitarunt. SS. D. N. dominum Eugenium papam IV. quadam sua sententia patres sacri Basileensis concilii, ut asserunt & palam prædicant, ab omni pontificali & papali administratione emittentes, ea agunt & nituntur impedire, quæ dictus dominus Eugenius papa & alii Romani pontifices facere consueverunt: dicto nihilominus S. D. N. Eugenio se opponente, & in contrarium omni ut sua, ante, auctoritate utente, id evenit, ut contrariis tam in hujusmodi dissidii & divisionis materia, quam etiam in D aliis casibus, dietim processibus, sententiis, mandatis & edictis nos & nostri molestamur, & quotidie inquietamur; quæ etsi hactenus spe futuræ pacis, licet maximo incommodo, & in grave ecclesiastici gradus periculum patienter sustinuimus: conspicimus tamen non solum ad pacem non conferre, quin immo hujusmodi divisionem multipliciter confoveri. Nos itaque attendentes dum in radice palam contraria prædicatur auctoritas & contradicit, quidquid tandem ejusdem auctoritatis prætextu quomodolibet editur, decernitur, sive mandatur, & dum uni obedire studemus, in aliud veremur incidere; sicque timoratæ undique E fluctuant conscientiæ, nesciunt in quam partem declinare. Succedunt dietim irreparabilia scandala, vertitur in vulgi disceptatione superiorum auctoritas, a summo usque ad ima singuli fidelium conventus, proh dolor! ut videmus, hoc schismate ob singulares affectiones graviter inclinantur. Res hæc tenebrosa in nubibus aeris ingeniorum no-

ANNO CHRISTI 1439.

noſtrorum vires excedit, & absque periculo non valemus apud nos ipſos rem litteratiſſimis tam difficilem determinare.

Quibus attentis, hac hactenus confidentia ducti probabili, noſtra penſata dubitatione ſperabamus, quod neutra nos partium hac diverſitate minime definita aut determinata in alio concilio, ut cum aliis regibus & principibus ſæpe expetivimus, requiſiviſſet; ſed his non obſtantibus, nunc per legatos, nunc per oratores, nunc vero bullarum affixione prætendunt hinc inde nos requirere, ut tam arduiſſima re, quæ de auctoritate eccleſiæ, & fidei catholicæ fundamentis multipliciter variat, partem ſtatim aſſumamus, uni obedientes, reliquum repellendo, quemadmodum in dictis aſſeritur contineri bullis, litteris & proceſſibus, quas hic non repetimus & pro expreſſis haberi volumus, quantum pro nobis faciunt, & non aliter ſeu alio modo, de quo expreſſe proteſtamur, plenius continetur.

Ex illis igitur cauſis & aliis ſuis loco & tempore dicendis, proponendis & allegandis, de quo ſimiliter proteſtamur, ab omnibus & ſingulis mandatis, proceſſibus, ſententiis, ſive edictis obtentu præſentis diſſidii, directe vel indirecte, quomodolibet fulminatis ſeu fulminandis, requiſitionibus jam factis aut in futurum faciendis, pro nobis, noſtris & quibuslibet noſtrum ſubditis adhærentibus & adhærere volentibus, ad ſacroſanctum generale Baſileenſe, futurum generale & œcumenicum concilium, SS. dominum noſtrum Eugenium papam IV. ſanctam ſedem apoſtolicam, alium vel alios, ad quem vel ad quos de jure fuerit appellandum, omnibus melioribus modis, via, cauſa, & formis, quibus hoc efficacius fieri poteſt & debet, tam conjunctim quam diviſim provocamus & appellamus, ſubmittentes nihilominus nos & omnia bona noſtra, ac adhærentium & adhærere volentium præfatorum ſacri concilii SS. D. N. Eugenii, ſanctæ ſedis apoſtolicæ, ſeu alterius ad quem appellandum fuerit protectioni & defenſioni, ex tunc petentes inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime apoſtolos ſeu litteras dimiſſoriales nobis tradi & aſſignari: proteſtantes quod per nos non ſtat, quominus eas recipiamus, ſi quis ſit qui nobis dare vellet, tradere & aſſignare, cum proteſtatione inſinuando, proſequendo hujuſmodi appellationem ſuis loco & tempore opportunis: ſuper quibus a vobis dominis notariis publicis petimus inſtrumentum confici ſeu inſtrumenta tot quot fuerint neceſſaria & opportuna, cum aliis proteſtationibus & clauſulis apponi ſolitis, neceſſariis & conſuetis, ſalvo jure addendi, mutandi, minuendi, & aliis, prout fuit & eſt moris, &c.

Exhibita eſt præſens ſchedula nobis notariis infraſcriptis per reverendiſſimos patres dominos Theodericum archiepiſcopum Moguntinum, ac Jacobum electum & confirmatum Trevirenſem, pro ſe & nominibus propriis; necnon præfatum dominum Theodericum archiepiſcopum, illuſtris principis Frederigi marchionis Brandeburgenſis, reverendum patrem Fredericum epiſcopum Wormatienſem, illuſtris principis domini Ludovici comitis palatini Rheni, & venerabilem dominum Henricum de Erpell. reverendiſſimi patris domini Theoderici Colonienſis archiepiſcopi principum electorum oratores & ambaſſiatores, prout &c. die Jovis XIII. Auguſti, horis veſperarum vel quaſi, in ſtuffa capitulari eccleſiæ Moguntinæ, præſentibus dominis Jo. abbate S. Matthiæ extra muros Trevirenſes, Philippo de *Sirck* decano eccleſiæ Trevirenſis, anno &c. MCCCCXXXIX.

Z. Henricus Dol.

EPISTOLA JANUENSIUM

ad concilium Baſileenſe.

Gratias agunt de liberatione Baptiſtæ de Fliſco & Amfrionis Spinulæ.

Sacroſancto concilio Baſileenſi conſilium ancianorum civitatis Januæ. Ibid.

Scimus, reverendiſſimi patres & domini, præſtantiam veſtram non expectare, ut pro his quæ recte gerit, laus humana aut alia merces ab hominibus rependatur, cum præſertim a ſapientibus traditum ſit, eſſe recte factorum præmium recte feciſſe. Sed & paternitates veſtræ, quæ ſolum Deúm intuentur, & ab eo ſibi rependi cupiunt accumulationem menſuræ, multo minus deſiderant a nobis pro beneficiis ſuis gratiam ſibi referri. Nos tamen dum cogitantes quanta non ſolum benignitate, ſed quo labore ac ſtudio pene incredibili dominationes veſtræ contenderunt, pro liberatione civium noſtrorum Baptiſtæ de Fliſco & Amfrionis Spinulæ, nefas putamus, pro tanto beneficio non agere illis gratias ingentes & infinitas. Magnum profecto fuit beneficium veſtrum, ſed & auxit gratiam illius, quod magno labore ſummaque difficultate res confecta eſt, quamquam nullis accedentibus noſtris precibus dominationes veſtræ hujus liberationis negotium ſuſceperunt. Habemus igitur illis gratias immortales, proteſtantes enixius, ut ſi quid eſt, aut erit in quo poſſimus votis eorum inſervire, id nobis indicetur; namque in omnia vota ſua nos ſemper habebimus ex animis paratos. Data Januæ, anno MCCCCXXXIX. die IX. Septembris.

Conſilium ancianorum Januæ.

PROTESTATIO ULTIMA MAGUNTIÆ

concepta & facta.

Nos, &c. attendentes quod ſi ſacrorum generalium conciliorum ſediſque apoſtolicæ honor & auctoritas. . . . ut principibus catholicis ſanctæ matris eccleſiæ filiis, in cunctis agendis noſtris ſemper inſideat animis, totum in hoc jactavimus cogitatum, ut inter fluctuantes mortalium ſententias, quas, proh dolor! præſens ad nos eccleſiæ ſciſſura quotidie defert contrarias, ſic recti tramitis incedamus protecti cly- Ibid.

clypeo, sic sedem honoremus apostolicam, ut sacrorum conciliorum non lædatur auctoritas, & sacras sic generales colemus synodos, ut apostolica sedes, quam inter cunctas primam credimus, non in juris sui præeminentia deprimatur. Sed quod dolentes referimus, adeo sacrum Basileense concilium & S. D. noster se mutuo inque se invicem contrariis processibus insæviunt, mandata atque decreta tam adversa conficiunt, ut non solum quid ea in re verius, justius & sanctius tenendum sit, nos ipsi probabiliter ignoramus: quin immo confusio status multiplicatur ecclesiæ, succrescunt scandala, fidelium hominum perplexantur animi, dietim gravior serpit divisio, ut nisi celeri succurratur antidoto, dato libello repudii, ecclesiæ unitas tam in superioribus potestatibus, quam singulis fidelium conventibus, extra mundi terminos exsulabit. Sacrum namque concilium non solum S. D. N. Eugenio papæ nullam papalis dignitatis administrationem attribuit, quin immo privatum prædicat & depositum reputari, sibique non obediendum cunctis principibus & fidelibus Christianis palam maximarum pœnarum formidine conatur præcipere. Vice versa S. D. N. nullam Basileensi generali concilio auctoritatem deferre, quin immo conciliabulum, & in alia prætendit loca translatum, inhibens nihilominus pœnis non mediocribus, ne quisquam cujuscumque status, &c. concilium audeat Basileense profiteri, prout in bullis litteris & processibus partium, quas, quantum pro nobis faciunt, hic (non) repetimus, & pro expressis haberi volumus, plenius continetur. Evenit, proh dolor! ut quicquid altera partium sua etiam auctoritate agitat, altera non solum hæreticum dicit & schismaticum, quin immo in maximam fidei catholicæ utriusque auctoritatis læsionem, scandalum, & confusionem totius orbis palam & publice promulgare non veretur. Nos itaque ut catholici principes & fideles sanctæ matris & sedis apostolicæ devoti filii, hujusmodi nostræ matris condolentes angustiis, fidos nostros indefesse multiplices, nunc soli, nunc aliorum regum & principum assistentia, precibus & protestationibus hactenus labores impendimus, quantumcumque absque gravi perplexitate animorum potuimus spe futuræ pacis, neutri partium quidquam obedientiæ impendere distulimus, quod dum tandem, ut desideramus, minus profuisse conspicimus, & quod tanta sinceritate extinguere conati sumus, ex utriusque partis adhærentia amplius, quod dolenter referimus, conspicimus dilatari, animadvertentes quod quodcumque in antea sacri Basileensis concilii mandatum obediendo recepimus, contra S. D. N. Eugenii nos potestatem erigimus, illi contradicimus, suæque resistimus auctoritati. Et si quo sanctitatis suæ præcepto paremus, sacrum nos Basileense concilium fautores schismatis & hæreticæ pravitatis reputabit. Hæc nostrorum diversitas vires succidit ingeniorum, hinc os in cœlum tollere veremur. Has duas ecclesiæ præeminentias, nostræ nolentes inniti prudentiæ, nequaquam possumus, volumus, seu intendimus tam tenebrosam in nubibus aeris quæstionem quomodolibet diffinire. In tanta profecto contrarietate processuum, edictorum, mandatorum, requisitionum merito perplexi, velut inter retia provoluti pisces, latera undique pertimescentes, nescimus in quam partem declinare, timoratis undique quærentes gravatis consulere conscientiis, ne dum unum amplectimur, in alterius laqueum graviter incidamus, confusioni totius fidei catholicæ & ecclesiastici status & innumerabilibus in populo scandalis, quæ ex utrisque partibus propter adhæsionem præmissorum provenire quotidie conspicimus, & quæ dietim, proh dolor! nisi occurreretur, graviora expectaremus, possibilibus remediis occurrere cupientes, sacri Constantiensis concilii attenta constitutione super provisione schismatis edita, quæ incipit *Frequens*, certis inter nos aliosque reges & principes intelligentiis, consili supradictis causis aliisque suis loco & tempore clarius explicandis, alias per nos factas protestationes renovantes in his scriptis, convenimus, didicimus, & protestamur, & in antea nullum edictum, sententiam, processum seu alias mandatum quodcumque partium contra aut in se invicem alios quoscumque seu quemcumque cujuscumque statum, dignitatem, beneficium, officium, bona, res, jus, vel actionem, præjudicium seu gravamen quomodolibet, directe vel indirecte respiciens, cujuscumque dignitatis conditionis & status, etiamsi papalis fuerit, occasione præsentis dissidii fulminatos, si qui fierent aut fulminarentur in futurum, sive contra decreta alias per nos acceptata, sive alias quæcumque seu quascumque contrariorum affectuum in terris & dominiis nobis & ditionibus nostris subjectis nequaquam recipiemus, publicari seu affigi permittemus; quin immo impetrantes, promoventes, etiamsi motu proprio concedentur, recipientes, utentes, publicantes seu affigentes, in judicio quomodolibet dantes vel allegantes, eo ipso ex omnibus dominiis & terris nobis subjectis censeantur relegati, & bona eorum ipso jure confiscata, ultra hoc si extranei fuerint, pœnis condignis arbitrio ordinariorum moderandis acrius puniendi. Verum cum non solum ex supradictis mandatis, processibus, sententiis sive edictis; quin immo etiam ex singularibus aliis concessionibus, sententiis, processibus sive mandatis, qualiacumque sint, aut quibuscumque nominibus censeantur, sic, ut præmisimus, in fonte & origine contrarietas & perplexitas generetur; quin immo nos experientia diuturna edocuit, statum non solum universalis, sed & aliarum ecclesiarum confundere graviter, scandala irreparabilia generari, & partes hinc inde contendentes per multorum assistentiam multipliciter in suis extremitatibus confoveri. Edicimus quod similiter in antea nullus potest processus, mandata, sententias, decreta, &c. quæ per se aut alia sua auctoritate in quibuscumque causis vel negotiis etiam actu pendentibus, post tempus hujusmodi fieri contingeret, in terris & dominiis nostris nullatenus recipiemus; quin im-

ANNO CHRISTI 1439.

immo publicantes, affigentes, seu alias quovis modo utentes pœnas supradictas eo ipso incurrant, pœnitentiariæ litteris & aliis omnibus in foro conscientiæ suo & quemquam judicio relinquentes. Nolumus tamen per præmissa ea quæ per utramque partem prius rite facta, data aut concessa fuerint, in aliquo lædere, sed illa in omni suo robore cum effectu durare & firmiter observare, & sic quod nostra tam spiritualia quam sæcularia ordinabimus consistoria, ut unicuique petenti, expedite, quomodolibet cessante impedimento, justitia ministretur.

Ut autem pia & sincera omnium nostrum clareat intentio, nec quisquam nos aut sine capite vivere, aut sine superioris auctoritate stare velle sinistre forsan suspicetur; dicimus & expresse protestamur, quod per dictas conventiones, ordinationes, seu ad invicem consensus, non intendimus neque volumus ab obedientia sacrorum conciliorum aut sanctæ sedis apostolicæ quolibet modo recedere; sed in tantis contrarietatibus, angustiis, scandalis, & perplexitatibus, ut ad pacem & unionem deveniatur, citius animos nostros suspensos tenere donec per aliud sacrum generale aut œcumenicum concilium, aut alias de consilio litteratorum, doctorum, nostrorum sacrique Romani imperii optimatum, quid agendum, cui potius obediendum sit, conclusum fuerit seu determinatum, ad quod efficiendum labores nostros, quantum ex injunctis nobis incumbit officiis, solum Dei, sanctæ matris ecclesiæ & sedis apostolicæ respectu, Deo nobis auxiliante, operam dabimus, laboresque nostros fidos & sollicitos impendemus.

RESPONSIO SACRI CONCILII

generalis Basileensis, universalem ecclesiam repræsentantis, oratoribus serenissimi principis domini Friderici regis Romanorum, &c. necnon illustrissimorum principum dominorum electorum sacri Romani imperii ad petitionem per eos porrectam, cujus tenor sequitur & est talis.

Ibid.

Dignentur vestræ reverendæ paternitates ad exhortationem & devotam postulationem serenissimi domini nostri Romanorum regis, &c. necnon suorum principum electorum, sua vota conferre, quatenus modis congruis, ad generalis concilii ab omnibus indubitati congregationem infra unius anni spatium perveniatur, loco suæ majestati & suis electoribus grato, rebus gerendis accommodo.

Primo quidem sancta synodus commendat devotionem & sinceram intentionem, quam præfati serenissimus Romanorum rex & illustres principes, ad unionem & pacificationem ecclesiæ sanctæ Dei habent, & per prædictos solemnes nuncios ac oratores cum eorum litteris ad hoc sacrum concilium destinatos, in congregatione generali facunde & prudenter explicarunt.

Secundo, præfatis oratoribus commemoretur, quomodo in hac civitate Basileensi

A hactenus fuerit, & hoc sit generale concilium universalem ecclesiam repræsentans, quod merito apud omnes Christicolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum. Et consequenter subjungatur, quod sine maximis periculis, incommoditatibus, sumtibus, & difficultatibus, ab hinc ad alium locum mutatio concilii fieri non poterit, prout res hæc se ipsam ceteris diligenter intuentibus indicat, & ipsa sancta synodus sæpius per oratores suos in diversis ambassiatis ac in isto loco verbis & scriptis oratoribus regum & principum sæculi multifarie luculenter ostendit.

ANNO CHRISTI 1439.

Unde his præmissis aliisque plurimis attente consideratis, videtur patribus hujus B sacri concilii, quod hæc insignis civitas Basileensis, cujus idoneitas multiplici experientia diuturne comprobata extitit, esset locus aptus, & rebus gerendis accommodus, ad quem cooperantibus præfatis dominis, serenissimo Romanorum rege & electoribus, non solum ex inclyta natione Germanica, sed ex omni fidelium natione, quæ sub cœlo est, convenirent omnes, qui generalibus conciliis interesse debent, & convenerunt una cum patribus qui in eodem concilio hactenus constanter perseverant; pax & unio ecclesiæ desiderata dari posset, præcipue cum hoc sacrum concilium inter alia sancta opera specialiter ex- C titit congregatum ad pacem omnium Christianorum.

Nihilominus, istis non obstantibus, ut prædicti serenissimus rex & principes electores, ceterique reges & principes, ac cuncti fideles clare percipiant meram & puram intentionem, quam habet hoc sacrum concilium ad unitatem & pacem ecclesiæ, & hactenus semper habuit, quodque patres in eo perseverantes parati sunt reddere omni poscenti de ea quæ in ipsis est fide rationem; utque præfati serenissimus rex & principes electores evidenter cognoscant, quod sacrum concilium multum cupit voti eorum complacere, pro pacificatione universalis D ecclesiæ, divina favente clementia, consequenda, ipsa sancta synodus in hac Basileensi civitate inclytæ nationis Germanicæ in Spiritu sancto congregata, & usque in præsentem diem legitime continuata, universalem ecclesiam repræsentans, offert se paratam, in tempore de quo fit mentio, ad locum ejusdem nationis rebus gerendis accommodum, & regiæ celsitudini gratum, sua propria auctoritate, modis congruis seipsam transferre, securitatibus tamen ante hujusmodi translationem decretandam & fiendam, in talibus præstari solitis & aliis necessariis datis & præstitis.

Obsecrat autem præfata synodus eamdem E regiam celsitudinem, quatenus dignetur rem hanc aliis regibus & principibus intimare, eos toto ingenio & nisu inducendo, ut & illam ipsi amplectantur, veniantque personaliter, aut suos solemnes oratores mittant, ac prælatos alios, qui in generalibus conciliis de jure vel consuetudine debent interesse, ditionis eorum etiam ad veniendum inducant, ut pax & unio ecclesiæ sanctæ Dei dari possit. Securitates vero & alia quæ ne-

Anno Christi 1439.

necessaria reputat & intendit hæc sancta synodus, sunt ea quæ sequuntur.

Primo quod serenissimus ipse rex dominus præstet suum & sacri imperii salvum-conductum ipsi sacro concilio ad alium locum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipsum, stantibus, recedentibus, in plena forma; detque operam, ut locus eligendus etiam det plenam securitatem & salvum-conductum, in libertatibus circa jurisdictionem, ac inhabitatoribus in victualibus & in aliis requisitis, prout solitum est præstari sacris generalibus conciliis, & præsertim prout per civitatem Basileensem factum extitit.

Similiter dabit operam, quod principes ecclesiastici & sæculares, ac loca ipsi concilio vicina, dent suos salvos-conductus, quodque prædicti salvi-conductus serenissimi domini regis, loci concilii, aliorum dominorum & locorum sint irrevocabiles, durentque continue per quatuor menses post finitum concilium. Deprecatur autem sancta synodus regiam celsitudinem, si quæ guerræ aut graves discordiæ tunc inter illos aut illa essent, dignetur se interponere pro tregua aut pace inter illos componenda.

Item, petit sancta synodus quod serenissimus ipse dominus Romanorum rex ipsi concilio intersit personaliter, legitimo cessante impedimento, quo adveniente, aliquem Potestatem & magnæ auctoritatis principem, sacro concilio gratum, in ejus procuratorem justitiæ habeat, polliceaturque sub verbo regio, per suas litteras patentes, quod non faciet, neque fieri permittet, Deo auctore, quantum in eo fuerit, quod sit vel esse possit directe vel indirecte contra ipsius concilii auctoritatem & libertatem.

Item, ne inanis & frustratoria rideatur hujusmodi sacri concilii translatio, quæ sine magnis periculis & difficultatibus fieri non potest, videtur permaxime necessarium, cum juxta daclarationem sententiæ magnæ synodi Constantiensis, quicumque fidelis teneatur obedire mandatis, statutis, ordinationibus, aut præceptis cujuscumque generalis concilii, quod dominus rex & electores præfati per suas litteras patentes hoc sacrum Basileense concilium ante ipsius translationem decretandam certificent, quod concilium, dum in illo loco fuerit, recognoscent pro vero & indubitato concilio, eique adhærebunt cum effectu inconcusse, quamdiu durabit & continuatum fuerit, statutisque, ordinationibus, decretis & mandatis per illud inibi fiendis acquiescent & obtemperabunt, & quantum cum eis erit, inviolabiliter facient observari, etiamsi adversarii ad illud non venerint.

Loca vero quæ prædictæ translationi & rebus gerendis videntur accommoda, & regiæ celsitudini grata, nominabit sacrum concilium, quando ipsius serenitati videbitur expedire, quorum alterum pro majori certitudine contentatur sacrum concilium, quod ipse rex auctoritate hujus sacri concilii fecerit præstitutum cum effectu, & per regiam serenitatem unus ex locis eidem specificandis pro translatione concilii nominatus, & de his aliisque præmissis sacrum concilium per suas litteras regias patentes fuerit certificatum, hæc sancta synodus suam translationem in illum locum publice & in solemni sessione decretabit fiendam ad tempus, quod eidem synodo ac dictæ regiæ majestati, consideratis temporis circumstantiis & necessitate ecclesiæ, videbitur expedire.

LITERÆ CARDINALIS ARELATENSIS

Concilii præsidis

Ad Joannem Grunvvalderum Fringingen- Vicarium.

Extat apud Meichelberk Hist. Frising. Tom. 2. p. 219.

SPectabilis & egregie doctor, socie, & amice noster præcarissime. Salute sincera præmissa. Exposuerunt huic sanctæ Synodo reverendi patres domini episcopi Pataviensis, Lubicensis, & Augustensis, magnificus Baro dominus Conradus de Vomsperg camerarius S. imperii, & ille egregius utriusque Juris doctor dominus Johannes de Bich ex parte Serenissimi ac gloriosissimi domini regis Romanorum, nec non sex alii doctores ex parte dominorum electorum S. imperii, & quidam alii ex parte aliquorum aliorum dominorum, archiepiscoporum, & communitatum hujus inclitæ Germaniæ sincerissima ac religiosa devotione eorundem ad prosecutionem reductionis Græcorum, & pacis ecclesiæ. Venerunt quidem isti ex Nuremberga post dictam, & medium ad illa duo desideratissima prosequenda aperuerunt, mutationem hujus sacri concilii in alium locum, instantes ut pro concilio icumenico aliquis alius locus in Germania eligeretur. Cum autem pro eo isti plurimum instarent, & solennes ambassiatores christianissimi regni Francorum huc destinati, aliorumque regum & principum hic existentes oratores se illis conformarent, visum est patribus illa duo maxima bona, reductionem scil. Græcorum, & pacem ecclesiæ negligi non debere. Sed neque tantorum principum adeo instantes preces contempni posse. Quia tamen in hujusmodi mutationis medio dissolutio latere cernebatur, censuerunt patres prudenter incedendum. Deputavit itaque S. Synodus nonnullos ex optimis patribus, qui cum illis dominis ambassiatoribus desuper conferrent. Domini vero ambassiatores requisiverunt, eos, ut cum suorum principum mittentium catholica mens esset, quod in rebus istis auctoritas sacrorum generalium conciliorum & ecclesiæ universalis, hujus quoque sacri concilii Basiliensis status & honor merito conservarentur; modos aperirent domini deputati sacri concilii, quibus prosecutio ipsa commode fieri posset, tanquam in rebus hujusmodi magis experti, qui circa eas jam septennio versati sunt. Conceperunt igitur dicti domini deputati cedulam quandam continentem modos & formas quibus pax in ecclesia feliciter haberi, reductioni Græcorum efficaciter intendi, & concilium icumenicum salubriter posset ac commode celebrari. Domini autem oratores eadem cedu-

lam

la sæpius audita & intellecta, quandam sacris deputationibus per modum...... exhibuerunt. Unde patres hujus S. concilii super utraque maturis deliberationibus habitis se recollegerunt, in istis firmissime solidati, ut cum articulus, de quo cum domino Eugenio disceptatur, fidem concernat, veluti jam septem anni sunt extitit declaratum, opus sit ut veritates fidei per ecclesiam declaratæ ab omni impugnatione serventur illæsæ, & præsertim istæ tres: sacrum generale concilium legitime congregatum universalem ecclesiam repræsentans habet potestatem immediate a Christo, ita ut omnis Christifidelis cujuscunque dignitatis, etiamsi papalis existat, illi obedire teneatur, in B hiis maxime, quæ pertinent ad fidem, morum reformationem, extirpationem schismatis. &c. Secunda, quod potestas hæc non est auferibilis aut mutabilis ab homine; unde concilium generale a nemine, etiamsi papali præfulgeat dignitate, sine suo consensu dissolvi aut mutari non potest. Tertia, uno tempore non potest nisi unum generale esse concilium. Cum autem adversus istas attemptatum fuerit, oportet ut fideliter recognoscantur per expressam professionem. Præterea auctoritas prædicta in hiis ut pupilla oculi conservanda est ab omni conculcatione illibata; ipsa etenim prostrata evangelia, & sacra scriptura tota titubarent, quæ ipsius approbatione suscepta fuerunt. Periret C insuper quidquid unitatis, ordinis & decoris est in religione Christiana; pendent quidem omnia hæc ex auctoritate prædicta, tanquam ex nervo totius ecclesiasticæ disciplinæ: pro communi denique bono ecclesiæ universæ reformatio hic edita per observationem effectualem in his potissimum attenditur, cum pax vera atque perfecta in ecclesia reflorere non possit, nisi confusione repressa, quæ totam ipsam decolorat, & statum ejus subvertit; dum quod suum est cuique non tribuitur dignitati, dum per abusum & intolerabiles deformitates mores ecclesiasticorum adeo corrupti redduntur, ut gratum Deo sacrificium præstare non possint. D In hiis demum servare necesse est statum & honorem hujus sacri concilii, quos patres manutenere juraverunt. Cum istis, optime virorum, visum est posse condescendi petitionibus prænarratis. Istorum tamen ad illa duo desideratissima tantam conspiciunt patres esse connexionem adeoque indissolubile fœdus, ut illa sine istis haberi non valerent. Hæc igitur est mens patrum; per hæc simul omnia sunt inquirenda. Fallitur equidem, ac nimis periculose fallitur, qui prædicta duo sine istis haberi posse cogitat. An sine fide pax vera erit? Nonne si non idipsum in Domino sapiamus omnes, unum esse poterimus in domo Domini? Nonne & auctori- E tate conciliorum generalium & ecclesiæ conculcata poterit ipsa universalis reintegrari ecclesia, aut hæreses confutari? Sed & nunquid confusionibus ac deformitatibus invalescentibus pax pulcherrima ecclesiam perornabit, aut corruptis moribus Græcos lucrifaciemus Christo? Quis præterea non videat, quod hoc sacro concilio succumbente in sua veritate & justitia notoria, de con-

A ciliis generalibus amodo actum fore, ita ut mortalis unus homo universalem totius ecclesiæ statum everteret pro suæ propriæ libito voluntatis, nec modus esset providendi. Ecce igitur, eximie doctor, ecce necessitatem nostri certaminis, ecce ubi immobiliter sistere compellimur. Coloribus autem variis nonnulli utuntur. Sed patres resoluti sunt non in nube ambulare, sed in aperta veritate intendere paci nihil insidiatum habituræ. Docuerunt eos priora tempora, & moderna instruunt, quod periculose sub suavi pacis sono quærit ecclesiam subintrare gravissima turbatio. Pendentibus istis hic tractibus, missus est ille episcopus Siginen. ad dictum sereniffimum regem Romanorum contra sacrum concilium, commissumque sibi inter cetera, ut suppe....... hujus sancti concilii particulariter privet, & suas dignitates ac beneficia aliis conferat. Inibi ex Ferraria in Florentiam mutatio facta est, & Græci ad remotiora trahuntur. Conveniuntne ista tractatibus hujusmodi, qui ducuntur? An ista via est, qua Græci in Germaniam ad concilium Icumenicum sunt venturi? Estne tale universale concilium stabile; an potius conventiculum, quod hinc inde distrahitur? Pensanda sunt singula hæc, socie cordialissime, & a vobis inclitis dominis Germanis vel aliquando intelligenda sunt opera; non quia non intelligatis diximus, sed ut alios reddatis attentos; ne auscultent inanibus verbis, quibus invidi seducere moliuntur. Indicta est apud Franchfordiam diæta, ubi de præmissis tractatus haberi speratur. Si igitur vobis est ad domum Dei zelus, si ad ecclesiam devotio, si ad bonum commune & publicam salutem Christianæ religionis quævis pietas, si quoque estis ille dominus vicarius Frisingensis, constantissimus hujus S. Concilii zelator & defensor intrepidus, accedite quæsumus illuc, ne aliqua quantacunque vos detineat occasio. Requirit certe mitis Dominus, si est qui diligit domum Jacob & locum habitationis gloriæ suæ. Exurgite igitur, exurgite miles Christi, fortissime, & venite in adjutorium, opponiteque vos murum pro domo domini. Tempus prope est, ut Domino concedente conclusus fiat nostri certaminis cursus. Meminisse impræsentiarum vos congruit fortissimorum illorum Macchabæorum, qui tanta constantia pro mandatis Dei & legibus paternis dimicarunt. Attendite, precamur, ut & fidem catholicam, ut canones SS. Patrum, ut ecclesiam nostram, ut horum omnium propugnaculum auctoritatem memoratam sua imitatione viriliter defendamus. Advertite, rogamus, ne distuleritis; prudentes quippe sunt filii tenebrarum, & magis quam filii lucis in generatione sua. Venite igitur illuc quantocius, venite, & exhinc istuc accedite, ne deteriores convincamur in ecclesia nostra, ex qua nobis est tota salus, quam gentiles illi famosi in sua republica, pro qua tutanda durissimæ mortis pericula non extimescebant. Datus est huic sacro concilio præfatus magnificus dominus Conradus de Vomsperger Baro generosus, in protectorem ex parte regiæ majestatis, ex quo aperte colligitur catholica devotio ipsius majesta-
tis

ANNO CHRISTI 1439.

tis regiæ ad hanc sacram sinodum generalem. Excitetis igitur, precamur, universos fideles, ut huic sacro concilio auxilia maxime hoc tempore favoresque impendant, & tam in diætam prædictam, quam exinde ad hoc S. concilium ipsos vobiscum adducatis in obsequium domini nostri Jesu Christi, veri ecclesiæ capitis & sponsi, qui vestram reverentiam feliciter dirigere & conservare dignetur cum incremento totius prosperitatis & salutis. Parati & etiam continuo sumus pro viribus efficere quæque cognoverimus grata esse reverentiæ vestræ. Scriptum Basileæ die XVII. Feb. MCCCCXXXIX.

De præmissis vos cordialiter deprecor missa Lud. Card. Arelat.

NOTITIA M. S. COD.

In quo orationes permultæ in concilio Basileensi habitæ continentur.

In M. S. Aquicinctensi. Affertur in opere: Second Voyage Litter.

FEria IV. in capite jejunii per fratrem Lupum de Galdo magistrum in theologia de ordine prædicatorum & ambassiatorem regis Castellæ in sacro concilio Basiliensi 1435.

In die assumptionis beatæ Mariæ per quemdam abbatem de Brittannia ordinis Cisterciensis.

Collatio facta in die beati Martini episcopi per magistrum Martinum Berruerii decanum ecclesiæ Turonensis in concilio Basil. 1433.

Collatio facta per priorem claustralem Cluniacensem dominica penultima ante adventum Domini.

Dominica II. adventus per magistrum Jo. de Ragusio ordinis fratrum Prædicatorum.

Dominica IV. adventus per magistrum Guillelmum Eurardi ambassiatorem universitatis Parisiensis.

In circumcisione Domini per quemdam doctorem de ordine Cistercienti Lediensis diocesis.

Feria IV. in capite Jejunii per fratrem Guillelmum Josseaume de ordine Minorum de observantia.

Sermo pronunciatus per dominum Alphonsum prothonotarium, nepotem domini cardinalis S. Eustachii & ambassiatoris regis Castellæ, *Domine, si vis, potes me mundare.*

Sermo in assumptione B. Mariæ Virginis per magistrum Ægidium Carlerii Basileæ factus.

Sermo factus per quemdam magistrum ordinis Minorum, in die sancti Dominici factus.

In die S. Francisci per provincialem Lombardiæ Ordinis Prædicatorum.

Collatio facta Dominica II. adventus & die S. Nicolai per provincialem Franciæ ordinis prædicatorum.

In die S. Michaelis per magistrum Jo. de Polemar auditorem domini Juliani cardinalis S. Angeli legati &c.

In die Visitationis B. Mariæ Virginis per quemdam doctorem ord. Cister.

In festo apostolorum Petri & Pauli per Episcopum Lectorensem.

Dominica I. in XL. per magistrum Thomam de Courcellis 1434. in concilio Basileensi.

A Dominica XV. post Pentecosten per magistrum Dionysium oratorem universitatis Parisiensis.

Dominica Lætare Jerusalem per quemdam doctorem Parisiensem nomine Thomam nationis Gallicanæ.

Sermo in dominica LXX. per magistrum Matthæum Manage.

Collatio magistri Guidonis de Vercellis canonici Metensis facta dominica in........ *Estote imitatores Dei sicut filii carissimi.* Ad Ephesios V.

Collatio facta in Coena Domini per magistrum Ludovicum de Piramo ministrum provinciæ S. Antonii de Padua in concilio

B Basileensi pronunciata anno 1434.

Collatio facta per fratrem Nicolaum ordinis Prædicatorum conventus Divionensis dominica I. XL. in concilio Basileensi.

Collatio facta per magistrum Martinum Berueri in concilio Basileensi in dominica in passione.

Collatio facta per magistrum Thomam de Courcellis in die S. Augustini.

Collatio facta per priorem S. Benigni Divionensis dominica qua cantatur Lætare Jerusalem 1443.

Dominica III. post. oct. Paschæ per fratrem Nicolaum.

C Dominica IV. in adventu Domini per provincialem Angliæ ordinis Carmelitarum.

Dominica III. in adventu.

Dominica in septuagesima per quemdam magistrum in Theologia de Lombardia ordinis Augustiniensium.

Dominica post ascensionem Domini.

Per magistrum Jeronymum de Praga die quasimodo 1433.

Per provincialum Lombardiæ ordinis Carmelitarum in die exsequiarum reverendissimi patris archiepiscopi Mediolanensis.

Sermo, in festo apostolorum Petri & Pauli per magistrum Gerardum Brant sacræ Theologiæ professorem an. MCCCCXXXII. in sacro concilio Basileensi.

D Pro aliquali reformatione religiosorum.

In die S. Jeronymi per D. Simonem de Valle de ditione Venetorum.

Collatio facta per dominum episcopum Dynensem in condemnationem libelli Augustini de Roma.

Sermo in die Epiphaniæ anno 1436. in generali Basil. Concil. factus per magistrum doctorem Matthæum ord. fratrum minorum.

In festo Purificationis B. Mariæ per magistrum Thomam de Courcellis.

Sermo ejusdem in festo S. Benedicti factus Basileæ anno Domini 1436.

Collatio facta per magistrum de Courcel-

E lis in exequiis domini archiepiscopi Rothom. penultima augusti anno 1436.

In annuntiatione Virginis Mariæ per magistrum de Nigromonte provincialem Lombardiæ ordinis prædicatorum.

De S. Stephano per mag. Mo. de Polemart auditorem Domini S. Angeli cardinalis.

Dominica post nativitatem & die Innocentium per magistrum Ra. de Porta.

Dominica III. in XL. per abbatem de Mulembruna.

Die

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

Die omnium ſanctorum per decanum de Salceya.

In annuntiatione glorioſæ Mariæ Virginis per magiſtrum Johannem de Rouvay.

Per magiſtrum Scole dominica in XL.

Sermo factus per quemdam doctorem ord. Ciſterc. dioeceſ. Leodienſis.

Per magiſtrum Jo. de Mont-Martis dominica Lætare.

Per magiſtrum Jo. de Tongrelot ord. præmonſtrat.

In die conceptionis Virginis Mariæ per dominum epiſc. Cavalicenſem in concilio Baſilienſi.

Dominica poſt epiphaniam per fratrem Nicolaum de ordine prædicatorum.

Exhortatio archidiaconi de Scotia pro libertate eccleſiaſtica.

In die omnium ſanctorum per provincialem Avenionenſem ordinis Carmelitarum.

II. III.

In feſto apoſt. Simonis & Judæ per fratrem Henricum Kaltiſen ord. Prædicatorum ſacræ Theol. profeſſorem ac pravitatis hæreticæ inquiſitorem. 1434.

Sequitur epiſtola Jeſu Chriſti tranſmiſſa in concilio Baſileenſi imaginarie compilata, ut patrum emolliantur corda.

LITERÆ CONCILII BASILENSIS

Ad Albertum Bajoariæ ducem.

Meikelberk pag. 218.

SAcroſancta generalis Synodus Baſilienſis in Spiritu S. legitime congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans dilecto Eccleſiæ filio nobili viro Alberto Duci Bavariæ ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Devotionem tuam publicæ ſaluti univerſalis Eccleſiæ & juſtitiæ ac veritati non parum affectam eſſe exiſtimantes communicavimus eidem per literas noſtras, quæ pro neceſſitate ipſius Eccleſiæ, conſervatione orthodoxæ fidei, & reformatione morum per hanc ſanctam Synodum acta ſunt. Cæterum intelleximus, inclite Princeps, nonnullos variis ſuggeſtionibus moliri, ut pecuniæ provenientes ex indulgentiis, auctoritate hujus ſacri Concilii publicatis, quæ in tuo Dominio collectæ ſunt, ſubtrahantur eidem Concilio, & in fabricam alicujus aut aliquarum Baſilicarum ſeu Eccleſiarum applicentur. Parum advertentes, quantas obligationes, quantaque debita in proſecutionem unionis Græcorum, & pro ſalute publica totius Eccleſiæ idem concilium ſubiit, quod & importabilia onera pro bono communi cunctorum affidue ſuſtinet. Nimis autem impium eſſet univerſali Eccleſiæ matri cunctorum ſubripere quod ſuum eſt, atque ipſam relinquere obligatam & debitis oneratam, auferendo pecunias pertinentes eidem, & ejus creditores defraudando; pœnas quoque ſacrilegii & alias admodum graves incurrunt, qui talia perpetrare audent. Velit igitur devotio tua illorum ſuaſiones injuſtas repellere, & efficaciter juvare, ut prædictæ pecuniæ huic ſacro Concilio, cui debitæ ſunt, efficaciter expediantur, tradanturque in manus dilecti Eccleſiæ filii Johannis Vicarii Friſingenſis, aut alterius ſuper hoc mandata noſtra deferentis. Sic enim facies quod juſtum eſt, & a Domino qui diligit vias juſtorum, dignam accipiet retributionem devotio tua. Cui etiam præfatus Vicarius communicabit plura de hiis quæ pro ſalute univerſalis Eccleſiæ per hanc ſanctam Synodum proximis diebus geſta ſunt, ad laudem & gloriam Jeſu Chriſti, qui eandem devotionem tuam in cunctis feliciter dirigere & conſervare dignetur. Datum Baſileæ VII. Id. Auguſti. Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo triceſimo nono. Apoſtolica ſede vacante.

DELEGATIO SACROSANCTÆ Baſileenſis synodi in gratiam Roberti de Rupecula abbatis & monachorum S. Pontii Nicienſis contra Ludovicum Badati epiſcopum Nicienſem.

Gallia Chriſt. to. III. p. 241.

RAimundus Valloni decretorum doctor, confirmatus Siſtaric. Judex & commiſſarius aularum & aulæ ac partibus infraſcriptis a ſacro-ſancta generali Baſileenſi synodo in Spiritu ſancto legitime congregata, principalem eccleſiam repræſentante, ſpecialiter deputatus, univerſis & ſingulis dominis abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, archidiaconis, ſcholaſticis, cantoribus, cuſtodibus, theſaurariis, ſacriſtis, ſuccentoribus, tam cathedralium quam collegiatarum canonicis, parochialiumque eccleſiarum rectoribus, ſeu loca tenentibus eorumdem, plebanis, viceplebanis, capellanis, curatis & non curatis, cæteriſque presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis quibuſcumque civitatis & diœceſis Nicienſis, ac alias ubilibet conſtitutis, ſalutem in Domino, & mandatis noſtris hujuſmodi formandis dictæ ſanctæ synodi firmiter obedire. Noveritis quod nuper synodus ipſa quandam commiſſionis, ſive ſupplicationis cedulam nobis per certum ſuum curſorem præſentari fecit, quam nos cum ea qua decuit reverentia recepimus, hujuſmodi ſub tenore.

Dignetur reverendiſſima paternitas veſtra cauſam & cauſas, quam & quas devoti veſtri Robertus abbas & conventus monaſterii S. Pontii extra muros Nicienſes ordinis S. Benedicti movent, ſeu movere volunt & intendunt, tam conjunctim, quam diviſim contra D. Ludovicum epiſcopum Nicienſem, olim dicti monaſterii abbatem, de & ſuper nonnullis pecudibus, ſummis, & bonis mobilibus, rebuſque aliis in deductionem proceſſus latius exprimendis, & eorum occaſione alicui ex dominis hujuſmodi ſacri concilii audientiæ cauſarum judicibus committere, audiendi, cognoſcendi, decidendi & fine debito terminandi, cum omnibus & ſingulis ſuis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, & cum poteſtate citandi dictum epiſcopum in loco dictæ synodi vel extra & ad partes, etiam per edictum publicum, ſemel & pluries, & toties quoties fuerit opportunum, inhibendique ſi & in quantum opus fuerit, non obſtante quod cauſa & cauſæ hujuſmodi non ſint .... tractandæ ſeu finiendæ; attento maxime quod

quod præfati abbas & conventus, de dicto epiſcopo, qui loci ordinarius eſt, non ſperant in partibus poſſe conſequi juſtitiæ complementum, ipſius ſanctæ synodi ac conſtitutionibus apoſtolicis, nec non ſtilo palatii cæterisque contrariis non obſtantibus quibuſcumque, cum clauſulis neceſſariis & opportunis. In fine vero dictæ commiſſionis, ſive ſupplicationis cedulæ ſcripta erant de alterius manus littera, ſuperiori litteræ ipſius cedulæ penitus & omnino diſſimili & diverſa; hæc verba videlicet, *audiat dominus Raimundus Talloni confirmatus Siſtaricenſis; & conſtito quod non poſſit conſequi juſtitiam in partibus, citet & inhibeat etiam per edictum, ſi ſit opus, ut petitur, & juſtitiam faciat.*

Poſt cujus quidem commiſſionis ſive ſupplicationis cedulæ præſentationem & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur, factam, fuimus pro parte reverendi patris & domini Roberti abbatis & conventus monaſterii S. Pontii extra muros Nicienſes ordinis S. Benedicti principalium in dicta commiſſione principaliter nominatorum debita cum inſtantia requiſiti, quatenus ſibi citationem legitimam una cum inhibitione ſupplicata extra locum dictæ synodi & ad partes contra & adverſus reverendum in Chriſto patrem D. D. Ludovicum epiſcopum Nicienſem ex adverſo principalem in dicta commiſſione ex adverſo principaliter nominatum, juxta & ſecundum vim, formam & tenorem commiſſionis prænarratæ in forma ſolita & conſueta decernere & concedere dignaremur. Nos igitur Raimundus judex & commiſſarius prefatus, attendentes requiſitionem hujuſmodi fore juſtam & conſonam rationi, volentes in cauſa & cauſis hujuſmodi rite & legitime procedere, ac partibus ipſis dante Domino juſtitiam miniſtrare, ut tenemur, idcirco auctoritate dictæ ſanctæ synodi nobis in hac parte commiſſa, vos omnes & ſingulos prædictos & eorum quemlibet in ſolidum tenore præſentium requirimus & monemus, primo, ſecundo, tertio, & peremptorie, vobiſque nihilominus & veſtrum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis pœna, quam in vos & veſtrum quemlibet ferimus in his ſcriptis, niſi feceritis quod mandamus, diſtricte præcipiendo mandantes, quatenus infra ſex dierum ſpatium poſt præſentationem ſeu notificationem præſentium vobis aut alteri veſtrum factas immediate ſequentium, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies vobis omnibus & ſingulis ſupradictis pro tertio & peremptorio termino, ac monitione canonica aſſignamus; ita tamen quod in hiis exequendis alter veſtrum alterum non expectet, nec unus pro alio ſe excuſet, præfatum R. patrem dominum Ludovicum epiſcopum Nicienſem ex adverſo principalem in ejus propria perſona, ſi ipſius præſentiam commode habere poterit, alioquin in palatio ſeu aula epiſcopali, ſi ad eam tutus pateat acceſſus, ſin autem in cathedrali Nicienſi eccleſia infra miſſarum ſolemnia, dum abundans populi multitudo convenerit ad audienda divina, aut

A alias congregata fuerit, aliiſve eccleſiis & locis publicis quibuſcumque, ubi, quando & quoties expediens fuerit, & poſtquam pro parte dictorum dominorum abbatis & conventus principalium fueritis requiſiti, ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus, ex parte noſtra concorditer dictæ synodi publice alta & intelligibili voce peremtorie citare curetis, ita quod veriſimile ſit citationem hujuſmodi ad ejus notitiam pervenire, ne de præmiſſis aliquam ignorantiam, ſeu etiam de infraſcriptis prætendere valeat, ſeu etiam allegare. Quamobrem & nos etiam tenore præſentium ſic citamus, quatenus die vigeſima quinta poſt citationum hujusmodi noſtrarum per vos vel aliquem ve-

B ſtrum ei factarum immediate ſequenti, ſi dies ipſa vigeſima quinta juridica fuerit, & nos vel alius forſan loco noſtri ſurrogandus judex ad jura reddendi pro tribunali ſedere contingeret, alioquin proxima die juridica ex tunc immediate ſequenti, qua nos vel prorogandus prædictus Baſileæ vel alibi, ubi tunc audientia cauſarum ex diſpoſitione ſacræ synodi tenebitur hora cauſarum conſueta ad jura reddendum pro tribunali ſedere contingeret in judicio legitime coram nobis, vel prorogando præfato per ſe vel per procuratorem ſeu procuratores ſuos prædictos, ad cauſam ſeu cauſas hujusmodi ſufficienter inſtructos, cum omnibus &

C ſingulis ſuis actis, actitatis, litteris, ſcripturis, inſtrumentis, proceſſibus, privilegiis in rebus . . . . . . quibuſcumque ad cauſam ſeu cauſas hujuſmodi facientibus & eas quomodolibet concernentibus, præfatis dominis abbati & conventui principalibus, vel procuratori ſuo eorum nomine, de & ſuper omnibus & ſingulis in dicta commisſione contentis, de juſtitia reſponſuris, ac in cauſa & cauſis hujuſmodi, ad omnes & ſingulos actus gradatim & ſucceſſive & usque ad definitivam ſententiam incluſive debitis & conſuetis terminis & dilationibus procedentes, ut moris eſt, proceſſuri & procedi viſuri, aliaſque dicturi, facturi, alle-

D gaturi quod juſtitia ſuadebit & ordo . . . . certificantes nihilominus eumdem citatum, quod . . . . dicto citationis termino, ut præmiſſum eſt, comparere curaverit . . . . . . Nos nihilominus aut prorogandus prædictus ad partis comparentis inſtantiam, & cauſam ſeu cauſas hujuſmodi proſequi curantes, ad præmiſſa omnia & ſingula, ac alias, prout juſtum fuerit, procedemus, ſeu proceder juſtitia mediante, ipſorum citatorum abſentia ſeu contumacia in aliquo non obſtante; & inſuper attendentes, quod cauſa hujuſmodi coram nobis indeciſa pendente, nihil ſit in partibus per quemcumque innovandum, ſeu at-

E tentandum, vobis omnibus & ſingulis ſupradictis, quibus præſentes noſtræ litteræ diriguntur, eadem auctoritate ſanctæ synodi committimus & mandamus, quatenus poſt legitimam dictæ citationis executionem, reverendo patri D. Ludovico epiſcopo Nicienſi ex adverſo principali, ejuſque in ſpiritualibus vicario & officiali, ac diverſis & ſingulis officialibus, judicibus, commiſſariis, delegatis, ſubdelegatis, ordinariis, extraordina-

dinariis, quacumque auctoritate fungentibus, ac omnibus & singulis, quorum interest, intererit, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, de quibus pro parte dictorum domini abbatis & conventus principalium super hoc fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus inhibeat; quibus nos etiam tenore præsentium inhibemus, ne ipsi, seu eorum alter in causa hujusmodi, in nostræ jurisdictionis ac litis pendentiæ vilipendium & contemtum, & dictorum domini abbatis & conventus principalium præjudicium quidquam attentare per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore, seu innovare præsumatis, seu præsumat; quod si secus factum fuerit, id totum revocare & in statum pristinum reducere curabimus justitia mediante; quatenus vero citationis & inhibitionis hujusmodi & quidquid in præmissis duxeritis faciendum, vobis per vestras patentes litteras aut instrumentum publicum, harum seriem, seu designationem in se continentes sive continens, remissis præsentibus fideliter intimare curetis; absolutionem vero omnium & singulorum, qui nostræ excommunicationis sententiam incurrerint, quoquomodo nobis vel superiori nostro tantummodo reservamus. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentes nostras litteras, sive præsens publicum instrumentum hujusmodi nostrarum citationum in se continentes sive continens exinde fieri & per notarium A publicum nostrumque & hujusmodi causæ coram nobis scribam infrascriptum subscribi & publicari mandamus, nostrique sigilli hujusmodi fecimus appensione communiri. Dat. & act. Basileæ in ambitu conventus . . . . ubi jura reddunt, nobis inibi hora vesperorum consueta ad jura reddendi . . . . sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, indictione secunda, die vero lunæ, sexta mensis Julii, sede Romanæ ecclesiæ vacante, præsentibus ibidem discretis viris magistris Enrico Budel . . . Stephanii clericis notariis publicis scribisque nostris, Trajectensis diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et B ego Johannes Schade de Lochen clericus Trajectensis diœcesis publicus apostolica & imperiali auctoritatibus notarius, reverendique patris domini Raimundi confirmati Sistaricensis præfati, & causæ hujusmodi coram eo scriba, quia præmissis omnibus & singulis, dum sic ut præmittitur per ipsum & coram eo fierent & agerentur, una cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi: ideoque hoc præsens publicum citationis & inhibitionis instrumentum per alium fideliter scriptum in hanc publicam formam redegi, hocque manu propria subscripsi, & signo meo consueto, una cum supra dicti domini C confirmati sigilli appensione signavi rogatus, requisitus in fidem & testimonium omnium præmissorum.

Documenta Anni 1440.

PROTESTATIO REGIS FRANCIÆ

De obedientia præstanda Eugenio papæ.

Martene tom. VIII. pag. XL. in Præfat.

PRotestatur rex, sicut princeps Christianissimus, quod more prædecessorum suorum paratus est audire ecclesiam rite & legitime congregatam. Verum apud multos graves & probos non modica est dubitatio, an suspensio, privatio & subsecuta electio facta Basileæ sit legitima. Dubium est etiam an illa congregatio illis diebus, quibus prædicta agitata & facta sunt, sufficienter repræsentaret universalem ecclesiam ad tantos & tam arduos actus; idcirco, rex perstat & manet in obedientia D. Eugenii, in qua nunc stat. Ubi vero rex plene & sufficienter de prædictis informatus fuerit, sive per oecumenicum aut alium generale concilium, aut D in congregatione ecclesiæ suæ Gallicanæ extensius congregatæ, seu in conventione principum, rex comperta veritate stabit cum ea, & ei adhærebit.

Documenta Annorum 1441. 1442. 1443.

EUGENII PAPÆ IV. BULLA

De concordia per suos nuncios facta in Britannia minori, tollendo censuras quas incurrerant illi, qui Basileæ post concilii translationem remanserant.

Apud eundem Mart. pag. 972.

EUgenius episcopus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Illius a a quo pax oritur, divina disponente clementia, vices in terris licet immeriti gerentes continua meditatione quærimus, ut a supradictis ecclesiarum prælatis aliisque personis ecclesiasticis omnem inquietudinis materiam, per quam ab eo quod suæ incumbit vocationi periculose retrahuntur, possimus excutere, ac ea quæ propterea E justis suadentibus causis processerunt, ut illibata persistant, libenter cum a nobis petitur apostolicæ confirmationis munimine roboramus. Nuper siquidem postquam nos ex legitimis tunc expressis causis, generale, quod tunc in civitate Basileense celebrabatur, concilium, de ipsa civitate ad nostram civitatem Ferrariensem, per alias nostras litteras transtuleramus; & inter cetera ne quis cujus-

ANNO CHRISTI 1441. 1442. 1443.

cujuſcumque ſtatus gradus atque conditionis exiſteret, ad eamdem civitatem Baſileenſem, tamquam ad locum generalis concilii, ſub excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, necnon univerſorum & officiorum quorumcumque privationis, & inhabilitationis ad alia quæcumque, aliiſque tunc expreſſis poenis, quas contrafacientes, ipſo facto incurrere voluimus, remanere præſumeret, inhibueramus: per nos accepto quod quamplures tam clerici quam laici, incolæ & habitatores ducatus Britanniæ in præfata Baſileenſi civitate remanere, & ad illam contra tenorem dictarum noſtrarum litterarum accedere, nonnulliſque ſchiſmaticis inibi ſub generalis concilii titulo degentibus ibi, non abſque cenſurarum & poenarum prædictorum incurſu, damnabiliter adhærere præſumſerant; propter quod in ducatu prædicto inter nonnullas perſonas eccleſiaſticas ejuſdem ducatus & principes graves ſuſcitabantur diſcordiæ, & ne majores ſuccederent, erat veriſimiliter præſumendum. Nos tunc, prout noſtræ incumbit ſollicitudini, tantis malorum initiis occurrere, præfataſque diſcordias prorſus eliminari cupientes, venerabilem fratrem noſtrum Robertum epiſcopum Volteranum, & dilectum filium magiſtrum Guillelmum Bont decanum eccleſiæ Lovanienſis Leodienſis dioeceſis, utriuſque juris doctorem, capellanum noſtrum & cauſarum palatii apoſtolici auditorem, noſtros & apoſtolicæ ſedis nuncios ad præfatum ducem deſtinavimus, eiſque plenariam omnia & ſingula faciendi, gerendi & exequendi, quæ pro pacificatione earumdem diſcordiarum, & tantorum malorum remedio neceſſaria forent, & alia quomodolibet opportuna, per alias noſtras litteras conceſſimus facultatem. Cum autem ex fideli eorumdem nunciorum noſtrorum relatione cognoverimus, quod ipſi impoſitis eis a nobis oneribus juxta conceſſam ſibi a Domino providentiam debite ſatisfacere cupientes, præfataſque diſcordias prorſus quietare, ac alia, quæ ex ipſis ſuccreſcere videbantur, mala, quodlibet fomentum ſubmovere, necnon cum illis ex eisdem incolis & habitatoribus tam vivis quam mortuis, qui, ut præmittitur, exceſſerunt; ex eo nimirum quod non in noſtrum & ſedis apoſtolicæ contemtum, ſed ut potius a nonnullis nequam decepti pernicioſiſſimum commiſerunt exceſſum, clementer agere volentes, humilibus ſuper hoc ejuſdem ducis precibus intervenientibus, omnes & ſingulos habitatores & incolas antedictos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel conditionis eſſent, etſi pontificali, ducali, vel aliquavis eccleſiaſtica ſeu mundana præfulgerent dignitate, mortuos videlicet, ut eorum corpora in eccleſiis aut cimiteriis, in quibus ſepulti erant remanerent; vivos autem a quibusvis excommunicationis ſententiis, cenſuris & poenis, quas occaſione præmiſſorum incurriſſe noſcebantur, apoſtolica, qua fungebantur authoritate abſolverunt & abſolutos nunciaverunt: ita tamen quod ipſi vivi eosdem ſchiſmaticos abjurare, ac nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis pontificibus canonice intrantibus obedire, necnon ſalutarem eis per ſuos confeſſores tunc imponendam poenitentiam adimplere tenerentur. Et inſuper ad omnem inhabilitatis & infamiæ maculam ſive notam per eos dicta occaſione contractam abolendam, eos in priſtinum ſtatum reſtituerunt & reintegraverunt. Ita quod eis deinceps exceſſus præfati objici, atque eorum occaſione capi, arreſtari, nec accuſari, atque per quoſcumque conveniri, turbari, moleſtari, atque inquietari non poſſent quoquomodo, & nihilominus cum ejs perſonis eccleſiaſticis ſuper irregularitate, ſi quando eadem occaſione miſſas atque alia divina officia, non tamen in contemtum clavium, celebrando, vel immiſcendo ſe aliis quomodolibet contraxiſſent, cum illis videlicet qui eccleſiis atque monaſteriis præerant, & illis ſicuti prius præeſſe, ac illa regere & adminiſtrare; cum aliis vero ut illa quæ tunc obtinebant retinere, necnon quæcumque, quotcumque & qualiacumque beneficia eccleſiaſtica cum cura vel ſine cura, alias ſibi collata ſive conferenda recipere & retinere valeant, diſpenſarunt.

Interdictum quoque in quibusvis eccleſiis, locis & terris ejusdem ducatus a tempore dictæ tranſlationis, tam apoſtolica quam alia auctoritate occaſione prædicta poſitum relaxarunt, & loca ipſa reconciliarunt, & pro reconciliatis habuerunt: & conſequenter omnibus & ſingulis habitatoribus & incolis antedictis, quorum eccleſiarum, monaſteriorum, et beneficiorum aliorum eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſæcularium vel regularium ordinum quorumcumque in præfato ducatu conſiſtentium, etiamſi canonicatus, presbyterii, dignitates, præpoſituræ, prioratus, perſonatus archipresbyteratus, adminiſtrationes vel officia hujuſmodi in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis, & dignitates ipſæ in cathedralibus poſt pontificales majores, atque in eccleſiis hujuſmodi collegiatis principales, ipſique prioratus & præpoſituræ conventuales exiſterent, & ad illos illas ac prioratus, præpoſituras, perſonatus, adminiſtrationes, & officia hujuſmodi conſueviſſent per electionem aſſumi, eiſque curam immineret animarum, quocumque titulo vel auctoritate, ſub data XVI. cal. Septembris pontificatus noſtri anno XI. realibus et actualibus poſſeſſionibus etiam eccleſiarum monaſteriorum proviſiones et ordinationes ad beneficia hujuſmodi, dum illis ſeu de illis eisdem poſſeſſoribus proviſum fuit, quia apud ſedem apoſtolicam forſan vacaverant, atque alias ex quavis cauſa generaliter vel ſpecialiter diſpoſitioni apoſtolicæ reſervata noſcebantur, et propterea aut alias quomodocumque in illis dicti poſſeſſores jus non haberent, dummodo ipſi ſuos titulos a præfatis ſchiſmaticis tantum non recepiſſent, atque ipſi in antea ſuper illis per quemcumque conveniri, moleſtari, aut inquietari non poſſent, eadem auctoritate conceſſerunt; necnon cauſas omnes et ſingulas, ſi quæ etiam in ſecunda vel tertia inſtantia ſuper eccleſiis, monaſteriis et beneficiis hujusmodi in dicta curia vel extra eam, ex commiſſionibus apoſtolicis, aut alias in petitorio vel poſſeſſorio pendebant ſeu remanſerant indeciſæ, earum ſtatus pro ſufficienter expreſſis

ANNO CHRISTI 1441. 1442. 1443.

ANNO CHRISTI 1441. 1442. 1443.

sis habentes, et lites ipsas extinguentes quascumque, tam definitorias quam interlocutorias super dictis ecclesiis, monasteriis, et beneficiis, contra eosdem possessores, aut illos ad quorum titulum successerunt, promulgatas sententias et decretas super illis etiam cum invocatione brachii sæcularis executoriales litteras. Processus quoque etiam quosvis excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias seu et poenas alias continentes, etiamsi ad illarum aggravatum et reaggravatum processum foret, necnon quascumque collatas provisiones de ecclesiis, monasteriis, et beneficiis hujusmodi quibusvis aliis personis apostolica vel alia quavis auctoritate factas, et quacumque inde secuta cassatione et annullatione ac pro nullis et infectis decernentes, ecclesiis et monasteriis de personis illorum locorum habitatoribus, eadem nostra auctoritate providerunt, eisque personas ipsas præfecerunt, necnon beneficia ipsa hujusmodi illa possidenda, ut præfertur, quæcumque quotcumque & qualiacumque, quorumcumque illorum, necnon & ecclesiarum & monasteriorum hujusmodi fructus, redditus, & proventus votorum annuorum forent, etiamsi dispositioni apostolicæ generaliter & specialiter reservata existerent, & super illis inter quoscumque in quibusvis statu vel instantia lites penderent seu revertissent, incidisse, ut præfertur, cum omnibus juribus & pertinentiis suis eisdem possessoribus, etiam quæcumque beneficia ecclesiastica obtinentibus & expectantibus de novo quatenus opus esset contulerunt & providerunt, etiam de eisdem perpetuum super illis quibusve aliis in ipsis seu ad ea jus habere prætendentibus silentium imponendo. Et deinde ut . . . . . . justitiæ per præmissa detrahebant, opportuna daretur provisio, eorum gravatorum singulas expectativas nominationes, & gratias alias, quarum obtentu jus sibi in eisdem beneficiis seu ad illa vindicabant, necnon litteras & processus desuper confectas ab eorum . . . . dant in pristinos vim & robur restituerunt. Ita quod ipsi gravati expectativarum, nominationum, & gratiarum, ac litterarum, & processuum hujusmodi vigore, beneficia acceptare, ac ipsis alias concessi executores, & ab eis pro tempore deputati subexecutores, de acceptatis per eos beneficiis, perinde ac cetera quæ certa sunt opportune facere valerent, in omnibus & per omnia, perinde ac si ipsi beneficia prædicta nullatenus acceptassent, aut sibi de ipsis provisum non fuisset: pro ceteris autem quibus de ipsis possessis beneficiis alias apostolica vel ordinaria auctoritatibus provisum fuerat, super debita eis facienda recompensa, instantiam apud nos facere promiserunt, volentes inter cetera, quod per præmissa nullum monasterii de Doulas regimini, præsidenti ad prioratum de Combours, eleemosynariam S. Mevenni ordinis S. Benedicti Corisopitensis dioecesis & Macloviensis, & alios quos Johannes Brehant dioecesis Leoniensis, necnon quos venerabilis frater noster Johannes episcopus Briocensis, ac nonnullos quos quondam Guillelmus Caprarii, necnon ceteros quos Hilaretus Gillart Macloviensis, & alios quos Johannes Brehant obtinent, seu obtinere solebant B. Mariæ Nannetensis ecclesiarum canonicatus & præbendas, necnon de Pemerit, de Cesson, de Querven, de Plozini, de Polœder S. Elerii, de Quedillac, de Resteriis, & SS. Rogatiani & Donatiani, in quibus magister Johannes Basson scriptor & familiaris noster se jus habere asserit, dummodo ipse omni juri, si quod in Redonensi, cum illius archipresbyteratu Briocensi ecclesiarum canonicatibus & præbendis seu ad illos habet sponte & libere cedat, Trecorensis, Corisopitensis, Briocensis, Redonensis, Macloviensis, & Nannetensis dioecesis parrochiales ecclesias possidendi jus acquirerent, nec motum seu pendens super illis causis præjudicium pararent, sed quod inter illos & quæ tunc erant vel essent pro tempore ipsorum super illis competitores debitæ fieret justitiæ complementum. Causam autem super parrochiali ecclesia de Castro Theobaldi dictæ Nannetensis dioecesis in favorem dilecti filii Jo. de Penhoedic officialis Nannetensis, ac utriusque juris doctoris, pacificandam receperunt, petentes, prout in præfatis eorumdem nostrorum nunciorum litteris ac omnibus e singulis in eis contentis, ut pro ipsorum subsistentia firmiori apostolicæ confirmationis robur adjicere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui a creditis nobis populis omnem diffitendi materiam exsulare, ac illis fomenta pacis inserere studiis procuramus indefessis, ne super concessis, factis & ordinatis aliisque per eosdem nuncios, in ducatu prædicto auctoritate nostra gestis, quævis oriatur contentionis occasio, providere volentes, ipsius ducis in hac parte supplicationibus inclinati, omnia & singula prædicta per eosdem nuncios, ut præmittitur, concessa, facta, ordinata, & gesta, rata & grata habentes, illa auctoritate apostolica, & ex certa scientia ac de plenitudine potestatis confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus. Et insuper omnes & singulos, si qui juris aut alias in eis intervenerunt, defectus, eisdem auctoritate, scientia & plenitudine supplentes, quoscumque etiam processus contra excommunicationis, suspensionis & interdicti sententias, censuras, pœnas alias in se continentes, quas forsitan contra tenorem præsentis, per quoscumque & quacumque auctoritate fieri seu fulminari contigerit, & quæcumque tunc secuta, nulla & invalida esse volumus, easque auctoritate, scientia & plenitudine prædictis nullius existere firmitatis decrevimus per præsentes. Porro quia indignum est, ut quis suo dolo & fraude consequatur beneficium, volumus, quod si qui ex eisdem possessoribus, sub specie quod sic per factam, ut præmittitur, concordiam hujusmodi, quæ tractari cœpit, spoliaverunt, quod præmissæ concordiæ ac illius & præsentium favoris prorsus sint exsortes, nec ipsi per illam ullomodo quocumque teneantur. Nulli ergo, &c. nostræ ratihabitionis, confirmationis, communitionis, suppletionis, constitu-

ANNO CHRISTI 1443.

ftitutionis, & voluntatis infringere vel ei, &c. Dat. Florentiæ anno incarnationis Domini MCCCCXLI. III. nonas Martii anno XI.

LITERÆ CONCILII BASILEENSIS

ad episcopum Segobricensem electum.

Ut Joannem Grunvvalder Cardinalem electum in possessionem vicariæ Frisingensis immittat.

Apud P. Meichel. in Hist. Frising. tom. 2. p. 228.

SAcrosancta generalis Synodus Basilien. in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, dilecto Ecclesiæ filio Gisperto electo Segobricen. causarum audientiæ nostræ Judici salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Dum exquisitam dilectissimi Ecclesiæ filii Joannis Sancti Martini in montibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis de Bavaria vulgariter nuncupati circumspectionis industriam diligenter attendimus, & debita consideratione pensamus, quod ipse universalem Ecclesiam suorum honorat magnitudine meritorum, dignum reputamus & debitum, ut ipsam sibi reperiat in exhibitione gratiarum munificam & in suis opportunitatibus liberalem. Exhibita siquidem nobis pro parte dicti Cardinalis petitio continebat, quod orta dudum inter eum & dilectum Ecclesiæ filium Ulricum Nustorffer, qui se gerit pro clerico Salzburgen. dioeces. super præpositura Ecclesiæ Frisingensis, quæ inibi dignitas post pontificalem major existit, & ad quam consuevit quis per electionem assumi, quamquam tunc per obitum quondam Nicolai Gumpenberger ipsius Ecclesiæ præpositi, extra Romanam curiam defuncti, vacantem, Joannes Cardinalis sibi per eum quoad viveret tenendam, regendam, & etiam gubernandam per dilectissimum Ecclesiæ filium Alexandrum Sancti Laurentii in Damaso etiam dictæ Romanæ Ecclesiæ presbyterum Cardinalem Aquilegiensem vulgariter nuncupatum, nostrum tunc per partes illas legatum de latere, legationis primo, & deinde nostra sub certis modo & forma commendatum, seque prioris commendæ hujusmodi vigore dictam præposituram assecutum, & insuper Apostolica auctoritatibus de novo etiam sub certa forma sibi collatam, & de ea provisum fuisse; nec non prefatum Ulricum commendæ & assecutioni, nec non collationi, & provisioni hujusmodi contra justitiam opposuisse & opponere, nec non impedivisse & impedire, ac fecisse & facere, quo minus idem Joannes Cardinalis eandem præposituram posset pacifice possidere. Ulricus vero prædictus ad præposituram prædictam se electum illamque ad se de jure spectare asserebant prout asserunt *materia quæstionis*. Nos causam hujusmodi, non obstante quod ad Romanam curiam legitime devoluta, seu in ea de juris necessitate tractanda vel etiam finienda non esset, tibi ad dicti Joannis Cardinalis instantiam audiendam commisimus & fine debito terminandam; tuque in ea citationem in partibus nondum executioni demandatam diceris decrevisse. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, a nonnullis asseratur neutri Joannis Cardinalis & Ulrici prædictorum in dicta præpositura vel ad eam jus competere; nos statum causæ hujusmodi nec non omnium & singulorum dignitatum, personatuum, administrationum, officiorum, canonicatuum & præbendarum & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ ipse Joannes Cardinalis obtinet & exspectat, ac in quibus & ad quæ jus sibi quomodolibet competit, quæcunque & qualiacunque existant, nomina & cognomina, eorumque fructuum, reddituum, & proventuum veros valores, nec non etiam quarumcumque pensionum, quas super quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, & beneficiis Ecclesiasticis eorumve mensis ac fructibus, redditibus, proventibus percipit quantitates, nec non quascunque etiam de quotcunque & quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis curatis seu alias incompatibilibus quomodolibet eidem Joanni Cardinali concessas dispensationes, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, & volentes eidem Joanni Cardinali, ut juxta suæ dignitatis decentiam & suorum exigentiam meritorum statum suum commodius tenere, ac incumbentia sibi onera facilius supportare valeat, de alicujus subventionis auxilio providere, nec non gratiam facere specialem, discretioni tuæ per hæc scripta mandamus, quatenus si per eventum litis hujusmodi, postquam ipsa coram te legitime introducta fuerit, tibi constiterit neutri eorundem Joannis Cardinalis & Ulrici dicta præpositura, vel ad eam jus competere, præposituram prædictam, cui cura imminet animarum, & quæ personalem residentiam requirit, & cujus fructus, redditus & proventus quinquaginta Marcharum argenti secundum communem æstimationem valorem annuum, ut idem Joannes Cardinalis asserit, non excedunt, sive adhuc per obitum ipsius Nicolai Gumpenberger, ut præmittitur, aut electionem nullam, vel alias invalidam de ipso Ulrico factam, vel ex eo quod ipse Ulricus electioni hujusmodi infra tempus a jure statutum consensum præbere distulerit, seu recusaverit, sive alias quovis modo ex alterius cujuscunque persona seu per liberam alicujus de illa in dicta curia, vel extra eam etiam coram Notario publico & testibus sponte factam resignationem aut constitutionem felicis recordationis Joannis Papæ XXII. quæ incipit, *execrabilis*, vacet, etiamsi tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateran. Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam legitime devoluta, ipsaque præpositura dispositioni Apostolicæ quomodolibet reservata existat, & super ea inter aliquos alios lis, cujus etiam statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodo tempore Dat. præsentium non sit in ea alicui specialiter jus quæsitum, cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem Joanni Cardinali, per eum quoad vixerit una cum aliis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis nec non Canonica-

ANNO CHRISTI 1444.

nonicatibus, & præbendis, commendis, aliisque beneficiis Ecclesiasticis ac pensionibus supra dictis, tenendam, regendam, & etiam gubernandam auctoritate nostra in commendam concedas. Ita quod ipse Joannes Cardinalis fructus, redditus & proventus, aliaque jura, & emolumenta ratione dictæ præposituræ obvenientia, quoad vixerit percipere & retinere, ac in suos & ejusdem præposituræ usus & utilitatem convertere, nec non alias de illis disponere & ordinare libere possit & valeat, sicuti ipsius Ecclesiæ præpositi, qui fuerunt pro tempore, de illis disponere sive ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium & præcipuorum mobilium ejusdem præposituræ dicto Joanni Cardinali penitus interdicta; inducens per te, vel alium, seu alios eundem Joannem Cardinalem vel procuratorem suum ejus nomine in corporalem possessionem præposituræ juriumque, & pertinentiarum prædictorum, & defendens in dictum, amoto exinde quolibet illicito detentore, ac faciens ipsum Joannem Cardinalem, vel dictum procuratorem pro eo ad præposituram hujusmodi, ut est moris, admitti, sibique de illius fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integre responderi, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo. Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. & aliis Apostolicis constitutionibus, nec non illis præsertim, quibus caveri dicitur, quod præfatam præposituram obtinens, non debeat cum illa extra eandem Ecclesiam aliquod aliud beneficium Ecclesiasticum obtinere, & quibusvis aliis dictæ Ecclesiæ statutis & consuetudinibus etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis; contrariis quibuscunque, aut si aliqui super provisionibus sive commendis sibi faciendis de dignitatibus ipsius Ecclesiæ Frisingensis, ac hujusmodi speciales, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ sedis vel legatorum ejus litteras impetrarint; etiamsi per eas ad inhibitionem, reformationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum; quibus omnibus præfatum Joannem Cardinalem in assecutione dictæ præposituræ volumus anteferri. Sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem dignitatum aut beneficiorum aliorum præjudicium generari, seu si venerabili Episcopo, & dilectis Ecclesiæ filiis Capitulo Frisingen. seu quibusvis aliis communiter, vel divisim quomodolibet indultum existat, quod ad receptionem, vel provisionem alicujus minime teneantur; & ad id compelli, aut quod intercedi, suspendi, vel excommunicari non possint, quodque de dignitatibus ipsius Ecclesiæ ac hujusmodi, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem conjunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per literas non facientes plenam, & expressam, & de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & qualibet alia indulgentia generali, vel speciali cujuscumque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus hujusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cujusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis; aut si præfatus Joannes Cardinalis præsens non fuerit, ad præstandum de observandis statutis & consuetudinibus dictæ Ecclesiæ Frisingen. solitum, ratione præposituræ prædictæ, juramentum: dummodo in absentia sua per procuratorem idoneum, & cum ad Ecclesiam ipsam accesserit corporaliter illud præstet. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Datæ Basileæ III. Non. Junii, anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio.

Documenta Anni 1444.

LITERÆ CONCILII

Pro confirmanda electione Joannis Grunvvalder schismatici cardinalis in Episcopum Frisingensem.

Extat apud Meichel. hist. Frising. t. 2. pag. 235.

SAcrosancta generalis Synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans dilectissimo ecclesiæ filio Joanni tit. sancti Martini in montibus presbytero cardinali episcopo Frisingensi, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Ad opus universalis ecclesiæ divina dispositione, cujus inscrutabili providentia ordinem recipiunt universa, convocati in unum, ad cunctas orbis ecclesias, nec non præsidentes illis personas nostræ considerationis intuitum diligentius extendimus, & pro illarum statu per idoneos pastores qui multimodis eas efferant incrementis salubriter dirigendo nostri favoris patrocinium gratiosius impartimur. Cum itaque, sicut accepimus, dudum ecclesia Frising. cui bonæ memoriæ Nicodemus episcopus Frisingensis dum viveret præsidebat, per ejusdem episcopi obitum, qui extra curiam debitum naturæ persolvit, pastoris solatio destituta, tu etiam tunc tit. S. Martini in Montibus presb. Card. ac ipsius ecclesiæ Frising. canonicus existens in episcopum ejusdem Frising. ecclesiæ per illius capitulum electus, & electione de te facta hujusmodi auctoritate Metropolitica, servatis in hoc servandis, confirmata, electionis & confirmationis earundem vigore possessionem partis bonorum dictæ Frisingen. ecclesiæ assecutus fueris, illaque ex tunc in spiritualibus & temporalibus gesseris & exercueris, prout geris & exerces de præsenti, munere consecrationis per te rite suscepto. Nos qui etiam hodie per alias nostras literas electionem & confirmatio-

ANNO CHRISTI 1445. 1446.

tionem prædictas ratas habentes & gratas auctoritate universalis ecclesiæ & ex certa scientia nostra duximus confirmandas, cum suppletione defectuum, si qui forsan intervenerunt in eisdem, cupientes, ut dicta Frising. ecclesia sub tuo felici regimine prosperetur, ac optatis etiam provisionis nostræ præsidio gratuletur successibus. Sperantes quoque, quod tu, cujus personam multiplicibus virtutum donis ab illarum largitore fulcitam, & longa nobis experientia notam, sinceris in Domino zelamus affectibus, memoratæ Frising. ecclesiæ, cui, ut permittitur, hactenus laudabiliter præfuisti, poteris inantea plurimum esse fructuosus, de eadem persona tua prædictæ Frising. ecclesiæ, dummodo illi tempore datarum præsentium de alio pastore canonice provisum non existat, denuo auctoritate præfatæ universalis ecclesiæ & ex simili scientia providemus, teque illi præficimus in episcopum & pastorem, curam, regimen & administrationem ipsius Frising. ecclesiæ tibi in dictis spiritualibus & temporalibus plenarie committentes, in illo, qui dat gratias & largitur præmia, confidentes, quod eadem Frising. ecclesia per tuæ circumspectionis industriam & laudabilis diligentiæ studium in domino feliciter dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Quocirca circumspectioni tuæ per hæc scripta mandamus, quatinus impositum tibi a Domino onus regiminis præfatæ ecclesiæ Frising. suscipiens humiliter & devote sic te in exercenda ejus cura diligentem exhibeas atque studiosum, quod ipsa ecclesia Frising. provido & fructuoso gubernatori gaudeat se commissam, tuque præter æternæ retributionis præmium nostram ac dictæ universalis ecclesiæ benedictionem & gratiam uberius exinde consequi merearis. Datum Basileæ idib. Novembr. anno a Nativit. Domini millesimo quadringentesimo quarto.

Documenta Annorum 1445. 1446.

ORATIO QUAM HABUIT DOMINUS

Æneas Sylvius, episcopus Tergestinus, pro fideli Alamannorum obedientia, reconciliationeque schismatis, ac celebrando concilio coram Eugenio papa IV.

Martene tom. VIII. pag. 980.

1. NOn habet me dubium, pater sanctissime, quin apud te sit illa domus quam Dominus in evangelio supra firmam petram laudat ædificatam, ad quam recurrendum est regnante diluvio, nam extra eam non est salus, & ejus decorem diligere se propheta testatur, persuasumque mihi jam dudum fuerat in amplissimo loco neminem loqui decere, nisi vel summa doctrina, vel auctoritate, vel vitæ sanctimonia præstantem. Rursus quoque nihil huc afferri rebar oportere, nisi perfectum ingenio, elaboratum industria, rebusque ipsis illustratum esset; nec immerito, nisi fallor. Quis enim aliter vel coram te summo pontifice, æterni regni clavigero, ac Jesu Christi vicario, vel coram his gravissimis ac sapientissimis patribus verba faciens commendatur?

2. Hæc ego cum alias ad te missus, mecum tacitus expendissem, in tuæ sanctitatis conspectu tacere priusquam loqui, voluissem. Sed quoniam solus eram, qui legationis regiæ munus obibam, quod voluntas repulit, necessitas impulit. Nunc vero secundo ad te remissus, sperabam nobilis equitis ac clarissimi collegæ mei beneficio & eloquentia hoc fasce levari, qui & prudentius, & gravius, & ornatius multo quam ego, desiderium regium electorumque principum complevisset. Sed nescio quid factum sit, ut mihi potissime nihil apto & multum repugnanti sit onus dicendi mandatum: forsitan quia tecum alias, vel quia sum Italus, habere non nihil energiæ vel notitia, vel communis patria creditur. In me aliud nihil est quod mihi præ ceteris facit dicendi necessitatem; at ego etsi magnum est jubentis imperium, etsi parere majoribus cupio, neutiquam tamen in præsentiarum tuam alloqui sanctitatem fuissem ausus, nisi me res ipsæ, de quibus est agendum, maximæ, reipublicæ christianæ plurimum necessariæ commovissent: nisi & animum illi darent, quorum nomine verba fient, sublimes altique principes, quos intueberis dum me audies; & quod tuæ mihi negassent aures, præstabunt illis. Nec enim vel pauca sunt, vel ab ingratis missa principibus, quæ mihi oranda incumbunt. Ceterum, quia moris est coram te loquentibus breviusculam sibi aliquam, unde exordiantur, ex sacris litteris sententiam assumere, non adversabor ipse consuetudini, quam ducere oporteret. Inter auctoritates autem quas sacrosanctis possum ex codicibus mutuari, nulla mihi aptior, nullaque nostro convenientior proposito visa est illa, quam nobis Paralipomenon affert: Morabatur in præsidiis inclytus David, accesserunt ad eum viri Benjamin & Juda, quibus obviam David egressus: *Si pacifici venitis*, inquit, *ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis. Si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & judicet*. Ad quem illi: *tui sumus, o David, & tecum, fili Isai, manebimus. Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus*.

3. Aptissima, sicut mihi videtur, ad propositum nostrum verba sunt. Quæris enim forsitan ex nobis, pater sanctissime, an amici venimus? quid quærimus? quid afferimus? dum nos nomino, non nos ipsos, qui adsumus, sed dominum Cæsarem Fredericum, tuæ sanctitatis devotissimum filium, ac præclarissimos principes, & reverendissimos patres sacri imperii electores, tum proceres & prælatos tibi deditissimos, quorum hic oratores

tores vides, intelligi volo. Sumus igitur non solum amici, sed etiam adjutores: pacem afferimus, pacem quærimus; atque idcirco cum filiis Benjamin & Judæ dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus*. Plena pacis petitio est, plena pacis oblatio. Pacis nomen, ut inquit orator, dulce est, & res ipsa tum jucunda, tum salutaris. *Qui ineunt pacis consilia*, teste sapiente, *sequitur eos gaudium*. Dominus vero in evangelio beatos esse pacificos tradit: ideoque jubet in epistolis doctor gentium, ut quæ sunt pacis sectemur, mercedem repromittens. *Pacem*, inquit, *habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum*. Hujus igitur tam sanctæ rei, tam utilis, tam necessariæ, tam commendatæ, & nuncii & petitores sumus, ac propterea repetimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus*.

Super his verbis tria jacimus nostræ orationis fundamenta, & quæ ultima sunt verba thematis prius recipimus. Ostendendum est enim quomodo te Deus tuus adjuvat, dum Germaniæ principes in tuum dirigit auxilium. Monstrandum est quam ferimus pacem, dicendum est quam petimus; sic enim pacificum nostrum adventum intelliges, & cor tuum, sicut speramus, nostris jungetur principibus, eruntque illi tui, & manebunt tecum. In principium adjuvat igitur te Deus tuus, sanctissime pater, adjutores namque tui Germanos principes dedit; altius sunt aliqua reptenda, si quo pacto nostri te adjuvent principes referimus, est quod brevissime faciam.

4. Exorto pridem apud Basileam dissidio, quod omnibus notum est, doluerunt imperii sacri principes, dum vulnerari ecclesiam, & inconsutilem Christi tunicam scindi videbant, moxque ad componendam in ecclesia pacem navare operas statuerunt. Quod ut commodius facerent, atque nationis seditiones facilius evitarent, & ne processibus contrariis involverentur, quibusdam protestationibus usi sunt; devotionem tamen suam, quam erga te sanctamque sedem apostolicam gerebant, nihil propterea imminuentes. Sic animorum suspensio orta est. Hanc Albertus indelebilis memoriæ Romanorum rex amplexus est. Huic & invictissimus noster Fridericus Cæsar assensum præbuit, tum ne a suis electoribus id exigentibus dissentiret, tum ne plus sapere velle videretur, quam suus sapuerat antecessor; speravitque regia serenitas vel pacem exemplo reperire, vel melius rem cognoscere. Elaboratum est sæpe & multum pro concordia: sed quamvis tua sanctitas semper bonum consuluerit, nonnullorum tamen culpa factum est, ut omnes incassum hactenus conatus abierint, ut frustra sæpe principes convenerint, frustraque nunc huc, nunc illuc transmissæ fuerint legationes. Ea de re statuit regia majestas, statuerunt & sui principes modum suspensionis animorum ponere: convenientesque nuper Franchfordiæ, partim personaliter, partim per legatos, ac scientes te illi succedere, cui dictum est: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & dabo tibi claves regni coelorum; & pasce oves meas*; & plurima his sororia, recta, vulgataque via obedientiam tibi præbere decreverunt. Sed quia non nulli aderant tam ex Basilea quam ex aliis locis, qui longe aliter sentiebant, aliterque suadebant, magna contentio fuit & anceps prælium, nunc huc, nunc illuc acie inclinata. Cum levasti manus, hoc est cum oratores tui benigne responderunt, ex parte tui nostrorumque principum validius pugnabatur. Cum vero brachia remisisti, hoc est cum oratores tui duriores fuerunt, languidior erat cuneus tuorum, vincebantque adversarii. Similis pugnæ faciem habemus in Exodo: Fervente namque inter populum Dei & Amalech prælio, ascenderunt Moyses & Aaron in verticem collis: Josue vero cum electis viris pugnabat. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech; & ut sim brevis, non coaptabo singula ut possem singulis; sed vera est Chrysostomi sententia. Non cessat impugnari ecclesia, non cessat insidias pati: sed in Christi nomine semper superat, semper vincit, & quamvis alii insidientur, quamvis alii repercutiant eam fluctus, fundamentum tamen quod supra petram est non quassatur. Exploratum est quod inquit Hilarius: Proprium esse ecclesiæ solet, ut tunc vincat cum læditur, tunc intelligat cum arguitur, tunc obtineat cum superata videtur; nam etsi multoties desperatæ res viderentur, ad extremum tamen cum ante oculos hominum tuæ sanctimonia vitæ, tua clementia, tua liberalitas, tua benignitas posita est; impletum est quod inquit sapiens: *Cum placuerint Domino viæ hominis, & inimicos ejus vertet ad pacem*. Namque non solum regia majestas, quæ tibi semper deditissima fuit, & quasi alter Josue pro te pugnavit; non solum principes sui electores atque alii viri electi tuum statum, tuumque decus tuebantur, sed plures alii qui malignandi causa confluxerant, permoti sunt, & in tuum versi favorem. Quibus ex rebus manifestum est, quia te adjuvat Deus tuus, Germanosque principes tibi efficit adjutores, quod fuit orationis nostræ membrum primum, propter quod dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis; te enim adjuvat Deus tuus*.

5. Sed non monstravimus adhuc beatitudini tuæ qualis & quanta pax est, quam sanctitati tuæ afferimus: membri namque secundi destinata materia fuit, quam nunc breviter absolvimus. Nihil erraverim, clementissime pater, si maximum esse atque amplissimum dixerim munus, quod apostolicæ sedi jam sumus exhibituri; non enim unius urbis, uniusve provinciæ, sive regni, sed maximi & inclyti nominis Theotonici, nobilissimæ atque latissimæ nationis Germanicæ declarationem & obedientiam sumus exhibituri. Quod si gloriabundus de populo suo dicebat Moyses: non est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Dominus Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Quæ est enim alia gens tam inclyta? & cetera hujusmodi. Quanto magis de natione Germanica licet nostris principibus glo-

ANNO CHRISTI 1445. 1446.

tiari, quæ ab Alpibus Italiæ usque in Oceanum, & a Rheni fluente usque in Tartarorum barbariem protensa, tot splendidas urbes in se continet, tot latissimas provincias, tot amplissima regna, tot venerandas ecclesias, tot potentes principes, tot populos, tot linguas diversas. Nempe si, teste sapiente, *in multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis*, ingens gloria est nostris principibus, ingens dignitas. Sed major tuæ sanctitati modum in mirum, quæ declarationem & obedientiam receptura est hujus nationis, in qua non solum principes ac reges potentissimi sunt, sed ipsum regnorum omnium caput, Romanum imperium est constitutum. Vetus dictum est, sanctissime pater, per duo luminaria magna, quæ Deus in firmamento posuit, sanctam apostolicam sedem & sacrum imperium significari: Duo sunt, inquit unus ex tuis antecessoribus, quibus principaliter hic mundus regitur, regalis potestas, & auctoritas sacra pontificum.

6. Præterea nunc apostolicam sedem, quæ nihil aliud est quam refugium ac patrocinium orbis terræ. Taceo de sacro reverendissimorum collegio coetuque cardinalium, qui recte mundi consilium totiusque militantis ecclesiæ senatus appellari potest. Quis satis imperii sacri privilegia possit exprimere? Quis satis augustalis culminis perorare valeat dignitatem? sub Augusto nasci Salvator, & censum ferre dignatus est, didragma pro se Petroque solvi, & reddi quæ Cæsaris essent Cæsari divinum jussit oraculum. Tantum quoque ex Alto suscepisse privilegium Cæsaream sublimitatem, quidam asserunt, ut imperio stante, nihil sit cur antichristi formidemus adventum. Sic enim apostoli Pauli verba commentantur: *Qui tenet, teneat, donec de medio fiat.* At hujus amplissimæ dignitatis potestas in divinum Cæsarem Fredericum modernum, rite translata est. Hujus igitur maximi principis, mundi domini, inter omnes qui regnat altioris, suorumque principum, ac nationis Germanicæ debitam ex nobis recipies obedientiam. Sed quoniam de natione loquimur, hæc est illa natio, Pater sanctissime, quæ viros habet industrios, litterarum capaces, rei militaris peritos, pacis cupidos, fidei zelatores, & ad omnia gnaros. Hæc est illa natio, quæ non modo hoc modo illud, sed semper idem vult, quando rectum est quod semel voluit. Hæc est illa natio, quæ non leviter recipit aliquid, nec facile deserit. Quod si post dissidium ortum animorum suspensionem tardius videtur relinquere, confidit quia utilius tecum manebit, nec divelli umquam a tua devotione poterit. Atque ista pax est quam tuæ sanctitati afferimus, propter quam dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis; te enim adjuvat Deus tuus.*

7. At si pacem cupis hujusmodi, Pater sanctissime, quemadmodum cupere te confidimus, opus est ut nationem Germanicam beneficio pacis quoque impartiaris, ut sit quoque pax adjutoribus tuis. Quis enim sic pacem aliis largiatur, quod pacis ipse

A remaneat expers? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducet? Quis os triturantis alliget bovis? Afferunt pacem Germani principes, sed pacem etiam expetunt. Cupiunt enim aliqua, quæ nisi obtineant, nec curari vulnera possunt, nec pax nationis haberi. Ea quatuor principalia sunt. Primum est, ut generale concilium in tempore locoque designando convocetur; alterum est, ut professio potestatis, auctoritatis, & præeminentiæ generalium conciliorum catholicam militantem ecclesiam repræsentantium, per tuos oratores Franchfordiæ facta, tuis litteris approbetur. Tertium est, ut nationi Germanicæ super gravaminibus opportune provideatur. B Quarto & ultimo loco, ut quæ in præjudicium duorum principum electorum vel suarum ecclesiarum acta sunt, ex tuæ sanctitatis clementia revocentur, & in pristinum singula statum redigantur. Quibus per tuam sanctitatem concessis, pax firma tibi erit, pax apostolicæ sedi, pax nationi Germanicæ, pax toti ecclesiæ. Deorsum ista breviter & succincte libabimus.

8. Concilium sane propterea petitur, quia plurima necessario sunt reformanda, nedum in populo, sed etiam in clero, & providendum est ut omnis dissidii fomes in ecclesia sopiatur. Et habet hæc petitio plurimum honestatis, nec quisquam est qui non C putet honestum generale concilium convocari. Venerabile est, & in omnium populorum, gentium, nationumque reverentia, generalis concilii nomen. Tanta quoque conciliorum dignitas est, ut ex his non solum Romani pontifices, sed etiam episcopi, Cæsares, ingentem gloriam sint assecuti. Præterea quæ multis in locis synodaliter & utiliter gesta sunt. In Constantiensi concilio schisma, quod circiter annis quadraginta vexarat ecclesiam, abolitum est. Ex quo fit ut honesta sit ac sancta concilii postulatio. Super qua re plurima diceremus, nisi quia te numquam invenimus convocationi concilii repugnantem, si quæ D vel olim Alberto regi oblata fuerunt, vel quæ nuper Franchfordiæ tui polliciti sunt oratores memoriæ repetamus.

9. Sed migramus jam ad petitionem secundam, cujus tenorem superius recensuimus. Scimus, pater beatissime, in ea te sede sedere, quæ cardo & caput ecclesiæ, ut factum est, a Domino, & non ab alio constituta est. Et sicut cardine ostium regitur, sic hujus sanctæ sedis auctoritate omnes ecclesiæ, Domino disponente, reguntur. Nihil est quod aut regia majestas, aut principes tui de tua vel fide, vel sinceritate, vel doctrina mussent: sed innuerunt apud Franchfordiam conceptum quemdam E mentis sinistrum de auctoritate conciliorum oratores tui, qui plebi gravior videbatur. Is nunc penitus tuis litteris extinguendus est. Consueverunt antecessores tui, quos tu non solum sequeris, sed æquas ac præcedis benefaciendo, obmutescere facere malorum hominum audaciam, dum rationem omnibus de sua fide reddebant, nec novum est, nec inusitatum Romanis pontificibus, Romanis regibus suæ fidei puritatem res-

rescribere. B. Gregorius, cujus vita sanctior, an auctoritas major fuerit incertum putes, sicut quatuor evangelii libros, sic quatuor concilia se suscipere ac venerari fatetur. Non tam lata, nec tam magnifica de te verba petuntur, sed solum quoddam, ut supra diximus, quod ab hac sanctissima sede non hæsitamus assequi, cujus sublimitas in humilitate fundatur, cujus auctoritas in honestate stabilitur, cujus est omnia facere, quibus salus quæritur animarum, & omnia fugere quibus scandalizari fratres queant. Duas jam petitiones absolvimus modo quo supra.

10. De gravaminibus dicendum est: Audiat benigne sanctitas tua, modestiamque nationis attendat. Gravamina de quibus agitur, bifariam dividuntur; alia per decreta tolluntur concilii Basileensis, alia tuæ sanctitatis indigent auxilio. Quæ decretis abolentur, sunt reservationes nimiæ, annatæ graves, causarum ad Romanam curiam frequentes advocationes & cetera istius modi, quibus ordinario jurisdictio erat penitus evacuata, quæ licet dudum ante tuam ad summi apostolatus apicem vocationem nationi gravia viderentur, non tamen, ut decem illæ tribus apud Roboam filium Salomonis, auctoritate propria jugum excussit, sed Basileensis concilii provisionem expectavit, cujus decreta cum nonnullis modificationibus acceptavit, iisque est usa. Ergo, ut posthac sine gravamine natio sit, quod iis decretis in futurum uti possit, per te liceat petitur. Habes hujus partis modestiam.

Nunc honestatem sequentem cognosce. Dum locus neutralitati fuit, quamplures viri præstantes ecclesiarum metropolitanarum, cathedralium, monasteriorum, diversarumque dignitatum & beneficiorum, vel integram, vel majorem partem bonorum possessionem sunt assecuti; quidam tua, quidam aliorum auctoritatibus; horum pax securitasque deposcitur; quod si in magna multitudine possessores nonnulli comperiuntur, injustis ditari titulis, tolerabilius est tamen paucos injuste possidere cum pace, quam multos juste possidentes pace turbari; sunt enim quædam sui natura injusta, quæ communis boni causa & publicæ pacis intuitu sororia justis fiunt. Laudatur apud veteres, magnusque habetur Scionius ille, qui restitutis in urbe sua sexcentis exsulibus, non quæ prius habuerant bona reddidit, sed accepta mutuo pecunia, quanti res eorum fuerant, accipere jussit. Indignum namque vir bonus putavit longi temporis præscriptionem possessione movere. Similiter & in omni unione, vel nostra, vel majorum nostrorum tempestate celebrata, possessorum conditio semper melior fuit; nec ab re, nam si secus fiat, pax omnis abrumpitur. Cetera quæ petemus in scriptis leviora sunt; annatas enim remitti vel jus decretorum vel tuæ liberalitatis est munus; relaxari censuras quæ contra fœdus neutralitatis actæ sunt, pium æquumque. Si tamen inter hæc aliquid est quod apostolicæ sedi grave videatur, supplicant principes, ut tua sanctitas, quæ patienter jam annis quindecim omnia quæ acta sunt toleravit, nunc etiam pro parvo tempore patientiam habeat, & obedientiam nationis, ut offertur, recipiat. Quo facto, omnia in melius redigentur, est enim intentio regiæ majestatis, & suorum principum, hanc sanctissimam sedem, quæ per Dei ordinationem ex munificentia Cæsaris mirifice sublimata fuit, omnem dignitatem suam retinere, omne jus, omnen splendorem, omnem potestatem, ad quas res suis temporibus enixe laborare intendunt. In Francofordiensi diæta non fuit otium, ut erat voluntas, de provisione tuæ sanctitati tuæque sedi facienda transigere.

11. Quarta nunc & ultima petitio superest, Coloniensem & Treverensem ecclesias, earumque prælatos res ista concernit: cujus honestas eo major est, quo tuæ naturæ, humanitati, dignitati, sedique apostolicæ convenientior est. Nihil ad nos attinet, beatissime pater, de tuarum sententiarum viribus disputare, cum primæ sedis facta solius Dei judicio reserventur. Sed formidamus scandalum, nisi tua clementia in hac ultima petitione preces nostras exaudiat. Namque prælati magno conatu, magnoque potentatu, amicis & clientelis fulti, in opibus amicisque fidentes, sine spoliis, sine incendiis, sine magno ecclesiarum damno amoveri facile nequiverunt. In veteri testamento cautum est, ne quis hædum in ventre matris suæ coquat, quod minime absurdum fuerit interpretatum, si quis prælatum in ecclesiæ sanguine multandum esse negaverit. Scis, beatissime pater, quam sancta est Coloniensis ecclesia, quam vetus Treverensis, quam venerabiles ambæ, quam toto memorabiles orbe. Scis quantum cleri, quantum populi sub se habeant. Nolit tua beatitudo duas illas ecclesias, quæ duo magna nationis Germanicæ luminaria sunt, nostris periclitari temporibus. Multis rationibus hunc locum consolari possemus, sed scimus tuam consuetudinem, clementiam, pietatem. Scimus cardinales, episcopos, aliosque prælatos, quos ad te redeuntes, non extulisti solum jacentes, sed amplificasti etiam eorum pristinas dignitates. Scimus quia nulla res magis Deo proxima est, quam salutem hominibus dare. Ideo parcimus verbis, teque solum oratum facimus, ut tua beatitudo, quæ in alios sæpe multos benignissima reperta est, nunc etiam erga prælatos & principes, de quibus agimus, & ipsorum ecclesias, sui sit memor ipsius, innataque sibi clementia & humanitate utatur. Quod si feceris, ut speramus, & nationem integram habebis obedientem, & nulla unquam ætas de tuis laudibus conticescet.

12. Hæc sunt, sanctissime pater, quæ nostri principes ex te petunt, magna sane, sed rationi & honestati consona. In prima petitione communis versatur utilitas, in secunda humilitas, in tertia æquitas, in quarta benignitas & tua desideratur humanitas. Tuum est quod juste petitur libenter annuere. In tua manu nunc est radicem omnem

ANNO CHRISTI 1446. 1433.

mnem ſchiſmatis evellere, pacem orbi concedere, conſolari nationem, & ejus obedientiam ſuſcipere. Cumque, ut vides, noſtri principes in amicitia ad te miſerint, ut auxilientur tibi, tempus eſt ut cor tuum jungatur eis, ſintque illi tui, & maneant tecum in perpetuum & tempeſtive & convenienter a nobis dictum repetatur quod ab initio ex ſacris accepimus litteris, Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis. Te enim adjuvat Deus tuus, qui tuam beatitudinem proſperioribus dietim ſucceſſibus augeat.

AD BASILEENSE CONCILIUM

APPENDIX I.

Antequam e Baſileenſi concilio manum retraham, aſſumamque Florentini concilii tractationem, Appendices geminas ut darem, creſcens in dies ſub manibus documentorum ſeges poſtulavit. Atque in priori quidem colligam concilia, vel ſi mavis, conventus eccleſiaſticos occaſione ſchiſmatis ſive diſſidii Baſileenſis habitos; in poſtremam demum ea rejiciam documenta, quæ cum ſero venerint, per ſua ſingula loca diſtribuere non ſum permiſſus.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

In cauſa juris præſidendi concilio, inter patriarcham CPtanum & mittendum a Romano pontifice ablegatum ſuum, ventilata

Anno 1433. habitum.

ANNO CHRISTI 1433.

„ UT eo facilius diſſidia inter eccleſias Latinam Græcamque componerentur, Græcis proponendam duxit Eugenius ſynodi celebrationem CPi, quo ſe miſſurum offerebat virum, qui ſuo nomine coetui adeſſet. Gratum id acceptumque fuit Græcis; quare iis ſtatim quæ proponebantur admiſſis, id unum, in quo diſſidebant, componendum ſupererat, quiſnam futuro illi concilio præſes daretur. Pontifex ſui id eſſe juris contendebat, ut ſive ipſe per ſe ſive per ablegatum ſuum concilio præſens adeſſet, ſemper primatum teneret. Negabat id CPtanus patriarcha, obnitens in abſentia Romani pontificis ſui juris eſſe conciliis præſidere, omni quocunque pontificias vices agente poſthabito. Controverſiæ huic definiendæ convocatum fuiſſe concilium tradit Sguropulus, Hiſt. Conc. Florent. ſect. II. cap. XXII. cui tamen ſcriptori utrum in omnibus iis quæ de concilio iſto ſcribit fides addicenda ſit, ambigo: ſcitum eſt enim multa illum ad arbitrium confinxiſſe, ut Græcos erga Latinam eccleſiam parum obſequentes demonſtraret. Ita ergo Sguropulus de concilio.

Ut huic Articulo (*de præſide futuri concilii*) ſatisfieret, quem ambiguum fecerat Chriſtophori Ablegati pontificii poſtulatio, itum eſt ad concilium: & re acriter ventilata ab archiepiſcopis, et principibus eccleſiæ coram Patriarcha, hoc tandem prodiit manifeſtum, a quamplurimis præſcriptis Synodalibus; quod petierat Chiſtophorus concedi non poſſe: nam qua conſuetudine, aut exemplo? Quo jure id unquam viſum, ut Patriarchæ legitimo, in ſua Metropolitica eccleſia reſidenti, alterius deputatus ſupereminerent? Quod ne contigit quidem in quinta ſynodo, cum ipſe Vigilius præſens officio, & munere fungeretur. Eutychius patriarcha Vigilio papæ locum non ceſſit. Id ubi intellexit imperator, recta Palatianam ad matris conclave proficiſcitur, quo convocatis aliquot e numero archiepiſcoporum, & crucigerorum principum prolixe concionatus, hoc unum infert: negotiorum momenta temporibus rerumque neceſſitati attemperare, ſummæ eſſe prudentiæ. Quorſum igitur ad vana præeminentiæ privilegia tutanda, nobis tam eximii operiſ foelicitatem inviderent? diſcant ſapere, ac prudenter occaſionibus obſecundare: Et multum iis commendavit, hanc cum fructu et utilitate diſpenſandi rationem: addiditque; ſi ſciret unde præclari quid ipſe gereret, aut honeſti emolumenti lucraretur, ſe velle de jure imperatoris, & ſua excellentia libenter diſcedere. Et cum hæc diu multumque inſinuaſſet, perſuaſit aliquam paucis ex ordinibus eccleſiaſticis qui aderant, in ſententiam priori plane contrariam deſcendere: ut ipſi poſtea patriarchæ ſignificarunt: quod ille animo tam acerbo et efferato tulit, ut ad præſtandum poſtea quicquid imperator proponeret, patriarcha non niſi obtorto collo pertraheretur. Nihilominus papæ reſponderunt, per literas Chriſtophoro traditas, et ad Chriſtophori mentem conſcriptas.

AD

Anno Christi 1446. 1438.

AD BITURICENSE CONCILIUM I.

In causa schismatis ecclesiam agitantis & pragmaticæ sanctionis

Anno 1438. *habitum*

Additio.

Anno Christi 1438. Bituricensia concilia duo per hæc tempora et eadem de causa in Gallia convenerunt; alterum scilicet anno 1438. aliud vero anno 1441. Utriusque meminit Labbeus; hujus etiam anno 1438. habiti acta quædam exhibet; alterius vero nihil addit ultra ea, quæ Patricius in historia conciliorum Basileensis et Florentini affert. De posteriori hoc suo loco dicemus. Nunc additamenta quædam promenda ad concilium anni 1438. Accepi vero illa ex Martene Vet. Mon. to. VIII. pag. 947. Sunt autem decreta hæc memoriæ posterorum mandata, a quopiam Viro docto, ex eorum numero, quibus illa dictandi munus injunctum erat. E concilio tamen discessisse se narrat antequam decreta eadem jam conventa inter patres scriptis traderentur. Quare dare se res ipsas in concilio stabilitas, non verba profitetur. Cæterum pauca quædam ex iis, quæ hic exhibentur, recurrunt etiam inter acta Labbeana, ita tamen ut alia ex aliis lucem accipiant. Confer e. g. decretum 14. apud Labbeum cum decreto, *La tierce partie &c.* quod est in nostra collectione sub titulo: *Du decret de la collation des benefices*; atque utroque inter se composito intelliges tertiam illam beneficiorum partem, quæ doctoribus reservantur, non quidem doctoribus omnibus sine delectu permitti: nam tertiæ hujus partis portiones duo doctoribus in studio residentibus permittuntur. Alia studiosus lector facile assequetur.

CONCILIUM BITURICENSE

Anni MCCCCXXXVIII.

S'ensuit ce qui a ete fait a Bourges par les prelats de l'eglise de France, mandez par le roy nostre sire, aveuc les universitez, maistres, docteurs, chapitres, etc. a eviter la division ou scisme entre le saint concile de Basle et nostre saint pere le papæ &c.

Anno Christi 1438. *Ledit conseil mande au premier jour de May CCCC. & XXXVIII. fuit continue & entretenu jusqu'au Jeudi v. jour de Juing, auquel jour le roy presida audit conseil, & furent premierent oy les ambassadeurs de nostre saint pere, premierement l'archevesque de Crete, qui parla en latin, & apres en franchois l'evesque de Dine maistre en Theologie a Paris,* ordinis sancti Benedicti, *& a surnom* Versailles. *Et estoient en ladite ambassade* II. *evesques*, I. *docteur.*

Item, lendemain furent oy les ambassadeurs du concile; c'est a scavoir l'evesque de Sipons, l'Abbe de Veselay, maistre Thomas de Courcelles, l'arcediacre de Mets, & un autre licentie neveu de l'arcevesque de * *Lam.*

* f. Lyon.

A *Maistre Thomas proposa en franchois sa matiere en l'autorite de saint concile, monstrant les inconveniens de la dissolution que le pape voloit faire, & ses sequelles, &c. & fut tres notable cose a oir, & en apres l'arcediacre de Mets,* ad idem secundum jura canonica. *Et respondit a aucunes raisons des autres, & specialement en ce qu'il se voloit fonder sur une fausse bulle, qui avoit este bullee* raptim, *& avoit este rompu le plon a Basle, & par icelle fausse bulle, dont ils firent plusieurs copies en la faveur du pape & monstrees aux Gres; les Gres on est deschus; car il apparoit par icelles,* quod concordes erant de loco pro reductione Græcorum, &c. *De laquelle chose ils ne sont pas con-* B *tens,* pro præsenti, *&c.*

Les ambassadeurs du pape requerroient au roy nostre sire v. *choses, & les laisserent depuis par escript.*

1. *Que le roy voulsit tenir & approuver le concile de Ferrare,* tamquam concilium universale sive ycumenicum.

2. *Qu'il voulsit envoyer ses ambassadeurs audit concile de Ferrare & a nostre saint pere, en approuvant ledit concile, comme fils d'obediance.*

3. *Qu'il voulsit, que ung chacun veullant aler audit concile de Ferrare, y poeut aler liberalment a sa volente.*

4. *Qu'il voulsit revoquer & rappeller ses* C *ambassadeurs estant a Basle, & commander a ses subges qu'ils se departissent dudit lieu de Basle.*

5. *Qu'il voulsit faire rapeller, revoquer & mettre au neant le decret de suspension fait par yceulx de Basle contre nostre saint pere.*

Les requestes que firent ceul du saint concile.

1. *Requerrent au roy qu'il luy plust auctoriser & faire garder en son royalme comme roy tres Chrestien les saints decrets par eulx faits pour la reformation de sainte eglise* in D capite & in membris, *&c. que estoit chose sainte, &c.*

2. *Qui feist defense a ses subges pour le bien universal de l'eglise de non aler aun concile de Ferrare, pour eviter toute matiere de division, attendu que le saint concile de Basle estoit vray concile, & ayant auctorite* a Sancto Spiritu, *&c.*

3. *Qui il luy pleust envoyer ses ambassadeurs de nouvel audit saint concile de Basle, pour faire & traitier ce qui estoit a parfaire pour le bien de l'eglise universelle & la reformation d'icelle tant* in capite, *comme* in membris.

4. *Qui lui pleust a faire garder en son ro-* E *yalme & seigneuries, & mettre en execution le decret de suspension fait par ledit concile contre le pape, &c.*

Item, les dessusdites oys, comme dit est, iceluy jour apresta proposition maistre Thomas, les parties retraites, c'est a scavoir lesdits ambassadeurs tant d'un cote comme d'autre, monsieur le Chansellier en la presence du roy, monsieur le Daupbin, monsieur de Bourbon, monsieur Charles Danjo perre, mon-

Anno Christi 1446. 1438.

ANNO CHRISTI 1446. 1438.

monsieur de Bretaigne, le comte de Vendosme & plusieurs autres, dit & recita les causes pourquoy le roy avoit assemle les dessusdits. Et en effet dit que c'estoit a fin d'avoir conseil & advis dessus le discord & contrariete des dessusdits, le pape & le concile, & pour eviter toute matiere de scisme; & sur ce parla bien & notablement en recitant cumment les predecesseurs roys de France avoient toujours labourre au fait de l'eglise, procure union, oste division & esclandre, &c.

Item, apres sa proposition pour ouvrir la matiere tant d'un coste comme d'autre, furent esleus deux notables prelats a venir le lendemain afin que chacun peust estre mieulx adverti de deliberer en si haute matiere.

Item, monsieur l'evesque de Castres confesseur du roy, maistre en theologie a Paris fut ordonne ad ce faire, & monsieur l'evesque de Tours qui est solemnel juriste.

Item, & le lendemain parla premier ledit evesque de Castres moult solemnellement, & prouva clairement que l'eglise & le concile est dessus le pape en trois cas, c'est assavoir en cas de heresie, de schisme & de reformation generale sans de rien desprimer l'autorite du pape qui est chief de l'eglise, &c. Mais quia est peccabilis, auferibilis, *&c.* oportet ponere unam secundam, quæ habeat ipsum regulare si deviet, quæ est ecclesia.

Item, monsieur de Tours tantost apres confirma le dit de l'autre, argua pro & contra, *en recitant plusieurs abus de court, le grant convoitise, le grant travail du roiaume* in pecuniis, & aliis, *en concluant necessairement la reformation, & notablement proposa en verite chacun en son endroit.*

Item, apres lesdites propositions, monsieur le Chansellier demanda par opignions, & a chacun demanda, assavoir se le roy devoit contendre ad media pacis in ista materia. *2. Se en ceste matiere il se poit constituer mediateur. Et brief apres que chacun ot este oy tout du lonc en ceste matiere, il fut conclu affirmativement* quod sic, *que le roy avoit grant part en l'eglise, & que en ensuivant ses progeniteurs, il devoit labourer* ad concordiam, *&c.*

Item, apres pro mediis pacis, *il fut conclu que le roy envoyroit lettres au saint concile & au pape, afin qu'on ne procedast plus avant, ne d'un coste ne d'autre, mais tout fust en suspens.*

Item, secundo *fu conclu d'envoyes certaine ambassade de par le roy, tant au pape que au concile, pour trouver moyens de pais aveucques certaines informationes.*

Item, le second point principal dudit conseil de Bourges, fut de veir diligammant tous les decres de Basle, afin que la reformation faite par iceulx decrets, fust gardee, salvis tamen aliquibus moderationibus, de quibus infra.

Item, lesdits decrets tous plombes en un livre furent exhibes, & pour inceulx veir furent deputes aulcuns prelats & docteurs jusques a x. personnes, qui chacun jour y labouroient diligament, & y avoit souvent mainte controverse, ainsi qu'on a accoustume en telles matieres diverses.

C'est ce qui fut ordonne au regard d'aulcuns decres de Basle.

Et 1. pour ce que la controverse inter papam & concilium *sembloit estre cause, pour ce que les vacans avoient este oste au pape par ledit concile, dont le pape estoit mal content, il fu apointie, que on regarderoit a lui faire aucune provision, comme il luy avoit este promis a faire ledit decret, & que pour ce le pape se pourroit plus legierement apaisier,* provisione sibi facta.

Item, & fu desclairie & determine par lesdits deputes, & depuis aussi par toute la congregation, quod vacantiæ nullo jure debentur papæ nec alteri cuicumque, *& le cause pourquoy ils furent accordez, premierement fu pour mettre sus un voyage a recouvrer la terre sainte: mais depuis le pape les a tousiours prins & leve bien rigoureusement,* licet indebite, quia causa cessat, *&c.*

Item, combien qu'il fu dit, que le pape a suffisament pour son estat en la terre de l'eglise; neantmoins pour ladite promesse, il fu dit qu'il aroit provision son temps durant seulement & sans prejudice en temps a venir, en la maniere qui sousit; c'est assavoir que de tous les benefices vacans electis ou aultres, de queconque taxe qu'ils soient, on patera au pape pour tous droits de chambre, menus services, sacre, &c. la quinte partie du taxe, a laquelle ledit benefice estoit taxe devant la reduxion faite a Constante par un decret qui se commence attendentes, *par lequel les vacances furent reduis a la moitie:* verbi gratia, *ung eveschе estoit taxe a quatre milles, a Constances fu reduit a deux milles. Et pour la provision dessusdittes on payera la quinte partie des quatre milles que on payoit devant ladite reduction, & ainsi de tous autres benefices le quint, & brevement ladite somme que on payera pour ladite provision, monte justement la valeur de deux dismees.*

Item, la moitie de ladite somme se payera in fine anni a tempore pacificæ possessionis, *& l'autre* in fine secundi anni.

Item, les benefices au dessous de dix livres ne payeront point pour ladite provision.

Du decret de la collation des benefices.

Il a este dit & determine que la collation des benefices omni jure, *appartient aux collateurs & ordinaires, & que desormais la collation leur demourra, & que toutes expectatives cesseront, comme chose condamnee* omni jure & specialiter in capitulo *Ullam.* de consec. præ. *&c. & pour la raison dudit chapitre n'aront plus lieu en ce roiame.*

Item, & les elections & confirmations se feront secundum jus commune, *les exems en court de Rome sans vacance, & moyenant la provision dessus dite.*

Les exemtions faites depuis le concile de Constance n'aront point de lieu.

Item, le prelats pourront donner les benefi-

ANNO CHRISTI 1446. 1438.

neficés, est assavoir les deux parties d'iceux a qui leur plaira, mais que ce soient gens idoines, &c. ut in c. commune, *de præ.* alias superior providebit.

La tierce partie se donra aux graduez & non a aultres en ceste maniere, que ceulx qui seront graduez & residens es estudes, aront les deux pars de ceste tierce partie; & lautre partie de ceste tierce partie, le prelat le porra donner a ung gradue estant absent.

Item, au regard de ce, il y a plusieurs qualifications qui seroient trop longues a escripre icy, lesquelles vous seront envoyez autrefois.

Item, ce non obstant est reserve au Pape la collation de ses familliers & officiers de cours de Rome, moyennant ce qu' on modera le nombre d' iceulx, &c. combien que le decret de Basle adcorde au pape la prevension des benefices, neantmoins audit concile de Bourges il ostent la prevension dessus dite.

Item le pape en sa vie pourra conferer en chascune eglise cathedrale aucuns benefices, & me semble que de chacun nombre de xx. *prebendes, il porra conferer l' une & pour une fois, ainsy de quarante prebendes il conferroit deux en sa vie. Aucuns y voloient mettre de* x. *livres.*

Item, au regard des causes introduites en court & a Basle, elles se finiront ou elles sont commenchies, & de cetero *seront toutes revoquees* ad partes, *& ne porront estre traities les parties* ultra unam dietam &c. juxta *c.* statutum.

Et se il avenoit que la court fust citra montes, *nuls ne porra estre trait en court* ultra duas dietas in dicta curia, sed fiet remissio, *mais les officiers du pape porront traire leurs parties* in curia propter auctoritatem curiæ Romanæ.

Item, pro recipiendis sacris ordinibus nihil erit recipiendum, nisi duo solidi cum dimidio pro carta, & sunt aliqua specificata ibidem, quæ in brevi explicari non possent, tam pro confinalibus, quam collatione beneficiorum, quoad pecuniarum receptionem &c. quæ etiam videbuntur latius.

De gratiis expectativis ordinatum est quod locum habeant usque ad pascha, quoad illas quarum processus sunt jam actu intimati.

Item, les ordenances dessus dittes ont ete faittes par lesdits deputes & depuis en general confermees & plusieurs fois corrigees & reformees; & finalement quant nous partismes de Bourges, elles n' estoient point encorres mises au net, ne en forme ordinaire, & pour ce ne les peusmes rapporter: mais pour ce que je fus du nombre desdits deputes, licet indignus, *& que j en ooie souvent parler, je les ai retenu en substance quant aux principaux decres.*

Item, tous les aultres decres de Basle furent aprouvez, & fu conclu de demander de par le roy aut concile, que lesdits decres volsissent moderer selon l' ordonnance dessusdite, non pas qu' ils eussent autorite sur ledit concile, mais par maniere de requeste.

A *Item, fu conclu au regard de la division,* quod reformatione ecclesiæ facta, rex Franciæ erat concors & prælati de loco eligendo pro reductione Græcorum, *& de ce seroient chargtez ses ambassadeurs, a laquelle chose s' accordoit le saint concile, lesquels estoient d' accord de queconques lieus; mais qu' il fust decide que leurs decres aroient lieu, par lesquels ja piecha il fu decrete & a Constance & a Basle,* quod papa non poterat dissolvere concilium legitime congregatum, &c.

Item, en la conclusion fu conclu de faire une proposition devant le roy, par laquelle il lui seroit dit ce qui avoit ete fait pro bono ecclesiæ, pro unione, &c. *& apres le requerre qu' il voulsist tout accorder,*

B *approuver, &c.* & decretum apponere, immo & quod omnia ista locum haberent in regno.

Secundo fuit requisitus rex super libertatibus ecclesiæ, virorum ecclesiasticorum, conservandis juribus ecclesiæ, &c.

Tertio, super provisione regni sui desolati & celeriter. Et super hoc quidam collega noster, magister in theologia, nomine magister Robertus *Erboule*, requisitus de sero, in crastinum solemniter proposuit, ita quod mirabile fuit ipsum audire, attento parvo spatio quod habuit, & super dictis tribus articulis hujusmodi respon-

C sum.

Primo, rex humiliter & dulcissime regratiatur omnibus prælatis &c. honorem ecclesiæ & ipsos commendavit de bona obedientia: ad primum articulum rex comprobavit & laudavit omnia facta per ipsos & ex nunc voluit & vult, quod dicta decreta haberent locum in regno suo secundum modificationem, &c.

Quoad libertates ecclesiæ, rex voluit & accordavit prælatis & aliis ecclesiasticis, quod haberent omnino suas libertates & privilegia talia qualia habebant & habuerunt tempore B. Ludovici & Philippi Pulcri, nec volebat aliqua infringere, nec in-

D fringi facere; & super his duobus volebat litteras fieri, & illas in toto regno publicari, & illas facere observari.

Quoad tertium excusavit de anno præterito, quod non fecit armatam: pro isto anno dicit quod usque nunc etiam eadem causa fieri non potuisset, propter caristiam & famem, quæ auxisset cum sua comitiva; sed dixit quod congregaret consilium suum & illos de sanguine suo, & quod per Dei gratiam intendebat breviter providere: quibus habitis, recesserunt omnes, nos illa die, alii in crastinum, & rex, &c.

Prælati fuerunt in magno numero, archiepiscopi Remensis, Turonensis, Bituri-

E censis, Tolosanus & Cretensis, qui fuit ex parte papæ. Episcopi usque ad XXV. Abbates, priores, capitula & de studiis multi notabiles viri in magno numero; de nostro studio. Parisiensi fuerunt tres magistri in theologia solemnissimi viri, duo decretistæ & unus artista.

ANNO CHRISTI 1446. 1433.

MO-

MOGUNTINUS CONVENTUS

In causa schismatis Basileensis

Anno 1439. habitus.

ANNO CHRISTI 1439.

MOguntinum conventum indixerunt Germaniæ principes ut crescens in immensum Basileense schisma succiderent. Eo de more venerunt e concilio legati, & ab Eugenio pontifice delecti Joannes de Turrecremata & Joannes Franciscii miles. Rei ibi gestæ historiam brevibus absolvit Patricius in historia conciliorum Basileensis & Florentini cap. LXXXIX. scribens decreto principum A constitutum fuisse ut Basileensis concilii decreta tenerentur; quæ vero concilium in Eugenium sanciverat, hæc pro infectis haberentur. Acta vero hæc definit anno 1329. die VII. kal. aprilis. Pro Eugenio peroravit Joannes de Turrecremata, qui parum inde post R. E. cardinalis tit. S. Sixti renunciatus fuit. Orationem hanc Turrecrematæ e MS. Feliniano huc transfero.

Propositio Magistri Joannis de Turrecremata, cum esset orator ad diatam Moguntinam, pro SS. D. N. Eugenio Papa.

Editoris præmonitio.

FElinianus ille codex MS. plus vice simplici mihi commemoratus, unde plura Joannis de Turrecremata, tunc magistri in Ordine Prædicatorum, dein S. R. E. cardin. scripta erui, suo singula loco ex me vulgata, postremas omnium exhibet orationes geminas, quarum priori præfixus est titulus a me hic expressus; altera vero, quæ ibi statim succedit, titulo penitus destituitur. Cum tamen posterior hæc coram Cæsare & imperii principibus perorata sit, ut ex tota oratione liquet, ad hanc ipsam Moguntinam diætam pertinere vix dubito. Dum igitur alteram post alteram lego non incuriose, facile animadverti, utramque non locum tantum & auditores habuisse eosdem; sed & iisdem constare rebus, nec nisi in verbis discrepare. In eam tunc opinionem descendi, unicam tantummodo habitam esse a Turrecremata orationem ad principes Moguntiæ collectos; quorsum enim eadem oratio, verbis tantummodo & methodo variata, bis eodem loco & tempore coram iisdem auditoribus obtruderetur? sed chartis bis traditam fuisse judicavi; semel quidem opere festinato & impolitam, prout se authoris menti primo obtulit; dein vero sedula meditatione maturatam, & cultu verborum ac troporum exornatam. Atque ita demum expolitam in frequenti principum consessu orator exposuit. Hæc igitur me ratio persuasit, ut postremam hanc darem, omissa priori, quæ non nisi adumbratio est posterioris.

ORATIO JOANNIS MAGISTRI DE TURRECREMATA

Ex Ordine Prædicatorum in Moguntino conventu habita, cum esset eo missus orator per SS. D. N. Eugenium papam.

ANNO CHRISTI 1429. Ex MS. Cod. Lucensi.

SI fuit, clarissime rex et virtuosissime Cæsar, unquam dies, in qua optassem ingenium meum divina quadam præditum dignitate; hic profecto est, quem celsitudinis vestræ splendor & aliorum illustrium principum & dominorum & RR. PP. præsentia celebrem reddit, in quo pro principatu Romanæ ecclesiæ, quæ mater est & caput omnium fidelium, orator accedo. Onus plane gravissimum, & exiguo ingenio meo prorsus indignum: maxime cum ipsam Romanam ecclesiam, quam licet divinitas summa voluerit cunctis præeminere, & universalis ecclesiæ pietas in veneratione primatum ejus semper habuerit; multi tamen his infelicibus diebus in magnum totius christianæ religionis dispendium supprimere moliuntur. Efflagitat profecto tantæ amplitudinis oratio virum ingenii magnitudine pollentem, & sacrarum literarum sapientia, & dicendi arte clarissimum; quem cum me hujusmodi certe non esse experiar; non mirum si pavore solutus toto corpore contre- D miscam, majus percipiens me opus aggressum quam possit meis viribus sustineri. *Grandes quidem materias*, ait Hieronymus, *ingenia parva non sufferunt; sed in ipso conatu ultra vires ausa succumbunt*. At ego, & si hebes ingenio parumque eruditus sim, obtemperandum tamen putavi, quando sine scelere aliter fieri non potuit. Non enim tutum erat principis universi ecclesiæ refragari mandatis, cui omnes jure divino caput inclinant & primatus mundi obediunt; tamquam domino Jesu Christo, ut ait beatus Cyrillus in libro Thesaurorum. Verum, E etsi tanti ponderis magnitudo animo me resolvat, plura tamen me optime animo stratum efficiunt. Primum est firma & solida spes adjutorii altissimi & clementissimi Dei nostri, cujus proculdubio rem principalius acturi venimus; qui vicarii sui principatum & auctoritatem defendimus. Secundum, quod coram Christiano rege, qui in toto orbe terrarum religione, fide & pietate clarissimus est, coramque illustrissimis prin-

principibus loquor, apud quos magna semper viguit ad apostolicam sedem reverentia devotionis. Tertio, quia ad ipsius nationis patres & dominos pro honore & defensione apostolicæ sedis dirigendus est sermo, qui immobiliter animo retinent quam singulariter hanc illustrem nationem apostolica sedes honoribus auxerit. Quarto, quia ea quæ pro gloria apostolicæ sedis, divina favente clementia, in medium allaturus sum, ita aperte SS. scripturarum testimoniis & SS. PP. sententiis roborata sunt, atque progenitorum nostrorum ab ipso nascentis ecclesiæ exordio fide firmata; ut genus videatur esse dementiæ in eis aliqualiter dubitare. Cum autem, non in sublimitate sermonis & in humanæ sapientiæ verbis, sed in virtute Spiritus S. spem meam firmaverim; curæ mihi erit, dimisso omni verborum ornatu, intentionem sanctissimam, modum, veritatem & justitiam ostendendi D. N. Eugenii papæ in translatione facta universalis concilii de civitate Basiliensi in Ferrariensem, pauca de primatu Romani pontificis, sacræ scripturæ, SS. PP. & doctorum testimonia inducens, simplici & jejuna oratione perstringere. Post me autem verbum facturus est clarissimus utriusque juris doctor & miles D. Johannes Franciscii orator apostolicus, dominus meus singularis, qui splendidissimis sacratissimarum legum, & SS. canonum luminaribus hanc principatus apostolici superioritatem in Romana sede pro singulari sapientia sua & dicendi peritia clariorem faciet. In qua re pro ampliori auctoritate per me dicendorum, & firmamento, more majorum, a sacris libris exordiar, & ab eo loco, ubi beatissimus Joannes evangelista de ornatu & dispositionis forma principatus ecclesiæ, Spiritu S. edocente loquitur, dicens: *ecce ego Joannes vidi S. civitatem Jerusalem novam descendentem de coelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo*, Apoc. in ca. x. xI. Omnium plane SS. PP. et doctorum qui diem sapientiæ arcana cordis dispositione servarunt, hæc est, domini & PP. concors sententia, sacrum militantis ecclesiæ principatum ad exemplar triumphantis ecclesiæ & coelestium turbarum SS. hyerarchiæ dispositum esse ac formatum; unde cum de disponendo veteri tabernaculo, quod dispositionis ecclesiæ nostræ gerebat figuram, Dominus Moysi mandatum imponeret ad coeleste præmonstratum exemplar, jubet internæ considerationis suspendere vultum: *Suspice*, inquit, *& fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est*, Exod. XXV. Quare, inquit Dominus Job. XXXVIII. *nunquid nosti ordinem coeli; & rationem ejus pones in terra?* subaudi, *ut ego*, inquit gl. beatus Gregorius: *ordo quidem Angelorum humana ratione incomprehensus divinæ sapientiæ opere in terra ponitur; quando ad coelestis hyerarchiæ exemplar militantis ecclesiæ hyerarchia disponitur & firmatur. De cujus profunditate mysterii aquila Joannes coelitus eruditus loquens ait*: Ecce ego Joannes &c. loco & cap. ante positis. Magnus certe hic militantis ecclesiæ splendor dignitatisque ad coelestis Jerusalem exemplar

A formata sit, & sanctissimæ & ornatissimæ illius formam dispositionis possideat in terris, quæ gloriosa in coelis refulget. O sacrilega & pernitiosa hominum studia, quæ hunc ecclesiæ militantis dignitatis splendorem & cultum dignissimum, nescio quo spiritu præsumptionis & erroris ducti, avertentes se a sacra ecclesiæ & SS. PP. doctrina, variis & superstitiosis inhærentes doctrinis extinguere moliuntur. Porro si multa sint in quibus sapientia dispensante divina similitudo principatus triumphantis ecclesiæ in nostra militanti relucet; solum tamen ea percurram, quæ nostro præ cæteris magis obsequitur proposito.

B Imitatur autem ecclesia militans coelestem juxta beatissimi Dionysii, aliorumque sanctorum patrum sententias, in quatuor videlicet in refulgentia multiplicis ordinis, in forma politicæ dispositionis, in perfectione potestativæ virtutis, in nexu unius fontanæ originis. Relucet autem in primis in ecclesia militante coelestis hyerarchiæ figura venusta, varietate multiplicis ordinis. Dedit quidem *Deus*, ut ait apostolus ad Ephes. 4. *Quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum in operibus ministerii, in ædificationem corporis Christi*. De qua hyerarchiæ nostræ ad coelestem imitatione B. Dio-C nysius in sexto cap. eccles. hyerarch. loquens, ait sic. *Tota enim nostra hyerarchia a Deo traditas ordinibus sunt disposita sanctis & coelestibus hyerarchiis conformis est*. Dicebam secundo loco hyerarchiam ecclesiæ militantis exemplar retinere coelestis in forma, & dispositione regiminis. Sane quemadmodum supernæ virtutes & potestates, quamtumlibet aliæ aliis prælatæ in diversis distribuantur ordinibus, uno supremo principe omnium moderatore reguntur; ita divina providentia, quæ miro ordine Angelorum ministeria, hominumque dispensat, sub uno principe, & monarcha, scilicet Romano pontifice cunctum ecclesiæ principa-D tum gubernandum instituit ac regendum, de qua imitationis forma B. Bernardus ad Eugenium papam scribens 3. de considerat. ita dicit. *Non vilem reputes formam hanc; quæ in terris est formam habet in coelis. Vidit hoc qui dicebat: vidi civitatem sanctam Hierusalem novam descendentem de Coelo. Sicut enim ibi Cherubim & Seraphim & cæteri ordines sub uno capite Deo; sic & hic patriarchæ, archiepiscopi, & reliqui sub uno pontifice summo. Non est parvipendendum quod Deum habet auctorem, quod de coelo duxit originem*. Hæc Bernardus. Sub hac principatus forma Christus ecclesiam militantem constituit; ex eo clarissime patet, E quod nulli dubium esse debet quin ecclesiæ regimen sit optime ordinatum, utpote per eum per quem reges regnant, & legum conditores justa decernunt; & ut Plato inquit: *optimi est optima adducere*; optimum autem regimen multitudinis est, ut regatur per unum. Tum quia hujusmodi regimen maxime repræsentat divinum, quo unus Deus mundum gubernat; cum ex eo quod pacis & unitatis subditorum, quod finis regentis

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

est, congruentior causa est unus, quam multi. Manifestum ergo est Christum ita ecclesiæ regimen disposuisse, ut unus tanquam rector et caput toti ecclesiæ præesset. De qua dispositione regiminis in ecclesia Dominus ita pronuntiat: *suscitabo super eos pastorem unum*, Ezechiel 34. *& pastor unus erit omnium vestrum*, Ezech. 37. Quod si quis dicat, quod unum caput, & unus pastor est Christus, qui est unus, & unius ecclesiæ sponsus: non sufficienter regit inquit clarissimus doctor sanctus Thomas lib. 4. contra gentes cap. 76. *Manifestum est enim*, inquit, *quod omnia sacramenta ipse Christus perficit. Ipse est enim qui baptizat; ipse qui peccata dimittit; ipse est verus sacerdos qui se obtulit in ara crucis, & cujus virtute corpus ejus in altari continue celebratur, (consecratur) & tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus principaliter erat futurus, elegit ministros, per quos sacramenta fidelibus dispensaret. Eadem ratione ergo quia præsentiam corporalem erat ecclesiæ subtracturus, oportebat quod alicui committeret, qui loco sui universalis ecclesiæ gereret curam. Hinc est quod Petro dicit: pasce oves meas*, Joan. ult. Hæc. S. Thomas. Cujus veritatis splendor duos propellit perniciosos errores, quorum primus in Constantiensi concilio jam reprobatus fuit, dicentium, quod non erat scintilla apparentiæ quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper conversetur cum illa. Secundus error est quorumdam præsumptuosorum, qui Romanum pontificem pastorem & caput non recognoscunt; quem errorem apertissime infringit illud Joan. ult. ubi indistincte & absolute omnes fideles, sive dispersos, sive congregatos comprehendens Christus inquit Petro: *pasce oves meas; pasce agnos meos;* super quo verbo Theophylus, in glos. continua inducens S. Thomam, ita loquitur: *Finito prandio, commissionem ovium mundi Petro commendat, non aliis*, B Chrysost. super Acta apostol. ita ad idem loquitur: *Petrus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accepit; non ut Moyses in gente una, sed in universo orbe, dicente Domino ipsi Petro: pasce oves meas; pasce agnos meos. Inter omnes illas, & istas non distinguens; sed universas oves suas ejus curæ commendat*. Item B. Bernardus hanc amplitudinem potestatis summi pontificis super omnes fideles ex hoc sacro Salvatoris nostri decreto colligens, ita ad Eugenium papam lib. 2. de Considerat. loquitur. *Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex: tu princeps episcoporum: tu hæres apostolorum: tu primatu Abel: tu gubernatu Noe: patriarchatu Abraham: ordine Melchisedech: dignitate Aaron: auctoritate Moyses; judicatu Samuel: potestate Petrus: unctione Christus. Tu es cui traditæ sunt claves regni cœlorum, cui oves creditæ sunt. Quidam & alii coeli janitores & gregum pastores; sed tu, tanto gloriosius, quanto differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent alii assignatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti sunt; unus uni non modo ovium, sed & pastorum; tu unus omnium pastor. Unde illud probem quæris? ex verbo Domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum, sic absolute, & indefinite totæ commissæ sunt oves: si me, inquit, amas, pasce oves meas: quas? illius vel illius populi civitatis, aut regionis, aut certi regni? oves, inquit, meas: Cui non planum, non assignaße aliquas, sed omnes. Nihil excipitur ubi distinguitur nihil*. Hæc Bernardus. Quorum clarissimorum patrum intelligentiam, ita ponderandam duxit S. Thomas, ut exponens prædictum Salvatoris verbum super Joann. dicat: *non posse dici Christianum, qui dicit, se non esse sub cura istius pastoris*. Ob quam causam idem Doctor in libro, quem contra Græcorum errores edidit, quod etiam Bonifacius in Decretali *unam sanctam* confirmavit, subesse Romano pontifici concludit esse de necessitate humanæ salutis. Et ideo B. Gelasius Anastasio imperatori scribens, divina fultus auctoritate, quatenus & qualiter de principatu apostolicæ sedis sentire deberet, hoc modo eum instruit: *& si cunctis*, inquit, *generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium colla convenit submitti; quanto potius sedis illius præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus, & divinitas summa voluit præeminere, & subsequens ecclesiæ generalis pietas jugiter celebravit. Ubi prudentia tua diligenter advertit, nunquam æquare se quomodocumque posse illius privilegio, quem vox Christi prætulit universis*. Quorum sanctorum patrum bene pensata doctrina nemo plane potestatem Romani pontificis divinitus concessam a superba cervice excutit, nisi infelix, qui jugum Domini portare nolens, Dæmonis se subjicit honori, & in numero ovium Christi esse recusat. Sed quid ad hoc quidam in velamine inobedientiæ respondeant non esset inutile commemorari. Nam in primis audent afferere papam non esse caput & pastorem universalis ecclesiæ, sed particularium ecclesiarum. O mira hominum sapientia, papam omnium ovium Christi pastorem & caput particularium ecclesiarum affirmant; & tamen non esse caput & pastorem universalis ecclesiæ contendunt? Quid autem universalis ecclesiæ nomine designatur, quam omnium fidelium collectio? Nunquid universæ ecclesiæ per orbem constitutæ non unus thalamus Christi sunt? Monstruosa certe hominum positio: papam dicunt caput esse, & non assignant ei unum corpus, cujus sit caput; sed corpora multa, particulares scilicet ecclesias. Unus vir est, & non dant ei unam uxorem, sed plures, contra apostolum 1. Cor. 3. An non rationabilius deridendus veniret, qui episcopum caput parochiarum, & non totius diœcesis affirmaret; & qui regem, provinciarum & civitatum caput, & non totius regni esse contenderet? Confutat hunc errorem Salvator noster ita dicens Petro: *Tu vocaberis Cephas*. Cephas, ut interpretatur S. Anacletus, & B. Isidorus, caput sonat. *Cephali* enim Græce caput dicitur. Quod autem respectu universæ ecclesiæ verbum Christi accipiendum sit, testatur Ven. Beda, ita dicens: *intuitus est autem Petrum Christus non exterioribus oculis solum, sed æter-*

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

æterno divinitatis intuitu. Vidit cordis ejus simplicitatem, animi sublimitatem, cujus merito cunctæ esset præferendus ecclesiæ. Nec ex hac professione catholica sequitur, quod quidam minus sapienter arguunt, quod duo scilicet capita essent in ecclesia: Christus & papa. Nam cum papæ respectu ecclesiæ ratio capitis non congruat, nisi in quantum vices gerit Christi, quemadmodum Bonifacius in illa decretali, *unam sanctam*, diffinit; ecclesiæ non duo capita sed unum caput est. Christus scilicet & Christi vicarius. Confutat secundo prædictum errorem Sancta Synodus Constantiensis, quæ hunc inter alios errores condemnat dicentium; quod Petrus non est & fuit caput ecclesiæ catholicæ universalis. Multos alios testes egregios in confutationem hujus erroris adhibere mihi facile erit. Sed quia res notissima est, brevitatis gratia eos statui prætereundos. Cæterum alii verentes ne papam negando caput esse universalis ecclesiæ, hæresim damnatam incurrant, ad suæ rebellionis colorem dicunt, quod etsi papa caput sit universalis ecclesiæ per orbem dispersæ; non tamen synodaliter congregatæ. O inaudita hominum prudentia! ut congregatio ovium ad unum locum mutationem auctoritatis faciat in principe. Quis princeps sit plebis dispersæ, & non cum simul in unum principis auctoritate convenerit? Plane cras poterit similis error confingi de tuo imperio, clarissime Cæsar, & de vestris principatibus, illustrissimi principes. Ridiculosa valde & periculosa hæc fictio. Quo enim modo ecclesia synodaliter congregata exemplar retinebit Hyerarchiæ cœlestis, si summum pontificem & caput suum esse negat? Qualiter ecclesia congregata in ea optima & divina regiminis politia, sub qua a sapientissimo architectore Christo instituta est, manebit integra; si in unum congregata unum visibilem, & ejusdem status, & conversationis principem non recognoscit? Qua ratione concilium repræsentabit universalem ecclesiam, si eum caput non confitetur, quem principem & pastorem universa colit & veneratur ecclesia? Nunquid non ridiculum est dicere, quod quis caput sit repræsentati, & non repræsentantis? Confundit in primis hunc errorem illud Joel 1. *congregabuntur filii Judæ, & filii Israel pariter, & ponent sibi caput unum.* Item illud Joan. 10. *fiet unum ovile & unus pastor.* Item B. Chrysostomus, qui tractans illud Jo. ult. *pasce oves, meas* ita dicit: *præteriens autem alios Petro loquitur; eximius enim apostolorum erat Petrus, os discipulorum, & vertex collegii.* Rursum hoc idem convincitur eisdem testimoniis, quibus S. Thomas errores Græcorum impugnans utitur ad probandum quod Romanus pontifex universalem prælationem in totam ecclesiam obtineat. Inquit enim in Chalcedonense concilio, quod tota synodus acclamavit Leoni papæ: *Sanctissimus, apostolicus & ycomenicus*, idest, universalis *patriarcha, per multos annos vivat*: & Chrysostom. super Matthæum: *Filius quæ patris est, & ipsius filii potestatem Petro universaliter concessit*

A *ubique terrarum; & homini mortali omnium quæ in cœlo sunt dedit auctoritatem, dando et claves, ad hoc ut ecclesiam ubique terrarum amplificet.* Item super Jo. hom. 75. *Jacobum localiter in loco terminat; Petrum autem totius orbis ordinat magistrum & doctorem.* Idem super act. Apostol. *Petrus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accepit, non ut Moyses in gentem unam, sed in universo orbe.* Cæterum hunc prælationis Romani primatum pontificis super universam ecclesiam apertissime & prædicat illa fidei professio, quam Alexander IV. Michaeli Palæologo, illustri imperatori Græcorum, dixit in decretali illa, cujus initium est: *Magnitudinis tuæ literas.*
B De cujus fidei acceptione per Græcos plurima jucunditate exultans sacra synodus Lugdunensis, laudes amplissimas cum multa gratiarum actione dicitur Deo devotissime decantasse. Continetur autem inter alios præfatæ professionis articulos, quod Romana ecclesia summum & plenum primatum & principatum super universam catholicam ecclesiam obtinet. Ecce luce clariora testimonia, quæ Romanum Pontificem universalis ecclesiæ, etiam synodaliter congregatæ, principem & caput esse testatur. Quis jam erit tantæ audaciæ tantæque præsumptionis furore effrænis, qui huic auctoritati, quam tam splendida testimonia clarificant, contravenire præsumat? Ex quibus
C plane colligere poterit celsitudinis vestræ prudentia, sapientissime Cæsar, quam longe a statu salutis oberrent qui SS. D. N. Eugenio papæ IV. vero & indubitato Christi vicario obedire & parere contemnunt, & alios Christi fideles ab ejus obedientia subtrahere moliuntur; cum scriptum sit 1. Reg. 15. quod *peccatum ariolandi est repugnare; atque scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Utinam animadverterent quam malum sit inobedientiæ vitium, quo Angelus cœlum, Adam paradisum perdidit; cujus sceleris magnitudinem considerans B. Cyrillus sic in lib. Thesaur. quosdam ad manen-
D dum sub obedientia Romani pontificis exhortatur, dicens: *Itaque, fratres mei, sic Christum imitamini, ut ipsius oves vocem ejus audiamus, manentes in ecclesia Petri, & non inflemur vento superbiæ, ne forte tortuosus serpens propter nostram contentionem nos ejiciat, ut etiam olim de paradiso.* Hæc Cyrillus. Quantum autem fomenti favorisque Græcorum erroribus inobedientia & *derivata* eorum qui Basileæ remanserunt perstiterunt, pertranseo. Facile quisque interrogare potest, quo enim pacto ad obedientiam apostolicæ sedis Græcos venire sperabimus, quando Romanum pontificem tam facile a Latinis contemni videmus. Sic.
E Male certe Græcos, quos circa primatum Romani pontificis ecclesia nostra sæpe definivit errare, poterimus reprehendere: quando eorum dogmata erronea a Latinis viderint cuncta prædicari. Quomodo præterea multos præcisos & schismaticos ad unitatem ecclesiæ Romanæ invitabimus, quando Romanum pontificem, quem unicum loco Dei totius orbis patrem, & doctorem suscepimus, honore debito non coluerimus?

Conhortor plurimum ad pii solaminis vestri officium, illustrissime rex, vigilantem curam impendere, ut obedientia Romani pontificis illibata in ecclesia servetur; eo potissime attento, quod devotionis reverentia, quæ summo pontifici exhibentur, ipsi potius Salvatori nostro, cujus personam majestatis repræsentat & locum in terris tenet, & vices *oblata* censetur; ait enim ipse Salvator ad Petrum & coapostolos: *qui vos audit, me audit, & qui vos contemnit*, *me contemnit*; *Luc.* X. Circa formam obedientiæ Romani pontificis animadvertant, quæso, DD. VV. id quod beatissimus Petrus apostolorum princeps in ordinatione Clementis populum est exhortatus; ait enim: *si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis; & vos nolite expectare ut ipse vobis dicat: cum illo nolite esse amici, sed prudenter observare debetis & voluntati ejus absque contentione secundare, & avertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aversum; sed nec loqui his quibus non loquitur*. Et infra: *si vero quis amicus fuerit quibus non loquitur, unus est iste ex illis qui exterminare ecclesiam Dei volunt*. Hæc beatus Petrus.

Sic.

Decursis primis duabus propositionis nostræ partibus, superest tertio loco prosequi qualiter in perfectione potestativæ virtutis ecclesia militans irritetur cœlestem. Sane quemadmodum in cœlesti hyerarchia tota plenaque perfectio potestatis in solo hyerarcha residet; ita ecclesiastica hyerarchia in solo Romano pontifice, qui solus vocatus est in plenitudinem potestatis, summa & suprema ecclesiasticæ potestatis plenitudo locata est. Habet hoc ipsa ratio capitis, quod sicut residui corporis altitudine superpositus, & virtutis propriæ nobilitate trascendit; ita plenitudine sensus & potestatis. Unde beatissimus Dionysius V. eccles. hyerar. postquam unamquamque hyerarchiam in propria hyerarchia docuit terminari; de proprietate & dignitate hyerarcarum, ita subjungit: *hyerarchici ordinis victus cupit sanctis totalitatibus & per omnes ordines operatur propriæ hyerarchiæ mysteria*; & infra: *est ergo hyerarchicus ordo perfectiva virtute adimpletus*. Hanc autem singularitatem plenitudinis potestatis haberi in summo pontifice ostendit in primis quod solus Moyses, qui figuram gessit Romani pontificis, ut beatus Bernardus lib. II. de consid. ad Eugenium papam scribit, ex toto universo populo Israelitico, in quo tunc, ut ait Augustinus, Dei continebatur ecclesia, in montis vertice ad Deum ascendit, Exod. 29. In quo plane distinguatur, quod solus Rom. Pontifex in culmen & fastigium plenitudinis potestatis a Christo erat assumendus. Hinc B. Cyrillus patriarcha Alexandrinus in lib. Thesaur. dicit, quod sicut Christus accepit a patre ducatum, & sceptrum ecclesiæ gentium (*ex Israel egrediens super omnem principatum, & potestatem & super omne quodcumque, ut ei genua omnia curventur*) *plenissimam, sic & Petro & ejus successoribus plenissime commisit; & ita nulli alii dedit quam Petro, quod suum est plenum; sed ipsi soli dedit*. Hæc Cyrillus. Testatur præterea hoc idem quod singulariter Salvator noster ait Petro, Matth. 16. *tu es Petrus; & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*; & sequitur etiam: *Tibi dabo claves regni cœlorum*. Majori præ cæteris devotione confessus est, merito præ cæteris ipse collatis clavibus regni cœlestis donatus est, ut constaret omnibus, quod absque ejus confessione in regnum cœlorum nullus possit intrare. Nec moveat quemquam, quod quidam de Augustino super Joannem inducunt, quod quando Petrus claves accepit, sanctam ecclesiam significavit. Hoc quippe non venit ita intelligendum, sicut quidam pravo intellectu interpretantur, quod Petrus ecclesiæ nomine, sicut quidam procurator, claves acceperit; ita quod multitudo universalis ecclesiæ in se tota formaliter & subjective ligandi & solvendi clavium habeat potestatem. Hunc enim intellectum erroneum esse ex dictis scripturæ sanctæ, & sanctorum facile quisque colligere poterit. Planissimum quidem est, quod si Petrus solum ut procurator nomine ecclesiæ claves accepit, nihil potestatis acquisitus esset sibi quando claves sibi datæ sunt, sed solum universitati ecclesiæ; quemadmodum procurator non sibi sed domino acquirit. Præterea si Petrus illo modo nomine ecclesiæ claves accepisset; profecto non sibi sed ecclesiæ nomen dignitatis attribuendum esset, quæ ex potestate consurgit. Non enim procurator, dux, aut rex, aut sponsus, aut episcopus; sed iste cujus nomine accipit potestatem, secundum quæ Petrus non pontifex, non primas, non caput, non pastor non princeps dicendus veniret ecclesiæ, sed potius ecclesia Petri. Quod quam adversum sit scripturæ sanctæ, & institutioni Christi quisque fidelis intelligit. Cæterum si nomine ecclesiæ Petrus tanquam procurator & minister claves accepit, maximo cum errore factum esse videretur, quod superioribus longævis temporibus communis forma absolutionis non sub ecclesiæ nomine aut auctoritate, sed Dei, & Apostolorum Petri & Pauli pœnitentibus sit exhibita. In qua absolutionis forma cum universalis ecclesia a cunctis incunctanter non errasse credatur; maximum est quod cum Petrus claves acceperit ut non ecclesiæ procurator aut sindicus, sed ut caput aut princeps ejus acceperit. Unde idem Augustinus in sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit, *Fortis & humilis*, de collata potestate Petro, & Paulo a Christo ita loquitur. O *mira potentia, & inæstimabilis gratia Salvatoris! Quis plebeum piscatorem Apostolorum facile crederet principem; regibus obsistere; reges sanctificare; regnis omnibus imperare; mundum frænare legibus; Dæmones calcare; immortale regnum conversis dare, negare perversis; merita mundi cognoscere, & crimina hominibus relaxare? O inæstimabilis & immensa potestas! hominem in terra positum tenere cœlum; nunc ad nutum Petri divini regni claustra patescunt. Accepit enim claves regni cœlorum, ut solutis vinculis delictorum aperiret credentibus cœlum*.

lum. Hæc Auguſtinus. Quod ergo dicit Auguſtinus, quod Petrus, quando claves accepit, eccleſiam ſanctam ſignificavit; non ita intelligendum quod univerſitati eccleſiæ claves ſint datæ non Petro; ſed pro eo tempore ſignificaſſe eccleſiam dicitur, ut dicti Auguſtini verba demonſtrant; quia non tantum pro perſona ſua Petrus, ſed pro ſucceſſoribus ſuis in eadem ſede, & pro quibuſcumque quos apoſtolica ſedes in partem vocaret ſolicitudinis, claves accepit. Plane ſi tantum ſoli Petro, & non poſteritati ſuæ datæ eſſent claves a Chriſto in eccleſia, nec ſacerdos, nec epiſcopus quiſquam abſolvendi & ligandi facultatem haberet. Quare optime arguit Auguſtinus loco præallegato ſuper Joannem: *Cum ergo hoc in eccleſia fiat, Petrus, quando claves accepit, eccleſiam ſanctam ſignificavit*. Ad quam intelligentiam referendum etiam venit illud ejuſdem B. Auguſtini in ſermone quodam apoſtolorum Petri & Pauli dicentis, quod claves non unus homo ſed unitas accepit eccleſiæ. Porro hoc quod dicitur, quod non unus homo claves accepit, non ita intelligendum eſt, quod Petrus non acceperit claves, cum ſibi dictum ſit: *tu vocaberis Cephas. Tibi dabo claves regni cœlorum*; *paſce oves meas*. Nec hoc quod dicitur, quod unitas eccleſiæ claves accepit eſt ita intelligendum, quod eccleſiæ univerſitas in ſe tota claves habeat, cum dicat Ambroſius lib. de Paradiſo, quod jus abſolvendi & ligandi ſolis ſacerdotibus eſt conceſſum; & Hieronymus teſtatur, quod in ſolis epiſcopis & presbyteris eccleſia claves accepit; & apoſtolus ad Ephes. 4. *quoſdam dedit*, inquit, *paſtores*; non autem univerſum corpus eccleſiæ. Sed ita accipiendum venit Auguſtini verbum, quia non unus ſingulariter claves accepit pro ſe, ſed in eo unitas eccleſiæ pro cunctis ſucceſſoribus paſtoribus etiam claves accepit. Unde idem Auguſtinus in ſerm. Apoſtolor. Petri & Pauli, qui incipit: *Apoſtolum Petrum primum omnium apoſtolorum*, tractans illud Jo. ult. *paſce oves meas*, dicit ſic: *In uno Petro figurabatur unitas omnium paſtorum*. Præterea hanc ſingularem prærogativam plenitudinis poteſtatis Romani pontificis ſuper univerſam eccleſiam id maxime confirmare videtur, quod Chriſtus eum in didracmæ ſolutione ſolum ſibi conjunxit, ut habetur Matth. 17. unde inquit; *Vade ad mare, & mitte hamum, & piſcem qui primo aſcenderit tolle, & aperto ore ejus invenies ſtateram; illum ſumens, da illis pro me, & pro te*. Super quo verbo B. Auguſtinus, quærens cur Salvator tantum pro ſe & Petro voluit didracma, lib. de quæſt. vet. & no. Teſtam. q. 29. respondens, ita dicit: *Salvator*, inquit, *cum pro ſe & Petro dari jubet didracma pro omnibus ſolviſſe videtur, quia ſicut in Salvatore erant omnes causæ magiſterii; ita & poſt Salvatorem in Petro omnes continentur. Ipſum enim conſtituit eſſe caput eorum, ut paſtor eſſet gregis Dominici*. Hæc Auguſtinus. Cæterum hoc idem ex eo accipitur manifeſtum, quod principatus eccleſiaſticus monarchicus eſt, ſive regalis. Dicitur enim Iſaiæ 9. *ſuper ſolium David, & regnum ejus ſedebit*; gloſs. interlin. ideſt eccleſiam, & 1. Pet. dicitur: *vos eſtis regale ſacerdotium*. Unde S. Thomas dicit in 4. diſt. 19. quod papa habet plenitudinem poteſtatis pontificalis, quemadmodum rex in regno ſummam poteſtatem & principatum totius regni; in uno tantum, ſcilicet principe conſtitit ea poteſtas, ut nos in politica docet Ariſtoteles; quare B. Gelaſius papa in generali decreto de eccleſiaſticis ſtatutis ad omnes epiſcopos ſcribens dicit: *Conveniens eſt ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quam illic vigere videt, ubi Dominus totius eccleſiæ poſuit principatum*. Et Auguſtinus in epiſtola ad Glorium & Eleuſium: *In Romana eccleſia ſemper apoſtolicæ cathedræ viguit principatus*. Nec obſtat primatui apoſtolico illud dictum Hieronymi: *Si auctoritas quæritur, orbis major eſt urbe*; quoniam quod non de auctoritate poteſtatis jurisdictionis Romanæ eccleſiæ ſed de auctoritate conſuetudinis, quæ in ſola urbe obſervabatur, Hieronymus loquatur manifeſtum eſt; unde ſcribens Evandro epiſcopo, ſic inquit: *quid mihi profers unius urbis conſuetudinem? quid paucitatem de qua ortum eſt ſupercilium in leges eccleſiæ vendicas? Omne quod rarum eſt plus appetitur: pulegium apud Indos pipere pretioſius eſt. Diaconos paucitas honorabiles facit; Presbyteros turba contemtibiles facit*. Hæc Hieronymus. Nec autem venit in dubium, quod orbis conſuetudo conſuetudini urbis præponenda eſt, ubi apoſtolica ſedes illam non juſſerit obſervari. Quod autem quidam inducunt quod omne totum eſt majus ſua parte, pro eo ad propoſitum non facit. Quoniam papa in ratione judiciariæ poteſtatis & paſtoralis auctoritatis non pars ſed magis totum eſt, utpote in quo ſolo, ſicut in capite & fonte, tota & perfecta reſidet poteſtatis eccleſiaſticæ plenitudo, juxta ſuperius ſanctorum PP. inducta teſtimonia. Illud etiam quod quidam opponunt, quod apoſtoli miſerunt Petrum & Joannem Act. 8. in nullo obſtat, quia, ut omnis ſchola novit, non omnis miſſio ſuperioritatem includit in mittente. Mittit enim Pater Filium; Chriſtus Spiritum S. & mittit quandoque Imperatorem exercitus, non auctoritatis imperio, ſed providentiæ conſilio; quemadmodum in hoc loco actum eſſe doctores exponunt. Ex prædictis jam facile colligere poterit quis, quam apertiſſime deſipiant, qui aliud tribunal, aliam cathedram, aliam auctoritatem ſupremam, quam ſit Romani pontificis, erigunt in eccleſia; quos contra articulum de univerſitate eccleſiæ errare facile eſt oſtendere. Perfectionem enim unitatis eccleſiæ neceſſe eſt accipi ex ordine ad unum caput, & non ad Chriſtum tantum, ſicut Græci errantes dicunt; ſed ad unum ejus vicarium & ad unam ſupremam poteſtatem regitivam reſpectu totius communis boni univerſæ Reip. Chriſtianæ; alias non eſſet colligatio ad unum. Unde *ideo*, inquit gl. Matt. 16. *ſpecialiter poteſtatem ligandi & ſolvendi Petro Chriſtus conceſſit, ut ad unitatem nos invita*.

Anno Christi 1446. 1439.

vitaret; ideo eum principem apostolorum constituit, ut ecclesia unum principalem haberet vicarium, ad quem diversa membra ecclesiæ recurrerent, si forte inter se dissentirent. Quod si diversa capita essent in ecclesia, unitatis vincula rumperentur. Hæc gl. & Cyprianus in epistola ad Nepot. cum de unitate ecclesiæ: *ideo exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia una esse demonstretur.* Quare B. Ignatius in epistola sua, unitatem ecclesiæ servandam exhortans, inquit: *Subditi estote Cæsari; milites principibus; diaconi presbyteris; presbyteri vero & diaconi atque omnis clerus similiter cum omni populo, & militibus atque principibus, sed & Cæsar obediat episcopo; Episcopus vero Christo, sicut Christus patri; & ita unitas ecclesiæ conservetur, ob quam colligatio omnium membrorum ecclesiæ ad unum episcopum Christi vicarium, in quo suprema auctoritas regiminis totius reipublicæ christianæ locata est.* B. Thom. in 4. sententiar. eos schismaticos esse asserit, qui hanc unam supremam potestatem in Christi Vicario negant, quasi diversores ecclesiasticæ unitatis. Item idem in tract. contra errores Græcor. in cap. . . . dicit: *contra unitatem corporis Christi mystici peccare, qui potestatem Romani pontificis plenariam negant.* Qua ratione optime & sapientissime papa Martinus in litera super condemnat. errorum Euclis, & sequacium universis reverendissimis archiepiscopis hujus clarissimæ nationis scribit, & constituit, ut suspecti de erroribus prædictis, & comprehensi inter alia interrogentur: an credant quod papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, successor sit B. Petri, habens supremam potestatem in ecclesia Dei. Confiteri ergo & erigere aliam in ecclesia potestatem supremam præter auctoritatem apostolicæ sedis est manifeste errare contra articulum unitatis ecclesiæ. Unde Cyprianus: *Deus unus est, & Christus unus, & cathedra una super Petrum Dei voce fundata; aliud altare construi, aut aliud sacerdotium novum fieri præter unum altare, & unum sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, dispergit; adulterium est, impium est, sacrilegium est, quodcumque humano furore instituitur, ut dispositio divina violetur.* Hæc Cyprianus. Hinc est quod SS. Patres, & DD. clarissimi in scholis theologiæ ad cognoscendum quis intra ecclesiam vel extra velut schismaticus judicandus sit, ex divisione & separatione ab apostolica sede regulam dant communiorem. Sic Alexander de Alis, Doctor famosissimus in 2. sententiarum, & S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 1. & B. Gelasius papa: *quisquis ab apostolicis divisus est sedibus in schismate eum esse non dubium est, & contra universalem ecclesiam altare conatur erigere.* Quare B. Cyprianus in epistola ad Florentium Pupianum inquit: *inde schisma & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, dum episcopus, qui uni ecclesiæ præest, superba quorumdam præsumptione contemnitur, & homo, dignatione Dei honoratus, indignus honoribus judicatur.* Et infra: *Si contumax & superba audire nolentium multitudo discedat; ecclesia tamen a Christo non recedit; & illi sunt ecclesia; plebs sacerdoti adunata & pastori suo grex adhærens. Unde scire debes episcopum in ecclesia esse & ecclesiam in episcopo. Et si quis cum episcopo non sit, in ecclesia non est.* Et in epistola 83. contra quosdam, qui cum separati essent ab Episcopo suo, nomen ecclesiæ sibi adscribebant, sic inquit: *Dominus noster, cujus præcepta metuere debemus, & servare, episcopi honorem & ecclesiæ suæ rationem disponens in Evangelio loquitur & dicit Petro: Ego dico tibi, quia tu es Petrus &c. Inde pro tempore & successionum vice episcoporum ordinatio & ecclesiæ ratio decurrit, ut ecclesia super episcopos constituatur, & omnis actus ecclesiæ per eosdem præpositos gubernentur. Cum hoc ita divina lege fundatum sit, miror quosdam audaci temeritate sic mihi scribere voluisse, ut ecclesiæ nomine literas facerent, quando ecclesia in episcopo & clero, & in omnibus actibus sit constituta.* Hæc Cyprianus. Quocirca B. Chrysostomus in quodam sermone inquit; *sicuti capiti corpus cohærere necesse est; ita ecclesiam sacerdoti & populos principi, cohærere utique debent virgulta radicibus & fontibus fluvii, ita & filii patri, & magistro discipuli.* Quorum sanctorum Patrum doctrina nos clarissime instruit, quam indebite nomen ecclesiæ, aut synodi illam repræsentantis, sibi usurpent, qui ab apostolica sede, super quam fundata est ecclesia, divisi sunt. Pertinet autem ad christianos principes & maxime Cæsareæ majestati debitum est hujusmodi improbis hominum ausibus tota virtute resistere, cui divinitas, per quam reges regnant, tuendam ecclesiam suam singulariter credit. Facit plane ad magnam gloriam celsit. vestræ, religiosissime imperator, si imperii vestri diebus nullius erroris aut schismatis germen exurgat.

Vicleffi

Superest jam, Cæsar gloriosissime, & sapientissimi PP. extremo loco ostendere quam nostra militans ecclesia in nexu unius fontanæ originis potestatem imitetur coelestem. Sane quemadmodum ille sacerrimus principatus coelestis divinæ sapientiæ arte ita totus in una fontana origine potestatis connectitur, ut ab una scilicet hyerarchia in totum corpus hyerarchiæ fiat hyerarchicæ potestatis defluxus; sic in militante ecclesia membra totius corporis ita ad unam fontanam originem potestatis connectuntur; ut ab uno, scilicet Romano pontifice capite ecclesiæ, principatus in totum corpus ecclesiæ potestatis derivetur auctoritas. De qua communi ecclesiæ nostræ & coelestis hyerarchiæ proprietate B. Dionysius in primo cap. eccles. hyerarch. ita loquitur: *Tantum autem est dicere necessarium, quod & illa, scilicet angelica, & omnis nunc laudata a nobis hyerarchia, scilicet humana, unam habet eamdem per universum hyerarchicum negotium virtutem & ipsam hyerarchicam.* Sicut secundum ipsum substantia & proportio & ordo habet perfici secundum divinum & deificum & subjectum tradere secundum dignitatem unicuique de ingenita ipsi Deo sancta ædificatione, de connexione to-

ANNO CHRISTI 1445. 1439.

totius corporis ecclesiæ ad unam fontanam originem potestatis, quæ sit in Romano pontifice B. Leo ita loquitur dicens: *Sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in B. Petro omnium apostolorum summo principaliter collocaret, & ab ipso quasi quodam capite dona sua in corpus commune diffunderet; ut extorrem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere*. Idem in sermone ordinationis suæ de hac re apertius nos docet dicens: *de toto mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus apostolis cunctisque ecclesiæ patribus præponatur: ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores; omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit Christus. Magnum & mirabile, dilectissimi, huic viro consortium potentiæ suæ tribuit divina dignatio. Et si quid commune cæteris voluit esse patribus, nunquam nisi per ipsum dedit quidquid aliis non negavit*. Hæc Leo papa. Ubi animadvertendum quod doctrina hujus fuit approbata in V. Synodo. Cujus connexionis gratia totius corporis occasio ad unam fontanam originem potestatis ait B. Cyprianus in epistola ad Nepotianum: *episcopatus unus est, & ecclesia una, quomodo solis multi radii, sed lumen unum, & rami multi arboris, sed robur unum; & cum de fonte uno rivuli plurimi defluunt, numerositas, licet diffusa videatur, exundantis copiæ largitate, unita tamen servatur in origine*. Quibus omnibus sana mente consideratis, facile quisque, etiam parum doctus, percipere potest quæ sit comparatio universalium conciliorum ad Romanum pontificem. Equidem comparantur ad eum, ut experientia docet, sicut ad principem, ac ad caput, unde cuncta eorum dependet auctoritas. Ubi considerandum venit decem esse privilegia apostolicæ sedis respectu universalium conciliorum, ut SS. patrum, & clarissimorum DD. sententiæ nos docent. Primum est auctoritas universale concilium congregandi; quod privilegium etiam in veteri lege summi sacerdotis fuisse ipsa sacra Scriptura 1. Machab. 14. testatur, ubi inter alia, quæ hujusmodi a sacerdoti magno conveniunt communi totius populi, & omnium sacerdotum consensu sunt attributa, hoc connumeratur, ut conventus sine ipso non fieret in regione. Pariter in novo testamento B. Marcellus martyr papa dicit in decretis suis cap. 5. teste Aymaro lib. de Synod. *apostoli inspirante Domino instituerunt, ut nulla fieret synodus præter apostolicæ sedis auctoritatem. Hinc S. Pelagius papa episcopis universis scribens ita dicit: Synodorum congregandorum auctoritas apostolicæ sedi privata commissa est potestate, nec ullam synodum generalem ratam esse legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata, vel fulta. Hæc auctoritas testatur canonis; hæc historia ecclesiastica roborat; hoc SS. Patres confirmant*. Hæc ille. Nec obstat huic apostolicæ sedis privilegio, quod in antiquis apostolorum conciliis nulla fiat mentio specialis quod Petri auctoritate steterunt congregata. Sed dicatur Actuum 5. cum celebranda veniret

Sic.

septem diaconorum electio, quod XII. apostoli congregaverunt multitudinem discipulorum. Hoc enim, quod alii apostoli cum Petro convocasse dicuntur turbam discipulorum ad synodum, non arguit quod non principaliter Petri auctoritate vocatio illa fieret, considerato, quod, ut S. Anacletus testatur, Petro a Domino concessum sit, ut reliquis omnibus præesset apostolis, & Cephas idest caput & principatum teneret apostolatus; & B. Cyrillus scribit in lib. Thesaur. quod apostoli in evangeliis & epistolis affirmaverunt in omni doctrina Petrum esse loco Domini, & ejus ecclesiam, eidem dantes locum in omni capitulo & congregatione, in omni electione, & affirmatione. Hæc ille.

Secundum privilegium Romani pontificis est auctoritas diffiniendi & determinandi judiciali diffinitione, cui ab omnibus parendum sit, ea quæ sunt fidei. Quod ex illo 1. colligitur Deut. 17. ubi Dominus populo Israelitico ita præcipit: *Si difficile & ambiguum apud te judicium prospexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam; & judicum inter portas videris verba variari; surge & ascende ad locum*, idest ad ecclesiam; *venîesque ad sacerdotes, & ad judicem*; gloss. interl. idest pontificem, *qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis qui judicabunt judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequensque sententiam eorum non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille*. Ecce quam aperte Dominus, licet sacerdotum multitudini simul cum pontifice dubiarum rerum & difficilium discussionem deputaverit; uni tamen, summo scilicet sacerdoti judicialem diffinitionem, cui sub pæna mortis parendum esset, attribuit. Cujus ratio videtur illa esse, quam S. Thomas in 2. 2. q. 1. art. 10. assignat dicens: *quia videlicet fides una debet esse totius ecclesiæ, secundum illud 1. ad Cor. 1, id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Unitas vero fidei servari non potest, nisi quæstio fidei exorta determinaretur per eum, qui toti ecclesiæ præest: ut sic ejus sententia teneatur a tota ecclesia*. Quare concludens inquit: *Quod ad solam auctoritatem summi pontificis pertinet nova editio symboli; sicut & omnia alia quæ pertinent ad totam ecclesiam, ut congregare synodum generalem*. Hæc S. Thomas. Præterea hoc idem apostolicæ sedis privilegium patet ex novo testam. Act. 15. ubi cum gravis quæstio de legibus orta esset, & apostoli & seniores hujusmodi causa convenissent, B. Petrus, tanquam princeps collegii ut ait glossa, ideo loquutus est, diffiniens legalia non esse observanda, in cujus sententiam universa multitudo seniorum transivit. Nec obstat, quod Jacobus ibidem dicit: *Ego autem judico non inquietari &c.* quoniam judicare Jacobi in eo loco nihil aliud videtur quam diffinitionem concilii proferre; unde Nicolaus de Lira, famosissimus bibliæ expositor, ita in hoc passu scribit. *Jacobus erat episcopus Jerosolymorum; & ideo, licet Pe-* trus

ANNO CHRISTI 1416. 1439.

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

tru principalis esset inter apostolos detulit tamen ei in sua dioecesi, ut terminationem concilii proferret. Hæc ille. Cæterum non obviat huic privilegio quod Apostoli & seniores fratribus qui erant Antiochiæ, & Asiæ & Siciliæ conclusionem scribentes, dixerunt: *Visum est Spiritui S. & nobis*; quoniam per hæc verba habetur, ut patet ex glos. ordinar. quæ est ipsius Bedæ, tantum quod apostoli, & seniores, non solum voluntate humana, sed instinctu Spiritus S. in illam conclusionem venerunt. Planum est autem quod hujusmodi assistere instinctu Spiritus S. non abstulit a Petro præsidentiam Synodi, non unitatem ab ecclesia, non connexionem totius corporis ad unum caput, cum dicat Chrysostomus, quod Petrus os discipulorum, vertex concilii Petri auctoritate diffinita non fuerit. Unde Hieronymus ad Augustinum epist. 22. postquam commemoraverat quod Jacobus, & omnes simul presbyteri in sententiam Petri transierunt, subjungit: *Hæc non debent esse molesta lectori, sed & mihi & illi utilia, ut probemus ante apostolum Paulum non ignorasse Petrum, immo principem esse decreti, legem post Evangelium non esse servandam.* Probat tertio hanc pontificis prærogativam practicam servari solitam in conciliis universalibus, in quibus contigit summum pontificem fuisse præsentem. Plane in omnibus fere ipse, sacro approbante concilio, ea quæ fideliter diffinire; ob quam singularem auctoritatis prærogativam B. Maximus orientalibus scribens sic in quadam epistola inquit: *omnes fines orbis terræ, quæ Dominum sincere receperunt, & ubique terrarum catholici veram fidem confitentes, in potestatem Romanorum pontificum, tanquam in solem respiciunt; & ex ipso lumine catholicæ & apostolicæ fidei respiciunt veritatem. Nec immerito, quia Petrus legitur perfectam fidem esse confessus, Domino revelante, cum dicit Matth. 16. Tu es Christus filius Dei vivi.* Hæc ille. Præterea habet ille apostolicus thronus divinitus privilegium, ut ejus judicium in his quæ fidei sunt, errare non possit, ut SS. PP. & DD. Theol. clarissimi exponentes illud Luc. 22. *ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua*, attestantur. Et ideo B. Hieronymus Damaso papæ ita scribit dicens. *Hæc est fides, papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, in qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fidem, & sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui judicio comprobatur; quicumque me culpare voluerit, se imperitum, vel malivolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit.* Hæc Hieronymus. Ex quibus apertissime patet, quantum disipiant qui apostolicæ sedis judicium diviabile in his, quæ fidei sunt, esse affirmant; qui error communis fuit omnibus hæreticis, ut depressa gloria auctoritatis apostolicæ sedis licentiori audacia in suis transferrentur erroribus.

Deest vox.

Locus mendosus.

Tertium privilegium apostolicæ sedis est quod ejus solius auctoritate, utpote qui princeps totius reipublicæ christianæ est, patres in conciliis universalibus convenientes jus & potestatem habent condendi canones, & diffiniendi sententias. Testantur hoc privilegium gesta multorum conciliorum universalium, in quibus manifeste exprimitur episcopos in synodo congregatos apostolicæ sedis auctoritate tractasse & diffinisse sententias. Unde synodus illa Romæ celebrata præsidente Symmacho papa, de qua in ca. *Bene*, dist. 96. ita loquitur: *Si cujuslibet provinciæ sacerdotes inter suos terminos consilio habito, quidquid sine Metropolitani auctoritate tractaverint, irritum esse debere SS. patres sanxerunt; quanto magis quod in apostolica sede nunc stante præsule, qui merito B. Petri apostoli per universum orbem primatum obtinens sacerdotum statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatem.* Hæc ibi: attestatur insuper hoc doctor clarissimus S. Thomas in tractatu contra impugnantes religionem ita dicens: *Sancti patres in conciliis congregati nihil statuere potuissent, nisi auctoritate Romani pontificis interveniente, sine qua etiam concilium congregari non potest.* Nec obstat huic dignitati apostolicæ sedis illud, quod quidam in argumentum suæ prætensæ auctoritatis inducunt de evangelio Matth. 18. in quo Dominus inquit: *ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* Plane si præsentia Christi in medio congregatorum in nomine ejus confert congregatis potestatem regiminis, & jurisdictionis, necessario confitendum foret, quod omnis sanctorum, sive justorum congregatio etiam minima potestatem jurisdictionis haberet; quod illorum saperet errorem qui singulos homines dixerunt habere clavium potestatem. Ex hac autem dependere auctoritatem canonum & legum, conciliorum a Romano pontifice accipere illa clarissimorum doctorum in utraque schola sententia, quod papa totius ecclesiæ princeps solutus sit legibus quoad vim coactivam: nullus enim cogitur a se ipso, inquit S. Thomas. Lex autem non habet vim coactivam nisi ex principis potestate. Unde cum non capiat rem, ut ad quem spectat legibus vim & auctoritatem impartiri, legibus alligetur coactus; ita sacrosancta R. E. (ut habetur in c. *ideo*, 25. q. 1.) jus & auctoritatem sacris canonibus impartitur, ut non eis alligetur. In cujus rei testimonium in conciliis universalibus cum ad observandum aliquid edicitur. *Salva tam in omnibus apostolica auctoritate.* Ex qua potestatis superioritate omnium clarissimorum DD. Theologorum & SS. Patrum doctrina est, quod si papa deviat, excluso casu hæresis in quo a potestate cadit, a solo Deo, cujus vicarius est & vices & locum gerit in terris, veniat judicandus, 9. q. 3. ubi Beda super Apocalypsim dicit; *sola ratio demonstrat quod ecclesia sua auctoritate de omnibus valeat judicare; de ea vero nulli judicare permittitur.* Item ad idem Vener. Ugo de S. Victore in par. 2. de sacram. ita dicit: *Potestas summi pontificis a Deo primum instituta est, ut non debeat nisi a solo Deo judicari.* Hanc antiquorum patrum doctrinam sequutus est Alexander de Alis in 1. Albertus Magnus, & S. Thomas in 4. dist. 19. & Ulricus, & quasi omnes famosi Docto-

Aliqu supple.

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

ANNO CHRISTI 1446, 1439.

ctores. Habet etiam hoc privilegium Romani pontificis firmamentum ab universali ecclesia, unde in Romano concilio, papa Sylvestro præsidente, talis canon institutus est, & est ultimus canon illius synodi: *nemo judicabit primam sedem, quoniam omnes sedes a prima sede justitiam desiderant temperari; quia nec ab omni clero, nec ab omni populo judex judicabitur. Et subscripserunt* CCLXXXIII. *episcopi, &* XLII. *presbyteri, &* V. *Diaconi, & Augustus Constantinus, & mater ejus Helena.* Ex quorum SS. Patrum doctrina apertissime patet, quam impie contra reverentiam canonum, contra statuta scilicet (conciliorum) contra sanctorum & clariss. DD. diffinitivas sententias præsumpserunt, qui Basileæ veriti non sunt summam & unicam potestatem, Christi indubitatum Vicarium citare, & non comparentem suspendere ab officio. Res certe, ut omni caritate loquar plurimum habet scandali, quibus nihil roboris præstat illud Matth. 13. ubi Dominus Petro loquens ait: *si peccaverit in te frater tuus, & si non audiet, dic ecclesiæ, si autem ecclesiam non audiet, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*; per ecclesiam enim hoc loco non universalis ecclesia accipienda venit, tum quia illam pro singulorum fratrum correctione non est bene possibile congregari; tum quia non cujuslibet est contra SS. Patrum superius commemoratas sententias, generalem synodum convocare, quo illa repræsentatur; sed per ecclesiam in hoc loco, ut volunt Doctores, intelligendus est prælatus ecclesiæ. Ut enim ait philosophus 8. Etich. civitas quandoque dicitur illud quod plurimum est in ea; unde Chrysost. super Matth. exponens prædictum verbum dicit: *dic ecclesiæ*, idest *his qui ecclesiæ præsunt*. Item S. Thom. in 4. dist. 19. & in 2. 2. q. 33. & Nicolaus de Lyra eodem modo accipiendum esse docent. Quare cum papa non habeat superiorem in terris; concludit S. Thomas cum supra notatis DD. quod denuntiatio ecclesiæ non habet locum in papa. Nec obstat huic sententiæ, sed potius illam confirmat, illud quod de Hieronymo inducitur: *omnibus consideratis, quod domus ecclesiæ claves accepit ac potestatem absolvendi & ligandi; hanc domum si quis corrigentem & corripientem contemnit; sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.* Hæc Hieronymus, cum correctio coactiva aut auctoritas clavium sequatur in illis tantummodo, qui habent in ecclesia auctoritatem corrigendi, in quibus solum claves accepit; hujusmodi autem non sunt omnes fideles, sed hi qui in ecclesia præsunt; unde glossa super illud Jo. 20. *accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata &c.* dicit sic: *scilicet principatum superni juditii sortiti sunt, ut vice Dei, quibusdam peccata retineant, quibusdam laxent: horum nunc in ecclesia episcopi locum tenent; solvendi & ligandi auctoritatem suscipiunt, qui gradum regis sortiuntur. Istis autem episcopatibus ecclesia operari dicitur.*

Est caput illud August. quanquam in vetust. Gratiani edit. tribuitur Hieronymo. Vide Pithæi edit. Gratiani.

Quartum privilegium, quod respectu conciliorum ultimum summo pontifici SS. Patres adscribunt, est quod ipse canones & sententias eorum roborat & confirmat. Docet hoc in primis practica universalium conciliorum. Patres quidem sancti fide certa tenentes robur canonum ex principis Romani, scilicet pontificis, auctoritate pendere, semper vigilanter studuerunt, ut eorum statuta apostolicæ sedis auctoritate confirmarentur. Testatur hoc epistola, quam sacra Nicæna synodus, petens suorum canonum firmitatem, scribit B. Sylvestro papæ; & epistola Sylvestri, in qua præfati synodi roborat instituta. Comprobat hoc etiam epistola, quam sanctus Chalcedonensis synodus Beatissimo Leoni papæ pro eadem causa destinavit, & maxime confirmat propositum, quod in ejusdem universalis concilii gestis act. 9. B. Isidoro teste in libro summorum pontificum, ita dicitur: *In omnibus synodis apocrisarii apostolici decretas sententias primo propter summam auctoritatem ejusdem sanctæ sedis, confirmabant & subscribebant; quia aliter nullum robur habebant.* Quanta autem hæc Romani pontificis prærogativa auctoritate, firmetur colendissimum patrem, vitæ sanctitate & literis clarissimum, Aymarum *Remodorum* episcopum, de quo in cap. *Excellentissimus*, 11 q. 1. quid in lib. suo de synodis dicat, audiamus: *ne mireris*, inquit, *quod ipsorum conciliorum auctoritatem Romano pontifici adscribamus; nam nulla concilia rata leguntur, quæ apostolica auctoritate fulta non fuerint, ut B. Damasus papa in decretis suis cap. 8. asserit, cui S. Athanasius, & Julius papa, Nicænum quoque concilium, & reliqui Sancti patres adstipulantur.* Hæc ille. Quibus consideratis planissimum est videre, quam aberrent a sanctorum patrum institutis, & antiquorum conciliorum religiosissimis moribus, qui decreta sua rata esse volunt; ad eorum observantiam & summum pontificem, & orbem universum impellentes, antequam ab apostolica sede, quæ jus & auctoritatem impartitur canonibus, robur suæ considerationis, & autenticationis acceperint. Plane hæc novitas, hæc præsumptio nullis superioribus sæculis exemplata; hæc usurpatio potestatis, hæc irreverentia potestatis apostolicæ sedis omnium scandalorum præsentium præstitit seminarium. Plane si observatum fuisset, quod Prover. 22. dicitur: *non transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui*; gloss. idest, *Doctores*. Profecto quod nullo istorum patrum exemplo aut documento sancitum est, superstitiosis adinventionibus non fuisset attentatum. Ex quibus facile quis colligere potest, quod id dicitur, quod concilia potestatem habent immediate a Christo, si ita accipiendum veniat, ut auctoritas conciliorum & robur a Romano pontifice non dependeat, privilegium habeat erroris, utputa quod unitatem, ordinem, & conversionem rumpit ecclesiæ, & ultimo conciliorum instituto & celeberrimorum adversatur doctrinæ.

Est hic Hincmarus Rhemensis archiep. noni sæculi scriptor celebris.

Quintum privilegium Romano pontifici attributum est auctoritativa canonum interpretatio. Ipsi namque soli canones habent interpretari, qui jus condendi eos habent. Quare ita sacri canones aliquid di- cun-

ANNO CHRISTI 1446. 1439.

cuntur constituere, ut interpretationis suæ auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ reservent. Et ideo B. Gregorius dicit quod quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendum de eo, quod non intelligunt, rationem, apostolicam sedem conveniant. Ubi glossa inquit. *Videtur hoc quod ad solum papam spectat interpretari statuta universalis ecclesiæ concilii.*

Sextum privilegium quod SS. Patres respectu universalium conciliorum Romano pontifici attribuunt, est, pro consideratione operum & rerum moderatio canonum, & dispensatio, & sic mutatio. Unde Bernardus libro de considerat. ad Eugenium papam scribens, Romanum pontificem dicit esse patrem regum, legum moderatorem, canonum dispensatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimum. Item S. Thomas pluribus librorum suorum operibus dicit omnia statuta SS. Patrum, quæ sunt juris positivi relicta esse dispositioni papæ, ut eas secundum dispositiones temporum & rerum possit mutare vel dispensare. Item Aymarus in lib. de synodis ita de hoc apostolicæ sedis privilegio loquitur: *Hanc autem facultatem temperandorum sive mutandorum canonum Romano pontifici adjacere non dubitamus, ut sancti PP. docuerunt*; & infra: *ne mireris, si Romani pontifices hanc peculiarem habuerunt potestatem, ut canones pro tempore dispensarent. Ipsi enim sunt auctores canonum, & illa sedes semper hoc privilegium habuit, ut ligatum vel absolutum sit, quidquid ipse ligaverit vel solverit; unde juxta attestationem SS. Patrum omnibus ecclesiis præeminet, & de omnibus judicare potest.* Hæc ille. Hinc colligitur, quod quisque etiam parum doctus poterit intelligere quantum declinent a sanctorum PP. sapientia & institutis, qui contra apostolicam sedem leges condere indispensabiles & immutabiles posse se gloriantur. Plane hoc non patitur integritas dignitatis apostolicæ, non utilitas reipublicæ christianæ, non natura humanarum rerum, de quibus leges dispensantur. Unde Aristotel. V. eth. ad bonum regimen Reipublicæ ob hanc humanarum rerum conditionem necessitatem arguit in principe virtutis illius, quam Græci *epykeiam*, nos vero *æquitatem* appellamus; cujus officium est in quibus legis observantia reipublicæ utilitati cognoscitur non expedire, prætermissa forma legis, sequi quod ratio & communis deposcit utilitas. Quare Aymarus libro supra allegato de necessitate hujus privilegii in apostolica sede ita loquitur: *Nequaquam autem ecclesiastica disciplina pro bono regimine ecclesiæ subsistere possit, si non præsul apostolicus illam auctoritatem haberet de canonibus, quam supra retulimus; nam præcedentium patrum statuta ecclesiasticam disciplinam aliquando notam instituerunt, quam confunderent, si nulla ratione a successoribus eorum mutari possint.* Hæc ille. Quando ergo Romanus pontifex in decretis conciliorum pro tempore & ætatum consideratione, & rerum necessitate dispensat, propriæ auctoritatis sibi a Deo concessæ utitur privilegio.

Septimum privilegium quod Romano pontifici respectu conciliorum universalium competere ex SS. Patrum colligimus doctrina, est retractio & annullatio eorum, quæ minus juste minusque prudenter acta sunt & gesta in conciliis. Testatur hoc in primis S. Leo papa, qui refutans canonem editum in Chalcedonensi concilio de eminentia sedium CPtanæ & Alexandrinæ, ita Anatolio CPtano archiepiscopo, qui multitudinem synodi ad hanc sententiam induxerat, ita scribit: *Doleo in hoc dilectionem tuam esse progressam, ut sacratissimam Nicænorum canonum constitutionem coneris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena ecclesia proprietatem tertiæ sedis amiserit, ut his locis juri tuo subditis omnes Metropolitani episcopi proprio honore priventur; quibus inauditis, & nunquam ante temptatis, ita præveneris excessibus, ut sanctum synodum ad extinguendam solam hæresim, & ad confirmationem fidei catholicæ congregatam, in occasionem ambitus tui trahas, & ut conniventiam suam tibi det interpelles, tanquam refutari nequeant quæ illicite voluit multitudo.* Hæc Leo papa. Item attestatur hoc S. Pelagius doctor apostolicus, qui in decreti sui capitul. 2. ita dicit: *Nec illa præterimus, quod apostolica sedes sine ulla synodo præcedente exsolvendi quos synodus damnaverat, & damnandi, ulla præcedente synodo, quos oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus apostolus Domini voce tenuit & semper tenebit.* Cui sententiæ, ut inquit Aymarus in lib. de Synod. *SS. Patres, Calixtus, Fabianus, Sixtus, Silvester, Julius, & reliqui innumerabiles adstipulantur, quam a Deo complexi sunt veritatem, ut potius mori quam mentiri deliberaverint.* Hæc Aymarus. Item tertio, hoc confirmat B. Eusebius papa, qui in epistola ad Orientales episcopos ita scribit: *multos enim cognosco pessimis machinationibus injuste depositos; ideo summopere huic seditioni vice principis apostolorum, cui universalis ecclesiæ cura commissa est, providendum est, auxiliante ipso summo apostolo, ne talia deinceps fiant, quoniam huic sedi præfata privilegia spetialiter sunt concessa, de congregandis conciliis, & juditiis, & restitutione episcoporum.*

Octavum privilegium Romani pontificis est, ut legitima occurrente causa possit concilium de loco ad locum transferre. Plane si pro temporum conditione & necessitate rerum summo pontifici datum sit, moderator ut sit canonum; nulli dubium est, quod exigente temporum & rerum necessitate possit concilium ad locum gerendis rebus commodiorem transferre; cum scriptura sacra, 2. Mach. 5. dicat, quod non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit; & dicit Gregorius, quod non pro rebus loca amanda sunt. Sane non parum circa fidem auctoritatis Romani pontificis desiperet, qui hoc privilegium sedi apostolicæ denegaret; & eo maxime tem-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

tempore, quando synodus ad eorum hominum impietatem devenit, quorum studia privata in eversione unitatis, (tendunt) & satis agitatur ecclesia. In quo casu nimia cæcitate laboraret qui in translatione concilii facienda horum hominum expectandum esse consensum sentiret. Hac autem fultus SS. Dominus Eugenius, cognoscens ita tempori, & rebus expedire, ut sedatis subortis scandalis sancta opera inchoata absque vulnere fidei, & unitatis ecclesiæ schisma felici exitu clauderetur; utque Græcos locum in Italia pro ycumenico concilio postulantibus condescenderetur, accedente maturo consilio & consensu RR. DD. Cardinalium, aliorumque multorum prælatorum synodum transtulit de Basilea in Ferrariam. Quam translationem plane legitime esse factam nullus fidelium debet in dubium vertere, qui ordinatis Christi & SS. Patrum non vult traditionibus adversari.

Nonum privilegium Romani pontificis est auctoritas dissolvendi concilia. Sane cum ejus sit dissolvere, cujus est condere; quippe quia per easdem causas res dissolvitur, per quas nascitur; proculdubio Romani pontificis erit concilia congregata dissolvere, cujus auctoritate congregantur & robur accipiunt. Nec propter hoc semper consensus totius congregationis spectandus est, eo maxime tempore, quo ad eos homines regimen synodi devolutum est, qui prætermissis SS. Patrum vestigiis, præsumptione reprobæ novitatis, in suarum, ac principum sæcularium, quorum vices agunt cupiditatum favorem, concilio synodali manifeste abutuntur: quo tempore non dubium est, quod Romanus pontifex documento ejus qui ait Isa. 54. *dissolve colligationes*, præstare id possit.

Decimum privilegium Rom. pontificis respectu conciliorum universalium est corrigendi & reprobandi si quid universalium conciliorum in perniciem fidei, & totius ecclesiæ perturbationem aliqua occasione processisse contingat. Hoc in reprobationem Ariminensis concilii, in quo dicitur fuisse apertissimo exemplo demonstratur. Item in secunda synodo Ephesina quæ licet fuerit auctoritate apostolica fulta, nihilominus quia, ut inquit Leo papa, in eo non fuit observata justitiæ moderatio nec fidei religio, cassata fuit & reprobata per eundem Leonem papam, de quo B. Pelagius testimonium facit, ut dominus Aymarus in lib. de synodis commemorat sub his verbis. *Itaque S. Flamianum* (Flavianum) *pontificem Græcorum congregatione condemnatum pari tenore absolvit; quoniam sola sedes apostolica non consensit, sed potius qui illic receptus fuerat Dioscurum sedis secundæ præsulem sua auctoritate damnavit, & ipsam synodum non consentiendo sola summovit, & auctoritatem, ut synodus fieret Calcedonensis, sola decrevit*. Hæc ille. Unde hujus privilegii gratia in figuratione pontificis dictum est Jere. 1. *ecce constitui te super gentes & regna ut evellas & destruas*, regna diaboli; *ædifices*, gl. idest, ecclesiam; & *plantes* idest, bonam. Habetis jam aperte, clarissime rex, illustrissimi principes, patres reverendissimi, & patenter justitiam SS. D. N. in traslatione facta universalis concilii de Basilea in Ferrariam, qua pro singulari principatu quem a Christo Salvatore cujus vices in terris gerit, & locum suscepit; item ex his, quæ superius ostendimus, multiplici auctoritate firmata, nullus dubitandi fidelibus locus relinquitur. Veritate ergo patefacta & justitia SS. D. N. summi pontificis, clementia vestra, more Christianissimorum principum, qui scandalum & scissuram abhorruerunt, assurgat, & justitiam SS. D. N. summi pontificis honoremque apostolicæ sedis potenti præsidio foveat & tueatur. Concludamus ergo cum Ecclesiastico: *auditum ergo patris audite filii dilecti*, & sic facite ut salvi sitis. Eccli. in cap. 3. quod ipse præstare dignetur, qui princeps est regum terræ Jesus Christus. Amen. Amen. Amen.

BITURICENSIS II. CONVENTUS

In causa schismatis ecclesiam scindentis,

Anno 1441. *habitus.*

ANNO CHRISTI 1441.

„ Bituricensis hujus conventus meminit „ Labbeus tum in synopsi conciliorum, „ cum etiam in observatione actis concilii „ Florentini subjuncta. T. XVIII. pag. 1300. „ Nihil tamen de illo se habere professus est, „ quam quæ acceperat ex historia concilii „ Basileensis & Florentini a Patricio adornata, cujus operis caput CXII. synopsim „ exhibet rerum in conventu isto gestarum. „ Mihi plus aliquid suffecerunt schedæ opusculorum cardinalis de Turrecremata, qui „ a Pontifice legatus tunc adfuit. Est vero oratio, quam pro tuenda Eugenii „ pontificis causa in conventu isto peroravit; ita enim conceptis verbis exprimit „ adnotatio orationi huic subjecta in codice, unde tota oratio petita est.

RESPONSIO

In blasphemam & sacrilegam invbectivam ad sanctissimum canonem justissimæ condemnationis damnatissimæ congregationis Basileensium.

E M. S. Cod. Felini in Bibliot. Capituli Major. Eccl. Lucens.

Dissimulare non possumus, quod pertinet ad omnes qui diligunt nomen Christi; ut enim ait sanctissimus Leo papa, contra omnes hostes fidei, pacis & unitatis reipublicæ Christianæ, pro salute communi una omnium debet esse diligentia; eo maxime attento, quod error, cui non resistitur, approbatur, & veritas cum minime defendatur, opprimitur; negligere quippe cum possis perturbare perversos, nihil est quam fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ quod manifesto facinori desinit obviare, ut in cap. *error*, LXXXIII. dis. Basiliensium iniquitatem in excelso loquuntur; integritatem fidei, castitatem ecclesiæ corrumpunt, transgrediuntur terminos quos posuerunt patres nostri. Nova contra unitatem ecclesiæ,

ſiæ, contra principatum eccleſiaſticum, contra apoſtolicam ſedem, deque conciliis univerſalibus dogmata, a ſanctorum patrum peregrina doctrinis ſeminantes, oſtendunt ſe fabricatores mendacii, & cultores perverſorum dogmatum; hæreticos ſe probantes, non tam profeſſione impietatis, quam pertinaci defenſione erroris. Ubi enim, audita correctione eorum & juſtiſſima ſuorum perverſorum dogmatum condemnatione, quam pridie nonas ſeptembris proximi, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, apoſtolica ſedes, omnium eccleſiarum mater, ampliſſimo dominorum cardinalium & prælatorum approbante concilio Florentiæ promulgavit; debuiſſent, de ſuis auſibus temerariis poenitentes, apertis confeſſionibus errores ſuos humiliter cognoſcere, & quod in doctrina eorum apoſtolica ſedes, fidei magiſtra, perorravit, ſimpliciter deteſtare malignitatis & perfidei venena retinentes, faciem ſuam obdurantes ſupra petram, bellum profanæ contentionis adverſus Chriſtum Dominum inſtaurarunt. Nam reſpondere nitentes ad ſanctiſſimum canonem reprobationis eorum, libellum, invectivum quemdam, erroribus & inſaniis falſis atque mendaciorum figmentis plenum, adverſus ſanctimoniam & innocentiam ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii, & apoſtolicæ ſedis gloriam ſtulta temeritate evomuerunt, in quo tam apertis & multiplicibus abundant mendaciis, ut propriiſſime conveniat eis illa prophetæ ſententia: *docuerunt linguam ſuam loqui mendacium; ut inique agerent laborarunt*, Jerem. 9. Nec mirum ſi linguas ſuas Baſilienſes docuerunt loqui mendacium, quoniam, ut egregius ait Auguſtinus, tractans illud pſalmi: *erraverunt ab utero loquuti ſunt falſa; quisquis a ventre eccleſiæ ſeparatus fuerit, neceſſe eſt ut falſa loquatur*. Et beatus Cyprianus adverſus eos ſcribens, qui a beato Cornelio papa ſe dividentes ſchiſmate unitatem eccleſiæ labefactarant, ita ait: *quid enim apud lapſos, & profanos, & extra eccleſiam poſitos, de quorum pectoribus exceſſerit Spiritus Sanctus, poſſit eſſe aliud, niſi mens prava, & fallax lingua, & odio inventata, & ſacrilega mendacia?* quæ nos pro mediocritate noſtra diſſimulare ob Chriſti charitatem & zelum ſanctæ fidei catholicæ non volemus, timentes nobis improperari a Domino Jeremiæ in XIII. *non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael*: verentes etiam ne ſi Baſilienſium figmenta mendaciorum, quibus perfidiam ſuam colorare in præfata invectione nituntur, non detegerentur, apud fideles minus eruditos approbari viderentur eorum errores. Ne igitur horum hominum impiorum doctrina peſtifera ac mendacia ſacrilega ſimplicum animos, apud quos ſæpe, ut ait Origenes ſuper Cantica: *pulchriora videntur mendacii ſophiſmata, quam documenta veritatis*, a fide catholica avertentia in devium erroris deducant, oſtendemus per ſingula eos, juxta commemoratum propheticum vaticinium, linguas ſuas docuiſſe loqui mendacium.

Plane falſo & temeraria præſumptione Baſilienſes in primis beatiſſimo Hieronymo

A in doctrina & defenſione veritatis ſe comparant. Comparatio certe ineptiſſima, tenebrarum ad lucem, hominum impiorum ad integerrimum omniumque virtutum genere patrem ornatiſſimum. Ille pro ſancta & catholica doctrina ab apoſtolica ſede in opuſculis ſuis receptus, approbatus, ut in canone, *ſancta Romana eccleſia*, diſt. 15. habetur; iſti vero, Baſilienſes ſcilicet, pro ſacrilega eorum doctrina in peſtiferis eorum aſſertionibus ab eadem apoſtolica ſede condemnati & reprobati, ut in commemorato canone *Moyſes*. Magna profecto involvi cœcitate probantur Baſilienſes, beatiſſimo Hieronymo ſe in doctrina & defenſione veritatis comparantes, qui in ipſa materia fidei B apoſtolici principatus ſanctæ illius doctrinæ aperta contradictione reluctantur. Sed in quo inquientes? audiant Hieronymum quid de apoſtolicæ ſedis judicio ſentiat, ad Damaſum enim papam ſcribens per integerrimam ejus fidei confeſſionem ita ait, ut in cap. *hæc eſt fides*, 24. q. 1 *hæc eſt fides, papa beatiſſime, quam in catholica eccleſia didicimus, quamque ſemper tenuimus, in qua, ſi minus perite aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te, qui Petri fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel malivolum, vel etiam non ca-* C *tholicum, ſed hæreticum comprobavit*. Hæc Hieronymus. Sed numquid hanc Hieronymi doctrinam fidei dignitate & gloriæ magiſterio Baſilienſes docent & defendunt? an potius impugnant? unde dum definitionem apoſtolicæ ſedis damnant, manifeſta ipſius beatiſſimi Hieronymi auctoritate, imperiti, malivoli, non catholici, ſed hæretici convincuntur. Audiant deinde quid idem clariſſimus Hieronymus ſentiat de authoritate Romani pontificis, & immanitate ſceleris eorum, qui ab ejus ſocietate ſe dividunt; ait enim in epiſtola quadam ad commemoratum beatiſſimum Damaſum papam ut in cap. *quoniam vetus* 24. q. 1. *Quoniam vetus oriens* D *inter ſe populorum furore colliſus indiſciſſam Domini tunicam & deſuper textam minutatim per fruſta diſcerpſit, & Chriſti vineam exterminant vulpes inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile ubi fons deſignatus & hortus ille concluſus ſit poſſit intelligi; ideo mihi cathedram Petri & fidem apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendam;* & infra: *cum ſucceſſore piſcatoris, diſcipulo Chriſti loquor. Ego nullum præmium niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, idest cathedræ Petri communione conſortior; ſuper illam petram fundatam eccleſiam ſcio: quicumque extra hanc domum agnum comederit profanus eſt. Si quis in Noe arca non fuerit,* E *peribit regnante diluvio*. Et ideo concludens infra ait: *quicumque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt qui Chriſti non eſt, eſt antichriſti*. Sed numquid hanc beat. Hieronymi catholicæ fidei doctrinam principatum Romani pontificis docent & defendunt Baſilienſes, ſi non falſa & ſtulta comparatione ſe conferunt catholico doctori in profeſſione veritatis; ſi ſic manifeſte arguuntur profani & ſchiſmatici beatitudini ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii

genii papæ quarti, qui super cathedram sedet Petri indubitatus successor, consociari recusant, atque ab ejus communione separati extra ecclesiæ domum, quam ille divinitus gubernandam suscipit, agnum comedere temerarie præsumunt.

Sed dicunt Basilienses assertiones suas in doctrina beati Hieronymi fundari, qui, ut in capite *omnibus consideratis*, 24. q. 1. de domo Dei idest ecclesia ita loquitur: *quæ domus etiam claves accipit ac potestatem solvendi & ligandi, hanc domum, inquit, si quis corrigentem corripientemque contempserit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus*. Cæterum in cap. *legimus*, dist. 93. idem Hieronymus dicit: *si authoritas quæritur, orbis major est urbe*. Sane his in locis beati Hieronymi, & in cæteris aliis, quæ de scripturæ sacræ ac sanctorum patrum libris in favorem errorum suorum Basilienses inducere se jactant, accidit quemadmodum cæteris hæreticis, apud quos negari non potest ex vicio malæ intelligentiæ textus sacræ scripturæ & sanctorum patrum fidei contigisse dissidium, dum quod legunt sensui suo potius coactari laborant, quam lectioni sensus suos obtemperare. De quibus Dominus per Hieremiam cap. XIII. ait: *væ prophetis, qui sequuntur cor suum*; gloss. idest: *non Dei*; & sequitur: *& nihil*, scilicet veri ait glossa, *vident*. Sed jam ostendamus per singula nihil in dictis beati Hieronymi contineri sana intelligentia rimatum, quod stultis Basiliensium assertionibus faveat quoquomodo. Primum quidem quod Hieronymus ait quod domus dei claves accepit & potestatem solvendi, & ligandi; non eo sensu accipiendum est, quod universalis ecclesiæ domus, quæ cunctos in se cujuscumque sexus, cujuscumque status fideles complectitur in omnibus suis membris, dispersis, sive in unum collectis, claves regni cœlorum acceperint; hoc enim stultissimum esset pensari; sed ut idem illustris Hieronymus docet, & habetur in glossa Mat. XVI. in episcopis & presbyteris tantum. Hoc enim jus potestatis, ut sic testatur Ambrosius, solis in ecclesia concessum est sacerdotibus; proinde in istis proprie dumtaxat, & maxime in Romano pontifice pro celsitudine principatus & auctoritatis publicæ magistratu ecclesia contemni aut honorari dicitur. Qua ex parte loquuntur intelligitur quam adversa sit doctrinæ beati Hieronymi illa Basiliensium assertio, credentium, conventiculum copistarum, advocatorum, & sæcularium hominum claves habere regni cœlorum; & quod dum illorum stulta contemnuntur judicia, universalis ecclesia existimetur contemni. Demum considerandum quod domus dei in episcopis & presbyteris claves suscipiens, non æquali potestatis mensura, sed differenti & ordinatissima illas suscipit, Paulo apostolo dicente ad Romanos XIII. *quæ a Deo sunt, ordinata sunt*.

In uno quidem omnium episcoporum summo, videlicet Romano pontifice tamquam capite & principe totius ecclesiæ claves suscipit in plenitudine potestatis; in aliis vero secundum proportionem sollicitudinis, ad quam evocati sunt, ut in cap. *decreto*, & sequenti 2. q. 6. Quare beatissimus Cyrillus, vir approbatissimæ auctoritatis, in libro thesaurorum, ut S. Thomas testatur, ita dicit: *Sicut Christus accepit a patre ducatum & sceptrum ecclesiæ gentium, ex Israel, eg rediens super omnem principatum & potestatem, & super omne quodcumque, ut ei genua omnia curventur, plenissimam potestatem; sic & Petro ejusque successoribus plenissime commisit. Et ita nulli alteri dedit quam Petro quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit*. Hæc ille, quam superioritatis principatus prærogativam beatus Hieronymus in ipso Petro agnoscens ita eum in libro de obitu sive ortu sanctorum patrum describit: *Petrus in Christo ecclesiæ fundamentum, cephas, corporis Christi principatus, & caput apostolorum princeps, pastor humani generis, petra ecclesiæ, clavicularius regni*. Qui Romanus pontifex cum pro summa ejus auctoritate extra casum hæresis superiorem non habeat, ut sanctorum patrum irrefragabilis habet auctoritas, non potest proprie in alio casu ecclesiam corrigentem corripientemque dici contemnere; hujusmodi enim contemptus proprie non est nisi inferioris respectu superioris. Unde felicis & sanctæ memoriæ Innocentius III. in sermone anniversarii consecrationis Romani pontificis, qui incipit: *quis putas infidelis servus*, dicit; *in tantum enim est mihi fides necessaria, ut cum de cæteris peccatis solum Deum judicem habeam; propter peccatum solum quod in fide continetur, possem ab ecclesia judicari*.

Quare manifestum est præfatam auctoritatem Hieronymi in nullo opitulari Basiliensium erroribus. Quod etiam luculentissime ostenditur de auctoritate inducta de cap. *legimus*. Sane cum Hieronymus dicit, quod si auctoritas quæritur, orbis major est urbe, non de auctoritate potestatis sive jurisdictionis orbis respectu ecclesiæ Romanæ, aut sedis apostolicæ loquitur, sed de auctoritate consuetudinis. Non est dubium quod consuetudo totius orbis majoris sit auctoritatis, quam consuetudo sit urbis, quam nec apostolica sedes observat aut aliis observandam præcipit. Unde religiosissimus presbyter Hieronymus in consuetudinem illam invehitur, qua apud aliquas urbis ecclesias diaconi anteferebantur presbyteris, ad Evandrum episcopum loco commemorato ita subjungit: *quid mihi profers unius urbis consuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum est, supercilium in leges ecclesiæ vendicas? omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est; diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemtibiles facit*. Conqueruntur scilicet Basilienses, quod defendendo veritatem catholicæ fidei de auctoritate generalium conciliorum, & prosequendo constanter reformationem a membris ecclesiæ in capite & membris varias injurias & persecutiones substinuerunt a sanctissimo domino nostro Eugenio. Querela plane communis & laus stulta omnium hæreticorum, qui dum auctoritate publica pro erroribus suis & temerariis ausibus justissime pu-

puniuntur, pro justitia, pro fide catholica, pro honore Dei & animarum salute se pati & hæreticos appellari mentiuntur. Impia quidem Basiliensium congregatio profecto non veritatem catholicæ fidei, sed pernitiosos errores, & novas sectas de auctoritate generalium conciliorum defendit, non ornamentum in ecclesia, non decorem in domo domini, non reformationem status ecclesiæ, sed abominationem & confusionem prosequitur; hierarchycum ecclesiæ ordinem divinitus institutum pervertit, principatum apostolicæ sedis, quæ cunctarum ecclesiarum mater est, & magistra, demoliri laborat. Ab obedientia Romani pontificis, cui tamquam patri & pastori omnium fidelium jure divino caput inclinat ipsa superbia & contumax christianum populum in perpetuam scissuram ecclesiæ & clavium contemptum contendit avertere. Si veritatem catholicæ fidei Basilienses defensabant, cur universos catholicorum principum oratores habuerunt furori decretationis suæ adversos? Si veritatem catholicam tuebantur, cur de triginta episcopis, qui tunc Basileæ fuisse dicuntur, solum novem vel octo interfuerunt episcopi, videlicet cardinalis Arelatensis, antiquus summi pontificis inimicus, qui ab eo juxta insatiabilem ambitionem suam non valuit impetrare ut avunculo suo in officio succederet cameræ apostolicæ; patriarcha quondam Aquilejensis, domini nostri papæ capitalis inimicus, propter patriarchatum occupatum a Venetis, non tamen hoc sanctissimo domino nostro disponente, sed ipso patriarcha dante illi ad hoc apertissimam causam; Ludovicus de Palude, episcopus sine ecclesia, inimicus papæ, qui in causa ecclesiæ Lausanensis contra ducem Sabaudiæ, concilii sententias contemnentem, non habuit optatos favores. Nec silendum est quod tanta in hac re præfatus Ludovicus pertinacitate obduratus fuit, ut provisionem oblatam ei per clementissimum ac sanctissimum dominum nostrum, tam Avinionensis episcopatus, quam archiepiscopatus Tarantasiensis, contempserit; episcopus quondam Ventien; furiosus adversarius papæ, qui in ecclesia Marsiliensi non habuit contra justitiam desiderata suffragia; Gratinopolitanus, Sabaudiensis, Arelatensis, non tam consanguineus sed ab antiquo familiaris, commensalis & ab eodem educatus, Basiliensis homo, sine literis, timore, ut creditur, ductus; & duo religiosi a sui ordinis obedientia apostatæ, sine ecclesiis cathedralibus episcopi nominati; Raymundus Talon sine mitra, qui dicit se episcopum Tricariensem, sanctissimo domino nostro jamdudum infensus, qui ab ipso ob sua demerita privatus fuit officio auditoris curiæ Avinionensis. Ecce nomina; ecce merita; ecce numerum eorum, qui furore atque insania percussi, nomen ecclesiæ universalis sibi usurpantes, auctores fuerant cum complicibus suis decretationis erroneæ. Cæteri vero omnes episcopi, inter quos reverendissimus pater cardinalis Terraconensis, & regum ac principum oratores, sacrilegæ eorum sessioni contradicentes, non interfuerunt. Intelligant jam christiani qualiter paucorum impietate actum est, quod universalem ecclesiam vulneraret & conturbaret. Cæterum si veritatem Basilienses defenderent catholicæ fidei, & non potius errores, profecto apostolica sedes, cujus fides ut in can. *memor*, 24. q. 1. nullam umquam hæresim fovet, sed omnes quidem hæreses destruit; tam amplissima synodo approbante non declarasset hæreticos, sed potius ut catholicos approbasset.

Desit aliquid.

Præterea, quod Basilienses dicunt, universalem ecclesiam omnes prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in concilio Constantiensi, quam Basiliensi per se ac per suos oratores fuerunt, in ea via veritatis resedisse, quam dominus noster Eugenius impugnat, multiplici ex capite falsum est & mendosum. Quod primo de Constantiensi concilio manifeste ostendimus. Revolvantur gesta, relegantur scripta, rememorentur conclusa, quæ universa ecclesia ex tribus obedientiis congregata Constantiæ decrevit declaravitque, & cunctis exploratissimum erit linguas suas Basilienses docuisse loqui mendacium. Nulla plane assertionum hæreticarum Basiliensium ibi voce aut virtute continetur descripta; sed ea potius quibus Basilienses non modo mendaces sed hæretici convincuntur. Equidem in epistola decretali papæ Martini, quam universa ecclesia approbante, in concilio Constantiæ edidit, tres errores damnatæ memoriæ Joannis Hus reprobati leguntur, quorum doctrinam Basilienses stultissimis ingeniis suis tueri nisi sunt. Unus errorum est, non opus esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum militante ecclesia conversetur. Hunc errorem fovere videntur Basilienses, qui putantes se habere spiritum sanctum præsidentem, & rectorem immediatum, contempto Christi vicario Romano pontifice, pastore universalis ecclesiæ, contra divinæ dispositionis regulam supremum principatum regiminis ecclesiæ sibi arroganter usurpant.

Alius error est dicentium, quod Petrus non fuerit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ & universalis; quo errore contaminari se Basilienses profitentur, dum Romanum pontificem non universalis ecclesiæ neque generalis concilii, sed tantum particularium ecclesiarum caput esse contendunt. Et si quis dicat illos asseverare Romanum pontificem caput & pastorem esse ecclesiæ; animadvertat an verbis eorum facta concordent, an confessionem suam operibus comprobent; non enim est vere & proprie dicere ubi prolatio discordat a voluntate, discordat ab opere. Quocirca de his qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant, inquit Salvator Matthæi VII. *non omnis qui dicit mihi: domine, domine, intrabit in regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis est.* Plane Basilienses Romanum pontificem asseverantes caput & pastorem universalis ecclesiæ, contendendo cum eo de superioritate, se non intelligere quæ loquuntur, aut fallaces esse,

ſe, & ſacrilegos deriſores, aut ab eccleſia præciſos, cujus illum paſtorem caputque adfirmant, manifeſtiſſime atteſtantur.

Alius error eſt, quod Romanus pontifex non habeat ſupremam poteſtatem in eccleſia. Contra quem ſeditioſum errorem in ante dicta epiſtola decretum eſt, ut ſinguli de hæreſi impiorum hominum Joannis Eucliff, & Joannis Hus ſuſpecti interrogentur inter alia: utrum credant, quod papa, canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus proprio nomine expreſſo, ſit ſucceſſor beati Petri, habens auctoritatem ſupremam in eccleſia. Quem damnatiſſimum errorem Baſileenſes fovere & docere cunctis exploratiſſimum eſt, qui ad fidei catholicæ veritatem pertinere publice aſtruere non ſunt veriti, poteſtate & auctoritate ſe ſuperiores eſſe Romano pontifici. Circa declarationem quam Conſtantiæ de poteſtate conciliorum generalium decretum eſſe commemorant, notum eſt Baſilienſes ipſos toti mundo concinuiſſe dolos, ut merito de eis verificanda ſententia illa veniat Domini per Jeremiam prophetam dicentem: *ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo*, Jerem. XXIII. mentiti quippe ſunt dicentes illam ab univerſali eccleſia factam, omnes prælatos orbis ac reges & principes orthodoxos eamdem approbaſſe. Notiſſimum quidem eſt non ab univerſa eccleſia, ſed ab una obedientia tantum, Joannis ſcilicet XXIII. declarationem illam emanaſſe; neque integre a tota, quoniam plures patres doctiſſimi illius obedientiæ illi non præbuerunt conſenſum. Ipſe etiam in ſua obedientia vocatus Joannes XXII. poſt receſſum a Conſtantia cum Scaphuſæ conſtitutus audiret præfatam declarationem concluſam, dominis oratoribus chriſtianiſſimi regis Franciæ viſitantibus eum, ſcilicet domino duce Bavariæ, domino Nicolao de Calavilla aliiſque eorum collegis amaro animo conqueſtus eſt, falſa quædam & erronea adverſus auctoritatem Romani pontificis decreta per æmulos ſuos poſt receſſum ejus eſſe concluſa. Cæterum quod omnes prælati orbis, reges & principes orthodoxi ratam non habuerunt præfatam declarationem, quidquid ſit de opinione quorumdam patrum præfatæ obedientiæ Joannis XXIII. non modo ex parum ante inductis a tota eccleſia factis declarationibus fidei aperte colligitur, quibus hanc declarationem adverſam eſſe perfacile eſt videre; ſed ex ſeſſione XXXVI. concilii Conſtantienſis luce clarius demonſtratur, in qua ſacroſancta synodus Conſtantienſis ex omnibus obedientiis collecta ſtatuit & decrevit, quod Romanus pontifex, tunc de proximo aſſumendus, cum ſacro concilio vel deputandis per ſingulas nationes deberet reformare in capite Romanæ curiæ ſecundum æquitatem & bonum regimen eccleſiæ ſuper materias articulorum alias per nationes in reformatorio oblatorum, inter quos articulus XIII. declarandus erat: propter quæ & quomodo papa poſſit corrigi vel deponi. Ex quo apertiſſime colligitur patres universæ eccleſiæ, hanc conſtitutionem decernentes, non quieviſſe in de-

A claratione præfata, quæ per alios tantum patres obedientiæ illius, ſancita erat: quorum aliqui approbatæ auctoritatis & timoratæ conſcientiæ ſuperſtites ſunt, hoc ipſum atteſtantes. Inſuper idem clariſſime colligitur ex eo quod hujusmodi declaratio nusquam repetita aut commemorata ab ipſa plenaria synodo univerſalis eccleſiæ legitur. Nec inter declarationes fidei illius synodi, in epiſtola papæ Martini collectas, patres inſerere curarunt; ſed potius ea quæ, ut parum ante commemoratum eſt, præfatæ declarationi refragari videntur. Præterea quod Baſilienſes dicentes univerſalem eccleſiam catholicam, omnes prælatos orbis, reges omnes & principes B orthodoxos reſediſſe Baſileæ, in ea via quam ſanctiſſimus dominus noſter condemnavit, docuerint linguas ſuas loqui mendacium; noverunt reges & principes orthodoxi qui ſanctiſſimo domino noſtro Eugenio, tamquam vero & indubitato Chriſti vicario, & in cultu chriſtianæ religionis ac pietatis integerrimo patri, ſemper adhæſerunt & adhærent; quorum oratores, ut ſuperius commemoratum eſt, ſacrilego Baſilienſium furori in decretatione præfatorum errorum viriliter obſtiterunt. Obmuteſcat ergo blaſphema Baſilienſium lingua, procax, mendax, & venenata, dicentium, ſanctiſſimum dominum noſtrum conatum fuisſe C univerſalem eccleſiam hæreticam fovere. Non ſic impii Baſilienſes non ſic; ſed eccleſiam malignantium quam vos ipſi a fide ac pietate Chriſti & a vicarii ejusdem obedientia ſeparati conſtituiſtis, ſanctiſſimus dominus noſter Eugenius, ſacro approbante univerſalis eccleſiæ concilio, declaravit hæreticam. Dicunt inſuper Baſilienſes in eodem concilio ante tres annos auditum eſſe, ſanctiſſimum dominum noſtrum aliud concilium in alio loco diſpoſuiſſe fiendum; in quo hæreticarentur decreta concilii Conſtantienſis & Baſilienſis, ob quam cauſam, ajunt, ſe maxime reſtitiſſe ei ne in alio loco concilium pro ſua D voluntate inſtitueret. Sane non hoc ſolum mendacium, non hoc tantum ſacrilegium confictum eſt in illorum concilio per impios homines, quorum ſtudium ſemper fuit bonorum virorum animos mendaciis & confictis rumoribus alterare, in odium & malivolentiam ſanctiſſimi domini noſtri, ut ſaltem hoc modo impietatis ſuæ ſocios accumularent. Vir ſanctiſſimus dominus Eugenius, cujus animus totus ſemper incubuit in revocandis ſchiſmaticis & errabundis ovibus ad ovile dominicum, in refellendis hæreſibus, & tutanda fide catholica, numquam mente concepit hæreticare quæcumque decreta, licet fortaſſe deſideraverit, E hoc ipſum multis probatiſſimis patribus cupientibus & ſuggerentibus, aliqua per obedientiam Joannis XXIII. Conſtantiæ edita, quæ in pravum & contra ſanctorum patrum ſententias in eccleſiæ irreparabile ſcandalum quidam eccleſiaſtici ordinis everſores interpretabantur, cum concilio prælatorum eccleſiæ doctiſſimorum virorum declarare; quod maxime ad Romani pontificis officium dinoſcitur pertinere. Ait enim

bea-

beatus Gregorius, & habetur in capite *nec licuit* dist. 17. *quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt rationem ad apostolicam sedem pro percipienda ratione conveniant*; ubi glossa notabilis ait: *videtur hic quod ad solum papam spectet interpretari statuta universalis concilii*. Sed furiosis Basiliensibus, agitantibus in dies studia sua in eversionem fidei, in dispendium pacis & unitatis ecclesiæ, necesse fuit, cum alia salubriori via ausis temerariis impiorum hominum provideri non posset, ut experientia docuerat, sanctissimum dominum nostrum, cui universalis ecclesiæ cura principaliter credita est, auctoritate sibi a Christo data ad locum transferre concilium, in quo ipso pastore ovilis dominici præsidente & dirigente, sancta opera inchoata absque vulnere fidei & unitatis ecclesiæ violatione felici exitu clauderentur. Quo quidem Basilienses universo approbante concilio damnandi venerunt. Ipsi profecto hoc præsumptione reprobarum novitatum, superba elatione, contra Romanum pontificem, & temeritate dogmatum impiorum plenissime meruerunt.

Sed jam responsa quæ ad canonem condemnationis eorum confingunt audiamus, ut singulis eorum mendaciorum nebulis profligatis fideles Christi devios anfractus errorum illorum declinantes veritatis lumen aspicientes, iter rectum teneant vitæ cœlestis. A quæstionibus quibusdam Basilienses exordiuntur; quod non sine speciali nutu superni concilii actum esse creditur, ut per harum quæstionum solutionem infirmitate decreta roboris eorum, quibus errores suos fulcire nituntur, intelligerent universi quam justissime temeritates eorum ab ecclesia sint condemnatæ. Quærunt autem in primis, an sanctissimus dominus noster tempore quo Constantiæ per patres obedientiæ Joannis XXIII. facta fuit illa de auctoritate conciliorum declaratio, negare velit, ibi verum fuisse concilium, & declarationes in eo factas validas esse. Plane si quis animadvertat juxta apostolicas & canonicas regulas dis. 17. per totum, nullam congregationem nomen sortiri veri generalis concilii, quæ apostolica auctoritate vocata fultaque non fuerit; memineritque sanctissimum dominum nostrum, non dictum Joannem XXIII. sub quo illa congregatio facta Constantiæ & legitima describitur; sed Gregorium tenuisse verum esse Romanum pontificem; perfacile intelliget, quæ esset beatitudinis suæ responsio, si de hac re personaliter responderet. Necessario certe haberet se & dominum Gregorium universamque ejus obedientiam in schismate fuisse profiteri, aut dicere patres obedientiæ Joannis pro illo tempore, nec verum generale concilium facere, nec illorum decreta valitudinem roburque habere canonum universalis ecclesiæ. Basilienses iterum quærunt: reclamavit ne aliqua aliarum obedientiarum contra præfatas declarationes? plane sic, quod, ut ex gestis ejusdem Constantiensis synodi clarissimum *rati* formam declarationis ponamus

Sic.

A in medium. Ajunt enim in sessione V. patres præfati „ declarat ipsa synodus, quod „ ipsa in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & catholicam ecclesiam repræsentans, potestatem a christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem ecclesiæ in capite & in membris. Huic autem declarationi, quoad singulas ejus partes alias duas obedientias contradixisse, quisque, etiam parum doctus, advertit, qui illas contrariis opinionibus circa veritatem Romani pontificis laborasse

B non ignorat. Cui præterea dubium est obedientiam Gregorii & obedientiam Benedicti reclamasse, & contradixisse? reclamare & contradicere declarationi quæ dicit congregationem patrum sub Baldassare, dicto Joanne XXIII. Constantiæ esse legitime in spiritu sancto congregatam, concilium generale facere, ecclesiam catholicam representare, potestatem habere a Christo immediate cui &c. In cujus contradictionis testimonium clarissimum mittens post præfatam declarationem dominus Gregorius oratores suos ad Constantiam, committit eis, dominis scilicet cardinali Sancti Sixti, Joanni electo patriarchæ Costantinopo-

C litano, archiepiscopo Trevirensi, comiti palatino, Carolo de Malatestis auctoritatem congregationem ipsam Constantiensem, in quantum per serenitatem regiam & non per Baldassarem se nuncupari facientem Joannem XXIII. vocatam vice sua convocandi & auctorizandi in generale concilium &c. verba sunt formalia bullæ datæ auctoritatis oratoribus antedictis. Testimonium vero contradictionis dominorum principum & prælatorum obedientiæ Petri de Luna, vocati Benedicti XIII. etiam notissimum est, reges & principes ac prælati, qui illi tamquam summo & vero pontifici universalis ecclesiæ adhærebant, non

D credentes veram esse præfatam declarationem, dicentem prædictos patres, Constantiæ congregatos sub dicto Joanne XXIII. generale concilium facere; voluerunt juxta compactata in Narbona cum bonæ memoriæ domino imperatore Sigismundo, per eos, apud quos veram esse arbitrantur dei ecclesiam, novam fieri convocationem generalis concilii: quæ omnia ita facta esse & ab omnibus acceptata synodus ipsa Constantiensis per diversas sessiones apertissime loquitur. Quibus tribus obedientiis tandem, ita in nomine Christi Constantiæ convenientibus, habita est certitudo & fides apud Christi fideles generale

E concilium universalem ecclesiam repræsentans Constantiæ celebrari; & non ante, currente ambigua concertatione inter fideles, apud quem trium, pro Romanis pontificibus se gerentium, apostolicæ sedis pontificium resideret, ut etiam testatur devotissimus Bernardus lib. 6. de consid. *fides ambiguum non habet, aut si habet, fides non est, sed opinio*. Ex quo jam clarissime quisque percipit, quam præsumptuosa & hono-

Anno Christi 1446. 1441.

A honori regum, principum & prælatorum duarum obedientiarum, Gregorii ſcilicet, ac Benedicti, inimica atque infenſa ſit illa Baſilienſium aſſertio, qua alteram obedientiam, pro tempore ſchiſmatis legitimum generale concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, conſtituiſſe affirmant, quam, dum ad veritatem catholicæ fidei pertinere contendunt, profecto duas alias obedientias, præfatam declarationem non admittentes, non modo ſchismaticas, ſed hæreticas declarare conantur. Interrogant conſequenter Baſilienſes: numquid omnes unanimiter & depoſitionem Joannis laudarunt, & in privatione Benedicti ab omni jure, ſi quod habebat, in papatu conſenſerunt, quæ B vigore auctoritatis ſynodalis declarante per præfatam veritatem facta eſſe dicunt. At quid ſibi volunt Baſilienſes domini Baltaſaris & domini Petri de Luna introducentes condemnationes; cum geſta circa eos in nullo eorum temeritatibus faveant; tum quia nemo eorum a tota eccleſia unquam indubitatus habitus eſt Romanus pontifex; & nihilominus quiſque eorum pertinaci animoſitate peſtiferum ſchiſma in eccleſia fovebat: in quo caſu, cum non contra papam, ſed contra præſumptum ageretur, proceſſum eſſe adverſus ambos omnis eccleſia commendaverit. Secundo quia præfati domini Joannes & Benedictus de papatu contendentes, ſuſpecti de hæreſi, C & ut tales notorii & incorrigibiles delati fuerunt; quemadmodum de Joanne ſententia nominata ſuſpenſionis illius; & de Benedicto ſententia condemnationis illius manifeſte teſtantur. Porro, quod in hujusmodi caſibus domini cardinales & epiſcopi, de univerſo orbe convenientes, turbatæ eccleſiæ juxta ſanctorum patrum regulam providere poſſint, in nullo arguit aſſertiones Baſileenſium veras eſſe, ut quisquis doctus facile intelligit. Omitto dicere de reſignatione Joannis, quam in carcere fecit, quamquam poſtea coram domino Martino Florentiæ conſtitutus, ſponte factam eſſe profeſſus, ſolemniter approbavit, de D quo publica ſunt inſtrumenta. Superſedeo etiam loqui de renunciatione domini Sancti Manionis archidiaconi Valentini, qui poſt obitum domini Petri de Luna titulum papatus aſſumpſerat in loco de Paniſcula; quam renuntiationem juris, quod in papatu habere prætendebat, fecit tractante reverendiſſimo cardinali de Faſcio legato a latere ad partes Cataloniæ tranſmiſſo; in quorum reſignationibus ſive renunciationibus, ceſſante omni ſcrupulo conſcientiarum multorum, plures notabiles perſonæ præfatarum obedientiarum auctoritate & ſapientia multa præſtantes potius requierunt, quam in condemnationibus prædicto- E rum Conſtantiæ factis, de quarum viribus, pro eo quod Joannem & Benedictum, tales, quales prænuntiati ſunt, non crederent, plurimum formidabant. Rurſum, inquirunt Baſilienſes, numquid omnes ad electionem Martini proceſſerunt eadem ſynodali auctoritate? Sed quo tendat hujus modi quæſtio, percipitis vos ipſi qui legitis; an non intelligitis tanta obſcuritate involutos eſſe Baſilienſes, ut ex jure electionis ſuperioritatem arguant authoritatis; & geſta patrum Conſtantiæ ſede vacante in lege univerſalis eccleſiæ vendicant; & quæ pro extirpando inveterato ſchiſmate neceſſitas ſola conceſſit, ad pacis tempus extendunt, in quo unus indubitatus paſtor catholicus eccleſiæ præſidet univerſæ. Hæc profecto ſtultitia cunctorum mater errorum fuit Baſilienſium. Inferunt conſequenter quædam a domino Martino Conſtantiæ univerſo approbante concilio definita & ordinata; primum eſt, errorem eſſe: ſi quis diceret non eſſe de neceſſitate ſalutis credere Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter alias eccleſias. Si per Romanam eccleſiam intelligatur univerſalis eccleſia aut concilium univerſale, plane hujuſmodi declaratio nihil favoris accumulat erroribus & temerariis auſibus Baſilienſium: eo ſane quod univerſale concilium ſuperioritatem quamdam inter alias eccleſias habere conceditur, nullo modo arguendum eſt ipſum poteſtatis ſuperioritate eſſe ſuper caput ejus, Romanum ſcilicet pontificem; maxime cum tota ratio ſuperioritatis univerſalium conciliorum inter alias eccleſias ab apoſtolica ſede, in qua Dominus totius eccleſiæ poſuit principatum, cenſeatur dependere, a cujus auctoritate & nomen ſortiuntur & robur virtutis, ut patrum doctrina diſt. 17. atteſtatur. Inducunt ſecundo Baſilienſes ordinatum eſſe a domino Martino ut quilibet de hæreſi Euchauſtarum * ſuſpectus interrogaretur: an credat, & teneat, & aſſerat, quod quodlibet concilium generale & etiam Conſtantienſe catholicam eccleſiam repreſentet. Sed ne hoc quidem favoris quidpiam inducit Baſilienſibus, quippe illud generale concilium, juxta jam dicta, accipiendum eſt, quod apoſtolica auctoritate fulcitur; perfectum namque & plenum concilium ſynodus Antiochena appellandum decrevit, in quo metropolitanus antiſtes interfuerit. Quo circa cum egregius Auguſtinus in ſermone apoſtolorum Petri & Pauli dicat ſolum Petrum, cui in plenitudine poteſtatis ſuccedit Romanus pontifex, inter apoſtolos totius eccleſiæ geſtaſſe perſonam; nulla congregatio catholico Romano pontifice excluſo dicenda eſt univerſalem eccleſiam reprehefentare; proinde beatiſſimus Cyprianus in epiſtola, quam ad lapſos ſcribit, qui a Romano pontifice Cornelio ſeparati nomen ſibi eccleſiæ, auſu temerario, adſcribere præſumpſerant, ita loquitur: *dominus noſter, cujus præcepta metuere & timere debemus, & ſervare epiſcopi honorem & eccleſiæ ſuæ rationem & diſpoſitiones, in evangelio ſic loquitur & dicit Petro: tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam &c. Cum hoc ita divina lege fundatum ſit; miror quoſdam audaci temeritate ſic mihi inſcribere voluiſſe, ut eccleſiæ nomine literas facerent; quoniam eccleſia in epiſcopo & clero & omnibus ſtatitibus ſit conſtituta*. Hæc Cyprianus.

Porro, quod de Conſtantienſi concilio ſubjungitur in conſtitutione Martini, non ad tempus ſchiſmatis referendum eſt, pro

Locus turbatus.

* Wicleffitarum.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

quo ambigua erat apud quam obedientiam vera esset ecclesia, quam beatus Hieronymus supra cathedram Petri dicit esse fundatam in cap. *quoniam vetus oriens*; & in sedis apostolicæ radice egregius Augustinus dicit constitutam in cap. *pudenda*, XXIV. q. 1. Sed referendum est ad tempus, quo ecclesia de tribus obedientiis pro unione Constantiæ simul convenit; pro quo solo tempore verum & indubitatum creditum est a tota ecclesia concilium universale. Referre vero hujusmodi constitutionis sensum ad unius obedientiam congregationis pro tempore schismatis, quid aliud est quam alias duas obedientias damnare? quod de domino Martino & de plenario Costantiensi concilio sentire dementissimum est. Sed B intelligamus quid imperiti Basilienses ex hac repræsentationibus fallacibus argumentationibus elicere contendunt. An arguere volunt ex hujusmodi repræsentatione synodum superiorem esse potestate Romano pontifice capite corporis ecclesiæ? Stultissima quidem argumentatio, quæ potissima causa eis extitit ut errarent ab utero, & falsa loquerentur. Unde ipsi scioli præsupponunt universalem ecclesiam super caput, super principem, super rectorem & pastorem suum Romanum pontificem habere superioritatem potestatis & jurisdictionis auctoritatem; contra naturalem rationem, contra sacram scripturam, contra C sacrorum conciliorum definitiones, contra sententias & doctrinam sanctorum patrum. Unde prætcrea isti magistri errorum necessitatem hujus consequentiæ præsumunt, quod repræsentans repræsentati adæquat plenitudinem potestatis, auctoritatis prærogativam, & excellentiam dignitatis? Quæ magis stulta consequentia esse potest? Repræsentat papa Christum, cujus vicarius est & vices gerit in terris; & princeps Deum, per quem reges regnant & legum conditores justa decernunt; ait enim Augustinus XXXV. quæstion. novi & veteris testamenti: *dei imaginem habet rex; sicut & episcopus Christi*. Repræsentat Pau- D lus Christum, qui ait 2. ad Corinthios 2. *si quid donavi, in persona Christi donavi*; glossa: ac si christus donasset; & in cap. sequenti: *pro christo legatione fungimur*; glossa, idest, vice Christi; nullus tamen, nisi mente captus, diceret, quemquam istorum Christi adæquare virtutem. Inferunt tertio, ab eodem Martino institutum, ut quisque de præfata Eocliviftarum hæresi suspectus interrogetur: utrum credat quod illud, quod sacrum concilium Constantiensem universalem ecclesiam repræsentans, approbavit & approbat in favorem fidei, & ad salutem animarum, quod hoc est ab omnibus Christi fidelibus approbandum & E tenendum. Sed nec ex hoc quicquam adjumenti Basiliensium impietati accrescit; quippe, ut jam satis ostendimus, hoc non ad tempus schismatis referendum est, in quo sæpe repetita declaratio a patribus obedientiæ dicti Joannis XXIII. emanavit, sed ad tempus in quo tres obedientiæ jam simul convenerant, pro quo solo tempore verum, indubitatum generale concilium,

Sic.

A universalem ecclesiam repræsentans, habitum est ab omnibus.

Repulsis & penitus infirmatis his quæ Basilienses de concilio Constantiensi in favorem impietatis suæ inducunt, jam ea quæ de sua congregatione vaniloqua testimonia inferunt, audiamus. Dicunt enim quod, in Basiliensi concilio, ubi de nulla obedientiarum differentia sermo erat, eadem declaratio canonica fuit in publica sessione. Plurima sane in hac attestatione consideranda veniunt, quæ Basiliensium testimonia nullius penitus roboris esse declarant. Sunt enim propria; ipsi enim arguunt, ipsi sunt auctoritas. Novum plane & inauditum argumentationis genus; nisi enim Basilienses dicta sua B alia fulciant auctoritate, & superioribus magisque indubitatis attestationibus tueantur, invalida nulliusque roboris habenda sunt. Tractans enim beatus Chrysostomus illud Joannis V. *si ego testimonium de me ipso perhibeo, testimonium meum non est verum*; idest efficax; dicit: *nullus enim umquam sibi testans est dignus fide*. Secundo, illorum testimonio, præsumptuoso & temerario nituntur fundamento; veriti enim non sunt Basilienses fidelium auribus inculcare quod sancta ecclesia catholica Constantiæ conveniens declarationem prædictam fecerit; cum ex dictis exploratissimum sit id, quod declaratum est, ab una sola o- C bedientia dicti Joannis XXIII. & tempore schismatis processisse. Quis autem, nisi nimis impia obstinatione laborans, totiusve orbis scandalizator, contenderet affirmare veritatem esse catholicæ fidei, apud solam obedientiam dicti Joannis illo tempore sanctam ecclesiam catholicam residisse? Tertio, eorum testimonia falsa sunt; falsum enim dicunt, cum ajunt sanctam catholicam ecclesiam Constantiæ declarasse concilium generale, catholicam ecclesiam repræsentans, potestatem a Christo immediate habere cui quilibet, &c. Nemo plane hujus declarationis formam, ita universaliter factam Constantiæ potuit de- D monstrare; licet sæpe commemorata obedientia dicti Joannis, ut ante patuit, declaraverit, quod ipsa in spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans, potestatem a Christo immediate habere &c. Cui autem, vel parum erudito, dubium est magnam inter propositionem singularem & propositionem universalem esse differentiam. Quarto, invalida sunt eorum testimonia, quia decreta eorum non fuerunt unanimitate universali conclusa; tum quia multis partibus, sapientia & Dei timore præstantibus, non consentientibus, quos reclamasse in deputationibus suis, asseren- E tes talem declarationem adversam esse sanctorum patrum doctrinis, negari non potest. Tum quia non expectata plane universa ecclesia; non enim expectatis plurium regum & principum oratoribus conclusa fuerunt; licet aliquos noverint eorum jam in via constitutos; timentes patres illos gravissimos eorum conclusionibus numquam præbituros assensum. Nullus professo integræ considerationis vir, qui cum quan-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

quanta integritate gravitate atque modestia fidei judicia tractanda sint, novit, judicabit esse universali consensu totius ecclesiæ conclusa Spirituque Sancto dictata, in quibus hujusce factiones & practicæ intervenerunt. Demum Basiliensium testimonia luculenta ratione invalida esse demonstratur, dum in eorum conclusione non intervenit assensus apostolicæ sedis, quæ unamquamque synodum sua auctoritate firmat, ut in ca. *confidimus*, XXV. q. 1. Sed dicunt Basilienses, quod legatus apostolicus tunc præsidentiam exercebat. Licet hoc non necessario arguat apostolicæ sedis assensum, nihilominus falsum loquuntur; quippe illo jam tempore absolutus erat a legatione apostolica, ut manifestum est. Item dicunt B Basilienses sanctissimum dominum nostrum revocasse dissolutionem, quam fecerat, decernens & declarans præfatum concilium a suæ inchoationis tempore continuationem habere. Per hoc plane sanctissimus dominus noster eorum non confirmavit decreta. Licet enim patres in conciliis universalibus legitima continuatione processissent; nihilominus in fine, pro suorum canonum robore firmitatis, ad apostolicam sedem leguntur habuisse recursum; sicut liber conciliorum & summorum pontificum attestatur. Quod de copiosa multitudine prælatorum Basiliensium gloriantur, longe a veritate distat; sed & quo spiritu & qua C impulsi passione plures eorum convenerint, adversus dominum & adversus christum ejus, quia totus novit orbis, & præcipuos eorum terribilis Christus ad suum jam evocavit judicium, pertranseundum putavimus. Intelligentiam vero aliorum reverendissimorum patrum, qui superstites sunt, quam sana sit magna ex parte declarata est, dum a tabernaculis eorum perfidorum Basiliensium fugientes, cum sanctissimo domino nostro Eugenio, una mente, uno animo eademque fide parique zelo ad condemnationem perversorum dogmatum Basiliensium convenerunt. Obiiciunt consequenter Basilienses sanctissimo domino nostro mundum vo-D luisse involvere, quod assertiones eorum ad sensum eorum reprobaverit, & non aperit, inquiunt, quis sit ille sensus. Fallaces, stulti Basilienses; quomodo non expressit sanctissimus dominus noster sufficientissime quis sit ille sensus, ad quem eorum erroneas damnaverit assertiones, dum ait ad sensum quem Basilienses facto demonstrant? An non facta eorum notissima vulgatissimum reddiderunt erroneum sensum, quem de potestate conciliorum docent & practicant? Plane cum validior sit vox operis quam sermonis, & efficacius testimonium facti quam verbi; non potuit evidentius, plenius, securiusque eorum erronea intelligentia de- E clarari, quam cum dictum sit quam facto demonstrant: *fidei veritatem*, inquit Bernardus, *opera testantur*. Hanc regulam Salvator noster docuit homines cognoscendi: *a fructibus*, inquiens, *eorum cognoscetis eos*, Matth. VII. Plane erroneam Basilienses se habere intelligentiam de auctoritate conciliorum clarissima luce factis temerariis & acerbissimis fructibus in multis de-

A monstrarunt. Quod ut exemplariter ostendamus, aliqua eorum gesta ex multis commemoremus. Sane, in primis intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum erroneam se habere Basilienses facto demonstrant, non recognoscentes opere & facto Romanum pontificem caput eorum, pastorem, atque prælatum. In qua sua temeritate Basilienses incidunt in seditiosum errorem Hussitarum Constantiæ condemnatum, negantium Petrum fuisse caput sanctæ ecclesiæ catholicæ, contra illud Joannis 1. *tu vocaberis Cephas*; cephas enim, licet una lingua interpretetur Petrus, nihilominus secundum aliam, ut sanctus Anacletus & sanctus Isidorus, caput sonat: *cephalin* enim Græce, *caput* Latine dicitur. Quod verbum respectu universæ ecclesiæ accipiendum esse Beda venerabilis attestatur. *Intuitus autem est*, inquit, *Christus Petrum non exterioribus oculis solum, sed æterno divinitatis intuitu vidit cordis ejus simplicitatem, animi sublimitatem, cujus merito cunctæ esset præferendus ecclesiæ, cui ait Christus: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*. Quod autem hunc principatum prælationis Romani pontificis non modo super ecclesiam dispersam, sive super singulos fideles; quemadmodum Basilienses erronea expositione interpretantur; sed etiam super universam ecclesiam synodaliter congregatam intelligere debeamus, patenter ostendit beatissimus Chrysostomus, qui exponens illud Joannis ultimo: *pasce oves meas*, ita ait: *præteriens autem alios Christus Petro loquitur, eximius enim erat apostolorum Petrus, os discipulorum & vertex collegii*.

Secundo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, renuentes subiisse Romano pontifici, non attendentes quod dominus ait ad Samuelem, cum ab aliquibus de populo suo sperneretur: *non te abjecerunt, sed me, ut non regnem super eos*, 1. Reg. VIII. In qua temeritate Basilienses incidunt in errorem dicentium, subesse Romano pontifici non esse de necessitate salutis. Contra quem errorem Maximus in epistola orientalibus directa loquitur: *coadunatam & fundatam supra petram confessionis Petri dicimus universalem ecclesiam, secundum definitionem Salvatoris, in qua necessario saluti animarum nostrarum est manere, & ei obedire, suam servantes fidem & confessionem*. Hæc ille. Præterea, contra hunc errorem est apostolicæ sanctæ sedis definitio, qua in decretali *unam sanctam*, declarat subesse Romano pontifici esse de necessitate humanæ salutis; & hoc ipsum sanctus doctor in tractatu suo contra Græcos pluribus confirmat auctoritatibus. Tertio, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, non parentes mandatis, statutis atque ordinationibus papalibus, & alios eximentes ab obedientia Romani pontificis; non attendentes institutum divinum esse Deuteronomii XVII. *qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat do-*

mino Deo tuo, ex decreto judicis, morietur homo ille. Nec animadverterunt, damnatissimi homines, quod Nicolaus papa, universali synodo præsidens, decrevit, ut in ca. *si quis dogmata, mandata*, interdicta, sanctiones vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione imminentium vel futurorum malorum, a sedis apostolicæ præsule salubriter promulgata, contempserit, anathema sit. I. hac autem sua temeritate Basilienses incedere visi sunt in errorem dicentium non esse obediendum statutis papalibus, quod hæreticum esse sanctus doctor in libro contra impugnantes religionem pulchre ostendit his verbis: *dicitur in decreto dist. 22. cap. omnis; omnis, qui Romanæ ecclesiæ privilegium, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum, auferre conatur proculdubio in haeresim labitur*; & infra: *fidem quippe violat, qui adversus illam agit quæ est mater fidei.* Hoc autem privilegium Christus Romanæ ecclesiæ contulit ut omnes ei sicut Christo obediant; unde dicit Cyrillus Alexandrinus episcopus in lib. 2. thesaurorum: *ut membra maneamus in capite nostro, apostolico throno Romanorum pontificum, a quo nostrum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solum esse respondere, corrigere, statuere, disponere, solvere, & in loco illius ligare, qui ipsum ædificavit, cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi obediunt, tamquam ipsi domino nostro Jesu Christo.* Unde patet, subjungit sanctus Thomas: *quod quicumque dicit non esse obediendum his, quæ statuuntur per papam, labitur in hæresim*; & beatus Gregorius, ut in capite *si qui*, dist. 81. *peccatum paganitatis incurret, quisquis, dum se christianum asserit, sedi apostolicæ obedire contemnit.*

Quarto, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, contendentes se ad unitatem ecclesiæ catholicæ pertinere, a Romano pontifice separatos, & societate ecclesiæ ejusdem; in qua sua temeritate incidere videntur in errorem illorum schismaticorum, qui universalis ecclesiæ unitatem negant etiam accipiendam esse ex ordine ad unum caput & cunctorum fidelium pastorem Romanum pontificem; cujus erroris vinculis alligati fuerunt Indi, Armeni, Græci, Valdenses, Hussitæ; qui tam scripturæ sanctæ, quam sanctorum patrum testimoniis evidenter convincitur. Unde Salvator noster Petro, quem præpositum ecclesiæ suæ vices suas gerentem disponebat, ait; *ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*; ubi glossa: ideo dicit specialiter Petro potestatem ligandi & solvendi Christum concessisse, ut ad unitatem nos invitaret. Ideo enim principem eum apostolorum constituit, ut ecclesia unum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diversa membra ecclesiæ recurrerent, si forte inter se dissentirent. Quod si diversa

A capita essent in ecclesia, unitatis vincula rumperentur: hæc glossa. Item beatus Cyprianus adversus schismaticos, qui a Cornelio papa temere & stulte fecesserant, ad Nepotianum eorum maximum, de unitate ecclesiæ scribens, hunc eumdem errorem ex eadem domini auctoritate perspicue confutat, dicens, ut in cap. *loquitur*, XXIV. q. I. *compendio veritatis loquitur Dominus ad Petrum: ego tibi dico: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; super unum ædificat ecclesiam; & quamvis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat*; quoad ordinem scilicet & dignitatem consecrationis, ut ait glossa; *& dicat: sicut*
B *misit me pater meus, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum; tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit*; & infra: *exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia Christi una monstretur.* Secundo præfatus error ex illo Christi verbo convincitur, ubi Dominus totius ecclesiæ unitatem in uno pastore colligens ait: *erit unus grex, & unus pastor*; quod verbum beatus Cyprianus in epistola ad Magnum ita dicit: *dominus nobis insinuans unitatem, & de divina auctoritate venientem, ponit & dicit: ego & pater unum sumus. Ad quam unitatem redigens ecclesiam suam denuo ait:*
C *& erit unus grex & unus pastor.* Quare beatus Ignatius in epistola VI. quam ecclesiæ Phyladephiæ scribit, hanc ecclesiasticæ servandæ unitatis regulam docet: *principes, subditi estote Cæsari; milites principibus; diaconi presbyteris; presbyteri vero & diaconi & omnis clerus simul cum omni populo & militibus atque principibus, sed & cæsar ipse obediat episcopo; episcopus vero Christo, sicut Christus patri; & ita unitas per omnia servetur.* Hæc ille.

Quinto erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, in-
D culeantes auribus fidelium, se spreto & contempto Romano pontifice, universalem ecclesiam repræsentare; in qua temeritate in errorem Valdensium, & Pauperum de Lugduno incurrisse videntur, qui Romanam ecclesiam criminantes, ad quosdam profanos apostatas & rebelles apostolicæ sedi asserunt universalem ecclesiam esse redactam; quorum Basiliensium errorem & stultitiam retundit id quod Salvator noster ait beato domino Petro primo Romanorum pontificum: *tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*; in quo verbo juxta sententias sanctorum patrum, doctorum, & principalium ecclesiæ Petrus Pe-
E trique sedes ecclesiæ fundamentum a Domino constituitur. Quo jure universalem ecclesiam se repræsentare jactant qui ab eo, super quod totius ecclesiæ ædificii altitudo consurgit, disjuncti sunt? Plane falso catholicam ecclesiam repræsentare se dicunt qui in ecclesia non sunt; ait enim beatus Cyprianus, ut in cap. *qui*, 93. dist. *qui cathedram Petri, super quam ecclesia fundata est, deserit, se esse in ecclesia non con-*

confidat: & Auguſtinus libro VI. de unico baptiſmo contra Donatiſtas reſpondens Fortunato Epiſcopo dicit: *jam verò ſi diligentius quæramus, qui ſit foris; maxime quia ipſe commemorationem fecit Petri, ſuper quem Chriſtus ædificat eccleſiam; nonne illi ſunt in eccleſia qui ſunt in petra; qui autem in petra non ſunt, nec in eccleſia ſunt?* Hunc propterea perniciofum Baſilienſium errorem apertiſſime refellit beatus Cyprianus ad Florentinum Pupianum ſcribens in hæc verba: *inde enim ſchismata & hæreſes ortæ ſunt, & oriuntur, dum epiſcopus, qui unus eccleſiæ præeſt, ſuperba quorumdam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus indignis hominibus judicatur,* &c. & infra. *Loquitur illic Petrus, ſuper quem ædificata fuerat eccleſia, eccleſiæ nomine docens, & oſtendens, quia etſi contumax & ſuperba audire nolentium multitudo diſcedat; eccleſia tamen a Chriſto non recedit, & illi ſunt eccleſiæ, plebs ſacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens; unde ſcire debes epiſcopum in eccleſia eſſe, & eccleſiam in epiſcopo, & ſi quis cum epiſcopo non ſit, in eccleſia non eſt.* Hæc Cyprianus. Quamobrem, inquit beatus Chryſoſtomus: *ſicuti capiti corpus cohærere neceſſe eſt; ita eccleſiam ſacerdoti, & populos principi; cohærere utique debent virgulta radicibus, & fontibus fluvii.*

VI. Erroneam ſe habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Baſilienſes facto demonſtrant, præſumentes agere concilium generale ſine auctoritate Romani pontificis, contra illud Macchabæorum 14. Inter alia ſummi pontificis veteris legis privilegia ſcribitur, non licere ulli ex populo & ex ſacerdotibus contradicere his quæ a ſummo pontifice dicuntur, aut convocare conventum in regione ſine ipſo; quod privilegium non minus credendum eſt eſſe Romani pontificis, qui ſicut illo præſtantior eſt ſacerdotio; ita excellentior auctoritate. Unde pariter in novo teſtamento, ut ait S. Marcellus papa & martyr in decretis ſuis cap. V. teſte illuſtri Aimaro lib. ſuo de ſynodis: *apoſtoli iſpirante Domino inſtituerunt, ut nulla fieret ſynodus præter apoſtolicæ ſedis auctoritatem.* Hinc ſanctus Pelagius papa epiſcopis univerſis ſcribens dicit: *ſynodorum congregandorum auctoritas apoſtolicæ ſedis privatæ commiſſa eſt poteſtati; neque ullam ſynodum ratam eſſe legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata vel fulta; hæc auctoritas atteſtatur canonis; hoc hiſtoria eccleſiaſtica roborat; hoc ſancti patres confirmant.* Hæc ille. Baſilienſes vero in hac ſua præſumptione in errorem illorum incidiſſe videntur, de quibus in cap. *omnes*, diſt. 22. dicitur, qui Romanæ eccleſiæ privilegium ab ipſo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio labitur in hæreſim &c.

VII. Erroneam intelligentiam ſe habere Baſilienſes circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonſtrant, contendentes decreta ipſorum & inſtituta eſſe valida ſedis apoſtolicæ auctoritate non fulta

A ſive confirmata, contra ſanctorum patrum & ſanctorum canonum doctrinam, diſt. 17. per totum; de quo etiam locupletiſſimus teſtis eſt clariſſimus pater archiepiſcopus Remenſis Aimarus lib. de ſynodis cap. 18. ita dicens: *non mireris, quod ipſorum conciliorum auctoritatem Romano pontifici adſcribamus; nam nulla concilia rata legimus, quæ apoſtolica auctoritate fulta non fuerint, ut beatus Damaſus papa in decretis ſuis cap. 19. aſſerit, cui ſanctus Athanaſius & Julius papa, Nicænum quoque concilium & reliqui ſancti patres adſtipulantur. Nam illius ſedis epiſcopus judex eſt totius eccleſiæ, nec aliquod judicium valet abſque legitimo judice.* Porro Baſilienſes in hac ſua

B temeritate prolapſi videntur in errorem negantium Romanum pontificem habere primatum univerſalis eccleſiæ; qui error quam gravis ſit, declarat ſanctus Thomas in tractatu contra Græcos his verbis: *ſimilis eſt autem error dicentium Chriſti vicarium, Romanæ eccleſiæ pontificem, non habere univerſalis eccleſiæ primatum, errori dicentium Spiritum Sanctum non procedere a Filio; ipſe Chriſtus Dei filius ſuam eccleſiam conſecrat, & ſibi conſignat Spiritu Sancto, quaſi ſuo charactere & ſigillo. Similiter quando vicarius ſuo primatu & providentia univerſam eccleſiam, tamquam fidelis miniſter Chriſto ſubjectam conſervat &c.* Hæc

C ille.

VIII. Erroneam intelligentiam ſe habere Baſilienſes circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonſtrant, vilipendentes & contemnentes ſanctiones & definitiones fidei, ac declarationes apoſtolicæ ſedis; non ponderantes illud quod in C. *Si Romanorum*, diſt. 19. dicitur: *ſi Romanorum pontificum decreto cæterorum opuſcula tractatorum reprobantur, vel approbantur; ita ut quod vere ſedes apoſtolica approbavit hodie teneatur acceptum; & quod illa repulit hactenus inefficax habeatur; quanto potius quod ipſa pro catholica fide, pro ſanctis dogmatibus, pro variis & multifariis eccleſiæ neceſ-*

D *ſitatibus, & fidelium moribus diverſo tempore ſcripſit, omni debent honore, & ab omnibus prorſus in quibuslibet opportunitatibus, diſcretione, vel diſpenſatione magiſtra reverenter aſſumi?* Hæc ibi. Et in canone ſequenti ait textus ſic: *omnes apoſtolicæ ſanctiones accipiendæ ſunt tamquam ipſius divina voce Petri firmatæ.* Porro in hac ſua temeritate Baſilienſes in errorem prolabuntur invidentium gloriæ apoſtolicæ ſedis, aſſerentium judicium illius in his quæ fidei ſunt non eſſe firmum, ſed defectibile, & de facto errare quandoque. Qui eo turpiſſime errare convincuntur, quod apoſtolicam ſedem, fidei magiſtram, maculantes,

E & Deum in promiſſis infidelem, & ſanctos eccleſiæ doctores fallaces proteſtantur aperte. In primis quidem hoc eorum errore promiſſionem illam Chriſti caſſam ducere convincuntur. Petro loquutus eſt dicens: *tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Quam Chriſti promiſſionem de firmitate fidei apoſtolicæ ſedis accipiendam eſſe, ſancti patres, literis & religione in tota eccleſia clariſſimi,

mi conteſtantur, ait enim beatus Cyrillus Alexandrinus patriarcha, ut inducitur in gloſſa continua: *ſecundum hanc Domini promiſſionem eccleſia apoſtolica Petri ab omni ſeductione & hæretica circumventione immaculata manet ſuper omnes præpoſitos, & epiſcopos, & ſuper omnes primates eccleſiarum & populorum in ſuis pontificibus, in fide pleniſſima, & auctoritate Petri, & cum aliæ eccleſiæ quorumdam errore verecundatæ ſint, ſtabilita impaſſibiliter ipſa ſola regnat, ſilentium imponens & omnium obturans ora hæreticorum; & nos neceſſitate ſalutis non decepti ſuperbia, neque vitio ſuperbiæ inebriati typum veritatis & ſanctæ apoſtolicæ traditionis una cum ipſa confitemur & prædicamus.* Hæc Cyrillus. Item beatus Chryſoſtomus ſuper eodem verbo ita loquitur: *vide qualiter Chriſtus reducit Petrum ad celſam de ipſo intelligentiam; hæc ei promittit quæ ſunt propria Dei ſolius, ſcilicet peccata ſolvere, & eccleſiam immutabilem, ſive non vertibilem facere inter tot perſecutionum & tentationum procellas.* Secundo, Baſilienſes judicium apoſtolicæ ſedis credentes defectibile eſſe in his quæ fidei ſunt, invalidare conantur promiſſionem illam Chriſti, qua Petro, pro ſede ſua loquens, ait: *ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Quod autem hoc de fide apoſtolicæ ſedis ſemper immaculata ſemper firma manſura intelligendum ſit, ſanctorum patrum atteſtatur doctrina. Unde ſanctus Agatho papa in ſuggeſtione, quam Conſtantino imperatori ſcribit, quæ in VI. univerſali ſynodo lecta omnium epiſcoporum ſubſcriptione fuit venerabiliter accepta, ita ait: *Petri annitente præſidio, hæc apoſtolica ejus eccleſia, numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa eſt; cujus auctoritatem, utpote omnium apoſtolorum principis, ſemper omnis catholica Chriſti eccleſia & univerſales ſynodi fideliter amplectentes, in cunctis ſequutæ ſunt; omneſque venerabiles patres apoſtolicam ejus doctrinam amplexi; per quam approbatiſſima eccleſiæ Chriſti luminaria claruerunt, & ſancti quidem doctores orthodoxi venerati atque ſequuti ſunt, hæretici autem falſis criminationibus ac derogationum odiis inſequuti.* Et infra: *hæc apoſtolica Chriſti eccleſia per Dei omnipotentis gratiam a tramite apoſtolicæ traditionis numquam erraſſe probabitur; nec hæreticis novitatibus depravanda ſubcubuit; ſed, ut ab exordio normam fidei chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis apoſtolorum Chriſti principibus, illibata fide tenus manet, ſecundum illius Domini ſalvatoris divinam pollicitationem, quam ſuorum apoſtolorum principi in ſacris evangeliis fatus eſt: Petre, inquiens, ecce ſathan expetivit ut cribraret vos, ſicut qui cribrant triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Hæc ille. Item beatus Bernardus, domino papæ Innocentio ſcribens, hoc inſigne apoſtolicæ ſedis privilegium ex eodem ſalvatoris verbo atteſtatur his verbis: *oportet ad veſtrum referri apoſtolatum pericula quæque, & ſcandala emergentia in regno Dei; ea præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi fides defectum ſentire non poſſit; hæc quippe prærogativa eſt hujus ſedis; cui enim alteri dictum eſt: ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.* Hæc Bernardus. Pertranſimus brevitatis cauſa plures alios teſtes, ſicut ſanctum Thomam, Albertum Magnum, dominum Hugonem cardinalem, ſcripturæ ſanctæ illuminatiſſimos expoſitores; ob quam indubitatam apoſtolicæ ſedis prærogativam beatus Hieronymus, Damaſo papæ ſcribens, ut ſupernis ex can. *hæc eſt fides*, commemoravimus, intrepidus & fide conſtantiſſima ait: *ſi hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, ſed hæreticum comprobavit.*

Nono, ſe erroneam intelligentiam habere Baſilienſes circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonſtrant, extollentes in tantum traditiones & dogmata ſua, ut aſſerere videantur, in parvo etiam numero conſtitutos, auctoritate & doctrina apoſtolicæ ſedis contemptores, in judicio fidei errare non poſſe; contra quos militat illud in anterioribus commemoratum apoſtolicæ ſedis privilegium, videlicet, nihil fore habendum ratum, quod apoſtolica auctoritate fultum firmatumque non ſit. Qua ex re, ut felicis & ſanctæ memoriæ Nicolaus papa in epiſtola quam Michaeli imperatori ſcribit, de qua in actione V. octavæ ſynodi univerſalis, *a ſanctis patribus & conciliis obſervatum extitit, ut abſque Romani pontificis conſenſu, nullius inſurgentis deliberationis terminus daretur.* Hac autem temeritate ſua Baſilienſes incidunt in præſumptionem illorum ſtultitiamque, qui univerſaliter concilia non poſſe errare aſſerere præſumpſerunt. Quorum temerarium, & præſumptuoſum, atque pernicioſum errorem manifeſte confutat hoc, quod plura concilia leguntur erraſſe; ut concilium Mediolani celebratum ſub imperatore Conſtantio; item concilium quod ſub Tauro præfecto, juſſu ejuſdem regis, copioſo numero epiſcoporum conveniente Arimini celebratum eſt: in quo, ut dicit Hieronymus in altercatione Luciferiani & orthodoxi, nomine unitatis & fidei infidelitas ſcripta eſt: contra quod Damaſus papa viriliter ſurrexit ſynodali judicio condemnans Liberium, & omne quod fecerat annihilans; unde ſcribens epiſcopis &c. itaque in Illyrico conſtitutis, ut legitur libro V. cap. XXIX. hiſtoriæ tripartitæ de eo loquens ita dicit: *nec præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quoniam conſtat nec Romanum epiſcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum, nec Vincentium, qui tantis annis epiſcopatum inviolabiliter cuſtodivit, nec alios, talibus præbuiſſe aſſenſum.* Item concilium univerſale Epheſinum, quod in everſione fidei conſtat agitatum eſſe; item ſynodus Aquileæ facta, qui

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

qui quintam universalem synodum a Justiniano imperatore & Vigilio papa Constantinopoli celebratam suscipere diffidit; quam Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reducit, ut notat Vincentius in speculo historiali lib. 24. capitul. 134. ex historia Gilberti * colligens.

Sigeberti.

Item synodum trecentorum episcoporum tempore Constantini IV. Constantinopolim congregatam, in qua, ut idem narrat Vincentius libro commemorato, cap. 158. edictum promulgatum est de imaginibus Dei & sanctornm deponendis; contra quam Stephanus papa Romæ synodum congregat, in qua omnia a Constantino ordinata reordinat, & venerationem sanctarum imaginum confirmat, earumque profanatores B anathematizat, ut idem Vincentius commemorat loco & libro supra allato cap. 161. Item concilium Aquisgrani celebratum, cujus definitioni circa sacramentum matrimonii, non adquiescitur; videlicet quod raptor non possit matrimonialiter cum rapta copulari, de quo in can. *placuit*, 36. q. 2. sed potius testatur auctoritati Hieronymi contrarium definientis, ut in can. *tria*, eadem causa & quæstio. unde glossa in ca. *de libellis*, dist. 20. super verbo illorum doctorum movens, an potius judicandum sit secundum illum, qui utitur auctoritate canonis vel Augustini; respondet, quod secundum illum qui utitur auctoritate canonis, C nisi Augustinus juvetur auctoritate veteris vel novi testamenti, vel alio canone; nam licet concilium statuerit quod raptor non possit matrimonialiter conjungi cum rapta ut 36. q. 2. ca. *placuit*, tamen Hieronymus contrarium statuit, ei statur ut 36. q. 2. can. *tria*. Hæc glossa. Præterea beatissimus Augustinus hunc errorem eliminat in quadam epistola contra Donatistas, ubi post quoddam acerrimum argumentum, subinfert ad propositum sic: *faciant mille concilia episcopi vestri, huic uni sententiæ respondeant; & ad id quod volueritis contemnimus vobis*. In hac autem sua temeritate Basilienses vana interpretatione decepti sunt, D ejus quod dominus ait: *ubicumque duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum*. Sic beatus Cyprianus de Novatianis schismaticis, qui a papa Cornelio divisi hac eadem auctoritate usi sunt in defensionem fomentumque suorum errorum; non enim hujusmodi corruptores evangelii ac interpretes falsi, ut verbis utar ejusdem Cypriani, animadvertunt, quod non multitudini, sed unanimitati Christus præsentiam suam exhibet; quam profecto non habent qui a pastoris sui & summi Sacerdotis obedientia, fide, societate corporis episcoporum, cleri, & plebis ejus temere discesserunt. An E esse sibi cum Christo videtur, inquit Cyprianus contra præfatos schismaticos a Cornelio papa disjunctos, ubi supra in epistola secunda, quam de unitate ecclesiæ eleganter scripsit, *qui adversus sacerdotem Christi facit, qui se a cleri ejus ac plebis societate secernit; arma ille contra ecclesiam portat, contra Dei dispositionem repugnat; hostis est altaris & adversus Chri-* A *sti sacerdotium rebellis; pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, obsequens servus, filius impius, frater inimicus, contemptis episcopis ex ejus sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare, partem alteram illicitis vocibus facere, dominicæ hostiæ veritatem per falsa sacrificia profanare*. Hæc ille. Plane illa generalia concilia credenda sunt in his quæ ad fidem attinent non errare, quæ universalis ecclesiæ consensu, apostolicæ scilicet sedis, quæ magistra fidei & caput est omnium ecclesiarum, & patrum ecclesiæ unanimitate conclusa sunt. Ita aperte innuitur in ca. *sicut*, dist. XV. ubi beatus Gregorius quatuor universalia concilia, quæ hujusmodi fuerunt, sicut libros evangelii se venerari fassus, subinfert: *quia dum universali consensu sunt constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit absolvere, quos religant; aut ligare, quos absolvunt*; & in ca. *confidimus*, XXX. q. 1. ubi felicis recordationis papa Gelasius ita ait: *confidimus quod nullus jam veraciter christianus ignorat, uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis ecclesia probavit assensus, nullam magis exequi sedem præ cæteris oportere, quam primam, quæ & unamquamque synodum pro sua auctoritate confirmavit, & continuata moderatione custodit*. Hujusmodi concilia sunt illa quæ plenaria vocat Augustinus, quorum, ut ipse ait in epistola ad Januarium, in ecclesia saluberrima auctoritas est, in ca. *illa*, dist. 12. Proinde beatus Leo papa scribens ad Aquilegium episcopum, & docens formam canonicam qua recipiendi essent quidam hæretici Nestoriana impietate infecti, singulariter notat decreta synodalia sedis apostolicæ auctoritate firmata, ita dicens: *damnent apertis confessionibus suis superbi erroris auctores; et quod in doctrina eorum universalis horruit ecclesia detestentur; omniaque decreta synodalia, quæ ad discissionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu scriptis & protestationibus eloquantur*; ex quibus palam est quam vesana & stulta agitatione Basilienses pulsentur, qui sanctissimum dominum nostrum Eugenium, & universam Christi ecclesiam, ei adhærentem, prælatos, principes, plebemque Latinam ac Græcam non recipientes, eorum declarationes in furore quodam, & per paucos apostolicæ sedi contradicentes præsumptos hæreticos, clamant, adscribentes eorum acephalæ & profanæ congregationi, quæ de sanctis synodis universalibus sanctorum patrum scripturæ commemorant.

f. inobsequens.

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

Decimo, erroneam intelligentiam se habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, exigentes bullam, sede principis non vacante, contra voluntatem ejusdem principis; in qua temeritate Basilienses prolapsi in errorem videntur eorum, qui generalium conciliorum robur & auctoritatem, & suarum sententiarum confirmationem a Romano pontifice negant dependere. Contra quem plura autentica testimonia in anterioribus in-

inducta sunt. Accedit præterea id quod sanctus Thomas in 2. 2. & in quæstion. de potentia ait, quod ex gestis concilii Chalcedonensis manifestum haberi dicit, a Romano pontifice sententias concilii confirmari. Item Nicolaus papa in epistola ad Focium ita dicit: *decretalia quæ a sanctis pontificibus primæ sedis, Romanæ ecclesiæ, sunt instituta, cujus auctoritate ac sanctione omnes synodi & sancta concilia roborantur, & stabilitatem sumunt, cur vos non habere vel observare ducitis, nisi quia vestræ ordinationi contradicunt?* Facit præterea contra illorum errorem, quod in ca. *bene quidem*, dist. 96. dicitur, quod si cujuslibet provinciæ sacerdotes, intra suos terminos concilio habito, quidquid sine metropolitani sui authoritate tractaverunt, irritum esse debere patres sancti sanxerunt; quanto magis, quod in apostolica sede nunc stante præsule, qui beati Petri apostoli merito per universum orbem primatum obtinens sacerdotii, statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatem?

Undecimo, erroneam intelligentiam se habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, contendentes, se habere potestatem immediate a Christo super omnes fideles, cujuscumque status aut dignitatis existant, sine dependentia quacumque atque mediatione Romani pontificis, sive apostolicæ sedis; contra quos apertissime facit quod proxime inductum est de dependentia auctoritatis conciliorum a Romano pontifice, & illud quod in ca. *significasti*, extrav. de electione dicitur, quod omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem & facta sint & robur acceperint. Porro in hac sua temeritate Basilienses prolapsi videntur in errorem maximum eorum, qui ecclesiarum auferre moliti sunt hierarchycum ordinem, & decorem cœlestem, quo militantem ecclesiam, a Christo ordinatam, beatus Joannes evangelista describit Apocalipsis 21. dicens: *vidi civitatem sanctam Jerusalem, novam, descendentem de cœlo.* Illam dicit quidem descendentem de cœlo, quia ad imaginem exemplar quidem cœlestis hierarchyæ formatam novit; quemadmodum doctores exponunt, prout pulchre beatus Bernardus lib. 3. ad Eugenium papam explanat. Lex autem hierarcyhæ sanctissima, ut divinus Dionysius Areopagita 5. ecclesiasticæ hierarch. inquit: *est per prima secunda ad divinissimam reducere lucem: An non sensibiles elementorum essentias videmus, in magis eis cognatiora primum venientes, & per alia propriam dividentes operationem? Pulchre ergo omnis invisibilis & visibilis ornatu principium & fundamentum in deiformes primos infert deificos radios venire, & per illos, tamquam lucidiores animos, & ad participationem luminis & traditionem, idest congruentiam vel idoneitatem, opportunam habentes, in subjectos proportionaliter ei lucet, & superapparet.* Cum autem Romanus pontifex sit primus & hierarca ecclesiasticæ hierarchyæ, sicut apertissime ex eodem beato Dionysio colligitur, qui in capite V. beatum Petrum verticem nominat discipulorum, hierarchyce sibi coordinatorum; proculdubio munus potestatis ecclesiasticæ, qua in ecclesia actus hierarchyci perficiuntur, nulli personæ aut ordini aut etiam ipsi corpori hierarchyæ tribuitur, nisi mediante Romano pontifice, qui in ordine hierarchyæ ecclesiasticæ supremus est. Unde idem Dionysius, loco super commemorato, inquit, *sublimissimus & novissimus est ordo pontificum, & in ipso perficitur & impletur omnis hierarchyæ nostræ dispositio. Ut enim omnem hierarchyam videmus in Jesu confirmatam; sic unamquamque in proprium divinum summum sacerdotem. Ipsa autem hierarchyci ordinis virtus, in omnibus locatur sanctis totalitatibus & per omnes divinos ordines operatur proprie hierarchyæ mysteria.* Hunc etiam ordinem in ecclesia illustris Paulus, ejusdem Dionysii magister & præceptor, insinuare videtur, ubi tam ad Romanos quam ad Corinthios de ecclesia sub figura corporis naturalis loquitur. Manifestum esse autem videtur nisi mediante capite in corpus omnem sensum & motum inferri. Inde etiam inquit beatus Isidorus decimo etymologiæ: *caput dictum est, quod sensus & nervi inde initium capiant, atque ex eo omnis vigendi causa oriatur.* Quamobrem sanctus Leo papa de munere ecclesiasticæ auctoritatis loquens, ut in ca. *Ita dominus*, 19. dist. dicit: *Hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beato Petro, apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua, veluti in corpus omne, diffunderet, ut exsorrem se ministerii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere.* Hæc ille. Alios potentissimos hujus veritatis testes gratia brevitatis pertransimus.

Duodecimo, erroneam intelligentiam se habere circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, contendentes, se potestate superiores esse omnium supremo Romano pontifici; in qua elatione Basilienses coincidunt in errores jam commemoratos, dicentium Romanum pontificem non esse caput, prælatum, & pastorem totius ecclesiæ. Nulli quippe sani intellectus dubium est, caput superius præstantiusque esse potestate toto residuo corpore; prælatum subditis; & pastorem ovibus sive dispersis sive in unum collectis. Unde beatus Gregorius in homilia dominicæ Resurrectionis, & habetur in ca. *considerandum*, dist. L. de principe apostolorum Petro ita loquitur: *considerandum vobis est, cum omnipotens Deus eum, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, & ancillæ vocem pertimescere, & se ipsum negare permisit &c.* Sed potissime in errorem incidunt dicentium Romanum pontificem non habere supremam auctoritatem in ecclesia; de quo errore in superioribus ex epistola domini Martini papæ, quam, universo approbante concilio Constantiensi edidit, mentio facta est.

Decimo tertio erroneam intelligentiam se habere circa auctoritatem generalium con-

conciliorum Baſilienſes facto demonſtrant, contendentes ſupremum principatum eccleſiæ non apud unum, ſed apud multitudinem eſſe; contra illud Joannis X. *erit unum ovile & unus paſtor*; & illud quod Salvator ait Petro: *ſuper plebem meam te conſtitui principem*. In hac autem ſua temeritate Baſilienſes incidunt in errorem dicentium regimen eccleſiæ non eſſe monarchicum; contra quos eſt illud Iſaiæ IX. *ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit*; gloſſa, ideſt, eccleſiam. Item contra eos eſt Salvator noſter qui repetitis vicibus eccleſiam in evangelio nomine regni deſcribit. Item beatus Gregorius, ut in ca. *Petrus*, 11. q. 7. dicit Petrum poteſtatem regni accepiſſe. Item ſanctus Thomas in IV. diſt. XIX. teſtatur, papam habere plenitudinem poteſtatis pontificalis, ſicut rex habet in regno. Regimen autem eccleſiæ monarchicum eſſe ab omnipotenti Deo conſtitutum, ratio ipſa demonſtrat; nulli enim dubium eſſe debet, quin regimen eccleſiæ ſit optime ordinatum; utpote per eum diſpoſitum per quem reges regnant & legum conditores juſta decernunt; optimum autem regimen multitudinis eſt quod regatur per unum: quod patet ex fine regiminis qui eſt pax; pax enim & unitas ſubditorum eſt finis regentis. Unitatis autem cauſa congruentior eſt unus quam multi. Manifeſtum eſt igitur regimen eccleſiæ ſic eſſe diſpoſitum, ut unus totæ eccleſiæ præſit. Hæc ratio ſancti Thomæ lib. IV. contra gentiles cap. 76. Quare beatus Auguſtinus in ſermone quodam apoſtolorum Petri & Pauli admirans principatum Petri ita inquit: *o mira potentia, ineffabilis gratia ſalvatoris! quis perſecutorem Saulum martyrem crederet eſſe futurum? quis plebeum piſcatorem apoſtolorum facile crederet principem, regibus obſiſtere, greges ſanctificare, regnis omnibus imperare, mundum frænare legibus?* Cum autem in principatu monarchico ſive regali poteſtas apud unum, ſcilicet principem, tantum ſit, & non apud multos, ut habet doctrina Ariſtotelis 3. politicorum; quod etiam ſanctus Thomas in 4. ſententiarum diſt. 24. confirmat dicens: *in regno tota poteſtatis plenitudo reſidet penes unum; in ariſtocratia autem penes nullum, ſed apud omnes*: manifeſte colligitur neſcire quid loquantur dicentes, in regno eccleſiæ apud papam & apud multitudinem ſynodalem ſimul eſſe eccleſiæ ſupremum principatum, aut ſupremam plenitudinem poteſtatis.

Decimo quarto, erroneam ſe habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Baſilienſes facto demonſtrant, conſtituentes aliud ſupremum tribunal a tribunali apoſtolicæ ſedis; in qua temeraria novitate prolabi videntur, & in errores ſupra commemoratos, & articulum unitatis eccleſiæ, manifeſta impietate offendere. Duo enim ſuprema tribunalia unitas eccleſiæ non patitur; quemadmodum enim ſanctus Thomas oſtendit in 4. diſt. 24. neceſſe eſt fore unam ſupremam poteſtatem regitivam reſpectu totius eccleſiæ; alias, ut inquit, non eſſet colligatio ad unum.

A Hanc autem poteſtatem ſupremam dicit eſſe Romani Pontificis, quam qui negant, inquit, ſchiſmatici eſſe dicuntur; quaſi diviſores eccleſiaſticæ unitatis. Unde beatus Cyprianus in epiſtola ad Cornelium papam diſt. V. *presbyteris*. *Deus unus eſt & Chriſtus unus, & una eccleſia, & catholica una, ſuper Petrum domini voce fundata; aliud altare conſtrui, aut ſacerdotium novum fieri, præter unum altare, & unum ſacerdotium, non poteſt. Quiſquis alibi collegerit ſpargit; adulterium eſt, ſacrilegium eſt, & impium eſt quodcumque humano furore conſtituitur, ut diſpoſitio divina violetur*. Hæc Cyprianus; quæ ſententia maxime Baſilienſes reſpicit, qui furioſis vocibus &
B tyrannide quadam, contra divinam diſpoſitionem, ſedem ſupremam ſimilem ſedi apoſtolicæ ab aquilone erigere præſumpſerunt.

Decimoquinto, erroneam ſe habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Baſilienſes facto demonſtrant, ſuſcipientes appellationes indifferenter ab apoſtolica ſede, agentes in hoc contra definitionem Epheſini concilii, in quo definitum legitur, ut a ſententia apoſtolicæ ſedis nulli appellare liceret; unde in cap. *ipſi ſunt canones*, IX, q. 3. ſanctæ memoriæ Pelagius papa Gregorii prædeceſſor: *ipſi ſunt canones, qui appellationes totius eccle-*
C *ſiæ ad hujus ſedis examen voluerunt deferri; ab ipſo vero numquam prorſus appellari debere ſanxerunt; ac per hoc illam de tota eccleſia judicare, ipſam ad nullius commeare judicium; nec de ejus uſquam præceperunt judicio judicari; ſententiamque ejus conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potius ſequenda decreta mandarunt*. In hac autem ſua temeritate Baſilienſes non tantum aperte in errorem incidunt dicentium Romanum pontificem non habere in eccleſia ſupremam auctoritatem, merito cujus de tota eccleſia appellatur ad ipſum, dicente beato Bernardo lib. 3. de conſideratione ad Eugenium papam: *appellatur de*
D *toto mundo ad te; id quidem in teſtimonium ſingularis primatus tui*. Verum etiam manifeſte condemnant ſanctam Chalcedonenſem ſynodum, ex cujus geſtis ſanctus Thomas in quæſtionibus de potentia q. 10. art. 4. haberi teſtatur, quod a ſynodo appellatur ad papam. Item reprobare videntur appellationem factam per ſanctum Flavianum Romano pontifici præſidente in ſecunda ſynodo Epheſina in favorem fidei, quam ſanctiſſimus Leo papa factam eſſe commemorat, & commendat ſcribens ad Theodoſium imperatorem.

Sextodecimo, erroneam ſe habere intelligentiam circa auctoritatem generalium
E conciliorum Baſilienſes facto demonſtrant, retractantes & caſſantes judicia & ſententias apoſtolicæ ſedis, contra prohibitionem ſanctorum canonum; ut in canone proximo allato, *Ipſi ſunt canones*, 9. q. 3. In qua temeritate, cum lex ſuperioris per inferiorem tolli non poſſit, ut in ca. *Neroniani*, extra: de electione in Clementinis, & maxime, ut gloſſa Joannis Andreæ habet, cum inferior a ſuperiori recipit po-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

testatem, cujusmodi dicit esse concilii res pectu papæ; eo titulo ca. *significasti*; Basileenses videntur impie credere aliud tribunal judicii majus esse tribunali Christi, qui in apostolica sede per vicarium suum Romanum pontificem judicia quasi exercere videtur ecclesiæ, unde glossa Origenis in illud Matthei 16. *quodcumque ligaveris &c.* ait: *vide quantam potestatem habet petra, supra quam ædificatur ecclesia, ut etiam judicia ejus maneant firma; quasi Deo judicante per eam;* & Chrysostomus super illo Joannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit idest, loco mei præpositus esto & caput fratrum tuorum, ut ipsi loco meo te assumentes ubique terrarum, te in throno tuo sedentem prædicent & confirment. Quare in ca. *patet*, q. 3. dicit fœlicis recordationis Nicolaus papa: *patet profecto apostolicæ sedis judicium, cujus auctoritate majus non est judicium, a nemine fore retractandum*; & in ca. *Nemini*, 17. q. 4. idem habetur. Sane in hac impietatis præsumptione non solum de Basiliensium congregatione proprie verificari videtur, quod de Lucifero Isai. 14. scribitur: *in cœlum conscendam, super astra exaltabo solium meum, sedebo in montem testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Sed & illud quod de antichristo Apostolus 2. ad Thessalon. 2. loquitur: *qui adversatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut creditur; ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tamquam Deus.*

Decimoseptimo, erroneam intelligentiam se habere circa generalium conciliorum auctoritatem Basilienses facto demonstrant; præsumentes absolvere, quos apostolica sedes ligat, & ligare quos absolvit, non advertentes obtenebrati homines, quod ut in ca. *manet*, 24. q. 1. inquit sanctus Leo papa, *nihil erit ligatum, vel solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligaverit aut solverit.* In qua præsumptione Basilienses ferri videntur in errorem dicentium Petrum præ omnibus aliis non accepisse a Christo ligandi & solvendi potestatem, sive principatum judiciariæ potestatis; contra illud quod approbatissima glossa habet super illud Matth. 6. *tibi dabo claves regni cœlorum; ideo Petrus claves regni cœlorum & principatum judiciariæ potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei vel societate illius quomodolibet semetipsos segregant, tales neque vinculis peccatorum absolvi, nec januam possunt regni cœlorum ingredi.* Hanc præterea Basiliensium temeritatem maximæ auctoritatis pater papa Pelagius omnibus episcopis scribens retundit, in ca. *cuncta*, 9. q. 3. ubi ita ait: *sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes, sine ulla synodo præcedente, & solvendi quos synodus iniqua damnaverat, & damnandi, nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem.* Et hoc nimirum pro suo principatu quem beatus Petrus apostolus Domini voce & tenuit semper & tenebit.

Decimoctavo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant; usurpantes, sedente in apostolica sede uno indubitato summo pontifice, exercitium plenitudinis ecclesiasticæ potestatis; in qua temeraria usurpatione Basilienses incidisse videntur in illorum supra commemoratum errorem, Constantiæ condemnatum, quod Romanus pontifex non sit caput sanctæ ecclesiæ catholicæ. Sane cum Romanus pontifex caput corporis ecclesiæ sit, & in corpore solum membrum capitis sensus habeat plenitudinem & virtutis; solus Romanus pontifex in ecclesiæ corpore, utpote summus Christi vicarius, habeat plenitudinem potestatis, unde sanctus Cyrillus auctoritatis clarissime patriarcha Alexandrinus, in libro thesaurorum ait: *sicut Christus accepit a patre sceptrum ecclesiæ gentium, ex Israel egrediens, super omnem principatum, & potestatem, & super omne quodcumque est, ut ei genua cuncta curventur, plenissimam potestatem; sic & Petro & ejus successoribus plenissime commisit.* Et infra: *nulli alii quam Petro Christus, quod suum est, plenum; sed ipsi soli dedit.* Quare beatus Gregorius in c. *decreto*, 2. q. 7. ait *sancta Romana ecclesia vices suas, ita aliis impertitur ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solitudinis, non in plenitudinem potestatis.* Et beatus Bernardus in libro de consideratione ad Eugenium papam, inquit: *juxta canones tuos alii in parte solicitudinis; tu in plenitudine potestatis vocatus es; aliorum potestas certis arctatur limitibus; tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperant.* Plane si generalium conciliorum est facultas, quam Basilienses temere attentarunt, beatus Leo Pontifex Anatholium patriarcham Constantinopolitanum, qui Chalcedonensem synodum traxerat, ut sedes sua prima post Romanam constitueretur, tam dure & graviter non reprehendisset, respuens, atque despiciens dispositionem synodi, dicens: id agere non potuisse, quia pro sola causa fidei fuerat tantum synodus congregata. Unde in epistola ad eumdem patriarcham ita præfatus Leo sanctus loquitur: *doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse progressam, ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones conaveris infringere: tamquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, Antiochena ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit, ut his locis juri tuo subditis, omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus auditis & numquam ante tentatis ita perveneris excessibus, ut sanctam synodum ad extinguendam solum hæresim, & ad confirmationem fidei catholicæ, studio christianissimi principis congregatam in occasionem ambitus trahas; & ut convenientiam suam tibi debeat, interpellas; tamquam refutari nequeat quod illicite voluit multitudo.* Insuper antedictus Basiliensium error manifesta demonstratione repellitur in epistola beati Leonis ad episcopos directa, qui in sancta synodo Chalcedonensi fuerant congregati, in qua de eadem causa scribens ita ait: *ne ergo*

Deest aliquid.

ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in synodo Chalcedonensi per unanimitatem universalem de fide statuta sint, approbem, hæc ad omnes fratres & coepiscopos nostros, qui in prædicto concilio interfuerunt scripta direxi, quæ gloriosissimus & clementissimus princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur, ut & fraterna universitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam exequuti sunt; sed etiam per approbationem gestorum synodalium propriam vobiscum inisse sententiam. In sola vero fidei causa, quod sæpe dicendum est, propter quam generale concilium, & ex præcepto christianorum principum, & ex consensu apostolicæ sedis placuit congregari. Et infra: *de custodiendis quoque sanctorum patrum statutis, quæ in synodo Nicæna inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestræ sanctitatis admoneo, ut jura ecclesiarum, sicut ab illis trecentis decem & octo patribus divinitus inspirata sunt, ordinata permaneant, nihil alienum improbus ambitus concupiscat; nec per alterius imminutionem suum aliquis quærat augumentum; quantumlibet enim extortis assentationibus sese instruat vanitas, elatio, & appetitus suos conciliorum existimet nomine roborandos; infirmum erit ac irritum quidquid prædictorum patrum canonibus discrepaverit.* Hæc ille; ex quibus clarissima luce colligitur, solum ad ea generalia concilia congregata habere facultatem, ad quæ apostolicæ sedis auctoritate congregata sunt. Unde sanctus Thomas hoc animadvertens in tractatu contra impugnantes religionem, ita dicit: *sancti patres in conciliis congregati nihil statuere potuissent, nisi auctoritate Romani pontificis interveniente, sine quo & concilium congregari non potest.* Hæc sanctus Thomas.

Decimo nono, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, tradentes prærogativas & privilegia principatus Romani pontificis in dispensationibus, absolutionibus, confirmationibus, in datione pallii, in missione legatorum de Latere; & quod maxime mirum est, in concessione plenaria indulgentiarum, sede apostolica non vacante & Romano pontifice dispensatore earum, offerente se juxta formam solitam in ecclesia observari, ad concedendum, si casus necessitatis exposceret. Contra quos omnis practica est ecclesiæ, & doctorum clarissimorum traditio, quorum communis doctrina est, quod potestas faciendi indulgentiam plenariam in solo Romano pontifice sive apostolica sede locata sit. Agnoscet quæ dicimus, qui doctores famosos theologicæ facultatis perscrutari voluerit, & maxime Alexandrum de Ales, Albertum Magnum, sanctum Thomam, & Bonaventuram, qui tamquam sublimiora luminaria in schola theologicæ facultatis venerantur; quorum rationes, quidquid Basilienses insipienter garriant, ita Romano pontifici utpote præsidenti, dispensatori, & rectori totius ecclesiæ, ac sponso ejusdem præfatam auctoritatem adscribunt, ut liquido designent illam communitati ecclesiæ in casu præsenti nullatenus convenire. Cæterum docet nos hoc forma indulgentiarum datarum in universali concilio Lateranensi pro passagio, de quibus in ca. *ad liberandam*, extrav. de Judæis & Saracenis, quam in apparatu Innocentius ponit, & Joannes Andræas post eum, in qua forma solus Romanus pontifex, auctoritate sibi a Domino commissa, gratiam plenariæ indulgentiæ describitur concessisse. Synodus vero universalis, non peccatorum veniam, sed orationum suffragia legitur impartiri. Porro in hac præsumptione & temeritate, qua & lacerare & exhaurire apostolicæ sedis auctoritatem Basilienses moliti sunt, præter hoc, quod in plures errores supernuntiatos inciderint, tamquam invasores & prædones jurium beati Petri principis apostolorum, & novitatum atque sectarum inductores, involvi videntur illa maledictione, de qua Dominus ait Deuteron. 27. *maledictus qui transfert terminos proximi sui, & dicet omnis populus; amen;* ubi glossa ordinaria dicit: *hic est qui non contentus fide catholica & doctrina, superstitiones & sectas inducit.* Utinam Basilienses imitati fuissent prudentiam atque modestiam apostoli Pauli, qui 2. Cor. 10. ait: *non immensum gloriabuntur, sed secundum mensuram regulæ, quam mensus est nobis Deus;* glossa ordinaria, idest: *tanta potestate utimur, quanta concessa est ab auctore; neque mensuram, vel modum egrediemur, & non gloriabimur in immensum, potestatem exercendo, quod illi faciunt qui usurpando gloriantur ultra mensuram.* Hæc glossa; cujus apostolici documenti formam profecto si Basilienses observassent, tot scandala ab eis sancta mater ecclesia non sentiret. In quo optime dicit Beatus Gregorius: *in præcipiti pedem porrigit, qui mensurarum suarum limitem non attendit.*

Vigesimo erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, præsumentes Romanum pontificem, universalis ecclesiæ principem, suis legibus ac statutis ligare; cum ab ipsa ratione censeatur alienum, ut his legibus coactus alligetur, qui legibus vim & auctoritatem impertitur. Unde jurisperitus ait: princeps solutus est legibus; quantum scilicet ad vim coactivam legis; quare in cap. *significasti*, extrav. de electione, dicitur, quod concilia ecclesiæ Romanæ legem non præfixerunt; cum omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romanæ ecclesiæ patenter excipiatur auctoritas; quoniam ut dicit textus §. *his itaque*, 25. q. 1. *ita sacrosancta Romana ecclesia jus & auctoritatem sacris canonibus impartitur; sed non eis alligatur: habet enim jus condendi canones, utpote quæ caput est cardo omnium ecclesiarum; regulæ dissentire nemini licet.* Ita ergo canonibus auctoritatem præstat ut seipsam non subjiciat eis. Porro in hac præsumptione sua Basilienses po-

tissime inter alios involvi videntur eorum errore, qui Romanam ecclesiam non a Christo immediate obtinuisse primatum & principatum supremum, quem habet, asserunt; quorum errorem sanctorum patrum apertissime damnat auctoritas. Unde in c. *quamvis*, dist. 21. ait textus notabilis Pelagii papæ, qui omnibus orthodoxis scribens, ita inquit: *quamvis universæ per orbem catholicæ ecclesiæ unus thalamus Christi sit; tamen sancta Romana ecclesia catholica & apostolica nullis synodalicis constitutis cæteris ecclesiis prælata est; sed evangelica voce Domini & salvatoris nostri primatum obtinuit: tu es, inquiens Dominus, Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Item in ca. *omnes*, dist. 22. dicit Nicolaus papa: *omnes sive patriarchæ cujuslibet apicem, sive metropoleon primatus, aut episcopatuum cathedras vel ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitates instituit Romana ecclesia; illam vero solus ille fundavit & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro, æternæ vitæ clavigero, terreni simul & cœlestis imperii jura commisit*; & in ca. seq. dicit Anacletus papa & martyr. *sancta Romana ecclesia, non ab apostolis, sed ab ipso Domino salvatore primatum obtinuit; sicut beato Petro apostolo dicit: tu es Petrus, & reliqua.*

Vigesimo primo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, superbe contradicentes & repugnantes translationi generalis concilii, quam sanctissimus dominus noster Eugenius, justissimis causis & necessariis, de consilio dominorum cardinalium, & plurimorum prælatorum fecit de Basilea in Ferrariam, & tandem de Ferraria in Florentiam, non considerantes quod dicitur 1. Reg. 15. *numquid vult Dominus holocausta & victimas; & non potius ut obediatur voci Domini? melior est enim obedientia quam victima, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum; quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ non acquiescere*; ubi glossa inquit: *sola obedientia est quæ fidei meritum possidet, sine quo quisque infidelis esse convincitur.* Non advertentes etiam illud Gregorii in ca. *nulli*, dist. 19. dicentis: *nulli fas est velle vel posse transgredi apostolicæ sedis præcepta.* Sane in hac sua sacrilega præsumptione Basilienses, novum errorem confingentes, quod Romanus pontifex, cui universalis Ecclesiæ cura commissa est, non posset ex causa rationabile tranferre concilium generale sine consensu ejusdem concilii, facti sunt hæresiarchæ. Numquid secunda synodus universalis Ephesina, amplissimo numero prælatorum venerabilis, licet apostolica auctoritate congregata, & præsidentia summi pontificis legatorum honorata; nihilominus quia in ea non observabatur justitiæ moderatio, neque fidei religio, beatus Leo papa eam, non modo inrequisito synodali consensu submovit, sed etiam condemnavit, auctoritate ejus, qui ait Isaiæ 54. *dissolve colligationes impietatis*, atque in ejus correctionem synodum Chalcedonensem sua auctoritate disposuit? Numquid præterea dominus papa Martinus, qui non hæreticus, sed fidelis, catholicus a tota ecclesia habitus est, in bulla facultatis præsidentium, quos in concilio Papiensi constituit, auctoritatem tribuit, causa legitima subsistente, transferendi concilium ad alium locum, nulla mentione facta de consensu concilii; cujus verba ad præsidentes sunt, quæ consequuntur: *& ne propter aliquem casum, qui solet quandoque contingere, celebratio & continuatio ejusdem concilii retardetur, opportune providere volentes, discretioni vestræ, ubi legitima causa subsistat, ipsum concilium de civitate prædicta ad quamcumque aliam civitatem ejusdem nationis ad hoc liberam, habilem, & sufficientem, de qua vobis videbitur, auctoritate nostra transferendi, prorogandi, mutandi & dissolvendi &c. apostolica auctoritate, tenore præsentium, concedimus facultatem.* Hæc ibi. Quis autem tam perfidus & mente alienatus est, qui facultatem hanc, per quam concilium Papiense & Senense celebrata sunt, & Basiliense institutum, asserere audebit hæreticam?

Vigesimo secundo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, præsumentes citare, suspendere, & deponere Romanum pontificem indubitatum & fidelem catholicum; audacia plane magnæ impietatis nullo superiori sæculo per synodum aliquam catholicam universalem de aliquo indubitato Romano pontifice exemplata. Veriti enim non sunt maligni homines, & excecati, & malignantis caligine obtenebrati, discipuli magistrum, oves pastorem, subditi suum pontificem, filii patrem ad suum provocare judicium. Rem plane nimium exprobrandæ præsumptionis, quæ luce clarissima, & rationi, & honestati, & sanctorum patrum est adversa sententiis. Gravissime vero in hac sua præsumptione Basilienses errasse liquido demonstrant universalium conciliorum canones, & sacrarum synodorum professio; secundo sanctæ apostolicæ sedis definitio; tertio sanctorum patrum authentica testimonia; quarto clarissimorum doctorum utriusque juris irrefragabilis doctrina, de quibus pauca in medium explicemus. In primis est canon ultimus in concilio universali Romæ celebrato, præsidente sancto Sylvestro, qui in forma talis est: *nemo judicabit primam sedem; quoniam omnes sedes a prima sede justitiam desiderant temperari: quia nec ab omni clero, nec ab omni populo judex judicabitur. Et subscripserunt se 284. episcopi, & 42. presbyteri, & quinque diaconi.* Secundo idem roboratur illius sanctæ synodi professione, quæ super objectis Symmachi papæ, jussu Theoderici regis, Romæ extitit congregata, de qua in §. *Hinc*, & habetur dist. 17. Tertio, idem profitetur Synodus sacra, quæ super criminibus objectis contra Sixtum papam, jussu imperatoris Valentiniani, Romæ convenit, de qua habetur loco proxime nominato. Quarto, idem profitetur sancta synodus, quæ in causa beati Marcellini Romæ copiosa convenit, de qua in ca. *nunc autem*,

tem, dist. 21. Quinto, idem profitetur octava synodus Constantinopolitana, in qua inter alia legitur decretatum. *Porro si synodus universalis congregata, & facta fuerit de scientia Romanorum ecclesiæ, quævis ambiguitas & controversia omnis venerabiliter, cum convenienti reverentia, de proposita quæstione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere aut profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices*. Sexto, synodus universalis, in qua Alexander III. præsidens fuit, de qua in ca. *licet*, de electione, hanc eamdem profitetur veritatem dicens: *in ecclesia Romana aliquid speciale constituitur, quia non potest ad superiorem habere recursus*; glossa Ostiensis: *quia nulla superior est, sed ipsa super omnes est*. Et idem Joannes Andreas, addens: *ideo judicio Dei relinquitur IX. q. 3. aliorum*. Cæterum secundo loco principaliter Basiliensium temeritatem confundit apostolicæ sedis definitio, quæ in decretali *unam sanctam*, ita loquitur: *si deviat terrena potestas, judicatur a spirituali, si deviat spiritualis, judicatur minor a superiori; si vero suprema, a solo Deo, & non ab homine potest judicari*. Tertio, quod adversus Basiliensium præsumptionem sanctorum patrum testimonia multa loquantur, patet aperte per multa capita decreti; unde in ca. si *Papa*, dist. 30. ait sanctus Bonifacius martyr: *hujus*, scilicet Romani pontificis, *culpas redarguere præsumat mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus a nemine est judicandus, nisi comprehendatur a fide devius, pro cujus perpetuo statu universitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animadvertit propensius pendere*. Item in ca. *ejectionem*, S. Anacletus papa & martyr dicit: *ejectionem summorum pontificum sibi Deus reservavit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset*. Item Symmachus papa in concilio Laterani præsidens inquit: *cæterorum hominum causas Deus voluit per homines terminari; sed sedis istius præsulem suo sine quæstione reservavit arbitrio*; & in cap. *aliorum*, 9. q. 3. eadem sententia per multa alia capitula sequentia colligitur, quæ brevitatis gratia pertransimus. Quarto, quod communis præcipuorum doctorum doctrina temeritatem damnet Basiliensium patet, ait enim venerabilis Hugo de sancto Victore lib. de sacram. part. 2. *potestas summi pontificis a Deo primum instituta est, ut cum deviat, a solo Deo judicari possit*. Item Innocentius III. in sermone consecrationis Romani pontificis, qui incipit: *quis putas est fidelis servus*, inquit: *in tantum mihi fides est necessaria, ut cum de cæteris peccatis solum Deum judicem habeam, propter solum peccatum, quod in fidem committitur, possim ab ecclesia judicari*. Item ad idem est Alexander de Ales, sanctus Thomas, Albertus Magnus, Bonaventura, dominus & illuminatissimus doctor Ulricus de Argentina in summa sua, dominus de Tarantasia, qui fuit Innocentius V. Ægidius de Roma, Jacobus de Viterbio, Henricus de Gandano, Joannes de Poliaco, Guillelmus Parisiensis, Herueus; Durandus, Petrus de Palude,

A Alexander de sancto Elpidio, Augustinus de Ancona, & quamplures alii famosissimi doctores, qui omnes pro majori parte universitatis Pariensis doctores præcipui fuerunt. Præterea doctores juris canonici, qui quasi innumerabiles sunt, qui sanctorum patrum & doctorum juris divini insecuti sententias, communem profitentur doctrinam, quod Romanus pontifex extra casum hæresis stricte sumptæ (in quo casu minor efficitur quocumque fideli) solum Deum judicem habeat. Ubi non parum admirari cogimur execrabilem Basiliensium elationem, qui adversus tot præclara authentica testimonia, adversus tot sanctorum patrum & doctorum irrefragabiles sententias non confundantur, tam

B aperte pestifera dogmata sua pertinaci animositate defendere. Quid autem iniquius, inquit Leo beatus papa in cap. 24. q. 3. *quam impia sapere & sapientissimis doctoribus non credere*? Quibus omnibus temerariis ausibus & reprobæ novitatis publicis gestis Basiliensium exploratissimum est, sufficientissime apertum esse, quis sit reprobus ille Basiliensium circa potestatem generalium conciliorum sensus; cum sanctissimus dominus noster Eugenius cum sacra amplissima synodo Florentina assertiones illorum reprobans, ait ad sensum quem facto demostrant. Sed quærunt consequenter Basilienses quem sensum concilium Constantiense in depositione

C Joannis & Benedicti habuit circa auctoritatem generalium conciliorum. Plane quod alium prorsus quam Basilienses habeant, manifeste superius ostendimus. Cæterum, interrogant, quem sensum habuit concilium Constantiense in cap. *frequens*. Certe alium quem Basilienses. Illi quidem contra contendentes de papatu, contra præsumptos Romanos pontifices, contra fautores schismatis decreta constituentes, ad tempus intelligentiam suam referunt, pro quo non unus indubitatus pontifex Romanus in ecclesia præsidet; præsumptuosi vero Basilienses contra indubitatum & catholicum Romanum pontificem, unitatis ecclesiæ cultorem

D præcipuum inauditæ præsumptionis cornua levarunt. Sane quid hoc quod patres Constantiæ congregati alium sensum quem Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum habuerint, non sit in dubium vertere, ut Basilienses ipsi graviter depositionem Joannis & Benedicti, si depositio & non magis declaratio dicenda sit, & electionem Martini, ac consequenter creationem domini nostri Eugenii, ex prædictis unusquisque doctus cognoscit. Item quem sensum, quærunt Basilienses, habuerunt legatus apostolicus, & alii sacræ Romanæ ecclesiæ cardinales in concilio Basiliensi in XI. & XII. ses. ac in responsione synoda-

E li, quæ incipit *speravit*; plane alium habuisse credendi sunt quam Basilienses habeant; quidquid tunc verbis præfati domini intonuisse visi fuerunt, timentes translationem tunc factam concilii non posse absque periculo fidei & scandalo, maxime totius Alamaniæ rumpi inchoatum tractatum reductionis Bohemorum. Sic. Alium autem sensum quem Basilienses habeant, præfatos dominos habuisse, ipsi manifeste professi sunt, dum ani-

animo uno, una fide, concordique voluntate cum sanctissimo domino nostro in condemnationem assertionum Basiliensium, quas ipsi Basilienses veritatis fidei catholicæ vocant, convenerunt. Quod præterea inconveniens est, aut in quo honori præfatorum dominorum detrahitur, si ipsi domini a furore temeritatis quorumdam magistrorum Basiliensium, congregationis insanientium in scripturis, qui factionis & errorum auctores extiterunt, elongati, apud apostolicum thronum constituti, in quem, ait beatus Maximus, *omnes fideles orbis tamquam in solem respiciunt*, ex ipso lumen veritatis accipientes, pleniori rerum investigatione habita sensum clariorem, habuerunt; quod plane ipsis Basiliensibus datum esset ab eo qui vult omnes homines salvos fieri, & participes fieri veritatis; si non inflata cervice mentis oculos a solis lumine avertissent.

Item quærunt Basilienses an sanctissimus dominus noster Eugenius dicat fuisse hæreticos patres obedientiæ Joannis Constantiæ congregatos, quibus se univit & conjunxit; plane non; primo quia non est arbitrandum (ut stulte Basilienses credunt) præfatos dominos & patres in eo auctoritatis pondere cuncta eorum decreta habuisse, ut ad veritatem fidei catholicæ illa incunctanter crediderint pertinere. Quod si secus esset, necessarium foret patres prædictos credidisse alias duas obedientias, quibus se univerunt, fuisse hæreticas, quæ decretis eorum de veritate & auctoritate suæ synodi a parte, sicut supra retulimus, contradixerunt. Quomodo præterea ad veritatem fidei catholicæ patres illi decreta sua crederent pertinere, qui convocationem & auctorizationem nomine Gregorii factas & novam concilii convocationem nomine obedientiæ Benedicti solemniter celebratam, ad abundatiorem cautelam certitudinis acceptarunt? Quid magis ridiculosum, quam quod veritas catholicæ fidei, quæ nihil habet ambiguum, nihil incertum, quæ simplex est & sine ruga, sine duplicitate, cautelis varietur humanis? Secundo dominus Eugenius, patres illos obedientiæ Joannis, quibus ipse & alii patres obedientiæ Gregorii se unierunt, & e converso, non dicit hæreticos fuisse, sicut nec illi istos, quoniam non eum reprobum sensum de auctoritate conciliorum illi habuisse credendi sunt, quem Basilienses adversum Christum domini, indubitatum Romanum pontificem, omni virtute, pietate ac sanctimonia adornatum, superba elatione insurgentes, beati Petri & ecclesiæ principis jura temere invadentes, novum tribunal apostolicæ constituentes, habere se manifeste prædicarunt. Demum cum de adhæsione & revocatione dissolutionis & quarumdem literarum factis per sanctissimum dominum nostrum consequenter loquuntur, dicunt eumdem dominum nostrum cognovisse errorem suum, quem in dissolvendo concilium sine consensu ejus habuerat. Plane in hoc loco, sicut & in pluribus aliis, docuerunt linguas suas loqui mendacium. Legantur bullæ revocationis translationis prædictæ; nulla profecto ibi reperietur cognitio aut revocatio cujuscumque erroris; sicut ne-

A que commissionis. Nec ideo sanctissimus dominus noster dissolutionem sive translationem factam nullam esse voluit, quasi illam justa & rationabili causa subsistentem, sine illorum consensu, facere non potuerit; sed eo quia notitiam habuit, causas, quibus sanctitas sua mota translationem fecerat, non plane subsistere; quemadmodum beatitudini suæ erat suggestum. Secundo, quia ex translatione prædicta intuebatur graves divisiones oriri, & graviores oriri posse; considerata etiam pollicitatione solemni per totam synodum sanctitati suæ facta, ut a scandalis, ad quæ quosdam majores furere perspexerat, abstineretur omnino; eumque, ut tenebantur, tamquam Christi vicarium &
B concilii caput venerarentur & patrem. Sententiam autem Romanæ sedis, ut ait papa Nicolaus in ca. *sententiam*, 36. q. 9. *non negamus posse in melius commutari dum subreptum aliquid fuerit; aut papa pro consideratione ætatum, temporum seu gravium necessitatum dispensatorie quædam ordinare decrevit; quoniam & egregium apostolum Paulum quædam dispensatorie legimus fecisse, quæ postea legitur reprobasse*. Præterea quando sanctissimus dominus noster revocavit quidquid attentatum fuerat contra auctoritatem illius concilii, non eorum confirmavit insanias, quia non de auctoritate loquitur, quam ipsi super papam, supra imperatorem,
C super omnes reges ac principes, ac universos populos christianos se a Christo immediate habere confingunt; sed de auctoritate quam prædecessor suus dominus Martinus, & ipse reverendissimo patri domino Juliano cardinali tunc tituli sancti Angeli, apostolicæ sedis legato, commiserat; ut in præfato concilio procederetur auctoritate apostolica, cum consilio ejusdem concilii, in his rebus ad quæ erat synodus constituta; de qua aperte loquitur bulla domini Martini, quæ in principio gestorum Basiliensis concilii, in testimonium suæ auctoritatis præmittitur. Cæterum falsissimum est, quod umquam universalis ecclesia sen-
D serit, crediderit, credat, aut creditura sit juxta impios sensus Basiliensium; ideo sanctissimum dominum præfatam revocasse translationis sententiam, quasi legitima causa subsistente, sine consensu concilii illam facere non potuerit; hoc quippe a præsumptoribus atque fallacibus Basiliensibus est confictum; quinimo universalis ecclesia semper credidit, & creditura est, Romanos pontifices generalia concilia, non modo causa subsistente transferre posse; sed etiam ut sanctæ memoriæ papa Nicolaus scribit, ipsa nequiter celebrata cassare, sicut universali contingit synodo Ephesinæ II. quam, ut supra retulimus beatus Leo papa sub-
E movit, & Chalcedonensem, in ejus correptione sua auctoritate constituit. *Cuncta per mundum novit ecclesia*, inquit, sanctæ recordationis papa Gelasius, *quod quorumlibet sententiis ligata, pontificum sedes beati Petri apostoli jus habeat resolvendi, utpote quæ de omni ecclesia fas habet judicandi* 9. q. 3. *cuncta*. Hinc quoque manifestum est falsa Basilienses loqui cum ajunt, sanctissimum dominum nostrum illos hæreticos

ANNO CHRISTI 1440. 1441.

ticos appellasse, qui in veritate & doctrina ecclesiæ de auctoritate conciliorum fideliter permanserunt. Sane illos solum hæreticos sanctissimus dominus noster approbante amplissimo patrum ecclesiæ concilio, hæreticos declaravit, qui ab universalis ecclesiæ doctrina & veritate oberrantes, falsam & novam sectam auctoritatis conciliorum stulte composuerunt, quamque pertinaci animositate illam defendentes, in totius ecclesiæ scandalum Basileæ se confirmarunt. Præterea manifestum est ex superioribus, quam falsa sit illa Basiliensium inanis gloriatio, de qua inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinaciæ, discordiæ, & novitatum præsumptiones eorum ortæ sunt, qua inaniter se extollentes, B ajunt declaratum esse sæpenumero doctrinam, quam de auctoritate conciliorum confingunt, fundatam esse in sacris literis, & in doctrinis sanctorum. Falsa prorsus gloriatio; ex sacra quippe scriptura, cujus splendore cuncti exterminantur errores, nullo modo possunt suis hæresibus præsidia veraciter invenire. Sed hoc ideo eis visum est, quia malitia excœcante illorum intellectum, instar cæterorum hæreticorum, qui confictos errores & impia dogmata ex divinis scripturis, ex sanctorum patrum dictis perverse intellectis sibi astruere moliuntur, sacram scripturam & sanctorum patrum sententias aliter intelligunt, quam C sensus efflagitat & Spiritus Sanctus, a quo ipsa scriptura facta est, & quo inspirante sancti Dei homines loquuti sunt. Quo actum est, ut beatus Bernardus lib. 5. de consideratione de quibusdam dicit, suam opinionem intellectum reputaverunt; & ita erraverunt. Quare Basiliensibus dicendum est, quod beatus Hieronymus in disputatione contra Luciferianum scribit: *nec sibi blandiantur, si de scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt; cum diabolus aliqua de scripturis sit loquutus, & scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo; alioquin si literam sequimur, possumus & nos novum quoque nobis dogma componere, ut asseramus in ecclesiam non recipiendos qui calceati sunt, & duas tunicas habeant.* D

Præterea arrogantium more, & superborum vana lætitia se jactantes dicunt Basilienses, quod eorum orationibus & sermonibus sanctissimus dominus noster nec suis in præfato concilio, nec in conspectu regum & principum resistere umquam potuerunt. O vanissimi homines & fallaces! cur non verentur tam aperte mentiri? an credunt gloriam sibi impudentissimis mendaciis mercari? negare non possunt, instrumenta sunt publica, sanctissimi domini nostri oratores in concilio ipso paratissimos fuisse respondere; imo requisivisse audientiam, E ut responsa darent epistolæ, quam cogitanti mihi dicunt. Sed audientia negata est illis, qui profecto, si auditi fuissent, pro eorum sapientia facile ostendissent, epistolam præfatam, non modo insipientias & insanias falsas, sed contradictiones plurimas continere; quod quilibet in sanctorum patrum doctrinis eruditus intelliget; quod etiam plures docti viri, catho- Sic.

A licæ fidei defensores, scriptis suis demonstrarunt. Cæterum numquid tam apud christianissimum regem Franciæ, quam apud congregatos in diætis Norubergensi, & Maguntina semper Basiliensium cautela fuit & vigilantia summa, ne oratoribus sanctissimi domini nostri audiri petentibus pro justitia & veritate sanctitatis illius contra errores Basiliensium plena & publica audientia daretur. Scitur quibus artibus usi sunt per eorum fautores & complices, ne dictis eorum respondendi locus oratoribus sanctissimi domini nostri protestarentur. Publica sunt instrumenta de injuria ista facta veritati christianæ fidei, & justitiæ præfati domini nostri. Et cur hujusmodi cautelis semper usi sunt, nisi quia fundamenta infirma sciebant, & facile posse cunctis eorum rationibus & sermonibus responderi? Facile certe respondere est cunctis eorum sermonibus; potissime quia Basilienses communiter in scripturis suis uno, quatuor, aut pluribus eorum laborant defectibus; Aut enim falsis, aut detruncatis, & imperfectis utuntur allegationibus, atque perverse scripturam sacram & sanctorum patrum dicta interpretantur; aut insipienter nimis argumentantur; aut in chimerizationibus & quibusdam fabulis atque peregrinis doctrinis se fundant. Denique mendacia accumulantes Basilienses, intellexerunt, inquiunt, christiani quanta esset ecclesia Romana, si ex spretis conciliis generalibus, abjectis sacris canonibus, & debitis regulis, unus homo peccator posset de omnibus rebus ipsius ecclesiæ pro libitu voluntatis agere; & dum congregatum esset concilium pro reformatione etiam aliorum, posset illud in quemcumque locum vellet aut in quamcumque regionem transferre. O verbum seditiosum & malitiæ veneno plenum! Attendant & intelligant principes orthodoxi quod horum Basiliensium hominum lingua invenenata non modo seditionem evomit adversus sanctissimum dominum nostrum, quem ipsi, omnium hominum scelestissimi, peccatorem vocant; sed adversus cunctos principatus illorum seditionem eversionemque parant. Certe sanctissimus dominus noster sacra concilia a sanctis patribus celebrata, non contemnit; sed sanctorum prædecessorum suorum more illa summa veneratione amplectitur & prosequitur devotione; quod & de concilio Basiliensi constituerat, nisi ipsi Basilienses generalium conciliorum terminos, quos posuerunt sancti patres nostri, superba elatione prætereuntes, ausus reprobæ novitatis temere attentassent. Cæterum sanctissimus dominus noster non abjicit sacros canones, universalis ecclesiæ consensu institutos, & apostolicæ sedis auctoritate firmatos; & si quando, utpote princeps ecclesiæ, illos pro temporum rerumque necessitate temperet, mitiget, ac moderet. Non vult præterea idem dominus noster, sicut nec facit, de omnibus rebus ecclesiæ pro libito voluntatis facere; sed cum consilio prudentissimorum patrum, dominorum cardinalium, & multorum aliorum prælatorum, & sapientum virorum; prout rerum gravitas exigit.

git. Peccatores vero homines, Basilienses, quia de fide, de rebus ecclesiæ, de principe christianæ plebis, non prout acceperint a sanctis patribus, nec juxta consilium prudentum dominorum cardinalium nec non prælatorum & dominorum regum & principum oratorum; sed pro libito depravatæ voluntatis suæ agere voluerunt, tot scandalis ecclesiam conturbarunt.

Cæterum nec sanctissimus dominus noster dicit, quod ipse aut quicumque alius Romanus pontifex debeat pro libito voluntatis in quemcumque locum vel regionem transferre concilium congregatum; sed causa legitima subsistente, & cum consilio patrum ecclesiæ, & sapientum virorum, & maxime in casibus, in quibus prædecessores sui non modo transferre, sed illa non rite celebrata cassare & reprobare leguntur. Stultum plane totique christianæ religioni nimium periculosum esset, si Romanus pontifex, cui principaliter ecclesiæ cura commissa est, cujusque auctoritate generalia concilia congregantur, dissolvere aut transferre non posset concilium congregatum, aut cum synodus ad eorum hominum impietatem maxime esset devoluta, quorum studia privata in eversione fidei & pacis & unitatis agitarentur ecclesiæ, aut cum episcoporum judicio contempto, inferiores, multitudine seditiosa prævalente hyerarchicum ordinem molirentur confundere, aut cum synodum in tyrannidem verti contingeret, aut cum faverent hostibus Romanæ ecclesiæ, aut cum princeps terræ, in qua concilium celebrari contingeret, cum multitudine clericorum dominii sui adversus Romanum pontificem sive Romanam ecclesiam, aut alios reges & principes christianitatis sinistrum aliquid intentare præsumeret; aut cum synodus devolveretur ad manus aliquorum, qui pro gloria principatus sui amplianda perpetuare concilium niterentur; aut cavillose & malitiose id ageretur, ut adveniente morte summi pontificis ad eos futuri devolveretur electio; & sic de hujusmodi; quæ omnia tum ex pratica præteritorum temporum, tum ex corruptione hominum, tum ex perversis studiis Basiliensium posse contingere notum est. Manifestum quoque est quam calumniose Basilienses criminentur sanctissimum dominum nostrum; calumniantur quidem eum, & loquuntur, ac si solus sine consilio maturo præstantissimorum patrum dominorum cardinalium, & aliorum prælatorum cuncta fecerit. Advertere nolunt, quod non solum ipse, sed conventus celeberrimus & amplissimus sacri collegii dominorum cardinalium, & prælatorum, ac patrum ecclesiæ catholicæ in condemnationem eorum interfuit & consensit, Græcorum etiam quibusdam prælatis & Armenorum oratoribus consedentibus. Cæterum non sunt veriti Basilienses in sua invectiva regum & principum christianorum sinceritatem errorum suorum piaculis maculare; ajunt enim illos assertiones erroneas suas, quas falso veritates appellant, semper tenuisse & defendisse. Plane notissimum est reges & principes orbis pro majori parte numquam voluisse ad Basileam, tamquam ad synodum, destinasse oratores; quousque sanctissimus dominus noster declaravit voluisse, non obstante translatione facta, concilium Basileense suum habere processum. Præterea reges & principes illi, qui post translationem primam Basileæ oratores habebant, ne tractatus reductionis Bohemorum pateretur rupturam, etsi supplicarunt sanctissimo domino nostro certis conditionibus & promissionibus intermediis, ut pro bono pacis dignaretur translationem factam nullam habere; numquam tamen tenuerunt aut defensarunt sanctissimum dominum nostrum translationem illam, aut aliam, rationabili causa & legitima subsistente, faciendi non habuisse auctoritatem. Quod ex eo luce clarius colligitur; quod cum, ut superius retulimus, Basilienses ad decretandum assertiones suas furerent, reges, & principes habuerunt adversos. Item, nonne omnes principes christiani, uno excepto, quem suis mendaciis & erroribus Basilienses infascinarunt, venerantes sanctissimum dominum nostrum ut catholicum patrem omnium christianorum in sede Petri locatum apertissime profitentur nusquam Basiliensium errores tenuisse aut defendisse? Quis jam non intelligit, sanctissimum dominum nostrum verum dixisse, Basilienses per declarationes suas voluisse non modo eumdem sanctissimum dominum nostrum, sed universos principes, communitates, ac dominos apostolicæ sedi devotos, & illum ut catholicum venerantes & colentes, consequenter hæreticos judicasse. Petunt consequenter Basilienses, quomodo schismaticos illos sanctissimus dominus noster audeat appellasse, qui, ut ajunt, in unitate in qua principio fuerunt sive veneratione permanserunt. Quæstio plane implicitam hæresim habens; quomodo Basilienses semen diaboli, qui mendax est & pater ejus, in unitate ecclesiæ, in qua a principio fuerunt, sine variatione permanere se dicunt; qui ab obedientia Romani pontificis, qui caput sanctæ ecclesiæ catholicæ est, & auctoritate cujus concilium eorum institutum est; tam superbe, tam temere, tam præsumptuose discesserunt? non attendentes quod ait sanctus Callixtus papa omnibus episcopis scribens in ca. *non decet*, dist. 12. *non decet a capite membra discedere; sed juxta scripturæ testimonium omnia membra caput sequantur*. Nulli vero dubium est, quod apostolica ecclesia caput sit omnium ecclesiarum, a cujus regulis nullatenus vos convenit deviare. Sed hanc profecto hæresim Basilienses fovere cum schismaticis Valdensibus & compluribus se manifeste testantur, ut in ecclesiæ unitate se permanere credant, sine quocumque ordine obedientiæ ad unum Christi principalem in ecclesia vicarium, omnium rectorem, & caput; contra quam hæresim, licet in superioribus plura ex divina scriptura & sanctis doctoribus inducta sint; recolamus etiam nunc ex eodem fonte contra eamdem aliqua pauca. Sanctus Thomas in 2. 2. q. 39. artic. 1. de schismate loquens ita ait: *nomen schismatis, sicut dicit sanctus*

ANNO CHRISTI 1445. 1441.

ctus Isidorus a scissura animorum impositum est; scissio enim unitati opponitur; unde schismatici dicuntur illi, qui propria sponte, se ab unitate ecclesiæ separant. Ecclesiæ autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum ecclesiæ ad invicem, sive in communione, in ordine omnium membrorum ecclesiæ ad unum caput, secundum illud ad Colossenses 2. inflatus sensu carnis suæ, & non retinens caput; ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones membrorum subministratum & constructum crescit in augumentum Dei. Hoc autem caput est ipse Christus, cujus vicem in ecclesia gerit summus pontifex; & ideo schismatici dicuntur, qui renuunt subesse Romano pontifici, & qui membris ecclesiæ ejus subjectis communicare recusant. Hæc Sanctus Thomas. Item Cyprianus in epistola ad Rogatianum: *hæc sunt initia hæreticorum, & ortus, & conatus schismaticorum, male cogitantium ut sibi placeant; ut propositum superbo tumore contemnant; sic de ecclesia egreditur, sic altare profanum foris locatur, sic contra pacem Christi & ordinationem atque unitatem Dei rebellatur.* Hæc Cyprianus. Ex quo manifestum fit, quam stulte Basilienses loquantur, dicentes, sanctissimum dominum nostrum ab eadem unitate se separasse, & schisma perniciosum fecisse. Quis umquam illos homines in tam profundam caliginem casuros cogitasset, ut Romanum pontificem, quem universus orbis christianus, præter paucissimos præsumptuosos & contumaces Basileæ confidentes, tamquam verum & indubitatum catholicum pastorem colit, & veneratur, dicat ab unitate ecclesiæ separatum? An fortassis in hanc stultitiam devenerint, ut arbitrentur ad solos ipsos ecclesiam catholicam & Christi hæreditatem abbreviatam esse? Ipsi profecto sunt, & sacrilegum contra altare legitimum, Chore, Dathan & Abiron impietatem sectantes, erexerunt, ut enim ait sanctæ memoriæ papa Pelagius: *quisquis ab apostolicis sedibus divisus est, in scismate esse non dubium est, & contra universalem ecclesiam altare conatur erigere.* Porro quia in hac sua temeritate Basilienses sceleris & impietatis Chore, Dathan, & Abiron se imitatores negant, ut illorum maledictionem cum pœnis juris contra scismaticos promulgatis non promeruisse se fingant; utile erit ad eorum apertissime confutandam hypochrisim & inanes sermones historiam parumper aperire. Legitur enim Num. 16. quod Chore, Dathan & Abiron & aliorum filiorum Israel 250. viri, proceres synagogæ, & tempore concilii per nomina vocabantur, glossa tamquam sublimes surrexerunt adversum Moysen. *Cumque stetissent adversus Moysen & Aaron dixerunt: sufficiant vobis quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus; cur elevamini super populum Domini.* In quibus verbis tria designantur circa impietatem schismatis perpetrati: primo quidem designantur personæ schisma committentes, & altare erigentes profanum, non quidem Moyses præpositus, non Aaron summus sacerdos, non populus eis adhærens, &c. sed rebelles subditi, scilicet Chore, Dathan & Abiron & cæteri eorum complices. Secundo notatur causa, per quam ortum est schisma, scilicet contemptus præpositi & superba electio subditorum adversus superiorem, cum dicitur; *surrexerunt adversus Moysen;* ait enim beatus Cyprianus in epistola ad Florentium: *inde enim schismata & hæreses obortæ sunt & oriuntur, dum episcopus, qui unus ecclesiæ præest, superba quorumdam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur.* Tertio notatur virtus totius argumentationis, qua præfati schismatici elationem suam armabant, cum ajunt, adversus Moysem & Aaron: *sufficiat vobis,* scilicet quod magni estis inter alios de populo Dei, *quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus; cur elevamini super populum Domini?* Quis ista colligens non illico intelliget apertissime hos schismaticos figuram Basiliensium gestasse, tum qualitate personarum, quia pro tempore concilii quasi sublimes patres per nomina vocabantur; tum superba elatione, qua adversus summum sacerdotem Romanum pontificem auctoritate Moysen, ut ait Bernardus, & dignitate Aaron stulte insurrexerunt; cum rationibus quas temeritatis suæ & seditionis fundamenta adversus dispositionem Dei, & summi sacerdotis principatum confingunt? An non verba eorum sunt: sufficiat papæ quod sit major in ecclesia, superior quocumque fideli; non autem præsumat super ecclesiam universalem, aut super christianum populum congregatum superioritatem. Omnis quippe multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: *ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* Non advertentes, ignorantissimi homines, quod multitudo sanctorum, non confusa, non acephala, non sine ordine, non sine duce est & rectore, qui visibiliter eam regat & dirigat; est enim, ut ait per Salomonem Spiritus Sanctus, *ut castrorum acies ordinata,* Cantic. VI. Secundo non attendunt, ad multitudinem sanctorum, ad congregationem cui intersit Dominus, non pertinere homines elatos, superiori rebelles, pertinaces, fallaces, hostes unanimitatis & pacis ecclesiæ, quales Basilienses fore, ausus temerarii stultæque assertiones eorum patenter demonstrant. Ait enim sapiens: *filii sapientiæ ecclesia justorum, & natio illorum obedientia & dilectio. Judicium patris audite, filii dilecti, & sic facite ut salvi sitis.* Eccl. III. Porro quoniam poenam hujus sacrilegæ audaciæ suæ non solum duces Chore, Dathan, & Abiron, sed comites sui persolverint, & Basilienses illorum imitatores promeruerint, litera generaliter asserit dicens: *aperiens enim terra os suum deglutivit eos, descenderuntque viventes in infernum;* de quo Augustinus in epistola ad Emeritum ita scribit: *quanti divino judicio perpendatur hoc facinus, lege, quod legisse non ambigo; inveniens autem Chore, Dathan, & Abiron, hiatu terræ devoratos, cæterosque omnes, qui eis con-*

Sic;

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

senserant, igne de medio eorum exeunte consumptos. Illud ergo scelus ad exemplum devitandi dominus Deus præsenti supplicio demonstravit, ut cum talibus patientissime parcit, quale ultimo judicio reservet ostenderet. Hæc Augustinus. Merito ergo sanctissimus dominus noster, cui ex pastorali officio incumbit curam habere omnium ovium Christi, ne quos incautos Basilienses seducerent fraudibus, & venenis interficerent, ad universam turbam fidelium cum sancto Dei famulo Moyse clamare compulsus est: *recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini peccatis eorum.* Hic liquido manifestum est, quam impia sit illa Basiliensium blasphemia, qua sanctissimum dominum nostrum, fidei religione ornatissimum, hæreticum vocant.

Intelligunt jam christiani quas stultitias & insanias cathedra illa pestilentiæ impiorum hominum Basiliensium doceat. Hæreticum vocant sanctissimum dominum nostrum, quia se, cum sit ecclesiæ princeps, Christi supremus vicarius, caput & pastor sanctæ catholicæ ecclesiæ Basilienses non credit superiores, sed potius se illis superiorem majoremque. Si inter membra computantur, si ad populum pertineat christianorum, si de ovili ovium Christi se esse contendant. Hæreticum vocant, quia stultitias eorum & reprobas novitates, nullo superiori sæculo exemplatas, magister & doctor ecclesiæ noluit sustinere; hæreticum vocant quia temerariis ausibus eorum apostolicæ sedis principatum ipse princeps ecclesiæ exterminari amplius non passus est; hæreticum dicunt quia adversus usurpatores & invasores jurium & privilegiorum apostolicæ sedis, Petri successor, principis apostolorum principatum defendit; hæreticum vocant, quia cum intueretur Basilienses sub specie pietatis uti synodo in perniciem ecclesiæ, pius pater gladium de manu furiosorum amovit; hæreticum vocant quia animadvertens Basiliensium impia studia, non modo in manifestam scissuram ecclesiæ tendere, sed in eversionem ecclesiastici ordinis & christiani principatus apertissimam confusionem, monarcha ipse ecclesiæ, hyerarchiæ murum se eis pro defensione christiani principatus opposuit; hæreticum clamant, quia nolentibus Græcis extra Italiam oecumenicam synodum cum Latinis celebrare, veritus ne sanctissimum opus unionis ecclesiæ orientalis superba quorumdam renitentia omnino periret, de universalium fratrum suorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio, pluribus aliis prælatis & patribus ecclesiæ id ipsum approbantibus, zelator ipse salutis hominum synodum de Basilea transtulit in Ferrariam, & tandem, superveniente legitima causa, transtulit in Florentiam; hæreticum vocant, quia oves Christi quas Basiliensium pertinax factio & hæretica tentatio ab ovili dominico moliebat secernere; pastor ipse ovium Christi, transferendo ad præsentiam suam synodum, illas sub unitate collectas studuit conservare. Ecce articuli fidei, in quibus insani & stulti Basilienses sanctissimum dominum nostrum hæreticum dicunt. Hinc quoque fit manifestum, quam falsum sit illud quod Basilienses schismatici & hæretici de sanctissimo domino nostro garriunt; mentientes proprie de eo verificari sententiam Cypriani in epistola ad Antonianum, qua dicit de Novatiano contendente super episcopatum urbis Romæ episcopatum tenere non posse, etiamsi primo episcopus factus, a coepiscoporum suorum corpore & ab eclesiæ unitate discederet. Omnibus quidem est notum fidelibus, quod sanctissimus dominus noster licet Basiliensium errores, sacræ universalis ecclesiæ sacerdotum collegio concordi unanimitate approbante Florentiæ reprobaverit; nusquam tamen ipse recedens a suorum coepiscoporum & sacerdotum Christi collegio, in fide & doctrina, quam sancti patres in apostolica sede tenuerunt & prædicaverunt, semper mansit, & manet, beatique Petri annuente præsidio, divina operante clementia, semper mansurus est. Mentiuntur quidem Basilienses, quod numquam ab ecclesiæ unitate fuerit pacis charitate disiunctus. Sed ipsi Basilienses sunt, licet hoc aut pro coecitate non videant, aut non intelligere se fingant, qui a collegio sacerdotum Christi, collegio, qui sanctissimum dominum nostrum ut patrem omnium catholicorum & Christi indubitatum vicarium colunt, sunt alienati.

Obmutescat jam impudentia Basiliensium, lingua invenenata, quia quanto pluribus stultitiis & falsis criminationibus adversus sanctissimum dominum nostrum invectivos sermones & epistolas replent; tanto aptius indicant, quam juste & merito, tamquam schismatici & hæretici, sint condemnati. Sed obiiciunt Basilienses consequenter sanctissimo domino nostro, quod ad ea, quibus sanctitatem suam de simonia, de perjurio, de dilapidatione & violatione canonum, & scandalizatione ecclesiæ, & de aliis turpibus eorum ore dignis criminati sunt, nihil responderit. Plane sanctissimus dominus noster ad hujusmodi Basiliensium falsas criminationes & conficta mendacia, non modo uno verbo cum veritate poterat respondere, eos mentitos esse; sed perfacile aptissimeque exemplariter de multis ostendisse eos esse, qui simoniam fovent, & latrocinia; qui perjuriis sacrilegis christianæ religionis sacramenta profanant; qui non tantum canonum violatores exorbitantissimis dispensationibus, quam corruptores totiusve orbis scandalizatores exstant. Sed ideo eis, præterquam ad injuriam schismatis & hæresis respondere omisit, ne similia aut majora flagitia eis improperans, humanissimam sanctitatem suam per impatientiam, more Basiliensium, quorum lingua gladius acutus & venenum aspidum insanabile, in arma vertisse videretur furoris. Ait enim Augustinus in quadam epistola: *non objiciatis hæreticis, nisi quia non sunt catholici, ne similes eis sitis, qui non habendo quod in causa suæ divisionis defendant, nonnisi hominum peccata colligere, & ea ipsa plura falsissime jactant, ut quia ipsam divinæ scripturæ veritatem criminari & obscurare non possunt, homines adducant in odium, de quibus quidquid fingere in mentem venerit, possunt.* Intelligunt jam certe fideles ad quantum præsumptio ascen-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

ascenderit Basiliensium, ut judicium depositionis, etiam renitentibus principibus christianis, protulisse in sanctissimum dominum nostrum summum pontificem se inaniter jactent. In hoc impium Dioscorum imitantes, qui in synodo secunda Ephesina excommunicationis sententiam in beatum Leonem pontificem dictare præsumpsit. In qua temeritate proprie verificanda venit de Basiliensibus illa beati Cypriani sententia, qua in epistola ad papam Cornelium de quibusdam schismaticis, eidem summo pontifici rebellantibus, ita loquitur: *judicare velle dicunt de ecclesiæ præposito extra ecclesiam constituti hæretici; de catholico & sano saucii, de integro vulnerati, de stante lapsi, de judice rei, de sacerdote sacrilegi.* Quamobrem eorum B stulta & præsumpta judicia christiani principes & devoti ecclesiæ prælati detestati sunt.

Cæterum quam aperte Basilienses docuerint linguas suas loqui mendacia, dicentes quod eorum synodus non fuerit versa in tyrannidem, sed summa semper in ea libertas omnibus patuerit, non est opus multa inferre; quoniam illos mentiri planissimum est, nisi de libertate illa (si libertas dicenda est) loquantur, qua nulla infelicior, suis superioribus rebellandi, de libertate pios scripturæ & sanctorum patrum evertendi sensus, de libertate detrahendi sanctis Dei. Talis profecto apud illos summa libertas fuit. Auditus quidem fuit in plena eo- C rum generali congregatione procurator quidam nomine Joannis Lodegarii, in appellatione quadam a sententia & declaratione data per reverendissimum patrem cardinalem sanctæ Crucis, tunc apostolicæ sedis legatum, beatum Franciscum vocasse præsumptum sanctum Franciscum non est veritus. Qui pro blasphemia in sanctum Dei & in ecclesiam universalem, quæ illum sanctum & gloriosum credit & colit, & pro stulta & injuriosa appellatione, gravissime puniri debuit, applausus invenit suæ blasphemæ temeritatis. Quomodo stulti homines non verentur negare eorum synodum in tyrannidem versam, ubi principis ecclesiæ D auctoritate contempta, a quo concilia robur habent & auctoritatem, tot tamque apostolicæ sedi reservata temeritate sumpserunt? Quomodo in tyrannidem non versi fuerunt, ubi valida esse multa contra jus, contra rationem voluerunt, renitentibus præsidentibus Romani pontificis aliisque plurimis gravissimis patribus; cum tamen in libro conciliorum circa actionem sextam sanctæ Chalcedonensis synodi dicatur, quod in omnibus synodis apocrisarii apostolici decretas sententias primo propter summam auctoritatem ejusdem sedis confirmabant & subscribebant; quia aliter nullum robur habebant. Quomodo summa libertas omnibus semper patuit, E ubi non ratio, non lex, non sanctorum patrum auctoritas, sed clamor perstrepentis multitudinis popularis, quæ, ut ait beatus Chrysologus, *sæpe mater est seditionis & contumaciæ*, libra erat judicii synodalis? Etsi aliquando deputati dabantur, tales vulpina astutia eligebantur, aut in majori numero, qui potius executores essent perversæ voluntatis eorum, quam investigationis scriptura-

A rum, & gravitate judicii veritatis indagatores? Quomodo summa libertas & non potius tyrannis omnibus patuit, ubi non pondus ponderi, sed numerus numero comparabatur; ubi votum sapientum patrum ac timoratorum habentium cum zelo sancto discretionem judicii, imperitæ multitudinis clamore compressis, quod ratione non poterant, multitudine vincebantur? Quomodo non tyramnis, sed summa libertas omnibus patuit, quando tam prælati quam alii de diversis regionibus ab eorum dominis privatas, sed injustas adversus sanctissimum dominum nostrum habentibus inimicitias, per vim & & minas compulsi sunt, & sub metu ablationis bonorum temporalium & beneficiorum accedere ad concilium; qui adversus sanctissimum dominum nostrum non secundum conscientiam aut sanctorum patrum sententias consulerent; sed nihil imperantibus capitaneis malorum negare possent, nihil recusare auderent. Quomodo non tyramnis sed summa libertas, ubi altercationes super novitatibus quæ attentabantur ortæ inter patres concilii, non disputationibus peritorum virorum, plenisque deliberationibus agitari pertractarique finebantur; licet hoc multi docti viri, ut omnia tranquillo & æquo constituerentur examine publice requirerent, afferentes se ostendere ex sanctorum patrum sententiis multa non recte fieri, sed omnia juxta quorumdam paucorum principalium auctorum harum hæresum pertinaces insanias, communi ecclesiæ contempta doctrina, violentam resolutionem suscipiebant? Quomodo non tyramnis sed summa libertas omnibus patuit, ubi cum venerabilis Arnoldus, procurator reverendissimi domini archiepiscopi Tarentini, nunc vero sacræ Romanæ ecclesiæ Cardinalis, ipsum de objectis criminibus in publica generali congregatione vellet defendere, vix verba incoeperat, & repente patriarcha olim Aquilejensis, furioso impetu de sede discedens, procuratorem ipsum per capillos trahens prostravit ad terram; nec violentia ista punita est, sed maxime commendata: procurator vero ille, cui pro injuria, ut justitiæ ordo poscebat, satisfaciendum fuisset, in carcerem ire jussus est: quam inhonestatem & violentiam conspiciens reverendissimus pater dominus cardinalis Sanctæ Sabinæ præsidens, publice in in eadem congregatione de violentia illa & sublata libertate protestatus est? Quomodo ubi divina jura & humana impune violantur, & libertas loquendi amittitur, Basilienses tam impudenter dicere non verentur summam libertatem semper omnibus patuisse? Quo ex loco quisque apertissime intelliget quanta insania furerent Basilienses adversus sanctissimum dominum nostrum, qui præsidentem suum inauditum & indefensatum in sua justitia; ipsi accusatores testes & judices simul tanta temeritate ut falsarium condemnaverint; non attendentes malitiosi homines, quod dato quod ipse mandasset decretum factum electionis sigillari; non propterea falsarius judicandus veniebat: tum quia legatus & præsidens synodi in auctoritate fungebatur principis ecclesiæ; tum quia decretum sigillatum erat decretum patrum, ad

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

ad quos poteftas & auctoritas fynodi erat devoluta, & per confequens difpofitio figilli in hac parte. Quomodo præterea fumma libertas omnibus patuit, ubi, fi aliquis de bono publico, de pace, de unitate ecclefiæ fervanda, de auctoritate fummi pontificis non violanda loqueretur, aut temerariis aufibus illorum affenfum præbere refpueret; ftatim inclamabatur, exprobrabatur, variisque illum contumeliis ac maledictis ufque ad opprobrium hærefis afficiebant? Quomodo fumma libertas omnibus patuit, ubi cum major pars celebrantium concilium litigatores effent, aut litigatorum procuratores & advocati, alii ut obtinerent commiffiones injuftas, alii ne injuftitia opprimerentur, majorum votis affentire cogebantur? Quomodo libertas fumma omnibus patuit, ubi diverfis patribus diverforum ftatuum etiam prælatis majoribus pro veritate zelantibus, & unitate ecclefiæ fervanda, comminationes inferebantur, fi non principalium facinoroforum vota mandataque exequerentur? Quomodo fumma libertas omnibus patuit, quando plurimi ex injuriis aliis illatis metu fracti, a majorum indignatione exafperati, votis illorum applaudere, aut fuæ confcientiæ metuentes, a concilio neceffitabantur difcedere?

Sed dicunt Bafilienfes; quomodo fanctiffimus dominus nofter vocare poteft confpirationes & conjurationes, quæ a duabus partibus concilii & amplius facta funt, in deputationibus, in congregationibus generalibus, & feffionibus publicis? quomodo plane fictæ fimplicitatis; quafi non fit poffibile, quod tamen per eos quotidie praticabatur, ante deputationes generales congregationes & feffiones publicas hujufmodi conventicula & monopolia fieri. Negare non poffunt, quod volentes aliqui adverfus honorem fanctiffimi domini noftri, aut in favorem ambitionum fuarum, vel pro explendis paffionibus attentare, tamquam princeps factionis & concilii aurigæ fimul confpirabant & conveniebant, & conclufione capta, quid & quomodo agendum effet practicis diverfifque artibus improvife & impetuofe in deputationibus & congregationibus obtinebant quæcumque volebant. O ftulta & cœca gens! eftne hæc via hominum, quibus præfidet Spiritus Sanctus, fpiritus veritatis, fpiritus pacis, & timoris domini; an hominum quibus præfidet fpiritus furoris, & erroris, malignitatis, & præfumptionis? Nonne cum ageretur de electione loci pro oecumenico concilio infra pauciffimos dies fupervenerunt perfonæ circiter 80. quæ, ne locus præfentiæ fanctiffimi domini noftri accomodus eligeretur, illuc proficifci compulfæ funt? Quoties etiam de diverfis partibus principes factionibus, ut multitudine vocum poffent obtinere quæ vellent, plures homines adventare fecerunt; & quod ridiculum & deteftabile eft, notarios, copiftas, familiares & idiotas & ignorantes clericos, nec congrue Latine loqui fcientes, admiffi funt ad confedendum in concilio cum patribus, paria cum fanctæ Romanæ ecclefiæ cardinalibus, cum apoftolicæ fedis præfidentibus, cum

A prælatis & principum oratoribus vota habentes, parique fungentes auctoritate. Ecce fanctos patres, ecce patres confcriptos, qui duas partes illas concilii conftituebant, quarum unanimitate Bafilienfes fcandala fua conclufiffe fe jactant. Hi funt quorum pertinacior & impatientior prævalebat multitudo, cui refiftere non poterant pauciores, quibus erat fanior, fincerior, meliorque in agendis fententia. Conclufa vero per dominos legatos & præfidentes reverendiffimos patres, dominos fancti Petri, Sanctæ Sabinæ, & Tarrantinum, aliofque præftantiffimos patres eorum fequentes acta, effe dicunt Bafilienfes perpaucos. Pauci profecto numero erant refpectu ridicolofæ multitudinis illorum; virtute vero & auctoritate tota fynodus erat, apud quos, & zelus, & veritas & auctoritas refidebat concilii. In quo loco optime commemorandum venit, quod egregius Auguftinus in epiftola ad Glorium contra Donatiftas, qui in concilio Carthaginenfi multitudine fuperaffe, quemadmodum Bafilienfes inaniter gloriabantur, dicit fic: *de numero autem feptuaginta epifcoporum, cum quafi graviffima opponeretur auctoritas, quæ fuerunt dicta meminiftis; & tamen viri graviffimi ab infinitis quæftionibus, catena quadam inexplicabile fefe nectentibus, fuum temperare voluerunt arbitrium; nequaquam curantes, quod multi effent illi* C *epifcopi aut unde collecti, quos videbant tanta temeritate cæcatos, ut in abfentes, non interrogatos collegas, tam præcipites auderent proferre fententias. Et tamen qualis ipfius beati Melchiadis ultima eft prolata fententia, quam integra, quam innocens, quam provida atque pacifica & &c.* Et fequitur: *o virum optimum, o filium chriftianæ pacis, & patrem chriftianæ plebis. Conferte nunc iftam paucitatem pro illa multitudine epifcoporum, nec numerum numero, fed pondus ponderi comparate: hinc modeftiam, inde temeritatem; hinc vigilantiam, inde coecitatem. Hic nec manfuetudo integritatem corrumpit, nec integritas manfuetudini repugnavit; ibi autem* D *& furore timor tegebatur, & timore furor incitabatur.* Hæc Auguftinus. Præterea notiffimum eft, Ephefinam fecundam fynodum, pertinacium hominum prævalente multitudine, contra paucos bene fentientes corruptam. Sed dicunt Bafilienfes longam effe difcordiam inter Leonem papam, contra quem Diofcorus fententiam tuliffe fertur in præfata fynodo Ephefina, & inter fanctiffimum dominum noftrum; quia ille fanctus; hic vero, ut illi mentiuntur, vitiis & criminibus irretitus. Maledicti profecto Bafilienfes, qui tam imprudentiffimo ore patri fuo maledicunt. Animadvertant ftulti, quod fanctiffimus dominus nofter, utpote qui in oculis E fuis femper humilis fuit, non parilitate fanctitatis beato Leoni fe adæquavit, fed gradu poteftatis, quam nulla minuere poteft indignitas præfidentium, ut idem Leo fanctiffimus atteftatur: *& fi*, inquit, *nonnumquam diverfa funt merita præfulum; jura tamen permanent fedum; quibus, & fi poffunt æmuli perturbationem aliquam fortaffis inferre; non tamen poffunt minuere dignitatem*. Nolunt intelligere, viri excœcati, quod Dio-

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

Dioscorus in præfata synodo Leonem excommunicans non est judicatus reprobus, quia sanctum virum excommunicasse præsumpsit; sed quoniam in Romanum pontificem, omnibus superiorem, sententiam dicere ausus est, sicut patet in canone *in tantum*, dist. VI. Hinc quoque manifestum est, quam frivolum sit id, quod Basilienses dicunt, longam esse differentiam inter synodum reprobam Ephesinam, & Basiliensem, quæ in plena liberate semper fuit constituta; in Ephesina vero viri armati, gladios tenentes in manibus, compellebant ad definiendum quod Dioscoro placuit. Certe etsi gladii materiales ad definiendum compellentes, ibi non fuerint; plura tamen hinc inde peracta leguntur, quibus hæ duæ reprobæ synodi proximam habent convenientiam. Primo quidem, nam & illa, & si ab exordio legitima auctoritate, Romani scilicet pontificis Leonis papæ, fuerit in nomine Domini, legatis apostolicis præsidentibus, congregata; nihilominus tandem cum illic, ut inquit Leo papa, nec justitiæ moderatio, nec fidei est servata religio, a recto veritatis tramite turpiter legitur declinasse: ita pariformiter Basiliensis synodus, licet apostolica auctoritate fulta, & legatis apostolicis honorata fuerit; tandem tam excoecata per varios anfractus errorum præcipitata multipliciter oberravit. Secundo, quia sicut in Ephesina synodo, teste præfato sancto Leone papa, dum causæ privatæ sub obtentu religionis exercentur, commissum est impietate paucorum, quod universam ecclesiam vulneraret: ita in Basiliensi, dum sub reformationis specie ambitiones & passiones proprias quidam prosequuntur, universa ecclesia conturbatur. Tertio, quia sicut in illa præsidentes ab apostolica sede directi constanter reclamasse leguntur, protestantes, nequaquam id quod constituebatur sedem apostolicam recepturam; ita in ista legatos apostolicos adversus plurimos ausus temerarios & reprobas novitates in synodo sæpissime reclamasse notissimum est; apertissime protestantes nequaquam eorum gesta apostolicam sedem recepturam. Quarto, quia sicut illa Ephesina per medium Dioscori beatissimum Leonem papam excommunicare præsumpsit; ita Basilienses in sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam depositionis sententiam temeraria præsumptione tentarunt. Quinto, quia sicut in illa synodo omnium sententiæ non fuerunt ex plena libertate prolatæ: ita nec in ista, sicut exemplariter in multis paulo ante demonstratum est. Sexto, sicut illa, per quam, ut ait Leo papa, orbis scandala sopienda, & sananda pacis dispendia; sed nimis dolendum est in ipsius fidei, qua christiani sumus, excidia processit; ita Basiliensis synodus, ex cujus studio & opera reformatio morum, principum diffidentium concordia, & hæresum extirpatio sperabatur in orbe; non modo plurimas deformitates fecit, & erigendo idolum pacem violavit universalis ecclesiæ, sed etiam in eversionem piorum operum confusionemque christiani nominis & catholicæ fidei excidium moliri manifeste deprehenditur, ut propriissime adaptetur ei quod de vinea Israel Dominus conqueritur

A Isaiæ V. *speravi ut faceret uvas, & fecit labruscas; expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitatem; justitiam, & ecce iniquitatem; justitiam & ecce clamor.* Septimo, quia sicut Ephesina synodus temeritates suas & errores veritates a Spiritu Sancto inspiratas asserebat; ita & Basilienses: unde verba patrum præfatæ synodi Ephesinæ, ut in gestis Chalcedonensis synodi formaliter habentur, sunt quæ sequuntur. *Dioscorus reverendissimus episcopus Alexandriæ dixit; quoniam voces vestras & Deus suscepit, & vos ipsi firmas esse acquiescitis & placabiles Deo; si quis præter quæ acta sunt, aut præter quæ placuerunt patribus, qui in Nicæna convenerunt, & qui huc congregati sunt, aut in-*B *quirit aut discutit aut retractat, anathema sit. Sancta Synodus dixit: magnus custos fidei Dioscorus archiepiscopus. Item si ergo Spiritus Sanctus consedit patribus, sicut manifeste consedit, & ordinavit quæ ordinata sunt; qui retractat ea, Spiritus Sancti cassat gratiam. Sancta synodus omnia hæc dicimus. Anathema sit qui retractat, dejiciatur retractans. Item Dioscorus dixit, nemo deordinet ordinata. Sancta Synodus dixit: hæ voces Spiritus Sancti sunt, custos patrum: per te vivunt patres: custos fidei.* Hæc ibi. An non hujusmodi hæreticorum sermones per ora Basiliensium in favorem & auctoritatem temeritatum suarum sæpe vol-C vuntur. Hinc patet quam injuste conquerantur Basilienses quod eorum congregationem latrocinium, ad quod totius orbis dæmonia confluxisse viderentur, sanctissimus dominus noster, illorum gestis sacrilegis & ausibus temerariis attentis, appellaverit; cum hujusmodi vocabulis sancti patres reprobas synodos soliti sint appellare. Unde Ambrosius in epistola quadam Ariminense concilium latrocinium nominat. Ita pari vocabulo Leo papa Ephesinum secundum describit; ita Augustinus contra Donatistas concilium quoddam, perversum ac nefarium, & D maxime traditorem vocat. Cæterum quam aperte quoque docuerint linguas suas Basilienses loqui mendacium, dicentes omnem eorum intentionem fuisse ad abiicienda idola de templo Dei, de quibus loquitur apostolus dicens, quod avaritia est idolorum servitus; & talem pastorem eligere qui pascat subditos suos verbo & exemplo; prætensa eorum schismatica electio, damnatissima clarius sole demonstrat. Recte jam intelligunt cuncti christiani, quod frons meretricis facta est Basiliensibus, qui tam aperte non verentur mentiri. An vero talem pastorem elegerint, qui idola illa, de quibus Apostolum esse loquutum affirmant, abiiciat; qui a simo-E niaca labe manus puras habeat; qui libertatem ecclesiasticam inviolatam servaverit; qui bona temporalia ecclesiarum non invaserit? interrogentur episcopi & ecclesiæ terræ suæ; interrogentur beneficiati qui pro suarum promotionum habenda possessione sæpe numero lacrymabiliter tam Basileæ quam in curia Romana conqueri ausi sunt, dicentes amplissimas illis extorsisse pecunias. Demum quomodo non erubescunt mentiri, dicentes ea mente fuisse eum eligendi pastorem, qui verbo & exemplis christianum populum pasce-

pascere est idoneus, qui elegerunt hominem sæcularem, quem cognoscebant sine literis, sine quacumque experientia ecclesiastici regiminis. Quas denique vaniloqui & seductores in illo homine cognoverunt virtutes, quam sanctimoniam, quod religionis exemplar, quam sufficientiam juris divini aut humani, ut dignus habitus sit honore & ministerio summi pastoris; qui in cathedra apostolica sedens verbo, doctrina, & exemplo sanctimoniæ, & experientia magna regiminis animarum, pascendi dominicum gregem esset idoneus? Ista plane est reformatio, quam fallaces & hypocritæ facturi erant in ecclesia. Sed de hoc quoque nimis multa diceremus, quæ præfatam idoli erectionem irrisibilem ac damnatissimam cunctis gentibus demonstrarent; quam nunc ob spem conversionis illius sub silentio præterimus. Hinc manifestum est, quod pro ambitione papatus tam diuturnam protractionem concilii Basilienses quærebant. Nec est verum, quod fingunt, quod si hoc quæsivissent, jamdudum ad depositionem sanctissimi domini nostri processissent. Eo plane ad scandalum hoc dudum non processerunt, licet variis artibus illud attentaverunt; quia christianorum principum, qui illorum depravatas conscientias noverant, animos quibuslibet practicis & promissionibus usi fuerint, nusquam ab amore unitatis ecclesiæ & sanctissimi domini nostri devotione deflectere potuerunt. Nunc autem, occulto Dei judicio, infascinato principe Sabaudiæ (qui temporalis commodi & maxime gloriæ principatus papalis gratia, falsas illorum & damnatas opiniones sequi videtur) impietatem scandalosam, quam a multis temporibus conceperant, illum opportuno tempore dato perfecerunt. Quam fictitium autem sit primum quod dicunt, omnibus laboribus semper annisos, & pericula sustinuisse, & vitam, & bona omnia exposuisse, ut reformatio realem & efficacem sortiretur effectum. Porro in hoc loco convenientissime illos respicit quod Dominus Pharisæis improperat, Matthæi 26. *væ vobis, hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris apparent hominibus speciosa; intus vero sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia; sic & vos, a foris apparetis hominibus quidem justi; intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.* Isti plane similes amicis Job, per quos, ut habet glossa in c. 2. hæretici designantur, qui simulantes se infirmanti ecclesiæ compati, dolos deceptionis parant; speciem humilitatis ostendentes ut superba suadeant. Profecto si realem reformationem & efficacem Basilienses habuissent in animo, a seipsis procul dubio illam inchoassent, scientes, juxta Lactantium de vera religione & sapientia, quod qui bene præcipiunt nec faciunt, abest ab eis fides, & soluta præcepta sunt. Debent enim, si qui resecandis cæterorum vitiis instant, ipsi esse mundissimi, sicut sæpenumero Basilienses monefacti sunt per optimos patres & legatos & alios viros devotos, juxta illud Prophetæ: *mundamini qui fertis vasa Domini*; ne eis diceretur illud Lucæ 4. *medice, cura teipsum*; & illud: *qui vides in oculo fratris tui festucam, in tuo cur non vides trabem?* Lucæ 6. & illud apostoli ad Romanos 1. *inexcusabilis es, o homo, qui judicas; in quibus enim alios judicas, teipsum condemnas; eadem enim facis, quæ judicas.* Sed Basilienses nulli bonorum hominum exhortationibus realem & efficacem reformationem morum suorum facere voluerunt; sed solo in ore reformationem habentes, similes facti sunt ranis, quæ toto corpore sedentes in luto, solum os extra habentes, clamores magnos emittunt. Quot eorum, qui Basileæ erant, manifeste concubinarii suas a se abjecerunt concubinas? quot habentes beneficia incompatibilia, aut superflua, & simoniace impetrata poenitentes reliquerunt? quot eorum superfluos apparatus & vanos dimiserunt? quot illic scandalorum patratores suorum excessuum debitæ correctionis subierunt disciplinam? an non apostatæ, profugi, de criminibus condemnati, superioribus suis rebelles, illuc tamquam ad speluncam & receptaculum malefactorum undique confluentes, defensionis iniquitatum suarum præsidia invenerunt? qui majores quam ipsi prævaricatores & contemptores decretorum suorum sunt. Quis denique probus vitam, mores, & stultitiam, eorum furorem ac animos depravatos expertus ab eis non recessit scandalizatus? Hic quoque liquido patet quam frivolum sit, quod sanctissimo domino nostro obiiciunt, quod executioni reformationis impedimenta multa præstiterit. Criminatio certe falsa & excusatio nequam. Quomodo sanctissimus dominus noster reformationem, & maxime Basiliensium, impedivit; qui illos summo desiderio emendatos, correctos, & reformatos, amare sanctimoniam, justitiam, pacem, & honestatem semper optavit? intelligens reformatis illis nulla in ecclesia scandala proventura; quæ illis non reformatis, sed obduratis animis in malo perseverantibus, proxima pertimescebat, dicente Domino; *non potest arbor bona malos fructus facere, nec mala arbor bonos*, Mathæi 7. Respondeant stulti, qui suam tam frivolis excusationibus palliant impietatem; cujus umquam illorum reformationi sanctissimus dominus noster obviavit. Prohibuit ne quemquam sua peccata deflere, emendare vitam, commutare mores, diligere continentiam, contemnere sæculum, & mundi pompam humilitate supprimere, refugere fallacias, declinare mendacia, simultates tollere, comprimere iras, calcare superbiam, humilitatem amare, & dignam superioribus servare reverentiam, colere Deum, refulgere virtutibus, & conversatione sancta antecedentium patrum imitari vestigia? Talibus profecto vera perfectaque hominis fit reformatio; ait enim Apostolus ad Romanos 12. *nolite conformari huic sæculo; sed reformamini in novitate sensus vestri;* glossa, in mente, cui non dominantur vitia.

Sed dicunt Basilienses: non vult sanctissimus dominus noster servare electiones, annatas dimittere, & beneficiorum collationes inferioribus prælatis relinquere. Ista profecto est reformatio, quam Basilienses tam ardenti concupiscentia tanto tempore procurant; qui utinam tanto studio emendatio-

dationi vitæ expurgandisque moribus deformibus intendissent; quanto ad evacuandum jura apostolicæ sedis, ad gloriam illius supprimendam, & ad Romani pontificis statum extinguendum inardescunt. Iste profecto est hamus, cum quo ad perficiendum impietatem conceptam favores principum & prælatorum piscari moliti sunt; non advertentes, fallaces homines, quod in omnibus istis nihil aliud summus pontifex attentavit vel fecit, quam uti jure suo, cum, ut scribitur in ca. *sacrosancta*, dist. 22. ex auctoritate sancti Anacleti martyris: *apostolica sedes caput & cardo a Domino, & non ab alio, instituta est; & sicut cardine ostium regitur; sic hujus sanctæ apostolicæ sedis auctoritate omnes ecclesiæ Domino disponente reguntur*. Item extrav. de præbend. lib. 6. ca. *licet*, „dispositio ecclesiarum & omnium beneficiorum mundi ad eudem apostolicam noscitur pertinere. Item in Clementin. extrav. ut lite pendente, ca. *si duobus*, dicitur quod ad Romani pontificis auctoritatem ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum plena & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere. Sed non obstante quod Basilienses dicentes sanctissimum dominum nostrum non servare electiones, & collationes beneficiorum ordinariis relinquere, & in parte falsa loquuntur; audiamus quid eis responderit, & quam sancte, ac juste sanctissimus dominus noster, qui ad omnem reformationem justam & honestam ita semper paratus est, & fuit; ut se nemo in ea re expectanda præcedat; respondit enim primo, ut ita tali discretionis lima decreta sua temperarent & moderarentur, ut jura apostolicæ sedis a summo omnium capite Christo concessa non læderentur; sicuti per sanctos patres in conciliis universalibus semper observatum est. Secundo, quod provideretur necessitatibus & statui Romani pontificis, capitis, & principis ecclesiæ, sicut naturali & divino jure, atque pollicitatione solemni in generali congregatione facta tenebantur; providerent etiam dominis cardinalibus, qui Romano pontifici in universalibus ecclesiæ rebus adsistunt; & eo maxime tempore quo per intemperantiam quorumdam, ipsis etiam Basiliensibus procurantibus, denudatus erat terris ecclesiæ & patrimonio sancti Petri. Quis tam demens & excoecatus malitia, ut hanc sanctissimam domini nostri responsionem justam ac humanissimam esse non videat? intelligatque quod hoc non sit fugere reformationem; quemadmodum Basilienses garriunt; sed promovere, & non velle patrum statuta divellere, sed firmare?

Cæterum quam falsum quoque sit, quod ajunt, sua omnia exposuisse pro reformatione fienda, omnibus notum est. Ista dicere possunt sine rubore falsitatis hi, qui magnas pecuniarum summas illos sibi accumulare non noverunt; tum de præsumptis indulgentiis datis per eos sub colore pietatis reductionis Græcorum; tum de decimis & semidecimis in pluribus locis impositis & collectis; tum de spoliis apostolicæ cameræ; tum ex subsidiis præstitis ab æmulis privatas habentibus inimicitias adversus sanctissimum dominum nostrum; tum de sacrilegis praticis præsumptæ cancellariæ eorum, & similibus, quæ notissima sunt eis, qui mores eorum & praticas, quibus in munitionem atque præsidium principatus sui, in demolitionem apostolicæ sedis statusque sanctissimi domini nostri usi sunt, longo tempore cognoverunt. Unde plurimos, qui primo pauperrimi erant, maximas inter eos sibi aggregasse divitias negare possunt.

Patefacto jam apertissime invalida falsaque esse fundamenta, quibus errores suos Basilienses colorare nisi sunt; reliquum est jam illos ostendere linguas suas etiam docuisse loqui mendacium circa multa, quæ in tractatu reductionis Græcorum sanctissimo domino nostro impudenter objiciunt. In primis quidem falsum est quod ajunt, quod cum anno 1434. venissent oratores Græcorum Basileam, & tractaretur cum eis, ut anno sequenti imperator Romæorum, & patriarcha Constantinopolitanus cum cæteris ex oriente venirent ad aliquem locum nominandum per concilium; sanctissimus dominus noster interim misit dominum Christophorum Carratronem, nunc episcopum Coronensem, ad Constantinopolim, ut ibidem fieret conventio Latinorum & Græcorum, & non venirent citra mare. Falsa prorsus objectio; notum quippe Græcis & exploratissimum est universis tunc in curia Romana existentibus, quod dominus noster a principio sui pontificatus pio desiderio unionis Græcorum inflammatus, antequam Basilienses umquam animo Græcorum reductionem conciperent, viam illam intentam prius a foelicis recordationis papa Martino, prædecessore suo, cum Græcis coepit pertractare, videlicet ut legatus aliquis a latere cum aliquibus prælatis, notabilibus magistris in theologia, & doctoribus in Constantinopolim mitteretur, non quidem ad synodum oecumenicam sive universalem celebrandam; sed, ut quibusdam difficultatibus facile submotis, vias praticaret, quibus celerius faciliusque sancta unio perfici posset. Sed ecce hujusce currente tractatu non patientes Basilienses tam gloriosum opus studio sanctissimi domini nostri consummari, utque sub colore reductionis Græcorum synodus ipsa extenderetur in longum, celerrime nuntios mittunt Constantinopolim, videlicet episcopum Sedensem & Provincialem fratrum Eremitarum beati Augustini provinciæ Lombardiæ, ambos de dominio ducis Mediolanensis, qui variis promissionibus & informationibus tandem inducunt imperatorem & patriarcham ad mittendum oratores suos Basileam expensis ejusdem synodi. Quibus venientibus Basilienses aliam longe diversam deliberationem concluserunt cum eis, licet præfati oratores habuissent in mandatis ab imperatore & patriarcha nihil concludere cum patribus concilii, nisi prius habito consensu Romani pontificis; quam deliberationem decreto firmantes, oratorem mittunt ad sanctissimum dominum nostrum, qui eum re-

requirere habeant, ut præfatam deliberationem consensu suo approbet & confirmet. Quæ res merito sanctitati suæ admirationem intulit & displicentiam. Admirationem quidem, quia de re tam gravi & ardua, qua major in ecclesia esse non poterat, & tot mensibus agitata, per eos contra honestæ & antiquæ consuetudinis normas nihil ei antea intimatum esset. Non advertentes quod ei, ut supremo pastori totius gregis dominici, de salute christiani populi & reductione oberrantium ovium principalis incumberet dispositio. Præterea hoc apud sanctos patres semper observatum legitur, ut si quod umquam ullo tempore pietati christianæ religionis adversum ortum esset, aut quod magni & ardui disponendum urgeret necessitas, & maxime per viam universalis oecumenici concilii, consulebatur in primis apostolica sedes, quæ sicut sacerdotalis mater est dignitatis; ita ecclesiasticæ est magistra rationis, ut ait sanctus Leo papa; & inde consilium, ratio, authoritas & auxilium expectabatur. Displicuit præterea, & merito, conclusio præfata sanctitati suæ, pro eo quod apostolicæ sedi, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum, cui honor a sanctis universalibus synodis, a sanctis patribus, ab imperatoribus, a regibus, ab orbe universo semper est exhibitus; tam parum ab illis patribus deferebatur. Verum hæc omnia humanissimus pater, dominus noster, prædictæ unionis desiderii flamma succensus, patientissime tolerans, ne optatissimæ rei ruptura sequeretur, ne aliqui putarent ipsum huic rei impedimentum afferre, consensum dedit, omnem viam gratam habens per quam ea res tam sancta, tam necessaria, tam ardenti animo concupita effectum esset habitura.

Secundo, objiciunt sanctissimo domino nostro, quod impedimenta multa præstiterit apud Avinionenses & alibi, ne ipsi Basilienses haberent pecunias. Objectio certe vana, ut ipsa gesta publica demonstrant. Nam sanctissimus dominus noster, dato præfato assensu, desiderio unionis Græcorum magis ac magis incensus, cupiens ut hoc tam salubre propositum foelicem sortiretur effectum, de venerabilium fratrum suorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio atque assensu misit Basileam reverendissimos totique orbi clarissimos patres dominos cardinales scilicet Sanctæ Crucis & Sancti Petri, apostolicæ sedis legatos, dans eis inter cætera facultatem ea omnia tractandi & agendi, quæ memoratæ unioni quomodolibet profutura viderentur. Instituerunt illi pro illorum sapientia & prudentia, ut locus eligeretur pro futuro oecumenico concilio celebrando, qui & gerendis rebus & Græcis & domino nostro esset accommodus; sicut etiam christianissimus rex Franciæ per suam solemnem ambassiatam exhortatus fuerat; attendentes quod, ut dicitur Matthæi V. *non propter locum gentem, sed propter gentem locum dominus elegit*; & illud Gregor. in ca. *novit*, II. dist. *non enim pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt*. Qui reverendissimi patres, licet omni studio omnique diligentia pro hac

A sancta & justa petitione laboraverint, offerentes ex parte sanctissimi domini nostri præsidia, subsidia, & indulgentias dare generales, ubi opus esset; crassante tamen quorumdam malitia nihil obtinere potuerunt. Nam ubi tempus eligendi locum advenit, tantus fuit in quibusdam privatarum passionum livoris, & ambitionis impulsus, ut magis oriretur divisionis occidentalis ecclesiæ timor, quam futuræ unionis Latinorum atque Græcorum spes. Electa namque est per nonnullos, quos major pars turbæ popularis in concilio sequuta est, civitas Avenionensis; quam electionem sanctissimus dominus noster, multis justis & rationabilibus causis, gratam minime habere potuit;

B tum quia civitas illa nec nominata nec compræhensa erat in decreto facto cum Græcis de eligendo loco de oecumenico concilio celebrando; tum quia a Græcis sæpenumero apertis protestationibus repudiata; tum quia civitas illa distantia sua ab Italia sanctissimo domino nostro, tam propter invalitudinem corporis, quam propter guerrarum Italiæ pressuram non erat locus accommodus; tum quia illorum cogitatus tendere in malas partes noverat; quæ nunc in oculis universorum detectæ sunt; tum quia multis principibus non usquequaque locus ille erat securus. Quibus consideratis, cum clarissimum foret Avinionenses in

C hac re frustra exposituros pecunias; quis, nisi mente vacuus, redarguerit sanctissimum dominum nostrum, quod avvisaverit Avinionenses de hoc, ut pius pater; & jusserit, tamquam dominus subditis, ne bona sua exponerent perditioni; & non magis commendaret, qui charitatis & dignitatis suæ adimplevit officium.

Tertio, consequenter objiciunt sanctissimo domino nostro, quod noluerit dare salvum conductum, omnibus aliis principibus dantibus & concedentibus. Objectio certe frivola; ad quid sanctissimus dominus noster salvum conductum dedisset pro locis ad quæ noverat Græcos protestatos esse numquam

D venturos?

Quarto, objiciunt sanctissimo domino nostro Basilienses, quod impediverit quod unio fieret Græcorum cum bona pace & cum unione ecclesiæ Latinæ. In qua parte Basilienses, quod docuerint linguas suas loqui mendacium, probatur manifeste ex diligentiis factis per dominum nostrum, ut cum pace ecclesiæ Latinæ unio fieret orientalium: unde idem dominus noster cum ex loci Avinionensis electione, causis superius adnotatis, animadverteret non solum unionem illam desideratissimam, nisi aliter provideretur, non secuturam; verum in ipsa quoque occidentali ecclesia novitates noxias,

E scandala plurima emersura; cupiens, sicut ex pastoralis officii debito tenebatur, tantis periculis occurrere, de prædictorum fratrum suorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, destinato ad concilium Basiliense reverendissimo patre domino Tarrantino, per suas litteras commisit dominis cardinalibus apostolicæ sedis legatis, videlicet Sancti Petri, & Sanctæ Sabinæ, atque præfato domino Tarrantino, ut

ANNO CHRISTI 1446.

ut iterum universos exhortarentur patres existentes in concilio, ut vellent ob laudem & reverentiam Dei ac salvatoris nostri Jesu Christi, & per aspersionem sui prætiosissimi sanguinis, pro pace & foelici tantarum rerum continuatione, locum eligere pro hujusmodi transferendo concilio, qui gratus esset Græcis & suæ sanctitati, atque accessu facilis, rogantes eos, ut, disceptationibus & dissensionibus subductis de medio, ambulantes in rectitudine & in simplicitate cordis jactarent in Domino cogitatus suos, ac de Deo confidentes in suis conciliis charitatis legibus obsequerentur, quæ juxta Apostolum non irritatur, non cogitat malum, non acquirit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate; sed e contra patiens est, benigna est, & his similia; pro affectione sanctitatis suæ, ut cum pace omnia fierent, existentibus in concilio tranquilla proponenda mandavit. Injunxitque præterea legatis ipsis & præsidentibus nihil omittere, per quæ ad optatum tantæ rei effectum pacifice perveniri posset. Sperabat autem sanctitas sua has justissimas petitiones patres in concilio existentes pro eo maxime non negaturos, sed facillime concessuros; cum ex decreto adhæsionis expresse constituissent, ac solemniter promisissent, quod nemo ipsorum esset, qui pedes ejus, ut beati Petri, non oscularetur & vicarium Christi non honoraret; quod esset concilii caput, & quod omnes ad eum respicerent, & ei complacerent atque obsequerentur, & quantum cum Deo possent sanctitati suæ servire curarent; offerentes etiam quidquid dici aut cogitari posset pro honore & statu, tam sanctitatis suæ, quam suorum. Sed Basilienses non emolliti dulcedine tam piæ obsecrationis, nec reverentia tanti patris, nec sacramento pollicitationis factæ, ne dum reverendissimos patres legatos, tam pia, tam sancta, & salutaria postulantes, non exaudierunt; verum etiam ad decretandum civitatis Avinionensis electionem ipso jure nullam, renitentibus etiam apostolicæ sedis legatis, procedere temptarunt. Tentatio plane judicata a gravissimis patribus præsumptuosa nimis & plurimum execranda, velle decretare locum contra decretum concilii, contra jus, contra fidem compactarum cum Græcis, contra publicam protestationem Græcorum, contra apostolicæ sedis dispositionem, contra pium desiderium summi pontificis, & apostolicis legatis cum pluribus aliis prælatis & notabilibus patribus renitentibus; atque ad novam loci alterius electionem procedendum esse decernentibus. Ex qua scandalosa disceptatione formidantes reverendissimi domini legati & alii, qui locum tantæ rei idoneum in decreto compræhensum Græcis & Latinis eligere intendebant, secuturum scissuræ periculum, pro pace cesserunt his qui Avinionem eligere contendebant; licet se adventui & unioni Græcorum non satis consulere nec honori ecclesiæ intelligerent; & constituto Avinionensibus termino ut per totum mensem januarii concilium certificarent de mutuo pecuniarum, & aliis necessariis rebus; & si decurso termino nihil fecissent, de electione alterius loci præfati domini legati patres concilii solicitarunt; cumque omnino repugnarent, etsi satis periculose, qui Avinionem elegerant, aliam dilationem, ut majus scandalum vitarent, concedere decreverunt. Unde approbantibus cunctis & firmantibus, in hanc conclusionem deventum est, ut secundo induciæ darentur, ea conditione adjuncta, quod si civitas Avinionensis non satisfaceret realiter & cum effectu in numerata pecunia de mutuo constituto, intra terminum triginta dierum, & de hoc sacrum concilium . . . . & teneretur, esset legitime certificatum infra duodecim dies; post triginta dies immediate sequentes, ex tunc sacrum concilium posset & teneretur ad electionem alterius loci procedere, & sibi & universali ecclesiæ aliunde providere. Qua dilatione secunda discursa inutiliter, Avinionentibus infra conditum terminum non solventibus; ne opus sanctæ unionis Græcorum impediretur, & ne occidentalis ecclesia in his quæ promiserat Græcis deficeret, instantibus Græcis ut alius locus eligeretur, facta primo solemni exhortatione & requisitione per dominos legatos & præsidentes concilii, processum est per eos & alios ex prælatis, & gravissimis ac religiosis patribus plurimos, saniorem partem ipsius concili facientes, ad alterius loci electionem, juxta conclusionem superius expressam; quæ concordi omnium patrum ipsius synodi sententia fuerat conclusa; & electa est Florentia, aut Utinum, aut alius locus quivis in Italia in decreto compræhensus, qui galeas & alia necessaria maturius præparasset, prout ex decreto inde confecto plenius demonstratur. Non autem sunt hic prætereunda silentio media pacis & concordiæ per dominos legatos & præsidentes & patres de eorum parte oblata Basiliensibus, quæ luce clarius attestantur, veraciter ipsos Basilienses, & non sanctissimum dominum nostrum, impedimenta præstitisse ut unio Græcorum cum pace fieret Latinorum. Obtulerunt autem præfati domini legati, orta tempestate & turbatione super decretatione electionum diversorum locorum, super his verbis formaliter: Primo, in genere sumus contenti quod alia pars possit decretare conclusionem locorum, dum modo taliter fiat, ut unio Græcorum non pereat. Secundo, quod similiter Avenie decretetur & Sabaudia, sed addatur quod si Græci non possint vel nolint venire ad Avinionem vel Sabaudiam; tunc alius locus intelligatur electus ad quem velint venire. Tertio, ne propter istam abjectionem Avinionenses retrahantur a solvendo, fiat sic, quod ille locus ex nunc subrogandus solvat totum, quod restat solvendum; & sic ambassiatores ibunt & laborabunt pro Avinione & Sabaudia cum pecuniis alienis. Quarto, quod vadant galeæ ipsorum & nostræ; sed suæ vadant plus, & si possunt obtinere Avinionem vel Sabaudiam, bene est; & nostræ revertantur vacuæ; si autem suæ galeæ non possunt adducere Græcos, tunc nostræ adducant: ne tantum bonum perdatur.

Quinto, ad tollendam istam discordiam plura loca nominentur Græcis, & detur electio ipsis Græcis, cum hoc quod Avinionenses non habeant amplius exbursare, quam exbursaverint. Sexto, quod cum istis ambassiatoribus qui missi sunt, addantur aliqui alii, & committatur ipsis quod omnem diligentiam faciant pro Avinione & Sabaudia; sed quod nullatenus revertantur sine Græcis, nec remaneant, propter locum aut portum; & multa similia oblata sunt: & finaliter dixerunt sic in forma domini legati, ut publica testantur instrumenta: *Contenti sumus de omni via immaginabili ad honorem alterius partis; dummodo negotium Græcorum non pereat; cum boc quod quæcumque via de prædictis acceptaretur, provideri debeat indemnitati Avinionensium; taliter quod ea quæ exposuerunt, integraliter recuperent.* Sed pars alia nullam viam acceptavit etiam oblatam per aliquos ex suis; sed semper stare voluit in Avinione; de quo certe dolendum est, quod tanta illorum hominum ad Avinionem habita est consideratio, & non ad honorem Dei, ad pacem & unitatem ecclesiæ, & bonum publicum christianorum. Ubi plane quilibet etiam parvulus intelligere potest quod factum Græcorum non quærebatur ab illis propter unionem Græcorum & salutem animarum; quoniam si Græcorum salutem veraciter sitivissent, non certassent procul dubio de isto vel de illo loco, sed ubi melius fieri potuisset: cum ut allegatum ex Gregorio, *non pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt.* Ubi maxime stupendum est, quam cito de illorum hominum memoria exciderunt verba, quæ in decreto suo cum Græcis ad aures totius orbis destinarunt; ajunt enim; *quid utilius ac fructuosius ab exordio nascentis ecclesiæ populus christianus umquam vidit vel audivit, quam quod tam diuturnum ac perniciosum scisma penitus extirpetur? Quid igitur pro tam piis & salutaribus rebus per christifideles tentandum, faciendum, & curandum esset; quis catholicus pro tanto nominis christiani & fidei orthodoxæ incremento non modo caducam hujus mundi substantiam, sed & corpus & animam exponere non deberet; nec expedire ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligatur?* Hæc sunt verba illorum hominum. Intelligunt jam christiani si Basilienses docuerint opere quod prædicaverunt. Quis non videat verba illa ficta fuisse, non de veræ charitatis fonte, sed hypocrisis emanata? Quorum Basiliensium execrandam obstinationem & diabolicam perfidiam animadvertentes præfati domini legati, protestati sunt coram Deo & omnibus sanctis, quod per eos non stabat quin bona concordia fieret; sed propter illos qui rationabiles vias concordiæ recipere vel admittere nolebant: & quod mala, & scandala, & pericula gravia, quæ ex hac discordia imminerent, illis coram divino judicio imputarentur; quoniam ipsi coacti essent jus suum tueri, & defendere, & pro defensione sua congruis remediis providere: cum nihil aliud coram Deo in his negociis intenderent, quam dare omnem possibilem diligentiam, quod ecclesia non repræhendatur de violatione promissorum, & tractatus unionis Græcorum cum vituperio ecclesiæ Latinæ non pereat, de quibus omnibus requisiti sunt notarii. Græcorum autem oratores, qui diebus illis Basileæ commorantes, animos patrum concilii tanta varietate coecatos intellexerant, electionem de Avinione rationibus supernominatis repudiantes, electionem factam per dominos legatos & pios patres eos sequentes, habentes gratissimam, & legitimam, profecti sunt ad sanctissimum dominum nostrum una cum oratoribus præfatorum reverendissimorum reverendorumque patrum, qui auctoritate concilii in hac re ad eos, sicut in superioribus dictum est, devoluta veram synodum constituebant: qui multa precum instantia sanctitatem ejus exorati sunt, ut præfatum electionis decretum de Florentia aut Utino, aut de quovis alio loco in Italia, qui necessaria pro Græcis maturius præparasset, admittere & confirmare dignaretur. Quæ omnia sanctissimus dominus noster attentius considerans, conspiciensque rem eo devenisse, ut præfatos oratores necessario exaudire cogeretur; nec superesse modum alium prosequendi operis tam pii, & servandi honoris ecclesiæ Latinæ de consilio & assensu dominorum cardinalium, electionem prædictam in generali consistorio admisit & confirmavit; ac demum pro ipsius felici executione, providentissimus pater dedit operam non sine magnis laboribus & expensis; ut cum præfatis oratoribus quatuor galeæ & alia mitterentur, quæ pro ipsorum Græcorum adventu erant necessaria. Hæc autem ubi didicerit qui in Basilea Avinionem prætulerant, pro inordinatis quibus agitabantur affectibus turbati, vehementique commoti furore, multa ad perturbandum prædicta imaginati sunt: inter quæ, quod plus cæteris omnibus habet admirationis, præsumptionis, & sceleris, ausi sunt contra rationem, contra justitiam, contra dispositionem Dei, contra reverentiam sanctorum canonum, contra statuta Spiritus Sancti, adversus sanctæ antiquitatis exempla, adversus summum pontificem universalis ecclesiæ caput, Christi indubitatum vicarium, conflare monitorium quoddam, plenum convitiis, blasphemiis, & detractionibus; licet, ut non fieret, præfati domini legati multique alii venerandissimi patres, & regum & principum oratores variis modis obsisterent: clamantes ex illo multa scandala in ecclesia profectura. Quos cum sanctissimus dominus noster omnino in scissuram universalis ecclesiæ furere animadverteret, publica necessitate cogente, de dominorum cardinalium consilio & assensu, pluribus aliis prælatis & doctissimis patribus idipsum consulentibus & approbantibus, auctoritate sibi a Christo data concilium transtulit in Ferrariam, civitatem omnibus liberam & securam, in decreto comprehensam, Græcis gratam, rebusque gerendis accommodatissimam; & deinde perurgente peste transtulit in civitatem Florentiam. Basilienses vero, insania vecti, prædictum monitorium festinant

ANNO CHRISTI 1446.

nant non modo destinare ad omnes principes partium occidentalium, ut eorum animos a devotione averterent sanctissimi domini nostri; sed quod magis lacrimabile est, in Constantinopolim mittunt, ut orientales viso hujuscemodi libello famoso, futurum in ecclesia nostra suspicarentur scisma; & ab adventu ad partes Latinorum se retraherent. Porro domini Græci qui Basiliensium corruptos & depravatos animos noverant atque mendaces, vilipendentes præfatum monitorium, tamquam insaniam quamdam & stultitiam, prosequti sunt iter tractatus, celitus inspirante, unionis. Quibus venientibus ad sanctissimum dominum nostrum, verum & indubitatum caput universalis ecclesiæ, vera & indubitata celebrata extitit oecumenica synodus; quidquid hæretici Basilienses mentiantur; in qua, omnipotentis Dei clementia operante, unio facta est. Quibus omnibus consideratis, clarissimum est Basilienses mentitos esse, dicentes, sanctissimum dominum nostrum impedimenta præstitisse ne unio Græcorum fieret cum pace Latinorum, qui omnem curam & diligentiam dedit, ut cum pace omnium tractatus pacis & unionis concluderetur Græcorum.

Objiciunt quinto loco, sanctissimo domino nostro Basilienses, quod impedimenta præstiterit ne Græci venirent ad eos; dicunt enim quod sancta synodus omnem possibilitatem pro Græcorum conductione impendit, mittens oratores suos & galeas Constantinopolim ut Græcos adducerent, obtulitque ipsis Græcis per suos oratores compleri omnia, quæ eis promissa fuerant, si advenire voluissent; nec in aliquo defecit ipsa sancta synodus, sperans semper ipsos Græcos venire debere ad locum nominatum per eandem synodum, sicut cum eis conventum erat. Neque dubium esse debet, inquiunt, cuique christiano, quod si juvare voluisset sanctissimus dominus noster, sicut restitit & impedivit, fuissent adducti. Objectio plane tot quasi mendaciis composita, quot ex partibus constat: quomodo non sunt veriti dicere omnem eos possibilitatem impendisse pro utilitate Græcorum, qui ita pertinacissimis animis laborarunt, ut si Græci non valerent aut nollent ad loca per ipsos Basilienses electa venire, ab adventu ad Latinas partes retraherent omnino? Quomodo omnem possibilitatem impenderunt pro conductione Græcorum, qui nec preces eorum, nec Romani pontificis, nec dominorum cardinalium & præsidentium concilii devotissime supplicantium, ut locus eligeretur Græcis gratus, & præsentiæ sanctitatis domini nostri accommodus, audire voluerint? Quomodo falsa loqui tam aperte non sunt veriti, qui vias possibiles, rationabiles, & justissimas oblatas eis, de quibus parum ante commemoratum est, ut cum pace totius ecclesiæ Græci adducerentur, tam impudenter respuerunt? Præterea quod falsum sit, quod ajunt, oratores cum galeis misisse Constantinopolim ut Græcos adducerent, nec in aliquo defecisse quod promiserant, manifestum est; quia nec galeas suf-ficientes, nec trecentos balistarios, de quibus pollicitum fuerat in decreto conventionali, miserunt. Qualiter autem defecerunt Basilienses Græcis in erectione loci, superius plenissime dictum est. Cæterum præterquam frivolum sit, quod semper se sperasse dicunt, Græcos venire debere ad locum nominatum per eos; spes certe vana & frivola; qua enim ratione sperabant illos debere venire ad loca electa per eos, qui loca elegerant contra mentem Græcorum, quos protestatos noverant coram tota synodo numquam ad illa loca accessuros, utpote quæ in decreto conventionali nec nominata nec comprehensa erant? Quomodo præterea sperabant illos venire, quos sciebant electionem factam per dominos legatos & alios patres eos sequentes de locis in decreto compræhensis acceptasse, requivisseque sanctissimum dominum nostrum illam eis confirmari? Demum quod apertissime mentiantur Basilienses dicentes sanctissimum dominum nostrum restitisse & impedivisse ne Græci adducerentur per oratores illorum; patet manifeste non modo ex superioribus; sed etiam ex his quæ in Constantinopolim veraciter gesta sunt. Cum enim Basiliensium oratores pro mense octobris venissent in Constantinopolim, omni studio curarunt, promissionibus, & minis impedire adventum Græcorum, si cum eis venire nollent; comminantes quod omnes principes Latini, quorum habebant salvosconductus & literas, amodo illis essent adversarii, si non venirent in Basileam, aut Subaudiam, aut in Avinionem, & per portum Avinioni propinquiorem; nec ab ipsis unquam haberent subsidium; immo toto posse impedirent ne sibi daretur oecumenicum concilium. Si vero cum illis venire vellent, promittebant illis magnam armatam contra Turcos, pollicitantes concilium daturum cruciatam omnibus arma contra Turcos sumentibus. Multis & aliis variis sed vanis argumentationibus illos ad hoc inducere conati sunt. Oratores vero sanctissimi domini nostri & patrum, apud quos in hac re authoritas synodi residebat, non illo furore usi sunt; sed spiritu charitatis, & mansuetudinis ponentes in optione dominorum Grægorum, sicut in mandatis acceperant, tam a sanctissimo domino nostro quam a legatis & præsidentibus concilii, ut dummodo venirent ad locum ecclesiæ Latinæ, eligerent quas galeas, quem portum, quem locum vellent; unde capitulum unum instructionum datarum oratoribus sanctissimi domini nostri & patrum supradictorum missis in Constantinopolim est formaliter quod sequitur: *si forsitam galeæ ex Nitia cum oratoribus qui modo sunt in Avinione prævenirent vos in Constantinopolim, vel occurrerint, permittatis ipsos agere cum Græcis & in nullo eis impedite: & si possint efficere ut Græci veniant ad loca per ipsos nominata, habete patientiam, in nullo resistentes, ut omnes intelligant non vos esse ad impediendum missos; ac nos procedere in hoc negotio sancta & recta intentione, sicuti certe est; nihil enim aliud quæsivimus nec quærimus, nisi ut hoc sanctum* Sic.

Anno Christi 1446. 1441.

ctum opus non pereat, præsertim cum opprobriis ecclesiæ nostræ. Si vero illud nequeant obtinere, tunc, ne sancta unio impediatur nec etiam concilium videatur deficere in promissis, prosequamini electionem nostram, & omni diligentia satagite conducere vobiscum Græcos; quoniam verisimiliter sperandum est, si conveniamus invicem in concilio oecumenico, sequi debere unionem. Si vero, ut prædictum est, ipsi oratores Basiliensium concurrant vobiscum in Constantinopolim, abstinete a jurgiis contumeliis & contentionibus; sed cum omni modestia, patientia & mansuetudine injunctam vobis legationem exequamini in nomine Salvatoris nostri Jesu Christi, qui vos feliciter conducat. Hæc ibi. Quæ omnia oratores sanctissimi domini nostri, tamquam pacis angeli, impleverunt. Sed audiamus ad aperiendam hypocrisim & impudentiam Basiliensium, quid dominus imperator Romæorum fecerit. Advocavit ad se oratores Basiliensium, & benignissimis exhortationibus, pro ejus prudentia, allocutus est, eos ad pacem & concordiam ad charitatem inducens, dicens se velle venire cum illis ad Venetias vel ad portum aliquem Italiæ, quem facilitate transitus, propinquitate, & securitate commodiorem noverat; & ibi tractare de loco concordi, ut cum pace omnium utriusque ecclesiæ unio feliciter concluderetur. Basilienses vero, sicut homines qui non pacem, non charitatem, non zelum salutis animarum, sed more basilisci venenum impietatis & malignitatis ventre conceperant; hæc tam salubria pacis & amoris hortamenta spreverunt. Quorum animos cum dominus imperator ab omni via pacis alienatos animadverteret, non parum admiratus & scandalizatus, quia intuebatur illos non unitatem quærere, sed aliquid aliud sinistrum in ecclesia, sub specie pietatis, dimisit illos. Illi vero, quasi furentes, alta & ampullosa verba comminationum & protestationum fulminantes, recesserunt. Imperator vero & patriarcha aliique domini Græci, cognoscentes fidem, pietatem, veritatem, & sanctæ intentionis rectitudinem, quam sanctissimus dominus noster in hoc opere semper habuerat, galeas oratorum sanctitatis suæ & patrum, qui veram synodum repræsentabant, ascenderunt. Quibus venientibus, Sancto Spiritu operante, unio facta est, sicut dictum est. Intelligunt jam universi christiani, qui pacis semitas rimari noverunt, quam apertissime damnatissimi Basilienses linguas suas docuerint loqui mendacium, objicientes sanctissimo domino nostro pacis impedimenta & scandala, quæ ipsi orbis scandalizatores & divisores ecclesiæ manifestum est perpetrasse.

Ad illud vero quod Basilienses inique & impie objiciunt sanctissimo domino nostro, quod Græcorum unioni tanta cura tamque ardenti studio intenderit, ut vel in papatu se perpetuaret, aut reformationem ecclesiæ impediret; vel in suis sustineretur criminibus; superfluum est aliquid respondere. Notissimum quippe est omnibus illos linguam suam docuisse mendacium loqui, qui noverunt sanctissimum dominum nostrum in minoribus etiam constitutum, antea quam de papatu ejus esset hominum cogitatus, divisionem orientalis & occidentalis ecclesiæ ægre ac molestissime ferentem, præfata, utpote cœlesti desiderio succensum, multa diligentia institisse in concilio Constantiensi primum; tum etiam apud fœlicis recordationis Martinum papam prædecessorem suum. Cæterum nota est horum hominum malitia universis, qui noverunt ardentem animum & mentis alacritatem, quibus sanctissimus dominus noster rem hanc suscepit, & sollecitudines pias quibus prosecutus est in principio creationis suæ, antequam Sathanas sibi hostes aliquos susci-taret.

Sed demum Basilienses obiiciunt: quid prodest domino Eugenio cæteros ad fidem convertere; si ipse in schismate & hæresi permanere vellet? Si cæteros vellet unire & se ab ecclesia catholica separare? Objectio plane malitiosa & stulta; malitiosa quidem quia miseri de felicitate laborum & piorum studiorum sanctissimi domini nostri tabescentes, nebulis ferulentæ detractionis obscurare clarissima omnique futuro sæculo celeberrima illius opera moliuntur, & amplissima sanctitatis illius merita parvi facere; ajunt enim mentientes illum in schismate & hæresi permanere; qui nedum schismatici & hæretici sed, schismatum duces & totius divisionis authores cæca & obstinata dementia a fide & unitate universalis ecclesiæ separati sunt. Stultam proinde objectionem illam dicimus, quoniam non nisi sensu vacuus verba talia proferret. Arbitrantur amentes & perfidi homines, ut quisquam in schismate & hæresi permaneat, & fidem communionemque ejus suscipientes ad Christi fidem contulisse dicatur & ad unitatem universalis ecclesia conduxisse; non intelligentes, ignorantissimi homines, quod juxta apostolum ad Cor. VI. *non est conventio Christi ad Belial.* Cum ergo Græci in una fide & charitate cum sanctissimo domino nostro Eugenio & apostolica sede universaque ejus sancta synodo Florentiæ convenientes, omnipotentis Dei efficiente clementia, fidem & unitatem universalis ecclesiæ susceperint; quid miseri & vaniloqui schismatici & hæretici Basilienses tot stultitias garriunt? de quibus jam aperte demonstratum est propriissime verificatum esse verbum prophetæ, quod in exordio hujus responsionis ad sacrilegam illorum invectivam pro themate sumpsimus, videlicet quod *docuerunt linguam suam loqui mendacium, & ut inique agerent laborarunt.* Et recte propheta illos laborasse dicit, quia cum Basilienses facile habere potuerint iter rectum, Græcorum exemplo obedientiam & doctrinam suscipiendo apostolicæ sedis & sanctissimi domini nostri Eugenii, devios sequuntur anfractus, planum deserunt, ut in tenebris cœci ac debiles jaceant. Mirum profecto? negocium Basilienses fugiunt; & Græci & Armoeni sequuntur; proximi derelinquunt fidem, derelinquunt ecclesiam; & alienigeni complectuntur. Sola Basiliensis congregatio obcœcata tenebris sanctissimum domi-

Locus turbatus.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

dominum nostrum Eugenium, fidelem catholicum non cognoscit, quem omnes reges & principes Christiani, uno excepto, quem erroribus suis infascinatum in apostaticum evexit, ut patrem omnium christianorum caput & pastorem venerantur & colunt. Ubi non parum considerandum est, quanta fuerit & sit illorum hominum perfidorum Basiliensium cordibus duritia, quos nec scripturarum, & sanctorum patrum authoritas, & unitatis ecclesiæ amor, nec animarum zelus, nec proprii honoris respectus, nec Græcorum supplicantium & protestantium clamores, nec Latinorum regum & principum preces & humanitas, nec mansuetudo paterna sanctissimi domini nostri Eugenii ab impietate concepta potuerint revocare: ut merito illos magis perfidiæ quam fidei gratia quisquam arbitretur convenisse. Animadvertunt jam luce clarius universi, qui christiano nomine gloriantur, quam juste, quam sancte congregatio perfida Basiliensium, utpote quæ in eversionem fidei & unitatis ecclesiæ agitata est, tamquam schismatica & hæretica a sanctissimo domino nostro Eugenio & universali ecclesia condemnata sit & reprobata; quam rationabiliter idem sanctissimus dominus noster exhortatus fuerit cunctos christianos populos illorum tamquam putridorum membrorum & scabiosarum ovium consortia vitare, ne contagione pestifera plurimos perderent. Contra quos, nisi a pravitate concepta sensus suos in brevi correxerint; opus erit per catholicos principes, qui ecclesiam Dei susciperent, ut ex veteri instituto solitum est contra inimicos fidei catholicæ & adversarios pacis & unitatis ecclesiæ, finaliter provideri. Verum ne ecclesia sancta tantis perturbationibus, superba illorum elatione vexetur, orandus est omnipotens Deus qui vult omnes homines salvos fieri & neminem vult perire, ut Basilienses errorum tenebris caligantes ita dignetur lumine claritatis suæ respicere, ut hæretica pravitate deposita, ad veritatem catholicæ fidei, & universalis ecclesiæ citò redeant unitatem. Nos vero supersedentes respondere multis aliis vaniloquis sermonibus ipsorum Basiliensium, & brevitatis gratia, & quia ad illos intendere non sit opus, finem præsentis responsionis facientes, hortamur & obsecramus pro nostræ parvitatis zelo sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam IV. universalis ecclesiæ indubitatum pastorem, & reverendissimos dominos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, cæterosque pios ecclesiæ patres in hac universali synodo Florentina in christi nomine congregatos, talem legem celebrandis in futurum conciliis generalibus, de modo, de ordine, de tempore, de personis, de mensura potestatis imponere; ut quæ in salutem reipublicæ sunt instituta non vergant quorumdam perfidorum hominum temeritate in illius interitum & ruinam; sicut de Basiliensi synodo heu! experitur universalis ecclesia; quod ipse præstare dignetur Jesus Christus caput ecclesiæ & salvator corporis ejus qui est in sæcula benedictus. Amen.

Ista responsio fuit composita per dominum Joannem de Turrecremata presbyterum cardinalem Sancti Sixti, dum esset Bituris apud illustrissimum regem Franciæ orator sanctissimi domini nostri Eugenii papæ IV.

AD CONCILIUM BASILEENSE

APPENDIX II.

IN alteram hanc Concilii Basileensis appendicem ea me collecturum spopondi documenta, quæ de Mediceis codicibus accepta ex Cl. Viro Laurentio Mehus expectabam. Fidem nunc meam libero, ea tradens quæ a viro beneficentissimo accepi; cum tamen horum nonnulla, acta pro causa Basileensi apud Anglos contineant, iis adjungenda censui ea quæ de causa illa dedit novissimus Anglicanorum conciliorum Collector, quo simul omnibus collatis alia ex aliis illustrentur, atque exponantur.

EA, QUÆ PER AMBASIATOREM CONCILII

Sunt ad partem proposita coram sanctissimo domino nostro summo pontifice, & sacro collegio dominorum cardinalium.

Ex Cod. Chart. Medico-Laurentiano.

PRimo quum in prædicto concilio agendum sit principaliter de hæresum extirpatione, pullulentque (proh dolor) tam Hussitarum hæreses, quam superstitiones, & inventiones aliæ in diversis partibus christianitatis, ut omnino nudetur populus christianus, ab omni labe, & immunditia hæresis.

Supplicavit beatitudini suæ, quatenus scribat universis prælatis, & inquisitoribus hæreticæ pravitatis, ut si aliquod talium pullulet in populis sibi subditis, veniant ad concilium bene informati; & per Beatitudinem suam, & concilium adhibeatur optimum remedium.

Item quia in confutatione, condemnatione, & extirpatione hæresum maxime opus est virorum sapientum, & doctorum, videtur expediens, quatenus præfatus dominus noster scribat universitatibus, ut mittant solemnes magistros & doctos ad hoc sacrum concilium.

Item quum in præsenti sacro Concilio agen-

Summam hanc esse legationis Joannis Pulcripatris Romam a Juliano Cardinali legato missi labente anno 1431. vix ambigo.

agendum sit secundo loco, & principaliter de pacificatione regum, & principum totius Christianitatis, videtur expediens, quatenus dominus noster scribat regibus & principibus, ac universis in guerris constitutis, hortando eosdem, & ipsis apostolica auctoritate mandando, ut vel veniant, vel sufficientes mittant, compromittendo in beatitudine sua ad dictum concilium: & quod ex nunc abstineant a quævis, treguas inter se ineundo, quousque per beatitudinem suam & concilium fuerit inter eos pax procreata.

Item quia in concilio Senensi plura fuerunt proposita, & concessa fuisse dicuntur per Dominum nostrum Martinum Judæis in præjudicium fidelium, & fortasse fidei, supplicavit beatitudini suæ, quatenus diligentem investigationem faciat fieri sive in regestris, sive aliter, de hujusmodi concessis, & similiter de iis, quæ idem dominus noster Martinus concessit universalis principibus, & aliis in præjudicium ecclesiasticæ libertatis, ut adhibeatur optimum remedium.

Item supplicavit beatitudini suæ, quatenus placeat committere domino legato facultatem eligendi aliquos primarios, qui durante tempore concilii possint absolvere omnes, qui fuerunt in loco concilii cum potestate ministrorum primariorum.

Item supplicavit, quod beatitudo sua scribat ducibus Burgundiæ, & Austriæ, præcipiendo districte eisdem quatenus teneant pacem in confinibus Basileæ, ita quod nullo minus impediantur venientes ad concilium, aut ab ipso recedentes, sub pænis, & censuris.

Item quod dominus noster committat domino legato de exigendis quibusdam pecuniis de dioecesi &c. expendendis pro necessitate concilii.

Item dare potestatem domino legato concecedendi indulgentias pro iis qui oraverint, et laboraverint pro felici executione concilii.

Item ad tollendam omnem dubitationem, quæ posset, licet frivole, oriri, & ad ostendendam perfectam voluntatem domini nostri moderni super celebratione Concilii, quod sua beatitas dignetur per litteras patentes ratificare legationem domini legati cum omnibus facultatibus concessis per Martinum, exprimendo specialiter etiam super commissione, & facultate præsidendi in concilio, sub ea forma, & tenore prout in litteris continetur, quas vult habere specialiter pro expressis, & insertis, ratificando omnia gesta hactenus in concilio per legatum, vel deputatos ab eodem.

Item dignetur sua beatitas conferre dicto domino legato facultatem conferendi beneficia vacantia vel vacatura per cessum, vel decessum personarum, quæ ad præfatum concilium venerunt, vel in antea venturæ sunt, aut ab eodem recedant, seu in loco dicti concilii diem suum terminabunt extremum.

Item quod stantes in concilio non possint trahi in jus ad quamcumque curiam ecclesiasticam, vel sæcularem etiam Romanam, quum hoc sit de jure communi, quod laborantes, & absentes causa Reipublicæ habent jus revocandi domum.

Item quum consuetum fuerit ad concilia generalia vocare Græcos, ne videantur sperni, supplicabit beatitati tuæ, ut dignetur scribere, & intimare imperatori Græcorum hujusmodi celebrationem concilii generalis, & incitare, atque invitare ipsum ut mittat ad ipsum concilium solemniter pro unione tractanda.

Item quod scribat regi Poloniæ, & magno duci Ruthaniæ, quatenus laborent de reducendis Ruthenis, qui sunt sub dominio ipsorum, & quod mittant ad concilium & ipsi similiter.

Prædictas supplicationes una cum principali coram præfato domino nostro petita, quam humillime supplicat dictus ambasiator per prædictum sanctissimum dominum nostrum executioni quantocius demandari ad honorem Dei, exaltationem & augmentationem fidei orthodoxæ, ad obviandum inconvenientibus, & scandalis, quæ præsto sunt oriri, nisi Dominus averterit, si aliqua novitas in præjudicium, et auctoritatem concilii forsan introduceretur; quod absit &c.

SUMMONITIO ARCHIEPISCOPI CANT.

Et suffraganeorum ejus, ad concilium Basileense.

Extat apud Wilk. to. III. pag. 518. Ex reg. Lacey Exon. A fol. 95.

HEnricus venerabili fratri nostro domino Roberto, Dei gratia London. episcopo, ipsove in remotis agente, ejus vicario in spiritualibus generali, salutem in auctorem salutis. Literas reverendissimi in Christo patris et domini, dom. Juliani miseratione divina S. Romanæ ecclesiæ S. Angeli diaconi cardinalis, in Germania apostolicæ sedis legati, præsidentisque in generali concilio Basileensi, nuper recepimus, tenorem qui sequitur continentes.

Julianus miseratione divina S. Romanæ ecclesiæ S. Angeli diaconus cardinalis, in Germania Apostolicæ sedis legatus, præsidensque in generali concilio Basileensi, prælatique et cæteri in eodem concilio existentes, reverendis in Christo patribus domino archiepiscopo Cant. & ejus suffraganeis, salutem in Domino. In ecclesia Dei ad hoc sacra generalia concilia instituta sunt, ut fidei unitas, animorum concordia, et puritas vitæ inter christianos ubique debito ordine conserventur. Sed cum hæc omnia per hæreses, bella, et vitiorum illecebras turbari et impediri contingat, necessarium maxime est ut in sacris conciliis hiis tollendis summa cum diligentia provideatur; et quum diebus nostris, proh dolor! supra modum hæreses et errores, bella, odia, et contentiones, morum ac vitæ dissolutio, et divinorum præceptorum transgressio totam undique ecclesiam vexant ac deformant, et quasi morbus contagiosus in dies magis augentur; ideo summa ope omnes Christi fideles eniti debent, ut tot ac tanta mala de medio ecclesiæ extirpentur. Profecto si undique christianam religionem consideremus, ita ipsam multis modis contaminatam reperimus, ut in ea nec decor, nec spes esse videatur. Quæ enim regio est, in qua vel hæreses aut bella non vigeant? Quis autem locus aut patria, ubi plurima, quibus offenditur et irritatur Deus, quotidie non perpetrantur? Quin raræ aut paucæ personæ sunt quæ ea ni-

ANNO CHRISTI 1446. 1431.

niteant vitæ puritate, qua decet. Jam igitur ipsa ecclesia tot procellis undique commota est, et a fundamentis pene concussa, ut ruinam minari videatur, nisi divina misericordia ad nos oculos suæ pietatis convertat. Quod ut facere dignetur, nos, quorum pro sacerdotali officio maxime interest, lingua et vita, prout oportet, redemptorem nostrum quotidie interpellare debemus, et quantum sua gratia nobis concesserit, totis viribus laborare, ut adversus tot pestiferos morbos congrua remedia adhibeantur. Quicunque tot ac tantis calamitatibus ecclesiæ non compatitur, et quantum in se est, re ipsa non succurrerit, falsum quidem se indicat christianum. Nam quomodo verus filius ille dicendus est, qui si videat patrem in mortis discrimine positum, et eum liberare possit, id negligat? Dignus profecto hic esse videtur, ut non solum hæreditate paterna sed etiam vita, quam a patre consecutus est, privari debeat. Hoc certe divina justitia timendum est, ne merito faciat et nobis, si matrem nostram ecclesiam, quam Dominus Jesus Christus sanguine suo in cruce propagavit, languentem innumeris ægritudinibus, & quasi in extremo laborantem adjuvare, utcumque possumus, dissimulemus; nisi conversi fueritis, gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis. Ante igitur quam gladius ictum faciat, & sagitta missa sit, & vulnera infligantur, paremus ex adverso scutum, muniamus nos clypeo, tueamur nos armis. Sed quis contra gladium domini clypeum scutum, aut arma satis idonea inveniet? Invenientur certe & repente, si volumus; & idem ipse qui gladium vibrat, arcum tendit, et pro sua usitata clementia hæc omnia ministrabit nobis. Arma autem nostra, clypeus, & scutum erunt & sancta opera, ac vita correcta & emendata: convertamur ad ipsum, & ipse convertetur ad nos. Qui noster fuisset severissimus judex, fiet statim piissimus advocatus. Scit ultro misereri, si, ut decet, verbis & opere veniam postulemus. Pro hac ergo venia a redemptore nostro precibus & operibus impetranda, hoc sacrosanctum Basiliense concilium, auctoritate apostolica, in spiritu sancto modo congregatum est. Huc merito omnis christianæ religionis status confluere debet, ac cum omni diligentia laborare, ut tot monstris hæresum, bellorum, ac vitiorum tandem cum gratia Dei finis imponatur. Propterea, ut unanimi consensu per universos universali ecclesiæ salubriter provideatur, decrevit hæc sancta synodus non expectare, ut majores populi christiani cujuscumque status huc se conferant, sed ipsos in tanta totius christianitatis necessitate pro consilio & auxilio ad fidei catholicæ defensionem, ad pacem, ac concordiam in populo christiano componendam, ad vitæ ac morum cujuslibet status reformationem, ac divinorum præceptorum observantiam, opportune & importune interpellare. Domum sanctæ matris ecclesiæ, in qua nos habitamus & vivimus, vehemens flamma ignis jam undique incipit devorare; si christiani sumus, si catholici sumus, si cura nobis est propriæ salutis, non pigritemur amplius, afferamus aquam, extinguamus ignem, accurramus omnes, magni & parvi; nemo se excuset, quia nulla, ubi de vita agitur, justa est excusatio; quilibet ferat opem clamando, etiamsi non possit aliter. Quapropter vestras paternitates hortamur & obsecramus in Domino nostro Jesu Christo, ac pro nostra auctoritate monemus, requirimus in vim a quolibet vestrum in sui consecratione præstiti juramenti, & in virtute sanctæ obedientiæ, & sub poena excommunicationis districte præcipiendo mandamus, quatenus quamprimum commode poteritis, vos ad hoc sacratissimum concilium pro universali dono omnium Christi fidelium accedere debeatis. Quod si forsitan corporale impedimentum ab itineratione vos merito excuset, volumus, ut quilibet vestrum quosdam viros, moribus & literatura ornatos, de omni statu vestrarum ecclesiarum instructos, loco vestri cum pleno mandato destinetis; idem ut prælati omnes, exempti & non exempti, in vestris dioec. constituti, capitulaque ecclesiarum vestrarum cathedralium, quæ solita sunt ad concilia convocari, faciant, nostra ex parte requiratis & moneatis. Vos autem sive a vobis mittendos efficaciter admonemus, ne huc pompose cum multa familia, sed cum ea moderatione & honestate, quæ viros exemplares decet, accedatis. Volumus etiam, ut has literas sine mora vos, venerabilis domine archiepiscope, vestris suffraganeis, & aliis vestræ dioec. prælatis, exemptis & non exemptis, capitulo vestræ metropolitanæ ecclesiæ; vos autem, domini suffraganei, vestrarum ecclesiarum capitulis & vestrarum dioec. prælatis, exemptis & non exemptis, insinuare curetis, eosque ad concilium nostri auctoritate requirere, monere, mandatis urgere, modo & forma præmissis. Dat. Basileæ die 20. Septembr. anno Dom. MCCCCXXXI. indict. IX. pontific. sanctissimi in Christo patris ac dom. Eugenii, div. prov. papæ quarti, anno primo.

Nos igitur volentes in præmissis exequi quod est nostrum, vestræ fraternitati committimus & mandamus, quatenus omnes & singulos confratres & coepiscopos nostros, ecclesiæ nostræ Cantuar. suffraganeos, infra provinciam nostram Cantuar. constitutos, & absentium episcoporum vicarios in spiritualibus generales, ac dioecesium vacantium, si quæ fuerint, custodes spiritualitatis, & officiales citetis & moneatis, citarive & moneri faciatis, & per eos prælatos, exemptos & non exemptos, in eorum dioec. constitutos, nec non priores ecclesiarum cathedralium, & singula capitula earundem, quæ solita sunt ad concilia generalia convocari, aut ipsis interesse de jure tenentur, citari peremptorie & præmuniri volumus & mandamus, ut iidem episcopi, suffraganei nostri, vicarii generales, custodes, sive officiales, aut alii prælati exempti aut non exempti, personaliter, dictaque capitula, prout moris est, ad dictum generale concilium Basileense quam primum commode poterint, accedant, ibidemque compareant, prout literæ exigunt memoratæ.

Alio-

ANNO CHRISTI 1446.

Alioquin si corporale impedimentum ab itineratione ipsos seu eorum aliquem merito poterit excusare, ipsi quosdam viros moribus & literatura ornatos, de omni statu ecclesiarum suarum instructos, loco sui cum pleno mandato destinent & transmittant, destinetque & transmittat quilibet eorum, quem sic contigerit impediri; in dicto concilio facturi, acturi, & recepturi, quod rerum inibi gerendarum qualitas & natura exigunt & requirunt. Vosque, confrater charissime, quatenus præmissa vos, civitatem & dioec. vestras concernunt, in omnibus & per omnia exequamini & exequi faciatis. De die vero receptionis vestræ præsentium, & quid in præmissis feceritis, omni celeritate, qua poteritis, et ad ultimum citra festum natalis Domini proxime futurum, nos debite certificetis per litteras vestras patentes, harum seriem continentes, sigillo authentico consignatas: mandantes insuper omnibus et singulis confratribus, et suffraganeis nostris, quod et ipsi nos citra dictum festum certificare per suas literas modo consimili non omittant. Dat. in manerio nostro Lamehth, 15. die m·nsis Novembris, anno Domini MCCCCXXXI. et nostræ translat. anno 18.

REGIS ANGLIÆ

ad Dominum Summum Pontificem.

Ex M. S. Cod. Mediceo-Lau.

BEatissime Pater, humillima recommendatione præmissa. Vestræ sanctitatis literarum serie, quas nuper per manus egregii viri Petri de Mera nuncii apostolici cum ea, qua decuit, reverentia suscepimus una cum credentia per eumdem nobis desuper seriose exposita, intelleximus, eamdem beatitudinem vestram certis ex caussis vos moventibus concilium Basiliense dissolvendum fore decrevisse, ac aliud concilium Bononiæ ex tunc ad annum cum dimidio celebrandum indixisse; nos tam in ejusdem litteris, quam in ejusdem vestræ sanctitatis nuncii viva voce exhortando, ut cum tempus postulaverit, ad ipsam Bononiensem synodum nostros Oratores transmittere placeret, qui circa christianæ Religionis, & sedis apostolicæ statum, ac honorem ea proponerent, & operarentur, quæ regi catholico digna sint. His itaque, pater beatissime, intellectis & non ab re mente turbata eo permaxime fuimus stupefacti, quod nullum convenientius præsidium inveniri putavimus, quo sancta mater ecclesia sese ab extremis, horrendisque periculis jam undique imminentibus tueretur, quove celerius hæreticorum conatus opprimi, ac catholicorum mores in melius reformari valerent, qua ut per festini concilii generalis coetum adunatum præmissis, & aliis instantibus periculis, sine ulterioris prorogationis dispendio succurratur. Cernimus quippe de præsenti, & ante hæc tempora animo perspicacissimo intuebamur, quod nedum progenitorum nostrorum, sed & nostris heu modo temporibus fides catholica, & sancta Dei ecclesia, Bohemorum hæresi maxime id causante, in maximo A discrimine constituta sit, statusque ecclesiasticus, & laicalis ubique jam fluctuet, & procellis magnis agitetur; adeoque reparandis, reformandisque propter præmissa exorbitantiis quam plurimis, quas ad gregis Christi turbationem non modicam in dies ingruere conspicimus, mora noxia existit, & multa gignit dilatio pericula, quæ nihilominus redemptarum fidelium animarum saluti, cui celeriter succurrendum est, periculosiora, proh dolor, comminatur. His propterea, pater beatissime, aliisque motivis incitati Basiliensis civitatis locum pro universali synodo celebrando auctoritate sufficienti alias limitatum, tamquam in christiani orbis medio positum, hæreticisque B Bohemis, per Dei gratiam, ad sanctæ matris ecclesiæ unitatem reducendis haud longe distantem satis accommodum, & congruum reputantes, ad sanctissimæ memoriæ Martinum Papam V. prædecessorem vestrum nostros oratores, dum in humanis agebat, pro anticipatione ipsius concilii Basileensis destinasse meminimus, cujus revera, sicut & tunc, sic & nunc procrastinatione favores impendere regios nos debere Dei Ecclesiæ, cujus in ipso negotia speramus, expediens fore non credimus. Quin imo considerantes, ut veraciter informamur, quod multi de notabilioribus Christianæ religionis principibus ad prælibatum concilium Basi- C liense jam suos ambasiatores destinarunt, ipsumque concilium tam prælatorum, quam doctorum, & aliorum virorum probatissimorum, illuc assidue confluentium, numero non modico in dies excrescit, in iis, quæ fidelium pacem, fidei incrementum, & ecclesiæ statum, & honorem, animarumque salutem respiciunt, & aliis, quæ in ipsa sacra synodo generali tractari, & expediri debeant, nos eis conformare intendimus, prout decet Vestram itaque beatitudinem filiali affectione attentius evocamus, & adhortamur in Domino Jesu Christo, quatenus præmissis attentis ad dicti Concilii, quod universalis Ecclesiæ profectibus tam D necessarium, tamque opportunum fore arbitramur, progressionem, & ipsius usque ad finale complementum tractandorum in eodem continuationem per vos favorem, & assistentiam benignam adhibere dignemini; firmissime, si placet vestræ sanctitati in mente tenentes, quod si non omnia in concilio apud Basileam congregato expediri queant, quæ pro bono universalis ecclesiæ occurrerint, & concilio apud Bononiam seu alibi congregando opus erit, nostros illuc Oratores, cum tempus postulaverit, ad vestræ sanctitatis complacentiam animo paratissimo transmittemus. Cæterum, pater beatissime, corde sincero supplicamus, quatenus E memorati circumspecti viri domini Petri vestræ sanctitatis nuncii moram in Regno nostro Angliæ diuturniorem de amplius excusatam habere dignetur vestræ beatitudinis clementia, quæ non sui desidia, sed variis circa progressum, vel non progressum dicti concilii Basiliensis occurrentibus novis secundum varietatem super deliberatione habere, & nova oportuit concilia præparare. Beatitudinem vestram &c. datum &c. secunda die Julii. RE-

ANNO CHRISTI 1446.

REGIS ANGLIÆ AD CONCILIUM.

Ex Cod. Chart.-Mediceo-Laurentiano.

SAcrosanctæ generali synodo Basiliensi in Spiritu Sancto legitime congregatæ universalem ecclesiam repræsentanti, Henricus Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ ac dominus Iberniæ, sui ipsius recommendationem, & ad universalis ecclesiæ bonum feliciter prosperari. Vestræ sacratissimæ congregationis litteris, nobis jam vice gemina præsentatis; primis videlicet ante adventum reverendissimi patris domini Gerardi episcopi Laudensis, nobilisque, & magnifici militis domini Racelli de Eburo de Bononia, præceptoris Sancti Johannis Jerosolymitani, Januensis, nec non egregii viri fratris Guidonis prioris conventus Chambricensis de Sabaudia Ordinis Prædicatorum sacræ paginæ professoris, legatorum vestrorum ad nostram præsentiam transmissorum; secundis vero per eosdem, in ipsorum ad nos accessu, credentiaque prompte per ipsos nostro in conspectu ac trium statuum regni nostri desertissimo sermone seriotius exposita, quam post piissimum sacrosanctæ vestræ congregationis propositum, ad hoc tendens, ut tam fidei orthodoxæ hæreticorum versutiis, & variis erroribus nunc tempore multipliciter impugnatæ celerius succurratur, quam depravati mores omnium statuum in melius, quantum Altissimus concesserit, reformentur, discordiæque Regum, & Principum, quibus christianitas miserabiliter atteritur, posse tenus sopiantur; nos elegantissime declaratum pro parte celeberrimæ congregationis vestræ, quæ sequuntur, a nobis concepimus postulatum. Quorum primum, videlicet ut nostri oratores, & legati ad præfatum synodum destinentur; curavimus animo prælibenti, ipsorumque, Dei opitulante gratia, adventum modo possibiliori maturabimus, ut optatis. In secundo autem per oratores eosdem a nobis postulato, quod A videlicet pacem inter nos, & adversarios nostros, præsertim in regno nostro Franciæ concernit ineundam; scire dignetur vestra concio sacrosancta, quod in hoc pacis negotio instantiis, & hortamentis reverendissimi patris domini Cardinalis sanctæ Crucis condescendentes firmo cum proposito per quascumque vias rationabiles ipsius tractatui pacis cum ipsis adversariis nostris efficaciter intendendi, speramus in Domino, quod dicti reverendissimi patris labor in ea parte frustrari non debeat; sed fructuosum, & gratum sortietur effectum. Verumtamen si ex suorum laborum, & mediationum industria fructus in ea parte speratus, quod absit, non sequatur; am- B bassiatores nostri ad vestrum coetum destruendi circa ipsius pacis ineundæ progressum ulteriorem, venient sic instructi, ut cunctis per eos luculentius apparere debeat, quod ab omni tempore fuimus, sumus, & erimus, favente Altissimo, dispositi, & inclinati ad ipsius pacis bonum per quæcumque media rationabilia, & convenientia intendere, prout congruit principi christiano. Cæterum in Spiritu Sancto adunata synodus gloriosa, litteras securitatis, & salviconductus, quæ pro concilium generale volentibus adire per vestros oratores prædictos petebantur, animo libenti concessimus, exhortationemque Prælatorum C regni nostri de accedendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut vestra etiam pro parte est petitum, libenter exequemur, quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus absque stimulo voluntarie se disponunt. Coetum vestrum sacrosanctum ad operis inchoati consummationem felicissimam tueri dirigereque dignetur sensatorum cogitatuum piissimus inspirator. Scriptum sub privato sigillo nostro apud palatium nostrum Westmonastici, XX. die mensis Julii anno Regni nostro decimo.

ANNO CHRISTI 1446.

ADNOTATIO EDITORIS

INter documenta ad concilium Basileense pertinentia retuli literas Jo. Eboracensis episcopi signatas a. 1432. die 20. Junii, in quibus de legatione Laudensis episcopi agitur; hic de eadem legatione exhibentur Regis literæ ad concilium.

COMMISSIO

pro precibus fiendis pro conversione Bohemorum.

Extat apud Vvilk. Tom. III. pag. 519. Ex reg. Lausexon. A. fol. 95.

HEnricus, &c. venerabili fratri nostro domin. Roberto, Dei gratia London. episcopo, ipsove in remotis agente, ejus vicario in spiritualibus generali, salutem in omnium salvatore. Literas a sacrosancta generali synodo in Basilea, ut dictum, congregata, nobis directas nuper cum reverentia, qua decuit, recepimus, tenorem de verbo ad verbum, qui sequitur, continentes.

Sacrosancta generalis Basiliensis synodus, in spiritu S. legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, venerabili fra- D tri archiepiscopo Cant. salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Hæc sancta synodus, juxta decreta sacrorum Constant. & Senen. Conciliorum, & auctoritate apostolica in Spiritu Sancto legitime congregata, pro divina majestatis gloria, populique christiani salute, ad extirpandum hæreses, pacemque & reformationem morum in christiano populo componend. attenta solicitudine, cum divinæ gratiæ adjutorio satagens, jamdudum ad partes Bohemiæ suas literas destinavit, ipsos Bohemos ad hoc sacrum generale concilium convocando, benignam audientiam, quam sibi denegatam sæpissime questi sunt, cha- E ritatemque, informationem, & pacem evangelicam offerendo. Quas quidem literas cum ab ipsis de Bohemia reverenter intellexit esse susceptas, atque se ad contenta in eis-

ANNO CHRISTI 1446.

eisdem velle disponere, pro ulteriori debita prosecutione ad confinia regni prædicti suos ambassiatores transmisit. Qui quidem ambassiatores adjacentium regionum in oppido Egræ Ratisponensium cum nunciis & oratoribus omnium statuum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ convenerunt. Inter quos, aspirante Spiritus S. gratia, concordatum est, & conclusum, quod ad hoc sacrum generale concilium pro dictis regno Bohemiæ & Marchionatu Moraviæ grandis & solennis debet ambassiata transmitti, atque prout dicti ambassiatores hujus sacri concilii referunt, quibus fidem plenariam dari experta prudentia, zelique sinceritas, & integritas vitæ fecit, spem magnam de illorum conversione probabilis conjectura demonstrant. Hec siquidem a dictis ambassiatoribus relata, veluti quasdam Spiritus Sancti primitias cum gaudio magno hec synodus sancta suscepit omnipotenti, Deo gratias magnas, devotasque preces, jejunia & sacrificia obtulit, qui tale dignatus est propositum inspirare; hocque spei bonæ gaudium Christi fidelibus nunciari dignum non immerito arbitrata est, fidelesque populos exhortandos, ut devotis orationibus, aliisque operibus charitatis pro hujus rei consummatione felici divinam clementiam exorare. Quantum quidem hujus rei statu salubris & votiva conclusio sit cunctis optanda christicolis, palam est omnibus considerantibus, maxime cædes, strages, & ecclesiarum & monasteriorum eversiones, terrarumque depopulationes, & quod magis omnibus lachrymantibus oculis referendum, interitus tantæ multitudinis animarum, quæ ex discessu prædictorum ab ecclesiæ catholicæ unitate secuta sunt, & sequi sperarent, nisi per inspirantem Spiritus Sancti gratiam convertantur. Si enim pro unius conversione laborandum est plurimum, lachrymisque & suspiriis divinam esse interpellandam clementiam, sacra dogmata patrumque exempla demonstrant; quanto pro tam numerosa multitudine animarum. Quapropter hæc sancta synodus per universas orbis ecclesias, singularesque Christi fideles divinæ majestati preces & sacrificia offerri digne arbitrata, omnibus archiepiscopis per universum orbem similes literas destinare decernit. Vestram igitur paternitatem attentius exhortatur in Domino atque in virtute sanctæ obedientiæ præcipit atque mandat, quatenus omnes & singulos suffraganeos vestros per literas vestras, harum seriem continentes, exhortari curetis, eisque mandare, sicut & hæc sancta synodus vobis & ipsis præcipit atque mandat, quatenus per omnes ecclesias faciatis Christi fidelibus nunciari, speciales que preces fieri instituatur ecclesiis, fideles Christi piis exhortationibus admonendo, ut devotis orationibus, jejuniis, & aliis operibus pietatis omnipotentis Dei studeant exorare clementiam, quatenus sicut spei bonæ concessit initia, largiri dignetur optatum conclusionis effectum, ad suæ majestatis gloriam & exaltationem fidei christianæ; hæc ut in remissionem suorum peccatorum eis proficiant, injungentes. Dat. Basileæ, 5. idus Julii, A. D. MCCCCXXXII.

Nos igitur ea, quæ ad divinæ majestatis gloriam, populique christiani salutem, ac ad extirpandum hæreses & errores, pacemque, & reformationem morum in christiano populo componend. procurare & executioni debitæ demandari facere cupientes, vobis committimus & mandamus, quatenus omnibus & singulis episcopis, confratribus, & suffraganeis nostris per literas vestras patentes, harum seriem continentes, cum omni celeritate mandare curetis; quibus nos etiam committimus & mandamus, quatenus eorum singuli sacram intentionem prædictam per suas faciant civitates & diœc. exequi, absque moræ dispendio, prout decet, vosque similiter per civitatem & diœc. London. fieri faciatis. Et quid feceritis, singulique confratres nostri episcopi fecerint in præmissis, per vestras & suas literas patentes, harum seriem continentes, citra festum S. Michaelis Archangeli prox. futurum ad ultimum certificari volumus & mandamus. Dat. sub sigillo nostro ad causas apud Wympole 20. die mensis Augusti, A. D. MCCCCXXXII. & nostræ translat. anno XIX.

LITERÆ REGIS ANGLIÆ ad Imperatorem.

Ex eodem Mediceo-Laurent.

SErenissimo, & potentissimo principi Sigismundo Dei gratia Romanorum regi semper Augusto, ac Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. regi, fratri nostro per carissimo, Henricus eadem gratia rex Angliæ & Franciæ & dominus Yberniæ, salutem, & fraternæ dilectionis continuum incrementum. Serenissime, & potentissime princeps, frater noster percarissime. Ternas vestræ serenitatis literas, nobis vicibus successivis communicatas, animo gratanti recepimus, quarum in lectura de vestræ regiæ celsitudinis statu prospero aliqua ad nostram consolationem scripta reperisse anhelavimus; in cujus proculdubio rei notitia, tanquam de novis nobis perjucundis lætaremur, & quotiens nostras in aures sonuerint, cor nostrum hilaritate permaxima congaudet. Et quia vestram paternitatem ad idem nostra de persona affectare confidimus; eidem propterea nos de præsenti votiva comparis incolumitate gaudere, Altissimi favente misericordia, intimamus. Sane, excellentissime princeps frater noster percarissime, quia expectatarum serie literarum vestræ celsitudinis zelum piissimum, quem pectore devotissimo erga universalis ecclesiæ bonum geritis, satis intelleximus, una vobiscum veraciter agnoscentes, quod ipsius ecclesiæ status (heu proh dolor) a diuturnis temporibus vacillans, & in gravia pericula jam collapsus feliciori remedio reparari non valet, quod ut ei per sacri generalis Concilii studia succurratur; hinc est, serenissime princeps frater noster percarissime, quod in sacri concilii jam apud Basileam congregati progressu fructuoso spem ponentes, una vobiscum

cum ſentiendo, ſanctiſſimum dominum noſtrum ſimus adhortati, ut eidem concilio paternalem aſſiſtentiam pioſque favores adhibere dignetur, ipſiuſque ſanctitati per nuncium proprium reſcripſimus, noſtræ firmæ intentionis exiſtere noſtros oratores ad prælibatum concilium deſtinandi, noſque ceteris orbis chriſtiani principibus qui aut perſonaliter, aut per ſuos legatos illuc aſſidue confluunt, poſſe tenus velle ad fidei Catholicæ exaltationem, ceterorumque agendorum in eadem ſacroſancta synodo conformare. Precamur itaque, ſereniſſime Princeps, fraternitatem veſtram nobis percariſſimam, ut oratores ipſos, quos omni celeritate poſſibili ad ipſum concilium deſtinare proponimus, negociaque noſtra, ac regnorum noſtrorum in dicto concilio fortaſſe pertractanda, quemadmodum juſtitiæ, æquitati, & rationi conveniet, veſtra ſublimitas auguſtalis ſuis viſceralibus in præcordiis, habere dignetur ſincere recommiſſa, quam diutine proſperitate votiva conſervet Altiſſimus ad nominis ſui laudem, & robur fidei orthodoxæ &c. Datum ſub privato ſigillo apud palatium noſtrum Weſtmonaſterii vigeſimo ſecundo die menſis Julii, anno regni noſtro decimo.

Nomina ambaſſiatorum regis Angliæ, ad ſacrum concilium proxime venientium, videlicet: dominus Archiepiſcopus Eboracenſis, dominus Epiſcopus Vigornienſis, dominus Epiſcopus Roffenſis, dominus Epiſcopus Londonienſis, comes Attindo Candam, Baro dictus Ungerfort, & quidam magiſter de Theologia ſolemnis. Prædicti ſunt tantummodo pro parte regis venturi. Alii vero pro toto Clero, & in magna multitudine deſtinabuntur &c.

EPISTOLA

Regis Hiſpaniæ.

Ex eod. Cod.

AL reverendiſſimo padre in Xpo Cardenal preſidente, et reverendos padres in Chriſto prelados & los otros venerables exiſtentes enlo ſacro concilio general de la Citdat de Baſilea. Nos el Rei de Caſtilla & de Leon &c. Vos enviamos in Chriſto ſaludar, commo a quellos, que in Chriſto amamos & peramamos, & pera que queviamos que Dios dieſſe tanta vida, ſalut &......, quanta vos meſmos deſeades. Faſemos vos ſaber, que rechimos voſtras lettras, par las quales ſe contiene que por ordination de los concilios ante paſados, & a ſi meſmo del Papa Martino V. di bien aventurada recordation, & por approvation de noſtro Santo padre Eugenio IV. fuerades ende embiados, & erades ay legittimamente por de Spiritu Santo congregandos, aſi por ſtirpation de las ereſias, commo par promover & bien fader las coſas de la Engliſia, e de toda la criſtandt; por lo qual nos embiaſtes rogar & exhortar, que embiaſemos lo ante que pudieſemos algunas perſonas doctas & peritas, e que por notras lettras, & por otras modas congruos curaſemos de ſolittar alios reverendos Padres Avobiſcopos, Obiſcopos, Abades, & alios otros de noſtro regnanti, que dedreco o et coſtrumbe ſon tenidos de intervenire en los ſacros concilios generales, que convinieſſen con vos otros en lo dicto concilio, ſegunt que mas largamente en las dictas votras lettras ſe contiene, las quales nos recebimos con muy alegre voluntas, deſeando & aviendo gran eſperantia en notro Sennior Dios, que por adicto ſacro concilio bien & aventuradamente ſera reformada la univerſal Egleſia, & ſeran factas et provey das a quellas coſas que ſean a ſervicio de Dios & coſervacion de la ſu ſancta fe Catholica, & conſulacion de todos los fieles chriſtianos, por lo qual nos entendemos alla embiar notros ſolempnos Embaſſadores lo mas preſtamente che ſeer pueda, por que affectuoſamente vos rogavos, exoramos & pedimos, que querades eſperar los dictos notros Embaſſadores, & entanto ſobreſeer en las coſas & factos que ende ſe deven tractar, & veer por que en todo ſe tenga la manera complidera a ſervicio de Dios & a bien comun de todos los fieles. Ea eſt es notro fial deſeo & entention, Sennor Dios ſabe, al qual plega dirigir todos los factos de ſe ſancto concilio a ſervicio ſuyo, & a bien aventurado regimento de la ſu univerſal eccleſia; & ſobre eſto vos embiamos a vos coneſta notra letra al honeſto religioſo Fray Jhuan de Torquimada, maiſtro en ſanta Theologia. Datum en la noble villa de Valladolis veynt & octeo dias de Junio, anno de XXXII. Jo el Roy. Fernando Dios de Toledo oydor, e referendario del Roy, & ſu ſecreto, por ſu mandado &c.

CEDULA

Data cardinalibus commiſſariis ex parte oratorum electorum Imperii.

Ex M. S. Cod. Mediceo-Lau.

PRo avviſamento reverendiſſimorum patruum dominorum cardinalium deputatrum loquendum cum oratoribus principum electorum ſacri imperii ſuper materia propoſita ſanctiſſimo domino noſtro pro parte eorundem dominorum principum electorum, exponitur, quod principes electores compunctis cordibus cognoſcentes Baſilienſe concilium, & dominum noſtrum Romanum pontificem in nonnullis punctis diſcordare, cogitarent quantum diſpendium imminet univerſali eccleſiæ, ſanctiſſimo domino noſtro, & populo Chriſtiano, niſi ſuborta differentia dulciter extincta quieſcet: Quantum etiam eſſet perniciosum exemplo; quæ denique invaleſcerent in orbe mala, ſi Baſilienſe concilium auctoritatibus duorum generalium conciliorum, & iterum duorum ſummorum pontificum inſtitutum & roboratum, univerſali militanti eccleſiæ & Chriſti fidelibus in tam ſanctis profuturum rebus, impeditum diſſolveretur, mentibus eorum revolverunt; & quia nonnulla in ipſoBaſilienſi concilio contra ſanctiſſimum dominum noſtrum parabantur, propter quæ, ſi idem ſanctiſs. dom. noſter in diſſolutione concilii perduraret, ſchiſma futurum in proximo timebatur, domini princi-pes

ANNO CHRISTI 1446.

cipes electores imminentibus malis, quantum in eis est, melioribus via & modis occurrere statuentes, deliberarunt in congregatione eorum solemni tam pro debito honore domini nostri apostolici conservando, tum etiam pro bono universalis ecclesiæ, & populi christiani expediens, ut idem sanctissimus dominus noster ad multa scandala evitanda conformaret se Basiliensi concilio; destinaruntque suos oratores ad idipsum Basiliense concilium ut diligentem agerent sollicitudinem, & procurarent, ne contra summum dominum nostrum talia agerentur, referrentque, quod iidem domini principes electores fidelibus velint animis labores impendere, & tentare, si possint mentem domini nostri inclinare, ut sanctitas sua se uniat, & conformet cum ipso Basiliensi concilio. Idcirco memorati domini principes electores attentis omnibus, & discussis singulis humiliter, & devotissime implorant, rogant, hortantur, & ut fideles apostolicæ sedis filii consilium dant sanctissimo Domino nostro, ut illa, quæ concilium Basiliense impedire possint, & a sua processerunt sanctitate, removere, & favorabiliter se inclinare, unireque dignetur eidem Basiliensi concilio.

Et si sanctissimus dominus noster se concilio Basiliensi inclinavit, ut præfertur, domini principes electores curabunt de securitate loci Basiliensis sic, & taliter providere, quod dominus noster sanctissimus merito debebit contentari. Volunt etiam, si se inclinaverit, ut præfertur, sanctitas sua concilio Basiliensi, sanctitati suæ assistere, ut honor debitus sanctitati suæ, & apostolicæ sedi conservetur, & sibi dignitas apostolica non subtrahatur &c.

CONVOCATIO

Prælatorum & cleri provinciæ Cant. 15. die mensis Septembris, in Ecclesia S. Pauli London.

Extat apud Vvilk tom. III. pag. 520. Ex reg. Chicheley p. II. fol. 86.

PRimordia synodi hujus per lectionem mandati archiepiscopi, certificatorii episcopi London. & procuratoriorum fiebant. Deinde die Martis tunc crastino, vid. 16. die dicti mensis septembr. domino confratribus suis prædictis, necnon Willielmo Lich. & Simone Cicestr. episcopis, abbatibus & prioribus decanis ecclesiarum cathedr. archidiaconis, et aliis prælatis, ac cleri procuratoribus insimul in dicta domo capitulari in magna multitudine congregatis, ac concilium provinciale facientibus, statim dominus causas convocationis hujusmodi ad tunc publice declaravit, & causam potissimam in hac parte fore asseruit pro ordinatione facienda pro concilio Basilieensi, quomodo vid. prælati et clerus ecclesiæ Anglicanæ, et præsertim provinciæ Cantuar. in hac materia se haberent, attento quod sanctissimus dominus noster papa Eugenius IV. decretum dissolutionis hujusmodi concilii Basileensis ex certis causis ipsum moventibus, tulerat, prout per bullas et scripturas alias, per præfatum sanctissimum dominum nostrum in regnum Angliæ per unum suum nuncium trans- A missas, evidenter liquebat; quas coram omnibus prælatis & clero dominus mandavit & legi fecit publice tunc ibidem. Attento etiam, quod non obstante dissolutione hujusmodi per præfatum sanctissimum dominum nostrum, ut præfertur, facta, idem concilium Basileense continuavit, prout per scripturas diversas ejusdem concilii, etiam in regnum Angliæ transmissas, ibidem ostensas, & publice perlectas etiam clare & evidenter apparebat. Qua declaratione sic facta, dominus mandavit clero & procuratoribus, quod ad domum suam solitam se diverterent, & insimul bene & mature, ac cum deliberatione se avisarent, quomodo in materia prædicta, & sub qua forma esset, pro- B cedendum. Et sic sub deliberatione in hac parte habenda continuata fuit convocatio per dominum usque in diem Mercurii tunc crastinum. Sequenti die 18. sc. mensis Septembris consiliarii regii, videlicet Johannes Bathon. episcopus cancellarius Angliæ, comes Suffolch, dominus Scroop thesaurarius Angliæ, & Willielmus Lyndewode, custos privati sigilli regis, in domo capitulari comparentes, subsidium a clero expetunt, quod 26. die ejusdem mensis domino regi concessum est; sc. medietas decimæ. In hac etiam synodo actum fuit de subsidio habendo pro ambassiatoribus concilii provinciæ Cantuar. & transituris ad concilium ge- C nerale, quibus duo denarii de libra assignati sunt.

CONVOCATIO

Prælatorum & cleri provinciæ Cant. in crastrino S. Leonardi, 7. die Novembris in ecclesia S. Pauli London.

Extat apud Vvilk tom. III. pag. 521. Ex reg. Chicheley p. II. fol. 93. seq.

PEractis sacris & lectis brevi regio, mandato archiepiscopi, certificatorio episcopi London. & procuratoris, 10. die mensis prædicti adveniente, dominus in domo capitulari sancti Pauli London. præsentibus D tunc ibidem venerabilibus patribus episcopis London. Elien. Roffen. Norvvicen. Lincoln. Cicestren. & Assaden. exposuit clero causam ipsius convocationis quomodo viz. gravis dissensionis materia a diu & protunc commota exsteteret inter sanctissimum dominum Eugenium papam prædictum, & sacrosanctum concilium Basileense, & quomodo quidam ambassiatores regni nostri Angliæ, qui appunctuati fuerant per regem & concilium ad transeundum ad dictum concilium Basileense, ut ad reductionem Bohemorum, in certis articulis nostræ fidei tunc errantium, ac etiam & hujusmodi dissensionis materiam sedandam, suas operas exhiberent, propter E diversa negotia regis & regni subito contingentia retracti fuerint. Et quidam ambassiatores in dicto concilio ex parte nostra maxime notabiles in fata decesserunt; adeo quod ambassiata nostra in comparatione ad alias ambassiatas aliarum nationum diminuta. Unde, ut dominus ibidem declaravit coram clero provinciæ suæ antedictæ, hiis articulis cum pluribus aliis postea movend. tactis & communicatis inter dominos temporales in con-

concilio domini regis, quibus dominis, ut dixerunt, non licuit in hujusmodi articulis absque consensu & ordinatione cleri minus late procedere, injunctum sibi extitit ex parte regis & concilii antedicti, pro honore cleri & regni Angliæ, ac etiam universalis ecclesiæ commodo & reformatione, in ipsa convocatione tunc ibidem congregata eisdem articulis & eorum defectibus, quantum in se esset, remedium adhibere. Insuper dominus movit coram eodem clero quædam dubia, vid. stante capitulo *Frequens* in concilio Constantiensi dudum edito, numquid dissolutio concilii Basileensis facta per sanctissimum dominum nostrum papam valeret? & si sic, numquid prælati & clerus tenerentur in Basileensi concilio comparere? Ac etiam si procedatur per concilium, quod absit, ad electionem novi summi pontificis, numquid obedietur domino nostro papæ moderno, ut alteri sic per concilium eligendo, aut neutri eorum? Item si de consensu domini nostri papæ concilium procedere debeat, an debent ambassiatores nostri tenere & consentire, quod per nationes sicut olim, an per deputationes, ut jam est inductum procedatur. Et post istas dubitationes motas cum pluribus aliis ejusdem incidentibus, quæsivit dominus a clero, quid in hiis esset finaliter dicendum seu sentiendum, & specialiter in hiis, quæ tangunt dissolutionem factam a dicto sanctissimo domino nostro, & electionem novi, ut prædicitur, summi pontificis; circa quam, ut dicebatur expresse, plures notabiles personæ in dicto concilio existentes, assidue insistebant. Et clerus respondit, quod cum dicta motiva essent talia; quæ non fuerant a pluribus eorum perantea perfecte communicata, nec laborata, & ad quæ sine providentia & deliberatione matura, non esset subito respondendum; oporteret eos de licentia domini & suorum confratrum, inspectis quibusdam sessionibus cum aliis incidentibus, dictum concilium concernentibus in eis motivis quandam habere deliberationem & communicationem specialem. Quod dominus libere concessit, præcipiens eisdem, quatenus circa eadem motiva cum aliis ab eisdem dependentibus, usque ad diem Jovis tunc proxime sequentem vid. 12. diem dicti mensis novembris diligenter & unanimiter laborarent, usque ad quem diem dominus continuavit convocationem.

Hæc dum agerentur, commissarii regii domum capitularem intrant, prælatos & clerum ad subsidium domino regi concedendum suadentes,; cujus petitionis consideratio nem in aliud differunt tempus. Interea 27. die mensis novmebris coram eodem reverendissimo patre confratribusque suis, & universali clero dictæ provinciæ Cant. in dicta domo capitulari congregatis, comparuit quidam hæresiarcha, qui multas conclusiones erroneas, & sacræ scripturæ contrarias tenuit tunc ibdem; quod in nullo casu mundi licitum est jurare, nec quod sacerdos existens in peccato mortali potest conficere corpus; cum multis aliis articulis absurdis, quibus per nulla media nec informationes a sacra scriptura excerptas voluit renunciare. Et sic dominus eum custodiæ tradi mandavit, quousque de eo, quid fiendum esset cum confratribus suis maturiorem habuisset communicationem. Et sic habita postea aliquali communicatione de augmentatione pauperum vicariarum, & aliis infortuniis & miseriis ecclesiæ Anglicanæ, & ejus ministris quotidie emergentibus et accidentibus, dictus reverendissimus pater continuavit convocationem usque in primum diem mensis Decembris tunc proxime sequentem.

Quo die de licentia reverendissimi patris & confratrum suorum ibidem existentium, mag. Petrus Beverley, professor theologiæ, fecit quemdam actum solennem, determinando in inferiori domo capitulari secundum ejus conceptum, & sententias doctorum quamplures, adjungendo quomodo sentiendum esset et respondendum ad dubitationes et motiva de sanctissimo domino nostro summo pontifice, et generali concilio prius facta; existentibus in hujusmodi audientia tunc ibidem vener. patribus episcopis Elien. Lincoln. & Norwicen. cum majori parte cleri. Et postea dominus cum confratribus suis antedictis, fecit ad se vocari universum clerum, ad videndum, quid esset conclusionarie tenendum & sentiendum in eisdem motivis. Qui clerus comparuit per mag. Thomam B kyngton, prolocutorem, & ex dictis motivis in has plenarie consensit conclusiones: vid. Quantum ad primum motivum, nunquid stante capitulo *Frequens* in concilio Constant. edito, valeret dissolutio concilii Basileensis per nostrum dominum summum pontificem, &c. facta; conclusit idem clerus unanimiter, quod dissolutio prædicta in forma, qua facta fuit per dominum nostrum summum pontificem antedictum valida fuit, & firma, & a fidelibus eidem obediendum. Quantum ad secundum dubium vid. si procederetur per concilium ad electionem novi summi pontificis; numquid obediendum esset domino nostro papæ moderno, &c. conclusit clerus unanimiter, quod domino nostro papæ moderno, tanquam vero & indubitato summo pontifici sicut in ipso præsenti tempore extitit obeditum, & in futurum obediendum, nec esset obedientia suæ sanctitati debita quomodolibet subtrahenda, nisi fortassis alia talia emergerent, de quibus tunc non credebatur, proter quæ secundum sacros canones ab obedientia ejusdem discedere oportet. Quantum ad tertium, vid. si concilium Basileense de consensu sanctissimi dom. nostri, & cardinalium tenere & procedere deberet, utrum tenerent & consentirent ambassiatores nostri, quod procedetur per nationes, ut olim, an per deputationes, ut jam noviter in eodem concilio est inductum. Clerus in hoc consentit, quod hii, qui mittendi essent ab hoc regno, cum essent in loco dicti concilii, suos impenderent labores, instantias, et operas efficaces, quod procederetur per nationes, ut olim fieri consuevit, et in eventu, quo cæteri de concilio vellent omnino per deputationes, et non per nationes procedere, deberent præfati mittendi hujusmodi procedendis et agendis

ANNO CHRISTI 1446.

dis per eum modum, expresse dissentire, reclamare, et contradicere, et si oporteret, protestari in contra. E si fieret in præmissis altercatio in concilio, et nationes essent inter se diversæ, quid faceret natio Anglicana, et quibus nationibus adhæreret? Visum fuit clero, quod in ipso casu deberet adhærere nationibus, quæ sentirent procedere deberi per nationes, si quæ tales essent. Alioquin oporteret dissentire, et cætera facere, ut prædictum est. Et dixit ultra clerus, eodem tempore itidem, quod si fieret aliqua petitio pro reductione Bohemorum, quod aliquis ritus vel observatio ecclesiæ mutari debeat, ut si petatur, quod concilium condescendat et annuat votis Bohemorum in articulo de sacramento altaris sub utraque specie a laïcis sumendo, vel in articulo de libera prædicatione verbi per sacerdotes et diaconos absque impedimento facienda, vel in articulo de ablatione temporalium ab ecclesia, vel demum in articulo de publica correptione quorumcumque notorie peccantium et recidivorum; quid fiet in hiis? Videbatur clero quod non tam scandalizanda aut parvipendenda esset auctoritas ecclesiæ, quod pro reductione illius perversæ et rebellis sectæ, esset recedendum a fidelibus, etiam in minimo ab eo, quod in præmissis determinavit, statuit, et decrevit sancta mater Romana ecclesia: quod secundum clerum antedictum non esset verisimile ipsos Bohemos errores suos velle deserere, quamdiu contemnerent aut vilipenderent determinationes, et auctoritatem ecclesiæ, quod origo et fundamentum est omnium hæresum et errorum. Et post istas solutiones et conclusiones a clero datas, dictus reverendissimus pater injunxit eidem clero, quatenus collaborarent et providerent ad negotium domini regis vid. quid fiendum seu dicendum esset de subsidio concedendo; et sic continuavit convocationem suam usque in tertium, et deinde ad quintum diem dicti mensis decembris.

Quo quinto die dictus reverendissimus pater præsidens in dicto loco cum confratribus suis antedictis fecit clerum antedictum evocari, ad videndum, quid finaliter dicere aut facere proponerent de subsidio domino regi concedendo, ac etiam de nostris ambassiatoribus, si mittendi forent ad dictum concilium Basileense, cum nostra, ut præmittitur, ambassiata in comparatione ad alias foret nimium diminuta, quot in numero, et quales, et sub quibus conditionibus essent transituri. Et clerus respondit; quantum ad primum, scilicet, de subsidio domino regi concedendo, quousque quarta decimæ ultimo concessa, fuisset plene collecta, cujus terminus collectionis non tunc advenisset, quia in eorum concessione talis fuit provisio facta a rege et ejus concilio, quod clerus non vexaretur postea per aliqua subsidia seu solutiones, quousque illa quarta decimæ fuisset soluta plenarie, et collecta. Et quantum ad secundum, vid. si mittendi essent ambassiatores, quot in numero, etc. dixit idem clerus, quod si iidem ambassiatores nostri ex parte cleri transituri, possent absque exactione juramenti consoliti, etc. in eodem concilio incorporari, mittendi essent in numero octo doctores in theologia, jure canonico, & civili, & aliter. Et sic continuavit convocationem suam usque in diem Martis, vid. 7. diem mensis decembris; & ab hinc usque ad 10. ejusdem mensis decembris.

Quo die dicto rever. patre loco supradicto præsidente, assidentibus sibi London. Elien. Lincoln. Norwicen. Roffen. Circestren. & Assaven. episcopis, quidam mag. Petrus Partrych, theologiæ doctor, de voluntate & mandato dicti reverendissimi patris exposuit prælatis & clero modum processus et dispositionis habitæ contra quendam Petrum Clerk, & alios hæreticos de Bohemia in civitate et concilio Basileensi, & de forma captionis cujusdam hæresiarchæ vocati Procopii, sicut quidam fide dignus ei retulit, ut dixit.

Et comparentibus eodem 10. die mensis decembris secunda vice commissariis regiis, subsidium aliquod a prælatis & clero expetentibus, tunc & iterum iterumque postea clerus non potuit inclinari ad illud concedendum. Tandem 18. die ejusdem mensis Thomas Bekyngton, prolocutor, nomine cleri dixit & asseruit, quod clerus provinciæ Cantuar. quamvis in extrema quasi positus egestate, ac sub jugo necessitatis constitutus, de qua surgere non poterat; considerans tamen necessitates regias, & pio condolens affectu, major saltem pars cleri condescendere intendebat ad concessionem subsidii. Et sic demum quartam partem & medietatem unius decimæ integræ de bonis, beneficiis & possessionibus ecclesiasticis domino regi dederunt.

COPIA LITTERÆ.

Ambasiatorum concilii existentium apud serenissimum regem Francorum.

An. 1432. Ex Cod. Med. Laurent.

Statuta nobis fuit dies audientiæ in die mensis proxime præterita, qua die coram regia majestate nobis injuncta, & etiam aliqua addita pro sustentatione rei nostræ proposuimus, præsente semper concilio suo. Rex iste serenissimus audivit omnia humanissime, & optime intellexit, propterea quod latinum prudentissime intelligit. Unde dicta sacri concilii devotissime suscepit. Demum habitis diebus tribus ad deliberandum, in quibus nihil in suo concilio tractatum est, quod non ad expeditionem nostram pertineret, respondit die XXIX. se velle prorsus concilio adhærere, & id totis viribus suis confovere, in omnibus petitionibus nostris, ac sacri concilii votis annuit. Nunc instantiam facimus, ut ambasiatores ad concilium venturi eligantur, jamque tres nominati, & electi sunt, videlicet reverendissimi domini archiepiscopi Lugdunensis, & Turonensis, & dominus episcopus Arelianensis. Statim etiam, ut speramus, fiet aliorum electio & expeditio. Quod si futurum videamus ita celeriter, ut infra dies XX. recedere possint de hoc regno & armorum gentes non dispergantur interim per partes istas

ANNO CHRISTI 1446.

iſtas; quia ita fieri vociferatur, eos morabimur, ne inſignis ipſorum acceſſus protrahatur. Sin minus, & gentes prædictæ, quarum maximus rumor jam eſt, venient, quia poſtea nos cum maximo periculo tranſire non poſſemus, habitis litteris expeditionis noſtræ, & declarationis regiæ mentis verſus Baſileam iter accipiemus, appoſito ſic ordine, quod et electi, & eligendi ſollicitentur. Hic relinquemus regem, & majores de concilio, præſertim reverendiſſimum dominum Remenſem cancellarium ad factum concilii bene et optime diſpoſitos, & ita diſpoſitos, ut de ipſis non ſit nullatenus timendum, neque dubitandum. Eſt enim inter cæteros, ut diximus, ille reverendiſſimus dominus cancellarius ita affectus ad materiam concilii, ut pocius pericula omnia videre vellet, quam concilii illius diſſolutionem. Et certe niſi ipſe fuiſſet, potuiſſemus ſatis pulſare, neque aperti fuiſſemus. Quam ob rem multum a concilio venit & commendandus, & regraciandus, & ut in hac opinione perſeveret, plurimum exhortandus, ac requirendus, ut concilium ſemper aviſet, ubi videat ejus utilitatem. Jam per litteras regiæ majeſtatis licentiati ſunt prælati omnes & regni & Delphinatus, totiuſque dominii ſui; quos etiam per ipſas exhortatur, maxime archiepiſcopos, ut ad concilium vadant, ſuoſque ſuffraganeos & alios ad concilium de jure, vel de conſuetudine ire debentes hortentur, atque moneant, ut idem faciant. Scribit præterea idem ſereniſſimus dominus rex dominis regibus Hiſpaniæ, quibus omnino laudat mittatur ambaſiata ex parte concilii ſtatim, ne indignentur, & Scotiæ, & omnibus aliis ſibi confoederatis exhortando & rogando omnes, ut ſacro concilio debeant adhærere, & id proſequi favoribus opportunis. Nunc intelligunt reverendiſſimæ dominationes veſtræ, quid apud majeſtatem ſuam factum ſit. Ex ambaſiata primo Sept. MCCCCXXXII.

CONVOCATIO

Prælatorum & cleri provinciæ Cant. 28. die Aprilis in eccleſia S. Pauli London.

ANNO CHRISTI 1437. Ex reg. Chicheley pag. 11. fol. 103. Ex Vvilk. p. 525. fol. III.

DOminus archiepiſcopus mandato ſuo ad epiſcopum London. pro convocatione hac celebranda directo inſeruit literas apoſtolicas papæ Eugenii IV. quas ſub vera bulla plumbea ſe pridem recepiſſe dicit.

Eugenius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico, archiepiſc. Cantuar. ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Cum Baſileenſe concilium ad civitatem Ferrarien. pro oecumenico concilio inibi celebrando, tam propter orientalis & occidentalis eccleſiarum unitatem, quam reformationem univerſalis eccleſiæ ac pacem populi chriſtiani totis viribus procurandam, ac aliis ex cauſis duxerimus transferendum, prout tua fraternitas videre poterit per copiam literarum, præſentibus intercluſam; eidem fraternitati in vim juramenti per te præſtiti, injungimus & mandamus, ut cum per Dei gratiam ſperemus, imo certi reddamur, quod Græcorum imperator, ac pa-

ANNO CHRISTI 1446.

A triarcha, cum eorum prælatis, pro quibus jamdiu miſimus, proculdubio ad hujuſmodi concilium accedant circa calendas menſis Novembris proxime futuras te ad præfatum oecumenicum concilium, quam citius poteris, conferas & ſimiliter omnibus & ſingulis tuis ſuffraganeis ac cæteris prælatis etiam exemptis, qui ad concilia venire tenentur de antiqua conſuetudine, vel de jure auctoritate noſtra injungas, & mandes, ut ſe quoque conferant, quam citius poterint, ad concilium præfatum, ut altiſſimi miſericordia cooperante, in eo per tuam & aliorum prudentiam & virtutem tractentur & agantur ea, quæ cedant ad laudem Dei, pacem chriſtianorum, ac ſtatum et exaltationem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Dat. Bononiæ an. B incarnat. Dom. MCCCCXXXVII. 13. calen. Octobris, pontificatus noſtri anno VII.

Addito dein brevi regio pro convocatione habenda, ita pergit reverendiſſimus in mandato ſuo ad epiſcopum London. Quocirca volentes in præmiſſis exequi, quod eſt noſtrum, fraternitati veſtræ committimus & firmiter injungendo mandamus, quatenus cum omni celeritate, qua poteritis, omnibus & ſingulis coepiſcopis & ſuffraganeis noſtris, necnon & prælatis illis, quorum nomina in ſchedula præſentibus affixa continentur, injungatis atque mandetis, quibus etiam & vobis nos jungimus & manda- C mus, ut ſe conferant, quam citius poterunt; voſque vos conferatis, quam citius poteritis ad generale concilium de Baſilea ad Ferrarien. civitatem, pro oecumenico concilio inibi celebrando jam tranſlatum; ut, altiſſimi miſericordia cooperante, in eo per eorum, veſtram, & aliorum prudentiam & virtutem tractentur & agantur, quæ cedant ad laudem Dei, pacem chriſtianorum, ac ſtatum & exaltationem eccleſiæ ſupradictæ. Inſuper vobis committimus & mandamus, quatenus omnes & ſingulos dictæ noſtræ Cant. eccleſiæ ſuffraganeos, &c. in eccleſia cathedrali S. Pauli London. die Lunæ, viz. 28. die menſis Aprilis &c.

D Sequente die Veneris, ſecundo viz. menſis Maii, poſt prandium, dominus ad domum capitularem accedens, & aſſidentibus ſibi ibidem dictis confratribus ſuis epiſcopis, ac aliis prælatis, & clero ibidem exiſtentibus, intimavit eisdem cauſas advocationis ſuæ; primo viz. qualiter ſanctiſſimus dominus noſter papa Eugenius intimaſſet ſibi per literas ſuas de tranſlatione concilii Baſileenſis ad civitatem Ferrar. & de aliis, quæ in eisdem literis inſeruntur, quos legi fecit coram eisdem publice tunc ibidem; quarum tenor in dicto certificatorio plenius continetur. Secundo intimavit eisdem, quod dictus dominus noſter papa per literas ſuas pro- E vidit, & commiſit eccleſiam cathed. Elien. per modum commendæ, pro perpetuo, domino Lodewico, archiepiſcopo Rothomagen. ac ipſum adminiſtratorem perpetuum dictæ eccleſiæ & dioeceſ. Elien. deputavit, & ordinavit; ut in bulla ſuper hoc confecta, inter alias bullas regiſtrata, liquet manifeſte: Quæ, quia res erat ante hæc inviſa & mali exempli, ac (ut per magnas rationes oſtendit, & loculenter declaravit reverendiſſimus pater

ANNO CHRISTI 1446.

pater antedictus) posset cedere in ecclesiæ Anglicanæ magnum detrimentum & jacturam; dicebat, quod super hujusmodi facto vellet ipsos consulere et super eisdem deliberare. Tertio notificavit eisdem de instantia magna facta sibi & aliis dominis per graduatos universitatum Oxoniæ et Cantabrigiæ, pro ordinatione facienda super promotione eorum. Unde pro transmittendis ad dictum concilium generale Ferrariense, ac de subsidio pro expensis eorum, ac de aliis duabus causis prædictis desideravit dictus reverendissimus pater deliberationem habere communem, et super hoc mandavit clero, ut in domo inferiori convenirent, et super istis diligenter, communicarent.

Die Lunæ sequente, vid. 5. Maji domino cum confratribus suis prædictis, & clero in dicta domo capitulari existentibus, accesserunt ad dictam domum capitularem certi domini temporales de concilio regio, ad notificandum eisdem prælatis & clero voluntatem regiam in ea parte; quæ in effectu erat (ut dominus de Hungerford declaravit) quod ordinarent notabiliter pro transituris ad dictum concilium generale, & appunctuarent ad hoc personas notabiles & valentes, & pro expensis eorum debite providerent; afferens nomine regis per rationes magnas, & propter honorem nationis Anglicanæ, nunquam tantam fuisse occasionis materiam notabiliter transmittendi, sicut tunc instabat. Quibus dictis, & ipsis dominis de concilio regio recedentibus, ac communicatione habita inter dominos episcopos ac prælatos religiosos in domo superiori, & inter clerum in domo inferiori super præmissis, tandem idem clerus per dictum mag. Thomam, prolocutorem suum, de contribuendo ad expensas transmittendorum ad dictum concilium petiit, & dictis dominis supplicavit humiliter excusari; innuendo & expresse affirmando hujusmodi onus ad ipsos dominos solummodo pertinere. Unde domino & aliis suffraganeis suis, ibidem tunc existentibus, hujusmodi responsum cleri gratanter nec placide acceptantibus, continuata erat convocatio per dominum usque in diem crastinum, & sic de die in diem usque in diem Sabbati 10. diem Maji. Quo die prælati religiosi, & alii procuratores domuum religiosarum unanimi concesserunt nomine omnium religiosorum possessionatorum provinciæ Cant. ad hujusmodi expensas transmittendorum ad dictum generale concilium, 4. denarios de libra, de quibuscunque bonis & beneficiis suis, &c. Protestando & supplicando dictis dominis episcopis, quod hujusmodi eorum concessio, ea vice divisa quasi, & absque communi consensu cleri prædicti facta, non cederet in exemplum, seu in eorum præjudicium aliquod in futurum. Et tunc habita communicatione cum eisdem religiosis de & super promotione graduatorum in universitatibus Oxon. & Cantabrig. prout alias diversis vicibus communicatum erat, concesserunt iidem religiosi, quod, habita prius reformatione certorum statutorum pro graduandis in dictis universitatibus, sub certis modis & formis in quadam schedula per abbatem Glocestriæ, prolocutorem ipsorum religiosorum, porrecta contentis, ordinatio facta alias super promotione graduatorum prædict. in convocatione celebrata per dictum dominum Henricum, Cant. archiepiscopum, in ecclesia S. Pauli London. an. D. MCCCCXXI. procederet, & efficacem sortiretur effectum. Quæ quidem schedula super reformandis statutis prædictis concepta, die Lunæ proximo cancellariis & procuratoribus dictarum universitatum pro deliberatione habenda super eadem extitit liberata.

Sequenti die Mercurii 14. Maji, viso quod aliud non potuit obtineri responsum a clero, quam, ut supradictum est, quoad contributionem faciendam transituris ad dictum generale concilium, dominus omnes citatos ad dictum provinciale concilium nullo modo, vel juxta tenorem mandati non comparentes, pronunciavit contumaces sub forma inferius annotata. Et ex consensu confratrum suorum, vid. dominorum Roberti, London. & Thomæ, Wigorn. episcoporum, tunc ibidem præsentium, continuavit convocationem ad & in 6. diem Octobris proxime tunc futurum.

Tenor vero decreti sive sententiæ contra absentes, ut præfertur, sequitur, & est talis: In Dei nomine, Amen. Nos Henricus, permissione divina Cant. archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, omnes & singulos abbates, priores, decanos ecclesiarum cathedr. archidiaconos, custodes, & magistros ecclesiarum collegiat. & alios de clero quoscunque ad præsentem convocationem vocatos, citatos, præmunitos, & præconizatos, diutiusque expectatos, ac nullo modo aut non legitime secundum tenorem mandati nostri comparentes, pronunciamus contumaces, pœnam contumaciæ in omnes & singulos prædictos infligendam nobis reservantes. Monemus insuper omnes & singulos præfatos contumaces, quod 6. die Octobris proxime futuro, omnes & singuli contumaces supradicti compareant coram nobis in loco præsenti, poenas contumaciarum hujusmodi audituri, & subituri, completuri, & facturi, prout justitia suadebit: & præsentem convocationem usque ad & in diem præfatum continuamus. Monentes insuper omnes & singulos jam præsentes, ut die prædicto compareant, & quilibet eorum compareat coram nobis, aut nostris in hac parte commissariis in convocatione præsenti, isto eodem loco processuri, & visuri, facturi, & subituri, quod in conciliis provincialibus faciendum, ordinand. & providendum fuerit, & quod jura & canones suadebunt.

Tenor alterius bullæ per dominum, durante dicta convocatione, receptæ, concilio Ferrar. incepto, & Græcorum adventu facientis mentionem, sequitur, & est talis.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico, archiepiscopo Cant. salutem, & apostolicam benedictionem. Benedicimus & laudamus Deum, qui charissimi in Christo filii nostri Paleologi, Romanorum imperatoris illustris, & vene-

venerabilis fratris nostri Josephi, patriarchæ Constantinopolitani, & Græcorum prælatorum corda inspiravit, & sancta eis subministravit consilia, cum octava die præsentis mensis Venetias applicuerint, & ad civitatem Ferrar. pro oecumenico concilio ibidem celebrando, propere venturi sint. Quod inter cæteros prælatos fraternitati tuæ significandum esse duximus, ut una nobiscum in Domino graruleris, & vero gaudio implearis. Nam ob hujusmodi Græcorum adventum jacta sunt fundamenta pacis & unionis in fide christiana, & Dei ecclesia, quam, divina suffragante clementia nostris etiam temporibus cum grege dominico nobis desuper credito assecuturos esse speramus. Hunc siquidem Græcorum adventum tuis suffraganeis & populo tibi commisso, ad communem ipsorum lætitiam denuncies, ut ex hoc sanctum opus orationibus ad Deum emissis, & processionum solemnitatibus, & aliis piis operibus adjuvent, inducere studeas. Verum, quia tuæ devotionis & fidei ardor & zelus erga incrementum christianæ religionis & sedis apostolicæ nobis notus est, ut hujus communis & salutaris boni particeps sis, eandem fraternitatem tuam ex corde requirimus & hortamur in Domino; tibi etiam in virtute S. obedientiæ & præstiti juramenti præcipimus & mandamus, ut confestim iter assumas, & ad hoc oecumenicum concilium, & hanc Dei causam, quæ cæteris rebus præponenda est, accedas. Et insuper dictis tuis suffraganeis, ac abbatibus exemptis & non exemptis, qui de jure seu antiqua consuetudine ad generalia concilia venire tenentur, auctoritate nostra sub eadem præstiti juramenti virtute & obedientiæ præcipias & mandes, ut quamprimum se ad iter ponant, & ad hoc oecumenicum concilium accedant; ut in eo, Spiritus Sancti gratia adjuvante, per tuam assistentiam ac sapientiam, & aliorum prælatorum ea tractentur & agantur, quæ ad ipsius Dei laudem cedant, fidei christianæ unionem & incrementum, ecclesiæ reformationem, & exaltationem ecclesiæ suæ sanctæ. Super hiis autem dilecto filio magistro Petro de Monte, utriusque juris doctori, notario & collectori nostro, quædam commisimus tuæ fraternitati ex parte nostra referenda, quibus velis fidem præbere. Dat. Ferrariæ anno incarnationis dominicæ M. CCCCXXXVII. & 10. calend. Martii pontificatus nostri anno VII.

Sexto die Octobris absque ullo deliberationis successu præterlapso, die Mercurii sequenti dominus ad dictam domum capitularem iterum accedens, præsentibus in eadem domo venerabilibus patribus London. Meneven. Roffen. ac bovent. & Lichf. episcopis, præcepit omnibus de clero, quatenus in domo inferiori insimul convenirent, & super illis, pro quibus fuerant hac vice convocati, diligenter tractarent; vid. pro promotione & universitatibus prædictis ordinanda, & pro subsidio pro transmittendis ad generale concilium Ferrar. & super his effectualiter responderent. Deliberatione igitur per clerum in domo inferiori super his habita, ad domum superiorem coram domino & confratribus suis accesserunt, & per mag. Johannem Lyndefeld, suum prolocutorem, domino supplicarunt, quatenus, considerata paucitate cleri, & absentia majoris numeri eorundem, ac etiam paupertate & caristia per totum regnum quasi ingruente, eos ab aliquo subsidio pro tunc concedendo, haberet favorabiliter excusatos; cum nec ausi erant super tali subsidio concludere, ipsis existentibus in tam parvo numero, & quia periculosum erat sub tam pestifera clade, quæ in dicta civitate London. indies accrescebat, diutius commorari. Supplicarunt insuper, ut vel convocationem ipsam dissolveret, vel ad tempus prorogaret, seu ad alium locum transferret; sed quia nihil effectuale ad tunc factum fuerat, dominus continuavit convocationem suam usque in diem Lunæ tunc proximum, & deinde in diem Martis sequentem.

Quo adveniente, dominus mandavit clero, quatenus super præmissis effectualiter communicarent, recitando eis qualiter & quomodo fecerunt & concesserunt prælati religiosi per expensis transmittendorum ad concilium generale Ferrar. & suadendo, ut, omni postposita in ea parte divisione, ad consimiliter concedendum suos animos applicarent. Unde post diutinum tractatum super isto subsidio concedendo, & nulla conclusione habita, dominus continuavit convocationem usque in crastinum.

Quo die crastino mag. Richardus Carpenter, universitatis Oxon. cancellarius, domino & suis confratribus duas literas exhortatorias, unam vid. ex parte serenissimi in Christo principis domini nostri regis Angliæ, & aliam ex parte universitatis Oxoniæ, ut apparuit, missis præsentavit. Quarum quidem tenores sequuntur, & sunt tales.

Per regem. Reverendissime & reverendi patres, nobis in Christo charissimi. Non ab re ad augendas claras ac famosas universitates nostras Oxoniæ & Cantabrig. cum inclytissimis progenitoribus nostris æquali semper animo fuimus. Certi quidem sumus, quod ab his duobus luminaribus non minima pars famæ ac gloriæ coronæ & regni nostri hucusque resplenduit, quæ, si jam nostris, quod absit, temporibus per incuriam extingui sineremus, regnum hoc inclytum nostrum quasi lucernam sine lumine in brevi fore necesse est. Quod triste ferimus, publica nunc vox est, nisi quam celerrime, quod cordi nobis semper est, jam dictis universitatibus nostris succurrere dignationi nobis sit, utraque in desolationis extremæ discrimen occasura est. Sic quidem in ipsis diminutus est jam studentium numerus! nimirum cum sit merces seu fructus studii nullus aut modicus. Cogitantibus itaque nobis quam languori huic medicinam paremus, nullum prorsus remedium videtur aptius, quam, ut, deficientibus & extinctis pene lampadibus, plus olei infundamus; ut utriusque universitatis nostræ graduatis, pensata semper graduum ac statuum qualitate, faciamus de pa-

ANNO CHRISTI 1440.

patrimonio ecclesiæ uberius provideri. Quibus enim æquius beneficia ecclesiæ deberi judicemus, quam hiis, qui ab ipsis ferme cunabulis totum vitæ tempus ad Dei honorem & ecclesiæ illuminationem in studio contriverunt? Et cum Dominus in evangelio doctis, tantum peritisque colonis vineam suam, ecclesiam scil. catholicam, colendam tradi jusserit; ægre patimur tot literatos & eruditos viros, quibus fama loquitur universitates vestras refertas esse, quasi robitos penitus & desertos videre, & sine ulla promotione sive aliquo studii sui fructu consenescere. Proinde paternitates vestras, quibus non minus nec segnius quidem, quam nobis animo esse debet salus & prosperitas studiorum, rogamus attente, & in Christi visceribus requiremus & hortamur, quatenus utramque nostram universitatem prædictam literis hiis nostris specialiter & cordintime recommendatam habentes, ad graduatorum graduandorumque in ipsis effectualem promotionem, pro qua & alias vobis misisse nos meminimus, unanimi voto efficaciter laboretis. Præter mercedem, quam secure vobis daturus est vineæ Dominus, dignas ex hoc a nobis gratias merituri. Moveant paternitates vestras ad hæc nedum præsentes nostræ, sed & amor universitatum ipsarum, ex quarum uberibus vos omnes scientiæ salutaris pocula hausistis. Moveat zelus domus Domini, & amor fidei christianæ magis ac magis indies vacillantis. Moveat demum ineffabile illud præmium, quod per hujusmodi beneficia, quæ seminatis in terris, secure repositum invenietis in cælis. Dat. in manerio nostro de Wodestolke mensis Octobris die 13. —— Reverendissimo in Christo patri Henrico, permissione divina Cantuar. archiepiscopo, totius Angliæ primati, & apostolicæ sedis legato, ac cæteris reverendis patribus in synodo provinciali London. congregatis, nobis in Christo charissimis.

Literas universitatis studii Oxon.

Reverendissimo in Christo patri & domino Henrico permissione divina Cant. archiepiscopo, totius Angliæ primati, & apostolicæ sedis legato, obedientiam filialem; aliisque reverendis patribus in convocatione London. congregatis, omnimodam reverentiam & honorem. Apud aures pietatis & misericordiæ vestræ, clementissimi patres, universitas mater nostra clamant cum Rachele, "Plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Olim siquidem alma ista universitas pulchra nimis & decora aspectu fuit, quasi vitis fructificans, & flores ejus flores honoris & honestatis. Sed heu! jam nostris diebus, quod quidem maxime dolendo referimus, pulchritudo & decor ejus emarcuit, mœrens & squalidus factus est vultus ejus, & quæ flore & fructu antea fœcunda fuit, filios jam cum hiis, quos priori tempore genuit, pro paucitate minime numerabiles, non honoris vel honestatis, sed pudoris & reverentiæ potius in dolore & anxietate parit. Aliquando ejus fama & gloria ita percelebris apud omnes nationes & gentes christianas fuit, quod non modo hujus inclyti regni, sed & totius pene orbis homines studendi atque discendi gratia ad eam confluxerunt. Tunc siquidem prosperata est in viis suis, & singulari laudis titulo ab omnibus honorata. Tunc revera omnium artium & scientiarum viris literatissimis atque eruditissimis plena, non scholæ laceræ, non studia deserta, aulæ vel hospitia nunquam sane vacua videbantur; sed quod sine lamentatione & planctu dicere non valemus, nunc longe secus est. Jam siquidem gloriosa mater tam beata prole foecunda, pene in exterminium & desolationem versa est. Sedet sola plangens, ac dolens, quod non modo extranei, sed nec sui ventris filii cognoverunt eam. Sic, sic revera, patres, fremitu bellorum, annonæ, pecuniarum caristia depauperatum est regnum nostrum; tam sera insuper & modicæ virtutis & studii merces est, quod pauci aut nulli ad universitatem accedendi habeant voluntatem. Unde fit, quod aulæ atque hospitia obserata, vel verius diruta sint; januæ atque ostia scholarum & studiorum clausa, & de tot millibus studentium, quæ fama est istuc in priori ætate fuisse, non jam unum superfit. At illi, qui sane supersunt, tædium quam maximum vitæ habent, quod nullum fructum, nullum denique honorem, post tantum studii sudorem consecuti fuerint. Laborant autem nonnulli usque in senectam & senium viri per omnia doctissimi atque sapientissimi, præmium & mercedem boni operis expectantes; sed quam mercedem, quemque honorem, qui, ut philosophi aiunt, præmium virtutis dicitur, virtus ac labor eorum consequatur, attendite, quæsumus! sane filii lucis famosi supple, ac instructi viri, qui juste & ex merito promovendi, amplioribusque honoribus & dignitatibus ecclesiæ sublimandi essent, ejiciuntur foras, atque indocti & simplices, qui nec literaturam cognoverunt, intrant in labores eorum. O quam dolendum est, piissimi patres! vineam Domini Sabaoth, ecclesiam scilicet, unicam Dei sponsam tam imprudentibus atque indoctis cultoribus ad excolendum esse traditam. Quomodo lucernæ ardentes in sacrosancta Dei ecclesia erunt, si nec oleum nec lumen in lampade fuerit? Quid dicemus de hiis? numquid primum oleum sanctæ conversationis ac vitæ integritatem, numquid & lumen doctrinæ, scientiæ, et veritatis, quo officium sanctæ prædicationis ac administrationis verbi Dei exerceant, intus in animo foveant? et quomodo revera scient, cum literas non didicerint? Attendite igitur, obsecramus, patres; attendite, columnæ, et præcipua luminaria ecclesiæ, quos operarios in messem Domini mittatis. Respicite, quæsumus humiliter, primum ad domesticos fidei; eos supple, qui lucernas ardentes habent in manibus suis, moribus et scientia probatos. Licet enim universitas mater nostra, labente jam plurimum tempore, depauperata atque humiliata sit, in singulis tamen facultatibus et scientiis

qui-

ANNO CHRISTI 1446.

quidam electi ex millibus manent adeo sane docti atque literati, sicut et superiori ætate fuerunt. Sed ideo desides, secordesque circa studium magis factos esse, quod nullum virtutis, nullum studii sui præmium, nullam utique promotionem sese consecuturos autumant; eo magis in desperatione positi, cum tot ex prædecessoribus suis sine promotione, sine aliquo primitus studii præmio dies clausisse extremos cognoverint. Flexis igitur genibus obnoxius, quo valemus, exoramus, ac petimus, quatenus ad effectualem promotionem graduatorum oculos misericordiæ vestræ convertere dignemini; considerantes qualem quantamque nobis occasionem ad eo diligentius studendum et proficiendum præstabitis, si vota nostra audieritis gratiose. Moveant, O vos patres, ad tam pium et sanctum opus, primum universitatis nostræ et cleri desolatio. Et sicut bello inter Lacedæmonios et Athenienses exorto, Lacedæmoniis victoribus existentibus, dum in Græcorum concilio quæstio versaretur, si Athenas delere fas esset; cum in regno Græcorum oculi tantum duo essent, alterum eruere nefas esse responsum fuit; ita et dum in hoc florentissimo regno duo duntaxat oculi, duæ lucernæ ardentes fuerint, Oxonia et Cantabrigia; alteram vel utramque delere, seu extingui, vel desolationem pati nefarium esse judicetis. Moveat et vos totius ecclesiæ et populi Anglicani utilitas. Moveat tot pereuntium animarum jactura, quas in sacrificium laudis estis domino lucraturi. Moveat amor fidei periclitantis, malaque nefaria, quibus indies fideles ab hæreticis vexantur; de quibus sic scribit apostolus. " Instabunt, inquit, in novissimis diebus tempora periculosa; homines sese amantes, cupidi, elati, sine pace, criminatores, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; contra fidem reprobi; et sicut Jannes et Mambre Moysi restiterunt, ita et hii veritati resistent." Quæ omnia si solita vestra prudentia consideraveritis, certi reddimur, quod vos gratiosissimos ac voto nostro paratissimos sentiemus dominos, ad nostræ orationis saluberrimam expeditionem, in qua laudem vobis in hoc seculo, et æterna apud Deum præmia comparabitis. Et ut singula pro parte nostra eo felicem magis effectum consequantur, fidem rogamus indubiam præstare dignemini venerabili cancellario, aliisque nostris nunciis, hujus nostræ supplicationis gratia expediendæ ad vos destinatis. Et reverendum coetum vestrum ad laudem et gloriam ecclesiæ suæ sanctæ conservet in prosperis sponsus ejus Jesus Christus, qui est in secula benedictus. Script. Oxon. in nostræ congregationis domo mensis Maji die nono. Vestrarum paternitatum humillima oratrix universitas studii Oxon.

Litera universitatis studii Cantabrig.

Reverendissime ac percelebris in Christo pater, reverendique patres in hac sacra synodo congregati; quibus contra vipereos antiqui draconis insultus, legifer noster Christus regressurus ad Patrem, sponsam, quam sacratissimo cruoris sui redemit pretio, custodiendam mandavit, eruditissimis. Sanctæ vestræ considerationis scimus, quia non recedit ab oculis, qualiter inchoatas in paradiso malitiæ suæ fraudes callidus serpens istius mulieris insidiando calcaneo continuare non cessat, imo parturientem persequitur, & in illius filios arma mortis præordinat nondum natos, nec ab illius infestatione pestifera locum invenire potuit respirandi, donec duos aquilæ pullos ad volandum provocantis, & super eos volitantis, alas genuinæ, vid. scientiæ pennas reciperet, quibus ad fidei desertum volitans, tutius ab illius insidiis parturiret. Hiis siquidem scientiarum pennis olim subnixa, venenosum serpentis caput virtutum pede contriverat, & renatos in Christo filios per totum mundum destinavit intrepidos, quando solis ab ortu, usque ad occasum laudabile Christi nomen magnificavit ecclesia; quæ modo, proh dolor! clausa latitat in angulo occidentis. Quid est, patres egregii, quod mulier vestræ custodiæ deputata non parit, nisi quia scientiarum pennas deposuit, & ducibus indoctis commissa ducatum perdidit? Quorum indisciplinata conversatio cæteris cedit in scandalum, cæcitas in foveam ducit hæresum & errorum. Tales sunt hodie rectores ecclesiarum; & dum nulla datur prærogativa studentibus, non miramur, licet ecclesiasticus honor decrescat quotidie, sileant præconia, & auctoritas contemnatur. Quis, ait philosophus, sublimavit regnum Græcorum? Quis eorum gesta per totum mundum perpetualiter defamavit? Hæc certe fecit diligentia studentium, & probitas sapientium. Idcirco in universitatum promotionem suggesserat Alexandro, quatenus sui nominis memoriale non derelinquatur in secula. O si propter viri gentilis nomen perpetuandum ad tantum multiplicabantur studia literarum, quanto magis christianissimos ecclesiæ Dei pastores in universitatum promotionem accenderet divulgatio nominis christiani? Attendite, quæsumus, egregii domini, qualiter sicut inter ecclesiæ ministros decrescentibus literis consequenter honor evanuit, pullularunt hæreses, & secularibus seu illiteratis assimilati, in mente secularium judicum exactionibus pressi sacerdotes clericatus amiserant libertatem. Hiis volens obviare discriminibus serenissimus princeps, & victoriosissimus triumphator felicis recordationis, rex Henricus quintus, vestras paternitates exoravit attentius, quatenus universitatum suarum virtuose studentes prærogativam crucifixi reciperent. Cujus intentionem sanctissimam amplectentes, constitutionem super hiis nuper edidistis. Sane, patres conspicui, celeberrimam constitutionem ipsam pro amplianda ecclesiæ spirituali structura, provisionem ecclesiasticorum beneficiorum declarantem, tam accommodam, tam gratiosam, tamque omnibus optabilem, charitate zelantibus fidem & sanctam ecclesiam, miramur in ortu suo illico ruisse in occasum. Quo fit, quod indies

ANNO CHRISTI 1446.

dies periclitatur nova Rachel parturiens cum dolore, & soboles post rupta matris viscera deflere cogitur indefesse. Nos igitur tam eximiis reverentiis obsequentes, quod pium, quod ecclesiæ saluberrimum auguramur, poscimus, ea spe moti, ut quicquid ordini ecclesiastici regiminis consentaneum, quicquid cælesti tabernaculo congruum, vos patres Spiritu Dei, uti confidimus, congregatos, dissimulare vel negligere haud posse, eam vos constitutionem erigere, roborare, & ad effectum Deo placitum, fidei cultoribus optatum perducere; quo veritatis operarii in messe desudantes, cumulatiores fructus congregent in horrea Domini, & vos dignæ procurationis vestræ repensas vices, vitam recipiatis æternam. Magnificum vestræ sanctitatis consilium prosperos dirigat ad successus magni concilii angelus, Dominus noster Jesus Christus. Script. Cantabrig. in plena congregatione nostra 8. die mensis Maii.

Quibus quidem literis in publico tunc lectis, ac communicatione aliquali habita inter dominum & confratres suos super eisdem, dominus assignavit præfato mag. Richardo, dictæ universitatis Oxon. cancellario, negotium promotionis graduatorum hujusmodi, ut prædicitur, promoventi, ad respondendum quibusdam petitionibus, in quadam schedula sibi & procuratoribus dictarum universitatum alias pro deliberatione habenda super eadem liberata, contentis; mitigationem sive reformationem quorundam statutorum pro graduandis in universitatibus hujusmodi concernentium; vid. diem Sabbati tunc proximum; usque in quem diem Sabbati continuata fuerat per dominum hujusmodi convocatio.

Quo adveniente, ac domino & confratribus suis, vid. London. Meneven. Norwicen. & Roffen. episcopis, in domo capitulari memorata præsentibus, dictus mag. Richardus, cancellarius supradictus, quandam in Latino fecit propositionem solennem coram eisdem; qua inter cætera viros graduatos scientiarum virtutibus insignitos plurimum commendavit, dominum & confratres suos humillime exorans, quatenus ordinationem illam, alias in convocatione cleri Cantuar. provinciæ London. an. Domini MCCCCXXI. celebrata; pro promotione graduatorum prædictorum factam effectualiter de novo erigere, atque firmiter corroborare dignarentur. Unde finita propositione hujusmodi, ac mota per dominum materia quadam ecclesiæ nimis scandalosa cujusdam dissensionis sive discordiæ inter fratres IV. ordinum Mendicantium, & mag. Philippum Norreys, in S. theologia doctorem, a diu, ut asseruit, agitatæ; incontinenti quidam fratres, Philippus Boydon, Will. Lyndewode, Joh. Kenyngale, & Thomas Gorston, IV. ordinum fratrum provinciales, quosdam articulos in scriptis redactos, ac contra ipsos, & in ipsorum ordinum scandalum & præjudicium in partibus Hiberniæ, & alibi infra Angliam, per eundem mag. Philippum, ut asseruerunt, prædicatos, & publice dogmatizatos, domino ministrarunt. Quibus in publico lectis, dominus mandavit eidem magistro Philippo præsenti ad respondendum tunc singulis. Interrogatus vero super eisdem, quosdam eorum, prout proponebantur, expresse negavit, & quosdam recognovit. Unde in partem probationis omnium articulorum præscriptæ, prædicti fratres provinciales quandam literam sive quoddam publicum instrumentum, tenorem articulorum præscriptorum in se continens, ac sigillis diversorum dominorum tam spiritualium, quam temporalium, ac aliorum magnatum de partibus Hiberniæ sigillat. Domino præsentarunt, & in publico legi fecerunt. Unde habita communicatione super eodem, ac de & super promotione graduatorum, tandem dominus petiit responsionem finalem de dicto cancellario, & procuratoribus universitatis, quomodo deliberati fuerint quantum ad reformationem sive mitigationem statutorum pro graduandis in hujusmodi universitatibus. Et statim præsentatæ & lectæ fuerunt coram domino & suis confratribus.

Responsiones universitatis Oxon. ad petitiones religiosorum possessionatorum oblatae.

Prima petitio fuit, quod religiosi possessionati in S. theologia incepturi, non teneantur ad statutum de legendo in artibus. Cui ad votum respondere desiderans statuit, ac decrevit universitas prædicta regentium & non regentium; quod religiosi possessionati secundum formam statutorum dictæ universitatis lectiones ordinarias in facultate artium audiant; ac cætera omnia & singula compleant, quæ seculares ante gradum bacalariatus in eadem complere tenentur. Quibus sic completis, per magistros in artibus seculares ad lecturam alicujus libri artium, & ad respondendum quæstioni debitæ præsentati admittantur, & pro se determinent cum aliis, si voluerint. Ac deinde completa forma pro incepturis in eadem facultate edita, per magistros artium seculares præsentati, atque per eosdem sufficienti habita dispositione ad incipiendum in eadem facultate admittantur, & regant secundum tempus consuetum; faciendo universitati in dictis inceptionibus, prout in inceptionibus aliarum facultatum hactenus facere consueverunt. Sic quod tantum senior necessarius regens de quocunque ordine possessionatorum intret in congregationem, seu convocationem magistrorum. Si vero onus determinationis subire noluerint, tunc formam secularibus non determinantibus incipiend. indictam compleant, qua sic completa, si in artibus non inceperint, per duos annos ex tunc proxime sequentes scholares solummodo artium in dicta universitate permaneant. Per quos quidem duos annos moralem philosophiam in scolis publicis extraordinarie & cursorie, prævia proclamatione facta, legere teneantur, per majorem partem dierum legibilium, cujuslibet termini, prædictorum duorum annorum; quam lecturam sic factam in incipiendum in S. theologia pro gratia, de

Anno Christi 1446.

de non regendo in artibus dicta universitas duxit de cætero acceptandam. Sic tamen, quod istud statutum nullius sit roboris vel momenti, quousque provisio per religiosos possessionatos in executione ponatur, nec ultra duret, quam provisio per eosdem continuata fuerit.

Secunda petitio. Quod incepturi, necnon gradum assumpturi in jure canonico, non teneantur audire jura civilia. Cui petitioni volens universitas præfata in omnibus satisfacere, ex consensu unanimi regentium & non regentium statuit & decrevit, quod sacerdotes, qui ad jura civilia transire non possunt, compleant septem annos in jure canonico, ante gradum bacalariatus; annos, si quos in jure civili habeant, minime tamen ultra tres, inter annos prædictos numerando; antiquo statuto penes omnes alios in suo robore permansuro.

Tertia petitio fuit. Quod scholares in jure canonico, non teneantur audire decretales "Complete"; igitur ne imposterum aliquis prætextu hujusmodi termini "Complete" nimis astringat sibi sensum, & bellum conscientiæ subeat, pro omni hujusmodi conscientiæ scrupulo amovendo, universitas alias declaravit, ex tunc prædictum statutum "De completione formæ commune est singulis facultatibus," præfatus terminus "Complete" eo modo in ipsa facultate intelligi, quo in aliis facultatibus "Completio" consimilis formæ hactenus intelligi consuevit.

Quarta petitio fuit. Quod religiosi possessionati incepturi non teneantur in die inceptionis suæ facere convivium, nec loco convivii aliquod universitati erogare. Cui petitioni de jure communi ac consuetudine omnium universitatum, & præsertim de consuetudine necnon statuto universitatis nostræ, sufficienter credimus esse responsum. Verum aliquid de novo condere vel statuere, supervacuum visum est; tenentur enim non solum de jure communi, sed etiam in vinculo juramenti sui universitati præstiti, non ultra tria millia Turonensium grossorum in inceptionibus suis expendere; quæ summa satis rationabilis esset, si sumptus præter necessarios, quos in hujusmodi inceptionibus in distributione, libertate, & aliis quam multis faciunt, mitigare vellent; ad quos nec de jure nec statuto obligantur.

Quinta petitio fuit. Quod quilibet assumendus ad gradum bacalariatus in sacra theologia possit in 13. anno opponere et respondere absque gratia. Quæ petitio, licet multum videtur esse irrationabilis, eo quod nec seculares, qui etiam prius in artibus rexerunt, possunt ante 17. annum respondere vel opponere; statuit tamen universitas prædicta, ut ejusdem sint conditionis ac libertatis cum aliis graduatis secularibus; observato semper superius memorato de completione formæ suæ in facultate artium edito.

Quibus quidem responsionibus, sicut præmittitur, domino præsentatis, ac coram eo & confratribus suis lectis & plenius intellectis, dominus, de unanimi consensu & assensu confratrum suorum, totiusque cleri provinciæ suæ Cantuar. pensatis quamplurimis querimoniis lachrymosis, per partem universitatis prædictæ coram ipso & suis confratribus, occasione non promotionis graduatorum in eisdem expositis, decrevit ordinationem subscriptam juxta omnem vim, formam, & effectum ejusdem per totam provinciam suam Cant. firmiter observari per decennium duraturam.

Tenor vero ordinationis pro promotione graduatorum prædicta sequitur, & est talis.

Henricus, permissione divina, etc. venerabili fratri nostro domino Roberto, Dei gratia London. episcopo, salutem, etc. Cum nos nuper in convocatione prælatorum & cleri Cantuar. provinciæ, in ecclesia cathedr. S. Pauli London. celebrata, expositis tunc in publico coram nobis ex parte utriusque universitatis, Oxon. vid. & Cantabrig. querimoniis lachrymosis super earundem desolationibus, occasione non promotionis graduatorum in eisdem, uti timetur eventuris, pio, sicut tenemur, compatientes affectu, ad laudem omnipotentis Dei, & profectum studii scholastici, ac exaltationem christianæ fidei, & ne studentes virtutibus & literarum scientiis in eisdem, quod absit, frustrati spe debita, cujuslibet retributionis appetitum ulterius proficiendi deponant penitus studiorum desertores effecti; de vestro cæterorumque prælatorum, ac totius cleri prædicti consensu pariter & assensu, pro dignis dictorum graduatorum promotionibus, magnis ad hoc insuper christianissimi principis domini nostri regis adhortationibus invitati, subsequentibus modo & forma ordinavimus providendum; vid. quod quicunque patronus ecclesiasticus dictæ provinciæ, &c. uti supra in ordinatione eadem de an. Domin. MCCCCXXI.

Præmissis quidem in forma superius data peractis, ac facta disputatione non modica inter prænominatos fratres, vid. quatuor ordinum Mendicantium provinciales, & præfatum mag. Phil. Noreys, super articulis contra eundem mag. Philippum, ut supradicitur, detectis atque ministratis, tandem dicti fratres provinciales affectantes scandala, quæ ex hiis evenire poterant, evitare, nominibus eorum & ordinum suorum, ac singularum personarum earundem in reverendissimum patrem Henricum, archiepiscopum prædictum, ac reverendos in Christo patres & dominos, dom. Meneven. Norwicen. & Roffen. episcopos, ac eorum ordinationi, examini, judicio, pronunciationi & decreto se submiserunt, prout in schedula submissionis eorundem facta, & dicto reverendissimo patri ministrata, plenius poterit apparere. Et incontinenti dictus mag. Phil. Noreys in reverendissimum in Christo patrem prædictum, ac reverendos patres dominos London. Lincoln. Norwicen. & Roffen. episcopos, consimiliter se submisit, prout patet in schedula submissionis suæ etiam domino ministratæ.

Quibus sic factis, dominus petiit a clero responsum finale, quantum ad subsidium pro tran-

ANNO CHRISTI 1446.

transituris ad præfatum generale concilium. Cui magister Johan. Lyndefeld nomine totius cleri finaliter dixit, ac domino & suis confratribus supplicavit, quatenus considerata paucitate cleri hujusmodi, ac absentia majoris numeri eorumdem, necnon paupertate & caristia, quasi per totum regnum ingruente, eos ab aliquo subsidio concedendo haberent favorabiliter excusatos. Et quia periculosum nimis erat eis, ut asseruit, sub tam pestifera clade, quæ in dicta civitate in dies accrescebat, diutius commorari, ulterius supplicavit, ut supra, quatenus convocationem ipsam finaliter dissolvere dignaretur. Unde dominus, consideratis præmissis, visoque ulterius, quod aliud non potuit obtineri responsum a clero, quam ut supradictum est, omnes & singulos ad hujusmodi convocationem suam legitime citatos, ac non comparentes, juxta tenorem mandati eis in hac parte facti, pronunciavit contumaces, ut supra, poena sibi reservata. Et incontinenti ad rogatum & instantem petitionem confratrum suorum, & cleri supradictorum, hujusmodi convocationem ad Dei laudem dissolvit, & feliciter consummavit.

Pertinent hæc ad A. 1438.

QUÆDAM

Litera scripta de Basilea domino cardinali Ursino.

Ex eod. Cod. Mediceo.

Reverende in Christo pater, et domine, domine mi singularissime, humili, et obsequiosa recommendatione præmissa. De occurrentibus totiens scripsi, quotiens occurrerent nuntii. Nullum tamen a vestra dominatione habui responsum; unde satis admirari debeo, imo nec sufficio, attentis verbis inter paternitatem vestram, et me prolocutis; et quasi videtur, quod de Deo, ecclesia, et sanctissimo domino nostro parum teneatis, parumque de occurrentibus extimationem faciatis. Si in excessu tamen mentis loquor, ignoscere dignetur paternitas vestra reverendissima, quoniam ad hæc me cogit sincera mentis puritas, et affectio; et licet multa essent scribenda, plura tamen essent dicenda, si Deus dedisset, quod per unam diem integram cum vestra essem dominatione. Et si non omnia, saltem aliqua scribam, quæ urgente necessitate tacere non possum. Hic tractata est materia de subtractione administrationis papatus facienda domino nostro sanctissimo; et jamdiu est, quod fuisset conclusa, nisi hic aliqui constituti Deum timentes, et pericula, quæ exinde verisimiliter possent in Dei ecclesia oriri, sub spe provisionis fiendæ per dominum nostrum prædictum protelassent. Dum enim prædicta agerentur supervenerunt ambasiatoress electorum Imperii numero XIII. quæ proposuerunt, ut melius poteritis videre per copias propositionum quas mitto; qui institerunt pro majori dilatione, ut ne ad contra prædictum dominum nostrum attentaretur, donec ipsi sua rediissent sanctitate, cum qua sperabant bonam, et & fructuosam reportare concordiam. Dixerunt insuper, quod nisi supersederetur, vo- A lebant ad suos remeare dominos. Quibus auditis, consideratis, et intellectis recepta est via, quæ sequitur. Licet nondum sit conclusa, tamen credo, quod non poterit obviari, quin non concludetur septimana sequenti per sessionem, et decretum; videlicet quod præfatus dominus noster adhærere teneatur concilio, et tollere publice distinctionem, infra XV. dies secundum quosdam, secundum alios infra duos, et secundum reliquos infra tres menses a die publicationis dicti decreti. Alioquin quod ex nunc intelligatur sibi subtracta totalis administratio papatus, confirmatio, electio, et collatio beneficiorum; et deinde ad ulteriora. Simili modo, quod domini cardinales, ceterique B prælati, et beneficiati quicumque teneantur ab eo, et a curia Romana recedere, et ad residendum in suis beneficiis ire, vel ad præsens concilium venire sub poena excommunicationis, privationis, et inhabilitationis. Et quod statim possint conferri sua beneficia; multaque alia ponentur in decreto. Super quo hodie visitando fuerunt congregati XXIIII. ad hæc deputati; et die crastina si fuerint concordes, legetur in congregatione publica, futuraque septimana, ut dictum est, determinabitur: et ad dilationem habendam multum profuerunt litteræ domini Romanorum regis, ambasiatores regum Franciæ, Locumtenentes Hispa- C niæ regis, et præfati electorum ambasiatores. Magister Jordanus Morin Ambassiator Regis Franciæ etiam multum profuit, quod volebat reverti, si ita præcipitanter fuisset actum, multumque alii impediverunt, quantum potuerunt. Sed illi fuerunt principium, & sine quibus vel fuisset obtentum, ne obtineretur. Quæ omnia, si Dominus noster mihi facturæ suæ, & collegæ meo fidem dedisset, providendo eo quo dicebamus, modo, adhærendo, & mittendo ad præsidendum suo nomine & prælatos, non evenissent; cessabuntque, si adhuc dignabitur facere, antequam ignis magis exardescat, & sine mora. Alioquin, Deo, D & sanctitati suæ devoti, hic existentes, nihil, vel modicum poterunt. Si vero ita dignaoitur facere, nil contra suam sanctitatem, nec in præjudicium suæ curiæ attentabitur; sed fiet reformatio, non deformatio, & expedientur Bohemi, qui postera die Sancti Nicolai debent convenire in *Custa* cum tota sua ambassiata huc venientes. Et erunt hic ante nativitatem, vel circumcisionem. Insuper, pater reverendissime, multi sunt hic notabiles, qui facta provisione, de qua superius, intrepide certabunt pro veritate usque ad mortem inclusive. Elapsa septimana futura advisata in reformatorio per alias advisabuntur de- E putationes. Mei adversarii institerunt, prout sæpe petierant, quatenus aliam Ecclesiam, actu vacantem, una cum pensione mille, & quingentorum ducatorum super Ecclesia mea reciperem, quod facere nolui, prout nunquam consentiam, etiam si nudus remanere deberem, & principio fui in eadem mente, sum, & ero, quando moriar, quoniam (non) sine Dei offensa, & meæ Ecclesiæ, nec non verecundia gravi, ne

Extant supra hæ legatorum propositiones.

ANNO CHRISTI 1446.

ne dum mea, sed etiam parentum perpetua facere possem. Sunt aliæ causæ, quæ ex causis legitimis hic non inseruntur. Qualiter possem cum pura conscientia consentire, quod adversarius meus, Simplicianus ille electus, Ecclesiam meam, in qua nullum sibi penitus competit jus, cum mea grandi jactura habere debeat? Exoro, Pater, ob reverentiam Dei, supplicare dignemini domino nostro sanctissimo pro expeditione justiciæ meæ; & dignetur sua sanctitas considerare, quid fecerim Constantiæ, Senis, & adhuc facio. Credo firmiter, quod multa prædicto Domino nostro promittentur, si aliquid contra me velit innovare, quæ nunquam possent adimpleri. Dominus de Luna, qui unicum habebat Principem in sua obedientia extra suum Regnum, & qui dederat sibi munus de dimittendo eum, si mihi promittentur contra sua scripta, magis Deum timuit offendere, quam homines. Nunquam a mea promotione voluit variare, quod ad magnum honorem sibi fuit reputatum. Non enim melior gloria, & honor erit Domino nostro sanctissimo, si veritatem, & justitiam servaverit. Cras erunt quindecim dies, quibus hora tarda noctis hic applicuit dominus sancti Petri ad Vincula in habitu dissimulato cum quatuor equis. In crastinum ab omnibus bene visus, & receptus. Alias scripseram litteras, quæ remanserunt, quod nuntius tunc recedens eas receptare recusavit. Quid concludendo dicam nescio; nisi quod si celeriter non occurratur tantis malis, & discriminibus, venerit super vos, & nos mala non solum inaudita, sed etiam inexcogitata, & talia, quæ forsan non fuerunt vel audita ab initio nascentis ecclesiæ. De cetero supplico coram Deo; primo veraciter sum excusatus, sic coram Domino nostro, si vestrum faceretis debitum habear ego. Conservet eumdem dominum nostrum sanctissimum, cum paternitate vestra reverendissima omnipotens per tempora longiora. Ex Basilea IIII. Decembris. Lator præsentium cum litteris Domini regis Franciæ deprecaturus pro suo avunculo ad dominum nostrum vadit, quem supplico in agendis pro eodem, tamquam benemerito recommissum facere velitis domino nostro sanctissimo; & principio enim sui adventus ostendit, qualem habebat adfectionem; & non solum continuavit, sed continuat. Si sua servitia fuerint recognita, multis aliis erit exemplum bene agendi. Ipse lator aliqua alia, quæ calamus non capit, ore reservat, cui fidem adhibere dignetur reverendissima paternitas vestra indubiam. Tres de meis sunt in curia, quos paternitati vestræ reverendissimæ recommendo. Unum vero superius ante dictum recommendari supplico humillime dominis meis reverendissimis, Tarentino, & Colocensi Archiepiscopis, Abbati S. Giustinæ, & Antonio de Sancto Vito. Ambasiatores prædicti, vel eorum pars habito responso debent ad dominum nostrum, & dominum Imperatorem ire, & alia pars permanere. Recipiantur, & tractentur bene, quia sunt nobiles, bene dispositi, & a Dominis suis dependet, ut ita dicamus, tota Alamannia.

Sic. (margin, beside "habebat Principem")

cur turtus. (margin, beside "supplico coram Deo")

Servitor vester cum anulo, & aliis bonis.

Quis hic? an Joannes de Mella, de quo Anton. in Bibl. Hisp. An Petrus Fonseca de quo Raynal. Annal. 1418.

LITTERA

scripta Cardinali Ursino per Regem Romanorum.

Ex cod. Cod. Mediceo.

Reverendissime in Christo pater, & domine carissime. Per litteras sanctissimi domini nostri summi Pontificis, atque vestras, per oratores venerabilium, & illustrium nostrorum, & Imperii sacri Principum Electorum allatas, coramque conlatas satis cognovimus, quid per sanctitatem suam circa rem sacri Basiliensis Concilii peractum sit, & exhilarati sumus, vos esse legatum in re tam salutifera; nec credimus amplius negotia in antea sinistre posse succedere. Sumpsimus non minus menti persuasiones, venerabilis pater, quæ vos excitare videntur ad dirigendam salutem universæ Ecclesiæ, atque ad missionem Legatorum nostrorum ad præfatum concilium, quemadmodum littera vestræ paternitatis ampliori, & elegantissimo verborum contextu explicuit. Super quo sub brevi eloquio respondendo dicimus, reverendissime pater, quod salus universalis Ecclesiæ Dei, quemadmodum Altissimum contestari possumus, nobis semper cordi fuit; & quantis superiori tempore, & fatigis circa prosecutionem, & conservationem illius insudaverimus, ne tamen id nobis trahamus ad gloriam, satis constare credimus. Illa est, reverendissime pater, quam quærimus, illam optamus, illa nos a finibus Regnorum nostrorum has Italicas partes visitare commovit, ut patrocinio sanctissimi domini nostri circa rem publicam christianam, ea temporibus nostris videre possemus, quæ cupimus, & quæ accepta sunt nomini sancto ejus. Et quemadmodum per oratores nostros iteratos, & etiam suos populos nos alias large obtulimus operas nostras summo studio conflaturos pro bona concordia, & unanimitate inter suam sanctitatem, & ipsum sacrum Concilium consequenda; ita nos denuo offerimus, volumusque advigilare toto posse, ut mentes tam suæ sanctitatis, quam dominorum Concilii sacri, cooperante Spiritu Sancto, in unam sententiam conducantur, quemadmodum in gratiam ipsius speramus. Fuit enim nobis semper displicibilis hujusmodi dissensio; & tanto plus, quantum ex ea, nisi succurrentur, eventura conspeximus innumera scandala & scissuram in ecclesia sancta Dei. De missione autem legatorum nostrorum dicimus, quod illos in Basilea ad requisitionem legati Apostolici continuo habuimus, habemus, & habituri sumus; & sic nos inantea geremus, quod per nos nil omittetur de conferentibus ad bonum, ac felicem progressum rerum gerendarum. Utinam noster bonus, & sincerus animus apud sanctitatem domini nostri ita interpretaretur, uti est, qui quemadmodum confidimus,

Sic. (margin, beside "nostros iteratos")

ANNO CHRISTI 1446.

dimus, per effectum nostri studii tandem limpide patefiet. Datum Senis die IIII. Martii Regnorum nostrorum anno, Hungariæ &c. XLVI. Romani XXIII. & Bohemiæ XIII. Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ &c. rex.

Ad mandatum Domini Regis Gaspar Sligh.

COPIA

cujusdam litteræ missæ de Basilea procuratori Ducis Burgundiæ.

Ex eod. Cod. Mediceo.

A Tempore, quo vobis scripsi novissime per familiarem Domini Augusti; pauca in concilio nova supervenerunt, excepto quod in materia nostræ auctoritatis, & mandato totius Concilii deputati sunt omnes Cardinales, & cum ipsis tot Episcopi, quot vocari vellent ad audiendam depositionem testium in materia nostra; & IX. Maji, & X. fuerunt auditi plusquam XXIIII. omnes facientes pro nobis. Oblata sunt nobis plurima appunctuamenta. Nonnulla acceptavimus; sed in arbitrio nostro simplici permanere intendimus. Ille, de quo alias magnam, licet dominus est, extimationem habebamus, in suis dissimulationibus perseverat, nec unquam a domino duce, aut suis gratiam reportabit. XV. hujus mensis erit congregatio duodecima; ibi expectamus habere appunctuamentum; utinam bonum. Quod si non habuerimus, habemus in mandatis a Cancellario omnino recedere; quod multum timetur. Nam quod occasione cujusdam civis de Basilea Burgundi parabant se facturos guerram illis, magnus fuit timor in Concilio, & multi suspicabantur, quod istud fieret ad cautelam ad dandum intellectum illis de Concilio; quod si Dominus vellet, posset levi caussa inferre magnam turbationem; aliis dicentibus, quod hæc fiebant in favorem Papæ, & sic de aliis. Adhuc non recepimus nova de manendo, vel recedendo; unde multum miramur, & timemus, quod Dominus non sit male contentus, quod non transivimus, attento pauco favore, quem habet dominus noster in Concilio. Quod si mandaverit, recedemus. * Quamdiu fuero in Concilio, libenti, & toto animo faciam, & quotidie facio, & omni die non cesso cum sociis meis praticare, honorem sedis apostolicæ observari; & jam aliqua medio nostro suspuncta sunt in tribus punctis, quæ dum fuerint excarta, apparebit de bona diligentia nostra. Et amplius rescribere non expedit, quousque executio venerit, nec recedam pro morte a continuo affari pro honore, & libertate ejusdem sedis, sicut promisi vobis, & indicavi. Quidam, qui erant ita duri in Concilio ponunt aquam in vino suo, atque ampliorem ponent. Quod si non fecerint, sunt aliqui parati ponere in medium multa refrentia. De Mela est infirmus; & expediret, ut cito venirent mittendi a domino nostro, quod ipsi retraherent ad se cum auxilio suo, amicorumque, majorem partem stellarum hic existentium. Dominus Cabillonensis est in ecclesia sua a tempore vestri recessus.

* *Alia clausula.*

AD

AD SACROSANCTUM OECUMENICUM CONCILIUM

Ferrariæ coeptum, Florentiæ continuatum, & Romæ absolutum,

Ab anno 1438. *ad annum* 1446.

ADDITIO.

COLLECTORIS PRÆFATIO.

Actorum Florentini oecumenici concilii partes sunt duæ, quarum alia gesta in reductione Christianorum orientalium ad ecclesiam catholicam complectitur; altera vero ea continet quæ ad retundendam Basileensis conciliabuli audaciam visa sunt expedire. Ad utramque partem additamenta hic exhibeo, nec spernenda nec proletaria. Quoad Græcorum cum Latinis causam palam & ante selectos a concilio judices actitatam, omnia quidem diligentissime collecta exhibentur in actis Labbeanis Græcis Latinisque, nihilque in iis desiderandum superest. Haud ita tamen idem diligentiæ servatum est, sive in iis quæ Græci apud suos ventilarunt priusquam cum Latinis conferrent, sive quæ proposita a Græcis, rejicienda, seu reformanda Latini judicarunt. Horum vero quædam accipere licet ex Sguropulo, cujus fides, & si minus probetur cum adversus Latinos debacchatur; cur tamen etiam in aliis neutri parti faventibus sollicitetur, nihil est. Ex hoc igitur damus fidei formulam a Græcis exhibitam Latinis cum in dogmate processionis Spiritus Sancti a Patre & Filio inter ecclesiam utramque conveniendum esset: ambigua in ea plura offenderunt Latini, earumque expositionem postularunt.

Præterea ad conjunctionem Christianorum orientalium cum Latina ecclesia pertinent nonnulla hic primum a me, ut arbitror, prolata ex MS. codice æqualis cum concilio vetustatis, quem mecum communicavit vir de me deque re tota ecclesiastica hac sua liberalitate optime meritus, P. Josephus Bergantini Ord. Servorum B. M. V. Venetæ provinciæ tunc Antistes meritissimus. Parvus ille, sed probatissimus codex plura exhibet monumenta ad reductionem Christianorum Orientalium spectantia, quamvis Græcorum tantummodo meminit titulus, ita conceptus: De unione Græcorum. *Ex his autem quædam accepta credo a scriptore codicis ex ipso ore interpretis, qui pro concilio ea Latine effabatur, quæ orientales vernacule promebant. Hinc fit ut nonnulla ibi occurrant, quæ pariter leguntur in collectione Justiniani a Labbeo edita, sed interpretationis diversæ. Omnium primam ex eo codice damus brevem orationem, qua Armenorum legati in conspectum admissi Pontificem compellarunt. Succedunt dein literæ Gregorii Armenorum patriarchæ; de quibus vide ibi præmonitionem nostram. Tertia ab his oratio Æthyopum legatorum ad Eugenium papam, eadem quidem cum vulgata apud Labbeum, sed interpretatione diversa. Succedit exordium literarum patriarchæ Jacobitarum, quod in editis non apparet; forte tamen hæc non portio literarum habenda est, sed allocutio legatorum a Jacobitis missorum; qui postquam perorarunt, literas exhibuerunt apud Labbeum legendas. Ea vero legatorum oratio in Labbeo deest. Demum subjunguntur Philothei Alexandrini patriarchæ literæ binæ scriptæ (ut in postrema epistola adnotatum est) anno Græcorum 6949. i. e. Christi 1441. In his vero recipere se scribit Patriarcha fidem in concilio definitam, prout didicerat ex literis pontificis ad se delatis a F. Alberto (Sartianensi, viro doctrina & morum sanctimonia celebri) Minorita, eo directo ab Eugenio, itemque ex aliis literis paulo post ab ipso Græcorum imperatore receptis. Hic idem est Philotheus, qui biennio post, idest anno Græcorum 6951. Christi 1443. una cum cæteris Orientalibus patriarchis synodicam scripsit, omnem revocans cum Latinis communionem. Quare vel postremæ hæ literæ commentitiæ habendæ sunt pro Græcorum quorumdam more; vel levitatis patriarchæ hujus ac cæterorum insigne monumentum exhibent posteritati. Hunc vero patriarcham Melchitis Ægyptiis præfuisse judico, cum Jacobitarum Ægyptiorum patriarcham tunc ageret Joannes, qui pariter literas suas pro synodi receptione dedit, legendas in Labbeo tom. XVIII. pag. 1217. Non desunt quidem & apud Labbeum literæ Philothei; sed hic dantur ex alia versione.*

Altera actorum pars, quæ res in concilio Florentino gestas adversus Basileenses offert, additamentis æque nobilibus hic augetur. Nam præter ea quæ ex Martene Vet. Mon. tom. VIII. huc transtulimus, petita sunt quædam e MSS. Felini codicibus, quæ huc faciunt, ut scripta quædam Turrecrematæ in hoc ipso concilio producta, & nunquam alibi excusa. Sunt insuper nonnulla ex novissima editione Galliæ Christianæ deducta. Atque ita demum tota de concilio isto commentatio absolvetur. Sed & ante ista & superiora omnia collocare visum est scriptum de pactis conventis inter Estensem Marchionem Ferrariæ dominum, & Eugenium papam IV. ut in ea urbe concilii securitati, & quieti provideretur. Misit ineditum hoc monumentum vir eruditissimus & in antiquitatibus patriæ suæ apprime versatus D. Joseph Scalabrini Ferrariensis majoris ecclesiæ canonicus. Illa vero de pactis scriptio lituris subinde & reformationibus altera manu adiectis emendata in Scalabrini codice legitur, quo indicio intelligimus, hanc ipsam chartam alterutram ex partibus porrexisse alteri ut pro-

ANNO CHRISTI 1438. *probaretur. Nunciavit insuper per literas ad me datas, vir doctus, habere se in suo Musæo portionem inscriptionis sepulcralis impositæ tumulo nunc diruto Dionysii Sardicensis metropolitæ, qui dum ageretur concilium mortalitatem exuit, ibique in cœmeterio ecclesiæ S. Mariæ de Bucca conditus est. En fragmentum* ΔΙΟΝΙ CAPΔIX CΩM. ANNO CHRISTI 1438.

Afferenda hic essent quædam ad absolutissimam concilii hujus historiam necessaria. Sed iis quæ ab authoribus tracta sunt pauca vel nulla animadvertenda supersunt. Unum aliquid suggeram de tempore quo concilium hoc duravit. Sunt qui non ultra tempus permansionis Græcorum prorogent, quos tamen in errore versari tam certum est, quam ut hic refutari mereantur. Constat enim post Græcorum recessum auditos fuisse pro concilio legatos Armenorum & Copthorum. Demum translatum fuisse idem concilium Romam discimus ex litteris Eugenii, Laterani datis in publica sessione synodi, *anno* 1444. *prid. Kal. octob. apud Labbeum. In eodem quoque Lateranensi concilio Eugenius signavit constitutionem pro Chaldæis & Marotinis anno* 1445. *VII. non. augusti. Lateranensis hujus concilii sessionem primam die XIII. octobris anni* 1443. *habitam testatur Paulus filius Lelii Petroni, qui tunc Romæ agens Miscellaneam historiam scribebat, vulgatam Rer. Italic. tom. XXIV. col.* 1125. *De ejus dissolutione nihil uspiam legisse me subit; forte tamen obeunte post biennium, anno scilicet* 1446. *Eugenio, patres ad propria redierunt.*

DO-

DOCUMENTA VARIA

AD CONCILIUM FLORENTINUM SPECTANTIA.

CAPITULA

Pro concilio venturo Ferrariæ.

Ex M. S. Cod. Josephi Antenoris Scalabrini Canonici major. Eccl. Ferrar.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Capitula tractata, & conclusa inter reverendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Franciscum tit. S. Clementis presbyterum cardinalem Venetiarum, domini papæ camerarium, vice, & nomine SS. domini nostri Eugenii papæ IV. & illustrem dominum Nicolaum marchionem Esten. Ferrariæ, & clarum, sive egregium virum Augustinum de Villa ipsius domini Marchionis cancellarium & ad hæc nuntium specialem, (a) *prædicti domini Marchionis nuncios ad hæc specialiter deputatos pro concilio, quod Ferrariæ celebrabitur.*

(a) Verba lineis notata sunt in M. S. ejus.

I. Quod ipse illustris dominus marchio ejusdemque filii, officiales, magistratus, & subditi omnes, tam mediate, quam immediate subjecti, recipiant ipsum dominum nostrum papam, reverendissimos dominos cardinales cum eorum societate, & familiis, omnesque ad concilium venientes, ac prælatos & Romanam curiam in ipsa civitate Ferrariæ, terris suis & quas gubernant, cum honorificentia omnimoda, securitate, libertate, immunitate & privilegiis, ac cerimoniis consuetis.

II. Item quod ipse dominus marchio ejusque filii officiales, & subditi, ut supra dicitur, recipient serenissimum dominum imperatorem Romanorum, illustrissimos reges, principes, & barones omnes, ac omnes eorum ambasiatores ad concilium & Romanam curiam venientes, honorifice & cum ceremoniis consuetis; ita quod eisdem imperatori, regibus, principibus, baronibus, & ambassiatoribus licebit stare in civitate & cæteris supradictis, & inde discedere pro libito voluntatis, omni impedimento cessante.

III. Item quod ipse dominus marchio ejusque filii, officiales, & subditi, ut supra dicitur, recipient serenissimum dominum imperatorem Romanorum, & reverendissimum D. patriarcham Constantinopolitanum, aliosque prælatos Græcos cum eorum familiis, & societate venientes ad dictum concilium, honorifice & cum ceremoniis consuetis; ita quod eisdem imperatori, patriarchæ & Græcis licebit stare in civitate, & locis prædictis, & ab eis recedere sine impedimento quocumque.

IV. Item quod libertas ecclesiastica, & plena securitas in civitate & per totum suum dominium illibate servabuntur omnibus prædictis & aliis ad concilium venientibus & Romanam curiam sequentibus, & recedentibus ab eadem in ære & personis & bonis quibuscumque generaliter & specialiter cum effectu; (b) *& hæc intelligantur non derogando quartodecimo cap.*

(b) lineata sunt.

V. Item quod dictus D. Marchio per se vel officiales aut alios quoscumque directe, vel indirecte nullatenus impediet quominus SS. dominus noster per se, vel officiales suos libere exerceat omnem jurisdictionem suam.

VI. Item quod si aliquis Ferrariensis aut subjectus dictæ civitati contra aliquem ex corteganis seu concilium, & Romanam curiam sequentibus, vel qui causa concilii & dictæ curiæ ibi erunt delinqueret, vel excederet, officiales civitatis faciant celerem & expeditam justitiam in civilibus, vel criminalibus de eodem; & similiter faciant officiales ipsius D. N. papæ, si aliquis ex cortesanis, seu concilium & Romanam curiam sequentibus, excederet contra aliquem jurisdictioni dictæ civitatis subjectum; & ubi non ministraretur justitia cortesanis, facta prius notificatione per D. camerarium D. marchioni, seu officialibus suis, liceat officialibus D. N. papæ per se ipsos de talibus facere, & ministrare justitiam, sicut et illis qui spectant ad forum eorumdem curtesanorum.

VII. Item quod licitum sit cuilibet, qui erit ibi causa concilii seu curiæ, de die vel de nocte, etiam post sonum campanæ vel alterius signi, ambulare per civitatem pro suis agendis, sine armis, et cum lumine.

VIII. Item quod prælatis & officialibus, & omnibus ad concilium venientibus, ac Romanam curiam sequentibus de domibus, & habitationibus sufficientibus, utensilibus necessariis, pro salario & mercede competentibus provideant opportune.

IX. Item quod illustris dominus marchio, & sui non impediatur se aliqualiter de locis ecclesiasticis, & religiosis; cum sint necessaria pro generalibus & magistris secum venturis.

X. Item, ut omnia & singula cum moderatione procedant, quod D. N. papa deputet duos cortesianos, & dominus marchio vel civitas seu officiales civitatis, duos etiam de suis, qui quatuor aut tres eorum, prius præstito juramento in manibus domini camerarii, in concordia habeant taxare pensiones domorum, & utensilium, salaria sive precia, prout domorum tam intus quam extra, & utensilium qualitate pensata rationabiliter viderint expedire. Et si tres ex quatuor prædictis concordes non essent, habeant recursum ad duos reverendissimos D. cardinales, vel duos prælatos per sanctissimum dominum nostrum ad hoc & infrascripta deputandos, qui eos concordabunt vel aliter providebunt; quorum judicio debeat stari.

XI. Item quod taxæ prædicto modo fiendæ stetur per utramque partem inconcusse, non

ANNO CHRISTI 1438.

non obstantibus quibuscumque contrariis; etiamsi pactum aliquod secus vel aliter inter locatorem & conductorem factum fuisset; etiamsi pactum illud esset juramento vel alia firmitate, etiam pignore vel fidejussione de non contraveniendo, vallatum; etiamsi precium esset solutum cum promissione, & juramento de non repetendo: a quo juramento ex nunc intelligantur omnes esse absoluti. Et declaret S. D. N. tales non teneri in foro litigioso, vel conscientiæ, etiamsi huic taxæ tacite vel expresse renunciatum foret; ita quod taxa, ut præmittitur facienda, pactis, & promissionibus omnibus prævalebit, & servabitur ab utraque parte effectualiter, & servari debeat omni appellatione, & contradictione cessantibus; & quandiu conductor velit inhabitare, locator, vel quivis alius prohibere non possit. Et prædicta intelligantur tam pro iis, qui domos ipsas conduxerint pro ipsa causa concilii ante adventum dicti D. N. papæ & suæ curiæ per quatuor menses, quam qui in futurum conducturi sunt. Et si locator nollet consentire, sub illis poenis, quæ videbuntur reverendis dominis cardinalibus vel prælatis, compellatur; & prædicta etiam intelligantur e converso pro parte civium.

XII. Item quod quilibet, qui domum, aut possessionem aliquam in civitate vel extra, ante vel post adventum concilii, & curiæ sub quovis pacto conduxisset domum aut possessionem ipsam in totum seu pro parte libere, etiam non petita licentia, possit, & valeat cortesano, seu concilium & Romanam curiam sequenti, vel ad illam venienti locare pro tempore pro quo illam primo conduxerat. Et talis locator secundus a primo locatore vel alio nullatenus perturbari possit vel molestari aliquo non obstante. Ita tamen quod persona, cui secundo fiet locatio, sit honesta.

XIII. Item quod dominus marchio, civitas, ejusque officiales & subditi per se, vel alios providebunt effectualiter, & provideri facient de victualibus, & vestibus abundanter, tam pro personis, quam pro animalibus & pro condecenti precio pro concilio & tota curia & etiam sequentibus (c). *Quod quidem pretium rerum teneantur in eo statu, ut fuerunt per duos menses ante in dictum concilium; nec augeantur aut crescant nisi in casu necessitatis. Quin potius in casu abundantiæ supervenientis minuantur, prout de prædictis videbitur prædictis duobus reverendis dominis cardinalibus, aut prælatis.*

(c) Ita quæ sequuntur non lineosa, quia inter partes non concordata.

XIV. Item quod D. Marchio, & civitas, ejusque officiales & subditi non imponant datium, pedagium, theloneum, angariam, perangariam, gabellam aut quodvis onus reale, personale, aut mixtum pro omnibus & singulis venientibus ad concilium & Romanam curiam sequentibus rebus ac bonis, in auro, argento, jocalibus, equis, pannis, victualibus & utensilibus in quacumque materia consistentibus per terram & aquam, neque post exigantur, prout etiam in salvis conductibus continetur; non obstante quocumque casu superveniente. Et prædicta intelligantur de rebus cortesanorum, & venientium ad concilium ipsos spectantibus pro usu suo, exceptis rebus, quæ pro mercatura conducerentur, *pro quibus solvantur consueta datia; & tamen per hoc non derogetur salvo conductui per Marchionem concesso.*

Addita in margine M.S.

XV. Item quod dictus D. Marchio, civitas, & officiales & C. per totum territorium, & ditionem suam tenebunt stratas & vias securas, & apertas toto posse; ita quod omnes venientes ad dictam curiam, aut recedentes ab eadem libere, & tute absque alicujus offendiculo possint recedere, & venire.

XVI. Item quod dictus D. Marchio, filii, & cives, exceptis datiis consuetis quæ ante indictum illuc concilium solvebantur per cives, nullum datium, aut gabellam exigent a conducentibus victualia, & quæcumque usui tam hominum, quam animalium necessaria. Et quod talibus volentibus conducere undecumque talia victualia & usui hominum, ac animalium necessaria ex nunc data sit plena licentia. Nec debeant tales conductores solvere alicubi per loca marchioni subjecta aliquam extraordinariam solutionem; & ordinariam solvant solummodo, prout solvebatur ante indictum concilium per cives Ferrarienses. Et hoc intelligatur tam in civitate Ferrariæ, quam extra.

XVII. Item quod omnibus, & singulis curiam ipsam sequentibus, aut venientibus ad concilium sit licitum & permissum quæcumque cambia, mercantias, & artes juxta consuetudinem curiæ, etiam in vendendo vinum, panem, carnes, pisces, hospitalitatem, & cibaria quæcumque alia quævis ad usum vitæ tam personarum, quam animalium, exercitia per se, vel alios in civitate gerere, & exercere durante dicto tempore, sine aliqua contradictione, solvendo, prout solvunt cives pro hujusmodi exercitiis.

XVIII. Item quod si aliquis de concilio, vel cortesanus cujuscumque gradus, & præminentiæ existat, in aliquo deliquerit, puniatur, nec suum delictum S. D. N. aut concilio, vel curiæ imputari possit. Nec per hujusmodi privata delicta intelligantur rupta capitula hujusmodi.

XIX. Item si contigerit, quod absit, præfatum S. D. N. papam Eugenium, durante residentia hujusmodi, rebus eximi ab humanis; quod præsentia capitula, & omnia in eis contenta pro concilio sacro collegio cardinalium & aliis cortesanis, deinde pro successuro summo pontifice remaneant illibata.

XX. Item quod super dubiis aut contrarietatibus quæ super effectu, aut observatione ipsorum capitulorum, vel alicujus eorum, seu contentorum in illis oriretur, declaratio, & interpretatio spectet, & pertineat dumtaxat ad prædictos DD. cardinales, vel prælatos, & M. Ugucionem de Contrariis, per dictum illustrem D. Marchionem (d), *seu ad alium deputandum per ipsum D. Marchionem loco dicti magnifici Ugucionis.*

(d) *in margine addita sunt sequentia* quæ omnia capitula sano, & sono intituto intellecta intelligi semper debeant, & interpretari. *Hæc sunt addita.*

XXI.

ANNO CHRISTI 1438.

XXI. Item quod supradicta capitula, & eorum quodlibet, & contenta in eis pro tempore accessus, residentiæ, & recessus D. N. papæ, DD. cardinalium, officialium & curiæ prædictorum, durante dicto tempore concilii & per quatuor menses (*f*) *ante adventum & totidem* post recessum ejusdem D. N. papæ in civitate, ejusque territoriis, & dominiis, & recommendatis effectualiter stabunt in singulis eorum partibus, bona & sincera fide, pro D. N. papa, & concilio, & cardinalibus, cortegianis venientibus ad curiam, & recedentibus ab eadem in personis & ære, aliquo faciente in contrarium non obstante.

In margine addun-tur se-quenti. Quæ omnia capitula sano & bono insti-tuto intel-lecta intel-ligi sem-per de-beant & interpre-tari. *Hae sunt addita.* (*f*) verba deleta. Alio cha-ractere sed coevo.

XXII. Item quod D. Marchio, civitas, ejusque officiales, & subditi per se, vel alium, seu alios non permittent, nec facient aliquem hostem vel rebellem S. D. N. papæ, ecclesiæ Romanæ civitatem ipsam, existente D. N. papa, ingredi, nec in ea morari, neque post duos menses post discessum D. N. papæ; & hostes idem D. N. per se seu ejus camerarium omni casu habeat declarare, ejusque declarationi stari debeat omni contradictione cessante. Et si forte aliqui venient hostiliter, vel alio quoquo quod marchio prædictus occurrere, & eos expellere, & prosequi teneatur cum toto posse suo tam de territorio Ferrariensi, quam de cæteris aliis, quas tenet ei &c.

A XXIII. Item ut in prædicta civitate Ferrariæ habeatur in competenti foro de bladis pro equis, pro prædictis concilio, & curia, debeat fieri determinatio per reverendissimos D. Cardinales S. Marcelli, cardinalem S. Marci, & cardinalem Venetiarum ac illustrissimum D. Marchionem, pro quo pretio nunc, & in futurum in omnem eventum vendi debebunt ipsa blada, quæ ab extra territorium Ferrariæ a quibuscumque conducentur, seu dicta declaratio fieri debeat per duos deputandos per S. D. N. & prædictum Ill. D. Marchionem.

ANNO CHRISTI 1438. Alio charactere sed coevo.

XXIV. Item quod pretia frumenti, vini, straminum, & bladorum ab equis, quæ collecta sunt, & colligentur in districtu & B territorio Ferrariæ, ponantur, & declarentur per supradictos B. cardinales & D. Marchionem; determinationi quorum debeat stari. Et similiter omnium aliarum rerum aliqualiter dubiarum, quæ in his capitulis comprehensæ non essent, declaratio, & certa determinatio prævia fiat per supradictos D. cardinales & marchionem de iis rebus dubiis, et quæ indigerent provisione, vel declaratione.

Alio charactere, sed coevo.

Item quod precia imposita concordi precio consensu infrascriptis servabuntur, nec aliqualiter excedentur & similiter fient omnia, quæ in istis instructionibus & declarationibus continentur.

V. C.

JOSEPH ANTENORIS SCALABRINI

ADNOTATIO.

QUÆ alio charactere adnotata esse admonuimus, judico esse imbreviaturas, ut dicunt Notarii, capitulorum illorum, quæ testibus Nicolao de Valle Cameræ Apostolicæ Clerico & Christophoro a Beate Scriptore literarum Apostolicarum die XVI. Januarii 1438. Bononiæ in domo habitationis Card. Antonii de S. Marcello inita sunt inter Card. S. Clementis Eugenii papæ nomine, & Augustinum de Villa Cancellarium & nuncium specialem Marchionis Nicolai, & rogata per Blondiam Antonii Blondii de Forlivio pontificis a secretis & ejusdem Card. Camerarii & Cameræ Apostolicæ Notarium, ut ex actis Concilii apud Labbe.

BREVE EUGENII PAPÆ IV.

Ad Johannem Cabilon. episcopum, quo ipsum de fausto Græcorum in Italiam adventu certiorem facit & ad concilium oecumenicum proxime celebrandum evocat.

x Gall. brist. ov. edit. . 4. pag. o. App.

EUgenius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episc. Cabilonensi, salutem & apostolicam benedictionem. Benedicimus & laudamus Deum qui carissimi in Christo filii nostri Johannis Palæologi Romanorum Imperatoris illustris, & venerabilis fratris nostri Joseph Patriarchæ Constantinopolitani, & Græcorum corda inspiravit, & sancta eis subministravit consilia, cum octava die præsentis mensis Venetias applicuerint, & ad civitatem Ferrariensem pro oecumenico concilio ibidem celebrando venturi sint; quod inter cæteros prælatos, fraternitati tuæ significandum esse duximus, ut tu nobiscum in Domino gratuleris, & vero gaudio replearis; nam ob hujusmodi Græcorum adventum, jacta sunt fundamenta pacis & unionis in D fide Christiana & Dei ecclesia, quam divina suffragante clementia, nostris etiam temporibus cum grege Dominico, nobis desuper credito, assequuturos esse speramus. Hunc siquidem Græcorum adventum populo tibi commisso, ad communem ipsorum lætitiam denunties, & ut hoc sanctum opus, orationibus ad Deum emissis, & processionum solemnitatibus, & aliis operibus adjuvent, inducere studeas. Verum quia tuæ E devotionis ac fidei ardor, & zelus erga incrementum Christianæ religionis & sedis apostolicæ, nobis notus, est ut hujus communis & salutaris boni particeps sis, eandem tuam fraternitatem ex corde requirimus, & hortamur in Domino; tibi etiam in virtute sanctæ obedientiæ & præstiti juramenti præcipimus & mandamus, ut confestim

ANNO CHRISTI 1438.

festim iter assumas ad oecumenicum concilium, & ob hanc Dei causam (quæ cæteris rebus præponenda est) accedas, & insuper his tuæ dioecesis, qui de jure seu antiqua consuetudine ad generalia concilia venire tenentur, nostro & tuo nomine sub eadem præstiti juramenti virtute & obedientia præcipias & mandes, ut quam primum se ad iter ponant, & ad hoc oecumenicum concilium accedant, & in eo, Spiritus sancti gratia adjuvante, per tuam assistentiam & A sapientiam, & aliorum prælatorum, ea tractentur & agantur, quæ ad ipsius Dei laudem cedant, fideique Christianæ unionem & incrementum, reformationem & exaltationem ecclesiæ suæ sanctæ. Cæterum aliqua commisimus dilecto filio Petro de Comitibus, juris utriusque doctori, nuntio nostro, tibi referenda, cui debes fidem credulitatis plenariam adhibere. Datum Ferrariæ, an. incarnat. Dom. MCCCCXXXVII. 12. cal. Martias, pontificatus nostri an. VII.

ANNO CHRISTI 1438.

FIDEI FORMULA

De dogmate processionis Spiritus S. a Latinis proposita Græcis, & ab eis rejecta.

B

Ἐπειδὴ ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ χάριτι ἡμεῖς λατῖνοι, καὶ οἱ γραικοὶ συνήλθομεν, ὑπὲρ τοῦ μεταξὺ ἡμῶν τὴν ἁγίαν ἕνωσιν τελεσθῆν σπουδὴν ἀλλήλοις ἐθέμεθα ὥστε τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κατὰ μεγάλης ἀκριβείας καὶ συνεχοῦς διασκέψεως ἐξετασθῆναι. προκομισθέντων δὲ λόγων ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν, καὶ πολλῶν χρήσεων ἁγίων διδασκάλων ἀνατολικῶν τε καὶ δυτικῶν, ἡμεῖς οἱ γραικοὶ ἀποφαινόμεθα, ὅτι τοῦθ᾽ ὅπερ λέγομεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ φαμὲν, ὥστε ἡμᾶς ἀποκλείειν τὸν υἱὸν, ἐξ οὗ οὐκ ἀρνούμεθα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀϊδίως ἐκπορεύεσθαι, C καὶ τὴν οὐσίαν ἔχειν καθάπερ ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ διότι ὑπελάβομεν τοὺς λατίνους λέγειν, Πνεῦμα ἅγιον ἐκπορεύεσθαι ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ δύο ἀρχῶν καὶ δύο Πνεύσεων, ἀπὸ τοῦ δὲ τοῦ τρόπου τῆς ὁμιλίας, τοῦτ᾽ ἔστιν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται ἐφυλάχθημεν. ἡμεῖς δὲ οἱ λατῖνοι διισχυριζόμεθα, ὅτι τοῦθ᾽ ὅπερ λέγομεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, οὐ ταύτῃ φαμὲν τῇ διανοίᾳ ὥστε ἡμᾶς ἀποκλείειν τὸν πατέρα τοῦ εἶναι πηγὴν καὶ ἀρχὴν ὅλης τῆς θεότητος τοῦ υἱοῦ δηλονότι, καὶ D τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἢ τοῦθ᾽ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, τὸν υἱὸν μὴ ἔχειν παρὰ τοῦ πατρὸς ἢ ὅτι δύο ἀποφαινόμεθα εἶναι ἀρχὰς ἢ δύο προβολὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μίαν μόνην ἀρχὴν, καὶ μοναδικὴν προβολήν. Ἐν τῷ ὀνόματι τοίνυν τῆς ἁγίας τριάδος, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν ταύτῃ τελευταῖον τῇ ἁγίᾳ καὶ θεοφιλεῖ ἑνώσει τῷ αὐτῷ νοῒ τῇ αὐτῇ ψυχῇ καὶ τῇ αὐτῇ διανοίᾳ, ἡμεῖς οἵ τε λατῖνοι καὶ οἱ γραικοὶ ἀλλήλοις συντιθέμεθα καὶ ὁμονοοῦμεν, ὡς ἂν παρὰ πάντων τῶν χριστιανῶν αὕτη ἡ τῆς πίστεως ἀλήθεια πιστεύηταί τε καὶ στέργηται. καὶ οὕτως ὁμολογοῦμεν δηλονότι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ E τοῦ υἱοῦ ἀϊδίως ἐστὶ, καὶ τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν, καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν εἶναι ἔχει ἐκ τοῦ πατρὸς ἅμα καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἀϊδίως, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς ἐκπορεύεται. καὶ ἐπεὶ πάντα ὅσα ἐστὶ τοῦ πατρὸς αὐτὸς ὁ πατὴρ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ υἱῷ ἐν τῷ γεννᾷν δέδωκε πλὴν τοῦ εἶναι πατέρα. τοῦτ᾽ αὐτὸ, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, αὐτὸς ὁ υἱὸς παρὰ τοῦ πατρὸς ἀϊδίως ἔχει, ἀφ᾽ οὗ ἀϊδίως τῷ γεγέννηται.

Quandoquidem in hanc sacram & oecumenicam synodum omnipotentis Dei singulari nutu, & gratia nos Latini & Græci convenimus, ut inter nos unio sancta perficeretur: utrique invicem summam exercuimus diligentiam, & ut articulus ille de Spiritus S. processione acerrima indagine & pervestigatione continua discuteretur: nam post varias a sacra scriptura rationes in medium allatas, multaque sanctorum utriusque ecclesiæ, tam Orientalis quam Occidentalis patrum testimonia, nos Græci declaramus illud, quod nos asserimus Spiritum S. a Patre procedere, non ea mente a nobis proferri, ut Filius excluderetur, a quo non negamus Spiritum S. æternum processisse, suamque essentiam derivasse æque ac a Patre; sed quia suspicabamur Latinos affirmasse a Patre & Filio Spiritum S. promanasse, tanquam a duobus fontibus, aut duobus sacrosanctæ Trinitatis spiramentis; ideo ab hoc loquendi modo & in eo sensu Spiritum S. a Patre & Filio procedentem dicere cavimus. Consimili ratione & nos Latini illud quod nos contendimus, Spiritum S. a Patre & Filio procedere non in eo mentis sensu a nobis asseri quasi Patrem excludere niteremur, quo minus fons esset ac principium totius Deitatis, tam Filii, quam Spiritus S.; aut quasi illud quod dicimus Spiritum S. a Filio procedere, crederemus Filium a Patre non derivasse, aut quasi duo principia aut duas prosem inationes Spiritus S. introduceremus, & non unicum tantum principum, unicam proseminationem. In nomine igitur Sacrosanctæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus S. tandem in hanc piam divino numine afflatam unionem, nos Latini, Græcique uno eodemque mentis, animæ ac rationis nodo revincti coalescimus & conspiramus, ut ab omnibus Christianis hæc fides credatur & sanciatur, quam in hæc verba explicatam profitemur. Spiritus S. a Patre & Filio æternis æternus profluxit, et ab utroque traxit essentiam simul et personæ subsistentiam individuam, atque ita ab utroque æterne tanquam ab uno eodemque principio et origine promanans. Et si quidem omnia quæ Patris sunt Pater ipse Filio unigenito impertiit, præterquam ut Pater sit, in prima sui generatione etiam et illud ut Spiritus Sanctus a Filio una cum Patre procederet, Filius a Patre in ipsa generatione æterna acceptum refert, a qua æternus ipse extitit.

Sgur. L. Hist. Conc. Florent. pag. 36.

FOR-

FORMULA FIDEI

De dogmate processionis Spiritus S. a Græcis proposita Latinis, & ab eis partim improbata.

Ἐπειδὴ ὑπελαμβάνομεν πρότερον ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ τοὺς λατίνους λέγειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, ὡς ἀπὸ δύο ἀρχῶν καὶ δύο Πνεύσεων, ἔτι μὴ λέγειν τὸν πατέρα ἀρχὴν καὶ πηγὴν ὅλης τῆς θεότητος τοῦ υἱοῦ δηλονότι, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκης ἢ ἀναπτύξεως αὐτῶν, ὡσαύτως B δὲ καὶ τῆς κοινωνίας αὐτῶν ἐφυλάχθημεν. νῦν ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συνελθόντες Θεοῦ χάριτι ὑπὲρ τῆς ἁγίας ἑνώσεως, πολλῶν γενομένων συζητήσεων, καὶ διαλέξεων καὶ προκομιδῆς ῥητῶν ἀπό τε τῆς ἱερᾶς γραφῆς, καὶ τῶν ἁγίων διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας. ἡμεῖς μὲν οἱ λατῖνοι διϊσχυριζόμεθα, ὅτι τοῦθ' ὅπερ λέγομεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, οὐ ταύτῃ φαμὲν τῇ διανοίᾳ ὥστε ἡμᾶς ἀποκλείειν τὸν πατέρα τοῦ εἶναι ἀρχὴν καὶ πηγὴν ὅλης τῆς θεότητος τοῦ υἱοῦ δηλονότι, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἢ τοῦθ' ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται τὸν υἱὸν μὴ ἔχειν παρὰ τοῦ πατρός. ἢ ὅτι δύο ἀποφαινόμεθα εἶναι C ἀρχὰς, εἴτε δύο προβολὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἀλλ' ὁμολογοῦμεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀϊδίως ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς ἐκπορεύεσθαι. ἡμεῖς δὲ οἱ γραικοὶ ὁμολογοῦμεν μὲν καὶ πιστεύομεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιαν ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ἴδιον δὲ τοῦ υἱοῦ εἶναι, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀναβλύζειν, καὶ οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν ἤγουν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ προχεῖσθαι διϊσχυριζόμεθά τε καὶ ἐπιστεύομεν. καὶ ἤδη ἑνούμεθα ἀλλήλοις καὶ θεοφιλῶς συναπτόμεθα. πεῖραν δεδωκότες ἀλλήλοις τῆς οἰκείας πίστεως καὶ ὁμολογίας, καὶ οὐδέτεροι ἀπὸ τῆς ἑτέρων ἑνώσεως ἢ κοινωνίας φυλάττεσθαι λοιπὸν διακρίνομεν. ἀλλὰ πάλιν συντιθέμεθα ἀλλήλοις καὶ ὁμονοοῦμεν καὶ εἰς μίαν D ἐκκλησίαν Θεοῦ χάριτι πάντες ἀποκαθιστάμεθα.

Quoniam nos Græci, antehac arbitrabamur Latinos affirmasse, Spiritum Sanctum a Patre et a Filio procedere, tanquam a duobus principiis aut duobus spiramentis, & præterea non affirmasse Patrem esse principium & fontem totius Deitatis Filii, nempe & Spiritus Sancti; B propterea nos & ab Additamento, seu a vocula quam Latini symbolo explicando adjiciunt, pariter, & ab eorum communione aversati declinavimus: nunc autem in hanc sacram oecumenicam Synodum congregati, singulari Dei gratia, ut sancta inter nos unio procuretur, post multas hac illac ventilatas quæstiones, acerrimas disceptationes, & producta in medium quamplurima testimonia, e sacris litteris simul, & e sanctis ecclesiæ doctoribus: Nos Latini asserimus & profitemur, id quod nos affirmamus, Spiritum Sanctum a Patre & Filio procedere, non eo sensu dicere, quasi aut Patrem excluderemus, quo minus esset fons C ac principium totius Deitatis Filii, scilicet & Spiritus Sancti, aut quasi crederemus illud, Spiritum Sanctum a Filio procedere, Filium a Patre non accepisse: aut quasi duo principia, aut duas productiones Spiritus Sancti exhiberemus: sed firmiter credimus & profitemur, Spiritum Sanctum a Patre & a Filio tanquam ab uno principio, & una singulari productione, ab æterno profluxisse: Similiter & nos Græci asserimus & profitemur Spiritum Sanctum a patre procedere, proprium autem esse Filii et ab illo promanare, & ab utroque, scilicet a Patre per Filium, secundum substantiam profundi credimus et affirmamus: Et nunc sub D hac unanimi professione in mutuam unionem coalescimus, dextrasque conjungimus: Quin & hoc ut specimen damus invicem, peculiaris fidei, ac professionis tesseram, & ut nemo ab alterutrius Communione abstinere in posterum debeat dijudicamus, sed rursum invicem in unum integrum coimus, et concordamus, ac in unam denuo ecclesiam Dei Opt. Max. benignitate restituti redintegramur.

Iaid. cap. cap. XVIII.

Animadversiones ad formulam superiorem.

α. Ἐπεὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ γραμματίου ὑμῶν περιέχεται ὅτι, ἐπειδαὶ ὑπελαμβάνετε τοὺς λατίνους λέγειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς, E καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι ὡς ἀπὸ δύο ἀρχῶν, καὶ τ' ἄλλα, διὰ τοῦτο ἐφυλάχθητε ἀπὸ τῆς προσθήκης ἢ ἀναπτύξεως τῆς γενομένης ἐν τῷ συμβόλῳ, καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἡμῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπληροφορήθητε τοὺς λατίνους κρατεῖν τοὐναντίον, οὐκ ἔτι ὀφείλετε ἤδη φυλάττεσθαι τὴν προειρημένην προσθήκην καὶ ἀνάπτυξιν, καὶ γὰρ τῆς αἰτίας ἀργούσης αργεῖν ὀφείλει καὶ τὸ ἀποτέλεσμα. ἐπὶ τόδε οὖν ζητοῦμεν ἀπολογίαν.

β. Ἐκτίθεσθε τὴν τῶν λατίνων πίστιν. αἰτοῦμεν ἵνα ἀποκριθῆτε ταύτην νομίζητε ἀλη-

Quandoquidem in ipso limine vestræ schedulæ hæc continentur: Quoniam arbi- E trabamini Latinos affirmasse Spiritum Sanctum a Patre ac Filio procedere, tanquam a duobus principiis &c. Propterea et ab additamento, seu explicatione ad Symbolum interjecta, et a communione nostrorum refugistis: At jam cum pro compertissimo habeatis, Latinos contrarium profiteri, an ulterius ab Additamento seu explicatione refugere debetis? cessante causa cessat effectus: responsumque huic scrupulo imprimis postulamus.

Dicitis vos etiam Latinorum fidem exposuisse in vestra formula: quærimus ut respondea-

ANNO CHRISTI 1438.

θῇ, καὶ τῇδε θέλητε συνθέσθαι.

γ. Ἐκτεθέκατε τὴν πίστιν ὑμῶν. λέγοντες πιστεύειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ζητοῦμεν ἵνα ἀποκριθῆτε, ἂν πιστεύητε ἀϊδίως ἐκπορεύεσθαι ἐκ τοῦ πατρὸς μόνου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ;

δ. Λέγετε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴδιον εἶναι τοῦ υἱοῦ. ζητοῦμεν ἵνα διευκρινήσητε πότερον ἴδιον νοεῖτε τοῦτ᾽ ἐστὶν ὁμοούσιον μόνον, ἢ ἴδιον τοῦτ᾽ ἐστὶν ἔχον ἀϊδίως τὸ εἶναι ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἐκ τοῦ πατρός.

ε. Λέγετε ἐξ αὐτοῦ ἀναβλύζειν. ζητοῦμεν σαφήνειαν, πότερον ἡ λέξις ἥδε τὸ ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀναφέρεται, ἢ πρὸς τὸν υἱόν.

ϛ. Εἰ πρὸς τὸν υἱὸν ἀναφέρεται, πότερον ἀναβλύζειν ἀϊδίως νοεῖτε καὶ οὐσιωδῶς καὶ προσωπικῶς ἐκ τοῦ υἱοῦ ἢ οὔ;

ζ. Ζητοῦμεν διασάφησιν τί ἂν σημαίνοι παρ᾽ ὑμῖν τὸ ῥῆμα τὸ ἀναβλύζειν; εἰ τὴν οὐσίαν δηλονότι καὶ τὸ ὑποστατικὸν εἶναι ἔχει τε καὶ λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ; καὶ εἰ ταυτὸν σημαίνοι τῷ ἐκπορεύεσθαι, καὶ εἰ ἔν τινι διαφέρει, καὶ ἐν τίνι.

η. Λέγετε οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν ἤγουν ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ προχεῖσθαι. ζητοῦμεν διασάφησιν, ἂν οὐσιωδῶς νοῆτε καὶ ἀϊδίως.

θ. Τί ἂν σημαίνοι τὸ οὐσιωδῶς καὶ ἀϊδίως προχεῖσθαι ἐξ ἀμφοῖν; εἰ δηλονότι τὴν οὐσίαν ἔχειν, καὶ λαμβάνειν ἐξ ἀμφοῖν. καὶ εἰ ἐν τῷδε τῷ πράγματι ταυτόν ἐστι τὸ προχεῖσθαι; καὶ εἰ ἔν τινι διαφέρουσι, καὶ ἐν τίνι;

ι. Ἂν ἡ πρότασις αὐτὴ ᾖ ἀληθής, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον προχεῖται καὶ ἐκπορεύεται ἀϊδίως ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἄνευ ταύτης τῆς ἐξηγήσεως ἐκ πατρὸς διὰ υἱοῦ, ἢ ἑτέρας ἐξηγήσεως.

ια. Ἡνίκα λέγετε διὰ υἱοῦ ἂν ἡ λέξις αὐτή γε ἡ διὰ, κατά γε τὴν ὑμετέραν ἔννοιαν λέγῃ καὶ τὸν υἱὸν αἰτίαν εἶναι καὶ ἀρχὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

ιβ. Λέγετε ἤδη ἑνούμεθα, καὶ θεοφιλῶς συναπτόμεθα. ἐρωτῶμεν οὖν λαβεῖν σαφήνειαν ἐν τίνι ἑνούμεθα, καὶ συναπτόμεθα. πότερον ἐν ᾧ λέγομεν ἡμεῖς, ἢ ἐν ᾧ ὑμεῖς λέγετε; καὶ ἡνίκα κατέχωμεν ὡς ἐγκρατοῦμεν, καὶ ὑμεῖς κρατεῖτε, ὅπερ κρατεῖτε. ἀλλὰ μὲν τὸ τελευταῖον οὐ δυνατὸν συνίστασθαι εἴπερ ἀπ᾽ ἀλλήλων διαφερόμεθα. ἓν γὰρ καὶ ταυτὸν δεῖ ὑπάρχειν, ἐν ᾧ ἂν γίνηται δύο διχονοούντων ἕνωσις. ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν κρατῶμεν τὴν ἡμετέραν ἅμα καὶ ὑμετέραν ὁμολογίαν, ὑμεῖς δὲ τήν τε ὑμετέραν καὶ ἡμετέραν. οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν συνίστασθαι. καὶ γὰρ εἰ διανοίᾳ καὶ τῷ σκοπῷ αὐταὶ αἱ ὁμολογίαι διαφωνοῦσι τίνι τρόπῳ ἅμα τἀναντία κρατήσομεν. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων θάτερον δεῖ ψεῦδες εἶναι, πῶς τὸ κρατεῖν τὸ ψεῦδος ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀληθείας ἐν τοῖς τῆς πίστεως πράγμασι γένοιτ᾽ ἂν θεοφιλὴς σύνδεσμος. ἀλλ᾽ ἴσως τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μόνῃ νοεῖτε, ὡς τὰ ἑπόμενα τοῦ γραμματίου ὑμῶν ὑπεμφαίνει. ἀλλὰ τίς ποτ᾽ ἂν εἴη ἥδε ἡ ἕνωσις συναναστρέφεσθαι μὲν ἅμα τῷ σώματι, διαφωνεῖν δὲ τῇ διανοίᾳ, καὶ τοῖς ῥήμασιν ἐν τοῖς τῆς πίστεως, καὶ πρὸς σωτηρίαν ἀναγκαίοις; προσῆκον οὖν δοκεῖ καὶ ἀναγκαῖον τὸ τῶν λατίνων γραμμάτιον, ἐν ᾧ πρότερον ἐκτίθεται ἡ τῶν ἀμφοτέρων μερῶν διάνοια, κἀντεῦθεν τίθεται ἡ ἀληθὴς καὶ κοινὴ τῆς αὐτῆς πίστεως ὁμολογία ἐν τῇ αὐτῇ διανοίᾳ, καὶ τοῖς αὐτοῖς ῥήμασι. παρακαλοῦμεν οὖν καὶ αἰτοῦμεν, ἵνα κατὰ μέρος ἐφ᾽ ἕκαστον τῶν προειρημένων κεφαλαίων, ἄνευ τῆς τῶν ῥημάτων ἀμφισβητήσεως, δώσητε τὴν ἀπολογίαν καὶ διευκρινήσητε τὴν διάνοιαν ὑμῶν ὡς τάχιον

A deatis, an eam veram creditis? & in eam deſideratis unionem pangere?

In veſtra fide exponenda, affirmatis vos credere Spiritum Sanctum procedere: at nos quærimus ut reſpondeatis, ſi ab æterno creditis eum a Patre ſolo procedere, et non pari modo a Filio?

Dicitis Spiritum Sanctum proprium eſſe Filii: quærimus ut illa vox nobis accuratius explicetur, utrum per illud proprium intelligitis Spiritum Sanctum Filio tantum conſubſtantialem? an proprium i. e. trahentem æternum eſſe ſuum a Filio, æque ac a Patre?

Dicitis ab eo ſcaturire: Petimus et hujus vocis explicationem: utrum illud ab eo, ad B Patrem an ad Filium referatur?

Si ad Filium, utrum ſcaturire ab æterno intelligitis, et ſecundum ſubſtantiam, et perſonaliter nec ne?

Quantum valet iſtud verbum apud vos ſcaturire? et quid proprie ſignificat? an ſubſtantiam nempe ac perſonalem ſubſtantiam Spiritum Sanctum habere ac trahere ab ipſo Filio: et an idem ſignificat quod verbum procedere, vel in aliquo ſenſu differat? et in quo ſenſu differt?

Affirmatis ſubſtantialiter ab utroque profundi, nempe a Patre per Filium. Scire cupimus an ſubſtantialiter etiam et æterne intelligatis?

C Et quid ſibi vult illud ſubſtantialiter et ab utroque profundi? an ſcilicet habere ac ſumere ſubſtantiam ab utroque: Et ſi in hoc negotio idem ſonet profundi ac procedere? et ſi differunt in aliquo ſenſu? et in quo ſenſu differunt?

An ipſa hæc propoſitio in ſeipſa, Spiritus Sanctus profunditur ac procedit æternum, ſine hac illuſtratione, a Patre per Filium, aut quavis alia illuſtratione aut Commentario ſit vera, nec ne?

Ubi affirmatis per Filium, quærimus an dictio per, in veſtro ſenſu dicat Filium Spiritus Sancti cauſam eſſe vel principium?

Dicitis jam unimur, et faventi divino numine conjungimur: at nos quærimus clare ac D perſpicue doceri, in quam rem? aut in quod vinculum unimur ac conjungimur? utrum in ea dogmata, quæ nos profitemur? an in ea quæ vos profitemini? An quum nos propugnamus quod retinemus? aut quum vos defenditis quæ defenditis? Sed quod ut ultimum omnem controverſiam dirimit, nunquam in unum coaleſcere poterimus, ſi invicem diſcriminamur: Unum et idem oportet id eſſe, in quod unio conflabitur animorum antea diſſidentium: Enim vero aut neceſſum erit, ut nos noſtram adhuc retineamus, et veſtram ſimul amplectamur confeſſionem: aut vos veſtram pariter & noſtram: Sed ne ſic E quidem poſſibile erit copulari: Nam ſi confeſſiones ambæ et mentis operatione, et fine et ſcopo diſcrepabunt, quomodo aut ipſæ res contrariæ invicem ſociabuntur, aut nos eaſdem profitebimur? Unum contrariorum oportet eſſe falſum, quomodo igitur in rebus fidei mixtum cum veritate falſum ſic tuebimur, ut exeat in laudabilem, Deoque caram conjunctionem? Sed fortaſſe unionem,

nem, in sola communionis participatione consistere intelligitis, ut quæ sequuntur in vestra scedula nobis subinnuunt: Atque aut qualis hæc futura est Unio? Corporibus invicem conversari, anima vero et communi intelligendi sensu, in rebus fidei, salutem æternam spectantibus, toto Coelo distermînari? Conducet igitur multum ut res omnino pernecessaria schedulam Latinorum, in qua utriusque partis et sensus et ratio exprimitur, et vera, genuina, ac communis unius ejusdemque fidei perhibetur confessio, in eodem sensu, iisdem verbis quibus par est, excutere atque examinare. Quare vos obnixe hortamur atque obsecramus, ut sigillatim ad singula hic a nobis objecta capita, sine æquivocatione verborum aut ambiguitate, responsa paretis et sensa mentium vestrarum illustretis, quam diligenter ac expedite poteritis: Aut (quod nos malemus) schedulam fidei quam vobis nuper transmisimus, simpliciter et sine ulteriori tergiversatione aut mora amplexi profiteamini.

δυνατὸν γλυέσθαι, ἤγουν ἁπλῶς τὸ γραμμάτιον ἐκεῖνο ὅπερ ὑμῖν ἐδεδώκειμεν δέξησθε.

COPIA EXPOSITIONIS LEGATORUM ARMENORUM

Ad summum pontificem nuper factæ MIIIIXXXVIIII. die Augusti Florentiæ.

Christi sedem tenes. Christi vicarius es in sede Apostolorum. Venimus ad caput nostrum. Venimus ad pastorem. Tu es fundamentum ecclesiæ quod membrum elongavit se a te elongavit; et gregem qui se a te seperavit fera pessima laceravit. Ecclesia quæ te non fuit secuta vel substentata, funditus fuit eversa. Caput condole membris. Pastor collige gregem. Fundamentum confirma ecclesiam. Tu qui habes potestatem clavium celestium, aperi nobis portam vitæ æternæ. Cum auctoritate patriarchæ nostri et episcoporum omnium gentis nostræ, venimus ad sanctitatem tuam et vidimus. Nostrum simbolum et fidem si est defectus, doce. Via tantum retinuit nos; quare tardavimus. Servi tui sumus.

AD SEQUENTEM EPISTOLAM

COLLECTORIS PRÆMONITIO.

Armenorum Christianorum summa & sacra dignitas ex una, ut olim obtinebat, nunc in duas scinditur. Harum est altera penes episcopum residentem nunc in Monasterio Ecsmiasin ab Erivau, urbe majoris Armeniæ metropoli, binis leucis distante; aliam vero tenet episcopus Sidae in Cilicia, uti opportune monet P. Galanus Clericus regularis Theatinus in præclaro opere conciliationis ecclesiæ Armenæ cum Romana. Sidensem patriarcham probatam concilio fidem admisisse certum est. Qui vero nunc in monasterio Ecsmiasin residet Catholicus, paulo post concilium Florentinum patriarchæ insignia suscepit; cum antea nullus ejus loci patriarcha fuerit. Quis ergo Patriarcha ille statuatur, qui vulgandas hic primo literas scripserit, in obscuro est. Sidensis literas apud Labbeum legimus; hic noster a Sidensi illo Labbeano nomine differt. Quis ergo Patriarcha iste? Forte unus ex pluribus illis Armenis episcopis censendus, qui subinde nomen sibi & insignia Patriarchæ usurpabant, quamvis reipsa nihil essent supra episcopos. Hujus enim affectatæ dignitatis exempla sæpe in Armenis episcopis occurrere, monuit me per literas D. Joan. Aga Armenus Liburni agens, quo viro doctiorem neminem inter ejus nationis homines offendi. Facile etiam Gregorius hic noster in dignitate Catholici Sidensis Constantino, cujus extant literæ apud Labbeum, successit; quare literas ad concilium miserit Constantinus; rescriptas vero a concilio Gregorius receperit; qui vicissim suas dederit ad Eugenium, iisque adhærere se concilio significaverit.

ANNO CHRISTI 1440.

COPIA LITTERARUM

Armeniorum S. D. N. miſſarum per fratrem Albertum.

GRegorius ſervus ſervorum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Dei noſtri ſapientia & caritas, catholicus quoque omnium provinciarum & epiſcopus epiſcoporum utriuſque Armeniæ, benedictionem ſcribit omnibus. Benedicat Deus & cuſtodiat ſanctiſſimam ſedem Latinam glorioſiſſimi fortiſſimique paſtoris & ſancti patris papæ Eugenii ſacrorumque aſſeſſorum & miniſtrorum ac nobilium ejus. Peto ego a Deo, & a ſancto Gregorio Illuminatore, ut cuſtodiat te in pace dum vivis, B.P. vivaſque uſque in ſenectam & ſenium in ſancta ſede apoſtolorum Petri & Pauli, in quorum recordatione ſucceſſor poſitus es. Amen.

Noverit S. T. perveniſſe ad nos altiſſimum ſermonem literarum tuarum inſtar ſolis reſplendentis & ſtellæ ac ſereniſſimo coelo ſimilem, & tanquam aurum precioſum ex anima immaculata ſenſibus quidem procedens. P. ſancte, bene te video eſſe vere principalem veritatis paſtorem & ordinatorem catholicorum juxta ritum præteritorum patrum. Ego vero confiteor Trinitatem, unum Deum patrem & Filium & Spiritum Sanctum; veritatem Filii quoque mei ſpirituales Sarchis Uharrabeth, & Thomas Vhartabeth venerunt ad te meam perſonam repreſentantes. Quicquid tecum fecerint & dixerint, totum gratioſe accepto, quod a te altiſſimo ut datatum. Multos ad te magiſtros & epiſcopos volebam mittere, ſed hoc metu infidelium complere nequivi. Nisi tamen duos prædictos Magiſtros, per quos quicquid conſtitutum, complector. Noverit præterea S. T. quod ad nos apud Cayrum pervenerit legatus tuus frater Albertus ſapiens, & ſanctus Domini prædicator, cum ego jam ad Soldanum veniſſem. Attulit vero ad me literas tuas, quos Jeroſolymis miſſas ad Dominum epiſcopum martyrum legi eas juſſimus, in quibus omne quod ſcripſeras intelleximus; ſacram videlicet ſynodum caritatis & unitatis eſſe completam. At vero ego ſuper omnes epiſcopos & magiſtros immeritus Catholicon in Jeroſolymis conſtitutus, cum hæc omnia comperiſſem, vehementiſſime exultavi referens gratias Deo noſtro; qui per te hæc geſſit in famam nominis tui nulla unquam oblivione delendam.

Scripta in medio magni milleſimi Armeniorum, anno octingenteſimo* nono IIII. Septembris.

* Deeſt forte octuageſimo anno 809. Chr. 1440.

AMBASCIATA ÆTHYOPUM

Ad Dominum Eugenium papam quartum die tertia Septembris. Retulit vulgariter Interpres. Sed quædam in latinum non bene poſuit.

Edita apud Labbeum, ſed interpretatione diverſa.

OMnes homines qui perveniunt ad tuam S. B. pater habent multum regratiari Deo, eo quod eos fecerit dignos videre in te Chriſtum adhuc converſari inter homines peccatores. Sed nos nati in Æthyopia habemus multas occaſiones in quas non habere partem cum nobis extranei; quare debemus reddere gratias Deo infinitas eo quod nos fecerit dignos videre benedictum tuum vultum in præſenti die. Primo, quia non credimus quod aliquæ perſonæ venerint de longioribus partibus ad te, quam nos qui ſumus poſiti in fine mundi. Secundo, quia ſalva pace quibuſcunque non credimus, quod gentes in mundo ſint qui majorem portent devotionem, fidem, atque reverentiam papæ Romanæ eccleſiæ quam nos. Et hoc eſt ita notum inter nos, quod per tranſactam experientiam nos opportet quidem timere de periculo humanæ aplauſionis. Redeundo nos ex Roma ad domum noſtram, eo quod conſuetudo eſt in toto noſtro Imperio quod qui venit de papa Romano omnes magni & parvi maſculi & fœminæ currunt ad oſculandos pedes ſuos; & beatus ille qui poterit habere partem veſtimentorum ſuorum. Unde quanta ſit exiſtimatio de tua ſanctitate ſatis per hoc & multos ſimiles actus intelligi poterit. Tertio, propter magnam prærogativam imperii noſtri, quoniam nos æſtimamur multo majus aliis, quod etiam hodierna die Imperator noſter habet centum reges coronatos ſub ſe, & adhuc eſt noſtra antiqua gloria Reginæ Sabbæ quæ venit Jeruſalem ad famam Salomonis; ſicut nos ad quæ qui es plus quam Salomon, quamquam nos minores ſimus regina Sabba: etiam regina Candacis, & Eunuchus, quem baptizavit Philippus fuerit de partibus noſtris. Et tu qui es major omnibus magnis debes videre nos parvi propter iſtas res magnas. Ultima ratio eſt divina conſervatio circa nos, ex qua eſt manifeſtum, quod omnis eccleſia & populus ſeparatus a te corruit in ruinam; ſed nos ſoli inter omnes eccleſias receſſas a Romana ſede ſumus adhuc fortes, potentes & liberi. Unde a ſapientibus ex ratione trahitur quod aliis ſunt elongati a te per perfidiam, & ideo ſunt percuſſi; ſed noſtra extraneitas a te eſt citius propter longam locorum diſtantiam & propter pericula intermedia, & propter negligentiam priorum paſtorum circa nos. Quare nobis non eſt memoria aliqua veſtræ viſitationis & curæ veſtrarum ovium diſperſarum, ſed credimus quod ſint plus quam octingenti anni, quod non fuit Papa qui miſit nobis dici bona dies. Et hæc eſt ſumma laus tua, & noſtra leticia, quod tu es ſolus ille, qui vis nunc querere facere ſanctam unionem cum noſtro imperatore per medium veſtræ congregationis & noſtri abbatis Nicodemi ſervi tui, in Jeruſalem, qui mittit nos ad te, ſecundum evidentiam noſtrarum literarum, & recommendat ſe & omnes ſuos filios tuæ ſanctitati, offerendo ſe ad omnem laborem pro ſancta Unione facienda, prout tuæ ſanctitati placebit ſibi committere. Certificando S. T. quod noſter Imperator de Ethyopia nullum majus deſiderium habet quam quod ſit unitus eccleſiæ Ro-

Romanæ, & esse sub pedibus Sanctitati tuæ; tam magnum est in conspectu ejus nomen Romanum & fides Latina, quam tecum Christus prosperat, & conservet in secula seculorum Amen.

COPIA LITERARUM

Patriarchæ Jacobitarum ad dominum nostrum summum Pontificem Eugenium Die XXXI. Augusti MIIII. XLI. protulerunt.

Quanquam sic legitur in M. S. Cod. hæc tamen verba usque ad illud Johannes humilis *puto viva voce prolata esse a Legatis Jacobitarum in ipsa literarum exhibitione.*

IN nomine illo quo Deus in anima humana rerumque ymaginibus trine & unice laudatur, qui cum natura verus ac unus ac simplicissime simplex sit, ex nullo genere rerum prodire potuit; cujus personarum trinitatem earumque unitatem plures animi vires operando declarant. Nec est certe ei ulla participatio cum illo qui in perditionem sponte deciderat. Sed ipsius presertim nomine qui summam caritatem ex veritate naturæ conjunctos in eo sacratissimo numero Patris ac Spiritus unus est. Qui dispensationis usu ex immaculata matre luteam carnem suscepit. Admirabilis quidem naturæ proprietate & corporali fecunditate, qui eo tempore suam bonitatem hominumque salutem conferre dignatus est; quoniam peccatum genus humanum omni ex parte devicerat; tunc vocatur: tunc attendit; tunc aptissimus mediator efficitur. Cumque in humanitate delituit prophetæ oraculo Emanuel. Cum vero ab Archangelo nuntiatur, Jesus nomen accepit, qui etiam post perpetuam æternitatem ab utroque mundo Christus appellandus est. Nunc cherubicis & supercelestibus ordinibus laudamus eique gratias agimus. Primo quidem quia nobis dignoscendi virtutem largitus est. Secundo quia nos ad se evocaverit. Agamusque & pro ejuscemodi beneficio gratias quas enumerare non possumus. Credimus quoque nos ex propriis ac alienis operibus beneficium suscepturos. Huic gloria cum optimo ejus patre & spiritu sancto nunc & semper in secula seculorum Amen. Joannes humilis servus, *ut apud Labbeum tom. XVIII. pag.* 1217.

Hinc usque legati Jacobitarum orationem suam prosequuti sunt, dein obtulerunt literas quas & Labbeus suffecit.

COPIA LITERARUM

Alexandrini (Melchitarum) *ad Dominum nostrum Eugenium de Greco in latinum traducta.*

Sunt apud Labbeum ex alia versione.

PErsanctissime, probatissime religiosissime, justissime, terrestris Angele, & cælestis homo, qui cum gratia Dei indutus sis, cum sacrata veste ornaris, boni gregis optime pastor, qui doctrina tua insipientes lupos ob ovibus rationalis ovilis depellis; Christi nostri benefactoris primo deinde Apostolorum Petri & Pauli Vicarie; petra fidei, caput omnium Christianorum ecclesiarum, qui ex Christo domino sacram potestatem accipiens, Papa magnæ Urbis Romanæ & protector ceterorum patriarcharum factus es comminister, & frater in Spiritu Sancto. Domine sancte Papa Eugeni sit tibi gratia

A magnificentia simul & gloria a Deo patre omnipotente & Dom. nostro Jesu Christo, qui tribuens suis discipulis in sancta Syon: *pacem*, inquit, *meam do vobis, pacem relinquo vobis*; non sicut ad ceteras gentes, sed per igneas linguas illis advenerat; aperiensque corda eorum adimplevit eos quantum quisque capere poterat, ac sic institutos in universum orbem ipsos divisit; quantoque naturalis ac gentilis philosophiæ indocti fuerint, tanto veræ, fidei ac justitiæ erudimenta susceperunt. Hanc igitur gratiam, pacem, & benedictionem in maxima tua beatitudine, primo, deinde in sanctis fratribus meæ moderationis pontificibus, omnibusque Christiano B nomine appellatis, idem spiritus multiplicare dignetur! intercedentibus & hoc munus assequentibus sanctissima Regina ac Dei genitrice Maria, beato Marco Apostolo & evangelista ac demum omnibus sanctis Dei. Amen.

Mea humilitas pater beatissime audiens hæc, tuæ maximæ sanctitatis a filio meo in Spiritu Sancto Fratre Alberto Monacho sacro ordinis minorum misso in Egyptum refero; ut scilicet huc ad nos veniens detulerit sanctissimas literas sanctitatis tuæ, quas diligentissime legimus, & præcepta in illis & mandata de sacra & oecumenica synodo cum omnibus patribus loca tenentibus sanctorum patriarcharum, & potentissimo C Imperatore nostro Johanne Paleologo de omnibus pontificibus ac doctoribus orientalibus ac occidentalibus satis intelleximus: cognovimusque quo pacto unio & pax in tota catholica ecclesia celebrata est caritate perfecta, anima una, fide una ac symbolo; abjectoque veteri scismate ac inimicitia in latriam *troem* misticam Dei omnipotentis amor & pax revocata sunt per gratiam & miserationem domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum Amen.

PHILETHEUS

D *Miseratione divina papa, & Patriarcha magnæ Civitatis Alexandriæ & totius Ægypti.*

LEctis igitur sacerrimis literis tuis *persanctissime* pater, omnes adorantes gratias *agimus* Domino Jesu Christo de tam excellentissimo dono ecclesiæ tuæ catholicæ elargito. Huic nostræ alacritati aliud quoque lætitiæ genus additum est; siquidem eodem pene momento, quo dominus frater Albertus huc accesserat, redditæ sunt mihi literæ ex magna urbe Constantinopoli serenissimi Domini *nostri* imperatoris, & locum nostrum tenentium patrum, *quorundam* nobilium perlatæ manibus persacratissimi fratris meæ moderationis metropolithæ *Theo-* E *dori* domini *Nathamathis*. Legimusque utrasque græcas scilicet & latinas; contulimusque eas orationem orationi, versum quoque versui, & similes omnino illas reperimus stipulatas subscriptionibus sanctorum patrum & fratrum archiepisc. & magistrorum orientalium, atque occidentalium, obsignatas sigillis tuæ magnæ sanctitatis, & potentissimi princip's D. imperatoris. Unde *tunc* Ægytiis pontificibus & ceteris clericis nostris statuimus ut ubi

Extat etiam apud Labb. ex quo hic variantes dantur.
Lab. perfectissime.
L. egimus
Deest.
L. quorundamque.
L. Rhodi
L. Anathermetis
L. c...

ANNO CHRISTI 1441.

ubique in omnibus Christi ecclesiis inter missarum solemnia *per* ceteris patriarchis memoriam tuæ beatitudinis faciamus, sicut in sacris canonibus *tactum* est. Ego vero, pater *sanctissime*, decretum sacræ Synodi summa cum veneratione suscipiens in pectore meo æterna *inscriptione* infixi, sequi instituens T. S. vestigia sacra, & synodos, et apostolicos canones. Agimus præterea gratias Deo piissimo cum his populis christianis, quod nos tanto dono dignos efficere voluerit, constitueritque nos omnes ut sub auctoritate et potentia S. T. regamur atque sub umbra alarum tuæ pietatis doceamur. Te autem, pater *sanctissime*, felicem summæque beatitudinis dignum esse omnes gentes existimabunt; nam fons vitæ in Evangelio beatos dicit ac filios Dei qui pacem hominibus comparant. Et certe beatus es, pater sanctissime. Multi enim *superiorum* pontificum ac regum cupierunt videre hoc unionis

L. pre. L. cautum. L. beatissime. L. inspectione. L. sanctorum.

A munus et non potuerunt. Tu vero non solum hoc præ ceteris assequi meruisti; sed & summam mercedem habebis coronaque veritatis cum omnibus justis coronaberis Amen.

Scripsit mea humilitas literas ad potentissimum principem dominum Imperatorem, & ad quosdam pontifices Constantinopolim, significans, ut si quis ea quæ in sacra Synodo decreta ac deffinita sunt non recipit, tanquam tyrannus & hæreticus habeatur, *decidaturque* a communione sanctæ catholicæ ecclesiæ. Inclino meipsum P. B. sub scabello pedum sanctitatis tuæ cum *quo* sit gratia benedictio & pax cum omnibus utriusque ordinis viris sub tua potestate B constitutis. Et benedictio tuæ beatitudinis sit cum omnibus nobis Amen.

Data festo millenario nongentesimo quadragesimo nono, primo die mensis Septemb.

L. decidatque. L. qua. Deest in Labbeo.

CANON, SEU HYMNUS

Κανὼν τῆς ὀγδόης συνόδου τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένης. ποίημα ἱερέως Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδινοῦ· οὗ ἡ ἀκροστιχίς. ἔπεσι τερπνοῖς τὴν σύνοδον γεραίρω Ἰωάννης.

In octavam Synodum Florentiæ habitam, authore Johanne Plusiadeno, efficiens hanc acrostitidem: Suavibus verbis Synodum celebro Johannes.

Ἐκ τῶν περάτων θεαρχίῳ νεύματι συναθροισθέντες εἰς ἓν, ἐν τῇ λαμπρᾷ πόλει, Φλωρεντίων σήμερον οἱ ἱεροὶ διδάσκαλοι. δυναρχίας τὸ ψεῦδος συναλοιφῆς τὸ παλίφημον δόγμα ἐκ ποδῶν ἀπεδίωξαν.

Παρὰ Χριστοῦ τοῦ βασιλέως ἄνωθεν μεμνημένος σαφῶς. ὡς ἀῤῥαγεῖς στῦλοι, γεγονότες ὤφθησαν οἱ ἐκκλησίας πρόεδροι. οἱ Χριστοῦ στρατιῶται, τῆς ἀσεβείας ἀντίπαλοι, καὶ τῆς εὐσεβείας διδάσκαλοι.

Εὐσεβοφρόνως οἱ πιστοὶ συνδράμωμεν, χεῖρας κροτοῦντες πιστῶς, καὶ τὴν λαμπρὰν ταύτην, καὶ ἁγίαν σύνοδον, ὕμνοις ἀναφημήσωμεν, τὴν συνάψαντα πάντας ἐν ὁμοίᾳ τῆς πίστεως, Ἰησοῦν Χριστὸν μεγαλύνοντες.

Συναπτικὴ τῶν διεστώτων ἕνωσις, παρθενομήτωρ ἁγνή. τοῦ Ἰησοῦ μήτηρ, σὺ ὑπάρχεις δέσποινα, ἡ τοῦ Δαβὶδ ἀπόγονος. θεοτόκε Μαρία, καὶ τῶν ἀγγέλων ἀγλάϊσμα καὶ τῶν γηγενῶν ἀγαλλίαμα.

Ἱερῶς ἀθροισθεῖσα ἡ ἱερὰ σύνοδος. καὶ τῆς ἐκκλησίας λογάδες πάντες συνήχθησαν ἐν τῇ ἑνώσει Χριστὲ τῆς θειοτάτης σου ποίμνης ἣν τῷ σῷ ἐστήριξας αἵματι δέσποτα.

Τῶν πατέρων ἁπάντων ἡ κορωνὶς σήμερον καὶ τῶν θεολόγων, ἀκρότης πᾶσα συνέδραμε. καὶ πρὸς δυσμὰς ἐν ταυτῷ συναθροισθεῖσα ἐν τάχει. σκότος ἐξηφάνισε τῆς διαστάσεως.

Εὐσεβείας οἱ πύργοι, ἐκκλησιῶν πρόμαχοι. καὶ τῆς οἰκουμένης ποιμένες τε καὶ διδάσκαλοι. οἱ θεολόγοι λαμπρῶς, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ Υἱοῦ τε. εὐσεβῶς ἐκήρυξαν τὸ Πνεῦμα σήμερον.

Ῥῦσαι πάσης ἀνάγκης καὶ πειρασμῶν ἅπαντας. τοὺς προσκαλουμένους, τὸ θεῖον ὄνομα δέσποινα. σοῦ τὸ πανάγιον νῦν θεοτόκον κυρίως. εὐσεβῶς δοξάσοντας καὶ μεγαλύνοντες.

Παρὰ Χριστοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐλήφατε. τὰς αἱρέσεις πάσας καὶ τὰ σχίσματα, ἐκ τῆς αὐτοῦ ποίμνης ἀληθῶς Πνεύματος ἁγίου. ἐκτέμνειν καὶ ἀποκρούεσθαι. πατέρες θεοφόροι. συνελθόντες διόπερ. κατάχρεως ὑμᾶς μεγαλύνομεν.

Νέα Σιὼν, ἡ Φλωρεντία ἐγένετο. τοὺς πατέρας, πάντοθεν συνάψασα πρὸς ἑαυτὴν καὶ τὸν ἱερὸν ὅρον θεοφρόνως εἰς πᾶσαν γῆν ἐξαπέστειλεν.

C Ex totius terræ finibus, Divino spiritu in unum congregati hodie in præclara Florentinorum civitate sacri Doctores duorum principorum falsitatem, & commixtionis execrandum dogma procul amoverunt.

Sursum a Christo rege manifeste ducti, tamquam infractæ columnæ facti apparuerunt Ecclesiæ præsules, Christi milites, impietatis hostes & pietatis magistri.

Religiose, fideles, conveniamus, & communi plausu præclaram hanc, sanctamque synodum hymnis concelebremus, quæ fideles omnes Jesum Christum prædicantes in ejusdem fidei consensionem adduxit.

Tu Virgo casta Jesu Mater, quæ dissitos D apte conjungis, tu Domina, progenies David, Deipara Maria, Angelorum splendor, terrigenumque gaudium.

Divinitus congregata sacra Synodus, ecclesiæque doctores omnes convenerunt in unionem, Christe, divini tui gregis, quem proprio redemisti sanguine.

Patrum omnium corona hodie, atque Theologorum cœtus una concurrit, atque in occidentalibus partibus hic congregatus brevi omnes dissidii tenebras dispersit.

Religionis munimina, ecclesiæ defensores, totiusque terræ pastores, ac magistri Theologi insigni hodie pietate procedentem ex Patre, Filioque Spiritum deprædicant.

E Ab omni necessitate, ac tentatione libera invocantes divinum nomen, sanctissimumque, ac divinum tuum natum pie glorificantes, ac prædicantes, Deipara.

Potestatem a Christo accepistis hæreses omnes, & schismata ab ejus grege virtute Spiritus Sancti vere exscindendi, atque propulsandi, optimi Patres convenientes: quocirca jure meritoque vos prædicamus.

Nova Sion facta est Florentia, Patres undique ad se congregans, & sacrum decretum divino consilio in universas terræ partes misit, quo multiplici Theologica doctri-

πολλῇ θεολογίᾳ καὶ σοφίᾳ συνθεῖσα. τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κηρύττοντα.

Ὁ ἱερὸς, καὶ πανσεβάσμιος ὅμιλος τῶν πατέρων, πᾶσαν τὴν δυσχέρειαν τῶν πονηρῶν, ἔλεγχε σαφῶς. καὶ τὸ θεῖον δόγμα, τὸ τῆς Τριάδος ἐξέδωκεν. ὀρθῇ ὁμολογίᾳ καὶ σοφῇ διανοίᾳ τὸ τῆς πίστεως ἅγιον σύμβολον.

Ἵνα τὴν σὴν θεολογῶμεν θειότητα, ὀρθοδόξως, πάντας θείῳ νεύματι, τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ, σύναψας πάντα τὰ σκάνδαλα. ἠφάνισας ἐκ μέσου δι᾽ αὐτὸν τὴν εἰρήνην. καὶ ὁμόνοιαν πᾶσιν ἐχώρισας.

Σὺ τῶν βροτῶν ὤφθης παρθένε τὸ καύχημα, καὶ ἀγγέλων πέλεις ἀγαλλίαμα, ὡς τὸν Χριστὸν, τέξασα σαρκί. τὸν παμβασιλέα, καὶ ποιητὴν πάσης κτίσεως. διὸ παρθενομήτωρ διά σου οἱ σωθέντες εὐλογοῦμεν ἀπαύστως τὸν τόκον σου.

Τὴν σεβάσμιον ταύτην καὶ ἁγίαν σύνοδον πιστῶς γεραίρομεν. τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ἱερῶς συναχθεῖσαν ἐν Πνεύματι. καὶ τὰς ἐκκλησίας διερῥηγμένας ἀνιάτως. ἐν ἑνώσει αὐτὰς κατευθύνασαν.

Ἡ φωνὴ τοῦ Σωτῆρος ἀληθῶς πεπλήρωται, ἡ πάλαι φήσασα. ἱερῶς τῷ Πέτρῳ ἐπιστρέψας στηρίξεις εἰς ἕνωσίν σου τοὺς ἀδελφοὺς σου. ἐγὼ γὰρ Πέτρε ἐδεήθην, ἵνα μήποτε λείψῃ ἡ πίστις σου.

Νῦν ὁ Ῥώμης προστάτης ὁ κλεινὸς Εὐγένιος, πάνθας συνήθροισε ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ ὡς τὴν πίστιν κατέχων ἀκλόνετον. καὶ στηρίξας πάντας, καὶ πρὸς αὐτὴν καθοδηγήσας. τοῦ Σωτῆρος τὸν λόγον ἐπλήρωσε.

Συνελθόντες ἐν πίστει. πάντες μακαρίζομέν, σε τὴν πανάμωμον. τὴν τὰ διεστῶτα, παραδόξως παρθένε συνάψασαν τῷ σεπτῷ σου τόκῳ, ἀλλὰ καὶ νῦν ταῖς ἐκκλησίαις τὴν εἰρήνην καλῶς προξενήσασαν.

Ὕψιστε παμβασιλεῦ. τῶν ἁπάντων παντεπόπτα καὶ κτιστά. σὸν ἀληθῶς γὰρ ἔργον τὸ παρὸν παντοδύναμε, τοῦ ἑνῶσαι τὰ μακρὰ καὶ πρὸ πολλοῦ διεστῶτα δύο Σωτήρ μου γένη κάλλιστα.

Νῦν ἐπέλαμψε φαιδρῶς. ἡ χαρμόσυνος ἡμέρα κυρίου, ἐν ᾗ τὸν θεῖον ὅρον τῆς εἰρήνης τὸν σύνδεσμον, τῶν πατέρων ὁ χορὸς, συνέθετο ὀρθοδόξως, καὶ θεοφρόνως ἐπαγάλλεται.

Οἴματα αἱρετικῶν καὶ κακία καὶ διάστασις πᾶσα θεολογούντων ἤρθη. ἐκ ποδῶν καὶ ἠφάνισται. τῶν πατέρων καὶ πιστοὶ συνήλθησαν ἐν ἑνώσει τῆς ἀληθῆς καὶ θείας πίστεως.

Δεῦτε ᾄσωμεν πιστοί. τὴν ὑπέραγνον μητέρα κυρίου. τὴν φωταυγὴν νεφέλην, τὴν οὐράνιον κλίμακα. τὴν παστάδα τὴν χρυσήν. σκήνωμα φέρτερον τοῦ ὑψίστου. ἐν ᾧ ὁ λόγος σάρξ ἐγένετο.

Ὅμιλος ὤφθη τῶν πατέρων. ἐκ περάτων ἀθροισθεὶς ἐν Φλωρεντίᾳ ὁπλοφόρος στρατὸς, κατὰ τῶν ἀντιπάλων καὶ τούτων καταβέβληκε τὴν ὀφρὺν γενναιοφρόνως.

Νεύσει κυρίου πανταχόθεν συνηθροίσθησαν πατέρες θεηγόροι. τοῦ ἑνῶσαι τὰ πρὶν κακῶς διεῤῥωγότα καὶ μελοδοῦντες ᾄσωσιν, ᾆσμα θεῖον τῷ δεσπότῃ.

Γέγονεν ὅρος τῆς συνόδου, καὶ κατέσχυνεν ἐχθρῶν τὰς φλυαρίας. καὶ τὸ δόγμα σαφῶς, ἐδίδαξε τοῦ σεβεῖν. τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεσθαι ἐκ Πατρὸς καὶ δι᾽ Υἱοῦ τε.

Ἓν ἀμφοτέρωθεν ἡγεῖται. τὸ γινόμενον ἡ σύνοδος ἡ θεία δι᾽ ἀζύμου αὐτὸ ἄρτου καὶ δι᾽ ἐνζύμου. σῶμα σεπτὸν καὶ ἅγιον τοῦ κυρίου παραδόξως.

Ῥῦσαι κινδύνων θεοτόκε τοὺς ὑμνοῦντας σου τὸν

A ctrina, sapientiaque conjuncta orthodoxam fidem promulgat.

Sacer, & venerandus Patrum coetus omnem impiorum difficultatem perspicue diluit, divinumque Trinitatis dogma, nec non sanctum fidei symbolum recta confessione, aptaque intelligentia exposuit.

Ut de tua divinitate recto, convenientique modo loquamur, divino nutu omnes Ecclesiarum præsules Florentiam congregans omnia scandala de medio eorum sustulisti, pacem & concordiam disseminans.

Tu Virgo, mortalium gloria, & Angelorum es gaudium, Christum in carne pariens omnium Regem, atque rerum creatarum factorem: idcirco Virgo mater per te B servati indesinenter Filio tuo benedicimus.

Venerandam hanc, sanctamque Synodum fideliter celebramus, quæ Sancto spiritu afflante Florentiam congregata est, quæve divisas insanabili ferme modo Ecclesias, ad unionem composuit.

Vere impletus est servatoris sermo ad Petrum olim habitus: conversus confirma in unum fratres tuos: Ego enim Petre, rogavi, ut non deficiat fides tua.

Nunc Romanus pontifex celebris Eugenius omnes Florentiam congregavit, incorruptam fidem velut effundens, cunctosque confirmans, & viam ad ipsam monstrans, Servatoris dictum implevit.

C Convenientes in fide universi laudamus te maculæ omnis expertem, quæ disjunctas Ecclesias præter opinionem venerabili Filio tuo concilias, & nunc pacem inter eas perbelle confirmas.

Altissime rex, rerum omnium author, atque creator omnipotens vere tuum opus est duas partes eximias, valde, longeque inter se dissitas, Servator mi, conjunxisse.

Nunc vere illuxit dies Domini lætitiæ plena, in qua Patrum cœtus divinum decretum, tamquam societatis vinculum, recte statuit, ut cælesti repletus sapientia exultat.

Hæreticorum opinamenta, & impietas, D atque divisio omnis sublata est, & procul abjecta, ac in veræ, divinæque fidei unionem convenerunt fideles Patres.

Agite jam fideles, canamus castissimam Domini matrem, splendidam nubem, cælestem scalam, thalamum aureum, præstantius altissimi tabernaculum, in quo Verbum caro factum est.

Visus est Patrum coetus ex terræ finibus Florentiam congregatus tamquam exercitus armis instructus adversus hostes, ipsorumque audaciam strenue dejecit.

Divino afflatu convenerunt undique Patres Theologi ad consocianda, quæ prius nefarie divisa fuerant, jamque concinentes E divinum canticum domino persolvent.

Prodiit synodi decretum, statimque animum dimiserunt oblaterantes adversarii, & dogma nos perspicue docet venerari Spiritum ex Patre Filioque procedentem.

Unum utrobique sentit divina Synodus venerandum, sanctumque Christi corpus, sive azymo pane, sive fermentato perficiatur mysterium.

Ab omnibus periculis immunes serva Deipara

τόκον παναγία καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς βοῶσί σοι τὸν ὕμνον καὶ τὴν ὠδήν σοι μέλπουσιν εἰς ἀεί....

α Ἐπ' ἄκρον γῆς εἰς πέρατα. συνεξέλαμψε σήμερον. ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ πανάγια σύνοδος πιστοὺς ἐκδιδάσκουσα, τὴν τῶν ψυχῶν ἀπόλαυσιν νῦν. τῶν ἐν τῷ παρόντι, ἱκανῶς δουλευσάντων. προθύμως τῷ Σωτῆρι, καὶ αὐτῷ μελοδούντων, τῷ τῶν ψυχῶν νυμφίῳ, τὸν ὕμνον εἰς αἰῶνας.

Ἵνα λυθῇ μεσότοιχον. τὸ τοῦ σχίσματος κάκιστον. καὶ ἀφανισθῇ ἡ αὐχμηρὰ διάστασις. ἑνώσεως ἔλαμψεν ἡ φωταυγὴ πανήγυρις νῦν. καὶ τὴν τῶν ψυχῶν καθαρτικὴν τιμωρίαν δοξάζουσα διδάσκει, τοὺς πιστοὺς δεχομένους. τὸν ὅρον τῆς συνόδου ὡς ἀληθείας τόμον.

Ῥῦσαι λιμοῦ καὶ στάσεως καὶ κινδύνων τοὺς δούλους σου. τοὺς τὸν ἱερὸν καὶ ἀληθῆ διδάσκαλον. τοῦ Πέτρου διάδοχον. τῆς ἐκκλησίας καθηγητήν. καὶ τῆς οἰκουμένης ὁδηγὸν καὶ ποιμένα. καὶ θεῖον κορυφαῖον ἱερέων ἁπάντων. ὅλῃ ψυχῇ τιμώντων, ὡς ἐπηγγέλω....

Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου Ἰησοῦ παντοδύναμε τοῖς θεοσεβέσιν θαυμασίως δέδωκας. ἰδεῖν τὸ μυστήριον τῆς ἱερᾶς ἑνώσεως καὶ γὰρ πρὸ ἡμῶν ἐπιθυμησαντες ἄλλοι σοφοί, πατριάρχαι, ἀλλ' οὐκ ἔτυχον τούτου. ἡμεῖς δὲ οἱ ἰδότες δοξάσομέν σε Σῶτερ.

Ἵνα συνάψῃ πάναγιε τὰ οὐράνια ἅπαντα μετὰ τῶν γηίνων, σάρκα ἀνελάβετο. καὶ μήτραν κατῴκησε. τὴν σὴν παρθενομήτωρ ἁγνή. μονογενὴς ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰώνων. ὡς ἄνθρωπος ἐφάνη, καὶ ἐκ σου ἐπεχάτων μονογενὴς ἐκλήθη ἀτρέπτως ἀσυγχύτως.

Ὦ κτιστὰ τῶν ἁπάντων καὶ ποιητὰ ὁρατῶν ἀοράτων καὶ Κύριε πάσης σαρκὸς, δόξαν σοι προσάγομεν βασιλεῦ. τὴν ἡμῶν μετάνοιαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἐπιζητῶν καὶ θέλων ἡμᾶς εἶναι, πιστοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἐν ἀλλήλοις εἰρηνεύοντας.

Ἀνέβητε εἰς ὕψος τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας καθέδρας μακάριοι. τὸ ἱερὸν χρίσμα περικείμενοι εὐσεβῶς. καὶ τοὺς πιστοὺς διδάσκετε. λόγον εὐσεβείας παναληθῆ. πατέρες θεηγόροι, ὅθεν ὑμᾶς τιμῶμεν. εὐσεβοχρόνως καὶ γεραίρομεν.

Νῦν θεῖοι ἱεράρχαι παρὰ Χριστοῦ ἐπαξίως τῶν πόνων εἰλήφατε τὰς ἀμοιβάς. ὧν εὐσεβοφρόνως ἐπὶ τῆς γῆς. μεγάλως ἠγωνίσασθε. καὶ σκίαν ἐκθέμενοι τῆς σαρκὸς οἰκεῖτε σὺν ἀγγέλοις, χορεύοντες ἀπαύστως. περὶ τὸν θρόνον τοῦ παντάνακτος.

Νῷ κεκαθαρμένῳ, τὸν εὐσεβῆ οἱ πατέρες ἐξέθεντο σήμερον, ὅρον σαφῶς. πάντοθεν κοσμούμενον ἱεροῖς καὶ ὀρθοδόξοις δόγμασι. αἰσχυνέσθω δὴ.... σχισματικῶν τὸν τοῦτον μὴ τιμώντων. μὴ δὲ ὁμολογούντων. ὥσπερ ἡ συνόδος ἐκήρυξεν.

Ἡλίου λαμπροτέρα ἡ ἑορτὴ τῆς συνόδου τῆς θείας ἐπέλαμψε πᾶσαν τὴν γῆν αἱρέσεως σκοτομένην καὶ πονηροῦ σχίσματος τοῦ πρὶν ἐξαίρουσα τὴν πλάνην, καὶ πάντας διεγέρει πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως.

A para Sanctissima tuum natum celebrantes, omnibusque animi viribus hymnis ad te clamantes, & cantica tibi jugiter persolventes.....

Velut in sublimi posita terræ fines omnes lucis splendore conspersit hodie Florentina Synodus, edocens animarum fruitionem non defuturam iis, qui servatori alacri animo famulantur, & animarum sponso hymnum jugiter canunt.

Solutus est interjectus paries schismatis pessimus, & dissidii squalor evanuit, jamque unionis publica celebritas miro splendore illuxit, & poenas animum expiantes prædicans, docet fideles Synodi decretum, ut veritatis dogma accipere.

B Ab inopia, seditionibus, aliisque periculis libera famulos tuos, qui sacrum, verumque doctorem, successoremque Petri ecclesiæ præsulem, totiusque terræ ducem, & pastorem, & divinum Sacerdotum omnium Coriphæum toto animo colunt, sicut .....

Quam mirabilia sunt opera tua, Omnipotens Jesu, qui Deum colentibus mirabili sane modo dedisti videre sacræ unionis mysterium! Ante nos enim Sapientes alii, & Patriarchæ id vehementi desiderio cupiebant, sed non assecuti sunt. Nos vero præ oculis jam habentes, te celebramus, Servator noster.

C Ut cælestia omnia cum terrenis conciliaret, carnem assumpsit, & in tuum uterum descendit, Virgo mater casta, Unigenitus Patris ante sæcula velut homo apparuit, atque ex te prodiens unigenitus appellatus est citra ullam mutationem, atque inordinationem.

O Creator omnium, tam visibilium, quam invisibilium factor, totiusque carnis Domine, gloriam tibi proferimus Rex, qui conversionem nostram, atque salutem expetis, & in concordia nos fideliter perstantes esse, nec non pacem invicem servare jubes.

Ascendite super sacram, sanctamque sedem beati sacro Chrismate religiose circumD liniti, atque fideles pium veritatis sermonem edocete, Patres digna Deo loquentes: quocirca vos magno honore, atque veneratione prosequimur.

Nunc divini sacerdotes dignam laboris mercedem a Christo accepistis, propter quam pie & strenue certavistis & cum umbram corporis deposueritis, habitabitis cum Angelis, exultantes perenniter circa thronum regis regum.

Mente pura sacrum hodie decretum posuerunt patres, omnino conveniens sacris, & orthodoxis dogmatibus. Pudeat ..., schismaticos, qui debitum huic honorem deferre recusant, atque confiteri, sicut definit SyE nodus.

Sole splendidior divinæ Synodi celebritas terram omnem hæreseos caligine obductam illustravit, pessimique schismatis errorem primum auferens, omnes in unionem fidei adduxit.

A

Συναξάριον τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἡ ἁγία αὕτη καὶ μεγάλη σύνοδος γέγονεν τῷ αυλθ ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως. ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἰωσὴφ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. συνήθροισε δὲ αὐτὴν ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀρχιερεὺς, ὁ μέγας Εὐγένιος. ἀνὴρ ὡς ἄλλος τις τῶν μακαρίων ἀνδρῶν, θεοφόρος τῷ ὄντι καὶ μέγας θεῖος ἱεράρχης. καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας πνέων ἀπὸ ψυχῆς, ἐπικαθαιρέσει τῶν ἀρνουμένων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἔχειν πάντα τὰ
B φυσικὰ τοῦ Πατρὸς ἀγαθά. οἱ γὰρ ἀρνούμενοι τὸν Υἱὸν μὴ ἐκπορεύειν τὸ Πνεῦμα, ἀρνοῦνται μὴ ἔχειν τὰ φυσικὰ τοῦ Πατρὸς ἀγαθά. καὶ τοῦτο γὰρ φυσικόν ἐστι τοῦ Πατρὸς ἀπ' αὐτοῦ ἐκπορεύειν τὸ Πνεῦμα. ἔτι κατὰ τῶν ἀμαθῶς φλυαρούντων ὡς τὸ δι' ἀζύμου θυόμενον, οὐκ ἔστι σῶμα Χριστοῦ. πρὸς δὲ καὶ τῶν εὐσεβῶς ἀρνουμένων μὴ ἔχειν τὰς ψυχὰς τῶν ἐν μετανοίᾳ κεκοιμημένων βοήθειαν μετὰ θάνατον μηδὲ καθαίρεσθαι αὐτάς. ἔτι μὴ δὲ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς μὴ ἀπολαμβάνειν νῦν καθ' ὅσον εἰσὶ ψυχαί ἔτι καὶ πρὸς τοὺς μὴ βουλομένους κλῖναι τὴν κεφαλήν. καὶ δοῦναι τῷ Ῥώμης ἀρχιερεῖ, τὴν αἰδῶ τε καὶ ὑποταγήν. ὡς ἄνωθεν καὶ πρὸ παραδότως ἐξεδόθη καὶ ἐτυπώθη ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι. συνήχθη μὲν οὖν ἡ
C εἰρημένη ἁγία σύνοδος ἐν Φεραρίᾳ καὶ Φλωρεντίᾳ· πόλεσιν ἀξιολόγοις τῆς Ἰταλίας. παρῆσαν δὲ ἐν αὐτῇ πολλοὶ μὲν καὶ καλοί. σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διαλάμποντες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. ἐπλήρουν γὰρ τὸν ἱερὸν τοῦτον θίασον πλείονες ἢ ω ἄνδρες. ἀπὸ μὲν τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν. ὁ τῆς ὁσίας μνήμης Εὐγένιος ὁ Ῥώμης ἀρχιερεὺς μέγιστος. σὺν πάσῃ τῇ κατ' αὐτὸν ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, δηλονότι ἱερεῦσι, Καρδηνάλεσιν. Ἀρχιεπισκόποις Ἐπισκόποις. Ἀββάσιν Ἱερομονάχοις καὶ Μοναχοῖς. ἱερεῦσι καὶ διακόνοις. πλείοσι δὲ ἑξακοσίοις. χωρὶς τῶν τοποτηρητῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἀνατολικῶν. ὁ γαληνότατος βασιλεὺς Ῥωμαίων Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος. Ἰωσὴφ ὁ φρο-
D νημώτατος καὶ φοβερώτατος πατριάρχης. σὺν πάσῃ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ, Ἀρχιεπισκόποις Ἐπισκόποις καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκκλησιαστικοῖς σταυροφόροις. ἡγουμένοις, ἱερεῦσιν, ἱερομονάχοις καὶ μοναχοῖς. ἔτι δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως σύγκλητος πλεῖστοι καὶ εὐγενεῖς ἄνδρες. ἐκόσμει γὰρ καὶ αὐτὸν ἡ βασιλικὴ σύνταξις ὡς εἰκός. ἦλθεν οὖν ὁ καιρὸς τῆς διαλέξεως, καὶ συνῆλθον ἅπαντες ἐν τῇ διαλέξει ἰδεῖν τὴν διαφοράν. ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τοὺς διακοσίους. ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων. διεφέροντο γὰρ πέντε καὶ μόνοις κεφαλαίοις, ἤγουν, τὸ περὶ τῆς θείας ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ περὶ τοῦ ἀζύμου καὶ τοῦ ἐνζύμου περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς περὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἁγίων
E καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα. Ταῦτα γὰρ ἀκούσας ὁ Ἐφέσου εἷς ὢν καὶ αὐτὸς τῆς ἱερᾶς ἐκείνης διαλέξεως. οὐ περὶ πάντων ἡ διάλεξις γενήσεται ἔφη, ἐπειδὴ οὐ διαφερόμεθα περὶ

SYNAXARIUM Sanctæ, & Oecumenicæ Synodi.

Sancta hæc, magnaque Synodus facta est anno ab Incarnatione Domini 1439. in diebus Johannis Palæologi postremi Romanorum imperatoris, & Josephi patriarchæ Constantinopolitani. Eam autem congregavit summus præsul senioris Romæ magnus Eugenius, vir, si quis alius, beatorum virorum divino numine plenus, & magnus, divinusque Pontifex, ad ecclesiæ Christi unionem toto animo anhelans, ut condemnaret eos, qui negant Dei Filium habere omnem
B naturalem Patris virtutem. Nam qui sentiunt, Filium haud producere Spiritum S. iidem existimant, eum non habere omnem naturalem Patris virtutem: hoc enim ad naturam Patris spectat producere Spiritum. Tum adversus eos, qui indocte garriunt, azymum panem consecratum haud fieri corpus Christi, & qui pio quodam affectu negant morientes in poenitentia posse post mortem juvari suffragiis, aut ipsorum animas purgari, simulque Sanctorum animas perfectam fruitionem adipisci, quatenus animæ sunt. Tandem adversus illos, qui caput inclinare nolunt, debitamque Romano pontifici venerationem, & obedientiam
C testari, quemadmodum ex vetusta traditione habetur, atque in sacris canonibus statutum fuit. Convenit igitur dicta sancta Synodus in civitates Italiæ præstantissimas, Ferrariam, atque Florentiam; aderantque multi optimi, ac præstantes viri sapientia, virtuteque celeberrimi ex utraque parte. Componebant enim istum cœtum plusquam octingenti viri. Ex parte quidem Italorum sanctæ memoriæ magnus Eugenius romanorum pontifex maximus cum omni ecclesia ipsi subjecta, nimirum sacerdotibus, cardinalibus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, Hieromonachis, monachis, presbyteris, & diaconis plusquam sexcentum, omis-
D sis locorum præpositis, aliisque Italiæ præsulibus: ex parte vero Orientalium sere nissimus Romanorum imperator Johannes Palæologus, Josephus intelligentissimus, reverendissimusque patriarcha cum omni sua ecclesia, archiepiscopis, episcopis, aliisque ecclesiasticis viris crucis insignibus decoratis, præfectis, presbyteris, hieromonachis, & monachis, simulque imperatoria cohors multis, nobilibusque viris constans. Secutus est enim eum imperatorius comitatus, uti par erat. Quum fuit itaque disceptandi tempus, convenerunt omnes, ut ex disputationibus partium discrimen observarent. Erant autem & ipsi supra ducentos absque princi-
E pibus. Ac discrimen quidem quinque capitibus continebatur; de processione Sancti Spiritus, de azymo, & fermentato, de igne purgatorii, de beatitudine animarum sanctorum, de potestate Papæ. Hæc audiens Ephesinus, qui & ipse ad disputandum electus fuerat, non de omnibus, inquit, institui oportet disputationem, quoniam non in omnibus simpliciter differimus. Sed unum dumtaxat, sedulo investigandum est, atque de

πάντων ἁπλῶς. ἀλλ' ἑνὸς καὶ μόνου ἡ ἔρευνα γενέσθω καὶ ὁ ἀγὼν, τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. περὶ τούτου γὰρ βούλομαι εἰδέναι τοῦ δόγματος. τὰ δ' ἄλλα πάντα, μιᾶς ὥρας ἀρκέσει σπουδῇ. ὅθεν καὶ περὶ τούτου ἡ διάλεξις ἤρξατο. καὶ ὁ ἀγὼν ἠυτρεπίζετο. καὶ ἠγρύπνουν ἐπὶ τοῦτο πάνυ τε καὶ ἐσπούδαζον ἕκαστος ὑπὲρ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἀγωνίζεσθαι. ἤρξατο τοίνυν ἡ σύνοδος διαλέγεσθαι Απριλλίῳ θ. τῷ ͵αυλη ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ καὶ διαλέγοντο μῆνας ιδ μέχρι καὶ τοῦ λθ ἔτους Ἰουλίου ϛ. καὶ οὐχ ἡσυχίαν εἶχον τὰ μέρη. ἀλλ' ἠγωνίζοντο ἀμφότεροι σπουδῇ μεγάλῃ. καὶ ὁ ἀγὼν τῶν ἀγῶνα διεδέχετο. καὶ ἡ διάλεξις τὴν διάλεξιν. ἕως οὗ ὁ Ἐφέσου Μάρκος μὴ δυνάμενος ἀντιλέγειν πρὸς τὰ φανώτατα, ἀπέδρα τὸν ἀγῶνα δειλιάσας τῆς διαλέξεως. οἱ δὲ λοιποὶ πατέρες ἀρξάμενοι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ πατριάρχου. καὶ τοῦ μεγαλωτάτου κυρίου τοῦ βασιλέως, πάντες συνήνησαν ἐν τῇ ἑνώσει τῆς πίστεως. ἐρευνήσαντες γὰρ τοὺς ἱεροὺς θεολόγους τῆς ἐκκλησίας. καὶ εὑρόντες αὐτοὺς συμφωνοῦντας τῷ δόγματι, ἔκριναν δίκαιον εἶναι ἑνωθῆναι τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἧς χωρὶς οὐκ ἔστιν ἐλπὶς σωτηρίας, ἢ μένειν ἐν τῷ χωρισμῷ καὶ τῷ σχίσματι, ἔνθα οὐδεμία ἐστὶ σωτηρία. ἡνώθησαν τοίνυν. ὥσπερ ἐν τῷ δόγματι οὕτω καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς κεφαλαίοις. πάντα γὰρ διὰ μαρτυρίων, τῶν τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων συστήσαντες, ὅρον ἐξεφώνησαν τῇ ἐκκλησίᾳ χαρμόσυνον. εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, λέγοντες. οὕτως οὖν τὸν ὅρον τελέσαντες ἐν αὐτῷ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ σαφηνίζουσι. καὶ τὴν δι' ἀζύμου θυσίαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι τὴν μετὰ τοῦ ἐνζύμου γινομένην. καὶ τὴν τῶν ψυχῶν κάθαρσιν. καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἀπόλαυσιν καὶ τὸν ἄκρον ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης. διάδοχον τοῦ μακαρίου Πέτρου εἶναι σαφῶς παριστᾶσι. ὃν σημάναντες ἀποστολικοῖς τε καὶ ἐρυθροῖς γράμμασι εἰς ἅπασαν οἰκουμένην ἀπέστειλαν. καὶ πάντες ἐστήριξαν καὶ ὡμολόγησαν. καὶ συνεφώνησαν καὶ ἱερούργησαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ῥώμης ἀρχιερέως. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἐφέσου συνεφώνησεν ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ ὅρου. οὐκ ἠθέλησε δὲ ἀπογράψαι, προφασιζόμενος διωρίαν. ᾐσχύνετο γὰρ ἀντιλέγειν οὕτω σφοδρῶς. τῆς ἱερουργίας οὖν τελεσθείσης ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Φλωρεντίας. Ῥωμαϊστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ. καὶ ἔδωκαν ἀμφότερα τὰ μέρη ὅρκον εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα. ὅτι οὕτω στέργουσιν ὥσπερ ὁ ὅρος διαλαμβάνει. καὶ οὕτως ἔλαβε τέλος ἡ σύνοδος. Ἀλλ' ὑποστρέψας ἐν Κωνσταντινουπόλει, συνέχεε καὶ συνετάραξε πᾶσαν τὴν ἀνατολὴν γράφων καὶ λέγων ἐναντία κατὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου. ἀλλ' οὐκ ἠμέλησε καὶ περὶ τούτου ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης φροντίσαι. ἀπέστειλε τὸν Κορώνης ἐπίσκοπον ἄνδρα πάσης σοφίας πεπαιδευμένον καὶ θεολόγον ἄριστον ἐν Κωνσταντινουπόλει διαλεχθῆναι μετὰ τοῦ Ἐφέσου. ἵνα μὴ ἔχῃ λέγειν. ὅτι διὰ φόβον τινὰ οὐκ ἠδύνατο λέγειν ἐν Ἰταλίᾳ. ἀλλὰ κἀκεῖσε μίαν καὶ δευτέραν διάλεξιν ποιήσας προστάξει τοῦ βασιλέως, ἐξέφυγε τὴν διάλεξιν. ἔνθα γὰρ ἐζητεῖτο, οὐκ ἤθελε διαλέγεσθαι. καὶ κατὰ μόνας ἐν ταῖς γωνίαις συνετάραττε πᾶσαν τὴν πόλιν. ἔτι γε μὴν καὶ τὰς νήσους, καὶ ἀπ' ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν ἡ ἐκείνου λύμη πολλοὺς διέφ-

A de eo disputandum, nempe de processione Spiritus Sancti, hoc enim præsertim dogma scire volo: cetera vero omnia unius horæ spatio expediri possunt. Quocirca de hoc institui cœpta est quæstio, atque parabatur certamen, & super hoc admodum vigilabat unusquisque ex parte sua, & vehemens studium in certando adhibebat. Cœpit igitur disputari in Synodo aprilis nona die anno a Christi incarnatione 1438. atque disputatum est mensibus XIV. nimirum usque ad diem sextum Julii anni 1439. neque partes otio vacabant, sed magna utrinque contentione certabatur, atque certamen certamini, disputatio disputationi succedebat, donec Marcus Ephesinus, rebus jam in aperto positis; B contradicere non valens, atque disceptando adhuc certare formidans aufugit. Ceteri autem patres ab ipsomet sacro patriarcha, maximoque imperatore omnes in unionem fidei convenerunt. Investigantes enim sacros ecclesiæ doctores ipsi, ipsisque dogmati consentientibus repertis, æquum existimarunt, se potius ecclesiæ Dei conjungere, extra quam nulla fulget salutis spes, quam manere diutius in separatione, & schismate, in quo nulla est salus. Convenerunt igitur tam in hoc dogmate, quam in reliquis capitibus, omniaque doctorum ecclesiæ testimoniis confirmantes decretum promulgarunt, quod lætitiæ multum attulit ecclesiæ, dicentes, C exultent cœli, & lætetur terra. Sic igitur decretum sanxerunt, & eodem declararunt processionem Sancti Spiritus ex Patre, Filioque, atque azymi consecrationem perinde valere, ac fermentati, tum animarum purgatione m, Sanctorumque fruitionem, denique summum pontificem Romanum successorem beati Petri aperte definierunt. Quod quidem decretum apostolicis, rubrisque literis signatum, in omnia terrarum loca missum est, atque omnia pacis amore, communique consensu eandem fidem confessi sunt, peractis sacris una cum Romano pontifice. Ipse etiam Ephesinus consensit lectioni decreti, noluit tamen subscribere, dilationem D temporis prætendens; pudebat enim eum nimia anxietate adhuc contradicendo impietatem suam aperire. Sacris igitur peractis, lectum est decretum in magna Ecclesia Florentiæ, Latino, Græcoque sermone, & utraque pars jure jurando in sacrosanctum Christi corpus sese obstrinxit, fore ut ea omnia complecteretur, quæ in decreto statuta fuerant. Constantinopolim autem reversus, commovit, perturbavitque Orientalem ecclesiam, scribens, ac loquens contraria synodi statutis. Curam & in id suam convertit Romana ecclesia, misso Coronensi episcopo, viro omni sapientia instructo, theologo optimo Constantinopolim, ut cum Mar- E co Ephesino disputaret, ne ullum amplius subterfugium haberet, dicens se propter metum quemdam caussam suam defendere haud potuisse in Italiæ partibus; sed facta ibi una, & altera disceptatione ex imperatoris mandato, certamen vitavit, & quamvis requisitus, noluit amplius disputare: verum privatim, occulteque commovebat omnem civitatem, simulque insulas, & ab illo usque ad præsens tempus orta ab ipso per-

ANNO CHRISTI 1440.

θεῖρε. καὶ μάλιϛα τὴν περίφημον ταύτην νῆσον, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐπίχειρα τῆς αὐτῦ θυσιδαιμονίας τε καὶ ἀλαζονίας ἔλαβεν ἐπαξίω- τῆς αὐτῦ βλασφημίας καὶ ἀναιδείας. ὅτι εἷς ὢν τῇ οἰκυμενικῇ Συνόδῳ ἐμάχετο τῇ γὰρ ὥρᾳ τῆς αὐτῦ ἀναλύσεως. ἰλέῳ τὸν βίον κατέϛρεψε. οἱ δὲ ἐκείνυ μιμηταί τε καὶ ὀπαδοὶ, εὐχόμενοι ὁμοίῳ τέλει ἐκείνυ χρήσασθαι. ὢ τῶν κριμάτων σου Χριϛὲ βασιλεῦ. καθ' ἑκάϛην ὁρῶμεν αὐτὺς τύτῳ τῷ τρόπῳ τῦ τῆδε βίυ ἀπερχομένυς. ἡμεῖς δὲ τοῖς αὐτῦ λόγοις ἀποϛραφέντες τῇ ἁγίᾳ τῦ Θεῦ ἐκκλησίᾳ, ἡνώθημεν, καὶ εὐχόμεθα. ἵνα μέχρι τέλυς διαμείνωμεν ὕτω. ταῖς τῶν θεοφόρων συ πατέρων πρεσβείαις ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλέησον ἡμᾶς.

A pernicies multos pervasit, præsertim vero celeberrimam hanc insulam. (a) Ast ille quidem promptam subiit poenam suæ ostentationis, dignam sane impietate, & impudentia, qua solus Oecumenicæ Synodo adversari ausus est. Cum enim resolutionis ejus tempus advenisset, convolvulo correptus e vita migravit. Ipsius autem imitatores, & asseclæ similem huic finem habere precantes, justo tuo judicio, Christe rex, singulis diebus videmus eodem prorsus modo interire. Nos autem ab ipsius dictis recedentes, Sanctæ Dei ecclesiæ unionem amplexi sumus, atque obsecramus, ut ad finem usque in ea permanere possimus. Sanctis patribus intercedentibus B miserere nostri Deus noster. (b)

(a) Designare videtur Cyprum; quod si admiserimus, Joannes Plusiadenus longe alius est a Josepho Methonensi in Peloponneso episcopo quod visum Allatio.

(b) Scriptum hoc Joanni Plusiadeno ex stili similitudine tribuunt editores Taurinenses. Et quidem in eodem codice hæc veluti lacinia superioris hymni adjungitur.

MONITIO ET CITATIO FACTA

Felici V. antipapæ, in concilio Florentino.

Affert Marten. Vet. Mon. to. VIII. pag. 962.

EUgenius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Multa sanctorum patrum veteris ac novi testamenti exempla nos admonent, ut crimina, præsertim gravia, & quæ in scandalum ac divisionem publicam tendunt populi nobis commissi, neque prætereamus silentio, neque ullatenus impunita relinquamus. Si C ea enim quibus vehementer Deus offenditur insequi vel ulcisci differimus, ad irascendum itaque divinitatis patientiam provocamus. Nam & culpæ nonnullæ sunt, in quibus culpa est relaxare vindictam. Justum quidem est ac rationi consonum, juxta sanctorum patrum sententiam, ut qui divina contemnunt mandata, & inobedientes paternis existunt sanctionibus, severioribus corrigantur vindictis, quatenus & ceteri talia committere vereantur, & omnis gaudeat fraterna concordia, antiquæ sumat severitatis & honestatis exemplum. Nam si, quod absit, ecclesiasticam sollicitudinem vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, D & animabus fidelium permaxime nocebitur. Resecandæ sunt ergo putridæ carnes, & scabiosa ovis a grege repellenda est, ne tota domus massa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur & pereant. Nam & Arrius, teste B. Hieronymo, in Alexandria una scintilla fuit: sed quia non est statim oppressus, totum orbem ejus flamma depopulata est. Præterea in persona B. Petri Romano pontifici a Salvatore nostro ligandi atque solvendi datæ sunt claves, ut in via veritatis & justitiæ tramite delirantes debitis ligentur ac coerceantur poenis. Apostolicæ quippe.... .... exemplo didicimus, errantes & alios in errorem mittentes, per censuras ecclesia- E sticas satanæ esse tradendos, ut spiritus eorum salvus fiat, ut & tam ipsi quam reliqui blasphemare dediscant, &, ut beatus inquit papa Sixtus, memores simus sub illius nomine præsidere ecclesiæ, cujus confessio a Domino Jesu glorificata est, & cujus fides nullam hæresim umquam fovet, sed omnes quidem hæreses destruit. Intelligimus autem nobis aliter non licere, quam ut omnes conatus nostros ei causæ impendamus, in qua universalis ecclesiæ salus infestatur.

Sane proximis diebus in generali hujus sacri concilii congregatione, in ea nobis præsidentibus, dilectus filius magister Justinus de Planta legum doctor & fisci nostri advocatus, nomine dilectorum filiorum magistri Joannis de Prato legum doctoris, ipsius sacri concilii promotoris, & magistri Veitini de Castello, fisci cameræ apostolicæ procuratoris, in legibus licentiati, publice lamentabilem quamdam sub his verbis querelam exposuit:

„ Quamquam, beatissime pater, vosque alii „ reverendissimi reverendique patres, in hoc „ sacro generali & ycumenico concilio in Spi„ ritu sancto legitime congregato, unam san„ ctam catholicam & apostolicam Romanam „ ecclesiam Spiritus-sanctus ex persona Do„ mini nostri Jesu Christi in cantico canti„ corum designet, dicens: *Una est columba* „ *mea, perfecta mea, & una est matris suæ* „ *electa genitricis*; & vas electionis apostolus Paulus hanc ecclesiæ unitatem ipsiusque unitatis sacramentum ostendat, in„ quiens: *Unum corpus & unus spiritus, una* „ *spes vocationis, unus Dominus & una fi„ des, unum baptisma, & unus Deus*, &, „ ut B. Cyprianus ait, unum caput est, & „ una origo, & una nostræ fœcunditatis „ causa adulterari non potest, Christi spon„ sa incorrupta & pudica est, unam do„ mum novit, cujus cubilis sanctitatem ca„ sto pudore custodit. Et alio loco idem „ Cyprianus: Non habet ecclesiasticam or„ dinationem, qui ecclesiæ non tenet uni„ tatem. Et ut Pelagius papa, ex verbis „ præclarissimi doctoris ecclesiæ B. Augusti„ ni, asserit, quoniam ecclesia nulla esse non „ potest, crescat, ut ea simul quæ est in „ apostolicæ sedis per successionem episcopo„ rum radice constituta; nihilominus ab i„ psis, ut ita dixerim, ecclesiæ incunabulis „ quorumdam pestiferorum hominum effre„ nata libido hanc sanctam unitatem eccle„ siæ scindere & lacerare tentat, adversus „ quos divina ultio & sanctorum patrum „ postea auctoritas insurrexit.

„ Quiquis ergo hanc sanctam & imma„ culatam ecclesiæ unitatem ausu sacrilego „ & diabolica persuasione temerare præ„ sumserit, hic, ut sacri canones edocent, „ alienus est, profanus est, hostis est. „ Ha-

A „ Habere non potest Deum patrem, qui universalis ecclesiæ non tenet unitatem; non potest cum aliquo convenire, qui cum corpore ipsius ecclesiæ & cum universa fraternitate non convenit. Si autem, cum propter ecclesiam Christus passus sit, & ecclesia sit corpus Christi, non est dubium, quod qui ecclesiam dividit, Christi corpus lacerare convincitur. Hinc in schismaticos illa vindicta Domini voluntate profecta, ut Chore, Dathan & Abiron contra virum Dei Moysen schisma facientes, hiatu terræ una absorpti sunt, ceteris cœlesti igne consumtis; idololatria vero gladio punita est, & exustio libri bellica cæde & peregrina captivitate vindicata. B

„ Denique quam sit inseparabile unitatis sacramentum, & quam sine spe sint, perditionemque sibi maximam de indignatione Dei acquirant qui schisma faciunt, & relicto vero ecclesiæ sponso, sibi pseudo episcopum constituunt, in libris regum scriptura divina declarat, ubi cum a tribu Juda & Benjamin decem tribus scissæ fuissent, & relicto suo rege, alterum sibi foras constituissent, *indignatus est*, inquit, *Dominus omni semini Israel, & dedit eos in direptionem, donec abjiceret eos a facie sua*. Indignatum Dominum esse dixit, & eos in perditionem dedisse, qui ab unitate dissipati, alterum sibi regem C constituissent, & tanta indignatio Domini extitit adversus illos qui schisma fecerant, ut etiam cum homo Dei ad Jeroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atque ultionem futuram prædiceret, panem apud illos edere & aquam bibere vetaretur: quod cum non custodisset, & contra præceptum Domini prandisset, statim divina censura percussus est, & inde regrediens, impetu ac morsu leonis in itinere necaretur. Ex quibus, ut B. Hieronymus asserit, nullus jam dubitaverit, facinus schismatis sceleratius esse commissum, cum sit gravius vindicatum.

„ Sane cum olim in sacro generali conci- D lio Constantiensi veteranum illud ac perniciosissimum schisma, quod ecclesiam Dei & Christianam religionem magno cum animarum interitu, & non solum hominum, sed multarum quoque urbium & provinciarum strage crudeli & diuturno morbo afflixerat atque vexaverat, fuisset per omnipotentis Dei ineffabilem misericordiam, multorumque regum & principum tam ecclesiasticorum quam sæcularium, multarum insuper universitatum, aliorumque Christi fidelium infinitis laboribus & angustiis, expensarumque profluviis tandem aliquando sedatum; & universalis ecclesia, tam per electionem felicis recor- E dationis domini Martini, quam post ejus obitum per indubitatam, sinceram, unanimem atque canonicam sanctitatis vestræ ad apostolatus apicem assumtionem, crederetur optata cunctis pace gaudere; ecce rursus cum Jeremia propheta multis cum lacrymis dicere compellimur: *Expectavimus pacem, & ecce turbatio*. Et iterum cum Isaia: *Expectavimus lucem, & ecce tenebræ*. Nonnulli siquidem perditionis filii, & iniquitatis alumni, pauci numero, & auctoritate leves, Basileæ etiam post translationem concilii, quod ibidem aliquandiu viguerat, per sanctitatem vestram justis & evidentibus, urgentibus & necessariis ex causis, canonice & legitime factam, primo sanctissimam & universo populo Christiano desideratissimam Græcorum & totius orientalis ecclesiæ unionem totis viribus ac omni dolo, astu & fallacia impedire conati sunt. cum prædicti scandalorum patratores, qui Basileæ remanserant, ipsis Græcis in promissione defecissent, & ab ipsorum Græcorum & orientalis ecclesiæ oratoribus percepissent, serenissimum principem dominum Johannem Palæologum Romeorum imperatorem, ac bonæ memoriæ Joseph Constantinopolitanum patriarcham, cum aliis plurimis prælatis ceterisque orientalis ecclesiæ viris, ad locum pro celebrando œcumenico concilio esse venturos, ac sanctitatem vestram plures prælatos & oratores cum nonnullis galeis multisque cum sumtibus & expensis destinasse; ad disturbandum præfatorum imperatoris & Græcorum adventum, quoddam detestabile monitorium contra sanctitatem vestram, & reverendissimos dominos meos, dominos S. R. E. cardinales decernere ausi sunt; & ex post cum prædictos imperatorem & patriarcham aliosque orientales venire percepissent, quamdam sacrilegam suspensionis ab administratione papatus contra vestram sanctitatem de facto sententiam protulerunt. Quibus aliisque eorum nefariis conatibus, ausibusque sacrilegis non obstantibus, cum vestra hujusque sacri concilii pervigili cura, multisque laboribus assumtis, variisque disputationibus adhibitis, tandem divina miseratio concessisset, ut prædictum Græcorum & orientalis ecclesiæ schisma, quod per quingentos ferme annos maxima cum totius populi jactura Christiani duraverat, de medio ecclesiæ tolleretur, & optatissima unio, quæ fieri vix posse credebatur, occidentalis & orientalis ecclesiæ, summa cum concordia sequeretur; ex tam sanctis vestris & hujus sacri concilii operibus, qui potius vehementissime admirari & summis cum laudibus & exultationis jubilo, prout tota reliqua Christiana religio fecerat, venerari debebant, & gratias Altissimo de tam admirabili dono referre, crudeliores & obstinatiores effecti, volentes potius prædictæ nequissimæ belluæ eorum jam conceptum incendium, cum totius reipublicæ Christianæ ruina, ad executionem deducere, in reprobum sensum dati, famæ suæ prodigi, & proprii persecutores honoris *præfecti* temeritate pestifera unitatem S. R. & universalis ecclesiæ, ac inconsutilem Domini tunicam, quantum in eis est, scindere moliti sunt, & ipsius piæ & sanctæ matris uterum viperinis morsibus laniare. f. effecti.

„ Horum dux & princeps ac totius tam nefarii operis architectus extitit primogeni-

„ genitus ille satanæ, infelicissimus Amedeus, olim Sabaudiæ dux & princeps, qui jam diu ista animo suo præmeditans, & ut a plerisque asseritur, præstigiis, sortilegiis, ac phantasmatibus nonnullorum infelicium hominum ac muliercularum, qui suo Salvatore relicto, retro post satanam conversi, dæmonum illusionibus seducuntur, qui vulgari nomine Stregnes vel Stregones seu Waldenses nuncupantur, & quorum in patria sua permagna copia esse enarratur, seductus dudum ante aliquos annos, ut monstruosum se caput in Dei ecclesia erigi aliquando faceret, eremitæ habitum, vel potius falsissimi hypocritæ assumsit, ut sub ovina pelle, agni specie, lupi feritatem indueret; ac demum procedente tempore ipsis Basileæ existentibus confoederatus, vi, fraude, pretio, pollicitationibus & minis, magnam ipsorum Basileensium partem, quæ suæ ditioni seu tyrannidi subdita erat, ut se in idolum & Beelzebut, ipsorum novorum dæmoniorum principem adversus sanctitatem vestram, verissimum Christi vicarium & Petri successorem indubitatum in Dei ecclesia, indixit. Itaque eumdem infelicissimum Amedeum insatiabilis & inauditæ cupiditatis hominem, & quem semper avaritia, quæ secundum apostolum est *idolorum servitus*, excæcavit, illa sceleratissima synagoga, perditissimorum hominum colluvies, & totius Christianitatis erubescenda sentina, certis ad hoc nefandissimis hominibus, vel potius dæmonibus sub hominum specie & figura latentibus, pro electoribus seu verius profanatoribus deputatis, tandem in idolum & veluti quamdam Nabuchodonosor statuam in Dei ecclesia erexit; ipseque etiam suorum facinorum furiis agitatus, in profundum malorum omnium descendens, more Luciferi, *Ponam*, inquit, *sedem meam in Aquilone, & ero similis Altissimo*. Et sic prædictam electionem, immo verius profanationem de se factam, quæ perprius tanto mentis æstu & animi anxietate quæsiverat, summa & detestabili aviditate amplectens, papalia indumenta, ornamenta & insignia assumere & inducere, ac pro Romano & summo pontifice se gerere, tenere, & exercere, et a quibusdam pro tali venerari se facere non exhorruit; et insuper litteras suas bulla plumbea Romanorum pontificum more bullatas, in quibus se Felicem, cum sit omnium mortalium infelicissimus, appellat, et cum quibus in plebem Christi diversa suarum artium venena conatur effundere, ad quamplura et diversa mundi loca scribere et destinare, similiter non expavit.

„ Quid hic primum querar, beatissime pater, et sacratissima synode, aut quid primum accusem, aut qua vi vocis, qua gravitate verborum, quo dolore animi, quo nimbo, aut qua orationis procella tantum facinus deplorem? Quæ oratio tanta affluentiæ ubertate decurrens scelus hoc teterrimum, nedum satis digne defleverit, seu expresserit? Non potest profecto hæc res pro magnitudine facinoris enarrari. Vincit namque officium linguæ tanti sceleris magnitudo. Sed, ut video, beatissime pater et reverendissimi reverendique patres, jam tempus est magis remedii, quam querelæ. Ecce enim sancta mater ecclesia, quæ in persona sanctitatis tuæ, sui indubitati sponsi, sincera perprius unitate et pace gaudebat, reseratis lacrymarum fontibus, multis cum suspiriis ac singultibus, ad te sponsum suum, ad vos reverendissimos et reverendos patres, qui estis in parte sollicitudinis, et ad hoc sacrum et oecumenicum concilium evocati, clamare et vociferare compellitur: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei:* Viscera namque mea amaritudine sunt repleta. Nam vineam Dei Sabaoth vulpes exterminant, et Christi inconsutilem tunicam impii lacerant. *Exsurgat ergo Deus, & dissipentur omnes inimici ejus;* et tu, beatissime pater, cum omnia adeo manifesta sint prædicta, publica et notoria, quod nulla possint tergiversatione celari, nec excusatione defendi, in virtute Altissimi, una cum hoc sacro concilio, exurge, et judica causam sponsæ tuæ, et memor esto filiorum tuorum. *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Intende, prospere procede, & regna*; et dic una cum Psalmista: *Persequar inimicos meos, & conteram, & non revertar donec consumam eos. Consumam & confringam, & non consurgent, cadent sub pedibus meis.* Nec enim decet tam nefarium facinus abominandumque portentum sub dissimulatione transire, ne forte impunita temeritas atque malitia inveniat successorem; sed potius punitæ transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa.

„ Exemplo itaque ipsius Moysi viri Dei per sanctitatem vestram et hanc sanctam synodum universæ plebi Christianæ dicendum est: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum*. Exemplo etiam beatissimi Leonis papæ prædecessoris tui, qui secundam Ephesinam synodum submovit, et Dioscorum suosque fautores et sequaces in Chalcedonensi, quam postea instituit, synodo condemnavit, aliorumque summorum pontificum prædecessorum tuorum, qui semper insurgentes in Dei ecclesia hæreses et schismata cum ipsorum auctoribus, fautoribus, sequacibus, a Dei ecclesia et communione fidelium sacratissimo Christi corpore eliminarunt, et aliis multiplicibus et condignis poenis exigente justitia afflixerunt; hanc novam rabiem in tuam et sanctæ Romanæ ecclesiæ sponsæ tuæ injuriam, et totius Christiani populi apertissimum scandalum conflatam, hoc sacro oecumenico approbante & auxiliante concilio, condigna penarum exaggeratione ulciscere, et prædictos impios tam prodigiosi sceleris patratores, una cum eorum hæresiarcha infelicissimo, et vero in Dei ecclesia antichristo, cumque omnibus eorum fautoribus, adhærentibus et sequacibus, et præsertim nefandissimis ejus electoribus seu verius profanatoribus

ANNO CHRISTI 1440.

„ bus, omnipotentis Dei et beatorum Petri „ et Pauli apostolorum ejus et tua au„ ctoritate, perpetuo anathemate a limini„ bus sanctæ Dei ecclesiæ remove et segre„ ga. Abijciatur ipse omnesque prædicti sicut „ antichristus et invasor, et destructo totius „ Christianitatis; nec aliqua ei omnibusque „ prædictis super hoc aliquando audientia „ reservetur, sintque ab omni ecclesiastico „ et mundano gradu et dignitate quacum„ que ipsi eorumque posteri et successores „ sine reclamatione privati, omnesque per„ petuo anathemate et excommunicatione „ damnati existant, et cum impiis, qui in „ judicio non resurgent, computentur, om„ nipotentis Dei contra se iram sentiant, „ et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, „ quorum præsumunt ecclesiam confunde„ re, in hac vita et in futura furorem sen„ tiant. Fiat habitatio eorum deserta, et „ in eorum habitaculis seu tabernaculis nul„ lus inhabitet. Fiant filii eorum orphani, „ et uxores eorum viduæ. Orbis terrarum „ pugnet contra eos, et omnia sint eis ele„ menta contraria, adeo quod abjiciantur, „ exterminentur, et abominentur ab omni„ bus, ut eis perpetua egestate sordentibus, „ sit merito mors solatium, & vita suppli„ cium, et omnium sanctorum merita illos „ confundant, et in hac vita super eos aper„ tam vindictam ostendant, et cum Chore, „ Dathan, et Abiron debitam portionem „ suscipiant; et tandem, nisi ad cor reversi „ dignos poenitentiæ fructus egerint, et san„ ctitati tuæ et universali ecclesiæ pro tan„ torum reatuum immanitate digne satisfe„ cerint, cum impiis in infernas tenebras „ recondantur, ad æterna supplicia digno „ Dei judicio destinati. Nos autem omnes „ et universos Christi fideles, qui prædictos „ hæresiarchas eorumque nefandissimum ido„ lum et antichristum meritis blasphemiis „ exsecramur, et te Christi vicarium et di„ gnissimæ ecclesiæ sponsum confitemur, et „ devota reverentia et constanti fide et obe„ dientia veneramur, omnipotentis Dei gra„ tia protegat, et auctoritas beatorum Pe„ tri et Pauli et tua ab omnibus peccato„ rum vinculis absolvat, et in hac peregri„ natione omnibus benedictionibus repleat, „ et sua tandem ineffabili miseratione ad „ æterna gaudia perducat. Amen.

Nos vero, ut primum fide dignorum relatione tantam percepimus impietatem foris commissam, magno quidem, prout decebat, dolore & mœrore afflicti sumus, tum pro tanto ecclesiæ scandalo nuper exorto, tum pro animarum eorum, qui talia perpetrarunt, interitu, & præsertim ipsius Amedei antichristi, quem in visceribus complectebamur caritatis, cujusque preces & desideria, quantum cum Deo potuimus, exaudire semper curavimus; & cum jam dudum adversus hujusmodi abominationem, juxta nostri pastoralis officii debitum, in animo geramus salutaribus providere remediis; nunc tamen publice in facie ecclesiæ ad occurrendum his malis requisiti, celerius atque instantius pro defensione ecclesiæ insurgere, & tanto sceleri obviare disponimus. Quamobrem ut res ista tam enormis & exsecrabilis in ipso ortu, adjuvante Domino, cujus res agitur, radicitus exstirpetur, una cum hoc sacro concilio, sine cunctatione qua possumus, juxta canonicas sanctiones adhibemus remedium.

Attendentes igitur memoratam promotoris & procuratoris petitionem esse justam, ac divino & humano juri consonam, licet prædicta scelera & excessus sint usque adeo publica & notoria, quod nulla possint tergiversatione celari; nec alia foret informatio necessaria; ad majorem tamen cautelam, certitudinemque præmissorum, sacro approbante concilio, nonnullis insignibus viris ex omni ipsius concilii statu commisimus, ut se de præmissis diligenter informarent, & quæ per hujusmodi reperirent informationem, nobis & ipsi sacro concilio referrent. Iidem vero commissarii super præmissis, quantum pertinet ad hujusmodi schismaticæ pravitatis indagationem, diligenti habita inquisitione, nobis & ipsi sacro concilio in synodali congregatione ea quæ per fide dignarum personarum examinationem repererant, fideliter retulerunt. Et tamen quamvis super his tam publicis, manifestis & notoriis, sine alia expectatione, per pœnarum severitatem, juxta sanctiones canonicas, in prædictos flagitiosos & scandalosos homines animadverti potuisset; nihilominus nos & hæc sancta synodus, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat, omni qua possumus pietate uti decrevimus, & quantum in nobis est agere, ut proposita mansuetudinis via ad cor revertatur, & a prædictis resipiscatur excessibus, ut ipsos tandem, sicut filium illum prodigum, ad gremium ecclesiæ revertentes, benigne suscipiamus, & paterna caritate amplectamur.

Ipsum igitur Amedeum antichristum, & præfatos electores, seu verius profanatores, & quoscumque eidem Amedeo credentes, adhærentes, receptatores, & quoquomodo faventes, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem pretiosi sanguinis domini nostri Jesu Christi, in quo & per quem humani generis redemtio & sanctæ matris ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, precamur & obsecramus, ut ipsius ecclesiæ unitatem, pro qua ipse Salvator tam instanter oravit ad Patrem, violare amodo desistant, fraternam quoque dilectionem ac pacem, quam totiens & tam accurate idem redemtor transiturus ex hoc mundo discipulis commendavit, & sine qua nec orationes, nec jejunia, nec eleemosynæ Deo acceptæ sunt, scindere & lacerare expavescant, & a prædictis quantocius tam perniciosis & scandalosis prorsus desistant excessibus, inventuri profecto apud nos & hoc sacrum concilium, si effectualiter paruerint, prout tenentur, paternæ in omnibus caritatis affectum. Et ut ipsos, si forte justitiæ & virtutis amor a peccato non retrahat, pœnarum terror & rigor coerceat disciplinæ, præfatos Amedeum antichristum, electores, immo profanatores, credentes, adhærentes, receptatores & quomodolibet faventes, eodem sacro approbante concilio, requirimus

&

ANNO CHRISTI 1440.

& monemus, & in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub anathematizationis & criminum hæresis ac schismatis & læsæ majestatis, in quibuscumque contra tales ab homine vel a jure inflictis pœnis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra quinquaginta dies, ab affixione præsentium immediate sequentes, ipse Amedeus antichristus pro Romano pontifice ulterius se gerere ac nominare desistat, nec per alios, quantum in ipso est, haberi ac nominari pro tali se patiatur, insigniisque papalibus ac aliis ad Romanum pontificem quoquo modo spectantibus, nullatenus uti de cetero præsumat: memoratos vero electores, immo profanatores, adhærentes, receptatores ac faventes, ulterius ipsi Amedeo in hoc schismatis crimine non assistant, nec credant, adhæreant, vel faveant, quoquo modo per se vel per alios, directe vel indirecte, in quovis quæsito colore. Sed tam ipse Amedeus, quam prædicti electores, credentes, adhærentes, receptatores, & fautores, nos in verum Romanum pontificem, ac Christi vicarium, & Petri legitime successorem habeant, recognoscant, & venerentur; nobisque tamquam patri & pastori animarum suarum reverenter pareant & intendant, ac de iis infra prædictum terminum nos & hoc sacrum concilium legitime certificare studeant: ita ut de eorum vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere.

Si Amedeus, eligentes, credentes, adhærentes, receptatores, ac faventes prædicti secus, quod absit, egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum prædictum cum effectu non adimpleverint, ex tunc prout ex nunc, hujusmodi pœnas incurrere ipso facto volumus ac decernimus. Et nihilominus faventes prædicti conjunctim seu divisim quinta decima die præfatum terminum immediate sequente, si non fuerit feriata, alias proxima sequente non feriata, compareant personaliter coram nobis & præfato concilio, ubi tunc erimus, ad videndum & audiendum se, & quemlibet eorum, etiam nominatim, quos & sic citamus ad diem eumdem, declarari schismaticos, blasphemos, & tamquam hæreticos, & reos crimine læsæ majestatis, fore puniendos, ac censuras & pœnas prædictas incurrisse, & alias infligi, prout visum fuerit & justitia suadebit: certificantes eosdem & eorum quemlibet, quod sive venerint, sive non, & se paruisse non ostenderint, ad declarationem prædictarum pœnarum, justitia mediante, procedemus, eorum contumacia vel absentia non obstante, processuri ulterius ad aggravationem & reaggravationem, prout justitiæ rigor postulaverit, & eorum demerita exegerint.

Ut autem hujusmodi nostra monitio ac citatio ad eorumdem monitorium ac citatorium, aliorumque quorum interest notitiam deducantur, cartas sive membranas eam continentes ecclesiæ B. Mariæ Novellæ de Florentia & palatii nostri apud eamdem ecclesiam siti, & ecclesiæ cathedralis Florentinæ portis sive januis affigi faciemus, quo monitionem eamdem suo quasi sonoro præconio ac patulo indicio publicabunt, ut idem moniti, quod ad ipsos non pervenerit, & eamdem monitionem ignoraverint, nullam possint prætendere excusationem, vel ignorantiam allegare; cum non sit vero simile, quod ad eos remaneret incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Volumus etiam, & apostolica auctoritate decernimus, quod hujusmodi nostra monitio in eisdem valvis seu portis intimata perinde valeat, & plenum robur obtineat firmitatis, dictosque monitos perarctet, quacumque constitutione contraria non obstante, ac si eisdem monitis & eorum singulis intimata ac insinuata personaliter & præsentialiter extitisset; ne tandem moniti & citati prædicti ipsum concilium & curiam Romanam, communem omnibus patriam, locum sibi minus tutum, & propter præmissa aliasve inimicitias, vel ex causis aliis imminere periculum in veniendo, stando & redeundo, ad excusationis suæ velamen forsan allegent, ipsos tenore præsentium securantes, universos & singulos patriarchas, archiepiscopos, episcopos & alios ecclesiarum, monasteriorum prælatos, & clericos ac personas ecclesiasticas, necnon duces, marchiones, principes, potestates, capitaneos, & quoscumque alios officiales & eorum loca tenentes, necnon communitates, universitates civitatum, castrorum, oppidorum, villarum, & aliorum locorum, tenore præsentium requirimus & exhortamur, ipsisque patriarchis, archiepiscopis, episcopis & aliis prælatis, ceterisque subditis nostris districte mandamus, quatenus præfatis monitis & bonis aut rebus eorum nullam inferant, nec ab aliis, quantum in eis fuerit, permittant inferri injuriam vel offensam.

Nulli ergo omnino hominum, &c. Si quis, &c. Datum Florentiæ in sessione publica synodali, in ecclesia B. Mariæ Novellæ solemniter celebrata, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo, XIX. calendas Aprilis, pontificatus nostri anno I.

IN SEQUENS OPUSCULUM

Joannis de Turrecremata

Præmonitio ejusdem Authoris.

Quoniam non hominis sed divinitatis esse convincitur omnia inconcusse tenere in memoria, ut ca. de veter. jur. enucleando, l. *tanta*, §. *si quisquamque*; ob id inter alias causas literæ nobis a divina providentia datæ sint, ut ea quæ pro debilitate cellulæ memorialis fixa permanere non possunt, sed cum tempore dilaberentur, saltem literis viverent, et ad notitiam futurorum perpetua firmitate durarent; arbitrati sumus bonum esse ut ea quæ superioribus diebus inter reverendissimos patres et dominos meos, videlicet reverendissimum dominum sancti Angeli, et dominum Morinensem, et me tituli sancti Syxti presbyteros cardinales per sanctissimum dominum nostrum Eugenium deputatos super petitionem illustris.

ftriffimi domini regis Franciæ de celebrando alio generali concilio in tertio loco et reverendos patres domini oratores præfati domini regis fuper materia antedicta fapientiffime ventilata et difputata fuere, ad futuram rei memoriam et ad utilitatem legentium commendaremus fcripturæ.

Collecta per dominum cardinalem fancti Syxti tempore fanctiffimi domini nostri Eugenii papæ IV. fuper petitione domini regis Franciæ, ut aliud tertium celebraretur univerfale concilium.

Quod autem convenientiffimum effet convocare tertium univerfale concilium vifi funt oftendere rationibus fubfequentibus oratores illuftriffimi regis Franciæ. Primo, ex ca: *fi duo contra fas!* in 9. dift. 1. fecundo, ex ca: *frequens*, concilii Conftantienfis; tertio, ex practica antiquorum patrum, qui pro fedandis fcifmaticis leguntur adunaffe concilia; ficut proxime praticatum fuit in concilio Conftantienfi: quarto, quia contra poteftatem fummi pontificis refpectu conciliorum funt variæ opiniones & valde contrariæ; Bafilienfes enim in fuis difinitionibus illam nimium fuppresferunt; concilium vero Florentinum illam videtur plurimum exaltaffe. Quare pro declaratione hujus materiæ quæ tangit fidem, videtur non modo conveniens, fed neceffario congregare tertium concilium pro illuminatione populi chriftiani. Quinto, apud multos funt fcrupula confcientiarum, quia variæ Conftantiæ et Bafileæ et hic Florentiæ funt factæ definitiones circa materiam fidei, quæ fibi ad invicem videntur repugnantes: et funt hinc inde magiftri et doctores varia fapientes et docentes: videtur quod dominus nofter teneatur pro ferenitate confcientiarum fidelium tertium convocare concilium; quia alia via non videtur effe aptior; quia etfi fedis apoftolicæ authoritas poteftatis fit fuprema in ecclefia Dei; authorias tamen repugnatione videtur effe major in concilio univerfali. Sexto, quia reformatio ecclefiæ, *Sic.* pro qua fynodus Bafilienfis fuit inftituta, nondum eft facta neque Bafileæ neque Florentiæ; & nihilominus eft neceffaria, neque commodius fieri poteft quam in concilio univerfali. Septimo, quia neceffario videtur danda aliqua regula circa ufum poteftatis apoftolicæ; quia videmus plures fummos pontifices fæpenumero abufos fuiffe hac poteftate in magnum difpendium ecclefiarum particularium et regnorum chriftianitatis; quod convenientius non poteft fieri quam per concilium univerfale. VIII. quia multa mala dicta, fcripta, et prædicata funt per multas provincias per damnatiffimos Bafilienfes, et delata funt ad aures principum de fanctiffimo domino Eugenio, unde nonnulli fcandalizati funt: quare videtur quod fanctiffimus dominus nofter inftar Leonis, Xifti, Damafi fummorum pontificum deberet congregare unum tertium concilium, in quo fe purgaret, et innocentem oftenderet a criminibus impofitis coram patribus ecclefiæ. IX. fanctiffimus dominus nofter cum fit paftor chriftiani populi tenetur de jure divino A removere fcandala de medio populi fibi commiffi; cum autem fcandalis, quæ nunc funt in ecclefia Dei, non videatur poffe provideri quam per convocationem tertii concilii, videtur quod fanctiffimus dominus nofter graviffime peccet non affentiendo petitionibus regis domini Franciæ. X. quia fi dominus nofter refugit congregare concilium univerfale, videretur apud multos timere de juftitia fua; et ita retraherentur a devotione fanctitatis fuæ. XI. quia Bafilienfes petentes congregationem tertii concilii ad oftendendum juftitiam et legitime cuncta facta per eos effe contra fanctiffimum dominum noftrum; fi fanctiffimus dominus nofter refugit congregationem tertii concilii, plu- B rimi converterentur ad Bafilienfes credentes illos habere juftitiam. XII. quia fi dominus nofter non vocet concilium, ficut petitur; timendum eft quod principes fæculares authoritate alterius congregentur, quod effet multum fcandalofum pro fanctitate fua. XIII. dicebant quod dominus nofter non deberet confidere in principibus, quia non funt firmi; nifi enim femper accipiant, cito vertunt tergum. XIV. quod multiplices principes tenuerunt Bafilienfium congregationem facere concilium univerfale, etiam poft tranflationem factam per dominum noftrum; nec crediderunt quod Ferrariæ aut Florentiæ celebraretur fynodus uni- C verfalis. Quare videtur neceffario convocandum tertium concilium, quod indubitatum haberetur ab omnibus. XV. quia nifi dominus nofter velit convocare hoc tertium concilium videbitur confirmari quod hodie multi de eo referunt, quod fanctitas fua odit concilia univerfalia; quorum tamen Auguftinus fcribens ad Januarium dicit faluberrimam effe authoritatem.

Quod vero convocatio tertii concilii in hoc tempore non fit conveniens per reverendos dominos deputatos multipliciter oftenfum eft, præfupponentes pro fundamento firmiffimo quod fynodus Florentina fit vera fynodus œcumenica; dubitare enim de hac D fynodo eft fcandalofum & periculofum in fide, quod ei fummus Romanus pontifex, cujus a domino totius ecclefiæ cura commiffa eft, non potuerit pro reductione tantorum populorum errantium a via veritatis concilium de Bafilea transferre, aut illo diffoluto alud inftituere, non videtur bene fapere in fide apoftolici principatus, neque de fide divinæ providenciæ in gubernatione populi chriftiani. Immo videtur manifefte error contra articulum *unam fanctam*. Tum fecundo, reddita enim dubia ifta fynodo, redderentur univerfa in ea definita dubia, & reductio Græcorum, Armenorum & Jacobinorum ad Romanam ecclefiam, in maximum E fcandalum totius populi chriftiani. Secundo, præfuppofito argutum eft fic: primo quod non fit conveniens convocatio tertii concilii gratia difcutiendi ea quæ in hac fynodo determinata funt. Et primo, quia contra inftituta fanctorum patrum, fcribitur enim in ea, *majores*, 24. q. 1. *majores divina infpiratione cernentes, neceffarie præcaverunt, ut quod circa unamquamque hærefim coacta ideft coadunata femel fynodus pro fidei commu-*

munione & veritate catholica atque apoſtolica promulgaſſet, non ſinerent novis poſt hoc retractationibus mutilari; & ſequitur in fine: *ſynodus ſemel geſta condemnans, ulterius ad nova concilia venire non ſinit*, quod cautum eſt in ea *quod bene*, 6. q. 4. *quod ſemel bene deffinitum eſt, nulla debet reiteratione retractari, niſi fortaſſis ubi major authoritas ſit*; ſed nulla major authoritas nec poteſtas nec reputationis poteſt eſſe in aliqua alia ſynodo quam in præſenti ſynodo Florentina, in qua omnes patriarchæ præſentialiter aut per procuratores ſuos ſufficienter, præſente etiam Romeorum imperatore, interfuerunt. Tertio, etiam arguitur ex ca. *ſi quis epiſcopus*, 11. q. 3. ubi definitum eſt per patres in concilio Antiocheno quod ſi quis epiſcopus damnatur a ſynodo, non liceat ei in alia ſynodo ſpem reſtitutionis aut locum ſatisfactionis habere. Quarto, quia diſcutere ea quæ determinata ſunt in hac ſynodo pertinere ad fidem chriſtianam in materia poteſtatis Romani pontificis eſt multum ſcandaloſum, etenim eſt præbere offendicula fidei chriſtiano populo, quod nos maxime vitare debemus ſecundum illud Iſaiæ LVII. *auferte offendicula de via populi mei*; quod oſtenditur ſic: quia ducere ea iterum ad diſcuſſionem, eſt ea reddere dubia, diſputatio enim agitur argumentis; argumentum autem eſt ratio rei dubiæ faciens fidem. Reddita autem dubia, jam haberentur tamquam ad fidem catholicam non pertinentia, quia ut ait Bernardus: *fides ambiguum non habet; aut ſi habet, fides non eſt, ſed opinio*: et ita læderetur veritas fidei eorum quæ hic determinata ſunt cum Græcis & Armænis in magnum ſcandalum fidei et eccleſiæ ſanctæ Dei. Quinto, in confirmatione hujus rationis facit illud beatiſſimi Leonis papæ in epiſtola ad Martianum imperatorem, qui ad ſuggeſtionem quorumdam nolentium recipere fidem determinatam in Calcedonenſi concilio de incarnatione Dei, ſcripſerat papæ Leoni ut aliud concilium convocaret; ubi ſic Leo papa reſpondet, *nimis autem inimicum eſt, ut propter paucorum inſipientiam, ad conjecturas opinionum & ad carnalium diſceptationum revocemur bella; & utrum perverſe Dioſcorus judicaverit, qui in ſanctæ memoriæ Flaviano condemnationem protulit, & ut ſimpliciores, quos in eamdem ruinam provolverentur, impegit*. Sexto, in firmitatem & robur præfatæ rationis eſt beatus Auguſtinus, qui contra Julianum et ejus ſequaces, non recipientes doctrinam fidei jam per patres definitam, ſed petentes publicas diſputationes, ita loquitur: *ſcripturarum ſanctarum clariſſima lumina certa varietate fulgentia vos pravarum diſputationum perplexitate obſcurare conamini*.

Septimo, arguitur quia talis convocatio tertii concilii eſſet præjudicialis authoritati œcumenicorum conciliorum, quorum authoritas tanta eſt, ut beatus Gregorius in ca. *ſicut*, diſt. 15. ſicut ſancti evangelii quatuor libros ſic ea ſuſcipere et venerari ſe fateatur. Hoc patet, ſi ea quæ in hoc ſynodo œcumenica ſemel definita ſunt, iterum diſcutienda in alia ſynodo venirent. Hinc imperator Martianus dicit de ſumma Trinitate et fide catholica, *injuriam facit judicio reverendiſſimæ ſynodi, ſi quis ſemel judicata ac recte diſpoſita revolvere & publice diſputare contendit*. Octavo, convocatio tertii concilii gratia diſcutiendi ea quæ hic determinata ſunt, eſt inconveniens; quia eſſet præjudicialis privilegiis; & prærogativis præjudicari eſt magnum periculum, ut habet in ca. *omnes*, diſt. 22. ubi dicitur: *qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum, auferre conatur, hic proculdubio in hæreſim labitur*. Privilegium autem apoſtolicæ ſedis eſt, ut judicium ejus in his quæ fidei ſunt ſit indefectibile; & per conſequens indiſcutibile poſtquam ſemel eſt datum, quod privilegium colligitur ex illo Matth. XVI. *tu es Petrus &c.* & in illo Luc. XXII. *ego autem rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*, cum notatis ibid. in gloſſ. per ſanctos doctores. Hinc Auguſtinus, ut in ca. *in canonicis*, diſt. 19. inter canonicas ſcripturas enumerat ſanctiones apoſtolicas. Agatho papa dicit in ca. *ſic omnes*, ead. diſt. accipiendæ ſunt tamquam ipſius dominici voce Petri firmatæ. Non eſt autem dubium, quod convocare tertium concilium ad diſcutiendum ea, quæ hic definita ſunt per apoſtolicam ſedem, eſſet præjudicare præfato privilegio ejuſdem ſedis. Nono, convocatio præfata tertii concilii propter cauſam dictam eſt derogare honori, quem concilia univerſalia ſolita ſunt exhibere apoſtolicæ ſedi, ait enim Agatho papa in ſuggeſtione, quam ſcripſit imperatori Conſtantino, quæ lecta in ſexta univerſali ſynodo, fuit ab omnibus patribus venerabiliter ſuſcepta: *hæc apoſtolica ſedes numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa eſt; cujus authoritatem, utpote apoſtolorum omnium principis, omnis catholica Chriſti eccleſia, & univerſales ſynodi fideliter amplectentes in cunctis ſecutæ ſunt, omneſque venerabiles patres apoſtolicam ejus doctrinam amplexi*. Non eſt autem dubium, quin præjudicaretur præfato honori per antedictam convocationem. Decimo, præfata convocatio præjudicaret ſupremæ authoritati apoſtolicæ ſedis, cujus authoritatis celſitudo non permittit judicia ſua venire alio judicio, quam divino judicanda. Unde in ca. *patet*, 9. q. 3. dicit textus: *patet profecto ſedis apoſtolicæ, cujus authoritate majus non eſt judicium, a nemine retractandum*. Item in ſequentibus canonibus, ſcilicet ca. *nemo*, ca. *facta ſubditorum*, ca. *iſti ſunt canones*, ca. *cuncta per mundum*, cauſa et q. eiſdem. Undecimo, convocatio tertii concilii ad examen eorum, quæ hic definita ſunt per apoſtolicam ſedem, eſt manifeſtè contra rationem; ratio enim dictat, ut membra caput ſequantur, et non ut e converſo; unde 12. diſt. dicit textus: *non decet a capite membra diſcedere; ſed juxta ſcripturæ teſtimonia, omnia membra caput ſequantur*. Nulli vero dubium, quod apoſtolica eccleſia mater ſit omnium eccleſiarum, a cujus regulis nullatenus convenit deviare. Duodecimo, talis convocatio tertii concilii eſſet ſcandaloſa Græcorum, & Armenorum, quorum reductio & concordia ad Romanam eccleſiam

&

& conclusio omnium articulorum, in quibus inter ipsos & Latinos erat discordia, habita est in hac œcumenica synodo. Nulli dubium quòd scandalum maximum oriretur, si de veritate hujus synodi & determinatorum in ea discussio veniret fienda in alia synodo; infirmata enim authoritate hujus synodi................viderentur universa in ea conclusa. Decimotertio, convocatio præfati concilii esset nimium scandalosa & christiani nominis plurimum offensiva; quoniam apud omnes quidem orbis partes divulgata est synodus Florentina, potentissima in authoritate, & in operibus clarissima; sicut patuit de Græcis, Armænis, Jacobitis, Ægyptiis, Indis, & etiam Teucris & diversis aliis provinciis. Magna profectò esset confusio authoritatis christiani nominis si apud præfatas orbis partes sciretur, quod Latini disputant & discutere volunt de veritate hujus synodi, quam princeps christianorum, Romanus pontifex, cum tanta patrum ecclesiæ præsentia celebravit, & per omnes partes orbis promulgavit. Decimoquarto, si concilium universale plenarium esset convocandum; necessario omnes patriarchæ Græcorum, Armænorum & Jacobitarum, qui nobiscum per gratiam Christi in uno corpore ecclesiæ conveniunt, essent convocandi; cum plenarium concilium, ut ait Augustinus contra Donatistas lib. I. de unico baptismo, sit, quod ex partibus totius orbis congregatur. Hoc autem quam grave & difficile sit temporibus præsentibus, tam propter expensas quas oporteret eis refundere, quam propter labores & fatigationes; & fortassis audita tanta irrationabilitate convocationis tertii concilii, neque vellent venire ad illud, neque aliquid susciperet conclusum in illo.

Decimoquinto, præfata convocatio tertii concilii est inconveniens, quia videtur esse occasio magni scandali futuris temporibus; si enim petitio domini regis *Franciæ admitteretur*, quilibet alius rex etiam pro parva occasione futuris temporibus posset petere & requirere celebrationem concilii generalis, in magnum scandalum & præjudicium apostolicæ sedis. Quare cum Romanus pontifex non solum ad præsentia tempora, sed etiam ad futura debeat providentiæ suæ oculos extendere, non videtur quod sanctissimus dominus noster debeat talem petitionem admittere. Decimosexto, convocatio præfati concilii videretur inconveniens; quia non solum præjudicaret primatui apostolicæ sedis, sed etiam libertati totius ecclesiæ, quia cum clerici & prælati pro majori parte propter peccata nostra nihil faciant in conciliis, nisi juxta mandata suorum principum, sicut exploratissimum habemus de ambaxiatoribus regum & principum in conciliis universalibus nostri temporis; nulli dubium, quin ex tali celebratione concilii timeatur depressio apostolici principatus, & suffocatio libertatis ecclesiæ.

Decimoseptimo, non omnes reges & principes sunt unius affectus & devotionis ad sanctissimum dominum nostrum; immo quidam fuerant apertissimi hostes sui, sicut rex Aragonum, & dux Mediolani, & multi prælati & clerici, quibus quia complacere non potuit juxta vota eorum, moverunt sibi bellum in concilio Basiliensi, quod notum est toti orbi. Convocare autem novum concilium universale, est dare occasionem ut iterum præfati hostes molestent cum suis complicibus sanctissimum dominum nostrum.

Decimoctavo, præfata convocatio tertii concilii videretur multum præjudicare veritati circa determinanda & declaranda in eodem concilio; quia ad tale concilium verisimiliter creduntur non solum patres ecclesiæ, videlicet episcopi, sed alii inferiorum statuum conventuri; puta doctores, magistri in artibus, canonici ecclesiarum, & rectores parochialium ecclesiarum, quale autem judicium sit popularis multitudinis, quæ, ut ait Chrysostomus, mater est seditionis & contumaciæ, errores & scandala Basiliensium apertissime demonstrarunt.

Decimonono, præfata convocatio tertii concilii non videtur conveniens, quia propter guerras & diversitates, quæ sunt inter principes christianitatis, & viarum discrimina, & gravamina expensarum, cederet ad magnam vexationem ecclesiarum & molestiam prælatorum: eo maxime attento, quod ante decem annis continuata sunt concilia universalia. Vigesimo, quia talis celebratio tertii concilii non videtur bene possibilis, cum non videatur possibilis haberi concordia cum Basiliensibus super authoritate institutionis ejusdem, super præsidentia, super forma & ordine servandis in eodem; sicut manifeste arguitur ex contradictionibus alias factis per eos Basileæ adversus præsidentem sanctissimi domini nostri. Vigesimoprimo, præfata convocatio est inconveniens, quia præjudicaretur justitiæ sanctissimi domini nostri; quia celebrare concilium pro discussione eorum, quæ hic sanctitas sua fecit, est justitiam suam reddere dubiam, & statum sanctitatis suæ certissimum reddere ambiguum; quod esset contra omnem justitiam.

Vigesimosecundo, præfata convocatio est inconveniens, quia præjudicaretur per eam obedientiæ sanctissimi domini nostri; facta enim convocatione tertii concilii pro discussione præfata facienda, reddita dubia justitia sanctissimi domini nostri, omnes vellent esse neutrales usque ad finalem conclusionem habitam in præfato tertio concilio congregando; & hoc manifestum est derogare obedientiæ sanctissimi domini nostri. Vigesimotertio, præfata convocatio esset inconveniens, quia cum celebratio talis concilii deberet esse simul cum Basiliensibus perfidis & excommunicatis; talis celebratio non posset esse congrua & licita, ut in ca. *cum quibus erat synodus ineunda*, 24. q. 3. ubi dicit textus: *cum perfidis non licet habere conventum dicente psalmista: non sedi cum concilio vanitatum, & cum iniqua gerentibus non introibo.* Nec ecclesiastici moris est cum his, qui pollutam habent communionem, permixtumque cum perfidis miscere concilium. Vigesimoquarto, quia talis celebratio concilii non videtur necessaria nec propter discussionem quorumcumque dubiorum, nec propter schisma tollendum, nec propter aliquam reformationem faciendam; tum quia sanctissimus dominus noster est paratus cum præ-

ANNO CHRISTI 1440.

præsenti synodo declarare universa dubia quæcumque sint apud quoscumque, de singulis definitis & conclusis per eum in hac synodo; & ita solitum est in similibus dubiis recurrere ad sedem apostolicam, juxta dictum beati Gregorii in ca. *nec licuit*, 27. dist. sic dicentis: *quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendum de eo quod non intelligunt ad apostolicam sedem pro recipienda ratione convenient*; tum secundo quia sanctissimus dominus noster est paratus per se, aut cum præsenti synodo dare reformationem juri consonam; tum tertio quia genus hujus schismatis currentis, quod est per intrusionem cujusdam, qui nullum habet colorem prætensi episcopatus sui, sed est adulter atque extraneus, a desertoribus, imo schismaticus per ambitum introductus, juxta ca. *Novatianus*, 7. q. 1. contra quem ferro & gladio procedendum magis esset, quam alia via. Vigesimoquinto, quia præfata congregatio tertii concilii videretur præstare multum favoris Basiliensibus, & esset dare cornua peccatoribus; quia cum dominus noster non possit complacere omnibus, cum varia sint merita personarum & variæ affectiones hominum; multi quibus sanctissimus dominus noster complacere non posset, converterentur ad Basilienses, sicut exemplariter visum est Basileæ de quibusdam etiam in magnis in ecclesia Dei, qui prout intelligebant dominum nostrum respondere votis suis, mutabant vota in synodo: & ita timendum esset quod error novissimus esset pejor priore. Vigesimosexto, talis convocatio concilii istis temporibus, maxime extra Italiam, sicut continebat petitio oratorum illustrissimi regis Franciæ, esset multum damnosa domino nostro & periculosa; quia si dominus noster illuc præsentialiter se conferret, non dubium quin totum patrimonium ecclesiæ exponeretur periculo perditionis; si autem non se conferret ad locum concilii, timendum esset non convenire causæ suæ.

Ad has responsiones reverendissimorum dominorum deputatorum præfati domini regis oratores nisi sunt respondere, & reducentes earum universitatem ad septem puncta; sic, si bene mente teneo, sententialiter processerunt. Primus punctus est de veritate hujus synodi Florentinæ, ad quem respondebant quod apud multos etiam principes, qui tenuerunt Basileæ esse concilium, dubium erat de veritate hujus synodi; & ideo rationes fundatæ dominorum super hoc puncto, non videbantur procedere. Contra hanc responsionem extitit replicatum, quod sicut dictum est, dubitari de veritate hujus synodi, quam præsentialiter Christi vicarius & princeps ecclesiæ celebrat, non videtur bene sapere in fide Christi circa pontificatum Romani pontificis, cui dictum est a Domino in distinctione: *pasce oves meas*, Jo: ult. Secundo, negare veritatem hujus synodi est male sapere contra doctrinam sanctorum patrum, qui authoritatem celebrandorum conciliorum dixerunt esse penes apostolicam sedem, ut dist. 17. per totum. Tertio, dubitari de veritate hujus synodi non modo est maculam erroris & mendacii perpetuam ponere in ecclesia Romana; sed etiam est destruere universa bona acta & conclusa in hac synodo Florentina, quo nihil posset esse scandalosius. Ad id quod dicebatur, quòd aliqui principes tenuerunt Basileæ esse concilium; respondetur quod verum est antequam dissolveretur aut transferretur idem concilium; etsi aliqui non bene informati aut male consulti etiam postea ita crediderint, non propter hoc derogatur veritati synodi Florentinæ. In talibus enim magis credendum est apostolicæ sedi, quam quibuscumque aliis; dicit enim textus in c. *rogamus*, XXIV. q. 1. *rogamus vos, fratres dilectissimi, ut non aliud doceatis, neque sentiatis, quàm quod a beato Petro apostolo & reliquis apostolis & patribus accepistis. Ipse est caput totius ecclesiæ, cui ait Dominus: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Secundus punctus est, quod Florentiæ facta sit jam definitio circa potestatem Romani pontificis & conciliorum. Ad hoc respondebant, quod Constantiæ prius & postmodum Basileæ erat prius facta definitio de potestate conciliorum; cui videbatur contrariari definitio hic Florentiæ facta; quare videbatur necessaria celebratio tertii concilii. Contra istam responsionem fuit replicatum per dominos; primo, quod patres de Constantia non videntur habuisse illum erroneum sensum de potestate conciliorum, quem habuerunt Basilienses & prædicarunt. Secundo, dixerunt, quod definitio facta in Constantia fuit facta tempore schismatis ab una obedientia tantum, videlicet Johannis XXIII. & non a tota universali ecclesia; unde cum omnes obedientiæ simul Constantiæ convenirent, decreverunt in sessione trigesima sexta, quod papa cum concilio haberet declarare propter quæ, & quomodo papa posset corrigi. Tertio, quia in determinatis per Basilienses numquam adfuit assensus nec authoritas sedis; quare juxta canonem *regula vestra*, 17. dist. nullas habent vires. Quarto, quòd definitio facta hic Florentiæ facta est in synodo universali, Romano pontifice præsidente & definiente; quare definitioni factæ per sanctissimum dominum nostrum in hac Florentina synodo est maxime standum.

Tertius punctus est, quod articulus fidei semel definitus sine fidei præjudicio & universalis synodi, non poterat iterum in alia synodo venire discutiendus. Ad hoc respondebant dupliciter præfati oratores; negando hoc; dicebant enim, quod sine præjudicio fidei & synodi potest iterata vice discuti articulus prius definitus, sicut exemplariter dicebant patere: primo, de articulo consubstantialitatis Patris & Filii in concilio Niceno; qui tamen in aliis conciliis sequentibus, ut dicebant, fuit discussus. Secundo, de articulis Constantiæ definitis contra Bohemos, iterum Basileæ resumptis; item de articulis hic Florentiæ definitis cum Græcis & discussis; quorum tamen aliqui in superioribus conciliis fuerunt prius definiti. Secundo, respondebant, quod articuli hic definiti non venirent iterum definiendi propter dubium; sed gratia reductionis Basiliensium. Contra ista replicatum est per dominos; & primo ad primum, quod falsum erat, quod ar-

ANNO CHRISTI 1440.

articulus semel definitus per universale concilium veniret iterum per aliud concilium, tamquam dubius, & de veritate suspectus, examinandus. Licet autem aliqua definita in prioribus conciliis legantur repetita in posterioribus per modum confessionis & acceptationis; non tamen causa examinis. Neque pro articulo consubstantialitatis inter Patrem & Filium, pro quo fuit congregata synodus Nicæna, congregata legitur aliqua alia synodus posterior; sed quælibet synodus habuit specialem articulum suæ congregationis; sicut manifeste colligitur ex ca. *sacrosancta octa concilia*, dist. 16. Præterea neque Basileæ congregatum fuit concilium ad discutiendum & definiendum iterum ea quæ Constantiæ discussa & definita erant contra Bohemos; unde nulla facta fuit Basileæ de hac re definitio. Verum quia conquerebantur Bohemi, quod non fuerant auditi; & dicebant populis nos non esse ausos conveniendi cum eis in disputatione; data est eis audientia & signati sunt eis certi magistri, qui rationibus eorum responderent. Et ita sanctissimus dominus noster paratus est facere Basiliensibus in hoc loco, si contumacia & temeritate deposita, vellent informari de veritate. Id vero quod dicebatur de Græcis etiam non procedit, cum Græcis enim conventum est synodaliter; quia, ut ipsi afferebant, numquam ipsis præsentibus & auditis in aliqua synodo de processione Spiritus Sancti & reliquis articulis definitum fuerat. Petierunt ergo synodum œcumenicam celebrari, ubi omnes patriarchæ convenientes audirentur super præstitis articulis; submittentes se determinationi synodi. Quod autem secundo dicebant, quod non dubitationis gratia, sed reductionis Basiliensium discussio fieret, non tollit inconveniens; quia licet hoc ipsi verbo dicerent, alii tamen, & maxime ipsi Basilienses, nonnisi causa suspitionis de veritate factorum hic dicerent talem discussionem fiendam. Præterea, cum omnia ista in hoc loco fieri possent plenissime, sicut cum Græcis & Armænis factum est; nulla necessitas est congregandi tertium concilium. Quartus punctus quod injuria fieret apostolicæ sedi, si causa discutiendi definita per eam, congregaretur universale concilium; respondebant præfati oratores, quod tam dominus noster, quam apostolica sedes in causa ista est sicut pars; & ideo sine injuria ipsius recurrendum videtur ad alium judicem. Ad istam responsionem replicatum fuit per dominos tripliciter; primo, quod ista materia non est propria papæ sed fidei principaliter, quia quæstio est quæ sit potestas data a Christo Romano Pontifici. Item quæ sit intelligentia evangelii, ubi dictum est Petro suisque successoribus: *tibi dabo claves regni cœlorum &c.* Matth. XVI. &: *pasce oves meas* Jo: ult. & similia. Nulli autem dubium quin in tali quæstione, ubi de fide agitur aut de injuria pontificatus Romani pontificis, & præjudicio apostolicæ sedis, papa sit judex, sicut potest colligi ex ca. *si quis super his nos*, 2. q. 7. Secundo, fuit replicatum quod apostolica sedes in materia, quæ tangat ejus potestatem, sicut neque in quacumque alia

A fidei est habenda suspecta, cujus fides nullam hæresim numquam fovet, sed omnes hæreses destruit, ut in ca. *Memor.*, 24. q. 1. Tertio, quia etsi in causa potestatis inter papam & concilium judicio papæ sive apostolicæ sedis non esset standum quia pars; pari ratione nec judicio concilii. Quintus punctus est, quod ruerent universa conclusa cum Græcis & Armenis si convocaretur &c. respondebant oratores, quod non ruerent propter ea, etiamsi in angulo terræ definita fuissent; tum quia verissima sunt; tum quia etiam alias definita fuerunt. Contra istam responsionem fuit replicatum per dominos, quod licet articuli definiti cum Græcis & Armenis verissimi sint in se; & B quidam eorum a Latinis fuerint alias definiti; Græcis tamen & Armenis non ita visi sunt; acceptaverint autem definitionem illorum nunc ratione authoritatis hujus œcumenicæ synodi, quæ ipsis intervenientibus præfatos articulos definivit; unde dubitare de veritate hujus synodi, est destruere omnem authoritatem definitorum & conclusorum in eadem apud illos. Sextus punctus est, quod in tali casu vocationis essent convocandi Græci & Armeni, respondebant oratores quod non erat necessarium, quia per eorum reductionem non impediebantur Latini quin possent concilia universalia celebrare in ecclesia occidentali. Contra hoc fuit re- C plicatum per dominos, quod licet ante Græcorum & Armenorum reductionem Latini, apud quos solos reputabatur esse ecclesia Christi, poterant celebrare concilia universalia sine Græcis & Armenis; modo tamen, existentibus illis nobiscum unitis in eodem Christi corpore, necesse est, si debeat fieri concilium plenarium, quod omnes patriarchæ ex universo orbe convocentur; ut patet ex octava synodo manifeste. Præterea hoc etiam colligitur ex primo ca. dist. 17. in glossa ubi dicitur: *universale concilium est quod a papa vel ejus legato, specialiter ad hoc destinato, cum omnibus episcopis statuitur*. Septimus punctus est, quod esset maxima D difficultas conveniendi in forma & in ordine procedendi in illo concilio; respondebant illi quod non esset dubitandum de hoc, quia dominus rex Franciæ volebat quod authoritate domini nostri congregaretur concilium, & gubernaretur regulis, forma, ordine, & modo per sanctitatem suam imponendis. Contra hoc fuit replicatum per dominos, quod licet dominus rex vellet ita fieri; cum ipse non esset omnes reges christianitatis, non erat tamen tanta securitas, quanta merito debeat esse in ista re, quod ita fieret, quia congregata synodo multi vellent uti libertate ad regendum ut vellent; sicut Constantiæ, non obstantibus promissionibus, sal- E vis conductis domini imperatoris, processum est in multis ut voluit multitudo. Basileæ etiam contradicentibus multis etiam præsidentibus papæ & principum oratoribus, contra omnem pollicitationem factam, perpetrata sunt multa scandala, quæ toti orbi nota sunt. Ita timendum est hic, & verisimilius quam ante.

Istis expeditis ad rationes primas oratorum factas ita visum est mihi satisfactum esse

ANNO CHRISTI 1440.

esse per reverendos dominos deputatos. Ad primum de canone *si duo*, responsum est quod textus ille, cum loquatur de duobus contra fas temeritate concertante ordinatis, non est ad propositum; quia sanctissimus dominus noster non fuit hujuscemodi ordinatus, sicut patet. Ad secundum de ca. *frequens*; responsum est primo, quod intelligendum est juxta canonem præfatum *si duos*; non autem quando unus per annos multos fuit indubitatus, verus, a tota ecclesia summus pontifex habitus, antequam aliquis alius temere præsumeret usurpare sibi pontificatum. Quod manifeste colligitur ex ipsa forma statuti, ait enim sic: *si vero, quod absit, novum schisma oriri contingat, ita quod duo vel plures pro summis pontificibus, ex quacumque causa se gerant; a die quo ipsi duo vel plures insigna pontificatus publice assumpserunt, seu administrare coeperint, intelligatur ipso jure terminus concilii &c.* Secundo, responsum est, quod etiam constitutio illa intelligenda est, quando actu non est synodus congregata, sicut modo est. Ad tertium, dicendum quod numquam hujusmodi pratica observata in ecclesia Dei, quod ubi est unus summus pontifex, & actu celebraret universale concilium, ad tollendum schisma introductum per temeritatem quorumdam, peteretur celebratio tertii concilii. Ad quartum, dicendum, quod circa opiniones illas jam jam terminum posuit apostolica sedes in præsenti synodo, nec ulterius quærendum; sed est humiliter suscipienda determinatio sua juxta canonem *hæc est fides, papa beatissime*; absque quacumque alia convocatione cujuscumque concilii. Ad quintum, responsum est circa replicas contra secundum punctum; dictum est etiam, quod nulli doctores, bene docti in literis sanctorum patrum, tenent aliud quam id quod sanctissimus dominus definivit in præsenti synodo; & si aliqui habent scrupula conscientiarum debent illa deponere; & si in aliquo dubitant de determinatis in ista synodo, juxta canonem *neque licuit*, 17. dist. recurrerent ad apostolicam sedem pro percipienda illorum ratione. Præterea dicebatur quod si dubitatio erat apud aliquos servaretur ordo positus in ca. *de quibus*, 20. dist. ut prius recurratur ad scripta veteris & novi testamenti; secundo ad canones apostolorum vel conciliorum; tertio ad decreta vel decretalia Romanorum pontificum; quarto ad scripta & exempla sanctorum doctorum: & ubi sic veritas dubii inveniri non possit, tunc convocandus est conventus sapientum ex orbe terrarum & non ante. Ad id vero quod dicebatur de reputatione & majoritate, responsum est, quod attenta præsentialitate domini nostri, & tot & tantorum dominorum cardinalium, & aliorum prælatorum ecclesiæ occidentalis ex una parte; & considerata præsentia domini imperatoris Græcorum & dominorum patriarcharum ecclesiæ orientalis ex alia; consideratis insuper effectibus quos Spiritus Sanctus operatus est in ea, non potest majoris reputationis aliquod aliud concilium expectari. Ad sextum responsum est, quod dato quod sit necessaria, dominus noster paratus est dare illam, & jam dedisset, si ad hanc synodum singulæ provinciæ, sicut existimavit, concurrissent. Nec propter reformationem est alia necessaria synodus; quia in præsenti fieri potest. Præterea ad faciendum reformationem non est necessarium concilium celebrare; quia sicut per multas decretales patet, reformatio facta fuit pluries per summos pontifices sine concilii universalis celebratione, quia ad illam faciendam papa cum collegio dominorum cardinalium est sufficientissimæ authoritatis. Etiam reputatione, valde enim durum esset universali ecclesiæ, ut pro qualibet re, etiam respiciente totum populum christianum, congreganda esset synodus universalis. Ad septimum responsum est, quod regula illa danda circa usum potestatis papalis, aut esset danda per modum directionis, aut per modum coactionis; si primo modo non requiritur universalis synodus, quia sacra scriptura & canones sanctorum patrum sufficienter docent de regimine prælatorum; si secundo modo intelligatur, non potest esse: quia ut habetur in ca. *significasti*, Extrav. de electiom. concilia non præfigunt aliquam regulam Romanæ ecclesiæ; cum omnia concilia per Romanæ ecclesiæ authoritatem & facta sint & robur acceperint. Præterea si aliqua regula danda esset, in præsenti synodo posset dari. Ad octavum responsum est, primo, quod numquam legitur universale concilium propter purgationem summi pontificis esse congregatum. Licet legatur quod aliqui pontifices coram paucis episcopis hoc fecerint. Secundo, quia ex hoc non est imposita lex summis pontificibus, quod se purgent, ut patet ex ca. *auditum*, 2. q. 7. Tertio, quod dominus noster est paratus in hac synodo ostendere innocentiam & justitiam suam, sicut sæpenumero voluit facere coram regibus & principibus. Ad nonum responsum fuit, quod dominus noster tenetur removere scandala populi sibi commissi, modo quo potest & debet. Ipse habet synodum actu congregatam, & est paratus dare rationem de omnibus definitis & gestis per apostolicam sedem. Convocare autem tertium concilium, sicut petitur, videtur magis esse scandalum, sicut ex superioribus patet; unde nulla ratio dicitur, quod convocetur tertium concilium. Ad decimum, responsum fuit quod dominus noster non timet de justitia sua; sed semper paratus fuit ostendere justitiam & innocentiam sanctitatis suæ. Neque propter hoc est necessaria convocatio tertii concilii, sicut jam dictum est. Ad undecimum pari modo responsum est. Ad duodecimum, responsum fuit quod cum principes christiani sint Deum timentes & habeant doctos viros apud se, quibus notum est concilia universalia absque authoritate apostolicæ sedis non esse concilia, sed conciliabula, & conventicula malignantium; non credit sanctissimus dominus noster quod principes pro eorum fide & religione talia attentarent. Ad tertium decimum, dictum est quod sanctissimus dominus noster principaliter in principe omnium principe, Salvatore Jesu Christo, cujus vicarius est in terris; in aliis autem pro eorum religione, qui ecclesiam tuen-

tuendam susceperunt, confidit quod memores erunt sui ministerii. Ad quartumdecimum, responsum fuit sicut superius in replicis contra responsa primi puncti. Ad quintumdecimum responsum fuit, quod illa ratio non habet apparentiam, quia dominus noster actu habet synodum congregatam; A nec est verum quod sanctitas sua odiat concilia rite & legitime celebrata; odit autem mala, sicut & quilibet justus debet facere, secundum illud psalmi: *odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.*

Collecta sunt ista per dominum sancti Syxti.

ANNO CHRISTI 1443.

GRÆCORUM CONCILIUM

In quo Metrophanes Constantinopolitanus Patriarcha, itemque & Latinis adhærentes omnes anathemate damnantur,

Anno 1443. habitum.

METrophanes Constantinopolis patriarcha renunciatus anno 1440. inter potissimas sacerdotii sui curas illam habuit antiquissimam, ut orthodoxus ipse, orthodoxiam promoveret, & schismaticos insectaretur. Quo ejus studio offensi cæteri orientis patriarchæ in synodum collecti anathemati illum devovisse cum una episcopis cæteris Latinarum partium studiosis, simulque & omnem cum Latinis communionem quam per ablegatos suos in concilio Florentino admiserant, repudiasse feruntur. Literas synodicas in Metrophanem huc transfero ex Bandurio Antiquit. CPnar. to. 2. pag. 960. edit. Ven. ex quo pariter literas adjungo eorundem patriarcharum hac ipsa de re ad imperatorem Joannem scriptas, quas tamen ex temporis adscriptione discimus ante aliquot menses quam literas ad pontificem signatas fuisse. Unum ergo ex tribus ex hoc inferamus oportet sive patriarchas illos nunquam in synodum reipsa convenisse; sive concilium istud meditantes patriarchas, ante quam reipsa se in coetum redigerent, eas literas misisse ad Imperatorem; vel tandem collectos in concilium per menses, & menses perseverasse, quod vix credo. In eam sententiam propendo, scriptum hoc esse plane commentitium, a Græculo quodam schismaticarum partium studioso confictum, cum nec Phranza ejus meminerit, nec alius quis ex Latinis Græcisque.

C

ΟΡΟΣ

Τῶν ἁγιωτάτων τριῶν ἱεραρχῶν τῶν ἐν Συρίᾳ. Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας Ἰωακὶμ Ἱεροσολύμων καὶ Δωροθέου Ἀντιοχείας κατὰ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου.

Græcum edit. cum variantibus aedit Codex M. S. Taurin. 186. & excusæ sunt in Catal. ejusd. Bibl. to. I. pag. 271.

Ἐπειδὴ ἧκε καὶ ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης ἐνταῦθα τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Καισαρείας Καππαδοκίας. ὁ καὶ πρωτόθρονός τε, καὶ ἔξαρχος πάσης ἀνατολῆς ἅμα μὲν προσκυνῆσαι τὸν πάνσεπτον, καὶ θεῖον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τάφον, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἱστορῆσαι τόπους οὓς τὰ παράδοξα τελέσθησαν τῆς Χριστοῦ οἰκονομίας μυστήρια, ἅμα δὲ κοινώσασθαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εὐσεβείας χριστιανῶν μέγα μυστήριον. καὶ δηλοποιῆσαι τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει σκάνδαλα πάντα διὰ τὴν συναθροισθεῖσαν ἐν Φλωρεντίᾳ τῇ πρὸς Ἰταλίαν μιαρὰν σύνοδον, καὶ τὰ τῶν Λατίνων σὺν τῷ Εὐγενείῳ Πάπᾳ δοξάσασαν ἅτερ οὐκ ἔξεστι, τινὰ προσθήκην δηλαδὴ ἐν τῷ τῆς πίστεως ἡμῶν θείῳ καὶ ἀμωμήτῳ συμβόλῳ ὑπογράψασαν, καὶ πεισθεῖσαν ὡς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ θεῖον ἐκπορεύεται Πνεῦμα, τάτε ἄζυμα συγχωρήσασαν πρὸς ἡμᾶς θύεσθαι, καὶ μνημονεύειν διὰ τοῦτο τὸν Πάπαν· ἔτι τε τὰ ἄλλα ὅσα παρὰ κανόνας ἄθεσμα ἐκείνων συγκατατεθεῖσαν, καὶ στέρξασαν. καὶ ὅπως ὁ Κυζίκου μητρόφονος λῃστρικῶς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἥρπασε, συναινίσασαν τοῖς τε ἀρετικοῖς, καὶ τῷ εἰρημένῳ Πάπᾳ, καὶ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων Παλαιολόγῳ τῷ Λατινόφρονι, τοὺς μὲν πιστοὺς τε καὶ ὀρθοδόξους ἀπειλοῦντι, διώκοντι, τυραννοῦντι, καὶ ἐπιτιμοῦντι, τοὺς δ' ἀπίστους καὶ κακοδόξους προσκαλοῦντι, καὶ ἀναβιβάζοντι, ὡς τῆς

ἱεροὺς τόπους πρὸς οὓς τὰ

συναθροισθεῖσαν ἐκεῖσε ὠδίναν ἐν Φλωρεντίᾳ

συμβόλοις ἀπογράψασαν ἄζυμα συγχωρήσαντες

συναινοῦντος τοῖς τε αἱρετικοῖς ἀπειλῶν διωκῶν

DECRETUM TRIUM PATRIARCHARUM Syriæ, Philotei Alexandrini, Joachim Hierosolymitæ, & Dorothei Antiocheni contra Florentinam Synodum.

CUm venerit huc per omnia sanctissimus Metropolita sanctissimæ Metroplis Cæsareæ Cappadociæ, qui protothronus est, exarchusque totius Orientis, tum ut apprime venerandum divinumque Domini nostri Jesu Christi sepulcrum adoraret, sacraque, quæ Hierosolymis sunt, loca, in quibus maxime admiranda Christi dispensationis mysteria D perfecta sunt, visitaret; tum ut una nobiscum rectæ fidei ac pietatis ingens arcanum communicaret, manifestaretque scandala omnia Constantinopoli exorta propter execrandam Synodum, quæ apud Florentiam Italiæ urbem coacta est, & Latinorum cum Papa Eugenio, quod non licebat, dogmata approbavit, & additionem quamdam in fidei nostræ sacro inculpatoque symbolo subscripsit, suasitque ex Filio divinum Spiritum procedere, concessitque azyma apud nos quoque sacrificium offerre, & propterea commemorationem Papæ facere; præterea E alia multa illorum præter præscripta canonum illicita accepit & amplexata est: & quomodo matricida Metrophanes Cyzizenus, more prædonum, Constantinopolitanam sedem invasit, quæ assensum præbuit hæreticis, & jam dicto Papæ et Imperatori Græcorum Palæologo, cum Latinis sentienti, fideles et sanæ fidei sectatores non absque minis persequenti veluti tyranno opprimenti et redarguenti; infideles vero, et eos, qui pravis opinionibus sunt imbuti, accersenti, honoranti, & ad dignitates pro-

ἑαυτοῦ αἱρέσεως σύμφρονας, καὶ ὑπερεκπερισσοῦ μάλιστα προσποιουμένῳ τούτους κατὰ ἀντιπάθειαν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ εὐσεβείας. ὡς ἐκ τούτου τοῦ τρόπου, καὶ μητροπολίδια βέβηλα, καὶ μιαρὰ ἐπισκοπίδια πανταχοῦ εἰς τοὺς θείους καὶ ἁγίους θρόνους τῆς ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως πρότρεψας, ὡς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ τάχα ἐνορίας ὑποκειμένους. ἔδειξαν ὅπως ὁ εἰρημένος πανιερώτατος μητροπολίτης κύριος Ἀρσένιος τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως μεγάλης Καισαρίας Καππαδοκίας πρωτόθρονός τε καὶ ἔξαρχος πάσης ἀνατολῆς. ὡς οὐ μόνον πρὸς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας ὁ Μητρόφονος Πατριάρχης τὰς παρανόμους χειροτονίας προτρέψας λατινοφρόνοις, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς τὰς τῆς ἐπαρχίας τῆς ἀνατολῆς πάσης τέσσαρα ὁ ἀχειροτόνητος κεχειροτόνηκε μητροπολίδια, καὶ ἐπισκοπίδια, πρός τε τὴν Ἀμασίαν δηλονότι, Νεοκαισαρίαν τε, Τύανα, καὶ Μακησσὸν τὰ τῶν Λατίνων πάντα φρονοῦντα, καὶ πράττοντα. ἃ καὶ οὐ μόνον ἐντεῦθεν τὴν ἑαυτῶν ἀνεχόμενα φθορὰν καὶ ἀπόλειαν, ἀλλά γε μετὰ τὴν τοσαύτην τόλμαν, καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην ἅπαντας ἐκεῖσε χριστιανοὺς οὕτως ἀπατῶντα, καὶ διαφθείροντα, καὶ πολλὰ τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ σκάνδαλα προξενοῦντα. διὰ τοῦτο ὁ εὐσεβὴς, καὶ πιστότατος καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πάσης ὑπέρμαχός τε καὶ ζηλωτὴς οὗτοσι ὁ εἰρημένος μητροπολίτης Καισαρίας Καππαδοκίας μὴ ἀνεχόμενος τὴν τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ καινοτομίαν καὶ λύμην τῶν ἑτεροδόξων πρὸς τὴν ὀρθοτάτην, καὶ ὑγιαίνουσαν ἡμῖν πίστιν, ἠξίωσε συνοδικὴν λαβεῖν γνώμην παρ' ἡμῶν τῶν τριῶν ὀρθοδόξων Ἀρχιερέων τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ, τοῦ τε δηλονότι Φιλοθέου Ἀλεξανδρείας, Δωροθέου Ἀντιοχείας, καὶ Ἰωακεὶμ Ἱεροσολύμων, ὅπως ἀποσοβήσῃ τοὺς μὴ ὀρθῶς φρονοῦντας ἐκ πάσης τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, καὶ ὡς ὅτι πρωτογενέστερος οὗτος καὶ ὀρθόδοξος. Ἐνθέν τι καὶ ὁρίζομεν ἡμεῖς συνοδικῶς ὁμοῦ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς ὁμοουσίου ζωαρχικῆς τε, καὶ ἀδιαιρέτου ἁγίας Τριάδος, τοὺς μὴ διὰ ἀρετὴν, καὶ εὐσέβειαν χειροτονηθέντας μητροπολίτας τε καὶ ἐπισκόπους πανταχοῦ, καὶ προσέτι ἡγουμένους ὁμοῦ καὶ πνευματικοὺς τάχα. ὡσαύτως τε ἱερεῖς καὶ διακόνους, καὶ πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἁπλῶς ψήφου, ἄλλως βεβήλους ὄντας, καὶ ἀναξίους, τὸν δὲ τῆς αἱρέσεως καὶ διωγμοῦ τῆς ὀρθοδοξίας δραξαμένους καιρὸν, καὶ δραμόντας ἀναξίως, κενοδοξίας μόνης, καὶ αἱρέσεως τρόπῳ πρὸς ἐπισκοπάς τε καὶ μητροπόλεις, ὡς δῆθεν τάχα σωτῆρας ψυχῶν, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἄλλους φθείρωσι καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἅπαν ὀρθόδοξον ποίμνιον, μηδ' ὅλως φόβον Θεοῦ, καὶ δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας κεκτημένους καρπὸν, ἀλλὰ καταφρονητὰς, καὶ ἀναιδεῖς ὄντας πρὸς εὐσέβειαν πᾶσαν, τουτέστιν ὁρίζομεν ἀπὸ τῆς σήμερον ἀργοὺς καὶ ἀνιέρους εἶναι πάσης ἱεροπραξίας, καὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἄχρις ἂν ἐξετασθῇ ἡ εὐσέβεια κοινῶς τε καὶ οἰκουμενικῶς. οὕτω μὲν οὖν καταπειθέντες ἔστωσαν ἀργοὶ καὶ ἀνίεροι. ἀνταίροντες δὲ καὶ ἀνθιστάμενοι ληστρικῶς τε καὶ παρανόμως ἔστωσαν ἀφωρισμένοι, καὶ ἠλλοτριωμένοι τῆς ἁγίας καὶ ὑπερουσίου καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, ὡς ἀπειθεὶς καὶ ἀντίλογοι. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τούτους δεχόμενοι, καὶ συναινοῦντες ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ ὑπερασπίζοντες. Ἀποκαθιστῶμεν δ' ὅπως κήρυκα τῆς εὐσεβείας, καὶ ὀρθοδοξίας τὸν ἄνωθεν εἰρημένον πανιερώτατον μητροπολίτην, τὸν καὶ ὑπέρτιμον, καὶ ἔξαρχον

ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ τάχα ἐνωρίαν ὑποκειμένους. ἔδειξεν

πρὸς τὴν ἐπαρχίαν

Μεκισσὸν καὶ φρονοῦντα

ἀπατῶντας καὶ διαφθείροντας... προξενοῦντας

οὗτος ὁ εἰρημένος πανιερώτατος μετροπολίτης ἀνεχόμενος ὁρᾶν τὴν τῆς ὑγιαίνουσαν ἡμῶν

πανταχοῦ καὶ νῦν πᾶσα, ἔτι τε ἡγουμένους

ἄλλα βεβήλους καιρὸν μόνον, ἔδραμον ἀναξίως

οὖν ταῦτα πεισθέντες

ἀφορισμένοι καὶ κεχωρισμένοι καὶ ἠλλωτριωμένοι

A promoventi, tamquam ſuæ hæreſeos aſſeclas; & quod magis eſt mirum in modum hos eosdem deoſculanti, propter eam, quam in ſe perfert, adverſus rectam fidem pietatemque repugnantiam. Hinc factum eſt, ut prophanos metropolitellos, et execrandos epiſcopillos, ubique in divinas et ſanctas ſedes ſanctæ magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tamquam ſuæ diœceſi obnoxios intruſerit. Dictus ſanctiſſimus Metropolita dominus Arſenius ſanctiſſimæ Metropolis magnæ Cæſareæ Cappadociæ, necnon protothronus et totius Orientis Exarcus, oſtendit non ſolum in alias eccleſias matricidam Metrophanem Patriarcham contra canones ordinationes iis, qui cum Latinis ſentiebant, com-B miſiſſe; ſed jam & ad Orientis univerſi Diœceſes quatuor inordinatum iſtum ordinaſſe metropolitellos & epiſcopillos, et in Amaſia nempe Neocæſaria, Tyanis, & Moceſſo, Latinorum omnia approbantes & exequentes, qui non ſolum inde ſibi ſubſequuturam ruinam atque excidium exſpectant, verum quoque, poſt tantum facinus, omnes ſub Chriſti grege ibi degentes Chriſtianos fallunt, corrumpunt, multaque inter eos diſſeminant; quæ orthodoxæ eccleſiæ ſcandala miniſtrant. Propterea pius, fideliſſimus, et ſanæ fidei univerſæ propugnator zelatorque jam laudatus metropolita Cæſariæ Cappadociæ, ægre ferens eccleſiæ Chriſti innova-C tionem et noxam quæ ab aliena ſentientibus in rectiſſimam, ſanamque noſtram fidem intruduntur, petiit ſibi exhiberi ſynodalem a nobis tribus orthodoxis antiſtitibus, qui in Syria ſunt, Philotheo Alexandrino, Dorotheo Antiocheno, et Joachimo Hieroſolymitano, ſententiam, ut omnes male ſentientes ex univerſa ſua dioceſi pellere poſſit, quod ipſe antiquior ſit et orthodoxus. Propterea nos, ſimul ſynodaliter congregati, præcipimus in nomine conſubſtantialis, vivificæ et individuæ ſanctæ Trinitatis, metropolitas, atque epiſcopos propter virtutem & pietatem haud promotos, ad hæc abbates ſimul et patres ſpirituales ſi qui fuerint, D ſimul ſacerdotes diaconos et in quocumque gradu eccleſiaſtico conſtitutos, profanos alias et indignos, qui hæreſis occaſione arrepta, dum recta fides in diſcrimen adducebatur indigne cucurrere, inanis gloriæ et hæreſeos modulo ad epiſcopatus et metropolitatus, quaſi eſſent ſervatores animarum, ut cum ſe ipſis alios in exitium ducerent, et Chriſti veri Dei noſtri univerſum orthodoxum gregem, penitus timore Dei nec non juſtitiæ et pietatis fructibus deſtitutos, quin imo deſpectores et ad omnem pietatem inverecundos, hoc eſt, ab hoc die ita decernentes, ſpoliamus omni actione ſacerdotali, et eccleſiaſtico ordine, donec eorundem E pietas communiter et univerſaliter examinetur. Hi ſi obedierint, ab omni munere ſacro ceſſent; ſi contra ſe opponant, et prædonum more, contra ac canones ſanciunt, adverſantur, tamquam contumaces et contradictores, ſint excommunicati, et abalienati a ſancta, et ſuperſubſtantiali et conſubſtantiali Trinitate; ſimiliter et qui eos amplectuntur, et in ſimilibus aſſenſum præbent et auxilium. Concedimus facultatem, nam-

ANNO CHRISTI 1443.

πάσης ἀνατολῆς, κηρύξαι πανταχȣ̃ τὴν εὐσέβειαν, μὴ αἰδούμενον πρὸς ἀλήθειαν πρόσωπον βασιλέως, ἢ πατριάρχȣ τȣ̃ μὴ ὀρθῶς φρονȣ̃ντος, καὶ πράττοντος, μηδὲ πλȣσίȣ, καὶ ἄρχοντος ἀνθρώπȣ. ἀλλὰ παῤῥησίᾳ τὴν πίστιν καὶ ὀρθοδοξίαν κατέχοντα ἀφόβως καὶ ἀδιστάκτως, κατὰ τὴν ἐντολὴν, ἔχειν αὐτὸν ἄδειαν ἀπὸ τȣ̃ νῦν ἕνεκεν εὐσεβείας ἐλέγξαι, ἐπιτιμῆσαι, καὶ διορθῶσαι τȣ̀ς μὴ ὀρθῶς φρονȣ̃ντας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐφ' ὅσον ἂν ἰσχύῃ ὁδεύειν, παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἀληφότα τὴν συγγνώμην, διὰ τῆς δοθείσης ἡμῖν χάριτος καὶ δυνάμεως τȣ̃ ἁγίου πνεύματος, ὃς καὶ ὀφείλει κατὰ τȣ́των τηρῆσαι ἀδωροκήτως τε καὶ ὀρθῶς τὴν εὐσέβειαν. ȣ̃ ἕνεκεν ἐπεδόθη αὐτῷ καὶ ἡ ἔγγραφος ἡμῶν γνώμη συνοδικῶς ἀπογραφεῖσα ἰδιοχείρως, ἐν μηνὶ Ἀπριλλίῳ τȣ̃ ϛ' ͵ϛϡνα' ἔτȣς τῆς νῦν τρεχȣ́σης Ἰνδικτιῶνος ἕκτης. καὶ ἀπὸ Χριστȣ̃ ἔτει ͵αυμγ'.

ἄρχοντος ἢ τȣ̃ τυχόντος ἀνθρώπȣ

τῇ πίστει καὶ ὀρθοδοξίᾳ κατέχειν

tamquam pietatis orthodoxæque præc … supra laudato ſanctiſſimo Metropolitæ qui Hypertimus eſt, Exarchuſque totius Orientis, per loca omnia pietatem denunciando, cum non revereatur ad veritatem aſtruendam, neque faciem imperatoris, neque patriarchæ, qui non recte ſentiat et agat, neque divitis neque principis, ſed palam ac libere fidem ac orthodoxiam poſſideat, ſine ullo metu et hæſitatione, ſecundum præceptum ſibi impoſitum: liceat itaque ipſi, ex hoc tempore, pietatis cauſa reprehendere, increpare, corrigere male ſentientes in omni loco, quo poteſt accedere, data a nobis ipſi venia, propter datam nobis gratiam et poteſtatem Spiritus Sancti, qui debet omnino in his integre atque incorrupte pietatem ſervare; propterea que illi tradita eſt in ſcriptis noſtra ſententia plena Synodo, et propriis manibus ſubſcripta, menſe Aprili VI. MDCCCCLI. anni, nunc currentis indictionis ſextæ, et a Chriſto anno CIↃCCCCXLIII.

EORUMDEM PATRIARCHARUM

Literæ ad Imperatorem.

Κράτιστε καὶ ἡμερότατε, καὶ γαληνότατε μοι αὐθέντι, καὶ βασιλεῦ. εὐχὰς τυγχάνοιμι ποιῶν πρὸς Θεὸν ἀδιαλήπτως, ὅπως τηρηθείη σȣ τὸ κράτος ἀπὸ παντὸς ἐναντίȣ συναντήματος, καὶ εἰς ἡμετέραν πνευματικὴν εὐφροσύνην. Γνωστὸν ἔστω τῇ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σȣ̃ ὅτι ὡς ἡμεῖς ἐδεξάμεθα πρώτην, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην γραφὴν ἀπὸ τὸν Πάπαν Εὐγένειον περὶ τῆς ἑνώσεως τῆς ἐκκλησίας, ἵνα στέρξωμεν ταύτην ἀπαραιτήτως, καθάπερ ἐγένετο, καὶ νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τὸν πάπαν. τοιαῦτα μὲν ἁπλῶς ὁ Πάπας Εὐγένειος πρὸς ἡμᾶς γέγραφεν, ȣ̓δὲν δὲ παρέδειξεν ἡμῖν, ὅπως ἡ πρᾶξις ἐγένετο. ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν προλαβȣ̃σαν γραφὴν πρὸς μὲ τȣ̃ ἁγιωτάτȣ μοι τοῦ ἀδελφοῦ κυρίȣ Ἰωσὴφ τȣ̃ Ἀρχιεπισκόπȣ Κωνσταντινȣπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ οἰκȣμενικȣ̃ Πατριάρχȣ, νῦν ἔμαθον ἀληθῶς, ὅτι ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδος ȣ̓κ ἐγένετο κατὰ τὰς συμβιβάσεις, ἃς εἶχον πρὸς Ῥωμαίȣς οἱ Λατίνοι ἐνόρκως διὰ γραμμάτων, κανονικὴ καὶ ἀβίαστος, καὶ ἐλευθέρα κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων ἑπτὰ, καὶ οἰκȣμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν θείων πατέρων. ἀλλὰ ῥᾳδιȣργίας μυρίας ἐπινοήσαντες οἱ Ἰταλοὶ τὰς μὲν συμβιβάσεις ἀθέτησαν, ἐπαρέβησαν δὲ τȣ̀ς ἐγγράφȣς αὐτῶν ὅρκȣς, ἐβίασαν δὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τέλος τυραννικῷ τρόπῳ τὰ ἀθέσματα αὐτῶν πάλιν ἐκύρωσαν δόγματα, καὶ εἴτι ἂν ἄλλο παρὰ κανόνας ἐκράτησαν, τὸ χεῖρον δὲ μᾶλλον, καὶ ἀσεβὲς, ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐν τῷ κοινῷ τῆς πίστεως συμβόλῳ προσθήκην ȣ̓ παρῃτήσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως παρέδωκαν, φεῦ, παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι. διὰ τȣ̃το ἀπολογήθην ἐγὼ πρὸς τὸν Πάπαν τοιαῦτα, ὅτι εἰ μὲν στέρξῃ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων οἰκȣμενικῶν συνόδων, καὶ ἀποκυρώσεις, καὶ εἴτι κανονικὸν καὶ νόμιμον οἱ τοιȣ̃τοι θεῖοι πατέρες ἐθέσπισαν, ἤδη καὶ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον,

POtentiſſime, humaniſſime, et ſereniſſime Domine et imperator. Supplices continue Deum exoramus, ut majeſtas tua atque imperium ab omni adverſa fortuna immune conſervetur ad noſtram ſpiritualem lætitiam. Notum ſit tuæ ſacræ majeſtati, nos accepiſſe tres a Papa Eugenio de unione eccleſiæ literas, ut eam, remotis arbitris, ampleCteremur, uti geſta eſt, faceremuſque Papæ commemorationem. Et hæc quidem nude Papa Eugenius ad nos perſcripſit; at non edocuit quanam ratione res illa tranſacta ſit. Veruntamen ipſe per antecedentes ad me literas ſanctiſſimi fratris domini Joſephi archiepiſcopi Conſtantinopolis novæ Romæ, et oecumenici patriarchæ plane, vereque cognovi ſynodum Florentinam non fuiſſe, uti Græci, et Latini, cum juramento per ſcripta convenerant, canonicam et liberam ſecundum traditiones apoſtolorum et ſanctarum ſeptem et oecumenicarum et divorum patrum, ſed infinitas fraudes comminiſcentes Italos pacta quidem violaſſe, ſcripta jurejurando confirmata pervertiſſe, et tandem tyrannorum inſtar impia ſua dogmata rurſus ſtabiliviſſe, et cætera contra canones obtinuiſſe, et quod ipſius eſt ac magis impium cum multis aliis additionem illam in communi fidei ſymbolo non neglexiſſe, ſed ſcripto etiam tradidiſſe, heu miſeros! ab omnibus enunciari. Quapropter ipſe papæ reſpondi: ſi ille traditiones ſanctarum univerſalium ſynodorum et determinationes, et quicquid canonicum ac legitimum hi ſancti patres decreverunt, ſuſceperit, jam et ipſe Florentinam ſynodum amplector, et papæ commemorationem non recen-

καὶ αὐτοὺς στέργω, καὶ τὸ τοῦ Πάπα μνημόσυνον δέχομαι σωζομένου, ἵνα τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν πρὸς ἡμᾶς ἐγγράφως στείλῃ ὁ πάπας κατὰ τὴν νόμιμον, καὶ ἀρχαίαν παράδοσιν, καὶ συνήθειαν. χωρὶς δὲ τούτου ἀλλοτρόπως, οὔτε τὴν σύνοδον παραδέχομαι, τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ οὐδ' ὅλως, οὔτε τοῦ πάπα μνημόσυνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ ἡμῶν συγκατατιθεμένους πρὸς τὰ τοιαῦτα, πρός τε τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον δηλονότι, καὶ τὸ τοῦ πάπα μνημόσυνον χωρὶς τῆς ὑγιαινούσης εἰρημένης ὁμολογίας ἐκείνου, εἰ μὲν τοῦ κλήρου ὦσιν, ἀργοὺς αὐτοὺς καὶ ἀνιέρους ἀπὸ τοῦ νῦν πάσης ἱεροπραξίας ἔχομεν· εἰ δὲ τῆς συγκλήτου ἀφωρισμένους καὶ ἀκοινωνήτους κατὰ τοὺς θεοκηρύκων κανόνας, καὶ μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν θείων, καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων ἀποκυρώσεις, καὶ παραδόσεις. Ταῦτα μὲν ἡμεῖς πρὸς ἐκεῖνον ἐγράψαμεν· νῦν καὶ πρὸς τὴν σὴν βασιλείαν γνωρίζομεν τάδε. ὅτι εἰ μὲν προσέδραμες, ὡς τοῦ ἡμετέρου γένους παντελῶς ἐξηθενηκότος, καὶ διὰ τοῦτο καταναγκαζόμενος παντοιοτρόπως, ὅπως λήψῃ βοήθειαν, καί τινα ἴσως ἄλλην οἰκονομίαν νενόηκας, εἴτε τῆς καὶ πρὸς τὰ τῶν Λατίνων ἐνέπεσας, καὶ τὴν προσθήκην ἐδέξω κατὰ ἀνάγκην· εἰ δ' οὕτως ἀποτρεψάμενος νῦν τὰ ἐκείνων τερατολογήματα τὸ καὶ ἀσεβήματα, καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἐν τῷ θείῳ συμβόλῳ παράδοσιν κατὰ τὰς θείας πάσας γραφὰς ὁμολογεῖς ἀδιστάκτως τε, στέργεις, καὶ πιστεύῃ, ὡς οἱ πρὸ σοῦ ἅπαντες εὐσεβεῖς αὐτοκράτορες βασιλεῖς, ἤδη καὶ ἡμεῖς οὐ μόνον τὸ προσφιλὲς μνημόσυνον τῆς βασιλείας ἐπιτελεῖν ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ διηνεκῆ, καὶ ἀέναον ἱκεσίαν πρὸς Θεὸν ἐκπληροῦν μέλλομεν τοῦ σοῦ κράτους ἕνεκα, καὶ ὑπὲρ ψυχῆς μάλιστα, δι' ὧν ἐξιλεούμενοι καθ' ἑκάστην τὸ θεῖον συγκοινωνῆσαι τέ σοι, καὶ τὰ ἀμπλακήματα ἐν γνώσει, καὶ ἀγνοίᾳ πραχθέντα. οὕτω μὲν οὖν ἔσται σοι ἔλεως τῶν πλημμελημάτων. οὕτως δὲ ἄφεσις τῶν ἀγνοημάτων, εἰ μὲν τὰς θείας οὐκ ἀθετεῖς παραδόσεις, εἰ δὲ περιμένεις, καὶ ἀνέχῃ τὰ τῶν ἑτεροδόξων, ὥσπερ ἀλλότρια ὄντα πάσης κανονικῆς παραδόσεως, καὶ συνοδικῆς, οὐ μόνον ἐκκόψομεν τὸ τοῦ σοῦ κράτους μνημόσυνον, ἀλλὰ τὰ τοῦ βάρους προσθήσομεν ἐπιτίμια, ἵνα μὴ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ διαφέρῃ ἡ λύμη τοῦ ἀλλοτρίου καὶ βλαβεροῦ δόγματος, καθότι ποιμένες τῆς εὐσεβείας ἐκλήθημεν, καὶ ὁμολογήσαιμεν οὕτως ἐγγράφως ἐνώπιον Θεοῦ, καὶ ἁγίων ἀγγέλων. Οὐκοῦν οὐ κατὰ μισθωτὰς ἀνεχόμεθα ποιμαίνειν τὴν τῆς εὐσεβείας ἐκκλησίαν, οὐδὲ φειδόμεθα μᾶλλον ψυχῆς τε καὶ αἵματος· ἀλλ' ἕνεκεν Χριστοῦ, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἑτοίμως ἔχομεν δοῦναι ψυχήν, καὶ σάρκα, καὶ αἷμα, καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κτώμεθα. ἂν δὲ τῷ τυραννικῷ τρόπῳ παρανόμως βιάζῃ καὶ πειθανολογεῖς τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀδούλωτον Χριστοῦ ἐκκλησίαν, γίνωσκε οὕτως, ὅτι παραιτησόμεθα μὲν ἡμεῖς τὴν εὐσέβειαν ὅλως. οὐκ ἀνεξόμεθα δὲ σιωπῶν ἐφεξῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐντολὴν ἀφόβως ἐλέγξαι, καὶ ἐπιτιμῆσαι μέλλομεν τοῦτον. διόπερ καὶ στέλλομεν πρὸς τὴν ἁγίαν σου βασιλείαν ταῦτα μετὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς τιμιωτάτου Κυρίου Μακαρίου, καὶ υἱοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος. ὃς καὶ ἀναγγελεῖ πρὸς τὴν σὴν βασιλείαν τὰ περὶ τῆς συνόδου, ἅπερ αὐτῷ ἀνεθήκαμεν. σφόδρα γὰρ ἡμᾶς πίστευσον, ὡς οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐπιποθοῦμεν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῶν Ἰταλῶν πάντων ἑνώσεως, σωζομένου εἰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔλθωσιν. εἰ δὲ συστῆσαι τὸ ψεῦδος φιλονεικοῦσιν, οὐ δυνάμεθα

A recuso: dummodo similem professionem ad nos in scriptis papa miserit ut legitima et antiqua traditio, et consuetudo præscribit. Quod si id non fiet; neque Florentinam ipse synodum suscipio neque papæ commemorationem. Quin et ex nostris, qui similibus assensum præbuerunt Florentinæ scilicet synodo, et papæ commemorationi sine jam dicta recta illius confessione, si ex clero sunt eos depositos, omni sacro munere, et sacerdotali ministerio privamus; si ex senatu, excommunicamus, et consortio fidelium segregamus secundum Dei præconum canones, et discipulorum Christi et sanctarum ac universalium septem synodorum præscripta atque traditiones. Et hæc quidem

B nos ad illum scripsimus; tuæ vero majestati hæc nota facimus. Si similibus locum dedit nationis nostræ penitus afflictæ, et tantum non emortuæ causa modis omnibus coactus, ut auxilia tibi comparares vel forte alia providentia suffultus in Latinorum sententiam ivisti, vique aliqua additionem amplexatus es, et nunc, eorum absurdis atque impietatibus semotis, sanam in divino symbolo traditionem secundum omnes divinas scripturas indubitanter confiteris, et amplecteris, illique credis quemadmodum qui ante te imperio potiti sunt, jam et nos non tantum amicam majestatis tuæ faciemus commemorationem, sed continuis inexhaustisque

C precibus Deum pro tuo imperio, potissimum pro anima exorabimus, quibus quotidie Deum tibi propitium reddemus, ut delictis tuis tum dedita opera, tum ignoranter commissis veniam concedat. Et hac ratione miserationem peccatorum et ignorantiarum remissionem consequens si divinas traditiones non improbas. Quod si pertinax perstiteris, & aliena sentientium dogmata sustines, cum ea aliena sint ab omni canonica et synodali traditione; non tantum tuæ majestatis commemorationem excidemus, sed poenas etiam aggravabimus; ne in Christi ecclesia, alieni et noxii dogmatis pernicies vires sumat; dum pietatis pastores vocamur,

D scriptoque ita professi sumus ante Deum et sanctos Angelos. Quare non uti mercenarii pietatis ecclesiam pascimus, neque carior est nobis sanguis et anima, sed pro Christo illiusque Evangelio prompti sumus, animam & carnem, & sanguinem, & quicquid aliud super terram possidemus, profundere. Quod si, tyranni instar, nefarie vim infers, & seducere contendis liberam jugique impatientem ecclesiam, scito, nos numquam pietatem deserturos, nec taciturnitatem æquo animo laturos, sed secundum præceptum absque metu reprehensuros, & additis etiam minis increpaturos. Ideoque hæc ad majestatem tuam mittimus cum hieromonacho, &

E spirituali Patre, præstantissimo domino Macario, & nostræ mediocritatis filio, qui & majestati tuæ de Synodo, quæ ipsi commendavimus, nunciabit. Ardenter enim nos, mihi crede, & ut quivis alius, senioris Romæ & Italorum omnium unionem cupiscimus, dummodo illi veritati manus dent. Quod si mendacium constabilire contendunt, non possumus cum illis communicare, etiamsi uno die omnium cervicibus caput abscindant: opti-

ANNO CHRISTI 1443.

συγκοινωνῆσαι αὐτοῖς, οὐδ' ἂν πάντας ἡμᾶς διὰ μίαν ἡμέραν ἀπεκεφάλησαν. κρεῖττον εὐσεβῶς καιρὸν, ὅπερ τέλος ἀποθανεῖν μέλλομεν πείθητι τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς ὦ βασιλεῦ γαληνότατε καὶ θειότατε τοὺς θείους θεσμοὺς, καὶ νόμους Χριστοῦ, καὶ τὰς παραδόσεις τῶν θεοκηρύκων αὐτοῦ μαθητῶν καθότι εὐσεβῶς ἔστησας ἄχρι τοῦ νῦν, ὡς οἱ σοῦ πατέρες ὁμολογοῦσιν ἔργον, εὐσεβῶς καὶ ὁσίως τεθνήξαντες. οὐδὲν γάρ ἐστι τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἀμφίβολον, ὅπως πρὸς ἀπορίαν ἐμπέσῃς, καὶ δισταγμὸν ἐν τοῖς Χριστιανικοῖς δόγμασιν, ἀλλ' ὅμως ὡς δὲ ἓν γένος τοσαύτην ἀκρίβειαν καὶ ἔρευναν πεποίηκε περὶ πίστεως, ὅσην πατέρες ἐν Χριστοῦ πίστει πεποιήκασιν. ὅθεν καὶ τὰς ἀπὸ κτίσεως κόσμου μαρτυρίας εὑρόντες κατὰ διαφόρους καιροὺς παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν προκηρυχθείσας, ἔστερξαν μὲν ταῦτα βεβαίως ἐν πρώτοις. ὕστερον δὲ τῆς σκιᾶς παρελθούσης διὰ τῆς χάριτος παρουσίας τὸ τῆς οἰκονομίας ὅλον ἐτελειώθη σωτηριῶδες μυστήριον, καὶ οὕτω τῆς ὑπερλάμπρου καὶ ζωοποιοῦ ἀναστάσεως πληρωθείσης, οἱ τῆς αὐτῆς θεωρίας μύσται καὶ μαθηταὶ διὰ πνεύματος ἁγίου σαφῶς τὸ μυστήριον τοῦτο τρανώσαντες πᾶσιν ἐκήρυξαν. ἵν' ἐφεξῆς ἑπόμενοι πάντες ὀρθῶς, οὐκ ἀστοχήσωμεν ὅλως τὴν τῆς ἀπεράντου βασιλείας ἐκεῖθεν ἀπόλαυσιν. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰεσοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ἀμήν. μηνὶ δεκεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος ἕκτης.

A optimum & pie quacumque hora vitam ponere, si semel tandem moriendum est. Amplectere itaque & tu, o Imperator serenissime & divinissime, sacras sanctiones & leges Christi & traditiones Dei præconum & Christi discipulorum, qui ad hæc usque tempora pie vixisti, quod tibi tui parentes contestantur, pie probeque fato functi. Nihil enim est in nostra pietate ambiguum, quod ad hæsitationem atque dubitationem in christianis dogmatibus trahi possit. Sed enim nulla natio tantam disquisitionem & accuratum examen in rebus fidei posuit, quantum ipsi patres nostri in Christi fide; ideoque ab orbe condito testimonia recollecta diversis temporibus a S. Sancto per sacros vates præ-
B vaticinata firmiter illis & ante alia fidem præstiterunt; postea prætergressa umbra, gratiæ accessu, dispensationis universum & salutare absolutum mysterium est. Et sic splendidissima ac vivifica resurrectione absoluta, illius mystæ, & discipuli per S. Sanctum plane mysterium declarantes, omnibus denuntiarunt, ut posteri omnes recte eos sequentes semper duraturi regni participes evadamus, cujus utinam compotes fieri contingat in Christo Jesu Domino nostro, Amen. Mense Decembri indictionis sextæ.

ANNO CHRISTI 1443.

NI-

ANNO CHRISTI 1448.

NICOLAUS PAPA V.

Sedit ab Anno 1447. usque ad 1455.

AD LAUSANNENSE CONCILIUM

In quo Concilii Basileensis schisma continuatur, & demum extinguitur,

Ab anno 1448. usque ad 1449.

APPENDIX.

EPISTOLA NICOLAI PAPÆ V. ad Carolum VII. regem Francorum.

Facultatem ei donat tractandi nomine suo pro ecclesia, & agendi, concedendi & promittendi quidquid judicaverit necessarium.

Ex Martene vet. Monu. to VIII. pag. 994.

NIcolaus episcopus servus servorum Dei charissimo in Christo filio Carolo regi Franciæ illustri, salutem & apostolicam benedictionem. Commendavimus per alias litteras nostras tuam serenitatem, de eo quod quærit & agit pro tollendo præsenti schismate, & te hortati sumus ad tam salutiferi operis perfectionem. Verum quoniam Dei misericordia præstare posset, ut per tuam serenitatem tantum malum tolleretur de medio, nos considerantes quod sicut jam per tuam sapientiam est tractatum, esset necesse pro votiva rerum conclusione concedere & promittere nonnulla; quæ debita observatione indigerent, ac volentes ut quæ per te promitterentur debitum consequantur effectum, serenitati tuæ circa reductionem ad viam veritatis ab erroribus suis, & ad ecclesiæ unitatem eorum qui a Romanæ ecclesiæ & a sedis apostolicæ & vicarii Jesu Christi obedientia & fide deviantes schisma in ecclesia Dei excitarunt, cujuscumque status, gradus & conditionis se esse dixerint, etiamsi suprema in Dei ecclesia se asserant esse dignitate, omnia & singula auctoritate nostra cum eis tractandi, praticandi, annullandi, seu pro multis haberi debere declarandi, concludendi, efficiendi & promittendi quæ circa reductionem hujusmodi necessaria seu opportuna cognoveris, & quæ nostro ac sedis apostolicæ statui, honori ac dignitati convenire serenitati tuæ videbuntur, plenam & liberam facultatem & potestatem concedimus per præsentes. Volentes ut hæc nostra facultas in omnibus per te promittendis valeat perinde ac si ad ea singula specialiter se extenderent, & ad ipsa mandatum haberes speciale: ratum & gratum habituri quicquid per te actum, gestum, promissum aut factum fuerit in præmissis; quæ omnia nos observaturos promittimus bona fide. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Domini 1447. pridie Idus Decembris, pontificatus nostri anno primo. *Sic signatum* P. de Noxeto. †

Collatio facta est cum originali per me Dysome

DECRETUM PRIMUM SACRI concilii Lausannensis.

Ibid.

SAcrosancta generalis synodus Lausannensis in Spiritu-sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, præsidente in ea sanctissimo domino Felice papa quinto, ad futuram rei memoriam.

Divinus attestatur sermo, quod ubi Spiritus Domini ibi libertas; libertas utique agendi quæ fieri suadet Spiritus Domini, cujusmodi illa sunt quæ a generali synodo peraguntur, visa ita fieri debere, & a Spiritu-sancto qui præsidet, & a Patribus ibidem congregatis. Dicit enim: Visum est Spiritui-sancto & nobis. Actionibus igitur synodalibus permaxima debita est libertas: propter quod si deliberato universitatis proposito impedimento assit publica sæcularis potestas, ne liberæ sint ejusmodi actiones Spiritus, locus ille a patribus relinquendus est, suos instruente discipulos Salvatore in quamcumque intrassent civitatem, si non reciperent eos, nec audirent eorum sermones, quod exirent foras de civitate illa, ut a quibus recedebant intelligerent, non discipulorum temporali lucro, sed eorum fuisse gratiæ & utilitati in eam civitatem convenisse. Synodo vero generali id profecto agere convenit. Experientia namque ab initio Christianæ religionis aperte nos docet Patrum conventus ad concilia celebranda fuisse honori atque gratiæ illis civitatibus, apud quas generales synodi celebrationis earum finem acceperunt. Etenim ipsarum nomen celebre reddunt per sæcula, quæ in eis fiunt declarationes fidei: quoniam veritas Domini manet in æternum. Decreta quoque ibidem condita ad perpetuam rei memoriam, quemadmodum nominis gloriam acceperunt apud Græcos Nicæna, Ephesina, Chalcedonensis & Constantinopolitana civitates: apud Latinos vero Romana, Lugdunensis, Viennensis & Constantiensis, aliæque plures.

Sed & præter æternam earum nominis lau-

ANNO CHRISTI 1448.

laudem, copiosa atque multiplex utilitas temporanea illis accrescit. Unde nostris sumus experti diebus, quamplures civitates desiderare apud se celebrari generale concilium, offerentes salvos-conductus suos aliaque multa accommoda, ut in plena libertate apud eas celebratio fiat concilii generalis.

Rem notissimam eloquimur, translationis sanctæ synodi Basileensis justas & manifestas exponentes causas. Sancta hæc synodus Lausannensis, in Basileensi civitate dudum constituta, multis perseveravit annis pro felici consummatione sanctorum operum, ad quæ ab initio fuerat legitime congregata, & pro tali, tamquam vere universalem ecclesiam repræsentans, ab universis Christi fidelibus recognita atque venerata. Permanserat vero his ultimis diebus ea præsertim ratione, ut inibi unio fieret & pax vera atque integra ecclesiæ daretur, pro qua assequenda certa avisamenta in diæta Gebennensi de mense Decembris proxime lapsi celebrata, concepta fuere, in præsentia solemnium oratorum carissimorum ecclesiæ filiorum Caroli Francorum, Henrici Angliæ, & Renati Siciliæ regum illustrium, atque nobilis viri Ludovici Dalphini Viennensis primogeniti præfati Caroli Francorum regis illustris, inter cetera continentia, ut in sacro ipso Basiliensi concilio unio & pax darentur.

Quocirca magis ac magis nostrum fuit desiderium in dicta permanere civitate, quanto ad pacem ipsam dono Dei secuturam propinquiorem inspiciebamus dispositionem. Sed necessitas cogit perhibere testimonium veritati. Die siquidem XIV. mensis Junii proxime præteriti, venerabilis Fridericus episcopus Basiliensis; præpositus, aliique plures de capitulo & clero; item antiquus magister civium, aliique plures de consulatu Basiliensi, coram notariis & scribis ad finem, ut dicebant, ut nos sciremus id quod ipsi sciebant, & semper eo melius secundum hoc sciremus, & possemus nos regere atque providere; nobis intimarunt, significatum eis fuisse per suorum litteras oratorum, quemadmodum feria sexta post festum Corporis Christi, in judicio cameræ Romanorum regis, super articulo salvum-conductum concernente, quod per eos revocari deberet, contra eos lata fuisset sententia; quodque magna cum difficultate obtinuissent a rege spatium duorum mensium: sed quod interim in ea civitate non fierent actus conciliares: verum quod de his non haberent adhuc testimonium authenticum litterarum ipsius domini regis, intimabant nobis illa relative.

His intellectis, quoniam infra paucissimos dies oratores ipsos regressuros sperabatur, post quorum adventum, sicut postea intimarunt, a rege ordinatum erat actus non fieri conciliares, attendentes nos jam fuisse avisatos, nec concilii indemnitati providere posse, si post regressum dictorum oratorum non erant faciendi conciliares actus; Spiritus-sancti dono, cui immensas referimus gratias, singulariter assistente, juxta decretorum formam, prævia matura deliberatione & scrutatis votis singulorum suppositorum A in sacris deputationibus & generali congregatione, unanimi omnium consensu accedente, publicatum est decretum sessionis quadragesimæ quintæ dicti concilii, incipiens: *Desideravit Ezechias rex*, de assignatione loci pro futuro concilio, & de translatione ipsius sacri Basiliensis concilii in hanc civitatem, pro ejus continuatione.

Deinde post reditum dictorum oratorum, qui sequenti applicuerunt hebdomada, non obstantibus requisitionibus, exhortationibus, nostro ex mandato, quomodo alias pluries factum erat, per dilectissimos ecclesiæ filios Johannem tituli sancti Callixti, & Guillermum tituli S. Marcelli sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteros cardinales, aliosque prælatos B & doctores, in consulatu dictæ civitatis factis, quatinus persistere vellent in salvo conductu per eos nobis concesso: post relationem suorum oratorum, ut dixerunt, maturis deliberationibus habitis in novo, antiquo & magno consulatibus, per eosdem revocatio dicti salvi-conductus facta est.

Et die vigesima octava dicti mensis Junii ad specialem eorum requisitionem de mandato præsidentis ipsius sacri Basiliensis concilii, vocatis & in loco sacræ deputationis fidei, ubi similes fieri conventiones consueverunt, congregatis suppositis ejus, præsentibus dicto episcopo ac multis de capitulo & clero, novus magister civium, antiquus ma- C gister Zunftarum, aliique plures de consulatu dictæ civitatis Basiliensis, præsentibus scribis & testimonium perhibentibus, quod ad infra scripta specialem a consulatu haberent commissionem, legi fecerunt in vulgari Theutonico, quo scripta erant, & demum Latino interpretantes sermone, litteras præfati Romanorum regis, de revocatione facienda dicti salvi conductus; alias etiam ejusdem literas gravia continentes mandata contra libertatem & auctoritatem ipsius sacri concilii, afferentes expresse, voluisse dictum Romanorum regem, ut post reditum ipsorum oratorum in dicta civitate non fierent actus conciliares; quodque ex parte & de manda- D to ipsius hæc nobis intimabant. Et ex abundanti quod revocabant, & actu revocarunt dictum salvum-conductum, publice afferentes, quod dicta civitas Basiliensis non vellet apud ipsum dominum regem de inobedientia sive rebellione quacumque notari; sed vellet, prout necesse haberet, voluntati & mandatis regiis hujusmodi plenarie obedire, prout de his aliisque multis, eamdem concernentibus materiam, publicis constat instrumentis, quæ inter alia gesta hujus sacri concilii redigi mandavimus.

Sancta igitur hæc synodus Lausannensis de præmissis veram atque plenam habens notitiam, præsenti decreto suo decernit atque E declarat conditiones, in dicto decreto contentas, fuisse & esse purificatas, ipsamque sanctam Basiliensem synodum pro ejus continuatione fuisse & esse legitime translatam in hanc civitatem Lausannensem, quam habilem, tutam & idoneam fore ad ipsius sacri Basiliensis concilii continuationem judicat atque censet: decernens etiam & declarans sacrum generale concilium, quod in dicta civitate Basiliensi usque ad ejus translationem

ANNO CHRISTI 1448.

ANNO CHRISTI 1448.

nem congregatum mansit, in hac civitate Lausannensi, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, cum eisdem modis & formis, qualitatibus & ordinationibus, cum quibus in dicta civitate Basileensi fuit, eratque a suæ translationis tempore, continuandum fore & prosecutionem habere. Omnesque & singulos, qui generalibus conciliis interesse tenentur, in ipso conveniri debere ad ea sancta opera, propter quæ Basileæ congregatum fuit, & præsertim ad prosecutionem dandæ in ecclesia unionis & pacis.

Quapropter præsenti suo solemni decreto sancta hæc synodus Lausannensis, specialiter & expresse assentiente in hoc sanctissimo Felice papa quinto, publice asserit & declarat, quod parata est atque intendit in hoc loco omnia & singula facere pro unione & pace in ecclesia dandis, & specialiter quæ per suas litteras prædicta avisamenta concernentes, præfatis principibus, necnon carissimo ecclesiæ filio Johanni Castellæ & Legionis regi illustri directas, facturam se obtulit, quemadmodum si Basileæ, prout speravit & desiderabat, permansisset.

Datum Lausannæ in sessione nostra publica ipsius sanctæ synodi, in ecclesia majori Lausannensi solemniter celebrata IX. cal. Augusti anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo.

BULLÆ NICOLAI PAPÆ V.

super restitutione occasione dissensionis ecclesiæ dudum spoliatorum, concessarum, &c.

Ibid. 1. NIcolaus episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. A pacis auctore & omnium bonorum largitore Deo munus excellentissimum accepimus, quo universalis ecclesia, quæ propter divisiones subortas inter felicis recordationis Eugenium papam IV. prædecessorem nostrum & tunc Basileense concilium, multis, pro dolor! ab annis variis extitit agitata procellis, gravissimis adversitatibus lacessita, vehementibus obducta turbinibus, in tranquillitatem, pacem, caritatemque consurgeret. Siquidem tractatu & interventu oratorum carissimorum in Christo filiorum Francorum, Angliæ, Renati Siciliæ regum, necnon Delphini Viennensis primogeniti Francorum regis illustris, pacem ecclesiæ redditam videmus, dum percepimus venerabilem ac carissimum fratrem nostrum Amedeum primum cardinalem episcopum Sabinensem, in nonnullis provinciis apostolicæ sedis legatum, vicariumque perpetuum, Felicem papam V. tunc in sua obedientia nominatum, juri quod in papatu asserebat se habere, ad hujusmodi pacem ecclesiæ obtinendam cessisse. Eos vero qui Basileæ postmodumque Lausannæ, sub nomine generalis concilii hactenus permanserunt, ordinasse & publicasse, nobis tamquam unico & indubitato summo pontifici obediendum esse a cunctis fidelibus, & præfatam Lausannensem dissolvisse congregationem.

2. Quapropter nostri officii debitum esse arbitramur, mentis aciem potestatisque nostræ plenitudinem extendere in omnia & singula, per quæ suscitatarum dissensionum & divisionum fomenta penitus extirpentur, ut ad restitutionem & conservationem status & honorum cujuslibet aptissime pullulet & perseveret integritas, reddatque pacis clarissima virtus, quod abstulit caliginosa divisio.

3. Omnes igitur & singulos, quocumque nomine computentur, qui tam in Basileensi quam Lausannensi civitatibus sub nomine generalis concilii, & ratione obedientiæ, adhæsionis, seu favoris tam præfato venerabili ac carissimo fratri nostro Amedeo cardinali, episcopo, legato & vicario supradicto, in sua obedientia tunc Felici V. nominato, quam ipsis tunc ibidem congregatis, quo modolibet prælitorum & factorum, ecclesiis metropolitanis, cathedralibus, monasteriis, dignitatibus etiam majoribus post pontificales in cathedralibus, aut principibus in collegiatis ecclesiis, necnon monasteriis, prioratibus, præposituris, personatibus, administrationibus, officiis, necnon canonicatibus & præbendis, ceterisque quibusvis beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, sæcularibus sive regularibus quibuscumque, juribus quoque & jurisdictionibus, pensionibus & commendis, castris, dominiis, terris, feodis, possessionibus, hereditatibus ac rebus & bonis suis quibuscumque per litteras præfati Eugenii papæ prædecessoris nostri ac nostras, vel ipsius aut nostra seu ecclesiastica alia quacumque auctoritate, privati aut destituti existunt, ad ecclesias, monasteria, dignitates, prioratus, officia, necnon canonicatus & præbendas, ceteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, sæcularia vel regularia, jura quoque & jurisdictiones, necnon pensiones, commendas, castra, dominia, terras, feoda, possessiones, hereditates, ac res & bona hujusmodi in illum statum pristinum in quo ante tempus & tempore privationis & destitutionis hujusmodi erant, ac si factæ non fuissent, pro bono pacis & unionis ecclesiæ realiter & cum effectu restituendos, reponendos, & reintegrandos fore decernimus, & declaramus, ac motu proprio ex certa scientia, plenitudineque potestatis apostolicæ, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio & assensu, tenore præsentium restituimus, reintegramus; etiamsi ab aliis personis seu eorum aliquo, in re vel ad rem jus quæsitum foret ex collatione, provisione, seu dispositione sedis apostolicæ sive alia quacumque; quas quidem collationes, provisiones, dispositiones cum omnibus inde secutis, similibus motu, scientia ac plenitudine potestatis pro infectis haberi volumus, nulliusque roboris vel momenti, etiamsi in vim eorum habita fuerit possessio ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, præposituararum, personatuum, administrationum, offi-

officiorum, necnon canonicatuum, præbendarum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, jurium quoque & jurisdictionum, necnon pensionum, commendarum, castrorum, dominiorum, terrarum, feudorum, possessionum, hereditatum, rerum & bonorum prædictorum: omnes, unam & singulas supplicationes ac signaturas, etiamsi proprio motu emanassent, ac literas desuper expeditas in registris supplicationum & bullarum cassantes & expresse cassari mandantes.

4. Et privatis & destitutis antedictis opportune provideatur, ipsique certiores per nos reddantur, omnibus & singulis quarumcumque metropolitanarum & cathedralium, ac aliarum ecclesiarum, ac monasteriorum capitulis, conventibus ac singularibus personis earumdem, ceterisque ad quem vel ad quos ecclesiarum monasteriorum, dignitatum & beneficiorum superius, ut præmittitur, specificatorum electio, institutio, præsentatio, provisio seu quævis alia dispositio spectare dignoscitur, communiter & divisim, & alias quomodolibet, omnibusque aliis & singulis personis, tam ecclesiasticis quam sæcularibus quibuscumque nominibus censeantur, aut cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentiæ, etiamsi patriarchalis, archiepiscopalis, aut episcopalis existant, & specialiter possessoribus aut detentoribus, earumdem ecclesiarum, dignitatum & beneficiorum superius designatorum, etiamsi successores fuerint in dictis ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis illis, qui per privationem alicujus ex permanentibus, adhærentibus, obedientibus prædictis possessionem habuerunt ex collatione facta tamquam de vacante per obitum, aut per viam resignationis, permutationis, seu alias quoquomodo, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu ecclesiæ; minoribus vero personis singularibus sub excommunicationis, detentoribus quoque & eis auxilium dantibus sub simili excommunicationis pœna ac privatione omnium & singulorum beneficiorum & officiorum suorum quæ obtinent, inhabilitatione ad illa & alia in posterum obtinenda perpetuæque infamiæ; collegiis vero capitulis ac conventibus sub suspensionis ad minus pœnis, sententiis, censuris, quas contra facientes & rebelles, prout quemlibet eorum concernit, incurrere ipso facto, districte præcipimus atque mandamus; quatinus infra novem dierum spatium, postquam sive personaliter seu in loco beneficii, aut loco illi viciniori, ad quem pro præsentium executione seu publicatione tutus patebit accessus, desuper fuerint requisiti, seu alter eorum fuerit requisitus, immediate sequentium impetrantes, seu detemtores ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, præpositurarum, personatuum, administrationum & officiorum, necnon canonicatuum & præbendarum & aliorum beneficiorum, jurium quoque & jurisdictionum, necnon pensionum, commendarum, castrorum, dominiorum, terrarum, feudorum, possessionum, hereditatum, & rerum ac bonorum hujusmodi ab ipsorum.....eorumdem possessione seu detemtione, quantum in eis est amoveant & abiiciant, ac amoveri faciant & procurent; quos nos etiam per præsentes amovemus & abiicimus, ac pro abjectis & amotis haberi volumus. Privatos quoque & destitutos in & ad corporalem & actualem possessionem ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, beneficiorum, officiorum & aliorum prædictorum pure & libere reponant, restituant, & reintegrent, dictique impetrantes & detentores, post requisitionem seu examinationem & publicationem hujusmodi sic, ut præmittitur, factas, ecclesias, monasteria, dignitates, præposituras, personatus, administrationes & officia, necnon canonicatus & præbendas & alia beneficia, jura quoque & jurisdictiones, necnon pensiones, commendas, castra, dominia, terras, feoda, possessiones, hereditates, res ac bona antedicta dictis privatis & destitutis realiter & cum effectu restituant, illarumque possessionem vacuam, liberam, & expeditam dimittant, ac eisdem pacifice uti & gaudere sinant & permittant, nec se de illis in antea quomodolibet impediant per se vel alium seu alios publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore, vel ingenio: alioquin statim lapso dicto termino, contravenientes hujusmodi, si patriarchæ, archiepiscopi, aut episcopi fuerint, ab ingressu ecclesiæ suspensos; minores vero personas singulares excommunicatos, necnon possessores seu detentores, ipsos, & eis auxilium dantes, ultra excommunicationis pœnam, beneficiis & officiis suis privatos, inhabiles & infames: capitula vero collegia & conventus a divinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, seu in dignitate constitutum, sive canonicum alicujus ecclesiæ cathedralis per ipsum privatum aut destitutum eligendi aut executorem dandi super hujusmodi nostra voluntate, sive in curia Romana, sive extra eam declarari & denunciari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & singulis eisdem & eorum cuilibet plenariam auctoritate apostolica damus & concedimus facultatem: mandantes omnibus & singulis vassalis, arrendatoribus, agricultoribus, colonis, censuariis, redituariis & aliis quibuscumque, quatenus post publicationem præsentium, de universis & singulis fructibus, redditibus, censibus, juribus, obventionibus ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, præpositurarum, personatuum, administrationum officiorum, necnon canonicatuum, præbendarum, & aliorum beneficiorum, jurium quoque, jurisdictionum, necnon pensionum, commendarum, castrorum, dominiorum, terrarum, feudorum, possessionum, hereditatum, & rerum ac bonorum prædictorum privatis & destitutis hujusmodi, prout quemlibet eorum concernit, aut eorum legitimis procuratoribus et nulli alteri plenarie & integre respondeant, ac debitam solutionem faciant, & quilibet eorum impendat realiter & cum effectu, rejectis in præmissis omnibus & singulis exceptionibus, cautelis, necnon appellationibus quibuscumque in præjudicium hu-

ANNO CHRISTI 1449.

hujusmodi restitutorum interpositis & interponendis, quas tamquam frivolas & inanes cum inde secutis & secuturis, pro bono pacis & unionis ecclesiæ cassamus & irritamus & annullamus, & pro infectis haberi volumus, decernentes per illa interpositionem, restitutionem, & reintegrationem antedictas nullomodo impediri debere quolibet vel differri, quibuscumque etiam super illis & aliis præmissis, & eorum quolibet perpetuum silentium imponentes.

5. Et ne privatis & destitutis antedictis ulteriores præmissorum occasione dentur vexationes, vicecancellario & quibuscumque aliis officialibus nostris mandamus, expresse inhibentes, ne ad instantiam possessorum seu detentorum prædictorum, aut cujuscumque alterius super causis prætensarum appellationum hujusmodi, aut alias via simplicis querelæ seu restitutionis in integrum aliquam commissionem signare seu rescriptum etiam extra curiam concedere. Neque auditores causarum palatii nostri commissiones; sive ordinarii locorum, aut alii quicumque rescripta hujusmodi recipere præsumant seu attentent. Ut autem præmissa, quæ pro pace, unione & quiete in ecclesia dandis sunt ordinata, firmius observentur, dicto venerabili ac carissimo fratri nostro Amedeo, primo cardinali, legato, vicario perpetuo, ut præmissum est, Felici papæ V. tunc in sua obedientia nominato, necnon illis qui, ut præmittitur, Basileæ & Lausannæ suo nomine generalis concilii fuerunt, ac illis qui eis aut alteri eorum adhæserunt, de omnibus & singulis quos præsens tangit negotium, & eorum cuilibet, pro nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus, de consilio & assensu quibus supra, pollicemur atque promittimus omnia & singula in his nostris litteris contenta inviolabiliter observare, atque observari facere, contra ea seu eorum quodlibet in toto vel in parte, nullo umquam tempore quicquam innovare seu facere, & quod nobis licere non patimur eisdem successoribus nostris indicamus: decernentes ex nunc irritum & inane, si secus a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Constitutionibus, ordinationibus apostolicis, necnon quarumcumque ecclesiarum, monasteriorum & ordinum statutis & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque non obstantibus: quin immo si adversus præmissa seu eorum aliquod aliquæ litteræ apostolicæ quascumque declarationes, seu concessiones, clausulas etiam derogatorias generales vel speciales sub quacumque verborum expressione in se continentes, etiamsi in eis dicatur: *Non obstantibus quibuscumque clausulis dicentibus, quod illis non derogetur, nisi specialis de eisdem fiat mentio*, aut mandata etiam poenalia ad cujuscumque instantiam, etiamsi motu proprio, aut ex certa scientia ab ipso nostro prædecessore, vel a nobis, seu ejus vel nostra auctoritate, sive quovis alio emanassent, seu in futurum emanarent aut aliquo umquam tempore apparerent, per quas hujusmodi reintegratio seu restitutio impediri vel retardari, aut huic nostræ voluntati & pollicitationi, seu litteris præsentibus quomodolibet derogari, vel præjudicium aliquod in aliqua sui parte quovis modo haberi posset, cum omnibus & singulis inde secutis executionibus & processibus pro infectis haberi volumus, nulliusque existere roboris vel momenti pro bono pacis & unionis prædictarum decernimus & declaramus, nisi hujusmodi literæ confectæ sint & expeditæ de expresso consensu illius, aut illorum quibus hanc nostram pollicitationem facimus: de quo alias quam per tenorem litterarum apostolicarum legitime constet, omnium & singulorum præmissorum tenores & effectus specifice & integraliter pro expressis habentes. Et quoniam difficile foret præsentes litteras ad singula, in quibus eis fides forsan facienda fuerit, loca deferri, decernimus, quod ipsarum transumto manu publica & sigillo alicujus episcopalis vel superioris ecclesiasticæ curiæ munito, tamquam præfatis, si originales exhiberentur, litteris plena fides adhibeatur, & stetur perinde ac si dictæ originales literæ forent exhibitæ vel ostensæ. Mandantes nihilominus litteras in simili forma pro supradictis & aliis quibuscumque singularibus personis eas petentes aut habere volentes, illorum nominibus & executionibus specifice & expresse, cum designatione quorumdam beneficiorum quibus privati & destituti existunt gratis in cancellaria nostra & alibi moderato salario expediri, cum designatione, conservatoriæ & exemtorum in forma meliori & fortiori conformiter ad præmissa, & in auxilium & robur eorumdem, & ut præmissa omnia & singula ad opus & utilitatem privatorum & destitutorum celerem & plenariam nostræ voluntatis executionem sortiantur, omnibus regibus & principibus ac dominis temporalibus, in quorum dominiis & terris beneficia restituenda consistunt, in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut privatis & destitutis ipsis pro restitutione beneficiorum suorum, auxilium sui brachii præbeant sæcularis, favoremque opportunum exhibeant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum constitutionis, abjectionis, præcepti, mandati, dationis, concessionis, cassationis, irritationis, annullationis, impositionis, inhibitionis, pollicitationis, promissionis, decreti & voluntatis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Spoleti, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXLIX. XIV. calendas Julii, pontificatus nostri anno tertio.

FE-

FELICIS V. ANTIPAPÆ

Bulla qua uſurpatæ dignitati renunciat.

Felix epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Recitat Zanfliet in Chron. Vulgat. a Martene Vet. Mon. to. V. p. 467.

QUas ob cauſas evocati & emoti curam apoſtolici regiminis ſuſcepimus, toti ſæpenumero manifeſtavimus orbi. Quamquam enim imparitatem noſtrarum virium ad ſuſtinendam hujuſmodi oneris gravitatem ſentiremus; nihilominus, ubi univerſalis eccleſiæ Baſileæ in Spiritu Sancto legitime congregatæ pias exhortationes ſimul ac ſanctas miſſiones accepimus, quibus ad ſuccurrendum auctoritati eccleſiæ ſuppreſſæ nimium inceſſanter commonebamur, concaluit introrſum cor noſtrum pietate, quæ ad omnia valet, & caritate, quæ omnia ſuſtinet, animum fraudulosum congeminantibus, atque confidentes in illo qui omnia poteſt, & de cujus agebatur negotio, tranquillam ſolitudinem reliquimus, laborioſum & immenſum opus aggrediendo. Namque immortali Deo nihil placentius offerri exiſtimamus poſſe, quam conatus noſtros in obſequium eccleſiæ, grandibus & inſuetis oppugnationibus conturbatæ. Quid nempe condignum reddi poteſt ab homine illi inclytæ matri noſtræ, cujus in gremio fidelis quiſque ſalutem conſequitur, propter quam unigenitus filius Dei Deus noſter & Dominus Jeſus Chriſtus de ſinu patris ad terras deſcenderat, & proprium ſanguinem effundere dignatus eſt. Cumque ipſam videremus tantis perplexam anxietatibus, ut nullus mortalium ab exhibitione poſſibilis auxilii deberet excuſari, profecto cogente fide, excitante devotione, ſpe denique in finem optime ducendarum rerum freti, perſonam, operas, facultateſque noſtras ex integro devovimus.

Aderat namque tempus quo ab omnibus vehemens debebat reſtingui incendium, & tanto validiore fortiorique præſidio opus erat, quanto ſacrorum conciliorum generalium auctoritas fortius agitata, non modo fluctuaret, ſed quaſi conculcata proſtrataque jaceret. Non enim exciderat a memoria noſtra ſacri Conſtantienſis concilii nulla unquam oblivione delenda definitio, quæ videlicet ſancta Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata concilium generale faciens, eccleſiamque catholicam militantem repræſentans, poteſtatem immediate a Chriſto habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, extirpationemque ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in capite & membris. Satis etiam & recenter editum decretum ſacri concilii Baſilienſis audiebamus, hanc veritatem reſumendo confirmans, conſpiciebamus non minus eandem ab eccleſia catholica ſuſceptam & practicatam eſſe.

Proinde ſatagentes graviſſimis & abhorrendis periculis poſſe tenus obviare, ac oſtendere cunctis fidelibus rectitudinem noſtræ, Deo inſpirante, voluntatis, quod non caducorum futiliumque bonorum, ſed communis ſalutis affectu commoti, eamdem ſedem apoſtolicam teneremus; non præeſſe ſed prodeſſe cupientes, in ſancta Synodo Baſileenſi perſonaliter comparere voluimus, ſubireque communes pro ſalute publica labores.

Cumque nobis in temporis proceſſu luculenter exploratum foret, diſſenſionis & differentiæ materiam in eccleſia ſancta Dei magis ac magis obdurari; dubitantes, ne a quovis hominum de ſcandalo notari poſſemus; oblationes multas & grandes regibus ac principibus orbis deſtinare curavimus; ex quibus quidem animadvertere potuerunt, nos propria non quærere, ſed quæ Jeſu Chriſti, ac publicam pacem; neque umquam a formis modiſque a patribus, dum ſchiſmata vigerent, pro unitatis & pacis obtentu traditis, & practicatis divertere, liberiori apertoque animo ſemper acquievi omnibus & ſingulis, quæ ad ſerenitatem redintegrationemque eccleſiæ judicata fuerant quomodolibet opportuna: atque longe ferventiori ſtudio laboravimus & invigilavimus per noſtrarum ceſſionis & renunciationis medium, diſſectos, diſtantes animos Chriſti fidelium counire, quam in ſede potentiæ, manente ſchiſmate, diutius immorari. Non enim ignoramus ſchiſmatis incommoda mortifera. Scimus etiam Chriſtianam religionem a pacis auctore fundatam, ſine pacis vinculo damnoſæ confuſioni ſubjacere. Cumque pax omnium rerum tranquillitas ſit, & ea nihil gratius ſoleat audiri, nihil deſiderabilius concupiſci, nihil poſtremo melius inveniri; debito filialis aſtringebamur pietatis ipſi matri eccleſiæ luctuoſæ venuſtatem, jucunditatem, integritatem, unionem & pacem extrema poſſibilitate curare; quantumque pro hujusmodi excelſi & deſideratiſſimi boni conſecutione perſeveranter & indefeſſe laboravimus apud ipſos reges & principes ceteroſque fideles, & noſtris accuratiſſimis diligentiis, multipliciumque litterarum tenoribus totus fere cognovit orbis.

Nunc igitur ut ſemper conſtituti ſub ineffabili incomprehenſibilique providentia Dei omnia diſponentis & dirigentis in melius, poſt acerrimos continuoſque labores, quos ſolius veritatis manifeſtandæ auctoritatiſque generalium conciliorum conſervandæ gratia voluimus amplexi, maxime poſt cariſſimorum in Chriſto filiorum Francorum, Angliæ & Siciliæ regum, necnon delphini Viennenſis, primogeniti Francorum regis illuſtriſſimi, ſupplices frequenteſque inſtantias, quarum ſaluberrimis ſuaſionibus intentas ſemper commendavimus aures noſtras, omnes cogitatus per orbem diſperſos in arcem unice conſiderationis reducimus, deſiderantes namque toto corde, in hoc dierum noſtrorum reſiduo, beatam pacem in eccleſia Dei diſſeminari, quæ veluti a noſtris egreſſa manibus, in corda omnium fidelium dilabatur, ſinceritatem noſtræ intentionis per ævum reſtauratam, exemplo Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſic dilexit eccleſiam, ut pro ea non modo formam ſervi acciperet, ſed traderet ſemetipſum; in hac ſancta ſynodo Lauſan-

ANNO CHRISTI 1449.

sannensi in spiritu legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentante, pure, libere, simpliciter, sincere & realiter cum effectu; in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, papatui, ejusdem oneri, honori, dignitati, titulo & possessioni cedimus & renuntiamus per præsentes, sperantes quod in futurum præfati ceterique reges ac principes, prælati & alii catholici, quibus hujusmodi nostram renuntiationem acceptissimam fore judicamus, auctoritatem sacrorum conciliorum generalium, eaque tuebuntur & defendent, quodque universalis ecclesia pro cujus dignitate, supereminentia, & auctoritate totis viribus pugnavimus, nos apud clementiam primi & æterni pastoris, nostræ hujus pacificæ humilitatis contemplatione, suis devotionibus jugibusque orationibus commendabit. Datum Lausannæ VII. idus Aprilis, anno a Nativitate Domini MCCCCXLIX. pontificatus nostri anno nono.

SACROSANCTA GENERALIS SYNODUS

Lausannensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, ad perpetuam rei memoriam.

Apud Raynald. ad Annum 1449. § 5.

MUltis ab annis circumspicientes ecclesiam catholicam gravissimis impedimentis & conturbationibus infestari, tum consurgentibus erroribus, tum moribus depravatis, tum (proh dolor) invalescente schismate quo mentes Christi fidelium paulo momento huc & illuc impulsæ nutantes incertæque vagabantur accuratissimis studiis invigilavimus prominentibus periculis, grassantibus malis in virtute sancti Spiritus obviare, & pro nostra possibilitate consulere publicæ saluti in idem tempus deveneramus, permittendo Deo, quo non modo perniciosa erroris alicujus audacia vel promulganda disciplina virtutum, vel inter diffidentes principes populosque firmanda concordia videretur, verum operæ pretium fuit authoritatem ecclesiæ universalis insolentius oppugnatam viribus accumulatis & extremis defensare, atque tanto fortius incumbere continuo gloriosoque certamini, quanta ex tanta offensa suppressaque veritate indicavimus populum christianum in scandalum irreparabile collapsurum, nobis ipsis persuadentibus, nullo unquam convenientiore fructuosiorique labore detineri posse, quam tanta in tempestate fluctuanti ecclesiæ, mitigatis fluctibus turbulentis succurrendo anchoram firmam unius veritatis, unius confessionis, unius pacis in domino jacientes, ut quemadmodum una fides est, unum baptisma, unus Deus, & dominus noster Jesus Christus, ita unanimitatem, integritatem, & pacem una sancta catholica confiteretur ecclesia, in hacque sua peregrinatione terrena, cujus finis est tranquilla æternitas, & æterna tranquilitas persuavi serenitate frueretur saluti cunctarum animarum accommoda.

Is sane finis a nostrorum laborum initio ante oculos versabatur: hoc inibi perseveranter continuimus propositum, ad id ipsum nostri semper efferbuere cogitatus, & actiones omnes usquequaque dereximus, prout ex decretis, responsionibus, epistolis, legationibus, mandatis, patientia, longanimitateque nostris nulli Christianæ nationi arbitramur incognitum, quantusque fuerit cum tunc sanctissimo domino Felice Papa V. noster ad pacem effectus, quantisque congratulationibus oblata media unionis non solum susceperimus, verum etiam declaraverimus necessariam esse pacem (pacem auctoritate tamen ecclesiæ juxta diffinitionem sacri Constantiensis concilii illibata permanente) maxime persenserunt charissimorum ecclesiæ filiorum Francorum, Angliæ & Siciliæ regum, nec non Delphini Viennensis primogeniti Francorum regis illustrium complurimis in dictis solemnes oratores, sed & novissime in diebus istis sanctissimi domini tunc Felicis papæ V. præclaram ingentemque sanctimoniam iisdem ipsi perceperunt, dum pro ecclesiæ universalis integra pacificatione, quieteque finali obtinenda pure, libere, simpliciter, & sincere, realiter, et cum effectu cessit & renunciavit papatui, volens exemplo domini nostri Jesu Christi, cujus vices gerebat in terris, semetipsum deijcere, ut ecclesiam in summo tranquillitatis culmine collocaret, atque suæ humilitatis admirabili remedio populum Christianum servaret claritate pacis, insignis utique pietate viri laudibus altissimis extollendi, cujus inclyta virtus nec oblivione eorum, qui nunc sunt, neque reticentia futurorum poterit sepeliri. Est etiam excellentissimum e coelo dimissum munus suscipiendum cum omni promptitudine & alacritate animorum: propter quod in sempiternum agendæ sunt habendæque gratiæ clementissimo domino Deo nostro, qui ecclesiam suam sanctam tanta nostris temporibus felicitate donavit, ut extirpata caligine, beata pax oriens ex alto cordia omnium fidelium illustrando lætificet. Sursum propterea nostræ mentis oculos pia devotione sublevantes, attentaque meditatione pensantes sapientiam illam æternam pertingentem a fine usque ad fines, & disponentem omnia suaviter apertissimam viam ad abundantiam plenitudinemque tranquillæ unionis ostendisse boni quidem supereminentis & incomparabilis, quod longa expectatione cupivimus; nihil jam profecto nobis agendum superesse arbitramur, quam ut cum recta voluntate præfati domini Felicis concurrentes, pacem ipsam desideratissimam pro qua omne nostri temporis curriculum elaboratum est, in una tandem animorum atque principatus consensione complectamur, fuit namque pax semper nostræ intentionis unicus finis, & terminus nostræ solicitudinis, requies, amoenitas pacis existit, nostri porro certaminis pacem præpotentem opulentam victoriam esse profitemur.

Desiderantes itaque de unico pastore uni sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ providere, cujus solicito sanctoque ministerio populus Christianus feliciter gubernari, atque pacificis & salutiferis semper adaugeri valeat incrementis, complurimis suadentibus

tibus & urgentibus caufis, & præfertim dilectione dandæ unionis et pacis in ecclefia fancta Dei, in perfonam dilectiffimi ecclefiæ filii Thomæ in fua obedientia Nicolai V. nominati noftra vota contulimus, fperantes ipfum ea facturum quæ fummus Pontifex facere tenetur, fida quoque relatione intelligentes eandem credere & tenere veritatem pro confervanda manutenendaque facrorum auctoritate conciliorum in facrofancta synodo Conftantienfi definitam et declaratam, ac in facro Bafileenfi concilio renovatam, nec non a prælatis, regibus, & principibus, univerfalibufque orbis fufceptam, prædicatam, & dogmatizatam, videlicet quod generalis synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, generale concilium faciens, ecclefiam catholicam militantem repræfentans, poteftatem immediate habet a Chrifto, cui quilibet cujufcumque ftatus vel dignitatis etiamfi papalis exiftat, obedire tenetur in iis quæ pertinent ad fidem, extirpationem fchifmatis et ad generalem reformationem ecclefiæ Dei in capite & in membris, et quod quicumque cujuscumque ftatus vel dignitatis, etiamfi papalis exiftat, qui mandatis, ftatutis, feu ordinationibus et præceptis hujus fanctæ synodi, & cujufcumque alterius concilii generalis legitime congregati fuper præmiffis feu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempferit, nifi refipuerit, condignæ poenitentiæ fubijciatur & debite puniatur, etiam ad alia juris fubfidia, fi opus fuerit, recurrendo: (falfum omnino eft eorum principium quo pontificem non ambiguum fubjici synodo interpretantur, nam de ambiguo tantum fanctio intelligenda fuit.)

Ad laudem igitur Dei omnipotentis, falutem, pacem, et confolationem omnium Chrifti fidelium fancta hæc synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, univerfalem ecclefiam repræfentans matura, unanimi, concordique deliberatione præhabita in fuis facris deputationibus votis dilectiffimorum ecclefiæ filiorum Ludovici S. Cæciliæ Arelatenfis, Ludovici tit. S. Sufannæ de Warambone, Georgii tit. S. Mariæ in Trranftyberim Viennenfis vulgariter nuncupati, Joannis tit. S. Callixti, Joannis tit. S. Stephani in Coelio monte de Arciis, Bartholomæi tit. S Marci Cornetani vulgariter nuncupati, et Guillelmi tit. S. Marcelli S. R. E. presbyterorum cardinalium ac venerabilium nec non dilectorum ecclefiæ filiorum archiepifcoporum, epifcoporum, electorum, abbatum, ducum, divini et humani juris magiftrorum, et doctorum, ac omnium et fingulorum eidem fanctæ fynodo incorporatorum præfatum dilectiffimum ecclefiæ filium Thomam in fummum eligit Pontificem nomine, quo nunc appellatur, Nicolaum V. appellandum, utque pro fummo pontifice habeatur præfentis decreti tenore ex certa fcientia ftatuit et ordinat et decernit juribus, decretis, et ordinationibus etiam facri Bafileenfis concilii quibufcumque non obftantibus, quibus quoad hujufmodi actus celebrationem volumus effe derogatum, fupplentes omnes et fingulos defectus, fi qui interveniant in præmiffis, et fi tales forent, de quibus deberet præfentibus fieri mentio fpecialis. Mandat propterea, jubet, ac præcipit hæc fancta synodus omnibus et fingulis Chrifticolis, quatenus eidem tanquam unico, vero, et indubitato fummo pontifici obediant, pareant, et intendant. *Dat. Laufannæ in feffione noftra publica in majori ecclefia Laufannenfi folemniter celebrata XIII. Kal. maii anno a nativitate Domini millefimo quadringentefimo quadragefimo nono.*

Sacrofancta generalis synodus Laufannenfis in Spiritu Sancto legitime congregata univerfalem ecclefiam repræfentans ad perpetuam rei memoriam.

Sanctorum ecclefiæ operum finem atque terminum pacem effe docet regius propheta, teftimonium perhibens Deum, qui feras confortat portarum ecclefiæ, fines ejus pofuiffe pacem. Ad hanc autem in populo Chriftiano procurandam et firmandam hæc fancta synodus ab initio fui congregata folicitudine continua laboravit, ut quemadmodum una fides eft, unum baptifma, unus Deus, unum ecclefiæ caput dominus nofter Jefus Chriftus, ita et in ea præfideat unicus et indubitatus Chrifti vicarius, unus paftor, unus pontifex fummus qui in æternam falutem cunctos fideles dirigat falutarium exemplo actionum et fanctarum odore virtutum, quam utique pacem in perfona fanctiffimi domini Nicolai papæ V. operante Altiffimo, his diebus falutis donatam ecclefiæ confpiciens eadem synodus tempus acceptabile arbitratur tam felici tamque optato fine fuas claudere actiones. Quocirca perfiftens in nominatione loci pro futuro celebrando concilio facta per ipfam in decreto tranflationis fuæ a Bafilea in hanc civitatem, juftis et manifeftis caufis ad ipfum fuadentibus fine impofito celebrationi fuæ, præfenti decreto femetipfam diffolvit et diffolutam effe decernit, omnibufque et fingulis in ea confiftentibus ad propria remeandi licentiam impartitur ad laudem et gloriam omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritus fancti. Amen. *Dat. Laufannæ in feffione noftra publica in majori ecclefia Laufannenfi folemniter celebrata VII. kal. maji anno a nativit. Dom. MCCCCXLIX.*

EPI-

EPISTOLA JACOBI JUVENALIS DE URSINIS

Episcopi Pictavensis & patriarchæ Antiocheni ad præpositos Parisiensis cameræ computorum.

De renuntiatione Summi Pontificatus facta a Felice V.

Extat Gal. in tom. V. Anec. Mart.

CArissimi Domini, & Fratres, me vobis pro mea virili commendo; scire vos juvat post diuturnos labores, sollicitudines, curasque pro obtinenda S. Ecclesiæ matris nostræ pace; id tandem placuisse Deo creatori ut gratiam suam largiretur populo suo diu vexato schismatis & scissionis jam decennalis (ut bene nostis) immanitate. Eo enim venti sumus, ut Dei gratia illa mediante & Regis Domini nostri prudentia satagente excellentissimus Dominus, & pater Domini ducis Sabaudiæ nuper in obedientia sua Felix Papa dictus nunc vero reverendissimus in Christo pater dominus episcopus Sabinensis inter Cardinales S. R. E. primus, & S. A. S. legatus insignis modestiæ exemplo sponte libere palam sese abdicavit ab omni jure, & possessione sedis Apostolicæ, quod sibi esse arbitrabatur, omnes ejus dignitatis vestes & insignia dimisit; cæterique pariter, qui se habere jactabant generale Concilium hanc Lausannensem urbem e Basilea translatum conventum solverunt, unoque omnes consilio ad obsequium SS. patris nostri Nicolai papæ V. redierunt genuinum unicum pontificem, & Vicarium J. C. illum agnoscentes, quæ omnia tam sancte, tam juste, tam egregie præstita sunt, ut omnibus esset honori, nemini propudii agitatæ fidelium conscientiæ sedarentur; Ecclesia vero optime, & expedite reformaretur opitulante Deo, ut alias vos plenius rescire licebit. Si omnia probe discutiantur res agendæ hominum indoles rerumque præstandarum rationes rerumque circumstantiæ; constabit equidem opus hoc Dei non hominum fuisse, in quo Rex Dominus noster gloriam comparavit, & decus summum, famam apud omnes fideles perpetuam & immortalem. Decet ergo in Dei laudes & gratiarum actiones effundere, qui tale tantaque gratia nos immerentes donavit. His vero laudibus et gratiarum actionibus insistere præ omnibus Regem Dominum nostrum principes, & subditos ejus decet; illi enim & genti suæ honorem operis hujus, aliorumque magnorum & evidentium Deus concessit. Videte quanta gratiarum prodigia operatur Deus in ipsum, & super ipsum totamque demum gentem nostram, cui super alias Christiani orbis gentes favet impensius. Vestrum erit si quidquid justum reputaveritis pro tam singulari hoc cæterisque Dei muneribus, sicut, & pro optimo Ecclesiæ statu, rectaque gubernatione, pro domini nostri Regis prosperitate providere, ut grates, laudes, & preces Deo exhibeantur juxta ac eorum, quos hæc cura tangit præscripserit in agnitionem doni Dei, cujus in vobis gratia numquam non perseveret.

BULLÆ NICOLAI PAPÆ V.

super approbatione actorum & gestorum quorumdam Felicis in sua obedientia Papæ nominati.

Extat apud Bzovium to XVII. p. 40.

NIcolaus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ut pacis, qua nihil desiderabilius in universali ecclesia amplissime diffundatur, & perduret serenitas, omnium corda, quos exagitavit, & defatigavit, divisio unitas integra ad cujuslibet status, & honoris prosperitatem consolidet: libenter secundum nostræ & apostolicæ auctoritatis plenitudinem, magnitudinemque voluntatis omnia amplectimur, per quæ non solum super præsentibus & futuris, sed & præteritis, ut firma illibataque permaneant, debitæ provisionis adhibeatur remedium. Cum itaque post crebras, variasque conturbationes, quibus multis ab annis sancta Dei subjacuit ecclesia, causantibus divisionibus, quæ inter felicis recordationis Eugenium papam IV. prædecessorem nostrum: & tunc Basileæ Concilium viguerunt, hoc in nostro tempore, & ex altissimi Dei providentia ineffabili, interpositione, tractatuque oratorum carissimorum in Christo filiorum, Francorum, Angliæ, & Renati Siciliæ Regum, necnon Delphini Viennen. primogeniti Francorum Regis illustris, pacem Ecclesiæ redditam videbamus; dum percepimus venerabilem, & charissimum fratrem nostrum Amedeum, primum Cardinalem, Episcopum Sabinen. in nonnullis Provinciis Apostolicæ sedis legatum, Vicariumque perpetuum, Felicem papam V. tunc in sua obedientia nominatum, juri, quod in papatu asserebat se habere, ad hujusmodi pacem ecclesiæ obtinendum cessisse: eos vero, qui Basileæ, postmodum Lausannæ sub nomine generalis Concilii, hactenus congregati permanserunt ordinasse, & publicasse, nobis tamquam unico, ac indubitato summo Pontifici obediendum esse a cunctis fidelibus, et præfatam Lausannen. dissolvisse Congregationem. Desiderantes igitur toto affectu ea perficere: quibus Christi fideles suppressis, & extinctis dissensionum, & differentiarum seminariis, communi fruantur concordia cujuslibet eorum status, honoris, reputationis, & quietis stabilitate firmata: quascumque promotiones, electiones confirmationes, postulationes, admissiones, translationes, commendas, administrationes, & provisiones, ad quascumque patriarchales, Metropolitanas, & Cathedrales Ecclesias, necnon Abbatiales dignitates, ac monasteriorum regimina quorumcumque exemptorum, & non exemptorum: necnon quascumque collationes, provisiones, & dispositiones quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, regularium & secularium: de jure patronatus, etiam laicorum: cum cura vel sine cura, etiamsi ecclesiæ parochiales fuerint: aut canonicatus & præbendæ dignitates majores post pontificales in cathedralibus, vel principales in collegiatis existant, personatusque perpetuæ administrationes, vel officia: etiam curata vel ele-

ANNO CHRISTI 1449.

electiva, in quibuscumque ecclesiis prioratus, conventuales: aut cujuscumque conditionis; qualitatis vel naturæ fuerint: etiam alterius generis, quam expressa paris vel majoris: etiamsi ex quavis causa tunc dispositioni apostolicæ specialiter vel generaliter reservata fuerint litigiosa: aut alias affecta: vel ad sedem apostolicam quomodolibet devoluta vim quorum, seu prætextu collationum, provisionum, reservationum aut aliarum dispositionum hujusmodi, seu alicujus præmissorum, alias quam ex titulo privationis factarum præmissarum occasionum, divisionum ipsarum ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, officiorum, personatuum, administrationum, ac canonicatuum & præbendarum habita, seu adepta sit possessio, & possidentur de præsenti, admissiones etiam resignationum quorumcumque beneficiorum, dignitatum, Ecclesiarum simpliciter, vel ex causa permutationis factarum, auctorizationum & institutionum, pensionum quarumcumque super quorumcumque beneficiorum Ecclesiasticorum fructibus, reservationibus, & assignationibus cum processibus, & fulminationibus inde secutis, necnon uniones, annexiones, incorporationes quarumcumque dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum secularium, & regularium, quibuscumque patriarchalibus, archiepiscopalibus, abbatialibus, & capitularibus mensis, aut monasteriis, conventibus, dignitatibus, canonicatibus, & præbendis, vel beneficiis seu ad invicem sub quibusvis verborum formis dimembrationes, etiam ecclesiasticarum, & beneficiorum quorumcumque, ecclesiarum quoque monasteriorum, studiorumque generalium fundationes, erectiones, suppressiones, & subjectiones & quorumcumque beneficiorum creationes, exemptiones. Item renovationes pallii: dationes, consecrationes, benedictiones personarum, de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, institutiones, contractuum confirmationes, facultatis testandi concessiones, absolutiones, liberationes, quitantias, super quibuscumque debitis ratione decimarum, semidecimarum, indulgentiarum, annatarum, communium, & minutorum servitiorum, vel alias quomodolibet dispensationes, tam super ætatis quam natalium, & aliarum inhabilitatum defectibus super incompatibilibus, in quocumque numero, etiamsi ad curas parochiales matrimoniis, juramento, ordinibus, & voto etiam transmarino, & rebus aliis quibuscumque, necnon absolutiones a quibuscumque excommunicationum, anathematizationum, & aliis censuris ecclesiasticis interdictorum, tam generalium quam specialium relaxationes, ac etiam illarum fulminationes, & appositiones juramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate undecumque processerit, restitutione etiam ad famam, & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum, & privilegiorum, & quascumque alias concessiones, ac omnia & singula tam justitiam, quam gratiam concernentia, sive in foro conscientiæ, aut contentioso in personis, aut locis, quæ tempore concessionum, & aliorum præmissorum obediverunt præfato venerabili, & charissimo fratri nostro Amedeo cardinali, episcopo legato, & vicario supradicto tunc Felici papæ V. nominato: ac congregatis antedictis: seu eorum alteri tam per ipsum tunc Basileen. Concilium, & Amedeum in sua obedientia Felicem V. nuncupatum: quam illos, qui in Basileens. & Lausannen. civitatibus sub nomine generalis Concilii congregati remanserunt: aut alium, seu alios sua, aut alterius eorum auctoritate, & de latere legatos delegatos, sive alios quoscumque ab eis, vel eorum altero potestatem habentem conjunctim, vel divisim qualitercumque facta, gesta, concessa, data, indulta, disposita, & ordinata, etiamsi majora & graviora, aut alterius cujuscumque naturæ a præmissis existant, & specialem requirant expressionem, quæ volumus, & decernimus pro expressis specifice haberi cum omnibus & singulis inde secutis, ac etiam omnia & singula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & unionis ecclesiæ motu proprio, ex certa scientia, & de apostolicæ potestatis plenitudine, de consilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, præsentium serie approbamus; ratificamus & etiam confirmamus, rataque & firma haberi volumus, necnon potiori pro cautela de personis Patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & abbatuum quibuscumque ecclesiis, & monasteriis, quarum & quorum assecuti sunt possessiones, & possident de præsenti; necnon de dignitatibus, prioratibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, commendis & beneficiis quibuscumque etiam sedi apostolicæ, specialiter vel generaliter reservatis, devolutis vel quomodolibet affectis eorum possessoribus quibuslibet de novo providemus, ac ipsorum omnium fructus, reditus, & proventus, necnon emolumenta singula in quibuscumque & ubicumque etiam extra diœcesim, in quibus ecclesiæ, monasterium, prioratus, dignitas seu beneficium hujusmodi fuerint consistentia, ad eorum possessores spectare & pertinere. Et quod ipsi in suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum prout eorum singulos concernit possessionibus, pro hujusmodi bono pacis, & unionis pacifici remaneant & quieti decernimus & declaramus, gratis & absque solutione communium, vel minutorum servitiorum, annatarum, aut vacantiæ, tam nostræ cameræ, quam venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium Collegio facienda nomina, & cognomina, valoresque ipsorum beneficiorum & dignitatum, ac non obstantia, ipsorum possessorum pro expressis habentibus, constitutionibus & ordinationibus apostolicis non obstantibus quibuscumque: insuper quascumque obligationes seu debita, de & super annatis, seu communibus, & minutis servitiis juxta curæ nostræ consuetudinem, ceterisque juribus nobis & S. R. E. cardinalium collegio, ceterisque officialibus debitis: si quæ deberi dicerentur, occasionum quarumcumque, me-

ANNO CHRISTI 1449.

metropolitanarum, et cardinalium ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum et conventualium, beneficiorum et officiorum hujusmodi usque ad præsentem diem possessoribus antedictis, ex simili scientia remittimus, et relaxamus pariter & donamus: eosque qui hujusmodi debitis obligati essent, ab omni eorum solutione absolvimus et liberamus, et super illis dari quitantias petentibus, aut volentibus demandamus in forma plena debita, et opportuna, fructus etiam illos, quos durante hujusmodi divisione ex dictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis, et officiis perceperunt, etiamsi nobis et cameræ apostolicæ debiti essent, penitus ipsis et cuilibet ipsorum remittimus de dictæ sedis munificentia liberali, camerario, thesaurario clericis cameræ, collectoribus, et subcollectoribus nostris quibuscumque inhibemus sub excommunicationis sententia, et aliis censuris ecclesiasticis, atque poenis, quas remissioni, et inhibitioni nostris hujusmodi contravenientes incurrere volumus ipso facto, ne fructus prædictos occatione præmissa, dicta divisione durante perceptos, et per nos remissos ut præfertur, a quoquam quomodolibet exigere, seu extorquere præsumant. Dictorum rursus possessorum, singulis adversariis super præfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis, et beneficiis perpetuum silentium imponentes, quascumque promotiones, impetrationes, concessiones, provisiones, declarationes, et litteras desuper pro ipsis adversariis, et aliis quibuscumque in præjudicium ipsorum possessorum, vel derogationem hujusmodi per nos confirmatorum quomodolibet, etiamsi motu proprio ex certa scientia, aut plenitudine potestatis, et de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu, tam per dictum nostrum prædecessorem, quam nos, sive alium quemcunque illius, aut nostra auctoritate, sive alia quacunque factas, datas, concessas, et habitas: etiamsi in vim earum ipsis, aut alicui eorum jure, vel ad rem jus quæsitum foret: nec non diffinitivas, et alias etiam, quæ in rem transierunt judicatam: super ecclesiis, et aliis præmissis in Romana curia, vel alias ubicumque contra dictos possessores promulgatas sententias, et quæcunque inde secuta prædictis motu, et scientia, ac plenitudine pro bono pacis et unionis prædictarum, cassamus, irritamus, et annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nullaque et inania, ac viribus vacua declaramus, et denunciamus. Illas vero ex sententiis, quæ pro prædictis possessionibus super præmissis, ac etiam quascunque alias sententias, et subrogationes, quæ pro quibusvis personis, partibus se defendentibus illarum omnium nominibus, et cognominibus pro expressis habentes, et quæ in rem transiverunt judicatam, in Basileen. seu Lausannen. civitatibus, seu in curia præfati venerabilis, ac charissimi fratris nostri Amedei, primi cardinalis, ut præmittitur legati, vicariique perpetui Felicis V. in sua obedientia nominati, usque in hodiernum diem prolatæ, ac subrogationes pro altero ex colligantibus mutuo se defendentibus

A factæ sunt, validas et ratas decernentes: nec non quascumque lites et causas desuper in nostra curia, vel alibi contra ipsos possessores, super prædictis ecclesiis, dignitatibus, beneficiis et officiis quomodolibet pendentibus: quorum omnium etiam si una vel duæ seu plures diffinitivæ vel aliæ sententiæ prolatæ sint status præsentibus pro expressis habentes, ad nos advocamus, et totaliter extinguimus: et pro majori omnium et singulorum securitate, et roboris validitate, quibuscumque personis tam ecclesiasticis quam sæcularibus cujuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ existant: etiamsi cardinalatus B patriarchatus, archiepiscopali, episcopali, aut alia quacunque præfulgeant dignitate, necnon quarumcumque tam cathedralium, quam collegiatarum, & aliarum ecclesiarum, & monasteriorum, capitulis, collegiis, & conventibus, ac singularibus personis earundem, illique, vel illis, ad quem seu ad quos dictarum ecclesiarum, beneficiorum, ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio communiter vel divisim pertinet, ac hujusmodi possessorum adversariis: quibus per nos ad nostrum prædecessorem; seu alium quemcumque factæ sunt concessiones, & provisiones de hujusmodi ecclesiis, beneficiis, & officiis possessis, omnibus & singulis C aliis quorum interest, vel intererit quomodolibet in futurum mandamus expresse inhibentes, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu ecclesiæ: minoribus vero personis singularibus sub excommunicationis, nec non dictorum possessorum adversariis sub simili excommunicationis, ac privationis omnium & singulorum beneficiorum suorum, quæ obtinent, & inhabilitationis ad illa, & ad alia in posterum obtinenda perpetuæque infamiæ: collegiis vero capitulis, & conventibus sub suspensionis a divinis, poenis, sententiis, & censuris, quas contrafacientes & rebelles: prout quemlibet ipsorum con- D cernit ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc, prout ex nunc incurrere volumus ipso facto: ne ipsi, seu eorum alter publice, vel occulte directe vel indirecte, quovis quæsito colore, vel ingenio contra declarationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes, et alia prædicta, vel eorum aliquid in præjudicium, damnum et gravamen dictorum possessorum, et derogationem præmissorum per nos confirmatorum, aut alicujus eorum facere, dicere, et attentare, seu ipsi prænominatio, ad quos spectat hujusmodi electio, collatio, provisio, præsentatio, seu quævis alia dispositio, quenquam alium ad ecclesias, dignitates, E beneficia, et officia, seu alia præmissa hactenus sic possessa, recipere, et admittere, neque possessores hujusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, aut præsumat. Sed ea omnia et singula inviolabiliter, et sine contradictione quacunque (quantum in eis est) manuteneant, et observent, dictosque possessores in possessione seu hujusmodi teneant et defendant. Si

ANNO CHRISTI 1449.

quæ etiam (quod absit) per quempiam quacunque etiam auctoritate nostra contra præmissa, seu eorum aliqua: aut in præjudicium dictorum possessorum, seu alicujus eorum novitates factæ fuerint, seu fierent illas, ac quæcunque inde secuta ex nunc prout ex tunc habemus et haberi volumus pro infectis. Et nihilominus contra venientes, et rebelles hujusmodi, sive patriarchæ, archiepiscopi, aut episcopi fuerint, ab ingressu ecclesiæ: minores vero personas singulares excommunicatos: nec non dictos adversarios, et ejus auxilium dantes, ultra excommunicationis poenam beneficiis, et officiis suis privatos, inhabiles et infames. Capitula vero, collegia, et conventus a divinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate constitutis, sive Canonicum alicujus ecclesiæ cathedralis, per quemcumque ex hujusmodi possessoribus eligendum et requirendum seu executione dandum super hujusmodi nostra voluntate in Romana curia sive extra declarari, et denunciari volumus, et mandamus super quibus omnibus, et singulis ipsis et eorum cuilibet auctoritate apostolica damus atque concedimus facultatem, rejectis in præmissis omnibus et singulis cautelis, et appellationibus quibuscunque in præjudicium præmissorum interpositis, seu interponendis, quas tanquam frivolas, & inanes cum inde secutis & secuturis, & ex tunc prout ex nunc & ex nunc prout ex tunc cassamus, irritamus & annullamus, & pro infectis haberi volumus. Vicecancellario, & quibusvis aliis officialibus nostris expresse inhibentes, ne ad cujusvis instantiam super cautis prætensarum appellationum hujusmodi, aut alias via simplicis querelæ seu restitutionis in integrum, aliquam commissionem signare, sive rescriptum etiam extra Romanam curiam concedere: nec auditores causarum Palatii nostri, sive ordinarii loci: aut quicunque alii commissiones, sive rescripta hujusmodi recipere, seu causas desuper motas, & movendas audire præsumant, seu attentent. Adjicientes, quod si ullo unquam tempore appareret de alia concessione, seu declaratione per nos, aut nostros, seu dicti prædecessoris litteras quascunque, clausulas etiam derogatorias generales, vel speciales sub quacumque verborum forma in se continentes: licet in illis dicatur non obstantibus clausulis dicentibus, quod illis non derogetur: nisi de eis specialis mentio fiat, aut quod de verbo ad verbum, & cum toto tenore illarum inseri debeat facta, seu fienda, per quam dictos possessores, seu eorum aliquem in hujusmodi suorum beneficiorum possessionem, seu alias turbari, vexari, molestari, seu inquietari, aut contra hujusmodi nostras concessiones, provisiones, et alia per nos approbata fieri, atque contraveniri possit, etiam si motu proprio ex

A certa scientia, sive de plenitudine potestatis, et de ipsorum venerabilium fratrum nostrorum cardinalium consilio et assensu, emanarent seu emanassent tales declarationes, aut concessiones pro bono pacis, & unionis ecclesiæ nullatenus effectum sortiri: sed pro infectis ex nunc prout ex tunc haberi volumus. Verum si in obedientia prædictorum, tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Basileæ, & Lausan. sub nomine generalis concilii tunc permanserunt duo, vel plures super uno, vel pluribus beneficiis litigarent, possessio non possidenti non afferat præjudicium: sed cuilibet jus suum semper salvum conservetur: etiam unicuique manet jus, quod ante hujusmodi divisionem sibi quæsitum erat. Et B si fuerint aliquæ ecclesiæ seu beneficia, quarum seu quorum caput in una obedientia, & membra in altera existant, membra reducantur ad caput. Salvo tamen, quod membrum obtinens in illius remaneat possessione, si jus eidem competebat ante hujusmodi divisionem. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus eis forsan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta auctoritate apostolica decernimus, quod illarum transumptio manu publica, & sigillo alicujus episcopi, aut illius vicarii, seu curiæ, aut superioris ecclesiastici signato & munito: perinde ac si originales literæ hujusmodi exhiberentur, fides plenaria adhibea- C tur, & stetur. Mandantes nihilominus literas in simili forma pro quibuscunque particularibus personis eas petentibus, & habere volentibus illorum nominibus, & cognominibus specifice expressis, cum designatione ecclesiæ, dignitatis, beneficii, sive beneficiorum, aliarumque concessionum superius designatarum in cancellaria nostra, & alibi gratis, & sine solutionum alicujus taxæ salvo moderato solatio scriptorum expediri: & irritum decernimus, & inane, si secus su per his a quoquam quantævis auctoritatis scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, ratifi- D cationis, confirmationis, provisionis, decreti, voluntatis, impositionis, cassationis, remissionis, relaxationis, donationis absolutionis, liberationis, inhibitionis, impositionis, irritationis, annullationis, declarationis, denunciationis, advocationis, extinctionis, voluntatis, mandati, dationis, concessionis, adjectionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Spoleti, anno incarnationis dominicæ, millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, XIV. Kal. julii pontifica- E tus nostri anno tertio, P. de noxeto; Marcellus de curia, registrata in camera apostolica consilii.

AD

AD MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno 1451. habitum

Emendationes & Additio.

MOguntini concilii provincialis, sub Theodorico archiepiscopo acta bis repræsentat Lunigius in Spicilegio ecclesiastico continuat. 11. semel seorsum pag. 68. iterum vero pag. 1037. inserta in actis concilii dioecesani Herbipolensis anni 1453. in quo hæc ipsa statuta Moguntina palam lecta sunt patribus, ceu regulæ in tota provincia, adeoque & ab ipsis servandæ. Venetus Labbei editor constitutiones hasce daturus, eas tantum vidit, exhibuitque quæ primo se offerunt in eadem Lunigi collectione. Ego utramque editionem contuli; unde non quidem variantia; sed, quod plus est, emendationes illæ resultarunt, quas hic adnoto. Ex B hac enim collatione deprehendi lectionem in Labbeum relatam vitio laborare non semel, & ab altera optime corrigi; quin & canon integer deest in priori illa ex posteriori supplendus.

CASTIGATIONES.

Labbei edit.		Conc. Herbipol. editio.
To. XIX. Pag. 113.	Per vocationem.	Per nationem
Pag. 134	Non fine culpa tamen	Non fine causa; fine culpa tamen
Ibid.	Nec ecclesiastica sacramenta ut solvente.	Nec &c. sacramenta ministrant ut solent.
Pag. 135.	In præcedentibus	In pendentibus
Ibid.	Esse gloriosa faciendum.	Esse gratiosa faciendis
Ibid.	Restringimur	Astringimur
Ibid.	Non excommunicationis	Non ex ratione
Ibid.	Habere possunt	Habere non possunt
Ibid.	Divina temporalia	Dominia temporalia
Ibid.	Periculo suis	Periculosius
Ibid.	Negocia ipsa fore	Negocia &c. gratiosa fore
Pag. 136.	Quod sint	Quæ sint
Ibid.	Ecclesiæ alteratio.	Ecclesiæ altercatio
Ibid.	Sub prædicta	Supradicta
Ibid.	Non obstante felicis recordat.	Non obstantibus constitutionibus fel. record.
Ibid.	A sede apostolica deputati fuerint.	A sede &c. deputati fuerint extra civitatem vel dioecesim, in quibus deputati fuerint
Pag. 137.	Transmissa est	Trasmissa non est
Ibid.	Archiepiscopis	Archiep. episcopis &c.
Pag. 138.	Leonardo	Leonardo Cassel.
Pag. 140.	Tales idoneos	Tales inydoneos.
Ibid.	In monasteriis	In monstrantiis
Ibid.	Sepe puero	Sepe pueros
Ibid.	Veni pladorum	Veni flascorum.
Pag. 141.	Comprehendi volunt	Comprehendi nolunt
Ibid.	Quando contra Deum	Quasi contra Deum
Pag. 142.	Per vos.	Per nos, *& sic etiam infra*
Ibid.	De quinque in fine	De quibus in fine.
Ibid.	Publica sunt	Publicata sunt.
Pag. 143.	De libertate	Deliberate
Ibid.	Omnis utriusque sexus statutum Synodale de publicando &c.	Omnis statutum Synodale reperimus; tunc consequenter ad illud ipsum tale statutum synodale de publicando &c.
Ibid.	In casibus episcopis	In casibus ipsis
Ibid.	Veraciter absolvimus	Veraciter absolvunt.

De cursu ad imagines prohibendo.

Similiter mandat eisdem ordinariis ut si in visitatione suarum dioecesum aut alias reperiant concursum populi ad certas ymagines & cognoscant populum hujusmodi magis ad dispositionem figuræ habere respe-

ctum

ANNO CHRISTI 1453.

A ctum, quod hoc omnino prohibeant, ne ydololatria committatur. Sique etiam ſint in ſuis dioeceſibus hoſtie tranſformate aut palle rubricate, ſiquidem hoſtie tales ſumi poſſunt, eas ſumi faciant, alioquin illas totaliter occultent aut recondi diſponant, ut ſic omnis occaſio curſuum hujusmodi auferatur.

ANNO CHRISTI 1453.

CONCILIUM PROVINCIALE CASHELENSE

Limerici celebratum

Anno 1453.

Extat apud Wilkins ex M. S. Jo. ep. Cloghe renſis to. III. pag. 565.

AD honorem Dei Patris omnipotentis, Filii, & Spiritus Sancti, nec non pro ampliore conſervatione libertatis ordinat ſancta ſynodus in ſacro provinciali concilio, Limerici celebrato, die lunæ proximo poſt feſtum, quod dicitur, *Ad vincula*.

I. Quod ordinarii locorum ſingulis annis diligenter attendant, & inquiri faciant, qualiter in ſuis dioeceſibus divina officia celebrantur, dieſque Dominici, & aliæ feſtivitates venerabiliter obſervantur.

2. Statutum eſt quod miniſtri eccleſiarum omnibus diebus Dominicis, & aliis feſtivitatibus horas canonicas in ſuis eccleſiis ordinate dicant, & aliis diebus, quomodo valeant; & tamen præmiſſa trina campanarum pulſatione ſaltem in diebus feſtis miſſas & alia divina officia celebrentur, etiam ter in qualibet hebdomada, excommunicatis & interdictis excluſis, ſub poena XL. den. ab exorciſta, & curatis toties, quoties negligentibus, epiſcopo viſitanti, ut ejus officiali ſolvendorum; quibus diebus Dominicis, & feſtis per eccleſiam publicatis ceſſent omnes populi chriſtiani, clerici, & laici, ab omni opere ſervili, & ad officia divina audienda conveniant, ſub poena excommunicationis per prælatos eccleſiarum ferendæ.

3. Statutum eſt, & perpetuo ordinatum, quod parochiani quarumcumque eccleſiarum parochialium in eorum eccleſiis ad celebrationem divinorum officiorum, & ſacramentorum miniſtrationem ſuis expenſis habeant miſſale, & calicem argenti, aut deauratum, amictum, albam, cingulum, manipulum, ſtolam, caſulam, ſuper pellicium, baptiſterium lapideum decenter conſtructum, ſeratum, aut bene coopertum, honeſtum vas oleum in ſe continens ſacrum chriſma in uſu infirmorum; & ſanctam eccleſiam in navi, & cancella, juxta facultates populariumm, in tecto parietibus decenter habeant conſtructam & mundam, tam intra, quam extra teneant ab omnibus rebus, bladis, & animalibus ſecularium laicorum. Et nulli omnino hominum, etiamſi conjuges ſint, cum eorum uxoribus aut concubinis ibidem jacere uno lecto, aut cohabitare præſumant, ſub poena mortalis peccati, & excommunicationis ferendæ ſententiæ, ut præfertur, contra delinquentes.

4. Quod in ſingulis eccleſiis ad minus habeantur tres imagines, ſanctæ beatæ Mariæ virginis, ſanctæ crucis & patroni loci, in cujus honorem eccleſia dedicatur; nec non & vas honeſtum conſecratum pro corpore Chriſti.

5. Quod coemeterium ſit mundum & muratum in expenſis populariüm.

6. Quod excommunicati publice denuncientur omnibus dominicis & feſtis diebus per ſingulos curatos in eorum eccleſiis, omnes inceſtuoſi & clandeſtina matrimonia contrahentes, & illis intereſſentes, hæredes legitimos exhæredantes, falſos limites aſſignantes, uſurarii & uſuræ convicti, falſam monetam facientes, & veram monetam ſcindentes & radentes, eccleſias, coemeteria, ac perſonas eccleſiaſticas ſuis rebus ſpoliantes vel percutientes, viam regiam inſultantes, fures latrones congregatorum depopulatores, viarum derobatores, pacis violatores, & alii omnes & ſinguli, quos ſacroſancta ſedes apoſtolica excommunicari præcipit atque mandat, cum eorum fautoribus.

7. Declarat & ſtatuendo ordinat idem concilium pro confirmatione libertatis eccleſiæ, quod nulli domini temporales, aut eorum equeſtres, pedeſtres, tributarii, vel aliæ temporales perſonæ ad maneria epiſcoporum ſive grangias, aut clericorum habitacula, loca, & hoſpitia venientes, ultra unum diem aut noctem refectionem exigant aut recipiant; & hoc requiſito & obtento epiſcoporum conſenſu, aut aliorum prælatorum præſidentium voluntate interveniente; ita tamen quod hujuſmodi nocte diei Dominicæ aut præcedente Sabbati nullo modo recipiant nec expoſcant, ubi perſonæ eccleſiaſticæ ſervitio divino & miſſarum ſolemnitatibus quiete vacare debent, expulſationem temporalium vexatione, nec amplius a tempore publicationis præſentis ſtatuti, dierum aut noctium exigantur a perſonis eccleſiaſticis; contrarium vero facientes per totam provinciam excommunicati denuncientur nominatim & expreſſe in ſingulis eccleſiis per curatos eccleſiarum, quibus ſacrum concilium ad hæc omnia auctoritatem tribuit; & majoris excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant, & epiſcoporum dominium ac loca alia, ad qua declinaverint, cum ſua familia eccleſiaſtico maneant interdicto innodati auctoritate

Senſus turbatus.

ANNO CHRISTI 1453.

tate præsentis sacri concilii; quorum omnium absolutio ordinariis locorum dumtaxat reservetur, cum interdicti relaxatione.

8. Declarat concilium, quod omnia emolumenta, provenientia ex novis capellis per laicos, vel alios infra parochiam aliquam noviter constructis, omnia cedant ecclesiis parochialibus, infra quarum similes constructæ sunt.

9. Statuit & declarat præsens concilium, quod omnes ecclesiastici & prælati, eorumque tenentes, & familiares in terris ecclesiasticis ac maneriis episcoporum degentes, omnino sint immunes, & liberi ab omni exactione temporali, & seculari distributione conngureus & bonnguoog, —— & similia sub pœna majoris excommunicationis & interdicti.

[margin: ...a legit ...S. Cod.]

10. Statuit præsens concilium & ordinavit, quod nulla persona secularis vel temporalis pro quacunque causa, actione, vel injuria pignora clericorum in rebus aut personis capere præsumant, aut bona familiaria & tenentium ecclesiæ, ubicunque reperta, distinguere, nisi prius causa ipsa coram competenti judice terminata fuerit, & discussa. Contrarium facientes auctoritate concilii actionem suam perdant, & majoris excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, & dominus capiens sic pignora post monitionem negligens restituere, cum suo dominio & familia maneant interdicti.

11. Declarat concilium, quod nullus clericus pro criminali, civili, aut alia quavis causa coram sæculari arbitro vel judice a quocumque valeat conveniri, nec sententia talis arbitri aut judicis secularis contra clericum lata valeat ipso jure, cum sit lata contra libertatem sanctæ matris ecclesiæ; & reprobat concilium arbitros, & eorum sententias contra clericos, maxime dum dicunt eos contentari debere duobus servientibus, quodque residere debent infra eorum cemeteria, quæ sententia erronea est, propter quod ipsi seculares judices ipso facto incurrant excommunicationem, quousque eorum sententias hujusmodi erroneas & iniquas, ac prorsus nullas revocent, & damna exinde passis congrue satisfecerint.

12. Statuit sacrum concilium quod nulli quæstores amplius in provincia Cashellensi admittantur, exceptis B. Patricii nunciis & quæstoribus, nisi secum deferant literas episcoporum, de anno in annum reformandas; & prælati seu curati ecclesiarum aliter admittentes, contra formam hujusmodi statuti, toties, quoties ad unam marcam maneant obligati, ordinariis locorum applicandam.

13. Statuit, & ordinavit hoc sacrum concilium, quod nulli mendicantes admittantur ad quæstum in festis, quibus ecclesia oblationes percipit, donec personis ecclesiasticis satisfactum fuerit, sub poena excommunicationis, quam ipsi mendicantes hoc statutum violantes, & curati illos admittentes auctoritate hujus concilii incurrant, & sub poena eadem extra suam limitationem ad quæstum non accedant nisi sufficienter privilegiati.

A 14. Declarat concilium, quod omnes fratres Mendicantes debent solvere quartam partem omnium bonorum ex testamento defuncti, aut ratione funeris eis relictorum, ubicumque, & quacumque causa, & undecumque eis evenientium, etiam ratione quæstus, aut tempore sepulturæ, aut funeris, nec candelas fratribus ante divisionem, nec oblationes persolvent, donec prædicta quarta pars ex integro ecclesiæ fuerit persoluta. Hanc declarationem non observantes majoris excommunicationis sententiam, ex auctoritate præsentis concilii, ipso facto incurrant.

15. Statuit hoc sacrum concilium, quod omnes beneficiati maxime constituti in sacris, & aliis dignitatibus præditi in eorum cathedralibus ecclesiis, & aliis principalibus more sacerdotali resideant, horas canonicas dicant, & missas celebrent in ipsorum propriis personis tribus vicibus in hebdomada sub poena privationis beneficiorum, & dignitatum suarum; ipsorumque beneficiorum fructus, qui hoc statutum violaverint, ad fabricam ecclesiarum hujusmodi sequestrentur, quousque sententia privationis ejusdem lata fuerit, & quandiu in suspenso permanserit, fructus ad ecclesiarum fabricam debentur.

B

16. Statuit quod ubicumque ecclesiæ, aut capellæ aliquibus locis unitæ, & appropriatæ habentur, & ex hoc, prout in diversis locis experientia edocet penitus desolatæ, & destructæ fuerint, ordinarii locorum, quibus ipsa beneficia subijciuntur, fructus ipsarum ecclesiarum possunt ad necessariam reparationem ecclesiarum deputare, in eorum negligentiæ poenam, quorum sunt fructus; hujusmodi contradictores, cujuscumque ordinis, aut religionis fuerint, ecclesiarum, beneficiorum suorum appropriatores per censuram ecclesiasticam, & alia juris opportuna remedia compescendi auctoritate præsentis concilii.

C

17. Statuit concilium quod nullus religiosus, aut alii sæculares, prælati, & domini ecclesiastici, absque expresso consensu ordinariorum locorum, aliquibus clericis, vel laicis, maxime juvenibus, & illiteratis viris, sub quocumque colore terras suas ad firmam tradant, nec ipsos laicos sub colore aut nomine procuratoris firmarios constituant, aut clericos in suis literis nominent, nec laici fructus percipiant, nec procuratores laici juxta eorum altaria accedant, dum missarum solemnia celebrentur, nec ad divisionem obventionum ecclesiasticarum admittantur, saltem in firmam ecclesiarum. Contrarium vero facientes, aut contrahentes, ipso facto majoris excommunicationis sententiam incurrant, & contractus factus auctoritate præsentis concilii nullus habeatur & irritus, & laici exinde nullam habeant actionem, sed eo ipso excommunicati sint & ab ipsa firma perpetuo exclusi maneant, & totum concilium exequatur contra tales & alios in forma.

D

E

18. Declarat concilium, quod contractus dandi frumenti modium pro octo denar. solvend. festo sancti Martini, si certum est ipsum

ANNO CHRISTI 1453.

ANNO CHRISTI 1453.

sum modium tum temporis plus valere, talis contractus est usurarius; & si lapsum fuit tempus, ad festum Philippi, & Jacobi, et tunc modius frumenti valet ad XXX. aut XL. denar. pro eo quod contractus in sui initio fuerit usurarius, non crescit usura, supposito quod valeret XL. denar. modius, debitor non habet unde redderet in pecunia; sed convenit quod modium frumenti daret pro quibuslibet X. denar. in ipsis XL. denar. existentibus, etiam IV. modios solveret, & cursu temporis, iste contractus est usura, & taliter exigens usurarius est censendus, & propterea excommunicandus, quousque illicitum exinde contractum in statum pristinum juris exposuerit & poenitentiam agat pro commissis.

19. Declarat concilium præteritas usuras fore restituendas ad arbitrium ordinarii seu officialis sui generalis, qui in talibus habeant arbitrare, & cum contrahentes non vitio usuram, sed ignorantia ducti, prædictos usurarios contractus fecerint, et exercuerint.

20. Statuit concilium, quod omnes clerici ad primam tonsuram ordinati, ac privilegium in rebus, & personis habere volentes seipsos honeste habeant, caste vivant, & maxime beneficiati, & ad sacros ordines promoti, usuras & ludos alearum omnino evitent; superiores barbas non deferant, comam non nutriant, curlos scindant, prædis, & furtis, & violentiis abstineant, sub poena majoris excommunicationis latæ sententiæ ipso facto; & nihilominus privilegium in rebus amiattant post quam de hoc coram ordinariis loci convicti fuerint.

21. Statuit concilium, quod quilibet curatus, rector, & vicarius habeat in ecclesia sua copiam istarum constitutionum & aliarum singulis annis noviter editarum, quæ quidem statuta quater in anno teneantur suis parochianis maternali lingua exponere; vid. diebus dominicis immediate proxime ante festa natalis Domini, Paschæ, Pentecoste, & sancti Michaelis archangeli. Curati vero in his negligentes ad unum noble, toties, quoties maneant obligati ordinariis, & eorum officialibus Ordinarii vero desuper remissi metropolitano ipsorum mulctati sint ad XXX. sol. pro fabrica ecclesiarum suarum, ac officiales in hoc negligentes ad XX. sol. maneant obligati.

22. Declarat concilium, quod capellani per totam provinciam admittantur, donec literas suarum promotionum ordinariis exhibuerint, ac præclaræ vitæ, & sufficientis literaturæ existant.

23. Quod nullus celebret aut ministret nomine notorie fornicant. prælatorum, aut aliorum curam animarum habentium.

24. Quod singuli promoti, & imposterum promovendi ad sacros presbyteratus ordines, fideliter extrahant (a) de cura episcoporum sic promoventium, & hoc omnino sub poena majoris excommunicationis ipso facto.

(a) addendum ordinum copiam.

25. Declarat concilium, quod ex bonis quibuscunque in mortis articulo per maritos uxoribus suis, aut aliis, dotis nomine, seu alia via relictis aut dotatis, portio canonica ecclesiæ parochiali debetur.

26. Declarat concilium, omnes vicarios & capellanos admittentes in suis officiis extorquentes illicita onera & exactiones a personis ecclesiasticis, ipso facto suis beneficiis privatos, & ad interesse partis, pro cujus rebus excommunicati & denunciati habentur, nihilominus fore obligatos.

27. Declarat concilium, quod cera, quæ tempore exequiarum defuncti inter alia funeralia offerri debet, integre ad majus altare præsidentis devenire, ibique semper pro usu ecclesiæ remanere debet.

28. Declarat concilium, consuetudinem secundum ratam temporis, aut juris communis dispositionem, fore observandam circa decimas animalium, quæ in diversis parochiis postulantur.

29. Declarat concilium, quod rei vendicatio personis ecclesiasticis contra quoscunque rerum suarum detentores licita est, nec juvat bona fide ex parte occupantium, quocunque titulo ad ipsos devenerit.

30. Declarat concilium, vestiarium esse de ecclesia, & in illo tempore generalis interdicti fieri non posse sepulturam etiam per fratres cujuscunque ordinis.

31. Declarat concilium, commorantes in coemeteriis aut ecclesiis, absque ordinariorum licentia petita & obtenta, nullo gaudere immunitatis privilegio, sed confugientes tantummodo tempore necessitatis & in ipso actu necessitatis.

32. Declarat concilium, quantum ad jejunium cadens in pascham et Pentecosten, & præcipue in jejuniis rogationum præscriptam consuetudinem fore observandam.

33. Declarat concilium, quod verbum *amplius* in literis apostolicis apponi solitum ad minus tempus est referendum, neque dispensationem super mala perceptione fructuum obtentam extendi debere ad perceptionem fructuum in tempore datæ literarum usque provisionem sequentem factam.

34. Declarat concilium, quod medici poetæ aurifabri, & scissores, carpentarii, & hujusmodi de omnibus per eos licite acquisitis seu lucratis decimas solvere tenentur, consuetudine contraria non obstante, præterquam in modo solvendi, si quam allegaverint, necessariis tantum prius expensis deductis.

35. Mandat concilium, sub poena privationis ipso facto, in manifestis & peccati mortalis in occultis, quod curati ecclesiarum omnes fures & latrones in suis parochiis degentes ad ordinarios locorum absolvendos remittant; & declarat concilium tunc esse manifestum, quando in parochia sunt famosi fures, & latrones.

36. Declarat concilium, quod fratres de tertio ordine sancti Francisci, inter quos plerumque oritur contentio cum personis ecclesiasticis circa funeralia eorum, qui apud eosdem fratres sepulturam eligunt, non gaudent privilegio Clement. *Dudum* cap. De sepulturis; sed juris communis expositio observetur in hiis & in aliis; quodque de bonis ipsorum fratrum tertii ordinis quoties decedunt, idem judicum est habendum, & de pue-

pueris laicis quantum ad administrationem, & alia debita ecclesiastica consequenda, salvo eorum privilegio.

37. Declarat concilium, quod quotiens in ecclesia, coemeterio, aut mensionibus ecclesiarum furtum, aut sanguinis effusio intervenerit, poena hujus sanguinis & furti omnino cedat præfatæ ecclesiæ, & non temporali domino, etiamsi in subditos suos actum est per quoscunque, & contrarium exigentes ipso facto sint excommunicati, & excommunicentur.

38. Statuit concilium Heriotam pauperum laicorum in ecclesia degentium persolvi debere ordinariis locorum, & æqualem divisionem emolumentorum, vid. cunagii, & hujusmodi faciendum inter rectorem, & vicarium, ac dominum temporalem ratione pasturæ animalium pauperum inibi degentium.

39. Statuit concilium, quod curati ecclesiarum, qui dolo aut fraude formam literarum, quas eorum superiores particulariter iis dirigunt exequendas, exponere aut publicare dissimulant, suis beneficiis sint ipso facto privati, & parti, pro cujus rebus hujusmodi exequendis literæ ipsæ directæ sunt, ad omne interesse maneant, authoritate præsentis statuti, penitus obligati.

40. Declarat concilium, quod rectores, vicarii & alii ecclesiarum prælati, qui nonnunquam tempore generalis interdicti, cum aliquis amicorum suorum moritur, se absentant de sepultura sic decedentium, ignorantiam jam prætendere valeant, & subsequenter sub umbra hujus ignorantiæ celebrent, pœnam juris propterea incurrunt, acsi præsentes interessent, & talia commisserint.

41. Declarat concilium, decimam partem terrarum desertorum, sicuti aliorum prædialium personæ debere.

42. Declarat concilium, quod uno coniugum decedente, omnia bona, utriusque debitis subductis, veniant in testamento computanda, & de dote aut ejus parte non soluta tempore mortis videant ordinarii, item de dote alienata veniant dividenda, inter alia bona concilium remittit.

43. Declarat concilium, clericos simplices non esse admittendos loco canonicorum aut prælatorum ad servitium divinum.

44. Declarat concilium, quod laici, qui in causis suorum amicorum clericorum insurgentes bella, & litigia generant, unde homicidia & plura mala insurgunt, ipso facto excommunicationem incurrunt, nisi ordinariorum suorum consensus prius ad id intervenerit.

45. Declarat concilium, antiquas ecclesias, ecclesiolas in possessione immunitatis existentes, & quæ habent insignia sanctitatis, immunitate gaudere ecclesiastica debere, & quod episcopi pro illis exequi debeant, nisi cum eis placuerint, pensatis omnibus rei circumstantiis aut causis.

46. Declarat concilium, & perpetuo reprobat exactiones laicorum, & nefandas consuetudines, quas in terris ecclesiasticis exercent.

A 47. Mandat concilium, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & beneficiorum privationis, & nihilominus declarat, quoties archiepiscopum vel episcopum per laicos aut alios capi contingit, totam provinciam, in qua capiuntur, ecclesiastico suppositam fuisse interdicto, totamque dioecesin, in qua inferior prælatus aut sacerdos, decanatum, in quo simplex clericus; & in illis ad minus officiis, necessitatis temporibus exceptis, omnino esse cessandum, captura hujusmodi durante.

48. Statuit concilium & declarat, laicos signantes blada clericorum, necessitatem illis ponentes, aut impedientes, ne clerici de illis disponant ad placitum, dicentes; de-B cimas dominii ipsorum ipsis præteritis vendi et dari debere, ipso facto fore excommunicatos, et interdictos, cum suis locis et hominibus.

49. Mandat concilium, quod de cœtero per ordinarios nulla unio fiat simplicibus beneficiis, aut præbendis de beneficiis, curatis, aut dignitatibus ad aliquorum instantiam, maxime nobilium et juvenum personarum; & si contra hoc fecerint, concilium declarat totum nullum.

50. Statuit concilium, quod ultra numerum solitum canonici non recipiantur, neque vocales canonici in ecclesia admittantur ultra numerum sex canonicorum com-C putatis jam receptis.

51. Statuit et mandat concilium, quod ordinarii non committant causas nisi discretis ac juris peritis, sub poena nullitatis processus, neque imperitos recipiant ad canonicatus et dignitates.

52. Declarat concilium, quod clerici medium facientes infirmis beneficiorum, ut laici fructus percipiant, sunt ipso facto excommunicati, cum in hoc antiquo statuto fraus committitur, quæ non debet patrocinari, & firmas ipsas ipso jure non teneri.

53. Sacrum concilium inhibet magistris, sub poena excommunicationis, quod nullos D nobiles, aut alios ad suam lecturam admittant, de quibus non est spes, quod in ecclesia Dei profecerint.

54. Declarat concilium, quod clerici nomine laicorum appellantes, aut consilium eis dantes, contra executionem ordinariorum et causam ecclesiæ, sunt ipso facto excommunicati, appellationes illas esse frivolas et inanes, quibus omnino obstantibus fiat executio contra illos, prout prius est præscriptum, qui pro laicis et contra personas ecclesiasticas advocare, et contendere præsumunt.

55. Statuit concilium, quod laici juxta ecclesiam ædificantes, si contra prohibitio-E nem curatorum quicquid damni exinde ecclesiis contingat, per incendium, aut alia via, tam ipsi ædificantes, quam etiam exercitus de omni danno teneantur, et ipsorum quivis in solidum.

56. Declarat concilium, quod decimæ, quæ in plerisque locis imagini, ac ad uberiorem declarationem aliisque sanctis miraculorum suorum intuitu de diversis locis & provinciis offerentur, inter rectorem & vica-

ANNO CHRISTI 1453.

carium æqualiter dividendæ, salva canonica præscriptione.

57. Declarat concilium, omnes eos, qui impediunt confugientes ad unitatem ecclesiæ libere transire, esculenta & proculenta ad eos devenire ipso facto fore excommunicatos & interdictos.

58. Declarat concilium, ecclesiam quibuscunque ab intestato decedentibus executores nomine ecclesiæ illis posse deputare, ac hoc impedientes ipso facto fuisse excommunicatos.

59. Declarat concilium, non esse credendum executoribus fingentibus plura debita defunctorum, nisi quatenus id legitime docuerint.

60. Declarat concilium, ordinarios compellere posse laicos ad pacem & treugam observandam.

61. Declarat concilium, mendicantes singulos suis limitibus in eorum quæstu contentari.

62. Declarat concilium non esse credendum resignationibus episcoporum, nisi sigillum resignantis una cum sigillo capituli ejusdem ecclesiæ hujusmodi resignationi fuerit appositum, & subscriptione quatuor de capitulo & duorum notariorum muniatur.

63. Declarat concilium, decimas casei & lactis simul non debere solvi, & ecclesia tum eligere potest lac aut caseum, cum caseus factus sit.

64. Declarat concilium, collationes simplicibus personis factas, & idiotis, ipso jure fore nullas literas, & alia inde secuta.

65. Declarat concilium, quod nullus vicarius potest deservire per alium sine licentia ordinariorum, ac beneficiatos non dicentes horas canonicas, ipso facto fore privatos, & ferentes arma ad quadraginta solidos puniendos, toties quoties.

66. Mandat concilium, sub poena privationis beneficiorum ipso facto, quod clerici & ecclesiarum prælati pensiones & stipendia laicis non concedant, vel fructus beneficiorum suorum illis assignent, sub poena eadem, & recipientes laicos ipso facto fore privatos.

67. Statuit concilium, ob reverentiam sacramentorum, vid. eucharistiæ, & extremæ unctionis, quod ecclesiarum curati talia ministrantes alba induti, & campana præcedenti in firmam accedant; si extet in propinquo, saltem infra domum ad Christi fidelium devotionem excitand. & hæc omnia sub poena observent; campana tamen semper præcedat eucharistiam.

68. Statuit hoc præsens concilium, quod clerici, maxime in sacris ordinibus constituti, nec non ecclesiarum prælati, rectores, & vicarii suas suspectas personas infamiam generantes in clero & populo, extra curam & curiam reiiciant etiam post publicationem præsentis statuti infra 28. dierum spatium, sine spe recuperationis earum sub poena privationis beneficiorum, & dignitatis, inhabilitatis & infamiæ ipso facto: quod quidem statutum locorum ordinarii executioni demandare non negligant, sub poena XX. sol. metropolitano in cursu suæ visitationis applicandorum, de propriis episcoporum desuper negligentium.

A 69. Declarat concilium sacrum, quod ecclesiæ parochiales mundæ sint & immaculatæ, nullaque ædificatio fiet in ecclesiis ipsis, aut earum coemeteriis, nulla flagellatoria laicorum ibidem fient contra voluntatem episcoporum, vel aliorum ecclesiis præsidentium, ac coemeteria ipsa muris claudantur, in expensis populorum, sub poena excommunicationis & interdicti ipso facto, & ædificata hactenus ibidem omnino expellantur infra viginti dies post requisitionem desuper factam, & inde cedant omnino ecclesiis & earum personis.

70. Declarat sacrum concilium, standum esse antiquis libris & rotulis ecclesiæ circa jura ecclesiæ, census & reditus, quoties-B cunque quæstio oritur desuper inter ecclesiam & subditum suum, vel aliud, etiamsi libri ipsi recentes sint, dummodo per ipsum prælatum, qui nomine ecclesiæ agat scripti non sunt vel inventi.

71. Statuit concilium, quod clerici non recipiant filios nobilium ad nutriend. sub pœna XL. sol. ordinariis applicandorum, toties quoties, nisi de eorum licentia speciali.

72. Declarat concilium, de omni lucro decimas fore persolvendas, necessariis prius expensis deductis.

73. Declarat concilium, quod clerici beneficiati decimas solvere tenentur in loco C beneficii, vagabundi in loco studii, ac domicilium habentes in loco domicilii.

74. Declarat concilium, laicos non posse possidere ecclesiasticos fructus jure hæreditario, etiamsi antecessores sui hujusmodi fructus per quatuor annos, & ultra possidebant.

75. Declarat concilium, decimas molendinorum gurgitum fore solvendas, salva prima fabrica eorundem; & damnat concilium contrariam consuetudinem.

76. Declarat concilium in majoribus causis matrimonialibus summam viginti solidorum non esse excedend. in minoribus vero taxent ordinarii; & aliter agentes excom-D municentur.

77. Mandat concilium ordinariis, & suis officialibus sub pœna mortalis peccati, quoties fuerint remissi, quod exequantur cum effectu antiqua statuta edita contra prælatos & ecclesiarum curatos competentem habitum non deferentes, ab habitu laicorum omnino diversum, tunicam, vid. gascomarcon cum honesto bireto, & aliis ordini clericatus congruentibus, quæ pœna imposita talis est; vid. unum „ noble„ quoties in habitu contrario reperiantur, cum perditione vestium sic habitarum ordinario seu officiali visitanti.

78. Declarat sacrum concilium antiquam E consuetudinem provinciæ Cashellensis circa Heriatam episcoporum, & aliorum prælatorum, necnon & antiqua statuta desuper edita inviolabiliter, fore observanda, vid. meliorem annulum, ciphum, sellam, vel portiforium archiepiscopo & episcopo fore persolvenda.

79. Declarat concilium fructus primi anni executoribus deberi a die obitus beneficiati usque ad annum, salvis contrariis consuetudinibus.

80.

ANNO CHRISTI 1453.

80. Sacrum concilium declarat, quod omnes pauperes seculo abrenunciantes, ac in locis sacris degentes, in libris ecclesiæ registrentur, ac vitæ approbatæ sint & singulis annis libram ceræ aut ultra, juxta qualitatem personarum aut locorum suorum, ecclesiæ cathedrali humiliter persolvant, congruum habitum suæ paupertati deferentes, earum parochiales ecclesias & cœmeteria peragrare faciant, cruces altas juxta eorum habitacula construant, & habeant in altum erectas sub pœna perditionis privilegii ipsorum & libertatis, cum ad mandatum superiorum requisiti fuerint, & negligentes.

81. Statuit & declarat concilium, quod nulli prælati, aut ecclesiarum curati, quæstores vel alii, vigore alicujus executionis aut privilegii deinceps audiant confessiones latronum, furum, & sacrilegorum, seu bona quorumcumque fidelium scienter detinentium usque ad restitutionem condignam, si ad hoc potentes existant; curati vero aliter facientes toties, quoties convicti fuerint, dimidiam marcam ordinario persolvant, aut suo officiali de hoc inquirenti. Qui autem occasione prædicta semel in anno confessi non fuerint, & minime communicaverint, ecclesiastica careant sepultura.

82. Declarat sacrum concilium & determinat, juxta sanctorum patrum decreta, quod omnes & singuli clerici, prælati, laici, & domini temporales, qui bona episcoporum ante vel post mortem invaserint, quæ futuris successoribus reservari, & in ecclesiarum utilitatem converti debuerint, ipso facto excommunicati, anathematizati, & maledicti existant perpetuo, usque ad satisfactionem condignam; neque eis in præmissis valeat ulla simplex remissio ad salutem, & per singulos curatos ecclesiarum tales publice excommunicati & sacrilegi denuncientur, in omni generali executione, saltem quater in anno, sub pœnis prædictis, aut interdicti maneant cum earum terris & familiaribus.

83. Mandat concilium, quod singuli curati, & ecclesiarum prælati, quoties per eorum superiores citati fuerint ad dies synodales vel convocationem, alias albis induantur, & more clericali conveniant, sicque se habeant quando stando & redeundo, sub pœna XL. den. episcopo solvendorum toties, quoties contrarium actum fecerint.

84. Declarat sacrum concilium, quod porticus ecclesiæ gaudet eadem immunitate cum ecclesia ipsa, quoad immunitatem consequendam ipsis ad eam confugientibus necessitatis tempore, etiamsi porticus ille consecratus non sit, sed annexus locis sacris, dummodo non fiat in illis continua residentia.

85. Statuit & declarat concilium, quod quicunque prælatus, rector, clericus, vel vicarius judices deligant, vel eorum adversarios clericos capiant, vel ab aliis capi faciant vel arrestari, totum suum jus in ipsis beneficiis & causam ipsam perdant eorumque absolutio sedi apostolicæ reservatur, ac pacta & juramenta quæcunque præstita ab hujusmodi captis de jure non esse obligatoria, sed concilium remittet eadem.

86. Statuit concilium, quod in civitatibus & locis, in quibus cantus habetur, & chorus regitur, nulli ad aliquas prælaturas nisi cantores admittantur, salvo privilegio speciali sedis apostolicæ.

87. Statuit & declarat concilium, quod ordinarii non absolvant excommunicatos absque consensu partium, & sine sufficiente cautione, & si contrarium fecerint, non tenet absolutio.

88. Declarat concilium, quod clerici gaudent privilegiis clericalibus in immunitatibus & terris patronalibus liberis; in terris non tributariis, quoad sua bona privilegio gaudent tantummodo.

89. Declarat concilium, quod clausulæ generales apponi solitæ in literis apostolicis, vid. a quibuscunque excommunicationis, suspensionis, &c. solummodo extenduntur ad specificata, literasque ipsas sic tacite impetratas ipso facto fore nullas, cum omnibus inde secutis.

90. Statuit concilium, quod nullus sub pœna excommunicationis sententiæ porrigat aliquam supplicationem diffinitivam, nisi exprimat suum nomen, & eandem prosequatur in forma.

91. Statuit concilium formam cum modis observari debere in excommunicatione ferenda, nisi delictum est notorium & manifestum.

92. Declarat concilium quotidiana vestimenta ecclesiæ persolvi debere ab omnibus defunctis, & hoc indifferenter tam ab Anglicis, quam ab Hibernicis.

93. Declarat concilium animalia clericorum reperta in terris desertis ad damna tantummodo esse obligata, etiamsi terræ ipsæ oneribus secularibus astringantur, sub omnibus pœnis ecclesiasticis.

94 Declarat concilium, quod rectores & vicarii debent reparare cancellum, parochiani navem, quantum suppetant facultates ecclesiæ.

95. Statutum concilii revocat omnes translationes curiæ in ecclesias cathedrales jam factas sub annua pensione, & ligat manus ordinariorum, quod talia iterato non fiant sub pœna nullitatis ipso facto.

96. Declarat concilium, quod de consensu episcopi, decani, & capituli potest fieri divisio fructuum alicujus pinguis beneficii ad ecclesiam exilem & pauperem, pro divini cultus augmentatione.

97. Statuit concilium, omnes in excommunicatione per annum indurat. anno elapso privatos suis beneficiis, inhabiles & incapaces.

98. Declarat concilium per omnes quæstores de omni lucro exinde acquisito ecclesiæ parochiali, in qua habent domicilia, & ecclesiastica percipiunt sacramenta, decimas esse persolvendas.

99. Declarat concilium, quod cum in beneficiis taxatis hæredes defunctorum eligere habent taxam, vel residuum infra mensem, hoc de taxa capitali intelligi debet non de alia.

ANNO CHRISTI 1453.

100. Declarat concilium, quod fures, & latrones & alii confugientes ad ecclesiasticam immunitatem, non gaudent privilgio usque ad satisfactionem in primo delicto & sacrilegio, de quo alias convicti sint vel confessi.

101. Mandat concilium, sub pœna interesse partis, tam episcopis, quam aliis inferioribus, & ecclesiarum prælatis & curatis, quod in absentia partis neminem absolvant, satisfactione non præmissa, vel idonea cautione, de qua pars se expresserit contenta.

102. Item, quod ordinarii literas eis directas sub eadem pœna simpliciter exequantur.

103. Declarat concilium obsidem ecclesiæ fore restituendum, facta eidem emenda de injuria, & habita restitutione, præstita tum per obsidem idonea cautione, quod stabit juri insuper actione civili coram suo judice competenti, tunc ipsum debet ecclesia liberare & decernere.

104. Irritat concilium collationes per metropolitanum ante probationem devolutionis factas, & declarat concilium standum esse juramento episcoporum, circa eorum scientiam in vacatione beneficiorum suarum diæcesium, dummodo ignorantia non sit crassa, vel supina.

105. Declarat concilium, quod forma conquestus non extenditur ad processum judicialem, qui in rem transit judicatam.

106. Declarat concilium in translatione prolis non esse credendum matri.

107. Inhibet concilium aliquem quæstum fieri diebus solemnibus ante solutionem oblationum, & aliorum jurium ecclesiæ, sub pœna XL. denar. toties quoties.

108. Declarat concilium, quod lucrum contingens ex negotiatione, quæ in jure non debet compensari, & quicquid excedit sortem principalem, est usura.

109. Declarat concilium laicos, qui se intromittant de fructibus ecclesiæ vacandis percipiendis, & si in illa jus habeant patronatus, excommunicationis sententiam ipso facto incurrisse, eorumque dominium ecclesiastico subjacere interdicto.

110. Declarat sacrum concilium, quod omnimoda jurisdictio ordinaria, ad Archiepiscopum spectare dignoscitur in diœcesi suffraganeorum suorum, si hoc eidem consuetudo attribuit: sede episcopali vacante.

111. Declarat concilium, quod accedens ad curiam Romanam pro suis expeditionibus, gaudere debet privilegio itinerantium, fraude & dolo cessantibus.

112. Declarat concilium, quod celebrantes, & celebrari auctorizantes contra sententias & censuras ordinariorum, ipso facto sunt excommunicati, irregulares, ac ratione contemptus per sedem apostolicam solummodo venient absolvendi.

113. Statuit sacrum concilium, quod Christi fideles sub pœna peccati mortalis non accedant ad prædicationem alicujus fratris, nisi prius per loci ordinarium admissus fuerit; ac concilium inhibet fratribus hujusmodi, quod non nisi admissi prædicare præsumant, sub pœna subtractionis quæstus per diœcesim ipsam.

114. Declarat concilium, quod privilegium fratrum de decimis hortorum percipiendis, quos noviter infra parochiam aliorum construunt & colunt, non debent ad novalia extendi, nisi ex forma privilegii contrarium in specie apparet.

115. Declarat concilium, quod ubicunque metropolitanus & suffraganeus de aliquo beneficiorum sedi apostolicæ reservato disponunt; collatio ordinarii debet prævalere, donec de hujusmodi beneficio per sedem ipsam provisum fuerit, infra tamen tempus juris eidem sedi etiam limitatum.

116. Declarat concilium, quod cum quis literas impetrat contra incumbentem propter non promotionem ejusdem, scilicet duobus beneficiis curatis, potest is providere de beneficio, in quo probavit non promotionem, licet in altero probando defecerit impetrans.

117. Statuit concilium, quod quoties nuncii, præcones, aut familiares episcoporum in rixis aut contentionibus casu aliquo interficiantur, quod tantum debetur episcopis ratione interesse, quantum rationi & genti ipsius interfecti pro redemptione sanguinis ejusdem.

118. Mandat sacrum concilium omnibus ecclesiarum prælatis, vicariis, & cappellanis, quod infra mensem post publicationem hujus statuti omnes suas suspectas personas, licet etiam aliis viris maritatas, ab omni cura & curia ipsorum sine spe reversionis omnino rejiciant sub pœna privationis ab omni officio & beneficio ipso facto.

119. Declarat concilium, quod ordinarii locorum, in negligentia religiosorum non præsentantium idoneas personas ad ecclesias ipsorum curatos, de hujusmodi ecclesiis & beneficiis, tanquam de jure vacantibus possunt libere disponere, & in illis perpetuos vicarios instituere.

120. Statuit sacrum concilium clerum & capitulum civitatis & diœces. Waterfordien. ac prælatos ecclesiarum, qui secundum consuetudinem provinciæ Cashellensis fructus primi anni, ratione collationis eis factæ, ordinariis solvere renuunt, per totum concilium fore reformandos, juxta morem & consuetudinem aliarum diœcesum, & (ad) hujusmodi annatam humiliter persolvend. compellendos.

121. Statuit concilium, quod ubi rector alicujus ecclesiæ personaliter non residet in eadem, vicarius ibidem residens, & animarum curam gerens habeat, & in suos usus convertat terras ecclesiasticas pro parte rectoris non residentis, reddendo exinde ipsi rectori omnia reddenda; ac rectores ipsi, contrarium exercentes, per vicarios locorum excommunicentur auctoritate præsentis concilii & Statuti.

CAL-

Anno Christi 1455. 1458. 1459.

Anno Christi 1455. 1458. 1459.

CALLISTUS PAPA III.

Sedit ab anno 1455. usque ad annum 1458.

PIUS PAPA II.

Sedit ab anno 1458. usque ad 1464.

AD MANTUANUM CONCILIUM

Pro decernenda in Turcas expeditione

Coram Pio II. pontifice, anno 1459. habitum

ADDITIO.

INdictum Mantuam seu concilium, seu principum coetum nec praetermisit Labbeus, nec rerum in eo gestarum partem modicam exhibuit. Sunt tamen ejus concilii seu conventus nonnulla quæ meum istud supplementum desiderant. Ac inter prima hic a me dandæ sunt allocutiones Pontificis ad singulorum principum legatos, prout quisque primum veniens in ejus conspectum admittebatur, coetui adjungendus. Aureas hasce oratiunculas vetus M. S. codex Felini in pluteo bibliothecæ Cathedralis ecclesiæ Lucensis huc usque sepultas tenuit; me primum eruente thesaurus iste publicæ utilitati palam est expositus. Quanquam, ne quid dissimulem, oratiuncula illa Pii, ad collectos patres in ipso conventus exordio dicta, totidem verbis legitur inserta in opusculo Leodrisii Cribelli de expeditione Pii II. in Turcas, quod a Muratorio vulgatum extat Rer. Ital. to. XIX. Adjeci orationem in fine diætæ Mantuanæ, quæ cum & in MS. Codice Lucensi Orationes Pii II. continente desideraretur, exploratumque haberem superesse in MS. Codice Ambrosianæ Mediolanensis bibliothecæ, Cl. Saxium supremum ejus curatorem rogavi, ut pro ea qua fuit semper in me humanitate, transcribendam mihi curaret, quod & præstitit vir non scientia magis quam in promovendis literatorum studiis conspicuus; ex cujus proinde beneficio hic datur. Supersunt consultationes illæ, quas ex altero Feliniano codice addo; ac de iis quidem paulo diligentior commentatio præmittenda est.

Inter multa quæ anhelantem in Turcicam expeditionem pontificem retardatura timebantur, illud erat profecto de affecta ejus ætate, & valetudine, necnon de itineris difficultate (ipse enim per se una cum exercitu ire meditabatur) consideratio. Quid si pontifex in expeditione decessisset? Num Romæ vel alibi successoris electio præstanda? Novusne pontifex legibus quibusdam adstringendus erat? (querebantur enim de Pio cardinales, quod dispotice nimis imperaret). Quæ insuper Romanæ curiæ forma absente pontifice? Prius omnia rite discutienda ac determinanda erant, ne quid turbarum res improvisa afferret. Eo consilio scriptum istud ab authore suo, quisquis tandem ille fuerit, adornatum est, cui forte in fine accesserunt leges ipsæ a Pio pro rebus præsentibus, & futuris, si quid accidisset, opportune componendis. An vero statuta hæc sint in ipso Mantuano conventu, in quo cætera omnia expedita, versor ambiguus. Cum tamen in Feliniano codice proxima hisce succedat bulla Pii contra appellationes a pontifice ad concilium, quam datam in eo Mantuano conventu novimus; hac inductus conjectura, hæc omnia inter cætera hujus Mantuani conventus documenta refero. Quanquam fateor supplicem illum libellum Romani populi exhibitum pontifici Mantuanam hanc profectionem præcessisse, cum Pio conferre se meditanti ad locum nondum certo definitum pro habendo Principum conventu porrectus fuerit, ut ex ipsa ejus lectione intelligimus. Est vero scriptum istud totius hujus tractationis postremum.

AD

ANNO CHRISTI 1459.

PII II. PONT. MAX.

In conventu Mantuano Adlocutiones.

Edita in Opusc. Leodrisii Cribel. de exped. Pii II. in Turcas. Hic datur ex MS. Cod. Lucensi.

MAgna pars vestrum, venerabiles fratres, ac dilecti filii, dum Romæ adhuc ageremus aliunde causas intellexit, propter quas in hac urbe Mantuana christianorum regum & populorum conventum indiximus, easdem nunc omnes a venerabili fratre nostro episcopo Coronensi, qui publice peroravit, plenius intellexistis. Publica nos traxit necessitas, utinam utilitas sequatur, quam speravimus. Pauci adhuc venerunt ex his qui vocati sunt. Ita natura *compertum* est. Non est hominibus ea publici boni cura, quæ privati. Omnes quæ sunt sua diligenter *quærunt*, pauci quæ Jesu Christi. Non tamen abjicienda spes est. Jactemus cogitatum nostrum in Domino, & ipse nos enutriet. Hoc opus Dei est quod coepimus; opem ejusdem devotissime imploremus; non deerit invocantibus se divina miseratio. Si non assunt quos vocavimus, dolemus quidem; at tempus adest, venire adhuc possunt, & venient, ut in Domino Deo nostro piissimo confidimus. Expectandum est donec sciamus quæ tandem sit regum & populorum Christi cultorum cogitatio atque sententia. Si venerint qui rebus gerendis consilio, & auxilio esse possunt, prosequemur alacri & magno animo coeptum negotium; nec ambigimus, quin, opirulante divina pietate, Christianam religionem ab hostili vexatione magnifice defendamus. Sin minus, quod magni Dei bonitas avertat, intelligent omnes potestatem nobis bene gerendæ rei non voluntatem defuisse. Vos interea monitos atque oratos volumus, ne tædeat in hoc loco moram trahere, & si quæ sunt incommoditates æquo animo perferre. Nam cum sitis sal terræ, & lucerna supra candelabrum posita, condimentum omnibus esse debetis ad bene *agendum*, & cunctis lumen ad *veritatem* præbere: qui sunt in domo Dei, idest in ecclesia D. N. Jesu Christi, apostoli Dei sua corpora tradiderunt, et animas suas posuere, ut secundum Christi evangelium salutaremque legem huic mundo prædicarent, atque insererent & nos pro suscepta majorum fide atque religione tutanda aut labores vitabimus aut sumptus? Imitemur eos quorum tenemus locum, nec gravemur pecunias, rem vilem, exponere, qui pro Christi nomine tenemur sanguinem effundere. Nos certe huc venimus nullam privatam ob causam, nullum quærimus proprium emolumentum; ut ab initio diximus, salus reipublicæ nos traxit. Venimus non sine gravibus incommodis, & periculis terrarum ecclesiæ, neque sine offensione nostri corporis. Si qui adsunt legati principum, aut civitatum ad res gerendas mandatum habentes, audiemus eos, & cum eis conferemus; nos nullam viam adhuc suscepimus, neque hunc aut illum procedendi modum aggressi sumus. Libet omnium audire consilia, res diligenti examine discutere, & quod majori & saniori parti placuerit, id prosequi Si reperiemus principes ad rem hanc, idest ad defensionem Christianæ religionis intentos, invenient & ipsi Romanum præsulem pro communi utilitate ardentissimum. Quicquid nostrarum virium erit ad hoc salutare opus conferemus: nec sumptus fugiemus, neque labores. His nunc paucis contenti sumus, alio tempore cum plures aderint, pluribus *utemur*.

Edit. *comparatum*.

Ed. *sua quærunt*.

Ed. *gerendum*.

Ed. *ad virtutem*.

Ed. *agemus*.

ORATORIBUS DUCIS SABAUDIÆ

in Conventu Mantuano.

QUamvis non sine magna causa, oratores Sabaudienses, adventum *nostrum* in hanc usque diem fuisse dilatum arbitramur, fatemur tamen, incusavimus sæpe numero principem vestrum, & alios, qui nondum misere legatos suos in tanta necessitate reipublicæ Christianæ. Audiunt omnes, vident, palpant evangelium Christi pessum ire; nec tamen de remedio cogitant; omnes ignoscunt & nemo succurrit: expectare periculum quam vitare malunt. Pudet dicere, dicendum est tamen. Longe major est Turcis, Saracenisque suæ superstitionis propagandæ, quam nobis sacratissimæ religionis nostræ tuendæ diligentia. Illi, si usquam vexantur, socii præsto adsunt, & turmatim occurrentes, hostes expellunt, nos Græcos, Albanos, Rascianos, Valachos, Hungaros in mediis discriminibus sine ullo subsidio relinquimus. Sed hic sumus, ut de communi tandem salute cogitemus. Venistis vos, Sabaudienses, venerunt & alii complures. Quisque pro sua virili magnifice se offert: si respondebunt verbis facta, non carebit, magnificis adjutoribus Christiana religio. Hoc opus, hic labor est. Stat Deus contra quemque vocitans. Si ego pater, ubi amor? Si ego dominus, ubi timor? Sunt plurimi qui Deum labiis honorant, corde autem ab eo longe discesserunt; sed nihil fictum stabile, nihil simulatum potest esse diutinum. Quæ fiunt in veritate, & veniunt ex corde perfecto non timent casum; fundata enim sunt supra firmam petram, idest super veritatem, quæ Christus est. *Petra autem erat Christus*, inquit apostolus. Verba vestra, auditores Sabaudienses, arbitramur ex puro corde deprompta esse, et talem esse principis vestri animum, qualem expressistis. Expectamus nunc, ut magnificis sponsionibus vestris magnifica facta respondeant, cujus rei & nobilitas, & pietas & religio vestri principis spem nobis quodam modo certam præbent. Ad reliqua per vos dicta alia hora, & alio loco respondebimus.

f. *vestrum*.

AD EOSDEM

in eodem Conventu.

SAtisfacit abunde nobis dilectus filius nobil vir Ludovicus Sabaudiæ dux, qui cum per valetudinem huc accedere non posset, charissimum filium suum, nobile pignus, egregium adolescentem, & vos præstantes oratores ad consulendum reipublicæ Chri-

ANNO CHRISTI 1459.

Christianæ transmisit. Videmus læto vultu, & alacri animo. Idem faciunt venerabiles &c. Idem tota concio. Verba vestra doctrinæ & sapientiæ plena fuerunt. Videmini a sapiente principe missi; magna ex dictis vestris documenta recepimus, quæ vobiscum & cum cæteris, qui ad hanc rem vocati sunt conabimur persequi. Magnificas oblationes vestras laudamus & amplectimur; dignæ sunt quas Sabaudiensis domus efficiat, quæ regium & imperatorium sanguinem per se ferens, non potest nisi magna & regia polliceri. Dignus est princeps Sabaudiensis quem cuncti ament; maxime vero apostolica sedes; quod quidem, vita comite, a nobis non negligetur.

AD ORATORES IMPERIALES.

EXposcebat haud dubie res, quæ hoc in conventu geritur, imperatoriæ majestatis præsentia; siquidem fides ipsa catholica & orthodoxa tuenda proponitur, cujus protectio ad eum pertinet, qui gladium portat ad vindictam malorum, laudem vero bonorum; sed non tulerunt tempora & rerum conditiones Cæsarem ex patria sua recedere. Ideo vos missi estis, præstantissimi & insignes oratores, non equidem indigni, qui tanto in consessu vices Cæsareas impleatis, sive dignitates vestras, sive præcipuas dotes metimur. Novimus jampridem quemque vestrum, & singulari benivolentia prosequuti sumus cum in minoribus ageremus. Gratias Cæsari agimus qui vos misit, nobis ex omni parte charos acceptosque. Non attingemus cunctas orationis vestræ partes; præteribimus laudes nobis attributas, quæ conscium suæ parvitatis pectus nihil extollunt. Præteribimus alia multa sapienter, & ornatissime dicta. Duo tamen non possumus non refricare; alterum est in Turcos de bello gerendo; alterum de laude Cæsaris. In Turcos sumenda esse arma omnes fatentur; at quibus potissimum hominibus hoc ipsum incumbat, nemo dicit. Dicemus hoc nos; si non ornate, at libere & vere; nec putamus nos quemquam offensuros veritatem dicentes, quamvis in proverbio est: obsequium amicos, veritas odium parit. Quippe cogitantibus nobis sæpenumero cui potissimum nationi contra Turcos expeditio debeatur, quamvis nemo Christianus immunis esse debeat; quatuor tamen causæ occurrunt, quæ nationi Germanicæ hoc belli onus, sive honorem ipsis demandant. Prima est necessitas; secunda auctoritas est; tertia facultas; quartam invitatio majoris vicinitatis, quæ vobis cum Turcis est; *duo facit*; nam & timere nos cogit, ne superatis Hungaris, qui medii sunt inter vos & illos, res vestræ pereant. Est enim planum iter, & facultatem præbet ducendi copias in hostes; per Danubium enim a minori usque in superiorem, & inferiorem Misiam, quam Turci possident, milites vestros navibus transvehere potestis. Et ratione igitur imperii vestri tuendi, & ratione propinquitatis & facilitatis conveniendi cum hoste primæ belli partes in Turcos ad Germanos pertinent. Is enim primus ad restinguendum ignem exurgere debet, quem propria incen-

Sic.

A dia tangunt. Succedit loco secundo auctoritas & dignitas nationis; nam cum imperialis gloriæ culmen apud vos sit; cujus est ecclesiam Dei protegere, fidem defendere, religionem augere; quis non intelliget ejus belli, quod pro fide tuenda suscipitur, eos duces, eos vexilliferos, eos imperatores esse debere, apud quos est insigne victricis aquilæ, & nunquam violanda majestas? His conjungitur facultas belli gerendi; neque enim inerme vobis imperium, aut regnum pauper. Longe lateque patet Theutonica natio, dives agris, armis, equis, viris, & inexhaustis argenti metallis opulenta; & ubi nam gentium nobiliores, aut potentiores familiæ, quam in Germania? ubi splendidiores, ditiores, munitiores urbes? B ubi ferocior populus, ubi juventus belli cupidior, ubi robustiores milites, ubi duces prudentiores? semper armata Germania est, semper indomita, semper victrix; aptissima profecto quæ Turcorum ferociæ opponatur. Quod ultimo loco magnopere suadent, & invitant exempla majorum, qui res clarissimas pro Christi nomine gesserunt. Namque cum nobilissimi sitis, majores vestros imitari deberis, Carolos, Pipinos, Henricos, Ottones, Fridericos, Conrados, qui non solum Germanias, Gallias, atque Hispanias; sed Hungariam, Græciam, atque Asiam victoribus cum exercitibus percurrerunt. Quod si alii non essent, unus C vos excitare, & commovere satis deberet victor ille ac triumphator Carolus, qui ob magnitudinem rerum gestarum magni cognomen adeptus est. Vester ille, vester Theutonicus fuit, & sua gloria vestra est. Nec propter hoc clarissimis Franciæ regibus quicquam detraximus; sua cuique servata laus est. Illi ex Carolo orti sunt, vos Carolum genuistis. Unus igitur Carolus & Francos & Germanos commovere debet: Agite igitur Theutones, expergiscimini, sumite animum, excutite periculum quod ante omnes vestræ imminet nationi. Cumque facile copias vestras in hostes ducere possitis, nec vobis desunt robustissimi, & D munitissimi exercitus, & dignitas imperii quod tenetis hoc expostulet, & progenitorum vestrorum ingentia facta vos invitent. Audete tandem, & quod inter vos sæpe cogitatum tractatumque est, in opus educite. Nihil habet natura vestra majus, quam ut possitis; nihil melius, quam ut velitis christianæ reipublicæ cum honore Dei & vestro consulere, & prodesse quamplurimis, quod in hoc bello contra Turcos gerendo facile præstare potestis. Nec plura de prima parte. De secunda, hoc est de virtute Friderici Cæsaris paucissima subiungemus. Non quod ipsi diminute loquuti sitis; sed quod indigna res fuerit in ejus laudes E nos silere. Qui cum celebrari ab omnibus debeat; præcipue tamen præconia nostra meretur Fridericus imperator. Judicio nostro felix est: nam Deum timet, diligit, & colit, & potestatem suam maxime ad Dei cultum dilatandum exercet; juste imperat, tarde judicat, facile ignoscit, vindictam ex malefactoribus pro necessitate reipublicæ tuendæ, non pro saturandis inimicitiarum odiis exercet; veniam, non ad impuni-

ANNO CHRISTI 1459.

punitatem iniquitatis, ſed ad ſpem correctionis indulget. Si quid aſpere cogitur aliquando decernere; miſericordiæ lenitate, & eleemoſinarum largitate compenſat. Luxuria tanto in eo caſtigatior eſt, quanto poſſet eſſe liberior; mavult cupiditatibus ſuis, quam quibuslibet gentibus imperare. Inter linguas ſublimiter honorantium, & obſequia nimis humiliter ſalutantium non extollitur; ſed hominem ſe eſſe meminit. Pro peccatis ſuis ſacrificia Deo ſuo immolare non negligit; in omnes benignus & clemens. Qui cum talis ſit, non veremur Auguſtini teſtimonio felicem appellare in hac vita per ſpem, & in alia re ipſa futurum.

AD ALBERTUM MARCHIONEM BRANDEBURGENSEM.

ADveniſſe te citius, dilectiſſime fili, & optaviſſemus quidem, & rebus gerendis noſtro judicio non parum conduxiſſet; ſed curaſti ne bellum civile inter Alemannos exoriretur: non minus reipublicæ profuiſti, quam ſi hic affuiſſes. Veniſti tamen modo, & omnes difficultates ſuperaſti; nulla te potuerunt impedire impedimenta, quominus deſiderio noſtro ſatisfaceres. Neque fluminibus, neque montibus vera charitas retineri poteſt. Et præſentia tua, & verbis tuis mirum in modum nos recreas. Probamus quæ tuo nomine dicta ſunt, & conſilia tua non aliter quam viri prudentis, & qui multa viderit & probaverit, amplectenda eſſe ducimus, de quibus tecum ſeorſum agemus. Verum quia natio Germanica, ex qua tu ortus es, inclita & potens in expeditionem contra Turcos obeundam duo & XL. millia pugnatorum Chriſtianæ religioni pollicita eſt, ut hoc fiat, quod promiſſum eſt duo neceſſaria eſſe videmus. Unum, ut pax Norimbergæ proximo anno compoſita, ſtabilis ſit, & nihil novi diſſidii ſuboriri ſinat; neque enim aliter educi exercitus poſſet. Alterum, ut ad cogendas copias ingens ſtudium, & diligentia ſolers adhibeatur. Utrumque in te ſitum eſt; ſi voles, pacata erunt omnia, nec deerit validus contra Turcos exercitus, ubi tua ſolertia incubuerit. Novimus ſtudium & diligentiam tuam; omnia fiunt quamvis difficillima, ubi tuum animum intenderis. Age igitur, erige mentem, & his te rebus accinge, quæ te poſſunt beatum & immortalem reddere. Multa hactenus bella geſſiſti; in Franconia, quæ tibi patria eſt; in Miſna; in Saxonia; in Bohemia; in Sleſia; in Polonia; in Hungaria; in Auſtria; in Bavaria; in Suevia: nulla regio in Germania eſt tui non plena ſudoris; a teneris (ut ajunt) unguiculis verſatus in armis, adeo clarum geſſiſti militem, & dein ducem, ut non ab re Theutonicum te Achillem quidam nominaverunt. Tuliſti ſæpe optima ex hoſte ſpolia; ſæpe vallum, ſæpe murum primus hoſtilem aſcendiſti; erexiſti pluribus in locis victoriarum trophæa, & ex manibus hoſtium tua templa ditaſti. Si cujuſpiam noſtri temporis viri victura eſt fama, tua profecto victura eſt; injuriam enim ſcriptores tuo nomini fecerint, niſi te priſcis

A æquaverint, quos Græcia, & quos Roma miratur belli ducibus. Verum, quamvis te juſta ſequutum bella putemus, inter Chriſtianos hactenus præliatus eſt, quod difficile ſine peccato fieri poteſt. Sæpe innocens ſanguis effunditur, interveniunt puellarum & nuptarum rapta. Dum ſuperbit impius, incenditur pauper, diripiuntur eccleſiæ, monaſteria incenduntur, divina & humana miſcentur; apud victorem raro moderatio magis quam libido vindictæ poteſt; multa urgent conſcientiam tuam; (non dubitamus) non potuiſti non lædere multos. At hæ expiare Turconico bello facile poteris; pugnaſti pro mundo hactenus, pugna nunc pro Chriſto; pugnaſti pro corpore, pugna B nunc pro anima; pugnaſti pro fragili & caduca gloria, pugna nunc pro immortali & æterna laude. Exerce te in hoc bello, in quo poſſis omnes veteris culpæ maculas expurgare, & te gratum creatori tuo reddere. Age, amplectere volenti animo hanc expeditionem, in qua ſi te armatum eſſe ſenſerimus, magnam victoriæ fiduciam capiemus; nam te alterum in prælio David futurum ſperamus, de quo canebant quod Saul mille, & David decem millia ſtraviſſet hoſtium. Tua perſona pro magno nobis erit exercitu, & in te alterum Judam Macchabæum, aut alterum Samſonem eſſe cenſebimus. Confortare igitur, & eſto robu- C ſtus, & cum redieris ad fratres tuos Germaniæ proceres; ſtude, ut ſedatis domeſticis contentionibus, ſi quæ pullulant, exercitus, qui promiſſus eſt, in Germania conſletur, & in hoſtes ducatur. Reliqua Dominus Deus pro ſua miſericordia felicia eſſe præſtabit. Amen.

AD ORATORES VENETOS.

Deeſt in Cod. Mediol.

FAtemur, inſignes Venetorum oratores, nos ſuperioribus diebus non parum admiratos eſſe, quod vos, qui primi eſſe debuiſſetis in hoc conventu, ultimi omnium de veniendo cogitaretis. Nam quid aliud D hic quæritur quam eum perdere hoſtem, qui veſtris cervicibus imminet, & qui rempublicam veſtram in primis odit? quippe ſi cujuſpiam intereſt Turcos exterminari; & Hungarorum & veſtra intereſt. Dolebamus eo deductas res eſſe ut rogari vellent, qui rogare deberent. Multa per vos in excuſationem dicta ſunt, & quidem prudenter atque ornatiſſime; quæ tamen nos facile diſſolveremus, ubi contendendum eſſet. Sed ſatisfactum eſt omnibus, poſtquam veniſtis, & magnificas oblationes facitis. Magni facimus dicta veſtra, neque ignari ſumus Senatum Venetum ad bellum contra Turcos plurimum poſſe, ſive mari ſive terra præ- E lietur. Non latet nos quotiens veſtri progenitores magnas claſſes geſſere, & magnas tulerunt ex hoſte victorias. Legimus majorum veſtrorum geſta, quæ cum antiquis comparanda ſunt. Nec ignoramus, quæ præſtitiſtis Alexandro III. auxilia; quæ aliis pontificibus: nec nos latent ornamenta quæ ipſe vobis Alexander præbuit. Fuiſtis & vos eccleſiæ faventes, & ipſa vobis benigniſſima extitit. Scimus captam a vobis olim Conſtan-

ANNO CHRISTI 1459.

stantinopolim esse. Scimus, quas in Asiam, A quas in Syriam contra infideles misistis armatas, indeque vestra res aucta. Voluit enim Deus vos magnos facere qui magna pro sua gloria fecistis. Sed advertere vos oportet quod quanto majores estis, tanto majora pro fide Christi facere oportet, ut Gregorii sententia est. Si enim cum vestrum imperium, multo minus esset quam hodie, Mahumetam longe invasistis; quid nunc facere debetis? & si hostes longe positos aggredi non timuistis; cur nunc non audetis quando vicinus est & magis nocere potest? Nunc potissime cogitandum est. Vos primi estis quos illi invadent post Hungaros. Non vestri causa hæc agimus ut occurratur & Hungarorum *causa* (*a*)? si non juvatis mo B do Hungaros; quæretis juvari & non juvabimini. Sed animadvertimus vos boni esse animi, lætamur, & confidimus vestro auxilio & Dei adjutorio, quando alii multi concurrunt rempublicam non deserendam esse. De consiliis vestris post simul conferemus, & putamus quod vestro & aliorum consilio, adjuvante Domino, respublica Christiana magnifice defendetur.

(*a*) f. causa.

ORATIO PII PAPÆ II.

in discessu vel in fine diaetæ Mantuæ.

Ex MS. Cod. Ambrosianæ Bibliot. Mediolan. scripsit Cl. Saxius.

SEptimo jam exacto mense, venerabiles C in Christo Fratres ac filii dilectissimi, & octavo currente, finis adest Mantuani conventus, quem non dissolvimus, sed nobiscum, quocumque duxerimus Curiam nostram, transferendum duximus, & auctoritate Apostolica transferimus. Sed quoniam Salvatore propitio finis bonus concessus est earum rerum, quæ hic tractandæ fuerunt, gratias reddere Divinæ pietati convenit, & cum Propheta dicere: *date magnificentiam Deo nostro, Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia*. Sed ait fortasse quispiam: quid hic boni factum est? quid sperare Christiani; quid timere Turchi debent? aut quæ hic conclusa sunt, propter quæ D gratias Deo reddamus alacres? Non latet vos, viri fratres, fuisse complures, qui audita convocatione hujus Concilii, & intellecta profectione nostra ex urbe: consilium nostrum vel temerarium, vel nimis audax judicarunt, tanquam Reges armare in Turcos, & omnem Græciam atque Asiam ex manibus hostium vendicare cogitaverimus. Nunc quoque non desunt malevoli & iniqui homines, qui nihil hic actum esse laudabile dicunt, & omnia depravant, contemnunt, irrident; adversus quos recte inquit sapiens: *ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium*. Nos sane cum animadvertemus perdita Græcia, Christianam plebem dietim acrius urE geri a Turchis, sacra nostra fœdari, & sanctum Evangelium conculcari, non Mahumethem barba prehensum trahere; non Turcos aut Arabes in vincula rapere, non Hierusalem aut Constantinopolim recuperare.

Non est vis animo nec tanta superbia nostro.

Sed conservare quod reliquum est Christiani nominis cogitavimus; neque hoc nobis persuasimus statim fieri posse, sed consilium ejus rei cum Principibus Christianis capiendum esse putavimus.

Non altus ille spiritus Eugenii datus est nobis a Domino, neque sublimis concessa Nicolai mens, neque vastus Calisti permissus animus. *Frigidus hæret nobis circum præcordia sanguis*. Illi per sese Turchis indixere bellum, copias armavere, classes instruxere. Nos tantam belli molem per se solam sustinere posse Romanam ecclesiam nequaquam arbitrati sumus. Sed conventu christianorum indicto, res communes communi consilio gerendas censuimus; memores ejus sententiæ: quoniam cogitationes consiliis roborantur, & gubernaculis tractanda sunt bella. Reprehenduntur hæc in nobis; & timor audacia, consilium temeritas appellatur. Garruli vero, quorum non parva copia est: nos urbem frustra reliquisse dicunt, & frustra huc profectos. Frustra hic dies plurimos consumpsisse, quoniam nihil actum sit, de quo bene sperare fideles populi queant. Stulta calumnia, injusta reprehensio. Arguimur, quia futurum nescimus, quod magna caligine Deus occuluit; a Domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum potest intelligere viam suam? quamvis cœlum sursum & terra deorsum & cor Regum inscrutabile; nostrum tamen fuit de Principibus Christianis bene ac magnifice sperare, & hunc conventum magnos effectus pariturum credere. Verum sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri; multæ cogitationes hominum; voluntas autem Domini permanet. Existimavimus Christianos Reges multa facturos. Deus autem qui solus bonus est, & solus sapiens, solusque novit quod nobis expediat; hoc tamen fieri voluit, quod factum est; ad cujus consilium nulla potest curiositas hominum pervenire. Fatemur, non sunt facta omnia, quæ putavimus; sed neque omnia prætermissa; neque maxima, neque minima sunt quæ Christiani Principes promisere; & longe plus factum est, quam multi judicarint.

Alius hæc magnificis ampliaret verbis; nostrum est solam & nudam veritatem ostendere, & dicere cum Propheta: *date magnificentiam Deo nostro: Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia*. Quæ opera dicit fortasse aliquis? opera certe, quæ in hoc conventu operatus est Dominus, cujus voluntate factum est, ut omnes, qui convenerunt uno animo, & uno ore bellum Turchis indicendum suaserint: ad quod nutriendum quæ subsidia promissa sint, & quæ sperentur, quam brevissime referendum est. In qua re non servabimus dignitatum ordinem, sed ut quisque memoriæ se obtulerit, ita & recensebitur. Nobilissima Provinciarum Italia clericorum decimas, Judæorum vigesimas, laicorum tricesimas pollicita est.

Audistis oratores incliti Joannis Aragoniæ Regis qui propter Trinacriam atque Sardiniam Italis annumeratus est, quam multa pro tuenda fide promiserint. Audistis & Oratores Ferdinandi Siciliæ Regis, qui, quamvis

ANNO CHRISTI 1459.

vis domestico implicitus bello est, Christianæ tamen religioni sua præsidia non denegat. Franciscum Sfortiam Mediolanensium Principem ipsi præsentem vidistis; verba ejus memoriæ tenetis, quæ Christianum animum & religiosam mentem ostenderent. Quam liberalis & magnifica fuerit Borsii Mutinæ ducis oblatio non ignoratis; ad trecenta usque millia auri nummum legati ejus obligare dominum potuere. Ludovicus Marchio Mantuanus, insignis & modestissimus Princeps, plus cupit ecclesiæ subvenire, quam possit. Florentini, potens & prædives populus, per legatos suos sese obligarunt. Idem fecerunt Senenses & Lucani, non contemnendæ civitates. Marchionem Montis ferrati, antiquæ nobilitatis Principem, progenitorum suorum vestigia secuturum, frater Guilemus obtulit. Si vera loquuti sunt Genuenses, ex illa quoque nobili ac potenti civitate non parva expectanda sunt auxilia. Ludovici Sabaudiæ ducis, qui non parum in Italia dominium possidet, nondum responsum habemus: confidimus tamen, filium, quem Cipris Regem dedit, non derelinquet. De maxima & potentissima Venetorum Republica nihil dicimus; ipsum tamen silentium non nihil spei præstare potest. Est præterea in Italia Romana ecclesia, urbs Roma, caput orbis; opulenta Bononia; nobilis Perusia; vetus Ancona & omnis Ager Picenus; omnis Umbria; omne Patrimonium beati Petri, cujus nos parentes sumus, ne minora præstabimus quam literæ nostræ promittunt, quæ mox legentur. Sunt & fratres nostri sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales. Sunt officiales & ministri curiæ; omnes suis opibus bellum juvabunt; sic mater Italia se se exhibet; sic Dei perfecta sunt opera.

Sed neque armipotens Germania, neque gloriosissimus Imperator Fridericus, neque nobilissimi Austriæ, Bavariæ, Saxoniæ, ceterique Duces: Marchiones, Comites, populique potentes nationis ejusce otiosi esse volunt. Duo & quadraginta pugnatorum milia in hostes educere promiserunt; magnam militum & prævalidam manum quæ fugere nesciant. Audistis Albertum Marchionem quem coram cernitis; non hic gregarius miles aut infimus Princeps, sed Dux peritissimus est, qui plures ex hoste victorias tulit, quam alius nostri temporis legerit; multum est quod ipse promittit: in cujus persona instar est non parvi exercitus.

Transeamus in Galliam; Philippus Burgundiæ Dux, & nobilitate & potentatu admodum excellens, cujus dominia per Germaniam ac Galliam latissime patent, sex milia bellatorum pollicitus est. Credimus generosum animum Principis, ut captivitatem Patris magnifice ulciscatur, etiam majora facturum.

Hungari, quorum res agitur, duodecim millia equitum peditumque non parvum numerum se se armaturos affirmant; & nos si facultas aderit, quam speramus, parem equitum alam adhibebimus. Hic est exercitus, qui promittitur, septuaginta milium bellatorum & ultra, quem qui non sufficere arbitratur, is neque rei bellicæ peritiam habet, neque spem in Domino. Romani qui orbem armis subegerunt, quatuor legiones cum auxiliis, ad omnem vim belli sustinendam idoneas putaverunt, nec plures in auxiliis milites, quam in legionibus esse sinebant. Fatemur non satis fuisse hic exercitus Xersi, neque Dario, neque Tamerlanio, quem Patruum nostrorum memoria denacentena millia hominum in armis habuisse proditum est; sed Alexandro magno, sed Hannibali Poeno, sed Scipioni Africano, sed Cn. Pompejo, sed Julio Cæsari minores quam hæ copiæ satis, superque satis fuissent; qui parva sæpe manu innumerabiles hostium turmas delevere. Considerandum & est illud, quod ad Gedeonem in libris Judicum dixisse Dominum legimus: *multus*, inquit, *tecum est populus*, *neque tradetur Madiam in manus ejus*, *ne glorietur contra me Israel & dicat*: *meis viribus liberatus sum*. Tribuendus est Domino suus honor, & aliquid sibi reservandum est. Nam turris fortissima nomen Domini; ad ipsam currit justus & exaltabitur; speremus in Domino, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros; qui timet hominem cito corruet; qui sperat in Domino, sublevabitur; quamvis, & humana ratione sperare nobis victoriam licet. Cum terra marique magnis viribus aggressuri hostem simus, curavimus enim & validam classem armari: sicut postea suo tempore cognoscetis; neque Christiani milites effœminati instar Turchorum sunt. Virilis exercitus noster; ille muliebris erit; neque multitudo timenda hostium est. Nam & Christianorum (ut diximus) ingentes erunt turmæ; quibus & Cruce signatorum accedent cunei, quorum virtus tertio ab hinc anno probata, magnam & præclaram victoriam peperit. Hæc sunt auxilia, quæ dominus parare voluit, cujus perfecta sunt opera, & cui tam facile est cum paucis quam cum multis vincere. Numeravimus ea, quæ tamquam certa promissa sunt auxilia; nunc sperata referamus.

Quis Carolum Franciæ regem tum religiosissimum tum potentissimum & nobilissimum Orthodoxæ fidei defuturum putet? cujus majores iccirco Christianissimi dicti sunt, quia legem Christi adversus Barbaros magnifice defenderunt. Oratores ejus, viri præstantes, optimam spem nobis fecerunt, regem hunc digna suo genere præstaturum auxilia.

Nec Hispania, terra nobilis & præpotens, Christianæ necessitati defutura est. Henrici, Castellæ Regis maximi & clarissimi, quamvis Granatensi bello detinetur, pecuniaria tamen subventio non denegabitur. Joannes Aragonensis, qui pluribus regnis præest, & in Italia & in Hispania late imperat, magno animo fidem non solum ut Italus, sicut prædictum est, sed etiam sicut Hispanus, se tutaturum asserit. Aphonsus Portugaliæ rex & ipse magnanimus, quamquam Ceptemsem Mauritanumque hostem premit, voti tamen memor adversus Turcos aliquid molietur. Henricus Angliæ Rex haud contemnendam legationem missurus erat; impedivit civile bellum, quo composito, non est credibile pium principem christianam religionem deserturum. Nec Scotorum

ANNO CHRISTI 1459.

torum rex Jacobus, & si extra orbem positus esse videtur, auxilia sua catholicæ negabit ecclesiæ. Neque Casimirus Poloniæ rex, Lituaniæque magnus dux inultam esse animam patietur Uladislai fratris, quem Turchi crudeliter obtruncarunt. Nec Georgius, qui regno Bohemiæ præsidet, fortes suorum turmas religioni negaturus est; cujus non minor est animus, quam potentia. Christiernus quoque Daccorum, Suetiorumque rex, Gotthicæ gentis rector, nequaquam ultimus esse volet eorum regum, qui fidei curam gerunt.

Verum hæc sperata sunt auxilia; illa quæ supra diximus magna ex parte promissa & affirmata, propter quæ libet iterum atque iterum cum propheta dicere: *Date magnificentiam Deo nostro, Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ jus judicia.* Sed quæritis fortasse, fratres, quo pacto fiet hic exercitus, cum novæ inter Germanos exortæ lites ferantur, & Cesar de Regno contendat? Respondemus, quamvis investigabiles viæ Domini, & judicia ejus abyssus multa; qui tamen ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Nos legatum in Germaniam mittemus venerabilem fratrem nostrum Bessarionem cardinalem Nicænum, virum doctum, & rerum experientia præditum, qui vel pacem componat, vel inducias belli statuat; qualis exitus rerum erit, nescimus: expectatio justorum lætitia, spes autem impiorum peribit; si bona erunt opera nostra, si Deo fideliter serviemus, nihil proficiet inimicus in nobis, & filius iniquitatis non apponat nocere nobis. Quod timet impius veniet super eum, desiderium suum justis dabitur. Sufficit nobis præstare quæ possumus, reliqua Deo dimittenda sunt, cujus omnes viæ salus ac salvatio. Ipse noster protector, si merebimur, et propugnator erit; ipse hactenus ita res in hoc conventu direxit, ut agendæ sint ei ingentes gratiæ, qui misericordibus & pientibus oculis nos respicere dignatus est. De reliquo supplicandum est, ut vias suas erga nos in judicia per misericordiam dirigat; quare hortamur ut omnes nobiscum divinam pietatem implorantes, versiculis, quos pronunciabimus in modum qui subscriptus est, devote respondeatis.

Tu nos Domine Jesu Christe fili Dei vivi:
Ex omnibus gentibus regnum elegisti.
Et Christiano insignitos nomine:
Cohæredes tuos assumere dignatus es.
Sed indigni tam excellenti gratia peccavimus cum patribus nostris:
Injuste egimus, iniquitatem fecimus.
Dereliquimus te Deum factorem nostrum:
Et recessimus a te salutari nostro.
Exacerbavimus eloquia tua:
Profanavimus justitias tuas;
Et in judiciis tuis non ambulavimus:
Visitasti propterea in virga iniquitates nostras.
Et in verberibus peccata nostra:
Exaltasti dexteram deprimentium nos,
Et lætificasti omnes inimicos nostros:
Tradidisti fratres nostros in manibus gentium.
Et dominati sunt eorum qui oderunt eos.
Foris vastamur gladio,
Et intus pavore consumimur.
Facti sumus obprobrium vicinis nostris,
Et subsannatio & illusio iis qui sunt in circuitu nostro.
Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum,
Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.
Ne respicias peccata nostra;
Respice fidem ecclesiæ tuæ.
Nitet adhuc sponsa tua;
Sine ruga, & sine macula est amica tua,
& candida est columba tua.
Non omnes simul a te recessimus,
Neque omnes fornicati sumus.
Supersunt adhuc supra septem millia virorum,
Qui non curvaverunt genua sua ante Baal.
Inspice Sacerdotum abdita;
Rimare Virginum cellas, & monachorum intuere penetralia.
Non desunt animæ rectæ & simplices,
Quæ tibi fideliter serviunt, & pro nobis veniam petunt.
Audi supplicum preces,
Et confitentium parce peccatis; & quas fundimus lacrymas ne despicias.
Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est,
Introeat in conspectu tuo;
Et gemitus compeditorum
Sonet in auribus tuis.
Nos quamvis peccatores,
Christiani tamen sumus & nominis tui cultores.
Averte a nobis indignationem tuam,
Et procul sit a nobis furor tuus.
Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt,
Et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt.
Ecce inimici tui sonuerunt,
Et qui oderunt te, extulerunt caput.
Superbiunt Constantinopolitana victoria hostes tui;
Et manus nostra, inquiunt, non Dominus fecit hæc omnia.
Quo usque patieris hæc, Domine;
Cur taces? cur obdormis?
An non tibi potestas est?
Et virtus, qua coherceas inimicos?
Et quis similis tibi in fortibus, Domine?
Magnificus in sanctitate, terribilis & laudabilis, & faciens mirabilia.
Adjuva nos, Deus, salutaris noster;
Et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos.
Propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.
Ne forte dicant in gentibus, ubi est Christianorum Deus?
Ostendisti hactenus quia misereri velles populi tui,
Fidelium mentes ut exercitum contra Turcos mitterent inspirando.
Perfice quod restat, da perficere quæ promissa sunt, & adversus inimicos tuæ Sanctissimæ Crucis præbe victoriam.
Memento, Domine, in beneplacito populi tui;

ANNO CHRISTI 1459.

Et visita nos in salutari tuo.
Salvos fac nos, Domine Deus noster,
Ut liberati de tribulatione confiteamur nomini sancto tuo.
Gloriemur, Domine, in laude tua,
Læta & alacri voce dicentes:
Date magnificentiam Domino Deo nostro,
Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia.
Domine exaudi orationem meam,
Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum,
Et cum spiritu tuo.

ORATIO.

Omnipotens, sempiterne Deus, qui pretiosissimo sanguine dilectissimi Filii tui humanum genus redimere & jacentem in tenebris mundum ad Evangelii lucem erigere dignatus es: præsta quæsumus, ut adversus impias Turcorum gentes ejusdem Evangelii contemptores, cunctasque barbaras nationes, vivificæ Crucis inimicas, fideles Christianorum Principes ac populi per hoc persecutionis tempus, ita potenter arma corripiant, ut quicunque pro tui nominis gloria militaverint, virtutis tuæ brachio sublevati, ad ecclesiam tuam victricia signa feliciter reportent; per eundem D. N. Amen.

DE MODIS ET FORMIS

Quibus futurus pontifex ad observantiam promissorum possit astringi.

Ex MS. Cod. Felini.

Mihi videtur, primo, pontificem teneri, & astringi posse, si voverit Deo, & BB. apostolis prædicta, de quibus supra diximus, servaturum: quoniam licet princeps a legibus suis positivis sit exemptus; non tamen a lege divina, vel naturæ, secundum quod notatur per doctores, maxime per D. Antonium de Butrio in c. p. de consti. & quod notatur per Innocentium c. *magnæ*, de voto; vovendo autem se obligat Deo ad reddendum quod promisit, juxta illud: *vovete, & reddite Domino Deo vestro*; & illud Salomonis: *ne differas reddere quod voveris; displicet enim Deo infidelis & stulta promissio*. Poterunt ergo singuli cardinales ante electionem vovere, & electus ratificare secundum formam infra subjectam.

At si aliquis dicat, hoc non esse satis tutum, quoniam a tali voto seipsum absolvet: respondeo hoc recte non poterit, ut notatur XV. q. I. in canone, *authoritatem*, & per Innocentium in c. *nisi cum pridem*, de renunt. Præterea voto, & jurejurando se astringit nunquam se absolvere vel alicui absolutionem committere.

Secundo, astringi poterunt juramento cardinales singuli, & electus post electionem, quod juramentum papa observare tenebitur, ne faciat irrita juxta psal. quæ de labiis illius processerint, XI. q. p. *scimus*; nec secum posset dispensare contra præceptum secundæ tabulæ, ut notatur per D. Antonium in c. *quanto*, in gl. in ℣. *absolvi*, de jurejurando.

Tertio modo, obligabitur papa per viam contractus, si ante, & post electionem notario stipulanti nomine ecclesiæ universalis & coetus dominorum cardinalium, ac omnium, quorum interest; quod potest cum sit .... publica, juxta legem penult. ff. rem pupilli salvam fore: quoniam constat papam, & imperatorem obligari ex contractu, ut in c. p. ubi notatur per doctores de probat. & notat c. in l. *digna vox*, c. de legibus, & quod illa non possit revocare sive in q. facti, de privil. ecclesiæ Urisdagalensi concesso. *Sic.*

Quarto modo obligabitur futurus pontifex, si talia promiserit, ad quæ tenetur ex obligatione naturalis charitatis, qualia fere sunt omnia in capitulis contenta; videlicet circa defensionem catholicæ fidei, in conservanda ecclesiastica libertate, non alienando patrimonio ecclesiæ, servando jura collegii cardinalium, & cætera; quod ad talia servanda teneatur ex ordine naturalis charitatis patet ex c. *sunt quidam*, & c. *quod ad perpetuam*, & cap. *divinis*; & fere per totam illam quæst. XXV. q. p. XI. q. p. *pervenit*. Quod autem ratio naturalis charitatis cum obliget, tenet idem Antonius in d. c. p. & quod in istis casibus Romanus pontifex non possit a promissis recedere in similibus titulis de promissione facta in conclavi ante electionem, & post facta per Gregorium papam plane deducit dictus Antonius de Butrio in c. *canonum*, de constit. et D. Franciscus cardinalis de Zabarella in tractatu, quem fecit, de schismate Urbani.

Quinto modo, poterit tacite & efficaciter obligari, si (se) subjecerit in eventum transgressionis sententiæ concilii, quod ex tunc ad revocationem majoris partis cardinalium apostolica authoritate intelligatur indictum; hoc certe facere poterit, quoniam potest se inferioris judicio sponte submittere. II. q. VII. *nos si incompetentem*; doc. in c. p. de jud. exemplo Sixti, qui se subjecit synodo a Valentiniano Augusto congregato, 2. q. V. *mandasti*; item exemplo Leonis c. *auditum*, eadem causa, & quæstione.

Quod autem tali præcedenti decreto per solicitudinem cardinalium possit convocari concilium, plenissime consultum fuit per Antonium de Butrio & Franciscum Zabarella in similibus casibus, ubi papa vere argueretur, & deprehenderetur deformator, & scandaliza-

ANNO CHRISTI 1459.

lizator status ecclesiæ, transgrediendo tam sancta promissa; quod etiam repetendo originem congregationis conciliorum primo factam auctoritate Apostolorum, Act. VI. ibi convocaverunt omnem multitudinem discipulorum; & ex conventionibus factis per imperatores, antequam per jus positivum introduceretur, synodum universalem nonnisi Romani pontificis authoritate vocari; sed secundum prædicta non posset dici non affuisse semel authoritatem apostolicæ sedis, licet vellet postea resilire.

Sexto, quod in eventum transgressionis promissorum in semet, tanquam in deformatorem & perturbatorem ecclesiæ, proferat anathema & sententiam maledictionis æternæ; hoc enim videtur posse fieri exemplo Marcellini, III. c. *auctoritatem*, XXI. dis.

Notanda vero est necessaria cautela, sine qua facile illuderetur ecclesiæ, si unum tantum fieret instrumentum, vel hæc promissio in camera concederetur: accederet enim, sicut dicitur, decretis concilii Constantiensis editis pro reformatione ecclesiæ, restringentibus libertatem pontificis, quorum licet multa extent exempla, nusquam tamen reperiri potest authentice ut fidem faciat. Igitur servanda cautela, quam etiam servarunt cardinales ante electiones Gregorii, ut singula instrumenta publica singulis fierent cardinalibus.

Item cautela necessaria est, ut in singulis instrumentis omnes cardinales subscribant, & electus pontifex, antequam publicetur, veneretur, vel inthronizetur in conclavi, ratificando subscribat se propria manu.

Ut autem res deducatur ad praticam, subjicietur forma voti ac promissionis.

Nos omnes & singuli S. R. E. cardinales congregati Romæ in palatio apostolico pro electione futuri summi pontificis in conclavi, ante altare, in quo Missa communis celebrari consuevit, infrascripta capitula inter nos unanimiter & concorditer ordinata pro defensione catholicæ fidei & erectione ecclesiasticæ libertatis, pro reformatione ecclesiæ in capite, & in membris, ac vinculo charitatis & pacis inter futurum summum pontificem & fratres ejus S. R. E. cardinales conservando, vovemus Deo, & ejus Matri, et Virgini gloriosæ, & beatis apostolis Petro, & Paulo totique coelesti curiæ; jurantes quoque ad sancta Dei evangelia corporaliter per nos tacta, ac alter alteri, & etiam notario publico tanquam legitimæ personæ nomine sanctæ Romanæ ecclesiæ & sacri collegii nostri ac omnium, quorum interest stipulanti, quod si quis & siqui nostrum, qui fuerit assumptus ad apicem apostolatus, omni dolo, fraude, ac machinatione cessantibus, & omni prorsus exceptione semotis, servabit, & adimplebit omnia, et singula in dictis capitulis contenta, nec illis, aut eorum alteri contraveniet directe, vel indirecte, publice, vel occulte; quodque statim post electionem, et ante publicationem, vel inthronizationem omnia et singula prædicta capitula confirmabit, et approbabit authentico modo, et de novo similem promissionem faciet in omnibus, et per omnia coram omnibus nobis notario, et testibus cum subscriptione manus propriæ simili voto, juramento stipulatione et obligatione; promittentes quod ipse qui ex nobis electus fuerit a prædictis, promissione, voto, ac obligatione, et juramenti præstatione, et ejus observatione, ac omnibus, et singulis in dictis capitulis contentis nullus nostrum, nec eligendus ex nobis absolutionem petet, seu impetrabit per se vel alium, et impetratis vel impetrandis utetur, et sibi concessam nullatenus acceptabit, nec dicta potestate per ipsum eligendum alteri data se faciet absolvi, seu etiam secum in aliquo dispensari; sed volet perpetuó vinculo remanere obligatus. Quod si forsam (quod absit) aliquis vestrum prædictis aut prædictorum aliquo contraveniet, tanquam transgressor voti, & fidei præstitæ, ac perjurus, tanquam etiam perturbator et scandalizator ecclesiæ, et totius christianitatis habeatur, et reputetur, et perpetuo anathemate atque excommunicatione damnatus existat, et cum impiis, qui non resurgunt in judicio reputetur, et omnipotentis Dei contra se iram sentiat, et SS. Petri et Pauli, quorum perturbat ecclesiam, in hac vita, et in futura furorem sentiat; fiantque dies ejus pauci, et episcopatum ejus accipiat alter; et nihilominus eligendus et futurus pontifex se synodali sententiæ usque ad depositionem inclusive subjaceat. Cui sententiæ, atque judicio quisquis nostrum assumptus fuerit in papam, ex nunc prout ex tunc, et e contra sponte, voluntarie subiicit si tertio a *minori* pare cardinalium commonitus non resipuerit. (f. majori.) Quod quidem concilium ex nunc idem pontifex futurus ante publicationem, in eventum contraventionis et transgressionis prædictæ apostolica authoritate irrevocabilium pari voto et juramento atque obligatione authoritate apostolica judicet; ita ut in dictum casum et eventum possit major pars collegii cardinalium, vel imperator illis requirentibus, concilium velut legitime et apostolica authoritate indictum, non obstante quacumque revocatione, et derogatione cum quibuscumque clausulis, et censuris, per suam sollicitudinem congregare. Et nihilominus ad majorem rectitudinem et firmitatem quilibet ex nobis teneatur se subscribere manu propria omnibus et singulis instrumentis conficiendis, exinde quod etiam ante publicationem futurus pontifex facere teneatur; quorum instrumentorum quilibet ex nobis unum vel plura habere valeat pro ejus arbitrio voluntatis, renuntiando pari voto, et juramento omnibus et singulis legibus et constitutionibus synodalibus, apostolicis, et aliis quibuscumque, quibus contra præmissa quomodolibet nos juvare possemus.

Sequantur subscriptiones omnium cardinalium.

Forma subscriptionis futuri pontificis.

Ego N. papa hodie videlicet etc. electus et assumptus in Romanum pontificem sic, ut præmittitur juro, voveo, promitto, ratifico et confirmo omnia et singula supradicta.

Capi-

ANNO CHRISTI 1459.

Capitula quæ multum statui ecclesiæ videntur esse necessaria.

Primo, promittat, & juret quilibet cardinalis singulariter, (quod) si contingat eum assumi ad dignitatem summi pontificis, servabit, & adimplebit realiter ea, quæ sequuntur; renuntiabit quoque juri aut exceptioni superioritatis aut non competentis judicis, & alteri cuicumque, per quam se juvari posset ad dicta capitula non observanda.

Item, quod non transferet sive educet curiam Romanam de urbe ad urbem, loco ad locum, patria ad patriam, provincia ad provinciam, sine consilio, & assensu DD. cardinalium, aut majoris partis ipsorum.

Item, quod non curabit, seu assumet aliquos cardinales etiam ex principibus quorumcumque, imperatorum, regum, ducum, aut principum quorumcumque, nisi dicto consensu majoris partis DD. cardinalium, quodque exquisitio hujusmodi votorum fiet consistorialiter, & non auriculariter; fiet quoque dicta creatio novorum cardinalium juxta ordinationem factam in concilio Constantiensi, nisi de consilio, & assensu DD. cardinalium aliud fiendum videatur.

Item, quod nullam promissionem seu promotionem faciet de ecclesiis cathedralibus, monasteriis, etiam sub titulo commendæ, administrationis, vel alio quocumque titulo sive modo, nisi consistorialiter, & interveniente consensu omnium cardinalium, aut saltem majoris partis eorum.

Item, quod nullum bellum unquam expediri consentiet, in qua ponatur, aut inseratur clausula illa; *de consilio fratrum nostrum &c.* nisi prius realiter, & cum effectu vota fratrum super contentis in ea sint exquisita; & quod major pars consenserit, quodque ad minus sint subscriptiones trium DD. cardinalium; videlicet unius episcopi, unius presbyteri, & unius diaconi; qui in eorum subscriptionibus attestentur de consilio & assensu majoris partis, & nomina consentientium exprimendo.

Item, quod nullam facultatem præsentandi aut nominandi ad ecclesias cathedrales, collegiatas, seu monasteria, dignitates, seu alia quæcumque beneficia concedet principibus sæcularibus, aut prælatis ecclesiasticis, cujuscumque conditionis, status, aut qualitatis existant, sive imperatoriæ, regalis, ducalis, archiepiscopalis, episcopalis vel cujusvis alterius præeminentiæ, nisi de expresso consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium.

Item, quod nullam infeudationem etiam de rebus quæ consueverunt infeudari, seu alienationem sub quocumque titulo, etiam vicariatus, pignoris, emphiteusis, vel alterius contractus faciet in quamcumque personam ecclesiasticam vel sæcularem aut communitatem de rebus & bonis spectantibus ad patrimonium ecclesiæ, nisi deliberatione prius habita consistorialiter, & consentiente majori parte cardinalium cum eorumdem subscriptionibus.

Item, quod nullam bullam unquam expediri permittet seu alicui concedet, per quam se adstringat principibus vel alicui ipsorum,

A aut eos ratificet, quod nullas ecclesias cathedrales, collegiatas, monasteria, seu alia beneficia conferet, nisi de ipsorum beneplacito aut voluntate, sine consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium & cum eorundem subscriptionibus.

ANNO CHRISTI 1459.

Item, quod nullum legatum de latere unquam constituet, aut eidem jam creato facultatem aliquam dabit, sive concedet, nisi juxta & secundum deliberationem DD. cardinalium, aut majoris partis ipsorum consistorialiter habitam, & quod in bulla facultatis consentientium nomina describantur.

Item, quod nulli principi, aut communitati movebit guerram, aut cum eis ligam,
B seu confœderationem aliquam faciet sine expresso consensu eorumdem DD. cardinalium aut majoris partis ipsorum; & idem generaliter faciet de omnibus gravioribus actibus per eum gerendis, aut illa non faciet absque consilio & consensu DD. cardinalium, aut eorum majoris partis, quemadmodum jura disponant.

Item, quod bona cardinalium, aliorumque prælatorum, necnon omnium cortisianorum in curia decedentium nullo modo occupabit, vel occupari patietur: sed permittet juxta juris dispositionem, & voluntatem decedentium, ut idem decedentes de bonis ad ipsos quoquomodo pertinentibus,
C & prout eis placuerit, disponant; religiosis, qui propriam voluntatem ab se abdicarunt, tantummodo exceptis, quorum bona devolvuntur ad illum, vel ad illos, ad quem, vel ad quos pertinent de jure, consuetudine vel privilegio; nec de juribus capelli cardinalium decedentium aliquid occupabit, vel occupari faciet, aut permittet. Immo sit liberum cardinalibus de eisdem juribus testari aut facere, prout eis videbitur. Si ab intestato tamen ipsi cardinales decesserint dicta jura capelli transeant ad hæredes, sublatis contrariis abusibus quibuscumque.

Item, quod dominis cardinalibus permit-
D tet libere recipere, & assignari faciet medietatem omnium & singulorum censuum, jurium, reddituum, proventuum, & emolumentorum quorumlibet Romanæ ecclesiæ, juxta consuetudinem Nicolai IV. cujus tenor sequitur. *f. constitutionem.*

„ Nicolaus episcopus servus servorum „ Dei, ad perpetuam rei memoriam. Cœ„ lestis altitudo potentiæ, clementi provi„ dentia cuncta disponens, voluit cum sum„ mo pontifice concedere S. R. E. cardina„ les, ut ipsi tanquam membra ejusdem ec„ clesiæ capitis Christi capiti deservirent, „ & submissis humeris ad regendum univer„ salis ecclesiæ fundamentum *optiosæ* sedu- *Sic.*
E „ litate cum ipso pontifice laboraverint, & „ tam ipsius ecclesiæ, quam totius urbis „ incumbentia onera indefessis cum eo sol„ licitudinibus partirentur. Hi sunt, quos „ dixit Dominus, & velut proprias & sub„ limes ecclesiæ prædictæ columnas prærogа„ tiva sublimavit honoris: horum cœtus „ in urbe magnificus omnes & singulos qui„ buscumque titulis decoratos excellit; ho- *Locus turbatus.*
„ rum altitudo concilii ex parte, circum„ spe-

ANNO CHRISTI 1459.

„ ſpectionis, induſtriæ circa dirigenda quæ-„ libet, & agenda ſalubriter afferre uni-„ verſaliter majora commoda dignoſcantur; „ & ideo reputantes incongruum, ut ipſi „ cardinales, tanta prædicti dignitate, tantiſ-„ que ſollicitudinibus & laboribus prægra-„ vati, quibus ad conferendum nobiſcum „ tantorum ſarcinas onerum nobis incum-„ bentium ex apoſtolicæ officio ſervitutis „ dies laborioſos agunt, noctesque perdu-„ cunt inſomnes, reddantur ejuſdem Roma-„ næ eccleſiæ proventuum ac reddituum ac „ proſperitatis expertes, cui *non* communi-„ cant in adverſis; conſpicientesque quo-„ modo in nonnullis regnis, provinciis, in-„ ſulis, lacubus, civitatibus, terris & lo-„ cis eccleſiæ memoratæ ubilibet conſtitu-„ tis jura & juriſdictiones ipſius eccleſiæ „ multæ hactenus negligentiæ patuiſſe, & „ alias multis expoſitas fuiſſe diſpendiis per „ occultatores & occupatores multiplices, „ qui ad ea manus illicitas extenderunt; „ dignum duximus, ut prædictæ Romanæ „ eccleſiæ univerſos fructus, redditus, & „ proventus, quos in Siciliæ, Angliæ, aliis-„ que locis quibuſcumque, regnis Sardinia, „ Corſica, aliiſque inſulis, necnon Mar-„ chia Anconitana provinciæ Romandiolæ, „ ducatu Spoletano, terra Arnulforum, pa-„ trimonio B. Petri in Tuſcia, Campania „ & maritima; Sabina, Maſſa Trabaria, „ Carphagnana, comitatu Veneſinii, civi-„ tate Beneventana, & aliis terris & locis „ & cenſibus prædictorum, eadem eccleſia „ obtinere dignoſcatur, cardinales modo „ participent infraſcripto, firmam haben-„ tes fiduciam quod de cætero per eorum „ ſollicitudinem, diligentiam, & conſidera-„ tionem expertam favoriſque præſidium „ in eiſdem locis fidelium & terris creſcet „ devotio, juſtitia plenius reddetur, & æqui-„ tas diligentiori cuſtodia habita ſervabitur; „ occupata & alienata in ſtatum debitum „ revocentur, & reſtaurabantur etiam diſ-„ ſipata. Itaque hujuſmodi participatio ma-„ gni honoris & utilitatis pariet incremen-„ tum. Quare de communi fratrum noſtro-„ rum conſilio & aſſenſu ſtatuimus & de-„ cernimus de plenitudine apoſtolicæ pote-„ ſtatis, ut de diverſis fructibus, redditibus, „ proventibus, multis condemnationibus, „ & cenſibus ſupradictis fiat diviſio in duas „ partes; quarum una papali cameræ ſem-„ per cedat; reliqua vero inter cardinales „ eoſdem æqualiter dividatur; quodque par-„ tem hujuſmodi prædictorum fructuum, red-„ dituum, proventuum, multarum conde-„ mnationum, & cenſuum collegium cardi-„ nalium percipiat jure ſuo. Ut autem præ-„ dicta ſucceſſivis temporibus ſalvemus, & „ utilius valeant effectu mancipari, ſanci-„ mus, ut inſtitutio & deſtitutio rectorum, „ qui præerunt locis & terris prædictis, & „ quorumcumque, & aliorum dictorum fru-„ ctuum, redditimum, & proventuum, mul-„ tarum, & condemnationum, & cenſuum „ collectorum fiat de conſenſu cardinalium „ prædictorum. Nulli ergo hominum omni-„ no liceat hanc paginam conſtitutionis in-„ fringere, vel ei auſu temerario contraire. „ Siquis autem hoc attemptare præſumpſe-

[Margin: forte il. non ... ndat.]

A „ rit, indignationem omnipotentis Dei, ac „ beatorum Petri, & Pauli apoſtolorum „ ejus ſe noverit incurſurum. Datum &c.

Item, nullus novas gabelias, aut alias exactiones imponat, nec aliquas augmentabit in urbe Romana, nec in aliis terris eccleſiæ Romanæ; nec concedet *qui* ſuper alicui regi dominio temporali ſeu communitati, præter, vel contra libertatem eccleſiaſticam, exactiones ſuper clerum, vel eccleſias, ſeu bona ad eccleſias, & loca pia pertinentia ſine cauſa rationabili, & tunc de ſimili eorundem dominorum cardinalium conſenſu.

[Margin: Locus corruptus.]

Item, quicumque fuerit requiſitus per majorem partem dominorum cardinalium B congregabit generale concilium in loco, & tempore, de quibus fuerit ſic conſultum per dictam majorem partem; & in eodem concilio generali reformabit, ſeu reformari faciet univerſalem eccleſiam tam in capite, quam in membris circa fidem, vitam, & mores, tam reſpectu dictorum ſæcularium, & regularium, quam religioſorum etiam militarium, & tam reſpectu principum temporalium, quam communitatum; procedetque in dictis reformationibus quemadmodum ipſis dominis cardinalibus, aut majori ipſorum parti videbitur.

Item, ut Romano pontifici & dominis cardinalibus libera perveniant concilia, non C apponet, nec per quempiam apponi permittet, manum in perſonam vel bonis alicujus ex eis; nec aliquem in ſuo ſtatu & proviſione immutabit pro quacumque cauſa, vel occaſione civili, vel criminali ſine expreſſo conſilio & aſſenſu majoris partis DD. cardinalium; nec damnabit eum niſi convictum numero teſtium expreſſo in conſtitutione Silveſtri papæ, facta in Synodo generali, quæ incipit; *præſul non damnetur*.

Item, quod feudatarios regnorum, & alios vicarios, capitaneos, gubernatores, ſenatores, caſtellanos, omneſque & ſingulos officiarios urbis Romanæ, & aliarum D terrarum patrimonii eccleſiæ Romanæ faciet jurare in eorum inſtitutione obedientiam, & fidelitatem Romanæ eccleſiæ; videlicet ſibi & ſucceſſoribus & cœtui DD. cardinalium in omnibus & ſingulis capitulis, quæ ipſis DD. cardinalibus videbuntur eſſe neceſſaria. Faciet inſuper jurare ſupradictos feudatarios, & officiales cæteroſque in hoc capitulo nominatos, qui ſede vacante ad mandatum ipſorum DD. Cardinalium civitates, terras, loca, arces, fortilicia, & caſtra eccleſiæ Romanæ immediate tradent cœtui ipſum DD. cardinalium, & expedient libere, & ſine contradictione quacumque.

Item, jurabit expedire & tradere quin-E quaginta milia ducatorum exponenda pro laudabili proſequtione in favorem fidei contra, & adverſus ipſos Turcos juxta, & ſecundum proviſionem factam per felicis recordationis Nicolaum papam V. prædeceſſorem ſuum; eam ante proſequtionem tractabit, & faciet prout iidem DD. cardinales, aut eorum major pars, conſuluerit eſſe faciendum.

Item, jurabit quod ſi electus in ſummum pon-

ANNO CHRISTI 1459.

pontificem in aliquo istis capitulis in toto, vel in parte directe vel indirecte, contravenire permittet, vel patietur, sit omni dignitate pontificii ipso facto privatus, & destitutus, nec ea ratione ejusdem dignitati DD. cardinales teneantur obedire.

Supradictas autem pœnas incurret idem D. electus contraveniendo sine aliqua DD. cardinalium admonitione, & sine quacumque judiciali declaratione.

Item, jurabit quilibet, quod in eventu, & casu quod idem D. electus in aliquo supradictorum contravenerit, possint iidem DD. cardinales, & ex vinculo præstiti juramenti, & voti teneantur procedere ad novam electionem summi pontificis ad requisitionem plurium, vel unius ex dictis DD. cardinalibus.

Item, quod ille, qui assumetur ad apostolatum statim, & immediate, facta electione antequam publicetur, juret ad sancta Dei evangelia omnia præsentia capitula inviolabiliter observare: & ea tamquam per eam facta & statuta approbare, & confirmare, derogando etiam aliis juribus, quæ hujusmodi capitulis quocumque modo contrariari videntur ex certa ejus scientia, ut c. *ubi majus*; & Clem. *ne Romani*; & cuicumque alteri istis contrariæ constitutioni. Quod si hujusmodi juramentum præstare, aut approbationem facere renuerit, sua electio sit cassa, & irrita ipso jure, nec eam aliquis D. cardinalis audeat publicare, sed ea non obstante ad novam electionem procedatur.

Item, de consensu omnium ordinetur, quod omnes & singuli DD. cardinales dantes vota teneantur illa dare sub illa conditione, quam nisi ille, in quem duæ partes consenserunt, postquam electus fuerit ante ipsius electionis publicationem juraverit & voverit omnia præsentia capitula se cum effectu observaturum, nullo modo in ejus personam consensum dare intendunt, aut volunt, quodque ad novam electionem, ut supra dicitur, procedatur.

De numero & qualitate DD. cardinalium, & modo promotionis eorundem.

Est constitutio Concil. Constantiens. lata in sess. XLIII. Vide Labb. to. XVI. pag. 722.

„ Statuimus ut deinceps numerus cardinalium S. R. E. adeo sit moderatus, quod „ nec sit gravis ecclesiæ, nec superflua u- „ niversitate vilescat, quod de omnibus „ partibus Christianitatis proportionabiliter, „ quantum fieri poterit, assumatur, ut no- „ titia causarum, & negotiorum in ecclesia emergentium facilius haberi possit, & æqualitas regionum in honoribus ecclesiasticis observetur; sic tamen quod numerum XXIV. non excedant, nisi pro honore nationum, quæ cardinales non habebunt, unus vel duo pro semel de consilio & consensu cardinalium assumendi viderentur: sint autem viri in sanctimonia, moribus, & rerum experientia excellentes, doctores in Theologia aut in jure civili, vel canonico, præter admodum paucos, qui de stirpe regia, aut ducali, aut magni principis oriundi existant, in quibus competens literatura sufficiat; non fratres, aut nepotes ex fratre, aut

Lab. XXII

A sorore alicujus cardinalis viventis, nec de uno ordine mendicantium ultra unum. Non corpore vitiati, aut alicujus criminis vel infamiæ nota respersi; nec fiat eorum electio per auricularia vota solummodo, sed etiam cum consilio cardinalium collegialiter, sicut in pronuntiatione episcoporum fieri consuevit; qui modus etiam observetur quando aliquis ex cardinalibus in episcopum assumetur.

„ Cum summo pontifici E. S. R. cardi- „ nales in dignitate christiana republica „ collaterales assistant, necesse est ut tales instituentur, qui sicut nomine, ita reipsa cardinales sint: quibus ostia universalis vertentur ecclesiæ nec superflua numerositate B vilescat, qui de omnibus christianitatis regionibus quantum commode fieri poterit assumantur, ut notitia rerum in ecclesia emergentium facilius haberi, & supra his maturius deliberari possit: sic tamen, quod numerum XXIV. inter eos, qui nunc sunt, & assumendos non excedat; ita quod de una natione ultra tertiam partem respectu cardinalium pro tempore existentium, ac de una civitate & diœcesi ultra unum inde oriundum, & de ea natione, quæ nunc ultra tertiam partem habent usque ad ipsius partis reductionem esse nequeant. Sint viri in scientia, moribusque, ac rerum experientia excellentes, non minores XXX. annis. C Magistri, doctores sive licentiati cum rigore examinis in jure divino, vel humano. Sit saltem tertia, vel quarta pars de magistris aut licentiatis in sacra scriptura. Inter eos autem XXIV. esse poterunt aliqui, valde admodum pauci, filii, fratres aut nepotes regum, seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione & maturitate morum competens literatura sufficiat. Non fiant cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicujus cardinalis viventis; non illegitime nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis vel infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero XXIV. pro magna ecclesiæ ne- D cessitate vel utilitate, dummodo alii in quibus vitæ sanctitas vel eximia virtute refugeant quamquam memoratos gradus non habeant ac de Græcis cum Romana ecclesia uniti fuerint insignes aliqui viri addici poterunt. Non fiat cardinalium electio per auricularia vota; sed illi soli assumi possunt; in quos, facto vero scrutinio, ac publicato, majores partes cardinalium per subscriptionem collegialiter consensisse; desuper etiam apostolicæ literæ cum subscriptione cardinalium conficiantur manus propriæ constiterit, decreto hujus sacri concilii in IV. sessione solemniter publicato, quod incipit; *Item cum multiplicatis cardinalium*, in suo E robore inviolabiliter permansuro. Facto vero scrutinio ac publicato majorem partem cardinalium per subscriptionem collegialiter confecisse desuper apostolicæ literæ inde subscriptione cardinalium conficiatur.

Capitula infrascripta statui universalis ecclesiæ plurimum necessaria juret & promittat Deo omnipotenti, & beatis apostolis Petro, & Paulo quilibet D. cardinalis singu-

ANNO CHRISTI 1459.

Est consti- tutio Con- cil Con- stant. quam ex MS. Cod. Par sien- legas in nov. edit. Lab. sess. XLIII. pag. 730. Sed hic paulo comple- tior, & in multis va- riata.

Felinus hic notat In pragmatica confirmante hanc constitutionem additur fine. *Salvo quod detur ... mis rigo... sum ... nepotes Romanorum ponti... ficum, si alias sint benemeriti, prout alii.*

(deprehendatur).

Sic.

Sensus turbatus.

gulariter, si contingat eum assumi ad dignitatem summi pontificis quod servabit, & adimplebit realiter & cum effectu absque aliqua tergiversatione & excusatione.

Primo, jurabit, & promittet expeditionem inceptam contra infideles, & inimicos crucis Christi pro amplificatione, & dilatatione fidei totis viribus usque ad felicem exitum persequi, secundum facultatem Romanæ ecclesiæ, juxta consilium fratrum suorum S. R. E. cardinalium vel majoris partis eorum.

Item, quod quantum in se fuerit, juxta consilium prædictum, intendet reformationi curiæ Romanæ.

Item, quod non transferet sive educet curiam Romanam de patria ad patriam, provincia ad provinciam, sine consilio, & assensu DD. cardinalium aut majoris partis ipsorum.

Item, quod non creabit seu assumet aliquos cardinales precibus quorumcumque, imperatorum, regum, ducum, aut principum, nisi de consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium; quodque exquisitio hujusmodi votorum fiet consistorialiter & non auricuraliter, fietque dicta creatio novorum cardinalium juxta ordinationem factam in concilio Constantiensi, tam quoad quantitatem, quam quoad qualitatem.

Item quod providebit de centum florenorum cameræ omni mense cuilibet cardinali non habenti integrum de beneficiis & capellæ quatuor millia florenorum, quousque ei provisum sit de dicta summa redditibus; & quod cardinales omnes habentes quæcumque beneficia & incompatibilia in titulum, vel in commendam manutenebit, & defendet in possessione eorum.

Item, quod nullam provisionem, seu promotionem faciet de ecclesiis cathedralibus, abbatiis, & magistratibus & aliis quibuscumque in camera apostolica taxatis, & sub titulo commendæ, administrationis, vel alio quocumque titulo sive modo, nisi consistorialiter, & interveniente consensu saltem majoris partis cardinalium; præterquam de iis, quas confert DD. cardinalibus, & præterquam de abbatiis, quæ non excedent valorem ducentorum ducatorum, & quod nihil ultra taxam recipietur, & quod nullam bullam usquam expediri consentiet in qua ponatur aut inscribatur clausula illa: *de consilio fratrum* &c. nisi prius realiter & cum effectum consistorialiter vota fratrum super contentis in ea sint exquisita, & major pars consenserit.

Item, quod nullam facultatem præsentandi, aut nominandi ad ecclesias cathedrales, collegiatas sive monasteria dignitates, seu quæcumque alia beneficia concedet principibus sæcularibus aut prælatis ecclesiasticis cujuscumque conditionis, status aut qualitatis existant, sive imperatoris, ducalis, regalis, archiepiscopalis, episcopalis, vel cujuscumque alterius præeminentiæ, nisi de expresso consilio & assensu majoris partis DD. cardinalium.

Item, quod nullam bullam unquam expediri permittet, seu alicui concedet, per quam se adstringat principibus, seu alicui ipsorum, aut eos certificet quod nullus ecclesias cathedrales, collegiatas, monasteria, seu alia beneficia confert, nisi de ipsorum beneplacito, aut voluntate, & omnes concessas revocabit.

Item, quod nullam infeudationem de regnis, castris, civitatibus & terris, & de rebus, quæ consueverunt infeudari sive alienari, sub quocumque titulo, etiam vicariatus, pignoris, emphiteosis, vel alterius contractus faciet in quamcumque personam ecclesiasticam, vel secularem, aut communitatem de rebus & bonis spectantibus ad patrimonium ecclesiæ, nisi deliberatione prius habita consistoriali, & consentiente majori parte cardinalium cum eorumdem subscriptionibus.

Item, quod nulli regi, domino, principi, aut communitati non subditis sibi movebit guerram, aut cum eis ligam aliquam faciet, ad inferendam alicui guerram, sine expresso consensu majoris partis DD. cardinalium.

Item, quod bona cardinalium & religiosorum aliorumque prælatorum, necnon omnium cortesianorum in curia decedentium nullo modo occupabit, vel occupari patietur, seu permittet juxta juris dispositionem, vel voluntatem decedentium, ut iidem decedentes de bonis ad ipsos quoquomodo pertinentibus prout eis placuerint disponant; aliis religiosis qui propriam voluntatem a se abdicarunt tantummodo exceptis, quorum bona devolvantur ad illum vel ad illos, ad quem, vel ad quos pertinent; de jure, consuetudine, vel privilegio, nec de juribus capelli cardinalium decedentium aliquid occupabit, vel occupari faciet aut permittet; immo sit liberum cardinalibus, & religiosis de eisdem juribus testari aut facere prout eis videbitur.

Item, quod nullas novas gabellas aut alias exactiones imponet, nec antiquas augmentabit in urbe Romana, nec in aliis terris ecclesiæ Romanæ, nec gabellas jam positas auferet, vel diminuet, nec concedet insuper alicui regi, dominio temporali seu communitati præter, vel contra libertatem ecclesiasticam exactionem super clerum, vel ecclesias seu bona ad ecclesias & loca pia pertinentia sine causa rationabili, & tunc de simili eorumdem D. D. cardinalium consensu.

Item, quod feudatarios regnorum, & alios vicarios, capitaneos gubernatores, castellaneos, omnesque, & singulos officiarios urbis Romanæ, & aliarum terrarum patrimonii ecclesiæ Romanæ faciet jurare in eorum institutionem, obedientiam, & fidelitatem ecclesiæ Romanæ; videlicet sibi & successoribus; faciet insuper jurare supradictos feudatarios, & officiales cæterosque in hoc capitulo nominatos, quod sede vacante, ad mandatum ipsorum dominorum cardinalium, civitates, terras, loca, arces, fortilicia, & castra ecclesiæ Romanæ immediate tradent cœtui ipsorum cardinalium, & expedient libere, & sine contradictione quacumque.

Item, quod DD. cardinales omni anno semel in unum congregati videant, cogitent et examinent utrum ista per pontificem serventur; quod si non servantur ad-mo-

ANNO CHRISTI 1459.

moneant eum caritative, et eum ad illorum observationem exhortentur usque ad tertiam admonitionem.

Item, quod de his omnibus fiat una bulla authentica, quæ servetur in aliquo loco communi ad petitionem collegii.

Item, quod hæc omnia ratificabit, et approbabit ante publicationem electionis suæ, mediante promissione et juramento.

Item quod in fine erit subscriptio S. D. N. in hunc modum videlicet.

Ego Pius II. præmissa omnia et singula promitto, et juro servare, quantum cum Deo, et honestate, et justitia sedis apostolicæ potero.

Et cum hoc signati sui impressione.

Beatissime pater. Si pro sancto subventionis religioni, & reipublicæ, fideique christianæ opere arctetur V. S. proficisci Mantuam, aut Utinum, prout in publico consistorio decrevit S. V. supplicat devotissimus ac peculiaris S. E. & S. R. E. populus Romanus, ut recessum suum ex urbe, quanto magis poterit, differat, & ex ea secum curiam Romanam nullatenus transferat; nam id expedire honori V. S. ejusque curiæ & reipublicæ Romanæ statui, bono, & commodo detegitur (his) rationibus.

Primo, quia si sic differat & transferre caveat V. S. omnis homo intelliget quod in vestræ peregrinationis asserto subventionis fidei &c. nulla simulatio, sed ipsa necessarie causæ pura inest veritas: si recessum acceleret, aut secum transferat curiam, intelligent homines per contrarium quia V. S. voluntarium ejus ex urbe discessum in dictæ causæ necessitatem simulet.

Secundo, ex prima parte differendi recessum. V. sanctitatis quanto plus fieri poterit, succedet V. S. commoditas & urbi ac sanctæ recessus vestri causæ oportunitas non exigua; nam cum plurima in terra & mari, ut sic dixerim, extrinsece & intrinsece jam orta appareant, apta turbare pacem, quietem, & statum in urbe, & patria ejus, ut illa ante discessum beatitudo vestra componat, est necessarium, ut ante discessum V. S. concor...... praticæ & Italiæ potentias conducat, & offerre possit ultramontanis ad contributionem; eo quod discedere illis non compositis, & Italicis ad opus non conductis error videretur; & sine tempore ad rem accommodo illa impossibile est componere. (Deest aliquid.)

Tertio, succedit ex prima parte, quod Romanæ urbis aliarumque civitatum V. S. cives & incolæ, & V. S. subditi patienter absentiam V. S. supportabunt, & ipsius reditum avidi præstolantes a devotione V. S. nulla ipsorum ceptio, nullaque malignantium persuasio aut oppressio eorum animos subvertere poterit. Sed ex secunda contraria parte, qua se illi sola voluntate pontificis derelictos a V.S. intelligentes de redditu V.S. desperabunt; facile succedet quod malæ cogitationes eorum, pejoraque malignantium opera eorum animos a dicta devotione subvertere, & tanti patrimonii Romanæ ecclesiæ status periclitare poterunt.

Quarto, quod S. V. non ducat secum curiam Romanam expedire permaxime videtur sancto operi, sanctæque causæ vestræ peregrinationis; cui liberius, cui incessanter, & cui semper intendere poterit si ab aliis Romanæ curiæ curis fuerit (*non*) distracta.

Quinto, ex prima parte succedit, quod propter abundantiam, V. S. ex urbe peregrinatione durante, nihil aut valde parum S. V. deperibit, eo quod urbis & aliarum terrarum ecclesiastici patrimonii introitus in eo statu, sicut si S. V. præsens esset, conservabuntur; ubi ex secunda parte contraria illi omnes perdentur, & dissipabuntur.

Sexto, cum subventioni hujusmodi sancti operis modus in pecuniis transmittendis populis Turco finitimis permaxime consistat, ad illud conducendum sola prima pars, ex qua curia in urbe remanente ex recessu V. S. non solum ipsi V. S. sed Senensibus, Florentinis, Ferrariensibus, Mediolanensibus, cæterisque populis intra urbem & Mantuam seu........, mediis, quos in ea subventione contribuere oportet; nihil aut valde parum de suis introitibus &c. deperiturum erit. (*Locus turbatus.*)

Septimo, ex prima parte, quia curia quæ in urbe remanet (*non*) solum ejus urbis, sed rectorum ecclesiastici patrimonii hominum animas & in devotione & obedientia V.S. & in patientia ejus reditum expectandi conservat, relevatur. V.S. ab impensis magnis, quas necessario subita foret in armorum gentibus, & aliis provisionibus in hac patria dimittendis, & faciendis in secunda contraria parte, qua videlicet V. S. secum curiam transferat. (Locus vitiatus.)

Octavo, quod ex prima parte gratificatur V. S. suis curialibus, quos a laboribus itinerum, expensisque magnis & variis periculis, necessario subituris ex secunda parte, non solum in ipsa peregrinatione, sed in provisione victualium & aliorum supellectilium jam per totum annum facta, ac eorum dura separatione a conjugibus & liberis relevat.

Nono, prima pars succurrit & providet pauperibus litigantibus, qui ex partibus remotissimis cum laboribus, impensis & periculis personarum sequuntur curiam pro justitia consequenda. Nam si auditores causarum intelligant se in urbe remansuros, visioni regestrorum, & causarum expeditioni libere intendent; ubi si per secundam partem contrariam se itineraturos sciverint, recessui providere coacti, nec cum itinere detinebuntur, neque ad tempus postquam ad destinatum venerint locum vacare visioni, expeditionique prædictis poterunt.

Decimo ex prima parte, occurritur vel in solam urbem aut in eam & Italiam insidiari cupientibus, cogitantibusque modos per quos animum V. S. a reditu ad urbem divertere, ut eam ultra montes sub demonstratione alicujus apparentis honesti vel utilis conducere possint: quia semper se poterit defendere V.S. ab insidiis eorum re, & facto, ostendendo quod fidem datam de non trasferendo ex urbe curiam cum Deo, & honestate frangere non potest.

Un-

ANNO CHRISTI 1459.

Undecimo, cum statutum fuerit, primo in concilio Lugdundensi per Gregorium III. (a) quod moriente papa in loco, in quo cum sua curia residebat, si locus ille sit civitas, in ea; si sit castrum, in civitate dioecesis, cujus illud est, fieri debeat electio successoris; & deinde in consilio Viennensi per Clementem V. fuit additum, quod si in civitate a qua papa recessit audientia causarum & apostolicarum literarum remansit, ad illam, ubicumque papa moriatur, redire debeant cardinales pro eligendo pontificem successorem; oportet eligere partem primam, per quam si (quod Deus avertat) in ea peregrinatione papam mori contigerit, redirent cardinales hoc casu pro successoris electione facienda ad urbem, ubi DD. ipsi & plena libertate & securitate gaudentes impressionem nullam timere possint, & occurritur periculo, quod in ea electione convenire posset. Ex parte secunda, si aliquis in ea civitate, ubi secundum illam electio fienda foret, esset dominus, aut sic potens quod ipsos Romanos cardinales eligere, quem ipse vellet, cogere per impressionem posset......

(a) Lege ... Clem. ... Roma-

Nec ultimo, injustum, aut inconsuetum vel inhonestum est si papa ex causa se ad locum transferens, in loco, unde se transfert curiam dimittat; cum videamus hoc de jure fieri posse juxta statutum Clementis papæ in Viennensi concilio in clem. 2. de elec. §. *sane v. eo tamen adjecto*; et sic non solum consuetum fieri ex tunc, sed moderno tempore hoc fieri per fel. rec. Martinum V. Eugenium IV. & Nicolaum ipsius successorem.

Si ergo solam causarum, & literarum apostolicarum, quæ contradictarum appellantur, audientiam vult S. V. dimittere, satisfaciat ordinando quod Romæ sit cancellariam regens, commissionesque sinet, prout illas signat vicecancellarius aut pro tempore regens de communi justitia; alias autem commissiones justitiæ graviori, si placet V. S. signabit etiam ipse solus, si talis sit, de quo S. V. confidat, vel ipse cum aliquibus aliis peritis sibi in hoc pro consiliis adjungendis, præcedente semper advocatorum publica audientia, prout fieri solet in publicis audientiis, totumque fiet de mandato V. S. Et similiter apostolicæ literæ de justitia minori, quæ per contradictarum audientiam expediri consueverunt, & sub nomine & plumbo V. S. expedientur. Nec absonum est, quod ista sub papæ nomine absente papa fiant, cum legem condendo dicat imperator: *omnia nostra facimus, quibus ex nobis omnis authoritas impartitur*. Cumque videamus omnium regum totius mundi consilia, literas omnes, omniaque negotia regnorum sub nomine suorum regum longe absentium expedire. Ego quoque vidi prædicta, quando in primis Eugenii fere annis bon. mem. tunc Rothomagensis cardinalis & vice cancellarius, adjunctis primo sibi aliquibus cardinalibus, & deinde prælatis, ac (ad) publicas audientias advocatis consistorialibus, faciebat in palatio suo S. Laurentii in Lucina illico auditis advocatis propositas commissiones, per seipsos de papæ mandato signabant, absque statum (f. scitu) relatione, vel consultatione papæ. Si enim papa confidit de conscientia, prudentia, & scientia cujuscumque in videndis commissionibus, & pro signaturis earum dandis conciliis; decens, & congruum est quod de illius signatura de suæ sanctitatis mandato facienda confidat: quia, ut dictum est, omnia nostra facimus quibus ex nobis omnis authoritas impartitur.

CANTUARIENSE CONCILIUM

Anno 1460. *habitum.*

Apud Vvilkins to. 3. pag. 577.

PRæmiſſis juxta formam conſuetam præparatoriis, mag. Robertus Gaſeley, frater ordinis fratrum Prædicatorum, die nono menſis prædicti, exhibuit literam a domino rege domino archiepiſcopo directam, quam honorifice dictus reverendiſſimus pater ſuſcepit, & per Rogerum Malmsbury, unum de B clericis ſuis eandem fecit publice legi. Qua lecta idem reverendiſſimus pater decrevit eandem publice legi in domo inferiori, ubi clerus dictæ convocationis tempore ab antiquo ſolebat ſuam communicationem exercere & habere. Sequenti die clerici domus inferioris ex mandato domini archiepiſcopi prolocutorem electum, Joannem Stokys, eidem præſentabant. Hac præſentatione facta, idem reverendiſſimus pater Cant. archiepiſcopus declaravit diverſas cauſas convocationis hujusmodi, eisque intimavit, quod nonnulli de concilio domini regis illuc eſſent acceſſuri, qui eis negotia domini regis declararent: comparuerunt deinde ac mate- C riam concernentem proſperitatem regis & regni, ac defenſionem eccleſiæ Anglicanæ propoſuerunt. Die Mercurii (14 Maii) ſequente dictus reverendiſſimus pater in domo capitulari bullam per dictum fratrem Robertum Caſeley die lunæ præterito exhibitam debita cum reverentia recepit. Et deinde reverendus pater London. epiſcopus eandem bullam de manu domini archiepiſcopi Cant. recepit, proteſtatione publica per eum in præſentia dicti reverendiſſimi patris & aliorum confratrum ſuffraganeorum ſuorum, & cleri ibidem congregati, facta, quod dictam bullam, juxta omnem vim, formam, & effectum, ſibi demandatam, et D prout in eadem continetur, exequi vellet, quatenus ad ipſum attinet, & ut filius obedientiæ ſedi apoſtolicæ, & domino noſtro papæ obediret. Deinde propoſitis in ſcriptis per certos venerabiles patres, dictæ Cant. provincia epiſcopos, nonnullis articulis, et ibidem lectis; quorum tenores in quibusdam ſchedulis per ipſos ad tunc ibidem deliberatis plenius apparent, ut ſequitur.

In primis, cum eccleſia Anglicana defectu executionis canonum, decretorum, & conſtitutionum poenalium a ſanctis patribus contra delinquentes, et eorum violatores denotatorum, & ſerioſe editorum publicatorum, & per univerſum mundum præ- E dicatorum, ſit multipliciter in dies plus ſolito oppoſita; dignemini, & paſtorali officio, pie conſiderare, quod magna pars populi regni Angliæ eſt cenſuris & excommunicationum ſententiis a jure latis involuta; & adeo in hujusmodi ſententiis cenſuriſque, defectu denunciationis & publicationis, plures de populo noſtro credunt ſe excommunicationis ſententiis ſuis ligari; & illo prætextu & occaſione forte gratia deeſt populo, & inde magna diſcordia & vindicta cauſantur, in magnum præjudicium eccleſiæ, regis, & regni, & fortaſſe in deſtructionem finalem, ſi remedia congrua citius non oppanantur.

Item dictis veſtris paternitatibus proponitur, ut ſuperius, & humillime petitur, quod ad hanc ſacram convocationem cleri vocentur de certis comitatibus, vicecomites & ſubvicecomites, & eorum miniſtri deteſtabiles, necnon falſi juratores, præſertim illi pro talibus communiter habiti, tenti, & reputati, curatos, ſacerdotes, & alios injuſte ex fictis falſis cauſis notorie indictantes, & ſic indictari procurantes; & cum tales ſunt a jure canonum excommunicati, & pro talibus manifeſte habiti & noti, declarentur hic pro excommunicatis, denuncientur & deinde in partibus ſuis inter vicinos & notos, quouſque abſolutionis meruerint habere ſententiam in forma juris.

Item omnes perſonæ, cujuſcumque ſtatus, gradus, aut conditionis fuerint, clericos ad veritum examen, hoc eſt ad curias temporales per breve, *Præmunire facias*, & alia injuſta brevia invitos trahentes, & proſequentes, ſunt ſimili excommunicationis ſententia ligati, & ſic vocandi, declarandi, & pronunciandi. Et ſimili modo violatores libertatis eccleſiaſticæ ſunt denunciandi. Tunc reverendus pater Exonienſis epiſcopus deſideravit unum articulum, quod admiſſiones clericorum ad beneficia eccleſiaſtica præſentatos volentes admitti per procuratores, de quorum ſcientia ordinationeve minime conſtat, declarari. Et tunc dictus reverendiſſimus pater Can. archiepiſcopus, cum conſenſu fratrum ſuorum, decrevit hujuſmodi præſentationes & admiſſiones, ſecundum diſcretiones ordinariorum conſiderari: & quod, ſi de hujuſmodi præſentatorum ſcientiis eis minime conſtare poterit, quod ex tunc communi deliberatione ibidem habita, licitum eſſet ordinariis quoſcumque ſic præſentatos, & modo prædicto admitti volentes, eos non admittere, donec de eorum ſcientiis fuerint informati. His in domo ſynodi ſuperiori peractis, nonnulla per mag. Johannem Stokis, prolocutorem, coram reverendiſſimo vivæ vocis oraculo proponebantur, quæ ſtatum regni Angliæ, & utilitatem eccleſiæ Anglicanæ, reformationemque ejus concernebant; quæ in certos articulos redacta, cum aliquibus viris præeminentis ſcientiæ a reverendiſſimo electis communicabantur. Medio tempore dicto reverendiſſimo patre una cum venerabilibus ſuis confratribus, ut prius, comparentibus, ac deliberatione & communicatione ſuper articulo, & groſſis arboribus ſciſſis, ſeu proſtratis decimandis habita, ſtatuto regio in contrarium edito, lecto continuata fuit dicta convocatio per dictum reverendiſſimum pa-

patrem usque & ad diem lunæ proxime ex tunc sequentem. Quo die adveniente, dicto reverendissimo patre una cum aliis, ut prius, comparentibus, quidam dominus Bredhill rector ecclesiæ parochialis sancti Nic. Calisiæ, comparuit ibidem, ac objectis contra eum, per dictum reverendissimum patrem nonnullis articulis, hæreticam pravitatem sapientibus, quibus idem dominus Johannes ad tunc respondebat, licet non plane. Tunc dictus reverendissimus pater cum consensu confratrum suorum decrevit, quod dictus dominus Johannes Bredhill coram eis in dicta domo capitulari singulis diebus, durante convocatione se præsentaret, & quod nullo modo illicentiatus recederet. Alia synodi die sequente, dicto reverendissimo patre aliunde occupato, comparuit reverendissimus pater Sarum episcopus, præsidens dictæ convocationis, loco & hora consuetis, una cum aliis confratribus suis, & prælatis, & lecto articulo edito per dictum dominum Johannem Bredhill publice ibidem coram clero, idem reverendus præsidens dixit, quod vellet deliberare super ipso articulo, & decrevit dictum dominum Johannem Bredhill citari personaliter, & possit apprehendi; sin autem, publice per edictum in valvis ecclesiæ cathedralis Sancti Pauli London. positum. Et ad istam citationem exequendam mandavit Johanni Broum, apparitori reverendissimi in Christo patris domini Cant. Archiepiscopi antedicti generali, ut diligentiam faceret. Et deinde publice in domo capitulari, fuerat detectum, & delatum dicto reverendo patri Sar. episcopo, commissario, sive præsidenti dictæ convocationis, & aliis confratribus suis coepiscopis, & toti clero, quod quidam magister Galfridus Langtroke, procurator nobilis viri magistri Petri Courtnay, archidiaconi Exon. clericus convocationis fuerat per officialem vicecomites London. ad sectam Simonis Notyngam, moram suam trahentis infra parochiam sancti Michaelis apud Quernn, civitatis London. arrestatus, & in prisona positus. Et hiis auditis, & per dictum præsidentem cognitis, idem reverendus pater præsidens antefatus, cum consensu totius cleri ibidem ad tunc præsentis, decrevit transmittendum fore ad majorem & vicecomitem dictæ civitatis pro deliberatione dicti magistri Galfridi, sic in prisona existentis. Et priorem ecclesiæ Christi civitatis London. rogavit, quatenus cum majore London. & vicecomite communicaret, ac eis intimaret, & innotesceret, qualiter auctoritate dictæ convocationis contra eos esset procedendum; videlicet per censuras ecclesiasticas, & alia remedia juris, nisi ipsum magistrum Galfridum per eos arrestatum statim liberarent a carcere. Deinde habita communicatione cum majore & vicecom. per dictum priorem, incontinenti fuerat dictus magister Galfridus, auctoritate dictæ convocationis, a carcere liberatus. Et tunc habita aliquali communicatione super diversis articulis motis in dicta covocatione per clerum ibidem, reverendus præsidens, post unam alteramque continuationem, infirmitate detentus, substituit commissarios certos ex confratribus suis ad negotia synodi expedienda. Sanitati tamen haud diu post restitutus dominus archiepiscopus, comparuit in loco consueto, coram quo propositæ fuerant petitiones cleri pro reformatione in subscriptis habenda.

In primis, quod ordinarii in suis visitationibus servientes munerum procurator. in victualibus vel pecunia taxata pro procuratione, de jure vel consuetudine sint contenti; optione reservata visitatis, an velint hujusmodi ordinarios in esculentis & poculentis, vel pecuniis hujusmodi procurator. atque munera sibi vel suis oblata omnino refutant. ne sententiam excommunicationis incurrant ipso facto. Et hæc visitandi forma ab universis episcopis aliisque ordinariis de jure seu consuetudine visitantibus observetur.

2. Item, cum per commissarium, justa causa subsistente, episcopi visitaverint, victualibus duntaxat, absque pecunia sint hujusmodi ordinarii & eorum commissarii contenti, prout sacri canones declarant editi in hac parte.

3. Item, cum pecunia detur pro alicujus electione facta vel facienda, vel pro confirmatione electionis, electio est reprobanda, nisi constiterit illos, qui dederunt pecunias hujusmodi, hoc fecisse per fraudem, in dispendium illius electi, ut notant doctores. Liquet ergo ex præmissis, quod confirmationibus, hujusmodi electionum saltem a prælatis receptio pecuniaria sit reprobata. Provideatur, quod pro hujusmodi confirmationibus pecunia non recipiatur ab eisdem, nec pro benedictionibus abbatum, cum hujusmodi receptiones simoniam contineant manifeste, seu saltem turpe lucrum. Reservatis tamen rationabilibus & moderatis expensis, si quæ factæ sint episcopis & ordinariis hujusmodi, si confirmandi vel benedicendi habeant unde hæc præstent; alioquin ipsi episcopi seu ordinarii de suo hoc facere teneantur.

4. Item, quod ordinarii hujusmodi in visitationibus suis diligenter considerent & videant statum monasteriorum & prioratuum, per ipsos visitatorum seu visitandorum, & quod singuli officiarii reddant rationem de suis administrationibus singulis annis plenam, & claram, & per deputatum a conventu approbatum, & de aliis inquirant, prout in constitutionibus legatinis clarius continetur.

5. Item, petitur quod archidiaconus Westmon. in causis matrimonialibus, & divortii inter suos subditos solum procedat, qui sui subditi per annos & dies ante causæ inceptionem absque fraude fuerint, & non inter subditos aliorum ordinariorum, qui pro tempore litis motæ ibidem permanent, & habito divortio statim ad propria revertuntur, & quod sententiæ divortiatoriæ prius latæ, quæ notoriæ sunt, & ex fictis causis habitæ, cum scandalo totius ecclesiæ per judices ordinarios vel eorum deputatos revocentur, & annullentur. Et quod archidiaconi ibidem in futurum habeant sibi doctum virum in assessorem in causis prædictis, cum hujusmodi causæ per majores judi-

ANNO CHRISTI 1460.

dices sint solum terminandæ propter periculum animarum, & quod procuratores & notarii publici dictam curiam Westmon. cum tanto ecclesiæ scandalo occupantes, a curiis ordinariorum omnino repellantur.

6. Item, quod ordinatio illa provincialis facta per bonæ memoriæ dominum Henricum Chicheley de quæstoribus, in omni sui parte observetur, sub pœna restitutionis seu satisfactionis aliorum receptorum per quæstores antedictos.

7. Item, quod fratres Jerusalem in suis capellis, vel ecclesiis, per suos cappellanos subditis aliorum ordinariorum sacramentum Eucaristiæ vel Matrimonii non ministrent in futurum, nec per eorum tolerantiam & conniventiam ministrari permittant, sub pœna juris, sicut hactenus ministrari fecerunt, nec excommunicatos a jure vel ab homine absolvant, vel excommunicatos hujusmodi seu alios seipsos occidentes sacræ sepulturæ tradant, sicut aliquando fieri consuevit per eosdem.

Clandestina matrimonia. Dispensatio contra bannorum editiones.

8. Item, petitur quod cum magnum scandalum in ecclesia Dei gereretur super clandestinis matrimoniis, occasione dispensationum ordinariorum sæpius indiscrete concessarum, super bannis in hac parte edendis, placet ordinariis, quod Dominus Cant. provinciæ aliter non valeant dispensare super matrimonio solemnizando, nisi banna bina vice diebus solennibus inter se distantibus, in ecclesiis parochialibus viri & mulieris matrimonialiter conjungendorum, prius publice edantur, examinatione partium diligenti & inquisitione præcedentibus; exposita sufficienti & legitima cautione. Inferiores autem judices dispensationes hujusmodi nullo modo concedant, cum potestas dispensandi in talibus eis commissa non existat. Proviso semper, quod si vagabundi veniant ad parochiam aliquam omnino inibi commorandi ut parochiani, & sic faciant se parochianos inibi, eo non obstante hujusmodi banna edantur publice in ecclesiis parochialibus, in quibus pro majori parte prius moram habuerunt hujusmodi vagabundi, sive noviter supervenientes; & ubi melius sunt agniti & noti, præcedentibus, ut supra, partium diligenti examinatione & inquisitione, & cautione sufficienti exposita, ut supra.

9. Item, cum per habitum debeat distingui conditio omnium clericorum, videlicet superiorum et inferiorum, modernis tamen temporibus quidam abusus crevit, et in publico exercetur quod simplices presbyteri & alii sacerdotes ultra gradum et statum suos in apparatibus suis ad modum doctorum, seu cæterorum venerabilium virorum canonicorum ecclesiarum cathedralium caputiis, cum curtis liripipiis, vulgariter " *Tippetis* nuncupatis, publice deferre, ut eis uti, et in eis incedere non verentur; ita quod vix per habitum modernis temporibus cognoscitur simplex sacerdos, qui modicum sit ultra laicum a doctore vel alio venerabili viro perito ecclesiastico, nec e contra, & indumenta sua superiora non deferunt clausa, sed per totam anteriorem partem aperta, ut veneranda sua publice videri valeant, ad modum laicorum; & plures hujusmodi presbyteri utuntur caligis clausis & capellis cum liripipiis annexis eisdem, & colereiis duploidorum suorum ex scarleto vel alia fulgida veste ultra modum supra togas seu jupas suas publice extendentibus, ad modum illorum, qui nominantur, *Galantes*, in magnum scandalum ordinis sacri, & derisum & ridiculum laicorum; fiat, si placeat, reformatio.

Habitaque deinde communicatione per dictum reverendissimum patrem cum suffraganeis & clero de & super hujusmodi articulis, idem reverendissimus Pater Cant. archiepiscopus continuavit dictam convocationem, ut supra, ad alium diem. Quo die adveniente; dictus reverendissimus pater suis cum suffraganeis de & super nonnullis motis articulis in dicta synodo communicavit, ac super certis constitutionibus per prædecessores suos editis, quas cum consensu & assensu suffraganeorum suorum ad tunc ibidem præsentium, & totius synodi legi jussit, & suspendit censuras latas ipso facto in constitut. Straford. *Adeo quorumdam* nona; item, *Quia* Issip. *Effrenata cupiditas*; Chicheley *cum ex eo* & illas sententias decrevit fore ferendas synodo. Et deinde continuata fuit dicta convocatio per antefatum reverendissimum patrem Cant. archiepiscopum ad diem extunc sequentem. Quo die adveniente, habita communicatione per eundem reverendissimum patrem Cant. archiepiscopum cum suffraganeis suis de & super arduis negotiis, utilitatem ecclesiæ Anglicanæ concernentibus ac pluribus articulis ibidem lectis & recitatis, ad supplicationem totius cleri, idem reverendissimus pater, aliique reverendi patres penes regiam majestatem pro reformatione eorundem promiserunt suos impendere labores. Deinde certi viri ex clero electi fuerunt, qui dictum reverendissimum patrem, & alios reverendos patres ad præmissa facienda solicitarent. Demum clerus Cant. provinciæ antedictæ illas urgentes necessitates regis, & regni, alia insuper plura & varia ecclesiæ Anglicanæ regni & regno ab hostibus imminentia pericula, quantum in eis fuerat, debite considerantes, unam integram decimam regiæ celsitudini solvendam concessit. In hac convocatione, quæ sexto die mensis Maii, an. Dom. MCCCCLX. primordia cepit & ad 17. Julii, an. Dom. MCCCCLXI. continuata fuit, nihil aliud memoratu dignum tractatum fuerat.

PAU-

Anno Christi 1464. 1471. 1475.

PAULUS PAPA II.

Sedit ab anno 1464. usque ad 1471.

SIXTUS PAPA IV.

Sedit ab anno 1471. usque ad 1484.

LONDINENSE CONCILIUM

Anno 1475. habitum.

Supplicationes cleri factæ prælatis in convocatione incipiente 23. Jan. Anno Domini MCCCCLXXV. & finita 25. Febr. prox. sequent. celebrat. in ecclesia sancti Pauli London. super certis reformationibus, habendis, ut sequitur.

PLaceat vestræ reverendissimæ paternitati, una cum assensu cæterorum prælatorum in hac celsa convocatione congregat. auctoritate ejusdem, assentire, & discernere, ut hi articuli sequentes pro jure provinciali modo serventur, & quilibet eorum observetur.

Inprimis, quod certæ constitutiones provinciales inferius descriptæ quæ sunt modo latæ sententiæ, vigore quarum quamplurimi, in grave ipsarum animarum periculum, judices censurarum ecclesiasticarum involvuntur, a nunc sint ferendæ sententiæ. Quarum prima constitutio incipit, *Effrenata*, de celebratione missarum; qua cavetur, quod presbyteri pro animabus defunctorum celebraturi VII. marcis, aut cibariis, & tribus marcis, & qui curæ habent, deservire VIII. marcis, aut cibariis & IV. marcis annuatim sint contenti, & contrafracientes huic constitutioni dando aut recipiendo, sententiam excommunicationis incurrant ipso facto.

Item, secunda constitutio incipit: *Adeo quorumdam*, de testamentis; ubi dicitur quod quiscunque ordinarius concesserit literas acquietanciarum executori alicujus testamenti, ante fidelem computum suæ administrationis, incurrit sententiam suspensionis ipso facto. Et si quis ordinarius receperit pro approbatione, insinuatione, literis acquietanciarum, seu aliis quibuscunque ex testamento alicujus defuncti, ultra quam in eadem constitutione est expresse permissum, non restituens duplum ipsius recepti infra mensem fabricæ ecclesiæ cathedralis, ingressus ecclesiæ est eo ipso sibi interdictus.

Item tertia constitutio incipit: *Statutum est*, tertio de testamentis, qua cavetur, quod quisquis executor testamenti alicujus defuncti appropians sibi de bonis ejusdem defuncti, titulo emptionis aut alicujus præter quam in casibus expressatis in eadem constitutione, incurrit ipso facto poenam suspensionis ab ingressu ecclesiæ, a qua non potest absolvi absque restitutione ipsius rei sic appropriatæ, & solutione dupli ejusdem fabricæ ecclesiæ, cui defunctus erat subditus; videtur clero, quod prælati & ecclesiæ cathedr. remittant pro præterito interesse, quod habent ad prædictum duplum ratione prædictarum duarum, &c.

Item quarta constitutio incipit: *Item quia archidiaconi*, de institit. qua cavetur, quod archidiaconus aliquid recipiens pro quod inductione alicujus intitulati in aliquid beneficium, ultra quam est in ipsa constitutione constitutum, incurrit ipso facto sententiam suspensionis, ab officio, & beneficio, qua ligatur, donec læso hujusmodi de damnis legitime satisfecerit.

Item, quinta constitutio incipit, *Reverendissime*, de hæreticis, qua continetur, quod aliquis etiam a jure privilegio non auctorizatus, prædicans verbum Dei, priusquam fuerit approbatus a dioecesano, & literas realiter exhibuerit sub ejus magno sigillo, ipso facto incurrit sententiam majoris excommunicationis, & ecclesia, in qua sic prædicatur, est ipso facto suppósita interdicto; petitur quod relaxetur hoc interdictum quoad omnes ecclesias, &c.

Item constitutio, quæ incipit, *Superno Dei munere* de sententia excommunicationis, atque cætera capitula, contenta in sententia generali, quater in anno tam in cathedralibus, quam parochialibus ecclesiis, in singulis dioecesibus hujus provinciæ publicentur.

Item constituatur, & pro jure provinciali observetur, quod quiscunque abbas, prior, & conventus, aut aliquis alius patronus ecclesiasticus, sive sæcularis, & eorum severitates, recipientes ab aliquo pro præsentatione aut collatione alicujus beneficii, scripturave, sive sigillo ejusdem ultra VI. sol. VIII. den. sit ipso jure privatus jure præsentandi sive conferendi hujusmodi beneficium, cum proxima vice extunc vacare contigerit.

Item, quod nulli collectores decimarum certificent in scaccario domini regis differentes solvere decimam, nisi ad hoc prius requisierint assensum ipsius ordinarii, sub poena suspensionis a divinis.

Item, quod si decima a clero concedatur, quod in omnibus circa illam stetur certifi-

ANNO CHRISTI 1475.

tificatoriis ordinariorum; & si quid in scaccario domini regis dubii emerserit, stetur pro declaratione ejusdem ad interpretationem archiepiscopi aut ordinarii.

Item, quod omnes & singuli ministri regis in scaccario non plus exigant pro eorum feodis ab aliquo collectore, unius integræ decimæ majorem collectam habentem, quam XX. sol. minorem collectam minorem summam XX. sol. juxta discretionem baronum ibidem.

Item, quod præcipitur per celsitudinem regiam, quod nulli captores granorum aliorumque victualium pro rege aliquid capiant a viris ecclesiasticis seu earum firmariis, aut procuratoribus de bonis seu catallis eorundem.

Item, quod cum canones & constitutiones contra intrusores in beneficiis sunt satis poenales, tamen non possunt debitæ demandari executioni, propter vim laicalem & manutenentes aliorum; dignetur regia majestas hac in re suas apponere manus adjutrices, cum ad hoc per ordinarium fuerit requisitus.

Item, quod prior, sive dominus sancti Johannis evocetur coram reverendissimo domino cardinali, cæterisque prælatis & clero in præsenti convocatione congregatis, ad exhibendum privilegia, si quæ habuerit, quibus sui ministri diversis locis infra hanc provinciam benedicant, habere correctionem, C dominium, & jurisdictionem in foro contentioso, approbationem, & insinuationem testamentorum maxime suorum tenentium, atque potestatem deputandi simplices presbyteros ad absolvendum quoscunque a sententiis juris, vel homines qualitercunque ad patris instantiam, vel ex officio judicis involutos alienis paroch. sacra & sacramentalia ministrand. A clandestina matrimonia contra sacrorum canonum statuta celebrand. necnon quod sui tenentes propriis curatis decimas reales atque personales solvere non tenentur, sicuti in nonnullis locis (in) præsenti prætendunt.

Item, quod magistri domorum de Howndislowe, Teylisford, Knaysburgh, ordinis sancti Roberti, simili modo evocentur, quo jure alienos paroch. sine licentia & assensu proprii curati ad sacrum poenitentiæ admittunt, sicque confessiones alienorum paroch. audiunt eosdemque absolvunt.

Item, quod sacerdotes & curati coram vicecomitibus, & aliis justitiariis domini regis, in vetito foro accusati, seu indictati, B possunt per celsitudinem regiam remediari; sic quod dicti vicecomites & justitiarii sint jurati in suscipiendis eorum officiis, quod nullus sacerdos coram eis a modo accusatus aut indictatus arrestetur, incarceretur, aut alio modo gravetur, seu molestetur in persona seu bonis, sed incontinenti remittant illas accusationes, & indictamenta eorum ordinariis. Ad istam petitionem dominus rex nondum consentit, &c.

Item, quod liceat cuicunque sacerdoti, quotienscunque sibi videatur, assumere sibi quemcunque sacerdotem idoneum in confessorem in casibus non reservatis.

Item, quod festa translationis sanctæ Etheldredæ in vigilia S. Lucæ evangelistæ, & translationis sanctæ Fredesvydæ proximo die post festum S. Lucæ, cum IX. lection. & cæteris omnibus de communi unius virginis non martyris; & depositionis sancti Osmundi 4. die Decembris cum IX. lect. & cæteris omnibus de communi unius confessorum & pont. celebrentur.

LON-

LONDINENSE CONCILIUM

Anno 1480. habitum.

PErlecto mandato reverendissimi pro convocatione, cui breve regium insertum extitit, ac tradita potestate ab archiepiscopo certificatoria & procuratoria recipiendi, & convocationem continuaudi in absentia sua, mag. Will. Pykenham in prolocutorem electus, reverendissimo die 26. Martii, MCCCCLXXXI. præsentatur.

Postea consiliarii regii necessitates regis B in domo capitulari exponentes, subsidium aliquod notabile petunt, quod tertio die Aprilis concessum fuit; quo die præfatus prolocutor nomine totius cleri, ut asseruit, exhibuit duas papyri schedulas in forma consueta conscriptas; unam in se continentem unius integræ decimæ domino nostro regi concessionem, & alteram concessionem cujusdam charitativi subsidii præfato reverendissimo in Christo patri concessi asseruit, aliam schedulam papyream in se continentem hæc verba exhibuit: instantissime cum omni humilitate & reverentia petimus nos clerus, pariter & supplicamus, quatenus vos, reverendissime pater, cum singulis re- C verendis patribus, confratribus vestris, vestræ Cant. provinsiæ episcopis regiam majestatem pro ecclesiæ Anglicanæ universæ, ipsiusque totius cleri statu, & tranquillitate, ne ipsius libertas, cum omnium christianorum regnorum pulcherrima ecclesia fuit, in ruinas cadat, hortari, & suppliciter rogare dignemini, & justitiariorum, vicecomitum, ballivorum, & justitiariorum pacis, ac aliorum officiariorum suorum temporalium quorumcunque in ecclesiasticos viros jurisdictionis abusus, temerariæque vexationes compescantur per ipsius serenissimam regiam celsitudinem, per suas differtissimas literas præcipiendo eisdem officiariis D temporalibus, ut ab ipsorum ecclesiasticorum virorum indictationibus, incarcerationibus, ac molestationibus aliis quibuscunque, cum talia in clericos temporales officiarii sive eorundem animarum magno periculo attemptare nequeant, omnino desistant. Et si aliquem ecclesiasticum coram ipsis officiariis indictari, aut per eos attachiari contingat, ipsos ecclesiasticos viros sic indictatos, attachiasos sive incarceratos, ad loci dioecesanum libere & indilate remittant.

Exhibuitque ibidem prælibatus prolocutor aliam schedulam papyream, sub hac serie verborum: Decet ut exultent immensis cuncti christicolæ gaudiis, quod per glo- E riosissimæ virginis Mariæ, genitricis unici Filii Dei Domini Jesu humani generis redemptoris piissimi, sanctorumque Osmundi episcopi, Frideswidæ, & Ethelredæ virginum, grandia præcelsaque merita, multa & evidentia miracula ipse Dominus operatur in terris; qui & animo & omni veneratione colendi sunt, ut quanto divina clementia precibus eorum aurem suæ pietatis inclinat, tanto ipsi, qui Dei sunt mediatores & hominum, intercedere pro peccatis efficacius inducantur. Et quia non itaque piis ducti consiliis, dignisque studiis excitari, quod beatissimi patres in apostolatu olim summi pontifices festum visitationis beatissimæ virginis Mariæ auctoritate divina indixerunt, & nuper, divina clementia annuente, beatum Osmundum episcopum, Frideswidam & Ethelredam virgines, ingentibus eorum meritis exigentibus, in sanctorum catalogo numerari, & a Christi fidelibus venerari decreverunt, ideoque sanctissimæ Mariæ visitationis festum sub more duplicis festi, secundum usum ecclesiæ Sarum cum pleno servitio VI. non. Julii cum oct. quæ celebrentur cum regimine chori, festaque Osmundi XI. non. Decemb. sanctæ Fridsvvidæ XIV. calend. Novembris; & Ethelredæ XVI. Novembris cum regimine chori, & novem lectionibus, per provinciam Cant. auctoritate hujus sacri concilii volumus, statuimus, & præcipimus, annis singulis, perpetuis futuris temporibus devote celebrari. Quibus sic exhibitis, præfatus reverendissimus in Christo pater dixit se velle communicare cum fratribus suis, & prælatis; & animadvertere quid super & in præmissis esset agendum. Sequente 9. die Aprilis, coram præfato reverendissimo in Christo patre, & suffraganeis suis, comparuit venerabilis vir magister Johannes de Sighs, utriusque juris doctor, fructuum cameræ sedis apostolicæ collector in Anglia, & exposuit, qualiter dictus in Christo pater & dominus, dominus Sixtus papa IV. omnia vasa & locula sua argentea in pecunias convertit pro defensione civitatis Rhodi, & resistentia illius nefandissimi Christi nominis inimici, qui nuper —— invasit, & infra breve civitatem Romanam invadere, & universam Christi nominis religionem destruere in dies conatur, & intendit, nisi citius remedium accuratur, quod fieri non possit, sine adiutorio christianorum, ob quam causam, ut dixit sanctissimus in Christo pater decimas indixit super universali ecclesia, ut pater per bullas ejusdem sanctissimi patris, quas habuit ostendere, ut dixit, & his relatis, præfatus reverendissimus in Christo pater dixit, quod haberet colloquium cum suffraganeis suis, & prælatis, & quod provideret sibi de responso. Et tunc idem collector recessit a dicta domo, & sæpedictus reverendissimus in Christo pater communicavit cum antedictis suffraganeis suis, prælatisque & clero, quid videretur eis in præmissis faciendum; & habita diu communicatione super præmissis & aliis, nulla conclusione sequente, in aliud tempus negotium hoc differebatur.

Et quia tempus Paschæ appropinquavit, ita quod prælati & clerus ab ecclesiis suis non deberent esse absentes, ulterius ordinatum fuit, quod reverendissimus cum VI. epi-

ANNO CHRISTI 1484. 1486.

episcopis, VI. abbatibus, VI. aliis prælatis III. decanis, VI. archidiaconis, & VI. cleri procuratoribus, ab archiepiscopo nominandis, aliquo certo die ante festum Pentecostes, ad id ab archiepiscopo eligendo, in ecclesia S. Pauli London. conveniret, ad subsidium domino papæ concedendum. Et tunc reverendissimus commisit potestatem Thomæ London. episcopo dictam convocationem dissolvendi, quod & fecit 16. die mensis Aprilis. Postmodum dominus archie- A piscopus submonebat nonnullos ad quintum diem mensis Junii, ad deliberandum de subsidio domino papæ contra Turcos Rhodum invadentes pugnanti concedendum. Sed hactenus in his frustra fuit. Continuata deinde sessio hujus concilii ad diem 7. Novemb. prox. sequ. & deinde ad diem 6. Maii, anno M.CCCC.LXXXII. & inde ad 12. Novemb. prox. sequentem; & tunc rem remisit ad proximam convocationem.

INNOCENTIUS PAPA VII.

Sedit ab anno 1484. usque ad annum 1492.

CONCILIUM LONDINENSE

Habitum anno 1486.

Johannis Motton, archiep. Cant. epistola, continens statuta de vita, & moribus clericorum in provinciali synodo edita.

Extat apud Vvilkins to. 3. pag. 619. Ex reg. Joh. Alcock. episc. Eliensis.

JOhannes permissione divina Cantuar. archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus venerabili fratri nostro Thomæ, Dei gratia London. episcopo, salutem, & fraternam in Domino charitatem. Cum in præsenti convocatione prælatorum & cleri nostræ Cantuar. provinciæ in ecclesia cathedrali S. Pauli London. celebrat. pie & salubriter consideratum fuit, quod nonnulli sacerdotes & alii clerici ejusdem nostræ provinciæ, in sacris ordinibus constituti, honestatem clericalem in tantum abjecerint, ac in coma tonsuraque & superindumentis suis, quæ in anteriori sui parte totaliter aperta existere dignoscuntur, sic sint dissoluti, & adeo insolescant, quod inter eos & alios laicos & sæculares viros nulla vel modica comæ, vel habituum, sive vestimentorum distinctio esse videatur; quo fiet in brevi, ut a multis verisimiliter formidatur, quod sicut populus ita & sacerdos erit; & nisi celeriori remedio tantæ lasciviæ ecclesiasticarum personarum quantocyus obviemus, & clericorum mores, corruptos hujusmodi digna acrimonia maturius compescamus ecclesia Anglicana, nostræ saltem provinciæ Cantuar. antedictæ, quæ superioribus diebus vita, forma, & compositis moribus floruisse dignoscitur, nostris temporibus ad magnæ desolationis opprobrium, quod Deus avertat, præcipitanter ruet. Volentes igitur, quantum cum Domino possumus, tantis morbis congruas medelas apponere, ne sanguis nostrorum subditorum, & taliter delinquentium, imo verius periclitantium, in extremi judicii examine de nostris manibus requiratur, auctoritate nostra archiepiscopali atque metropolitica, ex unanimi consensu & assensu venerabilium fratrum episcoporum, suffraganeorum nostrorum, & aliorum, & prælatorum, & totius cleri dictæ nostræ provinciæ, in ipsa provinciali sacra synodo congregatorum, statuimus, & ordinamus, ne aliquis sacerdos, vel clericus, in sacris ordinibus constitutus, infra provinciam nostram Cant. antedictam beneficiatus, vel ad beneficium ecclesiasticum inibi promotus, togam gerat nisi clausam a parte anterio- C re, & non totaliter apertam; & ne quis presbyter, cui id ratione sui gradus in aliqua universitate accepti, non competit (filiis dominorum, ac viris in aliqua dignitate constitutis, ecclesiastica vel alias notabiliter beneficiatis duntaxat exceptis) caputium penulatum, vel non penulatum; aut duplicatum, cum serico seu simplex cum corneto vel liripipio brevi gerat, vel chameleto circa collum suum publice, sed utatur quilibet talis presbyter, nullatenus graduatus, caputio cum liripipio longo, suo ordini convenienté. Neque utatur ense, vel sica, nec zona, aut marcipio deaurato, vel auri ornatum habente. Incedent etiam omnes & D singuli presbyteri, & clerici ejusdem nostræ provinciæ, coronas & tonsuras gerentes, aures patentes ostendendo juxta canonicas sanctiones, quas in quoscunque presbyteros & clericos hujusmodi, contra præmissa vel aliquod præmissorum post mensem a die publicationis eorumdem continue enumerandæ venire præsumentes, per locorum ordinarios debitæ executioni demandari volumus. Ad hæc insuper de consensu fratrum nostrorum prælatorumque & cleri hujusmodi, hoc provinciali statuto illud addendum fore decernimus; ut si canonicæ sanctiones ad refrænand. præsbyteros & clericos hujusmodi a dictis abusionibus minime suffecerint, ipsos E omnes & singulos eorundem canonum transgressores & violatores, qui comam nutrire, tonsuram abiicere, vel contra aliquam præmissarum venire præsumpserint per venerabiles fratres nostros episcopos, archidiaconos, & eorum inferiores moneri volumus primo, secundo, & tertio, atque peremptorie, quod infra unius alterius mensis spatium continue numerand. a die monitionis suæ hu-

ANNO CHRISTI 1486.

hujusmodi, in certo loco per ipsos ordinarios & eorum inferiores prædict. talibus transgressoribus specialiter præfigend. se effectualiter reformatos eis exhibeant beneficiati, sub pœna sequestrationis fructuum beneficiorum suorum; non beneficiati vero sub pœna suspensionis ab officio. Quas pœnas contra transgressores hujusmodi, si vel in termino eis assignato comparere contempserint, vel comparentes se reformatos esse juxta monitionem eis factam nullatenus exhibuerint, cum omni juris effectu exequendas fore omnino decernimus, donec resipiscant. Et quia frequenter contingit, quod, pastore gregis sibi crediti custodiam negligente, & absentante, lupus rapit & dispergit oves; ut diligentia pastoris præsentis & noctis vigilias custodientis a lupinis morsibus illæsæ servarentur, hac constitutione provinciali de consilio fratrum nostrorum prælatorumque & cleri antedict. nostræ provinciæ statuend. esse duximus, quod omnes & singuli rectores, vicarii, & alii, quocunque nomine censeantur, ecclesiarum curati seu beneficiati ejusdem provinciæ nostræ residentiam in ecclesiis & beneficiis suis hujusmodi, cessante canonico impedimento, vel alia legitima causa absente, faciat corporalem, ac suos parochianos informent verbo & exemplo, ad bene vivend. & sese protegen. a lupo rapaci diabolo. Et ut eisdem indigentibus subvenire valeant temporali subsidio, et, si quos repererint ordinarii locorum, contrarium facientes, diligentiam et sollicitudinem suas adhibeant secundum canonicas sanctiones ad vocand. eosdem suas residentias, ut præmittitur, facturos. Quod si beneficiati hujusmodi, sic ad residend. vocat. dispensationem pluralitate ad duo beneficia ipsis ordinariis vocantibus exhibuerint, curent iidem ordinarii, ut in suis hujusmodi beneficiis residentiam vicissim faciant. Verum, si dicti beneficiati ad residend. vocati, dispensationem specialem sedis apostolicæ de non residendo eisdem demonstraverunt; in hoc vigeat ordinariorum solicitudo ad diligenter examinand. vires dispensationis hujusmodi, ut attenta suggestione, & aliis in ea parte pensandis, intueri valeant, utrum preces veritati nitantur, an ut mendax precator carere debeat impetrat. Et si, diligenti facta inquisitione, preces hujusmodi veritati inniti deprehenderint, curent tamen locorum ordinarii, quod pastores illi ad non residend. licentiati, idoneos subrogent mercenarios, qui curiis eorumdem, ipsis se absentantibus, sufficienter in divinis deservire valeant. Et in casu, quo aliqui beneficiati prædicti, vel sua sponte residentes, vel ad residend. in & super beneficiis suis hujusmodi vocati, suam residentiam debite & cum effectu fecerint in eisdem, venerabiles fratres nostros episcopos atque suffraganeos provinciæ nostræ Cant. sæpedictæ hortamur in Domino, imo rogamus & requirimus, quatenus eisdem taliter residentibus efficacis defensionis præsidio sic studeant assistere, quod per laicorum potentiam vel aliquorum malitiam in vicinio vel alibi commorantium, fructibus beneficiorum suorum, cum quibus honeste vivere, ac se & suos sustentare & onera eis incumbentia sustinere debeant, carere nullatenus compellantur: vestræ igitur fraternitati tenore præsentium committimus & mandamus, quatenus omnibus & singulis ecclesiæ nostræ Cantuar. suffraganeis, infra dictam nostram provinciam constitutis, ac absentium episcoporum, si qui sint vicariis in spiritualibus generalibus, ac vicariis nostris in spiritualibus generalibus, in civitate & diœcesi Winton. sede episcopali ibidem vacante literis vestris patentibus, harum seriem continentibus, injungatis, quatenus eorum singuli præmissa omnia & singula in dictis literis nostris contenta, ac eorum consensu statuta, et ordinata, quatenus personas & ecclesiasticas suarum civitatum & diœcesium concernant, per se & inferiores suos debitæ executioni demandare studeant diligenter cum effectu. Vosque pari forma ea in civitate & diœcesi vestris debite exequi non omittatis. Dat. in manerio nostro de Lamehith quoad sigillationem præsentium sexto die mensis Martii, A. D. M. CCCC. LXXXVI. et nostræ translationis anno primo.

ANNO CHRISTI 1488.

CONCILIUM PROVINCIALE EBORACENSE

Anno 1488. *habitum*.

Vvilkins to. 3. pag. 612.

CONcilium hoc per breve regis datum 19. die Novembris, anno regni IV. apud Ebor. celebratur die Martis prox. post festum conversionis S. Pauli Apostoli, vid. 27. die Januarii. Mandatum archiepiscopi ad Episcopum Dunelm. ad comparendum tunc ibidem datum est 1. die Novembris, anno Dom. MCCCCLXXXVIII. & translat. IX. In eo clerus concessit duas integras decimas, sub quibusdam exceptionibus paucis, omnino necessariis; quibus concessionis certificatorium datum 18. die mensis Martii, sic incipit: Excellentissimo in Christo principi & domino, domino Henrico, Dei gratia regi Angliæ, &c. Illustri, Thomas, permissione divina Ebor. archiepiscopus, &c. salutem in eo, per quem reges regnant, & principes dominantur. Cum nuper ex vestræ regiæ celsitudinis speciali mandato magnum & solemne concilium, quale retractis temporibus vix aut raro visum fuerat, nobilioribus tam spiritualium, quam temporalium dominorum vestri inclyti regni Angliæ personis, in quacunque dignitate constitutis, cæterisque ejusdem regni maxime sapientibus non paucis per vestram majestatem regiam in consiliarios vocatis & assumptis, super quibusdam arduis & plus solito urgentibus negotiis, causisque de novo emergentibus, ecclesiæ Anglicanæ securitatem, munimen, & defensionem, & statum salubrem, utilitatem, & commodum regni Angliæ, ac bonum publicum, pacem, & tranquillitatem subditorum ejusdem regni intime concernentibus, cum matura deliberatione celebratum fuerit; B quibus quidem nobilioribus & consiliariis omnibus & singulis hujusmodi vestro percelebri concilio interessentibus, ex certis causis mature ibidem discussis, visum fuerit valde necessarium, & opportunum, ut de terris, tenementis, & possessionibus ac bonis & rebus, tam temporalibus quam spiritualibus, & de temporalibus spiritualibus annexis, per totum vestrum regnum prædictum subsidium, solito magis amplum, vestræ regiæ majestati concederetur. Hinc nos nuper in nostro provinciali concilio, in domo capitulari ecclesiæ nostræ metropoliticæ Ebor.

In hoc concilio provinciali apud Ebor. in domo capitulari 27. die mensis Februarii celebrato, constitutiones quasdam *una cum con-* C *sensu & assensu nostrorum suffraganeorum & prælatorum, & cleri nostræ provinciæ digne & laudabiliter duximus statuendum*, sunt verba episcopi Ebor. vid. de festo Transfigurationis 6. die Augusti, de festo nominis Jesu 7. die Augusti; de festo dedicationis omnium & singularum ecclesiarum, uno & eodem die dominico omnium prox. post festum commemorationis S. Pauli apostoli, & de festo S. Cedæ 2. die mensis Martii, inperpetuum celebrandis & observandis.

ALE-

ANNO CHRISTI 1492. 1503. 1510.

ALEXANDER PAPA VII.

Sedit ab anno 1492. usque ad annum 1503.

PIUS PAPA III.

Cœpit anno 1503. eodemque & desiit.

JULIUS PAPA II.

Sedit ab anno 1503. usque ad 1513.

CONCILIUM PATERCAVVENSE IN POLONIA

Anno 1510. habitum.

DECRETA SACRÆ SYNODI PROVINCIALIS

In Paterkavv. pro festo S. Martini, Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo.

Lunig. Spicileg. Eccl. Cant. pag. ...

QUam tum reverendissimus in Christo pater, dominus Johannes, Dei gratia, sanctæ ecclesiæ Gneznens. archiepiscopus & primas: una cum reverendissimis patribus, Domino Bernardino archiepiscopo Leopoliens. Vincentio Wladislaviens. & Johanne Poznaniens. episcopis, abbatibus & capitulis ipsorum, ac nuntiis & procuratoribus reverendissimorum dominorum Cracoviens. Wratislaviens. Plocens. Vilnens. & Mednicens. multisque aliis prælatis, tam religiosis quam secularibus, & clero nostræ provinciæ, in spiritu S. congregatis, invocata spiritus S. gratia celebravit.

In primis sacrosancta synodus instituit festum Conceptionis beatissimæ, & gloriosissimæ Dei genitricis virginis Mariæ, cum octava in tota provincia Gneznen. sub officio domini Leonardi Nagaroli Prothonotarii apostolici, sacræ Theologiæ doctoris, edito, & a Romano Pontifice approbato, de cætero fore celebrandum a festo proximo Conceptionis ejusdem virginis gloriosæ, per annum incipiendum, & deinceps continuandum in perpetuum: quod officium apud Joannem Haller impressorem, civem Cracovien. invenietur.

Item: festivitatem sancti Francisci deinceps perpetuis temporibus celebrem esse, & a cunctis christianis celebrari, ab omni servili opere abstineri, & sub observantia & præcepto comprehendi, eadem synodus decrevit & voluit.

Item: Statuta provincialia dudum divinitus edita, ab omnibus eadem synodus observanda decrevit & mandavit: adjiciens, quod episcopi aut suffraganei, exigentes aliquid ultra procurationem expensarum a jure concessam, in consecrationibus, reconciliationibus, & benedictionibus: præter pœnas juris, pro arbitrio archiepiscopi puniantur; in quo per capitulum majoris ecclesiæ avisabitur, & in hoc eorum conscientiæ oneratæ sint.

Item: Archidiaconi, & qui habent onus visitandi, si non fuerint vigiles circa visitationem, aut exigentes aliquid præter procurationem a jure concessam; ultra pœnas juris, & statutorum, arbitraria pœna per diœcesanum puniantur toties, quoties id fecerint: in quo conscientiæ diœcesanorum sint oneratæ.

Item: quod circa ecclesias collegiatas aliquæ præbendæ deputentur, ad quas non nisi juris periti eligantur, qui in officiales foraneos constituentur.

Item: quod non instituantur ad parochiales ecclesias nisi docti & de bonis moribus, & quod ante institutionem examinarentur.

Item: ut venerabiles domini Petrus Thomitzzhi archidiaconus Cracovien. & Sigismundus Targovvitzhi custos Sandomiriensis & canonicus Cracovien. cum reverendissimo domino episcopo Cracovien. Cancellario universitatis Cracovien. omnes defectus ejusdem universitatis, quoad studium, si qui sunt, revideant.

Item: quod ad regendas scholas cathedralium collegiatarum, & Parochialium Ecclesiarum, docti & idonei viri deinceps eligantur & assumantur; nec per eosdem Rectores in scholis, nisi qui studiis intenderent, servarentur. Non recipianturque deinceps aliunde venientes, nisi cum literis testimonialibus de vita & moribus a Rectore vel Plebano dandis, ubi prius stetissent; quomodo illic se observassent.

Item: ut nullus ad aliquos ordines, etiam majores recipiendos, admitteretur: nisi prius per literas testimoniales archipresbyteri vel Decani ruralis, & duorum plebanorum ejusdem decanatus, sub quo degit, doceat de vita, moribus & conversatione suis bonis honestis; circa quam institutionem uniuscujusque plebani instituendi conscientia oneretur, quod non nisi bene idoneum promoverit.

Item: bullam Cœnæ Domini diebus solennibus, & præcipue feria quinta magna, ali-

Anno Christi 1511.

aliaque statuta atque jura quæ mandantur cianda, populo publicent.

Item: Quod statutum provinciale de fide instrumentorum, propter falsarios bene exequatur. Et ne falsarii sint, unusquisque in sua dioecesi bene videat.

Item: De non curantibus censuras ecclesiasticas, & insordescentibus in eis, ac publicis blasphemis ne de malicia sua commodum tales reportent, dioecesani bene provideant, eosdem secundum jura & statuta punientes.

Item: Nundinæ diebus dominicis & festis non teneantur, prout in jure & statutis cavetur: Idque per omnes ecclesias deinceps principaliter publicetur.

Item: Hæretici & Schismatici, & Tartari Turcique, per spirituales non serventur in servitio domestico circa se. Et ordinarius tales servitores facultatem habebit accipiendi circa unumquemque absque contradictione, servitio vili per eundem applicando.

Item: Quod Pontificale Romanum in conferendis ordinibus, & consecrationibus episcoporum, & virginum benedictionibus, officiisque divinis, & aliis in tota provincia observetur.

Item: Ut episcopi roketas juxta statutum deferant.

Item: quod presbyteri conforment se in celebrationibus officiorum rationali divinorum: quod quilibet curatus, & alii statuta provincialia, & sacramentale habere debent.

Item: Quod missæ alta & intelligibili voce legantur; præter secreta & canonem majorem & minorem.

Item: Quod uniones ecclesiarum parochialium, quæ decreverunt in proventibus per ordinarios fiant.

Item: Quod contra adulteros & concubinarios publicos animadvertetur per ordinarios, regiæque majestati suggeratur ne tales ad dignitates, aut ad officia publica promoveat.

Item: De usurariis statutum provinciale in genere observetur.

Item: Ut statutum, ne spirituales vestes sæculares hasucas cognominatas deferant, in proxime præterita synodo provinciali factum observetur.

Item: Quod bireta cornuta ne de cætero deferantur per clericos, nisi in via.

Item: In conviviis ad æquales haustus sumendos ne obligarent se potatores, & pro salute alicujus ne biberent.

Item: Sacerdotes tabernas ne visitent: de quo ordinationem episcopi in suis locis faciant.

Item de matrimoniis contrahendis, ut provideatur, ne plebani alienarum parochialium homines copulare audeant.

Item: De vestibus sericeis ne de cætero portarentur, præter thabin curialibus, & nunciis Regis, & principum dumtaxat permittitur, si voluerit, illis uti.

Et propter alia negotia, quæ non sunt determinata ex certis causis, & ex consensu unanimi omnium ejusdem synodi Peterkoviensis, cum potestate & auctoritate hinc ad feriam tertiam post festum trium regum proxime venturum prorogatur & continuatur: omnia & singula per eos, qui pro tunc erunt præsentes, definienda, declaranda, pariter & concludenda &c.

PISANUM CONCILIABULUM

A cardinalibus schismaticis anno 1511. indictum, & aliquandiu Pisis habitum, dein Lugdunum translatum.

„ Cum ex celebri Concilii Constantiensis „ constitutione, *Frequens*, singulis re„ currentibus decenniis generalia concilia „ convocanda essent; & a supremo Floren„ tino generali concilio nimis multum tem„ poris supra decennium effluxisset; cardi„ nales in conclavi pro electione futuri „ Pontificis coeuntes se invicem voto & ju„ rejurando obstrinxerunt, si forte assume„ retur eorum aliquis in pontificem, statim „ concilium illud indicendi. Renunciatus „ ex eorum cœtu pontifex Julius II. conci„ lium habere, justo forte prohibitus impe„ dimento, neglexit. Quare indignati Car„ dinales nonnulli secessione ab eo facta „ concilium pro suo, ut afferebant, jure „ convocarunt, cæperuntque Pisis, tum Me„ diolanum transierunt; demum transtule„ runt Lugdunum, ubi anno 1513. die V. „ martii spectrum illud sanctæ coitionis „ nondum evanuerat, ut ex documento hic „ afferendo constabit.

„ Porro conciliabuli hujus documenta „ nulla dedit Labbeus; quædam suffecit Ve„ netus editor; sed horum documentorum „ alterum exhibens literas patentes Cardi„ nalium pro concilii indictione publici scri„ bæ manu firmatas, ita mancum & re„ fectum est, ut producendum iterum sanius „ integriusque, ex Lunigii Spicileg. Eccles. „ tom. I. pag. 365. censuerim. Adjungam huic „ geminas alias literas ad idem concilium „ pertinentes, alias ex eodem Lunig. Spi„ cil. Cont. III. pag. XI. alteras vero ex „ Galliæ Christ. to. III. pag. 227. append. „ acceptas. Denique ceu ejusdem concilia„ buli appendicem addo bullam Julii papæ, „ qua schismaticos concilii Pisani patres „ in alias pontificis literas contumaces, eas „ pœnas incurrisse declarat, quas priori„ bus illis literis inflixerat si parere recu„ sassent. Literas illas comminatorias dedit „ Labbei editor Venetus; adjecit & lite„ ras alias, quibus patres ipsos olim rejectos „ iterum admissurum se spondet pontifex, „ siquidem resipuissent. Rejectionis hujusce „ literas hic exhibeo ex edito tunc Romæ.

CON-

Anno Christi 1511.

CONVOCATIO CONCILII PISANI.

per Car. schismaticos.

TEnore præsentis cedulæ, aut instrumenti cunctis pateat evidenter, & sit notum: quod anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo undecimo, indictione quarta decima, die vero lunæ, decima nona mensis Maii, Pontificatus sanctissimi domini nostri, domini Julii, divina providentia Papæ II. anno octavo; constituti coram nobis notariis publicis & testibus infra scriptis, Reverendissimi in Christo Patres, & domini, domini B. episcopus Sabinensis, & G. episcopus Prænestinus, & F. & sanctorum B Nerei & Achilei Cussentinus, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, suis nominibus, & pro sex aliis dominis cardinalibus sufficiens mandatum habentes, & pro aliis eis adhærentibus, & adhærere volentibus, dixerunt & proposuerunt sequentia verba videlicet: quod considerantes quantam reipublicæ christianæ utilitatem concilia generalia universalis ecclesiæ attulerint, quantumque detrimenti ex eorum intermissione respublica sit passa, quamque in præsentiarum conspiciant clare magnam instare necessitatem universalis Concilii congregandi, pro vera pace christianorum fundanda, & sufficienti bello contra infideles stabiliendo: necnon potissi- C me pro reformatione morum universalis ecclesiæ in capite & in membris plurimum collapsorum, ac emendatione criminum gravissimorum, notoriorum, continuorum ac incorrigibilium, universalem ecclesiam scandalizantium, quorum omnium ecclesiæ morborum salutaris, & unica medicina congregatio universalis Concilii semper fuit habita. Cumque tempus decennii post ultimum universale concilium jamdudum sit effluxum, & saluberrima decretali Constantiensi constitutione edita, quæ incipit: *Frequens &c.* singulis decenniis universale concilium congregari debeat: et sanctissimus dominus noster, dominus Julius papa II. D cui primo curæ esse deberet illud convocandi, tanto tempore hoc neglexerit, maxime cum noverit, & juraverit post biennium a creatione sua illud tenere, & nedum negligens in præcepto ecclesiæ, & concilii, sed voti, & juramenti hujusmodi transgressor illud non tenuerit, tempusque interpellet pro homine; cumque nunquam sua auctoritate, aut voluntate futurum concilium credatur; & cum de gravibus ecclesiæ scandalis in capite agendum sit, quo casu juxta patrum sanctiones & ipsius sacri Constantiensis concilii decreta ad summum pontificem congregatio concilii non attinet; sed secundo loco ad reverendissi- E mos dominos cardinales, qui pontifici in hujusmodi sua negligentia non adhæserint, in similibus casibus convocatio concilii spectet, non ad eos qui sunt participes continuæ negligentiæ suæ. Zelo igitur Domus Dei, quo nos maxime accendimur, post Missam S. Spiritus, ipso invocato, ac reformationem ecclesiæ in capite, & in membris vehementer efflagitantes, & de-

A poscentes, ex nostra certa scientia, & spontanea voluntate, quantum jure melius possumus, & debemus, nomine sacri reverendissimorum dominorum cardinalium collegii, quod in nobis repræsentatur, in hoc casu, jure & etiam particulariter nomine nostro, & aliorum cardinalium, quorum habemus mandata, & aliorum cardinalium, & prælatorum nobis adhærentium, & adhærere volentium, una cum consiliariis, & procuratoribus sacratissimi domini Maximiliani electi Romanorum imperatoris semper augusti, & christianissimi domini Ludovici Francorum regis, ducis Mediolani, cæterisque nobis in hoc adhærentibus, & adhærere volentibus, concilium generale universalis ecclesiæ indicimus, & convocamus, et quantum in nobis est effectualiter congregari monemus, & hortamur futurum in civitate Pisana, & inchoandum in kalendis septembris proximè futuri, & ibi continuandum, & terminandum usque ad diffinitionem superiorum causarum, nisi de consensu majoris partis congregandorum in concilio aliqua legitima causa ad alium locum commodiorem transferendum sit. Quapropter cum omni reverentia & humilitate ac instantia sanctissimum dominum nostrum, Julium papam secundum, supplicamus, & per viscera misericordiæ Dei nostri hortamur, ut huic congregationi concilii pro dictis causis assentire dignetur, & illud personaliter, vel per suos legatos honorare, & confirmare: similiter & reverendos dominos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, reges, principes, & potentatus, ac communitates, & collegia, universitatesque studiorum generalium, ac religionum generales, ac magistros, necnon omnes alios ecclesiæ prælatos, & in conciliis generalibus auctoritatem diffiniendi, aut consulendi habentes, & ad concilium de jure, vel consuetudine venire solitos, & obligatos, convocamus, & requirimus, ut per se vel solemnes oratores, vel procuratores, si commode personaliter interesse non poterunt, ad concilium ipsum, loco, & tempore, quibus supra, accedere dignentur, procuraturi, quantum in eis erit ut concilium sit liberum, tutum, & securum, & in eo, juxta formam Constantiensis Synodi procedatur, ad honorem Dei, & ecclesiæ splendorem, pacem christianorum, & infidelium expugnationem, quod nos, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, pro viribus offerimus Deo, & ecclesiæ effectualiter procuraturos, & pro viribus facturos. Quare sanctissimum dominum nostrum, & reverendissimos dominos cardinales, juxta formam aliorum conciliorum enixè supplicamus, & hortamur, ut a quatuor causis, quæ maxime possent hujusmodi sanctam congregationem impedire, ex nunc abstinere dignentur: videlicet creatione novorum cardinalium, & a publicatione creatorum, si qui forsan sunt, & processu contra antiquos cardinales, aliosque prælatos, & personas ad concilium ipsum accedere volentes, & illi prout decet, consentientes: Necnon ab impediendo hujusmodi

Anno Christi 1511.

ANNO CHRISTI 1511.

modi convocationem concilii, directe, vel indirectè, publicè, vel occultè, quovis quæsito colore, & ab alienatione feudorum, seu terrarum sanctæ Romanæ ecclesiæ. In quibus omnibus causis cum omni humilitate protestamur de nullitate actus, nisi a sanctissimo domino nostro in dicto concilio hujusmodi fieri contingeret; & aliter facta, vel facienda irrita haberi, ac per concilium, seu prout juris fuerit, annullari, & cassari debere protestamur, & requirimus. Insuper vos omnes reverendissimos dominos cardinales, & prælatos, principesque, ac dominos temporales, & personas alias cujuscumque status, gradus conditionis, vel præeminentiæ existant, hortamur, & monemus, quatenus hujusmodi bono proposito nostro annuere, opportuneque favores præbere, & a quibuscumque molestationibus, & impedimentis, ac prohibitionibus contravenientes, & venire volentes ad dictum generale concilium quomodocumque, & qualitercumque, directè, vel indirectè, sive alio quovis quæsito colore, vel ingenio, publicè, vel occultè desistant, atque desistere velint, & debeant, & ab omnibus censuris cujuscumque qualitatis, prætextu hujusmodi congregationis sacri concilii abstineant; & si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter fieri, impediri, vel attemptari contigerit, protestamur de nullitate taliter gerendorum, & de omni remedio habendo in dicto generali concilio, ut talia irrita, & nulla declarentur, & de omnibus aliis remediis nobis competentibus, maxime ex forma dictæ Synodi Constantien. prout coram notabilibus personis, notariis, & testibus etiam in scriptis pro nobis, & adhærentibus, ac volentibus adhærere, protestati fuimus, & reclamavimus, prout etiam tenore præsentium protestamur, & provocamus. Et quia tutum non est nobis dictam convocationem concilii, ac protestationem in præsentia sanctissimi domini nostri facere, qui sanctae Romanæ ecclesiæ Cardinales fratres suos, & ecclesiæ universalis Principis carceribus mancipari, & minari fecit, oratoresque Principum contra jus gentium detineri; ideo decrevimus, quod per affixionem hujusmodi cedulæ, sive instrumenti convocationis, monitionis, & protestationis hujusmodi in valvis Ecclesiarum Mutinen. Regiensis, & Parmen. ex quibus verisimiliter ad notitiam sanctitatis suæ, & reverendissimorum dominorum cardinalium, ac principum christianorum, & aliorum Prælatorum venire poterit, quam vim publici edicti habere petimus, perinde arctare ad veniendum ad Concilium supra requisitos, & monitos, ac si personaliter illis intimata fuisset ipsa convocatio, monitio, & protestatio, cum non sit verisimile, ipsis fore incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Alioquin dictis kalendis Septemb. advenientibus, & etiam elapsis, in dicta Civitate Pisana, vel alio loco, in quo, ut præfertur, de consensu majoris partis congregandorum transferri contigerit ad celebrationem, & perfectionem dicti generalis concilii gradatim, & successive procedemus, & procedetur una cum illis reverendissimis dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ac dominis, aliisque, ut supra, citandis, qui nobiscum in dicto generali concilio convenerint, juxta statuta, & decreta in dicto concilio Constantiensi, aliorum, sicut supra, requirendorum, & citandorum, absentia, seu negligentia, aut contumacia in aliquo non obstante, eisque propter hoc ulterius non citatis, vel monitis. De cujus præsentis instrumenti hujusmodi convocationem, monitionem, protestationem, & decreta in se continentis, in locis prædictis, & aliis, ubi expedicius fuerit, publicatione, præsentatione, & in valvis prædictis affixione, & dimissione, cuilibet hujus instrumenti latori nuncio in hac parte nostro cum juramento, aut instrumento publico manu notarii publici confecto plenam dabimus fidem. Quia vero fidelibus non est tam de solicita inventione quacumque fidendum, quam de instantia orationis humilis, & devotæ sperandum, cum non simus sufficientes etiam cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra, juxta verbum Apostol. ex Deo sit, ideo omnium vestrum charitates precamur in Domino quatenus per vos, & per fideles vestræ sollicitudini commissos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devotis orationibus insistatur, ut ipse, qui concordiam operatur in sublimibus, dignetur efficere, ut debita hujus sanctæ nostræ deliberationis & convocationis provisio concors & celer ac canonica subsequatur, ut ecclesiæ salus exigit, & totius orbis pax & utilitas desiderat, & exposcit. Et novissime, vos reverend. dom. archiep. hortamur in Domino, ne in tempore hujusmodi convocationis sitis deficientes, sed interim suffraganeos vestros, exemptos & non exemptos, ac alias notabiles personas provinciarum vestrarum requiratis, ut in tempore & loco designatis absque dilatione & cum deliberationibus & avisamentis vestris & suis circa fidem, pacem & mores fidelium instructi compareatis & compareant, quasi coram Domino nationem vestræ villicationis redditури. De quibus omnibus prædicti reverendissimi domini sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales petierunt a nobis notariis infrascriptis unum, vel plura instrumentum atque instrumenta fieri, atque confici debere. Acta fuerunt hæc Mediolani in domo modernæ residentiæ prædicti reverendissimi domini cardinalis, episcopi Prænestini, sita in porta Ticinensi, parochiæ sancti Georgii, in palatio, sub anno, Indictione, die, Mense & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem illustribus dominis, Carolo Jafredo, præsidente reverendissimi senatus regii Mediolani, & Galeatio vicecomite, & senatore regio, testibus idoneis ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Nomina autem reverendissimorum dominorum cardinalium, a quibus & quorum mandato hujusmodi convocatio facta fuit sequuntur.

Bernardinus, episcopus Sabinensis, cardinalis sanctæ Crocis. Gugliermus, episcopus

ANNO CHRISTI 1511.

pus Præneſtinus, cardinalis Narbonenſis, Philippus, epiſcopus Tuſculanus, cardinalis Cenomanenſis, Franciſcus, tituli ſanctorum Nerei & Achilei Cuſſentinus. Hadrianus tituli ſancti Griſogoni de corneto. Renatus, tituli ſanctæ Sabinæ Bainenſis. Karolus, tituli ſancti Viti in macello Definiario preſbyteri cardinales. Nec non dominus Federigus, ſancti Angeli de ſancto Severino ac dominus Ypolitus, ſanctæ Luciæ in ſcilicet Eſtenſis ſanctæ romanæ eccleſiæ diaconi cardinales.

Ego Gentilis ex gentilibus Fulginas, publicus apoſtolica auctoritate notarius, de præmiſſis rogatus hanc cedulam ſive inſtrumentum fideliter impreſſum ſubſcripſi & publicavi ſigno meo appoſito conſueto, in fidem præmiſſorum rogatus & requiſitus.

Ego Petrus Rebe, clericus Eduenſis diœceſis auctoritate apoſtolica notarius publicus de præmiſſis rogatus, hanc cedulam ſive inſtrumentum fideliter impreſſum una cum prænominato notario ſubſcripſi & publicavi ſignoque meo manuali ſignavi in teſtimonium præmiſſorum.

REVERENDIS ET EGREGIIS PATRIBUS

Rectori, Cancellario, deputatis, conſiliariis, magiſtris & doctoribus almæ univerſitatis ſtudii generalis Hydelbergenſis.

Ex eodem ... Eccl. ... t. 3. pag. 11.

MIſeratione divina, epiſcopi, presbyteri S. R. E. cardinales in Lambardia pro bono eccleſiæ convenientes. Reverendis & egregiis patribus rectori & cancellario deputatis conſiliariis, magiſtris & rectoribus almæ univerſitatis ſtudii generalis Heydelbergenſis, cum intelligentia proſperitatis & directionis eccleſiæ ſanctæ Dei, cum frequentes generalium conciliorum celebrationes tanquam flumina paradyſi ſemper Dei eccleſiam irrigaverint & fecundaverint, illorumque intermiſſiones, tribulos & ſpinas viciorum, diſſenſiones errorum, & bellorum ſæpius induxerint, quales hodie graviſſimas Deo permittente patimur, effectum unde eſt, ut divina illa Conſtantienſi ſinodo, ſancitum ſit, ut decimo quolibet anno univerſale concilium congregaretur, id autem animo revolventes S. D. N. ante ſuam coronationem, & cardinales omnes in conclavi exiſtentes, nobiſcum jurejurando & ſolenni voto poſt biennium ab eo die generale concilium convocare ſtatuerunt, ad quod exequendum, & ſi ſanctitatem ſuam aliquando ſupplices exhortati ſumus, nihil tamen hactenus profecimus, atque cum ſua ſanctitate, & nonnullis aliis reverendiſſimis dominis cardinalibus negligentibus, & nonnullis forſan non liberum reputemus, jus omnemque poteſtatem concilii congregandi ad nos eſſe devolutam, ut voto noſtro jurato ſatisfaciamus, labentique eccleſiæ ſuccurretur, conſilium ipſum faciendum curare decrevimus, quod cum inditione eccleſiæ, ut liberum nobis ac tutum id agere non fuerat, libertate noſtri ſacri ordinis plurimum oppreſſa procurare non audemus, in Lombardiam ſeceſſimus, ubi poſt longum maturum tractatum, plurimorumque divini & humani juris doctiſſimorum virorum conſilio, voluntate & aſſenſu ſereniſſimi ac ſacratiſſimi Domini Maximiliani electi Romanorum imperatoris ſemper Auguſti & chriſtianiſſimi domini Ludovici, Francorum Regis ſereniſſimi, die Veneris ſedecima præſentis Menſis Maii, auxilio Dei omnipotentis, & ſpe bonæ adhærentiæ aliorum principum & fidelium generale concilium univerſalis eccleſiæ indicimus & convocamus celebrandum Kal. Septembris proximi futuri, in civitate Piſana inchoandum, continuandumque uſque ad diffinitionem bonæ & conſtantis pacis inter chriſtianos principes belli ſufficientis, contra infideles reformationis eccleſiæ, & in capite & in membris, extirpationes Hæreſum, Sciſmatum, & errorum in chriſtiana republica vigentium, ac aliorum, quæ in cedulis convocationis continentur, quas paternitatibus veſtris tranſmittimus in locis publicis & conſuetis affigendas, & a vobis bene penſitandas, ut eligere ex probatiſſimis doctiſſimiſque viris, univerſitatis veſtræ valeatis, qui ad tantam rem, & plures cauſas fidei in aliis conſiliis nondum concluſam, ſuis conſiliis juvandas, terminandas mittendi ſint nobiſcum de omnibus conſultari in commune, ad quod, etſi nullo admonente, ſponte properare debeatis & teneamini, hortamur nihilominus plurimum in domino P. V. quod tam ſancto & neceſſario operi deeſſe non velitis, & ad conſtitutam diem adeſſe conſiliis & rationibus pleniſſime inſtructi Chriſtianæ reipublice, & ſanctæ eccleſiæ cauſas curaturi, & bene valete, ac nos orationibus juvate, Mediolani viceſima tertia Maii, Anno &c. Undecimo.

Veſtri fratres epiſcopi, presbyteri, diaconi, S. R. E. cardinales pro bono eccleſiæ in Lombardia convenientes, ut ſupra pro ſe & adhærentibus ſibi cum mandatis.

ALIÆ EJUSDEM CONCILII LITERÆ.

Synodus Piſana deputat archiepiſcopos Lugdunenſem, & Senonenſem, & epiſcopum Petragoricenſem pro collectione ſubſidii ſingulis eccleſiis ab eadem Synodo imperati.

Ex Gall. Chriſt. nov. Edit. to. III. pag. 227. append.

SAcroſancta generalis ſynodus Piſana in Spiritu Sancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, Lugdunum ad tempus tranſlata, venerabili fratri noſtro epiſcopo Graſſenſi ſalutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Dudum venerabiles fratres primatem Lugdunenſem, & Senonenſem archiepiſcopum, ac Petragoricenſem epiſcopum deputavimus, cum plena facultate per ſe inſimul, vel ſaltem duo eorum, in abſentia tamen tertii, aliquem probum eccleſiaſticum, vel ſecularem Deum timentem, & in caſibus expertum, eligendi, creandi, & nominandi, qui eorum, & noſtro nomine, ſummas veſtræ vicinæque

ANNO CHRISTI 1511.

que dioecesi respective impositas, prætextu caritativi subsidii, ecclesiæ filio Ludovico Francorum regi christianissimo, pro ecclesiæ, & regni defensione postremo concessi, a solventibus reciperent, quitantias quoque pro modo solutorum facerent, & expedirent; prout in nostris desuper confectis litteris plenius continetur: verum cum propter aliqua ardua, & urgentissima negotia publica, aliasque pernecessarias causas, præfatos venerabiles fratres nostros commissarios productos a sacrosancta synodo ex ordinatione nostra, abesse ad aliquot dies oporteat; dictam facultatem eis concessam, per has præsentes litteras duximus revocandam: hinc est quod nos de fide, industria, probitate, & legalitate honorabilis viri Johannis d'Aulhon, prædicti Francorum regis cubicularii, confisi, eundem d'Aulhon receptorem generalem ad recipiendum ejusdem domini Regis Christianissimi nomine atque nostro, subsidium hujusmodi dicto regi ordinatum, harum serie deputamus. Pro cujus quidem subsidii portione, tu, & diœcesis tua ad summam quadringentarum librarum Turonensium, prout per easdem nostras litteras vobis notificatum fuit, quotisati estis. Quocirca circumspectioni tuæ per hæc scripta mandamus, quatenus quotisationem prædictam, eidem d'Aulhon receptori, vel ejus substituto, quam primum ipse, vel idem substitutus, te, vel vicarios tuos in dicta dioecesi tua existentes, requisierint ejusdem christianissimi regis atque nostro nomine, in termino in dictis litteris præfixo, omni excusatione, & dilatione cessantibus, sine sumptu ratione portus, seu dilationis, hujusmodi summam subsidii tibi, & tuae dioecesi impositi, realiter, & cum effectu tradas, & exhibeas, & reapportando, & exhibendo nobis præsentes cum quittantia dicti d'Aulhon receptoris, te, & dictam tuam dioecesim, de dictis quotisatione, & summa vobis impositis, & sic solutis quitos, & liberos tenebimus. Datum Lugduni in congregatione nostra generali, habita in loco capitulari ecclesiæ Lugdunensis, sub sigillo nostro Sancti Spiritus, die quinta mensis Martii anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo tertio decimo.

Cum sigillo cereo in quo Spiritus Sanctus expansis alis in forma columbæ cum duobus scutis sub pedibus, sed semifractis, repræsentatur.

Ex ipsa originali littera,

De mandato sacrosanctæ synodi.

Chaliuot Not.

A

BULLA MONITORII, ET DECLARATIONIS

incursus privationis, & aliarum pœnarum contra prælatos Gallicæ nationis hic expressos: qui intervenerunt in Pisano Conciliabulo cum Scismaticis.

JUlius episcopus servus servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Tanta est clavium ecclesiæ potestas in persona beati Petri nobis commissa, ut sicut pro decore & regimine universalis ecclesiæ nobis per Prophetam dominus præcipit, ut debeamus
B viros graves, doctos, & religiosos in timore domini viventes in ecclesia sua plantare, ædificare, & erigere, velut virentia germina, & firmissimas columnas, tanquam stellas in firmamento fulgentes, quorum labia custodiunt scientiam: quoniam monente propheta: Angeli sunt domini exercituum, in quibus ecclesiæ decor, & fortitudo sustentent secundum gradus distinctionem: ita nobis mandat ex dominico agro nocuas, & venenosas plantas evellere, dissipare, & disperdere, pestiferos scilicet, & scandalosos, scismaticos, contumaces, & seditiosos homines in Dei ecclesia supra merita ascitos, juxta Apostolum apud
C semeptisos sapientes, quorum reproba scientia est velut gladius in manu furiosi; & qui de Christi patrimonio ditati, & exaltati contra matrem suam velut ingrati filii recalcitrant, Calcedonensis concilii vestigiis inhærentes ultionis gladio ferire, & in eos debite & juste animadvertere, impietatisque colligationes & congregationes dissolvere & eliminare: ut alii eorum exemplo moniti discant in semitis justiciæ ambulare, & ecclesiæ unitatem in pacis vinculo servare, a schismatis labe & infectione immaculatos custodire. Nusquam enim melius (teste Alexandro secundo prædecessore nostro) hortus dominicus plantat
D quam quando si quæ recta sunt nutriat, & quæ virtutem impediunt extirpet. Dudum siquidem desiderantes pro nostri pastoralis officii debito, quod semper metu gessimus, expeditionem contra infideles christiani nominis inimicos per christianos principes sumi, ut junctis nobiscum viribus tam pia sancta & necessaria expeditio felicem & votivum sortiri posset effectum; idque nobis perdifficile fieri posse videretur, propter christianorum principum dissensiones & discordias & alia diversa impedimenta, nisi in generali concilio per nos celebrando exemplo majorum nostrorum hoc tractaretur, ubi unitis animis & robore sævisque discordiis
E & inimicitiis depositis, ac restitutis unicuique hiis quæ sua sunt, & reformatione ecclesiæ & morum facta prout necessitas exigeret, tam felix & optata expeditio non minus quam necessaria votivum sortiret effectum, præsertim hiis temporibus, quando fide digna relatione percepimus, propter vigentes inter infidelium principes & populos discordias & bella inter se capitalibus odiis diffidentes, eorum viribus tanquam domi-

ANNO CHRISTI 1511.

domino contritis & debilitatis: propter innumeras eorum cædes inter se mutuo factas: facilius eorum feritatem & sæviciam contundi ac amissa christianorum dominia regna provincias & civitates præsertim Sepulchrum dominicum tam diu christianorum socordia Saracenorum manibus prophanatum, recuperari posse: ut tandem juvante domino, imo vero manifestis signis nos incitante unum fiat ovile & unus pastor: matura desuper deliberatione & consultatione cum doctissimis & timoratæ conscientiæ viris de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & consensu generale & Oecumenicum concilium indiximus immediate post festum Paschatis Resurrectionis dominicæ futuræ, in Laterano, domino concedente celebrandum. Conciliabuli Pisan. & congregationis malignantium ecclesiæ ac schismaticæ sectæ indictione & publicatione factis procuratis & temere attemptatis per perditionis filios scismatis satores Bernardinum Carvaialem, olim episcopum Sabinen. & Guillelmum Brissonerum olim episcopum Præneſtin. ac Franciscum Borgiam sanctorum Nerei & Achilei presbyterum olim cardinales: improbatis eliminatis ac damnatis, de eorundem fratrum nostrorum consilio, velut a non habentibus auctoritatem nec potestatem aliquam nobis inconsultis similia faciendi: prohibentes præfatis olim cardinalibus Bernardino, Guillelmo, & Francisco & aliis quibuscumque, ne ad dictum conciliabulum Pisan. accedere, vel illud ibi celebrare vel tenere auderent, sub gravissimis pœnis scismatis, hæresis, criminis læsæ majestatis, & privationis cardinalatus dignitatis & omnium ecclesiarum & beneficiorum quorumcunque et aliis pœnis a jure vel ab homine contra tales statutis & ordinatis: quas etiam pœnas ipso facto incurrere voluimus, omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, & prælatos, & ecclesiasticas sive temporales personas, cujuscunque dignitatis & præminentiæ existerent, quæ præmissis contrafacerent vel venirent, ut latius in dictis nostris litteris continetur, quarum tenorem hic pro expresso haberi volumus: quas etiam publicari, & ad omnes principes christianos transmitti, & sub infinitis exemplaribus impressas ad omnium christianorum notitiam deduci fecimus & mandavimus: prout ad singulorum notitiam indubitanter pervenerunt. Vocatis deinde dictis perditionis filiis, olim sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus Bernardino, Guillelmo, & Francisco, ac paterne & benigne invitatis ad reditum & ad debitam obedientiam, a qua recesserant: commissorum eis venia plenissime oblata & diu expectatis: etiam supplicantibus nobis, eisdem venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, si ad cor reverti & errata recognoscere voluissent: & exemplo prodigi filii ad parentem & pastorem animarum suarum redire, ut nos pium parentem imitantes, eos in visceribus caritatis & ulnis apertis ad misericordiam recipere & amplecti possemus, & tanquam perditas oves ad ovile Dominicum reducere: ut in litteris etiam aliis nostris desu-

A per confectis plenius continetur. Quibus litteris nostris & indulgentia abutentes dicti perditionis filii, & pro ob lata eis non petentibus, pro nostra clementia & paterna pietate, venia elatiores effecti, illas nedum contempserunt, sed pejora quotidie molientes & exemplo Pharaonis indurati cum inconsutilem domini tunicam scindere obstinate & pertinaciter perseverarent, & scisma horrendum in Dei ecclesia seminare non cessarent, justitia & ecclesiæ periculis id exigentibus, pro nostri pastoralis officii debito, nostrorum majorum exemplo admoniti, licet inviti coacti fuimus de simili consilio, eorum demeritis id exposcentibus, eos consistorialiter damnare & contra eos veB lut scismaticos & hæreticos & læsæ majestatis criminis reos sententiam ferre, ac dignitate cardinalatus & aliis ecclesiis & beneficiis privare & inhabilitare: ut in sententiis per nos latis & literis Apostolicis desuper confectis latius continetur. Cujus sententiæ & privationis, prædicti perditionis alumni habita notitia, nedum eorum errata deflere & veniam petere cum omni humilitate & lachrimis ut tenebantur, voluerunt: sed in profundum malorum descendentes, animarum suarum salutem & honorem contennentes diabolicis stimulis exagitati & avertentes se retrorsum ne viderent cælum, membra jam putrida diabuli C & ab ecclesiæ unitate separata effecti in reprobum sensum eorum exigentibus peccatis dati, etiam armatorum cohortibus stipati Pisas proficisci, plures prælatos, archiepiscopos, episcopos, notarios nostros & abbates & alias ecclesiasticas personas, quod dolenter referimus, in perditionis semitam, & ruinam secum trahentes, & veluti morbidæ oves inficientes, conciliabulum sive conventiculam scismaticum & ecclesiæ malignantium congregationem celebrare non sunt veriti nec erubuerunt: foribus ecclesiæ majoris Pisan. ipsis velut scysmaticis & excommunicatis clausis, & illas ingredi prohibiti, alias generali interdicto præsertim durante D non aperiendis: clero reclamante per vim & violentiam refractis & apertis, sive potius ruptis: & securi & ascia conscissis & dejectis, ecclesiam ipsam ingredi illamque prophanare & contaminare, ac clavium ecclesiæ potestate contempta & spretis censuris & interdicto, celebrari missas, & alia divina officia facere, clericos & alios ad dandum sibi vestimenta, & alia sacra per vim compellere, ibidemque cogitantes consilia quæ non potuerunt stabilire, consuetudinem generalium conciliorum simulantes, pretensas eorum sessiones tenere, prælatis prædictis de dominio regis Franciæ duntaxat mitratis circumsepti, & aliquas deE terminationes & conclusiones damnatas & hæreticales ac schismaticas facere ausi sunt, easque publicare non timuerunt. Deinde fuga se ex dicta civitate Pisarum proripientes, conscientia criminum exagitati magisque recedentes in Lombardiam, & ducatum Mediolanen. ubi conciliabulum hujusmodi continuandum post paucos dies ab eorum adventu in civitatem Pisarum ex certis confictis eorum causis transferentes se recepe-

ANNO CHRISTI 1511.

ANNO CHRISTI 1511.

runt: factis prius per eos aliquibus conclusionibus & determinationibus in dictis eorum sessionibus, in quibus nonnulla non minus injusta & fatua, quam scandalosa scismatica, venenosa & piarum aurium offensiva, quod Pisanum concilium esse legitimum; creando officiales custodes & præsidentes conciliis, decernens etiam quod omnia contra eos per nos post indictionem & publicationem conciliabuli Pisani usque in illum diem gesta & imposterum gerenda, nulla & invalida & nullius existerent roboris vel momenti, accusantes contumaciam vocatorum ad concilium, & quod eorum non comparatione & absentia non obstantibus ad ulteriora procedent censuras; & poenas contra impedientes, adhærentes dicto conciliabulo fulminando: & quæ indictio Lateran. concilii per nos facta minime procedat ex certis futilibus insipidis rationibus per eos adductis: certis etiam legatis nomine afferti concilii in civitatibus ecclesiæ Bononien. & Avinion. ut dicitur, deputatis, adeo eorum processit temeritas, & audacia & damnatæ ambitionis improbitas & scandalizandi ecclesiam Dei obstinata & pertinax voluntas; præmissa & alia deteriora in eorum stultiloquis sermonibus aggredi & dicere non sunt veriti: linguas eorum & ora in cælum ponentes, & more canum latrantes in profundum malorum descenderunt. Quamvis autem invaliditas nullitas & improbitas gestorum adeo pateant & sint manifesta & notoria, & sua ipsorum natura & malignitate destruantur & corruant, veluti facta ab omni penitus auctoritate & potestate carentibus: & cum sanctorum patrum & sacrorum canonum antiquarumque observationum & consuetudinis formam & usque ad præsens sæculum inaudita & intemptata contra verum & indubitatum Romanen. pontificem per tot annos ab universo christiano orbe etiam ab eisdem schismaticis pro tali veneratum & habitum & contra nostras expressas prohibitiones & mandata silentio & taciturnitate prætereunda, ut eorum rabies contrita in seipsos rumpatur silentio responsionis loco servato. Ne tamen infirmis in fide & ignorantibus scientiam scripturarum & sacrorum canonum instituta aliquis scrupulus vel scandala oriantur propter præmissa, si sub silentio prætereantur, ac veriti ne juxta prophetam animæ deviantium a semita veritatis de manu nostra requirantur: simulque eorum tam audax temeritas sonoro sedenti in throno justitiæ testimonio frangatur & annihiletur, & inobedientia ac contumacia prælatorum, qui dictos olim tres cardinales, et Renatum de Pria olim S. Sabinæ presbyterum Car. similiter privatum una cum eis existentem perditionis filios sunt secuti et eorum ducatum sequentes in foveam inciderunt: & eis tam perdite & temere adhærere non sunt veriti, in aliorum exemplum puniantur, ipsique emendati ad cor reverti reminiscantur, valeantque eorum errata & graves excessus recognoscere & deplorare: & quam periculosum existat ab unitate ecclesiæ & dominici gregis ovili recedere & scismaticam sectam facere, vel facientes sequi, & eis auxilio & præsidio esse eorum proprio periculo discant & edoceantur: instantibus etiam dilectis filiis Justino Caroso advocato & Mariano de Cuccinis procuratore Fisci nostri & cameræ apostolicæ in virtute altissimi exurgentes de beatorum Petri et Pauli auctoritate & potestate confisi, ac de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. card. consilio, tam præfati conciliabuli Pisani sive scismatici conventiculi sathanæ & congregationis malignantium & injustorum celebrationem per præfatos perditionis filios factam in ecclesiæ Dei scissorum & turbationem diabolica suggestione cogitatam; ad inducendum schisma & divisionem & ecclesiæ ruinam; ac omnia & singula supra narrata in eo gesta & conclusa alia quæcunque in ipsorum damnatis sessionibus & congregationibus tractata & facta determinata & conclusa, etiam dicta conciliabuli translationem ad civitatem Mediolanen. vel Vercellen. aut alia loca quæcumque veluti contra formam juris & sanctorum patrum instituta & sacrorum canonum, absque nostra licentia & auctoritate nobis expressa damnantibus et prohibentibus sub gravissimis pœnis ne fierent interminantibus, facta determinata & conclusa ab omnibus schismaticis & hæreticis & criminis læsæ majestatis reis & omni dignitate cardinalatus & ecclesiis etiam Metropolitan. & episcopatibus & titulis sententialiter privatis, in Consistorio publico de eorumdem fratrum consilio damnatis, et omni dignitate & sacerdotali titulo nudatis, & alias omni prorsus auctoritate et potestate carentibus fuisse esse et fore nulla, invalida, inefficacia, scandalosa et damnata et in destructionem unitatis ecclesiæ et schismatica et excogitata & facta, et prout sunt nullius prorsus existere roboris firmitatis vel momenti: eaque penitus pro infectis haberi præsentium tenore de potestatis plenitudine, ac ex certa nostra scientia et de eorumdem venerabilium fratrum nostrorum consilio determinamus decernimus et declaramus. Præfatis igitur nostris literis inhærentes, omnes et singulos archiepiscopos et episcopos, abbates, decanos priores archidiaconos, præpositos, prothonotarios et officiales Romanæ curiæ, et precipue illos, quorum nomina infrascripta sunt videlicet episcopum Edunen. christianissimi Regis oratorem, Franciscum archiepiscopum Lugdunen. et episcopum Andegaven. Galliarum primatem: Tristandum arstandum archiepiscopum Senonen. necnon Lodonen. antedicti Guillelmi Brisonetti olim cardinalis Maclovien. filium: Luciomen. Apten. Magodonen. Ruthenen. Lexovien. Babilonen. Ambianen. Eugulisinen. Tholonen. dicti Gullielmi olim cardinalis etiam filium: Electen. Abrincen. Lemonicen. Matisconen. episcopos: ac Cistercien. et sancti Dionysii prope Parisius et sancti Marci Suessionen. monasteriorum abbates modernos, quod dictæ congregationi et conventiculo schismatico et damnato Pisani Conciliabuli principaliter vel per procuratorem intervenerunt, interfuerunt, et præsentiam et auctoritatem præstiterunt, sive adstiterunt: cujuscumque gradus dignitatis

tis et auctoritatis fuerint: et consensus suffragium sive vocem aut consilium præstiterunt, in habitu pontificali vel aliis celebrationi sessionum vel divinorum interfuerunt: vel in dicta Pisan. Civitate una cum illis ad finem auctorizandi dictam congregationem, et congregatis favorem præstandi præsentes fuerunt tanquam fautores ac nutritores perticacis schismatis ultra pœnas a sacris canonibus institutas; pœnas et censuras quascunque, etiam privationis in literis nostris contentas, præsertim indictionis concilii generalis Lateranen. incidisse et incurrisse ipso facto; nisi coram nobis se excusaverint de præmissis, et innocentes esse docuerint: nosque infra terminum infrascriptum per nos eis perficiendum docuerint de eorundem innocentia, vel saltem per publica et authentica instrumenta coram nos præsentanda & exhibenda in forma probante fidem fecerint, quod præmissæ congregationi et Conciliabul. Pisan. sessionibus, non sponte nec voluntarie, sed compulsi & coacti & per metum adstricti personæ vel perditionis ecclesiarum & bonorum: qui metus cadere potuisset in constantes viros: hoc fecerint et attemptaverint: aliàs hoc minime facturi vel ausuri, de simili fratrum consilio etiam declaramus. Et licet juxta sacrorum canonum instituta schismaticis notoriis eorumque fautoribus omnis audientia deneganda esset; consueta tamen utentes clementia ad abundantem cautelam, & ne aliquam excusationem de prædictis prætendere possint, monemus, requirimus et citamus omnes et singulos supradictos archiepiscopos episcopos et prælatos et abbates et alias personas ecclesiasticas et officiales, qui præmissis ut præfertur interfuerunt, et præsentiam et adsistentiam præstiterunt, et alios prælatos et personas ecclesiasticas: quorum omnium et singulorum nomina et cognomina in executione præsentium per edictum infra faciendum exprimi possint, et perinde arctentur, ac si personaliter illis sic nominatis & expressis intimatæ fuissent, et in declaratione infra facienda exprimi debeant & possint: quatinus omnes ipsi et eorum quilibet die trigesima post præsentium literarum in locis infrascriptis affixionem, quorum dierum triginta, decem pro primo: alios decem pro secundo: reliquos vero decem pro ultimo & peremptorio terminis assignamus: coram nobis in Consistorio nostro, cum fratribus nostris prædictis constitutis, si ipsa trigesima die Consistorium habeatur: alias in die Consistorii immediate sequenti compareant personaliter & non per procuratorem ad deducendum & allegandum & dicendum causam quare censuras & pœnas prædictas etiam privationis ecclesiarum & monasteriorum ac beneficiorum quorumcunque, quæ obtinent quomodolibet in titulum vel commendam in dictis nostris literis contentas, & alias a jure contra schismaticos indicatas incidisse & incurrisse ipso facto declarari non debeant: & ad videndum et audiendum prædictam sententiam declarationis per nos de eorundem fratrum nostrorum consilio omni meliori modo ferri & promulgari. Ut autem præmissa omnia et singula ad omnium præmissorum et aliorum notitiam deduci possint et valeant, nullusque justam de præmissis ignorantiam prætendere valeat: cum ad eos personaliter citandos tutus non pateat accessus: volumus præsentes nostras literas vel earum membranas & transumpta in urbe in valvis basilicarum principis apostolorum et sancti Joannis Lateranen. et acie campi Floræ affigi per aliquem ex nostris Cursoribus deberi: ac extra Urbem in valvis ecclesiarum Senen. et Pisan. vel Lucen. ac dictas citationes et monitiones sic factas ita arctare ac si personaliter factæ fuissent: nullusque de earum ignorantia se excusare valeat neque possit. Volumus etiam et apostolica auctoritate decernimus quod . . . . nostra monitio in eisdem valvis et acie intimata perinde valeat et illos arctet, quacunque constitutione apostolica contraria non obstante, ac si eisdem monitis et eorum singulis intimata et insinuata personaliter et præsentialiter extitisset. Ne tamen moniti et citati prædicti urbem ipsam et curiam Romanam communem omnibus patriam locum, sibi minus tutum, & propter præmissa, vel ex quibusvis aliis causis similibus, vel dissimilibus imminere periculum in veniendo, stando, & redeundo excusationis, sive velamen forsan allegent, ipsos tenore præsentium securantes, cuilibet ex monitis prædictis plenum, & amplissimum in fide pontificia, & venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Roman. ecclesiæ cardinalium in verbo veri & boni pontificis salvuumconductum in veniendo, stando, & redeundo, ut præfertur, concedimus. Universos, & singulos patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum monasteriorum prælatos, & clericos, ac personas ecclesiasticas, necnon duces, marchiones, principes, potestates, capitaneos, & quoslibet alios officiales, & eorum locatenentes, necnon communitates, universitates, civitatum, castrorum, oppidorum, villarum, & aliorum locorum tenore . . . . requirimus, & hortamur, ipsisque patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatis, cæterisque subditis nostris districtè mandamus, quatenus præfatis monitis omnibus, & singulis in veniendo, ac dictam curiam occasione prædicta morando in ipsa, vel ab ipsa recedendo in personis, & bonis, aut rebus eorum nullam inferant, nec ab aliis quantum in eis fuerit permittant inferri injuriam, vel offensam. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ determinationis, decreti, declarationis, monitionis, requisitionis, citationis, assignationis, voluntatis, securationis, concessionis, hortationis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo undecimo, tertio nonas Decembris, Pontificatus nostri anno nono.

Sigismundus.

La. Questenberg.

Vi-

Visa A. Dacro de Curia.

Anno Domini millesimo quingentesimo undecimo, indictione decima quarta, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Julii divina providentia papæ secundi anno nono, die vero Sabbati decimatertia mensis Decembris: præsentes retroscriptæ litteræ Apostolicæ præfati sanctissimi Domini nostri papæ prout in eisdem continetur, fuerunt affixæ, & publicatæ in Basilicarum principis Apostolorum de Urbe, & sancti Joannis Lateranensis valvis, seu portis, ac in acie campi Floræ, & sic affixas per longum temporis spatium dimisimus. Demum copiam earumdem in locis suprascriptis affiximus, & affixam dimisimus contra omnes in eisdem nominatos. Et vigore earundem litterarum Apostolicarum simili modo monuimus, & requisivimus Zaccariam de Arcira Abbatem, Philippum Decium, & Philippum Boticellum, ut juxta earumdem litterarum Apostolicarum vim, formam, & tenorem, partere debeant, & quilibet eorum debeat, per nos Johannem Bernardi Cursorem. Ita est Joannes Brangi Cursor.

EPISTOLA CARDINALIUM SCHISMATICORUM

Ad Margaritam Austriæ Archiducissam, in Belgia inferiori administratricem.

Convocationis concilii literas mittunt, rogantque ut ecclesiasticis ditionis suæ proponat.

Extat inter epistolas Ludovici XII. Gallor. reg. vulgatus Bruxellis an. 1712. tomo II. pag. 238.

ILlustrissima Domina colendissima; miseratione divina episcopi, presbyteri, diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales in Lombardia pro bono ecclesiæ convenientes salutem, & commendationem cum intelligentia prosperitatis & directionis ecclesiæ sanctæ Dei. Sacratissimus dominus Cæsar excellentiæ vestræ Pater, divini in terris gladii moderator ac sanctæ ecclesiæ Dei advocatus ac defensor, & christianissimus dominus Francorum rex ejusdem ecclesiæ primogenitus filius attendentes ecclesiæ, ac christianæ reipublicæ fluctuationes præsentes ex nulla re magis provenire, quam ex intermissione celebrationum generalium conciliorum, quibus discordiæ omnes solerent sedari, hæreses, schismata, & errores extirpari, ecclesiasticus splendor deturpatus purgari, & ad nitorem pristinum reduci, & intelligentes nos pro hac causa potissimum in Lombardiam secessisse: per commissarios & procuratores suos requisierunt nos, ut institutum hoc celebrandorum conciliorum sanctum & salutare, illorum incuria, quibus maxime id curæ esse deberet, obsoletum, ad usum revocaremus, pro præmissis omnibus, quæ, nunc A maxime in christiana republica vigent, tollendis, & christianorum animis ad pacem mutuam stabilem inducendis, & ad bellum contra infideles pro Christi domini nostri fide usque ad ovilis unius sub unius pastoris cura constitutionem convertendis, confirmavit illos, & nos in deliberatione hac, concilii Constantiensis sanctio, qua singulis decenniis concilii celebratio præcipitur, quæ per annos quinquaginta, & ultra fuit præterita, ac speciale juramentum & votum sanctissimi domini nostri, ac nostrum & aliorum dominorum reverendissimorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium in Conclavi suæ creationis existentium, quo se omnes simul nobiscum obligarunt, infra biennium a die B assumptionis suæ ad pontificatum concilium celebrare, quibus negligentibus ad nos jus convocandi devolvebatur, & nobis omnibus negligentibus secundo loco ad imperatorem & principes. Post maturam ergo cum ipsis commissariis consultationem, invocato auxilio Dei omnipotentis, cum illorum adhærentia ac spe bonæ adhæsionis aliorum principum & fidelium ad convocationem concilii generalis universalis ecclesiæ XVI. maji post missam S. Spiritus devenimus, quam & ipsi commissarii & procuratores admiserunt, & etiam nomine suorum principum eadem die fecerunt tenendum in civitate Pisarum, & inchoandum Kalendis Septembris proxi- C mi futuri, & continuandum usque quo præmissa omnia firmiter & solide diffiniantur. Mittimus excellentiæ vestræ cedulas convocationis, quas rogamus faciat per dominia ista serenissimi domini principis archiducis affigi, & publicari, nunciabitque divinum hoc opus Prælatis omnibus per ista dominia, quo in tempore qui tenentur possint interesse simulque ordinare oratores solemnes serenissimi domini principis, ad quem etiam scribimus, quo actiones serenitatis suæ, & excellentiæ vestræ sint in laudem Dei & splendorem ecclesiæ, conformes illis sacratissimi Domini Cæsaris communis patris, & cum his omnibus curabimus pacem universalem D Christianorum, bellum sufficiens contra perfidos Ismaelitas, reformationem ecclesiæ in capite & in membris, ac perennem gloriam sacratissimi domini Cæsaris, & aliorum principum, qui adjumento erunt huic sanctissimæ reformationi, quam Dominus pollicetur his qui in hac ecclesiæ resurrectione partem habuerint. Rogamus excellentiam vestram, mandet præmissa omnia diligenter, & celeriter fieri, & ex nunc ordinari: felicissime valeat excellentia vestra, cui nos offerimus Mediolano XXIV. Maji MDXI. excellentissimæ vestræ excellentiæ deditissimi episcopi, presbyteri, diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales pro bono ecclesiæ in E Lombardia convenientes, ut supra pro se, & sibi adhærentibus cum mandatis G. cardinalis sanctæ Crucis, D. cardinalis Narbonensis. F. cardinalis Cusentinus. A Tergo: Illustrissimæ dominæ colendissimæ dominæ archiducissæ Austriæ &c.

CON-

CONSTITUTIONES EBORACENSIS PROVINCIÆ

A Thomâ ibidem archiepiſcopo, & legato circiter annum Domini MDXVIII. recognitæ, & ſecundum titulum promulgatæ.

LIBER PRIMUS

PROOEMIUM.

THomas, permiſſione divina Eborum archiepiſcopus, Angliæ primas, apoſtolicæ ſedis legatus, univerſis & ſingulis abbatibus, prioribus, miniſtris, rectoribus, vicariis, & aliis eccleſiarum prælatis, ac quibuſcunque clericis noſtræ Eborum provinciæ, ſalutem in Domino ſempiternam. Etſi nonnullæ conſtitutiones, perquam utiles a prædeceſſoribus noſtris Eborum archiepiſcopis in ſynodis provincialibus per ipſos celebratis, ad conſervationem eccleſiaſticæ libertatis fideique munimen editæ ſint & legitime promulgatæ; antiquus tamen hoſtis admodum invidens ſaluti fidelium, obque id ſemper ſuggerens mala, ac quod poteſt nova priſtinis adjiciens, quo plurimos ſecum ad tartara miris in dies ſingulos artibus laborare non deſinit, ut orthodoxam fidem evertat, quietem perturbet mortalium, libertatemque eccleſiaſticam labefactet: nos igitur tam hujuſmodi moliminibus inſidiiſque diaboli, quam malitiis hominum obſtare, atque obviare volentes, ad munimen fidei, & augmentum ejusdem, reformationemque morum ac defenſionem eccleſiaſticæ libertatis, de conſenſu, & aſſenſu ſuffraganeorum noſtrorum, ac prælatorum, & cleri noſtræ provinciæ has conſtitutiones fieri fecimus, quas promulgamus, & ab omnibus ſubditis noſtræ Eboracenſis provinciæ firmiter obſervari volumus & mandamus.

I. De ſumma Trinitate & fide catholica. Georgius Nevill.

Ignorantia ſacerdotum populum præcipitat in foveam erroris, & clericorum ſtultitia vel ruditas, (qui de fide catholica mentes fidelium inſtruere jubentur) magis aliquando ad errorem perducit, quam ad doctrinam. Quidam enim cæteris prædicantes non ſemper loca viſitant, quæ magis conſtat veritatis lumine indigere, teſtante propheta qui ait, *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret;* & alio reclamante, *Quia egeni & pauperes quærunt aquas, & lingua eorum ſiti aruit.* In quorum remedium diſcriminum ſtatuendo præcipimus, ut quilibet ſacerdos plebi præſidens quater in anno, hoc eſt, ſemel in quolibet quarterio anni, die una ſolemni vel pluribus per ſe vel per alios exponat populo vulgariter, abſque cujuſlibet ſubtilitatis textura fantaſtica, quatuordecim fidei articulos, decem mandata decalogi, duo præcepta evangelii, ſcilicet geminæ charitatis, ſeptem opera miſericordiæ, ſeptem B etiam peccata capitalia cum ſua progenie, ſeptem virtutes principales, & ſeptem gratiæ ſacramenta. Et ne quis per ignorantiam ſe excuſet, quin ſciat articulos fidei, quos omnes eccleſiæ miniſtri ſcire tenentur, eos ſummaria, ut ſequitur, perſtringimus brevitate. Sciendum eſt igitur, ſeptem fidei articulos pertinentes ad myſterium ſanctæ Trinitatis, quorum quatuor pertinent ad divinitatis intrinſeca, tres vero pertinent ad effectus. Primus eſt, divinæ eſſentiæ in trium perſonarum indiviſibili Trinitate, juxta illud *Credo in unum Deum.* Secundus eſt, credere *Patrem ingenitum eſſe Deum.* Tertius eſt, credere *Filium unigeni-* C *tum eſſe Deum.* Quartus eſt, credere *Spiritum Sanctum nec genitum, nec ingenitum eſſe Deum, ſed a Patre & Filio pariter procedentem.* Quintus eſt creatio coeli & terræ, hoc eſt omnis viſibilis & inviſibilis creaturæ a tota indiviſibili Trinitate. Sextus eſt ſanctificatio eccleſiæ per Spiritum Sanctum, & gratiæ ſacramenta, & cætera omnia, in quibus communicat eccleſia chriſtiana; in quo intelligitur, quod eccleſia cum ſuis ſacramentis & legibus per Spiritum Sanctum omni homini quantumcunque peccatori ſufficit ad ſalutem, & quod extra eccleſiam non eſt ſalus. Septimus eſt, conſummatio eccleſiæ per gloriam æternam in carne & D anima veraciter ſuſcitanda; & per oppoſitum intelligitur damnatio æterna reproborum. Nam alii ſeptem articuli pertinent ad Chriſti humanitatem. Primus eſt, incarnatio ſeu vera carnis aſſumptio ex ſola per Spiritum Sanctum virgine glorioſa. Secundus eſt, veri incarnati Dei nativitas ex virgine incorrupta. Tertius eſt, vera chriſti paſſio & mors in cruce ſub tyranno Pilato. Quartus eſt, deſcenſio Chriſti ad inferos in anima, quieſcente corpore in ſepulcro, ad ſpoliationem tartari. Quintus eſt, vera Chriſti reſurrectio. Sextus eſt, vera ipſius ad coelos aſcenſio. Septimus eſt, ipſius venturi ad judicium certiſſima expectatio.

E

Forte idem.

Attendant ſacerdotes, quod cum communionem ſacramenti porrigunt ſimplicibus tempore paſchali, vel alio, ſolicite eos inſtruant, ſub panis ſpecie eis ſimul dari corpus & ſanguinem Domini, imo Chriſtum integrum, vivum & verum, qui totus eſt ſub ſpecie ſacramenti. Doceant etiam eoſdem,

dem, quod eisdem temporibus in calice proponatur, non est sacramentum, sed vinum purum eis hauriendum traditum, ut facilíter sacramentum glutiant, quod ceperunt. Solis enim celebrantibus sanguinem sub specie vini consecrati sumere in hujusmodi minoribus ecclesiis est concessum. Instruant etiam eosdem sumptum ore sacramentum non nimis dentibus comminuere, sed tritum modice sorbere perfecte, ne particulam aliquam eveniat inter dentium interstitia, vel alibi remanere.

II. De constitutionibus. Johannes Thoresby.

Et ne constitutiones nostræ per non usum seu abusum, effectu (quod absit) careant & vigore, præcipimus in nostra provincia Eborum eas futuris temporibus inviolabiliter observari; mandantes coepiscopis, & suffraganeis nostris, archidiaconisque universis nostræ provinciæ Eborum, ut ipsas nostras constitutiones, vel per se, vel per alios, ut jus exigit, publicent & faciant publicari, ac in publicam notitionem deduci, ad utilitatem communem, laudem & gloriam nominis Jesu Christi; & quod annis singulis in visitationibus & capitulis generalibus per archidiaconos, & eorum officiales celebrandis, fiat & habeatur diligens & exacta inquisitio ad effectum, ut præmissas nostras constitutiones non observantes canonice puniantur.

Idem.

Et ne rectores, vicarii, & alii subditi nostri ignorantiam prætendere valeant in futurum, injungimus omnibus & singulis rectoribus, & vicariis, & capellanis aliis curam animarum habentibus, quod ipsi, et eorum singuli veras copias de nostris constitutionibus præmissis inter duos menses, a tempore primæ publicationis earumdem, eis factæ, habeant, et recipiant, et eas in omnibus et singulis articulis observent, ac parochianis et subditis suis singulis diebus dominicis publice intiment et exponant, eas ab eis fore observandas, sicut ipsi vel illi pœnam ultionis canonicæ voluerint evitare.

In convocatione provinciali habita primo sept. anno Domin. M. CCCC. LXII. Williei Booth.

Memorand. quod prælati et clerus in prædicta convocatione volunt et concedunt unanimiter quod effectus constitutionum provinciæ Cantuarien. ante hæc tempora tentarum constitutionib. prov. Ebor. nullo modo repugnantium, seu præjudicialium (& non aliter, nec alio modo) annumerentur, & quod hujusmodi constitutiones provinciæ Cantuariensis et effectus earumdem (ut præfertur) inter constitutiones provinciæ Eboracensis, prout indiget et decet inserantur, et eum eisdem de cætero servandæ incorporentur, et pro jure observentur.

III. De consuetudine.

Cum inter rectores ecclesiarum nostræ diœcesis et executores, sive bonorum administratores immediatorum prædecessorum suorum, post festum sancti Marci evangelistæ decedentium, et super modo, consuetudine, et forma percipiendi fructus autumnales, et supportandi onera, ecclesiis prædictis incumbentia, nonnullæ dissensionis materiæ exortæ fuerint, et quæstiones; nos lites sedare, et omnem quæstionis materiam amputare cupientes, de voluntate, consensu et assensu prælatorum et cleri nostræ diœcesis in hac sacrosancta synodo congregatorum statuimus, ordinamus, et diffinimus: quod si rectores ecclesiarum nostræ diœcesis, quarum ecclesiarum fructus majores autumnales existunt, post festum sancti Marci evangelistæ decesserint, fructus autumnales hujusmodi ecclesiarum executoribus, vel bonorum eorumdem administratoribus pertinent atque cedant ad ipsorum legata vel debita persolvenda; fructibus tamen prædictis, jure prærogativæ ecclesiæ nostræ hactenus obtento, quandiu hujusmodi ecclesiæ vacaverint, nobis, et successoribus nostris, in omnibus semper salvis. Et quia qui emolumenta percipiunt, etiam onera subire debent; volumus et auctoritate prædicta statuimus, quod quicunque rectores, seu executores vel administratores bonorum eorumdem, fructus autumnales ecclesiarum hujusmodi percipientes, sive ipsas ecclesias per mortem, spontaneam resignationem, cessionem, vel privationem vacare contigerit, onus officiandi dictis ecclesiis per se vel alios, et alia onera, occasione dictorum fructuum majorum incumbentia, usque festum annunciationis beatæ Mariæ virginis tunc proximum sequens subire et agnoscere teneantur: dum tamen hujusmodi fructus ad hoc suppetant, cæteris majoribus fructibus contingentibus interim incumbentibus in eisdem ecclesiis omnino reservatis. Quod si hujusmodi fructus autumnales ad officiationem et onera hujusmodi non sufficiant supportanda, tantum ex aliis decimis et obventionibus ad ecclesias hujusmodi interim contingentibus detrahatur, quantum cum fructibus prædictis ad officiationem et onera hujusmodi sufficere poterit perimplenda: quæ etiam de vicariis ecclesiarum nostræ diœcesis, quorum portiones in decimis autumnalibus existunt, volumus observari.

Idem forsan.

Statuimus etiam, quod si ille, qui ecclesiam tenet pensionariam, moriatur die cœnæ, unde de consuetudine archiepiscopatus nostri fructus autumni sequentis ad eum pertinent, ut de eisdem proventibus satisfaciat usque ad cœnam Domini ejusdem anni sequentis. Quod si aliquo casu satisfieri non possint successori, inde respondeat, si fuerit talis ecclesia, quod in oblationibus, vel medietate obventionum constat, qui percipit, pro rata respondeat.

IV. de officio archidiaconi VVilliel. Grenefeld.

Eligant itaque rectores ecclesiarum presbyteros notæ ordinationis, & conversationis

nis honestæ, potentes opere & sermone, qui exemplo vitæ & verbo doctrinæ dare domino valeant plebem perfectam, qui circa correctionem parochianorum vigilent incessanter, & excessus subditorum diligentius investigent, & corrigant, quæ fuerint familiariter corrigenda. Excessus autem in publicam prodeuntes notitiam sive famam archidiaconis vel decanis seu officiali nostro denuncient corrigendos, ad quod juramenti vinculo astringantur: ad hæc præcipimus, ut rectores vel eorum presbyteri singulis intersint capitulis, & excessus denuncient subditorum, & denunciationes vacationis, & executionis, ac alia mandata recipiant, quæ occurrerint, injungenda.

Idem.

Rectores ecclesiarum presbyteros suis ecclesiis non præficiant, donec ipsos archidiaconis, vel eorum officialibus repræsentent; de quorum ordinatione, & vita, & scientia, examinatione habita diligenti, illi, qui reperti fuerint idonei, admittentur, & stipendiorum quantitas in rotulum publicum capituli redigatur; minus autem idonei, & de quorum ordinatione & vita non constiterit, penitus repellantur: ordinati vero a non suis episcopis, vel alias irregularitate innodati, ad nos mittantur, pro gratia, si digni fuerint, obtinenda, si sit casus, in quo ex nostro officio possimus de jure dispensare.

V. de officio archipresbyteri.
Idem.

Quia vero exigentibus culpis nostris, fructus humanis necessitatibus, cælesti miseratione provisos, frequenter absorbet repentina calamitas tempestatum, orationum suffragiis est Christi misericordia, & piis precibus invocanda. Ideoque singuli presbyteri cum aeris intemperiem viderint imminentem, non expectato nostro vel archidiaconorum mandato, protinus ad processiones & humiles orationes devotionem excitent subditorum, ne, dum jussionis nostræ auctoritas expectetur, ultra quam expediret, deprecatio fidelium prorogetur.

Item.

Præsentis concilii diffinitione districte duximus injungendum, ut rectores, vicarii, & alii presbyteri curam animarum habentes, infirmos singulis dominicis, & festivis diebus visitent diligenter: caveant autem rectores, vicarii, & alii presbyteri, ne ad visitandum infirmos se exhibeant difficiles, quacunque hora fuerint requisiti; quod si facere præsumpserint, canonicam non effugient ultionem. Nec sicut hactenus a quibusdam est præsumptum, mittant cum eucharistia diaconos ad infirmos, dum ipsi vel potationibus vel aliis voluptatibus carnis vacant; sed personaliter infirmos adeant, & confessiones audiant solerter, crimina, & circumstantias criminum investigent, & innotescant infirmis, quæ foret pœnitentia injungenda ac injungant, quod pœnitentiam recipiant cum saluti fuerint restituti, cum pœnitentia non sit infirmis injungenda, sed innotescenda: pro furtis & rapinis seu damnis aliis irrogatis, missarum solennia non injungant (rerum restitutione prætermissa) sicut solet fieri a quibusdam, qui salutem animarum non quærunt, sed compendium temporale; sed ante omnia rem restitui, & damna resarciri præcipiant defraudatis.

Gregorius Nevill.

Ignorantia sacerdotum, ut infra; Præcipimus, ut quilibet sacerdos plebi præsidens, quatuer in an. hoc est semel in qualibet quarta anni, die una solenni vel pluribus, per se vel per alium exponat populo vulgariter, absque cujuslibet subtilitatis textura fantastica, quatuordecim fidei articulos, decem mandata decalogi, duo præcepta evangelii, scilicet geminæ charitatis, septem opera misericordiæ, septem peccata mortalia sua cum progenie, septem virtutes principales, ac septem gratiæ sacramenta. Et ne quis a prædictis per ignorantiam se excuset, expositis quatuordecim fidei articulis sub titulo congruenti, cætera sub quadam, ut sequitur, perstringimus summaria brevitate; decem enim mandatorum Veteris Testamenti, tria ordinantur ad Deum, quæ dicuntur mandata primæ tabulæ; septem vero ad proximum, quæ dicuntur mandata secundæ tabulæ. In primo prohibetur omnis idololatria, cum dicitur. *Non habebis Deos alienos coram me*, in quo implicite prohibentur omnia sortilegia, et omnes incantationes, cum superstitionibus characterum, et hujusmodi figmentorum. In secundo mandato, cum dicitur: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, prohibetur principaliter hæresis universa, et secundario omnis blasphemia, et irreverens Dei nominatio, et præcipue in perjuro. In tertio mandato, cum dicitur, *memento ut Sabbatum sanctifices;* præcipitur cultus religionis christianæ, ad quem indifferenter clerici et laici obligantur. Ubi sciendum est, quod obligatio ad feriandum in Sabbato legali, secundum formam Veteris Testamenti, expiravit omnino, cum cæteris in lege ceremoniis, et sufficit in Novo testamento modicus vacandi divino cultui diebus dominicis, et cæteris diebus solemnibus ad hoc auctoritate ecclesiæ deputatis, quibus diebus modus vacandi non est sumendus a superstitione Judaica, sed a canonicis instrumentis. Primum secundæ tabulæ mandatum est, *Patrem, & matrem* explicite temporaliter et spiritualiter *honorare*, implicite autem et secundario omnis homo pro merito sui gradus ex eodem mandato intelligitur honorandus: in hoc autem mandato intelliguntur non solum pater et mater carnaliter, verum etiam spiritualiter, ut pater sit prælatus ecclesia mediatus vel immediatus, mater autem ecclesia, cujus sunt filii catholici universi. Secundum est, *Non occides*: in quo explicite inhibetur omnis illicita personæ alicujus interemptio, consensu, ore, verbo, opere, vel favore; implicite vero omnis injusta alicujus personæ læsio inhi-

ANNO CHRISTI 1518.

inhibetur; spiritualiter vero occidunt, qui non reficiunt; indigentes similiter occidunt, qui detrahunt, vel qui innocentes opprimunt et confundunt. Tertium mandatum est, *non mœchaberis*; in quo explicite inhibetur adulterium, implicite vero omnis fornicatio, quæ explicite prohibetur in Deut. XXIII. ubi dicitur, *non erit meretrix de filiabus Israel, neque scortator de filiis Israel*; inhibetur etiam in eodem mandato omnis commixtio viri, & mulieris, quam bona matrimonii non excusant; omnis etiam voluntaria pollutio prohibetur, quocunque modo studiose vel voluntarie procurata. Quartum mandatum est, *Non furtum facies*; in quo explicite prohibetur clandestina contrectatio rei alienæ, invito domino; implicite vero omnis injurosa, seu per fraudem, seu per usuram, seu per violentiam, seu per metum rei usurpatio alienæ. Quintum mandatum est, *Non loqueris contra fratrem tuum, sive proximum falsum testimonium*; in quo explicite prohibetur falsa testificatio ad nocendum, implicite autem falsa testificatio ad indignum contra merita promovendum; in quo etiam mandato omne mendacium, sed perniciosum præcipue condemnatur. Sextum mandatum est, *Non concupisces domum proximi tui*; supple cum ejus injuria; in quo mandato implicite prohibetur cupiditas possessionis immobilis, catholici præcipue cujuscunque. Septimum mandatum est, *non desiderabis uxorem proximi tui, neque servum, neque ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt*; in quibus omnis cupiditas possessionis alienæ, quantum ad res mobiles, condemnatur. Hiis autem decem mandatis superaddit evangelium duo, videlicet dilectionem Dei, & proximi; Deum diligit, qui prædicta mandata ex amore, & non timore pœnæ bene custodit; proximum autem debet quilibet diligere, sicut seipsum. Ubi hæc particula *sicut* non dicit æqualitatem, sed conformitatem, ut videlicet diligas proximum tuum, ad quod teipsum, hoc est, ad bonum, & non ad malum; & quomodo teipsum, hoc est, spiritualiter, & non carnaliter secundum quod carnalitas vitium dicitur: item quantum teipsum, hoc est, in prosperitate, & adversitate, sanitate, & infirmitate: item, quantum teipsum, respectu temporalium, pro tanto, ut plus diligas omnem hominem & singulos, quam affluentiam temporalem: item, sicut teipsum, pro tanto, ut plus diligas proximi tui animam, sive animæ salutem æternam, quam propriam tuam vitam temporalem: sicut etiam animæ tuæ vitam debes proponere vitæ carnis tuæ: item, qualiter te ipsum, ut videlicet omni homini in necessitate subvenias, sicut tibi velles in necessitate consimiliter subveniri. Hæc enim omnia intelliguntur, cum dicitur, *Diliges proximum tuum &c.* Sex autem misericordiæ sunt opera quæ ex evangelio Matthæi patefiunt, *quæ sunt pascere famelicum, potare sitientem, hospitio recipere peregrinum, vestire nudum, visitare infirmum, consolari carceri mancipatum.* Septimum ex Tobia colligitur quod est, *sepelire corpora mortuorum.* Septem vero peccata capitalia sunt, videlicet superbia, invidia, ira, accidia, avaritia, gula, & luxuria. Et est superbia amor excellentiæ propriæ, de qua oriuntur jactantia, ostentatio, hypocrysis, schismata & similia. Invidia vero est odium felicitatis alienæ, de qua oriuntur detractio, murmuratio, dissensio, perversa judicia, & similia. Ira est appetitus vindictæ & nocumenti alieni, quæ cum perseverat in corde, fit odium, de qua oriuntur persecutiones verborum, & factorum, plagæ, homicidia, & similia. Accidia est tædium boni spiritualis, ex quo homo nec in Deum, nec in divinis laudibus delectatur; ex qua sequitur ignavia, pusillanimitas, desperatio & similia. Avaritia est immoderatus amor mobilis & immobilis affluentiæ, vel illicite acquirendo, vel illicite detinendo, ex qua oriuntur fraus, furtum, sacrilegium, simonia, & omne turpe lucrum. Gula est immoderatus amor delectationis secundum gustum in cibo & potu; in qua quintupliciter peccatur, videlicet in tempore, quando comeditur nimis mane, vel nimis tarde, aut nimis assidue; item in qualitate, quando quæruntur cibaria nimis delicata; item in quantitate, quando nimis comeditur aut bibitur; quod est vilissimum genus gulæ; & est nimium in cibo & potu quando corpus aggravat, vel quando impedit sensum interiorem, aut exteriorem, seu quando lædit corporis sanitatem; item in aviditate & voracitate; & ultimo, in curiosa alimentorum præparatione pro gulæ deliciis excitandis. Quæ quinque continentur in hoc versu: Præpropere, laute, nimis ardenter, studiose: luxuriam non oportet notificare, cujus infamia aerem inficit universum. Septem vero virtutes principales sunt fides, spes, charitas, quæ ordinantur ad Deum, & ideo theologicæ appellantur; prudentia, temperantia, justitia, & fortitudo, per quas ad seipsum & proximum homo ordinatur. Et est actus prudentiæ bonum eligere; actus justitiæ recta facere; actus autem temperantiæ non obedire deliciis; actus fortitudinis non dimittere bonum agendum angustiis, aut molestiis quibuscunque. Et dicuntur hæ quatuor virtutes cardinales; hoc est principales, quia istis, quatuor plures aliæ sunt subjectæ; de quibus, quia pro simplicibus laboramus, ad præsens amplius non tractamus. De septem gratiæ sacramentis supradictum est in suo loco.

VI. *De officio vicarii. VVillielmus Grentfeld.*

Vicarii autem per fructuum subtractionem cogantur in suis vicariis residentiam facere personalem. Religiosi autem ad vicarias ecclesiarum, quas habent in proprios usus, vicarios nobis idoneos repræsentent, alioquin, taxatione vicariarum præhabita, de illis curabimus ordinare.

Idem.

Cum autem repetitis vicibus in synodis duximus statuendum, & ante singulas ordinum celebrationes solenniter commonendum ut rectores in subdiaconos & vicarii in presbyteros per interstitia temporum a canonibus diffinita se facerent ordinari; quia tamen

meri hactenus inde rarus fructus provenit, ne impunitas contemptum pariat ampliorem, decernimus, nondum ordinatorum beneficia ſequeſtrari; de coetero ſiquidem admittendi fructus beneficiorum non percipiant, donec fuerint in ſacris ordinibus conſtituti.

VII. De poſtulando. Idem.

Quia per falſas excogitatas exceptiones, quas advocati plerumque opponunt, jura partium pervertuntur; firmiter inhibemus, ne quis advocatorum ad patrocinia admittatur, niſi prius juret, quod cauſam injuſtam ex certa ſcientia non fovebit, nec falſis allegationibus vel probationibus utetur ad juſtitiam perimendam, vel juſtum judicium declinand. Qui autem in cauſa matrimoniali falſas exceptiones malitioſe opponunt, vel opponi procurant, vel qui in cauſa matrimoniali, vel ubi de exhæredatione agitur, falſum ſcienter perhibent teſtimonium, vel id fieri procurant, vel teſtes ſubornant, excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacere.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

I. De judiciis. VVillielmus Grenefeld.

Quia cauſæ plerumque matrimoniales & aliæ per indiſcretos examinatores periclitantur, & diutius protrahuntur, volumus, quod in ſingulis decanatibus ſex vel quatuor fide digni eligantur & diſcreti, qui teſtes producendos diligenter examinent, & dicta ſingulorum integre & fideliter redigant in ſcripturam, non (ſicut fieri conſuevit) ſcribendo, quod cum aliis concordet, vel per omnia idem dicat, cum talis ſit obſcuritas reprobanda. Ad hæc ſe obligent vinculo ſacramenti, ſalario ad hoc eis moderamine archidiaconi & capituli conſtituto.

De judiciis. Johannes Thoresby.

Quia nonnulli archidiaconi, decani, abbates, & alii viri eccleſiaſtici, juriſdictionem eccleſiaſticam & cognitionem cauſarum matrimonialium ſe habere prætendentes, cauſas matrimoniales (quæ inter alias cauſas utpote majores & per diſcretos judices diligenter tractari deberent, & maturius terminari) perſonis ſimplicibus & indiſcretis examinandas & diffiniendas modernis temporibus indiſcrete, contra canonicas ſanctiones, & ſanctorum patrum inſtituta committere, hujuſmodique perſonas inſufficientes, & quandoque laicos in officiales, commiſſarios, ſeu cuſtodes, cum poteſtate de hujuſmodi cauſis matrimonialibus cognoſcendi, præficere & deputare præſumunt, in animarum ſuarum grave periculum, & reipublicæ præjudicium pernicioſum; ipſique officiales, ſeu cuſtodes, ut præmittitur, deputati, perſonis aliis inſufficientibus & imperitis (etiam interveniente, nonnunquam notabili quantitate pecuniæ)

A ad agnoſcend. de cauſis matrimonialibus hujuſmodi, & eaſdem terminand. committunt indebite vices ſuas, & ſic tam officiales, quam cuſtodes prædicti, per ſe & ſuos inſufficientes commiſſarios, ut præfertur, de cauſis matrimonialibus & divortii nedum cognoſcere, ſed etiam iniuſtas ſententias & multipliciter indiſcretas (quas indiffinitivas aſſerunt) proferre præſumunt & periculoſius promulgare, ex quibus nedum gravia ſcandala animarum comperimus; nos Johannes archiepiſcopus, de conſenſu & conſilio ſuffraganeorum noſtrorum, & cleri noſtri in conſilio noſtro provinciali congregatorum, volentes hujuſmodi ſcandalis viam præcludere, & quantum cum Deo poſſumus,
B periculis obviare, ſanctorum patrum veſtigiis, & ſacris canonibus inhærentes: univerſis & ſingulis archidiaconis, decanis, abbatibus, præpoſitis, & aliis viris eccleſiaſticis quibuſcunque noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ Eboracenſis, juriſdictionem eccleſiaſticam obtinentibus, & eorum officialibus, & ſpiritualitatum hujuſmodi cuſtodibus ſeu deputatis & deputandis interdicimus & firmiter inhibemus, ne videlicet archidiaconi ipſi, abbates, præpoſiti, ſeu alii ſupradicti aliquos in officiales, ſeu cuſtodes hujuſmodi cum poteſtate de cauſis matrimonialibus, & divortii (quoad fœdus) cognoſcendi præficere & deputare,
C ſeu eis vices ſuas in hac parte committere præſumant, vel ipſi officiales ſeu cuſtodes ad cognoſcendum de cauſis hujuſmodi aliquibus vel alicui, aliis, ſeu alii, quam viris idoneis, providis, & fide dignis, habentibus juris peritiam, vel ſaltem competens exercitium de cauſis hujuſmodi judicandis, committant, ſeu aliquis eorum committat, quomodolibet vices ſuas, ſeu per ſeipſos alibi quam in capitulis per eoſdem celebrandis hujuſmodi cauſas diffiniant vel decidant; ſed publice in eiſdem capitulis pronuncient, quæ duxerint ſtatuenda ſub poena (quoad ipſos archidiaconos, decanos, præpoſitos, & alios viros eccleſiaſticos, quocunque nomi-
D ne cenſeantur, jurisdictionem ſeu poteſtatem ſibi vendicantes hujuſmodi officiales ſeu cuſtodes deputandi) ſuſpenſionis ab officio, & quoad hujuſmodi officiales ſeu cuſtodes, vices ſuas in præmiſſis aliis inſufficientibus committentes, & quoad hujuſmodi commiſſarios inſufficientes, & eos inſufficienter & ſcienter admittentes, & de cauſis cognoſcentes, majoris excommunicationis ſententiæ; quas quidem poenas præſenti conſtitutione, ut præmittitur, promulgatas, omnes & ſingulos, qui præſenti conſtitutioni vel ſtatuto ſcienter vel ignorantia craſſa & affectata, vel ſupina contraire præſumpſerint, & eam cum effectu non
E ſervaverint, prout ſuperius diſtinguitur, & plenius declaratur incurrere volumus ipſo facto; ſententias vero ſeu pronunciationes in cauſis quibuſcunque matrimonialibus vel divortii, contra præſentis conſtitutionis tenorem quomodolibet divulgatas, decernimus irritas & inanes, eaſque omnino viribus vacuamus, ut nulla ſententia ab hujuſmodi perſonis prolata, nomen habeat ſententiæ vel effectum. Salvis ſemper conſti-

tutionibus bonæ memoriæ Othonis, apoſtolicæ ſedis dudum in Anglia legati; de hujuſmodi cauſarum cognitione quondam proinde promulgatis, & aliis quibuſcunque conſtitutionibus, canonibus, & ſtatutis ſuper præmiſſis editis, quibus non intendimus in aliquo derogare, ſed ea volumus & & cupimus obſervari.

VVillelmus Booth.

Auctoritate hujus concilii ſtatuimus & ordinamus, quod nulli decani rurales infra diœceſim & provinciam Eboracenſem aliquas cauſas matrimoniales, ſive divortii, diffamationis, violationis fidei, ſive periurii, decimarum, oblationum, mortuariorum, aut alias quaſcunque ad inſtantiam partium aut partis motas ſive movendas, dumtaxat per literas ſuas citatoriales, aut alias coram ſe trahant, aut cognoſcant in eiſdem, ſub pœna quadraginta ſolidorum fabricæ eccleſiæ illius loci cathedralis ſive diœceſis, & illi, qui dictum decanum in præmiſſis culpabilem inde accuſare, & cauſam illam contra ipſum proſequi voluerit (ſi ipſe decanus inde convictus fuerit) æqualiter dividendorum & diſtribuendorum.

II. De foro competenti. Georgius Nevill.

Dierum invaleſcens malitia qua mundus in deteriora jugiter labitur, hominum mentes in apertam facit nequitiam proſilire: unde noſtræ provinciæ Eboracenſis nonnulli aliis malignari conantes, brevia regia de computo ſeu de tranſgreſſione, vel alia contra illos, quibus nocere deſiderant, ad extraneos comitatus, in quibus ſui nunquam adverſarii fuerunt, nec contraxerunt; vel deliquerunt ibidem, bonave adminiſtrarunt inibi cujuſcunque, fraudulenter & malitioſe impetrare præſumunt, & ideo contra eos ignorantes clam proſequantur in illis, quod utlagantur, vel foris banniuntur a regno. Unde cum proceſſus & ſententiæ contra ignorantes & taliter indefenſos habiti a jure merito reprobentur, nec ſit malitiis hominum indulgend. ſtatuimus, ut quicunque clerici vel laici in noſtra provincia talia ſurreptitie, fraudulenter, vel malitioſe de cætero, ut præmittitur, impetrantes & proſequentes, facientes, procurantes, vel ad ea impendentes ſcienter conſenſum, auxilium, conſilium, vel favorem, aut ea rata habentes nomine ſuo facta, majoris excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto.

III. De feriis. Johanes Thoresby.

Animarum ſaluti proſpicere cupientes, initium ordimur de verbis Chriſti, qui ſanctam eccleſiam domum ſuam peculiarem, non negotiationis, ſed orationis domum voluit nominari; volens negotiationes (in quibus quilibet nititur ut communiter dicitur, proximum ſuum decipere) ibidem exercere, vendentes & ementes ejecit de templo, ne domum ſuam facerent domum fraudis, & ſpeluncam latronum: firmiter inhibemus, ne quis in eccleſiis, aut eorum porticis ſeu cœmeteriis, vel aliis locis ſacris noſtræ diœceſis diebus dominicis & feſtivis, forum rerum venalium teneat, vel mercatum: nec ullam in eis negotiationem exercere præſumat, nec placita ſæcularia teneantur in eiſdem, nec in ipſis fiant luctationes, ſagittationes, vel ludi, qui cauſam vel occaſionem præſtare poterint peccati, diſſenſionis, odii, vel pugnæ; ſed quilibet catholicus illuc reverenter accedat ad orandum, & peccatorum veniam humiliter implorandum.

Idem.

Et quia ſæpe contingit, quod quidam in ſanctorum vigiliis conveniunt in eccleſiis (qui divinis ibidem deberent vacare obſequiis) vel in exequiis defunctorum pro animabus defunctorum hujuſmodi ſuppliciter oraturi, qui verſi in ſenſum reprobum, ludis noxiis & vanitatibus & quandoque pejoribus frequenter intendunt, Deum & ſanctos, quos ſe venerari ſimulant, graviter offendentes, & in defunctorum obſequiis de domo luctus & orationis, domum riſus faciunt & exceſſus, in animarum ſuarum periculum perquam grave diſtrictius inhibemus, ne aliqui venientes ad hujusmodi vigilias & exequias, præſertim in eccleſiis hujusmodi, ludos, aut turpitudines, vel alia in errorem vel peccata ducentia faciant, vel exerceant quovismodo, ſed quilibet ſtudeat ſic veniens humiliter & devote facere, propter quod hujusmodi vigiliæ, & exequiæ fuerant ordinatæ; omnibus & ſingulis rectoribus & vicariis, ac aliis quibuſcunque, beneficia eccleſiaſtica obtinentibus, firmiter injungentes, quatenus inſolentias & exceſſus hujusmodi in ſuis eccleſiis, coemeteriis, & locis Deo dedicatis, per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias fieri & exerceri canonice inhibeant, & compeſcant, ſub poena viginti ſolidorum, quos ab ipſis rectoribus, vicariis, & beneficiatis (quotiens & quando circa executionem hujuſmodi conſtitutionis in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum ipſos conſtiterit negligentiam commiſiſſe) fabricæ eccleſiæ noſtræ cathedralis volumus applicari, perpetratoribus dictorum exceſſuum ingreſſus eccleſiæ cujus honeſtatem polluere nitebantur, ſit eo facto penitus interdictus, & ipſis ad audiendum divina officia & ſacramenta eccleſiaſtica percipiendum aditus non pateat in eadem, quouſque ſatisfecerint de commiſſis.

Executio ejusdem conſtitutionis.

Thomas permiſſione divina, &c. dilecto filio decano noſtro de Pontefracto ſalutem, gratiam, & benedictionem. Decet domum Dei ſanctitudo, ut cujus in pace factus eſt locus, ejus cultus cum debita veneratione pacificus habeatur. Nullus itaque ſecundum canonicas ſanctiones, & etiam conſtitutiones, per nos nuper de conſenſu cleri noſtri editas, in eccleſiis, vel earum porticibus aut cœmeteriis negotiationes, nundinas, aut fora exercere præſumat; ſed omnis in

cis

ANNO CHRISTI 1518.

cis tumultus & sæcularium judiciorum strepitus penitus conquiescant, nulla inibi causa per laicos agitetur, sed sint loca eadem omnino a laicorum cognitionibus aliena. Sane displicenter audivimus, fama publica divulgante, quod in ecclesia parochiali de Whitgifte, nostræ dioecesis, porticu, & coemeterio ejusdem, usus malus irrepsit & consuetudo, quin verius corruptela inolevit, quod nonnullæ diversæ conditionis personæ divini mandati, quo sabbata santificari præcipitur, totaliter immemores, diebus festivis, & præcipue dominicis (qui utriusque juris sanctionibus in laudem Dei creatoris, omni solemni devotione, ad peccatorum ex piationem, devotis orationum suffragiis a Christi fidelibus sunt explendi) procurante bonorum omnium inimico, cellas erigunt, & diversa mercimonia venditioni publicæ exponunt, mercata rerum venalium communiter tenent, & exercent, & diversos contractus illicitos inibi ineunt, & plurima inhonesta ibidem committunt, quæ dedecent domum Dei; ex quibus perjuria, dissensiones, rixæ, contentiones, & alia pericula & scandala gravia sunt secuta. Intelleximus etiam, quod nonnulli parochiani illius parochiæ, Christi & ecclesiæ filii degeneres, hujusmodi diebus dominicis & festivis a dicta ecclesia ac divinis officiis, & potissime missa parochiali in eadem ecclesia celebranda, perperam se subtrahunt, & absentant, nec hujusmodi obsequiis, quibus tam ad orandum adesse debent, & ad audiendum etiam expositiones jejuniorum & dierum ferialium; quam alia mandata canonica & injuncta salubria eis extunc per curatos suos exponenda interesse curant; quin verius, Dei timore postposito & sacrosanctæ ecclesiæ matris suæ reverentia abjecta temporibus hujusmodi celebrationis divinorum obsequiorum negotiationibus, potationibus, commessationibus, ac aliis voluptatibus & insolentiis prohibitis insistunt, conclamationes intolerabiles faciunt, in divinæ majestatis offensam, divinorum obsequiorum impedimentum, devotionis popularis subtractionem, animarum hujusmodi delinquentium grave periculum, aliorumque Christi fidelium exemplum perniciosum. Nos igitur ipsius doctrinam, qui vendentes & ementes a domo Dei legitur ejecisse, sequentes, ac volentes hujusmodi erroribus & insolentiis salubriter obviare, tibi mandamus quatenus ad dictam ecclesiam personaliter accedens firmiter inhibeas, & publice interdicas omnibus subditis nostris partium prædictarum, ne quis, conditionis cujuscumque existat, cellas in dicta ecclesia, porticu, vel coemeterio ejusdem de cætero erigere præsumat, aut in eisdem locis, vel eorum aliquo mercimonia venditioni exponat, seu mercata aliquarum rerum venalium teneat, vel aliquas emptiones vel venditiones exerceat sub poena excommunicationis majoris, quam in contravenientes per te servato legitimo processu in eventu volumus fulminari. Moneas insuper, & efficaciter inducas omnes & singulos parochianos dictæ ecclesiæ, quod cessante impedimento legitimo diebus festivis, & præsertim dominicis ad dictam ecclesiam suam parochialem conveniant, & divinis obsequiis in eadem faciendis vel saltem missæ parochiali intersint, & ea ibidem faciant, & audiant, quæ filiis ecclesiæ conveniunt catholicæ, & salutem animarum respiciunt sub poena excommunicationis superius recitatæ. Et si quos monitionibus tuis rebelles vel contrarios inveneris, cites peremptorie eosdem quod compareant coram nobis ubicumque tunc fuerimus in nostra dioecesi certo die juridico sibi per te in hac parte statuendo nobis super commissis præmissa concernentibus ex nostro officio objiciend. responsuros facturosque ulterius & recepturos quod justitia suadebit; & qualiter præsens mandatum nostrum fueris executus opportuno tempore nos distincte & aperte certifices.

IV. De jure jurando. VVillielmus Grenefeld.

Illum autem abusum penitus reprobamus, quo religiosi a clericis ad beneficia præsentati ante institutionem obtentam fidelitatis exigunt juramentum; qui autem tale sacramentum præstiterint, beneficiis ipsis se noverint privandos, nec exactores relinquimus impunitos, cum simoniacam contineant pravitatem.

Johanes Kempe.

Statuimus, providemus, decernimus, & ordinamus, quod presbyteri, etiam cantuarias habentes, & alii sacerdotes, propriis sumptibus vel annualibus sustentati, in nostris civitate, dioecesi, & provincia divina celebrantes proximo die dominico seu festivo post admissionem suam ad celebrandum in ecclesiis, capellis, vel locis aliis divino cultui dispositis, jurabunt, tactis sacrosanctis Dei evangeliis, coram rectoribus, vicariis, vel aliis locum eorum tenentibus, quod ecclesiis, &capellis curatis vel locis aliis, in quibus celebrabunt, eorumve rectoribus, vicariis, seu ipsorum vices gerentibus nullum omnino inferant præjudicium sive damnum circa oblationes, portiones, decimas, obventiones, trentalia, denarios, pro requestis sive legatis mortuorum, vel alia jura, quocunque nomine censeantur, imo quatenus in eis est, eosdem rectores, vicarios & eorum locumtenentes servabunt indemnes in præmissis & singulis præmissorum. Jurent etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, contumelias, vel contentiones inter rectores, & vicarios ac eorum parochianos nullo modo suscitent, foveant, aut sustineant, quatenus in eis erit; imo concordiam nutriant & conservent inter eos. Et præfati sacerdotes infra civitatem, dioecesim, & provinciam nostras divina non celebrent, sed eis expresse interdicatur, donec præstiterint præmissa juramenta, vel per eos non steterit, quo minus præstiterint; & si celebrare præsumpserint, præter poenas alias, quas canones inducunt contra celebrantes in locis interdictis, irregularitatem incurrant, si coram suis ordinariis super præmissis fuerint

ANNO CHRISTI 1518

rint convicti. Insuper tandiu eis interdicatur divinorum celebratio, donec fuerit cum ipsis supra hoc legitime dispensatum. Rectores vero & eorum locumtenentes prædicti debent benigne recipere juramenta prædicta, & de hac nostra constitutione ad memoriam præsentium & futurorum copiam habeant in suis ecclesiis.

V. De appellationibus. VVillielmus Grenefeld.

Exigit perversorum maligna protervitas, qui captiosis insidiis maternos lares, quantum in eis est, deprimunt, lacerant funditus, & subvertunt, ut competentibus remediis eorundem malitiis effrænatis circumspectius obviemus, præsertim cum eos obnebulaverit cæcitas, quod propriam & irreparabilem ruinam non sentiant, dum matrem confundere cupiunt & præsumunt. Cum itaque Eboracensis archiepiscopus, Angliæ primas, præter Romanum Pontificem in spiritualibus superiorem non habeat, ac ipsa nostra Eboracensis ecclesia honore primatiæ illustretur, & gaudeat plenius, ut est notum; hac sacra synodali constitutione proinde duximus statuendum, ut nullus clericus vel laicus, secularis vel religiosus, seu etiam universitas quæcunque, cujuscunque sit dignitatis, officii, ordinis, status, professionis, vel etiam conditionis, in causa, lite, vel negotio cujuscumque rei nomine, vel ipsius occasione in nostris diœcesi & provincia existentis, sitæ aut constitutæ, vel etiam in quacunque alia causa vel negotio, jure cujuscunque actionis, officio judicis seu quovis alio colore motis, quæ vel quod ex nostris diœcesi vel provincia trahit originem, seu cujus nomine reus in nostris diœcesi & provincia forum sortiri poterit quoquomodo, quocunque loco agi vel convenire contigerit curiæ Cantuariensi pro ipsius tuitione vel alias, directe vel indirecte, per se vel per alium, suo nomine vel alieno provocet vel appellet, seu archiepiscopo Cantuariensi, officiali ejusdem curiæ, seu etiam cuicunque alii auctoritatem cujuscumque eorum, non ex delegatione apostolica, prætendenti, in hujusmodi appellationibus vel procurationibus obediant quovis modo, seu mandata alicujus prædictorum, cujuscunque tenoris existant, aliqualiter exequatur. Qui quidem contrarium fecerint in aliquo præmissorum, vel eisdem facto vel verbo consenserint, consilium, vel auxilium præstiterint, pœnis subjaceant infrascriptis. Si clerici fuerint, & dignitate præditi, vel in officio constituti, locum dignitatis & officii amittant, & fiant ineligibiles ipso facto; si alias beneficiati, suis beneficiis, nulla etiam monitione præmissa, sint præsentis constitutionis auctoritate privati. Si non beneficiati, ad nullum honorem ecclesiasticum ordinis vel beneficii admittantur. Si advocati vel procuratores, præter pœnas superiores, postulationis & procurationis officium cum nota infamiæ perpetuo sibi noverint interdictum. Si collegium vel universitas, cum missione bonorum pro nostro arbitrio in pios usus convertendorum; si clerici fuerint, sint interdicti: si laici, excommunicationis majoris sententias, quas in eos ferimus in his scriptis, ipso facto incurrant. Laici etiam nihilominus intestabiles fiant, quarum sententiarum relaxationem nobis specialiter reservamus. Si vero religiosi fuerint, vel in dignitatibus obedientiarum seu officiis quibuslibet constituti, eisdem ipso facto, sine spe restitutionis, præsentis constitutionis auctoritate priventur, & a celebratione divinorum & executione sui ordinis suspensi maneant, donec nostrum & successorum nostrorum gratiam promeruerint obtinere. Quam constitutionum cum suis pœnis tam in futuris causis, & negotiis, quam adhuc pendentibus, locum sibi volumus vendicare: hæc etiam a singulis libertatem prætendentibus districtius præcipimus observari.

ANNO CHRISTI 1518.

INCIPIT LIBER TERTIUS.

I. De vita & honestate clericorum. VVilelmus Grenefeld.

Rectores ecclesiarum, & universi, quibus incumbit regimen animarum, plebes sibi commissas exemplo bonæ conversationis, verbo exhortationis, in fide recta & bonis moribus diligenter instruant & informent; ut autem liberius & efficacius officium impleant exhortantes, universi, curam habentes animarum, ecclesiasticis officiis, & aliis bonis studiis se exerceant, orationibus & lectionibus vacent jugiter & intendant. Sint autem pudici, virtutum operatione præclari, humilitate præditi, pacifici, evangelizantes pacem, annunciantes bonum, dissensiones, rixas & scandala resecantes, ab illicitis spectaculis se abstineant & præcipue a duellis, torneamentis, scutis, & aliis, quibus sanguinis effusio poterit formidari, tabernas & inhonesta convivia non frequentent, extranearum fugiant consortia fœminarum, & omnium, ex quarum cohabitatione sinistra suspicio poterit exoriri.

Idem.

Sicut via prebyterorum a vita vulgari debet esse semota, ita decet ut in habitu & & in incessu a cæteris distinguantur. Propterea inhibemus ne cappis manucatis vel aliis indumentis levitatis, vel lasciviæ notam prætendentibus utantur publice contra constitutionem concilii generalis; alioquin hujusmodi indumenta fabricis ecclesiarum, ubi degunt, vel quibus deserviunt, applicentur.

Joannes Kempe.

Item, Sacerdotes prædicti & alii presbyteri curati suis vacent libris; tabernas, spectacula, cellulas mulierum suspectarum, vel ludos noxios seu prohibitos, sub pœna suspensionis a divinis, nullatenus exerceant.

Jo-

ANNO CHRISTI 1518.

Johannes Thoresby.

Item, cum omnis jactantia lasciviæ corporalis a sacro ordine fieri debeat penitus aliena; a sacris canonibus & sanctis patribus proinde prohibetur sub pœnis gravibus & censuris, ne viri ecclesiastici in sacris ordinibus constituti, potissime sacerdotes, quorum gestus laicis, quibus esse debent exemplum & forma vivendi, facile trahitur in exemplum, vestes deferant nimia brevitate ridiculosas, vel notandas, nec in calceamentis quærant gloriam & decorem; sed in vestimentis & in habitu corporis Deo & hominibus studeant complacere, & per decentiam habitus extrinseci, morum honestas B intrinseca valeat ostendi. Dum tamen nihil in eis pateat, quod oculos, vel aspectum intuentium offendat; nam secundum scripturas, incompositio corporis inæqualitatem indicat mentis, & ex habitu forte indecenti is, qui gestat vel appareat, corda videntium pro facultate judicii scandalizat. Nonnulli tamen, ut facti & famæ evidentia manifestat, clerici in sacris ordinibus & sacerdotio constituti, propriæ dignitatis immemores, & officii & ordinis clericalis honorem temere prosequentes, contra sacras constitutiones, & pœnas in eisdem ordinatas, vestes publice deferre præsumpserint deformiter decurtatas, medium tibiarum C suarum seu genua nullatenus attingentes, ac contra decentiam & clericalis sive sacerdotalis ordinis honestatem, ad jactantiam & suorum corporum ostentationem & morum dissolutionem, absque rationabili causa & honesta sic deferre, & eis uti communiter & publice non desistunt, in animarum suarum periculum, ordinis clericalis & ecclesiæ Dei grave scandalum, aliorumque Christi fidelium exemplum perniciosum. Volens igitur hoc sacrum provinciale concilium insolentiis hujusmodi & animarum periculis obviare, pœnas quascunque sive censuras in hujusmodi constitutionibus, canonibus, & statutis quomodolibet ordina- D tas, contra hujusmodi delinquentes decrevit & statuit fore realiter exequendas.

II. De cohabitatione clericorum & mulierum.
VVillelmus Grenefeld.

Concubinæ vero presbyterorum ac clericorum, qui in sacris ordinibus fuerint constituti, de quibus constiterit, per excommunicationis sententiam ad agendum pœnitentiam compellantur, earundem absolutione nobis, præterquam in mortis articulo, reservata. Si quæ autem, excommuni- E catione contempta, animo obstinato in peccato pertinaciter perseverant, corripiantur brachio sæculari, & in vita careant communicatione fidelium, & in morte ecclesiastica sepultura talibus denegetur.

III. De clericis non residentibus.
Thomas Savage.

Item, quod beneficiati in suis beneficiis non residentes, & curis alienis inservientes, A vel alibi salarium recipientes, ad residendum in suis beneficiis juxta juris exigentiam vocentur, & per subtractionem fructuum hujusmodi beneficiorum suorum per locorum ordinarios compellantur, nisi privilegiis apostolicis muniti, vel alias ab eorum ordinariis sufficienter licentiati reperiantur. Et quod citatio sive monitio in valvis ecclesiæ sive beneficii hujusmodi publice proposita, & in scriptis affixa, in eo casu peræque valeat, ac si citatione sive monitione personaliter fuerit apprehensus.

IV. De rebus ecclesiæ non alienandis.
VVillielmus Grenefeld.

Ecclesias vero viris religiosis ad firmam dari firmiter inhibemus, & illis præcipue, qui in eisdem obtinent jus patronatus; idem multo fortius de laicis quibuscunque; quod si contra præsumptum fuerit, beneficia sequestrentur, & tam dantes, quam accipientes canonice puniantur. Decimas autem nullus vendere præsumat ante tempus, quo inde ex beneficio consuetudinis testandi facultatem, sed ne laicis ullo tempore, donec fuerit a novem partibus separatæ. Indulgemus vero clericis, in suis ecclesiis residentibus, aut in nostro servitio commorantibus, aut etiam de nostra licentia causa studiorum absentibus, ut de fructibus terrarum ecclesiarum suarum, quas propriis sumptibus excolunt atque serunt, quacunque parte anni decesserint, testandi habeant facultatem.

Locus turbatus.

Johannes Kempe.

Præterea, nos fideli & concordi relatione informati, & rerum experientia edocti, quod nonnulli abbates, priores, abbates proprios non habentes, hospitalarii, & alii administrationes bonorum ecclesiasticorum habentes, in desolationes monasteriorum, prioratuum, & aliorum locorum, quibus præsunt, & prodesse deberent, bona hujusmodi monasteriorum, prioratuum, & aliorum locorum ecclesiasticorum, videlicet arbores sylvarum non cæduarum & etiam cæduarum, reditus, possessiones, & alia jura sua vendunt, & alienant, ac pensiones, corrodia, & liberationes ad vitam, vel longi temporis spatium vendunt & concedunt; necnon ecclesias sibi & eorum monasteriis appropriatas ad firmam admittunt, & pecunias præ manibus acceptas in usus suos proprios exponunt & convertunt, mutuumque recipiunt, ac se & monasteria sua, successoresque suos ac jura, reditus, & possessiones suas proinde obligant, & districtioni sæculari submittunt; necnon & bona sua mobilia suis notis & amicis in immensum donant & contribuunt; sicque occasione præmissorum eorum monasteria & domus, ac loca eis pertinentia, propter defectum reparationis collabuntur, & maximam minantur ruinam, divinusque cultus in locis hujusmodi, præmissorum occasione, diminuitur, observantia regularis negligitur; ac bona hujusmodi monasteriorum propter abusus hujusmodi, quod dolenter referimus, deva-

ANNO CHRISTI 1518.

devastata sunt pariter, & consumpta. Nos Joannes archiepiscopus antedictus, monasteriorum, prioratuum, hospitalium, & locorum aliorum religiosorum infra nostram provinciam Eboracensem existentium indempnitatibus occurrere desiderabiliter affectantes, & super eis opportunum remedium adhibere, de suffraganeorum nostrorum avisamento, ac consilio statuimus & ordinamus quod, salvis aliis proventionibus, statutis, constitutionibus & remediis super hujusmodi venditionibus, & alienationibus & concessionibus antiquorum patrum authoritate editis, cum venditio arborum, sylvarum non caeduarum vel caeduarum ad magnam quantitatem vel concessio jurium, redditùum, vel possessionum, aut pensionum corrodiorum, sive liberaturarum ad vitam alicujus vel longi temporis spatium fuerit facienda; tractatus duorum dierum a dierum a divinis inter abbatem & ejus conventum, aut priorem abbatem proprium non habentem cum suo conventu praecedere debeat diligens & maturus; & si post tractatum hujusmodi solemnem praefatis abbati & conventui seu priori abbatem proprium non habenti, & eius conventui visum fuerit quod hujusmodi venditiones, alienationes & liberaturarum concessiones vel mutuae receptiones eorum monasteriis, prioratibus, vel locis aliis necessariae fuerunt, utiles, vel opportunae, tunc super alienationibus, venditionibus, & concessionibus praemissis nobiscum in nostra dioecesi, & provincia nostra, & cum suffraganeis nostris in eorum dioecesibus, ac nostris, & suis successoribus temporibus futuris tractatum habeant specialem; & deinde post licentiam, & authoritatem a nobis, seu nostris suffraganeis in dioecesibus suis praehabitis in praemissas venditiones, alienationes, & concessiones liberam habeant facultatem. Quod si abbates praedicti, priores, & hospitalarii contra hanc nostram ordinationem, sive provisionem venditiones, & concessiones ad vitam vel in perpetuum fecerint, pro nullo habeantur & omnimoda careant firmitate. Et nihilominus praeter alias poenas in diversis ordinationibus inde provisas, praedicti abbates, priores & hospitalarii hanc nostram constitutionem infringentes, violantes & contemnentes eo facto a celebratione divinorum sint suspensi, & administratione bonorum monasteriorum & dignitate, & officiis, quibus praesunt, ipso facto, in perpetuum privati existant.

Sic.

V. De donationibus. Johannes Thoresby.

Item, corruptela pessima per quorundam versutias, & calliditates adinventa in nostris dioecesi & provincia inolevit, quod quidam viri ecclesiastici, praelati, & alii, quos ordo clericalis includit, & nonnulli laici, dum mortis periculum appropinquare recogitant, universa bona sua, seu eorum tam immensam quantitatem inter vivos donare, seu aliquo modo alienare praesumunt, quod nedum ecclesiae, sed rex, & alii creditores, quibus hujusmodi alienantes, dum vixerint, fuerunt ex variis causis

A astricti, & efficaciter obligati, suis actionibus & prosecutionibus sunt exclusi, uxores, & liberi de portione bonorum, de consuetudine seu jure eis debitorum, irrecuperabiliter defraudantur; nonnulli etiam talibus aegrotantibus in extremis existentibus, hujusmodi alienationes fieri malitiose suadent, et temere inducunt, eosque a libera voluntate testandi versuta sapientia nequiter et callide avertunt; ex quibus solita et legitima testamenti factio transit ut plurimum in abusum, et ecclesiarum juribus et prosecutionibus aliorum praedictorum indebite seu malitiose derogatur: unde provida deliberatione concilii provincialis in domo capitulari ecclesiae nostrae metropoliticae Eboracensis celebrati, exhibitum extitit sub praecepto, ne hujusmodi alienationes seu donationes quocunque colore vel ingenio fierent B in futurum. Et quia, ut docet experientia, generalis prohibitio legis malitiae deditos a mali propositi executione non revocat, nisi specialis poenae formidine propensius compescantur; nos praesentis auctoritate synodi omnibus, et singulis in hujusmodi donationibus sive alienationibus consilium praebentibus, auxilium, vel favorem, in nostra dioecesi ingressum ecclesiae interdicimus ipso facto; donantes insuper et bona sua in nostra dioecesi praedicta taliter alienantes, propter sui quantitatem excessus, ecclesiastica careant sepultura, ... fraudis seu malitiae in C hoc casu eo facto probatur intervenisse conventum; quotiens aliqui omnia bona sua quocunque titulo alienant, ut praefertur, inter vivos, vel in tam immensa quantitate, quod ecclesiis, regi, creditoribus, uxoribus, et liberis satisfieri non poterit de residuo, sicut juris latio exigeret, et consuetudo, si hujusmodi alienatio facta taliter non fuisset.

Georgius Nevill.

Cordis dolore concutimur intuentes quod in nostra provincia, malicia excrescente, D pessima corruptela noviter inolevit, dum ecclesiarum praelati, et beneficiati clerici aliique nonnulli laici mortis vicinae conjecturam verisimilem obtinentes, universa bona sua seu quotam eorum partem tam notabilem donare inter vivos seu aliter alienare praesumunt, quod nedum ecclesiae, ad quarum domos, aedificia, et cancellos reparanda, dum vivebant, fuerant obligati, suis excludantur, remediis; sed rex et alii, quibus alienantes efficaciter tenebantur, suis juribus, uxoresque et liberi conjugatorum suis portionibus de consuetudine, vel de jure ipsis debitis, irrecuperabiliter defraudantur. Quidam etiam doli nimium experti languen- E tibus in extremis hujusmodi alienationes facere consuluerunt, et temere procurarunt; ipsosque languentes consiliis, et suasionibus perversis a voluntate testandi nequiter perverterunt, ex quibus impediri testamenti liberam factionem ac ecclesias et caeteros supradictos suo jure non ambigitur malitiose privari. Unde praesentis deliberatione concilii omnes et singulos in nostra provincia donantes, seu alienantes taliter bona sua malitia,

Anno Christi 1518.

sive fraude, ac hujusmodi malitiæ, sive fraudis conscios recipientes sic alienata, et ad A hoc dantes consilium, auxilium, vel favorem majoris excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Donantes insuper bona sua in ipsa provincia taliter alienantes propter sui gravitatem excessus nisi prius poenituerint, et dictam donationem effectualiter, quantum in eis fuerit, revocaverint, ecclesiastica careant sepultura. Cæterum ne probationis, fraudis, vel malitiæ in hac parte difficultas hanc provisionem præsentem reddat inutilem; statuimus quod, quotiescumque aliqui dictæ provinciæ bona sua omnia sic, ut præfertur, donaverint, aut alias quovis titulo alienaverint, seu in quantitate tam notabili, quod appareat ut B residuo ecclesiis, vel creditoribus aliis de suis debitis, uxoribus, et liberis de suis portionibus supradictis non poterit satisfieri sicut decet, alienatio hujusmodi per malitiam, sive fraudem eo ipso fieri censeatur, malitiæ sive fraudis probatione, ulteriori minime requisita.

VI. De Testamentis.

VVillielmus Grenefeld.

Licet testamenta legitima clericorum decedentium observari volumus, nolumus tamen quod concubinis suis quidquam in te C stamentis suis relinquant; quod si de cætero factum fuerit illud in pios usus nostro arbitrio convertatur.

Idem.

Indulgemus vero clericis in suis ecclesiis residentibus, aut nostro servitio commorantibus aut etiam de nostra licentia causa studiorum assentibus, ut de fructib. terrarum suarum, quas propriis sumptibus excolunt atque serunt quacunque anni parte decesserint testandi habeant facultatem.

Idem.

Statuimus etiam ne quisquam testamenta D vel ultimas voluntates scienter vel malitiose impediat aut perturbet; quo minus exequtores eorum vel administratores per nos, officiarios, seu ministros nostros in bonis testantium deputandi secundum libertatem & consuetudinem ecclesiæ Anglicanæ administrare libere valeant in eisdem. Siquis vero statuti hujusmodi transgressor fuerit, ipsum majoris excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto.

VII. De sepulturis.

VVilliemus Grenefeld.

Ad hæc firmiter inhibemus ne cuiquam communio corporis Christi, vel morienti ecclesiastica sepultura prætextu cujuslibet debiti denegetur.

VIII. De Parochiis & alienis parochianis. Idem.

Nullus presbyterorum alienum parochianum ad confessionem vel communionem corporis Christi præsumat admittere sine licentia proprii sacerdotis. Cum autem licentia petitur a sacerdote alteri confitendi, sacerdos personam designet, cui debeat confiteri ne quisquam tali velamine nemini confitendo pœnitentiæ diffugiat sacramentum.

Idem.

Ad hæc firmiter inhibemus, ne quis alienum parochianum admittat ad matrimonium contrahendum, nisi tam ibi, ubi vir conversatus fuerit, quam ubi fœmina degit, diligens scrutinium præmittatur, & literas referat sui prælati, quicquid per scrutinium appareat continentes; fidei etiam dationes de matrimonio contrahendo fieri prohibemus, nisi coram testibus fide dignis, & sub præsentia sacerdotis; & laici, qui talibus interfuerint contractibus, puniantur.

IX. De decimis. Idem.

Ne autem conniventia nostra consensum inducat, & taciturnitas pariat culpæ reatum; nos synodali diffinitione firmiter injungimus & monemus, ut ecclesiæ decimæ, pensiones, & alia quæcunque juris ecclesiastici, quæ per vitiosum sunt usurpata ingressum, sine mora salubriter resignentur, cum vitia possessionum a prædecessoribus ad posteros transmittantur; & ne supradicta percipiantur vel exigantur, sub obtestatione divini judicii firmiter inhibemus, cum ad paria judicantur aliena invadere, & illicite detinere.

De decimis. Johannes Thoresby.

Item, licet Deus & dominus, cujus est terra & plenitudo ejus, gratiosa dispensatione universa disponens, plebi suæ terram colendam concesserit & regendam, reservando decimas frugum & operum suorum fidelium pro sacerdotibus & levitis, ad ministrandum in ecclesiis in sortem Domini præelectis, virtute cujus divinæ reservationis rectores ecclesiarum, & personæ ecclesiasticæ decimas garbarum, & rerum aliarum infra commissas sibi parochias existentes, libere perceperunt, & eas per eadem loca, quibus & per quæ domini prædiales novem partes hujusmodi garbarum cariant, & libere & licite cariarunt, & per alios cariari fecerunt, & in possessione, vel quasi, libertatis hujusmodi fuerunt dicti rectores & E personæ ecclesiasticæ per tempus, cujus contrarii memoria non existit, pacifice, continue, & quiete; quidam tamen sanctæ matris ecclesiæ filii degeneres & ingrati factam eis cælestem gratiam de novem partibus minus debite ponderantes per exquisitas malitias & impedimenta illicita nituntur personas ecclesiasticas, Christi ministros, in libera perceptione decimæ partis di-

diversimode impedire: quidam enim ipsas decimas libere percipere, & eas per vias & itinera, per quæ cariari consueverunt, abducere clericos non permittunt, sed per longos circuitus, & nocivos eas cariare malitiose compellunt: quidam etiam garbas expositas & assignatas pro decima non permittunt a suis terris cariari, quandiu in illis quicquam de bladis remanet earumdem, sed ipsas decimas a suis & aliorum bestiis scienter & scandalose conteri tolerant, & consumi, ac ipsos rectores ordinare de hujusmodi decimis non permittunt, in divinæ majestatis offensam, violationem notoriam ecclesiasticæ libertatis, ac dictorum rectorum, & personarum ecclesiasticarum damnum non modicum & gravamen, ac aliorum perniciosum exemplum. Cupientes igitur, prout ex officii nostri debito astringimur, contra malitias & injurias hujusmodi in Dei & ecclesiæ suæ contemptum nequiter irrogatas salubriter providere, præsentis constitutionis oraculo firmiter inhibemus, ne quis, cujuscunque fuerit conditionis, status aut gradus, ecclesiarum rectores, seu alias personas ecclesiasticas, eorumve servientes, & ministros, quominus decimas garbarum, fœni, & aliarum rerum quarumcunque sibi & ecclesiis suis pertinentes, undecunque & quandocunque obvenientes, sine consumptione animalium & alia quacunque diminutione earundem voluntaria, & damnosa, integraliter & libere possunt percipere, apprehendere, & per omnia loca, per quæ novem partes cariantur, & consueverant cariari, abducere, & de illis pro suo voluntatis arbitrio disponere impediat, & perturbet, nec impediri seu perturbari faciat vel procuret, sub pœna excommunicationis majoris, quam omnes & singulos contravenientes incurrere volumus ipso facto.

Georgius Nevill.

Quanquam exsolventibus bene decimas Deus frugum omnium abundantiam & possessionum ubertatem tribuit; tamen dolenter referimus, quod nonnulli nostræ provinciæ, contra testamenti veteris, atque novi doctrinam, de sylvis suis cæduis, & lignis arborum cæduarum excisis in eis, circa quæ munus, quam circa fructus agrorum labores impendunt, decimas Deo & ecclesiis, quibus debentur notorie, per hoc, quod ipsas in præterito non dederunt, solvere contradicunt, quod æstimant idcirco licere, quia legem moris de longa invaluisse consuetudine arbitrantur; in dubium etiam revocantes, quæ sylva cædua sit dicenda. Nos igitur advertentes quod si sua portione sit ecclesia defraudata, diuturnum crimen propterea non minuitur, sed augetur, ac fames, & penuria, omniumque rerum egestas opprimunt bene decimas non solventes, hujusmodi declaramus provisione concilii, sylvam cæduam illam fore, quæ cujuscumque existens generis arborum in hoc habeatur ut cædatur, aut est habilis ad cædendum, quæ etiam succissa rursus ex stipitibus aut radicibus renascitur, ac ex ea decimam utpote realem & prædialem baptismalibus seu matricibus ecclesiis persolvendam, necnon sylvarum possessores hujusmodi ad præstationem decimarum ipsorum signorum excisorum in eis, sicut fœni & bladorum omnium, censura ecclesiastica fore canonice compellendos.

Idem.

Cum, sacro eloquio jubente, de omnibus, quæ renovantur per annum & nullo tempore excluso, decimæ sint cum omni integritate absque diminutione solvendæ; omnibus & singulis rectoribus, vicariis, capellanis parochialibus & ecclesiarum parochialium juratis per nostram provinciam constitutis in virtute obedientiæ mandamus, firmiter injungentes quatenus diligenter moneant & efficaciter inducant & quilibet ipsorum in parochia sua moneat & inducat, quod sui parochiani omnes decimas inferius annotatas suis ecclesiis persolvant; videlicet decimam lactis, seu lacticinii a primo tempore suæ innovationis tam in mense Augusti, quam in aliis mensibus de proventibus etiam boscorum, virgultorum, pannagiis sylvarum, vivariorum, piscariarum, fluminum, stagnorum, arborum prostratarum, & excisarum, pecorum, columbarum, seminum, fructuum, & bestiarum, warrenarum, aucupii, hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini, croci, grani, terricidiorum, & carbonum in locis ubi fabricantur, & fodiuntur, cygnorum, & caponum, avcarum, & anatum, ovorum, apum, mellis, & ceræ, proventuum, molendinorum, venationum, vellerum, artificiorum, & negotiationum, nec non agnorum, & vitulorum, pullorum equinorum, capriolorum, & aliorum fœtuum animalium, tunc ad decimam dandorum, cum se alendo in pascuis a matribus separatis commode vivere possint. De fructibus etiam & garbis, quarretia, calce, mineriis; & de nutrimentis animalium, pascuis, pasturis, tam communibus, quam non communibus secundum numerum animalium & dierum, sicut expedit ecclesiæ; de fœno ubicunque crescat; aut in semitis, magnis pratis sive parvis secundum verum valorem, & de omnibus proventibus aliarum rerum de cœtero satisfaciant competenter ecclesiis, quibus de jure tenentur, nullis expensis ratione præstationis decimarum deductis, seu retentis, nisi tantum de præstatione decimarum, artificiorum, & negotiationum; quod si monitionibus hujusmodi parere contempserint, per suspensionis, excommunicationis, & interdicti sententias per ordinarios locorum ad præstationem decimarum prædictarum compellantur; consuetudine contraria nequaquam obstante, quæ peccata non minuere, sed augere dignoscitur.

VVillelmus VVickvvane.

Quia plerisque colonorum mercenariis tam modicum pro stipendiis assignatur, ut vix de acceptis ducant vitam sub inopiæ angustiis; præcipimus, ut qui dimidiam marcam vel

ANNO CHRISTI 1518.

vel minus capiunt annuatim, ecclesiis ruralibus, a quibus ecclesiastica sacramenta recipiunt, oblationes faciant consuetas, nec ad præstandum alias decimas de suis stipendiis compellantur, nisi ubi certa annua præstatio ex antiqua consuetudine pro hujusmodi decimis est taxata. Circa vero alias præstationes decimarum personalium credatur decimantium sacramento.

X. *De religiosis domibus.*

Georgius Nevill.

Quamquam bon. mem. Octobonus, olim sedis apostolicæ in Anglia legatus, monachos seu canonicos regulares per maneria vel ecclesias solos morari, firmiter & districte prohibuerit; mandans abbatibus & prioribus quibuscunque, ut si qui tales fuerint, eos sine moræ dispendio revocarent ad conventum, vel sibi unum monachum, vel canonicum sociare studerent, alioquin ipsos abbates & priores, donec id impleverint, decrevit fore suspensos; nonnulli tamen abbates, priores, & præpositi religiosorum non solum monachos, canonicos, & alios subditos suos extra septa monasterii sui morari permittunt, verum etiam licentiam per suas litteras patentes ad absentandi se a monasteriis suis, ac annualia ac servitia recipienda, & inter seculares personas vivendi eis conferunt & concedunt; ex quibus hujusmodi subditi, occasionem vagandi contra canonicas sanctiones ac regulares institutiones sæpius habere dignoscuntur. Nos hujusmodi licentias sequelasque earundem tam indecentes, quam animabus eorundem religiosorum periculosas esse conspicientes, firmiter injungendo mandamus, quatenus nullus abbas, prior, præpositus, minister, magister, seu alius quicunque religiosus præsidens, quocunque nomine censeatur, subditis suis hujusmodi licentiam de cætero concedere præsumat, sub pœna quadraginta solidorum sterlingorum, quam citra pœnam constitutionum legatinarum prædictarum ipsum sic deliquentem incurrere volumus, fabricæ nostræ ecclesiæ metropoliticæ Eboracensis fideliter applicandorum, ipsumque religiosum sic vagantem, tamquam apostatam haberi volumus & computari. Per hanc tamen nostram constitutionem hiis, quibus ad deserviend. in ecclesiis suis vel capellis per unum religiosum de subditis suis sedes apostolica indulsit, nolumus in aliquo derogare.

XI. *De jure patronatus Thomas Savage.*

Non liceat de cætero alicui personæ ecclesiasticæ jus patronatus, sive ad vocationem alicujus ecclesiæ, seu beneficii ecclesiastici pro unica vice aut pluribus alicui laico concedere, sub pœna suspensionis a celebratione missarum. Et si talis fuerit, qui propter aliquam causam non celebrat, tunc sub pœna suspensionis ab officio sive beneficio & tandiu remaneat sic suspensus, donec a suo diœcesano gratiam & absolutionem inde meruit obtinere.

A

XII. *De censibus & procurationibus.*

VVillielmus Grenefeld.

Pensiones autem debitas terminis statutis solvi præcipimus sub pœna dupli ecclesiæ Eboracensis fabricæ persolvendas: tali pœna puniri volumus eos qui synodalia, antequam a synodo recesserint, non persolvant.

XIII. *De celebratione Missarum.*

Idem.

B Ne pro levitate stipendiorum viliores honestioribus, vel imperiti peritioribus præferantur, stipendia presbyterorum unius anni taxanda duximus quinque marcis: in ditioribus tamen ecclesiis juxta ipsarum facultates presbyteris volumus uberius provideri.

Idem.

Presbyteri sint seduli ad divina officia horis competentibus & statutis in ecclesiis suis celebranda; ne de desidia vel negligentia arguantur. Qui autem cantant, distincte proferant, & aperte, non transiliendo, vel transcurrendo, vel syncopando, sed cum debita reverentia, ut ad devotionem C excitent animos auditorum.

Johannes Thoresby.

Pastoralis officii tunc debitum credimus exercere, dum subditorum nostrorum utilitati vigilanti studio prospicimus pariter & quieti. Sane considerantes nuper & diligentius attendentes difficultates, & excessus, quos capellani stipendiarii super conventione & perceptione stipendiorum suorum annalium propter defectum & raritatem capellanorum hujusmodi existentium his diebus impenderunt hactenus & fecerunt, ac impendunt & faciunt in præsenti; volentesque & diligentius affectantes difficultates D & excessus hujusmodi refrænare, ac etiam moderari, quantum cum Deo poterimus in hoc casu, ut sic utilitati subditorum nostrorum capellanos hujusmodi stipendiarios conducere volentium valeat provideri, ac excessus & difficultates hujusmodi, quatenus nobis possibile fuerit, extirpentur, de jurisperitorum consilio nobis assistentium, ac deliberatione præhabita pleniori ordinandum duximus & etiam statuendum; quod omnes & singuli capellani, tam retroactis temporibus ordinati, quam etiam in posterum ordinandi, infrascriptis stipendiis sub pœna annotata inferius sint contenti, videlicet, quod capellanus quilibet, etiamsi E parochialis esset, ultra sex marcarum summam in pecunia numerata, vel valorem ejusdem in aliis rebus, pro stipendio suo annuali a quoquam non percipiat quovis modo; quæ quidem stipendia, consideratis considerandis, præsertim raritate capellanorum sic durante, sufficientia existere dignoscuntur. Inhibentes universis & singulis capellanis hujusmodi ordinatis & ordinandis, ne quis-

ANNO CHRISTI 1518.

quisquam eorumdem, sub pœna suspensionis a celebratione divinorum per unum annum, ultra summam sex marcarum prætaxat. pro suo annuali stipendio percipere præsumat aliqualiter in pecunia, vel valore; quod si fecerit, dictam suspensionem ipsum sic percipientem incurrere volumus ipso facto. Universis insuper rectoribus, & singulis ecclesiarum prælatis, vicariis, & aliis quibuscumque personis ecclesiasticis, capellas, cantarias, oratoria, hospitalia; seu beneficia ecclesiastica quæcunque infra nostram diœcesim obtinentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub poena quadraginta solidorum eleemosinæ nostræ applicandorum similiter inhibemus, ne in ecclesiis, cantariis, hospitalibus, seu aliis beneficiis suis hujusmodi quemquam capellanum stipendiatum divina celebrare permittant, nisi nomine stipendii sui annualis de summa sex marcarum hujusmodi se contentaret; quibus etiam omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna consimili nihilominus inhibemus, ne quemquam capellanum hujusmodi stipendiatum de cætero ad celebrandum missas anniversarias, seu peculiares in ecclesiis, capellis, cantariis, oratoriis, hospitalibus, aut locis ecclesiasticis quibuscumque dictæ nostræ dioecesis aliqualiter admittant, seu celebrare permittant, priusquam ecclesiis parochialibus locorum hujusmodi de capellanis parochialibus pro stipendiis prætaxatis primitus sit provisum. Et ne ordinationes, inhibitiones, & statuta nostra hujusmodi per non usum seu abusum effectu careant, & vigore; volumus & ordinamus in hiis scriptis, quod in singulis synodis Paschæ & S. Michaelis, in ecclesia nostra Eboracensi celebrandis, & aliis temporibus opportunis, annis singulis fiat inquisitio, & habeatur diligens & exacta ad effectum, ut præmissa non observantes poenis suprascriptis & aliis, prout expedire videbitur, canonice puniantur. Per præsentes tamen ordinationes & statuta nostra, quæ propter instantem raritatem capellanorum emittimus & facimus publicari, constitutioni synodali, super perceptione stipendiorum hujusmodi capellanorum conductitiorum, prius editæ & promulgatæ, non intendimus nec volumus derogare.

Johannes Kempe.

Insuper presbyteri memorati debent & jurent interesse in cancello ecclesiæ, in qua deserviant matutinis horis, processionibus, missis, & vesperis & aliis divinis officiis inibi psallendis, induti superpelliciis, quæ sibi propriis expensis providebunt, & ad assignationem curatorum hujusmodi lectiones, epistolas, & evangelia in missis solennibus legent, & cum ratione mortuorum vel nubentium uno die in ecclesiis hujusmodi fient missæ plures solemnes; missas illas cum nota celebrent & percantent, ac tempore hujusmodi divinorum sic in ecclesiis ipsis celebratorum in navi ecclesiæ vel cœmeteriis aut campis vagari minime præsumant. Præterea dicti Sacerdotes diebus dominicis &

A festivis, vel si corpus alicujus defuncti sit præsens, vel nuptiæ celebrandæ fuerint in ecclesiis supradictis, missas suas post lectum evangelium majoris missæ incipiant, & non prius, & eas sic compleant; nisi per dictos rectores, vicarios, vel præsidentes ad hoc specialiter fuerint licentiati.

Thomas Savage.

Statuimus, quod nullus presbyter, secularis, vel regularis, prætextu alicujus privilegii, missam nisi in loco convenienti divino cultui duntaxat disposito & deputato, celebrare præsumat sub poena suspensionis a celebratione missarum per tres menses.

B Item, quod nullus rector, vel vicarius, aut alicujus ecclesiæ proprietarius (non) faciet curæ ecclesiæ, deserviri per religiosum aliquem, ubi per capellanum secularem deserviri solebat, ultra spatium octo dierum, nisi evidens, & urgens necessitas id exposcat, sub poena viginti solidorum fabricæ ecclesiæ cathedralis hujusmodi loci, & illi, qui taliter delinquentem accusare, & causam contra eum prosequi voluerit, æqualiter dividend. applicandorum.

XIV. De custodia Eucharistiæ. VVillelmus Grenefeld.

C Cum autem in urbibus & villis, ubi sitæ sunt ecclesiæ, accedunt presbyteri cum Eucharistia ad visitandum infirmos, pro reverentia corporis Christi, superpelliciis sint induti, cum cruce, lucerna accensa, & campana, clerico vel alio præeunte.

Idem.

Quia domum Dei decet ornari honore congruo, dicente Psalmista: *Domine, dilexi decorem domus tuæ*, præcipimus in vasis, vestimentis, libris, & aliis ad divinum ministerium deputatis, ecclesiis honorifice provideri; item Eucharistiam & Chrisma sub D clavibus custodiri. Si quis vero ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur.

XV. De ecclesiis ædificandis. Idem.

Et quia cedentibus vel decedentibus canonicis ecclesiæ nostræ Eboracensis, & aliarum ecclesiarum collegiatarum nostræ dioecesis, nec non rectoribus, & vicariis, successores eorum consueverunt taxationem defectuum in ornamentis, cancellis & domibus ad beneficia, in quibus successerint, pertinentibus interdum ultra veram æstimationem pro suo libito procurare; & quod E gravius dignoscitur, omnem pecuniam, vel majorem partem exinde redactam, in privatos suos usus convertere, nulla penitus emendatione, reparatione, vel refectione facta per eosdem in ornamentis, cancellis, & domibus memoratis; nos tantæ iniquitatis ausui temerario volentes competenti remedio, prout possumus, obviare, de consensu unanimi capituli nostri Eboracensis statuimus, ut facta taxatione defectuum præ-

prædictorum per legaliores & discretiores de vicinia, qui ad hoc haberi poterunt, bono modo tota pecunia ex præmissa causa levata, ad manus duarum vel trium personarum in locis singulis ad hoc specialiter electarum absque omni diminutione proveniat; quæ personæ, dictorum canonici, rectoris, vel vicarii requisito consensu, omnem pecuniam sic receptam, in reparationes ac refectiones necessarias prius consideratas & taxatas, absque moræ dispendio convertere non omittant; ad quod per locorum archidiaconos, legitima monitione præmissa, si necesse fuerit, per majoris excommunicationis sententiam compellantur. Has autem duas constitutiones inter alias synodales, a quibuscunque prædecessoribus nostris factas, incorporari volumus, & inter eas in singulis celebrandis synodis solemniter publicari.

Georgius Nevill.

Cum inter nonnullos parochianos dioecesis nostræ talis inolevit protervitas, quod ad fabricam matricis ecclesiæ suæ parochialis conferre nolunt, arbitrantes se ab oneribus hujusmodi excusari posse, pro eo quod ad fabricas capellarum infra parochias sitarum contribuunt; nos attendentes, quod parochiani prædicti ad contribuendum matrici suæ ecclesiæ prius quam capellæ magisque tenebantur, proinde statuimus, quod licet parochiani antedicti ad refectionem capellarum hujusmodi conferant, a contributione ad ecclesiæ matricis suæ fabricam & reparationem, ac alia onera parochialia, quæcunque, supportanda nullatenus excusentur, sed juxta discretionem ordinarii sui contribuere teneantur. Quod si hujusmodi parochiani onera prædicta post monitionem legitimam eis in hac parte factam subire recusaverint, capellæ prædictæ interdicantur, & divina in eisdem non celebrentur; quousque parochiani hujusmodi onera prædicta subeant cum effectu, seu saltem ad ea subeunda sufficientem præstiterint cautionem.

VValterus Gray.

Cum plerumque inter rectores, seu vicarios in nostra provincia Eboracensi constitutos, eorundemq. parochianos super variis ornamentis, rebusque ecclesiasticis altercatio non modica sit exorta, & ideo, ut quanta, quæ, & qualia ad rectores seu vicarios ecclesiarum per totam provinciam Eboracensem constitutos substentanda, & reparanda pertineant, & quæ autem ad parochianos eorundem de ornamentis ecclesiasticis reparandis pertinere noscantur, per subscripta sole clarius omnibus illucescat; ordinamus & statuimus, ut parochiani nostri omnes et singuli existant sic edocti in singulis subsequentibus, ut sciant, et intelligant atque observent totaliter universi, videlicet quod calix, missale vestimentum ipsius ecclesiæ principale, videlicet casula, alba, munda, amictus, stola, manipulus, zona, cum tribus tuellis, corporalia, & alia vestimenta pro diacono et subdiacono honesta, juxta facultates parochianorum et ecclesiæ, cum cappa serica, principali pro principalibus festis, et duabus aliis pro choris regendis in festis prædictis; crux processionalis, et alia crux minor pro mortuis, feretrum pro mortuis, vas ad aquam benedictam, osculatorium, candelabrum ad cereum paschalem, thuribulum, lucerna cum tintinnabulo, velum quadragesimale, duo candelabra pro ceroferariis, legenda, antiphonale, gradale, psalterium, troparium, ordinale, missale, manuale frontale ad magnum altare, tria superpellicia, pixis pro corpore Christi; honesta vexilla pro rogationibus, campanæ magnæ cum cordis, sacer fons, chrismatorium cum seruris, imagines in ecclesia, et imago principalis in cancello de quo sancto dedicatur ecclesia, reparatio librorum, et vestimentorum, quotiens contigerit emendari, cum omnibus prædictis, luminare in ecclesia, reparatio navis ecclesiæ, et constructio ejusdem cum campanili, exterius et interius et fenestris vitreis cum clausura coemeteriorum cum aliis, navis ecclesiæ et singulis aliis ad ipsos parochianos pertinere noscuntur. Ad rectores vero vel vicarios juxta varias ordinationes, omnia alia pertinebunt; scilicet cancellus principalis cum ejusdem reparatione tam in parietibus quam tecturis, et fenestris vitreis eidem pertinentibus cum descis et scamnis, et aliis ornamentis honestis, ut cum propheta decantare valeant, *Domine, dilexi decorem domus tuæ &c.* cum manso rectoriæ, et ejus reparatione hinc inde, et ad alia quæ non sunt scripta in hoc libro, noverint rectores vel vicarii se locorum ordinariis compelli posse secundum hanc constitutionem, et alias in hac parte prolatas.

XVI. De immunitate ecclesiæ.
VVillielmus Grenefeld.

Statuimus etiam, ut si quis de domibus et maneriis, granciis, vel aliis hujusmodi locis ad archiepiscopos, episcopos, vel alias personas ecclesiasticas, vel ad ipsas ecclesias pertinentibus, accedens, quidquam præter voluntatem, aut permissionem dominorum vel eorum qui sunt hujusmodi rerum custodes deputati, consumere vel auferre, aut contrectare præsumpserit, ipso facto sit excommunicatione ligatus, a qua, donec satisfecerit, absolutionis gratiam minime consequatur. Et ne hoc salubre statutum prætextu ignorantiæ negligatur, ipsum vel intentionem illius per annum continuum a tempore publicationis ejusdem in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, et aliis per rectores et capellanos earum quibuslibet diebus dominicis, astante parochianorum et fidelium multitudine, præcipimus publicari.

Quamvis canonicis institutis sit expressum, quod laicis de rebus ecclesiasticis, et religiosis quomodolibet disponendi nulla sit penitus attributa facultas, quod obsequendi manet

Anno Christi 1518.

manet necessitas, non auctoritas imperandi, multos tamen ecclesiastica jura latent; alii vero ecclesiis et ecclesiasticis personis Dei timore postposito, proh dolor! oppido sunt infesti, adeo ut jura ecclesiastica non formident in suæ damnationis interitum usurpare. Nos igitur, Willielmus, permissione divina Eboracensis archiepiscopus, Angliæ primas, qui ecclesiarum nostro regimini commissarum jura, et immunitates ex officii nostri debito conservare tenemur pro viribus ac tueri, de consensu capituli nostri Eboracensis provide duximus statuendum, ne quis laicus arbores seu herbas in coemeteriis cujuscunque parochialis ecclesiæ seu capellæ in nostra dioecesi, divino cultui deputatis, crescentes, absque rectoris licentia speciali ausu temerario prosternere seu falcare præsumat, aut prostratas auferre vel amovere, seu quidquam juris in ipsis æqualiter vendicare, cum ea, quæ locis religiosis adhærent, religiosa penitus esse censeantur, juxta civiles et canonicas sanctiones. Ecclesiarum autem rectoribus et vicariis, seu quibuslibet ipsorum ministris hujusmodi arbores aut herbas in coemeterio crescentes omnino non liceat in alium usum convertere, nisi in ecclesiæ suæ reparationem vel ædificationem, aut etiam mansi proprii ad ecclesiam pertinentis. Si quis autem hujusmodi nostri statuti temerarius violator extiterit; ipsum volumus per archidiaconum loci super hoc congrue requisitum, legitima monitione præmissa, majoris excommunicationis sententia innodari, a qua ipsum omnino absolvi nolumus, donec ecclesiæ, cui contra præsens statutum læsionem vel injuriam irrogaverit, ad arbitrium præfati archidiaconi satisfecerit competenter.

Gregorius Nevvill.

Accidit novitate perversa, quod cum ecclesiarum prælati de morum disciplina, peccatis, et excessibus subditorum nituntur inquirere, magnates, et potestates aliæ sæculares officia impedire molientes eorum, inhibent laicis, ipsorum tenentibus aut nativis, ne ad ordinariorum citationes pro singulorum criminum vel excessuum correctionibus canonice subeundis, quorum correctio et cognitio ad ipsos ordinarios noscitur pertinere de consuetudine vel de jure, aut pro testamentorum probationibus, approbationibus, insinuationibus aut calculis de bonis defunctorum administratis per eos, seu computis, et aliis testamentariis juribus extra locum sui domicilii veniant et compareant coram eis, et ne in locis sui domnii per prælatos exerceantur, præmissa impediant, et procurent nequiter impediri, sibique super hiis jurisdictionem usurpent. Alii præterea viros ecclesiasticos jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, et suis subditis pro eorum culpis et excessibus poenitentias corporales seu pecuniarias imponentes, ac ipsos facere cogentes easdem, sicut ipsis ordinariis licet, aut pro poenitentiis corporalibus juxta modum excessuum suorum impositis redemptiones pecuniarias, prout juste poterunt admittentes, de et super extorsionibus excessivis indictant, sicque indictatos attachiant et incarcerant, ac super hiis in foro sæculari eos sibi respondere compellunt; quibus mulctas pecuniarias ea occasione in dicto foro sæculari imponi procurant, et faciunt indebite pro libito voluntatis. Frequentes multi cum turmis et strepitu ad judicia occurrunt ecclesiastica, ac judices litigantes seu habentes ibidem alia expedire, graviter sic exterrent, quod ecclesiastica confunditur jurisdictio, et opprobriose officium prælatorum suspenditur, et nequiter impeditur, ac in culpam homines de facili corruunt, dum poena non reprimit transgressores, impunitatem sibi poenalem nutriunt, et antiqui hostis insidiis levem aditum præparant et frequentem. Alii siquidem multos, pro eo quod causas et negotia in foro ecclesiastico, de jure vel consuetudine pertractanda ibidem, contra adversarios suos movent, nec non advocatos postulantes pro eis, et procuratores aliosque ministros, et ecclesiasticos judices cognoscentes super hiis, indictari, attachari, incarcerarique et carceri mancipari, et alias in foro sæculari multipliciter faciunt fatigari, et procurant, suisque tenentibus aliis ad forum ecclesiasticum pro causis seu negotiis in ipso de consuetudine vel de jure tractandis recurrentibus, si non desistant, et in foro sæculari, super his litigent, imponunt sæpissime graves mulctas, ipsosque affligunt, et vexant injuste multimodis laboribus & expensis. Alii vero episcopos, archidiaconos, & eorum officiales, & alios ordinarios judices, jurisdictionem in civitatibus seu locis aliis eis subjectis debite exercere volentes, de & super hiis, quæ spectant notorie ad eosdem, seu pro exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ mandata licita & canonica destinantes, executionesque eorum debite faciendas impediunt, vel impediri procurant injuste, ac nuncios, mandata hujusmodi deferentes, & facere debite justas executiones volentes, capere, verberare, & male tractare injuriose præsumunt. Quidam etiam domini temporales, & eorum ballivi bona decedentium ab intestato in suis districtibus ad ipsos dominos prætendentes fore, quamvis erronee, devoluta, ne per ordinarios bona hujusmodi pro debitorum solutione sic decedentium, ac etiam in alios pios usus, pro ipsarum animarum salute, convertantur utiliter, prout consensu regio & magnatum regni Angliæ, tanquam pro jure ecclesiasticaque libertate ab olim extitit ordinatum, impediunt, in derogationem ecclesiasticæ libertatis, jurisque & jurisdictionis ecclesiasticorum impedimentum, & læsionem enormem. Nos autem præsentis deliberatione concilii omnes & singulos in præmissis vel eorum aliquibus delinquentes, seu præmissa vel eorum aliquibus delinquentes, seu præmissa vel eorum aliqua in suis facta negotiis, seu nominibus eorundem, rata vel accepta habentes, hoc sacro approbante concilio, pronunciamus majoris excommunicationis sententia innodari, quorum absolutionem dioecesanis locorum episcopis, vel episcopalem jurisdi-

ANNO CHRISTI 1518.

jurisdictionem habentibus, specialiter reservamus, & delinquentes hujusmodi quater annis singulis in cunctis ecclesiis parochialibus nostræ Eboracensis provinciæ excommunicatos in genere præcipimus publice pronunciari.

Idem.

Cum ecclesia Dei secundum evangelicam veritatem domus orationis esse debeat, sacrique canones, & leges civiles, ob Dei reverentiam, & ut Christi fideles quietius orationi insisterent in eadem, providentius statuerunt, ne quis ad eam fugiens, seu ibidem causa orationis, vel alias insistens, ab eadem extrahatur, citeturve, aut arrestetur in eadem; nos volentes leges hujusmodi, in quantum possumus, imitari, provida deliberatione præhabita, statuimus quatenus nulla ecclesiastica, sæcularisve persona quendam, occasione alicujus actionis, seu querelæ, in ecclesia aliqua, præcipue tempore quo divina celebrantur in eadem, nisi propter offensam in dicta ecclesia immediate, aut paulo ante arrestationem hujusmodi factam, arrestet, citetve aut extrahat, arrestarive, citari, aut extrahi faciat, sub poena excommunicationis majoris, quam in hac parte delinquentem incurrere volumus ipso facto.

De immunitate ecclesiæ.

Johannes Thoresby.

Item, quod nullus de cætero perturbet, impediat, arrestet, vel perturbari, aut arrestari faciat aliquem vocatum, vel venientem ad convocationes, synodos, visitationes, capitula generalia ordinariorum, aut ad curiam Eboracensem, vel alias curias spirituales pro negotiis & causis suis necessariis expediend. & exequend. quominus liberum habeat accessum & regressum, sub poenis majoris excommunicationis, quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto; jure & prærogativa domini nostri regis, & his ad coronam suam spectant. omnino semper salvis.

INCIPIT LIBER QUARTUS

De clandestina dispensatione. Johannes Thoresby.

Item, quamvis clandestina matrimonia, ex quibus animarum & corporum pericula solent sæpissime provenire sacri canones, utpote sic contrahentibus & reipublicæ damnosa, prohibeant, & ea fieri sub poenis interdicant; nonnulli tamen illicita pluries matrimonia occulte contrahere callide machinantes, absque editione bannorum rite & legitime præmissa matrimonia per capel-

A lanos, Dei timorem & legis prohibitionem temere contemnentes, solemnizari facere, non absque gravi scandalo & periculis animarum procurant damnabiliter in dies & præsumunt, poenas contra hujusmodi matrimonia contrahentes, celebrantes, & eisdem interessentes latas & promulgatas minime formidantes. Nos igitur, archiepiscopus prælibatus, de consensu suffraganeorum nostrorum, & cleri nostri prædictorum, hujusmodi capellanorum & personarum sic contrahentium, & aliorum solemnizationem hujusmodi indebite procurantium temeritatem & audaciam poenarum aggregatione reprimere cupientes, prohibemus sub poena excommunicationis majoris, superius (memorata) quam omnes nostrarum civitatis, dioecesis, & provinciæ prædictarum, qui huic nostræ constitutioni contraire præsumpserint, incurrere volumus ipso facto; ne quis presbyter sæcularis, sive regularis cujuscunque conditionis extiterit, matrimonium clandestine celebrare, vel eidem interesse præsumat; sed quotiescunque matrimonium solemnizandum fuerit inter aliquas personas, in ecclesiis seu capellis parochialibus ipsorum contrahentium fiat editio bannorum, & publice proponatur edictum per tres dies solemnes, competenti termino præfinito, ut infra illum terminum, qui voluerit & valuerit, impedimentum opponat; & presbyter nihilominus investiget, utrum aliquod impedimentum obsistat, aut quisquam appareat reclamans in hac parte, seu quomodolibet contradicens, quod si apparuerit contra copulam contrahendam contradictio vel probabilis conjectura, contractus nullatenus celebretur, sed interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super hoc per judicem in hac parte competentem legitime fuerit declaratum, vel alias de superioris ordinarii licentia cum contrahere volentibus, quoad temporum intersititia & bannorum editionem, fuerit dispensatum; quorum omnium absolutionem, quos in poenas hujusmodi vel eorum aliquem incidere contigerit, præterquam in mortis articulo, quoad impedimentum hujusmodi, nobis in nostris civitate, & dioecesi parochianis earundem, & nostris suffraganeis, in suis civitatibus, & dioecesibus, vel superioribus nostris specialiter reservamus.

Sciendum est autem, quod istud statutum postea cum alio concilio provinciali fuit modificatum, & restrictum, ut non incurratur excommunicatio, nisi in certis casibus; videlicet, quod contrahentes, scientes legitimum impedimentum, etiamsi in bannorum editionem nihil obiiciatur, sunt excommunicati. Item, contrahentes absque editione bannorum matrimonium solemnizari facientes sunt excommunicati, ac presbyter solemnizans. Item, ubi contrahentes faciunt solemnizari matrimonium, ubi objectum est impedimentum in editione bannorum, ipso impedimento non prius excusso, sunt excommunicati: item, compellentes capellanum per metum solemnizare matrimonium clandestinum: item, capellanus non edens bannos per tres dies solemnes, & matrimonium solemnizans, ubi postea apparet impe-

ANNO CHRISTI 1518.

pedimentum: item, contrahentes contra interdictum ecclesiæ. In istis casibus sunt excommunicati ipso facto, & non in aliis.

INCIPIT LIBER QUINTUS.

I. De purgatione canonica. VVillelmus Grenefeld.

Si quis autem de incontinentiæ vitio graviter diffamatus, non poterit se canonice purgare, habebitur pro convicto; a convictis vero, vel in jure confessis fructus beneficiorum seu stipendia subtrahantur, donec inde gratiam nostram consequantur. Cæteri in sacris ordinibus constituti juxta modum culpæ puniantur; graviori autem B sunt animadversione puniendi, qui proprias filias spirituales, quas baptizaverint, vel semel ad confessionem admiserint, & rectores, qui proprias parochianas corrumpere non verentur. Hæc autem, quæ supradiximus, de poena presbyterorum parochias regentium, ad alios extendi volumus, qui non regunt parochias, cum omnes pari voto continentiæ sint adstricti, & omnes deceat par honestas.

Idem.

Caveant insuper rectores, ne publicis fornicariis, aut de vitio incontinentiæ convictis, seu diffamatis parochias committant, C seu retineant noviter diffamatos; quod si facere præsumpserint, sexaginta solidorum poena noverint se mulctandos.

II. De homicidio. Johannes Thoresby.

Item, cum ex eo, quod matres & nutrices parvulos, quos enutriunt, in lectis suis incaute juxta se collocant, provenit frequens & dolenda nimis oppressio, seu suffocatio hujusmodi parvulorum, & sic inde procedit mortis occasio, unde vitæ consolatio sperabatur; inhibemus, ne patres, vel matres, nutrices, & alii quicunque, custodiam parvulorum habentes, secum ipsos in lectis ponant, vel cubiculis suis, D sed seorsum in cunabulis suis, vel aliis locis securis, ubi timor suffocationis hujusmodi non supererit, illos collocent, vel faciant collocari; seu lac ipsis parvulis ministrando somnum super ipsorum cunabulis arripiant quovis modo.

III. De Simonia. VVillelmus Greenefeld.

Ne autem presbyteri quæstum saluti præferant animarum, tractatum de decimis seu aliis temporalibus in confessionibus non prætermittant, sed diligenter exponant confitenti, qualiter debeat confiteri; quisque sit fructus poenitentiæ; ac expletis E omnibus tunc petant, quæ de decimis, vel aliis ecclesiis debebuntur. Similiter in sacrosancto die Paschæ absque ulla exactione decimæ, vel debiti, seu oblationis liberaliter conferant corpus Christi, ne una manu porrigendo Eucharistiam, altera recipiendo pecuniam, nostræ redemptionis mysterium ut venale; quod si compertum fuerit, præcipimus graviter puniri.

A

IV. De poenitentiis & remissionibus. Idem.

Nullus autem ad poenitentiarium nostrum Eboracensem pro aliquo delicto mittatur, nisi de quo in jure confessus fuerit, vel convictus; enormia vero delicta nobis vel primario nostro; præter quam in mortis articulo, reservamus. Literas autem decani vel officialis ad primarium gratis concedi volumus, & præcipimus poenitenti; &, ut liqueat, qualis fuerit poenitentia, & pro quo crimine sit injuncta, poenitens literas poenitentiarii referat ad mittentem.

Idem.

Item singulis etiam decanatibus per capitulum duo eligantur presbyteri, qui moribus & scientia præditi, confessiones audiant sacerdotum.

Gregorius Nevill.

Licet ex statutis concilii generalis, & Clementis Papæ prohibitum sit expresse, ne custodes aliqui nisi apostolicas & dioecesani literas exhibuerint, quomodolibet admittantur vel permittantur aliud aut populo prædicare vel exponere, quam quod in literis continetur supradictis, literis apostolicis per dioecesanum prius diligenter examinatis; quidam tamen quæstores hujusmodi, non sine magna temeritatis audacia & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo concesserunt, super votis dispensarunt, a perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis absolverunt; male ablata, incerta, data sibi pecuniæ quantitate, remiserunt; tertiam aut quartam partem de poenitentiis injunctis relaxarunt; animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis contulerunt, de purgatorio, ut asseruerunt mendaciter, extrahebant; & ad gaudia paradisi perducebant, benefactoribus locorum, quorum quæstores extiterunt, remissionem plenariam peccatorum indulserunt; &, ut eorum utamur verbis, a poena & culpa absolverunt; quo circa Clemens Papa prædictus in concilio Viennensi hujusmodi abusus de cætero attemptari omnino inhibuit, ac omnia privilegia, si quæ super præmissis, vel eorum aliquo fuerunt aliquibus locis, ordinibus, vel personis quæstorum hujusmodi quandocunque concessa, auctoritate apostolica penitus revocavit; volens quæstores, si qui in præmissis vel aliquo præmissorum deliquerit, vel alias etiam suis quibuscunque privilegiis abusi fuerint, per locorum episcopos debite puniri; nullo eis in hac parte privilegio suffragante. Quæstores tamen prædicti hiis diebus avaritiæ veneno inebriati, ut aurum & argentum subtili & fallaci ingenio extorqueant, aliqua de abusionibus prædictis, & alias majores vel consimiles attemptare præsumunt, utpote excommunicatos a judicibus ecclesiasticis absol-

solvunt, poenitentiam publicam & solemnem per locorum ordinarios pro publicis excessibus inflictam remittunt, seu saltem diebus, quibus ipsos ad ecclesias causa poenitentiæ perimplendæ venire contigerit, differre, & mortem sibi consciscentes in coemeteriis sepelire præsumunt, aliaque nonnulla enormia committere non verentur, per quæ censura vilescit ecclesiastica, & clavium ecclesiæ auctoritas deducitur in contemptum. Nos vero hujusmodi abusus plenius abolere volentes, volumus & præcipimus in nostris dioecesi & provincia statuta conciliorum prædictorum firmiter observari; ac cum hujusmodi literæ apostolicæ per dioecesanum examinatæ fuerunt, schedulam de indulgentiis hujusmodi conscribi, B & literis suis annecti, nihilque per quæstores proponi vel prædicari, nisi quod in schedula prædicta continetur. Quod si quæstores aliqui aliquas de abusionibus prædictis de cætero attemptare præsumpserint, seu præsenti nostræ constitutioni in aliqua sui parte contravenerint, ab officio prædicto penitus expellantur, & ad dictum officium nullatenus admittantur. Si quis vero rector, vicarius, capellanus, vel curatus aliquem de quæstoribus hujusmodi contra formam conciliorum in ecclesia, sive capella sua admiserit, pœnam quadraginta solidorum legalis monetæ Angliæ fabricæ ecclesiæ metropolitanæ Eboracensis applicandorum solve- C re teneatur. Per hanc tamen constitutionem hiis, qui jurisdictionem episcopalem habeant, nolumus in aliquo præjudicium degenerari.

Johannes Kempe.

Presbyteri vero non audient confessiones parochianorum vel capellanorum in ecclesiis, in quibus divina celebrent, nisi in casibus a jure permissis, sine licentia præsidentium in ecclesiis suis petita & obtenta.

Georgius Nevill.

Et quia tam rectores, & vicarios, quam presbyteros parochiales parochianos suos ad confitendum passim admittere perpendimus, inter crimina, sive enormia sive levia non distinguentes; cum tamen nonnullis casibus incurritur irregularitas; in aliis vero irregularitas licet nullatenus curratur, absolutio tamen sedi apostolicæ specialiter reservatur, & nonnunquam nobis permittitur seu conceditur absolutio in eisdem: majora crimina quæ nobis & primario nostro detinemus, in brevi, Deo dante, dilucide aperiemus, ut in casibus, in quibus absolutio pertinet ad nos, confitentes absolvamus; in aliis vero ad sedem apostolicam transmittamus eosdem pro absolutione, sicut convenit, obtinenda. Pri- E mus casus est in eo, qui peccat contra fidem. Secundus casus est in eo, qui peccat contra naturam, & maxime cum brutis. Tertius casus est in eo, qui peccat homici- A dium committendo. Quartus casus est in eo, qui peccat in Deum, vel aliquem sanctorum publice blasphemando. Quintus casus est in eo, qui peccat ecclesiam violenter frangendo, aut ecclesiasticas immunitates seu libertates violando. Sextus casus est incestum committendo. Septimus casus est adulterium notorium committendo. Octavus est falsum testimonium perhibendo, & sic perjurium committendo. Nonus est simoniam committendo. Decimus est sortilegium committendo. Undecimus est in illis, qui faciunt conjurationes, & conspirationes contra prælatos suos. Duodecimus est incendium perpetrando. Decimustertius est votum licitum & honestum violando. Decimus quartus est in parentibus, qui liberos suos opprimunt. Decimus quintus est in his, qui sanctimoniales corrumpunt. Decimus sextus est in eo, qui in clericum vel personam religiosam quamcumque manus injecit violentas; vel cum possit, eos a violenta manuum injectione non defendit; vel qui clericum invitum detinet, licet manum non immittat, & forte ponendo ei custodes, vel infra domum aliquam includendo. Decimus septimus est in eo, qui per se, vel per aliquem literas domini papæ falsaverit, sive hujusmodi falsarius fuerit, seu eos defenderit. Decimus octavus est in eo, qui hujusmodi literis etiam ab alio falsatis scienter usus fuerit. Decimus nonus est in archidiaconis, decanis, plebanis, præpositis, cantoribus, & aliis clericis personatus habentibus, necnon presbyteris, legem vel physicam audientibus, nisi infra duorum mensium spatium destiterint omnino. Vicesimus est in eo, qui participat in crimine criminoso post crimen suum excommunicato a papa in divinis officiis. Vicesimus primus est in eo, qui sponte & scienter participat cum excommunicato a papa in divinis officiis. Vicesimus secundus est in eis, qui ecclesiis, sacerdotibus, & eorum possessionibus exactionem, seu onera indebita imponunt, nisi moniti destiterint. Vicesimus tertius est in D usurariis publicis, & in his, qui ab eis oblationes recipiunt, vel qui eos ad ecclesiasticam sepulturam admittunt: Vicesimus quartus est in illo, qui celebrat vel alias in ordine suo officia exercet, excommunicatus minori excommunicatione, vel suspensus, vel interdictus ab homine. Vicesimus quintus est in clerico, qui accedit ad judicium principis, contempto judice ecclesiastico. Vicesimus sextus est in clerico qui bigamiam contraxit. Vicesimus septimus est in clerico, non ordinato ministrante. Vicesimus octavus est in clerico per saltum promoto. Vicesimus nonus est in illo, qui furtive ordines recepit. Tricesimus est, si quis se fecerit in eodem ordine iterum ordinari. Tricesimus primus est si quis se fecerit iterum baptizari. Tricesimus secundus est, si ad subversionem fidei adhæserit hæreticis, & in contemptum ecclesiæ ab eis se fecerit ordinari. Tricesimus tertius est in ordinato extra quatuor tempora, vel alias illicite & ante dispensationem obtentam ministrante. Tricesimus quartus est in suspenso, etiam a canone a divinis officiis, & sic

ANNO CHRISTI 1518.

& sic suspenso divina celebrante, in casu, quo summus pontifex sibi dispensationem reservat, ut in casu illius canonis qui incipit *cum æterni*: & in casu canonis qui incipit *cum medicinalis*; quorum uterque est in concilio Lugdunen.. Tricesimus quintus est in eo, qui excommunicatus ordinem susceperit. Tricesimus sextus est in illis, qui de domibus, maneriis, seu grangiis, vel locis aliis archiepiscoporum, episcoporum, vel aliarum personarum ecclesiasticarum contra ipsorum voluntatem, vel custodum rerum earundem aliquid auferunt, vel consumunt, vel injuriose contrectant. Tricesimus septimus & ultimus est in illis, qui publice perpetraverunt delicta enormia, unde tota civitas, vel villa, vel patria movetur, pro quibus publica poenitentia fuerit injungenda. In hiis igitur excessibus & aliis, qui majores annumerantur, nobis vel pœnitentiario nostro, præterquam in mortis articulo, mitti volumus delinquentem.

V. D verborum significatione.

Cum propter nimiam purgationem litium, quæ ex subtili ordinis judiciarii observantia nonnunquam proveniens, solet esse litigantibus, maxime pauperibus onerosa, in jure communi statutum fiat, quod in quibusdam casibus simpliciter, & de plano, & sine strepitu & figura judicii procedi valeat; ac in nostra provincia Eborum multæ sunt ecclesiarum in fructibus satis abundantium exiles vicariæ, quarum fructus, propter tepescentem modo plusquam solito populi devotionem, earundem vicariis etiam ad vitam tenuem ducendam non sufficiunt, contra quos insuper, si propter augmentationem suæ portionis coram locorum ordinariis agant, per rectores proprietariosve ecclesiarum hujusmodi tot difficultates per exceptionum dilationumque dispendia opponuntur, quod a propositis eorum justis querelis propter inopiam & obtinendi in causa desperationem, ab initio penitus desistere compelluntur; præsentis concilii provida deliberatione statuimus, quod de cætero summarie, & de plano, & sine strepitu & figura judicii procedatur; adjicientes quod ordinarii locorum vicarios affirmantes se coram eisdem proprio juramento paupertatis onere nimium prægravatos, causam augmentationis hujusmodi prædictarum vicariarum suarum prosequentes in forma pauperum admittent, officium suum in hac parte gratis & liberaliter impendentes; nec non ab advocatis, procuratoribus, cæterisque officialibus, & actorum scribis curiarum, consistoriorum suorum patrocinia, actaque gratis impendi facientes, et liberaliter impertiri, talesque portiones hujusmodi vicariis assignare curent, quales pro fructibus & proventibus ecclesiarum rationabiliter suppetere, & ad onera, quæ ad vicarios pertinere debent, viderint convenire; & quod non minor portio assignetur alicui vicario, quam summa duodecim marcarum, si ad tantam summam totius ecclesiæ, cujus est vicaria augmentanda, fructus integri se extendent. Et ne locorum ordinarii prætextu difficultatis citandi proprietarios, & rectores hujusmodi, qui nonnunquam moram faciunt & trahunt extra dioeceses, in quibus consistunt vicariæ, de quorum augmentatione portionis quæstio vertitur, sint ab executione suorum officiorum quomodolibet impediti; ejus concilii auctoritate statuimus, quod in causis augmentationum vicariarum prædictarum per citationes in ecclesiis illis, quarum rectores aut proprietarii extra dioecesim ordinarii demandantis citationem hujusmodi commorantur, aliquo die dominico vel festivo, cum major sive notabilis affuerit populi multitudo, publice & personaliter act. in quibus citationibus ad comparand. ipsis citatis ad minus dentur triginta dies, prædictique rectores & proprietarii perinde arceantur ad comparendum, ac si essent per hujusmodi citationem personaliter apprehensi.

VI. De sententia excommunicationis.

VVillielmus Grenefeld.

Excommunicamus autem omnes illos, qui pacem regis & regni perturbare, aut libertates ecclesiasticas, & præcipue hujus sacrosanctæ Eboracensis ecclesiæ infringere, aut possessiones ecclesiasticas invadere, aut ad bona ecclesiastica manus impias extendere præsumpserint, in præjudicium ecclesiasticæ libertatis. Item illos, qui in beneficia ecclesiastica se intrudunt; & eos, qui per laicalem potestatem seu aliam violentiam ea detinent occupata. Illos, qui sequestra nostra violant, consimili sententia involventes. Eadem sententia innodamus omnes illos, qui mandata regia pro coercendis excommunicatis, a quibuslibet impetrata gratia, vel odio alicujus personæ, seu lucri causa exequi malitiose differunt vel omittunt. Omnes etiam incendiarios, ecclesiarum fractores, veneficos, & veneficas, & magicis incantationibus utentes & hæc fieri procurantes, & qui immunitatem ecclesiæ violaverint, denunciamus excommunicationis sententiam incurrere ipso facto. Prohibemus autem, ne excommunicationis sententia in genere pro damnis vel injuriis proferatur, quotiens dignosci poterit, quis adversus quem habeat actionem, nisi evidens utilitas id exposcat. Excommunicamus autem omnes illos, qui odio vel lucri causa aliis falso imponunt crimina, pro quibus mors, vel exilium, aut membrorum mutilatio, vel exhæredatio, seu bonorum spoliatio sequi debeat, si judicialiter convincantur. Qui autem ad diffamationem alterius quid proponit, quod mores sugillet, nisi hoc probare voluerit, canonice puniatur, & injuriam passo pro modo culpæ satisfacere compellatur.

Tho-

ANNO CHRISTI 1518.

Thomas Savage.

Item, quod omnes & ſinguli, qui citationes, ſuſpenſiones, excommunicationes, vocationes, & mandata licita & honeſta quorumcunque judicum eccleſiaſticorum fieri, exequi, & obſervari impedierint, impedirive fecerint, ſeu procuraverint, majoris excommunicationis ſententiam incurrant, & ſint involuti ipſo facto; & pro ſic excommunicatis nominatim, & in ſpecie in valvis eccleſiæ cathedralis illius loci, vel eccleſiarum ſuarum parochialium, ſi illi tutus pateat acceſſus; ſin autem, in valvis eccleſiarum aliarum parochialium vicinarum, ubi tute fieri poterit, in ſcriptis publicentur, & publice denuncientur, nulla alia monitione ſeu citatione aut proceſſu judiciali præhabitis.

Explicit opus ſuper conſtitutiones provinciales Eboracenſes.

CONCILIUM FLORENTINUM PROVINCIALE

Anno 1517. habitum, & sequenti 1518.

A Leone X. Pont. Max. confirmatum.

EPISTOLA

Reverendissimi Julii de Medicis Sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarii, & archiepiscopi Florentini,

Ad archidiaconum & canonicos ecclesiæ Florentinæ.

Superioribus diebus pro universali morum correctione proque divini honoris augmento, dum Florentinæ (licet immeriti) præsumus ecclesiæ, provinciale concilium indiximus & celebrari mandavimus juxta sacrorum canonum dispositionem; sperantes (ut verum decet pastorem) sacro isti conventui, quod literis nostris P. V. alias significavimus interesse. Verum quia gravioribus sanctæ Romanæ ecclesiæ negociis occupati, propositum nostrum adimplere nequivimus, R. P. V. & domino Petro Andreæ Gammaro vicario & locum tenenti nostro generali vices nostras demandavimus, ut vocato universo provinciæ clero, laudabile hoc saluberrimumque institutum aggrederemini, idque arguendo, increpando, ea quæ correctione digna reperirentur corrigendo, plantando, evellendo, dissipando, ex animi vestri sententia perficeretis. Quod a vobis rite recteque impletum fuisse cum multorum qui istinc ad nos venere relatu accepimus, tum & ipsi vidimus, dum constitutiones ordinationesque, tanta maturitate editas, tamq. morum instaurationi ac Christianæ religionis augumento opportunas & necessarias vicarius nobis repræsentavit. Quas quidem constitutiones sanctissimo D.N. ipsi, ut confirmarentur, obtulimus. Isq. statim eas legendas & examinandas tradidit reverendissimis fratribus nostris, D. Dominico de Jacobatiis, & magistro Thomæ Gajetano, viris omni cum humanarum, tum divinarum rerum notitia insignibus, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, qui maturo eas examine dispicientes, labores hosce vestros, sanctumque bene vivendi amorem in primis laudantes, illas dignas esse retulerunt, quæ apostolicæ sedis auctoritatem consequerentur. Itaque factum est, sanctissimus pastor gemino illas diplomate communierit. Quas, quia intendimus ab omnibus provinciæ nostræ subditis inviolabiliter observari, nec Jota aut apicem ex illis præteriri, P. V. in Domino monemus & hortamur, ut eidem vicario assistentes totis viribus enitamini, quo ab omnibus observentur. Vosmet ipsos (sicut æquum parq. est) verbo simul & opere ad earum observationem paratos in primis ostendite. Ita enim fiet, ut cæteri, vestro moniti exemplo, salubria hæc instituta libentius amplectantur.

Omnipotenti insuper Deo, S. D. N. nobisque rem valde gratam, vobisq. tam laudabilis instituti auctoribus honorabilem facietis. Bene valete.

Romæ ex apostolico palatio VIII. martii MDXVIII.

Leo episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. In apostolicæ dignitatis specula, licet immeriti, divina disponente, clementia, constituti, ad ea per quæ singuli Christi fideles ad bene beateq. juxta canonum normam vivendum, ac sanctorum patrum instituta observandum, diviniq; cultus augumentandum inducuntur operosis studiis intendimus, ut iis quæ propterea provide facta comperimus, ut illibata persistant apostolici muniminis adiicimus firmitatem. Accepimus siquidem quod alias dilectus filius noster Julius tituli sancti Laurentii in Damaso, presbyter cardinalis, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarius, qui ecclesiæ Florentinæ ex concessione & dispensatione apostolica præesse dinoscitur, provide attendens, quod a quinquaginta annis citra archiepiscopi Florentini, qui ecclesiæ Florentinæ præfuerunt, raro in civitate Floren. resederunt; & propterea populi civitatis & dioecesis Florentinæ, nec non & totius provinciæ, velut oves errantes, a recta bene vivendi norma ac semita deviarunt, & laxatis habenis, ut eorum statui conveniebat, minime vixerunt; ac cupiens, ut vigilem decet pastorem, oves errantes sibi commissas, ad rectam vivendi normam, reducere, ac eorum animas deo lucrifacere posse, pro salutifera morum reformatione provinciale & synodale concilium in dicta civitate Floren. celebrandum indixit, eodemque concilio inibi legitime congregato nonnullæ salutiferæ ad Dei laudem editæ fuerunt constitutiones, salvo nostro & sedis apostolicæ beneplacito, quas deinde in unum librum redactas idem Julius cardinalis nobis exhibuit; nosque librum illum duobus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus legendum & examinandum vivæ vocis oraculo commisimus; & cum cardinales ipsi nobis retulerint constitutiones istas laudabi-

ANNO CHRISTI 1517.

dabiles & ad morum obſervationem plurimum oportunas; ea propter motu proprio, non ad ipſius Julii cardinalis, aut alterius cujuscumque nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & ex certa noſtra ſcientia ac de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, conſtitutiones & ordinationes prædictas, in dicto libro contentas, & quarum tenores inferius de verbo ad verbum annotari fecimus, auctoritate apoſtolica tenore præſentium approbamus, & confirmamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus, eiſque perpetuæ & inviolabilis firmitatis robur adiicimus, ſupplemuſque omnes & ſingulos, tam juris quam facti defectus, ſiqui forſan intervenerunt in eisdem; ac conſtitutiones & ordinationes easdem per quoſcumque cujusvis dignitatis, ſtatus, gradus, & conditionis, nobilitatis & præeminentiæ fuerint, obſervari debere decernimus atque mandamus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, ac dictarum civitatis, dioeceſis & provinciæ, juramento, confirmatione apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque indultis & literis quibusvis perſonis cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, conditionis, nobilitatis & præeminentiæ exiſtentibus, etiam cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, fortioribus, efficacioribus, inſolitis, etiam talibus, quod illis nullatenus & non niſi ſub certis inibi expreſſis modo & forma derogari poſſit clauſulis, irritantibuſque & aliis decretis, & cum motus proprii certæ ſcientiæ & poteſtatis plenitudine ſimilibus conceſſis, confirmatis, approbatis & iteratis vicibus innovatis, quibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per generales clauſulas idem importantes, mentio ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua exquiſita forma ſervanda eſſet, & illorum tenores, præſentibus pro ſufficienter expreſſis & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hoc caſu dumtaxat ſpecialiter & expreſſe, motu, ſcientia & poteſtatis plenitudine prædictis derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem quod tranſumptis præſentium literarum manu publici notarii ſubſcriptis & ſigillo alicujus prælati munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi illæ in judicio vel extra eſſent exhibitæ vel oſtenſæ: tenor vero conſtitutionum, & ordinationum earundem ſequitur & eſt talis.

Nota quod præſentes conſtitutiones fuerunt publicatæ in archiepiſcopatu. Florentiæ die XII. Aprilis MDXVIII. Rogatus Ser Johannes Vannutius, notarius curiæ archiepiſcopalis.

CONSTITUTIONES SEU ORDINATIONES

Florentinæ ſynodi, anno ab incarnatione Dom. MDXVII. ad reverendiſs. in Chriſto patris D. Julii de Medicis, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis vice cancellarii digniſſimi, necnon archiepiſcopi Floren. meritiſſ. convocationem per multas ſeſſiones celebratæ, Divo Leone X. pont. max. Chriſtianam rempublicam feliciter gubernante, in unum digeſtæ ac diſpoſitæ volumen per R. D. Petrum Andream Gammarum de Caſali Bon. præfati reverendiſſ. archiepiſcop. vicarium & locum tenentem generalem. Quam ſynodum inſignes ex omni religione Theologi & multi in utraque cenſura prudentes viri conſiliis dictiſq. ſuis celebrem reddidere.

CAPUT I.

Quales eſſe debeant clericorum veſtes, & qualis tonſura.

Conſedentibus patribus in synodo, Fr. Epiſcopus exurgens, ita locutus eſt. Viri fratres qui Spiritu ſancto duce in hunc locum conveniſtis, emendaturi vitia & abuſus quæ provinciæ hujus noſtræ populos a multis annis invaſere, tractaturiq. & diſcuſſuri multa pro orthodoxæ religionis defenſione, proq. ſacrorum canonum obſervatione, eos quaſi deſuetudine ſublatos excitando, pœnarumque adjectione muniendo, operæ pretium facturos nos eſſe arbitror ſi prius, quæ in nobis emendatione digna ſunt emendaverimus, vitam, moreſque noſtros correxerimus; ita enim fiet ut emendatorum animos ſpiritus ille divinus facile illabatur, cæteriq. exemplo ducti noſtro ſtatutorum ordinationumque ſynodalium jugo libenter colla ſubmittant: aliter nobis alios corrigere volentibus facile objiceretur: *Medice cura teipſum*. Videtis, fratres mei amantiſſimi, quantum interius exteriuſq. ipſa vivendi norma a majoribus noſtris declinaverimus; eo namque deventum eſt, ut pleroſq. pudeat clericalem portare habitum & tonſuram decentem: de ludis autem, comeſſationibus, ebrietatibus, impudicitiis publice glorientur: de cæteris, ſileo: nota ſunt vobis omnia: hæc in primis ſi placet ordinate, iſtis veſtræ manum ſeveritatis apponite. Univerſa synodus dicenti aſſenſum præbuit, & quæ ſequuntur ordinationes promulgavit, mandavitque omnibus obſervari.

In

ANNO CHRISTI 1517.

In primis namq. acceptavit & in tota Florentina provincia observari voluit constitutionem reverendiss. Cosmi dudum archiep. Floren. & contrafacientes ab ordinariis suis puniri; cujus quidem constitutionis tenor est.

„ Cum regula; *& infra*; præsenti constitutione statuimus quod omnes & singuli prælati & rectores ecclesiarum, & alii quicumque clerici & personæ ecclesiasticæ cujuscumque status, dignitatis, aut conditionis existant nostræ civitatis & dioecesis Florentinæ, continue habitum clericalem deferant & tonsuram suo ordini & statui congruentem, videlicet quod religiosi habitum suæ religionis apparenter deferant, & super aures tondeantur cum tonsura rotunda, ita quod auris tota appareat discooperta. Coronas etiam religiosi clerici gestent desuper rasas & competentes; prælati & alii rectores ecclesiarum in sacerdotio constituti, & omnes alii curam animarum habentes, & in civitate Florentina seu in castris & in locis Floren. dioecesis continue permanentes mantellum seu vestem talarem simul cum caputeo in spatulis continue gestent, & tonsuram decentem ferant; ita quod saltem extremitas inferior auris appareat discooperta cum corona desuper rasa competenti, & nullus audeat gestare farsettos (ut vulgo dicitur) scollatos extra honestatem, prout hodie communiter ferunt laici. Clerici autem in aliis minoribus ordinibus constituti tonsuram prædictam deferant cum corona competenti. Vestes talares continuo deferant nimia longitudine, vel brevitate minime notandas, & tales propter quas laicis omnino distinctionem recipiant: a viridi ac roseo colore & a sericeis vestibus abstineant. Liceat tamen in dignitate constitutis doctoribus atque canonicis deferre farsettos ex raso nigro; *& infra*. Si quis autem super iis aut aliquo prædictorum culpabilem se exhibuerit, si constitutus fuerit in sacris pro vice qualibet, & quolibet eorum in quibus contrafecerit in poenam duorum florenorum nostræ cameræ solvendorum ipso jure incurrat; si in minoribus, clericale privilegium perdat, nisi sit beneficiatus; tunc enim ut & cæteri puniatur.

CAP. II.

Ex se patet.

Constitutionem quoque a Clemente quinto in Viennen. concilio editam cum suis pœnis acceptavit, & inviolabiliter observari mandavit, quæ habentur in Cle. in ti. de vit. & honest. cle.

CAP. III.

Et clerici deferant clausa indumenta vel subtanas longas.

Item omnibus clericis qualitercumque beneficiatis aut habentibus curam animarum in tota provincia Florentina mandavit, ut quando sunt in civitatibus aut locis insignibus provinciæ Florentinæ, ibique domicilium habent, clausa desuper ferant indumenta aut vestes inferiores (quas subtanas vocant) ita longas & honestas, ut caligæ aut diploides, etiamsi exterius indumentum aperiatur, nullatenus appareant; contrafacienti duorum ducatorum multam indixit.

CAP. IV.

Privantur distributionibus qui tonsuram & habitum non detulerint.

Et ut præmissa certius observentur præcipue ab iis, qui quotidie in ecclesiis insignibus ubi multitudo populi convenit, declaravit canonicos, & capellanos collegiatar. Ecclesiar. eo ipso privatos esse distributionibus quotidianis, donec reperti fuerint incedere sine habitu & tonsura decenti, mandando omnibus capitulis, collegiis, sindicis, camerariis, punctatoribus & aliis, ad quos spectat hujusmodi distributionum solutio, sub pœna excommunicationis & floreni unius, ne præfatis sic sine habitu & tonsura incedentibus aliquas distributiones solvant; donec habitum & tonsuram, ut præmittitur, resumpserint, & continue per civitatem & in ecclesiis portaverint.

CAP. V.

Declarantur excommunicati qui certis quæsitis coloribus habitum religionis clausum deferunt.

Ad hæc exurgens venerabilis Abbas sacrum conventum ita affatus est: P. R. postquam P. vestræ temeritatem eor. qui ordinis sui insignia gestare recusant, compescere inceperunt, unum explicabo, quod declarare erit, cum utile, tum necessarium ad evitandam animarum discrimina priusquam ad alia progrediamini. Ex nostris aliarumque religionum fratribus quidam elationis spiritu inflati, quærentes vagandi materiam, contra tenorem Bonifatianæ constitutionis est in c. 11. *ne cler. vel mona.* lib. sexto apostolicæ sedis benignitatem, adeunt, petuntque licere sibi ad arctiorem sese religionem transferre. Idque facile (ut justum est) obtinent. Is vero mendacis statim oraculi munimine securus ad abbatiam alicui commendatam se confert, ubi nullus vel rarus, & is quidem sine obedientia & sine religione inhabitat monachus, ibique uno eodemque contextu habitum assumit, profitetur novam religionem habitumque eundem dimittit, licentiam assequitur extra monasterium commorandi vestiri clericorum secularium habitu, dummodo camisiolam quan-

cam

dam sub diploide ferat, sicque venerabilis ille vir, suggerente diabolo, sub arctioris disciplinæ prætextu e regulari efficitur clericus secularis; vagus & apostaticus. Ego, patres mei, illum existimo excommunicationis sententia innodatum incidisseque in canonem illum Bonifacii; manifesta enim & luce meridiana clarior est hujus mendacis apostatæ fraus, & scriptum est, fraude ac dolo a juris pœna sublevari neminem: hujus sacri conventus declarationem expecto.

Universa Synodus multis hinc inde adductis rationibus & argumentis declaravit tales esse apostatas, & excommunicatos, & ut excommunicatos ab omnibus vitari debere; & ideo nullatenus ad animarum curam admittendos.

C A P. VI.

Prohibentur clerici ab infamium conversatione & ab accessu ad monasteria.

Et quia clericorum aliorumque religiosorum virorum conversatio debet esse honesta & laudabilis, prohibuit clericos & religiosos viros cum lenonibus, cynedis, mangonibus, meretricibus & aliis quibuscunque infamibus personis habitare, aut commercium quodcunque habere, nisi in quantum exposcit animarum salus vel alia probabilis necessitas; contrafacientem toties uno floreno ordinariorum fisco adiicendo condennavit.

Item vetuit ad loca minus honesta accedere; ideo repertum in lupanari in lib. XXV. accedentem ad thermas seu stuphas vel tabernam extra casum necessitatis in lib. V. ut supra applicandis, condemnavit.

Item vetuit clericos & religiosos viros accedere ad monasteria monialium sine expressa ordinariorum licentia sub pœnis in capite de monialibus contentis.

C A P. VII.

Privantur beneficiis aliterque multantur clerici concubinas aut suspectas mulieres retinentes.

Cum omnes clericos, præsertim in sacris ordinibus constitutos, ab omni carnis vitio abstinere deceat, quoscumque clericos & religiosos viros mulierem suspectam domi tenentes eo ipso xxv. florenos auri multam incurrisse declaravit. Et si sic convictum vel monitum, etiam semel tantum, per duos menses eam publice tenuisse constiterit, declaravit eum omnibus beneficiis quæ obtinet eo ipso aliter non vocato conferre, & patronis præsentare & electoribus eligere cum primum per ordinarium declaratum erit eum in præsentis constitutionis pœnam incidisse. Et hoc secundum tenorem cujusdam constitutionis recolendæ memoriæ D. fratris Latini Hostien. olim episcopi apostolicæque sedis Legati; & alterius constitutionis reveren. Cosmi de Pacciis, contra tales concubinarios, & suspectarum mulierum detentores editarum & promulgatarum. Quas ambas constitutiones cum suis A pœnis acceptavit, & in tota Florentina provincia observari mandavit iste sacer conventus. Iterum, repetita admonitione monendo omnes clericos, hujusmodi focarias seu concubinas tenentes, ut intra octo dies illas dimisisse debeant, & a se prorsus abjecisse sub pœnis antedictis. Publice autem teneri hoc casu a clerico mulierem suspectam declaravit, quando apud vicinos vel majorem eorum partem res erat nota.

C A P. VIII.

Ex se patet.

B Item præcipit ne pueros suspectos & infames domi teneant, pœnamque ordinarii sui arbitrio moderandam ex infamiæ & suspitionis qualitate voluit.

C A P. IX.

Imponitur poena fornicatoribus, adulteris & incestuosis.

Aliorum quoque immunditias luxuriasque ita compescendas ordinavit. Simplicis namque fornicationis pœnam esse voluit lib. xx. nisi cum parochiana sua fornicatus fuerit; tunc enim in ducatis xxv. condemnavit.

C Adulterii crimine convictum vel beneficiis privari vel in ducatis quinquaginta condemnari voluit. Et si semel convictus iterum convincetur, eo ipso beneficiis privatus sit, & in vincula ad peragendam pœnitentiam detrudatur.

Eos quos cum matre, sorore, moniali, aut filia spirituali, id est cujus confessionem audiverunt, rem carnaliter habuisse constiterit, beneficiis eo ipso privatos declaravit, atque ad perpetuo pœnitentiam agendam in vinculis coniiciendos, si plusquam semel id fecisse apparuerit. Simili quoque pœna feriendos eos judicavit, qui de crimine illo pessimo, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, convicti fuerint.

D Pro aliis autem incestibus usq. ad quartum gradum indixit multam quinquaginta ducatorum.

C A P. X.

Punitur clericus qui virginem, aut viduam, aut etiam nuptam violaverit.

Si clericus virgini stuprum violenter intulerit, beneficiis privetur, & eam cui vim intulit dotare cogatur, & si beneficiis caret, E amplius in ducatis quinquaginta multetur, pellaturque utroque casu a provincia quinquennio.

Sed si volentem virginem vitiaverit, eam dotare teneatur, condemneturque in ducatis xxv. & si quam vitiavit de parochia sua erat, quinque annis exulet extra dioecesim propriam. Et quod de violento virginis stupro dictum est, id & de eo quod viduæ, honestæ alioquin vitæ, infertur intelligi voluit, ut par scilicet illum poena sequatur, qui viduæ tale stuprum violenter intulerit.

Sed si nuptæ violentiam intulerit eo ipso bene-

ANNO CHRISTI 1517.

beneficiis privatum vinculis perpetuo alligari decrevit.

C A P. XI.

Clericus diffamatus quomodo se purget.

Si contigerit clericum adulterio aut stupro aut alio quopiam vitio diffamari, voluit ipsum, perinde ac si de crimine convictus esset, puniri, nisi se septem honestorum testium juramento purgaverit.

C A P. XII.

Contra clericos, lenones, goliardos, histriones, joculatores, tabernarios, & alia hujusmodi vetita exercentes.

Clericum quotiens lenocinium exercuerit in ducatis vigintiquinque condemnavit.

Clericos qui buffonem, histrionem, goliardum, joculatorem, lenonem, mangonem publice agunt, si per annum aut tertio moniti artem illam ignominiosam exercuerint, eo ipso beneficiis & omni ecclesiastico privilegio (ut sacra Rom. pont. instituta decernunt) privatos esse declaravit, ampliusque quotiens aliquid eorum fecerint, totiens X. florenorum poenam incurrisse voluit.

Tabernarii quoque, coriarii, macellarii, balnearii, idest balneo præsident, exercitium illis omnino interdixit, omnesque ex nunc quicquam eorum exercentes, ut intra XXX. dies peremptorios a tali exercitio desistant, monuit, alias omnes qui a præsentis constituti promulgatione in aliquo præmissorum culpabiles reperti fuerint in ducatis XXV. condemnavit, & si per annum exercuerint, beneficiis privari voluit. Tabernariorum sane appellatione hoc casu comprehendi declaravit, vendentes panem, vinum, carnes hominibus ut tunc edant & bibant. Vendere aut vinum amphoris, aut parvis vasis & ut vulgo dicitur, a fiaschi: ita demum prohibuit; si ipsi ipsi emerint, ideo ut sic vendant, vel alias ita vendere quæ propriis aut ecclesiæ agris collegerunt, nullatenus prohiberi decrevit, nisi ex tali venditione sequeretur scandalum, aut occasio maledicendi populo. Qui contrafecerit uno ducato multari voluit.

C A P. XIII.

Puniuntur clerici negociatores & usurarii.

Post hæc alter assurgens dixit: super vetitis clericorum ordini exercitiis pulchre hactenus, & ex sacrorum canonum instituto per P. V. diffinitum est. At rurales quidam clerici a præmissis abstinentes non minorem clericali ordini injuriam afferunt, dum sæcularibus nimis sese negotiis implicant. Nundinas frequenter adeunt, ovium, bovum, asinarum, porcorum, caprarum, equorum, armenta ducentes, opilionis, bubulci, agasonis, subulci, armentarii quandoque officio publice fungentes; contractus quoscunque ineunt, emunt, vendunt, permutant, mendaciis, rixis, clamoribus omnia fora replentes, usurarias quoque & simulatas quando possunt conventiones habent. Quo fit ut in curiis sæcularibus & ecclesiasticis eo quod a nundinis superest tempore pro reis excutiendis, litibusq. extricandis obversari oporteat, raro missas, rarius officium celebrant, de cura populi nihil minus. Quare & super iis P. V. aliquid declarare, & canonicas institutiones poenis vestris adjuvare necessarium arbitror.

Dicentem universa synodus laudavit, monuitque omnes clericos, ut intra mensem ab omni animalium, & quarumcumq. aliarum rerum negociatione caveant, alias clericos omnes qui post hac hujusmodi negociationibus intendere reperti fuerint in decem ducatis condemnavit, & si per annum ita perseveraverint beneficiis privari posse voluit.

Clericum autem de contractu usurario, aut simulato, aut in fraudem usurarum confecto, aut alias illicito convictum præter restitutionem ad quam de jure tenetur, quoties id acciderit in ducatis X. puniri voluit. Et si acciderit, ut semel convincatur, eum beneficiis privari & ab officio suspendi voluit.

C A P. XIV.

Clerici fures qua poena afficiantur.

Clericorum quoque furta compescere intendens, pro primo furto præter legitimam restitutionem in ducatis X. condemnavit, pro secundo in XX. pro ulteriori beneficiis privari, & si postea se in profundum malorum demerserit, excommunicari, degradarii, & sæculari curiæ tradi.

C A P. XV.

Ex se patet.

Simoniacos puniri mandavit, ut in loco suo dicetur. In puniendis quoque percussoribus falsariis, aliisque delinquentibus admonuit ordinarios esse diligentes, ut serventur jura contra tales vindictam sumentia.

C A P. XVI.

Puniuntur qui personati incedunt, aut personatis ecclesiastica paramenta commodant.

Finierat sacer conventus quem de clericis sermonem facere intendebat, cum sic excepit alius. R. P. contra clericos qui personati incedunt per urbem, effigiem Dei contra sacrorum canonum instituta obumbrantes.

Item & in eos qui clericalis obliti decoris mulieribus, coreis, pompisq. intersunt, quiq. ludis illicitis (quæ maxima turba est) operam dant, non est lex edita. Sed quid dicemus, non satis est ipsos personatos incedere, sed & aliis religiosos habitus & ecclesiastica paramenta commodant, quibus ami-

amicti per urbem personati incedant, vel alias sæcularium hominum pompas honorent. P. V. poenis suis talia fieri vetent.

Item, & contra clericos arma deferentes, fiat constitutio; nostis enim arma clericorum esse lacrimas & orationes.

Assensere omnes, statimque, ut sequitur, statuerunt, quoscunq. clericos & religiosos viros qui personati incederent per urbem vel aliis ita incedentibus, aut sæcularium pompas, & festa honorantibus; planetas, tunicellas, aut quæcunq. alia paramenta, aut vasa ecclesiastica, aut etiam proprios habitus commodaverint, eo ipso in ducatis quinq. fabricæ sanctæ Reparatæ, denuntiatori & ordinario æquis portionibus applicandis condemnavit. Eos autem qui personati publice religiosorum habitum detulerint, excommunicatos esse decrevit.

CAP. XVII.

Clerici prohibeantur arma portare sub pœnis hic annotatis.

Contra clericos arma deferentes observari voluit in tota provincia Florentina constitutiones reverendiss. Cosmi de Pacciis archiepiscopi Floren. cujus quidem tenor est.

„ Item statuimus, quod quicunque clericus, „ regularis vel sæcularis, seu persona ecclesiastica nobis subjecta quacunq. de causa „ arma portaverit per civitatem & dioecesim „ Floren. absque nostra licentia speciali „ vel nostri vicarii, nisi in itinere constituti, seu per loca suspecta contigerit eos „ ire, pro vice qualibet, si de die fuerit, „ in ducatis quinque pro quolibet armorum genere offendibilium, defendibilium „ in solidis quadraginta; si de nocte in florenis decem auri sententialiter condemnamus, arma perdant, & ipsorum precium „ in usus pauperum per nos vel vicarium „ nostrum convertatur.

„ Religiosi vero & sæculares, qui poena „ pecuniaria multari non possunt, per nos „ vel vicarium nostrum carceri deputentur, „ prout justum fuerit visum, & arma perdant. Quorum pretium convertatur, ut „ superius est expressum.

CAP. XVIII.

Arceantur clerici a ludis, choreis, tabernis, nocturnis conversationibus.

Item contra clericos pulsantes, accedentes ad choreas, cantus; contraque ludentes, acceptavit, & in tota provincia observari voluit duas præfati Reve. Archiepiscopi constitutiones, quarum tenor sequitur.

„ Item statuimus quod nullus clericus, religiosus vel sæcularis nostræ jurisdictioni „ subjectus ad choreas mulierum, vel ad „ alios ludos ipsarum vadat, nec intersit „ aliqua ratione. Nullus etiam ipsorum tabernas ingrediatur ad comedendum vel „ bibendum, nisi in itinere constitutus. „ Contrarium vero facientes in præmissis „ vel aliquo præmissor. pro vice qualibet, „ quorum quilibet possit esse accusator, in „ uno floreno aureo nostræ cameræ exsolvendo condemnatus existat, cujus condemnationis medietas sit denuntiatoris, & nomen ejus in secreto teneat. & insuper „ eis & cuilibet prædictorum interdicimus „ omnem ludum taxillorum. Idem præcipimus de ludo cartarum in omni loco. „ Si autem alicubi luserint ad taxillos in „ quocunque ludo pro vice qualibet in florenis auri x. nostræ cameræ exsolvendis condemnati existant, nec in domo, cimiterio, „ vel curia, seu alibi ludum retineant sub „ pœna consimili nostræ cameræ exsolvenda. Si vero aliquis eorum ludis alicubi „ interfuerit supradictis, eos in ducatis quinque auri nostræ cameræ exsolvendis sententialiter condemnamus. Quorum condemnationum quarta pars sit denuntiatoris, „ & nomen ejus in secreto teneatur.

„ Item statuimus, quod quicunque clericus, vel aliqua persona ecclesiastica „ quacunque de causa nobis subjecta inventa „ fuerit de nocte, aut in hora suspecta, vel „ loco cum personis suspectis, sive etiam „ aliquando per terram instrumenta musica „ publice pulsare, vel cum eis cantare præsumpserit, pro qualibet vice in ducatis „ duobus auri nostræ cameræ exsolvendis „ effectualiter condemnata existat.

CAP. XIX.

Monentur omnes ut resideant in beneficiis, & non residentes eo ipso privati declarantur.

Proposuit alius: quanquam, P. R. a sacris canonibus diffinitum sit, clericos debere in propriis beneficiis residere, alias eisdem privari; tamen multi, de ordinariorum fortassis negligentia securi, ecclesias suas deserunt, & ad alienas oves curandas se transferunt avaritiæ causa; plerique etiam de ecclesiarum fructibus impinguati otio domi marcescunt, ac commissis sibi ovibus nihil, postquam eas lana spoliavere, curantes. Quocirca P. V. huic pernitioso occurrent morbo, si omnes ad beneficiorum residentiam præmissa monitione vocaverint, & elapso monitionis tempore beneficia eo ipso vacare judicaverint. Universi responderunt. Placet.

Deinde sacra Synodus monuit, omnes clericos cujuscunque status, habentes beneficia curata in tota provincia Florentina, ut infra terminum trium mensium omnes resedisse debeant in beneficiis propriis; alias eo termino (quem peremptorii loco assignavit) elapso pronunciavit & declaravit omnia talia beneficia velut habita pro derelicto vacare ipso jure, posseque per eum, ad quem collatio spectat, conferri.

Voluit tamen in quibusdam casibus posse per Vicarios absque vacationis periculo deserviri; quando beneficiatus de consensu ordinarii sui, ex omni causa per ipsum ordinarium approbanda, poneret Vicarium in dictis beneficiis. Alias autem præfati ordinarii licentia non accedente, non residentem, ut præmittitur, puniri vel in ducatis decem condemnari.

CAP. XX.

Privantur conjugati privilegio clericali, nisi habitum portaverint clericalem.

Animadvertens quoque sancta synodus quantum obloquendi materiam tribuant secularibus hominibus illi, qui in sæculo cum uxoribus, & liberis, clericali tamen sese pallio adversus sæcularem jurisdictionem protegere nituntur, sequendo canonicæ sanctionis instituta, statuit nullum clericum conjugatum posse defendi ab ordinario pro delictis excessibusque suis, nisi per duos menses ante commissum excessum portaverit tonsuram & habitum clericalem more aliorum clericorum non conjugatorum, qui in Florentina provincia degunt. De mantellatis autem, pinzocheris & hujusmodi statuit, ut habetur in titulo de foro competenti infra in isto volumine.

RUBRICA

De multarum applicatione.

CAP. I.

Multas in constitutionibus inflictas in pios usus esse convertendas.

Exurgens in synodo reverendus archipresbyter Florentinus, dixit. Laudanda sunt, profecto, patres reverendi, quæ præterita synodo per P. V. super vita & moribus clericorum diffinita sunt; & credo meliora in dies dabit iste sacer conventus. Sed unum vos volo animadvertere, ex tam crebris multarum illationibus aliquam in vobis avaritiæ suspitionem generari posse apud subditorum animos, qui (ut est semper ad mali credulitatem proclivis hominum natura) fortasse dicent, hæc non a caritatis zelo, sed a cupiditatis fonte educta retia, emissos laqueos ad corradendas subditorum pecunias. Quod a mentibus vestris & si ego alienum esse cognoverim; tamen (nostis omnes) nedum ab eo quod malum est, sed & ab eo quod mali speciem habet abstinere oportere prælatos, ut ad boni eorum nominis odorem cæteri ad bene beateque vivendum accendantur. Ab hoc igitur infamiæ periculo exolvemini, si publice declaraveritis, vos manus vestras ab omni multarum emolumento excussuros.

Placuit sermo iste in auribus universæ synodi, quæ iis primum auditis, statuit omnes multas, harum prætextu constitutionum exigendas, esse pauperum Jesu Christi, aut alterius pii operis vel loci, & in eorum usus erogari debere per ordinarios, exceptis aliquibus portionibus quæ quinque judicibus, ut ad executionem incitentur, vel accusatoribus, ut ad delicta detegenda animentur, speciali quadam ordinatione applicabuntur. Voluit tamen ex dictis pecuniis posse per ordinarios satisfieri expensis, quæ occurrerent in paupere facinoroso puniendo, & in deputandis ministris non consuetis pro justitiæ conservatione, aut in visitando, synodum celebrando, solvendo stipendia notariorum, ut gratis in ordinationibus servitium suum impendant; si tamen alias non erant consueti aliunde stipendium capere. Extra istos autem casus quicquid per ordinarios de prædictis multis acceptum, aliterque erogatum fuerit, id totum restitutioni subjacere, nullatenusque nisi erogatione prius in licitos usus facta absolvi posse declaravit; homicidæ enim sunt, pauperem alimentorum subtractione enecantes.

Et ut res penitus sine suspitione procedant, statuit per quemlibet ordinarium teneri debere librum seorsum ab aliis episcopalibus rationibus, in quo omnes pœnarum exactiones & distributiones specialiter describantur, ut postea tertio quoque anno in provinciali synodo datorum acceptorumque rationem exhibeant, quas condemnationum distributiones fieri voluit ab ordinariis consilio senioris alicujus ex canonicis ecclesiæ cathedralis, quem ordinarius deputaverit, ut ille apud Deum & homines sit fidelis dispensationis testis.

RUBRICA

De constitutionibus.

CAP. I.

Quod omnes clerici habeant præsentes constitutiones.

Item, ut præsentium ordinationum notitia ad omnes subditos transeat, præcepit omnibus prælatis & rectoribus ecclesiarum totius provinciæ, ut præsentes constitutiones apud se habeant, & illis studeant, easque populis suis legant & declarent in partibus & capitulis necessariis; & rectores ecclesiarum qui penes se hasce constitutiones non habuerint uno ducato condemnari voluit.

CAP. II.

Constitutiones esse intelligendas ad literam.

Et ut malignantium cavillationes evitentur, constitutiones istas ut jacent, & ad literam intelligi voluit, exclusa omni interpetratione extensiva, vel etiam intensiva, quam verba non designent.

CAP. III.

Quando constitutiones ligare incipiant.

Præsentes quoque constitutiones quatenus novæ sint aut disponendo, aut disposita novis pœnis comprobando, a secundi mensis fine tantum a die promulgationis ligare voluit; alias autem statim.

ANNO CHRISTI 1517.

C A P. IV.

Quæ sit concilii provincialis auctoritas in statuendo.

Et cum in synodo quæreretur de adunatorum patrum in statuendo potestate, conclusum est, eos posse canonum dispositiones pœnis multisque suis juvare.

Item, & quæ dubia sunt & in doctorum opinionibus collocata ad alteram partem, ut provinciæ moribus convenire videretur, interpetrari & declarare; ita tamen ut scirent interpretationes declarationesque suas subditos tantum alligare, hosque nisi per sedem apostolicam aliter declaratum aut interpretatum fuerit. Sanctæ etenim atque apostolicæ sedis, judicium in omnibus (sicut decet) præponi semper voluit, & aperte protestata est tota synodus, omnes decisiones, declarationes, ordinationesque suas sanctæ matris Ecclesiæ, & S. D. N. judicio, auctoritati & correctioni subiicere & subjectas esse velle.

Quo circa ordinavit omnium synodalium constitutionum confirmationem petendam esse a sede apostolica; ita tamen ut ordinariorum manus in dispensando, necessitate aut honestate exigentibus, in casibus alias communi jure permissis, nullatenus ligatæ esse intelligerentur.

RUBRICA

De synodo provinciali & dioecesana deq. visitatione per prælatos habendis.

C A P. I.

Dioecesanam synodum singulis annis, provincialem tertio quoque anno celebrari, omnesque clericos & prælatos ad illam accedere oportere.

Dixit N. Abbas. Notum vobis esse existimo P. R. quanto studio antiqua patrum decreta providerint concilia singulo quoque anno in provinciis & diœcesibus celebrari debere pro vitiorum hæresumque extirpatione proque morum reformatione; quod & sanctiss. D. noster Leo X. papa in Later. concilio nuper institutum renovavit, madavitque tertio quoque anno saltem observari; videtis enim qualem in moribus jacturam fecerit christiana religio postquam ab hujus laudabilis instituti observatione cessatum est. Item, & quam necessaria sit prælatorum in visitando diligentia, vestrum credo latere neminem. Divino namque oraculo prælatis dictum est: *Itende ad visitandas omnes gentes*. Igitur vestrarum partes esse judico, pro universali omnium totius provinciæ animarum salute, canonica hæc instituta renovare; & quia quasi desuetudine inumbrata sunt, omnibus ad memoriam reducere ac inviolabiliter observari mandare.

Assensere omnes, & tota deinde synodus ordinavit provinciale concilium tertio quoque anno tempore & die a reverendissimo archiepiscopo Florentino pro finiendis congregari debere, triduo tantum (nisi aliud eorum quæ tractanda erunt qualitas suaserit) duraturum. Synodum autem diœcesanam singulis annis in suis cathedralibus ecclesiis, feria quinta, quæ erit post Dominicam in albis, vel alio quod. ordinariis placuerit commodiori tempore convocari mandavit. Suffraganeos autem, abbates & alios prælatos non exemptos, qui invitati ad provinciale concilium, legitima non subsistente causa, per se vel per alium quando necessitas suaderet, venire neglexerint per sex menses ab officii sui executione suspensos esse declaravit; quo ad exemptos autem servari voluit constitutionem Lateranensis synodi in sessione decima. Plebanos vero, priores, rectores, aut alios quomodocumque animarum curam habentes, qui ad diœcesanam synodum non venerint, eo ipso unius floreni multam ipsius synodi expensis adiiciendam incurrere voluit.

C A P. II.

Ex se patet.

A Synodo diœcesana nullum nisi licentiatum, & soluto prius cathedratico, recedere posse voluit, aliter recedentem in solidis quadraginta condemnavit.

C A P. III.

Ordo qui in synodis observandus est.

In conciliis ac synodis habendis hunc mandavit observari ordinem, ut ante diem concilio vel synodo dictum omnibus cathedralium & collegiatarum ecclesiarum capitulis, necnon & religiosorum virorum & monialium collegiis, singulisq. prioribus, plebanis, rectoribus, & aliis quibuscumque devotis & religiosis viris injungatur, ut publica & privata Deum omnipotentem oratione pulsent, ut spiritum suum de coelis emittere dignetur, qui mentes & corda patrum in synodis adunatorum illuminet. Die autem, qua synodus inchoari debet, prius rogationes a clero habeantur circum ecclesiam. Deinde incipiatur missa Spiritus sancti, & inter missarum solemnia per prælatum vel alium cui ipse demandaverit ad clerum habeatur oratio. Finita autem missa, si per tempus licuerit, legantur alta voce constitutiones; in sequentibus postea diebus tractentur causæ, puniantur rei, fiant ordinationes, & alia quæ secundum Deum expedire videbuntur.

C A P. IV.

Contra suscitantes rixas in synodo.

Excitantes in conciliis rixas aut tumultus, eo ipso in ducatis tribus condemnatos esse voluit.

ANNO CHRISTI 1517.

A

CAP. V.

Tempora visitandi, & quando quis in visitando dicatur negligens.

De prælatis autem in visitando negligentibus ita statuit: ut tertio quoque anno saltem parochias suas visitare teneantur prælati; alias prælatus, qui triennio diœcesis suæ visitationem omiserit, negligentem reputari, & ejus statim negligentiam per eum ad quem de jure spectat absque alia monitione suppleri posse, incurrereq; omnia negligentis præjudicia, diffinivit.

CAP. VI.

Visitator effringat ostia, quando ecclesias ingredi prohibetur.

Ordinarios visitantes ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium ostia valvasque effrigere posse declaravit, quando sibi ecclesiarum aut hospitiorum aditus indebite clauderentur.

CAP. VII.

Associantes prælatum visitantem haberi pro præsentibus & interessentibus.

Item, & voluit ordinarios visitantes unum aut duos ex cathedralis ecclesiæ canonicos ducere per civitatem & diœcesim, coram quibus omnia visitationis acta & gesta scribantur, & fiant. Archiepiscopum autem, si per se visitaverit, tres aut quatuor si videbitur; si per Vicarium unum aut duos ex canonicis ecclesiæ Florentinæ; Capellanos autem quot voluerit, dummodo non excedat numerum a canonibus taxatum, ducere posse statuit. Et ne officium suum cuiquam damnosum sit, omnes canonicos, capellanos, archiepisc. episcopum aut vicarios in visitando comitantes haberi pro præsentibus & interessentibus divinis in ecclesiis suis cum plena omnium quotidian. distributionum, strenuarum, & quorumcumque extraordinariorum lucrorum perceptione, voluit.

CAP. VIII.

Onera expensarum inter visitatos partienda esse.

Item, ne subditi visitatione nimis graventur, utque partitum onus levius feratur, voluit omnes ecclesias visitatas, apud quas non hospitabitur visitator, conferre in sumptus ab ecclesia in hospitando visitatorem factos pro modo facultatum ipsius ecclesiæ conferentis, quas expensas visitantis arbitrio taxari placuit.

CAP. IX.

Probibet a visitatis quicquam ultra expensas accipi.

Sacrorum quoque canonum vestigiis inhærendo, sub poena maledictionis æternæ præcepit omnibus visitatoribus, ne ultra legitimam procurationem, idest victualia quicquam a visitatis exigant, & iis quoque non sint morosi; sed ea quæ sibi apponentur cum gratiarum actione suscipiant, nec plus apud visitatos, quam necesse sit, immorentur; omnia quam celerrime possunt expediant; & si casus altiorem indaginem B requirens emerserit, notarius illud adnotet, postea in civitate terminetur. Cavendum quoque monuit, ne visitator venationibus aut aucupiis intenderet.

Posse tamen visitatorem reos punire, multas justas indicere, & ex illis notario & equorum vectionibus satisfacere voluit.

CAP. X.

Prælatus in visitando ducat notarium qui omnia conscribat.

Visitatorem ordinavit secum ducere notarium, qui ea quæ visitando geruntur, scribat, ecclesiarum qualitates necessitatesque adnotet, cui, ut præmissum est, ex C infligendis multis salarium visitator exhibebit. Librum autem quo visitationis acta conscribuntur in archivio publico ad perpetuam rei memoriam permanere voluit.

RUBRICA.

De Deo glorioso ejusque sanctis verbo & opere honorandis.

CAP. I.

D *Acceptatur constitutio Lateranensis synodi contra blasphematores, ejusque tenor inseritur.*

Quoniam in primis decet homines gloriosum Deum ejusque sanctos præcipua religione venerari; eumq. laudando quotidie magnificare & glorificare, sancta hæc Florentina synodus in Spiritu sancto congregata animadvertens, scelerata quorundam ora, in ipsum coeli & terræ creatorem, necnon unigenitum ejus filium, Dominum nostrum E Jesum Christum, almamque ejus genitricem, sanctosque alios ita passim aperiri, ut plerique volentes sibi fortis atque animosi nomen in populo vendicare, non prius id se assequi posse arbitrentur, quam si nutrita barba ad omne verbum Deo Christo, ejusque matri, aut sanctis maledicere, inq. eos verba contumeliis plena effundere didicerint. Ut eorundem sceleratorum ora occluderet, divinamque a tanta majestatem injuria liberaret, acceptavit, & in tota provincia publicari, publicatamque observari mandavit constitutionem in Lateranensi concilio nuper editam per

per sanctissimum in Christo patrem D. N. Leonem X. Pont. Max. Cujus quidem constitutionis tenor est.

„ Ad abolendam execrabilem blasphemiam, quæ in maximum divini nominis & sanctorum contemptum supra modum invaluit, statuimus & ordinamus, „ ut quicumque Deo palam seu publice „ maledixerit, contumeliosisque ac obscœnis verbis Dominum nostrum Jesum Christum, vel gloriosam virginem Mariam, „ ejus genitricem, expresse blasphemaverit, si munus publicum jurisdictionemve gesserit, perdat emolumenta trium „ mensium pro prima & secunda vice „ dicti officii, si tertio deliquerit, illo eo „ ipso privatus existat.

„ Si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso quod de delicto hujusmodi fuerit „ convictus, etiam beneficiorum quæcumque habuerit fructibus applicandis, ut „ infra, unius anni mulctetur, & hoc sit „ pro prima vice, qua blasphemus ita „ deliquerit. Pro secunda vero si ita „ deliquerit & convictus, ut præfertur, „ fuerit, si unicum habuerit beneficium „ eo privetur. Si autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. „ Quod si tertio ejus sceleris arguatur & „ convincatur, dignitatibus ac beneficiis „ omnibus quæcumque habuerit eo ipso „ privatus existat: ad eaque ulterius retinenda inhabilis reddatur, eaque libere „ impetrari & conferri possint.

„ Laicus vero blasphemans, si nobilis „ fuerit poena XXV. ducator. mulctetur, & „ pro secunda vice L. Fabricæ Basilicæ „ principis apostolorum de urbe applicandorum, & aliis, ut infra deducitur; pro „ tertia vero nobilitatem perdat. Si vero „ ignobilis ac plebejus fuerit, in carcerem „ detrudatur: quod si ultra duas vices „ publice blasphemans deprehensus fuerit, „ mitra infami per integrum diem ante „ fores ecclesiæ principalis mitratus stare „ cogatur.

„ Si vero pluries in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes damnetur ad judicis deputati arbitrium; in foro autem „ conscientiæ nemo blasphemiæ reus absque „ gravissima poenitentia severi confessoris „ arbitrio injuncta possit absolvi. Qui vero „ sanctos reliquos blasphemaverit, arbitrio judicis rationem personarum habituri, mitius aliquanto puniri volumus.

„ Statuimus etiam ut sæculares judices „ qui contra tales blasphemiæ convictos „ non animadverterint, eosque justis poenis „ minime affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxii, eisdem „ quoque poenis subiiciantur. Qui vero in „ illis inquirendis puniendisque diligentes „ & severi fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant. Quicumque vero blasphemantem audierint eum verbis acriter „ objurgare teneantur, si citra periculum „ suum id fieri posse continget: eundemque deferre vel notificare apud judicem ecclesiasticum seu sæcularem intra „ triduum debeant.

„ Quod si plures dictum blasphemantem „ simul audiverint, singuli eum accusare „ teneantur, nisi forte omnes convenerint ut unus pro cunctis tali fugatur „ officio.

„ Quos omnes, in virtute sanctæ obedientiæ „ hortamur & monemus in Domino, ut pro „ divini nominis honore ac reverentia, in „ suis dominiis ac terris præmissa omnia servari, & exactissime exequi mandent ac „ faciant, uberrimam ab ipso Deo tam boni ac pii operis mercedem habituri, similemque annorum decem indulgentiam ab „ apostolica sede consecuturi cum tertia „ parte mulctæ qua dictus blasphemus plectetur, quotiens tale scelus puniendum „ curaverint. Quam quidem indulgentiam, „ & reliquam tertiam mulctæ partem accusatori, blasphemi nomen deferenti, similiter concedi & assignari volumus. Aliis „ poenis contra hujusmodi blasphemos per „ sacros canones expressis nihilominus in „ suo robore manentibus.

CAP. II.

Reservat ordinariis blasphematorum absolutiones, mandatque præcedentem constitutionem in parochiis publicari.

Utque magis præfatæ constitutionis tenor observetur, reservavit ordinariis absolutionem eorum, qui Deum aut sanctos publice blasphemaverint, mandavitque omnibus prioribus, plebanis, rectoribus, & vicerectoribus ecclesiarum ut ter in anno infra missarum solemnia, festivis diebus, quando populus est frequentior in ecclesia, legant & declarent hanc præfatam salubrem constitutionem sub unius ducati poena.

Item, ut eisdem ordinariis omnes publice blasphemantes denunciare teneantur sub eadem poena.

CAP. III.

Ne cruces aut sanctorum signa in locis immundis ponantur.

Item, quia facto æque ac verbis divinam lædimus majestatem, & quæ in imaginem fiunt, in eum quem imago refert, facta esse dicuntur. Ordinavit ne quisquam ponat cruces aut alicujus sancti signa in locis immundis vel in silicibus aut pavimentis, quæ hominum aut animalium pedibus terantur, poena ducatorum X. auri Domini octo pauperibusque Christi æqualiter applicandorum si laici, alias in pauperum usus si clerici sint, pingere aut sculpere audeat.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. IV.

Ponitur poena eorum qui eucharistiam, Dei, aut sanctor. imagines percusserint.

Item, & omnes, qui diabolico furore accensi crucifixi aut almæ virginis imaginem percusserint, aliave injuria affecerint in ducatis centum; quarta Dominis octo, quarta accusatori, quarta judici exequenti, quarta pauperibus Christi ex parte applicandis condemnavit, si laici sint & nobiles; si ignobiles triennio mitra dehonestatos vinculis coerceri mandavit. Si clerici sint, beneficiis, si qua habent, privari, ab ordinum executione suspendi; & si beneficiis careant, ad ordinarii arbitrium multari, suspendi, & in vinculis detrudi voluit.

Quod si sanctissimum eucharistiæ sacramentum simili affecerint injuria, illos excommunicatos iisdemque & majoribus, si judici videbitur, obnoxios poenis voluit,

CAP. V.

Excommunicat, beneficiis & bonis privat, aliisq. gravioribus poenis afficit apostatantes a fide.

Eos autem qui diaboli aut alterius humanæ creaturæ, aut propriæ temeritatis impulsu (ut de nonnullis maleficis & mulieribus & viris auditum est) crucifixum aut hostiam pedibus, a Christi fide apostatando, calcaverint, consputerint, aut aliter Christum abnegando injuria affecerint, excommunicatos omnibusque officiis & beneficiis ecclesiasticis ac sæcularibus, nec non bonis, juribus & actionibus quomodocumque competentibus eo ipso privatos, infames, intestabilesque esse pernunciavit, inhabilesque ad officia ac beneficia ecclesiastica usque ad quartam generationem; ita tamen, ut si laici sint, eorum bona sæculari fisco adjiciantur, eosdem quoque, nisi cito resipuerint, sæculari tradendos curiæ judicavit.

CAP. VI.

Contra sortilegos, maleficos, maliardas, & divinatores, contraq. eis auxilium, consilium, aut favorem dantes meritis insurgit poenis.

Ad hæc venerabilis quidam exurgens dixit: quantum studii ac diligentiæ impenderint primi illi patres in conventibus synodisque suis in eliminando penitusque extirpando a Christi religione magos, ariolos, incantatores, augures, aruspices, sortilegos, maleficos, elementorum adoratores, observatores, cæterasque a zabulo inventas superstitiones, artesque infandas, qui Toletani, Laudicensis, Carthaginensis, Aquirensis, conciliorum, aliorumque sanctorum instituta & ordinationes patrum legerit, facile inveniet. At nunc ista nullo prohibente ita passim exercentur; ita diabolicum hoc, ad Christianæ religionis pernitiem inventum virus serpsit, ut pro furtis reperiendis, proque sanitate habenda, prius sortilegos incantatoresq. quam judices aut medicos consulant, proque puellarum amore conciliando, aut pro sumenda de inimico vindicta, ita maleficis artibus alligantur, ut Christum sanctamque ejus fidem abnegare, expressis aut tacitis saltem foederibus dæmones adorare fas, piumque existiment. Quocirca operæ precium facturas esse arbitros P. V. si statutis ordinationibusque suis ab omnibus provinciæ populis eliminare contenderint.

Universis placuit sermo.

Propterea detestabilem & sacrilegam hanc corruptelam de Sanctorum patrum sententia a Florentinæ provinciæ limitibus avertere desiderans iste sacer conventus, monuit omnes sortilegos, incantatores, magos, maleficos, augures, ariolos, quodcunque illicitum divinationis genus exercentes, stellarum aut elementorum quoruncumque adoratores, & ab eis auxilium, quomodolibet requirentes, ut infra XV. dies, quos peremptorie assignavit, illaudabile hoc & nefarium exercitii genus dereliquisse debeant. Alias, si quis postea in tota hac Florentina provincia convictus fuerit sortilegam aut magicam artem pro reperiendis furtis, aut pro quavis re exercuisse, vel maleficia seu malias fecisse, aut incantationibus, quæ cum dæmonum invocatione fiunt, operam dedisse, aut lunam, stellas, elementa, dæmonesque aut aliam creaturam contra sanctorum decreta patrum adorasse, aut hujusmodi magis, sortilegis, maleficis, incantatoribus, pro consilio, auxilioque habendo participasse, si raro & non antea convictus, siquidem clericus est, beneficiis si qua habet privari; alias in ducatis L, multari, aut triennio vinculis arceri; si laicus & nobilis in ducatis L. Dominis octo pro tertia, accusatori pro tertia, pro reliquo Christi pauperibus applicandis condemnari; si ignobilis mitra dehonestatum e provincia expelli statuit & ordinavit.

Et si semel de prædictis cum expressa dæmonum invocatione convictum, iterum relabi contigerit, velut incorrigibilem & apostatam sæculari tradendum curiæ, ut debitis suppliciis afficiatur, judicavit.

Item, & ipsas maleficas, quæ maleficiis suis alicui mortem aut membri debilitationem aut jugem & non sanabilem ægritudinem attulerunt, aut pueros fascinaverunt, etiam si alias convictæ non fuerint, dummodo artem illam diabolicam per annum exercuerint, sæculari tradendas curiæ pronunciavit cum primum semel convictæ sunt.

CAP. VII.

Contra clericos qui sacramenta maleficis impartiunt.

Clericum quoque qui eucharistiam aut alia sacramenta maleficis dederit, vel eis imagines aut scripta benedixerit, baptizaveritve, beneficiis privari, & amplius in ducatis quinquaginta condemnari voluit.

RU-

RUBRICA

De festorum dierum observatione.

CAP. I.

Punit ruralia exercentes festivis diebus, excepto necessitatis casu.

Non potuit sancta synodus, pro divinæ majestatis, sanctorumque ejus honore sollicita, non damnare execrabilem corruptelam nonnullorum, qui festivis diebus passim mechanicas exercent artes, & negociantur, non sine magno catholicæ religionis opprobrio. Quocirca rusticos omnes & quoscumq. alios qui festivis diebus araverint, seminaverint, ligonizaverint, agrosve aliter foderint, boves junxerint vehendi gratia, granum, vinum, oleum, ligna, mercesque alias asportaverint, in ducatis duobus; quarta accusatori, quarta judici exequenti, quarta Dominis octo (si laici sint) reliqua Christi pauperibus applicandis. Declaravit tamen bello aut aliis imminentibus periculis ex parochiani sui consilio (si ad it) eosdem posse frumenta cæterosque fructus colligere, ad tuta loca vehere hæc & alia etiam supellectilia, cum necessitas legi minime subdatur.

CAP. II.

Puniuntur quoque artifices, & alii vendentes festivis diebus aliud quam esculenta & poculenta.

Simili quoque pœna artifices feriri voluit, qui Deo ac sanctorum festa inhonoraverint. Item, & eos qui ex insolita corruptela cartas, gladios, vasa, & plerumque res furti vitio subjectas eisdem festivis diebus vendere non erubescunt. Vendentes tamen esculenta ob pauperum utilitatem istis pœnis subiicere noluit, dummodo prius missam audiant, ut ex præcepto tenentur.

CAP. III.

Compescitur insolentia ciurmatorum ne canant aut vendant dum divina celebrantur.

Circulatorum quoque, præstigiatorum, pharmacopolarum, & aliorum quos communi nomine ciurmatores vocamus, pernitiosa garrulitas eo usque processit, ut dum divina in ecclesiis celebrantur, ipsi publice in plateis cantent, ita ut populus, nugarum avidissimus, ipsis canentibus a divinorum auditione retrahatur. Quare vetuit sancta synodus hujusmodi homines, dum divina in ecclesiis celebrantur, cantare, vendere, aut quidquam aliud, quo populum detineant, facere, pœna unius ducati, Christi pauperibus & accusatori pro parte applicandi.

CAP. IV.

Prohibet saltationes, sonos, & lusus, dum divina celebrantur.

In comitatu quidam festivo tempore ad ecclesias accedentes, dum divina celebrantur, saltant, ludunt, sonant, ita ut & divina strepitu conturbent, aliosque ab ipsorum auditione avertant. Quæ ne deinceps fieri contingant, vetuit omnes, dum missarum solemnia celebrantur, saltare, sonare, aut canere, nisi id fieret in ecclesia pro Sacramento honorando; & contrafacientes in libris tribus, ex parte accusatori, parte judici exequenti applicandis, condemnavit. Post Missarum autem solemnia non vetuit ipsos pro more saltare, sonare, aut canere, modo id non fiat in ecclesia aut locis sacris, vel quando vesperæ celebrantur prope ecclesiam trecentis passibus, aliter enim vesperarum officia perturbarent.

CAP. V.

Prohibet eos qui ludicris & obscoenis rebus, divinæ scripturæ testimoniis abutuntur.

Non minorem Deo ejusque orthodoxæ religioni contumeliam affert perdita nonnullorum audacia, qui ex sacramentis rebusque fidei, jocorum ac risus argumenta quærunt. Nonnulli enim turpes de amore sermones in commessationibus tripudiisque habent, invocando, divinæ legis testimonia adducendo, alia que signa faciendo, more eorum, qui in ecclesiis verbum Dei populo enunciant. Quidam vero de lupo capra missam se dicere pollicentur; alius plenis buccis credo Margutti publice intonat; alius pœnitentiæ sacramentum deridens publice confitetur, delictaque pro auditorum risu excitando maxima commemorat cum sanctorum nominum abusione. Quo circa sancta synodus, de Christianæ religionis honore sollicita, omnes homines, qui in futurum talia dixerint, aut aliter quomodocumque jocosis ridiculisque rebus, sacrorum aut divinæ legis nomina miscuerint, seu talia dictaverint, scripserint, impresserint, aut dictata, aut impressa vendiderint, quotiens id fecerint, in ducatis quinque condemnavit; quorum quartam accusatori, quartam judici exequenti, reliquum pauperibus Christi applicari voluit. Et si clericus id fecisse convincetur, gravior illum (ut judici videbitur) pœna expectet.

CAP. VI.

Per se patet.

Item, mandavit omnibus celebrantibus in comitatu, ut crebro moneant parochianos suos sub excommunicationis pœna ne arma deferant in ecclesia, aut ea deponant juxta valvas ecclesiæ; experimento namque compertum est, ob armorum vicinorum commoditatem homicidia & cædes in ecclesia fuisse perpetrata.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

C A P. VII.

Ne celebretur in locis fraternitatum: dum in principali ecclesia celebratur.

Abusus quoque inolevit maximus apud istas laicorum fraternitates, ut illis festivis diebus convenientes, relictis principalioribus ecclesiis, ea hora, qua in illis missæ cantantur, ipsi & suas aperiant sinagogas, cantentq. sua populo officia, itaut ecclesiæ populi multitudo subtrahatur. Cui volens morbo occurrere sancta synodus, præcepit omnibus hujusmodi fraternitatum gubernatoribus, sindicis & capellanis, ne, dum principalis missa in ecclesia, in cujus parochia vel ambitu est dictarum fraternitatum oratorium, legitur, aut cantatur, ipsi audeant missam aut aliquod aliud officium cantare, aut cantari vel aliter celebrari facere. Contrafacientes autem duobus ducatis multari voluit; & si non destiterint, excommunicari.

RUBRICA

De celebratione missarum anniversariorum, deque sacramentis honorandis.

C A P. I.

Et non celebretur in locis ubi dormitur vel aliter immundis, etiam quando altare portatile est ex privilegio concessum.

Quam munda quamque honesta debeant esse loca ubi divina celebrantur, & præcipue ubi gloriosissimum illud eucharistiæ sacramentum conficitur, divina & canonica edocent instituta. Scriptum est enim: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco*; nunc autem in Florentina provincia invaluit corruptela, ut in domibus prophanis, in cameris ubi dormitur, matrimonialia exercentur, luditur, aliaq. corporis necessaria peraguntur, passim celebretur.

Proinde sancta synodus, volens a tanta sacramentum irreverentia vendicare, præcepit omnibus sacerdotibus ne ulterius celebrent missas in locis non Deo sacratis, nisi ex speciali sedis apostolicæ vel ordinariorum indulto sit aliquibus concessum altare portatile, & tunc; quoniam hujusmodi concessiones hac adjecta conditione dantur, ut celebretur in locis congruis & honestis, declaravit loca congrua esse oratoria privata vel loca in domibus munda, ubi non dormiatur, nec aliud exerceatur, propter quod locus sit minus decens, ubi tantum sacramentum conficiatur. Celebrantes autem contra præfatæ constitutionis tenorem uno ducato condemnavit, partem accusatori, partem Christi pauperibus applicando.

C A P. II.

Ut missa devote celebretur, & prius revideatur.

Item, ad tollendum abusum nonnullorum clericorum, qui tanta indevotione missas celebrant, ut accedentes ad altare joculatoris potius speciem præferre videantur, missamque ita ex abrupto & inpræmeditati auspicentur, ut tum irreverentia, tum erroribus, quos improvise legendo committunt, populo divina mysteria contemptibilia reddant, sintque magno devotis mentibus scandalo; præcepit omnibus sacerdotibus in virtute sanctæ obedientiæ, ut celebraturi, missam private legant, suisque adnotent signis, priusquam ad altare accedant. Deinde ad altare accedentes non prius confessionem incipiant, quam ante illud genua devote flexerint; postea vero ea qua decet reverentia a principio usque ad finem sacra mysteria peragant. Ad quæ omnia ut facilius invitentur, omnibus missam, ut præmittitur, antequam ad altare accedant legentibus, & cum præmissa reverentia celebrantibus XL. dierum remissionem de injunctis poenitentiis concessit; contrafacientesque ordinariorum arbitrio puniri voluit.

C A P. III.

De se patet.

Item, clericum qui bis in die celebraverit, exceptis casibus a jure permissis, in ducatis quinque ordinariorum fisco applicandis condemnavit.

C A P. IV.

Contra celebrantes missas votivas, aut mortuorum festivis diebus.

Clericos, qui avaritiæ & cupiditatis vitio laborantes Dominicis, & aliis festivis diebus populos currenti missa fraudantes mortuorum anniversaria celebrant, ducatis duobus quoties id fecerint condemnavit.

C A P. V.

Quibus temporibus non liceat ad alienas ecclesias accedere pro anniversariis mortuorum celebrandis.

Ad anniversaria quoque seu mortuorum officia in alienis ecclesiis celebranda vetuit synodus rurales ecclesiarum rectores accedere a Dominica de passione usque ad octavam resurrectionis. Voluit enim sacris hisce diebus rectores ovium suarum curæ intendere; propterea moneant parochianos suos, ut anniversaria sua celebrari faciant in sacrati jejunii principio. Contrarium facientes uno ducato multari voluit, nisi in ecclesia sua relinquerent, qui injunctum sibi onus complerent.

CAP.

C A P. VI.

Non licere diebus festivis proprias ecclesias deserere nisi certis casibus.

Inolitam consuetudinem ut sacerdotes proprias parochias deserentes festivis diebus ad alias sese ecclesias, ut earum festa honorent, celebrandi causa conferant, utpote animabus perniciosam tollere intendens hæc sancta synodus, præcepit omnibus ecclesiarum rectoribus & vice rectoribus, ne Dominicis aut aliis festivis diebus ecclesias sibi commissas sine missa relinquant hoc vel alio prætextu, nisi accesserint ad plebem vel aliquam ecclesiam de plebatu non distantem ultra unum miliare & non habentem flumen in medio; ita ut verisimiliter populus suus possit ad ecclesiam honoratam vel aliam vicinam accedere, inibique audire missam; contrarium facientes in libris quinque condemnavit, quarum partem accusatori, partem judici exequenti adiici voluit.

C A P. VII.

Multantur qui eucharistiam aut alia sacramenta indecenter tenuerint.

Ut juxta sacrorum canonum dispositionem sanctissimum Eucharistiæ sacramentum debita, vel ea saltem qua possunt reverentia custodiant, sacerdotes qui Eucharistiam in loco aut vase indecenti & immundo tenuerint, aut sine lumine & sine clausura in ecclesia, & extra ecclesiam sine lumine & tintinnabulo, quando acciderit illud deferri ad ægrotos, in libris X. accusatori & judici exequenti æqualiter applicandis condemnavit.

Eadem quoque pœna feriri voluit tenentes aquam baptismatis in loco indecenti & sine clausura. Item & tenentes oleum sanctum, Crisma & sanctorum reliquias in locis apertis & non decentibus. Constat enim multoties a maleficis dirisque hominibus illa fuisse ob sacerdotum negligentiam subtracta.

C A P. VIII.

Contra illos, qui celebrant in vasis ligneis fractis, aut sordidis; item & super lapidibus fractis aut corporalibus immundis.

Multi sacerdotes, præcipue rurales, celebrando aliquoties utuntur calicibus fractis, aut rubigine ita consumptis & sordidis, ut præter nauseam, quam celebranti movere possunt, aliquas sacramenti reliquias semper retineant. Quare sancta synodus periculosam istorum cupiens emendare negligentiam, sacerdotes calicibus ruptis, rubigine notatis, sordidis, ligneisve celebrantes, quoties id fecerint in lib. X. condemnavit. Et si calicis fractura sit notabilis, ita ut de facili sacramentum spargi possit in ducatis quinque.

Simili quoque ducti negligentia multi celebrant super altaribus, quorum lapides amoto, aut fracto consecrationis sigillo execrati sunt. Ideo super iis execratis lapidibus celebrantes in ducatis tribus condemnavit, eos quoque qui corporalibus aut purificatoriis immundis aut sine debito tobalearum numero celebraverint in libris quinque.

C A P. IX.

Celebrans ex indulto in aliena parrochia a quibus abstinere debeat.

Item vetuit omnes celebrantes in oratoriis privatis aut publicis infra limites parochiæ alterius pulsare campanas pro populo adunando, enunciare festa, colligere oblationes, vendere candelas, sacramenta conferre, aut quicquam aliud facere in parochialis ecclesiæ præjudicium, nisi speciali aliquo jure muniantur, secusque facientes in lib. quinque condemnavit, & ad restitutionem emolumenti inde percepti rectori parochiæ faciendam.

C A P. X.

Omnes oblationes irregulariter pertinere ad principalem ecclesiæ rectorem.

Item ad tollendam scandali & rixæ materiam, statuit & ordinavit præfata synodus omnes oblationes consistentes in cera laborata vel non laborata, frumento, bladiis, pane, vino, oleo, & caseo, pannis lineis, laneis, vel aliis quibuscumque rebus, quæ quoquomodo fierent in qualibet parte ecclesiæ & cimiterii, aut eius pertinentiarum spectare & pertinere ad ecclesiam & Rectorem ejus, nisi privilegio aut alio speciali jure alteri competere dignoscatur.

R U B R I C A.

De ecclesiis reparandis deque eorum operariis & fraternitatibus apud eas consistentibus.

C A P. I.

Decernitur tertiam partem reddituum ecclesiarum esse hypothecatam pro reparatione, & aliis ecclesiarum necessitatibus, & excipit nonnullos casus.

Quoniam divini cultus honor maxime conservatur in templis, oratoriis, aliisque sacrificio & orationibus deputatis locis, statuit & ordinavit sancta synodus tertiam partem reddituum ecclesiarum esse hypothecatam pro reparatione atque instauratione earum. Item quod pro ornamentis, calicibus, libris, atque aliis ad divinum cultum spectantibus, quando aliquo eorum indigent, posseque hujusmodi fructus per ordinarios auctoritate propria capi & converti

ANNO CHRISTI 1517.

verti in reparationem aut ornatus, & alias præfatas necessitates, quando rector beneficii monitus per annum fuit negligens in dicta reparatione facienda aut in præfatis necessitatibus occurrendo. Quod ita sane intelligi voluit, quando duæ partes redditiuum, quæ supersunt, sunt sufficientes ad substentandum rectorem vel alium qui loco ejus ecclesiæ deserviat. Vivere enim imprimis debent qui altari serviunt de ecclesiæ redditibus; & si nihil ultra superest, parochiani vel patroni ecclesiæ onus hoc subire cogantur per ordinarium. Eo quoque casu, quo quis per plures annos ecclesiæ ruinosæ redditus percepisset, si ecclesia ultra victum deservientis abundat, nec potest tertia redditiuum parte reparari, ordinarius possit dimidiam fructuum in ecclesiæ reparationem convertere.

De ecclesiis tantum, quæ in plerisque provinciæ locis operarios habent, qui in ecclesia fabricæ curam gerunt, intelligi noluit præsentem constitutionem, si operæ redditus ad hoc sufficiunt.

C A P. II.

Ut operarii ecclesiarum idonee caveant in manibus ordinariorum, utque juxta modum hic traditum rationes reddant.

Et ut isti operarii laici sint diligentiores & sollicitiores ad exponendos redditus ad hujusmodi reparationem destinatos, statuit,

Quod operarii ecclesiarum vel aliorum piorum locorum totius provinciæ Florentinæ, infra X. dies a die quo electi erunt, vel alio modo creati in operarios, debeant in manibus ordinarii sui idoneam præstare cautionem de ratione reddenda in fine cujuslibet anni, qua infra dictum tempus cautione non præstita ipso jure sint, & esse intelligantur eo officio privati, aliiq. similiter qui cautionem præstent eligantur. Quorum operariorum rationis redditio in fine cujuslibet anni fieri debeat in præsentia rectoris ecclesiæ vel ejus viceregentis infra mensem a die finiti officii, & si aliquid residui in eorum manibus vel in posse debitorum quod exactum non esset, remaneret, possint, & debeant per locorum ordinarios, etiam ad instantiam rectoris ecclesiæ vel vicegerentis, præfatorum vel operariorum novorum infra unum alium mensem a die finiti mensis præfati ad exponendum & expendendum præfatam quantitatem in reparationem ecclesiæ vel in ornamenta, & alias ejus necessitates, prout videbitur & placebit præfatis dominis operariis; alias dicto termino duorum mensium elapso voluit dicta synodus per rectores & vicegerentes præfatos posse cogi dictos operarios & debitores ad reddendum rationem administrationis temporis sui, & ad dandum & tradendum eisdem rectoribus & vicerectoribus omnia residua penes eosdem operarios & debitores remanentia. Qui similiter rectores & vicerectores teneantur expendere præfata residua infra tres menses in necessitatibus dictæ ecclesiæ, requisito tamen operariorum præfatorum consilio, & expendendo in illis necessitatibus in quibus operarii expendere tenebantur. Quam quidem constitutionem sancta synodus declaravit habere locum in omnibus operis ruralibus, ubi tales excessus maxime frequentantur.

C A P. III.

Extendit præcedentem constitutionem ad administrantes bona societatum.

Idem quoque statuit observari quoad cautionem præstandam ab omnibus capitaneis, gubernatoribus, camerariis, & aliis quibuscunque administrantibus bona societatum sive fraternitatum habentium bona propria vel redditus speciales, & subjectarum ordinariorum juirsditioni, ut & ipsi intra dictum tempus idoneam cautionem de recte administrando præstare debeant in manibus ordinariorum sub poenis ante dictis, & ea quæ exponere tenerentur in reparationem vel necessitatem ecclesiæ similiter consignasse debeant rectoribus ecclesiarum, quando essent negligentes in ea expendendo, ut de operariis dictum est.

RUBRICA

De poenitentiis, & remissionibus, & quæstoribus.

C A P. I.

Non esse admittendos aliquos ad confessiones audiendas sine ordinariorum licentia.

Dixit venerabilis. N. P. R. Poenitentiæ sacramentum (ut probe nostis omnes) est secunda naufragii tabula in populo Christiano, illudque quo reges & principes, ne dum populi sacerdotum judicio colla submittere non dedignantur, divini profecto juris inventum. Sed quid dicam? tales hodie poenitentiæ judices aliquando eliguntur, viri indocti, cupidi, prius confitentium crumenas quam conscientias examinantes, sine charitate, sine zelo, ut nisi per P. V. celeri remedio succurratur, tam salubre, tamque necessarium sacramentum a plerisque contemptum iri videbimus. Video immo plerosque sine poenitentia & sine communione mensium & annorum spatia degere. Quosdam autem ut confiteantur, extremum sacri jejunii expectare, tumque eodem contextu & errata confiteri & communionem accipere, nulla præmissa aut operis aut lachrimarum (ut sancti canones expetunt) satisfactione. Quosdam vero a non suis sacerdotibus ligari aut absolvi procurare. Quare P. R. statutis ordinationibusque vestris tantæ canonum transgressioni occurrite.

Responderunt universi placere ut isti abusus tollerentur, & ideo sancta synodus statuit ut nullus de cætero admittatur ad confessiones audiendas in tota provincia Florentina, nisi de licentia ordinarii sui. Quibus ordinariis sub æternæ maledictionis interminatione præcepit, ut sint diligentes in co-

ANNO CHRISTI 1517.

cognoscenda ejus, qui confessionibus audiendis deputatur, sufficientia; aliter autem sine præfatorum ordinariorum licentia assumentes, atque assumptos excommunicationis sententiam incurrere declaravit.

C A P. II.

Ut confessores, qui poenitentiales canones ignoraverint, reprobentur.

Item, animadvertens sancta synodus quod licet hodie omnes poenitentiæ sint arbitrariæ, ita ut in dandis illis non oporteat sacerdotem sequi illorum antiquorum canonum rigorem; tamen sacerdos est judex & arbiter, unde debet illis canonibus, si non in quantitate, saltem in qualitate poenæ adhærere quantum potest. Quo circa præcepit omnibus audiendarum confessionum curam habentibus in virtute sanctæ obedientiæ, ut edifcant canones poenitentiales, de quibus habetur mentio apud Doctores in summis suis, ut sciant illos postea sapienter & discrete moderari secundum circumstantias peccati, & contritionis quantitatem; alias eorundem canonum notitiam non habentes, ut insufficientes reprobare voluit. Mandavit igitur omnibus confessionum auditoribus, ut aliquam summam apud se habeant vulgarem vel Latinam, cui studeant sub poena ordinarii arbitrio moderanda.

C A P. II.

Ex se patet.

Confessores quoq. qui confessa sibi peccata signo aut verbo prodiderint, qui cum ea cujus confessionem audiunt quicquam inhoneste turpiterve egerint, aut eam ad lascivia & inhonesta perpetranda suaserint, beneficiis officiisque eo ipso suspensos, privatos perpetuisque addictos vinculis declaravit.

C A P. IV.

Laicos & clericos a propriis parochianis absolvendos esse.

Damnavit quoque synodus corruptelam nonnullorum clericorum & religiosorum, qui sibi confessores pro arbitrio eligunt. Declaravit enim eos parochiano suo subesse, & ab eo ligari ac absolvi debere, sicut & cæteri parochiani.

Eos autem presbyteros qui ausu temerario parochianos alienos sine licentia parochiani proprii absolvere præsumpserint in libris decem condemnavit.

C A P. V.

Monitio habenda per rectores ecclesiarum.

Monuit sacerdotes ut sint diligentes in exhortando populos ad poenitentiam & eucharistiæ sacramentum, reducendo ad memoriam dispositionem c. *omnis utriusque*

A *sexus*. Item, in admonendo parochianos, ut confiteantur ante hebdomadam sanctam, protestando & comminando fore ut post Dominicam in palmis non audiantur.

C A P. VI.

Contra eos qui semel in paschate pœnitentiam communionemque non acceperint.

Item, statuit ut eum qui semel in anno in paschate poenitentiam, communionemque non acceperit, ter moneat sacerdos post pascha, & si non resipuerit B privet eum ingressu ecclesiæ; si tamen sacerdoti videbitur subesse justa non communicandi causa poterit tempus illud aliquantulum prorogare juxta discretionis suæ motivum. Eum tamen qui biennio a confessione & communione monitus abstinuerit infamem ecclesiæque ingressu privatum esse declaravit. Et si triennio id fecerit contra eum acriori poena procedetur, ut ordinariorum discretioni consentaneum esse videbitur.

C A P. VII.

C *Quotiens oporteat clericos, pœnitentiam communionemque accipere, pœnaque in præmissis negligentium.*

Clericos celebrantes monuit ut singula saltem hebdomada confiteantur; non celebrantes quater ad minus in anno temporibus a canone designatis & Eucharistiam sumant. Clericum celebrantem qui per sex menses confiteri distulerit, non celebrantem qui per annum, beneficiorum redditibus per annum; & si biennio a tam salubri sacramento abstinuerit, beneficiis ipsis privari voluit.

C A P. VIII.

D *Contra quæstores abutentes literis apostolicis, & eas aliter quam sonent vulgarizantes aut vulgarizatas imprimentes.*

Nonnulli a sede apostolica literas impetrant indulgentiarum, ut illis exquirant pecunias vel pro redimendis captivis, vel pro alio quocunque. Deinde gratiæ suæ tenorem materno sermone imprimi facientes plus in impresso habent, quam sit in bullæ suæ originali, ut populos decipiant. Quandoque etiam aliter sibi datæ potestatis terminos, cum in absolvendo, tum in dispensando egrediuntur.

E Quæ ne ulterius fiant, sancta synodus mandavit omnibus ecclesiarum rectoribus, ut hujusmodi impressas copias nullatenus acceptare aut publicare debeant sub pœna x. ducat. nisi ab ordinario subscriptæ & signatæ fuerint, etiamsi alias ab ipso ordinario generalem querendi licentiam habuissent. Ipsos autem quæstores talia impressa, in quibus plus sit quam in originali ostendentes, aut circumferentes, ut

ANNO CHRISTI 1517.

ut alios apoſtolicarum literarum falſarios puniri voluit.

Impreſſores autem qui talium literarum vulgarizationes, copias, & exemplaria ſine ordinariorum ſubſcriptione impreſſerint, poenis, quibus alii impreſſores non ſubſcripta ab ordinariis imprimentes plectuntur, ſubjacere voluit, & alias falſi crimen incurrere, ſi, ut præmiſſum eſt, aliud quam originale habeat continuerint.

RUBRICA.

De ſponſalib. & matrimoniis.

CAP. I.

Che forma ſi abbia a ſervare nel contraere li ſponſali de futuro o de præſenti.

Ad hæc exurgens quidam dixit: viri fratres, poſtquam de ſacramentis honorandis multa & quidem ſancte terminaſtis, hortor P. V. ut de matrimoniis aliqua ordinent & declarent, materno (ſi libet) ſermone, ut omnibus patere poſſint. Placuit univerſis hic ſermo, & quæ ſequuntur ordinationes fecit, communi omnium voto comprobatas, maternoque, ut omnes intelligant, ſermone dictatas.

Conſiderando queſto ſanto ſinodo di quanta importanza ſia el vinculo matrimoniale, & quanto cautamente biſogni li Judici verſare nelli judicii di quello; attenta la difficultà, che qualche volta reſulta alli prefati in cognoſcere ſe il vinculo è de præſenti, o de futuro per eſſere ſtata celebrata la coſa tra huomini ignoranti, & che non intendono la forza delle parole da lor prolate, & che molte volte credendo obbligarſi de futuro, dicono parole de præſenti, del che poi ne reſultano effetti cattivi & maligni, come inſegna la eſperienza, di tutte le coſe maeſtra, ha fatta la preſente coſtitutione.

Che per lo advenire in tutte le dioceſi della provincia Florentina neſſuno ardiſca contrahere ſponſalitii ne de futuro, ne de preſenti, ſe prima non chiama el prete ſuo, ò vero un notajo, el quale faccia le parole tra loro in queſta forma. Antonio, prometti tu alla M. qui preſente, che ogni volta che da lei o da ſuoi ſarai richieſto, tu la piglierai per tua moglie; & eſſo riſponda! meſſer sì. Et dipoi il detto prete o notajo, chiami dua teſtimonj come coſtoro hanno contracto ſponſalia de futuro, li quali ſi poſſono diſſolvere di conſetimento delle parti con la auctorita dell'ordinario. Et acciò che queſte coſe ſi habbino ad oſſervare, condanna in dieci ducati li ſpoſi, la madre, & padre, & tutte quelle perſone che ſi intrametteranno in detti ſponſalitii ſenza queſta ſolennità.

A

CAP. II.

Che li ſpoſi non poſſano andare alle ſpoſe oltre due volte ſenza darli lo anello.

Item, perche molti ſpoſi, da poi che per molti tempi ſono praticati inſieme dopo e detti ſponſalitii di futuro, cercono di ſolverſi & liberarſi, eſſendo molte volte tra loro per la diuturna pratica inſieme intervenute coſe occulte, che hanno fatto li ſponſalitii de futuro diventare matrimonio, & comanda alli ſpoſi non debbino andare alle ſpoſe, ne le ſpoſe alli ſpoſi oltre a dua volte, & ſenza dormirli
B in caſa, ſe prima non gli danno l'anello ſpoſandole per verba de præſenti, ſotto pena di ducati dieci ogni volta che contrafaranno.

CAP. III.

Della pubblicatione ſe ha a fare nella parrocchia dopo li ſponſali di futuro inanzi ſi dia l'anello, & del modo di provare li impedimenti ſi opponeranno.

Item, perche ſpeſſo accade che per i-
C gnorantia alcuni ſi congiungono, tra li quali è qualche perpetuo impedimento, el quale fa che tal congiuntione ſia adulterio o inceſto, ordinò che dopo li ſponſalitii de futuro ſi vada al prete della parocchia, & ſi gli dica che lui pubblichi all' altare dua di dominici, come N. figliuolo del tale, & la M. figliuola della tale hanno contracto ſponſalitii per verba de futuro, & intendano paſſare al matrimonio per verba de præſenti; onde pregano che ſe alcuno ſapeſſe impedimento di conſanguinita o di affinita, o di publica honeſta, o di cognatione ſpirituale o legale lo voglino maniſeſtare fra otto giorni. Et ſe qualchuno
D moſtraſſi eſſerli impedimento, el prete gli admoniſca che fra otto giorni compariſchino dinanzi a lordinario ſuo a dimandare la diſſolutione de detti ſponſali; & il che non volendo loro fare, el detto prete ſia tenuto a dinuntiarli incontinenti al prefato ordinario paſſato detto termine ſotto pena di ducati x. doro, a tutti quelli che contrafaranno alla prefata conſtitutione. Comandando anchora a tutti e notarii non debbino rogare alcuna datione di anello o ſponſali de præſenti ſe prima non ſarà fatta la publicatione predetta ſotto pena di
E ducati x.

CAP. IV.

La pena delli contrahenti in grado prohibito.

Coloro che ſcientemente contraheranno ſponſalitii de futuro in grado prohibito, o oſtante alcuno de predetti impedimenti, s'intendano ipſo fatto condennati. xxv. da applicarſi per la metà alli Signori otto del-

ANNO CHRISTI 1517.

della balia della città di Firenze, per l'altra metà alli poveri di Jesu Christo. Et se contraheranno per verba de præsenti non li seguendo copula carnale, s'intendano condennati in ducati L. da applicarsi come di sopra, & se consumeranno el matrimonio s'intendino condennati nella prefata somma, & in oltre privati della dote, se quella che contrahe è maggiore di xxv. anni; & similiter el marito s'intenda privato dogni cosa havessi donato alla donna da applicarsi come di sopra. Restando però facultà al judice di punire tali incestuosi con altre pene al judicio suo concesse.

La medesima pena anchora incorrano, quando non sapessino detto impedimento, se contrahendo non hanno servata la detta constitutione. Salve le altre pene da canoni inflicte a quelli che contrahono e matrimonii clandestini.

C A P. V.

Declaratione di tutti li impedimenti de matrimonii per istrutione delli simplici preti.

Et perche la maggior parte, almancho de contadini, non sanno quello importino forse questi termini de impedimenti, el prete della parrochia ogni volta publicherà detti sponsalitii sia obligato dichiarargli ad uno per uno. El che ad cio piu facilmente si possa fare, el sacro sinodo giudicò essere espediente si inseritsino in la presente constitutione in lingua similmente volgare, ad instruttione de semplici sacerdoti. Delle quali il tenore e questo.

Impedimento di consanguinità perviene da una attinentia di persone per essere loro generate d' un medesimo sangue, o sia per via di maschio, o per via di femmina. Et quegli sono legati insieme di questo vinculo non si possino coniungere in matrimonio fino al quarto grado inclusivamente.

La computatione de quali gradi si fa in questa forma. Pigliando el stipite, cioè quello huomo, o quella donna donde hanno havuto la origine della coniunctione sua; successivamente numerando quelli da chi e disceso el sposo, & poi quegli da chi e descenduta la sposa, & in quanti gradi sarà el più remoto dal stipite, in tanti gradi de consanguinità saranno tra loro. Verbi gratia.

Francesco generò Antonio & Maria. Di Antonio nacque Julio, di julio nacque Gregorio; di Gregorio nacque Helisabet. Et poi piglia el lato di Maria dicendo. Di Maria nacque Agnete; di Agnete nacque Blaxio; di Blaxio nacque Theodoro. El quale Theodoro vorrebbe pigliar per donna Helisabet, e si dubita in che grado siano: piglia el stipite, cioè Francesco, & numera le persone descendendo per la linea di Antonio per fino ad Helisabeth.; tu troverai senza el stipite el quale non si debbe mai computare esserci quattro gradi, cioè Antonio, Julio, Gregorio, Helisabeth. Piglia poi la linea di Maria, & similmente non computando el stipite, tu troverai quattro gradi cioè, Maria, Agnete, Blaxio, Theodoro. Theodoro adunche non puo pigliare Helisa beth perche sono in quarto grado; ma potrebbe ben pigliare una figliuola di Helisabeth, perche quella fa el quinto grado con el stipite. Onde è da notare che sempre si attende el grado del più remoto dal stipite; per tanto con la figliuola di Helisabeth potrebbe contrahere Theodoro, Blaxio, & tutti li suoi ascendenti fino al stipite exclusivamente.

Et nota che si dice exclusivamente quanto al stipite, perche questa regola predicta procede quanto alli collaterali, che doppo el quarto grado si possono congiungere; ma quanto alli ascendenti & descendenti la prohibitione si crede esser perpetua in infinitum, talmente che, come dicono e dottori, se hora vivessi Adam non potrebbe pigliar donna.

Impedimento di affinita nasce quando el maschio & la femina si congiungono insieme carnalmente, o sia per via di matrimonio, o per altro modo non lecito, & questo impedimento non nasce tra le persone, che si conjungono, ma solo tra li consanguinei delle persone copulate & essi copulati, in modo che se Berta & Antonio havessino a fare insieme carnalmente niuno consanguineo di Antonio per infino al quarto grado potrebbe pigliare Berta per moglie. Et similiter niuna consanguinea di Berta fino al quarto grado potrebbe pigliare Antonio per marito. Tamen perche questo impedimento, come è detto, nasce solo tra le persone copulate, & li consanguinei delle parte, el fratello di Berta potra pigliar per moglie la sorella di Antonio, & el fratello potra pigliare la sorella della moglie del fratello.

Lo impedimento di publica honesta e uno impedimento canonico el quale nasce quando uno ha dato la fede per verba di futuro, o de presenti ad una donna di pigliarla per moglie, & dipoi non segue la consumatione del matrimonio, o perche el sposo muore, o perche si refutano, o per ingresso di religione, o perche qualche canonico impedimento li obstava; & questo impedimento fa che niuno consanguineo di Antonio fino al quarto grado non puo piglar per donna quella che fussi stata sposa di esso Antonio. Anchora che quelli sponsali fussino di niuno valore & declarati nulli per la auctorita judiciale. Et cosi econverso Antonio non potra pigliare per donna alcuna consanguinea della sua sposa fino al quarto grado.

Lo impedimento di cognatione spirituale è quello proviene per rispetto del Battesimo, & della Chresma, quando si fanno compari & comare.

Et nasce questo impedimento tra quello e battezato & el levante, & la donna sua prima carnalmente cognita.

Item, tra detto battezato e figliuoli di detto levante, o sieno legittimi & naturali, o naturali solamente; & similiter tra padre & madre del battezato & el levante, in modo che el battezato non potrà pigliare per donna niuna figliuola del levante, ne

ANNO CHRISTI 1517.

ne anche la donna ſua quando moriſſi. Ne el levante potra pigliare per donna la battezata ne la madre ſua.

Item, el padre del baptizato non potra pigliare la donna del levante.

Et queſti medeſimi impedimenti naſcono con la perſona di colui che batteza, o creſma reſpettivamente.

Per queſto ſi dichiara, che tra li figluli del levante, & li fratelli o ſorelle del battezato non naſce alcuno impedimento.

Cognatione legale, è quando alcuno piglia altri per figluoli adottivi. Imperoche el padre non puo contrahere con la figluola adottiva, ne la madre con lo figluolo adottivo, ne anche el figluolo legitimo & naturale con la ſorella adottiva durante la adottione.

CAP. VI.

Che nelle chieſe battiſmale ſi tenga uno libro ove ſi ſcrivino li compari.

Et perche per la moltitudine de compari ſi fanno oggidì, accade ſpeſſe volte non ſi ha notitia di queſti impedimenti, per eſſer morti li compari & le comare, ha ordinato el prefato ſynodo, che in tutte le Chieſe dove ſi batteza ſi habbia a tenere uno libro nel quale ſi ſcriva li nomi di tutti li battezati, & ſimiliter el nome delli compari & delle comare, & el di che ſi battezano, condennando in ducati cinque doro tutti li Rettori, e Capellani, che non haranno detti libri dove ſi batteza.

CAP. VII.

Li matrimonii violenti eſſer nulli, & la pena de gli operatori di tali matrimonii.

Anchora ha dichiarato el prefato Sinodo tutti li matrimonii fatti per forza, o per timore che poteſſi cadere in huomo o donna conſtante, eſſer nulli ipſo jure, & non havere in alcuno modo a impedire l' altro matrimonio fatto con libera volonta: Se gia dopo el timore non fuſſino intervenuti ſegni di ratificatione o approbatione.

Et acciò ch' il matrimonio proceda con quella liberta debbe, ha condennato tutti quelli indurranno alcuno ad contrahere matrimonio per forza ò per timore, o ſiano padre o madre, o parenti, o eſtranei in ducati cinquanta, da applicarſi ſe ſarano laici per una quarta alli Signori otto, per laltra quarta allo accuſatore, per laltra al Judice eſequente, per el reſto alli poveri di Jeſu Chriſto.

Non di manco ſe ſi trovaſſi alcuno haver vitiata, o altrimenti ſvergogniata alcuna fanciulla, & dipoi eſſere ſtato sforzato, o da parenti, o da governatori di detta fanciulla pigliarla per donna, dichiarò el matrimonio doverſi pronunciare nullo, quando fuſſi ſtata violentia eſpreſſa, o timore della morte, o debilitatione de membri, o perditione di tutti o della maggior parte delli beni; ma non di manco volſe che li parenti o governatori che feciono tal forza, o violenza non incorrino in alcuna pena o prejudicio.

Item, non vuole poſſi eſſere aſſoluto el detto violatore dal detto vinculo del matrimonio, ſe prima non dota la fanciulla violata ſecondo el tenore di unaltra conſtitutione conciliare, la quale e nel titulo de adulteriis.

CAP. VIII.

La pena di chi ſtante el primo matrimonio anchora che nullo, contraheſſe el ſecondo innanzi alla dichiaratione del judice.

Et accio che ſotto preteſto di violentia o timore, ò altro impedimento, colui, che ha ſpoſata una non pigli un altra indebitamente, & commetta adulterio, ordinò el prefato ſinodo, che per fino a tanto ch' il primo matrimonio publicamente contratto non ſia chiarito nullo per il ſuo judice ordinario, neſſuno delli conjugati poſſa contrahere altro matrimonio, condennando in ducati L. ciaſcuno che contrafaceſſi; & volendo ſia ſeparato el ſecondo matrimonio; inſino a tanto non ſia dichiarato el primo eſſer nullo, ſia che cauſa voglia di annullarlo.

CAP. IX.

El ſi dichiara ogni promiſſione di pena per el futuro matrimonio eſſere nulla.

Item, per maggiormente ampliare la liberta da detti matrimonii & ſponſalitii, dichiarò ogni pena appoſita nella promiſſione delli ſponſalitii o matrimonio eſſere nulla, & non havere alcuna forza o vigore per qualunche juramento o altra clauſula, comandando a tutti li ordinarii, che ſe per vigore di detta promiſſione accadeſſi alcuno eſſere moleſtato in la curia ſeculare, eſſi requiſiti voglino & debbino inhibire, ſi che tal pena non habbia effetto. Et il medeſimo dichiarò haver luogo nelle arre promeſſe o confeſſate in fraude di detta pena.

CAP. X.

El ſi dichiara eſſere nulli tutti li ſtatuti de laici reſtrittivi de matrimonii.

Item, dichiarò el prefato ſinodo tutti li ſtatuti de' laici, che annullaſſino e matrimonii, o apponeſſino certa poena ad quelli che contraheſſino matrimonio ſenza conſenſo di padre, o madre o daltre perſone, eſſer nulli, & non havere alcuna fermeza, o forza, non havendo el foro ſeculare alcuna auctorita ſopra e mattimonii o dependentia ſua.

CAP.

CAP. XI.

El si provede che non si possa contrahere una fanciulla minore di anni 18. senza trattato di governatori di quella.

Desiderando el prefato concilio rimediare alla simplicita delle fanciulle non sieno sedutte o ingannate, ha ordinato, che da qui avanti nessuno possi contrahere matrimonio in tutta la provincia Florentina con alcuna fanciulla minore di anni XVIII sanza tractato & consiglio di quelli hanno detta fanciulla in governo; altrimenti colui, che la sposera contro alla predetta constitutione, sia privato dogni commodita di dota, & altre cose pertinente alla fanciulla fino che vivera lui. Ma dopo la morte del detto marito, vuole la fanciulla o li figliuoli suoi acquistino tutto quello haveva havere quando fu sposata, accio che solo el marito senta questa pena, cosi come solo fu nel peccato. Condemnando non dimanco anchora el detto marito in ducati XXV. da applicarsi per la meta alli Signori otto di balia della Citta di Firenze, per laltra meta alli poveri di Christo.

CAP. XII.

Li sponsali de futuro non si poter dissolvere senza la autorità delli ordinarii.

Item ordinò, che contracti che saranno li sponsalitii de futuro nessuno ardisca lassare la sua sposa & contrahere con un altra. Anchora che le parti fussino daccordo, se prima non sarà adimandata la absolutione di detti sponsali dinanzi allordinario sotto pena di ducati dieci a chi contrafarà.

CAP. XIII.

El tempo, che shanno da publicare le presente constitutione.

Et accio che le presente ordinatione pervenghino a notitia delli seculari, el prefato Sinodo ha voluto si publichino in lingua volgare; & comanda a tutti li rettori & vicerettori de beneficii, che tre volte lanno ne dì solenni inter missarum solemnia legghino & dichiarino al popolo, si che ognuno le intenda, sotto pena di ducati dua a chi contrafara per ciascuna volta; & li tempi pajono piu commodi al sinodo sono questi, cioe, la Domenica in albis, la prima Domenica d' agosto, & il giorno della epiphania.

A

CAP. XIV.

Poena accipientis secundam uxorem vivente prima.

Item, ad compescendam insolentiam eorum, qui habentes unam uxorem legitime conjunctam accipiunt aliam, statuit, ut si quis deinceps uxoratus vivente uxore aliam desponsaverit, hujus rei insciam, mitra dehonestatus per civitatem ducatur, ponaturque in carcere quinquennio ad pœnitentiam peragendam. Et si id fecerit sciente ea quæ ita conjungitur; uterque simili pœna feria-
B tur, vel multentur in ducatis centum, prout judici videbitur, applicandis ad usum pauperum pro dimidia, & pro alia dimidia foro sæculari.

CAP. XV.

Quæ probationes sint necessariæ ad matrimonium probandum.

Ad removendas difficultates, quæ in cognoscendo efficaces matrimoniorum probationes in curiis ordinariorum quotide exo-
C riuntur ob inexplicitas doctorum opiniones, habita diligenti hinc inde opinionum discussione sancta synodus, eam, quæ sequitur, distinctionem tenendam esse declaravit & pro vera approbavit.

Quandoque aliquis agit ad unum matrimonium, & fit alteri matrimonio præjudicium; & tunc aut secundum est contractum in faciem ecclesiæ, ita quod de eo non est dubium; & probatio primi ut secundo, ut præmittitur, contracto præjudicet, fieri debet per duos testes, qui nulla possint exceptione repelli, vel per instrumentum manu publici notarii confectum. Ex quorum dictis necessario inferatur ma-
D trimonium per verba de præsenti fuisse contractum; alias autem testium depositiones de fama, de auditu ab aliis, & quascumque alias enunciationes, de dote, de conjugio, aut similes præsumptiones nullum secundo matrimonio præjudicium afferre declaravit.

Item, nec nocebit probatio, quæ de primo matrimonio fieret per testem quantumcumque integrum & famam, ne nos pro incertis contigeret certa derelinquere.

Si tamen unus testis integer cum fama
E & tractatu maritali deponeret super primo matrimonio contracto in faciem ecclesiæ, ista probatio erit sufficiens ad elisionem secundi, ut per omnes comprobatum est.

Quandoque vero simpliciter agitur ad probandum matrimonium de præsenti sine alterius præjudicio; & tunc matrimonium per duos testes de visu & præsentia verbis matrimonium de presenti necessario inferentibus deponentes, vel per propriam partium confessionem, vel per instrumentum manu publici notarii confectum idem continens, legitime probari judicavit.

Item

ANNO CHRISTI 1517.

Item, & si post sponsalia de futuro legitime contracta, carnalis copulæ commixtio vel alias probaretur sponsum tenuisse sponsam in lecto & mensa, matrimonium satis concludenter probatum esse judicavit.

Item, & si nullis præcedentibus sponsalibus probaretur aliquem decennio mulierem domi tenuisse, & eam in omnibus in mensa & lecto, ut uxorem tractasse, famaque viciniæ haberet illos matrimonio copulatos fuisse, matrimonium concludenter probatum declaravit. Extra istos autem casus omnem probationem, quæ fieret per unum testem & famam, vel per famam solam, aut per quantumcunque longam cohabitationem (cum causa sit gravis & irreparabilis præjudicii, maritali hominem jugo alligare) inutilem ac nullam esse declaravit.

Quandoque vero agitur de matrimonio probando, non ad effectum ligandi aliquem, sed ad probandam legitimitatem filiorum volentium succedere mortuo patri: & per omnes conclusum est filii legitimitatem eo ipso probatam esse, cum primum probatum est filium natum esse ex viro & muliere invicem cohabitantibus, qui a vicinia viri & uxores reputabantur; nisi postea per eos qui se successuros prætendunt, aliud ostensum fuerit.

RUBRICA

De ordine in ordinandis clericis observando.

CAP. I.

Hic ponitur quomodo cognoscatur de sufficientia clerici ordinandi, & quomodo scribantur a notario.

Proposuit Abbas in synodo: R. P. de temporis nostri clericorum ignorantia; deque immodestia nihil est, ut in conspectu vestro verba faciam, res plusquam par sit in confesso est; ob cleri ignorantiam & clericalis ordinis majestatem, & provincialium nostrorum animas periclitari video. Quid ita? docti indoctique ad sacerdotium nullo discrimine promoventur. Occurrite, si placet, provinciam hanc nostram a tali labe vendicantes. Laudaverunt universi dicentem, & ut sequitur statuerunt.

Statuit igitur sancta synodus, ut nullus admittatur ad ordines sacros, nisi præsentetur ab aliquo honesto viro, qui jurejurando fidem faciat examinatori præsentatum non habere aliquos defectus occultos, quibus arceri possit ab ordinatione si detegerentur: verbi gratia, juret ipsum esse bonis moribus præditum, & honestæ conversationis, liberum, legitimo natum matrimonio, sanæ mentis, non epileticum, non simoniacum, non homicidam, non percussorem, non rixosum, non bigamum, non abstemium.

Deinde examinator inspiciat si est claudus, cæcus, vel alia apparenti deformitate notandus, si habet titulum sufficientem beneficii vel patrimonii.

Et postea examinet eum de literis, ut videat si intelligat, saltem grosso modo, quid legit, ita ut ex una epistola vel evangelio sciat elicere sensum literalem, cognoscendo quid important verba, singillatim materno sermone explicando, & si vult promoveri ad sacerdotium, examinetur super sacramentis ecclesiæ, super materia confessionum. Et si super præmissis non erit saltem mediocriter eruditus eum nullatenus admitti voluit. Declarando examinatorem qui non (ut præmittitur) idoneum admiserit, ad reddendam rationem de tali re ante tribunal Domini nostri Jesu Christi in die extremi judicii teneri.

Si autem fuerit repertus idoneus scribatur per tabellionem nomen ordinandi & præsentantis & tituli.

Deinde hora ordinationis vadant examinatores, vel unus ex eis, & præsentent istos ordinandos episcopo, vocando unumquemque sigillatim, ut moris est, & notarius semper stet præsens ordinationi.

Finita autem ordinatione, idem notarius vocet ordinatos eodem ordine, & publicum de omnibus conficiat instrumentum, reponatque in libro episcopalis vel archiepiscopalis curiæ ad usum hunc specialiter deputato. Quem librum in omnibus ordinariorum curiis publice teneri voluit.

CAP. II.

Poena ejus qui præsentat indignum pro digno.

Et ne contra tam salubre institutum fraus aliqua procurari possit, statuit & ordinavit, illum qui præsentaverit ordinandum examinatori esse condemnatum in ducatis X. auri, si postea apparuerit præsentatum laborare aliquo ex defectibus prædictis, super quibus ipse juravit, nisi fuissent ita occulti, ut potuissent probabiliter ignorari ab homine habente notitiam de præsentato; & ipsum ordinatum suspendit ab ordinis sui executione, condemnavitque, ut supra.

CAP. III.

Ex se patet.

Et quia aliquoties evenit ut non approbati in examine temeritate propria vel dolo notarii ordinationi sese ingerant, ipsos sic ordinatos ab ordinum executione, & tabellionem id procurantem a tabellionatus officio suspendit.

CAP. IV.

Ordinatos extra provinciam non admitti ad celebrandum, nisi examinentur & approbentur.

Item, quia nonnulli quæsitis coloribus procurant extra provinciam ordinari, vel in provincia extra tempus ordinationum generalium, ut debitum examen effugiant, statuit hujusmodi ordinatos nullatenus ad animarum curam, vel alias ad celebrandum admitti,

ANNO CHRISTI 1517.

mitti, nisi prius fuerint per ordinarium examinati, & reperti ea sufficientia esse prædit, quæ requiritur superius in ipsis clericis ordinandis.

Eosdem autem aliter se animarum curæ aut celebrationi ingerentes, & alios qui eos ad animarum curam deputaverint, in ducatis decem condemnavit.

RUBRICA

De monialibus & earum monasteriis, gubernatoribus, & vita.

CAP. I.

Accessus ad monasteria omnibus interdicitur, exceptis quibusdam.

Ut sanctimoniales Deo dicatæ honestius securiusque Jesu Christi sponsi obsequiis intendere valeant, quo ab aliorum consortio remotiores erunt, præcepit hæc sancta synodus omnibus clericis sæcularibus & religiosis, cujuscunque status sint, ne accedant ad monasteria monialium sine expressa ordinarii sui licentia, sub poena excommunicationis & florenorum X. tertia accusator., tertia judici exequenti, tertia Christi pauperibus applicandorum. Excipiendo tamen confessores, medicos, capellanos, procuratores, factores & alias personas ad monasterii servitia deputatas, quoniam illi accedere possunt temporibus & horis congruis, quando necessitas & utilitas monasterii suaserit.

Cæteros autem laicos vetuit ad prædicta monasteria accedere sine licentia ordinarii, aut gubernatoris monasterii sub poena quinque ducatorum, ut supra applicandorum.

Quæ licentia ipsis laicis aut clericis data, ita demum eos excusabit, quando raro & cum causa accesserint; alias eosdem sine causa legitima monasteria frequentantes excommunicari, & in ducatis decem condemnari voluit.

Mulieres vero ad crates quandocunque accedere de gubernatoris licentia non prohibuit, dummodo honestæ sint vitæ & conversationis.

CAP. II.

Poena monialis mittentis vel accipientis literas injussu abbatissæ.

Item, quod nulla monialis accipiat vel mittat literas; Quin eas præsentet legendas abbatissæ; & quæ contrafecerit octo diebus in carcere poenitentiam agat; si autem amatorias, aut minus honestas miserint aut acceperint, sex mensibus vinculis arceantur.

CAP. III.

Poena mittentium literas amatorias monialibus.

Eo ipso excommunicatos esse, qui amatorias literas, aut minus honestas monialibus miserint, & amplius in ducatis quinquaginta condemnatos voluit; quarta accusatori, quarta Dominis octo si laici sint, si clerici Judici exequenti, quarta monasterio ubi monialis degit, reliqua Christi pauperibus applicandis, qua etiam multa plectantur qui eas per se vel per alium inhoneste allocuti fuerint.

Eos autem qui in talibus literis aut nunciis deferendis meditatores fuerint, sive masculi, sive foeminæ sint, siquidem ignobiles & pauperes mitra dehonestentur, si nobiles & divites eadem poena itidem applicanda, ut in superiori casu puniantur.

CAP. IV.

Corruptores monialium puniuntur, ut hic.

Omnes monialium corruptores excommunicatos, infames, intestabilesque esse decrevit. Et amplius si layci sint & nobiles in ducatis mille, tertia monasterio injuria affecto, tertia Dominis, octo tertia pauperibus Christi adjiciendis; si vero ignobiles, carceri perpetuo condemnatos esse voluit.

Et si clerici fuerint, qui tanta Jesum Christum sponsum injuria affecerint, beneficiis quæcunque habeant eo ipso privatos, suspensos, infames, ineligibilesque esse voluit, condemnatosque carceri perpetuo. Relapsos autem sæculari curiæ tradendos judicavit.

Moniales autem ipsas sic corruptas perpetuo carceri condemnavit.

Eadem quoque poena in omnibus puniri voluit qui nefando huic crimini auxilium favoremque attulerint.

Corruptorum vero nomine intelligi voluit, non solum qui re ipsa corrumpunt, sed & qui osculati fuerint, aut aliter inhoneste tetigerint, aut eorum pudicitiam qualitercumque attentaverint.

De iis autem qui moniales abducunt vel cum eis contrahunt servari voluit constitutionem, quæ habetur in titulo de adulteriis infra.

CAP. V.

Quales debeant esse crates monialium.

Item, ne ex raritate cratum detur monialibus, aut eas alloquentibus aliqua mali occasio; statuit in omnibus parlatoriis monialium esse, aut fieri debere crates duplices, palma invicem distantes, habentes clatros seu fenestellas ita strictas, ut manus quantum vis parva nullo modo intrare possit; item & sine aliquo sportellino. Utque quando alloquuntur masculos semper teneant velum ante crates, nisi qui alloquitur sit pater, avus, aut consanguineus.

CAP. VI.

Quales esse debeant rotæ monialium.

Item, statuit rotas, quibus moniales dant & recipiunt, quæ volunt extra monasterium, esse debere ita parvas & ferris intersecantibus munitas, ut nullo modo mulier quamvis parva per illam intrare aut exire possit;

ANNO CHRISTI 1517.

sit; quas cratum & rotarum restrictiones, ut fieri procurent infra duos menses præcepit omnibus abbatissis, & monasteriorum gubernatoribus sub poena excommunicationis & decem ducatorum.

C A P. VII.

Ne cellæ monialium recipiant lumen a locis publicis aut vicinorum.

Item, præcepit omnibus abbatissis, ut procurent, ne cellæ monialium habeant luminaria versus vias publicas, aut domos vicinorum, quando aliunde haberi possunt. Si autem necesse habeant ab hujusmodi locis lumen sumere, tunc voluit fenestras intexi ferris crebris, & claudi fenestra vitrea non amovibili, & ita elevata, ut monialis illam pertingere non possit. Abbatissas præmissa non servantes moneri & excommunicari voluit.

C A P. VIII.

Et in omnibus monasteriis sit carcer.

Ut quas Dei timor a malo non revocat, temporalis saltem poenæ formido coherceat, præcepit omnibus abbatissis & monasteriorum gubernatoribus, ut procurent in monasteriis suis esse locum carceri destinatum sub poena excommunicationis & florenorum x. auri.

C A P. IX.

Ut legatur sæpius regula monialium.

Item, monuit omnes abbatissas, priorissas, & alias monasteriorum curam habentes, ut habeant regulam propriam materno sermone exaratam, faciantque illam legi omnibus monialibus saltem semel in mense, procurentque ut illa observetur cum omni devotione & puritate cordis. Abbatissas autem, priorissas & ministras, quæ in prædictis negligentes esse repertæ fuerint officio suo privari voluit.

C A P. X.

Cujus ætatis eligendæ sint in abbatissas.

Quoniam experientia docuit quantum discrimen incurrat fragilis sexus multitudo, quando earum prælatio datur juvenibus, quarum nulla est gravitas vel materni nominis similitudo; statuit & ordinavit nullam deinceps posse assumi in abbatissam aut priorissam monialium alicujus monasterii, nisi quadragesimum attigerit annum, electionemque aliter factam irritam esse declaravit, nisi aliud suaderet loci necessitas & utilitas maxima, ordinariorum arbitrio declaranda.

A

C A P. XI.

Ex se patet.

Abbatissisque aut priorissis senio aut morbo impeditis coadjutricem per ordinarium dari voluit si perpetuæ sint; alias removeri.

C A P. XII.

De ordinarior. licentia deputentur capellani, medici, confessores, & gubernatores monialium.

B Item, statuit nullum confessorem, capellanum, medicum, gubernatorem, procuratorem, actorem, factorem, sindicum, aut alium ministrum, quocunque nomine censeatur, in monasteriis dari, aut assumi posse sine expressa ordinariorum suorum licentia. Ordinarios exhortans sub interminatione divini judicii, ut diligenter inspiciant, cui fragilis sexus curam committant. Acceptantes autem quidquam ex præmissis aut deputantes aliter quam constitutum sit, in ducatis x. condemnavit.

C A P. XIII.

C *Nullam mulierem sæcularem, sive viduam, sive virginem posse habitare cum monialibus.*

Cum male conveniat cythara cum psalterio, & virginei cordis puritatem facile corrumpat sermo qui de nuptiis, de liberis, deque cæteris mundanæ vitæ cum sollicitudinibus, tum delectationibus habetur, præcepit sancta synodus omnibus abbatissis, & priorissis ac aliis monasteriorum prælatis sub poena excommunicationis, ne deinceps in monasteriis suis teneant ad secum habitandum aliquam viduam, aut mulierem conjugatam, aut quamcunque aliam mulierem sæcularem etiam virginem, quando excedit D ætatem duodecim annorum, nisi ibi maneant ea intentione ut fiant moniales, & nisi aliqua urgente causa honesta per ordinarios aliter fuerit dispensatum.

C A P. XIV.

Deputandos esse duos singulis annis, qui exigant rationem administrationum a gubernatorib. monialium.

Et quoniam experimento compertum est pauperes moniales substantiis propriis per E administratores suos plerumque defraudari; jussit omnibus ordinariis, ut duos ex canonicis ecclesiarum cathedralium singulis annis deputent, qui exigant rationes administrationum suarum a negociatoribus & administratoribus bonorum monasteriorum prædictorum, assumpto secum aliquo perito ratiocinatore (si opus fuerit) ipsarum monialium expensis. Non eximens tamen præfatos administratores a redditione rationum, quas tenentur exhibere abbatissæ, aut alteri secundum consuetudinem monasterii.

Et

Et si quisquam monasterium fraudasse repertus fuerit, quadruplum monasterio restituere cogatur, amoveaturque ab administratione, afficiaturque aliis, ut ordinario videbitur, poenis juxta delicti excessus & personæ qualitatem.

CAP. XV.

Ne in festivitatibus consecrationum monialium fiant convivia in monasteriis.

Ad occurrendum quoque nonnullis excessibus, qui in monialium festivitatibus & velationibus evenire consueverunt; statuit, ut quotiens moniales ab episcopo vel eorum prælato velari aut consecrari contigerit, expleta velationis aut consecrationis solemnitate ostia monasterii immediate claudantur, nullaque deinde monialis tota illa die exire audeat sub poena excommunicationis. Episcopus vero cum aliis canonicis & consanguineis quibuscunque domum revertantur. Nisi extra septa monasterii esset aliquis locus ubi gubernator monasterii vellet parare ipsis episcopo & clericis servientibus refectionem, exclusis tamen laicis & sæcularibus hominibus, quorum frequentia in hujusmodi solemniis tumultus crebro excitari solent.

CAP. XVI.

Die consecrationis inhibetur ingressus in monasteria omnibus.

Præcepit quoque sub excommunicationis poena omnibus, tam masculis quam foeminis, ne ea die qua monialis velatur aut consecratur, monasterium intrare audeant. Quoniam etiam mulieres nimio ornatu spectabiles Jesu Christi sponsarum mentes facile corrumpunt & avertunt a sancto religionis instituto.

CAP. XVII.

Novas nuptas in monasteriis nunquam admittendas.

Et ideo præcepit omnibus abbatissis, prioriſsis, & quibuscunque monasteriorum prelatis sub excommunicationis poena, ne novas nuptas admittant intra septa monasterii, non obstante corruptela huc usque observata.

CAP. XVIII.

Pro habendis oblationibus monialis se publico conspectui non præsentet.

Pro habendis quoque oblationibus a consanguineis, aut amicis suis, monialis quæ consecrata est publico se conspectui nullo modo præsentet; sed aliquam aliam personam loco sui ponat, quæ pro ea parentum oblationes fideliter colligat, quam oblationem deinde gubernator monasterii consecratæ novellæ præsentabit.

A

CAP. XIX.

A quibus cavendum sit quando ornantur ecclesiæ monialium.

Ecclesiam autem ipsam ipsis velationum solemnitatibus munde decenterque ornari posse & debere statuit: præcipiendo tamen ipsis clericis aut laicis, qui ornandæ ecclesiæ curam susceperunt, ne ultra triduum in hujusmodi ornandis ecclesiis se se exerceant, idque interim faciant absque eo quod monasterii septa intrent, aut moniales ipsæ in ecclesiam quæ ornabitur exeant; alias clericum aut laicum, qui monasterii ipsius

B

claustra intraverint, aut aliqua moniali in ecclesia existente ecclesiam ipsam ornaverint, eo ipso excommunicatos, & in ducatis. x. tertia accusatori, tertia judici exequenti, tertia Christi pauperibus applicandis condemnatos esse voluit. Ipsis quoque monialibus inhibuit, ne interim ad crates aut rotam accedant, nisi sit abbatissa, vel alia officialis, quæ rationabili aliqua causa id faciat.

Ornatus autem, si qui intra monasteriorum septa habendi sint, per moniales ipsas non per homines fieri posse voluit.

Quam constitutionem cum poenis suis etiam in ornatibus qui propter alias festi-

C

vitates fiunt, locum habere declaravit.

CAP. XX.

Ne moniales juvenes mittantur extra monasterium ad quærendum panem.

Item, statuit ne aliqua conversa aut monialis cujuscumque ordinis minor. xl. annis possit ire extra civitatem ad quærendum panem, vinum, & alia monasterio suo necessaria sub pœna excommunicationis. Abbatissas & priorissas quæ juniores ad hujusmodi exercitium miserint, officio suo per annum privari voluit.

D

CAP. XXI.

Sine ordinariorum licentia nullam monialem posse recipi in monasteriis.

Item, quia licet jure cautum sit in monasteriis non debere poni nisi tot moniales, quot ex redditibus vivere possunt, tamen in plerisque monasteriis Florentiæ ob aliquorum importunitatem assumuntur tot moniales, ut fame eas confici contingat, redditibus non sufficientibus, propter quod co-

E

guntur postea pro victu habendo sæcularium & religiosorum hominum frequentare consortia, & amicitias inire periculosas, ex quibus postea nefandi sequuntur eventus; ideo præfata synodus præcepit omnibus abbatissis, priorissis & prælatis monasteriorum ne deinceps aliquam monialem admittere possint sine ordinariorum suorum licentia sub pœna excommunicationis & suspensionis eo ipso per annum ab officio suo.

A

CAP. XXII.

In uno monasterio non possunt recipi plures quam duæ moniales ejusdem sanguinis.

Item, statuit & ordinavit in uno monasterio non posse recipi ultra duas moniales ejusdem sanguinis & cognationis; quoniam experientia comprobatum est sectas & divisiones ex consanguinearum multitudine in monasteriis plerunque generari.

RUBRICA.

De emptione & venditione.

CAP. I.

Vendentes ceram vitiatam, medicinas alteratas aut veteres & diminutas, item & habentes injusta pondera & mensuras excommunicari ac multari præcepit.

Dixit N. P. R. suadet divini cultus honor, & pauperum hominum indemnitas, quæ præcipue nobis cordi esse debet, ut vobis quorundam aromatariorum, pistorum, tabernariorum, & aliorum qui esculenta & poculenta vendunt excessus (innotescant). C Aromatarii enim candelas, quibus claro Deum igne venerari solemus, ex cereis, resina, pice, atque aliis multipliciter vitiatis vendunt, ita ut altaria dum accenduntur fœtore ac obscuritate repleantur.

Item, & medicinas quandoque vendunt nimis veteres, inutiles & alteratas. Pistores vero, tabernarii, lanii & cæteri, qui pauperum turbas quotidianis venditionibus pascunt, injusta pondera mensurasque æquo minores habent, & si sæcularium iis præsint magistratus excessibus, tamen multi vel quia ignorantur, vel quia dissimulantur, quotidie pauperes emptores fraudant; vestrum est officium, vestra id exigit pietas, exe- D crabiles hujusmodi homines a tanta iniquitate compescere.

Universa synodus excommunicandos pronunciavit omnes aromatarios vitiantes cæram ex qua fiunt candelæ pro illuminatione sacramenti, aut scienter ab alio datas vendentes. Item & aromatarios conficientes medicinas ex rebus alteratis, vitiatis aut corruptis, aut non ponentes in eis ordinata per medicos secundum bonitatem & mensuram debitam.

Item & omnes pistores, lanios, fartores, E piscatores, tabernarios, & quoscunque alios esculenta & poculenta vendentes, qui injusta pondera aut mensuras tenuerint, illisque usi fuerint.

Et amplius in ducatis xx. tertia Dominis octo si layci sint, alias ordinario, si clerici, tertia Christi pauperibus, tertia accusatori applicandis multari voluit, nisi fuerint per sæculares magistratus alias condemnati & puniti.

CAP. II.

Excommunicat vendentes venena aut medicinas pro aborsibus porcurandis, & graviter multat.

Item, excommunicavit omnes aromatarios, aut quoscumque alios vendentes venena ad hominum extinctionem præparata, aut medicinas pro procurandis mulierum aborsibus, eosque in ducatis xxv. si non sit secuta alicujus mors vel aborsus; alias in ducatis centum; tertia Dominis octo, tertia accusatori, tertia Christi pauperibus applicandis condemnavit. Et si sit clericus, beneficiis privatum esse, aliisque gravioribus subiectum pœnis declararit.

B

RUBRICA

De locato.

CAP. I.

Puniuntur clerici locantes domos hebræis, meretricibus, aut retinenti baratteriam.

Clericos & religiosas quascunque personas domos suas Hebræis pro exercenda usura, aut meretricibus ac mulieribus inhonestam ducentibus vitam, aut tenentibus baratteria locantes, in ducatis quinque condemnavit, nisi domus essent constitutæ in loco publico, ubi tantum meretrices inhabitent.

RUBRICA

De commodato & pignoribus.

CAP. I.

Commodatarius etiam de levissima culpa tenetur pro rebus ecclesiæ amissis. Res ecclesiæ sacras commodatas cogitur commodans statim redimere.

Commodatarium pro rebus ecclesiæ sacris commodatis amissis, etiam de levissima culpa & casu fortuito teneri voluit hæc sancta synodus, ut magis consultum sit ecclesiæ rebus, quibus divina in ecclesiis honorari ac celebrari consueverunt. Vix enim fit ut culpa non adsit, ubi sacrata e Domini templo vasa asportantur. Quinimmo, ut magis arceantur ecclesiarum rectores a commodando aut pignorando tales res, statuit siynodus eosdem rectores sic vasa, vestes, cruces, & alia sacra ecclesiarum supellectilia commodantes, aut pignorantes, statim cogi posse ad ea redimenda, vel per subtractionem fructuum, vel excommunicationem, ipsosque commodatarios aut creditores, qui talia pignoris loco acceperint sine ordinariorum licentia, posse ad ea restituenda, etiam sibi aliter non satisfacto, cogi, & ecclesiasticis censuris compelli.

CAP.

C A P. II.

Excommunicantur qui pro larvis aut ludicris faciendis ecclesiastica commodant.

Commodantes vestes sacras aut vasa, aut vestimenta religiosa, illis, qui larvas, astiludia, & ludicrum quodcumque aliud exercent, & tales vestes sic commodatas deferentes excommunicari, & in quinque ducatis condemnari voluit.

RUBRICA

De testamentis.

C A P. I.

Præcipitur notariis, ut intra octo dies significent ordinariis legata ad pias causas facta.

Nostis (inquit N.) quantum piis defunctorum voluntatibus jura faverant; & tamen multa sunt in in provincia & civitatibus ad pias causas relicta, quæ ob hæredum avaritiam, & notariorum vel negligentiam vel impietatem occulta manent, & quasi cum defuncti cadavere tumulata. Quare P. V. moneo, ut morbo huic eo, quo possunt, re C medio occurrant, ut defunctorum animæ exonerentur.

Laudavit synodus dicentem, & monuit omnes notarios & quoscunque alios defunctorum vota exscribentes, ut de omnibus legatis ad pias causas intra decem dies a die conditi testamenti notitiam dent reverendissimo archiepiscopo, aut ejus vicario, vel ordinariis suis, si sint de dioecesibus suffraganeorum, ut notentur in libris episcopalis curiæ, & hoc sub poena excommunicationis, & decem ducatorum, quam poenam statim incurrere voluit notarios elapsis illis decem diebus superius assignatis.

Et hoc verum quoad legata ponenda in D testamentis, quæ in futurum fient. Quo autem ad legata præterita præcepit sub eisdem poenis, ut ad ordinariorum notitiam deducant ea, quæ credunt, aut sciunt, adhuc impleta non fuisse, infra terminum unius mensis.

C A P. II.

Omnia legata esse describenda in libro per notarium.

Ut autem horum legatorum memoria facilius conservari possit, statuit & ordinavit in qualibet curia episcopali teneri debere li- E brum, in quo specialiter ista describantur per notarium ad id deputatum. Qui notarius describens, debeat habere duos solidos pro scriptura & labore suo in reponendo memoriam dicti legati in præfato libro, quos duos solidos solvere teneantur ille vel illi quibus legata hujusmodi relicta sunt. Scribet enim nomen notarii, testatoris, & legatarii, diem & annum & testes.

A

RUBRICA

De simonia.

C A P. I.

Electiones, præsentationes, institutiones simoniace factas irritas declarat, promittentesque aut accipientes pro hujusmodi quicquam graviter punit.

Hanc simoniacam labem longe lateque vagantem tollere cupiens hæc sancta synodus, omnes electiones, præsentationes, institutiones, provisiones alicujus simoniacæ pactionis interventu factas, sequendo antiquorum canonum instituta, irritas ac nullas esse declaravit, condemnavitque nihilominus dantes, promittentes, aut accipientes pecunias, aut quicquam aliud pretio æstimabile pro hujusmodi electionibus, præsentationibus, institutionibus provisionibus in ducatis centum auri, quarta ecclesiæ læsæ, quarta accusatori, quarta Christi pauperibus, quarta judici exequenti applicandis.

C A P. II.

Contra vendentes aut aliter pretio concedentes jus patronatus aut præsentandi.

Item, & omnem juris patronatus, aut vocis de præsentando donationem, venditionem, aut quamcunque concessionem alicujus pecuniarii commodi interventu factas irritas esse, ipsosque sic dantes aut recipientes omni illo jure patronatus ac præsentandi privatos esse, ecclesiamque a tali servitute liberari, & in plena ordinarii sui dispositione remanere declaravit, statuit & ordinavit. Ipsos tamen contrahentes, & hujusmodi contractuum mediatores in ducatis x. condemnando, quorum quartam accusatori, quartam ecclesiæ, quartam judici exequenti, quartam Christi pauperibus applicari voluit.

C A P. III.

Excommunicatur qui principum aut potentum minis ac terroribus præsentatur.

Item, clericum, qui principum, dominorum temporalium, aut quorumcumque potentum minis ac terroribus impulerit patronos ad se præsentandum; cum tamen illi alium præsentare vellent; eo ipso excommunicatum esse voluit, inhabilemque ad hujusmodi assequenda beneficia, talemque præsentationem, & superinde emanatam confirmationem nullius esse roboris aut momenti.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

A

CAP. IV.

Suspendit ab officiis & beneficiis indignum, qui favore aut muneribus ordinari obtinet.

Item, eum qui cum idoneus non sit amicorum favore, aut alicujus muneris interventu ordinatus fuit, perpetuo ab officio beneficiisque suspensum esse decrevit.

CAP. V.

Suspendit episcopum, qui pro ordinando aut consecrando quidquam ex pacto receperit.

Episcopum, qui pro conferendis ordinibus, benedictionibus, consecrationibus monialium quidquam ex pacto receperit, ab officii sui executione suspensum esse voluit; aliis poenis communi jure inflictis in suo robore permanentibus.

Consuetudinem tamen offerendi candelas, panem, vinum, & quædam alia in ipso ordinationum vel consecrationum actu, utpote laudabilem, observari voluit. Sponte quoque etiam post consecrationem oblata, quo minus accipere possint, nullo prohiberi canone declaravit.

CAP. VI.

Quid & quando precium petere possint notarii, ordinationum acta conscribentes.

De notariis vero ordinationum acta conscribentibus ita statuit, ut si nullum alias stipendium habuerint, pro scriptura ordinationem attestante, quando ab eis requiretur, possit congruentem mercedem petere, adempta eisdem notariis omni facultate cogendi ordinatos ad talis scripturæ receptionem. Si autem e publico stipendium acceperint, nihil penitus accipere possint, sed laborem in scribendo suum gratis impendant. Notarium contra præmissa quidquam petentem aut recipientem per annum ab officii sui executione suspensum esse voluit.

CAP. VII.

Ne confessores a confitentibus aliquid petant.

Confessoribus quoque ne ab iis quorum peccata audiunt, quidquam petant, sub anathematis interminatione præcepit. Eum nihilominus quem a confitente aliquid petiisse constiterit, perpetuo ab hujusmodi officio suspendi, & in ducatis decem vel alia graviori poena, ut judici videbitur, condemnari voluit. Sponte tamen ex pia devotione a fidelibus oblata, quo minus recipere possint, nullatenus prohibere intendit.

CAP. VIII.

Accipientes aliquid pro compatribus admittendis, vel ultra tres compatres baptizando admittentes, vendentes sepulturas puniuntur.

Item, ut tolleret pernitiosum abusum nonnullorum clericorum, qui baptizantes pueros tot petunt solidos quot sunt compatres, qui puerum de sacro fonte levant, prohibuit talia deinceps fieri. Contrafacientes autem, aut ultra tres compatres admittentes in libris quinque condemnavit. Eadem quoque poena feriri voluit, qui sepulturas vendiderint, aut quenquam in ecclesia sepelierint, non facta prius ibidem sepultura.

B

CAP. IX.

Excommunicat judices, qui muneribus corrupti, sententias ferunt iniquas. Item & illos qui judicem taliter corruperint.

Animadvertens insuper quantum homines muneribus corrupti soleant a recto judicio declinare, ex quo pauperes litigatores profusis divitum largitionibus oppressi, nequeunt coram judicibus justitiæ complementum assequi; præcepit omnibus judicibus ordinariis, delegatis, sæcularibus, ecclesiasticis & quibuscumque magistratibus in tota hac Florentina provincia justiciam ministrantibus, ut ab omni munerum receptione aut promissione a partibus coram eis causam habentibus abstinentes, justiciam sine aliqua personarum acceptione faciant; alias omnes judices & magistratus præfatos munera a partibus coram se litigantibus, aut ab aliis pro eis recipientes, & ideo a vero judicii tramite declinantes, eo ipso excommunicationis sententia innodatos esse voluit, a qua non possint absolvi nisi per ordinarios suos, & erogato prius de consilio absolventis toto eo quod recepit, & satisfacto prius parti, contra quam muneribus corruptus injuste & indebite sententiam tulerit.

C

D

Intelligendo munera omnem pecuniarum quantitatem, omne obsequium pretio æstimabile, & omnia alia etiam esculenta & poculenta, quæ de jure accipi non possunt.

Eadem quoque sententia innodari voluit ipsam partem taliter eisdem donantem, procuratores, notarios, advocatos, & quoscunque alios mediatores, procurantes talia munera dari aut offerri.

E

Et amplius, causidicum, advocatum, & quemcunque alium, qui judicem muneribus corrumpere tentaverit, & judicem talia accipientem in ducatis XXV. condemnavit, tertia accusatori, tertia judici exequenti, tertia fabricæ apostolorum Petri & Pauli, si clericus sit judex; si laicus Dominis octo applicandis.

CAP.

CAP. X.

Sportulas pro accessu ad locum pro examinationibus testium, aut sententiis dandas communibus partium sumptibus dari debere.

Laudabilem tamen nonnullorum provinciæ locorum consuetudinem, ut sportulæ seu salaria dentur, vel pro testibus examinandis, vel pro accessu ad locum, vel etiam pro sententia, quando causa est delegata, tollere noluit; dummodo servetur æqualitas, & non excedatur modus consuetus. Sportulas igitur aut salaria, quæ debentur pro accessu ad locum, vel pro sententiis judicum dele- B gatorum, mandavit communibus partium sumptibus deponi; vel si ab altera tantum parte deponi, contingat, altera non curante causam expediri, partem, quæ habebit sententiam, contra se, in integris sportulis condemnari, sicque sportularum rationem in expensarum taxatione haberi.

RUBRICA

De magistris, deque hæreticis & Christi fidem scandalizantibus.

CAP. I.

Recenset causas constitutionum, quæ sequuntur, narrando multos excessus.

Dixit venerabilis senex: invaluit quidam apud hosce triviales literatores abusus, ut non aliter se latinæ linguæ principiis teneros adolescentum animos formare posse credant, nisi statim lasciva illis Catullii, Martialis epigrammata enodaverint, aut quæcumque impudica de amoribus carmina demonstraverint; quasi desint honesti Latinæ linguæ auctores, quibus teneram puerorum infantiam imbuant. Sunt quoque qui volentes plus sapere videri quam sapiant, D infirmos auditorum suorum animos quibusdam impiis Philosophorum positionibus erudiunt, quæ catholicæ palam veritati repugnant; ut est quando ex mente Philosophi concludere volunt animam esse mortalem, vel mundum esse æternum, & similia. Sed quid de sacræ scripturæ expositoribus dicam? omnes jam sibi licere putant eam ex proprio ingenio interpretari, lancinare, torquere, adeoque peregrinos, & a catholica, ut plurimum, expositione diffidentes sensus trahere; relicto illo communi sacrorum interpretum sensu, ad novas hæreses & ficta dogmata viam sedulo aperientes. Et ne longe exempla petantur, præ E manibus sunt Francisci Mileti opera, qui cum laicus sit & quidem idiota, (ut vidistis omnes) ausus est ingentes scripturæ thesauros evertere, atque omnem catholicorum expositorum sensum conturbare, novas sibi & inauditas ex scriptura conclusiones formando. Quare P. V. per Jesu Christi viscera oro, ut iis quæ dixi omnibus ea qua potestis ordinatione consulatis. Tum

le Ma- ... ton Iti- ... Ital. ... 170.

A læto verba dicentis animo excepit conventus, & ut sequitur statuit.

CAP. II.

Probibet legi in scholis puerorum opera lasciva, & poemata Lucretii.

Ut nullus de cætero ludi magister audeat in scholis suis exponere adolescentibus poemata, aut quæcumque alia opera lasciva & impia: quale est Lucretii poema, ubi animæ mortalitatem totis viribus ostendere nititur; contrafacientes excommunicari, & in ducatis decem, carceribus stincharum applicandis, condemnari.

CAP. III.

Vetat philosophos & quoscunque alios legendo etiam disputative asserere conclusionem chatolico dogmati contrariam.

Item, & omnibus theologis philosophiam publice aut privatim legentibus, præcepit, ut nunquam legendo astruant aliquam conclusionem, quantumvis philosophicam & philosophice tractatam, quæ directe vel indirecte contra fidei articulos veniat, quin & catholicam simul veritatem C exponant & eam si possunt, defendant, vel quibus possunt rationibus colorent. Et si quando inciderint in illam de immortalitate animæ, & de mundi æternitate quæstionem, semper cum catholica veritate concludant animam esse immortalem, mundum fuisse factum &c. Et contraria omnia, siquidem solubilia sunt, argumenta solvant; alias autem omnes talia in scholis concludentes, aut etiam extra firmare contendentes, veluti falsi dogmatis & perniciosæ hæresis disseminatores vitandos, & ut hæreticos puniendos esse declaravit, super iis acceptando & publicari in tota provincia mandando extravagantem sanctissimi D. N. Leonis papæ X. in Lateranensi concilio nuper editam, quæ incipit: *Apostolici regiminis sollicitudo*; cujus tenorem hic inseri mandavit, qui talis est.

Leo episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio.

CAP. IV.

Animam esse immortalem, & per se ac essentialiter humani corporis formam, & pro corporum quibus infundit. multitudine singulariter multiplicabilem.

„ Apostolici regiminis sollicitudo nos assidue, *& infra*.
„ Cum itaque diebus nostris (quod dolenter referimus) zizanæ seminator, antiquus humani generis hostis, nonnullos perniciosissimos errores a fidelibus semper explosos in agro Domini superseminare & au-

„ & augere sit ausus, de natura præsertim animæ rationalis, quod videlicet mortalis sit, aut unica in cunctis hominibus; ut nonnulli temere philosophantes, secundum saltem philosophiam, verum esse asseverant. Contra hujusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus, aut hoc in dubium vertentes; cum illa non solum vere per se & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone felicis recordationis Clementis papæ quinti prædecessoris nostri in generali Viennensi concilio edito continetur, verum & immortalis & pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata multiplicanda sit, quod manifeste constat ex evangelio, cum Dominus ait; *animam autem occidere non possunt*. Et alibi. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*. Et cum æterna præmia & æterna supplicia pro merito vitæ judicandis repromittit; alias incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minime profuissent, nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & justi miserabiliores essent (juxta Apostolum) cunctis hominibus. Cumque verum vero minime contradicat, C omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam omnino falsam esse diffinimus, & ut aliter dogmatizare non liceat districtius inhibemus. Omnesque hujusmodi erroris assertionibus inhærentes veluti damnatissimas hæreses seminantes per omnia ut detestabiles, & abominabiles hæreticos & infideles, catholicam fidem labefactantes, vitandos & puniendos fore decernimus. Insuper omnibus & singulis philosophis, in universitatibus studiorum generalium, et alibi publice legentibus, districte præcipiendo mandamus, ut cum philosophorum principia aut conclusiones, in quibus a recta fide deviare no- D scuntur, auditoribus suis legerint seu explicaverint; quale hoc de animæ mortalitate aut unitate intellectus et mundi æternitate, ac alia hujusmodi, teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, et persuadendo pro posse docere, ac omni studio hujusmodi philosophorum argumenta cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atque resolvere.

CAP. V.

In sacris constituti ultra quinquennium philosophiæ aut poesi vacare non possunt, sed tenentur theologiæ aut pontificii juris studiis incumbere.

Et cum non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere, nisi et ne iterum pullulent funditus evellere, ac eorum semina originalesque causas, unde facile oriuntur, removere. Cum præcipue humanæ philosophiæ studia diuturniora, quam Deus se- A cundum verbum Apostoli evacuavit et stultam fecit, absque divinæ sapientiæ condimento, & quæ sine revelatæ veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quam in veritatis elucidationem; ad tollendum omnem in præmissis errandi occasionem, hac salutari constitutione ordinamus & statuimus, ne quisquam de cætero in sacris ordinibus constitutus sæcularis vel regularis, aut alias ad illos a jure arctatus in studiis generalibus, vel alibi publice audiendo philosophiæ, aut poesis studiis ultra quinquennium post grammaticam, & dialecticam sine aliquo studio theologiæ, aut juris pontificii incumbat. Verum dicto exacto quinquennio, si etiam illis studiis insudare B voluerit, liberum sit ei, dum tamen simul aut seorsum theologiæ, aut sacris canonibus operam navaverit, ut in iis sanctis & utilibus professionibus sacerdotes Domini inveniant, unde infectas philosophiæ aut poesis radices purgare & sanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum ubi generalia studia vigent, & rectores universitatum eorundem studiorum singulis annis in principio studii in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus.

CAP. VI.

Scripturam sacram non esse aliter interpretandam quam sacri doctores interpretati sint, & damnat novarum opinionum assertores.

Item, ordinavit nullum posse ulterius scripturam sanctam scribendo aut prædicando aliter exponere aut interpretari, quam sancti ecclesiæ doctores hucusque interpretati sunt.

Immo omnes interpretes, prædicatores, & quoscunque alios, novas sibi opiniones & communi sanctorum doctrinæ adversas fingentes, etiam si speciali scripturarum testimonio utantur, suspectos de hæresi judicari voluit; & si in ea perstiterint ut hæreticos puniri, nisi positio sua ab apostolica sede comprobetur. Qui enim aliter sentire aut docere præsumit, quam sentiat aut doceat ecclesia, & si angelus esset nullatenus audiri debet. Hac enim via diabolus omnes hæreses disseminavit.

CAP. VII.

Prædicatores non esse ad prædicandum admittendos, nisi quæ hic dicuntur, observent.

Item, quoniam scriptum est: *quomodo* E *prædicabunt nisi mittantur*; statuit sancta synodus nullum posse prædicare verbum Dei populis adunatis publice aut privatim in tota provincia Florentina, nisi habeat literas patentes de ejus vita & doctrina, fidem facientes a suis ordinariis aut prælatis, si sint religiosi, vel nisi fuerint specialiter per sedem apostolicam, aut ordinarios locorum, ubi prædicare volunt, approbati; quandoque enim experimento compertum est, ut dum

ANNO CHRISTI 1517.

dum passim omnes ad divini verbi seminationem admittuntur, multi in Dei populo errores promulgentur.

Ecclesiarum tamen rectores semel ad hoc munus electos & approbatos præsenti constitutione nullatenus comprehendi voluit. Priores autem, rectores ecclesiarum, plebanos, abbates & quoscumque ecclesiarum administratores, qui contra præmissa quemcumque in ecclesia sua prædicare passi fuerint in ducatis X. condemnavit.

CAP. VIII.

Contra affirmantes ea quæ pro peccatis mortalibus recepta sunt, non esse peccata.

Item, omnes publice asserentes usuram, adulterium, aut quæpiam alia vitia, quæ Rom. Eccl. judicat esse peccata mortalia, non esse mortalia, hæreticorum numero aggregari judicavit, & contra eos ut contra hæreticos procedi.

CAP. IX.

Copia sententiæ synodalis, qua Francisci Mileti opera damnata sunt.

Quamvis Florentina synodus in Spiritu sancto congregata omne vaticinium, quo apostolicæ ecclesiæ & Christianæ fidei, quam omnino speret & optat, amplificatio promittitur, pio quodam ardore acceptet libenter & audiat, sperando etiam omnipotentem Deum, si quando eam contingeret a malis hominibus vel regendo vel infestando molestari, celeri remedio occursurum, ita ut nullo turbinis aut ventorum agitata fluctibus umquam cessura sit Petri navicula. Opera tamen quædam Francisci Mileti, Convivii & Quadrivii, et expositionis psalmorum titulis prænotata, quæ plerosque sub hujus præmissæ amplificationis pietate in errorem atque hæreses et schismata facile inducere possent, velut venenosa, impia, & in plerisque conclusionibus catholicæ veritati inimica, erronea, temeraria, præsumptuosa condemnavit & suspecta reddidit, ne dum illa, sed & omnia sua alia opera impressa & non impressa, donec fuerint per sedem apostolicam approbata; mandavitque omnibus in tota Florentina provincia commorantibus, ut quæcumque & quotcumque qualiacumque ex prædictis operibus habent, deferant, vel ad vicarium reverendissimi archiepiscopi Florentini vel ad præsidentem Capituli ecclesiæ Florentinæ, vel ad R. hæreticæ pravitatis inquisitorem infra octo dierum spatium, sub pœna excommunicationis & florenorum X. auri, ut flammis demandentur, sicut cremari digna sunt; & ita ea cremanda pronunciavit.

CAP. X.

Contra eos qui Mileti doctrinam prædicant.

Item, quia audivit nonnullos temerarios concionatores ausos novam hanc, erroneam & præsumptuosam doctrinam in pulpitis prædicare, præcepit omnibus prædicatoribus sub pœna excommunicationis, quam statim incurrant, & privationis officii prædicandi perpetuo, ne similem doctrinam amplius prædicare aut exemplare audeant, pronunciando ex nunc suspectos de hæresi, & ut male sentientes de Christiana religione quicumque librorum illorum doctrinam prædicare, aut alias, ut veram defendere ausi fuerint.

Ipsum autem Franciscum condemnavit ad componendum libellum recantationis errorum suorum, in quo petat veniam de temeritate & præsumptione sua, & postea singillatim omnes errores suos abjuret, & hoc infra duos menses proxime futuros.

RUBRICA

Contra impressores librorum.

CAP. I.

Imprimentes vel imprimi facientes librum aut scripturam sine licentia Vicarii in urbe, ordinariorum in aliis civitatib. graviter puniuntur, & inseritur constitutio Lateranen. Concilii.

Item, ut tollatur in futurum omnis occasio disseminandi errores & falsas hominum interpretationes, promulgavit, & in tota Florentina provincia observari mandavit extravag. S. D. N. Leonis Papæ X. in concilio Lateranen. nuper editam, quæ incipit. *Inter sollicitudines*; cujus tenor est.

CONSTITUTIO.

„ Inter sollicitudines nostris humeris, & „ infra.

„ Quia tamen multorum querela nostrum „ & sedis apostolicæ pulsavit auditum quod „ nonnulli hujus artis imprimendi magistri „ in diversis mundi partibus libros tam Græ„cæ, Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ lin„guarum in latinum translatos, quam a„lios latino ac vulgari sermone editos, „ errores etiam in fide ac perniciosa dog„mata etiam religioni Christianæ contra„ria, ac contra famam personarum etiam „ dignitate fulgentium continentes impri„mere, ac publice vendere præsumunt, ex „ quorum lectura non solum legentes non „ ædificantur, sed in maximos potius tam „ in fide quam in vita & moribus prola„buntur errores. Unde varia sæpe scanda„la (prout experientia rerum magistra do„cuit) exorta fuerunt, & majora in dies „ exoriri formidantur.

„ Nos itaque ne id quod ad Dei gloriam &

ANNO CHRISTI 1517.

„ & fidei argumentum, ac bonarum artium,
„ propagationem ſalubriter eſt inventum in
„ contrarium convertatur, ac Chriſti fide-
„ lium ſaluti detrimentum pariat. ſuper li-
„ brorum impreſſione curam noſtram haben-
„ dam fore duximus, ne de cætero cum
„ bonis ſeminibus ſpinæ coaleſcànt, vel
„ medicinis venena intermiſceantur. Volen-
„ tes igitur de opportuno ſuper iis reme-
„ dio providere, hoc ſacro approbante con-
„ cilio, ut negocium impreſſionis librorum
„ hujuſmodi comproſperetur felicius quo
„ deinceps indago ſolertior, & diligentius
„ & cautius adhibeatur.
„ Statuimus & ordinamus quod de cæte-
„ ro perpetuis futuris temporibus nullus
„ librum aliquem, ſeu aliam quamcumque
„ ſcripturarum tam in urbe noſtra quam
„ aliis quibuſvis civitatibus & Diœceſ. im-
„ primere ſeu imprimi facere præſumat,
„ niſi prius in urbe per Vicarium noſtrum
„ & ſacri palatii magiſtrum; in aliis vero
„ civitatibus & Diœceſibus per epiſcopum
„ vel alium habentem peritiam ſcientiæ li-
„ bri ſeu ſcripturæ hujuſmodi imprimendæ,
„ ab eodem epiſcopo ad id deputandum,
„ ac inquiſitorem hæreticæ pravitatis civi-
„ tatis ſive Diœceſ. in quibus librorum im-
„ preſſio hujuſmodi fieret, diligenter exa-
„ minentur, & per eorum manu propria ſub-
„ ſcriptionem ſub excommunicationis ſen-
„ tentia gratis & ſine dilatione imponendam
„ approbentur.
„ Qui autem ſecus præſumpſerit ultra
„ librorum impreſſorum amiſſionem, & il-
„ lorum publicam combuſtionem, ac cen-
„ tum ducat. Fabricæ Baſilicæ Principis A-
„ poſtolorum de urbe ſine ſpe remiſſionis
„ ſolutionem, ac anni continui exercitii
„ impreſſionis ſuſpenſionem, excommunica-
„ tionis ſententia innodatus exiſtat, ac de-
„ mum ingraveſcente contumacia taliter
„ per epiſcopum ſuum vel Vicarium no-
„ ſtrum reſpective per omnia juris remedia
„ caſtigetur, quo alii ejus exemplo ſimilia
„ minime attemptare præſumant.

RUBRICA

De raptoribus.

CAP. I.

Renovantur conſtitutiones Archiepiſcopi Coſmi contra occupantes bona archiepiſcopatus & quarumcumque eccleſiarum.

Contra occupantes bona Archiepiſcopatus, & quarumcumque eccleſiarum poſſeſſiones & bona, acceptavit, & in tota Florentina provincia obſervari voluit duas conſtitutiones Reverendiſſimi Coſmi Archiepiſcopi Florentini poſitas in titulo de raptoribus.

A

CAP. II.

Excommunicat invadentes vel ratam habentes invaſionem eccleſiarum vacantium eoſque inhabilitat ad omnem proviſionem de eccleſiis ſic invaſis ſibi faciendam aliiſque afficit pœnis.

Item, ad reprimendam inſolentiam nonnullorum laicorum, qui divina humanaque auſu confundentes temerario, cum vident eccleſiæ rectorem mortuum aut morti vicinum eccleſias invadunt, ſpoliant, &
B poſitis ibi armatis prohibent ne illæ cui de jure eccleſia competit, poſſit vacantis eccleſiæ poſſeſſionem apprehendere, conſumunt deinde quaſcumque ibi ſubſtantias reperiunt omnia profanantes.

Declaravit, pronunciavit, & ſtatuit præfata ſynodus omnes laicos & clericos cujuſcunque ſtatus ac conditionis ſint, ſive nobiles ac illuſtres ſeu plebei eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrere, quotiens auſi fuerint alicujus vacantis eccleſiæ, vel quæ de proximo vacare ſperatur, per ſe vel per alium poſſeſſionem apprehendere, aut ejus bona quomodolibet invadere ſine literis ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, aut
C ordinariorum, quas literas præſentare teneantur quando beneficii poſſeſſionem accipiunt.

Item, & amplius eoſdem ſic invadentes vel talem invaſionem verbo aut facto ratam habentes omni jure, quod ſuper hujuſmodi invaſo beneficio haberent, privatos eſſe, & omnem poſtea electionem aut præſentationem, aut quamcunque proviſionem de talibus ſic invadentibus, aut invaſionem ratam habentibus factos nullius momenti, aut valoris eſſe declaravit, pronunciavit & ſtatuit, omnes quoque taliter invadentes, aut invaſioni conſilium, auxilium, ac favorem præſtantes in ducatis centum condemnavit,
D applicandis, ſi laici ſint, dimidia Dominis octo; ſi vero clerici, ordinariorum fiſco, dimidia Chriſti pauperibus. Ea autem quæ de bonis eccleſiæ conſumpta aut ablata reperientur in duplo reſtituenda eſſe decrevit.

RUBRICA

De uſuris.

CAP. I.

E *Uſurarios cogi ad librorum ſuorum editionem niſi impoſſibilitas excuſet.*

In materia uſurariæ pravitatis ter diſputatum eſt, & multæ fuerunt per ſacræ Theologiæ & canonum magiſtros diſcuſſæ, & ſubtiliter ventilatæ quæſtiones, ex quibus firmatæ & in ſtatutum redactæ ſunt concluſiones quæ ſequuntur.

In primis namque ſtatuendo decrevit, convicto de uſuris vel de contractibus emptionis & venditionis, qui ex eo quod propter

ANNO CHRISTI 1517.

pter temporis dilationem carius vendatur, usurarii nuncupantur; item eum quem notorium est usurarios inire contractus, semper quando contra eum super hujusmodi causis agitur, teneri ad librorum suorum editionem, quos si exhibere pertinaciter recusaverit pro convicto haberi voluit, nisi eum excusaret impossibilitas edendi. Quam impossibilitatem probari voluit aliter quam per proprium juramentum.

C A P. II.

Usurarius qui malitiose effecit, ne libri sui possent edi, habetur pro convicto.

Immo statuit quod si usurarius devenit ad hanc edendi impossibilitatem malitia propria, ut quia scribebat in cedulis, & postea lacerabat eas, vel quia laceravit libros suos, stari debere juramento repetentis usuras super solutione illarum.

C A P. III.

Usurarius quando cogatur edere libros.

Sed quia multi calumniose agunt contra aliquem de usuris, ut cogant eum ad librorum suorum editionem, statuit in causa usuraria nullum posse cogi edere libros suos, nisi prius judici saltem summarie constet, eum qui de usuris impetitur usurarium esse, vel habere aliquam ingentem usurarum præsumptionem contra se.

C A P. IV.

Libris usurariorum fides non adhibetur, nisi in eorum præjudicium.

Libris autem eorum, qui de usuris convicti sunt, nullam in ipsorum favorem usurariorum fidem adhibendam esse declaravit, etiam si sint mercatores, & habeant libros mercatorum more regulatos & ordinatos. Quam enim fidem habere possunt scripta ejus quem constat nullis conscientiæ stimulis detineri?

C A P. V.

Exceptio c. quia frustra*, quando opponi, & quanto tempore probari debeat.*

De exceptione autem *c. quia frustra*, quæ crebrius in judiciis contra repetentes usuras opponitur, ita declarando statuit eam posse opponi in quocumque judicio tam ordinariorum quam delegatorum, & debere opponi ante litem contestatam, nisi post litem noviter pervenisset ad ipsius rei notitiam. Quam quidem exceptionem probari debere infra decem dies utiles, postquam admissa fuerit, statuit, quo termino elapso talis exceptio nullum præstet impedimentum negocio principali.

A

C A P. VI.

Probata exceptione c. quia frustra*, non absolvit reus, sed judex ex officio procedit & mandat deponi, ut hic.*

Post probationem autem talis exceptionis, licet actorem excludendum esse declaraverit, donec legitime satisfecerit, tamen ipsum reum non statim absolvi voluit, sed contra eum procedi debere ex officio judicis statuit, donec convincatur. Huncque convictum cogi deponere apud camerarium curiæ episcopalis, quod per usurariam pravitatem extorsit. Deinde actorem expectari per tres menses, ut si interim restituat, quas ipse ab aliis usuras extorsit, depositum recipiat;
B alias eo qui præmittitur termino elapso voluit usuras depositas esse in pauperum usus erogandas, adempta omni facultate actori eas ulterius repetendi.

C A P. VII.

Singulares testes, & illi cum quibus usuræ celebratæ sunt, mulieres & prosenetæ admittantur ad probandum usurariam pravitatem.

C Ad convincendas quoque usurariorum malitias, qui tot palliis pravitatem suam involvunt, ut vix firma unquam super iis probatio haberi possit, statuit ad probandum consuetudinem alicujus de celebrandis contractibus usurariis, admitti posse testes singulares, etiam eos, a quibus usuras extorsisse, aut cum quibus usurarios contractus iniisse constiterit, dummodo renuncient commodo quod sibi exinde provenire posset. Item & prosenetas & mulieres ac omnes testes, qui a probando simoniacam labem non reiicerentur.

D

C A P. VIII.

Probatio per unum testem cum juramento partis convincit solitum fœnerari.

Item, & ad probandum aliquem recepisse usuras ex mutuo jam soluto, declaravit sufficere unum testem, si sit legitime probatum illum esse consuetum mutuare pecunias suas sub usuris, accedente juramento
E ipsius partis.

C A P. IX.

Quando contractus judicetur usurarius ex modicitate precii cum pacto de retrovendendo.

Item & cum longe lateque disputaretur illa quæstio: An modicitas precii cum pacto de retrovendendo faciat contractum dici usurarium; inter varias doctorum hinc inde adductas opiniones, hanc sibi interpretationem assumpsit, & secundum illam sta-

ANNO CHRISTI 1517.

statuit, ut si simus in eo qui solitus est fœnerari, & emerit rem cum tali pacto de retro vendendo, si minoritas precii est ultra quartam, ita ut si res valebat quadringentis, sit empta minoris trecentis, contractus præsumatur in fraudem usurarum confectus. Sed in eo qui non est solitus foenerari tunc voluit contractum præsumi simulatum, cum minoritas precii est ultra tertiam justi precii, ut si fundus qui valebat trecentis venditus est minoris ducentis; id-est pro centum & nonaginta, apposito illo pacto de retrovendendo. Quem tamen valorem attendendum esse secundum tempus initi contractus, & secundum mediocritatem inter excessum & defectum voluit. Ecce sextariolum terræ in eodem fundo ab aliquibus venditur octo, ab aliquibus xii. minoritatem & defectum in precio, non a xii. nec rursus ab octo, sed a decem computari debere statuit.

CAP. X.

Emens prædium, & statim locans, cum pacto, ut post certum tempus redimatur pro eodem majorive precio est usurarius.

De istis autem qui emunt fundum pro certo precio, & illum statim venditori locant hac adjecta conditione, ut post certum tempus venditor illum pro eodem majorive precio redimere teneatur, ita declaravit, ut hujusmodi emptores usurarii judicentur, cum ex contractus tenore appareat ipsos voluisse interim vel excessum precii vel pensionem, de qua conventum fuit, lucrari.

CAP. XI.

Qui pro pecuniis depositis quidquam exigunt usurarii sunt.

Item, & perniciosam quamdam nonnullorum piorum locorum corruptelam abolere volens, quorum administratores, viduarum, pupillorum, & aliorum quorumcumque hominum deposita accipiunt ad numerum, & ipsis deponentibus ad rationem quinque aut sex pro centenario respondent, quo plerique exemplo ducti quasi licitum sit quod ab ecclesia toleratur, & sic pecunias suas pro tali emolumento annuatim consequendo apud eadem loca deponunt; declaravit omnia deposita talibus intentione & pacto facta esse usuraria & in pernitiem animarum a diabolo inventa: & ideo præcepit omnibus rectoribus, abbatibus, hospitalariis, & aliis quibuscumque locorum piorum rectoribus, gubernatoribus quocumque nomine censeantur, sub officii, beneficii, administrationumque suarum privationis pœna, ne similes deinceps contractus ineant, depositaque talibus aut pactis aut intentionibus recipiant. Declaravitque omnes tam masculos quam fœminas pro talibus depositis ultra sortem aliquid recipientes usurarios esse, & eosdem in utroque foro ad usurarum sic acceptarum restitutionem teneri.

Verumtamen si contingeret campsorem aut quemcumque alium depositarium ex pecuniis penes se depositis vel prædia emere, vel alias negociari, & libere ac sponte lucri partem, ei qui deposuit donaret, id recte tuteque accipi posse declaravit, dummodo aliam fuisse deponentis causam constet.

CAP. XII.

Valet statutum quod dentur quinque pro centenario, positis in tenutam bonorum, nisi fiat in fraudem usurarum. Quomodo autem dicatur fraus fieri hic describitur.

Disputarunt & aliam quæstionem, an illa quinque pro centenario, quæ dantur a statuto Florentino, missis in tenutam bonorum creditoris, licite caperentur a creditore absque aliquo usurariæ labis vitio; interpretata est synodus tale statutum valere, & lucrum quod ex tenuta hujusmodi percipitur in utroque foro licitum, explosa quorumdam superstitiosorum opinione.

Quod utique obtinere judicavit, quando in usurarum fraudem nihil fieret. Alias si de fraude signis aut conjecturis constare posset, declaravit nullo suffragante statuti aut consuetudinis rigore, eum qui talia lucra accepit teneri in utroque foro ad efficacem restitutionem, perinde ac si nullum fuisset statutum.

Fraus autem fiet, si statim, idest ante finem unius mensis postquam debitor factus est debitor, creditor, debitore non contradicente, hujusmodi tenutam adeptus est. Vel si apparuerit pecuniam qua quis debitorem se confessus est post adeptam tenutam fuisse numeratam.

Item, et si causa propter quas quis talem tenutam adeptus fuerit, tempore adeptæ possessionis erat injusta, tenutarium ad percepti lucri restitutionem cogendum esse voluit.

CAP. XIII.

Quare non fuerunt omnia disputata decisa.

Multa quoque alia in usurarum materia dubia proposita & disputata sunt; sed propter varias magistrorum opiniones indecisa remansere.

RUBRICA

De adulteriis & stupriis.

CAP. I.

Poena abducentis, aut cognoscentis meretricem alteri matrimonio copulatam.

Et si jura etiam pontificia ejus reatum nulla censura feriant, qui publicæ meretricis amplexibus inquinatur; volens tamen hæc sancta synodus matrimoniorum securitati consule-

sulere condemnavit in ducatis quinque auri, pauperibus dimidia, accusatori pro reliquo applicandis, quicumque cognoverit meretricem extra lupanar, quam alteri matrimonio copulatam esse noverit. Illum autem qui talem mulierem abduxerit, aut eam in lupanari vel extra turpis quæstus gratia tennerit in ducatis centum, dimidia Dominis octo, quarta accusatori, reliqua Christi pauperibus applicandis, condemnavit; voluitque nihilominus ipsum scelerati hujus lucri aucupatorem, si non destiterit, excommunicari. Mulieri autem quæ talia volens patitur, mitræ dehonestationem, & perpetuum carceris exilium, si judici visum fuerit, indici voluit.

CAP. II.

Poena eorum qui alienas uxores penes se retinent.

De iis autem qui alienas uxores penes se retinent, adulterii culpam sub ancillaris servitii nomine prætexentes, ita statuit, ut si talis sit, de qua merito sit adulterii suspitio, onerataque sit super hoc retinentis fama, eo ipso in ducatis centum, dimidia Dominis octo, quarta Christi pauperibus, quarta accusatori partibus applicandis: non suspectas autem tenere, dummodo mariti accedat assensus, non prohibuit.

CAP. III.

Graviter plectuntur qui consanguineam, aut monialem, etiam meretricem cognoscunt, gravius qui monialem abducunt, aut in matrimonium accipiunt.

Idem statuit de cognoscentibus meretricem, consanguineam vel monialem, ejus tamen poenam ob sceleris immanitatem augendo qui hujusmodi moniales abduxerit tenueritve eum excommunicatum intestabilemq. esse voluit, privatumque omni feudo ac beneficio ecclesiastico, tradendumque sæculari curiæ, ut legitimam tanti sceleris vindictam ultoribus flammis experiatur.

Eum quoque qui monialem sibi matrimonio copulaverit, aut pro concubina tenuerit, eisdem poenis subjacere voluit.

CAP. IV.

De tenentibus moniales in domo, aut eas simpliciter cognoscentibus.

Qui vero monialem professam, licet non suspectam, absque ordinariorum licentia in domo tenuerit in ducatis XXV. monasterio in quo professa erat applicandis condemnavit. De cognoscentibus autem simpliciter moniales servari voluit, quod habetur in titulo de Monialibus.

CAP. V.

Poena cognoscentium consanguineam, aut pupillam.

Sacrilegam & abominandam libidinem eorum qui naturæ foedera rumpentes cum propriis matribus aut filiabus commisceri non verentur, compescere volens hæc sancta synodus statuit, ut siquidem clericus fuerit qui cum matre, aut filia rem carnaliter habuerit, beneficiis eo ipso privatus degradetur perpetuoque in carceribus detrudatur ad poenitentiam peragendam. Si autem laycus sit, aut sæcularis, & Judex illum juxta legitimos tramites punivit, aut punire paratus est, ei relinquatur, alias per ecclesiasticum judicem multetur & perpetuis vinculis coerceatur. Parem quoque poenam esse voluit filiæ, quæ commiscebitur filio, & socrui, quæ commiscebitur genero. Simili quoque poena feriri voluit patres & matres qui proprias filias publice prostituunt.

Fratrem qui sorore carnaliter abusus fuerit, aut uxore fratris sui in ducatis centum, pro tertia delatori, pro reliquo christi pauperibus applicandis; si dives sit multari voluit; alias fustigari vel alia corporali poena affici.

Simili poena feriri voluit tutorem qui pupillam stupraverit, ampliusque cogi ad eam dotandam.

CAP. VI.

Vitians virginem, vel dotet vel in uxorem accipiat.

Quinimmo generaliter statuit, ut quicunque virginem stupraverit, cogatur vel accipere eam in uxorem, vel dotare dote convenienti & ampliori quam exposceretur si non esset stuprata. Quia stuprata difficilius maritum reperire potest; hoc judicis arbitrio declarari voluit.

CAP. VII.

Acriter insurgit contra sodomitas & eos qui pueros prostituunt.

Crimen illud nefandum propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, a Christi fidelibus avertere intendens, hæc sancta synodus clericos hujusmodi infando crimine convictos puniri voluit, ut in titulo de vita & honestate clericor. in isto volumine. Laycos autem infames intestabilesque esse declaravit, ampliusque in ducatis quingentis, per dimidia Dominis octo, pro sexta accusatori, pro reliquo Christi pauperibus applicandis, nisi alias meritis per sæcularem potestatem fuissent affecti suppliciis. Idemque in omnibus observari voluit contra eos, qui pueros lucri vel alterius commodi causa prostituerint seu lenonis officium in eis corrumpendis exercuerint.

CAP.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. VIII.

Contra parentes qui filias proprias prostituunt.

Sceleratum quoque parentum & quorundam aucupium qui proprias filias lucri gratia prostituunt ita puniri voluit, ut a tali scelere compescantur. Condemnavit igitur eos in ducatis vigintiquinque, & si per annum in hujusmodi turpitudine publice perseveraverint, fustigari, aut acriori, ut judici videbitur poena plecti voluit, ob sæcularis judicis negligentiam.

Reliquas constitutiones ad titulum pertinentes require in tit. de vita & honestate cle. & in ti. de monialibus.

RUBRICA

De foro competenti deque appellationibus.

CAP. I.

Causas in prima instantia ventilandas coram ordinariis, & removet appellationem ab interlocutoriis.

Quoniam ecclesiasticus ordo confunditur si sua cuique jurisdictio non servetur, antedicta synodus sequendo vestigia Leoninæ constitutionis in Lateranensis concilii consessu habitæ, statuit & ordinavit omnes causas spirituales, civiles & mixtas, & ecclesiasticum forum quomodolibet concernentes, dummodo non sint de beneficiis reservatis vel excedentibus valorem florenorum XXV. auri de Camera, in prima instantia semper ventilari debere usque ad diffinitivam sententiam inclusive in curiis ordinariorum suorum, nec posse per quascunque appellationes ab interlocutoriis, vel futuris gravaminibus interpositas sub quocunque quæsito colore removeri, quas appellationes innitendo præfatæ constitutionis Lateranensis ordinationi, ut frivolas & nullas respui posse & debere voluit, nisi esset talis interlocutio, quæ diffinitivæ vires contineret, vel quæ in diffinitiva reparari minime posset.

CAP. II.

Ubi sint ventilandæ causæ in secunda & tertia instantia, & coram quibus judicibus.

In secunda autem & tertia instantia, nisi sint de beneficiis, ut dictum est, reservatis vel excedentibus valorem florenorum XXIV. vel nisi essent profanæ excedentes summam florenorum ducentorum auri de camera tractari debeant in civitate Florentiæ vel coram archiepiscopo & ejus Vicario. Quando erit appellatum a sententiis suffraganeorum: vel coram judicibus a sede apostolica delegatis in casibus ubi necessaria est Apostolicæ sedis commissio.

Quos quidem judices commissarios deputandos esse debere voluit unum vel plures ex numero eorum, qui erunt descripti in rotulo, de quo inferius dicetur: & partes quæ

A extra descriptos in præfato rotulo judices, impetraverint, puniri voluit, ut inferius dicetur in alia constitutione.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP. III.

Poena procurantium causas ventilari vel committi alibi quam coram judicibus deputatis.

Eos igitur notarios, procuratores vel advocatos, qui contra præmissa, causas in prima instantia directe vel indirecte tractari per alium quam per ordinarium suum, & in secunda & in tertia instantia committi alicui judici non descripto in rotulo prædicto, vel B qui aliter contra præmissa vel aliquid eorum quicquam fecerint aut procuraverint, eo ipso ingressu curiæ ordinariorum suorum a quibus causam amoverunt privatos esse voluit, nisi celeriter idest intra octo dies causam ad locum debitum restitui cum effectu procuraverint, de notariorum & procuratorum rotulo sine restitutionis spe abradendos.

CAP. IV.

Quid agendum sit quando ordinarius recusatur ut suspectus.

Sed ne tamen cogatur quis litigare coram C judice suspecto, statuit, ut si quis recusaret primam causam suam in prima instantia coram ordinario suo agitare: compareat & alleget suspitionis causam. Tuncque ut juris est eligentur tres arbitri qui suspitionis causam intra quindecim dies terminent. Quibus elapsis si non fuerit diffinita suspitionis causa judex ordinarius procedat in causa, rejectis omnibus appellationibus & recusationibus.

Hos autem arbitros eligi voluit sorte ex numero eorum, qui erunt descripti in rotulo prædicto.

Et si contingeret pronunciari per eosdem arbitros electos ordinarium esse merito su- D spectum, voluit extrahi quatuor ex judicibus rotuli prædicti, & ordinarium teneri uni eorum vel duobus, si videbitur, causam committere, a quibus judicibus si postea contingat appellari, voluit servari omnia, quæ servari debent, quando ab ipso ordinario appellatur.

CAP. V.

Notarium non posse rogare acta vel procuratoris officium exercere, nisi sit descriptus in rotulo.

Item statuit nullum notarium posse tra- E ctare causas aut scribere acta, vel procuratoris officium exercere quomodocunque coram aliquo judice ecclesiastico, sive ordinario, sive delegato, nisi sit de notariis aut procuratoribus deputatis in curia Floren. aut Fesulana ordine & modo inferius describendo.

CAP.

CAP. VI.

Numerus notariorum qualis esse debeat, & quod non possint acta per alium scribere.

Statuit igitur & ordinavit numerum omnium notariorum deputandorum ad acta conscribenda non excedere numerum quatuordecim, quorum duodecim deputari possint in curia archiepiscopali, & duo in curia Fesulana, qui universa judicii acta per se originaliter non per alium & scribere debeant, nisi aliquo legitimo impedimento vellent subrogare unum de illis qui sunt descripti in albo notariorum antedicto; alias si per alium aliter quam supra dictum est, acta conscripserint, eo ipso per mensem ab hujusmodi actibus conscribendis sint suspensi.

Subnotarios autem habere possunt pro actibus exemplandis, & copiis exhibendis de licentia ordinariorum suorum, quot voluerint.

CAP. VII.

De sufficientia notariorum, & quales esse debeant qui assumuntur.

Item, quod notarii assumendi in tali numero debeant esse competentis literaturæ, ita ut sciant saltem grosso modo grammatice loqui ac intelligibiliter scribere, & alia quæ ad notarii ecclesiastici officium pertinent exercere.

Et ideo decrevit nullum admitti nisi prius per sex menses saltem steterit sub disciplina alicujus periti notarii de illis qui sunt in antedicto XIIII. notariorum albo descripti.

Item nisi prius examinentur a collegio notariorum hujusmodi & reperiantur idonei, & per archiepiscopum, vel ejus vicarium approbentur cum consilio præsidentis rotæ judicum, qui pro tempore erit, si notarius deputandus erit de illis qui habent scribere acta in archiepiscopatu Florentino alias approbari debeant per reverendum episcopum Fesulanum cum consilio similiter præsidentis antedicti, excepta ista prima notariorum deputatione, quam ad reverendissimum archiepiscopum Florentinum, & episcopum Fesulanum pro rata ita pertinere voluit, ut non sit opus præcedere aliquod notariorum examen.

CAP. VIII.

Ad quem pertineat notariorum depositio.

Depositionem autem & privationem hujusmodi notariorum, si quando exegerint demerita sua, ad ipsos archiepiscopum & episcopum pro numero in curiis suis deputatorum pertinere voluit.

CAP. IX.

Procuratoris officium nullus exercere potest, nisi sit deputatus per habentes auctoritatem.

Item, & similiter ne vituperetur ministerium Florentinæ curiæ ex procuratorum imperitia, statuit nullum posse procuratoris officium exercere in causis vertentibus coram ecclesiasticis judicibus, nisi, sint examinati & approbati, ut supra, & descripti in albo ecclesiasticorum procuratorum; quæ deputatio fieri debeat per archiepiscopum Florentinum, episcopum Fesulanum & præsidentem rotæ, de personis idoneis & habentibus aliqualem juris peritiam, & hoc nisi essent causæ breviores; in quibus sine strepitu & figura judicii proceditur, quoniam tunc voluit admitti quosque ad officium hoc exercendum.

CAP. X.

Procuratores non possunt acta conscribere.

Hoc semper intellecto, quod nullus exercens officium procuratoris possit se aliquatenus intromittere in actibus conscribendis, nec econverso aliquis actuarius possit exercere officium procuratoris sub poena abrasionis e rotulo in quo descriptus est.

CAP. XI.

Procurator cogitur defendere gratis miserabilem personam.

Et si contingeret miserabilem personam litigare, voluit quod judex coram quo judicium vertitur, teneatur eligere unum de procuratoribus descriptis, & consignare illam causam defendendam; & quod procurator ita electus teneatur gratis officium suum impendere sub poena privationis & abrasionis de rotulo, nisi haberet aliam consimilem causam, qui tunc poterit se excusare si volet, & Judex tenebitur eligere alium non habentem similem causam.

CAP. XII.

Notarios actuarios esse extrahendos sorte in causis excedentibus summam librarum L. exceptis criminalibus & feudalibus, & beneficialibus, quas sibi archiepiscopus reservavit.

Item, ad tollendas suspitiones in judiciis, quæ non minus oriuntur contra notarios quam contra Judices, statuit & ordinavit in omnibus causis non executivis, excedentibus summam librarum quinquaginta, sive agatur coram ordinariis, sive agatur coram delegatis aut conservatoribus, & aliis quocunque nomine censeantur, notarios e communi bursa extrahi debere hoc modo. Videlicet, ut si causa sit coram ordinario jure ordinario, extrahatur notarius de bursa

Anno Christi 1517.

sa notariorum curiæ illius ordinarii. Si autem jure delegationis coram ipso vel coram A alio extrahatur notarius de bursa communi omnium notariorum, quæ bursæ retineantur, & in eis retinendis observetur consuetudo hactenus in archiepiscopali curia observata; & si contingeret quemquam Judicem sine notario taliter extracto procedere in causa, voluit judicium ita agitatum esse nullum, & notarium contra præmissa scribentem eo ipso esse abrasum de albo aliorum notariorum, & a reverendissimo archiepiscopo etiam gravius, ut sibi videbitur, puniendum, etiam si sit de notariis non descriptis. Hæc tamen omnia intelligi voluit, dummodo non sint causæ criminales vel feudales archiepiscopatus Florentiæ vel beneficiales ratione collationis vel institutionis ab archiepiscopo Florentino factarum, quoniam omnes præmissas causas, quando in præfati archiepiscopi curia jure ordinario ventilabuntur, præfatus archiepiscopus sibi reservavit ad libitum suum distribuendas inter notarios.

CAP. XIII.

Quæ sint illa de quibus non possunt esse rogati alii quam notarii in rotulo descripti.

Item statuit nullum notarium posse rogare contractus rerum ecclesiasticarum, aut C qualitercunque ad ecclesiasticum forum pertinentium, ut decretorum interpositiones, beneficiorum renunciationes, vel ad renunciandum procurationes, sponsaliorum dissolutiones, & similia, nisi sint descripti in numero actuariorum substitutorum, vel procuratorum curiæ Florentinæ & Fesulanæ. Scripturas autem super præmissis ab aliis quam ab antedictis notariis factas, scriptas, & rogatas nullam in ecclesiasticis judiciis fidem facere statuit & ordinavit, nisi prædicti contractus essent rogandi extra civitatem Florentiæ, qui tunc rogatos per alios fidem facere voluit.

RUBRICA

De rotulo judicum delegatorum.

CAP. I.

Ut judices describendi in rotulo sint doctores, & in dignitate constituti; excipit tamen quosdam.

Quoniam quotidiana nos docet experientia ob delegatorum judicum imperitiam E multas partibus injustitias fieri, & multotiens ecclesiasticæ jurisdictionis ministros vituperari, & scandali occasionem nasci apud sæculares præsertim homines ex tanta judicum socordia, statuit & ordinavit perpetuis futuris temporibus esse & fieri debere unum rotulum hominum habentium tamen qualitates, quas in Judicibus delegatis jura requirunt, extra quod collegium Judex a partibus nullatenus impetrari possit in civitatibus Florentiæ aut Fesularum, aut in earum Diœcesibus.

In uno quidem rotulo eo ipso describi & pro descriptis haberi voluit, reverendum archiepiscopum Florentinum, & ejus pro tempore vicarium; episcopum Fesularum, & ejus pro tempore vicarium, necnon reverendos abbates generales cujusque ordinis, quos in civitatibus aut Dioecesibus prædictis commorari contingeret, abbatem abbatiæ Florentinæ, etiam si doctorati non fuerint.

Item & omnes canonicos cathedralis ecclesiæ Florentinæ, & Priorem collegiatæ ecclesiæ sancti Laurentii, qui in jure canonico vel civili doctorati fuerint in rigoroso examine, alias non. Nec non & cæteros viros praticos & doctos, quos ista prima Ro- B tuli formatione describendos esse judicaverit præfatus Reverendissimus archiepiscopus, aut ejus Vicarius, dummodo habeant qualitates a jure requisitas.

Constituto autem & ordinato hujusmodi rotulo semel statuit & ordinavit, ut dictum est, nullum admitti posse, qui non habeat doctoratus gradum, dignitates vel doctrinam, de quibus supra.

CAP. II.

Electio deputandorum in rotulo ad quem pertineat.

Electionem autem deputandorum in hoc rotulo post hanc primam vicem voluit spectare & pertinere ad personas dicto rotulo descriptas; confirmationem vero ad Archiepiscopum Florentinum excepta electione eorum qui habent dignitates prænotatas, aut qui sunt canonici præfatæ ecclesiæ Florentinæ altero jure rigoroso examine doctorati, quia voluit nullo requisito consensu Archiepiscopum posse & debere illos in præfatorum judicum rotulo describi facere.

CAP. III.

Puniuntur qui causas in rotulo non descriptis commisti procuraverint. D

Omnes autem causarum commissiones fieri procurantes quoquo modo in civitate Florentiæ, aut Fesularum vel earum Dioecesibus judicibus, qui in hujusmodi rotulo non fuerint descripti, eo ipso pœnis, de quibus supra dictum est, subjacere voluit, postquam præsentes constitutiones a Sanctissimo D. N. Papa confirmatæ fuerint.

CAP. IV.

Quæ causæ pertineant ad forum ecclesiasticum.

Ad ecclesiasticum vero forum pertinere declaravit omnes causas clericorum & religiosarum personarum, societatum, hospitalariorum, heremitarum, & aliorum locorum piorum, quomodocumque in judicio ipsos comparere contingat, agendo sive defendendo, sive etiam testificando, condemnando in libris decem ordinariorum fisco adiiciendis omnes clericos & religiosas personas,

ANNO CHRISTI 1517.

sonas, quæ vel agendo, vel excipiendo, vel testificando, vel aliter quomodocumque seculari sese foro subjecerint sine ordinariorum suorum licentia.

CAP. V.

Vassallus clericus potest privari feudo a laico, non tamen in persona aut aliis bonis molestari.

De clericis tamen laicorum vassallis ratione feudi quod a laicis tenent ita judicari posse declaravit, ut scilicet feudo privari possint, & in se feudalibus bonis contra eos fieri executio; in persona autem aut ecclesiasticis bonis nullatenus distringi posse aut judicari.

CAP. VI.

Enumerat quasdam species causarum ecclesiasticarum.

Causas quoque usurarum, simulatorum contractuum, usurariam pravitatem quomodolibet sapientium, decimarum, matrimoniorum, beneficiorum, hæresis, simoniæ, sacrilegii, juris patronatus, & omnes alias causas quæ jure vel consuetudine ecclesiasticæ judicari solent, in ecclesiastico tantum foro discuti ac judicari statuit, omnesque processus ac sententias super præmissis coram sæcularibus judicibus agitatos, aut latas esse nullius roboris aut momenti, nec quidem indicium facientes ad judicium ecclesiasticum, nisi in præmissis accesserit ordinariorum licentia.

CAP. VII.

Enumerat causas mixti fori, in quibus dicit locum esse præventioni.

Item in causis autem extra præmissa pietatem concernentibus, ut reprimere divites ne carius debito victualia vendant, ne aromatarii res adulteratas, ut fartores, lanii, pistores, & hujusmodi habeant mensuras & pondera justa.

Causæ dotis, viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum; coactio laicorum ad satisfaciendum legatis piis, punire perjuros, adulteros, stupratores virginum, sodomitas, sacrilegos, incestuosos, concubinarios, violatores pacis, effractores ecclesiarum, blasphematores Dei & sanctorum, vendentes, aut laborantes diebus festivis, aut festa quomodolibet inhonorantes, locantes domos publicis usurariis, piratas seu cursarios cum suis fautoribus spoliantes christianos, qui naufragium patiuntur, publicos latrones, deferentes arma, ferrum, lignamina, & merces vetitas ad Saracenos, & alia crimina quæ mixti fori judicari solent, voluit locum esse præventioni, ita ut sufficienter punitus in foro ecclesiastico, in sæculari nullatenus puniri possit, & e contra.

CAP. VIII.

Conjugati non gaudent privilegio clericali nisi in habitu & tonsura incedant, in non conjugatis servatur c. si judex.

Ad tollendas tamen fraudes nonnullorum, qui sub clericali pallio sese ubilibet protegere volunt, & quandoque in fraudem creditorum promoveri procurant, sæcularis tantum judicii declinandi causa; declaravit clericos conjugatos in nullo gaudere privilegio fori aut canonis, nisi clericalem habitum & tonsuram gestaverint. Eum autem gestare clericalia insignia dici debere judicavit, qui per duos menses ante delictum perpetratum, vel judicium motum portavit biretum, tonsuram more aliorum clericorum Florent. provinciæ. Quod in conjugatis obtinet, in aliis vero servandam esse voluit dispositionem. c. *si judex* de sentent. excom. in VI.

CAP. IX.

Fratres de tertio ordine, corrigiatæ & mantellatæ extra congregationes viventes, ut laici reputantur.

Quantum autem ad mantellatas, corrigiatas, & fratres de tertio ordine, & similes personas attinet, statuit & ordinavit, sequendo statuta Lateranensis concilii in undecima sessione nuper facta, eos posse conveniri coram laicis judicibus, & ab eisdem judicari quando in propriis domibus sine collegio habitant, secus autem quando simul in congregatione habitarent. Nec non & ejusdem concilii vestigiis inhærendo statuit & ordinavit, eorumdem fratrum de tertio ordine, mantellatarum, corrigiatarum, & similium in propriis domibus habitantium personas, quoad sacramenta recipienda & jura parochialia omnia, ut sæculares judicari, & pro sæcularibus haberi debere, sicque teneri a parochianis propriis extremam unctionem, Eucharistiam in paschate cæteraque ecclesiastica sacramenta recipere, ipsosque ecclesiarum rectores ab ecclesiis, apud quas sepulturam elegerint, consuetam funeralium partem exigere, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque hactenus in contrarium observatis.

CAP. X.

Quid de illis qui lite contra eos mota ordinantur, vel professiones emittunt.

Quo ad illos autem qui judicii sæcularis declinandi gratia ordines assumunt aut professionem emittunt, siquidem id jam lite contra eos mota faciunt, nullatenus prodesse declaravit, quo minus ab eo judice coram quo judicium incœptum est civiliter judicentur. Si autem ante motam litem ad clericales fuerint ordines promoti, sæcularem effugere statuit potestatem.

Quinimmo & criminaliter judicari posse decla-

ANNO CHRISTI 1517.

declaravit quando accepti ordinis vel emissæ professionis tempore carceri addictus erat.

CAP. XI.

Clerici artem exercentes quando sub sint judicibus artis.

Clerici quoque qui sæcularibus negociationibus & artificiis intendunt, societatem etiam cum laicis plerumque ineundo, ita decrevit, ut si sint in minoribus tantum ordinibus constituti, non incedentes in habitu & tonsura possint civiliter a rectoribus & judicibus artis quam exercent secundum illius artis statuta (nisi per ordinarium fuerit præventa jurisdictio) judicari. Si vero in sacris a suo tantum ordinario; voluit tamen omnes scripturas, testes, consuetudines, instrumenta, quæ alias si causa agitaretur in foro sæculari fidem facerent, quoad negocium artis, ratione cujus convenitur, similiter alligari posse & fidem facere in judicio ecclesiastico.

CAP. XII.

Quando mercator effectus est clericus, contra eum admittuntur omnes probationes quæ admitterentur in foro sæculari.

Quod utique generaliter obtinere voluit, quandocumque in foro ecclesiastico est contentio de iis quæ gesta sunt a personis quæ tempore natæ obligationis suberant alicui foro, in quo leviores erant probationes, ut scilicet eædem probationes in foro nostro parem vim eamdemque habeant efficaciam. Ut si contingat mercatorem effici clericum, vel clericum mercatori succedere. In iis enim super quibus ratione hujusmodi mercaturæ conveniet vel convenietur clericus, scriptis ac libris eorundem eam adhiberi fidem voluit, quæ & in mercatorum foro adhiberi solet.

RUBRICA

De causarum avocationibus & inhibitionibus.

CAP. I.

Inhibitio concedenda pro omni causa ecclesiastica.

Quoniam ecclesiasticus ordo confunditur, si sua cuique jurisdictio non servetur declaravit judicem ecclesiasticum posse et debere cum primum requisitus fuerit omnes causas ecclesiasticas et spirituales quomodocunque inceptas coram judice sæculari, sive id principaliter, sive per accidens ad ecclesiasticum forum revocare inhibendo sub poenis et censuris, ut moris est.

A

CAP. II.

Prohibet inhibitiones fieri in fraudem. Et vult prius judices informari per signa & conjecturas, & postea inhibere.

Monuit tamen ecclesiasticos judices, ut sint diligentes et prospiciant nequid fraudis in hujusmodi avocationibus et inhibitionibus committatur; multi enim ut sæcularis judicii incoepti censuram devitent, quæsito usurarum colore, ut rem in longum protrahant ad ecclesiasticam confugiunt jurisdictionem; præcepit ergo omnibus judicibus ecclesiasti- B cis sub poena periurii, ne statim sæcularibus judicibus coram quibus lis pendet inhibeant, cum petuntur; sed prius citent partem et capiant summariam informationem vel per instrumenta, vel per testes, vel per alias conjecturas etiam extrajudicialiter causam illam pertinere ad ecclesiasticam jurisdictionem, et postea inhibeant; quam inhibitionem postea simpliciter dari absque ulla termini præfixione voluit, cessantibus antiquis constitutionibus, quæ antea inhibitiones hujusmodi certis temporum angustiis concludebant.

CAP. III.

C *Quid agendum sit quando laycus cedit jura clerico contra laycum pulchra distinctione respondet. Et quid quando clericus layco jura sua cedit.*

Præfata quoque synodus explicando dubia quædam in hujusmodi causarum avocationibus quotidie nascentia, statuit et declaravit, ut infra.

In primis cum quæreretur quid agendum sit quando laycus contra laycum cedit jura & actiones clerico vel alteri personæ religiosæ, rem hac distinctione firmavit, quod si tempore cessionis lis jam erat coram sæculari judice incoepta, ibi omnino terminari debeat, nulloque cessionarii prætextu ab D eo valeat avocari. Et si ante inchoatum judicium cessionem fieri contingat, aut subest aliqua justa cedendi causa, fraudis præsumptione verisimiliter excludente (quod in judicis arbitrium referri voluit), & tunc placuit causam avocari posse; alias non. Sed omnem cessionem aliter factam ut fraudulentam nullius roboris esse declaravit; clericumque hujusmodi in fraudem factis cessionibus consentientem in libris decem condemnavit.

Eamdem quoque constitutionem obtinere voluit adversus clericos & religiosas perso- E nas, quæ ut ecclesiasticum forum declinarent jura sua & actiones layco concesserint.

ANNO CHRISTI 1517.

CAP.

CAP. IV.

Quando clericus nominatur ut defensor avocet causam a judicio sæculari ante litem contestatam. Si ut dominus & possessor indistincte avocat. Si ut dominus directus tantum distinguitur ut in litera.

Et cum quæreretur quando clericus nominatus a reo in judicio sæculari posset avocare causam ad judicem ecclesiasticum rem distinguendo firmavit. Et in statutum redegit.

Aut enim nominat clericum ut defensorem: aut nominat ut dominum & possessorem si ut defensorem, verbi gratia in causa evictionis; tunc si sumus ante litem contestatam vel quasi, clericus avocabit causam ad forum ecclesiasticum; si post litem contestatam, secus.

Si ut dominum & possessorem omni casu cognitio spectabit ad judicem ecclesiasticum, & causa avocabitur a sæculari cum inhibitione in forma, cum jura non permittant laycos de clericorum rebus judicare.

Sed si nominetur clericus in dominum tantum, legitima apud alium possessione remanente, ut quando esset laycus emphiteota vel usufructarius, & clericus esset dominus directus; siquidem agitur simpliciter ad fructus consequendos, & tunc possidenti nullatenus proderit nominatio, sed causa omnino terminari debeat coram sæculari judice; sed si actum fuerit rei vendicatione vel etiam ut habeatur possessio rei, vel per tenutam, vel per quodcumque aliud remedium extra casus antedictos, poterit causa ad ecclesiasticum judicem avocari secundum consuetudinem in Florentina curia hactenus observatam; nam licet hoc secundo casu videatur agi contra jura layci, quærendo ab eo possessionem quam habet amoveri; tamen maxime interest clerici non mutare possessorem in rebus, quæ ad eum jure directo pertinent, ne in eventum caducitatis duriores inveniat detentores. Item, cum hujusmodi possessiones dominii ad se partem trahant, iniquum est eas sine ecclesiastica auctoritate cuiquam adjudicari.

CAP. V.

An quando clericus comparet in judicio ut tertius possessor, causa avocetur a judice sæculari.

Et cum quæreretur quid dicendum esset, quando causa possessionis agitatur contra laycum in suo foro, & clericus comparet ut tertius possessor, an possit causam ad ecclesiasticum judicium trahere, ita statuit: Ut si possessio clerici habet causam a reo convento directe vel indirecte, & id post motum judicium, vel etiam ante motum judicium, quo tempore sperabatur litem moveri, ut quia intra duos menses ante motum judicium, tunc causa agitetur & decidatur coram judice laico, nisi clericus ostenderit ante motum judicium rem a laico ex justis & rationabilibus causis habuisse.

Si vero possessionis allegatæ a clerico causa non dependeat a reo extra casus præmissos causam avocari posse decrevit.

CAP. VI.

Inhibitio debet fieri judici sæculari, sine præjudicio processus, quando petitur post litem contestatam.

In omni tamen casu inhibitionis concedendæ per ecclesiasticum judicem ad tollendas improborum calumnias, qui quandoque circa periodum litis petunt inhiberi cum periculo instantiæ, quæ petit, declaravit omnes inhibitiones, quæ de cætero fient judici sæculari post litem contestatam vel quasi fieri debere sine præjudicio processus secundum practicam hucusque a multis observatam; cujus inhibitionis effectus erit, ut si ex deductis postea in causa videretur judici ecclesiastico secundum juris dispositionem causam primo judici remittendam, pronunciatio interim facta convalescet, perinde ac si nulla emanasset inhibitio etiam, non obstante quacumque appellatione a parte interposita.

CAP. VII.

Inhibitio fit sine præjudicio legitimæ executionis, quando competebat executio.

Sed si jam virtute sententiarum competebat executio in curia sæculari, declaravit & voluit inhibitionem non esse concedendam, nisi sine præjudicio legitimæ executionis. Quam deinde executionem nullatenus revocari posse voluit, donec principalis causa fuerit per ecclesiasticum judicem terminata; ita ut cum ipsa diffinitiva sententia executionem factam, vel infirmet si viderit avocantem fovere justitiam, vel confirmet si e contra.

Ut fiat depositum, quando tacti in foro sæculari petunt causam avocari ad judices ecclesiasticos.

Et quia contigit in civitate Florentiæ ratione certorum contractuum maxime in curia mercantiæ incipi ab executione per viam tactus, & quandoque eo modo tacti confugiunt ad ecclesiasticum judicem, dicentes contractus vel obligationem, ratione cujus tacti sunt, usuraria pravitate laborare, statuit, & ordinavit, ut taliter tacti non prius obtineant inhibitionem ab ecclesiastico judicio quam fecerint reale depositum de summa petita apud camerarium Archiepiscopalis curiæ, seu saltem dederint idoneum fidejussorem in forma depositi ad declarationem domini Vicarii. Quod depositum camerarius vel fidejussor teneatur statim relaxare parti tactæ cum primum pronunciatum erit ipsam fovere justitiam, non obstante quacumque appellatione, quamquo ad impediendam prædicti depositi rela-

ANNO CHRISTI 1517.

xationem nullas vires habere decrevit. Et similiter si pronunciaretur in favorem ejus qui traxit causam & deposuit, relaxetur ei tale depositum, nec possit ulterius in executione molestari, donec causa fuerit legitime terminata.

RUBRICA

De judiciis & modo procedendi in causis.

CAP. I.

In omnibus causis summarie procedendum esse.

Cordi maxime fuit huic sacro conventui lites minuere, earumque dispendia pro pauperum litigatorum utilitate quantum potuit resecare. Quoniam experimento compertum est quamplures pauperes, quinetiam & divites, dum diuturnas & pene immortales litigandi molestias abhorrent, justitiæ complementum assequi nequisse. Quo circa statuit & ordinavit (innitendo speciali indulto nuper a Sanctissimo D. N. Leone X. Pont. Max. Reverendissimo D. Julio S. R. E. Cardinali & Vicecancellario dignissimo, nec non archiepiscopo Florentino concesso) omnes causas tam civiles quam criminales, ecclesiasticas, quam profanas, & mixtas quomodolibet quacumque auctoritate coram ecclesiasticis judicibus ventilandas in omni sua instantia summarias esse, ac in eis summarie simpliciter & de plano sine strepitu & figura judicii procedi debere, excepto tamen ordine inferius declarando.

In causis igitur excedentibus summam librarum quinquaginta, non habentibus executionem paratam, voluit hoc ordine procedi,

CAP. II.

Incipit modus procedendi in causis majoribus secundum tenorem istarum constitutionum.

In primis, volens contra aliquem experiri, porrigat libellum seu summariam petitionem notario causæ, qui extrahetur e bursa secundum modum in præcedentibus dictum, & missa copia libelli citetur pars ad respondendum libello & jurandum de calumnia intra tres dies, quorum unum pro primo &c. Assignando sibi illum pro ultimo peremptorio; alias ad primam ad videndum se excommunicari; & ita si sit contumax excommunicetur, nec audiatur nisi refectis expensis; & nihilominus ipse actor juret de calumnia, & petat sibi terminum ad ponendum & articulandum, & si in contumaciam partis adversæ probaverit de jure suo, obtineat sententiam diffinitivam super causa principali nec etiam tunc appellando audiatur adversarius, nisi refectis omnibus expensis litis meruerit absolutionis beneficium obtinere.

Et si reus comparuerit in termino, & proposuerit aliquas exceptiones declinatorias aut dilatorias, aut quascumque alias, quæ ante litis contestationem proponi solent & debent, detur terminus actori ad tertiam ad replicandum.

Deinde, detur utrique parti terminus x. dierum utilium ad probandum incumbentia circa dictas exceptiones & replicationes.

Eo autem termino elapso super dictis exceptionibus & replicationibus pars nullatenus audiatur, sed partes teneantur intra tres diesdare processum judici, qui postea intra sex dies utiles teneatur super exceptionibus pronunciare: & si fuerint tales exceptiones, quæ altiorem requirant indaginem, si videbitur, possit in fine litis reservare, & etiam judice aliter super dictis exceptionibus non pronunciante censeantur reservatæ in fine litis & omni casu quo judex ad ulteriora processerit intelligatur esse lis contestata.

Deinde, assignetur terminus actori ad ponendum & articulandum ad octavam.

Quibus exhibitis citetur adversarius ad primam ad respondendum positionibus si fuerit in civitate: ad tertiam si fuerit in dioecesi vel provincia; ita tamen ut quando est absens a civitate ultra tria miliaria, tempore quo citatur ad respondendum possit respondere per procuratorem, qui habeat auctoritatem jurandi in animam principalis sui. Sin autem tam actor quam reus fuerint contumaces in respondendo positionibus, possit & debeat judex parte instante pronunciare eas pro confessatis.

Deinde, actori assignentur tres dilationes ad probandum, primam decem, secundam octo, tertiam sex dierum si petitæ fuerint, intelligendo semper, quod si accideret ultimam diem termini esse feriatam, illa dies & omnes aliæ similiter feriatæ non connumerentur, sed prima dies quæ erit juridica censeatur esse ultima dies termini.

Et si procurator actoris in ultima die unius termini cessaverit petere aliam dilationem, sit ipso facto exclusus a petitione dilationum sibi specialiter competentium.

Et si contigerit testes produci intra dictos terminos, assignetur terminus ad dandum interrogatoria ab hodie & cras (ut moris est) nisi essent testes affuturi, quia judex tunc poterit terminum abbreviare ut sibi placuerit. Qui testes examinari debeant usque ad terminum datum ad dicendum contra jura producta inclusive; & notarius in processu de examinatione testium mentionem faciat & in actis redigat tempus examinationis prædictæ.

His autem dilationum prædictarum temporibus elapsis assignetur terminus trium dierum ad producendum omnia.

CAP. III.

Termini qui conceduntur actori, conceduntur etiam postea reo.

Et successive postea detur terminus sex dierum ad dicendum contra jura producta. In quo termino si reus exceptiones & articulos dederit, dentur sibi omnes dilationes ad probandum, producendum, & dicendum contra jura producta, quæ actori conceduntur

ANNO CHRISTI 1517.

tur per præſentem conſtitutionem. Quibus elapſis, ſi per aliquam partem petitum fuerit, detur terminus communis utrique parti viginti dierum utilium ad probandum & probatum habendum hinc inde incumbentia per omnes genus probationis.

C A P. IV.

Poſt concluſum in cauſa, datur dilatio ad reprobandum teſtes; ſed prius præſtito juramento calumniæ ab eo qui reprobare intendit.

Quo termino elapſo cenſeatur concluſum in cauſa, nec audiatur aliquo modo pars volens aliquid producere vel allegare, excepta reprobatione teſtium, quia ſi aliqua partium vel ambæ vellent dicere contra teſtes ad amborum vel unius petitionem opponendo crimina & defectus contra eos, debet aſſignari terminus peremptorius duodecim dierum utilium ad reprobandum & reprobatum habendum, & opponendum, ac probandum, & probatum habendum quicquid voluerint contra dictos teſtes; faciendo etiam intra dictum tempus depoſuiſſe omnes teſtes ſi quos contra præmiſſos examinare vellent.

Sed tamen hoc ultimo caſu noluit partem admitti ad teſtium reprobationem, niſi prius præſtito juramento a reprobante quod hoc non facit animo calumniandi; & ſi intra dictum terminum non probetur quod contra teſtes opponebatur, voluit opponentem condemnari in libris decem, Archiepiſcopali curiæ applicandis.

C A P. V.

Præfigatur inſtantia cauſæ.

A die autem concluſionis in cauſa procuratores partium, vel ſaltem ille qui petierit cauſam expediri, teneatur intra x. dies dare proceſſum integrum domino Vicario. Qui a die exhibitionis regiſtri, de quo notarius teneatur mentionem facere in actis intra xx. dies utiles, teneatur diffinitivam proferre ſententiam in cauſa; ita quod terminus ipſe intelligatur præfixus inſtantiæ Judici, & parti, & ipſo jure intelligatur inſtantia deſerta, nec poſſit aliquam ſententiam ferre niſi ab obſervatione judicii cum expenſarum condemnatione, quam tamen proferre teneatur ad inſtantiam cujuslibet partis.

C A P. VI.

Puniuntur judices, notarii & procuratores, quorum culpa inſtantia peribit.

Judex autem qui infra dictum tempus ſi acta, ut præmittitur, exhibita fuerint, parte inſtante ſententiam diffinitivam proferre neglexerit incurrat periurii pœnam, teneaturque partibus ad intereſſe; procurator quoque qui fuerit negligens, & in curia ſua inſtantiam labi permiſerit, condemnetur parti ad intereſſe. Simili quoque pœna feriatur notarius, qui ſatisfacto prius ſibi de mercede, ſua acta exhibere neglexerit intra tempus præfatum, videlicet infra X. dies poſt habitam mercedem; prædictum tamen tempus XX. dierum utilium datum judici ad pronunciandum voluit per ipſum ex cauſa poſſe ad alios XII. dies utiles prorogari; ita quod infra illos ſemper poſſit, ut præmittitur diffinitivam proferre ſententiam, adempta omni facultate ulterius prorogandi.

C A P. VII.

Quando teſtes examinandi ſunt in longinquis partibus, judex declarare poteſt tempora non currere.

In cauſis tamen ubi examinandi eſſent teſtes in longinquis partibus conſtituti, poterit judex ſi judicaverit hujuſmodi teſtium dicta tam parvo tempore haberi non poſſe, prorogare terminum pro teſtium dictis habendis, pro itineris & regionis diſtantia, declarando interim tempora præfixa non currere. Quorum terminorum dilationes ad evitandas partium calumnias voluit eſſe mero judicis arbitrio; ita quod nullus ab eorum vel denegatione vel conceſſione appellare poſſit, intelligendo tamen quod iſta facultas prorogationis tantum competat judici, quando teſtes ſunt remoti ultra quinquaginta miliaria a civitate Florentiæ.

C A P. VIII.

Ponitur modus procedendi in cauſis minoribus, ideſt a quinquaginta libris infra.

Et hunc quidem ordinem, ut præmiſſum eſt, obſervari voluit in omnibus cauſis antedictis. Sed in cauſis a quinquaginta libris infra voluit procedi debere per viam monitorii juxta ſtilum conſuetum. Et in termino ſi reus comparuerit & negaverit monitorium, habeat actor terminum decem dierum utilium ad probandum, infra quem terminum poſſit, ſi velit, dare articulos, producere teſtes & inſtrumenta, poſtea autem habeat reus alios decem dies ad dicendum contra jura producta, & dandum exceptiones, articulos, ad producendum teſtes & omnia alia quæ duxerit ad cauſam facere.

Deinde detur terminus ſex dierum utilium utrique parti ad probandum & probatum habendum per omne genus probationis, & idem obſervetur in cauſis decimarum ac ſequeſtris, quæ fierent virtute jurium exequibilium, quæ non poſſunt revocari. Aliæ autem ſequeſtrationes quæ non procederent a jure alias exequibili revocari poſſunt ad petitionem partis, & deinde in eis procedatur, prout in cauſis monitorii juxta ordinem prætaxatum.

Quo termino elapſo dominus judex mandet ſibi acta exhiberi, quæ quidem acta partes teneantur exhibere infra octo dies, & a die exhibitionis infra XII. dies utiles judex teneatur pronunciare monitorium eſſe con-

confirmandum vel infirmandum & partem excommunicare vel a petitis absolvere ut sibi videbitur.

CAP. IX.

In causis habentibus executionem paratam proceditur per viam monitorii. Et quæ tantum exceptiones admittuntur.

In causis autem jurium habentium executionem paratam, etiam procedatur similiter per viam monitorii; & tunc admittantur tantum duæ exceptiones, solutionis, scilicet, & nullitatis; quando opponitur exceptio solutionis tantum detur terminus decem dierum ad probandum eum; & etiam si judici videbitur, & pars petat, detur alia dilatio octo dierum, quibus elapsis si actor petierit, habeat terminum trium dierum ad dicendum contra jura producta, & postea etiam detur alius terminus communis utrique parti ad producendum, allegandum &c. Quibus elapsis terminis nullatenus audiatur aliqua partium; sed notarius teneatur exhibere acta judici infra tempus, de quo supra, satisfacto sibi prius de competenti mercede, ut supra, qui judex similiter etiam teneatur judicare, ut supra.

Sed si reus opposuerit exceptionem nullitatis, ut quia dixerit contractum esse usurarium, & simulatum, habeat reus opponens terminum duorum dierum ad informandum Judicem summarie qualitercumque per conjecturas, & signa aliter quam per proprium juramentum de simulatione aut usuris dicti contractus; & si judex viderit esse aliquam verisimilem præsumptionem ea quæ opponuntur per reum probari posse, resolvat monitorium, & mandet procedi ordinarie secundum ordinem traditum supra in causis excedentibus valorem librarum quinquaginta.

Quod utique obtinet, quando instrumentum esset de summis contentis in dicto statuto, idest excedentibus summam librarum quinquaginta; alias procedendum est, pro ut proceditur supra in causis minoribus.

CAP. X.

Practica observanda quando agitur virtute obligationis in forma cameræ.

Et hæc quæ supra diximus obtineant in omni instrumento executivo sub quibuscunque verbis, modis & formis concepto, & etiam in quibuscunque instrumentis & juribus, & aliis juxta formam statutorum communis Floren. executionem paratam habentibus. Excepto si sit obligatio in forma cameræ; quia tunc si reus opposuerit solutionem, voluit servari modum primo loco dictum. Si vero opposuerit exceptionem nullitatis, tunc si actor est paratus dare idoneum fidejussorem, judicis arbitrio declarandum de stando juri & judicatum solvendo reus nullatenus audiatur, nisi prius contenta in instrumento adimpleverit. Sed si actor renuerit, ut supra, fidejussorem dare, si talis exceptio nullitatis fuerit opposita, teneatur reus infra duos dies, ut dictum est, informare judicem & petere absolutionem a juramento; qui judex si viderit, ut dictum est, verisimiles pro reo præsumptiones absolvet & mandabit ut supra procedi, vel eum omnino reiiciet.

Et hæc dummodo ille qui est obligatus, sit præsens in dioecesi vel civitate; quia Synodus ordinavit illum non excommunicari, nisi citatum, ad evitandas injurias quæ inferuntur quotidie multis, qui cum post talem obligationem solverint, tamen excommunicantur; quando autem erunt absentes a dictis locis, servetur practica consueta.

CAP. XI.

Ne, quando summa major debetur, petatur minor in fraudem constitutionis, quæ vult notarios extrahi e bursa, quando majores summæ petuntur.

Et ad tollendum fraudes nonnullorum notariorum & procuratorum, qui ex uno debito quandoque gemina judicia suscitant, ut effugiant illam constitutionem de extrahendis notariis in causis excedentibus summam librarum quinquaginta; contra enim illum qui est obligatus in majori summa procedunt per viam monitorii, petente libras quinquaginta pro parte majoris summæ, vel salvo jure calculi; & si cum effectu petunt summas majores & evadunt illius constitutionis rigorem, statuit & ordinavit reum prætextu similium monitoriorum non posse in plus condemnari quam sit summa librarum quinquaginta; & si illud plus quod ultra illam summam librarum quinquaginta debetur, sit debitum annexum vel per instrumentum vel per scripturam, ita ut facile & clare appareat illi summæ petitæ, censeatur eo ipso extinctum, nec possit reus super illo ulterius molestari, perinde ac si per distinctivam ab eo sententiam fuerit absolutus, & notarius qui hoc maliciose procuraverit; teneatur parti ad interesse, & ideo quilibet notarius & procurator sit cautus in admonendo auctores, ne minus debito petant, ne de suo resarcire teneantur.

CAP. XII.

Qui sint dies utiles.

Et quia in præmissis sæpe habetur mentio de diebus utilibus, declaravit quoad præmissarum constitutionum tenorem illos dies esse utiles, in quibus jus redditur; alios autem inutiles sive id fiat ratione feriarum a jure inductarum sive, ab homine.

CAP.

C A P. XIII.

In dubio constitutio intelligitur de diebus currentibus.

Et quando in iis constitutionibus sit simpliciter mentio de diebus, intelligitur de currentibus non de utilibus tantum, nisi exprimatur.

C A P. XIV.

Per quos teneri debeant computus de diebus utilibus.

Item statuit, quod tam procurator causæ quam notarius teneantur, & debeant tenere notulam & computum de diebus utilibus, & terminis pertinentibus ad causas proprias, alias si negligentes fuerint, puniantur judicis arbitrio.

Item pro communi utilitate omnium camerarius Archiepiscopalis curiæ teneatur habere librum particularem, in quo ordinate scribat dies, quibus judex non sederit tribunali, ut omnibus quando opus fuerit patere possit.

C A P. XV.

Ferias archiepiscopalis curiæ esse ab omnibus observandas.

Item, ad tollendas confusiones statuit & ordinavit, ut omnes judices ordinarii & delegati in civitate Florentina, causas quomodocunque cognoscentes, debeant & teneantur servare omnes ferias inductas in curia Archiepiscopali vel inducendas aut in honorem Dei, aut in commoditatem hominum, ut sunt feriæ messium & vindemiarum, nisi sint feriæ repentinæ inductæ ex arbitrio domini Vicarii archiepiscopi Florentini. Quia tales dies noluit esse feriatos in causis delegatis aut aliorum ordinariorum, nisi ipsimet judices easdem servare voluerint.

C A P. XVI.

Intra quod tempus appellans teneatur facere fidem judici a quo de præsentatione appellationis aut rescripti.

Item, quia parum esset consultum litium brevitati, si postmodum in appellationis causa liberum esset procrastinandæ litis votum; statuit declaravit & ordinavit in appelletionibus hoc ordine procedendum esse, ut scilicet appellans habeat illos decem dies juridicos ad appellandum, ultra quos si non appellaverit non admittatur.

Interposita autem appellatione si appellat ad archiepiscopum habeat unum mensem ad faciendum fidem judici appellato de præsentatione appellationis coram judice ad quem; si autem appellaverit ad sedem apostolicam, habeat duos menses similiter ad faciendum fidem appellato de commissione causæ, & de præsentatione rescripti facta judici idoneo secundum tenorem antecedentium constitutionum; & si infra dictum terminum non fuerit facta fides de præmissis respective, appellatio eo ipso censeatur deserta, & sententia dicatur transivisse in rem judicatam.

C A P. XVII.

Quod in secunda & tertia instantia servatur idem modus in procedendo, qui & in prima.

Præsentato autem rescripto vel promota causa, ut præmittitur, detur appellanti terminus decem dierum ad libellandum; & postea serventur omnes termini respective secundum qualitatem causarum qui servari debent in prima instantia. Ita quod iidem termini in secunda instantia censeantur præfixi judici, causæ, & parti sicut in prima; nisi partes hujusmodi terminis vel aliquibus eorum duxerint renunciandum.

Et totum illud quod dictum est servandum esse in secunda instantia, voluit etiam servari in tertia, & ulteriori, si contingeret pluribus instantiis propter diversitatem sententiarum causam ventilari.

C A P. XVIII.

Pendente compromisso tempora non currere.

In omnibus tamen instantiis, ne occasio concordandi partibus adimatur, declaravit tempora non currere quando penderet compromissum inter partes.

C A P. XIX.

Judex potest reservare partibus jus deducendi jura sua intra certum tempus post sententiam diffinitivam, quæ virtute illorum jurium retractari potest.

Item, quia posset contingere quod ob locorum distantiam vel aliud occurrens impedimentum, partes non possent infra prædictum tempus de jure suo ostendere, statuit & ordinavit judicem, quando videbit negocii qualitatem id exigere, posse & debere lata sententia reservare parti vel partibus jus deducendi jura sua infra tempus, quod ipse judex congruum judicaverit. Per quæ nova jura, qualiacumque sint, infra dictum tempus producta possit sententia retractari & annullari, & contra partem pronunciari, perinde ac si nulla sententia fuisset super hujusmodi negocio lata: hoc tamen semper intellecto, quod pendentibus hujusmodi terminis sententiarum executiones nullatenus impediri debeant; dummodo pars quæ executionem petit sufficienter caveat ad declarationem judicis de stando juri & judicato solvendo in eventum retractationis & annullationis hujusmodi.

CAP.

RUBRICA

De ordinariis deque omnium judicum officio.

CAP. I.

Excitat jurisdictionem ordinariorum, & docet circa quæ invigilare debeant.

Confiderans hæc fancta fynodus quam fit neceffaria ordinariorum vigilantia in puniendis criminibus & evellendis malis moribus e populo Chriftiano, innixa romani pontificis ftatutis & ordinationibus, admonuit; & in virtute fanctæ obedientiæ, & fub poenis a jure comminatis præcepit omnibus ordinariis epifcopis eorumque vicariis, & aliis quocumque nomine cenfeantur, ut fint diligentes & folliciti in cogendis fubditis ad obfervationem præfentium provincialium conftitutionum, & ad publicandum eas in dioecefibus fuis, & præfertim fingulo quoque anno in fynodo dioecefana. Sintque alias diligentes in correctionibus clericorum, & etiam laicorum, in coercendis & puniendis hæreticis, fimoniacis, fchifmaticis, adulteris, concubinariis, inceftuofis, ufurariis, accedentibus ad monafteria, ufurpatoribus bonorum ecclefiafticorum, & quibufcumque aliis publicis & notoriis peccatoribus, in miniftrando vel miniftrari faciendo juftitiam viduis & pupillis, & aliis quibufq; pauperibus ad ipfos confugientibus. In vifitandis ecclefiis, clericis & populis diligenter intendendo ne divinus cultus aliqua in parte minuatur, ne ecclefiarum ædificia corruant; in arguendo, increpando, obfecrando, docendo in omni pacientia, bonum de fe exemplum honeftate vitæ cæteris præbendo.

CAP. II.

Ut ordinarii requirant titulum ab habentibus plura incompatibilia.

Procurent quoque ut omnes habentes plura incompatibilia beneficia intra duos menfes vel aliud tempus, arbitrio fuo moderandum, oftendant titulum & difpenfationem dictorum beneficiorum. Quo tempore elapfo, fi non erit facta fides de fufficienti difpenfatione, ille ad quem fpectat, declaret beneficia vacare, procedatque ad collationem & inftitutionem & poffeffionis dationem; alias autem fi apparuerit de fufficienti difpenfatione, provideat ne in dictis beneficiis animarum cura negligatur.

CAP. III.

Quando incompatibilia funt in diverfis dioecefibus voluit illum ordinarium hoc requirere qui alium prævenerit.

Et cum ifta duo incompatibilia fuerint in diverfis dioecefibus, voluit præventioni locum fore inter dioecefanos, ita tamen, ut unus poffit alterius fententiam exequi.

CAP. IV.

Excommunicare, interdicere refervatur epifcopis.

Item, facultatem excommunicandi & interdicendi refervavit epifcopis tantum, nifi apud alios prælatos inferiores effet ex privilegio vel confuetudine diutius approbata, & tunc epifcopos monuit ne tales ab inferioribus jufte excommunicatos abfolvant.

CAP. V.

Obfervandam effe conftitutionem Lateranenfis concilii in fynodis celebrandis.

Item, voluit conftitutionem fanctiffimi D. N. Leonis Papæ X. in decima Lateranenfis concilii feffione promulgatum de celebrandis fynodo dioecef. fingulis annis, & provinciali tertio quoque anno, ab omnibus Florentinæ provinciæ fuffraganeis obfervari, citatis & requifitis omnibus etiam exemptis in provinciali, ut ad prædictas fynodos accedere debeant.

CAP. VI.

Excitat ordinarios ad vifitandum.

Item, præcepit omnibus ordinariis in virtute fanctæ obedientiæ & fub aliis poenis juris, ut tertio quoque anno faltem vifitent dioecefes fuas per fe vel per alium idoneum, corrigendo & caftigando ea quæ emendatione digna repererint, cum moderatione tamen evectionum & expenfarum, de qua habetur fupra in tit. de vifit.

CAP. VII.

Quando vifitanda fint monafteria monialium.

Sub iisdem quoque poenis præcepit, ut vifitent monafteria monialium tam exemptarum, immediate apoftolicæ fedi fubjectarum auctoritate apoftolica, quam non exemptarum auctoritate fua fingulo quoque anno fi poffunt; alias tertio quoque anno faltem; ad quam vifitationem cum omni honeftate & timore Dei accedant, ducendo fecum duos ex antiquioribus canonicis fuæ ecclefiæ & alias honeftas perfonas, ut fibi videbitur quando vifitat monafteria prædicta, & fervando alios ordines in regulis & conftitutionibus monafteriorum datas.

CAP. VIII.

Excitat jurisdictionem archiepifcopi ad fupplendam negligentiam fuffraganeorum.

Reverendiffimum quoque Archiepifcopum monuit, & ei in virtute fanctæ obedientiæ præcepit, ut in dioecefi propria invigilet ficut cæteri fuffraganei. Et fuffraganeorum negligentias quamprimum corrigat & emendet,

ANNO CHRISTI 1517.

det, ex suffraganeorum namque negligentia voluit omnem auctoritatem in archiepiscopum transfundi, qui archiepiscopus omnia notoria provincialium delicta emendare, consuetudines pravas e tota provincia tollere, eundem visitare, ut sacri canones voluerunt, diligenter procuret, sub præmissarum incursione poenarum.

A

CAP. IX.

Ut jurisdictiones competant inferioribus prælatis cumulative, non privative.

Quo autem ad omnes prælatos inferiores habentes aliquam jurisdictionem in dioecesibus provincialium episcoporum, declaravit omnem similem jurisdictionem & auctoritatem præfatis inferioribus prælatis competere accumulative non privative, ita quod præventioni locus sit, nisi eadem jurisdictio ex privilegio privative competeret, vel ex consuetudine in contradictorio judicio obtenta; ad quæ privilegia & consuetudines ostendendâ infra quatuor menses a die publicationis hujus constitutionis monuit omnes hujusmodi inferiores prælatos pro ultimo peremptorio, quo elapso pronunciat omnes hujusmodi jurisdictiones, ut præmittitur, cumulative competere. Et in casibus etiam ubi privative competit data illorum negligentia supplebit dioecesanus.

CAP. X.

Ne prælati ab ecclesiis subjectis non exigenda exigant.

Item admonuit omnes ordinarios, ne ultra ea quæ Honoriana constitutione continentur, a subjectis sibi ecclesiis quicquam exigant, aut eas in alio molestent.

CAP. XI.

Ut miserabilibus personis dentur procuratores & advocati qui gratis serviant.

Item, quia viduis, pupillis, mentecaptis, furiosis, cæterisque miserabilibus personis, ex officii sui debito tenentur ecclesiastici rectores, præcepit hæc sancta synodus omnibus judicibus ecclesiasticis, delegatis & ordinariis, ut non permittant miserabiles hasce personas collitigantium favoribus, potentia, divitiis, opprimi. Sed illis non habentibus provideat de advocato aut procuratore sufficienti; & si viderit expedire, cogat partem collitigantem ad dandum fidejussorem de non offendendo ipsam partem. Quos advocatos & procuratores voluit effectualiter posse cogi a præfatis judicibus per censuras vel multas ad suscipiendum hujusmodi patrocinium, constituto tamen eisdem advocatis & procuratoribus competenti salario de bonis litigantis, si habeat unde satisfaciat; alias præfati advocati & procuratores teneantur officium suum gratis impendere, ut scientiam, quam ipsi gratis a Deo acceperunt, gratis pauperibus impendant.

RUBRICA

De immunitatibus ecclesiæ.

CAP. I.

Ut in locis vicinis monasteriis per trecenta brachia, vicinis aliis ecclesiis per quinquaginta brachia mulieres inhonestæ non habitent, tabernæ aut balnea non aperiantur.

Quoniam vera religiosorum locorum, & horum præsertim quæ Deo dicatæ virgines habitant, immunitas est conversatio vitæ laudabilis & honesta, sequendo quorumdam statutorum civitatis Florentiæ vestigia (quæ ut laudabilia & religioni propitia eadem synodus admisit & approbavit) statuit & ordinavit nullam foeminam inhoneste viventem posse habitare in locis vicinis monasteriis monialium per trecenta brachia. Item, nec in locis propinquis portis aut accessibus ecclesiarum aliarum per quinquaginta brachia; mulieres in prædictis locis habitantes, & domos eisdem qualitercumque locantes in ducatis X. condemnavit. Sub eadem quoque poena præcepit ne infra prædictos terminos aperiantur tabernæ aut thermæ sive balnea vel pro hujusmodi usibus cuique locentur domus & habitationes.

B

C

CAP. II.

Quæ loca ecclesiarum præstent immunitatem ad se confugientibus.

Quanquam jure cautum esse videatur quamlibet ecclesiam eo gaudere privilegio, ut per XXX. passus in ambitu suo ad se confugientibus immunitatem præstet; attamen quia in locis angustis, qualia sunt Florentiæ, ubi ita frequentes sunt ecclesiæ, ut tota fere civitas redderetur immunis, id sine magno publicæ utilitatis incommodo servari non potest; præfata synodus declaravit, ea tantum loca circum ecclesias in civitate Florentiæ immunitatem ad se confugientibus præstare, quæ aliquo notabili signo a viis publicis & aliis locis profanis distincta sunt.

D

CAP. III.

An cessantes & fugitivi sint tuti in ecclesiis, ita ut capi non possint.

Item, cum quæreretur in synodo, quid dicendum esset de istis cessantibus, & fugitivis secundum statuta communis Florentiæ; an illi confugientes ad ecclesias & religiosa loca tuti essent, ita ut a sæculari familia capi non possent; res validis in utramque partem argumentis disputata est, plerisq; asserentibus debitores hujusmodi quod eorum persona esset ex statuto creditoribus quasi mancipata etiam in ecclesiis capi posse; aliis hoc quasi dissonum abhorrentibus. Prævaluit tamen æquior sententia, ut etiam debitores quantumvis cessantes in ecclesiis aut domi-

E

Anno Christi 1517.

domibus adjacentibus quas continue inhabitant clerici aut personæ alioquin religiosæ nullatenus capi possent, sicut laudabili hactenus consuetudine observatum est; in domibus autem quas debitores ipsi vel alii ecclesiæ non deservientes inhabitant, vel quia locatæ, vel quia gratis ad inhabitandum concessæ sint, præfatos debitores nulla voluit immunitate gaudere.

C A P. IV.

Ut fiant inventaria de omnibus bonis ecclesiarum.

Item, ut ecclesiarum indemnitati consulatur, quarum bona cum mobilia, tum etiam immobilia ex eorum qui præsunt negligentia vel etiam ignorantia sæpius deperire solent, præcepit omnibus ecclesiarum, monasteriorum, aut quorumcumque piorum locorum rectoribus & administratoribus, ut infra tres menses, a die publicationis præsentium constitutionum assumptis secum duobus antiquioribus de populo, in quo sita est dicta ecclesia vel locus pius, una cum rectore seu sindico populi prædicti, faciant inventarium de omnibus bonis mobilibus & immobilibus ecclesiarum & locorum prædictorum, adnotando in uno vel pluribus foliis omnia vasa sacra, vestes, supellectilia, fundos, agros, domos, cum qualitatibus & confinibus suis, scribendo per se vel per alium, cum subscriptione assumptorum prædictorum, si sciant scribere, alias cum subscriptione notarii qui de illorum præsentia ac diligentia fidem faciat; utque facto dicto inventario infra XV. dies præsentent illud ordinario suo & per se vel per alium transcribant in libro, quem specialiter ad hunc usum per omnes ordinarios teneri voluit. Rectores vero & administratores in præmissis negligentes in ducatis X. condemnavit. Idemque præcepit omnibus illis, qui in futurum ecclesias aut loca præmissa receperint, ut & ipsi inventaria hujusmodi conficiant, eaque ordinario præsentent, & ut præmissum est in inventariorum libro transcribant priusquam dictorum locorum & ecclesiarum bona & fructus administrare incipiant. Declarando eosdem noviter provisos de dictis beneficiis, ecclesiis, aut locis eo ipso privatos esse omnibus fructibus & redditibus ante confectionem prædicti inventarii perceptis, applicandis pro dimidia Fabricæ apostolorum Petri & Pauli, & pro dimidia ordinario loci. Et ne in prædictis inventariis dandis fraus aliqua procurari possit, omnes rectores & administratores hujusmodi qui fideliter non confecerint aut dederint talia inventaria, maliriose quicquam omittendo, eo ipso excommunicationis sententia innodari voluit.

RUBRICA

Ad quos pertineat declaratio dubiorum emergentium in constitutionibus.

C A P. I.

Constitutionum correctio & declaratio ad reverendissimum archiepiscopum pertinet.

Quoniam nulla juris sanctio tam claratamque aperta esse potest, quod non olim in dubium refricari possit, & etiam contra disponentis intentionem per captiosa argumenta & cavillationes a vero sensu detorqueri, statuit & ordinavit præfata synodus omnium ambiguitatis & dubiorum solutionem, ordinatorum correctionem & declarationem spectare & pertinere ad reverendissimum archiepiscopum Florentinum, volens omnes declarationem, correctionem & solutionem hujusmodi vim roburque synodalis constitutionis obtinere.

C A P. II.

Constitutiones non inducere nova peccata mortalia.

Item, ne ex præsentibus constitutionibus mortalia peccata in grave animarum præjudicium, contra adunatorum patrum voluntatem multiplicari contingat, declaravit intentionis suæ fuisse nullam ex præmissis constitutionibus, quocunque verborum tenore dictatam, transgressores suos ad mortalis peccati aut ecclesiasticæ censuræ in foro conscientiæ vinculum obligare, nisi quatenus eosdem obligat communis legis dispositio vel contemptus.

C A P. III.

Sequuntur verba bullæ. S. D. N. approbantis præsentes Constitutiones.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, communitionis, adiectionis, suppletionis, decreti, mandati, derogationis, & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimoseptimo, cal. Martii, Pontificatus nostri anno quinto. Bembus.

Tho. De Binis

Visa P. suno. *Foris autem.*

Registrata apud me, Bembum.

Concilium hoc dedi ex edito Florentiæ anno 1564

Leo

ANNO CHRISTI 1517.

LEO Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ea quæ pro divini cultus augmento, fideliumque omnium, præſertim eccleſiaſticarum perſonarum, animarum ſalute & utilitate provida ordinatione facta, & per ipſum confirmata & approbata fuerunt, ut eo firmius maneant, quo ſæpius fuerint ſedis apoſtolicæ auctoritate munita, denuo confirmare, approbare, & innovare, aliaſque deſuper opportune providere, prout in domino conſpicit ſalubriter expedire. Nuper ſi quidem nonnullas conſtitutiones in provinciali concilio Florentino ad indictionem dilecti filii noſtri Julii tituli Sancti Laurentii in Damaſo presbyteri Cardinalis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarii in eccleſia Florentina, cui ex conceſſione Apoſtolica præeſſe dignoſcitur, celebrato, pro divini cultus augumento, morum reformatione, animarumque provincialium perſonarum ſalute editas, habita a dilectis filiis noſtris Dominico ſancti Bartholomæi in Inſula, & Thoma ſancti Sixti titulis presbyteris Cardinalibus, quibus, cum de conſtitutionibus hujuſmodi certam notitiam non haberemus, illas inſpiciendas & diligenter examinandas, & an rationabiles, & æquæ forent nobis referendum commiſeramus, relatione plenaria, quod ille juſtæ & honeſtæ ſacriſque canonibus conſonæ & provincialibus præfatis plurimum utiles exiſtebant, confirmavimus & approbavimus, prout in noſtris deſuper confectis literis plenius continetur. Nos igitur qui divinum cultum ubique vigere & augeri perſonarumque provincialium prædictarum, quas ſpeciali affectione proſequimur & in viſceribus gerimus caritatis, animarum ſaluti earumque indemnitati & utilitati ſalubriter conſuli intenſis deſideriis affectamus, ut conſtitutiones & literæ præfatæ cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis eo magis obſerventur, quo clarius conſtiterit ea matura deliberatione illas confirmatas & innovatas fuiſſe, qua prius confirmatæ & approbatæ fuerint providere cupientes, conſtitutionum & literarum hujuſmodi tenores, ac ſi de verbo ad verbum præſentibus infererentur pro expreſſis habentes, motu proprio & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine conſtitutiones ac literas hujuſmodi innovamus, confirmamus, & approbamus, ac robur perpetuæ firmitatis in judiciis & extra obtinere debere, provincialeſque perſonas dictæ provinciæ ad obſervationem omnium & ſingulorum in conſtitutionibus ac literis hujuſmodi contentorum juxta illarum tenorem atque formam teneri, & obligatos fore; omniaque & ſingula, interpretationes, cauſarum commiſſiones, conceſſiones, gratias, literas, privilegia, & indulta, contra conſtitutionum & literarum hujuſmodi tenorem in quarumvis eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, præpoſiturarum, præpoſitatuum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, & officiorum, cæterorumque beneficiorum eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis ordinum regularium, hoſpitalium & a-

A liorum piorum locorum ac perſonarum cujuſvis dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, præeminentiæ, aut excellentiæ exiſtentium favorem ſeu commodum, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac cum quibusvis clauſulis cum derogatoriarum, derogatoriis fortioribus, efficacioribus inſolitis & magis urgentibus, etiam cum dictarum conſtitutionum etiam de verbo ad verbum tenorum expreſſione, & ad quorumvis etiam imperatoris, regum & aliorum principum ſæcularium, communitatum, univerſitatum, dominiorum, collegiorum, cardinalium & aliorum prælatorum eccleſiaſticorum, & ex quibuſvis urgentiſſimis, & excogitabilibus cauſis, quæ a no-
B bis vel a ſede Apoſtolica præfata hactenus emanaverunt ſeu in poſterum emanabunt, utpote defectui intentionis noſtræ ac ſedis hujuſmodi ſubjacentia, omneſque & ſingulos proceſſus, ſententias, condemnationes deſuper habitos & habendos, & inde ſecuta quæcumque, nulla, invalida & inania nulliuſque roboris vel momenti exiſtere, illiſque parendum aut ſtandum minime fore: & conſtitutionibus ipſis derogari aut illas ſuſpendi nullo modo poſſe; & quotiens illis derogari ſeu illas ſuſpendi contigerit, totiens illas in priſtino ſtatu confirmatas & approbatas ac innovatas eſſe; & ad plenariam probationem commiſſionis noſtræ eiſdem cardi-
C nalibus, & eorum relationis nobis factarum hujuſmodi præſentes ubique ſufficere, nec ad id cujuſvis alterius adminiculum probationis requiri, ſicque per quoſcunque judices eccleſiaſticos & ſæculares, ordinarios, delegatos & ſubdelegatos, etiam præfatæ Sanctæ Ro. Ec. Cardinales, etiam ſedis ejuſdem legatos & cauſarum palatii Apoſtolici auditores in Romana curia, & extra eam in quavis inſtantia ſententiari, judicari, decidi & interpretari, deberi, ſublata eis & eorum cuilibet quavis alia ſententiandi, judicandi, decidendi & interpretandi facultate, ac irritum, & inane quicquid ſecus ſuper iis a quoquam, quavis etiam noſtra & ſe-
D dis præfatæ auctoritate, ſcienter vel ignoranter contingerit attemptari, decernimus & declaramus. Non obſtantibus apoſtolicis ac quibuſvis aliis provincialibus & ſynodalibus conſtitutionibus & ordinationibus, ſtatutis quoque & conſuetudinibus dictæ Florentiæ, & aliarum provinciæ, hujuſmodi eccleſiarum etiam juramento confirmatione Apoſtolica aut quavis alia firmiter roboratis, privilegiis, indultis & literis apoſtolicis, illis etiam motu ſcientia & poteſtatis plenitudine præmiſſis conceſſis, confirmatis
E & innovatis. Quibus etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua, non autem per clauſulas generales id importantes, mentio ſeu alia expreſſio habenda foret, & in illis caveretur expreſſe quod eis nonniſi ſub certis inibi expreſſis modis & formis aut nullatenus derogari poſſet, illorum tenores ac ſi de verbo ad verbum præſentibus infererentur pro expreſſis habentes, illis, alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus cæteriſque con-

Anno Christi 1517.

contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod si perpetuis futuris temporibus super interpretationibus & intellectu dictarum constitutionum per nos confirmatarum aliqua dubia oriri aut de illis hæsitari quomodolibet contingat, dictus Julius cardinalis & Vicecancellarius, quandiu dictæ ecclesiæ Floren. præfuerit, ac ejus successores ecclesiæ Florentinæ præfatæ archiepiscopi illas declarare & interpretari valeant, eorumque declarationi & interpretationi in judiciis & extra ac ubique stetur in omnibus & per omnia, perinde ac si declaratio & interpretatio hujusmodi per eos factæ a nobis seu sæpe præfata emanassent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innovationis, confirmationis, probationis, decreti, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo decimo septimo. Quintodecimo Cal. Aprilis. Pontificatus nostri anno quinto. Bembus.

Tho. De Binis.

Visa, P. suno.

Registrata apud me Bembum.

Declarationes circa ea quæ concernunt Rotulum & judices descriptos.

Ordinatum est in primis per reverendissimum D. Julium de Medicis, S. R. Ec. vicecancellarium & archiepiscopum Florentinum, ut omnes judices commissarii scribantur in albo & affigantur in audientia causarum archiepiscopalis curiæ, ubi omnibus patere possint.

Item, declaravit & voluit ad ipsum archiepiscopum, vel ejus pro tempore vicarium spectare & pertinere proponere eum, qui futuris temporibus veniet assumendus in numerum Rotulatorum, dummodo sit qui proponitur altero jure doctor, ut in constitutionibus continetur. Et quod ipso nolente proponere, præsidens possit proponere, quando numerus rotulatorum non excedet viginti quatuor; alias non, nisi sint de illis canonicis ecclesiæ cathedralis, vel aliis qui jure a constitutionibus admittuntur; quoniam tunc per quemlibet proponi poterunt, & archiepiscopus cogeretur eos admitere.

Item, ordinavit ex ipsis in Rotulo descriptis per reverendissimum archiepiscopum singulis annis eligi debere unum, qui vocetur præsidens Rotuli. Cujus officium anno tantum durabit, poteritque ex causa ad biennium prorogari. Nec voluit posse eligi nisi sit canonicus vel in dignitate constitutus in ecclesia cathedrali, vel de prælatis habentibus perpetuum locum in Rotulo.

Hujus autem præsidentis officium erit invigilare, ut constitutiones circa judicialia disponentes observentur, & non servantes una cum reverendissimo archiepiscopo aut ejus vicario e Rotulo abradere, ac alias, ut sibi videbitur, punire. Item & convocare dominos de Rotulo quando aliquid communiter tractandum erit.

Item, & in sedendo honorabitur supra alios omnes exceptis archiepiscopo Florentino & episcopo Fesulano.

Item, & nolente archiepiscopo proponere, ipse proponet omnia quæ tractanda venient.

Item, & ipse exigere poterit multas infligendas, vel a constitutionibus inflictas judicibus, notariis aut procuratoribus non servantibus constitutiones, quæ judicialia concernunt, et deponere eas apud camerarium constitutionum. Et ipsas multas una cum reverendissimo archiepiscopo distribuere in usus honestos.

Item, ordinavit ex multis taliter infligendis constitui salarium quinque ducatorum uni ex nunciis archiepiscopalis vel Fesulanæ curiæ, qui postea teneatur vocare omnes de Rotulo ad nutum præsidentis vel archiepiscopi Florentini.

Item, ex eisdem multis constitui salarium X. ducatorum uni notario, qui teneatur semper esse præsens, quando domini de Rotulo congregabuntur, & scribere citationes & suffragia, & omnia quæ fient ratione hujusmodi Rotuli vel judicum aut notatiorum aut procuratorum in eo descriptorum.

In causis difficilibus poterit judex, si voluerit, petere dominos descriptos convocari & cum illis tractatum causæ habere.

Si aliqua partium petierit, teneatur judex commissarius non doctor accipere assessorem neutri parti suspectum, antequam vel inhibeat vel procedat ulterius in causa; contrafacientem e Rotulo deleri voluit; modus autem assumendi assessorem erit per dationem suspectorum & confidentium.

Quando sedebunt domini de Rotulo, primo loco sedebit archiepiscopus, secundo loco episcopus Fesulanus, tertio loco præses Rotuli, quarto loco reverendi patres Abbates Generales, si aderunt, quinto loco domini Canonici ecclesiæ Cathedralis juxta ordinem suum, septimo loco Abbates, octavo loco Prior sancti Laurentii, nono loco sedebunt alii secundum quod prius fuerunt descripti. Sic.

Quædam declaratio circa cognitionem causarum quæ fieri debet in civitate Florentiæ.

Item, cum in illa constitutione quæ inscribitur de Rotulo judicum delegatorum oriatur dubitatio an intentio constitutionis sit quod causæ commissæ in civitate, aut diœcesi Fesulana possint cognosci in civitate Florentiæ, declaravit intentionem constitutionis esse quod possint cognosci & terminari in civitate Florentiæ, quoniam episcopus Fesulanus & omnes judices descripti in Rotulo habitant in civitate prædicta, & difficilis est ad urbem Fesularum accessus, ibique est nulla peritorum copia.

Ii sunt pœnitentiales Canones, quos hic in fine subnectendos duximus ad sublevandam simplicium clericorum imperitiam, ut cum viderint certam a jure pænitentiam imponi, ipsi melius arbitrium suum informare possint, quomodo attentis confessione, fletu,

fletu, lacrymis & dolore, dispositione & facultate confitentium, pœnitentiam salubriter moderari possint. Nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita sed & corpora defecerunt, non patitur rigorem antiquorum canonum permanere, sed necesse est illum a discreto sacerdotis judicio temperari.

Primus est, quod si presbyter fornicationem fecerit, si sponte confessus est, in hunc modum X. annis pœnitebit, tribus siquidem mensibus a cæteris remotus pane & aqua a vespera in vesperam utatur, tantum autem diebus Dominicis & præcipuis festis modico vino & pisciculis atque leguminibus recreetur, sine carne & sagimine, ovis & caseo utatur, sacco indutus humi adhæreat, die ac nocte misericordiam Dei omnipotentis imploret; finitis mensibus tribus exeat; postea viribus resumptis unum annum & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis diebus Dominicis & præcipuis festivitatibus & reliqua, ut habetur in cap. *presbyter*, LXXXII. di.

Secundus est, quod si sacerdos fornicetur cum filia spirituali, foemina res suas in pauperes erogabit, & in monasterio usque ad mortem permanebit. Sacerdos ab officio deponetur, & XII. annis peregrinando pœnitebit; & postea in monasterio cunctis diebus vitæ suæ Domino serviet. Si autem episcopus fuerit, XXV. annis pœnitebit, c. *si quis*, c. *non debet*, XXX. q. I.

Tertius est, quod clericus adulterium committens deponitur & in monasterium detruditur, ut toto tempore vitæ suæ pœnitentiam agat, c. *si quis*, c. *Romanus* LXXXI. di.

Quartus est, quod monialis quæ in vitium carnis labitur, severiter castigata in monasterium retruditur ad poenitentiam perpetuo peragendam, c. *si qua monacharum*, XXVII. q. I.

Quintus est in ea, quæ cum virginitatem vovisset, maritum accepit, c. *virgines*, c. *de filia*, c. *devota*, XXVII. q. I.

Sextus, quando quis desponsatam alteri uxorem accepit, nam. XL. dies in pane & aqua, & VII. annis poenitet, c. II. de spon. du.

Septimus est quod si pater & filius aut duo fratres cum una muliere, aut si cum matre & filia, aut cum duabus sororibus, aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit, octo annis poenitebit, c. *si pater*, XXX. q. IV. idem si contrahatur matrimonium cum talibus, c. fi. ea, q. & c. *si quis* XXVII. q. II.

Octavus in ea quæ cognita ab uno scienter nupsit fratri illius; nam qui cognovit septem annis penitebit; mulier autem perpetuo remanebit sine spe conjugii, c. *si homo*, XXXV. q. III.

Nonus quod si quis coierit cum brutis, aut cum uxore, aut aliter contra naturam, si laicus est, excommunicari debet; si clericus, deponi, & detrudi in monasterium ad poenitentiam peragendam, c. *flagitia*, XXXII. q. VII. c. *clerici*, de exces. præla. & secundum leges civiles ultimo supplicio afficiuntur. Aut. *ut non lex contra* na. circa fi. l. *cum vir*. C. de adul. vi. §. *hoc etiam* XXXIII. q. II. ubi dicitur quod coiens cum brutis plusquam septem annis poenitebit.

Decimus est, quod ille qui cognoscit uxorem adulteram antequam peregerit poenitentiam de adulterio, duobus annis poenitebit, c. *si quis uxorem*, XXII. q. I. & in alio c. *si quis uxorem*, ea q. dic quod tribus annis poenitebit.

Undecimus quod si quis duxerit in uxorem eam quam pater de sacro fonte levavit, debet eam dimittere, & ipse & omnes alii cooperatores talis matrimonii septem annis poenitere debent, c. *non oportet*, XXX. q. III.

XII. Est in sacerdote qui celebrat & communionem non recepit; nam uno anno a perceptione sacramenti & a celebratione abstinere debet, c. *relatum*, de conse. di. II.

XIII. Est in c. *nemo* el. II. de conse. d. I. ubi diaconus involvens mortuum vestimentis altaris, triennio & sex mensibus ab altari removetur, presbyter vero decem annis & sex mensibus.

XIV. Est quod sacerdos qui clandestinis matrimoniis interfuerit, vel ea non prohibuerit, triennio suspendetur, c. *cum inhibitio*, §. fi. cla. despo. ubi etiam dicitur quod gravius punietur si res postulaverit.

XV. Quod si quis simpliciter virginitatem voverit, & postea matrimonium contraxerit, tribus annis poenitere debet uxore retenta, c. *si vir*, XXVII. di.

XVI. Quod si excommunicatus celebraverit, triennio poenitere debet, & a vino & carnibus abstinere, c. *de illis*, XI. q. III.

XVII. Quod si parentes frangunt sponsalia filiorum, triennio separantur a communione, & filii similiter, c. unico XXXI. q. III.

XVIII. Qui ducit in matrimonium quam polluit per adulterium, quinque annis poenitebit, c. *si qua fuerit*, XXXI. q. I.

XIX. Quilibet homicida voluntarius sine spe restitutionis deponitur, & XV. annis poenitet si est episcopus & cunctos vitæ suæ annos peregrinando finire debet. Si est presbyter XII. annis poeniteat, & tres ex iis in pane & aqua; Diaconus X. annis, & tes similiter in pane & aqua, clericus simplex & laicus septem annis, & tres ex iis similiter in pane & aqua, c. *si quis homicidium*, 50. dis. c. *miror*, ea d.

XX. Quod pro homicidio casuali imponitur poenitentia quinque annorum secundum novos canones; sed secundum antiquos VII. annorum, c. *si qua fœmina*, c. *si quis*, l. di. Pro homicidio autem quod pro defensione factum est, ad cautelam imponitur, clerico poenitentia duorum annorum, c. *de iis* ea. di. c. II. §. si de homici. Quid autem de illo qui intuitu disciplinæ incaute percutiendo occidit aliquem, vi. c. *presbyterum*, de homici. c. *si quis non iratus*, XV. q. I. Et quid de eo qui per insaniam occidit, vi c. *indicas*, III. q. IX. c. *aliquantos*, c. *illa*, c. *si quis* XV. q. I.

XXI. In matricida qui per annum integrum ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores ecclesiæ stans, orans, & deprecans Deum perseveret; completo anno poterit ingre-

ANNO CHRISTI 1517.

ingredi ecclefiam & audire divina, fed non communicare ufque ad triennium, quo expleto per aliud feptennium abftinebit ab oblatione altaris. Et iis XI. annis carnem non manducabit, nec vinum bibet, nifi feftivis diebus & a pafcha ufque ad Pentecoften. Item nec poterit aliquo vehiculo vehi, nec arma interim fumere, nifi contra paganos; jejunet autem tribus diebus per hebdomadam a vefpera ufque ad vefperam, c. *latorem*, XXXII. q. II.

XXII. In eo qui interfecit uxorem, qui toto tempore vitæ fuæ vinum & ficeram bibere & carnes comedere, equitare uxorem ducere, arma cingere, communionem accipere prohibetur, poenitentiam agere debet in pane aqua & fale, jejuniis, vigiliis, orationibus & eleemofinis omni tempore perfeverando. Vi c. *admonere*, ubi hæc latius ponunt, XXX. q. II. Ex quo collige quod major poenitentia imponitur illi qui interficit matrem.

XXIII. Quod qui presbyterum interficit XII. annis poenitebit, & militiæ cingulo perpetuo carebit, c. II. de poenit. & remif.

XXIV. Jurans temere & juramentum tranfgrediens uno anno poenitebit, c. *qui facramento*, XXII. q. IIII. Sed tranfgrediens juramentum licitum XL. dies in pane & aqua, & feptem fequentès annos poenitebit, c. *quicumque*, VI. q. I.

Et qui liber eft & compulfus perjurat, XL. dies in pane & aqua poeniteat & feptem fequentes annos, fi fervus tres quadragefimas, & legitimas ferias poeniteat, c. *qui compulfus*, XXII. q. V.

Et quod ille qui perjurat in manibus aut in cruce confecrata, poenitet tres annos vi c. *fequens*.

Qui falfum jurat vel alium jurare compellit feptem annis poenitebit, c. *fi quis convictus*, XXII. q. V.

XXV. In eo qui figno vel verbo confeffionem manifeftaverit, c. *omnis utriufque fexus*, de pæni. & remif.

XXVI. In eo qui dicendis horis canonicis & aliis officiis divinis a confuetudine metropolitanæ ecclefiæ difcrepat, feptem enim menfibus communione privatur, c. *de iis*, XII. di.

XXVII. In epifcopo qui ordinat invitum fine caufa; anno enim fufpenditur, c. *II.* LXXIII. di.

XXVIII. In diffimulante correctionem de venditione myfteriorum, nam epifcopus duobus menfibus, facerdos quatuor, i. q. I. c. *quicquid invifibilis*.

XXIX. In fortilego qui XL. dieb. poenitet, c. *requififti*, de fortile.

XXX. In eo qui videt in aftrolabio duobus annis poenitet, c. *ex tuarum*, de fortileg.

XXXI. Qui domum fuam luftrat cum magicis, & incantatoribus quinque annis poenitet, c. *cum divinatores*; c. *non liceat*, XXVI. q. V.

XXXII. In eo qui communicat hæretico infcius anno poenitebit, qui fcienter quinque annis, c. *fi quis dederit*, XXIV. q. I. multæ aliæ poenitentiæ in hac materia.

XXXIII. Si per negligentiam aliquid de A fanguine ftillaverit in terram, id eft tabulam terræ adhærentem lingua lambatur & tabula radatur. Si non fuerit tabula, locus corradatur cavendo & comburatur, & cinis juxta altare condatur, & facerdos XL. dies pæniteat; fi fuper altare ftillaverit calix, forbeat minifter ftillam & tribus diebus poeniteat. Si fuper linteum altaris & ad aliud linteum ftilla pervenerit, feptem diebus; fi ufque ad tertium, novem; fi ufque ad quartum, XX. diebus, poeniteat, & linteamina quæ tetigerit ftilla, minifter tribus vicibus abluat calice fubterpofito, & aqua ablutionis fumatur vel condatur, c. *fi per negligentiam*, de confe. di. II.

XXXIII. Si quis per voracitatem vel B ebrietatem euchariftiam evomuerit, XL. diebus, fi fit laicus; fi clericus LXX. fi epifcopus XC. diebus poenitebit. Sed fi per ægritudinem acciderit, feptem diebus, c. *fi quis per ebrietatem*, de confe. d. II.

XXV. Si mus comedat corpus Chrifti, facerdos XL. dies poeniteat; fi illud aliter perdiderit XXX. diebus, c. *qui bene* de confe. di. II. Sacerdos qui in caute dimittit euchariftiam, & fi nihil mali acciderit, tribus menfibus ab officio fufpenditur, c. I. de cuft. euch.

XXXVI. Qui fcienter rebaptizatur feptem annis poenitet faciendo tres quadragefimas; & feria IV. in pane & aqua jejunando, c. C *qui bis*, de confe. di IV. de quo etiam in c. *homines*, ea. di.

XXXVII. Qui domum vel aream fuccendit, fublata vel incenfa omnia reftituat, & tribus annis poeniteat, c. *fi quis domum*, de injur.

XXXVII. Falfarius quamdiu vivit in pane & aqua poenitere debet, c. *novimus*, de verbo. fig.

XXXIX. Sacrilegus qui fecundum chrifma polluerit, & vafa facra ad humanos ufus tranftulerit, hoc modo poenitebit; uno anno extra ecclefiam manebit; fecundo anno ante fores ecclefiæ fine communione manebit. Tertio anno ecclefiam ingredietur; fed non D admittetur ad oblationem, iifque tribus annis a vino & carnibus abftinebit, c. *de viro*, XII. q. II.

XL. Solemniter poenitens & ad vomitum rediens, X. annis poenitebit, c. II. *qui vero*, de poe. di. V.

XLI. Maledicens feu blafphemans Deum feptem diebus dominicis præ forib. ecclefiæ dum miffarum folemnia aguntur ftare debet fine pallio & fine caliamentis, zona circa collum ligata, & VII. continuis diebus in pane & aqua jejunare debet, c. II. de maled.

E XLII. Comburens ecclefiam, XV. annis poenitebit, c. *fi quis ecclefiam*, XV. q. IV.

XLIII. Excommunicatus celebrans tribus annis continuis poenitere debet, omni tempore, fecunda, quarta & fexta feria a vino & carne jejunando, c. *de illis*, XI. q. III.

XLIV. Degradatus celebrans, toto tempore vitæ fuæ a communione corporis Chrifti privatur, c. *accedens*, I. dift.

XLV. Opprimentes feu fuffocantes filios proprios tribus annis poenitere debent, uno in

in pane & aqua jejunando, c. fi. de iis qui fi. occid.

XLVI. Injuste alium accusans ad mortem, quadraginta diebus in pane & aqua cum septem sequentibus annis poenitere debet, c. *accusasti*, de accusa.

XLVII. Contrahens contra interdictum ecclesiæ, uno mense poenitebit, c. I. de mat. contra interd. ec. contrac.

XLVIII. Est in c. *si quis laicus*, XXIII. q. ulti.

XLIX. Fur rei ecclesiasticæ, ultra quadrupli restitutionem, septem annis poenitebit, & tres in pane & aqua, c. *pecunia*, XVII. q. IV. & qui ecclesiam combusserit quindecim annis poenitebit, c. *si quis ecclesiam*, ea. cau. & q.

Circa istos Canones adverte quod ubi imponitur poenitentia centum annorum, intelligitur esse in arbitrio sacerdotis quo tempore anni & qualiter velit poenitentiam agi; nam poterit sacerdos dare unum diem jejunii, vel duos pro hebdomada, vel dare aliquas quadragesimas jejunandas in anno; ita dicit Spec. in suo reper. aureo.

Quadragesimæ poenitentium communiter sunt tres, ante pasca est prima, secunda ante festum sancti Johannis, tertia ante nativitatem Domini, ut in c. I. XXII. q. V. c. *quicumq.* III. q. VI.

Curet semper sacerdos imponere poenitentiam contrariam peccato, nam luxurioso & guloso imponatur poenitentia jejunii, macerationis carnis. Avaro eleemosynarum; superbo humilis oratio, accidioso peregrinatio, suspecto de hæresi fidei prædicationem.

Casus reservati absolutioni ordinariorum in provincia Florentina.

In primis, reservavit sibi absolutionem homicidii quomodolibet perpetrati.

Item, & absolutionem eorum qui proprios vel alienos infantes suffocaverunt; mandaturque omnibus ecclesiarum rectoribus sub poena florenorum decem, ne parentes qui hebdomadi pueros suffocaverint, admittant ad communionem prætextu cujuscumque absolutionis ab alio quam ab ordinario suo factæ; nisi de eadem absolutione ipsi ordinario fides facta fuerit. Quod etiam observari voluit in quocumque alio crimine manifesto reservato, ut parochianus absolutionem ab alio factam non acceptet, nisi de illius qui absolvit auctoritate fides facta sit ordinario.

Item, blasphemantium Deos & Sanctos publice.

Item, absolutionem sodomitarum & coeuntium cum brutis, cum personis religiosis, cum consanguineis vel affinibus usque ad secundum gradum inclusive.

Item, absolutionem eorum qui virgines defloraverint.

Item, absolutionem eorum qui in proprios parentes manus injecerunt violentas.

Item, absolutionem eorum qui sine causa accedunt ad monasteria monialium contra tenorem constitutionum synodalium & eorum qui mittunt vel recipiunt literas ab eis.

Item, absolutionem incendiariorum quorumcumque locorum.

Item, eorum quorum negligentia infantes sine baptismo pereunt.

Item, & tenentium infantes in lecto usq. ad annum.

Item, aperientium literas sigillatas aliorum.

Item, falsantium scripturas, instrumenta & hujusmodi, & corrumpentium testes & testium deponentium falsum.

Item & eorum qui cognoscunt filias spirituales.

Item, & judicum qui muneribus corrupti iniquam tulerint sententiam.

Item, & omnium casuum, quorum absolutionem præsentes constitutiones ordinariis reservarunt.

LEO

ANNO CHRISTI 1521.

Paulo superius collocandus erat, sed ex incuria ommissus, hic reponitur.

Extat apud Wilk. to. III. pag. 690.

ANNO CHRISTI 1512.

LEO PAPA X.

Sedit ab anno 1513. usque ad annum 1522.

MANDATUM CARDINALIS VVOLSEII

Episcopo Herefordensi, de exquirendis libris M. Lutheri prohibitis; cum cathalogo XLII. errorum in iis contentorum.

THomas, miseratione divina, tituli sanctæ Cæciliæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, Eboracensis archiepiscopus, Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, ipsiusque regni Angli. cancellarius, necnon sanctissimi in Christo patris, & domini nostri, domini Leonis, divina providentia hujus nominis papæ decimi, & dictæ sedis ad illustrissimum & potentissimum principem & dominum nostrum Henricum, Dei gratia Angliæ & Franciæ regem, & dominum Hiberniæ, universumque ejus Angliæ regnum, ac omnes & singulas ipsius regni provincias, civitates, terras, atque loca illi subjecta, & alia illi adjacentia etiam de latere legatus; venerabili fratri nostro dom: Carolo Hereforden. episcopo, ipsiusve in spiritualibus vicario generali, salutem in Domino. Cum jampridem præfatus sanctissimus dominus noster multos & varios articulos sive errores cujusdam Martini Lutheri pestiferos & perniciosos, ac Græcorum hæresim & Boemicam expresse continentes, olim etiam per concilia generalia, & summorum pontificum constitutiones damnatos, & per ipsum Martinum nuper suscitatos, habita primitus super eisdem & eorum singulis diligenti discussione, ac matura deliberatione, tanquam pestiferos, perniciosos & hæreticos, ac simplicium mentium seductivos, veritatique catholicæ obviantes, ejusdem quoque Martini libellos, scripta, & schedulas in Latino, vel quocunque alio idiomate repertos damnaverit, reprobaverit, atque omnino rejecerit, proque damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus Christi fidelibus haberi debere decreverit & declaraverit, inhibueritque idem sanctissimus dominus noster in virtute sanctæ obedientiæ, & sub majoris excommunicationis sententia, atque etiam hæreticorum & fautorum eorundem aliisque multiplicibus, gravibus, & formidabilibus pœnis eo ipso absque ulteriori declaratione incurrendis, omnibus & singulis tam ecclesiasticis quam secularibus personis, cujuscunque gradus, aut conditionis, aut præeminentiæ forent, ne præfatos errores aut eorum aliquos asserere, affirmare, defendere, aut aliis quomodolibet favere, sive hujusmodi libellos, schedulas, scripta, vel in eis contenta capitula legere, asserere, imprimere, publicare, defendere, aut in domibus suis, sive locis aliis, publice vel occulte quoquomodo tenere præsumant, prout in literas præfati sanctissimi domini nostri sub plumbo cum filis sericeis rubei & glauci colorum pendentibus, moræ Romanæ curiæ bullatis, dat. Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo, decimo septimo calendarum Julii, pontificatus sui anno octavo, plenius continetur; nos igitur Thomas cardinalis Eboracensis, ac legatus de latere antedictus, pro divina & ipsius sanctissimi domini nostri reverentia, proque officii nostri debito, hujusmodi pesti; priusquam in hoc inclyto Angliæ regno radices agat, providere, ac ne tanquam vepris nociva latius serpat, viam præcludere cupientes, de consensu, voluntate, & mandato expressis præfati potentissimi & illustrissimi principis domini nostri regis, quem dictus sanctissimus dominus noster tanquam præcipuum fidei catholicæ propugnatorem & defensorem, per suum breve, ad hujusmodi hæresim ab hoc inclyto suo regno explodendam, extirpandam, & abolendam summopere rogavit, & hortatus est, habitoque super hac re diligenti tractatu, & exacta deliberatione cum reverendissimo in Christo patre & domino, dom. Willelmo Cantuar. archiepiscopo totius Angliæ primate, & apostolicæ sedis legato, ac cum nonnullis aliis venerabilibus fratribus nostris, hujus regni prælatis, denique eorum consilio & expresso consensu vobis auctoritate nostra legatina, qua fungimur in hac parte, firmiter injungendo mandamus, quatenus omnes & singulos abbates, priores, guardianos, & præsidentes monasteriorum, prioratuum, & locorum religiosorum quorumcunque, cujusvis ordinis, tam exemptorum quam non exemptorum, necnon collegiatarum decanos, præpositos & custodes, parochialiumque ecclesiarum rectores, vicarios, & curatos quoscunque, tam vestræ, quam cujusvis peculiaris, sive exemptæ jurisdictionis, intra vestram diœcesim consistentes, districte moneatis, & eis injungatis, seu sic moneri; & injungi faciatis, quod proximo die dominico, sive solemni post hujusmodi vestram monitionem, sive injunctionem eis factam in ecclesiis suis intra missarum seu divinorum officiorum solemnia, cum major inibi convenerit populi multitudo, publice moneant, vel moneri faciant omnes & singulos bibliopolas, stationarios, sive librorum venditores, ac omnes alias & singulas personas ecclesiasticas & seculares, intra præcinctum monasteriorum, prioratuum, collegiorum, sive locorum aut parochiarum suarum respective existentes, seu commorantes, cujuscunque generis, status, aut conditionis existant, ut omnia scripta vel impressa, vid. schedulas & libellos dicti Martini Luther, vel ejus nomine composita, edita, sive divulgata

ANNO CHRISTI 1521.

gata in Latino, vel quovis alio idiomate, penes se existentia, ad vos seu vestrum in hac parte commissarium citra quintum decimum diem, hujusmodi monitiones sive injunctiones eis factas proximo & immediate sequentem afferant, & ad manus vestras seu vestri hujusmodi commissarii realiter tradant & liberent, seu sic afferri & tradi faciant. Recusantes vero aut ultra dictum quintum decimum diem hujusmodi scripta inferre, ut præmissum est, & realiter tradere temere, & contumaciter differentes, omnes & singulos cujuscumque gradus, status, aut conditionis existant, majoris excommunicationis sententiam eo ipso incursuros, ac tanquam hæreticæ pravitatis, & hæreticorum celatores, & fautores esse reputandos, habendos, & indicandos, hæreticorumque pœnis percellendos, & puniendos denuncient & declarent; prædictos etiam abbates, priores, guardianos, præsidentes, decanos, præpositos, custodes, rectores, vicarios, & curatos supradictos, ut supra, moneatis & eis injungatis, quod etiam ipsi omnia scripta, impressa, libellos sive schedulas, a dicto Martino composita & edita, aut sub ejus nomine divulgata, penes se existentia, pari modo citra prædictum decimum quintum diem ad vos, vel vestrum hujusmodi commissarium afferant, & realiter tradant. Quod si qui ex ipsis facere non curaverint, aut prædictas vestras monitiones debite executi non fuerint, & personis intra sua monasteria, prioratus, collegia, parochias, & loca commorantibus (prout eos respective concernunt) modo, quo præmittitur, minime publicaverint, eos denuncietis simili modo majoris excommunicationis sententia innodatos, & tanquam hæreticorum fautores habendos, ac eorum pœnis afficiendos. Moneatis insuper omnes & singulos abbates, priores, gardianos, præsidentes, decanos, præpositos, custodes, rectores, vicarios, & curatos prædictos, & eis auctoritate nostra injungatis, quod ipsi omnes & singulas personas ecclesiasticas & sæculares, infra limites monasteriorum, prioratuum, collegiorum, sive locorum, aut parochiarum suarum respective existentes, sive degentes, loco, tempore, & modo præinsertis districte moneant, quod si quis hujusmodi libellos vel schedulas, scriptave sive impressa dicti Martini Luther opera penes aliquem, cujuscunque status aut conditionis fuerit, occulte servari aut supprimi, ac vobis vel dicto vestro commissario citra præinsertum diem quintum decimum minime tradi & liberari cognoverit, quod sic servantem, tenentem, & supprimentem mox ipso quinto decimo sub pœnis superius expressis vobis vestrove hujusmodi commissario denunciet, detegat, & revelet; quod si fortassis non ante præmemoratum quintum decimum, sed postea ad alicujus notitiam pervenerit hujusmodi scripta, vel impressa dicti Martini opera a quovis celari, teneri, & servari, tunc infra quindecim dies a tempore notitiæ suæ hujusmodi, sub pœnis superius expressis, id vobis detegere & denunciare non omittat. Et quoniam universæ reipublicæ christianæ præsertim hujus regni, & locorum supramemoratorum plurimum interest præfatas literas sanctissimi domini nostri, damnationem dicti Martini Luther, & opinionum suarum perversarum continentes, divulgari & publicari, idcirco vobis committimus & mandamus, quatenus ipsarum literarum apostolicarum transcripta per notarium publicum in formam authenticam redacta, & sigillo nostro sigillata, quæ ad vos una cum præsentibus transmitti mus, in valvis seu locis publicis ecclesiæ vestræ cathedralis, aliarumque ecclesiarum regularium, collegiatarum, & parochialium vestræ dioeceseos magis insignium firmiter affigatis, sicque affixa dimittatis, seu saltem affigi & dimitti faciatis. De die vero receptionis præsentium, executioneque earundem, et quid in præmissis feceritis nos citra primum diem mensis Augusti proxime futuri debite, distincte et aperte certificetis, ac omnia et singula schedulas, libellos, tractatus, et opera per dictum Martinum edita, scripta, et impressa, per vos recepta; seu aliter quovismodo in manibus vestris sive penes vos existentia, citra prædictum primum diem Augusti nobis tradere, sive ad nos fideliter et absque ullæ fraude transmittere curetis. Dat. sub sigillo nostro in ædibus nostris prope Westmonasterium decimo quarto die mensis Maii, an. Dom. millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Sequuntur aliqui errores pestiferi Martini Lutheri.

1. Hæretica sententia est, sed usitata, sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

3 Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur ex euntem a corpore animam ab ingressu cæli.

4. Imperfecta charitas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere poenam purgatorii, et impedit introitum regni.

5. Tres esse partes poenitentiæ, contritionem, confessionem, et satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis christianis doctoribus.

6. Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem. Hæc contritio facit hypocritam, imo magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, et omnium doctrina de contritionibus hucusque data, præstantius de cætero non facere.

8. Summa poenitentia, optima poenitentia nova vita.

9. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas; unde in primitiva ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

ANNO CHRISTI 1521.

10. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod miseratione Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

11. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente sacerdote credat sibi remitti, imo peccatum maneret, nisi remissum crederet; non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

12. Nullo modo confidas absolutioni propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi; *Quodcunque solveris &c.* hic inquam confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, et absolutus vere eris, quicquid sit de contritione.

13. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

14. In sacramento poenitentiæ ac remissione culpæ non plus facit papa aut episcopus quam infimus sacerdos, imo ubi non est sacerdos, æque tam quilibet christianus, etiamsi mulier aut puer esset.

15. Nullus debet sacerdoti respondere se esse contritum, nec sacerdos inquirere.

16. Magnus est error eorum, qui ad sacramenta eucharistiæ accedunt huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas & præparatoria; omnes illi ad judicium sibi manducant & bibunt, sed si credant & confidant se gratiam ibi consecuturos: hæc sola fides facit eos puros & dignos.

17. Consultum videtur, quod ecclesia in communi concilio statueret laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub utraque specie sunt hæretici, sed schismatici.

18. Thesauri ecclesiæ, unde papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & sanctorum.

19. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

20. Indulgentiæ hiis qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem poenæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam justitiam.

21. Seducuntur credentes indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles.

22 Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo & impatientibus.

23. Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles; vid. mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, hiis qui non commiserunt, sed non publica, hiis qui meliora operantur.

24. Excommunicationes sunt tantum externæ poenæ, nec privant hominem communibus spiritualibus ecclesiæ orationibus.

25. Docendi sunt christiani plus diligere excommunicationem quam timere.

26. Romanus pontifex Petri successor, non est Christi vicarius super omnes totius mundi ecclesias ab ipso Christo in beato Petro institutus.

ANNO CHRIST 1521.

27. Verbum Christi ad Petrum, *quodcunque solveris super terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

28. Certum est in manu ecclesiæ aut papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, imo nec leges morum seu bonorum operum.

29. Si papa, cum magna parte ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret; adhuc non est peccatum aut hæresis contrarium sentire, præsertim in re, non necessaria ad salutem, donec fuerit per concilium universale alterum reprobatum, alterum approbatum.

30. Via nobis facta est enarrandi auctoritatem conciliorum & libere contradicendi eorum gestis, & indicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocunque concilio.

31. Aliqui articuli Johannis Husse condemnati in concilio Constancien. sunt christianissimi, verissimi, & evangelici, quos nec universalis ecclesia posset damnare.

32. In opere bono justus peccat.

33. Opus bonum optime factum est veniale peccatum.

34. Hæreticos comburi est contra voluntatem spiritus.

35. Præliari adversus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

36. Nemo est certus se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

37. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo, & dum facit quod in in se est peccat mortaliter.

38. Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in canone.

39. Animæ in purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes, nec probatum est ullis aut rationibus, aut scripturis ipsas esse extra statum merendæ aut augendæ charitatis.

40. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quandam quærunt requiem, & horrent poenas.

41. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quam si per se satisfecissent.

42. Prælati ecclesiastici & principes sæculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores respective, quam sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum & simplicium mentium seductivi, quam denique sint contra omnem charitatem, ac S. R. E. matris omnium fidelium & magistræ fidei reverentiam, atque nervum ecclesiasticæ disciplinæ obedientiam sanctam, quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facile unusquisque infidelis esse convincitur, nemo sane mentis ignorat; nos igitur in præmissis, &c.

CON-

ANNO HRISTI 1521.

CONCILIUM PROVINCIALE

Parisiis celebratum ab archiepiscopo Senonensi & suffraganeis mense Martio MDXXI. Ex archivo S. Germani a Pratis.

ANNO CHRISTI 1521.

x Marte- Vet. on. tom. II. pag. 18.

I. SAne cum honestas non patiatur a prælatis ecclesiarum cathedralium, & collegiatarum capitulis, abbatibus, abbatissis, eorumdem monasteriis, & aliis quibuscumque personis ecclesiarum, maxime quibus res familiaris redditibus annuis abunde ex patrimonio Christi cumulata suppetit, quicquam temporale loco mercedis pro collatione spiritualium accipi, ne plebeis scandali occasio, memoratis ex causis oboriri solita, suggeratur; utque omnia munde in hujusmodi spiritualibus fiant, & sine labe, labis suspicione, aut specie mali, sacro approbante concilio, statuimus & ordinamus conformiter ad sacrorum conciliorum & sanctorum patrum decreta, ut pro electionum confirmatione, postulationum admissione, præsentationum provisione, collatione, dispositione, electione, postulatione, præsentatione, &c. a laicis facienda, institutione, installatione, investitura de ecclesiis etiam cathedralibus, monasteriis, de dignitatibus, beneficiis, officiisque ecclesiasticis quibuscumque, necnon ordinibus sacris, benedictione, nihil ante vel post exigatur, sub quocumque titulo, colore, vel nomine aut alia quavis causa seu occasione, directe vel indirecte; idem pro tonsura et minoribus ordinibus, litteris commendatiis seu dimissoriis ad ordines, pro beneficiorum repræsentatione, inthronizatione, et eorumdem in possessionem missione, in canonicum receptione, religionis ingressu observandum decrevimus: non obstantibus quibuscumque juramentis, statutis, et consuetudinibus introductis, et in futurum introducendis: irrationabiliorem illam judicantes consuetudinem, qua ad unam præbendam receptus, suorum in dicta præbenda prædecessorum non receptorum, a quibus jus non habeat, sed a conferente seu instituente, plures receptiones solvere compellitur.

C

D

Ne tamen merces labori debita auferatur, tum ut registra celebriter, atque authentice in membranis non cartis papyraceis conscribantur, & conscripta fideliter asserventur; permittimus quod secretarii, seu notarii prælatorum, collatorum, præsentatorum, & cæterorum hujusmodi pro litteris sigillatis, expeditis, & registratis tonsuræ clericalis, tres solidos Turonenses, pro litteris minorum ordinum tres solidos Turonenses, pro litteris alterius cujuslibet sacri ordinis, & litteris commendatitiis, seu dimissoriis, etiam omnium ordinum tres solidos Turonenses; pro litteris præsentationis decem solidos Turonenses; pro litteris collationis, seu institutionis cujuslibet beneficii viginti solidos Turonenses; pro litteris præsentationis decem solidos Turonenses; pro litteris repræsentationis decem solidos Turonenses, pro litteris missionis in possessionem decem solidos Turonenses recipere a promoto, præsentato, repræsentato, proviso, inthronizato, investito, seu in possessionem misso, possint, & valeant, eisdem ad pœnas restitutionis dupli, & alias graviores a diœcesanis pro modo culpæ imponendas, inhibendo, ne quicquam præter supra taxatum recipere præsumant, aut audeant. Provideant autem diœcesani ne ecclesiarum parochialium rectores, matricularii, aut alii quicumque indebitas exactiones in sacramentorum, sacramentalium, & divinorum administratione faciant.

E

B

II. Ad nos, quod amarius condolendum est, pervenit, quod multis ecclesiis, cathedralibus, & collegiatis hujus nostræ provinciæ nullæ sunt, aut usque adeo tenues, quotidianæ distributiones, ut vix tertiam partem grossorum fructuum ascendant, in quibus hactenus invaluit consuetudo, quod ecclesiarum illarum canonici absentes pro interessentia unius diei grossos fructus totius anni percipiant: ex quibus vagandi materia oritur, cultus divinus, quem augeri omnino optamus, diminuitur, officium quoque propter quod beneficium ecclesiasticum datur, omittitur, quibusdam clericis admodum ignaris tenui pretio conductis, cura divini officii committitur, quod unico contextu, non servatis interstitiis temporum ab ecclesia præfixis per hujusmodi mercenarios transcurrendo, & syncopando celebratur, ut aliunde ex quæstu missarum vitam sibi mendicent. Nos igitur cupientes præteritis occurrere, & quantum possumus adversus futura cavere, sacro approbante concilio, hujusmodi consuetudines tamquam ecclesiæ nocivas, & cultui divino detrahentes, cassamus, & revocamus: hisque non obstantibus, statuimus, quod diœcesani in suis diœcesibus, dictarum ecclesiarum canonicos per juris remedia, etiam suarum præbendarum privatione ad suas ecclesias revocent, dictosque grossos fructus pro majori parte in quotidianas distributiones convertant, ut residentes, & divino officio actualiter interessentes, secundum mensuram laborum plus minusve quisque capiat emolumenti, sub obtestatione divini judicii omnibus præcipientes, ut respectu perceptionis hujusmodi quotidianarum distributionum, jura antiqua sacrorum conciliorum, & patrum decreta integre observent, & observari faciant.

III. Fidei dignorum relatio ad nostrum auditum perduxit, quantum in multis monasteriis a primæ institutionis puritate recessum: siquidem illorum cœnobitæ sic vitam regularem, & monachalem recepe runt *, ut & moribus, & nomine, & habitu religiosi, & haberi, & nominari vereantur. Quod si in præmissis gubernaculum disciplinæ contemnatur, hoc solum restare videmus, ut religio naufragetur. Rebus itaque in deteriora prolabentibus obviam ire volentes, statuimus, ut abbates, & abbatissæ, priores, & priorissæ, & alii religiosorum superiores, quocumque

* l. rejecerunt.

ANNO CHRISTI 1521.

que nomine censeantur, sic sua monasteria in cultu divino, vita, & moribus, vestimentis monachalibus, cibis & potibus reforment, & suos religiosos, & moniales ad vitam regularem, & monasticam secundum institutiones suorum ordinum, & alias regulares reducant; quod in eis nihil reperiatur quod divinam majestatem, & simplicium animos offendere possit. In præmissis autem per diœcesanos in suis visitationibus diligens inquisitio fiat, & quæ repererint deformata reforment, & omnino corrigant. Et quæ super prædictis facta fuerint, sequenti concilio referant.

IV. Et ne notorium illum abusum, quo nonnulli regulares apostasiam incurrendo, sine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubescunt, sub dissimulatione pertransire videamur; statuimus quod canonici regulares de cætero super veste exteriori togam lineam tam extra quam infra monasterium ferre omnino teneantur: nisi forte super hujusmodi toga non deferenda privilegium habuerint; quod suis diœcesanis exhibere infra mensem a die paschæ computandum habeant, qui viso privilegio, super alio habitu patenter distincto, a vestimentis clericorum sæcularium ordinabunt, ut expedire, & juris esse videbitur.

V. Cum ex multiplicatione confratriarum sæpe monopolia oriri contingat; & quæ in usus pios consumenda, sunt in crapulam converti videantur, siquidem dies festos confratriarum non aliter se confratres digne celebrare putant, nisi comessationibus, & ebrietatibus deserviant; sacro approbante concilio, sub pœna excommunicationis inhibemus, ne aliqui cujuscumque status fuerint, confratrias erigere, & de novo instituere, sine episcoporum expresso consensu, & approbatione audeant. Antiquas autem quas per episcopos institutas, aut aliter approbatas fuisse constiterit, toleramus. Omnem baculorum delationem confratribus, & aliis quibuscumque tam intra, quam extra ecclesiam, necnon conventiculares comessationes diebus festis illarum confratriarum, & ex denariis earumdem fiendas, seu solvendas sub prædictis pœnis prohibemus.

VI. Insuper ne quis per excommunicationem, quam pro præcipuo mucrone ecclesia habet, a fidelium communione ex levi causa ejiciatur, sacro approbante concilio, prohibemus, quatenus de cætero nullæ excommunicationes concedantur, nisi pro gravi causa, & ea quidem cognita, secundum formam juris; generalesque monitiones in forma malefactorum non decernantur pro injuriis verbalibus, nisi forte atrocioribus, quarum distinctio arbitrio officialium relinquitur, quos nihilominus, & districte monemus, ut omnino caveant illarum multiplicationem, ne in vilipendio & contemptu deducantur.

VIII. Cum elationis habeat calumniam quicquid propter venustatem, non propter necessitatem accipitur; & ne bona ecclesiæ, quæ pauperum sunt, in fastum, & corporis ornatum, qui a sacro ordine alienus esse debet, convertantur, inhibemus omnibus, & singulis ecclesiasticis nostræ provinciæ, ne vestimentis exterioribus, & targis oblongis sericeis in publicum, aut domestice utantur, sub poenis arbitrio diœcesanorum imponendis: non tamen intendimus ecclesiasticis ex sanguine regio, aut ducali ortis, hujusmodi vestimentorum sericeorum delationem prohibere: quos nihilominus hortamur, ut in suis vestimentis decentiam ecclesiasticam observent.

IX. Multa nuper fuisse in medium deducta non ignoramus, quibus tam expresse, tamque exacte consultum est, per statuta conciliorum, constitutiones Romanorum pontificum, inhibitiones, adjornationes pœnarum, minas carcerum, & censuras, ut non solum nihil commode possit adjici; verum etiam si quidquam addatur, supervacuum intuentibus reperietur, & sola in illis superabundaret repetitio. Hæc autem hoc nomine ad diœcesanos remittuntur. De clericis non residentibus in beneficiis sine causa; de curatis deservientibus aliis beneficiis, ut ad propria redire compellantur; de festis vulgo dictis brachiorum, de nundinis dominicis diebus fieri solitis in alios dies transferendis, de titulis monialibus, de titulis provincialibus, de multitudine sacerdotum, de picturis, & imaginibus, ut omnis indecentia, & superstitio in illis cesset, de examine prædicatorum, antequam ad prædicandum recipiantur, de prioratibus, qui sunt multum pingues, in quibus nullum fit servitium divinum, ut circa præmissa provideatur, ac sollicite curent divinum cultum in dies magis ac magis excrescere, saluti suorum subditorum consulant, qui de manibus suis aliquando exquiretur.

Ad postremum nos antiquum morem sectantes, quo provinciales sanctiones relegi solitæ sunt, easdem in hoc sacro concilio legi jussimus, lectæque fuerunt; nec prætermittimus eas, quæ de quæstoribus, & visitationibus latæ sunt; quandoquidem, ut ex multiplici querimonia, & frequenti relatione cognovimus, in illis plurimum, & graviter delinquitur. Hæc autem omnia, & singula cum simus curiose observaturi, volumus, & mandamus, ut ab omnibus inviolabiliter, & ad unguem custodiantur, vel observentur.

ANNO CHRISTI 1522. 1523. 1529.

HADRIANUS PAPA VI.

Sedit ab anno 1522. usque ad annum 1523.

CLEMENS PAPA VII.

Sedit ab anno 1523. usque ad annum 1534.

CONVOCATIO PRÆLATORUM

Et cleri provinciæ Cant. in ecclesia S. Pauli Londo. 5. die mensis Novembris inchoata Anno 1529.

Peractis sacris, perlectis mandato archiepiscopi, brevi regio, & certificatorio episcopi London. receptisque & examinatis certificatoriis aliis & procuratoriis, Richardus Volman sessione secunda (Nov. 8.) in prolocutorem electus & a reverendissimo admissus est.

In tertia sessione (Nov. 12.) archiepiscopus conferebat de articulis concipiendis pro reformatione abusionum, quæ articulatim sequuntur.

1. Quod fiat provisio pro clericis ordinandis.

2. Pro eorum moribus reformandis, vid. a. quod non exerceant tabernas, nec ludant taxillis, vel aliis ludis prohibitis; b. quod nulli iis concedantur sacri ordines, nisi in ætate habilibus, aut approbatis moribus, et scientia doctis; c. quod non pernoctent in locis suspectis sed in cameris propriis, horis competentibus, d. quod non intersint inhonestis spectaculis.

3. Pro excessivo apparatu clericorum.

4. Quod fiat reformatio de personis ecclesiasticis promotis per simoniacam pravitatem.

5. Quod fiat provisio pro abusionibus ecclesiarum appropriatarum monasteriis & aliis locis.

6. Pro reformatione abusuum regularium personarum. Postea monuit omnes sub poena excommunicationis, ne aliquis revelet extra domum aliquibus personis cujuscunque status, nisi inter semetipsos.

In quarta sessione (Nov. 15. reverendissimus consultavit cum suffraganeis, ut fiat genaralis processio contra Turcam per totam provinciam, & quod fiat generalis processio per dictos suffraganeos suos, clerum, & prælatos præsentes in synodo in ecclesia D. Pauli die Mercur. proximo. (Nov. 17.) Eodem die archiepiscopus secretam habuit communicationem cum suffraganeis suis, exclusis omnibus aliis, postea cum abbatibus, deinde cum fratribus Mendicantibus.

Tandem ingressus est prolocutor cum quibusdam de clero, qui proposuit certa capitula in vulgari concernentia utilitatem prædictæ synodi pro reformatione abusionum.

In sequenti sessione (Nov. 19.) reverendissimus voluit, ut suffraganei sui & alii prælati conciperent provisiones & ordinationes de abusionibus, quas synodo examinandas obtulerint (Nov. 22.) Deinde dictus reverendissimus declaravit, quod quia regia majestas prosequitur ecclesiam Anglicanam cum sua defensione circa libertates ecclesiasticas & reprimendos hæreticos, & ex aliis causis prædicti prælati nominibus suis & suorum procuratorum pure & sponte demiserunt summas pecuniarias, quas mutuas illi dederant regi, assentiente prolocutore & toto clero. Post secretam deinde excommunicationem reverendissimi cum suis suffraganeis causa controversiæ inter episcopum Hereford. & priorem S. Joannis de Jerusalem fuit discussa.

In sexta sessione (Nov. 22.) præter provisiones supra memoratas nonnulli episcopi & prolocutor separatim articulos & billas pro reformatione abusionum ecclesiarum appropriatarum monasteriis &c. proponebant, quorum examen in aliud tempus differebatur.

In sequenti sessione (Nov. 26.) archiepiscopus voluit ut ordinatio fieret de appropriationibus ecclesiarum, et de pensionibus vicariis persolvendis, & postea monuit ut conciperentur articuli contra hæreticos et injunxit quibusdam ne jurisdictionem exerceant sub nomine delegationum in præjudicium ordinariorum sub poena excommunicationis. Die 29 mensis prædicti archiepiscopus longum habuit tractatum de hæreticis; & ibidem episcopus Bathon &c. produxit libellum continentem nomina diversorum librorum hæreticorum, qui cum tractatibus prolocutorum super quibusdam reformationibus abusionum prorogabatur in aliud tempus. Tertio die Decembris reverendissimus fecit quasdam provisiones contra hæreticos publice legi per cancellarium suum, de quibus deliberare voluit in proxima sessione. Deinde per quinque sessiones & prorogationes convocatio continuata fuit usque ad 29. diem Aprilis anni sequentis.

STA-

ANNO CHRISTI 1530.

STATUTA (a) ET ORDINATIONES.

prælatorum in concilio provinciali edita.

Ex MS. Cott. Cleop. F. ii. fol. 54.

QUod episcopi tum ea, quæ infra scribuntur, tum omnia alia, quæ suo officio incumbunt diligenter exequantur.

Quum archiepiscopi & episcopi esse debeant forma gregis, ad quam se debeant inferiores reformare, quod nequit fieri, nisi se omnibus exhibeant in exemplum; majorum itaque institutis inhærentes, exhortamur in Domino, et in virtute sanctæ obedientiæ atque sub divini attestatione judicii monemus, ut omnes et singuli episcopi in festis principalibus, saltem in festis nativitatis Domini, Paschæ, et Pentecostes, atque in Hebdomada sancta præsentiam suam debitam in ecclesiis suis cathedralibus exhibeant, et oleum sacrum ac infirmorum in die coenæ Domini, quolibet anno, conficiant; nisi eos ab ipsis ecclesiis ac suis superioribus evocari, aut ex infirmitate, vel aliqua alia justa causa tunc abesse contingat. Circumeant præterea dioeceses suas temporibus opportunis, monasteria et hospitalia reformando, clerum et plebem corrigendo, hæreses et errores extirpando, et verbum vitæ in agro dominico seminando. In conferendis ordinibus atque beneficiis, instituendisque curatis multo diligentius quam ante hac vigilando, ne inhabiles ad curam animarum etiam ad tempus substituantur præcavendo; beneficiatos, qui ex causa non admodum urgenti absuerint, ad residendum in suis beneficiis citra omnem redemptionem compellendo, veniasque eadem beneficia pro pecunia locandi prorsus rescindendo: exactiones et rigores officiariorum, et ministrorum suorum compescendo: ecclesiarum et capellarum privilegiatarum abusus comprimendo concionatores idoneos per dioceses suas subinde emittendo; hæreticos eorumque libros explorando et corrigendo, et, cum opus fuerit, etiam condemnando et extinguendo. Et ut rudimenta fidei et literarum tam in universitatibus, quam in aliis gymnasiis puris pura jaciantur, puriusque et sincerius coalescant, solicitius incumbendo, abbates et priores ad debitum numerum religiosorum observando, ipsosque religiosos in suis monasteriis degentes, ad monasticam conversationem excitando ac reducendo, absentes ad sua monasteria compellendo, licentiam capacitatum coercendo. Et ut per proprietarios, rectoresque et vicarios, ut frequentes in suis ecclesiis conciones faciant, aut saltem fieri procurent, distributionesque debitæ inter pauperes eorundem parochianos fiant diligentissime providendo, clericos delinquentes vigilantius inquirendo, et severius quam ante hac corrigendo, eosdemque super horrendis sceleribus etiam coram laicis convictos, in carceribus vel in perpetuum retinendo, vel saltem, nisi ex urgentissima causa, ad purgationem admittendo; simoniacos deponendo, et carnis libidine lapsos, ad rigorem canonum et constitutionum, tam in præsenti synodo quam in prioribus editarum castigando; venatores et aucupes clericos coercendo, pretiosisque vestibus indutos ad vestium modum in hac synodo præfinitum reducendo, et in eodem retinendo, cæterosque clericos otiosos aut dissolutos ad exercitia et honestam conversationem revocando. Et ut in summa dicamus, omnes sub cura nostra existentes, ad mandatorum Dei, canonumque et constitutionum, usu et moribus hujus regni legitime receptorum et approbatorum, maxime tuitionem fidei et morum integritatem concernentium, observantiam verbo et exemplo cohortando, persuadendo, &, ubi opus fuerit, etiam compellendo.

De qualitate ordinandorum.

Præsentis sacri concilii provincialis auctoritate sancimus, ordinamus, et statuimus, quod nullus episcopus per se, sive suum suffraganeum quempiam alienæ dioecesis (etiamsi sint regulares exempti) ad sacros ordines inter Cant. provinciam de cætero admittat, nec ordinet, nec eis, aut eorum alicui liceat extraneos, et qui infra dioecesim vel jurisdictionem suam non sunt oriundi, aut beneficiati non fuerint, vel domicilium ibidem per triennium non habuerint, quoquomodo ordinare, etiamsi iidem literas episcoporum suorum dimissoriales habuerint, quas auctoritate præsentis concilii decernimus non esse admittendas quoquomodo. Statuimus quoque et ordinamus, quod nullus clericus sæcularis de cætero admittatur ad sacros ordines, nisi habuerit literas testimoniales curati et oeconomorum vel parochiæ, in qua natus, beneficiatus, vel per triennium proxime præcedens commoratus fuerit, sub sigillo archidiaconatus jurisdictionem habentis, alioquin sub sigillo commissarii in parochia prædicta jurisdictionem habentis; seu, si in aliqua universitate studens fuerit, sub sigillo commissarii universitatis Oxon. seu vicecancellarii Cantabrig. cum testimonio superioris loci sui; quæ literæ ipsius ordinandi vitam, genus, patriam, bonam famam, & conversationem tam circa fidem catholicam, quam circa alia contineant; pro quibus quidem literis & sigillo ultra quatuor denarios nihil exigatur, sub poena suspensionis ab officio, quam ipso facto auctoritate hujus concilii incurrat, donec duplum pecuniæ receptæ, parti sic solventi restituat. Exacte etiam curent episcopi, ut neminem de cætero ad subdiaconatus ordinem promoveant, nisi eum qui adeo sit exercitatus in evangeliis & epistolis sacris, saltem in missale contentis, ut eorundem sensum grammaticalem examinatori prompte & expedite reddere valeat: sitque eorum quilibet sufficienter instructus etiam in aliis ad or-di-

(a) Constitutiones istas cum superiori convocatione continuavit Wilkins, ad illam pertinere ratus; sed cum inter vetitos libros quendam referat continentem res gestas anni 1530. hinc serius editas statuamus oportet.

dinem illum, quem tunc assumpturus est, per sacros canones requisitis, & in officiis divinis secundum morem ecclesiæ & loci consuetudinem promptus & expertus; habeatque præterea in presbyterum ordinandus cætera ad ipsius officium & ordinem per *c. quæ ipsis* §.8. *distinct.* ipsis sacerdotibus necessario requisita.

De non admittendis ad beneficia per procuratorem.

Quia, ubi res agitur per procuratorem, ordinarius potest mores, scientiam, & conditiones personæ sibi præsentatæ ignorare, & sic insciens indoctum vel indignum, ut sæpe contingit, aut religiosum ad beneficium, nomine clerici vel capellani, suppresso religionis titulo, per procuratorem sibi præsentatum in beneficio ecclesiastico instituere; igitur statutum, ordinatum, & decretum est, ut quilibet ad beneficium curatum præsentatus, in persona sua propria ad ordinarium veniat, si in sua dioecesi seu jurisdictione præsens fuerit; si autem aofuerit, & reliquerit in sua absentia vicarium generalem, ad ipsum veniat, ut diligenter examinetur, an moribus & scientia, ac cæteris qualitatibus sit aptus & idoneus ad ejusdem beneficii curam administrandam; ut quod taliter non examinatus ad beneficium per procuratorem non admittatur, nisi sit in aliqua certa universitate ad minus artium magister, ac juris pontificii, vel Cæsarei baccalaureus secularis, vel nisi sit talis, de cujus scientia & moribus alio modo suo ordinario satis constat; vel nisi in partibus transmarinis ex aliqua causa legitima coram ordinario approbanda tunc egerit, vel nisi adversa valetudine impediatur. Si quis autem in suo procuratorio se in ecclesiastica dignitate constitutum, artiumve magistrum, seu juris canonici aut civilis baccalareum falso nominaverit, aut se clericum vel capellanum, cum sit religiosus, existere falso simulaverit, an adversa valetudine laborare finxerit, cum sit sanus; quia dolus & fraus nemini debent patrocinari, institutio vel in possessionem inductio sequens ex hujusmodi fallaci procuratorio nullius sit roboris aut momenti; ipseque constituens tale procuratorium beneficio, ad quod tunc nominatur, sit ipso facto privatus; & liceat patrono beneficium sic vacans conferre, seu ad idem alium idoneum præsentare. Quod si aliquis, cum quo forte per sedem apostolicam de delatione habitus, vel ut sit capax beneficii ecclesiastici, dispensatum sit, coram ordinario in habitu sæculari, cum sit religiosus, comparuerit, & se religiosum esse ordinario etiam non interrogatus non detexerit, institutio & in possessionem inductio pro nullo habeatur. In omnibus autem prædictis casibus, quibus præsenti constitutione quemquam per procuratorem ad beneficium curatum admitti permittitur, illud omnino volumus observari, ut procurator ipse suo proprio vel alterius fide dignæ personæ (cui promovendis sit cognitus) juramento fidem faciat, se credere, quod is, quem ad beneficium admitti postulat, quantum ad mores attinet, idoneus, quantum vero ad scientiam, sufficiens existat ad ea omnia & singula præstanda, quæ in aliis constitutionibus præsentis synodi exiguntur.

De absentibus causa studii.

Ne falsus studii prætextus excuset absentes a beneficiis, ordinarii locorum in suis visitationibus et capitulis diligentem faciant de absentibus a beneficiis suis curatis inquisitionem; nulliusque absentiam gratia studii in quacunque academia approbent, nisi absentes hujusmodi bonarum literarum capaces, & ad adipiscendam doctrinam admodum apti per probationem legitimam sibi commendentur. Ac deinceps caveant prælati, ne senibus beneficium vel beneficia habentibus (præsidibus collegiorum, seu aularum, ut publicis in sacra theologia, jure canonico, aut civili prælectoribus duntaxat exceptis) a suis beneficiis, prætextu studii, abesse indulgeant vel permittant. Qua in re sub obtestatione divini nominis prælatorum conscientias oneramus. Et ut dicta nostra ordinatio promptiorem sortiatur executionem, ulterius statuimus & ordinamus, quod cancellarii seu vicesgerentes utriusque universitatis, in prima sua admissione ad sua officia juramentum præstent corporale, alioquin non admittendi, quod bis singulis annis de ineptis & inidoneis hujusmodi per singula collegia, aulas, et hospitia specialem faciant inquisitionem; quod si quos ibidem etiam juvenes beneficiatos, nulli deditos studio, in otio et deliciis vitam degentes compererint, de eisdem dioecesanos episcopos, seu ordinarios, ubi beneficiati existunt, cum omni, qua possint, celeritate, et diligentia certiores facere non omittant, qui mox eos ad residentiam in ecclesiis suis parochialibus debitam, et hospitalitatis solatium, quæ sub velamento studii desides hujusmodi fraudulenter subtraxerint, canonice cogant et compellant.

De his, qui deserta residentia in cura propria, recipiunt stipendia aliunde.

Hoc sacro approbante concilio prohibemus, ne cantaristia vel aliter beneficiatus, propria cura sua cantaria, vel suo beneficio dimisso, alieno deserviat, nec stipendia aliunde percipiat, sub poena amissionis medietatis fructuum sui beneficii, arbitrio ordinariorum tempore visitationis eorum, sub testimonio oeconomorum applicandorum ad reparationem ecclesiæ ornamentorum, et pauperum parochianorum eleemosynas, exceptis illis studentibus in universitatibus, quorum beneficiorum valor ad summam octo marcarum de claro non extenditur.

De hæreticis & hæreticorum libris.

Nostræ solicitudinis præcipua cura esse debet, statim ut pullulare aliquid cognoscimus, quod fidei christianæ puritatem vel ecclesiæ Christi concordiam, pacem, et tranquillitatem offendit, illud penitus rescindere, agrum dominicum a noxiis, zizaniis,

zaniis, et vepribus omni diligentia expurgare. Sane dudum in nostra provincia, quod dolenter referimus, quidam hæresiarchæ damnabiliter excæcati alios, secum in infidelitatis interitum trahere satagentes, libellos nonnullos Latino et vulgari sermone conscriptos edere, spargere, et publicare curaverunt, contraria fidei catholicæ & sanctæ matris ecclesiæ doctrinæ dogmata continentes.

Cujus generis est liber ille, qui Parabola Mammonæ iniquitatis inscribitur.

Item alius liber, qui obedientia Christiani hominis vocatur.

Item translatio novi Testamenti in lingua Anglicana a Willielmo Hitchyns, alias Tindall, corrupta.

Item alius liber, qui revelatio Antechristi intitulatur.

Item, alius liber, qui Dialogus inter patrem & filium vocatur.

Item, alius infamis liber, qui de sepultura missæ rythmico sermone vernaculo compositus est.

Item, alius, qui introductio in epistolam Pauli ad Romanos inscribitur.

Item alius, qui Practica prælatorum; & alius, qui vocatur A. B. C. to the prelacy; & alius, qui vocatur Defensorium pacis; & alius vocatus Dialogus inter generosum & rusticum.

Item, alius in vituperium divi Thomæ, quondam archiepiscopi Cant.

Item, alius, qui De abroganda missa privata Martini Lutheri inscribitur.

Alius, qui enarrationes Martini Lutheri in epistolas Petri nominatur.

Alius, qui Lutherus in epistolas Pauli & Judex vocatur.

Alius de votis monasticis Martini Lutheri.

Item Lutheri commentarius in epistolam Pauli ad Galatas.

Item Annotationes Johannis Oecolampadii de genuina verborum Domini, *hoc est corpus meum*, expositione.

Item commentarius Johannis Oecolampadii in postremos tres prophetas nempe Aggeum, Zachariam, & Malachiam.

Item Johannis Oecolampadii liber in epistolam Johannis catholicam.

Demegoriarum farrago annotationum in Genesim, ex ore Zwinglii.

Commentarius Pomerani in Deuteronomium et Samuelem.

Item Pomeranus in psalmos.

Francisci Lamberti Avinionensis in divi Lucæ evangelium commentarii.

Francisci Lamberti commentarii in Joelem prophetam.

Farrago omnium fere rerum theologicarum Francisco Lamberto auctore.

Francisci Lamberti in Sophoniam, Aggeum, et Zachariam.

Franciscus Lambertus in Amos, Abdiam, et Jonam prophetas.

Nova scholia Philippi Melanchthonis in proverbia Salomonis.

Commentarii Philippi Melanchthonis in epistolas sancti Pauli ad Colossenses.

Annotationes Philippi Melanchthonis in epistolas Pauli ad Romanos et unam ad Colossenses.

Translatio sententiarum Salomonis ad Hebræum a Philippo Melanchtone.

Lambertus in Oseam.

Annotationes Christophori Hegendorphini in sancti Marci evangelium.

Job cum commentariis Johannis Brentii.

Ecclesiastices Salomonis cum commentario Johannis Brentii.

Item Johannis Brentii exegesis in divi Johannis evangelium.

Andreæ Althemari Brentii Annotationes in epistolam Jacobi.

Commentarius Lutheri in Sophoniam.

Commendaticia brevis Lutheri ad Olthonem Brumfelsium de vita, candore, doctrina, et martyrio Johannis Husse.

Responsio Johannis Tindall ad dialogum Thomæ Mori militis, in sermone Anglicano.

Item, alius liber, qui intitulatur The disputation of purgatorii editus per Johannem Frizthe.

Felinus super psalterium.

Brentius super ecclesiasticem.

Brentius in Johannem.

Hegendorphinus in Marcum.

Pandecta Othonis.

Catalogus virorum illustrium.

Lambertus in Lucam.

Bucerus super quatuor evangelia.

Annotationes Justi Jonæ in Acta apostolorum.

Matrimonium Johannis Tindall.

Alius liber compilatus per fratrem Willielmum Roy contra septem sacramenta ecclesiæ.

Qui quidem libri, una cum aliis multis pestiferis partim a Willielmo Hitchyns, alias Tindall, a Simone Fishe, Willielmo Roy, Richardo Brightwell, partim a Luthero, Pomerano, Francisco Lamberto, Hildricio Zwinglio, Johanne Brentio, Philippo Melanchthone, Cristophoro Hegendorphino, Andrea Althemaro Brentio, eorumque complicibus compositi sunt.

Quos omnes et singulos libros infandis et pestilentissimis hæresibus, et blasphemiis refertos, innumeris erroribus plenos, una cum prædictis et aliis eorundem similium auctoribus quibuscunque, hoc sacrosancto concilio approbante, damnamus, reprobamus, et hæreticos esse judicamus et decernimus. Præterea etiam patrum nostrorum vestigiis inhærentes, prohibemus, ne quis inposterum tractatus, opuscula, schedulas, aut libros quoscunque, sacram scripturam, aut ejus interpretationem in se continentes in linguam vulgarem translatos vendere, donare, commodare, emere, imprimere, inscribere, edere, legere, spargere, vel publicare, in parte vel in toto, publice vel privatim, vel penes se scienter retinere, absque sui diœcesani in scriptis licentia præsumat, nisi prius hujusmodi libri episcopo loci exhibiti, atque ab eodem diligenter examinati, atque auctoritate ejusdem comprobati fuerint. Qui vero contra fecerit, ut zizaniorum sator et hæreticæ pravitatis fautor puniatur. Si qua vero persona ecclesiastica vel in prædicto excessu, vel in quavis hære-

ANNO CHRISTI 1530.

hæresi vel errore pernicioso, quem illico ad monitionem dioecesani loci recantare recusaverit, manifeste deprehensus fuerit aut convictus, beneficiis, si quæ habeat, hoc sacro approbante concilio, sit ipso jure privatus, et ad dignitates ecclesiasticas, vel alia beneficia, curam animarum habentia, necnon ad curati officium gerendum perpetuo inhabilis reddatur. Et quia multi libri hæretici etiam in lingua Latina a Luthero, Lamberto, Pomerano, Zwinglio Oecolampadio, Bucero, Melanchthone, Carolstadio, Brentio, Jona, Wescinero, Hegendorphino, Johanne Agricola Urbano, Bresemano, Andrea Knopkyne, Simone Hesse, Johanne Weltkyth, Othone Brumselsio, Wessello compositi et editi, et quidam alii libri nullius auctoris nomine prodeuntes.

Cujusmodi est liber ille, qui de veteri et novitio Deo inscribitur.

Alius, qui Piæ precationes.

Alius, qui Oeconomia christiana vocatur.

Alius, qui Processus consistorialis martyrii Johannis Husse intitulatur.

Alius in sermone Anglicano, vocatus, The prologue intothe fifth boke of Moyses called Deuteronomy.

Alius nuncupatus, The firste boke of Moyses, called Genesis.

Alius, qui inscribitur, The prologue into the thirde booke of Moyses, called Leviticus.

Alius, qui intitulatur, The prologe into the fourthe boke of Moises, called Numeri.

Alius, qui vocatur, The prologe into the seconde boke of Moises, called Exodus.

Alius nuncupatus, The somme of Scripture

Alius nominatus, The exposition into the seventh chaptre to the Corinthians.

Alius nominatus, Hortulus animæ, in sermone Anglicano.

Complanationes in Isaiam.

Complanationes in Hieremiam.

Capita in Osiam.

Capita in Abacuc.

Unio desidentium.

Confessio exhibita Cæsari in comitiis Augustæ, an. Dom. MDXXX.

Omnes innumeris erroribus et pestilentissimis hæresibus pleni, brevi gregem dominicum infecturi videntur, si in vulgus prodire, et passim ab omnibus nihil in iis non rectum subesse suspicantibus, lectitari possent. Et alii etiam ejusdem generis libri, aliis nominibus et titulis quotidie novi parantur, et educuntur; ad occurrendum huic eminenti malo, hoc sacro approbante concilio, prohibemus, ne quis librum quemcumque sub prædictis titulis, aut auctorum præfatorum nomine inscriptum aut compositum, vel imposterum componendum habere, legere, edere, publicare, seu penes se retinere præsumant. Quod si fecerit, ut de hæresi suspectus habeatur et puniatur, nisi forte episcopus loci eidem propter singularem ejus doctrinam, fideique integritatem hujusmodi librum, sive in lingua vernacula, sive Latina editum; ad effectum impugnandi eundem habere, legere, et penes se retinere concesserit. Nova vero opera quæcunque ad sacram scripturam ejusve interpretationem, seu ad dogmata ecclesiastica pertinentia, cujuscunque fuerint auctoris aut tituli, ne prius edantur aut publicentur præcipimus, quam ab episcopo loci examinati et comprobati fuerint sub poena prædicta.

De clericis venatoribus.

Quum sacerdotes et clerici in sacris ordinibus constituti, canes venaticos loris more laicali ducere, ac accipitres manibus per civitates et loca publica gestare nunc dierum ne verentur; nos tamen clericorum impudentiam poenali lege reprimere cupientes, statuimus, ut quicunqne clericus in sacris ordinibus constitutus, vel beneficium adeptus ecclesiasticum, qui canes sic duxerit, & accipitres, aut aves aucupes per vicos & plateas in villis vel urbibus quovismodo gestaverit, a celebratione divinorum ipso facto per unum mensem sit suspensus.

De clericis & religiosis lapsis in vitium carnis.

Quum nullum vitium æque ut carnis gravet infamia, & ministros Domini deceat munditics & sanctitudo, quoniam ipse mundus & sanctus est; ideo statuimus & ordinamus, ut subdiaconus aut diaconus, qui in simplici fornicatione deprehensus, vel confessus, vel convictus fuerit coram ordinario suo, singulis quartis & sextis feriis omnium hebdomadarum trium mensium in pane angustiæ & aqua doloris in carcere maneat; ita ut in singulis ordinum prædictorum duplicetur poena pro adulterio, triplicetur pro incestu, & in cæteris carnis spurcitiis poena crescat, ut impuritas crescit & turpitudo. Quod si etiam curatus vel religiosus sit, aliquid illi præter cæteros addatur ad poenam, veluti qui duplicis voti sit reus & ordinis & professionis. Ut hæc observentur, conscientias prælatorum oneramus, et ut infamiam vitent, quæ ad illos recurret, nisi severiter in impuros animadvertant, in Domino, exhortamur. Incorrigibiles vero juxta sacrorum canonum statuta deponantur. Quod si quispiam ex iis in lupanari aut ullo alio loco infami deprehensus sit, in quo fama est pudicitiæ prostitutiones publice aut secrete exerceri, illi augeatur præscripta poena ordinarii arbitrio, juxta vitii qualitatem.

De Simonia vitanda.

Quanta autem simoniæ infamia contra nostri temporis tam sæculares, quàm cujuslibet ordinis religiosos invaluit, quis est qui ignorat? Non enim precibus, & obsequiis tantum, sed et apertis muneribus beneficia, & prælaturas non modo vacantes, sed de verisimili vacaturas, in animarum suarum gravissimum periculum, hiis proximis annis absque rubore, & Dei timo-

ANNO CHRISTI 1530.

timore aliquo comparaverunt. Quorum ambitione factum est, ut electionum saluberrimæ formæ, quæ per canones liberæ esse deberent, jam multis annis, vel fraudibus obtenebratæ sint, vel ad compromissi necessitatem redactæ. Ut itaque tanto scandalo salubri aliquo remedio, quanto citius, & melius fieri possit, consulamus, præsentis sacræ synodi authoritate præcipimus, & mandamus, ut episcopi hujus, aut provinciæ singuli in suis diœcesibus diligenter advertant, ne talia de cætero committantur, curentque per se, & ministros suos maxime, quos in prælatorum electionibus tanquam directores, & consultores interesse continget, ut electiones hujusmodi secundum sacratissimos canones, & indulta principum deinceps libere pro arbitrio eligentium, procedant, fraudesque, & pactiones, per quas in hujusmodi electionibus recta eligentium conscientia captivetur, aut seducatur, penitus secludantur. Singulique locorum Ordinarii in suis visitationibus, & quoties necessitas postulaverit, diligentem in suis diœcesibus inquisitionem faciant, an contra aliquos intra easdem ulla simoniacæ labis nota orta sit. Et si quemquam, Dei timore postposito, per pecuniæ, & munerum sordes prælaturam, vel aliud quodcumque beneficium ecclesiasticum adeptum fuisse compererint, pœnis jam a jure communi contra simoniace promotos salubriter adinventis, in eundem acriter animadvertant, ut quarum pœnarum desuetudo obliviosa audaciam jam aliquot annis præbuit delinquendi, earumdem nunc innovatio, & irremissibilis exequutio cunctos in officio contineat, & a delinquendo cohibeat.

De otio vitando, & honesta clericorum conversatione.

Quia desidia mater est omnium quodammodo vitiorum, hoc sacrum concilium omnibus curatis, rectoribus, vicariis, & cantaristis mandat & præcipit, quod peractis divinis officiis, sint deinceps occupati in studiis, orationibus, lectionibus, aut aliis honestis rebus & negotiis, quæ suam deceant professionem, videlicet instituendo pueros in alphabeto, lectura, cantu, aut grammatica. Et tribus in hebdomada diebus tres vel minus duas horas in sacræ scripturæ, vel alicujus doctoris approbati lectione, cessante legitimo impedimento, se exerceant; de qua re diligenter in suis visitationibus inquirant ordinarii, ut sacerdotes otiosos & tempus suum male terentes severe castigent & puniant. Et quia nimia sacerdotum inter laicos conversatio nonnulla pericula præter ordinis sui contemptum gignere solet; singuli in suis diœcesibus episcopi & cæteri ordinarii curent, quod rectores, vicarii, curati, etiam cantaristæ, qui domos suis beneficiis pertinentes habent, in rectoriis, vicariis, aut cantariis suis, & non alibi, nisi itineris aut infirmitatis gratia pernoctent. Et quod si plures in eadem villa sint sacerdotes simul & non separatim, A quatenus judicio ordinarii commode fieri potest, communes habeant. Et quia non solum a malo, sed ab omni specie mali secundum apostolum abstinendum est, idest, ab eo quod mali apparentiam habet, aut suspicionem sinistram gignere, aut populo scandalum præbere possit, abstinendum est; præsentis sacræ synodi decreto statuimus, ac præsentis synodalis concilii auctoritate districte inhibemus, ne quis clericus in sacris constitutus, ludos aliquos jure canonico vel regni aut regis auctoritate prohibitos, quovis pacto exerceat aut utatur, sed loca suspecta & malorum iniquorumque consortia omnino devitet. Tabernas in quibus quodvis genus potus passim venditur, non frequentet, aut B in eis quovis modo moram faciat, mulierum colloquia suspecta nullatenus habeat. Quod si per ordinarium suum, aut alium quamvis sufficienti auctoritate super aliquo præmissorum prædict. monitus non resipiscat, prima vice ab executione sui officii per integram hebdomadam suspendatur, & crescente in hac parte ejus contumacia, crescat & hujusmodi pœna pariformiter. Et si nec sic resipiscat, si cantarista, aut aliter beneficiatus existat, tertiam partem fructuum cantariæ, sive beneficii sui ipso jure sit privatus, in pauperum subventionem, & alios pios usus discretione ordinarii distribuendorum, & convertendorum, donec resipiscat, C & ab hujusmodi excessibus abstineat. Si vero nec beneficiatus nec cantarista fuerit, sed ex solo stipendio vivens; si tertio, ut præfertur, monitus non se corrigat, ab altari remotum se noverit, donec & quousque ab hujusmodi excessibus plene abstineat. Item quia, ut ait sapiens, *multa mala docet otiositas*, ad hoc pestiferum virus evitandum & eliminandum, præsentis sacræ synodi decreto præcipimus, & firmiter injungendo mandamus sub pœna suspensionis ab officio, & beneficio, ut quilibet in sacris constitutus, & præsertim sacerdotes stipendiarii tres horas, vel ad minus duas in sacræ alicujus scripturæ vel approbati D doctoris lectione singulis diebus, cessante legitimo impedimento, se exerceant.

De dilapidationibus.

Salubriter ab Edmundo, olim Cantuar. archiepiscopo, extitit ordinatum, ut decedente rectore, ex bonis ipsius tanta portio per loci ordinarium deduci deberet. quanta ad reparandas ecclesiæ, & aliarum ejusdem beneficii ædium ruinas viderentur sufficere: nos eidem ordinationi addere cupientes præsenti decreto statuimus & ordi- E namus, ut beneficiati, qui deinceps aliquid ex bonis prædecessorum suorum sub nomine vel prætextu reparandarum ædium, vel supplendorum ecclesiæ defectuum ex decreto ordinarii, compositione cum hæredibus, executoribus, vel administratoribus bonorum defuncti, vel alio quocunque modo acceperint, illud totum in earundem ædium reparatione, & defectuum earundem suppletione infra biennium a tempore receptionis exponere teneantur, deductis expensis (si quæ expositæ fuerint) circa litem & recupera-

tio-

ANNO CHRISTI 1530.

tionem dictæ summæ receptæ. Quod si incumbens resignaverit aut decesserit, seu alio quocunque modo recesserit, tunc summa per eum pro dilapidationibus recepta, & non exposita relinquatur, & realiter tradatur futuro successori, qui sicut dictam summam nomine dilapidationum recepit, ita in eosdem usus exponat, ut supradictum est; & ad observationem præmissorum in sua institutione, sive admissione juramentum præstiterit corporale, alioquin institutio ipsa sive admissio ipso jure nulla censeatur.

De ludimagistris.

Quia vetus est adagium, quod nova testa capit, inveterata sapit; & qualis est moderator in civitate, talis est & populus; hoc sacro approbante concilio statuimus, quod præceptores scholarium grammaticalium sint præter eruditionem, quatenus fieri potest, viri catholici & probi, & ut primum omnium doceant pueros sibi traditos simplicem fidei & agendorum & fugiendorum summam, & ne pueris rudibus prælegantur opuscula, quæ locorum pro tempore ordinariis mores puerorum, aut fidem videbuntur corruptura, neque ulli libri, quibus quasi per lusum puerilia ingenia infici possent. Et quoniam vel propter pestem laborantem in locis ubi hujusmodi publicæ scholæ sunt, aut propter mortem præceptoris (ut plurimum contingit) quod qui anno aut biennio sub uno præceptore grammaticam addiscere coepit, illo relicto, cogitur novum adire præceptorem, apud quem alius est docendi modus (ut pene diversus est apud omnes) atque ita fit, ut rudes adhuc in grammatica magnum ex hoc sentiant in provectione studii detrimentum; ad communem igitur utilitatem totius provinciæ Cant. hoc sacro approbante concilio, statuimus, ut post annum a publicatione præsentium unus & uniformis sit docendi grammaticam modus per totam provinciam Cant. nullus auctor regularum seu præceptionum grammaticalium pueris in grammatica instituendis ediscendus proponatur, nisi quem archiepiscopus Cant. simul cum quatuor aliis suæ provinciæ episcopis, quatuor abbatibus, quatuor archidiaconis in hac synodo deputandis hoc anno prox. sequen. præscripserint pueris perlegendum; qui etiam habeant potestatem formulam institutionis grammaticorum præceptoribus præscribendi. Ludorum vero grammaticalium magistri, tam admissi, quam admittendi, juramenti vinculo per locorum ordinarios ad observanda omnia in hoc statuto contenta, quatenus eos concernunt astringantur; maxime hi qui locis insignioribus publicas scholas salario publico vel privato tenent.

Ut numerus debitus & conveniens religiosorum in unoquoque monasterio perpetuo habeatur.

Nihil magis laicos, eos potissimum, qui religiosorum locorum fundatores existunt, hoc nostro tempore a similium locorum fundatione deterret, quam quod vident loca

A religiosa carere numero tam religiosorum quam aliorum pauperum, quos vel secundum primævam fundationem, vel secundum portionem redituum, quos nunc possident, sustinere & alere deberent; statuimus itaque & ordinamus, ut numerus religiosorum debitus in unoquoque monasterio deinceps habeatur, & perpetuo servetur, oneribus ordinariis atque extraordinariis, proventuumque & prædiorum per maris & fluviorum inundationes, & alioquin damnis & ruinis pro tempore perpensis & consideratis.

De educatione & exercitio religiosorum.

Quum ex nulla re magis monasteria col-
B labi soleant, quam cum ignari & rerum agendarum imperiti monasteriis præficiuntur, atque ita expediat habere plures in singulis religiosorum domibus, qui tam in temporalibus quam spiritualibus modum & usum calleant, ne si quando religiosorum domus vacare contingat, non habeant inter se idoneum de gremio, quem defuncto substituant; statuimus & ordinamus, ut in quolibet monasterio & loco religioso sit *juxta Cle. ne in agro dominico* instructor aliquis grammatices sufficienter eruditus, ad informandum religiosos in grammatica, & aliis primitivis scientiis. Ex quibus illi, qui in singulis locis ad capessendas literas
C aptiores fuerint, juxta facultatem possessionum eorundem mittantur ad universitatem Oxon. vel Cantab. ad studendum in sacris literis, ut eo modo cognita lege divina, magis convalescat observantia veræ religionis. Et ut abbates, & priores diligenter & assidue curent religiosos subditos minores per alios suorum monasteriorum provectiores in regulis, constitutionibus, & ceremoniis sui ordinis institui & informari, & quos ad administrationem spiritualium seu temporalium aptiores inter suos fratres arbitrentur, eos in administrationibus competentibus exercere satagant officia cellari, camerarii, hospitalarii; & alia tam clau-
D stralis observantiæ, quam exterioris industriæ fratribus ad hoc aptioribus ita impertiendo & committendo, ut in utrisque vicissim triti & exercitati, ad abbatis seu prioris officium, cum vacaverit, habiliores reddantur.

De recipiendis apostatis, & aliis religiosis pœnitentibus.

Quum inter opera charitatis numerari soleat, si quis errantem ab errore revocet, & ab ecclesia nunquam claudat gremium redeunti; statuimus & ordinamus, quod religiosi, qui prætextu capacitatum seu lite-
E rarum suorum præsidentium, vel alias superioribus suis sive invitis, sive consentientibus, se ab observantia regulari absentarunt, in mundo aliquandiu degentes, si pœnitentes fuerint, & bono spiritu ad loca suæ professionis redire nitantur, dictorum locorum abbates seu priores ipsos in sua monasteria recipere, & cum omni charitate, quantum per statuta religionis in eisdem tractare teneantur illis dumtaxat ex-

ANNO CHRISTI 1530.

ceptis, qui dioecesano loci, ex signis & indiciis vehementibus videantur in necem abbatum, priorum, seu fratrum sui monasterii vel olim conspirasse, sive in futurum conspiraturi, vel eandem necem alioquin molituri. Æstimabitur autem bono spiritu reditum ad suum monasterium religiosus parare, si quamvis locum, gradum, aut conditionem in eodem, pro sui abbatis aut prioris secundum regulam arbitrio, humiliter acceptet, & servet, & per testimonium proborum virorum coram abbate priore, seu ordinario suo, si requiratur, constare poterit, eum, dum extra monasterium agebat, vel saltem per annum ante hujusmodi petitionem prox. præcedentem, si in sæculo diutius commoratus est, honeste fuisse conversatum, & propositum habuisse redeundi. Quod si taliter receptus postea a suo monasterio deserta religione decesserit, eum postea superior ejus in suum monasterium recipere minime hujus vigore statuti teneatur.

Quod literæ ex falsa suggestione impetratæ non suffragentur apostatis.

Præterea statuimus & ordinamus, quod nullus religiosus, qui tria cujusvis probatæ religionis vota emiserit, possit per aliquam dispensationem etiam apostolicam, etiam sibi sub plumbo concessam, suum monasterium, domum, hospitale, sive collegium exire, aut aliquod beneficium, servitium, aut cantariam acceptare, nisi prius coram ordinario loci, in quo moratur, seu primitus abbate, priore, magistro, sive superiore ad hoc vocato, causam sive causas in hujusmodi dispensationis suggestione expressas, veras aut justas esse & fuisse probaverit, & pro sic probatis per eundem ordinarium declarari & decerni obtinuerit. Qui contra fecerit, tanquam verus apostata per suum abbatem, priorem, magistrum, sive superiorem quemcumque apprehendi, corrigi, & puniri licite poterit, juxta canonicas sanctiones contra apostatas salubriter editas, atque juxta statuta & ordinationes ac consuetudines laudabiles loci illius, a quo sic illicite recesserit.

De abusibus in capellis sancti Johannis & similium.

Quoniam in diversis partibus hujus regni tam milites & alii, qui sunt de religione crucis signatorum hospitalis sancti Johannis Hierosolimitani in capellis suis vocatis, *Lavvles churches andchappelliis*, quam illi in turri London. & alii complures, alibi in ecclesiis seu capellis admittunt alienos parochianos, ad clandestinorum & illicitorum conjugiorum solemnizationem, etiam bannis non editis, & aliorum perceptionem sacramentorum, & sacramentalium, in ecclesiæ scandalum & animarum multarum manifestissimum periculum; prohibemus itaque, ne quis deinceps in ecclesiis seu capellis antedictis vel aliis exemptis, alterius parochiæ parochianum, nisi in casibus a jure permissis, ad solemnizationem matrimonii, sive bannis editis sive non editis, vel aliorum sacramentorum perceptionem sine licentia ordinarii admittat, seu eorum aliquod administret, sub poena excommunicationis, quam contravenientes atque eorum fautores, necnon omnes, qui matrimonium in aliqua hujusmodi capella vel ecclesia absque licentia dioecesani, solemnizari procuraverint, seu eucharistiam in festo Paschatis, vel circiter, absque licentia sui proprii curati, seu saltem dioecesani, suscipere præsumpserint, noverint se ipso facto incursuros; a qua a nemine absolvi possint, præterquam ab episcopo, intra cujus dioecesim hujusmodi ecclesiæ vel capellæ situatæ sunt, aliis tam ordinariis & curatis quam partibus etiam læsis prius satisfact. Et præterea ipsi sacerdotes huic ordinationi aliqua ex parte contravenientes, ad quodcunque beneficium ecclesiasticum per septennium prox. sequens ipso facto sint inhabiles.

PAU-

ANNO CHRISTI 1534.

PAULUS PAPA III.

Sedit ab anno 1534. usq. ad annum 1550.

IN SEQUENTEM LUCUBRATIONEM

COLLECTORIS PRÆFATIO.

EO tandem devenimus quo invidiam amoliamur in S. R. E. a sectariis nostri temporis & nostratibus etiam nonnullis jam inde ab uno alteroque sæculo exsuscitatam, & modo etiam incendium nondum deflagravit. P. Petrus Crabbe in sua conciliorum collectione inserendum censuit *Consilium delectorum cardinalium de emendanda ecclesia*, Paulo Papæ III. suggestum, utpote quod, nulla licet synodali authoritate munitum, adhuc tamen vim plus quam privatam obtineret, propter ejus, qui consilium illud exegit, dignitatem, & consulentium prudentiam cum eruditione summa conjunctam. Ejus vestigiis insistendum sibi non duxit, qui pone sequutus est in adornanda conciliorum collectione, P. Laurentius Surius, ratus, nihil nisi conciliare, quodve legis vim haberet in opus istud conferri oportere. Postremum hunc ducem secuti cæteri, a suis, quas subinde compegerunt ampliores, collectionibus lucubrationem hanc sive repulerunt, sive rejectam olim, ne iterum assumerent recusarunt. Hinc calumniandi Romanam ecclesiam oblata occasio est, quasi scilicet a voluntate reformationis abhorrens, ejus scripti evulgationem prohibuerit, metu ne latens ejus consilium palam detegeretur; quandoquidem nihil egisse deprehenderetur eorum, quæ viri communionis suæ gravissimi, & rei discutiendæ a summo ecclesiæ antistite destinati, agenda judicassent. Quin & adeo vehementer libellum illum execratos pontifices Romanos, scriptores quidam asseruerunt, ut inter vetitos libros accensendum non dubitaverint; quod a Paulo IV. præstitum affirmat Joannes Launojus in epist. ad Joannem Barillonium, & novissime Schelhornius bibliothecarius Memmingensis in epist. ad Emin. Angelum Mariam Quirinum S. R. E. cardinalem. Egregie quidem eam calumniam redarguit præsul ille doctissimus in adnotat. ad eam Schelhornii diatribem, evicitque argumentis librum illum, qui in indice librorum vetitorum, Pauli IV. jussu edito an. 1559. hoc titulo enunciatur: *Liber inscriptus: consilium de emendanda ecclesia*, eam tantummodo consilii hujus editionem ferire, quam Joannes Sturmius heterodoxus curavit, adjectaque epistola sua ad cardinales produxit Argentorati an. 1538. in 4. Quis profecto credat Paulum illum pontificem adeo parum sibi constitisse, ut quod ipse cum cæteris (erat enim ex eorum numero qui consilium dictaverat, & subscriptione sua firmaverat) privatus adhuc dederat judicium; dein pontifex reprobaret? Vir præsertim summæ gravitatis & sanctimoniæ, ac reformationis ecclesiasticæ maxime sollicitus. His a viro doctrina æque ac dignitate eminentissimo accurate expensis, ita ego persuadeor, ut editionem opusculi hujus hic dandam summa confidentia aggrediar, nihil metuens censuram illam, quam vel ex ipsis operis hujus excerptis in suis libris insertis expertos fuisse scriptores nonnullos Joannes Launojus non minori mendacio, quam audacia asseruit. Ita tandem fiet, ut querelæ de subducto a collectionibus conciliorum scripto isto sopiantur, nec rei ecclesiasticæ studiosi huc, illucque quæritare cogantur opusculum, cujus desiderium vehemens disceptationes ejus occasione natæ excitarunt.

CONSILIUM
DELECTORUM CARDINALIUM

Et aliorum prælatorum de emendanda ecclesia, S. D. N. D. Paulo III. ipso jubente conscriptum, & exhibitum anno MDXXXVIII.

Ex edito Colon. an. 1538.

BEatissime pater, tantum abest ut verbis explicare possimus, quam magnas gratias respublica Christiana Deo optimo Maximo gere debeat, quod te pontificem hisce temporibus ac pastorem gregi suo præfecerit, eamque quam habes mentem dederit: ut minime speremus cogitatione eas quas Deo gratias debet consequi posse, nam spiritus ille Dei quo virtus coelorum firmata est, ut (ut ait propheta) labentem, imo fere collapsam in præceps ecclesiam Christi per te restaurare, & huic ruinæ manum ut videmus supponere decrevit, eamque erigere ad pristinam sublimitatem decorique pristino restituere, certissimam divinæ hujus sententiæ conjecturam nos facere valemus, quibus sanctitas tua ad se vocatis mandavit, ut nullius aut commodi tui, aut cujuspiam alterius habita ratione, tibi significaremus abusus illos, gravissimos videlicet morbos, quibus jam pridem ecclesia Dei laborat, ac præsertim hæc Romana curia, quibus effectum prope est, ut paulatim ac sensim ingravescentibus pestiferis his morbis magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus. Et quoniam sanctitas tua spiritu Dei erudita: qui (ut inquit Augustinus,) loquitur in cordibus nullo verborum strepitu probe noverat principium horum malorum inde fuisse, quod nonnulli pontifices tui prædecessores, prurientes auribus, ut inquit apostolus Paulus, coacervaverunt sibi magistros ad desideria sua, non ut ab eis discerent, quid facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id quod liberet. Inde effectum est, præterquam quod principatum omnem sequitur adulatio, ut umbra corpus, difficillimusque semper fuit aditus veritatis ad aures principum, quod confestim prodirent doctores, qui docerent pontificem esse dominum beneficiorum omnium: ac ideo cum dominus jure vendat id, quod suum est, necessario sequi, in pontificem non posse cadere simoniam. Ita quod voluntas pontificis qualiscunque ea fuerit, sit regula qua ejus operationes & actiones dirigantur: ex quo proculdubio effici, ut quicquid libeat, id etiam liceat. Ex hoc fonte, sancte pater, tanquam ex equo Trojano, irrupere in ecclesiam Dei tot abusus & tam graves morbi, quibus nunc conspicimus eam ad desperationem fere salutis laborasse, & manasse harum rerum famam ad infideles usque (credat sanctitas vestra scientibus) qui ob hanc præcipue causam, Christianam religionem derident, adeo, ut per nos, per nos inquimus, nomen Christi blasphemetur inter gentes. Tu vero sanctissime pater & vere sanctissime, edoctus a Spiritu Dei, præter veterem illam tuam prudentiam, cum totus in hanc curam incubueris, ut sanatis ægritudinibus, Christi ecclesia tuæ curæ commissa bonam valetudinem recuperaret, vidisti, ac probe vidisti, inde incipiendam medicationem, unde primum ortus est morbus, secutusque doctri- B nam apostoli Pauli vis esse dispensator non dominus, & fidelis inveniri a Domino: imitatus etiam servum illum, quem in evangelio Dominus præfecit familiæ suæ, ut det illis in tempore tritici mensuram, ac propterea decrevisti nolle quod non liceat, nec vis posse, quod non debes. Ideoque nos ad te accersivisti, imperitos quidem, ac tam magno negotio impares, non parum tamen affectos cum honori & gloriæ sanctitatis tuæ, tum præcipue instaurationi ecclesiæ Christi, ac gravissimis verbis injunxisti, ut omnes hos abusus colligeremus, tibique illos significaremus: obtestatus nos reddituros esse rationem hujus negotii nobis de- C mandati Deo optimo, si negligenter ac infideliter ageremus. Atque ut omnia liberius inter nos tractari possent, tibi a nobis explicari, jurejurando nos destrinxisti, addita etiam excommunicationis poena, ne cuipiam aliquid hujus nostri muneris proderemus.

Nos igitur tuo imperio parentes collegimus, quanto paucioribus fieri potuit, hos morbos eorumque remedia, ea inquam, quæ pro tenuitate ingenii nostri excogitare potuimus. Tu vero pro tua bonitate ac sapientia omnia resarcies ac perficies, in quibus pro tenuitate nostra offenderimus. Verum ut omnia certis quibusdam finibus complectamur; cum sanctitas tua & sit princeps D provinciarum harum quæ subsunt ditioni ecclesiasticæ, ut sit pontifex universalis ecclesiæ, sic etiam episcopus Romanus, nihil nobis dicendum sumpsimus de his, quæ pertinent ad hunc principatum ecclesiæ, quem tua prudentia optime regi videmus: tangemus tantum ea quæ pertinent ad officium universalis Pontificis, & nonnulla quæ sunt Romani episcopi. Illud vero ante omnia, beatissime Pater, putamus statuendum esse, ut dicit Aristoteles in polit. sicut in unaquaque republica, ita & in hac ecclesiastica gubernatione ecclesiæ Christi hanc præ omnibus legem habendam, ut quantum fieri potest, leges serventur. Nec putemus nobis E licere dispensare in legibus nisi urgenti de causa & necessaria. Nulla namque perniciosior consuetudo in quavis republica induci potest, quam hæc legum inobservantia, quas sanctas majores nostri esse voluerunt, earumque potestatem venerandam, & divinam appellarunt. Scis tu hæc omnia optime pontifex; legisti jampridem apud Philosophos & theologos: illud vero non tantum huic proximum, sed longe prius & potius superiore putamus, non licere pontifici & Chri-

& Christi vicario in usu potestatis clavium potestatis inquimus, a Christo ei collatæ lucrum aliquod comparare. Hoc etenim est Christi mandatum: *Gratis accepistis, gratis date*. His primum statutis cum sanctitas vestra ita gerat curam ecclesiæ Christi, ut ministros plurimos habeat, per quos hanc curam exerceat. Hi autem sunt clerici omnes, quibus mandatus est cultus Dei, presbyteri præsertim, & maxime curati, & præ omnibus episcopi. Idcirco si gubernatio hæc sit recte processura, primo danda est opera, ut hi ministri idonei sint muneri, quo fungi debent.

Primus abusus in hac parte est ordinatio clericorum, & præsertim presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibetur diligentia: quod passim quicunque sint, imperitissimi sint, vilissimo genere orti, sint malis moribus ornati, sint adolescentes, admittantur ad ordines sacros, & maxime ad presbyteratum, ad characterem, inquam, Christum maxime exprimentem. Hinc innumera scandala, hinc contemptus ordinis ecclesiastici, hinc divini cultus veneratio non tantum diminuta, sed etiam prope jam extincta. Ideo putamus optimum fore, si sanctitas tua primo in hac urbe præficeret huic negotio duos aut tres prælatos, viros doctos & probos, qui ordinationibus clericorum præessent. Injungeret etiam episcopis omnibus, adhibitis etiam pœnis censurarum, ut id curarent in suis diœcesibus. Nec permittat sanctitas vestra ut quispiam ordinetur, nisi ab episcopo suo, vel cum licentia deputatorum in urbe, aut episcopi sui: insuper ut in Ecclesiis suis quisque episcopus magistrum habeat, a quo clerici minores & literis & moribus instruantur, ut jura præcipiunt.

Abusus alius maximi ponderis est in collatione beneficiorum ecclesiasticorum, maxime curatorum, & præ omnibus episcopatuum, in quibus usus invaluit, ut provideatur personis, quibus conferuntur beneficia, non autem gregi Christi & ecclesiæ. Ideo in conferendis his beneficiis, curatis, inquam, sed præ aliis episcopatibus, curandum est ut conferantur viris bonis, doctisque: ideo, ut per se possint fungi illis muneribus ad quæ tenentur: insuper illis quos verisimile est residentiam facturos. Non ergo Italo conferendum est beneficium in Hispania, aut in Britannia, aut e contra. Hoc servandum est tam in collationibus, cum vacant per decessum, quam in cessionibus, in quibus nunc tantum habetur ratio voluntatis cedentis, nullius præterea rei. In cessionibus his, si quispiam præficeretur probus unus pluresve, bene factum iri putaremus.

Alius abusus, cum beneficia conferuntur, seu cum ceduntur aliis, irrepsit in constituendis super eorum fructibus, pensionibus. Imo quandoque cedens beneficio omnes sibi fructus reservat. Qua in re illud est animadvertendum, nulla alia de causa, nulloque alio jure pensiones constitui posse, nisi ut quasdam eleemosynas, quæ in pios usus & indigentibus concedi debent. Nam redditus sunt annexi beneficio, ut corpus animæ: ideo sua natura pertinent ad eum, qui be-

A neficium habet, ut possit ex eis vivere honeste pro suo ordine, simulque queat sustinere impensas pro divino cultu, & templi sacrarumque ædium reparatione, et quod reliquum est, impendat in pios usus. Hæc est enim natura eorum redditum. Verum sicuti in rerum naturæ administratione nonnulla fiunt a natura particulari præter inclinationem universalis naturæ. Sic in Pontifice, quoniam est universalis dispensator bonorum ecclesiæ, si viderit eam fructuum portionem, quæ in pios usus expendi debet, aut ejus partem in pium quempiam alium usum ut expendatur magis expedire, potest proculdubio id facere. Ideo jure merito pensionem ponere potest, ut subveniat B egeno, præsertim clerico, ut honeste queat vitam ducere pro ejusdem ordine. Ideo omnes fructus reservari, adimique id omne quod divino cultui, sustentationique habentis beneficium tribui debet, magnus est abusus. Itemque pensiones dari clericis divitibus, qui commode & honeste vivere queunt ex redditibus quos habent, magnus certe abusus; tollendus uterque.

Alius item abusus in permutationibus beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibus, quæ simoniacæ omnes sunt, nulloque respectu habito nisi lucri.

Abusus alius omnino auferendus, qui calliditate quadam nonnullorum peritorum jam C invaluit in hac curia; nam cum lege cautum sit beneficia testamento legari non posse, cum non sint testatoris, sed ecclesiæ, & ut res hæc ecclesiastica servaretur communis bonorum omnium, non autem fieret privata cujuspiam, invenit humana non tamen christiana industria plurimos modos quibus huic legi illudatur. Nam fiunt renuntiationes episcopatuum, aliorumque beneficiorum primo cum regressu, addunt reservationem fructuum, addunt reservationem collationis beneficiorum. Insuper cumulant reservationem administrationis, faciuntque hoc pacto episcopum, qui nullum jus habet episcopi: alterum vero cui omnia episcopi competant, D non tamen episcopum. Videat sanctitas tua, quo processit assentatoria illa doctrina, qua tandem effectum est, ut id liceat quod libeat. Quid, quæso, est hoc, nisi hæredem beneficii sibi constituere. Alius præter hunc inventus est dolus, cum scilicet coadiutores dantur episcopis petentibus, minus idonei, quam ipsi sint, ita ut nisi quispiam claudere oculos voluerit, liquido videat hæredem ea ratione institui.

Item lex est antiqua instaurata a Clemente, ne filii presbyterorum habeant parentum beneficium, ne scilicet res communis E hoc modo fiat privata: dispensatur tamen (ut audimus) in hac veneranda lege. Noluimus tacere, id quod verissimum esse quivis prudens per se judicaverit, nullam rem magis conflasse hanc invidiam clericis, unde tot seditiones sunt ortæ, & aliæ instant, quam hanc aversionem commodorum & proventuum ecclesiasticorum a communi ad rem privatam: ante hac omnes sperabant, nunc in desperationem adducti, acuunt linguas contra hanc sedem.

Alius abusus est in expectativis & reserva-

ANNO CHRISTI 1538.

vationibus beneficiorum, & datur occasio, ut aliena mors desideretur & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum supremum dignioribus cum vacant, dant litibus causam. Omnes has putamus tollendas esse.

Abusus alius est, eadem calliditate inventus. Nam quædam beneficia incompatibilia jure sunt & appellantur, quæ ex ipsa vi nominis majores nostri admonere nos voluerunt, non deberi ea uni conferri: nunc in his dispensatur, non tantum duobus, sed pluribus: & quod pejus est, in episcopatibus. Hunc morem, qui ob avaritiam tantum invaluit, tollendum ducimus, præsertim in episcopatibus. Quid de unionibus beneficiorum ad vitam unius, ne scilicet obstet illa beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibilia, nonne est mera fraus legis?

Alius etiam abusus invaluit, ut reverendissimis cardinalibus episcopatus conferantur seu commendentur non unus tantum, sed plures: quem, pater beatissime, putamus magni esse momenti in ecclesia Dei. Primo quidem, quia officium cardinalatus & officium episcopi incompatibilia sunt. Nam cardinalis est assistere sanctitati tuæ in gubernanda universali ecclesia: officium autem episcopi est pascere gregem suum: quod præstare bene, & ut debet haud potest, nisi habitet cum ovibus suis, ut pastor cum grege. Præter ea pater sancte hic usus maxime obest exemplo. Quomodo namque hæc sancta sedes poterit dirigere & corrigere aliorum abusus, si in præcipuis suis membris abusus non tollerentur? Nec ob id quod cardinales sint, putamus eis magis licere transgredi legem: imo longe minus. Horum enim vita debet esse aliis lex, nec imitandi sunt pharisæi, qui dicunt & non faciunt: sed Christus Salvator noster incœpit facere & postea docere. Amplius hic usus nocet in consultationibus ecclesiæ, nam hæc licentia fomentum est avaritiæ. Ambiunt præterea cardinales a regibus & principibus episcopatus, a quibus postea dependent, ne possint libere sententiam dicere, imo si possent & vellent, fallerentur tamen passione animi in judicando perturbati. Ideo utinam hic mos tolleretur, & provideretur, cardinalibus ut possent honeste pro dignitate vivere, omnibus æquales reditus, quod putamus facile fieri posse, si vellemus abjicere servitutem mammonæ, & Christo tantum servire.

His castigatis, quæ pertinent ad constituendos tibi ministros, quibus veluti instrumentis & cultus Dei bene administrari & populus Christianus in vita Christiana bene institui & regi possit, accedendum nobis est ad illa quæ spectant ad gubernationem Christiani populi. In qua re pater beatissime, abusus ille primo et præ omnibus corrigendus est, ne scilicet episcopi primum & præ omnibus aliis, deinde ne curati abessent a suis ecclesiis et parrochiis, nisi ob gravem aliquam causam, sed residentiam facerent; maxime episcopi, ut diximus, quia sunt sponsi ecclesiæ ipsis demandatæ. Nam per Deum immortalem, quis miserabilior

A viro Christiano conspectus esse potest Christianum orbem peragranti, quam hæc solitudo ecclesiarum? Omnes fere pastores recesserunt a suis gregibus; commissi sunt omnes fere mercenariis. Imponenda ergo esset magna poena episcopis præ aliis; deinde curatis, qui absunt a suis gregibus, non tantum censurarum, sed etiam ne reciperent redditus illi qui absunt, nisi impetrata licentia a tua sanctitate episcopi, curati ab episcopis suis per breve aliquod temporis spatium. Legantur in hoc aliqua jura aliquorum conciliorum decreta, quibus cautum erat episcopos non licere abesse a sua ecclesia, nisi tribus tantum dominicis.

B Abusus etiam est, quod tot reverendissimi cardinales absint ab hac curia, nec aliqua in parte faciant quidpiam ejus officii, quod spectat ad cardinalatum. Ideo etsi fortasse non omnes, quia expedire existimamus nonnullos habitare in provinciis suis, nam per illos tanquam per radices quasdam in totum orbem Christianum sparsas continentur populi sub hac Romana sede: plurimos tamen esset sanctitatis tuæ vocare ad curiam, ut hic residerent. Hac enim ratione præterquam quod fungerentur officio suo cardinales, pro videretur etiam amplitudini curiæ, suppleretur que si quid ei detractum fuisset per recessum multorum episcoporum, qui ad suas ecclesias se contulissent.

C Alius abusus magnus et minime tolerandus, quo universus populus Christianus scandalizatur, est ex impedimentis quæ inferuntur episcopis in gubernatione suarum ovium, maxime in puniendis sceleftis & corrigendis. Nam primo multis viis eximunt se mali homines præsertim clerici a jurisdictione sui ordinarii. Deinde si non sint exempti, confugiunt statim ad Poenitentiariam, vel ad Datariam, ubi confestim inveniunt viam impunitati, & quod pejus est, ob pecuniam præstitam Hoc scandalum beatissime pater,

D tantopere conturbat christianum populum, ut non queat verbis explicari. Tollantur, obtestamur sanctitatem tuam per sanguinem Christi, quo redemit sibi ecclesiam suam, eamque lavit eodem sanguine, tollantur hæ maculæ, quibus si daretur quispiam aditus in quacunque hominum republica, aut regno, confestim aut paulo post in præceps rueret, nulloque pacto diutius constare posset: et tamen putamus nobis licere, ut per nos in Christianam rempublicam inducantur hæc monstra.

Alius abusus corrigendus est in ordinibus religiosorum, quod adeo multi deformati sunt, ut magno sint scandalo sæcularibus,

E exemploque plurimum noceant. Conventuales ordines abolendos esse putamus omnes, non tamen ut alicui fiat injuria, sed prohibendo ne novos possint admittere. Sic enim sine ullius injuria cito delerentur, et boni religiosi eis substitui possent. Nunc vero putamus optimum fore, si omnes pueri qui non sunt professi, ab eorum monasteriis repellerentur.

Hoc etiam animadvertendum & corrigendum censemus in prædicatoribus & confessoribus constituendis a fratribus, quod ab eorum præfectis primum adhiberetur magna dili-

ANNO CHRISTI 1538.

Anno Christi 1538.

diligentia, ut idonei essent: deinde ut præsentarentur episcopis, quibus præ omnibus cura ecclesiæ est demandata, a quibus examinarentur per se vel per viros idoneos, nec nisi eorum consensu admitterentur ad hæc peragenda.

Diximus, beatissime pater, non licere aliquo pacto in usu clavium aliquid lucri utenti comparari, est in hac re firmum verbum Christi: *Gratis accepistis, Gratis date*. Hoc non tantum ad sanctitatem tuam pertinet, sed ad omnes qui sunt participes hujus potestatis: ideo a legatis, et nuntiis vellemus idem servari. Nam sicut usus, qui nunc invaluit, dedecorat hanc sedem et conturbat populum: ita si fieret e contra, maximum decus huic sedi compararetur, et ædificaretur mirifice populus.

Abusus alius turbat Christianum populum in Monialibus, quæ sub cura fratrum conventualium, ubi in plerisque monasteriis fiunt publica sacrilegia cum maximo civium scandalo. Auferat ergo Sanctitas vestra omnem eam curam a conventualibus, eamque det aut ordinariis aut aliis, pro ut melius videbitur.

Abusus magnus et perniciosus est in gymnasiis publicis, præsertim in Italia, in quibus multi philosophiæ professores impietatem docent. Imo in templis fiunt disputationes impiissimæ: et si quæ sunt piæ, tractantur in eis res divinæ coram populo valde irreverenter. Ideo putaremus indicendum episcopis, ubi sunt publica gymnasia, ut per eos admonerentur lectores qui legunt, ne docerentur adolescentes impietatem, sed ostenderent infirmitatem luminis naturalis in quæstionibus pertinentibus ad Deum, ad mundi novitatem vel æternitatem, & similia, eosque ad pietatem dirigerent. Similiter ne permitterent fieri publicas disputationes de hujusmodi quæstionibus, neque etiam de rebus Theologicis, quæ certe multum existimationis perdunt apud vulgus: sed privatim de his rebus fiant disputationes; publicæ de aliis quæstionibus Physicis. Idemque injungendum esset omnibus aliis episcopis, maxime insignium civitatum, in quibus hujus generis disputationes fieri solent. In impressione etiam librorum eadem adhibenda esset diligentia, scribendumque principibus omnibus, ut caveant ne passim quivis libri in eorum ditione imprimantur. Dandaque esset hujus rei cura ordinariis. Et quoniam pueris in ludis solent nunc legi colloquia Erasmi, in quibus multa sunt quæ rudes animos informant ad impietatem; ideo eorum lectio in ludis literariis prohibenda esset, et si quæ alia sunt hujus ordinis.

Post hæc quæ ad instituendos ministros tuos in hac universalis ecclesiæ cura, et in ejus deinde administratione spectare videntur, animadvertendum est in gratiis quæ fiunt a tua beatitudine præter priores abusus, alios quoque abusus introductos esse.

Primus est in fratribus seu religiosis apostatis, qui post votum solemne a sua religione recedunt, impetrantque ne teneantur gerere habitum sui ordinis, imo nec vestigium habitus, sed tantum vestem honestam clericalem. Prætermittamus nunc de lucro. Jam enim diximus in principio, non licere ex usu clavium, & potestatis a Christo traditæ comparare sibi lucrum; sed etiam ab hac gratia abstinendum. Nam habitus est signum professionis, unde nec ab episcopo potest dimitti, cui tenentur hi apostatæ: ideo hæc gratia eis concedi non deberet, neque etiam cum ipsi recesserint a voto, quo Deo se obligarant, eis permittatur ut habeant beneficia, neque administrationes.

Alius abusus in quæstuariis sancti Spiritus, sancti Antonii, aliisque generis, qui decipiunt rusticos & simplices, eosque innumeris superstitionibus implicant: tollendos hos quæstuarios censemus.

Abusus alius in dispensatione cum constituto in sacris ordinibus, ut possit uxorem ducere: hæc dispensatio non esset ulli danda, nisi pro conservatione populi cujuspiam vel gentis, ubi esset publica causa gravissima: præsertim his temporibus, in quibus urgent Lutherani hanc rem maxime.

Abusus in dispensatione in nuptiis inter consanguineos seu affines: certe in secundo gradu non putamus faciendam esse, nisi ob publicam causam gravem. In aliis vero gradibus nisi ob causam honestam & absque pecunia, ut diximus, nisi iam prius conjuncti essent, ubi liceret pro absolutione a peccato jam perpetrato imponi mulcta pecuniaria post absolutionem, & deputari ad pios usus, in quibus sanctitas tua impensas. Nam sicut ubi non est peccatum in usu clavium, nihil exigi potest pecuniæ: ita ubi absolutio petitur a peccato, imponi mulcta pecuniaria potest & deputari ad pios usus.

Abusus alius in absolutione simoniaci. Proh dolor! quantum in ecclesia Dei regnat hoc pestilens vitium, adeo ut quidam non vereantur simoniam committere, deinde confestim petunt absolutionem a pœna. Imo eam emunt, sicque retinent beneficium quod emerunt. Non dicimus sanctitatem tuam non posse pœnam illam, quæ est de jure positivo constituta, eis condonare: sed quod nullo pacto debeat; ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum.

Licentia etiam testandi clericis de bonis ecclesiæ non esset danda, nisi pro causa urgenti: ne bona pauperum converterentur in privatas delicias & amplificationes domorum.

Confessionalia autem cum usu altaris portatilis non essent facile danda; sic enim vilescunt ecclesiasticæ res & Sacramentum omnium præcipuum. Nec indulgentiæ item dandæ essent, nisi semel in anno in unaquaque insignium civitatum. Commutatio etiam votorum neque ita facile facienda, neque commutanda, præterquam in æque valens bonum.

Consuevere etiam mutari voluntates ultimæ testatorum, qui ad pias causas legant quampiam pecuniæ summam, quam authoritate sanctitatis tuæ transferunt ad hæredem vel legatarium, ob prætensam paupertatem, &c. idque ob lucrum. Certe nisi facta sit magna mutatio in re familiari hæredis post obitum testatoris, ita quod versimile sit testatorem ob eam mutationem mutaturum fuisse voluntatem, voluntates testatorum mutari impium est. De lucro jam toties diximus; quare putamus omnino abstinendum.

Anno Christi 1538

ANNO CHRISTI 1538.

Omnibus in summa explicatis, quæ pertinent ad universalis ecclesiæ pontificem, quantum animo potuimus comprehendere, restat ut nonnulla dicamus, quæ pertinent ad Romanum episcopum. Hæc Romana civitas ecclesia mater est & magistra aliarum ecclesiarum: ideo maxime in ea vigere debet divinus cultus & morum honestas: ideo, beatissime pater, scandalizantur omnes exteri qui ingrediuntur templum B. Petri, ubi sacerdotes quidam sordidi, ignari, induti paramentis, & vestibus quibus nec in sordidis ædibus honeste uti possent, missas celebrant. Hoc magnum est omnibus scandalum; ideo injungendum est reverendissimo archipresbytero vel reverendissimo pœnitentiario, ut hæc curent & amoveant hoc scandalum: sicque in aliis ecclesiis.

In hac etiam urbe meretrices ut matronæ incedunt per urbem seu mula vehuntur, quas affectantur de media die nobiles familiares cardinalium clericique. Nulla in urbe vidimus hanc corruptionem, præterquam in hac omnium exemplari: habitant etiam insignes ædes: corrigendus etiam hic turpis abusus.

Sunt etiam in hac urbe privatorum civium odia & inimicitiæ, quas componere & cives conciliare præcipue interest episcopi: ideo per cardinales quosdam Romanos, præsertim qui magis essent idonei, omnes hæ inimicitiæ componendæ, essent & civium animi conciliandi.

Sunt in hac urbe hospitalia, sunt pupilli, sunt viduæ. Harum cura maxime pertinet ad episcopum & ad principem. Ideo Sanctitas tua per cardinales viros probos posset etiam commode hæc omnia curare.

Hæc sunt, beatissime pater, quæ in præsentia pro tenuitate ingenii nostri colligenda esse duximus: & quæ nobis corrigenda viderentur. Tu vero pro tua bonitate & sapientia omnia moderabere: nos certe si non rei magnitudini, quæ nostras vires longe superat, conscientiæ tamen nostræ satisfecimus; non sine maxima spe, ut sub te principe videamus ecclesiam Dei purgatam, formosam ut columbam, sibi *incordem* (Sic.) in unum corpus consentientem, cum æterna tui nominis memoria. Sumpsisti tibi nomen Pauli, imitaberis, speramus, charitatem Pauli: electus fuit ille ut vas, quod deferret nomen Christi per gentes. Te vero speramus electum, ut nomen jam Christi oblitum a gentibus & a nobis clericis, restituas in cordibus & operibus nostris; ægritudines sanes, oves Christi in unum ovile reducas, amoveasque a nobis iram Dei & ultionem eam, quam meremur, jam paratam, cervicibus nostris imminentem.

Gaspar Card. Contarenus.
Joh. Petrus Card. Theatinus.
Jacobus card. Sadoleteus.
Reginaldus card. Anglicus.
Fredericus archiepisc. Salernitanus.
Hieronymus archiepisc. Brundusinus.
Joh. Matthæus episc. Veronensis.
Gregorius abbas sancti Georgii Venet.
Frater Thom. magister sacri palatii.

Ex exemplar Colon. excuso an. 1538.

AD

AD TRIDENTINUM CONCILIUM OECUMENICUM

Ab anno 1545. usque ad 1563. celebratum.

ADDITIO

COLLECTORIS PRÆFATIO.

Sacrosancti oecumenici concilii Tridentini actis a Labbeo traditis supplementa daturo mihi, strues ingens monumentorum offerebatur, & tanta, quæ unica valeret ad plura volumina implenda. Multa enim sufficiebat Raynaldi continuator; majora Martene; uberiora adhuc P. Carolus Ludovicus Hugo, Ord. Præmonstatensis, abbas Stivagii in Lotharingia, in suis sacræ antiquitatis monumentis, Stivagii editis, an. 1732. in fol. Quædam Schelbornius tum Amoenitat. Literar. to. VII. cum in utroque volumine Amoenitatum hist. Eccles. Ne quid dicam de collectionibus Puteanorum fratrum, epistolarum Visconti, Vargas, aliorumque. In tanta rerum copia senti statim delectum adhibendum esse; neque enim propositum mihi semel consilium, dandi Collectionem Conciliorum omnium, a Labbeo prætermissorum, ferebat, ut dicata omnibus volumina, uni tantum concilio consecrarem. Dum hæc animo volutabam, sors mihi, ne cogitanti quidem, objecit virum, quem vel si semel novissem, in maximum meum lucrum deputarem. Is est reverendissimus Pater D. Petrus abbas Mazoleni Bergomas, Cassinensis congreg. decus eximium, qui cum Venetiis eo tempore ageret, quo ego illuc diverteram, me, seu data opera, seu casu convenit, atque inter multas de nostris studiis collocutiones, incidit sermo de Tridentino concilio, quod argumentum versare se prodidit, meditans amplissimam documentorum omnium ad illud pertinentium collectionem; idque operis, cum post annum Parmæ virum illum iterum convenissem, in manus suas crevisse ad volumina octo decemve testatus est. Nec vana illum jactasse comperi, cum præter edita omnia, Italicas Bibliothecas præsens inviserit & expilaverit, ex quibus thesaurum suum, mire quantum locupletavit. Hæc intelligens ego, omnem de supplementis ad Tridentinum concilium dandis sollicitudinem excussi; neque enim rei ecclesiasticæ & literariæ conducere posse quidquam arbitrabar, si ego hic traderem nonnulla ex iis, quæ pleniori manu virum illum doctissimum brevi suffecturum noram. Quanquam vero ita mecum tunc constitui, simul tamen manum ab opere retrahere omnino haud duxi opportunum. Deesse plura in Labbeanis actis intelligebam, quæ ad eorum integritatem ita pertinebant, ut sine illis manca essent et trunca: acta vero mutila absolutissimam conciliorum collectionem, in qua potuerint integra referri, plane dedecent. His igitur supplendis si pro viribus enitar, nemo mihi vituperationi, sed laudi potiusjure dederit. Quænam vero ea sint monumenta, quibus sufficiendis allaborandum mihi est, ne quid desit actorum complemento, indicabo paucis. Conciliorum omnium acta ab indictione concilii ducunt exordium. Concilium quod Tridenti dein convenit, sæpe indictum, sæpius dilatum, nec semel loci mutatio facta. Bullæ omnes pontificiæ ejus indictionis, protelationis, ac tandem immutationis locorum exhibendæ erant; deerant vero in actis Labbeanis; hic igitur describuntur ex Raynaldo. A quo etiam, sicut ex Martene ac Psalmæo quasdam pontificias bullas invitantes, seu urgentes ad concilium episcopos, seu morosos, seu detrectantes, accepi. Decreta tandem quædam a concilio emissa sunt; ex patribus delecti quidam rebus nonnullis gravioribus discutiendis, ac post diligentem discussionem ad concilium referendis, frustra hæc ex Labbeo repetas; hic habes. Id generis alia quædam ita synodalia judicavi, ut citra perfectionis dispendium nequaquam abesse ex actis Tridentinis judicaverim. Plura fortasse repeti potuissent ex M. SS. codicibus, quibus excutiendis amici doctissimi operam suam ultro pollicebantur. Sed nolui Collectori rerum Tridentinarum palmam rei inventæ præripere. Ex eo expectent docti, quidquid ex me vellent. Unum tamen non invidebo, quod debeo humanitati viri doctissimi P. Hieronymi Lagomarsini e Soc. Jesu presbyteri, viri cujus amicitiam colo, scientiam ac doctrinam singularem observo. Ea est oratio a Paulo papa IV. in cœtu Præsulum (consistorium vocant) Romæ habita, cum de Tridentino concilio jam penitus absoluto referendum esset purpuratorum Patrum senatui. Julii Pogiani viri eloquentissimi foetus est, haud impar aliis viri lucubrationibus quas in MS. codice vir ille doctus servat, suo tempore in lucem publicam extrahendis. Interim mea opera & amici beneficio oratione hac rei ecclesiasticæ studiosi utantur. Inserui etiam suo loco narrationem historicam de incoatione seu potius restauratione concilii Tridentini sub Pio IV. pontifice, quam excepi e locupletissimo codice MS. rerum concilii Tridentini apud excellentissimum Petrum Gradenigo e S. Justina Senatorem Venetum, cujus viri humanitatem summam expertus sum cum ante aliquot annos Venetias me contulissem. Pronum mihi tunc fuisset affatim meditare pretiosis illis mercibus; sed manum continui, amico Benedictino intacta omnia relicturus.

AD CONCILIUM TRIDENTINUM

ADDITAMENTA.

PAULI PAPÆ III. BULLA

Qua concilium Mantuam indicit.

Ex Raynaldo ad an. 1546. num. 35.

PAulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Ad Dominici gregis curam, & regimen, divina disponente providentia, assumpti, nihil magis ex animo desideramus, & ab omnipotenti Deo precati sumus, quam ut ecclesiam suam nobis commissam, & tot hæresum, & errorum vepribus jampridem in ea subortis, Spiritus Sancti operante gratia, nostroque studio repurgatam, ejusque moribus in melius reformatis, debito nitori, & sinceritati restitutam in sanctitate, & justitia gratum Deo obsequium præstare videamus: sed & illa nihilominus cura nos tangit, cum consideramus, atque adeo oculis ipsis cernimus Christianam rempublicam intestinis fidelium odiis, & infidelium vi, ac dolo afflictam, in diebus magis dissipari, atque adminui. Quibus opportunia remedia adhibere pro pastorali cura cupientes, cum multis, variisque viis per nos diligenter examinatis, nullam aliam judicaverimus meliorem, ac promptiorem ea, quam majores nostri sanctissimi viri, adeoque universalis ipsa ecclesia in hujusmodi casibus experta est, saluberrimam, generalis videlicet concilii celebrationem. Idcirco eorum sanctis vestigiis insistentes Sacrosanctum Oecumenicum, seu universale concilium, (quod etiam, cum in minoribus essemus, a nobis maxime desideratum) ineunte statim pontificatu nostro celebrare omnino statuimus, & de hac nostra constanti voluntate, non solum palam loquuti sumus, sed & charissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum imperatorem, & alios christianos reges, & principes per literas ad nuntios nostros certiores fecimus; & nunc auctore domino indicare & exinde in loco, & tempore per nos inferius declarando celebrare, ac demum ad optatum finem perducere, omnino decernimus. Et sperantes, & cum Dei auxilio nobis promittentes, per hoc tam sanctum, & tam salubre remedium, non solum omnes hæreses, & errores ex agro Domini extirpandos, & christiani populi mores corrigendos, sed & universalem inter fideles pacem componendam, & facta sub vexillo salutiferæ crucis contra infideles generali expeditione, regna, & terras nostras ab illis occupatas recuperandas, captivosque innumerabiles liberandos, & infideles ipsos, ad sanctam religionem nostram, favente domino, convertendos, & sic ab universo orbe in unum, idemque ovile Domini coalescente in vera fide, spe, & charitate sobrie, & juste, & pie vivatur, & inde ab omnipotenti Deo corona justitiæ expectetur.

Hoc igitur perpetuum, & constans animi nostri super universalis concilii celebratione propositum, & sententiam ad Dei laudem, & gloriam, ecclesiæque suæ salutem, decus, & incrementum exequi aggredientes; in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, B auctoritate omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, qua in terris fungimur, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, & assensu Oecumenicum, seu universale, ac generale concilium in civitate Mantuana loco tuto, commodo, fertili, & domorum, ac bonarum habitationum copia prædito, anno domini MDXXXVII. die XXIII. mensis maii, quæ erit feria quarta post sacratissimum festum Pentecostes inchoandum, & ut sequitur, continuandum, & auctore Domino, finiendum. nuntiamus, convocamus, statuimus, indicimus, & ordinamus universis, & singulis venerabilibus fratribus nostris, C patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, & cæteris ecclesiarum & monasteriorum prælatis, ubique terrarum constitutis, in virtute præstiti juramenti, ac sanctæ obedientiæ, & sub poenis de jure, vel consuetudine aut alias contra eos, qui ad generale concilium non accedunt, statutis, mandantes, quatenus personaliter; prædictos vero imperatorem, reges, principes, duces, marchiones, & alios, qui de jure vel consuetudine in universali concilio, interesse debent, per viscera charitatis Domini nostri Jesu Christi invitantes, et exhortantes, quatenus pro pace, salute, et augmento ecclesiæ Dei, et D ipsi personaliter (quod mallemus) vel, si personaliter non possunt, per solemnes Oratores suos, congruo tempore huic sacro concilio, in dicta civitate Mantuæ, ut præfertur, celebrando, debeant interesse. Qui tamen, si considerent quam nobis jucunda, Christianæ vero reipublicæ maxime necessaria futura sit eorum in dicto concilio pastoralis præsentia, non dubitamus, quin tum alii supradicti reges, et Principes, tum Carolus imperator, tum Franciscus Francorum rex christianissimus sint illi personaliter interfuturi: siquidem Carolus pro sanctæ fidei nostræ zelo, et amore, tam suo, quam serenissimi Ferdinandi Romanorum regis fraE tris sui, ac electorum, cæterorumque sacri Romani Imperii ordinum nomine pro universalis concilii celebratione apud foelicis recordationis Clementem Papam VII. Prædecessorem nostrum sæpenumero et maximopere institit; et cum variis rerum perturbationibus, et bellis, ac aliis legitimis de causis, et præsertim præfati Clementis supervenente obitu, tam sancti operis et optimi animi,

ANNO CHRISTI 1545.

animi, quem ad hoc idem Prædeceſſor habebat, impeditus eſſet effectus, nobis ob hanc noſtram promptam, ultroque ſibi, et omnibus ſupradictis ab initio uſque noſtri pontificatus, ut prædictum eſt, a nobis ſignificatam, et oblatam ſuper dicto concilio, per nos indicendo, et celebrando deliberationem, et proxime in prædictorum fratrum noſtrorum S.R.E. cardinalium generali congregatione decretam, et declaratam concluſionem, qua decuit filiali reverentia eodem nomine maximas gratias egit. A Franciſco vero rege præfato, qui etiam ad eundem Clementem et ſacrum ipſorum cardinalium collegium plenas pietatis, ac religionis hac de re literas ſcripſerat, quale a principe vere chriſtianiſſimo ſperabamus conſenſum, et conforme bonæ noſtræ voluntati ſuper hujuſmodi concilii negotio reſponſum accepimus.

Et nihilominus eos imperatorem, reges, principes, et alios ſupradictos ſimiliter rogamus, et hortamur, ut omni adhibita opera, et ſtudio efficiant, et omnes, et ſingulæ perſonæ in eorum regnis, et dominiis exiſtentes, quæ de jure, vel conſuetudine generalibus conciliis intereſſe debent, ad concilium hujuſmodi, ceſſante legitimo impedimento, de quo legitime docere teneantur, perſonaliter, alias per idoneos nuntios, procuratores, vel oratores legitima mandata habentes, concilio prædicto intereſſe et uſque ad ipſius concluſionem, et abſolutionem in dicta civitate Mantuæ morari debeant, et ſic congregata multitudine Chriſtianorum copioſa, ea quæ ad Dei laudem, eccleſiæ in moribus reformationem et exaltationem, hæreſum vero omnimodam extinctionem, fideliumque prædictorum concordiam, et ſalutem, ac generalem contra infideles expeditionem pertinent, in eodem concilio, Deo auctore, et adjutore, ſalubriter ordinentur &c. (adjecta ſunt nonnulla de ejusdem diplomatis promulgatione, & affixione). Nulli ergo &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis dominicæ MDXXXVI. IV. men. Junii pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ego Paulus catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Johannes epiſcopus Oſtienſis, card. Senenſis ſubſcripſi.

Ego Jo. Dominicus, epiſcopus Portuenſis, card. Tranenſis ſubſcripſi.

Ego Bonifacius epiſcopus Sabinenſis, card. Iporegienſis, manu propria ſubſcripſi.

Ego Laurentius epiſcopus præneſtinus, cardin. Campegius, manu propria ſubſcripſi.

Ego Antonius presbyter card. de S. Severino, manu propria ſubſcripſi.

Ego Auguſtinus card. Perufinus, ſanctiſſimi Domini noſtri papæ camerarius, ſubſcripſi.

Ego Vincentius Carafa, card. Neapolitanus manu propria ſubſcripſi.

Ego Andreas card. Parmerius, manu propria ſubſcripſi.

Ego Franciſcus card. S. Crucis manu propria ſubſcripſi.

Ego Franciſcus card. Cornelius, manu propria ſubſcripſi.

Ego Nicolaus card. Capuanus manu propria ſubſcripſi.

Ego Hieronymus card. de Ghinuccis, manu propria ſubſcripſi.

Ego Jacobus car. Simoneta, manu propria ſubſcripſi.

Ego Gaſpar card. Contarenus, manu propria ſubſcripſi.

Paulus ſancti Euſtachii diacon. cardinal. ..... ſubſcrip.

Alexander S. Mariæ in via lata cardin. Cæſarianus ſubſcripſi.

Joannes card. de Salviatis, manu propria ſubſcripſi.

Nicolaus cardin. Rudulphus, manu propria ſubſcripſi.

Ego Auguſtinus S. Adriani diac. card. Trivultius manu propria ſubſcripſi.

Ego Hercules S. Mariæ Novæ, diac. card. ...... manu propria ſubſcripſi.

Ego Matthæus S. Theodori diac. card. de Gaddis ſubſcripſi.

Ego Hieronymus cardin. Grimaldus ſubſcripſi.

Ego Alexander card. de Farneſio Vicecancellarius ſubſcripſi.

Ego Guido Aſcanius Sfortia card. S. Floræ, manu propria ſubſcripſi.

Ego Martinus S. Mariæ in Aquiro diac. cardin. Caracciolus ſubſcripſi.

Fides publicationis ſupradictæ bullæ.

ANno a nativitate Domini MCXXXVI. indictione IX. die vero dominica ſacratiſſimæ Pentecoſtes IV. menſis Junii, pontificatus SS. in Chriſto patris & domini noſtri Pauli divina providentia papæ III. anno ejus II. ego Johan. Doliatoris ipſius SS. D. N. papæ curſor retro ſcriptus, litteras apoſtolicas nunciationis, convocationis, ſtatuti, indictionis, ordinationis, mandati, invitationis, exhortationis, rogationis, voluntatis & decreti concilii generalis Mantuæ, juxta formam ipſarum litterarum celebrandi in eccleſia S. Johannis Lateranenſis, & Baſilica S. Petri de Urbe, dum ibidem miſſæ & alia divina officia celebrarentur, & populi multitudo copioſa aſſiſteret, alta & intelligibili voce coram omni populo ibi ſtante, debite de verbo ad verbum legi. Et tam ego Johannes, quam Petrus Serrano, & Petrus Gomez ſimiliter SS. domini noſtri papæ curſores, easdem literas lectas & publicatas ad valvas eccleſiæ & baſilicæ prædictorum affiximus, & ſic affixas per ſpatium unius horæ & ultra in qualibet eccleſia dimiſimus, relictis in ipſis valvis præfatarum litterarum copiis cum originalibus per nos auſcultatis, ut moris eſt. Eadem die ego idem Johannes Doliatoris curſor & Petrus Serano & Petrus Gomez præfati, dictas retro ſcriptas litteras apoſtolicas legimus, publicavimus & affiximus in valvis ſeu portis cancellariæ apoſtolicæ in acie campi Floræ hora veſperorum, & ſimiliter per ſpatium unius horæ & ultra in quolibet ex ipſis locis affixas dimiſimus; dimiſſis ſimiliter in valvis dictæ cancellariæ apoſtolicæ, & acie campi Floræ copiis cum originalibus collationatis ſimiliter, ut moris eſt.

Ex Mart. Vet. Mon. pag. 1025.

Ita

ANNO CHRISTI 1545.

Ita est Johannes Doliatoris cursor.
Ita est Petrus Serano cursor.
Ita est Petrus Gomez cursor.
Ita est Thomas Roger magister cursorum.

EJUSDEM PONTIFICIS

Bulla alia prorogationis concilii ad Kal. Novemb. 1537.

„ *In Nomine Domini Amen.*

Apud Schelhornium amœnit. liter. t. 7. pag. 254.

NOverint universi hoc præsens publicum transsumptum inspecturi, quod nos Jacobus Puteus, J. U. D. Canonicus Sabinensis, Reverendissimi Domini, Domini curiæ causarum cameræ Apostolicæ generalis Auditoris, romanæque curiæ Judicis ordinarii locum tenens, habuimus, vidimus, & diligenter suspeximus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Pauli divina providentia Papæ tertii literas ejus vera bulla plumbea cum cordulis sericeis rubei croceique, coloris more Romanæ curiæ impendentibus bullatas, & omnimoda suspitione carentes. Quarum quidem literarum tenor continentia erat ista.

PAULUS.

Episcopus, servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

DEcet romanum pontificem pro pastorali suo officio, non solum jam orta in grege ovium sibi commissarum scandala auferre, & ne oriantur procurare, verum etiam, quantum cum Deo potest, earum commodis providere. Superiore itaque anno, desiderantes his malis & calamitatibus, quibus christiana multipliciter laborat ecclesia, pro officio nostro succurrere, vestigiis majorum nostrorum, qui salutare remedium in similibus casibus universalis Concilii celebrationem experti fuerant, inhærendo. De venerabilium fratrum nostrorum sanctæ romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu œcumenicum seu universale concilium, in civitate Mantuæ præsenti anno die XXIII. mensis Maii proxime futuri inchoandum, indiximus universis & singulis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus & cæteris ecclesiarum & monasteriorum prælatis ubique terrarum constitutis, mandantes, quatenus personaliter, christianos vero, principes & alios, qui de jure & consuetudine in hujusmodi concilio interesse debent, exhortantes ubi pro pace, salute & augmento ecclesiæ Dei & ipsi personaliter (si possent), seu minus, per solennes oratores suos congruo tempore, dicto sacro concilio in civitate Mantuæ, ut præfertur, celebrando deberent interesse, prout in aliis literis nostris, quas tum Romæ in locis solitis, tum per literas & nuncios nostros ad hoc destinatos, in omnibus christianitatis partibus publicari fecimus, plenius continetur.

Cum autem nuper dicti concilii inchoandi tempore appropinquante, dilectum filium, nobilem virum Fridericum Ducem Mantuæ, quem promptissimum in hoc futurum sperabamus, ut civitatem prædictam in hospitiis, victualiis & aliis rebus necessariis pararet & disponeret, requisissemus, ipse Dux nobis super hoc respondens, non parvam huic negotio intulit difficultatem, asserens militare præsidium & pro eo nutriendo stipendium, pro nostra & aliorum venientium ad concilium suæque civitatis (ut dicebat) securitate sibi necessarium esse. Quam quidem objectam tam sancto operi difficultatem, licet difficillimum & fere impossibile nobis fuisset, hoc tempore, quo præter alias nostras & apostolicæ sedis longe solito graviores impensas, tunc cum perfidissimus fidei nostræ hostis universum christianum imperium occupare molitur, etiam littora & urbes status nostri ab utroque italico mari defendere cogimur, pecunias alio divertere, tamen omnino superare conati fuissemus, nisi rem incongruam, & mali exempli judicavissemus armatum concilium celebrare.

Eidem itaque Duci statim rescripsimus, ad tam sanctum opus peragendum, nec nobis nec aliis illuc conventuris aliquid timendum esse, minimeque æquum fore, ibi arma conspici, ubi libera omnium suffragia esse deberent. Ideoque nihil aliud esse jam petere, quod petebat, quam civitatem prædictam manifeste denegare. Cum autem nos multis etiam aliis rationibus suspitionem hujusmodi ab ejus animo tollere conati fuerimus, idque non semel tantum, sed pluries frustra contenderimus, coacti fuimus de loci mutatione, & ut maturius id facere possimus, de concilii celebratione ad aliquod tempus proroganda cogitare.

Quod quidem tum ex eo, quia rem tam salutarem, & tam christianitati necessariam accelerare potius, quam differre voluissemus, tum etiam quod verebamur (prout veremur) aliquos ex conventuris nostræ indictioni confisos, iter aggredi cœpisse, & suo cum incommodo & nostra molestia, vel progressuros, unde jam exclusi sunt, vel tanto itinere frustra suscepto in suam patriam redituros, certe molestissimum nobis fuit. Quando autem aliena, non nostra culpa ad hoc deventum est, æquiore animo id ferimus. Ut igitur quam citius eam, quæ ex inopinato hujus rei eventu in ipsorum conventorum mentibus forsan oriri posset, perturbationem tollamus, ac eorum incommodis (ut fieri potest) occurramus, de præfatorum cardinalium consilio & assensu, tempus celebrandi hujusmodi ad kalend.

ANNO CHRISTI 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

lend. Novembris proxime futuri prorogandum duximus, prout prorogamus, alterius non minus commodi & idonei loci electionem interim per nos faciendam, ad eorum, ad quos spectat, votum, quam citius fieri poterit, deducturi.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prorogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ 1537. duodecimo kalend. maii, pontificatus nostri anno tertio.

Blosus
B. Motta.

Quibus quidem literis apostolicis diligenter inspectis, per notarium publicum infra scriptum ipsas exemplari mandavimus & transumi, ac in publicam formam redigi. Decernentes & volentes, ut huic transsumpto publico sive exemplo, plena fides deinceps adhibeatur, ubilibet in locis omnibus & singulis, quibus fuerit oportunum, ipsumque transsumptum fidem faciat & illi stetur, ac si originales ipsæ literæ apparerent. Quibus omnibus & singulis authoritatem nostram ordinariam interposuimus, & decretum, & ad ampliorem evidentiam præmissorum sigillum prælibati reverendissimi Domini Auditoris, quo utimur, duximus apponendum.

Actum & datum Romæ in domo prælibati domini Auditoris, in qua jura reddi solent, hora vesperarum & audientiæ causarum consueta, ibidem ad jura reddendum in loco nostro solito pro tribunali nostro sedentes. Sub anno a nativitate domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, *indictione* decima, die vero mercurii, sexta decima mensis maii, pontificatus præfati sanctissimi Domini nostri anno tertio, præsentibus ibidem discretis viris, magistris, Philippo de Quintellis, & Jacobo Apocello, dictæ Curiæ causarum cameræ Apostolicæ Notariis testibus ad præmissa vocatis atque rogatis.

Et quia ego Johannes Jacobus Bucca, cur. caus. cameræ apostolicæ notarius, exhibitioni, præsentationi, auscultationi, & transsumptioni suprascript. literarum, ac omnibus, & singulis præmissis præsens fui, eaque fieri vidi, & audivi, suprascriptum transsumptum instrumentum, alterius manu scriptum exinde publicavi in fidem præmissorum omnium.

Johannes Jacob Bucca
Notarius qui supra scripsit.

ALTERA PROROGATIO CONCILII

Ad Kal. majas 1538. & indictio Vicentiam.

Ex Raynaldo ad an. 1537. num. 56.

PAulus episcopus servus servorum ad futuram rei memoriam.

Benedictus Deus & Pater domini nostri Jesu Christi &c. qui secundum multitudinem miserationum suarum jugum, quod cervicibus Christianorum perfidissimus Turcarum Tyrannus imponere moliebatur, sola virtute mirabilium suorum confregit, atque dissipavit: unde nos cum universa Dei ecclesia meritas ipsi gratias agimus, quod tantam nobiscum misericordiam fecit, ut sine timore de manu inimicorum liberati in sanctitate, & justitia serviamus illi; quodque de universali inter Christianos pace, tanto studio a nobis hactenus procurata, melius jam sperare, & sacrosanctum Oecumenicum concilium, quod anno proxime præterito indiximus, tranquilliato, nunc omnium animo, ex frequentiore Christianorum conventu poterimus celebrare.

Sane superioribus mensibus cum appropinquante tunc termino, prædictum universale concilium celebrandi civitas Mantuana, quam ad id in ea celebrandum elegeramus, nobis (nihil tale expectantibus) impedita fuisset, tempus celebrationis hujusmodi ad Kal. novembris, proxime futuri, ut interim de alio loco cogitare possemus, prorogavimus, hancque prorogationem Christianis principibus & Prælatis notam fecimus. Cum autem de loco prædicto ad hunc maxime opportuno assidue cogitaremus, interim supradictus impiissimus Turcarum Tyrannus ingentissimis, si unquam antea, copiis terra, marique comparatis velut Christianum Orbem devocaturus, jam Italiæ partem, igne, ferroque devastare coepit, magno, & manifesto universæ Christianæ reipublicæ periculo, nisi repente misericors Deus nobis affuisset, qui sancti nominis sui hostes, non humanis auxiliis, sed mirabili dexteræ suæ potentia, e finibus Christianorum ita avertit, ut non discedere, sed fugere potius, nullis persequentibus, videretur.

Nos vero, licet durante periculo supradicto, essemus pro parte nostra circa remedia contra tantam tunc imminentem calamitatem procuranda, & pacem inter Christianos principes conciliandam, eorumque animos contra communem fidei hostem excitandos, continuo intenti, non tamen propterea destitimus, etiam de loco ipso celebrationi hujusmodi accommodo esse soliciti, sed requisita non semel per literas, & nuntios nostros Christianorum principum opinione, si quid haberent, quod super loco prædicto ad nos referendum existimarent, unde in certam, & determinatam ejus electionem devenire possemus, cum ab eis nihil certi, aut quod inter se super hoc convenirent, acciperemus, & tempus majore in

ANNO CHRISTI 1545.

in dies ecclesiæ detrimento præterflueret, nequaquam etiam hac in parte officio nostro deesse voluimus: sed omnibus diligenter perpensis, cognoscentes nullum usquam alium locum huic celebrationi magis idoneum, quam in dominio Venetorum haberi posse, cum prædictis Venetis paterne tunc egimus, ut aliquam suis civitatibus huic tam sancto operi peragendo nobis accommodarent. Qui tametsi jam tum ab initio Turcici motus, quando a nobis de hoc sunt requisiti, vicinorum periculis, deinde etiam suis ipsorum non parum impediti essent, cum Turcarum Tyrannus Corcyram ipsorum ditionis Insulam, unum e præcipuis Christiani Orbis propugnaculis, validissima obsidione infestaret, tamen pro veteri sua in Deum pietate, erga universam Christianam rempublicam amore, suam civitatem Vicentiæ, aeris salubritate, ubertate soli, situs & locorum amoenitate, aliisque ad id requisitis commoditatibus præstantem, & nemini jure suspectam, ad dicti concilii celebrationem nobis benigne, & libenter concesserunt. Verum cum, impedimentis obsistentibus supradictis, vix post concessionem hujumodi nobis significatam, tantum temporis, ut præfertur, antea prorogati superesset, ut de hac loci accommodatione principes, & prælatos ad hujusmodi concilium conventuros possemus reddere certiores, nedum ipsi intra terminum Kal. Novembris antea præstitutum ad civitatem ipsam Vicentiæ se conferre valerent, celebrationem hujusmodi in aliud magis opportunum tempus differre coacti sumus. Re itaque cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus mature discussa, & examinata, habita etiam jam ingruentis hyemis ratione, initium celebrationis hujusmodi ad vernum tempus multo mitius, & Kal. maii proxime futuri an. Dom. MDXXXVIII. de eorundem fratrum nostrorum consilio, prorogavimus, prout per præsentes prorogamus, hortantes, ut, *juxta formam, & tenorem* literarum indictionis concilii prædicti alias per nos factæ, & in domino requirentes omnes, & singulos Christianos principes, & prælatos, circa terminum Kalend. Maii suprascriptum ad antedictam civitatem Vicentiæ se conferant: in qua ad Dei laudem, & gloriam ecclesiæque sanctæ suæ pacem, salutem, & incrementum, hanc sanctam universalem synodum, favente domino, dicta die inchoare, & successive ad optatum finem perducere omnino decrevimus; nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ MDXXXVII. VIII. idus Octobris pontificatus nostri anno III.

TERTIA PROROGATIO CONCILII

Ad Pascha resurrectionis Domini an. 1539.

Paulus episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

UNiversi populi Christiani curam, licet nobis immeritis, divinitus concessam, sustinentes in terris, officii nostri partes esse putamus, ut si quid idem populus ob temporum conditiones facere omiserit, quod ad pietatem erga Deum pertineat; per nos, ut id commode exequi valeat opportune providentes, præcipue principum votis, & precibus nos ad id impellentibus. At cum statum Christianitatis, hinc diversis hæresibus turbatum, inde diffidentibus inter se Christianis principibus, Turcarum minis, ac violentiæ expositum viderimus, oecumenicum universale, ac generale concilium Mantuæ primo, & deinde (Mantua nobis denegata) in civitate Vicentiæ indiximus, spem certam in ipso Deo reponentes, posse nos per illud ipsas hæreses extinguere, & facie Turcarum impetus retundere. Præteritis autem mensibus, cum tempus ipsius concilii celebrationis instaret, nosque propterea quod ad civitatem Niciæ proficiscebamur, ut pacem, & concordiam inter charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum imperatorem semper augustum, & Francorum regem christianissimum toties per literas, nuntios & legatos nostros frustra tentatam, per nos ipsos, si qua via fieri posset, conciliaremus, ipsi concilio personaliter interesse statuto tempore nequiremus, tres legatos nostros, & apostolicæ sedis, videlicet venerabilem fratrem Laurentium episcopum Sabinensem, & dilectos filios Jacobum S. Apollinaris, ac Hieronymum S. Chrysogoni presbyteros S. R. E. *cardinales* Vicentiam misimus, nosque ad civitatem Niciæ profecti, ibi utriusque principis colloquium, quod antea magna cum instantia procuraveramus, habuimus, & a Dei misericordia tandem impetravimus, ut si non plenam pacem, in quam omnes nervos nostrarum actionum tum intendimus, & reconciliationem animorum, inducias que decennales ante nostrum inde discessum viderimus constitutas.

Apud Raynaldo ad an. 1538. n. 35.

Cum autem antea, & nuperrime nostri legati ad nos scripserint, neminem ex conventuris Vicentiam ad concilium venisse, et uterque princeps, facta per nos in ipso colloquio de celebratione concilii mentione, sua quisque regna a quibus diu abfuerat, revisere cupiens ipsos conventuros, quorum magna pars cum ipsis principibus erat, ad propria, ad tempus aliquod, redire cupiebat, ad uniendum ad ipsum concilium expectari; idemque charissimus quoque in Christo filius noster Ferdinandus Romanorum, atque Hungariæ, Bohemiæ rex illustris, pro prælatis regnorum suorum per suas literas petierit. Nos considerantes præsentem statum Christianitatis generali omnium nationum, ac frequentia personarum conventurarum

ANNO CHRISTI 1545.

rarum ad concilium, si unquam antea, in præsenti indigere; existimantesque cæteros conventuros, ut ipsius colloquii finem viderent adventum suum ad dictam civitatem Vicentiæ distulisse (magno Dei beneficio) jactis inter ipsos principes pacis fundamentis, illamque interim plenissime confectum iri, sicque concilium ipsum felicius ac sanctius celebrari, & optatos fructus inde colligi posse, sperantes ipsos conventuros ad veniendum ad ipsum concilium, usque ad festum Paschatis resurrectionis Domini nostri Jesu Christi proxime venturi, expectandos duximus, & expectari volumus, ipsis Legatis, omnibusque, & singulis aliis quacunque dignitate fulgentibus ad quos quomodolibet spectare possit, ne interim circa ipsam celebrationem procedant, aut modo aliquo se intromittant, in virtute sanctæ obedientiæ mandantes. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem &c. Datum Genuæ anno Incarnationis Domini MDXXXVIII. IV. Kal. Julii pontificatus nostri anno IV.

BULLA DECLARATIONIS

Non inchoandi concilii post Kal. Maii 1538.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Apud Rainald. ... n. ...8. n.

ROmanus pontifex, supra gregem Dominicum pastor divina constitutus dispositione, ad ea suæ vigilantiæ curam adhibere consuevit, per quæ scandalis & dissidiis, quæ inter ipsius gregis oves, præsertim ex variis interpretationibus oriri possent, obvietur. Hodie siquidem, cum ad notitiam nostram devenisset, quod nullus ex iis, qui ad concilium conventuri sunt, ad civitatem Vicentiæ pro celebrando concilio in die Kalendarum maii proxime præteriti inchoando deputatam, pervenerit, habita super hoc cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus deliberatione matura, ab ipso concilio in præsentia inchoando, de ipsorum fratrum consilio supersedendum esse decrevimus, dilectis filiis nostris, & sanctæ sedis apostolicæ legatis ad dictam civitatem occasione dicti concilii destinatis injungentes, ut donec aliud a nobis ordinatum fuisset, ab ipsius concilii inchoatione supersederent, prout in nostris in forma brevis literis desuper confectis plenius continetur. Cupientes autem ante omnia occasionem dubitationis aut difficultatis, quæ circa inchoationem, aut apertionem dicti concilii, aut alias circa ipsum concilium, modo aliquo, oriri posset, tollere, & amputare, de eorumdem fratrum consilio, & assensu, statuimus, & ordinamus, non solum dictum Concilium, etiam, postquam dicta dies Kalendarum Maii venerit, inchoandum, aut aperiendum non esse, verum etiam generaliter diem ipsius concilii inchoandi in aliam diem, per nos de dictorum fratrum consilio declarandam, differendum fore, prout differimus. Declarantes quod ante declarationem hujusmodi per nos, ut præfertur faciendam, etiamsi eam post diem dictam kal. maii fieri contigerit, ipsum concilium nullo modo coeptum, nec apertum sit, nec esse censeatur, nec per adventum dictæ diei Kal. maii incipiat, aut aperiatur, aut incipi, seu aperiri valeret: immo dies ipsa inchoandi, aut aperiendi concilii ante declarationem prædictam, nullo modo cadat, aut veniat, nec venire, aut venisse quoquo modo dici possit, aut debeat, neque ab omnibus, quavis auctoritate fungentibus, sublata eis, quavis judicandi, ac interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & interpretari debere decernimus; non obstantibus indictionis, & prorogationum dicti concilii literis, in quibusvis constitutionibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Datum Placentiæ anno incarnationis domin. MCXXXVIII. VII. Kal. Maii, pontificatus nostri anno IV.

BULLA SUSPENSIONIS CONCILII

Usque ad tempus per suam sanctitatem declarandum, & revocationis legatorum ex Tridento anno Dom. MDXLIII. pridie nonas Julii.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Apud Martene Vet. Mon. pag. 133.

ET si cunctis quidem in rebus conficiendis, si ille statuto tempore terminari nequeunt, temporis opportunitatem attendere expedit; id tamen in gravioribus reipublicæ Christianæ causis & negotiis, & per Romanum pontificem, cum ad eum ipsorum negotiorum explicatio pertinet, maxime convenit observari, ut per opportunitatem ipsam eadem negotia prosperum valeant habere successum. Quam enixe nos semper oecumenici & generalis concilii celebrationem concupiverimus, & quo propterea studio & animi sollicitudine huic rei, ac inter Christianos principes paci & concordiæ incubuerimus, tot labores per nos, præsertim cum ea de causa Niceam nos contulimus, suscepti, tot nuncii & legati ad eosdem principes propterea a nobis missi, tot super ea re a nobis ad illos datæ litteræ, toties per nos denique indictum concilium hujusmodi, totque prælatis & aliis qui ad illud venire tenentur, ut omnino accederent transmissa mandata et exhortationes, reddunt testimonium veritatis. Concilium enim ipsum Mantuæ primo, deinde Vicentiæ, ad quam propterea tres a latere nostro ex venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium numero legatos misimus, & novissime Tridenti per nostras litteras sub data *Romæ apud S. Petrum XI. kal. Junii anno incarnationis Dom. MDXLII.* In quibus, ne idem repetamus, cur in Mantuana & Vicentina civitatibus prædictis concilium hujusmodi celebrari nulla ratione valuerit, explicavimus, & ad calendas Novembris, quæ proxime præterierunt incipiendum & prosequendum, & Domino adjuvante,

te, ad ipsius gloriam & laudem, & Christiani totius populi salutem absolvendum, indiximus, annuntiavimus, & convocavimus omnes ex omnibus locis, tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos, quam dilectos filios abbates, & alios quoscumque, quibus jure aut privilegio in conciliis generalibus residendi et sententias dicendi in eis permissa potestas est: requirentes, hortantes, & admonentes, ac eis in vim juramenti nobis & apostolicæ sedi præstiti & virtute sanctæ obedientiæ, ac sub certis tunc expressis poenis mandantes, ut ipsimet, nisi forte justo detinerentur impedimento, aut per suos procuratores & nuncios huic sacro concilio omnino adesse & interesse deberent. Necnon carissimos in Christo filios nostros Carolum imperatorem semper augustum, & Franciscum Francorum regem Christianissimum, ceterosque reges, duces, & principes Christianos, ne Dei causam & negotium desererent, sed ipsimet ad sacri hujusmodi concilii celebrationem venirent; & si venire non possent, saltem graves viros legatos, cum auctoritate, qui personam principis sui & prudentia & dignitate possent in concilio referre, mitterent; curarentque, ut ex suis cujusque regnis & provinciis episcopi & prælati sine tergiversatione & mora ad concilium proficiscerentur, rogavimus & obsecravimus: sperantes oecumenici concilii celebrationem hujusmodi, ad quam pro agri dominici purgatione sæpe antea devenire, ut præfertur, frustra conati eramus, eo saltem tempore Dei benignitate ac clementia omnino successuram esse; litterisque nostris prædictis publicatis, cum, postquam nuncios nostros speciales pro pace inter dictos principes tractanda destinaveramus, odia & simultates inter eosdem principes augeri, etiam cum ab unoquoque eorum per alterum ab induciis nostro interventu Niceæ inter eos factis, discessum esse prætenderetur, arma tractari & bellum moveri cerneremus, duos summæ auctoritatis viros inter cetera animi ornamenta pacis studiosissimos S. R. E. cardinales a latere legatos ad eosdem Carolum imperatorem, & Franciscum regem misimus, qui ipsis nostro nomine in quæ pericula ex eorum discordiis universa respublica Christiana brevi esset ventura exponerent, eosque per viscera Domini nostri Jesu Christi ad pacem inter se mutuo amplectendam & rempublicam Christianam a tot tantisque imminentibus periculis liberandam, quam maxime possent hortarentur; ac appetente jam die pro qua, ut præfertur, concilium indixeramus, cum in eodem proposito & desiderio illud omnino celebrandi persisteremus, dilectos filios nostros Petrum Paulum S. Balbinæ Parisium, & Johannem S. Vitalis Moronum titulorum presbyteros, ac Reginaldum S. Mariæ in Cosmedim, tunc SS. Nerei & Achillei diaconum Polum nuncupatos, S. R. E. cardinales nostros & dictæ sedis legatos de latere, summæ virtutis, doctrinæ & auctoritatis viros ad ipsam civitatem Tridentinam, ut episcopos prælatos & alios ad concilium venientes exciperent, ac ea quæ ad concilii celebrationem hujusmodi necessaria essent seu opportuna facerent, destinavimus; necnon quamplures ex eisdem prælatis, singulis ad illos nostris datis litteris, admonuimus, ut frequentes concilio hujusmodi interesse vellent.

Demum cum spe pacis per dictos legatos nostros inter eos componendæ, ex eis quæ ab eisdem legatis acceperamus, fere destituerem, ne quod reliquum erat in facultate nostra omitteremus, præfatum Carolum imperatorem & Franciscum regem, diversis nostris ad eos datis literis hortati sumus, ut pro concilianda inter eos aliqua concordia, nobiscum in aliquo commodo loco, ad quem ætati nostræ non parcentes, nos profecturos esse pollicebamur, convenirent, utque desiderium nostrum pacis & colloquii, & concilii celebrationis hujusmodi reipsa comprobaremus, e nostra propria sede Bononiam venimus, ut motis, quod sperabamus, per appropinquationem nostram ipsorum principum animis, concordiæ statui, celebrationique ipsius concilii securius & frequentius instari, & fluctuanti reipublicæ christianæ aliquod salutare remedium afferri posset. Iterumque post adventum nostrum hujusmodi prælatos prædictos per diversas alias nostras literas admonuimus, ut exemplo quamplurium prælatorum, qui ex Urbe nostra ad locum concilii de mandato nostro se contulerant, ad illud accedere amplius non tardarent.

Cum autem dicti Carolus imperator & Franciscus rex suorum regnorum & dominiorum tuitioni intenti, cui se propter ingentia inter ipsos bella vacare oportere asserebant, nobiscum convenire recusaverint; ac licet postmodum Petrus Paulus & Johannes, ac Reginaldus cardinales & legati prædicti, pro prædicto concilio ad ipsam civitatem accesserint, ac inibi sex menses & ultra, non sine aliqua dictæ sedis indignatione expectando permanserint; nihilominus *præter eos, qui ex alma* urbe, ut præfertur, venerant, admodum pauci prælati inibi convenerint, quin immo, sicut provinciarum diversitas affert, diversimode se excusaverint; & alii bellorum motus, alii itinera non tuta, ac viarum pericula, alii diversa alia impedimenta attulerint; nos propterea prædictos Petrum Paulum & Reginaldum cardinales & legatos, ut ab eis quo in statu res essent, & quid super celebratione concilii sperari posset, intelligeremus, accersivimus. Cumque eumdem Carolum imperatorem Germaniam petere, & per Italiam iter facturum esse intelligeremus, nos apud eumdem Carolum imperatorem, cum quo in oppido Busseti convenimus, tam per nos ipsos, quam per venerabiles fratres nostros S. R. E. cardinales, qui tunc nobiscum aderant, pro pace hujusmodi omni cura & diligentia, quod etiam cum præfato Francisco rege non minori studio antea, pluribus litteris egeramus, institimus. Cum vero nihil hactenus proficere potuerimus, & a Petro Paulo & Reginaldo cardinalibus & legatis prædictis, ac ex præfati Johannis cardinalis legati, necnon cæterorum prælatorum in dicta civitate Tridentina existentium li-

ANNO CHRISTI 1545.

literis, quorum fere singulorum super ea re sententiam exquisivimus, cognoverimus, & nos ipsi clare perspiciamus, vigentibus tot in locis inter eosdem principes bellis, ac immanissimo Turcarum tyranno cum validissimo exercitu Hungariæ regnum invadente, ejusque copiosa & munitissima classe jam mare inferum ingressa, cujus conatibus, quantum vires nostræ, licet impares, suppetent, resistere, ut tenemur, intendimus, non posse ad præsens, Domino forsan ob peccata nostra sic permittente, nostram super hujusmodi concilio intentionem implere: quin immo eamdem actionem concilii in aliud opportunius & commodius tempus, quo dignitas & frequentia concilio & reipublicæ christianæ præsentior salus adferri possit differendam esse: sperantes ex Dei bonitate & misericordia post tenebras lucem, & aliquando tandem, quod brevi futurum speramus & optamus, concilium ipsum celebrari posse: volentes interim generalem christianorum defensionem a periculis, propter infidelium mare & terras infestantium impetus, imminentibus, quantum in nobis erit, procurare, & almæ urbi sedi nostræ ac orbis capiti, omniumque perfugio, quæ nobis ab ea diutius absentibus, ob ipsorum infidelium incursiones, non leve periculum subire posset, nostra præsentia, quod necesse est, cæterisque præsidiis succurrere, ac conscientiis, & commoditatibus prælatorum, qui ad ipsum concilium venire tenentur, ne propter ipsius concilii celebrationis incertitudinem, molestia aut incommodo afficiantur, paterna caritate consulere. Habita super his cum eisdem fratribus nostris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & assensu, celebrationem concilii hujusmodi usque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, apostolica auctoritate, tenore præsentium suspendimus, & suspensum esse nuntiamus, ac pœnas contra patriarchas, archiepiscopos, episcopos, abbates, & alios in posterioribus litteris indictionis concilii hujusmodi comprehensos inflictas usque ad tempus prædictum, quo concilium ipsum omnino prosequi intendimus, relaxamus: necnon eosdem Petrum Paulum & Reginaldum cardinales & legatos, ac Johannem cardinalem & legatum præfatum ab eodem concilio ad nos & sedem prædictam revocamus: ac prælatis in eadem civitate existentibus, inde usque ad tempus per nos declarandum prædictum, quo eosdem patriarchas, archiepiscopos, episcopos & abbates, ac alios in literis posterioris indictionis concilii comprehensos, sub perjurii ac aliis in eisdem literis contentis pœnis concilio prædicto, juxta formam ipsarum litterarum adesse & interesse voluimus, recedendi licentiam concedimus: decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari: non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Nos etiam ut hæ nostræ literæ, & in eis contenta quæcumque ad notitiam omnium quorum interest perveniant, sciantque cuncti se ad tempus declarandum prædictum, quo concilium hujusmodi prosequi & continuare, ac, dante domino, perficere intendimus, præsto esse debere, & ad id sub pœnis prædictis teneri, ne aliquis illorum ignoranter * excusationem prætendere possit: volumus & mandamus, ut in basilica S. Petri de urbe, cum inibi populi multitudo ad divina audienda convenerit, palam clara voce per curiæ nostræ cursores aut notarios aliquos publicos legantur, lectæque in dictæ basilicæ necnon cancellariæ apostolicæ valvis affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant, cumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa. Transumtis quoque earum quæ manu publici notarii scripta aut subscripta, & sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munita fuerint, ut fides certa & indubitata habeatur, pariter mandamus atque decernimus.

* al. ignorantiæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, nunciationis, relaxationis, revocationis, concessionis, decreti, voluntatis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Bononiæ, anno Incarnationis Domini MDXLIII. pridie nonas Julii, pontificatus nostri anno IX.

Jo. B. de Bernardis.

Fides publicationis suprascriptæ bullæ.

ANno a nativitate Domini MDXLIII. indictione I. die vero Mercurii, XIX. mensis Septembris, pontificatus in Christo patris & domini nostri, domini Pauli divina providentia papæ III. anno IX. retroscriptæ literæ apostolicæ lectæ, publicatæ & affixæ fuerunt in basilica principis apostolorum de urbe, cum divina celebrarentur, & populi multitudo ad divina audienda conveniret, & valvis seu portis cancellariæ apostolicæ, dimissisque eisdem retroscriptis literis in eisdem locis per multum temporis spatium affixis, dimissisque copiis earumdem rescriptarum litterarum in eisdem valvis similiter affixis, per nos Johannem Doliatoris & Maturinum Menandi, prælibati SS. domini nostri papæ cursores.

Dominicus Vacquer magister cursorum.

BULLA REVOCATORIA

Suspensionis, & indictionis concilii in civitate Tridentina ad Dominicam Lætare MDXLV.

Paulus episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Ibid. pag. 1039.

LÆtare Jerusalem, & conventum facite, omnes qui diligitis eam, gaudete cum lætitia, qui in tristitia fuistis, ut sugatis & satiemini ab uberibus consolationis ejus. Licet prophetæ verbis in hac nostra ingenti cumulataque lætitia, quam de conciliata nuper inter carissimos in Christo filios nostros Carolum imperatorem semper augustum, & Franciscum Gallorum regem Christianissimum pace concordiaque concepimus, omnes qui diligunt eam frequentes ad concilium convocare, ut secundum prophetæ promissionem satiemur ab uberibus consolationis ejus. Etsi enim non dubitamus hunc sanctissimæ pacis nuncium omnium animos, qui rempublicam Christianam salvam cupiunt, ingenti gaudio exhilarasse, ea tamen res hoc nobis majorem lætitiam attulit, quo magis per tot annos, in hoc negotio componendarum controversiarum inter hos principes laboravimus, & in eo præcipuam curam adhibuimus. Nam cum jam inde ab initio nostri pontificatus, magno cum animi dolore prospiceremus, quæ mala ex intestinis Christianorum bellis evenirent, & quantus religionis contemtus in dies cresceret, nec contemtus solum, sed tot præterea in ea dissentiones, tot variæ opiniones & sectæ per omnes pene provincias Christiani orbis, cum incredibili animarum jactura spargerentur, quamque communis Christiani nominis hostis Turcarum tyrannus, hac potissimum occasione arrepta, viribus quotidie augeretur, ita ut propagatis finibus suis, magnam jam imperii Christiani partem occuparet, in id semper omni in primis conatu incubuimus atque intenti fuimus, ut pacis consilia inter hos duos potentissimos principes, qui secum reliquam fere orbis Christiani partem trahebant, agitaremus.

Nec vero hac sola pacis tractatione contenti fuimus, sed simul cum videremus discordias in religione subortas, non alio facilius remedio, quam oecumenico concilio posse sedari, & ad sanam concordiam posse perduci, semper quidem concilii celebrationem cum pacis negotio conjunximus, neque umquam sane destitimus, cum hortando, tum monendo, principum animos ad hæc conjunctim excitare: quorum in altero ita fuimus assidui & vehementes, ut neque litteris, neque nunciis quos frequenter hac de causa ad utrumque misimus, neque legatis e latere nostro profectis, neque demum nobis ipsis pepercimus. In altero vero sic omnes difficultates superare conati sumus, ut cum concilium semel atque iterum Mantuæ primum, ac deinde Vicentiæ indictum haberi, his de causis quas per alias nostras litteras tunc deinceps datas significavimus, non posset; tamen nullo impedimento, nulla ratione abduci nos a proposito nostro in tam sancto opere prosequendo passi sumus: sed semper magna spe insistentes, alio loco invento, ad unum concilii celebrandi finem, per multas difficultates licet contenderimus, donec, sicut Altissimo placuit, hic lætissimus dies illuxit, quo divino consilio ac beneficio, pace facta, erigi in magnam spem omnes decet, ut reipublicæ Christianæ res, quæ per bella attritæ, divulsæ, ac omnibus prope modis afflictæ erant, per concordiam jam curentur & instaurentur. Quare huc statim, hoc nuncio accepto, omnia nostra consilia direximus, partim institutum nostrum in eo sequentes, qui ob hanc præcipue causam paçem semper optavimus, & quoad potuimus procuravimus; partim consilium prophetæ, qui cum nos ad inquirendam pacem hortaretur, statim adjunxit. *Et prosequere eam.* Nec vero nos posse melius vias pacis prosequi, quam per portam concilii nobis certo persuademus.

Itaque cum superiore anno oecumenicum & universale concilium per nostras litteras, datas Romæ XI. cal. Junii anno incarnationis Dominicæ MDXLII. Tridenti ultimo loco convocassemus, & ad civitatem statuto tempore tres nostros & apostolicæ sedis legatos etiam destinassemus, qui episcopos & cæteros prælatos ad concilium venientes exciperent, ac reliqua quæ ad ipsius concilii celebrationem necessaria seu opportuna forent, curarent. Cumque hi in ea civitate septem prope menses expectando fere soli permansissent, paucis admodum comparentibus, propterea quod alii bellorum, alii itinerum pericula, alii alia impedimenta pro eorum excusatione afferrent, inviti tunc nos quidem, sed paterno tamen animo prælatorum conscientiis consulentes, & difficultatibus temporum cedentes, necessario inchoationem ipsam concilii distulimus, & in aliud opportunius tempus & commodius per nos declarandum suspendimus. Datis demum ea de re litteris Bononiæ pridie nonas Julii, anno Incarnationis Dominicæ MDXLIII. non cessantes interim neque precibus ad Deum porrectis, neque iterata missione legatorum nostrorum, paci ipsi, ut semper fecimus, studere.

Postquam autem misericors Deus sua ineffabili pietate & clementia nostras & ecclesiæ suæ preces exaudire, & pacis donum nobis gratissimum atque optatissimum largiri dignatus est, quo dono præter cetera sublata incommoda, concilii quoque impedimenta remota sunt, ut divinæ ejus majestati pro tali ac tanto beneficio ingentes gratias habuimus & habemus, ita etiam cunctandum non sumus rati, quin ad tollendam concilii suspensionem properaremus: sperantes cum Dei gratia omnes jam qui concilio ipsi interesse debent, promte ad locum destinatum accessuros, & operam pro se quisque daturos, primum ut discordiæ in rebus religionis, quibus ecclesiæ unitas misere in partes scinditur, penitus tollantur. Deinde ut ea quæ in populo Christiano reformatione indigent, reformentur, & in meliorem formam restituantur. Postremo

vero

vero ut communi omnium consilio atque auxilio aliqua expeditio decernatur, qua & ea a fidelibus recuperentur, quæ ab infidelibus occupata sunt, & tot millia animarum, quæ quotidie sub eorum jugo miserabiliter pereunt, liberentur & salventur. Quorum trium capitum causa concilium maxime esse necessarium semper duximus.

Igitur cum impedimenta, quæ concilii celebrationem antea retardare solebant, sublata sint, & bonam spem habeamus, quod tam ipse serenissimus imperator & Christianissimus rex, quam ceteri Christiani reges & principes vel per sese huic sanctæ celebrationi sint affuturi, vel saltem graves viros eorum legatos missuri. Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & assensu, suspensionem prædictam per nos, ut præfertur, factam, apostolica auctoritate, tenore præsentium tollimus & removemus, sublatamque ac remotam esse declaramus. Omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos & episcopos, quam dilectos filios abbates, & alios quoscumque, quibus jure ac privilegio in conciliis generalibus residendi & sententias in eis dicendi permissa potestas est, requirentes & hortantes & admonentes, ut ad Dominicam IV. in quadragesima proxime futura, quam tamquam diem lætitiæ ad prosequendum ipsum concilium deputavimus, sub periurii & aliis tunc in litteris indictionis expressis poenis personaliter, nisi forte justo detineantur impedimento, de quo fidem facere teneantur, aut eo casu per suos legitimos nuncios & procuratores prosecutioni ipsius celebrationis concilii jam nunc faciendæ omnino adesse & interesse velint.

Insuper dictum Carolum imperatorem & Franciscum regem, necnon ceteros reges, duces & principes, quorum præsentiam hoc pacis tempore orthodoxæ fidei & Christianorum saluti utilem fore sperandum est, rogamus & in Domino obsecramus, quatenus ipsi personaliter, quod valde cupimus, alioquin per oratores suos idoneos huic sacro concilio adesse, & usque ad optatum ipsius finem assistere & favere velint, quo tutius & liberius, quæ ad tollenda in religione dissidia, & ad reformandos Christiani populi mores, necnon ad suscipiendam sub sanctissimo crucis signo contra infideles expeditionem pertineant, Deo bene juvante, in dicto concilio consuli & tractari, ac demum confici & ad optatum exitum perduci possint. Et ut præmissa omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam juste prætendere possit, aut se legitime excusare, volumus & dicta apostolica auctoritate decrevimus, quod præsentes litteræ per aliquos curiæ nostræ cursores vel notarios publicos in basilica principis apostolorum de Urbe & ecclesia Lateranensi, dum inibi multitudo populi ad audienda divina convenerit, palam & clara voce legantur, & lectæ in earumdem basilicæ & ecclesiæ valvis, necnon in acie campi Floræ affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cunctorum aliquandiu affixa pendeant. Et cum inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis remaneant affixa; quodque earum transsumtis manu notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, certa & indubitata fides adhibeatur, prout præsentibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, requisitionis, admonitionis, rogationis, obsecrationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MDXLIIII. tertio decimo calendas Decembris, pontificatus nostri anno XI.

Blo. & Fulgin.

B. Mota.

Fides publicationis supra scriptæ bullæ.

Anno a nativitate Domini MDXLIV. indictione II. die vero trigesima et ultima Novembris, pontificatus SS. in Christo patris & Domini Pauli divina providentia papæ III anno ejus XI. retro scriptæ literæ indictionis, intimationis, annunciationis, convocationis, & obsecrationis concilii generalis, palam publice, alta, clara & intelligibili voce in basilica principis apostolorum de Urbe, dum ibi divina officia celebrantur, & magna populi multitudo congregata esset, de verbo ad verbum per me Johannem Roillard præfati SS. domini nostri papæ cursorem, lectæ, & deinde affixæ, & publicatæ fuerunt & successive eadem die in ecclesia S. Johannis Lateranensis etiam de verbo ad verbum similiter hora vesperorum per me eumdem Johannem lectæ, affixæ & publicatæ fuerunt. Et postmodum eadem die affixæ & publicatæ fuerunt in valvis seu portis cancellariæ apostolicæ, & in acie campi Floræ, dimissis in suprascriptis locis per aliquod temporis spacium affixis, & deinde amotis, copiam earumdem litterarum in quolibet loco supradicto affigendo & dimittendo per nos Petrum Gomez & Johannem Roillard prælibati SS. domini nostri papæ cursores.

Ita est Petrus Gomez cursor.

Ita est Johannes Roillard cursor.

Ita est Theobaldus Tallard magister cursorum.

BULLA MANDATI APOSTOLICI

In personam reverendissimorum præsidentium sacri concilii Tridentini.

Paulus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Johanni Mariæ episc. Prænestino & dilectis filiis Marcello tit. S. Crucis presbytero & Reginaldo S. Mariæ in Cosmedim diacono S. R. E. cardinalibus S. & A. B.

Ibid. pag. 1044.

UNiversalis gregis dominici curam nobis licet insufficientibus superna dispositione commissam utiliter gerere cupientes singulis Christianæ reipublicæ occurrentiis, quibus debitum apostolicæ servitutis nos ipsi personaliter præstare non possumus, viros proponimus virtute, doctrina & auctoritate pollentes, quorum operatione ministerium nobis commissum divina assistente gratia utiliter exequi valeamus. Cum itaque nos alias sperantes, quod in rebus religionis discordiæ, quibus ecclesiæ unitas scindebatur, penitus tollerentur, & oves errantes ad ovile dominicum reducerentur, ac ea quæ in populo Christiano reformatione indigebant, reformarentur in melius, & in meliorem formam restituerentur. Necnon communi omnium consilio & auxilio aliqua expeditio decerneretur, qua & ea fidelibus recuperarentur, quæ ab infidelibus occupata erant, & tot millia animarum quæ quotidie sub eorum jugo miserabiliter peribant, liberarentur & servarentur, suspensionem celebrationis sacri oecumenici & universalis concilii dudum antea per nos in civitate Tridentina ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis, usque ad illud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, simili consilio & assensu factam, accepto nuncio pacis inter carissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum imperatorem semper augustum & Franciscum Francorum regem Christianissimum conciliatæ, pari consilio & assensu sustulerimus & amoverimus, prout in aliis nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nosque ætate nostra jam valde ingravescente, & alias multipliciter impediti, ad dictam civitatem ad præsens personaliter accedere, & ipsi concilio juxta desiderium cordis nostri interesse nequimus. Nolentes tam sanctum celebrationis concilii hujusmodi initium ex nostra absentia impediri, vos fide ferventes, & doctrina & probitate conspicuos, ac prudentia & rerum experientia insignes, cum plena & libera ac omnimoda legatorum de latere potestate ac speciali & expresso mandato, necnon ratihabitionis & aliis clausulis in similibus apponi solitis, de simili eorumdem fratrum nostrorum consilio, nostros & apostolicæ sedis legatos de latere apostolica auctoritate tenore præsentium constituimus & deputamus, vosque ad dictam civitatem Tridentinam pro concilio hujusmodi celebrando tamquam pacis angelos destinamus, ac vobis, aut uno ex vobis legitimo impedimento detento, vel absente, duobus ex vobis nomine & auctoritate nostris, ipsi concilio præsidendi, ac in illo pro vestra pietate & sapientia, ea omnia quæ in præmissis & circa ea necessaria, & alias quomodolibet opportuna esse, ac alias ad laudem & honorem Dei pertinere noveritis, etiamsi magis speciale mandatum exigant, juxta formam litterarum indictionis nostræ, faciendi & exercendi plenam, liberam auctoritate prædicta tenore præsentium concedimus potestatem & auctoritatem. Quocirca circumspectioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus injunctum vobis munus hujusmodi ita implere studeatis, ut sperati fructus inde proveniant, vosque a nobis commendationem, & a Deo bonorum operum retributore felicitatis æternæ gloriam consequi valeatis. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dominicæ MDXLIV. octavo calendas Martii pontificatus nostri anno XI.

Blosius & Fulgin.

BULLA POTESTATIS,

Transferendi concilium ex Tridento ad quamcumque aliam civitatem, sub dat. Romæ MDXLIV.

Paulus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Johanni Mariæ Prænestino, & dilectis filiis Marcello titu-li S. Crucis in Jerusalem presbytero, ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedim diacono cardinalibus, nostris & apostolicæ sedis legatis de latere, S. & A. B.

Ibid. pag. 1049.

REgimini universalis ecclesiæ, meritis licet imparibus, disponente domino, præsidentes, nostri officii partes esse putamus, ut si quid gravis causa reipublicæ christianæ constituendum sit, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo & idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper postquam suspensionem celebrationis sacri œcumenici & universalis concilii alias per nos in civitate Tridentina, ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis usque ad aliud opportunius & commodius tempus per nos declarandum, de simili consilio & assensu factam, audita pace inter carissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum imperatorem semper augustum, & Franciscum Francorum regem christianissimum conciliata, pari consilio & assensu sustuleramus & amoveramus; nequeuntes ipsi tunc legitime impediti ad dictam civitatem personaliter ac-

ANNO CHRISTI 1545.

accedere, & eidem concilio intereſſe, vos noſtros & apoſtolicæ ſedis legatos de latere in eodem concilio, de ſimili conſilio conſtituerimus & deputaverimus, voſque ad eam civitatem tamquam pacis angelos deſtinaverimus, prout in diverſis noſtris deſuper confectis litteris plenius continetur. Nos ne tam ſanctum celebrationis concilii hujuſmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportune providere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, parique conſilio & aſſenſu, vobis inſimul ac duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, ſeu inde forte abſente, quand cumque vobis videbitur, concilium prædictum de B eadem civitate Tridentina ad quamcumque aliam commodiorem, & opportuniorem, ſeu tutiorem civitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi, & mutandi, ac illud in ipſa civitate Tridentina ſupprimendi & diſſolvendi, necnon prælatis & aliis perſonis concilii hujuſmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta civitate Tridentina procedant, etiam ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis inhibendi, ac idem concilium in alia civitate hujuſmodi ad quam illud transferri & mutari contigerit, continuandi, tenendi & celebrandi, & ad illud prælatos & alias perſonas concilii Tridentini hujusmodi, etiam ſub perjurii & aliis in litteris indictionis concilii hujuſmodi expreſſis pœnis evocandi: eidemque ſic tranſlato & mutato concilio nomine & auctoritate prædictis præſidendi, ac in illo procedendi, ceteraque in præmiſſis & circa ea neceſſaria & opportuna, alias juxta priorum vobis directarum litterarum continentiam & tenorem, faciendi, ſtatuendi, ordinandi, & exequendi plenam & liberam apoſtolica auctoritate, tenore præſentium concedimus poteſtatem & facultatem, ratum & gratum habituri, quidquid per vos in præmiſſis factum, ſtatutum, ordinatum, exſecutumve fuerit, idque faciuri, auctore Domino, inviolabiliter obſervari. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis MDXCIV. octavo calendas Martii, pontificatus noſtri anno XI.

Fab. epiſcopus Spoletanus.
B. de Motta.

A

BULLA,

Per quam inhibetur prælatis, ne compareant in concilio per procuratorem.

ANNO CHRISTI 1545.

Paulus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam.

DEcet nos a cœleſti patrefamilias vineæ ſuæ excolendæ præfectos, more diligentis villici, qui ſingula quæque in agro ſuo peragenda, non ſolum opportunis loco & tempore, verum etiam per miniſtros ad id idoneos expedire curat, diligenter intendere, ut quæ in eadem vinea pro tempore facienda occurrunt, tum congruis loco & tempore, tum etiam per miniſtros, ad quos ea ſpectant, ſollicite procurentur. Dudum ſiquidem ſperantes ex celebratione œcumenici & generalis concilii fieri poſſe, ut diſſidia in religione chriſtiana tollerentur, & chriſtiani populi mores reformarentur, ac ſub ſanctiſſimo crucis vexillo epeditio contra infideles ſuſciperetur, ſacrum œcumenicum et generale concilium in civitate Tridentina incipiendum & proſequendum indiximus, & annuntiavimus, ac omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres noſtros patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos, quam dilectos filios abbates & alios C quoſcumque, quibus jure aut privilegio in conciliis generalibus reſidendi, & ſententias in eis dicendi poteſtas permiſſa eſt, rerequiſivimus, hortati fuimus, & monuimus, eis nihilominus in vi jurisjurandi quod nobis & huic ſanctæ ſedi præſtiterunt, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis jure aut conſuetudine in celebrationibus conciliorum adverſus non accedentes ferri & proponi ſolitis, mandantes arcteque præcipientes, ut ipſimet perſonaliter, niſi forte juſto detineantur impedimento, de quo fidem facere tenerentur, aut eo caſu per ſuos pro- D curatores legitimos & nuncios proſecutioni celebrationis concilii hujuſmodi omnino adeſſe & intereſſe vellent, prout in diverſis noſtris deſuper confectis literis plenius continetur. Ibid. pag. 1057.

Cum autem, ſicut nobis nuper innotuit, licet IV. Dominica quadrageſimæ, quam tamquam diem lætitiæ ad proſequendum concilium hujuſmodi deputaveramus, jam diu effluxerit, nihilominus præter noſtros E & dictæ ſedis legatos, & quoſdam prælatos, qui ex curia Romana illuc ſe contulerant, pauci adhuc prælati ad dictam civitatem acceſſerint; quin immo fide dignorum relatione accepimus, quamplures ex prælatis et aliis in conciliis generalibus vocem habentibus, non reminiſcentes, quod ipſi, ubi aliquo legitimo juris impedimento non detineantur, per ſeipſos et non per procuratores in concilio comparere, et illius proſecutioni intereſſe debent, propterea quod mandata ad inibi pro ſe comparendum aliis dederint, ad concilium hujuſmodi accedere non curare. Nos attendentes gravitatem negotiorum, quæ in eodem concilio tractanda erunt, prælatorum et aliorum vocem habentium hujuſmodi judicium, conſilium

lium et præsentiam exigere; et propterea ne sub prætextu alicujus forsitan minus legitimi impedimenti, aut seræ spei eorum admissionis per procuratorem, ipsi ab accedendo ad ipsum concilium retrahantur, et ut absque aliqua corruptela singulorum prælatorum, ac aliorum, ut præfertur, vocem habentium, judicia et consilia hujusmodi in eodem concilio libere exquiri et haberi possint, providere volentes; habita desuper cum venerabilibus fratribus nostris sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio et assensu, eosdem patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et abbates, et alios quibus in conciliis generalibus residendi, et in eis sententias dicendi, ut præmittitur, permissa est potestas, de novo monemus, et hortamur, ac in domino requirimus, eisque non solum sub perjurii et aliis pœnis prædictis, verum etiam suspensionis a regimine et administratione ecclesiarum quibus præsunt, et aliarum dignitatum ceterorumque beneficiorum ecclesiasticorum, quorum ratione eis locus in concilio & potestas sententias in eo dicendi permittitur, per eos attentorum, necnon interdicti ingressus ecclesiæ, sententiisque per eos, nisi præsentibus cum effectu paruerint, eo ipso incurrendis, districte præcipiendo mandamus, quatenus mandatis procurationum per eos hactenus, ut præfertur, factis, vel in posterum faciendis: quæ omnino revocare, & eorum revocationem procuratoribus per eos constitutis, aut in concilio hujusmodi minime attentis, ipsimet personaliter per se ipsos, & non per procuratorem aut procuratores, nisi forte justo detineantur impedimento; quo casu procuratorem ad se in eodem concilio excusandum, & de eorum impedimento fidem legitimam faciendam: ita tamen, quod eodem impedimento cessante, ipsi personaliter, & non per procuratorem aut procuratores ad hæc omnino teneantur, constituere possint, quanto citius poterint, ad eamdem civitatem Tridentinam accedere, & prosecutioni celebrationis concilii hujusmodi adesse & interesse velint, nec mandata procurationum pro aliquibus prælatis aut aliis vocem, ut præfertur, habentibus, nisi justo impedimento detineantur; & tunc ad eorum impedimenta dumtaxat deducendum & probandum recipere aut acceptare præsumant. Nos enim omnia & singula mandata per eosdem prælatos & alios, ut præfertur, vocem habentes, ad aliud quam eorum justum impedimentum in concilio hujusmodi allegandum & probandum hactenus facta, & in posterum facienda; nulla, irrita, inania, nulliusque roboris vel momenti fore, ac solum per prælatos & alios vocem, ut præfertur, habentes, in dicto concilio præsentes, & pro ipsis dumtaxat & non aliis, etiamsi ab eis mandata cum quacumque etiam plena & libera facultate & potestate habuerint, vocem in dicto concilio habere, sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscumque quavis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi auctoritate & facultate, judicari & interpretari debere. Et quicquid

A secus super his, a quolibet quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decrevimus, non obstantibus quibusvis concessionibus, indulgentiis, et litteris apostolicis, et quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis irritantibus et aliis decretis quomodolibet, etiam motu proprio concessis, et etiam iteratis vicibus, approbatis et innovatis, contrariisque quibuscumque; aut si patriarchis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et aliis sub præsentibus litteris comprehensis, communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdiu suspendi vel B excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Ut autem præmissa omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam juste prætendere possit, volumus, et apostolica auctoritate decernimus, quod præsentes litteræ per aliquos curiæ nostræ cursores vel notarios publicos in basilica principis apostolorum de Urbe, et ecclesia Lateranensi, dum ibi multitudo populi ad divina audienda convenerit, palam et clara voce legantur, et lectæ in eorumdem basilicæ et ecclesiæ ac cancellariæ C apostolicæ valvis, necnon in acie campi Floræ affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquandiu affixæ pendeant, et cum inde amovebuntur, eorum exempla in eisdem locis remaneant affixa, quodque eorum transsumtis manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis certa et indubitata fides adhibeatur, prout præsentibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ monitionis, hortationis, requisitionis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præ- D sumserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ MDXLV. decimo calendas Maii pontificatus nostri anno XI.

Fab. episcopus Spoletanus.

B. Motta.

E

BUL-

BULLA INDICTIONIS

Supplicationum seu processionum per universum orbem Christianum pro celebratione sacri oecumenici concilii, cum hortatione ad jejunium & communionem & plenaria indulgentia.

Paulus episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Id. pag. 55. CUm prophetæ vox nostris in auribus jugiter insonet *Clama ne cesses*, idque præcipuum munus ex onere nostris injuncto humeris, licet his impari, nobis incumbere agnoscamus, ipsa præsertim temporum calamitate, ac hæresum undique pullulantium pernicie: in intimis adeo pulsamur præcordiis, ut nobis ipsis pro sancta universali ecclesia, ac dominici gregis nostræ curæ crediti salute, numquam satis operæ, laboris ac sollicitudinis adhibere posse videamur. Tot igitur ac tantis turbinibus aliquando sedandis nullum æque salutiferum, ac præsentissimum remedium comperiri semper existimavimus, quam sanctissimi oecumenici concilii celebrationem indicere, ad sananda scilicet catholicæ ecclesiæ vulnera, ab impiis infidelibus reprobisque hæreticis eidem inflicta.

Una igitur hac ratione sanctissimam synodum a nobis Tridenti jam dudum indictam, hodierna luce aperiri mandavimus, eam fine optato, Spiritu-sancto adjuvante, conclusam iri, & optatam orbi christiano salutem allaturam, denique sperantes. Oecumenicum autem cum sit concilium hoc, decet a cunctis fidelibus humili & contrito corde devotisque precibus celebrari, ut quos adesse coram opus fuerit, ii multorum orationibus adjuti, gratius in rebus catholicæ fidei, dictæque universalis ecclesiæ reformationis ibi peragendis omnipotenti Deo exhibere valeant obsequium.

Quamobrem omnes Christi fideles hujusmodi hortamur, ac in domino requirimus, ut posteaquam hæ nostræ litteræ ad eorum manus pervenerint, & per locorum ordinarios publicatæ fuerint, diligenti peccatorum suorum perscrutatione & examine præviis, se ad eorum confessionem, in hebdomada earumdem litterarum publicationem immediate sequenti, de more ecclesiæ subeundam præparent, & illa confiteantur, quartaque ac sexta feria ipsius hebdomadæ, necnon die sabbati jejunent; dominica vero die proxime sequenti, sacratissimam corporis domini nostri Jesu Christi eucharistiam sumant, Deum ex intimis cordis pro Christianorum omnium pace, & pro salutifero & tranquillo ac fructuoso ejusdem sacrosancti oecumenici concilii progressu & prosecutione orantes; ac ut præfatos Christi fideles ad hoc etiam præmiis cælestibus invitemus, omnibus & singulis Christi fidelibus ipsis, qui præmissa adimpleverint, & processionibus ac supplicationibus quarta & sexta feriis ac sabbati die prædictis, eo ordine, qui in alma urbe nostra Romæ observatus extitit publice habendis, interfuerint, aut qui adversa valetudine seu alio impedimento detenti ac abbatissæ, priorissæ & monasteriorum quorumcumque moniales, etiam sub clausura existentes, & eisdem processionibus interesse nequeuntes, si eleemosinam juxta eorum devotionem & facultatem alicui pauperi Christi pie fuerint elargiti, aut inopes extiterint, dominicam orationem cum salutatione angelica quinquies recitaverint, & præmissorum loco pias ad Deum preces devote effuderint, eisdem omnipotentis Dei benignitate ac misericordia, beatorumque ejus apostolorum Petri & Pauli auctoritate freti, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam & remissionem misericorditer in Domino concedimus & elargimur.

Et ut hæc omnia ad plurium notitiam pervenire valeant, simulque Deus ipse misericors a quamplurimis exoretur, omnibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, ut quamprimum eædem præsentes litteræ ad eorum manus pervenerint, eas seu earum transumtum manu alicujus prælati seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ subscriptum, ubique per eorum provincias, ecclesias, civitates & dioeceses absque ullo quæstu, cum gratiis concessionibus & indulgentiis ibidem contentis gratis publicari faciant, in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, constitutionibus & ordinationibus apostolicis, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem quod hujusmodi processiones et supplicationes unica tantum vice in civitatibus, terris, castris et locis, et in ecclesiis, in quibus præcipua animarum cura injuncta reperitur, dumtaxat fiant et habeantur, præsentibus postquam in urbe ac provinciis, ecclesiis, civitatibus et dioecesibus prædictis publicatæ fuerint, ac quarta et sexta feria et dies sabbati hujusmodi præterierint minime valituris. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominicæ MDXLV. idus Decembris pontificatus nostri anno XII.

L. de Torres.
B. Motta.

APERITIO CONCILII TRIDENTINI

MDXLV. XIIII. Decembris.

Breve aperitionis concilii.

PAulus papa III. venerabilis frater, et dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem. Ibid. pag. 1057.

Anno superiore secuta Dei munere pace inter serenissimum Cæsarem et regem christianissimum, nos sperantes concilium universale celebrari posse, ejusdem concilii suspensionem sustulimus, illudque in dominica *Lætare* proxime præterita inchoandum esse decrevimus. Cum autem ob subsecutas postea justissimas illas quidem et ipsamet religionem concernentes rationes et causas, ipsam

ANNO CHRISTI 1545.

sam celebrationem in hanc usque diem distulerimus, et insuper ipsis causis cessantibus, ipsum concilium in dominica *Gaudete*, tertia præsentis adventus, aperiendum, inchoandum, et prosequendum esse, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, decrevimus, id vobis per præsentes nostras significare voluimus vobis injungentes, ut ad aperitionem, et inchoationem prosecutionemque dicti concilii in dicta tertia dominica præsentis adventus, juxta formam litterarum nostræ indictionis, ac facultates vobis desuper a nobis concessas, in Dei omnipotentis nomine procedentis; præmissis decretis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die IV. Decembris MDXLV.

Blosius, & *Fulgiu*.

a tergo.

Venerabili fratri Johanni Mariæ episcopo Prænestino, & dilectis filiis Marcello titulo S. Crucis presbytero, & Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin diacono S. R. E. cardinalibus, nostris & apostolicæ sedis legatis.

BULLA

Per quam prælati qui præsentes sunt in concilio eximuntur a solutione decimarum & subsidiorum, & conceditur eis facultas percipiendi fructus in absentia.

Paulus papa III. ad futuram rei memoriam.

Ibid. pag. 1070.

CIrcumspecta Romani pontificis providentia singulorum merita & obsequia debita meditatione considerans, illos prout æquum est, specialibus favoribus & gratiis prosequitur, quos universalis ecclesiæ obsequiis jugiter intentos pro ea laborare, & dispersas impensas subire cognoscit. Hinc est quod nos tam ad labores quam ad impensas graves, quas venerabiles fratres patriarchæ, archiepiscopi, ac episcopi, necnon dilecti filii abbates, & ceteri, quibus jure vel privilegio in conciliis generalibus residendi, & in eis sententias dicendi permissa est potestas, sacro oecumenico & generali concilio per nos dudum in civitate Tridentina indicto, & quod ad præsens celebratur, interessentes, pro prosecutione ejusdem concilii, sustinere coguntur, debitum respectum habentes, & animo revolventes, eos inibi residendo universali ecclesiæ deservire, & cum causa reipublicæ Christianæ absint, in ecclesiis in quibus præsunt, aut in quibus beneficiati existunt, præsentes & residentes merito reputari debere, motu proprio, non ad eorumdem patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum ac abbatum & ceterorum prædictorum vel aliorum pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, omnibus & singulis patriarchis, archiepiscopis ac episcopis, necnon abbatibus & aliis sententias dicendi, ut præfertur, potestatem habentibus, & in posterum habituris, qui in dicto concilio ad præsens resident, & ad illud in posterum accedent, quod quamdiu concilium prædictum duraverit, & ipsi illi interfuerint, occasione patriarchalium seu archiepiscopalium vel episcopalium ecclesiarum ac monasteriorum, quibus ad præsens præsunt aut in posterum præerunt, aut aliorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura sæcularium, & quorumvis ordinum regularium, quæ etiam ex quibusvis concessionibus & dispensationibus apostolicis in titulum et commendam alias quomodolibet obtinent, et in posterum obtinebunt, quæcumque, quotcumque et qualiacumque sint, quæ omnia pro expressis haberi volumus, ad solutionem quorumcumque subsidiorum seu decimarum, per nos et sedem apostolicam ex quavis quantumvis urgenti causa, hactenus impositarum et in posterum imponendarum minime teneantur, nec ad id ab eorumdem subsidiorum seu decimarum collectoribus seu subcollectoribus, aut aliis exactoribus vel quibusvis aliis personis quavis auctoritate fungentibus cogi possint; quodque in eodem concilio quamdiu duraverit, residendo, pro præsentibus et residentibus ac divinis interessentibus in ecclesiis, monasteriis et beneficiis supradictis habeantur, ac etiam a die arrepti per eos ad dictum concilium itineris, quousque ad ecclesias, monasteria et beneficia sua hujusmodi commode redire potuerint, omnes et singulos suos fructus, redditus et proventus ac distributiones quotidianas ecclesiarum et monasteriorum ac aliorum beneficiorum suorum, quæ in quibusvis ecclesiis sive locis obtinent, et in posterum obtinebunt; etiamsi canonicatus et præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia in cathedralibus, etiam metropolitanis et collegiatis, et dignitates quæ in cathedralibus etiam metropolitanis post pontificales majores, seu in collegiatis ecclesiis hujusmodi principales fuerint, et ad dignitates, personatus, administrationes, et officia hujusmodi consueverint per electionem assumi, eisque cura imminet animarum cum ea integritate, cum qua illos perciperent, si in eisdem ecclesiis, monasteriis seu locis personaliter residerent, et divinis interessent, percipere libere et licite valeant, apostolica auctoritate, tenore præsentium de speciali gratia indulgemus.

Mandantes universis et singulis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon canonicis metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel per alium seu alios faciant, auctoritate nostra, fructus, redditus, et proventus, ac distributiones hujusmodi eisdem patriarchis, archiepiscopis, episcopis, necnon et aliis sententias dicendi potestatem habentibus et habituris, in eodem concilio pro tempore residentibus, quamdiu concilio hujusmodi interfuerint, vel procuratoribus suis eorum nomi-

ANNO CHRISTI 1545.

nibus, juxta indulti hujusmodi tenorem integre ministrari. Non permittentes eos per locorum ordinarios et dilectos filios capitula ecclesiarum prædictarum aut quosvis alios quomodolibet molestari, contradictores per censuras ecclesiasticas, et alia opportuna juris remedia, appellatione postposita compescendo.

Non obstantibus si in eisdem ecclesiis sive locis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, ac quibusvis apostolicis necnon in provincialibus et synodalibus conciliis editis generalibus et specialibus constitutionibus et ordinationibus ac prædictarum et aliarum ecclesiarum, in quibus beneficia hujusmodi fuerint, necnon eorumdem monasteriorum juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, etiam si de illis servandis, et non impetrandis litteris apostolicis contra ea et litteris ipsis etiam ab alio seu aliis impetratis, aut alias quovis modo concessis, non utendo, patriarchæ, archiepiscopi et episcopi ac abbates, et alii præfati per se vel procuratores suos præstiterint forsan hactenus vel eos in posterum præstare contigerit juramentum: Aut si eisdem locorum ordinariis et capitulis a dicta sit sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod canonicos, rectores et personas eecclesiarum, civitatum et dioecesеon eorumdem, etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis constitutos, per subtractionem proventuum beneficiorum suorum ecclesiasticorum, aut alias compellere valeant ad residendum personaliter, seu quod canonicis, rectoribus et personis ecclesiarum suarum civitatum et dioeceseon, etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis constitutis, et in illis non residentibus, aut qui in eis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, fructus, redditus, proventus et distributiones quotidianas beneficiorum ecclesiasticorum in absentia sua ministrare minime teneantur, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, et qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali, vel speciali, cujuscumque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam effectus hujusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet vel differri, et de qua ejusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis.

Proviso quod ecclesiæ et monasteria ac alia beneficia hujusmodi debitis propterea non fraudentur obsequiis, et animarum cura in eis quibus illa immineat nullatenus negligatur, sed per bonos et sufficientes vicarios, quibus de beneficiorum eorumdem proventibus necessaria congrue ministrentur, diligenter exerceatur, deserviatur inibi laudabiliter in divinis. Et quia difficile foret præsentes litteras ad singula in quibus de eis fides forsan facienda fuerit loca deferri, volumus et eadem auctoritate decernimus, quod ipsarum transumtis manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus curiæ ecclesiasticæ, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, munitis ea prorsus fides in judicio et alibi, ubi opus fuerit, adhibeatur, quæ adhiberetur præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die 1. Januarii MDXLVI. pontificatus nostri anno XI.

Blosius & Fulgin.

BULLA INDULGENTIÆ

pro pace publica & exstirpatione hæresum.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

DEi omnipotentis spiritus, cujus nomen & providentia ecclesiæ suæ semper adest, nos pro pastorali officio nostro hortari & admonere non desinit, ut ex ipsa ecclesia pestiferas, quæ in ea increbuerunt hæreses auferre studeamus; ac nos quidem jam inde a nostri pontificatus initio hanc in animo nostro curam insitam & infixam habuimus, ut vineam Domini perpurgaremus, & disseminata ab hæreticis in Germania impiorum dogmatum zizania evelleremus. Ingemuimus enim semper, & ex intimo corde doluimus, cernentes tantum piarum animarum numerum, quas Christus Dominus noster pretiosissimo suo sanguine redemit, propter pestiferas inimicorum doctrinas, ex sanctæ matris ecclesiæ sinu & obedientia abstractum fuisse. Sed non solum errantes filios in viam revocare semper optavimus, verum ipsorum quoque hæreticorum mentes, si qua ratione possemus, sanare tentavimus. (Ibid. pag. 1104.)

Et primo quidem quod nostræ naturæ humanitas postulabat fecimus, ut lenibus eos medicamentis ad sanitatem reducere conaremur. In quo etiam Deum Dominum nostrum imitari voluimus, qui longanimis & misericors peccatores diu ut convertantur expectat. Sed cum lenes nihil medicinæ proficerent, omnesque conatus nostri inanes essent atque irriti, ad concilium generale descendimus, cujus auctoritatem illis gravissimam fore sperabamus, ipsumque concilium in urbe Tridentina, quæ in ipsius Germanicæ nationis jure ac ditione est, ad accedendum commoda, ad commorandum libera congregavimus. Sed ita profecto res se habet, ut qui non errore humano, sed diabolica pertinacia a recto salutis curriculo deflexerunt, quæ ad eorum animos flectendos valere deberent, valeant potius ad indurandos, nihil enim prorsus nec concilii generalis movit auctoritas, nec variis ex locis episcoporum conventus, nec christianorum regum & populorum veneratio, quam hujusmodi semper œcumenicis conventibus tribuerunt, itaque aperto jam multis mensibus concilio, celebratisque aliquot sessionibus eorum nemo illuc acccedere voluit, sanctamque ipsam Tridentinam synodum in Spiritu Sancto legitime congregatam, usque eo contemnunt ac despiciunt, ut non decretis ejus staturos se, non diffinitionibus fidem habituros, non auctoritati cessuros esse palam profiteantur atque denuntient; sed in pristina sua pertina-

cia & impietate permanentes, ficut ipfi fubverfi funt: ita alios fubvertere, & ut nihil concilii auctoritate moveantur perfuadere nituntur.

Hanc eorum tam diuturnam pravitatem fi diutius in ecclefia manere, & ad aliorum perniciem impunitate ipfa augeri & corroborari paterentur, non videmus profecto quomodo graviffimam Dei iram & judicium poffemus effugere, nec quam rationem tot animarum, quot ab iftis ad exitium & interitum ducuntur, in illo die fupremoque judicio repofcenti a nobis Domino reddere. Itaque cum de eorum correctione omnino defperaviffemus, vidiffemufque illos plane fanctæ Dei ecclefiæ hoftes effe, bellumque piis omnibus indixiffe nefarium, quantifque poffunt conatibus eniti & contendere, ut in eamdem, in quam ipfi ceciderunt foveam impietatis reliquos omnes detrahant, divini Spiritus infpiratione accidit, ut chariffimus in Chrifto filius nofter Carolus Romanorum imperator femper auguftus, fortiffimus & religiofiffimus princeps in eofdem & Dei hoftes, & rebelles fuos, arma fibi capienda effe ftatuerit: cujus quidem pios laudabilefque conatus, & excellens in rem chriftianam ftudium omnibus noftris & fanctæ Romanæ ecclefiæ facultatibus pro piorum falute, pro religionis defenfione, pro Dei honore, denique pro pace & tranquillitate publica fumus adjuturi; fed cum omne donum optimum fuperne ad nos defcendat a patre luminum, paxque fancta & falutaris, quam ecclefiæ catholicæ reftituere cupimus & paramus, e Dei manu ad nos ventura fit, facris etiam litteris moniti, patres noftros jejuniis fæpe & lacrymis, & orationibus, fide integra & fincero affectu effufis, iram divini numinis placaviffe, extinctifque diffenfionibus concordiam, & fedatis bellis victoriam & pacem impetraviffe.

Idcirco Chrifti fideles omnes utriufque fexus hortamur in Domino, & paterne admonemus in quibufcumque provinciis, regnis & oppidis, locifque fint, ut ad eumdem Dominum noftrum humili corde converfi, pofteaquam præfentium noftrarum litterarum tenor & fententia eorum, qui ordinarii locorum funt, opera, ut ad eorum aures & notitiam venerit, huic fanctæ expeditioni, fuis ad Deum orationibus, piifque erga pauperes eleemofynis fuffragentur, quartaque & fexta feria, & fabbato proxime fequentibus jejunent, nifi aliquo jufto impedimento id agere prohibeantur. Interim pura cordis contritione & oris confeffione confcientias fuas diligenter emundent; & ut Deum fibi magis propitium reddant, die dominica quæ fabbatum quo jejunaverunt proxime fequitur, falutari Chrifti Domini noftri corpore reficiantur, Deum omni animi ftudio fuppliciter orantes, ut tandem populi fui quem unigeniti filii fui fanguine redemit, mifericordia commotus, præfentibus eum calamitatibus liberare dignetur, pacemque illi & concordiam fublatis diffenfionibus donare: quo omnes ejus fideles impiis exftirpatis hærefibus, fublatifque diffidiis, & infidelium chriftianæ religionis hoftium metu vacui ac foluti, divinæ ejus majeftati cultum & pium famulatum exhibeant; atque ut tranquilliore animo & majore fiducia cælefti euchariftiæ pane vefcantur, neque ullius gravitate peccati, & abfolutionis difficultate eum fumere prohibeantur; utque eorum oratio quo puriore a corde manaverit, hoc fit Deo acceptior, & ad mifericordiam chriftiano nomini impetrandam efficaciori noftra, quam a Deo obtinemus, auctoritate, omnibus & fingulis Chrifti fidelibus, qui hæc quæ præcepimus egerint, concedimus, ut presbyteros fæculares & cujufcumque ordinis regulares poffint eligere, quibus peccata fua confiteantur; quorum confeffionibus diligenter auditis, illi unumquemque eorum a quibufvis delictis & peccatis, quamvis gravibus etiam fedi apoftolicæ refervatis, præterquam iis quæ in bulla in die cœnæ Domini legi folita continentur, & ab omnibus cenfuris, in quas propter illa peccata incidiffent, falutari pro delictis admiffis fatisfactione injuncta, poffint abfolvere, dummodo & admifforum eos peccatorum ex animo pœniteat, & in pofterum recte, & ut chriftianos homines decet, vivere ftatuant, eaque quæ facerdotes illis pro peccatorum fatisfactione mandaverint exfequantur; atque etiam eadem auctoritate apoftolica jus & facultatem damus & concedimus prædictis facerdotibus, vota omnia ab ipfis Chrifti fidelibus fufcepta in alia quævis pietatis opera commutandi, exceptis dumtaxat caftitatis & religionis votis.

Præterea ut Chrifti fideles præmiis cæleftibus invitemus, omnibus & fingulis, qui hæc omnia rite fecerint, proceffionemque indicendam, animo ad Deum & cogitatione converfa ei pro hærefum exftirpatione & pace publica fupplicantes, fuerint profecuti; aut fi qui eorum morbo aut alio quopiam jufto impedimento id facere prohibeantur, piam eleemofynam alicui pauperi homini pro Chrifti amore quantam ipfis videbitur elargiti fuerint, aut fi ipfi egent aut pauperes fint, quinquies orationem dominicam & falutationem angelicam pacis a Deo & concordiæ impetrandæ, & tollendarum ex ecclefia hærefum caufa, pia mente dixerint, nos omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apoftolorum fuorum auctoritate confifi, pleniffimam in domino peccatorum omnium veniam & indulgentiam damus atque largimur. Præcipientes infuper omnibus presbyteris tam cathedralium & collegiatarum ecclefiarum fæcularibus, quam aliarum quarumcumque etiam clauftralium regularibus, fimulque omnibus cujufvis ordinis monialibus, ut durante hoc adverfus impios & pertinaces hæreticos bello, donec fuerit divino auxilio feliciter confectum, fecunda, quarta & fexta feria poft miffarum folemnia litanias pie canant, una cum orationibus ad hanc rem accommodatis.

Atque ut hæc omnia quo pluribus Chrifti fidelibus nota fuerint, hoc inveniantur plures qui Deo pro publica pace & extinctione hærefum fupplicent, in virtute fanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus omnibus & fingulis patriarchis, archiepifcopis, epifcopis, & aliis ecclefiarum prælatis, ut cum primum præfentes aut illarum tran-

ANNO CHRISTI 1545.

transumtum manu alicujus prælati aut personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ subscriptum, ad eorum manus pervenerit, eas statim omni in loco per suas ipsorum provincias, diœceses, ecclesias, castra & terras sine aliqua fraude aut fuco, cum iis gratiis, concessionibus, facultatibus & indulgentiis gratuitis, publicare faciant, non obstantibus quibuscumque constitutionibus & ordinationibus apostolicis, & aliis quibuscumque in contrarium, ea declaratione præmissa, quod postquam præsentes in regnis, dominiis, provinciis, civitatibus, castris, diœcesibus, terris, locisque supradictis publicatæ fuerint, aut ad supra dictorum Christi fidelium aures pervenerint, diesque prædicti quartæ & sextæ feriarum ac sabbati, ac dominicæ fuerint elapsi, ulterius non sint valituræ. Datum Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ M. DXLVI. idus Julii, pontificatus nostri anno XII.

Visa de curia. Jo. de Fortibus, Franc. Aragonia. B. Motta, Sixtus vice episcopalis.

EPISTOLA PAULI III.

Ad Patres Concilii Bononiæ coacti.

Consulit illos utrum transferendum sit Concilium Tridentum instantibus Germanis.

Venerabili fratri nostro Joanni Mariæ Episcopo Prænestino nuncupato, & apostolicæ sedis Legato de Latere.

Apud Raynald. an. 1547. num. 91.

VEnerabilis frater salutem, & apostolicam benedictionem. Missus ad nos his proximis diebus a Serenissimo Cæsare dilectus filius noster Christophorus tituli Sancti Cæsarii presbyter cardinalis Tridentinus ipsius Cæsaris nomine nobis retulit, majestatem suam magno studio, & diligentia procurasse, ut universa natio Germanica Concilio jam indicto, & incœpto Tridento celebrando se submitteret, prout se submiserat, addiditque se habere in mandatis ab ipso Cæsare, ut suæ majestatis, ac serenissimi ejus fratris Romanorum Regis, & statuum sacri Imperii nomine a nobis peteret, ut pro reunione dictæ nationis ad gremium ecclesiæ ipsum concilium Tridentum reduci faceremus. Et deinde dilectus filius Didacus Mendoza ipsius Cæsaris orator in nostro consistorio (interessentibus de nostra voluntate, cum ipsi id cuperent, cæteris oratoribus Principum & Rerumpublicarum, qui apud nos sunt) idem dixit & petiit, & ne mora interponeretur instanter postulavit. Nos vero re cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus communicata de ipsorum consilio, & voto pro communis pacis conservatione, & pro evitandis, & ut tam illud, per quod Concilium Bononiam translatum est, quam cætera istius sacrosanctæ synodi decreta illæsa conserventur, ante omnia in re tam ardua, more majorum nostrorum ipsius sanctæ Synodi fratres nostros episcopos & prælatos, qui ex omnibus fere nationibus isthic sunt consulendos esse decrevimus. Quamobrem de salute dictæ nationis solliciti, & ne mora ad respondendum ipsi Cæsari interponatur, volumus, ut hæc omnia ejusdem sacrosanctæ synodi patribus explices, ac sancti Spiritus nomine, quo illa regitur, invocato, universale bonum reipublicæ Christianæ & sanctæ Fidei catholicæ, ac dictæ nationis reunionem præ oculis habentes, omnes ea mature examinetis, & perpendatis, & quid ipsi Cæsari a nobis super hoc responderi posse putetis, ad nos scribere non differas. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die XVI. Decemb. MDXLVII. pontificatus nostri anno XIIII.

BULLA

Qua retardari jubet pontifex concilii progressum, & ad se mitti concilii deputatos mandat.

Venerabili fratri Joanni Mariæ episcopo Prænestino, et dilecto filio Marcello tit. S. Crucis in Hierusalem presbytero S. R. E cardinalibus nostris, et apostolicæ sedis de latere Legatis.

Apud Raynald. ad an. 1548. n. 32.

VEnerabilis frater, et dilecte fili Noster, salutem, et apostolicam benedictionem. Quam semper fuerit flagrans, et ardens desiderium nostrum, ut oecumenicum concilium pro remedio hæresum, et reformatione morum, ac cæteris Christianitatis necessitatibus per nos non solum indiceretur, sed indictum aperiretur, continuaretur, fineque debito concluderetur, notum Deo est, non ignotum hominibus, vobis vero notissimum, qui in ipso concilio legati nostri, eique nostro nomine præsidentes, id nostrum desiderium cura, diligentia, et pietate vestra, illorumque venerabilium patrum vobiscum in eo commorantium, hactenus indeficienter executi estis, ita ut rem ad propinquum pene finem domino auctore perduxeritis: sed accidit, ut dum nos nostri officii, universalisque beneficii, et vestri pii laboris fructum atque exitum jamjam affore speraremus, hic noster, vesterque in sancto pietatis studio cursus, sicut alias ex bellis, et discordiis christianorum principum, ita nunc ex causa, quam vobis putamus non ignotam, aliquantisper necessario retardandus fuerit. Cogimur enim querelas coram nobis propositas audire, ne justitiæ administrationem super illis denegare velle videamur, quod sane neque nostræ, neque hujus sanctæ sedis consuetudinis unquam fuit. Proinde et si voluissemus ea, quæ restabant, per nos agenda in ipso concilio quanto citius expediri, ne celebratio, neque expeditio ejus tandiu contra nostram voluntatem dilata diutius differretur, boni tamen consulendum, et æquanimiter ferendum nobis est, si ad modicum tempus a prosequutione rerum in ipso concilio tractandarum supersedeatur, et interim præcognita ipsius rei veritate ad ipsam prosequutionem concilii postea recurratur

ratur tanto ardentius, quanto id ipsum ad nostrum utrumque officium, atque ad bonum publicum, cui omnes studere debemus, pertinebit.

Nuper siquidem pro parte charissimi in Christo filii nostri Caroli Romanornm imperatoris semper Augusti per dilectum filium Jacobum, seu Didacum de Mendozza apud nos oratorem procuratoremque ad id specialiter constitutum coram nobis, et venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus in Consistorio nostro secreto fuit contra vos, et prælatos vobiscum Bononiæ congregatos exhibita ac proposita querela, per quam idem Jacobus procurator nomine ejusdem Cæsaris conquerebatur.

NOMINA PATRUM

Qui Bononiensis concilii inchoationi interfuerunt.

Collectoris præmonitio.

PAtrum qui concilio Bononiæ inchoando interfuerunt nomina quidem haud omittit Labbeus; sed ejus recensio adeo manca est & imperfecta, ut operæ pretium duxerim accuratiorem illum catalogum reproducere, quem ex Barberino codice vulgavit Raynaldi continuator ad annum 1549. 22.

Sacri concilii præsidentes, & Legati.

Reverendissimus, & Illustrissimus dominus Maria episcopus Prænestinus de Monte.

Reverendissimus, & illustriss. dominus Marcellus Cervinus tit. sanctæ Crucis in Hierusalem, presbyter, S. R. E. card. sacri concilii præsidentes, & apostolici legati de latere.

Oratores Henrici regis Christianissimi.

Illustrissimus D. Claudius Durfe, præfectus provinciæ, de Forez, Gallus.

Illustriss. D. Michael ab Hospitali, consiliarius Parisiensis, Gallus.

Archiepiscopi.

R. D. Andreas Cornelius, archiepiscopus Spalatrensis, Venetus.

R. D. Antonius Filholi, archiepiscopus Aquensis.

R. D. Ludovicus Cheregattus, archiepiscopus Antibarensis ordinis Minorum de Observantia, Vicentinus.

R. D. Jacobus Coccus, archiepiscopus Corcyrensis, Venetus.

R. D. Michael Saracenus, archiepiscop. Materanus, & Acheruntinus, Neapolitanus.

R. D Lecavela, archiepiscopus Naxien. ordinis Prædicatorum, Græcus.

R. D. Olaus archiepiscopus Upsalensis, Gothus.

R. D. Robertus Vauchop. Venantius, archiepiscopus Armacanus, Scotus.

Episcopi.

A R. D. Christophorus de Spiritibus episcopus Cæsenatensis Viterbiensis.

R. D. Philos Roverella, episcopus Asculanus, Ferrariensis.

R. D. Jacobus Ponzetta, episcopus Malphetensis.

R. D. Thomas Campegius episcopus Feltrensis, Bononien.

R. D. Benedictus de Nobilibus, episcop. Aciensis ordinis Prædicatorum, Lucensis.

R. D. Quintius de Rusticis, episcop. Militensis, Romanus.

R. D. Robertus Senatis, episcopus Ambricen. Gallus.

R. D. Joannes ab Angesto, episcop. Noviomen, Gallus.

B R. D. Cathelanus Trivultius, episcopus Placentinus, Mediolanensis.

R. D. Ferdinandus Pandolphinus, episcopus Trojanus, Florentinus.

R. D. Alexander Campegius, episcop. Bononien.

R. D. Antonius de Humeis, episcop. Isernen. Florentinus.

R. D. Leo Ursinus, episcopus Forolivien. Romanus.

R. D. Fuscherus, episcopus Torcellan. Venetus.

R. D. Lucius Staphileus, episcopus Sibinicen. Illyricus.

C R. D. Marcus Antonius episcopus Grossetan. Bononien.

R. D. Dionysius Græcus, episcopus Millopotamen. & Chironensis, ordinis Minorum de Observantia, Græcus.

R. D. Braccius Martellus, episcopus Fesulanus, Florentinus.

R. D. Lælius Baruffus de Piis, episcopus Sarsinaten. Britonorien.

R. D. Philibertus Babu, episcopus Angolismensis, Gallus.

R. D Joannes Baptista Campegius, episcopus Majoricen., Bononien.

R. D. Thadæus de Pepulis, episcopus Carinen., Bononien.

D R. D. Petrus Vorstius episcopus Aquensis auditor Romanæ Curiæ, Flander.

D. Augustin. Zanettus. episcop. Sebasten. Bononien.

R. D. Heliseus Theodinus, episcopus Soranus, Arpinas.

R. D. Jacobus Cortesius a Prato, episcopus Vasionensis, Romanus.

R. D. Franciscus Boerus, episcopus Maclovientis, Gallus.

R. D. Georgius Cornelius, episcopus Tarvisinus, Venetus.

E R. D. Baldassar Lympus, episcopus Portuen. in Portugallia ordinis Carmelitarum, Portugalliensis.

R. D. Bernardus Bonioannes, episcopus Camerinen. Romanus.

R. D. Angelus Paschalis episcopus Motulanus ordinis Prædicatorum, Dalmata.

R. D. Joannes Campegius, episcop. Parentinus, Bononien.

R. D. Ludovicus Simoneta, episcopus Pisaurien. Mediolanen.

R. D. Augustinus Stenchus, episcop. Chissamensis Bibliothecarius apostolicus, Bugubinus.

R. D.

R. D. Tiberius de Mutis, episcopus Jeracen. Romanus.
R. D. Georgius Andreacius, episcop. Regiensis, Mantuanus.
R. D. Aloysius Lipomanus episcopus Motonensis coadjutor Veronen. Venetus.
R. D. Jolicius, episcop. S. Pauli, Gallus.
R. D. Philippus Archinrus, episcopus Salutiarum vicarius SS. D. N. papæ in urbe; Mediolanen.
R. D. Vincentius de Durantibus episcopus Thermularum, Brixien.
R. D. Jo. Petrus Ferrettus, episcopus Mylonensis, Ravennaten.
R. D. de la Guiche, episcopus Mirapiscensis, Gallus.
R. D. Ægidius Folietta, episcopus Caprulanus, Cingulanus.
R. D. Ricardus Patus episcopus Vigornien. Anglicus.
R. D. Petrus Ghinuccius episcopus Cavallicen. Senensis.
R. D. Cornelius de Mussis, episcopus Bituntinus ordinis Minorum Conventualium, Placentinus.
R. D. Marcus Maliperius, episcopus Corsulanus, Venetus.
R. D. Jacobus Jacobellus, episcopus Belcastren. commissarius generalis apostolicus sacri concilii, Romanus.
R. D. Alvarus de la Quadra, episcopus Venusinus, Hispanus.
R. D. Thomas Casellus, episcopus Britinorien. ordinis Prædicatorum, Rossanen.
R. D. Galeatius Floreimonteus, episcodus Aquinaten, Suessanus.
R. D. Philippus Bonus, episcopus Famagusten. Venetus.
R. D. Jo. Baptista Cicada, episcopus Albingenen. auditor cameræ apostolicæ, Genuensis.
R. D. Stella, episcopus Lavellensis ord. Prædicatorum, Venetus.
R. D. Franciscus de Mauni, episcop. Briocensis, Gallus.
R. D. Puccius, episcopus Veneten. Florentinus.
R. D. Berengarius Bombau, episc. Calvensis, Hispanus.
R. D. Franciscus Gallianus, episcopus Pistoriensis, Florentinus.
R. D. Petrus Dival, episcopus Sagiensis, Gallus.
R. D. Gregorius Castagnola, episcopus Mylenensis ordinis Prædicatorum, Græcus.
R. D. Roccabella, episcopus Maceratensis, Recanatensis.
R. D. Jacobus Barba, episcopus Aprutinus ordinis Heremitarum sacrista apostolicus, Neapolitanus.
R. D. Camillus Mentuatus episcopus Satrianensis, Placentinus.
R. D. Jacobus Spiphame episcopus Nivernien. Gallus.
R. D. Sebastianus Pighinus, episcopus Aliphanus, auditor curiæ Romanæ, Regiensis.
R. D. Ambrosius Catherinus Politus, episcopus Minorien. ordinis Prædicatorum, Senensis.
R. D. Peregrinus Fabius episcopus Vestanen. auditor Romanæ curiæ, Bononien.
R. D. Pompejus de Zambeccaris, episcopus Sulmonensis, Bononiensis.
R. D. Camillus Peruschus, episcopus Alatrinus rector studii Romani, Romanus.

Procuratores.

R. P. Ambrosius Pelargus ordinis Prædicatorum procurator, reverendissimi, & illustrissimi Domini Adolphi archiepiscopi Colonien. sacri Romani imperii electoris, necnon capituli ejusdem ecclesiæ Coloniensis procurator, reverendissimi & illustrissimi domini archiepiscopi Treveren. electoris sacri imperii, germanus.

Abbates.

R. D. Lucianus de Ottonibus, abbas Pomposiæ Ferrarien. Mantuanus.
R. D. Chrysostomus Gimilianensis, abbas SS. Trinitatis de Cajeta, Calaber.

Generales ordinum.

R. P. Franciscus Romeus, generalis ordinis Prædicatorum, Aretinus.
R. P. Bonaventura Pius, generalis ordinis Minorum Conventualium, Costacciarius.
R. P. Hieronymus Seripandus generalis Heremitarum S. Augustini Neapolitanus.
R. P. Nicolaus Audetus, generalis ordinis Carmelitarum, Cyprius.
R. P. Augustinus Bonuccius generalis ordinis sanctæ Mariæ Servorum, Aretinus.
R. P. Simon Guicciardus Stampensis, generalis ordinis Minorum S. Francisci de Paula, Gallus.

Officiales Concilii.

D. Hugo Boncompagnus abbreviator, Bononien.
D. Hercules Severolus Promotor, Faventinus.
D. Angelus Massarellus secretarius, Sanctoseverinus
Pompejus de Spiritibus magister Cæremoniarum, Spoletanus.
Subduntur nomina Notariorum diversarum nationum, qui fuere tredecim, & Theologiæ professorum, qui fuere numero octuaginta quinque, quorum ultimi a societate Jesu, qui presbyteri reformati dicebantur, fuere viri insignes, Claudius Jajus, Jacobus Laynes, Alphonsus Salmeron, socii sancti Ignatii, & Petrus Canisius Germanus eruditis operibus clarissimus.

BRE-

ANNO CHRISTI 1545.

BREVE APOSTOLICUM

ad universos episcopos Galliæ.

Eos invitat ad concilium Tridentinum,

Affert Martene Vet. Mon. to. VIII. pag. 1423.

VEnerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis, & dilectis filiis abbatibus, ac quorumvis ordinum generalibus, & aliis in conciliis generalibus locum aut vocem quomodolibet habentibus, in regno Franciæ constitutis S. & A. B.

Cupientes pro commisso nobis apostolatus officio, & debito honoris Dei & salutis animarum studio, & tam gravibus malis laboranti universali ecclesiæ eo remedio subvenire, quod sancta hæc sedes ad tollendas hæreses, & schismata sedanda perpetuo adhibere consuevit, sicut ab initio pontificatus statutum ad deliberandum nobis fuit: cujus voluntatis nostræ carissimum in Christo filium nostrum, regem Christianissimum, aliosque reges & principes, testes & consocios habemus. Hesterno die ad Dei omnipotentis laudem, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio & assensu, oecumenicum & generale concilium in civitate Tridentina, a die sacratissimo resurrectionis dominicæ proxime futuro, divina opitulante gratia, celebrandum indiximus, sicut litterarum exemplo, quas super ejus indictione edidimus, cognoscetis. Etsi autem minime dubitamus, quin tam necessario tempore, quisque vestrum muneris sui memor, paratus sit Deo & sponsæ ejus ecclesiæ officium suum præstare, sicut bonos & catholicos præsules ac fideles Dei ministros decet; tamen pietatem vestram nostra etiam hortatione duximus vehementius excitandam, universitatem vestram in Domino cohortantes, & monentes, & per apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipientes atque mandantes, ut sine recusatione ad celebrandum concilium Tridentinum intra præstituram diem conveniatis, affuturis illic sedis apostolicæ legatis, qui vos & ceteros prælatos advenientes excipient, ut pro vestro ac reliquorum studio ecclesia tam diuturnis miseriis afflicta erigatur, et ex tantis laboribus & procellis aliquando conquiescat, sicut divina misericordia freti confidere debemus. Nos quidem pro loco & munere nostro vos & reliquos fratres ac filios nostros omni studio, cura, diligentia, adjuvare parati sumus, nihilque quod præstari a nobis possit prætermittere, quoad concilium ad optatum, Deo annuente, finem perducatur.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die ultimo Novembris 1560. pontificatus nostri anno 1.

NOMINA CARDINALIUM

Oratorum, archiepiscoporum qui sessioni XI. Tridentinæ interfuerunt.

Ex actis Psalmæi vulgatis ab Hugone in S. Antiq. mo. num. pag. 222.

REverendissimus Marcellus de Crescentiis, cardinalis legatus.
R. cardinalis Tridentinus.
R. episcopus Sipontinus, præsidens.
R. episcopus Veronensis, alter ex præsidentibus.
R. Sebastianus archiepiscopus Maguntinus elector.
R. Joannes archiepicop. Treyirensis elect.
Generosus D. Comes de Monfort, Orator imperii.
D. Franciscus de Toledo regis Hispaniarum orator.
R. Federicus Nauceri episcopus Viennensis orator regis Romanorum.
R. archiepiscopus Turritanus.
R. archiepiscopus Antiberensis.
R. archiepiscopus Panormitanus.
R. archiepiscopus Calarritanus.
R. archiepiscopus Granatensis.
R. episcopus Segrobicensis.
R. episcopus Majoricensis.
R. episcopus Castellarianensis.
R. episcopus Lauclanensis.
R. episcopus Algarensis.
R. episcopus Miciensis, suffraganeus Maguntinus.
R. episcopus Siracusiensis.
R. episcopus Gzarensis.
R. episcopus Auriensis.
R. episcopus Pacensis.
R. episcopus Constantinensis.
R. Episcopus Oscensis.
R. episcopus Soloniensis, suffraganeus episcopi Herbipoliensis.
R. episcopus Calagurritanus.
R. episcopus Elnensis.
R. episcopus Monopolitanus.
R. episcopus Lezionensis.
R. episcopus Onetensis.
R. episcopus Tudensis.
R. episcopus Lacoriensis.
R. episcopus Cadinensis.
R. episcopus Astoricensis.
R. Nicolaus Pseaume episcopus Virdunensis.
R. episcopus Salaminensis, suffraganeus Majoricensis.
R. episcopus Bossanensis.
R. episcopus Mutinensis.
D. Franciscus, Fiscalis Hispaniarum.
D. Secretarius concilii.
Doctores Theologi non copiosa hominum turba

SA-

ANNO CHRISTI 1545.

Vid. pag. 3.

Sacrosanctæ synodi protestatio ante Galliæ regis literarum lectionem facta.

SAcrosancta generalis oecumenica synodus interpretando verba literarum christianissimi regis, ubi illam *conventum* appellat, in bonam partem, prout de tanto rege Christianissimo credendum est, ita ut de conventu hoc legitimo, oecumenicum ac generale concilium faciente intelligantur, & protestando si aliter literæ intelligerentur, non esse ad ipsam synodum directas, passa est quod literæ regis prædictæ legantur & protestatur legi sine aliquo ejus præjudicio.

BULLA S. D. N.

D. Julii divina providentia papæ III. Novæ monitionis & requisitionis poenalis prælatorum, ut ad concilium quantocius possint personaliter, & non per procuratores accedant.

Vid. pag. 9.

JUlius episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Licet nos alias ex certis tunc expressis rationabilibus causis, sacrum oecumenicum generale concilium per foelicis recordationis Paulum papam tertium prædecessorem nostrum indictum, ad civitatem Tridentum reducendum esse duxerimus, ac venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, nec non dilectos filios abbates, omnesque & singulos alios de jure, vel consuetudine aut privilegio, conciliis generalibus interesse debentes, ut tunc proxime futuris, & nunc præteritis cal. Maji in ipsa civitate Tridentina, legitimo cessante impedimento convenire & se congregare, ac ipsius concilii continuationi & prosecutioni incumbere vellent, per nostras litteras hortati fuerimus, prout in illis plenius continetur, ac dilectus filius Marcellus tituli sancti Marcelli presbyter cardinalis de Crescentiis nuncupatus, noster & apostolicæ sedis ad dictum concilium legatus, & Venerabiles fratres Sebastianus episcopus Sypontinus, ac Aloysius episcopus Veronensis, nostri & dictæ sedis, ac in eodem concilio, una cum præfato Marcello cardinali & legato nomine nostro præsidendum nuncii, eisdem cal. in dicta civitate adfuerint, & concilium ipsum resumpserint, ac sessionem in Kal. Septembris proxime futuris fieri ordinaverint, jamque æstivi calores præterierint, et ex ipsius Dei benignitate, annona aliquanto uberior nobis reddita sit, nec res humano victui necessariæ hoc tempore desint. Nihilominus præter legatum & præsidentes præfatos, ac nonnullos Hispanicæ nationis episcopos, pauci admodum prælati in dicta civitate convenerint, in maximum prosecutionis ejusdem concilii præjudicium, & in eo tractandorum dilationem. Nos qui indictionis & alias quascumque desuper confectas & publicatas ipsius prædecessoris litteras, cum omnibus & singulis in eis contentis litteris, clausulis & decretis in suo robore permanere voluimus, & quatenus opus esset innovavimus, ipsius prædecessoris, qui prælatos & alios vocem in eodem concilio ut præfertur habentes sub diversis poenis iterato monuit, vestigiis inhærentes, habita desuper cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & assensu, eosdem patriarchas, archiepiscopos, et episcopos et abbates & alios in conciliis generalibus residendi & in eis sententias dicendi potestatem habentes, de novo hortamur & monemus, ac in Domino requirimus, eisque in virtute sanctæ obedientiæ & in vi juramenti quod nobis & aliis Romanis pontificibus prædecessoribus nostris præstiterunt, ac sub omnibus de jure, vel consuetudine in celebrationibus conciliorum adversus non accedentes ferri et promulgari solitis, aliisque in litteris prædecessoris hujusmodi, contentis, per eos nisi præsentibus cum effectu paruerint, incurrendis poenis districte præcipiendo mandamus, quatenus ipsimet personaliter per seipsos, & non per procuratorem aut procuratores, quos solùm ad se in eodem concilio, si forte justo impedimento detineantur excusandum, & de eorum impedimento fidem legitimam faciendam, ita tamen quod eodem impedimento cessante, ipsi personaliter & non per procuratorem aut procuratores comparere omnino teneantur, constituere posse nolumus, quanto citius poterunt ad eandem civitatem Tridentinam accedere & continuationi et prosecutioni concilii hujusmodi adesse et interesse velint. Nec mandata procurationum pro aliquibus prælatis aut aliis vocem, ut præfertur, habentibus nisi, ad eos ut præfertur excusandum & eorum impedimenta deducendum & probandum recipere aut acceptare præsumant. Nos enim omnia et singula mandata per prælatos & alios prædictos ad aliud quam eorum justum impedimentum in concilio hujusmodi allegandum et probandum, hactenus facta et in posterum facienda, nulla, irrita, et inania, nulliusque roboris et momenti fore, ac solum prælatos et alios patres in dicto concilio præsentes, et pro ipsismet præsentibus tantum et non pro aliis, etiam si ab eis mandata cum quacumque et plena et libera facultate et potestate habuerint, vocem in dicto concilio habere posse. Sicque in præmissis omnibus et singulis per quoscumque, quavis authoritate fungentes, sublata eis et cuilibet, quavis aliter judicandi et interpretandi facultate et authoritate judicari et interpretari debere, ac quicquid secus super his a quoquam, quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decernimus. Non obstantibus quibusvis concessionibus, indultis et litteris apostolicis, sua quibuscumque tenoribus et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, nec non irritantibus et aliis decretis, quomodolibet etiam motu proprio con-

ANNO CHRISTI 1545.

concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliter in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Etiamsi patriarchis, archiepiscopi et aliis præfatis ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint; per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Ut autem præmissa omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam juste prætendere possit, volumus et apostolica authoritate decernimus, quod præsentes litteræ per aliquos curiæ nostræ cursores vel notarios publicos, in basilica principis apostolorum de urbe et ecclesia Lateranensi, dum inibi multitudo ad divina audiendum convenerit, palam & clara voce legantur, & lecta in earundem basilicæ & ecclesiæ, ac cancellariæ apostolicæ valvis, nec-non in acie campi Floræ affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cunctorum aliquamdiu affixæ pendeant, & cum inde amovebuntur earum exempla eisdem in locis remaneant affixa, per quæ earum transumptis manu notarii publici subscriptis & sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, certa & indubitata fides adhibeatur, prout præsentibus adhiberetur si fuerint exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ hortationis, admonitionis, requisitionis, mandati, voluntatum, decretorum, & derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum apostolorum ejus Petri, & Pauli se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1551. sexto Kal. Septembris, pontificatus nostri anno secundo.

Gal. Aquinas a Latata.

Pro R. D. M. cardinali Crescentio.

Joannes Larniens.

A tergo supra scriptæ Bullæ hæc erant descripta.

ANno a nativitate Domini 1551. indictione nona, die vero ultima mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & D. N. D. Julii divina providenti Papæ III. anno secundo: præsentes retro scriptæ litteræ affixæ, publicatæ & lectæ fuerunt, juxta formam retro scriptam litterarum apostolicarum, ut moris est, dimissis copiis, affixis ad valvas seu portas Basilicarum principis apostolorum de Urbe, & ecclesiæ Lateranensis, & cancellariæ apostolicæ, ac in Arce Campi-floræ, dimissa bulla originali affixa per aliquod temporis spatium, & deinde dimissis copiis affixis ut supra per nos Thomam Roger, & Joannem

A Freyle præfati sanctissimi D. N. papæ cursores.

Registrata apud Galeatium Secretarium.

P. Gomez magister cursorum.

LITERÆ

Missivæ regis Galliæ ad concilium Tridentinum.

ANNO CHRISTI 1545.

Ibid. pag. 224.

HEnricus divino beneficio Francorum rex Sanctissimis in Christo & observandis summopere patribus Tridentini conventus B S. P. D. Hoc in in primis visum est convenire cum cuidam singulari observantiæ nostræ, majorumque nostrorum in universam ecclesiam, tum egregio præterea studio erga ordinem vestrum, patres ornatissimi, quod apud vos minime nos quidem dissimulandum duximus, quibus non causis, quam justis, quamque necessariis modo adducti vel impulsi, verum etiam coacti simus nullum episcopum qui nostræ ditionis esset, Tridentum mittere, ad eum conventum celebrandum, qui esset a beatissimo patre papa nostro Julio indictus nomine publici concilii, eaque de causa præscribenda breviter ad vos omnia curavimus, C & quæ pro nobis exponenda, et quæ vobis ipsis, ista dignitate, ista gravitate hominibus diligenter et attente perpendenda videbantur. Præsertim cum nobis dubium non esset, valde alienum a sapientia, prudentia, integritate vestra sanctissimi patres, factum aliquod aut nostrum, aut alterius cujusvis temere condemnare; quod prospecta dijudicataque causa vobis facillime probaretur. In iis itaque quæ pro causa nostra scripta mittimus, sunt quæ partim communi omnium, partim quæ præcipuo jure aut profitemur ultro, aut aspernantur a nobis, ac deprecamur, necessario quodam et exploratu pene injuriæ, ac contumeliæ metu si quis D retineatur a vobis humanitatis sensus, aut benignitatis, minus vehementer, ac præter modum videbimur oppugnari a nonnullis. Quibus tamen ne repugnaremus quidem, si liceret nobis ab omni justitiæ, atque æquitatis instituto & suscepto semel patrocinio recedere. Sed hæc omnia sanctissimi patres non secus ac honorarii arbitri comiter, ac benigne uti audiatis ab eoque recitari patiamini, cui has ipsas literas ad vos nulla alia de re dedimus vos vehementer etiam, atque etiam obtestamur, eaque sic accipiatis, obsecramus; non tanquam ab ignoto, aut alieno, aut adversario profecta, sed velut ab eo, qui hæreditario nomine Maximus, aut, E sicuti loquimur, primus, et perhibeatur, et sit ecclesiæ catholicæ filius; quo quidem in domestico ornamento obtinendo, & in sustinenda majorum nostrorum et virtutis & pietatis opinione pollicemur vobis præstantissimi patres, idque adeo nobis sumere audemus freti benignitate Domini nostri Jesu Christi recipimus, spondemus nos mirificam illorum animi magnitudinem, vigilantiam, sollicitudinem, fortitudinem, religionem, omni gene-

ANNO CHRISTI 1545.

genere præstaturos esse, studiorum, officiorumque nostrorum; tantum abest ut dum factam, & illatam ab aliis injuriam necessario cogimur repellere, aut traditam nobis a majoribus nostris ecclesiæ catholicæ caritatem deponere queamus, aut nostra sponte desinere prosequi quidquid ab ea pertractatum, decretum, constitutum fuerit. Quomodo videlicet ab illa pertractari decerni, & constitui par est: dum neq iid interea sincero atque integro ab hæreticorum vecordia principi immerenti, atque innocenti aut captiosum comparetur, aut contumeliosum. Sit D. N. Jesus Christus ipse, qui author est, custos etiam & conservator, patres ornatissimi, salutis, incolumitatis dignitatisque vestræ. Valete. Ex villa regia, quæ fontis Bellæ-aquæ dicitur ante diem Id. Aug. 1551. Sic signatum Henry; & inferius Du Thier. In dorso literarum fuerat scriptum: sanctissimis & observandis in primis in Christo patribus conventus Tridentini.

Protestatio regis christianissimi nomine facta.

[...]l. pag.

HÆc sunt, sanctissimi patres, quæ post susceptum primum agri Parmensis patrocinium a christianissimo rege, post exortam deinde ea de re gravissimam, sed injustissimam illam quidem querimoniam, post oblatum postremo proximum hunc tumultum, & certissimum civilium armorum intestinique belli terrorem ostentatum Rex ipse christianissimus jussit, tum beatissimo patri papæ nostro Julio, tum sacro cardinalium collegio profiteri, denuntiarique, quæ totidem prope verbis sunt deinceps exposita. Cum facta quædam sua, quæ non modo reprehensione nulla, sed etiam summa laude digna essent, trahi tamen, atque vocari in invidiam animadverteret, idque hominum quorumdam iniqua interpretatione fieri, eoque dissensionum semina jaci, quærique materiam armorum, illud in primis sedulo curavisse ut quoad res integra esset & consilii, & facti totius rationem illius sanctitati, collegioque accuratissime redderet Paulus a Termis orator suus, vir equestri dignitate clarissimus, idque de consilio a se factum esse, ut si qua in animis illorum minus commoda de se opinio insedisset, ingenua illa satisfactione revelleretur. Atque ita imminentibus malis, si repudiata pace occasiones armorum cupidius arriperentur, iret ipse obviam, & quoad ejus fieri posset, tanto ante refutaret. Itaque primum omnium illud proposuisse, id quod fecisset, ut ejus propugnationem susciperet, qui in fidem suam quasi in portum aliquem confugisset, se non videre qua ratione a quoque jure possit improbari; quippe cum id non magis communis cujusdam esset humanitatis ad incertos & rerum, & temporum casus, quam optimi, maximique ac vere regii, & liberalis animi officium; nec æquum esse se deteriori conditione haberi quam cæteros. A se nihil astute actum, nihil subdole cogitatum, nihil commodi alicujus sui causa gestum; sed unius ecclesiæ tantummodo habitam esse rationem, pro perpetua quadam Francorum regum ac majorum suorum consuetudine, qui illam ipsam non opibus solum suis exornarunt, aut armis extulerunt, sed corpora etiam sua gravissimis illius temporis periculis omnibus opposuerunt. Idque quod fieret illius causa cœptum esse, his conditionibus esse testatissimum, quas ipsas pacis, concordiæque constituendæ obtulisset; quæ quidem eo semper spectarent, uti qua de re agebatur, ea res ne ecclesiæ aliquando, vel surriperetur, vel eriperetur, quam vellet perpetuo juris ejusdem ditionisque esse, idque unum tantopere contenderet. Quæ cum hujusmodi essent, neminem sanæ mentis existimare posse, quæcumque a se vel actum, vel susceptum, quod non maximum, generosissimumque regem deceret, & hoc loco, & hoc animo principem, qui se non modo abstinentissimum præstitisset, sed etiam suis maximis sumptibus ac nonnullo suarum rerum dispendio Italiæ pacem, otium, libertatem obtulisset, & omni suo studio, conatuque ecclesiæ dignitatem, atque authoritatem procurasset; se præterea palam denuntiasse, ac testatum esse, si beatissimi papæ nostri sanctitas hanc justam esse causam armorum decrevisset, ac proinde Italiam, atque adeo universam pene Europam bello implicavisset, ex quo ecclesiæ status convelleretur, tum mores, tum religio, tum fidei ipsius causa in ultimum discrimen adduceretur. Maximo id quidem suo cum dolore futurum, sed sibi tamen nihil eorum merito imputatum iri, qui omnia ante fecisset, quo minus illa acciderent; omnesque propterea conditiones, quæ modo & honestæ & temporis illius essent, non solum ferre, verum etiam arripere voluisset. Denique concilii, quod nuper indictum esset, solutionem, quam si ad arma iretur necesse erat consequi, sibi minime assignari posse; orare etiam atque etiam obtestari enixius summi nostri pontificis sanctitatem, considerare etiam atque etiam quanta ex bello semel suscepto damna, atque incommoda reipublicæ christianæ impenderent, eaque ne evenirent, quod pro pace tuenda facillimum erat efficeret. Attamen cum hæc tot ac tanta pro se per supradictum illum oratorem suum egisset, monuisset, denunciasset, hortatus esset, tantum abesse ut illis omnibus, quæ summopere jure omni divino humanoque niterentur, ullo modo summus Christianorum pontifex moveretur, ut cum pacem tranquillitatemque tueri deberet, controversias, dissidia, lites, siquæ ipsis inter se principibus christianis essent, vel minuere, vel funditus tollere, ocium atque securitatem omni ratione celebrando concilio parare; Italiæ tamen funestissimum bellum concitare, quo totam mox Europam conflagrare necesse esset, nova excitare animorum dissidia, aditus ad concilium omnes præcludere maluisse videretur, eamque omnibus suspicionem inducere, istam ipsam concilii Tridentini indictionem non communis universæ ecclesiæ utilitatis gratia repetitam esse, sed factam potius conditionem cum iis, quorum privatis rationibus ac commodis illic inserviretur, nullo reclamante, nullo repugnanto;

ANNO CHRISTI 1545.

te; videri certe summi pontificis nostri sanctitatem se excludere, ac fructu optatissimi concilii privare voluisse; id rerum initia, progressus, exitus conciliorum sanctitatis ejus videri declarasse cum illa de causa, nec hoc tempore, nec hoc authore, aut bellum tam perniciosum, tanto universæ reipublicæ periculo suscipi, aut tanta ejusdem reipublicæ jactura & calamitate geri debuerit. Claros sæpe numero & admirabili quadam animi magnitudine principes dissimulandis gravioribus injuriis pacem retinuisse, eoque modo restinxisse initia communis incendii. Nunc quæsitam videri ultro & adornatam, a quo minime debuit flammæ istius perniciosissimæ ac luctuosissimæ materiam; constituendam fuisse, aut revocandam magis exemplo sanctitatis illius, concilio ipso jam indicto, veteris ecclesiæ severiorem disciplinam, ac speciem, non labefactandam aut deformandam eam, quæ cum paucissimorum hominum religione nititur, tum pauciorum multo honestate, ac moribus agnoscitur, nec spargenda christianis principibus odiorum semina, nec obiiciendam Petri principis apostolorum naviculam majoribus prope fluctibus quam unquam ulla majorum nostrorum memoria objecta sit, nec se ab eo concilio, quod magnopere expedivisset, interclusis itineribus arceri oportuisse. Regem perpetuo suo sensu non modo nomine christianissimum, cujus cum tanta majorum beneficia in ecclesiam existant, ipse in communi fidei, ac religionis causa non hæserit usquam, nec offenderit, nec titubarit ullo modo, nec animo futurus sit unquam ab ecclesiæ catholicæ rationibus alieno; se facere non potuisse, quin apud illius sanctitatem, apud sacrum cardinalium collegium dolorem suum exponeret, ac vere, & ex animo conquereretur, illudque tamen querendo tum precando postularet, nec alienum existimaret aut suo, aut majorum suorum more quod deprecaretur quædam, hoc est (ut nunc loquimur) protestaretur ipse quomodo quidem omnino protestatus est; sicut ab ipso sibi jure permissum esse non ignorabat, videlicet ne sibi gravissimis bellicorum motuum difficultatibus implicato necesse esset Tridentum ad concilium mittere suæ ditionis episcopos, quippe quibus nec liber, nec tutus eo pateret accessus, neve ad ipsum concilium, a quo excluderetur invitissimus, generale, totius ecclesiæ catholicæ aut haberetur, aut appellaretur, quin potius privatum existimaretur concilium, quod videretur quidem quæsitum & expetitum non reformandæ, restituendæque disciplinæ, nec sectarum comprimendarum studio, sed quibusdam obsequendi, quorum privatæ utilitatis magis quam publicæ ratio inita esse videretur. Denique nec concilii hujusmodi, eorumve decretis aut ipse, aut populus Gallicus, aut ulli ecclesiæ Gallicæ ministri in posterum tenerentur. Immo vero se testari palam, ac denunciare ad eadem se remedia ac præsidia descensurum, si necesse videretur, quibus majores sui Francorum reges in re consimili, causaque uti consuevissent; nec sibi quidquam antiquius fore secundum fidei, ac religionis integritatem, libertate, & incolumitate ecclesiæ Gallicanæ. Nihilominus hoc se profiteri tamen non hæc ita a se dici, quasi aut cogitaret ullo modo, aut haberet in animo meritam, ac debitam a se sanctæ apostolicæ sedis observantiam, & obediendi conditionem, aut excludere, aut imminuere; contra operam daturum esse ut magis, ac magis in dies se dignum probaret hoc christianissimi regis cognomine, hocque maximi ecclesiæ, & fidei protectoris elogio. Animi hujus sui ac studii propensiones ad feliciora, melioraque tempora reservari, cum scilicet hoc humano generi, ac præcipue reipublicæ christianæ summis ipsius, ac populi totius Gallici votis Dei optimi maximi gratia tribuisset, ut honeste depositis armis, quæ essent parum modeste illata; & motiones componerentur, & hoc modo pax ipsa conveniret. Sed præterea cum ab ejus sanctitate, tum ab ipso sacro collegio postulare, uti ne moleste ferrent si suam ipse professionem, instationem, denunciationem, deprecationem in acta referri peteret, sibique instrumenta his de rebus publice confici, quibus quoties aut tempora, aut res suæ poposcissent, uti posset ad superiorum omnium fidem, sibique, ut ad singula responderetur, rogare, ut his de rebus omnibus cæteros christiani nominis principes, populos, civitates liceret certiores facere. Nunc itaque, sanctissimi patres, cum votis promptum sit, ac facile nudum christianissimi regis animum, & explicatam, apertamque facti conciliique sui mentem prospicere, potestis etiam statuere nec hunc ordinis istius conventum ab illo sperni, nec authoritatem gravitatemque non magni fieri, sed præreptam potius hujus celebrandi facultatem, quod vos ita accepturos confidit, ornatissimi patres, ut nec de illius religione dubitare possitis, nec de animi erga vos totamque ecclesiasticam administrationem secus ac commodum est, judicare. In quo uno vestro judicio adversus malevolorum, & iniquorum hominum sermones satis sibi præsidii esse putat, satis adversus suggillationes argumenti, ut in sui conscientia & recordatione officiorum suorum conquiescat. Henry. Du Thier.

Responsio synodi post literarum lectionem.

Ibid. pag. 227.

SAcrosancta, & generalis Synodus in Spiritu S. legitime congregata intendens consulto, & mature, ac causæ cognitione adhibita, & publica sessione, prout vos facere eligitis; necnon ipsius negotii qualitas requirit, vobis respondere, monet vos ut ad audiendam & recipiendam responsionem hujusmodi prima proxime futura sessione, quæ erit die undecima Octobris proxime venturi coram ipsa synodo omnino comparere debeatis, dumque christianissimus rex vester in suis literis affirmat in civitate Tridentina adesse concilium, acceptat, admittitque libenter; personam vero vestram pro legitima, ac omnia alia per vos dicta non admittit, nisi quatenus de jure id facere tenetur. Protestans nihilominus nullum inter ea ipsi sacrosanctæ synodo, ac prose-

cu-

ANNO CHRISTI 1545.

cutioni ipsius concilii, etiam per quæcumque per nos acta, & gesta præjudicium generari: ac interim inhibet omnibus notariis ne instrumentum istius actus vobis aut alicui tradant, nisi una cum adjectione suæ responsionis, & sui notarii subscriptione; aliter protestatur de nullitate.

DECRETUM

Prorogationis 4. articulorum de Sacramento Eucharistiæ, & salvi-Conducti protestantibus dati, publicatum in tertia sessione Tridentina die 11. Octobris MDLI. sub Julio III. pontifice maximo.

Id. pag.

EAdem sancta synodus errores omnes, qui super sanctiss. Sacramento repullularunt, tanquam vepres, ex agro dominico evellere, ac omnium fidelium saluti prospicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti pie oblatis, inter alios ad hoc Sacramentum pertinentes articulos, diligentissima veritatis catholicæ inquisitione tractatos, plurimis accuratissimisque pro rerum gravitate disputationibus habitis, cognitisque præstantissimorum theologorum sententiis, hos etiam tractabat. An necessarium sit ad salutem, & divino jure præceptum, ut singuli Christi fideles sub utraque specie ipsum venerabile Sacramentum accipiant, & num minus sumat qui sub altera, quam qui sub utraque communicat, & an erraverit sancta mater ecclesia, laicos & non celebrantes sacerdotes, sub panis specie dumtaxat communicando, & an parvuli etiam communicandi sint. Sed quoniam ex nobilissima Germaniæ provincia, ii qui se Protestantes nominant, super his ipsis articulis, antequam diffiniantur, audiri a sancta synodo cupiunt, & eam ob causam fidem publicam ab illa postularunt, ut ipsis tuto huc venire, & in hac urbe commorari, ac libere coram synodo dicere, atque proponere quæ senserint, & postea cum libuerit recedere liceat; sancta ipsa synodus licet magno desiderio eorum adventum multos antea menses expectarit, tamen, ut pia mater quæ ingemiscit & parturit, summopere id desiderans, ac laborans, ut in iis qui Christiano nomine censentur, nulla sint schismata; sed quemadmodum eundem omnes Deum & redemptorem agnoscunt, ita idem dicant, idem credant, idem sapiant, confidens in Dei misericordia, & sperans fore, ut illi in sanctissimam & salutarem unius fidei, spei, & charitatis concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerens, securitatem & fidem (ut petierunt) publicam, quam *salvum-conductum* vocant, quod ad se pertinet, ejus qui infra scriptus erit tenoris dedit, atque concessit, & eorum causa diffinitionem illorum articulorum ad secundam sessionem distulit, quam ut illi commode ei interesse possint, in diem festum conversionis divi Pauli, qui erit XXV. die mensis Januarii anni sequentis, indixit. Illudque præterea statuit, ut in eadem sessione de Sacrificio Missæ agatur: propter magnam utriusque rei connexionem. Interea sessione proxima de Poenitentiæ & Extremæ-Unctionis Sacramentis tractandum. Illam autem die festo Divæ Catharinæ virginis & martyris, qui erit XXV. Novembris habendam esse decrevit, simul ut in utraque materiam reformationis prosequatur.

ANNO CHRISTI 1545.

PRÆLATI

Qui interfuerunt Sessioni III. Tridentinæ sub Julio III. pont. Max. die 11. Octob. MDLI.

Quanquam in Labbeo non deest catalogus iste patrum, mendosus est tamen adeo, ut iterum sit dandus ex actis Psalmæi.

REverendissimus & illustrissimus D. Marcellus S. R. E. presbyter cardinal. Crescentius nuncupatus, sacri concilii legatus, & primus præsidens Romanus. Ibid. pag. 247.

R. D. Sebastianus Pighinus archiepiscopus Sipontinus, secundus præsidens, Regiensis.

R. D. Aloysius Lippomanus episcopus Veronensis, tertius præsidens, Venetus.

Cardinales.

Reverendissimus & illustrissimus D. Christophorus Madruccius, tituli Sti. Cæsarii in palatio, S. R. E. cardinalis presbyter & episcopus princepsque Tridentinus & administrator Brixiensis Germanus.

Sacri imperii principes electores.

Reverendissimus & illustrissimus D. Sebastianus Henseistein, archiepiscop. Maguntinus, Germanus.

R. & Ill. D. Joannes ab Issemburgh archiepiscopus Trevirensis, Germanus.

R. & Ill. D. Adulphus ex comitibus de Scanemburgh, archiepiscopus Coloniensis, Germanus.

Oratores Cæsaris.

Illustr. D. Hugo comes a Monfort, & Rotenfels, Germanus.

Illustr. D. Franciscus a Toleto. Hispanus.

R. D. Guillelmus a Pictavia, archidiaconus Campiniæ, Flandrus.

Oratores Ferdinandi Romanorum regis.

R. D. Paulus Gregorian. episcopus Ragubriensis. Hungarus.

R. D. Fredericus Nauseri, episcopus Viennensis. Germanus.

Oratores electoris Brandeburgensis.

Excell. D. Christophorus a Straffen, J. U. Doctor, Germanus.

Mag. D. Joannes Hoffmannus, secretarius, Germanus.

Ar-

ANNO CHRISTI 1545.

Archiepiscopi.

R. D. Salvator Salaputius, archiepiscopus Turritanus. Sard.
R. D. Ludovicus Chiregritus, archiepiscopus Antibarensis. Vicentin.
R. D. Olaus, magnus archiepiscopus Upsalensis. Gothens.
R. D. Petrus Taqliania, archiepiscopus Panormitanus. Siculus.
R. D. Petrus Gnerrero, archiepiscopus Granatensis. Hispanus.
R. D. Balthasar de Heredia, archiepiscopus. Calaritanus. Sard.

Episcopi.

R. D. Thomas Campegius, Feltrensis. Bononiensis.
R. D. Gaspar Joffredus episcopus Segrobricensis. Valentinus.
R. D. Corolianus Marticanus, episcopus Sti. Marci. Neapolitanus.
R. D. Jo. Baptista Campegius, Majoricensis. Bononiensis.
R. D. Becardus Bonjoannes Camerinensis. Romanus.
R. D. Joannes Fonscea, episcopus Castellimaris. Hispanus.
R. D. Joannes Salazar, episcopus Laucianensis. Hispanus.
R. D. Balthasar Vausman, Misiensis suffraganeus. Maguntinus Germanus.
R. D. Petrus Vagnier, episcopus Alagarensis. Hispanus.
R. D. Hieronymus de Bononia, episcopus Syracusanus. Siculus.
R. D. Richardus Patus, episcopus Vigorniensis. Anglus.
R. D. Erasmus a Limpurgh, Argentinensis Germanus.
R. Cornelius de Mussis, Bitutinensis. Placentinus.
R. D. Jacobus Jacobellus, Bullicastrensis. Romanus.
R. D. Franciscus Manricque, episcopus Auriensis. Hispanus.
R. D. Franciscus de Navarra, Pacensis. Hispanus.
R. D. Joannes Jobinus, Constantianensis. Hispanus.
R. D. Petrus de Augustinus Oscensis. Hispanus.
R. D. Jacobus Naclautus, Olodiensis. Florentinus.
R. D. Gregorius Elarh, episcopus Solonen. suffraganeus Herbipolensis. Germanus.
R. D. Joannes Bernardus Diaz de Luco, Calagurritanus. Hispanus.
R. D. Michael Puccius. episcopus. Elnensis. Hispanus.
R. D. Michael a Turre, Serenensis. Utinens.
R. D. Octavianus Preconis, Monopolitanus. Siculus.
R. D. Joannes Ferdinandi Tesmino, Legionensis. Hispanus.
R. D. Christophorus Roscius, Onetensis. Hispanus.
R. D. Joannes Emilianus, Tudensis. Hispanus.

A R. D. Antonius Codina, Laconensis, Suffraganeus Barchinonensis. Hispanus.
R. D. Martinus Aliala, Guadicensis. Hispanus.
R. D. Petrus de Acuqua, Astoricensis. Hispanus.
R. D. Nicolaus Pseaume, episcopus Virdunensis. Lotharingius.
R. D. Christophorus, Constantiensis. Germanus.
R. D. Franciscus Salazar, Salaminensis. Hispanus.
R. D. Vincentius de Leone, Bossanensis. Siculus.
R. D. Ægidius Fascararis, Mutinensis Munensis.

B

Abbates.

R. P. Gerardus de Hamerincourt, abbas Sti. Martini, Marinensis Dioecesis. Flandrus.
R. P. Marcus de Brixia, abbas sancti Vitalis. de Ravenna.
R. P. Eusebius de Parma, abbas sanctæ Mariæ Gratiar. Placentin. Dioeces.

Alii episcopi.

R. D. Laicer de Caravalla, episcopus Placentinus. Hispanus.
C R. D. Franciscus de Benavides, episcopus Meridoniensis. Hispanus.
R. D. Gerardus de Pambaldis, episcopus Civitatensis. Veronensis.
R. D. Petrus Ponz de Leon episcopus Cinitatensis. Hispanus.
R. D. Gaspar del Stuniga, episcopus Segobriensis. Hispanus.
R. D. Angelus Bragadinus, episcopus Vicentinus. Venetus.
R. D. Alvarus Mescosus, episcopus Pampilonensis. Hispanus.
R. D. Thomas de Plantanis, episcopus. Turiensis.
R. D. Julius Phurqius episcopus Neumburgensi. Germanus.
D R. D. Christophorus Patavinus, generalis ordinis Heremitar. S. Augustini.

Doctores theologi missi a S. D. N.

Jacobus Lainez, Hispanus	)	Congr.
Alphousus Fermeco, Hispanus	)	Jesu.

Missi ab imperatore.

Petrus Malvenda, Hispanus	)	Clerici
Joannes Arse Hispanus.	)	sæculares.

E

Melchior Canus, ordinis Prædicatorum. Hispanus.
Alphonsus de Castro, ordinis Minorum. Hispanus.

Missi ab universitate Lovaniensi & serenissima regina Hugariæ Maria.

Quardus Quaper, decanus & cancellarius universitatis Lovan. Flandrus.
Joannes Leonhardus Fassolensis clericus sæcularis. Flandrus. Fran-

ANNO CHRISTI 1545.

ANNO CHRISTI 1545.

Franciscus Sonnius, clericus sæcularis. Flandrius.
Jodocus Ramensthein, Ciletanus clericus sæcularis Flandrus.
Joannes Valtheri ordinis Prædicatorum. Flandrus.
Joannes Mauffius, Aldernandensis, ordinis Minorum. Flandrus.
Rogetius Juvenis, ordinis sancti Augustini Flandrus.
Alexius Candidus, ordinis Carmelitarum. Flandrus.

Qui sunt cum sacri imperii electoribus.

Ambrosius Pelargus, ordinis Prædicatorum cum Rmo. Trevirensi. Germanus.
Joannes Troperus Clinis cum R. Coloniensi. Germanus.
Eberardus Billicus, ordinis carmelitarum cum Rmo. Coloniensi. Germanus.
Joannes Delphicus sæcularis clericus cum Rmo. Trevirensi. Germanus.

Qui sunt apud D. prælatos clerici sæculares.

Martinus Malo, familiaris R. D. Onetensis. Hispanus.
Jacobus Ferrusius cum R. D. Segrobriensi. Hispanus.
Franciscus Joro cum R. D. Granatensi. Hispanus.
Martinus Claveus, procurator Rmi. cardinalis Augustensis. Hispanus.
Melchior Vosmediano cum R. D. episcopo Pacensi Hispanus.
Petrus Frago cum eodem R. D. Pacensi. Hispanus.
Joannes Caballus cum R. D. Auriensi Hispanus.

Regulares ordinis Prædicatorum.

Reginaldus de Genua. Siculus.
Aloizius de Catavia cum R. D. Panormitano. Siculus.
Bernardinus de Colloredo cum R. D. Lenetensi. Utinensis.
Didacus Xanes, socius patris de Cano. Hispanus.
Desiderius de Verona in sancto Laurentio, ordinis Minorum de observantia.
Alphonsus de Contreras, socius patris de Ortega. Hispanus.
Antonius Ulla, socius patris de Castro. Hispanus.

Ordinis S. Augustini.

Marianus Feltring, prior S. Marci. Tridentinus.
Adeodatus de Senis cum Rmo. D. Panormitano.
Franciscus cum Generali.

Ordinis Minorum Conventualium.

Sigismundus Feduus de dicuta D. Umber cum R. Tridentin.

Ordinis Carmelitarum.

Desiderius de Panormi cum R. D. Bossanensi.

Ordinis S. Hieronymi.

Franciscus de Visargia cum R. D. Granatensi. Hispanus.

Die Jovis 28. Aprilis 1552. celebrata fuit postrema sessio in æde Divi Vigilii, in qua post missæ celebrationem, R. D. Pighinus præses, absente D. Legato ob morbi gravitatem, quo interea laboravit, inchoavit solemnia Sessionis, assistente illi D. Veronensi præsidente. Deinde decretum suspensionis concilii lectum fuit a D. Senedensi ex ambone, quod quidem placuit fere omnibus, præterquam archiepiscopo Turritano qui maxime contradixit, prout in cedula infra scripta, aliisque episcopis, Castellimaris, Laucianensi, Pacensi, Calagurritano, Elmensi, Gadicensi, Astoricensi, Tudensi, Pampilonensi, Civitatensi, & Segobriensi. Ibid. pag. 324.

C O P I A.

Decreti suspensionis concilii in Sessione ultima Tridentini publicati, per reverendum dominum Senedensem.

Sacro-Sancta oecumenica & generalis synodus Tridentina in Spiritu Sancto legitime congregata, præsidentibus in ea reverendissimis D. Sebastiano archiepiscopo Sipontino, & Aloysio, episcopo Veronensi, nunciis apostolicis, tam eorum proprio, quam Rmi. D. Marcelli, tit. Sti. Marcelli, S. R. E. cardinalis Crescentii legati nomine, ob adversam ejus gravissimam valetudinem absentis, non dubitat Christianis omnibus patere, hoc concilium oecumenicum Tridentinum, primo a Paulo foel. record. convocatum & collectum fuisse; deinde a S. D. N. Julio III. efflagitante Carolo V. augustissimo Imperatore, ea præcipue de causa fuisse restitutum, ut religionem in multis orbis partibus, & præsertim in Germania, in diversas opiniones miserabiliter distractam, in statum pristinum revocaret, abusus & mores Christianorum corruptissimos emendaret. Cumque ad hoc agendum quamplurimi patres nulla laborum suorum periculorumque habita ratione, e diversis regionibus alacriter confluxissent, resque strenue magno fidelium concursu foeliciterque procederet, ac spes esset non levis, illos Germanos, qui eas novitates excitarunt, in concilium venturos, sic animatos ut veris ecclesiæ rationibus unanimiter acquiescerent, lux denique quædam rebus affulsisse videretur, caputque attollere inciperet profligata antea & afflicta respublica Christiana; hi repente tumultus, ea bella hostis generis humani versutia exarserunt, ut concilium velut hærere, ac suum cursum interrumpere satis incommode cogeretur, spesque omnis ulte- Ibid.

ulterioris progressus hoc in tempore tolleretur, tantumque aberat ut sancta synodus Christianorum malis & incommodis mederetur, ut multorum mentes præter animi sui sententiam irritaret potius quam placaret. Cum igitur ipsa sancta synodus omnia, & præcipue Germaniam armis ardere & discordiis videret, omnes fere episcopos: Germanos, præsertim principes electores, suis consultum ecclesiis e concilio abiisse, decrevit tantæ necessitati non reluctari, & ad meliora tempora reticere, ut patres, quod eis nunc agere non licet, suis ovibus prospectum, ad suas ecclesias regredi valerent, ne diutius utrobique inutili otio conterantur. Atque ita quoniam sic temporum conditio tulit; hujus oecumenici concilii Tridentini progressum per biennium suspendendum fore decrevit, prout præsenti decreto suspendit; ea tamen lege, ut si citius pacata res sit, ac tranquillitas pristina restituatur, quod sperat Dei Opt. maximi beneficio, non longo forsan spatio futurum, ipsius concilii progressus, eodem met tempore suam vim, firmitatem, vigoremque habere censeatur. Sin autem, quod Deus avertat, peracto biennio prædicta legitima impedimenta non fuerint sublata, quam primum cessaverint, talis suspensio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor & robur concilio sit restitutum, & esse intelligatur, sine alia nova concilii convocatione: accedente ad hoc decretum consensu & authoritate sanctitatis suæ & S. Sedis apostolicæ. Interea tamen eadem sancta synodus exhortatur omnes principes Christianos & omnes prælatos, ut observent, & respective quatenus ad eos spectat, observare faciant in suis regnis, dominiis & ecclesiis omnia & singula, quæ per hoc sacrum oecumenicum concilium fuerunt hactenus statuta & decreta.

Reverendissimi & illustrissimi domini reverendique patres, placentne hæc omnia vobis? omnibus placuit, exceptis supramemoratis. Laus Deo.

PROTESTATIO

Oratoris regis catholici super præcedentia.

Ibid. pag. 389.

DOm. Claudius Fernandes Vegil de Quignones comes Lunæ &c. Philippi Hispaniarum utriusque Siciliæ, Hierusalem &c. regis Catholici, archiducis Austriæ, ducis Burgundiæ, Brabantiæ, & Mediolani, & comitis Hapsburgi, Flandriæ & Tyrolis, & ad hoc sacrum oecumenicum concilium Tridentinum orator &c. Etsi mihi ut tali Oratori, hic & alias, & in hoc consessu locus debeatur, qui primus post imperatoris Romani oratorum sedes est (quod ante omnia testificor ac protestor) verum cum hic locus, & ea causa de qua agitur, tempusque etiam ipsum, & respublica, sit hujusmodi, ut humanis ullis contentionibus sanctissimus hic divinarum rerum, & salutis publicæ petendæ cursus non impediri debeat, cumque sit maxime consentaneum, ut qui ad juvandum, suscipiendum, præstandum hoc communis causæ consilium adsint, ii primum ipsi diligentissime curent, denique operam, ne quam a se afferant contentionis, discordiæ, secessionis, ullis hominibus vel minimam causam. Cum hæc ita sint quod ad locum sedemque attinet, accipio quod datur, eoque in præsentia, & quo aderit commodum, utar, ita tamen, ut omnes intelligant, velle me, (id quod sedulo prædico ac protestor) ne quod hæc mea moderatio & salutarium hujus sacri oecumenici conventus deliberationum, a me habita ratio, præjudicium ullum, ulla ratione dignitati, majestati, juri principis mei Philippi regis catholici, posterumve ejus nomine, justissimam verissimamque intentionem, omnibus, ut regibus loco & honore omni præferatur, & ad has & alias omnes causas, omnia loca, tempora, reservatam esse volo, ac reservo: ut semper ea jura, eamque intentionem & prosequi & tueri perinde possint, ac si hoc tempore, & hoc loco debitus mihi, ut tali, Oratori locus quem dixi datus fuerit; iisque omnibus quæ a quovis hominum objecta huic meæ asservationi & protestationi adversari videri poterunt, minime obstantibus, omninoque abnegatis: quam meam protestationem hoc libello comprehensam a vobis peto, patres sanctissimi, ut actis hujus sanctissimæ Synodi inseri adscribique faciatis, neque sine ejus integro exemplo hodiernæ actionis hujus monumenta circumferri, edive cuiquam patiemini, mihique imprimis hujusce rei exemplum testationemque publicis tabulis obsignatam, a reverendissimo secretario, scribisque vestris jubeatis dari, patres reverendissimi.

RESPONSUM

Oratorum christianissimi regis ad protestationem Oratoris catholici, eodem die in congregatione.

Ibid.

SI nos hodie in hac Sta. synodo alio loco sederemus, quam semper majores nostri, & novissime in concilio Constantiensi, & ultimo Lateranensi, qui primi post imperatoris & ante omnes cæterorum regum Oratores sederunt, si etiam novus hic locus, in quo nunc extra ordinem Oratorum sedere incipit clarissimus catholicæ majestatis Orator, illustris comes a Luna, posset nobis, aut aliis oratoribus esse damno; Vos certe, patres sanctissimi, qui ecclesiam universalem repræsentatis, nobili vestro officio & majorum exemplo non omnes ad antiquum ordinem revocaretis: aut saltem denuntiatione evangelica nobiscum ageretis. Cum ante taceatis, neque etiam huic novitati intercedant clarissimi Cæsareæ majestatis Oratores, quibus-cum causa nostra non potest non esse communis: Nos qui hodie in ordine Oratorum, & proximi Cæsareæ majestatis Oratori, pristinam possessionem regi nostro conservamus, fretique fide, amicitia, & affinitate maximi & potentissimi Philippi regis catholici in Carolum fratrem, pupillum, regem Christianissimum, postulamus tantum a vobis, ut hodiernum dictum & fa-

ANNO CHRISTI 1545.

& factum illustris comitis a Luna ita interpretemini, ne quod inde præjudicium fieri possit antiquissimæ prærogativæ, & perpetuæ possessioni regis Christianissimi, idque in acta vestra referri jubeatis.

Die Sabathi vigesima secunda, cardinalis Lotharingius profectus est Ferrariam, invisurus cardinalem Ferrariensem. Eodemque die a meridie pronuntiavi votum in congregatione super abusibus ordinis in medium propositis.

ANONYMI

de inchoatione Concilii sub Pio IV. epistola.

Illustrissime & Reverendissime Domine Domine mi Colendiss.

ANM. S. ... Ve- ... ex- ... D. ... Gra- ... go.

HEri die 18. cathedræ Romanæ S. Petri, indicta est in Dei nomine solemni ritu apparatuque inchoatio sacri Concilii, prout in Congregatione habita die Jovis præterita determinatum fuerat. Mane igitur hora XV. DD. legati, & D. Cardinalis Mandrutius comitantibus prælatis processerunt ad S. Petri, ibi omnes assumptis pluvialibus ac mitris in morem sacræ pompæ ad cathedralem profecti sunt, ubi sacro peracto a Cardinale Mantuano, Regiensis archiepiscopus ex Ordine S. Francisci assumptus peroravit, demonstrans temporis hujus exigentiam postulare hoc promptum concilii præsentis remedium; quid etiam a Patribus præstandum esset ostendit, ut tam sanctum opus juvarent. Eo peracto, Cardinalis Mantuanus opem S. Spiritus precibus quibusdam recitatis imploravit, tum ipse cum legatis aliis assedit ante altare, donec Litaniæ intonarentur, quas omnes genuflexi religiose prosequuti sunt. Secundum hæc D. de Tilisio a secretis e suggestu jussu legatorum alte legit bullam de concilii celebratione a sanctitate sua dudum evulgata, tum & facultatem concessam illustrissimis DD. præsidendi nomine legatorum sedis apostolicæ. Post hæc archiepiscopus Reginensis, qui orationem ad Patres habuerat, e manu Domini Illustrissimi Mantuani duas schedulas accepit, in quibus decreta continebantur, quæ die Jovis præcedentis in plena congregatione proposita fuerant. Utramque de suggestu legit. Prioris summa hæc erat, an placeret Patribus ad honorem Dei & exaltationem S. Sedis Apostolicæ celebrari S. Concilium, in quo pro extirpatione hæresum, & reformatione ecclesiæ, juxta bullam D. N. ea agerentur, quæ a legatis proposita fuissent. Alterius vero, ut prima sessio indici posset ad V feriam Dominicæ II. in Quadragesima, quæ incidet in diem 26. Februarii. Postremo huic libenter assenserunt omnes; priori vero reclamatum ab Hispanis nonnullis, illis omnibus in unam sententiam convenientibus, quin & Granatensis archiepiscopus legit Secretario e schedula votum quoddam suum in formam consuetam decreti, ferens sibi haud probari unis DD. legatis res in concilio agendas, jus fore. Veruntamen cæteris omnibus, pau-

A cis his exceptis, decretum approbantibus, assurgens concilii promotor rogavit omnes patronos & notarios ut publicas conficerent tabulas omnium eorum, quæ conclusa & decreta fuerant; atque ita hora jam diei XXI. evoluta dimissa est sessio. Interfuerunt Cardinales V. cum Domino Duce Mantuæ, qui a Card. Mandrutio sedebat secundus, Patriarchæ tres, nempe Hierosolymitanus, Barbarus electus Aquilejensis, & Venetus qui in ipso processionis inchoandæ articulo supervenit, archiepiscopi XI. episcopi nonaginta, Abbates tres, Generales quatuor, & si iter paulo ocius accelerare potuisset nec defuisset episcopus Quinquecclesiensis, quem mittit Cæsar Regni Hungariæ oratorem, B cum secunda tantum hora, post hæc omnia confecta, huc pervenerit.

Capita ad levandas dissensiones inter oratores principum.

ILlustrissimi domini concilii præsidentes & legati ad obviandum difficultatibus & dissentionibus quæ oriri possent inter oratores circa eorum præcedentias, decernunt ut sequitur. Marten. Vet. Mo. Tom. VIII. pag. 1290.

Quod in aula congregationum oratores ecclesiastici sedeant in parte dextra illustrissimorum legatorum, sicut in præcedenti congregatione sederunt. Oratores vero laici C imperatoris sive alterius cujusque regis, sedeant in parte sinistra ipsorum DD. legatorum.

Dum ex ædibus illustrissimi cardinalis Mantuani itur in ecclesiam, oratores laici præcedant illustrissimos legatos & crucem immediate. Oratores autem ecclesiastici subsequantur immediate post illustrissimos legatos, ante omnes prælatos, & hoc ordine ingrediantur ecclesiam.

In celebratione missarum solemnium in ecclesia cathedrali & in sessionibus oratores ecclesiastici sedeant ubi erat tabernaculum corporis Christi prope altare majus in ecclesia S. Vigilii. Oratores vero laici se- D deant e contra illustrissimos legatos.

Pax & incensum detur prius oratoribus ecclesiasticis, deinde oratoribus laicis, postmodum reverendissimis prælatis.

Dum imponitur cinis, quia prælati omnes sunt cum mitris & pluvialibus, prius accedant oratores ecclesiastici, deinde ceteri prælati, & post prædictos mitratos accedant oratores laici.

Oratores ecclesiastici si dicere voluerint eorum sententias in congregationibus & sessionibus, quia tunc loquuntur ut episcopi non ut oratores, loqui debent juxta ordi- E nem promotionum quas fecerunt.

Deputationes super indice librorum prohibitorum.

ANtonius de Maglicio, archiepiscopus Pragensis sacræ cæsareæ majestatis orator. Ibid. pag. 1254.

Johannes Trivisanus, patriarcha Venetiarum.

Sebastianus le Cavellius, archiepiscopus Naxiensis.

 Lu-

Ludovicus Beccatellus, archiepiscopus Ragusinus.
Julius Panctius, archiepiscopus Surrentinus.
Bartholomæus de Martyribus archiepiscopus Bracarensis.
Thomas Cassellius, episcopus Cavensis.
Donatus de Causentiis, episcopus Arianensis.
Ægidius Foscleraruş, episcopus Mutinensis.
Hieronymus Vloscus, episcopus Everenus.
Antonius Augustinus episcopus Ilerdensis.
Dominicus Bolano, episcopus Brixensis.
Nicolaus Sfondratus, episcopus Cremonensis.
Hieronymus Trevisanus, episcopus Veronensis.
Urbanus Vogerius, episcopus Sennegaliensis.
Abbas Casinensis Euticius.
Generalis Minorum de Observantia.
Generalis S. Augustini.

Literæ ad sanctissimum dominum nostrum Pium IV. nomine illorum qui tenent residentiam esse de jure divino.

Ibid. pag. 1267.

BEatissime pater, post sanctorum pedum oscula, cum superioribus diebus diversæ inter patres hujus œcumenici concilii de pastorum residentia opiniones extiterint, quod eam nonnulli humano tantum, alii vero divino jure præceptam esse contenderent; incredibili dolore animi affecti sumus, cum accepimus non defuisse, qui non scandala & dissensiones alere, atque in sanctam apostolicam sedem malo enimatos esse apud sanctitatem vestram insimulant, propterea quod illam sententiam quam veriorem putaremus, secuti sumus, utque a sancta synodo declararetur, pio quodam & sincero studio petierimus. Hujus autem generis crimen, cum a nobis adeo remotum sit, ut non longius distet cœlum a terra, faciendum existimavimus, ut sanctitati vestræ ad ejus sanctissimos pedes humiliter jacentes, consilii nostri rationem nude & aperte probaremus, nedum catholicæ & sanctæ Romanæ ecclesiæ fidem & observantiam profiremur, pro ejus auctoritate vitam ipsam profundere parati sumus, tamquam iniquitatis filii merito damnemur. Nos beatissime pater, sic, præcipiente sanctitate vestra, ad hoc sacrosanctum concilium ea mente accessimus, ut afflante Spiritu sancto, omnia nostra studia ad catholicæ ecclesiæ utilitatem conferremus, nihil præ oculis habentes, nisi gloriam Dei, cum sedis apostolicæ, & sanctitatis vestræ auctoritate conjunctam; quare si cum oblata occasio esset, ut de residentia ageretur, diximus placere nobis, ut a sacrosancta synodo statueretur, illam divina lege constitutam esse; id ea potissimum ratione fecimus, doctrina sanctorum patrum & gravissimorum theologorum auctoritate confirmati, ut magis residentia stabiliretur, quam usque ad hanc diem nimis negligi a plerisque magno ecclesiæ detrimento animadvertimus, eoque alacrius hanc sententiam amplexi sumus, quod idem etiam sanctitatem vestram sentire multis ex patribus affirmarunt. Necessariam autem hanc declarationem judicavimus, quod videremus non sine piorum offensione, quosdam paucis ab hinc annis eam in dubium revocasse, & nedum sermonibus, sed libris etiam in vulgus editis contrarium asserere veritos non fuisse, dubitaremusque, uti hominum ingenia semper ad malum proniora sunt, ne tam late hujus pestis contagio serperet, ut ecclesiæ catholicæ majores tenebræ offunderentur. Verum si ex hujus capitis explicatione, quod nonnulli jactant, absurda aliqua consequi posse videantur, quæ sedis apostolicæ auctoritatem imminuant; dicimus vereque affirmamus, ea nobis hactenus incognita fuisse, quæve illa sint ne supicari quidem posse: quin potius existimare, quo stabiliora ecclesiæ instituta appareant, eo summi pontificis potestatem illustriorem reddi, ad quem solum, cujusvis legis declaratio & interpretatio spectat. Illud præterea pro ea pietate & observantia, qua sanctitatem vestram & sanctam Romanam ecclesiam prosequuti semper fuimus, religiose promittimus, & aperte profitemur, nos omnia illa, quæ inde oriri possent, scandala, cum ea constiterint, non solum detestaturos & reprobaturos esse, sed pro viribus etiam operam daturos, ut certo & proprio decreto damnentur, ne vestræ sanctissimæ sedis auctoritas aliqua ex parte lædatur, aut ecclesiasticæ hierarchiæ ordo a Domino institutus, nobisque a majoribus traditus perturbetur. Cum igitur hæc ita se habeant, non dubitabimus sanctitatem vestram supplices obsecrare & obtestari, primum, ut hujus controversiæ veritatem, ad totius ecclesiæ ædificationem, ut arbitramur, maxime accommodatam illustrari patiatur; deinde ut sinceram hanc nostram mentem, qua nos Christi sponsæ eam quam debemus pietatem ac fidem præstare credamus, pro sua clementia benigne agnoscat, nosque ut S. R. E. filios servosque obsequentissimos tueatur. Quod reliquum est, pater beatissime, veniam nobis sanctitas vestra dabit, si ei aliquam his litteris molestiam attulimus. Nam quamvis recta conscientia freti, longe nos ab omni suspicione abesse existimemus: tamen veriti ne qua nobis per calumniam objecta criminatio patris & domini nostri animum offenderet, audaciores fortasse fuimus, quam per nostram humilitatem nobis licebat; dominus noster Jesus Christus, cujus vices in terris gerit, sanctitatem vestram diutissime incolumem sanctæ catholicæ ecclesiæ conservet. Tridenti die VI. Junii MDLXII.

Beatitudinis vestræ fidelissimi & devotissimi servi.

Sebastianus archiepiscopus Naxiensis.
Ludovicus archiepiscopus Ragusinus.
Musius archiepiscopus Jadrensis.
Julius archiepiscopus Surrentinus.
Augustinus archiepiscopus Genuensis.
Ludovicus episcopus Britronoriensis.
Jacobus Naolantus episcopus Clugiensis.
M. episcopus Cenetensis.
A. Episcopus Nolanus.

An-

ANNO CHRISTI 1545.

Antonius episcopus Brugnatensis.
Ægidius episcopus Mutinensis.
P. episcopus Fesulanus.
Jac. M. episcopus Vivariensis.
G. episcopus Exinus.
Jacobus episcopus Groiseti.
Urbanus episcopus Senogalliensis.
Jo. Carolus episcopus Ostunensis,
Minturnus episcopus Vexentinus.
Vincentius episcopus Anconæ.
Hieronymus episcopus Beanensis.
Jo. Fabritius episcopus Acerrensis.
Hieronymus episcopus Sutrinus & Nepesinus.
Petrus Aquensis episcopus.
Jo. episcopus Massæ Lubrensis.
Federicus episcopus Bergomensis.
Hippolytus Papiæ coadjutor.
Hieronymus episcopus Sebenicensis.
Hieronymus Famagustæ coadjutor.
Antonius Maria Salviatus episcopus S. Papuli.
Espinellus episcopus Politianus.
Hieronymus episcopus Seronensis.

A tergo.

Sanctissimo ac beatissimo domino nostro Pio IV. sanctæ universalis ecclesiæ pontifici maximo.

Episcopi Hispani, quorum maxima pars ejusdem erat sententiæ circa residentiam, cujus supra scripti, has noluerunt subscribere litteras ut ceteri.

PIUS PAPA QUARTUS.

Responsum summi pontificis ad patres quosdam occasione residentiæ.

Ibid. pag. ...5. VEnerabiles fratres S. & A. B. Fraternitatis vestræ literas pietatis & devotionis vestræ erga sanctam hanc sedem indices grato animo accepimus, in quibus literis, quod in disputatione, quæ isthic habita fuit, de pastorum residentia, mentis vestræ sinceritatem nobis esse notam & testatam voluistis: nos plane credimus, & persuasum habemus vos & cæteros quibus declarari D placuit, quo jure præcipiatur pastoribus ut resideant, pro studio commotos fuisse, & omnes vos dixisse quod sua quemque monuerit conscientia. Nec vero nos hi sumus qui offendamur libertate cujusquam: concilium enim plane liberum esse volumus, & suæ quemque religioni ac conscientiæ consulere & satisfacere debere censemus atque etiam hortamur. Illud tantum desideramus, ut offensionibus & scandalis, quæ ex discordia & pertinaci dissentione oriri possent, aditus præcludatur, sicut pro vestra pru- E dentia vos quoque faciendum esse intelligitis; cum hæretici perattente quid in concilio agatur speculentur & diligenter observent; quibus nullam dari ansam oportet obtrectandi, & sacræ synodi auctoritatem elevandi, si ipsum concilium inter se divisum esse videatur. Quare eam moderationem ab omnibus cupimus adhiberi, ut cum ingenue atque aperte dixerit quisquam quid de re proposita sentiat, tum ea quæ decernenda visa fuerint, remoto contentionis studio, ea qua decet consensione atque concordia

A statuantur. Qua de re quamplurima loquuti sumus cum venerabili fratre Leonardo archiepiscopo Lancianensi, quæ fraternitatibus vestris referet. Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo piscatoris die prima Julii MDLXII. pontificatus nostri anno tertio.

Antonius Horebellus Cavellinus.

A tergo.

Venerabilibus fratribus Naxiensi, Ragusino, Jadrensi, Surrentino, & Januensi archiepiscopis, ac Britonoriensi, Clugiensi, Cenetensi, Nolano, Brugnatensi, Mutinensi, Fesulano, Vivariensi, Exino, Grossetano, B Senogalliensi, Ostuniensi, Voxentino, Anconitano, Theanensi, Acerrensi, Sutrino, Aquensi, Massæ Lubiensi, Bergamensi, Siciliniensi, Sancti Papuli Politiano & Veronensi episcopis, Papiæ & Famagustæ episcoporum coadjutoribus in Tridentino concilio constitutis.

Patres deputati ad conficiendum canones & doctrinam de sacrificio missæ.

ARchiepiscopus Granatensis, Hispanus. Ibid. pag. 1281.
Archiepiscopus Lancianensis, Genuensis.
Episcopus Lectoratensis, Cosentinus.
C Episcopus Interamnensis, Neapolitanus.
Episcopus Senensis, Portugallensis.
Episcopus Vaurensis, Gallus.
Episcopus Almeriensis, Hispanus.
Episcopus Veronensis, Venetus.
Generalis Fratrum Minorum Observantiæ, Hispanus.

Et possunt uti opera & studio theologorum quos magis voluerint. Deputarunt quoque infra scriptos, ut colligant quæ vitanda, & quæ non erunt in sacrificio missæ.

Deputati ad colligendos abusus de sacrificio missæ.

Archiepiscopus Ragusinus, Bononiensis.
Archiepiscopus Surrentinus, Brixiensis.
Episcopus Senogalliensis, Genuensis.
Episcopus Laventinus, Germanus.
Episcopus Limisinensis, Florentinus.
Episcopus Tortosæ, Hispanus.
Episcopus Tinimensis, Hungarus.

Quibus rebus expletis & sic statuis, dimissa est congregatio.

Dogmata tradita patribus consideranda.

CUm omnia quomodocumque in finem Ibid. pag. 1415. concilii properent, cumque multa adhuc supersint, quæ omnino necesse esset expedire; visum est illustrissimis dominis legatis aliqua dogmata aliquibus reverendissimis patribus & reverendis theologis tradere, ut illorum abusus considerantes, decreta conficiant in congregatione ante sessionem, reverendissimis patribus ostendenda & transigenda, ac ejusmodi forma utendo, ut brevius & facilius ad finem perveniatur: atque ita per classes negotium hoc partiti sunt, concedendo reverendissimis patribus depu-

ANNO CHRISTI 1545.

tatis totidem reverendos theologos, videlicet.

De purgatorio.

Clodienſis	
Legonienſis.	Doctor Soliſius.
Senogallienſis.	Decanus Lovanienſis.
Hiprenſis.	Doctor Cornelius.
Abbas Longevillæ.	Doctor Tricius

De imaginibus.

Lancianenſis.	Salmeronus.
Camerinus	Magiſter *Suppre*.
Aurienſis.	Frater Franciſcus Forerius.
Atrebatenſis.	Secundus theologus Lovanienſis.
Terviſinus.	Doctor *Zumel*.

De indulgentiis.

Bracharenſis.	Magiſter Adrianus.
Mutinenſis -	Magiſter Vigor.
Veſtanus.	Doctor Paira.
Namurcenſis vel ejus loco Argolicenſis.	Ultimus doctor Lovanienſis.
Ilerdenſis.	*Rhomiſer*.

Atque ita quotidie proceditur domi illuſtriſſimi præſidentis, ubi ad hoc conveniunt illuſtriſſimi DD. legati cardinales de Loreno & Madruccius, reverendiſſimi deputati, necnon quamplurimi patres & theologi.

Proteſtatio patrum inferius ſubſcribentium contra decretum ſuſpenſionis ad biennium concilii Tridentini, lecta in dicta ſeſſione per reverendiſſimum D. Salvatorem archiepiſcopum Turritanum.

Ibid. pag. 1421.

CUm hoc ſacrum œcumenicum concilium ante tot annos a toto chriſtiano orbe deſideratum, tantis laboribus procuratum, tandem Tridenti ad exſtirpandas hæreſes, tollenda ſchiſmata, reformandos mores, pacemque inter Chriſtianos principes componendam fuerit convocatum, neque poſt ejus convocationem fuerit adhuc ſatisfactum, nedum omnibus, ſed nec plane alicui ex cauſis, propter quas convocatum eſt, præſertim reformationi neceſſariæ abuſuum, unde mala omnia quibus vexatur eccleſia exorta eſſe & confoveri apertum eſt; nos infraſcripti archiepiſcopus & epiſcopi, noſtrarum conſcientiarum teſtimoniis compulſi, huic decreto ſuſpenſionis concilii cum omnibus in eo contentis circumſtantiis & conditionibus; tam quoad ſubſtantiam ejus, quam quoad formam contradicere decrevimus, prout de præſenti contradicimus & repugnamus; tum quia cauſæ ſuſpendendi quæ in eo aſſignantur, bella ſcilicet & Germaniæ tumultus, quos brevi ſedatos iri ac componi, vel in ipſo decreto ſperari dicitur, non uſque adeo videntur urgere, ut ſit propter eas ita a concilii proſequutione ceſſandum, ſaltem in his quæ ad reformationem attinent: quin immo ad ſedandas principum diſcordias aptiſſima viſa eſt concilii convocatio, ſubindeque proſequutio & continuatio: tum etiam quia dicta ſuſpenſio magis diſſolutionis, quam juſtæ, moderatæ aut neceſſariæ * ſuppreſſionis ſpeciem præ ſe ferre videtur. Neque enim etſi ceteræ difficultates deerint, quas timere nos docuit experientia, tam celebris prælatorum conventus ex tam diverſis remotiſque provinciis haberi facile poterit, nec deerunt impugnatoribus catholicæ eccleſiæ occaſiones & rationes ad cienda alendaque bella atque diſcordias, quibus hujus concilii, cujus nomen apud eos eſt tam odioſum, reaſſumtionem impediant, ac ludificentur; quod nunc eos conari variiſque rationibus tentare videmus, ſi præſertim viderint conatus hujuſmodi proſpere eis cedere, noſque eo adegiſſe, ut ab incœpto opere ceſſaverimus. Præterea deterret nos ingens ſcandalum, certaque hæreſum prope confirmatio, quam ex tali & tam diuturna ſuſpenſione, nedum ipſis eccleſiæ adverſariis, ſed & catholicorum pleriſque orituram eſſe manifeſtum eſt, cum Dominica caſtra publicamque cauſam deſerere non alia ratione magis quam perſecutionum metu, laborum impatientia, & quod pejus eſt, cauſæ ipſius & divini auxilii deſperatione opinabuntur, cum tamen in tuto loco ab omni bellica injuria remoto ſediſſe nos viderint, uti alias cum non minus periculoſa bella gererentur, nihilominus ipſa ſynodus fiducialiter in divino hoc opere perſeveraverit, quod profecto inficiari nec nos ipſi poſſumus, immo & contradicimus, & quantum poſſumus abſolute repugnamus. Ne tamen omni concilio non conſentiendi rationem quærere videamur, neve abhorrere credamur a ſuavi rerum diſpoſitione, cum & nos difficultatis temporum receſſuſque prælatorum Germanicæ nationis rationem aliquam habendam eſſe non improbemus penitus, ut ſequens viam quam hactenus tenuit atque ſervavit hæc ſancta ſynodus, ſeſſionem ad proximas calendas Maii indictam, ad moderatum aliquem terminum proroget, diemque declaret, qui ipſe ita pro homine interpellet, ut alia convocatio, *declaratio aut intimatio* minime ſit expectanda, quominus ad hunc locum concilii omnes prælati convenire & poſſint & teneantur: addentes nihilominus, quod ſi infrà dictum declarandum terminum prædicta impedimenta ceſſaverint, curet ſanctitas ſua prælatos omnes ad proſecutionem concilii revocare, quos interim ad proprias eccleſias remeare, ſi libeat, licebit. Ultima vero decreti verba, quibus commendatur decretorum hujus ſanctæ ſynodi obſervatio, placerent utique, ſi abſque his verbis, *quatenus ad eas de jure ſpectat*, publicetur; quæ litium occaſio eſſe videntur & ſeminarium. Quæ quidem omnia ita & non aliter fieri petimus, & proteſtamur quod ſi ſecus fiat, nullum nobis, nec ſanctæ ſynodo præjudicium fieri quovis tempore, tam propter hujus decreti ſuſpenſionis publicationem, quam ob quemcumque alium actum factum vel faciendum, attentatum vel attentandum per quaſcumque perſonas contra hujus œcumenici concilii auctoritatem & poteſtatem, conciliorumque œcumenicorum omnium. Petimus inſuper a ſynodi hujus notario, ut hanc noſtram ſchedulam contradictionis, atteſtationis ac proteſtationis inter acta ſyno-

*f. ſuſpenſionis

ANNO CHRISTI 1545.

nodi, una cum hoc decreto inserat; indeque ipse vel alii nobis unum vel plura authentica instrumenta exhibeant.

Prælati qui contradixerunt decreto suspensionis concilii fuerunt isti.

Reverendissimi D. Salvator Alexius Salparus, archiepiscopus Turritanus, Hispanus.
D. Johannes *Sallazar* episcopus Lancianensis Hispanus.
D. Alvarus *della Quadra* episcopus Venusinus, Hispanus.
D. episcopus Tundensis.
D. Petrus Acuna & Avellanea episcopus Astoricensis, Hispanus.
D. episcopus Civitatensis.
D. Johannes Fonseca episcopus Castellimaris, Hispanus.
D. Franciscus de Navara episcopus Pacensis, Hispanus.
D. Michael *Puch* episcopus Elnensis Hispanus.
D. episcopus Gadixensis.
D. episcopus Pampilonensis.
D. Johannes *Diaz* episcopus Calaguritanus contradixit simpliciter suspensioni, nulla facta distinctione inter suspensionem vel prorogationem concilii &c.

PII QUARTI PONT. MAX.

Oratio post absolutum concilium Tridentinum in Consistorio. Julio Pogiano auctore.

Ex MS. ad. ad P. Veron. Romar. um S. Jesu.

VEre hæc dies aliam vitam affert, fratres, alios mores postulat. Est enim Tridentini concilii auctoritate correcta, quæ corruptissima erat, morum disciplina, præscriptaque, præcipue ecclesiasticis hominibus, vivendi ratio, ut, qui eam personam susceperint, facile videant, sibi esse necessitatem impositam colendæ ejus vitæ, quam salutaribus decretis divinitus expressam intelligunt. Qua in re, quemadmodum apud vos proxime fecimus, primum Deo gratias agimus immortales, cujus benignitate Tridentino concilio, celeberrimo & maximo, felix & optabilis exitus contigit: deinde Ferdinando imperatori laudem tribuimus Christianæ pietatis, & in nos studii singularis; cujus septa præsidio, ac pondere Tridentina synodus suam auctoritatem amplitudinemque liberam & incolumem conservavit. Nec vero non hujus officii testimonium reliquis regibus catholicisque principibus libenter impertimus. Laudamus etiam magna animi voluptate legatos nostros propter vigilantiam ac prudentiam, fortemque difficillimis & rebus, & temporibus, & constantem animum, nullo loco desideratum in tuenda sedis apostolicæ dignitate. Denique reliquorum patrum fidem, religionem ac liberæ sententiæ perseverantiam agnoscimus ac probamus; qui laborem diligentiamque omnem ad tollendas hæreses pravasque consuetudines ejiciendas contulerunt. Quibus quidem patribus magnam quoque nostro nomine gratiam habemus, quod in moribus emendandis, corrigendaque vitæ disciplina adeo se præbuerunt moderatos in nos & in-

A dulgentes, ut, si nobis ipsis illam curam ad nostrum arbitrium revocare, nec patrum judicio integram relinquere placuisset, omnino adhibituri fuerimus plus animadversionis. Cum igitur hæc salutariter constituta sint, certum ac fixum est nobis efficere, ut servatis sacri concilii decretis, illa disciplinæ ratio in mores inducatur. Quod iis, si qui malam de nobis opinionem imbiberunt, illum eripiet errorem, qui, nescio unde ortus, multorum animos occupavit, futurum, ut, quod ad reformationem attinet, primi nos tamquam concilii claustra perfringamus. Itaque patrum ea in re vel moderationem, vel certa aliqua ratione adhibitam diligentiam, si res tulerit, corri-B gemus ipsi, & tamquam cognitioni ac judicio nostro reservatam supplebimus: tantum abest, ut remissum de ea aliquid vel detractum velimus. Et quidem Moronum cardinalem, consilii vi, animique magnitudine præstantem, Tridentinarum actionum, quibus cum laude & interfuit & præfuit, peritissimum, jubemus curare ac videre diligenter, ne quid concilii decretis vel adversarium vel alienum in senatu agatur, aut privatim nobiscum per ministros nostros ulla ratione tentetur. Quas item partes esse volumus collegæ ejus Simonettæ cardinalis, cujus in Tridentina legatione fides & industria, perpetuaque S. sedis propugnatio cele-C bratur, acute odorandi videndique, datario adhibito, nequid ejusmodi postuletur a nobis, quod, per summas occupationes nostras non satis animadversum, ac propterea etiam fortasse concessum, habere possit invidiam & offensionem apud eos, qui vel non norunt nostri animi sensus, vel omnia male interpretantur. Omnino summa consilii nostri spectat huc, ut Tridentino concilio pontificiam auctoritatem adjungamus, cujus acta, decreta, rata & firma sunto sic, ut eorum jus nullius vi aut gratia violetur. Quod si, ut rerum usus fert, & vita hominum, certa aliqua utilitas aut ratio postularit, ut a concilii sententia discedaD tur, numquam tamen illi tempori, venerabiles fratres, nisi de vestra sententia consulemus. Quo loco (sic) *nihil* commoveri cogimur, eximii in singulos vos amoris nostri conscientia, summique judicii, quod de universo ordine semper fecimus; cui paterno fraternoque animo nostro quam malam gratiam referant quidam, dolenter sane, sed tamen, sanandi causa præproperam nefariamque cupiditatem, vobiscum necessario conqueremnr. Non desunt, qui viventibus nobis, aperte ambientes, & pontificatum, quem jam diu spe devorarunt, tentantes omni conditione pecuniæ, ne minimam quidem vitæ nostræ moram ferre posse videanE tur. Nimis properas, Marcelle; non potes hujus corpusculi ac pene cadaveris exitum expectare: non te diutius morabitur; jam tolletur hoc impedimentum; jam jam hac oculorum, et animi molestia liberabere. Sed isti, nisi totam & pontificatus & salutis viam ignorarent, quem honorem malis artibus & pecunia tentant, eum vitæ integritate & innocentia quærerent. Hoc est apertum ac directum iter cardinali dignissimum,

quod

quod omnes votis ac benevolentia prosequuntur. Contra clandestinum illud atque transversum, inane & omnium odio maledictisque propositum est. Quid vero est magis omnium sermone jactatum; quam ab istis menstruo stipendio tentatos esse nonnullorum vestri ordinis animos, ut eorum mercenariis sententiis suffragiisque ad novi pontificis creationem abuterentur? magna argenti atque auri vi, majori spe ac promissis alios quotidie sollicitari ab istis, qui pecuniam sibi *quamquam* ratione conciliantes, quantamque maximam possunt, auferentes undique, & de omni re conficientes, profusis largitionibus suffragia corrumpunt? Quos nisi obcæcaret & furentes ageret ambitio, prospicerent illorum celerem ac *principem* destitutionem, quorum sententias pretio mercari student; nihil enim est mercenaria voluntate fallacius, nihil mobilius. Rem indignam atque sceleſtam, fratres! sed illud indignius ac scelestius, quod adeo effrenato ac præcipiti furore rapiuntur, ut aperta vi, aperta, inquam, vi, si ulla ex omni memoria atrocior res audita est, occupare pontificatum, ac ferro, quoniam auri subsidium tardius est, in pontificiam sedem irruere conantur. Verum inauditam rei atrocitatem, in qua invictissima versatur oratio nostra, omittamus, tantumque moneamus eos, qui hæc moliuntur, ut mentem mutent, pecuniæque & armorum, si quam in illis spem posuerunt, obliviscantur, potiusque se nostra mansuetudine dignos præbeant, quam nos justo dolori servire cogant. Nam & veteri jure pontificum maximorum, & sanctæ memoriæ Pauli quarti pontificis edicto, in nefarii sceleris affines, nisi ad sanitatem redierint, animadvertere, ejusmodique monstra, expleto ordine amplissimo, tollere necesse habebimus. Quod vero pontificatus initio quibusdam cardinalibus dedimus provincias, quibus ad biennium legationis nomine præessent, eas illi quadriennium obtinuerunt, cogimur aliquando illo subsidio multas magnasque difficultates sublevare. Nam & tenuiores cardinales, quo dignitatis gradum tueri possint, sunt adjuvandi, & providendum ærarii angustiis, quod exhausimus continentibus quadriennii prope infinitis sumptibus, dum Gallos præsidio & pecunia juvamus pro religione dimicantes, dum Avenionem agrumque ejus ab hæreticorum obsidione & vastatione defendimus, dum subvenimus Helvetiis, dum in urbem provinciasque nostras rerum omnium copiam introducimus, dum portus reficimus, urbem communimus, portas, mœnia, arces, propugnacula exstruimus, ædes sacras ædificamus, aliasque impensas facimus in res publico usui ac splendori necessarias. Quare non modo æquis, sed etiam libentibus illis cardinalibus speramus, illo adjumento provinciarum tot publicis consulturos incommodis, præsertim cum ipsi etiam affines nostri cardinales sint de suis provinciis discessuri. Volumus autem ipsi obire provincias, coramque provincialium hominum postulata cognoscere, ut, qua lætitia videndi Principem domi suæ post Paulum III. Pontificem maximum ad hanc

A diem caruerunt, ea nostra præsentia perfruantur. Sed quia decretum est concilio Tridentino, ut in suo episcopatu commorentur episcopi quod nos jamdiu vehementer optavimus, cum videremus hanc initio occasionem lupos habuisse ovilis invadendi pastorum absentiam, ut gregem, mercenario custode, crudeliter misereque diriperent, jubemus, eos primo quoque tempore in suos episcopatus proficiscentes, parere concilio. Quare, quos apud se cardinales habent, statim dimittant, quo eos & nostra vocat auctoritas, & compellit sacrosancti concilii lex, & episcopalis officii cura, commissique gregis tempora flagitant. Itaque tollimus omnes exceptiones, omnem præcidimus
B omnibus spem in urbe adhærescendi. Quin ipsi nullum patiemur episcopum negotii nostri causa, vel munere urbanæ administrationis implicari; pro quibus prothonotarios adhibere, & eorum opera ad illud officii munus uti volumus. Nec tamen nolumus ipsis esse consultum episcopis. Nam, qui episcopatibus cardinales ita cesserunt, ut & fructus & administrationem eorum retinuerint, *restituentur* administrandi jus illis, quibus deberi censemus, & ita cum ipsis vectigalia partientur, ut æque sit utraque pro dignitate prospectum. Placet etiam nobis, quod a Tridentino concilio divinitus decretum est, ut Romæ ac Bononiæ seminaria
C instituantur ecclesiasticæ disciplinæ; ubi alantur, & iis moribus atque artibus informentur pueri, ut inde soboles existat & copia bonorum ecclesiæ ministrorum. Concilii autem decreta principes ipsi amplectimur & colimus, ut exemplo & instituto nostro commoti omnes, illa necessario servanda, nullamque sibi relictam causam existiment a concilii auctoritate discedendi. Quam cum ipsi nobis hujus officii necessitatem imponimus, non tam quid potestas nostra postulet meminimus, quam quid mansuetudo requirat, ac modestia, cogitamus. Præclarum est *enim*, legibus solutum principem vivere ex legibus. Sed, ut tota hæc conci-
D lii ratio quam optime via atque ordine procedat, cardinalibus legatis Cicadam, Vitellium ac Borromeum adjungimus, ut omnem complectantur cogitationem confirmationis concilii decretorum, & quomodo vulgo præceptorum formularum consuetudo capi possit, animadvertant. Tum, ne quibus auctoritatis nostræ pondus accesserit, ea quisquam violare audeat. Extremum illud erit in oratione nostra, ut, quorum hæreses, si quis rei initium diligenter consideret, ex illa causa magna ex parte profectæ sunt, quod episcopalis honor iis plerunque datus est, quorum aut malitia aut nequitia fuit insignis, uti posthac ad eum dignitatis gra-
E dum provehantur viri, illo amplissimo munere digni. Quare damus negotium trium ordinum principibus cardinalibus, qui una cum relatore diligenter cognoscant de vita, moribus ac doctrina eorum, quibus mandandus sit episcopatus, & ut de iis omnino referatur, quia eam personam sustinere possint, cujus & verbo et exemplo salutaris cibus gregi benigne præbeatur, qui sit illorum fidei prudentiæque commissus: et ut deni-

denique tales nominentur in hac pastoralis officii difficillima ratione, qui non, ut sæpe antea, sacri honoris ornamenta turpare, A sed episcopalem splendorem luce animi & ingenii illustrare posse videantur.

ANNO CHRISTI 1549.

CONCILIUM PROVINCIALE

Cleri Scoticani habitum Edinburgi anno Domini 1549.

...tat ...ad ...ilkins. ...IV. ...g. 46. ...MS. ...pl. re. ...: Paris. ...3887. ...Id. Ba... ...tian. n.

ADmonuit nos salubriter divus Paulus, ut, qui ipsius & cæterorum apostolorum vices gerere dignoscimur, huic nosmetipsos præcepto quamprimum accommodare nitamur. Attendite, inquit, vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam B acquisivit sanguine suo. Quocirca præsens hujusce regni ordinariorum prælatorum, aliorum ecclesiasticorum & cleri conventio in Spiritu Sancto congregata conformiter apostolico huic præcepto, ad Dei gloriam, ecclesiastici status tranquillitatem resarciendam, ac integritatem conservandam, intente animadvertens quamplurimas hæreses in greges dominicos pastoralibus eorum curis commissos crudeliter grassari, volensque easdem ab ipsis velut radicibus funditus extirpare, prudentis medici exemplo agendum fore decrevit, ut primum studiosa meditatione, tantorum malorum, quibus ecclesiastici mores pridem corrupti sunt, an- C sas & occasiones indagandas curet; deinde ut de opportunis remediis illis cogitet & provideat; cumque duæ potissimum malorum causæ & radices appareant, quæ tantas nobis turbas hæresumque occasiones excitavere, nimirum in personis ecclesiasticis omnium fere graduum morum corruptela ac vitæ profana obscoenitas, tum bonarum literarum artiumque omnium crassa inscitia; atque ex his præsertim duobus capitibus multi abusus oriuntur: hæc sancta synodus ac provinciale concilium hisce malis quoad pro temporum occasione liceat, remedia & modum ponere statuit. Ad laudem igitur & gloriam omnipotentis, mo- D rum in ecclesia Scoticana reformationem, & hæresum extirpationem die mercurii mensis Novembris A. D. 1549. in templo fratrum prædicatorum Edinburgen S. Andreæ dioece. habita & facta fuit conventio reverendissimi & reverendorum venerabiliumque in Christo patrum & dominorum ordinariorum, prælatorum, aliorumque spectabilium et eximiorum virorum ecclesiasticorum, & de clero infra scriptorum generalem hujus regni conventionem & concilium provinciale archiepiscoporum & episcoporum, ordinariorum, prælatorum & aliorum ecclesiasticorum & de clero pro tempore facientium & repræsentantium, venerabili E in Christo patre et domino Johanne S. Andreæ archiepiscopo, totius regni Scotiæ primate, legato nato, et monasterii a Passeto abbate concilium indicente & præsidente.

Episcopi sequuntur.

Willelmus Aberdonensis. Patricius Moraviensis commendatarius a Scona. Andreas Candidæ Casæ et capellæ regiæ Striviligensis. Willelmus Dunblanensis. Robertus Orchadensis commendatarius a Kinlos. Willelmus electus Lesmorensis confirmatus.

Vicarii generales sedium vacantium.

Magister Gavinus Hamylton, ecclesiæ metropolitanæ Glasguensis decanus, et ejusdem sede vacante vicarius generalis. Magister Jacobus Herven, decanus Dunkeldensis, & ejusdem sede vacante vicarius generalis.

Abbates, priores & commendatarii.

Jacobus prioratus ecclesiæ primatialis S. Andreæ commendatarius.

Jacobus a Kalco et Melros commendatarius.

Georgius a Dunfermlyng commendatarius archidiaconus S. And. primatialis.

Malcolmus prior de Quhithorne.

Donaldus abbas a Cupro.

Quintinus abbas monasterii Crucis regalis.

Gualterius abbas Vallis Lucis.

Alexander prior Pluschardensis.

Willelmus commendatarius de Culros.

Jacobus abbas de Newbottle.

Adam abbas de Dundrayman.

.... abbas de Dery.

Johannes prior de Mungster.

Doctores in theologia licentiati, & bacalaurei.

Magister Petrus Sacellarius, collegii S. Salvatoris infra civitatem S. Andreæ canonicus et præpositus ejusdem coadjutor, doctor theologus.

M. Johannes Gryson sacrarum literarum professor.

M. Johannes Wynrame, ecclesiæ metropoli primatialis S. Andreæ canonicus regularis, et superior, theologiæ doctor.

F. Richardus Marsuell Anglus, divinarum literarum professor.

F. Robertus Leeche, ordinis prædicatorum in theologia licentiatus.

M. Willelmus Cranston, præpositus de Scypuy in theologia licentiatus.

M. Alexander Andersone, collegii Aberdonensis universitatis supprimarius in theol. licent.

M. Alexander Dick, sacrarum literarum bacalaureus.

M. Johannes Mary, decanus facultatis theologicæ universitatis S. Andreæ, et Martinus Balfour, doctores in theologia, annosi, grandaevi, et debiles comparuerunt per procuratores. Or-

ANNO CHRISTI 1549.

Ordines prædicatorum.

Johannes Gersovin provincialis.
F. Robertus Leche.
F. Andreas Abercromby.

Ordinis minorum de observantia.

F. Johannes Paterson, minister generalis.
F. Andreas Cotis, guardianus dicti ordinis apud S. Andream.
F. Jacbous Winchester, guardianus apud Perth.
F. Johannes Scott.

Ordines conventualium: ordines S. Augustini; ordines SS. Trinitatis de redemptione captivorum: ordines Carmelitarum.

M. Johannes Spittel, præpositus beatæ Mariæ de Campis, officialis S. Andreæ principalis ac rector universitatis S. Andreæ.
M. Abraham Weichtoun, præpositus de Dunglas officialis S. Andreæ infra archiepiscopi ....
M. Jacobus Hamyltone, decanus Brichinensis.
M. Johannes Sinclare, decanus a Restalrig.
M. Gregorius Hay, decanus de Dunbar.
M. Willelmus Lamb, rector a Coreis.
M. Johannes Thornton, præcentor Moraviensis.
M. Johannes Stevenson, præcentor Glasguensis.
D. Georgius Cryghton, præpositus SS. Trinitatis prope Edinburgum.
M. Patricius Myrtoune, archidiac. Aberdonensis.
M. Alexander Erskyne, subdecanus & officialis Dunkeldensis.
M. Archibaldus Boyne, præpositus de Dalzeil.
M. Alexander Ferret, præpositus de Fidolis.
M. Johannes Maccale, archidiac. Lesmorensis.
M. Arthurus Telzefere, canonicus Aberdonensis.
D. Nicolaus Roch, præpositus de Taynes.
D. Andreas Dicksone, canonicus Dunkeldensis.
D. Hugo Curroye, commendatarius de Strathphillan.
D. Andreas David, eruditus & studiosus in theologia.
M. Johannes Macquin, divinarum scripturarum interpres.
D. Robertus Leddal, supprior de Melros ordinis Cisterciensis.
Secretarius & notarius in concilio Andreas Eliphantus.

Qui omnes convenientes, missa primitus solenni ibidem in dicto templo fratrum prædicatorum Edinburgen. de mandato reverendissimi domini archiepiscopi, primatis, legati nati; præsidentis, pro divina gratia fundenda, felicique incremento & successu A rerum gerendarum in præsenti concilio seu synodo cantata & finita, simul unanimiter egredientes, se in aulam seu secretarium refectionis dictorum fratrum contulerunt, & ibidem omnibus in suo ordine sedentibus, & exclusis excludendis, habita fuit concio per .... eruditissimum in sacris licentiatum.

Sequuntur acta ordinata in præsenti concilio, & inprimis circa reformationem morum.

I. *De incontinentia ecclesiarum.*

B HÆc præsentis synodus provide attendens quam constet ex clericorum incontinentia gravissima ecclesiæ scandala esse exorta, proinde pro hujusmodi macula repurganda statuit decretum illud concilii Basileensis de concubinariis, sessione vicesima adunguem observandum, & executioni demandandum, cujus decreti tenor sequitur in hæc verba. Sacrosancta synodus generalis Basileensis in Spiritu sancto legitime congregata universalem ecclesiam repræsentans ad perpetuam rei memoriam statuit, ut quicunque clericus cujuscunque status, conditionis, religionis, dignitatis etiamsi pontificalis, vel alterius præminentiæ existat, C qui post hujus constitutionis notitiam quam habere præsumatur, per duos menses post publicationem ejusdem, in ecclesiis cathedralibus, quam ipsi diœcesani omnino facere teneantur, postquam eadem constitutio ad eorum notitiam pervenerit, publicus fuerit concubinarius, a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam vel aliam evidentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur convertat, necnon & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum esse talem innotuerit, mox suus superior teneatur monere, ut intra brevissimum D terminum concubinam dimittat, quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publice resumpserit, jubet hæc sancta synodus, ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet, & nihilominus hi publici concubinarii, usquequo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quarumcunque dignitatum, beneficiorum vel officiorum sint inhabiles; qui si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi concubinatum publicum redierint, sine spe alicujus dispensationis, ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quod si hi ad quos talium correctio E pertinet, eos, ut prædictum est, neglexerint punire, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam in illos de concubinatu modis omnibus digna punitione animadvertant. In Conciliis etiam provincialibus & synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos per suspensionem a collatione beneficiorum vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum destitutio ad summum pon-

pontificem spectat, per provincialia concilia, aut suos superiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi summo pontifici deferantur. Eaque diligentia & inquisitio in quibuscunque capitulis generalibus & provincialibus quoad suos servetur, pœnis aliis, contra prædictos & alios non publicos concubinarios statutis, in suo robore permansuris; publici autem intelligendi sunt, non solum hi, quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in jure factam, sed per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est, & qui mulierem de incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittat. (Cum hoc nunc in præsenti concilio addito, quod ordinarii locorum in clericos non beneficiatos & in sacris ordinibus initiatos pœnis arbitrariis animadvertent, juxta personarum insordescentium qualitatem, contemptum & in similibus delictis perseverantiam.) Quia vero nonnulli jurisdictionem ecclesiasticam, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt patiendo eos in tali fœditate insordescere, sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alicujus quæstus talia quovis modo tolerent, aut dissimulent, alioqui ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum ejus quod propterea restituere ad pios usus omnino teneantur & compellantur; ipsas autem concubinas seu mulieres susceptas prælati modis omnibus curent a suis subditis etiam per brachii sæcularis auxilium, si opus fuerit, penitus arcendas. Qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres suos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc sancta synodus, ut etiam in prædictis synodis, & captulis hæc constitutio publicetur, & quilibet suos ad ipsarum concubinarum dimissionem diligenter hortetur.

Injungit præterea omnibus secularibus viris, etiam si regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore, prælatis qui ratione officii sui adversus suos subditos pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum sit, & sub peccati mortalis pœna necessario evitandum, monet omnes laicos tam uxoratos quam solutos, ut similiter a concubinatu abstineant, nimis enim reprehensibilis est qui uxorem habet, si ad alienam mulierem accedat; qui vero solutus est, si continere nolit juxta apostoli consilium, uxorem ducat. Pro hujus autem divini observatione præcepti, hi ad quos pertinet tam salubribus monitis quam aliis canonicis remediis omni uti studio laborent. Et hoc ipsum in præsenti decreto contentum in præmissis etiam monialibus hujus regni, prout congruit, præsens conventio statuit & decrevit observari.

2. *Proles concubinarias in suis consortiis clerici non teneant.*

Item hortatur hæc synodus, ne qui prælati aut alii ecclesiastici inferiores proles suas ex concubinatu susceptas in suis consortiis teneant, nec in suis ecclesiis directe aut indirecte promoveri patiantur, neque eas baronibus quovis quæsito colore in conjugium de Christi patrimonio jungant seu barones efficiant.

3. *Ne clerici vel monachi secularibus negotiis sese immisceant.*

Similiter ordinandum est, ne ullus ecclesiasticus, habens unde juxta suum statum honeste vivere possit immisceat se secularibus negotiis, præcipue mercaturam exercendo, aut lucri causæ, ut empta revendat, emens, alienave prædia conducendo, quo rusticis laboribus a spirituali exercitio, propria cura neglecta abstrahatur.

4. *De vestibus clericorum.*

Item ut beneficiati & in sacris ordinibus constituti byretis rotundis, veteri clericorum more, duntaxat utantur, pileosque in ecclesiis & potissimum in choris & tempore divinorum omnino deponant, nec vestes, ut pura caligas & diploides, vel alias sectas, vel colorum prohibitorum, ut flavi, viridis, & id genus discoloris deferant, togas in ecclesiis, civitatibus, oppidis & villis insignioribus portent longas & talares; itinerando vero togas habeant curtas, & manicatas, salva tantum loci & temporis necessitate; camisias habeant albas & albæ futuræ, sub pœna suspensionis in presbyteros, & excommunicationis in alios per locorum officiales, commissarios, & decanos declaranda; a quibus quidem pœnis non absolvantur, nisi prius præstita cautione de abstinendo in futurum sub pœna arbitraria judicis arbitrio juxta qualitatem personarum infligenda pro prima vice; & deinceps inobedientia crescente, augeatur & pœna. Super quibus per singulos decanos in eorum visitationibus, & si quis fuerit, fiat diligens inquisitio: & qui culpabiles inventi fuerint, post duos menses a publicatione præsentis statuti puniantur ut supra. Si autem decani in præmissis deficiant, sive ordinationis negligentes sint comperti, officiales, tunc seu ordinariorum commissarii in eos ad suum arbitrium severius animadvertant.

5. *Circa nutrientes barbas, & non portantes tonsuras.*

Hæc eadem conventio variis adducta argumentis, & rationibus circa barbarum usum propositis, universos & singulos hujus provinciæ clericalis sortis & ecclesiasticos per locorum ordinarios attente hortari decrevit, ut sui status & conditionis rationem habentes, & frequentes obtrectationes contra barbatos compescantur, utque clerici a laicis distincti appareant, eorum barbas ton-

ANNO CHRISTI 1549.

dendas curent, utque singuli clerici, saltem in sacris initiati ordinibus, rasuram congruam in coronis habeant.

6. De temperantia in victu clericorum.

Item præsens conventio hortatur omnes hujusce regni prælatos & alios ecclesiasticos beneficiatos, ut in posterum parcius & moderatius in eorum mensis vivant, omnium esculentorum & poculentorum exquisita superfluitate juxta uniuscujusque statum & præeminentiam rejecta, ut & largius & liberalius pauperibus in eorum necessitatibus subveniatur, publicamque jejuniorum ab ecclesia indictorum violationem & in se & in suis familiis evitent, ne ex hoc de cætero eorum malo exemplo laici scandalizentur, precaturque in ecclesiasticorum mensis frequentiores lectiones sacrarum scripturarum juxta decretum concilii Toletani tertii, cujus tenor est talis. *Pro reverentia Dei & sacerdotum universa constituit synodus, ut quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi, in omni sacerdotali convivio lectio divinarum scripturarum immisceatur; per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.*

7. De gravitate habituum clericorum.

Item hortandi sunt prælati & ecclesiastici omnes, ut dehinc graviores solito portent habitus, qui potius lanei sint decentis coloris quam serici, gravitatem præ se ferentes, meminerintque illius versiculi divi Bernardi, vid. Dicite pontifices in fræno quid facit aurum.

8. De clericorum servis.

Item curent prælati ut tales in eorum familiares continuosque domesticos alant & teneant, qui non aleatores, scortatores publici, ebrii, pugnaces, scurræ, noctivagi, aut divini numinis blasphematores, execrabilibus juramentis assueti reputentur; sed qui catholici, probæ vitæ, bonorum morum ac conversationis honestæ habeantur, in bonorum exemplum & iniquorum terrorem: cum, ut Bonaventura, insolentia familiæ patrisfamilias dedecus videtur.

9. De visitationibus monasteriorum.

Item statutum est insuper, ut singuli locorum ordinarii, cum primum poterunt, visitent monasteria canonicorum regularium, monachorum non exemptorum & monialium, ad effectum, ut quæ inibi corrigenda repererint, insequenti & proximo concilio sive conventione per visitationis chartam referant. De exemptis vero, ut qui quid per inquisitionem in vicinis parochiis ex publica voce & fama contra honestatem vitæ monasticæ, & debitam loci reparationem, redituumque administrationem deprehenderint, similiter futuro concilio insinuetur, ut ex hoc de remedio prospiciatur opportuno; & qui prætendunt exemptiones in talibus monasteriis, ut easdem una cum numero religiosorum commendatarii, & illa in commendas obtinentes, ut suas provisiones in dicto futuro concilio exhibeant, ad effectum considerandi & intelligendi ad quid ipsi rigore suarum provisionum teneantur, & quatenus privilegiis sit deferendum. Et circa hæc præsens conventio exhortatur in Domino omnes & singulos abbates, priores, commendatarios, administratores locorum exemptorum, cum constet regularem disciplinam & monasticam magna ex parte, negligentia eorum qui illis superintendere tenentur, labefactatam & collapsam esse, quatenus ipsi & eorum quilibet, prout decet bonos pastores, vitam, mores, devotionem, & studia religiosorum reformanda, & ad primum religionis statum reducenda curent, quo inibi & devotio vigeat, & populi murmur devitetur.

10. De apostatis revocandis.

Simili modo mandat præsens conventio omnibus & singulis abbatibus, prioribus, commendatariis, administratoribus, ministris & locorum præsidentibus, quatenus ipsi & eorum quilibet omnimodam diligentiam faciant pro perquirendis & comprehendendis suis apostatis & fugitivis, qui extra loca eis subjecta aufugerint, auxilium ordinariorum illorum locorum, in quibus existunt, ad effectum comprehensionis & reductionis eorum invocent, & si id per ipsos fieri non possit, auxilium sæcularis potestatis per ipsos ordinarios imploretur.

11. De monialibus apostatis revocandis.

Item statutum, est ut ordinaria auctoritate compellantur omnes priorissæ monialium, ut quam primum dispersas suas moniales in unum congregent respective ad effectum, ut cum ipsis simul cohabitent & sustententur, vel in aliis locis monialium hujus regni pacificis collocentur, priorissæ impensa sustentandæ.

12. De criminibus puniendis cum invocatione brachii sæcularis.

Item contra adulteros, incestuosos, sacrilegos notorios ordinat hæc conventio, ut primum prælatorum ordinatione charitative admoneantur ad vitæ emendationem, & si nihilominus in suis publicis criminibus postea insorduerint, fulminentur monitoriales cum omnibus censuris ecclesiasticis, etiam cum interdicto, quam citissime fieri poterit, ad quod etiam, si opus fuerit, auxilium brachii secularis invocetur, & super hujusmodi publicis excessibus diligentem per decanos investigationem fieri ordinat, si non licet in delinquentium ecclesiis, saltem in vicinis ecclesiis sit talis in-dagatio.

13. De visitationibus.

Præterea constituit hæc conventio, quia nonnunquam tales, ut præfertur publici excessus, tam majores, quam minores, per decanos & alios visitatores occultari & dissimulari dicuntur,

eo

eo quod pecuniarios quæstus a concubinariis & adulteris accipere non erubescant, faciendo eos in tali foeditate sordescere, quod decani ante suceptionem sui officii jurent de fideli ejus administratione in omnibus, & cum excessus majores eorundem commissariis deferunt, non prius recipiantur ab eis, quam illi denuo jurati fuerint, quod omnes & singulos excessus majores, tam publicos quam privatos, sibi per assisas & inquisitiones utrobique delatos, absque gratia & favore, prece vel pretio, nullis penitus omissis, commissariis tradant, qui si reperti fuerint in præmissis culpabiles, perjurii, amissionis officii, & aliis arbitrariis poenis per ordinarium infligendis subjaceant; & super hoc solicite inquirant commissarii, prout domino ordinario sunt responsuri.

14. *De electis ecclesiæ non dandis in infeudationem vel emphiteosim.*

Ne residentia vicariorum & rectorum in animarum curis & sacramentorum ecclesiæ administratione negligatur, statutum est, ut nullæ fiant infeudationes seu emphyteutariæ locationes, vel ad longum tempus assedationes quarumcunque glebarum, seu terrarum ecclesiasticarum aliquarum, rectoriarum, vel vicariarum per ipsos rectores vel vicarios in posterum, nisi prius causis tractatis; & ne tales infeudationes seu locationes per ordinarios vel capitula admittantur ullo modo vel auctorizentur; quæ, si factæ fuerint, pro nullis reputentur, & quod longas assedationes novemdecim annorum de & supra fructibus & decimis garbalibus dignitatem ecclesiarum cathedralium post pontificales majorum ac præbendarum, rectoriarum particularium, mensis episcopalibus & abbatialibus separatis præsens conventio easdem fieri usque ad proximam conventionem generalem vel concilium provinciale statuendum, inchoandum, & celebrandum, penitus prohibet, & ne ordinarii seu capitula interim aliquas hujusmodi admittant seu auctorizent; & si quas interea fieri contigerit nullæ & invalidæ sint, & qui in præmissa interesse prætenderint, in proximo concilio audiantur.

15. *Circa neglectam doctrinæ reformationem divinique verbi ministerium.*

Præsens conventio mature avisata, actis concilii Tridentini in sessione quarta inhærens, ad hæreses reprimendas, & ad ædificationem Christi fidelium in verbis doctrinæ evangelicæ, statuit & ordinat, ut quilibet episcopus, ut & loci ordinarius in grege sibi commisso verbum Dei, juxta gratiam sibi a Domino concessam, per se saltem quater in anno, nisi legitimo impedimento, ultra communes prædicationes, quæ per alios ad id admissos fient, prædicet; & si qui ordinarii hactenus minus exercitati fuerint in prædicando, sese, quam primum

A fieri poterit, ad hujusmodi officium tam proprio studio quam aliorum doctorum reddant habiles, & ad hunc effectum viros in sacris literis eruditos in suam familiam & contubernium asciscant. Cujus quidem concilii, acti seu decreti tenor sequitur in hæc verba.

„ Eadem sacrosancta synodus piis summorum pontificum & probatorum conciliorum constitutionibus inhærens, easdemque amplectens, & illis adiiciens, ne cælestis ille thesaurus sacrorum ciborum, quem sanctus Spiritus sua liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, statuit & decrevit; quod in illis ecclesiis, in quibus præbenda aut præstimonium, B seu quovis alio nomine nuncupatum stipendium, pro lectoribus sacræ theologiæ deputatum reperitur, ipsi episcopi, archiepiscopi, primates, & alii locorum ordinarii eos, qui præbendam aut præstimonium seu stipendium hujusmodi obtinent, ad ipsius sacræ scripturæ expositionem & interpretationem per seipsos, si idonei fuerint, alioqui per idoneum substitutum ab episcopis, archiepiscopis, primatibus & aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant & compellant. De cætero vero præbenda præstimonium seu stipendium hujusmodi non nisi personis idoneis, C qui per seipsos id munus explicare possunt conferantur; & aliter facta, provisio nulla sit & invalida. In ecclesiis autem metropolitanis vel cathedralibus, si civitas insignis seu populosa ac etiam in collegiatis existentibus in aliqua insigni oppido etiam nullius dioecesis; si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda aut præstimonium seu stipendium ejusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocunque, præterquam ex causa resignationis, prima vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta et deputata intelligatur; & quatenus in D ipsis ecclesiis nulla vel sufficiens præbenda foret, metropolitanus vel episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiarorum suæ civitatis & dioecesis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacræ scripturæ lectio habeatur; ita tamen quod quæcunque aliæ lectiones vel consuetudine, vel alia quavis ratione institutæ, propter id minime prætermittantur: ecclesiæ vero, quarum annui proventus tenueris fuerint, & ubi tam exigua est cleri & populi multitudo, E ut theologiæ lectio in eis commode haberi non possit, saltem magistrum habeant ab episcopo capituli consilio eligendum, qui clericos aliosque scholares pauperes grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad sacræ scripturæ studia, adjuvante Deo, transire possint; ideoque illi magistro grammatices alicujus simplicis beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignentur;

„ tur; dum tamen beneficium ipſum ſuo „ debito non fraudetur obſequio, vel ex „ capitulari vel epiſcopali menſa condigna „ aliqua merces perſolvatur, vel alias epi- „ ſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ „ eccleſiæ & dioeceſi accommodam, ne pia „ hæc utilis ac fructuoſa proviſio quovis „ quæſito colore negligatur. In monaſteriis „ quoque monachorum, ubi commode id „ fieri queat, etiam lectio ſacræ ſcriptu- „ ræ habeatur, qua in re, ſi abbates negli- „ gentes fuerint, epiſcopi locorum in hoc „ ut ſedis apoſtolicæ delegati, eos ad id „ opportunis remediis compellant. In con- „ ventibus vero & aliorum regularium lo- „ cis, in quibus ſtudia commode vigere poſ- „ ſunt, etiam lectio ſacræ ſcripturæ ha- „ beatur; quæ lectio a capitulis generali- „ bus vel provincialibus aſſignetur dignio- „ ribus magiſtris. In gymnaſiis etiam pu- „ blicis ubi tam honorifica et cæterarum „ omnium maxime neceſſaria lectio inſtitu- „ ta non fuerit, religioſorum principum & „ & rerum publicarum pietate & charita- „ te ad catholicæ fidei defenſionem & in- „ crementum, ſacræque doctrinæ conſer- „ vationem & propagationem inſtituatur, „ & ubi inſtituta foret, & negligeretur, „ reſtituatur, & ne ſub ſpecie pietatis im- „ pietas diſſeminetur.

16. *Quomodo eligi debeat publicus lector.*

„ Statuit eadem ſancta ſynodus neminem „ ad hujuſmodi officium lectionis tam publice „ quam privatim admittendum eſſe, qui „ non prius ab epiſcopo loci de vita, mo- „ ribus & ſcientia examinatus & probatus „ fuerit, quod tamen de lectoribus in clau- „ ſtris monachorum non intelligatur.

17. *Privilegia ſtudentium in theologia.*

Docentes vero ſcripturam ipſam ſacram, dum publice in ſcholis docuerint, & ſcholares qui in ipſis ſcholis ſtudent, privilegiis omnibus de perceptione fructuum præbendarum & beneficiorum ſuorum in abſentia a jure conceſſis plene gaudeant & fruantur. „ Quia vero chriſtianæ reipublicæ non „ minus neceſſaria eſt prædicatio evangelii „ quam lectio, & hoc eſt præcipuum epi- „ ſcoporum munus; ſtatuit & decrevit ea- „ dem ſancta ſynodus omnes epiſcopos, ar- „ chiepiſcopos, primates, & omnes alios „ eccleſiarum prælatos teneri per ſeipſos, „ ſi legitime præpediti non fuerint, ad præ- „ dicandum ſanctum Jeſu Chriſti evange- „ lium; ſi vero contigerit epiſcopos & „ alios prælatos legitimo detineri impedi- „ mento, juxta formam generalis concilii vi- „ ros idoneos aſſumere teneantur ad hu- „ juſmodi prædicationis officium ſalubriter „ exequendum, ſi quis vero hoc adimplere „ contempſerit, diſtrictæ ſubiaceat ultioni.

18. *De prædicatione verbi populo.*

„ Archipresbyteri quoque, & plebani, „ & quicumque parochiales vel alias cu- „ ram animarum habentes eccleſias quo- „ cunque modo obtinent, per ſe vel alios „ idoneos, ſi legitime impediti fuerint, die- „ bus ſaltem dominicis & feſtis ſolennibus „ plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum „ capacitate paſcant ſalutaribus verbis, „ docendo ea quæ omnibus ſcire neceſſa- „ rium ad ſalutem, annunciandoque eis, „ cum brevitate & facilitate ſermonis, vi- „ tia, quæ eos declinare, & virtutes, quas „ eos ſectari oportet, ut pœnam æternam „ evadere, & cæleſtem gloriam conſequi „ valeant; id vero ſi quis eorum præſta- „ re negligat, etiamſi ab epiſcopi juriſdi- „ ctione quavis ratione ſe exemptum eſ- „ ſe prætenderit, etiamſi eccleſiæ quovis „ modo exemptæ dicantur, aut alibi ali- „ cui monaſterio etiam extra diœceſim „ exiſtenti forſitan annexæ vel unitæ (mo- „ do reipſa in diœceſi ſint) provida pa- „ ſtoralis ſolicitudo non deſit, ne illud „ impleatur *parvuli petierunt panem & non erat qui frangeret eis.* Itaque ubi ab epi- „ ſcopo moniti trium menſium ſpatio mu- „ neri ſuo defuerint, per cenſuras eccle- „ ſiaſticas aut alias, ad ipſius epiſcopi ar- „ bitrium, cogantur, ita ut etiam, ſi „ ei expedire viſum fuerit, ex beneficio- „ rum fructibus alteri, qui id præſtet, „ honeſta aliqua merces perſolvatur, do- „ nec principalis ipſe reſipiſcens officium „ ſuum impleat. Si quæ vero parochiales „ eccleſiæ reperiantur ſubjectæ monaſteriis, „ in nulla diœceſi exiſtentibus, ſi abba- „ tes & regulares prælati in præmiſſis ne- „ gligentes fuerint, a metropolitanis, in „ quorum provinciis diœceſes ipſæ ſitæ ſunt, „ tanquam, quoad hoc, ſedis apoſtolicæ „ delegatis compellantur; neque hujus de- „ creti executionem conſuetudo vel exem- „ ptio, aut appellatio, vel reclamatio, „ ſive recurſus impedire valeat, quouſ- „ que deſuper a competente judice, qui „ ſummarie, & ſola facti veritate inſpe- „ cta, procedat, cognitum ſit ac deciſum. „ Regulares vero cujuſcunque ordinis, niſi „ a ſuis ſuperioribus, de vita, moribus, & „ ſcientia examinati & probati fuerint, „ ac de eorum licentia, etiam in eccleſiis „ ſuorum ordinum prædicare non poſſunt, „ cum qua licentia perſonaliter ſe coram „ epiſcopis præſentare, & ab eis benedi- „ ctionem petere teneantur antequam præ- „ dicare incipiant.

„ Item in eccleſiis, quæ ſuorum ordi- „ num non ſunt, ultra licentiam ſuorum „ ſuperiorum etiam epiſcopi licentiam ha- „ bere teneantur, ſine qua in ipſis eccle- „ ſiis non ſuorum ordinum nullo modo „ prædicare poſſint, ipſam autem licen- „ tiam epiſcopi gratis concedant.

19. *De pſeudo-prædicatoribus.*

„ Si vero, quod abſit, prædicator er- „ rores aut ſcandala diſſeminaverit in po- „ pulum, etiamſi in monaſterio ſui vel al- „ terius ordinis prædicet, epiſcopus ei præ- „ dicationem interdicat. Quod ſi hæreſes „ prædicaverit, contra eum ſecundum ju- „ ris diſpoſitionem aut loci conſuetudinem „ procedat; etiamſi prædicator ipſe gene- „ rali,

„ rali vel ſpeciali privilegio exemptum ſe eſſe prætenderet. Quo caſu epiſcopus auctoritate apoſtolica, & tanquam ſedis apoſtolicæ delegatus procedat. Curent autem epiſcopi, ne quis prædicator vel ex falſis informationibus vel alias calumnioſe vexetur, juſtamve de eis conquerendi occaſionem habeat. Caveant præterea epiſcopi, ne aliquem vel eorum, qui cum ſint nomine regulares, extra claustra tamen & obedientiam religionum ſuarum vivunt, vel presbyterorum ſecularium niſi ipſis noti ſint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet privilegiorum prætextu in ſua civitate vel diœceſi prædicare permittant, donec ab ipſis epiſcopis ſuper ea re ſancta ſedes apoſtolica conſulatur, a qua privilegia hujuſmodi, niſi tacita veritate, & expreſſo mendacio, ab indignis extorqueri veriſimile non eſt. Quæſtores vero eleemoſynarii, qui etiam quæſtuarii vulgo dicuntur, cujuſcunque conditionis exiſtant, nullo modo nec per ſe, nec per alium, prædicare præſumant; & contrafacientes ab epiſcopis & ordinariis locorum, privilegiis quibuſcunque non obſtantibus, opportunis remediis omnino arceantur,

20. Quod rectores & epiſcopi quater in anno prædicent.

Circa quæ quo frequentioribus divini verbi prædicationibus inſtruatur populus ſtatutum eſt, ut eccleſiarum parochialium rectores, qui judicio ordinarii ad prædicandum fidei rudimenta ſuis parochianis habiles & idonei cenſebuntur, per ſe ſaltem juxta ſtatuta provincialia & ſynodalia pro prædicatoribus edita, quater in anno prædicent; illis vero rectoribus, qui juvenes & idonei ad id viſi fuerint, per locorum ordinarios injungatur, ut ſe ad hoc quam primum reddant per ſtudia in gymnaſiis publicis habiles, & interim per alios prædicatores ſuis ſumptibus de licentia ordinarii admittendos, prædicare, & ſuas vices ſupplere debeant; qui autem grandævi & doctrinæ incapaces ſunt, hoc ipſum ſimiliter per alios fieri procurent, quos etiam per ſuam præſentiam prædicantes auctorizare oportebit, & hoc ultra communes prædicationes ſeu inſtructiones per vicarios ſeu curatos ſingulis dominicis diebus & forſan aliis majoribus feſtis, ut ſupra, fiendas. De rectoriis vero, monaſteriis, collegiatis eccleſiis, ſeu aliis piis locis in communiis ſeu menſæ capitulari unitis, ordinatum eſt ut abbates, priores, & commendatarii, adminiſtratores, præpoſiti, decani, & præbendati, rectoriarum portionarii, per ſe vel eorum membra inferiora, ſeu alios eorum nomine, populum in fide inſtruendum curent, & id ſuis parochianis fieri procurent; prioriſſas autem monialium archiepiſcopo ſancti Andreæ ſubjectas, ut a ſede apoſtolica ſententiarum eſt, ſub poenis in dicto provinciali ſtatuto & aliis ſtatutis deſuper editis, ad idem teneri decrevit, quæ de novo publicari & præſentibus inſeri in hac ſynodo decretum eſt.

21. Quod in unaquaque eccleſia cathedrali ſit theologus, & juris canonici profeſſor.

Concilium ſeu conventio verbi divini ſeminationem inſequens pro ſuſtentatione doctorum & eruditorum in theologia, ac jure pontificio, apud eccleſias cathedrales & civitates, ſtatuit; ut univerſi & ſinguli locorum ordinarii apud ſuas eccleſias cathedrales habeant continuo unum doctorem theologum, licentiatum vel bacalaureum in theologia, & ſimiliter canoniſtam in jure pontificio qualificatum; utque theologus prædictus omni die legibili, ſaltem in unaquaque hebdomade, in ſacris literis publice legat & interpretetur, ac tam in eadem cathedrali quam in aliis eccleſiis prædicet, cui interpretanti & prædicanti civitatis illius epiſcopus & canonici & reliqui ipſius civitatis clerici interſint; pro quorum theologi ac canoniſtæ ſuſtentatione quilibet ordinarius deputabit aliquod beneficium de proximo vacaturum ad ſuam diſpoſitionem ſpectans infra ſuam eccleſiam, ad valorem annuum pro theologo ad minus centum librarum, pro canoniſta vero centum marcarum Scoticanæ monetæ, pro perpetuis futuris temporibus, ipſis & eorum ſucceſſoribus in iiſdem officiis remanſuris. Qui ambo theologus ac canoniſta legere & docere circa feſtum divi Michaelis die 29 menſis Sept. proxime futuri incipient. Proviſum eſt quoque per hanc ſynodum, quod uſque ad vacationem beneficiorum prædictorum, ad præmiſſum effectum diſponendorum, quilibet ordinarius ſuis propriis ſumptibus a dicto feſto divi Michaelis eos honeſte ſuſtentabit ad ratam & quantitatem dictarum ſummarum.

22. Quod in unoquoque monaſterio ſit unus theologus.

Similique pro effectu ad eundem modum, ut ſacrarum literarum ſtudia & virtutes, ipſi Deo acceptæ, in monaſteriis, ut olim, ſecundum Deum floreant, ordinatum eſt ut ſinguli abbates, priores, commendatarii, prælaturarum majorum adminiſtratores inveniant & ſuſtentent theologum religioſum vel ſæcularem, qui ſingulis diebus, ut ſupra, infra ſepta monaſteriorum divinas literas, prout auditoribus expedierit, legere teneatur, & in eccleſiis ipſis monaſteriis annexatis, ut præmittitur, prædicent. Prælati etiam beneficia ad eorum diſpoſitionem ſpectantia obtinentes iiſdem theologis & eorum ſucceſſoribus pro eorum ſuſtentatione de beneficiis ad valorem centum marcarum provideant; non habentes vero beneficia ad eorum diſpoſitionem & præſentationem ad prædictum effectum, cujusmodi ſunt illi Ciſtercienſis ordinis, eundem theologum propriis expenſis, juxta præfatæ ſummæ rationem, præfato theologo honeſte ſecundum ſtatuta ſui ordinis ſuſtentando providere curent; ea tamen lege adjecta, quod per hanc ordinationem, eleemoſynæ conſuetæ religioſorum mendicantium & prædicatorum

ANNO CHRISTI 1549.

torum non abstrahantur vel minuantur.

Item ut in monasteriis de se etiam evadant & effloreant viri literati, & in divino eloquio & pastu animarum salutari concionatores, hæc sancta conventio præcipit, ut ex uniuscujusque hujus regni dioecesis monasteriis, juxta ipsorum monasteriorum facultates, transmittantur, duo aut unus religiosi, vel religiosus ad literarum capacitatem maxime habiles, & ingeniosi, ad universitates omnes proximas vel alias, ut illis libuerit, ibidem saltem ad quadriennium in theologia & sacris litteris studenda remansuri, quo spatio completo remittantur ad ipsas universitates alii religiosi prædicti, pari modo literis vacaturi.

23. Monasteria præcipua e quibus ad literarum studia præfati effectus causa religiosi juxta monasteriorum vires & facultates sint emittendi, sequentem per modificationem notantur.

Et primo de dioecesi S. Andreæ.

Ex monasterio prioratus sancti Andreæ religiosi.	3.
Ex monasterio de Aberbrothick religiosi	3.
Ex monasterio de Dunfermling.	2.
Ex monasterio sanctæ Crucis	2.
Ex monasterio de Calco	2.
Ex monasterio de Cupro	2.
Ex monasterio de Cambuskenneth	1.
Ex monasterio de Lundoris.	1.
Ex monasterio de Balmerino	1.
Ex monasterio de Coldinghame	1.
Ex monasterio de Pettynweyme	1.
Ex monasterio de Drybrugh	1.
Ex monasterio sive prioratu de North Berwick	1.
Ex prioratu de Hadington sæculari	1.

Glasguensis dioecesis.

Ex monasterio de Pasleto	2.
Ex monasterio de Melros	2.
Ex monasterio de Kylwyning.	1.
Ex monasterio crucis regalis	1.
Ex monasterio de Jedbourg	1.
Ex monasterio de Halywoode	1.
Ex monasterio dulcis cordis	1.

In dioecesi Candidæ casæ.

Ex prioratu de candida casa	2.
Ex monasterio Vallis lucis	1.
Ex Dundraman	1.
Ex Tungland	1.

In dioecesi Aberdonensi.

Pro monasterio de Deyr	1.

In dioecesi Moraviensi.

Ex monasterio de Kinlos	1.
Ex monasterio Pluscardensi	1.

In dioecesi Dublanensi.

Inchechaffray	1.
Culros	1.
Inchemahome	1.

In dioecesi Dunkeldensi.

Pro monasterio S. Columbæ

De reliquis dioecesibus tacetur.

24. De methodo & forma prædicationum.

Prædicatores nunc instituti & alii secundum præsentem hanc synodum post hujusce statuti publicationem hanc formam in suis prædicationibus observare tenebuntur ut in omnibus, & singulis eorum prædicationibus seu concionibus priorem partem epistolæ vel evangelii declarando tribuant, & illius partem posteriorem, prout tempus & auditores patientur, catechismo, hoc est communi doctrina & instructione impertiantur. Catechismum autem vocamus brevem instructionem in fidei rudimentis, vel in expositione articulorum fidei, decalogi præceptorum, peccatorum septem mortalium, septem ecclesiæ sacramentorum, dominicæ orationis, & salutationis angelicæ, ac operum misericordiæ; in quibus omnibus prædicationibus injungatur ut populum christianum inducant ad sacramenti altaris condignam venerationem, & ut de viribus & usu ejusdem pro captu populi populum instruant.

25. Forma in interpretatione theologiæ servanda.

Ut ea circa hæc in publicis gymnasiis & academiis legantur, per quæ doctrinam utilem tradi & populi Christi fidelis eruditioni consuli speretur; statuit hæc sancta synodus, ut lectores scripturarum & theologiæ in singulis collegiis ita scripturis & theologiæ vacent, ut aliqui scripturas quam purissime juxta ecclesiæ catholicæ sensum tractare nitantur; alii vero ex eis ad veterum doctorum amussim & catholicæ fidei veritatem theologiæ diversis horis uniuscujusque hebdomadæ diebus certis legendæ incumbant; sic ut taliter studentes in sacris ipsis scripturis & speculativis proficiant, & ut id ipsum quilibet ordinarius intra suam universitatem, si quam habeat, aliter vero intra suam civitatem & apud ecclesiam cathedralem fieri procuret; mandat ipsa synodus, quod utilius & pro tempore efficacius fore censetur, ut quantum ad speculativam theologiam, lecturæ probatorum auctorum, ut sunt opera magistri sententiarum, commentarii divi Thomæ Aquinatis, sancti Bonaventuræ, & aliorum potius vacent.

ANNO CHRISTI 1549.

26. *Ordo servandus in lectionibus grammatices & dialectices.*

Vult & jubet hæc eadem synodus, ut provideat uniuscujusque universitatis rector, causis ad id moventibus non oblitis seu omissis, ne ulli ad scholas dialectices recipiantur, nisi qui latine & grammatice loquuntur, ac ut dialecticam artem experiri cupientes prius quam ad illam artem admittantur, examinentur, & ne ad bacalaureatus seu magisterii lauream recipiantur, nisi prius ad hoc de examinis rigore idonei fuerint reperti; alioqui ad proximam inferiorem classem deponantur, quod nisi factum fuerit, rectori imputabitur.

Item provideat archidiaconus sancti Andreæ pro magistro scholæ grammaticalis in civitate sancti Andreæ, qui sit in grammaticis versatus, & bonis moribus imbutus, & in aliis ad instruendos pueros, & puerilia grammaticæ non callentes requisite sufficiens.

27. *De qualitate ordinandorum.*

Quantum ad qualitatem ordinandorum in moribus, scientia & titulo, statutum est ut in his sacrorum canonum dispositio ad unguem servetur, & inter ordinandum singuli ordinarii habeant præ oculis eandem dispositionem, quam ordinando legere, aut legi facere, faciant, quodque nulli ecclesiastici quantuncumque in literis & moribus sufficientes per spatium trium annorum proximorum a data præsentium futurorum in sacris ordinibus initientur, nisi beneficiati, religiosi, titulum canonicum ad valorem viginti librarum monetæ Scoticanæ habentes; circa quæ discutiant diligenter ordinarii eorum titulos; omnis etiam illicitæ pactionis absit suspicio, & super hoc fidem faciant ordinandi. Et ordinati per ultramarinos episcopos, undecunque venerint, altari non se immisceant, & nisi per dioecesanos aut eorum deputatos ad id commissos, in quorum dioecesibus altari sese junxerunt, prævio examine idonei comperiantur, nequaquam permittantur, itaut idonei secundum præsens institutum reperti admissionem mereantur, & in his inidonei comperti ab ordinum suorum executione, usquequo habiles & idoneos sese reddiderint, suspendantur.

28. *Quod singuli curati examinentur per ordinarios.*

Circa parochialium ecclesiarum curatos seu ministros curam animarum exercentes, quia ex illis plurimi per totum regnum Scotiæ adeo insufficientes, tam in literatura, moribus, & discretione, quam in aliis ad id officium necessariis deprehenduntur; statuit præsens conventio, ut per locorum ordinarios intra hinc & ultimum Decembris proxime futurum vocentur coram ipsis ordinariis, vel eorum commissariis ad id deputatis, seu deputandis, singuli curati ad subeundum examen debitum in omnibus eorum officio convenientibus, cum certificatione, quod si non comparuerint, ab eorum curis & officiis amoveantur, & qui idonei fuerint, & comparuerint, continuabuntur & denuo admittentur; inidonei vero juxta juris dispositionem reiicientur, & ad se removendum in proximis eorum synodis præmoneantur, ac singuli curatorum inidoneorum vicarii seu rectores, ubi vicarii proximi non sunt, admoneantur; ut per se in eorum curis deserviant, quoadusque per ordinarium loci de qualificato curato provisum fuerit. Pensionarii vero vicarii, ut ex statutis & consuetudine in eorum curis & pensionibus resideant, ac per se deserviant sub pœna suspensionis & confiscationis fructuum omnium suorum pensionum, & redituum in pauperum usus per ordinarium applicandorum; & similiter examinentur isti vicarii pensionarii, ac eorum parochiani & vicini, seu alii notitiam habentes, & qui inhabiles inventi fuerint, statim ordinariis deferantur ad effectum, ut in concilio provinciali seu conventione generali proxime futura contra eos de remedio provideatur opportuno.

29. *Qualis eligi debeat, ut fiat curatus.*

Idoneitas autem præficiendorum animarum curis & beneficiis ecclesiasticis in hoc potissimum consideretur, ut qui ad hujusmodi beneficia & curas admitti petunt, satisfacere velint & possint officiis suis sibi committendis, suoque munere juxta beneficii & curæ exigentiam fideliter fungi, sintque viri legitimæ ætatis, moribus graves, literarum scientia præditi, ad sacros ordines promoti, nec corpore vitiati; alioqui sciant hi, quorum interest, tales ad beneficia ecclesiastica & curas admitti cupientes, ut siquidem dolo, gratia, favore, vel negligentia in his peccaverint, non minorem sibi quam illis malis vicariis aut curatis, quos ipsi dictis curis præfecerint, poenam incurrisse, quæ eis in districto Dei judicio imminet, & præterea poenis etiam canonicis sciant esse obnoxios. Et præterea, ut ipsi vicarii & curati suo officio attentius absque impedimento deservire teneantur, negligentiaque eorum liberius puniatur; ordinatum exiitit, ut quilibet vicarius pensionarius seu curatus curam animarum exercens & in eo residens, habeat singulis annis pro suo feudo & stipendio viginti marcas Scoticanæ monetæ, vel æquivalentiam computandam proficuis horto & curæ adjacentibus, hoc proviso, quod in illis dioecesibus seu locis, ubi viget fames & caritas victualium ex hostium invasionibus & incursionibus, ordinarii locorum in suis synodis hujusmodi sterilitatis & caritatis annonæ causa stipendia charitative augeant, ac ut non liceat ipsis vicariis pensionariis seu curatis per substitutos, sed per seipsos in dictis curis residere, alioqui loco curatorum licebit vicario seu rectori alium loco non residentis deputare de ordinarii consilio, absque ulteriori processu; quum pensionarii non residentes per ordinarios veniant privandi, juxta illud Tridentini concilii, quod incipit: infe-

riora vero beneficia, cujus tenor sequitur in hæc verba: inferiora vero beneficia ecclesiastica præsertim curam animarum habentia, personis dignis & habilibus, & quæ in loco residere, ac per seipsos curam earum exercere valeant, juxta constitutionem Alexandri III. in Lateranensi, quæ incipit: *quia nonnulli*: & aliam Gregorii X. in generali Lugdunensi concilio, quæ incipit: *licet canon*: editam, conferantur. Aliter autem facta collatio sive provisio, omnino irritetur; & ordinarius collator poenas constitutionis generalis concilii, quæ incipit: *grave nimis*: se noverit incursurum.

30. *Quod nemo plura beneficia incompatibilia habeat.*

Quicunque plura curata habeat, aut alia incompatibilia beneficia ecclesiastica, sive per viam unionis ad vitam seu commendæ perpetuæ aut alio quocunque nomine & titulo, contra formam sacrorum canonum, & præsertim constitutionis Innocentii III. quæ incipit: *de multa*; recipere ac simul retinere præsumpserint, beneficiis ipsis juxta ipsius constitutionis dispositionem ipso jure præsentis canonis vigore privatus existat.

31. *Quod ordinarii dispensationes exhiberi faciant.*

Ordinarii locorum quoscunque plura curata aut alia beneficia incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes dispensationes suas exhibere districte compellant; alias procedant juxta constitutionem Gregorii X. in generali Lugdunensi concilio, quæ incipit: *ordinarii*: quam eadem sacrosancta synodus innovandam censet & innovat; addens insuper, quod ipsi ordinarii, etiam per idoneorum vicariorum deputationem, & congruæ portionis assignationem, omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequiis minime defraudentur; appellationibus & exemptionibus quibuscunque, etiam cum judicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis minime suffragantibus.

32. *De unionibus beneficiorum.*

Uniones perpetuæ a quadraginta annis citra factæ examinari ab ordinariis, tanquam a sede apostolica delegatis possunt, & quæ per surreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint irritæ declarentur; illæ vero quæ a dicto tempore citra concessæ, vel in toto vel in parte effectum nondum sunt sortitæ, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fuerint, nisi eas ex legitimis & rationabilibus causis coram ordinario loci, vocatis quorum interest, verificandis factas fuisse constiterit, per surreptionem obtentæ præsumantur, ac propterea, nisi aliter a sede apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

Beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, seu aliis eccelesiis vel monasteriis, beneficiis seu collegiis, aut piis locis quibuscunque perpetuo annexa & unita reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur; qui solicite providere procurent, ut per idoneos vicarios perpetuos (nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur) ab eis pro tertiæ partis fructuum aut majori vel minori arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur; appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum judicum deputatione, & illorum inhibitionibus, quibuscunque in præmissis minime suffragantibus.

33. *Ordinarii loca exempta visitent.*

Locorum ordinarii quascunque ecclesias quomodolibet exemptas, auctoritate, apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis remediis providere, ut quæ reparari indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur; appellationibus, privilegiis, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis, judicum deputationibus & illorum inhibitionibus penitus exclusis.

34. *Circa clericos parochiales.*

Statuit synodus, ut clerici parochiales per se deserviant in eorum officiis, vel præsentent in singulis synodis sufficientem substitutum, per ordinarium admittendum, in ipso officio deservientem, qui honestus sit, & novit honeste vices sui principalis in officio hujusmodi supplere, alioqui si id non factum fuerit, mulctetur tertia parte emolumentorum clericatus prima vice, & secunda bina pauperibus applicanda, & deinceps arbitrio ordinarii pœna puniatur.

35. *De testamentis, & quod executores computum reddant & rationem.*

Hæc conventio statuit, ut registrentur authentice omnia testamenta, & defunctorum bonorum inventaria, ad executionem nominatorum, & bonorum intermissorum conservationem, a quibus per officiales & commissarios ordinariorum singulis annis de bonorum & rerum fideli administratione computum & ratio omnium reddatur, prout ad id admonendi sunt tam in confirmationibus, quam in redditione computorum, ut provideatur super indemnitate prolium, pupillorum, legatariorum, & aliorum interesse habentium per sufficientem rationem, & aliter, prout de jure; & ne decani vel commissarii aliqua testamenta confirment, nisi prius receptis juramentis ab executoribus de fidelitate, & veritate inventariorum, & de pretiis bonorum.

ANNO CHRISTI 1549.

36. *Circa testamenta diœcesanorum Orcadensium ad modum & morem solitum & debitum reliquarum provinciæ Scoticæ diœceseon reducend. & observand.*

Præsens provinciæ Scoticanæ generalis conventio, seu concilium provinciale legitime convocatum, servatis primitus de jure & consuetudine servandis, ac longis & justis super infrascriptis tractatibus & considerationibus præhabitis disputatis & discussis, pro perpetuis futuris temporibus, & ad perpetuam rei memoriam constituit, decrevit, & ordinavit; quod in condendis testamentis & bonorum innotationibus, tam in testatis quam non testatis ab intestato decedentium per omnes & singulas totas & integras insulas Orcaden. & Zetlandiæ, & alias partes ubilibet per diœceses & jurisdictionem spiritualem subjectas Orcadensi ecclesiæ, omnes et singuli Orcadenses diœcesani eidem legi & consuetudini subjaceant, quibus cæteri in aliis quibuslibet Scotiæ provinciis ac diœcesibus; quodque defunctorum diœc. Orcaden. executores nominati, & utcunque testantium et non testantium, seu ab intestato decedentium bonorum intermissores ad conficienda bona inventaria, eaque ordinario aut ejus commissariis exhibenda et confirmanda curent, et pro eis ordinaria debita & solita satisfacere teneantur: quod si non fecerint, seu aliquis eorum non fecerit, licebit dicto ordinario & ejus commissariis, servatis processibus in similibus consuetis, de dictis bonis sive testatis sive non testatis executores dativos ad ejus arbitrium dare & constituere in omnibus, juxta morem præfatum in illis servatum & servandum.

37. *De examinatione notariorum.*

Ordinatum est præterea, ut vocentur notarii in singulis diœcesibus per eorum ordinarios respective ad subeundam novam examinationem secundum juris consuetudinem, & parlamentorum regni exigentiam, qui vocari statuuntur ad hos dies, ad quos vocandi sunt ecclesiarum curati, inter hanc & primam suarum diœceseon synodum, ad effectum examinationis; utque interea fiat inquisitio inter eorum vicinos per commissarios ad hoc deputandos, super firma existimatione, legalitate & fideli exercitio tabellionatus & officiis hujusmodi, antequam ad examinationem veniant; ubi habita examinatione, idonei reperiantur, admittantur, & statim literas suarum admissionum recipiant; inidonei vero ab executione officii suspendantur, sic quod in posterum eorum instrumenta pro nullis & invalidis in judicio & extra habeantur; nec non quod notarii admissi imprimant, vel subscribant sua signa, quibus in instrumentis usi sunt & usuri, in libris officialium illarum diœceseon, sive commissariorum, coram quibus & per quos examinentur, & contumaces citatione præventi usque ad comparitionem suspendantur, & tam admissi quam non admissi in synodis prædictis publicentur.

38. *De protocollis notariorum defunctorum.*

Statuit hæc synodus et decrevit, ut protocolla, sive libri et inbreviaturæ notariorum defunctorum decedentibus notariis, ad officialem illius diœcesis, in qua decedunt, actualiter deliberentur, et si hi libri protocolli per notarios decedentes aliquibus in eorum testamentis legati fuerint, ineatur ratio seu transactio inter tales legatarios & scribas officialium, super proficuis et utilitate instrumentorum de protocollis extrahendorum, quæ fienda curent singuli officiales in eorum officialibus et jurisdictione; et quod folia protocollorum in eorum receptione numerentur, et signentur per dictos officiales.

39. *De pluralitate beneficiorum.*

Quantum ad pluralitatem beneficiorum conventio seu concilium refert se ordinatis seu ordinandis in concilio Tridentino, nondum dissoluto, quod sic incipit: Nemo quacunque etiam dignitate, gradu aut præeminentia præfulgens, plures metropolitanas, seu cathedrales ecclesias in titulum sive commendam, aut alio quovis nomine, contra sacrorum canonum instituta, recipere et simul retinere præsumat; cum valde felix sit ille censendus, cui unam ecclesiam bene ac fructuose et cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures ecclesias contra præsentis decreti tenorem nunc detinent, una, quam maluerint, retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis apostolicæ dispositionem pertineant, alias infra annum, dimittere teneantur; alioquin ecclesiæ ipsæ, ultimo obtenta duntaxat excepta, eo ipso vacare censeantur. De beneficiis inferioribus superius patuit.

40. *De fundationibus hospitalium & monasteriorum.*

De hospitalium statu et reformatione statutum, est ut quilibet ordinarius per suam diœcesim diligenter inquirat de fundationibus hospitalium, ubicunque locorum intra ejus diœcesim sitorum, et si ipsarum fundationis chartæ sive instrumenta reperiri poterunt, considerer diligenter qui reditus et jura eisdem spectabant, et spectare deberent, et pro quibus et qualibus personis erant instituta, et de eorundem piorum locorum destructione, mutatione redituum in alios usus, et a quibus de præsenti possidentur, et quo titulo; et idem fiat de capellanis et aliis fundationibus et officiis ecclesiasticis perpetuis, et in divinum cultum et pro salute et suffragio animarum fundatis intra diœcesim; et quod in præmissis certi comperuerint, in sequenti conventione generali, seu prælatorum concilio provinciali, ad effectum correctionis referant: circa quæ hortatur hæc conventio omnes et singulos abbates, priores, commendatarios, administratores, priorissas monialium, necnon præpositos, ac decanos ecclesiarum collegiatarum, et qui ad hoc tenentur, quatenus eleemosynas per ipsos

ipſos pauperibus mendicantibus erogari ſolitas, renovandas et continuandas curent, ac ſuas eccclefias tam in parietibus quam in tectis ruinoſas, ac defectuoſas reparent, et reſtaurent; et deſuper ſinguli ordinarii in ſuis viſitationibus proxime futuris diligentem inquiſitionem et diſcuſſionem habeant, nec non et hujuſmodi eleemoſynarum diſpenſatio viris fidelibus et diſcretis ac honeſtis committatur, qui pauperum curam in illis locis agant, atque ut uniuſcujuſque monaſterii magiſtri fabricæ et operum directores, quatenus ſingulis annis in eccleſiis fieri debet, ad loca eccleſiaſtica ipſis monaſteriis et eccleſiis præfatis annexata, pro defectuum correctione viſitanda mittantur, hortatur et ordinat.

41. *Quod beneficia patronatus non conferant niſi prævio edicto.*

Item ad evitandas lites in beneficialibus, ne ex ignotis procedatur interdum ad conferendum beneficia, quæ ad aliorum patronatum ſpectant, ſtatuit concilium, ne per locorum ordinarios proviſiones quorumcumque beneficiorum, in non maxime claris, niſi prævio edicto publice et ſummarie, tam de vacationibus quam de jure patronatus ipſorum præſentantium, juxta cap. *ſtd.* de elect. lib. VI. cognito. Exceptis his, quæ ad ipſorum ordinariorum diſpoſitionem collationemque pleno jure pertinent, et de quorum patronatu certo et liquido conſtat, cuicumque vel quibuſcunque fiant aut concedantur, utque regiſtra omnium collationum apud ſingulos ordinarios et eorum quemlibet remaneant.

42. *Ad ſubſtentationem & perſiſtentiam ſeminatorum verbi divini, quo chriſtiana plebs paſcenda eſt.*

Archiepiſcopus, primas, epiſcopi ordinarii, & alii inferiores de clero, in concilio præſenti provinciali conventionem generalem epiſcoporum, & cleri regni Scotiæ repræſentantes, ad perpetuitatem ſermocicinantium per provinciam, & eorundem ſuſtentationem, ne prædicantes ipſi victu & neceſſariis deſtituantur, aſſignarunt pro ſe & aliis reſpective prædicatoribus ſermocinaturis, per quemlibet prælatum, in ſuis locis & populo ſubjecto, prædicandi beneficia ſequentia, cum proviſione fienda de non reſignandis illis per poſſeſſores in præjudicium ſermocinantium, ut inſtrumentis deſuper captis continetur.

Sequitur prædicatoribus aſſignatum.

Pro archiepiſcopo S. Andreæ rectoria ſeu eccleſia de Mutzerz.
Pro archiepiſcopo Glasguenſi vicaria Glasguenſis ſeu Glasgu. ſecunda.
Pro epiſcopo Aberdonenſi præcentoria aut præbenda de Crouden.
Pro epiſcopo Moravienſi rectoria de Inverkathen.
Pro epiſcopo Candidæ caſæ rectoria de Szertzersy.
Pro epiſcopo Dumblanenſi præbenda de Kippin.
Pro epiſcopo Dunkeldenſi archidiaconatus Dunkeldenſis.
Pro epiſcopo Leſmorenſi archidiaconatus Leſmorenſis.
Pro epiſcopo Orcadenſi præpoſitus de Kulzenay, aliter Orknay.
Pro epiſcopo Brechinenſi ſubdiaconatus Brechinenſis.
Pro epiſcopo Roſſenſi archidiaconatus Roſſenſis.
Pro epiſcopo Cathanenſi archidiaconatus Cathanenſis.
Pro prioratu S. Andreæ vicaria trinitatis S. Andreæ.
Pro monaſterio de Aberbrothec vicaria de Heymure.
Pro monaſterio de Pasleto vicaria de Kilmahome.
Pro monaſterio Kilwyning vicaria de Domlop.
Pro monaſterio de Dumfermling vicaria de Muſſilbrugh.
Pro monaſterio de Kelſo vicaria de Lynthon.
Pro monaſterio Sanctæ crucis vicaria de Falkirk.
Pro monaſterio de Driburg vicaria de Killymuyr.
Pro monaſterio de Lundoris vicaria Dumdey.
Pro monaſterio de Scona eccleſia Kylernad in diœceſi Cathanenſi.
Pro Inchmahomo vicaria Linthrathen.
Pro monaſterio de Melroſs vicaria de Haſieden.
Pro prioratu de Codynhame vicaria de Edinburg.
Pro prioratu de Qhythorne vicaria de Glaſſantone.
Pro Kynloſs.
Pro monaſterio S. Columbæ inſulæ vicaria de Leſſlia.
Pro monaſterio de Jedburg vicaria de Dunbian.
Pro monaſterio de Deyr vicaria de Peterburgh.
Pro monaſterio de Balmerino rectoria de Logymarthe.
Pro Cupro.
Pro Glenlus.
Prælati monaſteriorum non habentes beneficia ad eorum diſpoſitionem, dent penſiones condignas ad ſuſtentationem prædicantium.
Prioriſſatus de Northberwick vicaria de Largo.

Item viſum eſt præſenti concilio rerum & temporis qualitate penſata, ut in principio ſive exordio concionum, ſeu poſt eaſdem finitas, ſervetur vetus & receptus invocandi modus, dicendi *Pater noſter*, pro gratia obtinenda, cum ſalutatione angelica ad beatiſſimam Virginem, ad divinam gratiam pro felici & fructuoſo ſermone fiendo impetrandam apud Dominum Deum; ut fiat in fine ſermonis oratio pro animabus defunctorum, ex recepta eccleſiæ conſuetudine.

43. *Pro*

ANNO CHRISTI 1549.

43. *Pro hæresibus extirpandis.*

Item pro hæresibus extirpandis in præsenti concilio statutum est, ut singuli locorum ordinarii in suis dioecesibus deputent hæreticæ pravitatis inquisitores viros, pios probos, eruditos, & in theologia doctos, qui etiam sint bonæ conversationis, & famæ, & magnæ circumspectionis, & qui cum exactissima diligentia perquirent de hæresibus, & coercendis erroribus, & peregrinis opinionibus contra sacramenta ecclesiastica, & aliis; quique inquirere teneantur de libris damnatis hæreticorum, & de fide male sentientium, & ubi comperri fuerint, ad locorum ordinarios deferantur. Et præterea B singuli abbates & priores, commendatarii, administratores, provinciales, ministri & guardiani in suis monasteriis, coenobiis, & locis, hoc idem circa suos subditos & religiosos faciant, diligenter cellas suorum religiosorum perscrutentur, ut quicquid ibi hæreticorum librorum, aut contra fidem sentientium repertum fuerit, etiam ad ordinarios deferatur.

44. *Sequuntur nonnullæ ordinationes ad reprimendas hæreses tum utiles tum necessariæ.*

In primis statutum est, ut ordinarii locorum quantum commode fieri poterit, pro tempore & locorum ratione contra hæreticos diligentem & exactam inquisitionem faciant singulis annis, universales quater in anno, particulares vero toties quoties occasio sese obtulerit; ut eas quidem juxta suam possibilitatem & diligentiam exequantur, secundum formam & dispositionem sacrorum canonum, & præscriptorum capitum, ut officium cap. *objurans*, cap. *& commissæ*, cap. *ut statuta* de hæreticis, lib. 6. aliaque jura canonica insequendo ac regni consuetudines hactenus observatas con- D tra hæresiarchas, & sacramentarios, & præcipue contra sacramentum Eucharistiæ obloquentes cum severitate juris procedant; & ut inhibitoriales literæ fulminentur sub poena excommunicationis ipso facto, tam contra prædicantes absque permissione ordinarii, quam contra ipsos parochianos, seu alios eorundem hujusmodi prædicatorum auditores, ne ipsis audientiam & assistentiam seu favorem præstent; & cum hoc literæ reginæ suis literis conformes per ordinarios impetrentur, & executioni demandentur.....

Item hortatur præsens conventio in visceribus Jesu Christi, ac pro pietatis zelo, quo E omnium hæresum in hoc regno occasionibus facilius occurratur, ipsique ordinarii ad easdem reprimendas liberius & expeditius procedere valeant, quatenus ipsi & eorum quilibet, nec non cæteri prælati, & beneficiati regni mores suos ac vitam juxta præsentis concilii statuta & ordinationes ad meliorem frugem emendent, ne ad aliorum mores districte corrigendos prorumpant ipsi notoriis criminibus irretiti, cum hinc maximum populi scandalum, et plurima hæreseos pars oriatur.

45. *De prædicatione verbi Dei.*

Tertio, ut provideat quisque infra suam dioecesim, ut rectores ecclesiarum, & aliæ ecclesiasticæ personæ laborent pro viribus, ut verbum Dei inter suos greges pure, sincere, & catholice tractetur, veri ceremoniarum ecclesiasticarum usus prædicentur modeste, sobrie & prudenter; vetentur opiniones falsæ, criminentur palam & arguantur. Ut ecclesiis, monasteriis, collegiis, universitatibus, aliisque piis locis unitis & incorporatis frequentioribus verbi Dei prædicationibus provideatur, statutum est ut abbates, priores, commendatarii, administratores, ac talium locorum præpositi, mercedes solito liberaliores, tam religiosis quam aliis, ad disseminandum verbum evangelicum per ordinarios admittendis, restituant; & ut ipsi prædicatores ad unamquamque ecclesiam parochialem benigno hospitio recipiantur, quodque ad hunc effectum ipsi religiosi & singulis parochialibus ecclesiis, de quibus nullas habent annuas pensiones victualium, pro quatuor prædicationibus per ipsos annuatim ad supplendum rectorum vices fiendis, pro suis laboribus C & expensis in toto quadraginta suscipiant annuatim solidos: pro qua summa officiales seu commissarii singularum dioecesum, ubi per ipsos religiosi ad hoc vocati fuerint, ostensis testimonialibus contra rectores suas monitiones simplices fulminent, atque eosdem cogant, ad earundem summarum solutionem aliis juris remediis opportunis; proviso tamen, quod iidem religiosi sint contenti pensionibus victualium, quas annuatim ex monasteriis, prioratibus, aliisque locis seu collegiis pro suis prædicationibus percipere solent.

46. *Quoties prædicetur per rectores inquiratur.*

Item ut singuli curati in suis libris notent, quoties nomine rectoris seu vicarii in singulis ecclesiis concionati fuerint ipsi religiosi, & ipsum locorum ordinariis in suis synodis intiment, atque etiam ut per ipsos prædicatores commonstrent vicarii seu curati residentes de certo die festo prædicationis futuræ, ut ipsi parochianis suis debito tempore denuncient, quo frequentiores sermonibus interesse possint, & curati hoc negligentes per ordinarios..... feriantur; & de singulis in præsenti statuto contentis diligenter inquirant decani in suis visitationibus.

47. *Articuli inquirendi per inquisitores hæreticæ pravitatis.*

Item expedire visum est, ut notentur specialiter nonnulli articuli, super quibus hæreticæ pravitatis inquisitores suas inquisitiones formare potissimum deberent, & ut concionatores in suis prædicationibus, ubi eorun-

eorundem occasiones inciderint secundum temporis & auditorum exigentiam, inter quos tales errores noti fuerint, contra eosdem diserte & prudenter populum doceant & instruant, juxta catholicæ ecclesiæ sententiam. Caveant tamen, ne ubi nullas inter suos auditores hæreses compertas habuerint, de hæresibus ignotis mentionem faciant.

48. *Sequuntur ipsi articuli.*

In primis contra eos, qui adversus ipsa sacramenta aut ceremonias, ritus, & observantias ab ecclesia receptas in sacramentorum administratione obganniunt, & præsertim in sacramento baptismi, & sacrificium missæ, confirmationis, extremæ unctionis, poenitentiæ, & aliorum; contra censuras ecclesiasticas contemnentes.

Contra negantes aliquas animam sanctorum cum Christo jam regnare usque ad diem judicii, & cum anima & corpore glorificato postea in æternum regnaturas.

Contra negantes animæ immortalitatem.

Contra negantes retributionem operum in fide & charitate.

Contra negantes purgatorium post hanc vitam.

Contra negantes intercessiones & orationes sanctorum.

Contra negantes imagines licitas esse in ecclesiis christianorum, & sanctiones canonicas.

Contra negantes auctoritatem concilii generalis in decernendis dogmatibus.

In universum contra adversantes quibuslibet determinatis vel determinandis per concilium generale, seu provinciale; contra derogantes jejuniis, & festis indictis ab ecclesia.

Item ut unusquisque ordinarius intra suam dioecesim, perquirat, qui apud se detinent aliquos libros rythmorum seu cantilenarum vulgarium, scandalosa ecclesiasticorum & hominum vel constitutionum vituperia & probra, seu famosos libellos, aut quamcumque hæresim in se continentia; & ubi comperti fuerint, prohibeantur sub poenis actorum parlamenti atque confiscentur, & comburantur, interdicaturque universaliter eorum usus, mercatura, impressio & lectura sub similibus poenis.

49. *Circa orationem dominicam.*

Concilium decrevit ex moventibus hoc vulgare quod sequitur hic inserendum.

De Pater noster & Ave Mariæ in concionibus.

In omnium concionum publicarum exordiis servetur vetus & receptus invocandi modus per orationem dominicam, cum salutatione angelica ad virginem Deiparam, pro gratia impetranda; & in earundem concionum fine oretur pro animabus defunctorum in recepta ecclesiæ consuetudine.

A

50. *Sequuntur nonnullæ ordinationes penes officium procuratorum.*

De exercitio curiarum consistorialium in earum causis deducendis.

Inprimis prohibet hæc conventio, ne qui procuratorum in foro ecclesiæ causas vel intendendas vel defendendas temere suscipiant, absque integra & plenaria informatione veritatis, si non in primo, saltem in secundo termino; & si si super veritate informationum fidem facere recusaverint, denegetur eis procurandi suffragium; habita vero in hunc modum informatione prudenter explorent, & quilibet eorum exploret meB rita causæ, & quo jure tam actio quam defensio notatur; quod si per se hoc non valeant præstare, a doctoribus exquirant quid juris, & si comperiant nec canonico, nec civili, nec municipali, & consuetudinario juri aut stylo fore consonam informationem, suo patrocinio destituant, quantumvis magna merces proponatur, & idipsum faciant, ubicunque in causæ deductione de ejusdem injustitia apparuerit.

51. *De calumniatoribus & infamibus.*

Secundo statutum est contra manifestos calumniatores, qui nihil pensi habent, juC stane an injusta causa fuerit, dummodo spes lucri inde fulserit, quod quicunque de talibus fuerint convicti scienter iniquam causam suscepisse, vel sustinere, vel qui ad deterrendas partes a justis actionibus vel defensionibus proferre præsumant, sese causas vel lites ad annum, biennium, vel aliud longum tempus protracturos calumniandi animo, tanquam perjuri ac infames habendi sint, ac ab officio procurandi repellantur, & insuper per ordinarios locorum ad arbitrium puniantur; & idipsum de his sentiendum est, qui cum litigatore de quota litis pacifcantur, aut pacifcentibus suam operam pollicentur.

D

52. *Frustratorias rationes obiiciens punitur.*

Item statutum est, quo meliori fide causæ tractentur, ut si quis frustratorias rationes, vel exceptiones exhibuerit, iisdem repulsis, vel si admissæ fuerint, non probatis exhibens easdem seu producens, ultra expensas litis parti solvendas, taxatione judicis pro prima vice duos solidos persolvat, pro secunda vice in eadem causa duplicetur, pro tertia triplicetur, & sic deinceps crescat pœna, & insuper suspectus de calumnia habeatur, & pœnis prioris statuti subjaE ceat; si tertio in eadem causa hoc admiserit, & si quas nova relevantes, aut alia quævis legitima ratione non admissibili produxerit, antequam ad eorundem reformationem de stylo . . . . . . admittatur, juret, quod suam omnimodam diligentiam fecit pro iisdem pertinenter ad ipsum terminum fabricandis, nec ex industria insufficientes proposuisse ad effectum prorogandi terminum.

35. In-

53. *Inducere ad jurandum.*

Item ſtatutum eſt, ſi quis ſive perſuaſionibus partes aut teſtes ad ſophiſtice jurandum induxerit, aut fruſtrationis cauſa ſubterfugere fecerit inſtrumentave corrumpenda procuraverit, aut a protocollis varianda, quod poenis de calumniatoribus ſubjaceat.

Item ne quis longiores urgeat dilationes, quam cauſæ neceſſitas poſtulat, ne ſuæ diſſidiæ aut malitiæ falſas excuſationes protelandæ animo lites, ſcripturaſve ſemel in judicium productas ſupprimat, ne judiciorum curſus defectu earundem impediatur, aut cauſas ultro inter ſe per colluſionem dormire patiantur.

54. *De ordine advocatorum in judicio.*

Item ſtatutum eſt, ut in judicio aut cauſarum diſputationibus omnia modeſte & abſque tumultu fiant & dicantur, & ut quiſque ſuo loco ſedeat, quoaduſque per ſcribam ejus cauſa fuerit in ſuo turno nominata; & tamen breviter deſiderio termini reſpondeat; & ſic viciſſim alterius partis procurator agat, atque a vulgari ſermone, quantum fieri poſſit, in judicio abſtineant, reliqui vero audiant in ſilentio, ad quos illa cauſa non ſpectat.

55. *Advocati judici honorem deferant.*

Item ſtatutum eſt, ut ſcribæ curiarum in omnibus ſe promptos & paratos ad obſequendum & parendum judicum mandatis præſtent, eiſdemque debita obſequia, honorem & obſervantiam deferant, atque intra ſui officii fines ſeſe contineant, vid. præter communia nihil, inconſulto judice, nullaque acta confeſſionis, niſi prius per judicem conſiderata, an levia, an ſecus, an ſimoniaca, an uſuraria, aut alias illicitas pactiones continentia fuerint; & ne ultra taxam veterem a procuratoribus vel partibus exigant, prætextu cujuſcumque conſuetudinis aut corruptelæ hactenus obtentæ, cujus taxæ veteris tenor infra habetur.

56 *Ut proceſſus per ſcribam ante judicem diligenter obſervetur.*

Item, ut ſcripta conſerventur & proceſſus partis, ſtatutum eſt, ut regiſtra fiant, in quæ omnium proceſſuum omnes partes & ſcripta in judicium producta redigantur, ne pereat ulla pars proceſſus, aut ne alia, quam coram judicibus producta primo fuerint, ſupponantur; principalia vero remaneant ad regiſtrum, & accepto ſigno receptionis & nomen recipientis in libro notent, quæ tantum quamprimum ſcribæ reſtituantur. Et ſi in præmiſſis culpabiles reperti fuerint ſcribæ, provideant poteſtatem habentes de aliis eorum loco.

A 57. *Circa reformationem proceſſuum curiarum conſiſtorialium.*

In primis pro abbreviatione proceſſuum ſtatutum eſt & ordinatum, ut in omnibus cauſis ſummam viginti librarum non excedentibus, procedatur in poſterum modo quo ſequitur; ut parte citata, & minime comparente, in pœnam contumaciæ ejuſdem proponatur petitio rem petitam continens, & ſpecificatio qualitatum ejuſdem ad articulos referatur, & ſtatim ſtatuantur termini ad articulandum & probandum, et citetur pars ad reſpondendum poſitionibus et articulis, nec non ad videndum teſtes, et
B alia probationum genera recipi, jurari, et admitti, qui ſi apparuerint etiam in pœnam contumaciæ rei nolentis comparere, ad effectum præmiſſum admittantur, et examinentur, et ſtatim ad acta fiat publicatio, et ſtatuatur terminus ad dicendum contra producta, necnon ad proponendum omnia jura, parte adhuc citata, in quo termino parti ſimiliter contumaci ſtatuatur terminus ad pronunciandum.

Si vero pars rea in primo termino comparuerit, qualificetur ſtatim petitio & inſeratur apud acta; ſi nolit ſtatim reſpondere facta fide corporaliter, quod inſtanter reſpondere nequeat, detur ei triduum ad re-
C ſpondendum, aliudve breve tempus ex arbitrio judicis, quo termino ſi ad reſpondendum contumax fuerit, quovis modo procedatur, ut ſupra; ſi vero comparuerit, & dilatorias propoſuerit, diſcutiantur ſimiliter excluſa omnium reſervationum cauſa, & lite poſtmodum conteſtata, ſtatuatur unicus terminus ad probandum, et poſt probationes productas ſi reus petat articulos directe contrarios; juratus primitus ſolenniter quod ſint neceſſarii pro defenſione cauſæ, ſtatuatur ei brevis terminus ad probandum eoſdem una cum oblatis contra perſonas teſtium & peremptoriis ac omnibus juribus quibus uti voluerit in cauſa procedendum;
D quibus hinc inde diſcuſſis & probationibus deſuper deductis, quam breviſſime juxta formam veteris ſtatuti, ſuper hoc ſtatuatur terminus ad pronunciandum in principali cauſa, in omnibus tamen his ſalvis legibus ...... partium defenſionibus replicatis, duplicatis, cum arbitrio boni judicis neceſſariis abſque tamen calumnia.

Et eodem modo quo ſupra in omnibus cauſis ſummariis procedatur, & breviter, ut in cauſis infra viginti libras procedatur æque ſummarie, ſalvis infra ſcriptis atque ſolitis, et in cauſis infra decem libras.
E In plenariis vero uſitate procedend. forma ſervetur, terminis tamen arbitrio judicis, ſalvis ſubſtantialibus judicii, corripiendis & abbreviandis.

In cauſis vero appellationum ſtatutum eſt, ſi ab interlocutorio appellatum fuerit, & nequaquam devolvantur, niſi cauſæ in appellatorio contentæ relevantes apparuerint, juxta juris diſpoſitionem; abſolutiones vero nullæ dentur ante devolutionem, ſive ab interlocutoria ſive a definitiva fuerit appellatum; præterea, ſi decretum fuerit per ju-

ANNO CHRISTI 1549.

judicem, ad quem bene judicatum et male appellatum, ab interlocutoria remittatur causa judicii, a quo nec retineatur; et ante omnia cavendum, ne dentur citationes seu inhibitiones super appellatoriis nisi visis apostolis.

Item infra archidiaconatum Laudoniæ non committatur examinatio testium ulli notorio curiæ primatialis, nisi ipsi officiali Laudoniæ suisve commissariis ad hoc faciendum per supplicationem primitus requisitis.

Item si quis citatus ad respondendum positionibus & articulis comparens, jurare aut respondere requisitus per judicem, recusaverit; decrevit conventio, quod juris dispositioni consonum esse agnoscit, ut pro confitente in articulis habeatur, ne per recusantis malitiam retardetur jus alterius partis.

Item caveant procuratores, et alia membra judiciorum, ne judicem vociferationibus in judicio turbent, ne vel palam vel occulte apud collitigantes blasphemiis, aut convitiis traducant, sed si læsos sese quo- A vis modo comperiant, modeste de remedio juris protestentur.

Item statutum est, ne quis officio procurandi sese ingerat, nisi catalogo fuerit descriptus, atque hi omnes sint parati ad præmissa observanda, et ad omnimodam reverentiam judici, tam in judicio quam extra, exhibendam, et qui in præmissis culpabiles fuerint, arbitrio judicis coerceantur, vel a procurandi officio penitus suspendantur.

58. Demum hæc sancta synodus seu concilium provinciale statuit et decrevit proximum futurum concilium provinciale hujus provinciæ Scoticanæ habendum et celebrandum fore, sine quacunque prætermissione, aut literis mittendis vel fulminan- B dis, in loco fratrum prædicatorum Edinburg. infra oppidum Edimburgi die Jovis 14. mensis Augusti proxime futuri, salvis tamen impedimentis, alioquin dicto die Jovis 14. Augusti præfati in civitate S. Andreæ seu oppido de Lynlythuho sancti Andreæ dioecesis; sic et prout rogati et requisiti fuerint episcopi ordinarii, prælati, et alii de clero regni prædicti.

CON-

JULIUS PAPA III.

Sedit ab anno 1550. usque ad annum 1555.

CONCILIUM PROVINCIALE

cleri Scoticani habitum Edinburgi An. D. MDLI.

In quo sequentia acta edita sunt.

...tat ...id Wilkins t. IV. p. 69. MS. ...rif. ...num. 7. Add. Baluzian. n.

IN primis hoc præsens concilium, constans hujus regni prælatis, concilium provinciale facientibus, relectis, auditis, et discussis diligenter per omnia statutis et ordinationibus aliarum provincialium conventionum, præside reverendissimo domino primate totius regni moderno et præsenti, antehac habitarum, eadem in certissimum totius ecclesiastici status ac populi christiani commodum vergere, in universum ratificanda, approbanda, et observanda una cum nonnullis in hac synodo additis, et adjectis, quæ in specie sequuntur communi omnium et publico decreto conclusa, prout eadem præsenti tenore approbat, acceptat, et ratificat.

2. *Executio decretorum prioris concilii.*

Verum quia propter temporis difficultatem et multiplicia impedimenta quædam eorundem statutorum prius editorum, quibus executioni demandandis certa in ipsis erant tempora præfixa, nullum tamen adhuc effectum sunt sortita; idcirco expresso jam omnium consensu absque ulla ulteriori dilatione deinceps eadem, quemadmodum antea salubriter sancita erant, ita et nunc diligenter executioni demandanda decrevit, ad tempora inferius limitata, prout unusquisque ordinariorum respondere voluerit pro suo officio in districto Dei judicio.

3. *De prædicatione verbi Dei.*

Et specialiter cum cæteris omnibus supra scriptis approbat præsens concilium statutum illud prius editum, de divini verbi prædicationibus per rectores....... quater singulis annis fiendis, cum mulctis et poenis in deficientes seu contravenientes eidem utrobique adductis; atque ejusdem executionem per singulos ordinarios fieri mandat, infra hinc et proximas uniuscujusque dioecesis synodos, et quod in contravenientes suasve partes in dicto statuto injunctas absque mora citationes simplices dentur pro ipsarum mulctarum solutione, juxta statuti tenorem per ipsos ordinarios, aut eorundem commissarios, in religiosorum et pauperum usus applicandarum.

4. *De theologo & canonista.*

Approbat quoque similiter statuta ista de theologis et canonistis apud singulas ecclesias cathedrales, necnon pro theologis in singulis monasteriis instituendis, et honorifice sustentandis, juxta continentiam ejusdem; placet universo concilio, ut statuta eadem sententia debitam executionem sortiantur, intra hinc et festum divi Michaelis proximum, et quod contra negligentes severiter procedatur; atque eodem modo ut statutum illud de religiosis, ad universitates studiorum gratia mittendis, et ibi juxta monasterii facultates honeste sustentandis suam executionem cum omni rigore intra hinc et festum Pentecostes proximum sortiatur.

5. *De examinatione curatorum & vicariorum.*

Ad hæc universæ synodo visum est utile et necessarium, ne diutius per minus sufficientes seu idoneos curatos animarum cura defraudetur, ut statutum illud de curatorum, et vicariorum pensionariorum examinationibus, diligenti indagatione et excussione habeatur infra hinc et proximas cujusque dioecesis synodos; et ibidem circa statutum de monasteriorum examinationibus, & clericorum parochialium.

6. *De computo & ratiocinio testamentorum.*

Approbat similiter præsens conventio constitutionem illam de testamentorum confirmationibus prius promulgatis, hoc addito, ut in posterum nullæ omnino confirmationes ad intus et extra dentur, sed singula confirmanda in specie exprimantur, & contineantur in bonorum inventariis, non autem sub aliqua summa generali & extra sub poena omissionis quotæ levandæ piis usibus applicandæ.

Item mandat, ut reverendissimi & reverendorum dominorum ordinariorum, & decani registra testamentorum, tam majorum quam minorum, habentes eadem, bis singulis annis, ipsis officialibus, seu commissariis generalibus patefaciant, ut procuratoribus fiscalibus pro computis & ratiociniis eorundem testamentorum mandatum dent, ut ipsa computa expedienda quamprimum juris ordine curent, & ipsi procuratores super debito sui officii respondere voluerunt, alioquin de negligentia puniendi & officio destituendi; ne tam proles defunctorum suis por-

ANNO CHRISTI 1551.

portionibus bonorum, quam creditores & legatarii fraudentur.

Simili quoque modo statutum illud de testamentis Orcaden. dioecesis ad formam & honorem cæterorum hujusmodi regni dioecesεon ordinandis, approbat & testamenta dioecesis ..... & insularum omnium extendendis, decrevit, cum ubi pia dignoscitur esse ratio, eadem quoque debet esse juris dispositio.

7. *De causis matrimonialibus.*

Porro quia contingit causas matrimoniales nimis leviter in judicio transmitti; cum tamen sint sua natura valde graves & arduæ, ac episcopis ipsis de jure reserventur; statuit hæc sancta prælatorum conventio, ut nullæ deinceps sententiæ in causis matrimonialibus ad divortium tendentibus per officiales seu commissarios cujuscunque diœcesis hujus regni pronuncientur, nisi processus hujusmodi & causarum merita per ipsos ordinarios discussa, & legitime perpensa fuerint, quo facto ex speciali ipsorum ordinariorum mandato & consilio, quod sacris canonibus consonum fuerit, decernatur; utque testes ipsi in ejusmodi causis prudenter & circumspecte super gravibus facti circumstantiis ad testium fidem tentandam & explorandam necessariis & opportunis examinentur & diligenter interrogentur, quodque suppositiones pro testium examinationibus infra alienas diœceses præcisa ipsis locorum ordinariis, officialibus seu commissariis ...... cujuscumque dioecesis, & nullis deputatis, aut substitutis delegabuntur, testibus vero secus examinatis nulla fides habeatur.

8. *Quod parochiani singulis dominicis & festivis intersint missæ.*

Item præsens conventio animadvertens divinorum mysteriorum contemptum maximum aliquot hisce proximis annis inter regni subditos invaluisse, sicut pauci admodum ex populosissimis parochiis sacrosanctæ missæ sacrificio diebus dominicis, & aliis festivis duplicibus ab ecclesia indictis, aut divini verbi prædicationibus adesse dignentur; ideo statuit & ordinat, ut omnes & singuli a suis parochialibus missis diebus præscriptis vel prædicationibus verbi divini in suis ecclesiis parochialibus sese ultro absentantes diligenter notentur per curatos, qui eosdem decanis in suis visitationibus majorum excessuum deferant, poenis publicatis juxta personarum qualitates, & delicti hujusmodi frequentationem, & hujusmodi deficientiam districte puniendos; & similiter, qui rem sacram minus reverenter aut indevote audire consueverint, quique jocantur, aut scurriliter se gerunt in ecclesiis temporibus sermonum, aut qui in portis ecclesiarum aut cœmeteriis ludibria interim exercere, aut aliis profanis negotiationibus vacare præsumpserint, non solum censura ecclesiastica feriantur, sed etiam aliis pœnis arbitrio ordinariorum infligendis subjaceant; & quod hujusmodi abusuum occasiones citius tollantur, statuit hæc præsens conventio, ut prohibeantur per vicarios & curatos omnes mercaturæ in portis ecclesiarum, & in coemeteriis divinorum tempore diebus dominicis & festivis, & quod nulla venalia durante sacro exponantur, seu aperiantur, prope limites ecclesiarum, sed quod singuli tunc temporis vel sacro, orationibus, precibus, vel divini verbi prædicationibus diligenter attendant, & hoc sub poena excommunicationis, & 200. solidorum singulis vicibus, quibus præsentibus fuerit contraventum.

9. *De visitatione hospitalium.*

Insuper præsens conventio pietate erga pauperes Christi mota, ad quorum supportationem hospitalia ab initio erant instituta, statutum illud celeberrimum super visitationibus hospitalium in singulis hujus regni dioecesibus, intra hinc & festum divi Michaelis proximum executioni mandari vult; & ut decani in suis visitationibus de statu omnium hospitalium juxta tenorem illius statuti referant, & debito tempore officialibus, seu commissariis generalibus ad effectum, ut ipsi defectus hujusmodi corrigant, & opportuna remedia desuper prospiciant.

10. *Additio ad vetus statutum de excommunicatis vitandis.*

Item quod excommunicatio omnium ecclesiasticarum personarum gravissima poena præ hominum corruptis & dissolutis moribus prope viluit, ut eidem tamen sua auctoritas, reverentia, & vigor juxta sacrorum sanctiones canonum restituatur quantum, hæc tempora ferunt; statuit hæc præsens conventio, & nomina excommunicatorum per singulos curatos suarum parochiarum, cujuscunque status, gradus, conditionis aut præeminentiæ fuerint, in suis libris scribantur, ut singulis diebus dominicis publicentur omni timore & favore exclusis.

11. *Nomina excommunicatorum publicentur.*

Item ut insordescentes a viginti diebus juxta vetus statutum provinciale, nisi sub justa appellatione fuerint, velut abominabiles in cancellis ecclesiarum parochialium, & in aliis publicis locis per curatos affigantur, & ibidem fixa remaneant eorum nomina, donec absolutionis beneficium obtinuerint; habita vero absolutione eorum nomina de libro deleantur, & in margine scribatur talis absolutus.

12. *Insordescentes affigantur in cancellis & valvis ecclesiæ.*

Insuper ut ipsi curati, antequam exordiantur rem divinam, moneant publice & generaliter omnes personas excommunicatas, ut quamprimum sese a divinis rebus amoveant; certificando exprese, quod quicunque scienter post illam admonitionem seu requisitionem sese divinis ingesserit, tunc tem-

ANNO CHRISTI 1551.

temporis excommunicatus existens sive personaliter, sive in sua ecclesia fuerit parochiali publice & solenniter denunciatus sententiam juris incurrit, a qua non poterit absolvi, nisi per sanctissimum dominum nostrum papam, & insuper poenis actorum parliamenti subjacebit: & si ecclesiastica persona & beneficiata fuerit, & hujusmodi admonitionem contempserit, aut quandiu sub excommunicatione hujusmodi insorduerit, quod pro rata temporis suæ insordescentiæ fructibus sui beneficii privabitur, in pauperes suæ parochiæ per ordinarios, aut eorundem commissarios erogandis; si vero non fuerit beneficiatus, tamdiu incarceretur pane & aqua, quamdiu sub ejusmodi censura insorduerit, vel aliter arbitrio ordinarii puniatur.

13. *De glebis ecclesiæ non alienandis.*

Præterea quod res & bona ecclesiarum & certæ decimæ reditus & proventus jam passim sub prætextu evidentis utilitatis ecclesiarum, ad ipsorum possessorum cupiditatem dumtaxat explendam, aut consanguineorum & amicorum opes, facultates, & possessiones augendas, & ampliandas, carnali affectione ad longum tempus locantur, alienantur, dilapidantur, & profligantur, tam in ipsarum ecclesiarum irrecuperabile dispendium, & damnum, quam etiam in ipsorum successorum summam inopiam & penuriam, ut vix ex reliquis fructibus onera ecclesiæ & necessarias expensas juxta personæ suæ facultatem sufferre possit & valeat: quocirca hujusmodi parum providis ecclesiasticarum personarum administrationibus occurrere volens præsens conventio inhibet expresse, ne in posterum mansiones, croptæ proximæ vicariis ipsis residentibus deputatis ecclesiis contiguæ jacentes per rectores vel vicarios in emphytheosim ullo tempore futuro dentur, aut ad longum tempus affedentur; constitutiones veteres provincialium conciliorum hujus regni desuper olim prudenter sancitas in usum revocandas, hoc ipsum temporum necessitate exigente, decrevit, easdem approbat in omnibus & ratificat, ac in perpetuum valitura constitutione firmum eisdem robur addit.

14. *De clandestinis matrimoniis, & bannis, & registris curatorum.*

Eodem quoque modo approbat & ratificat præsens conventio vetera illa statuta provincialia super clandestinis matrimoniis, et bannorum debitis proclamationibus, tenoresque eorundem præsentibus inseri mandat, eisdemque addendo quod quia experimentis quotidianis compertum est ex nativitate et matrimoniorum clandestinorum quæstibus & controversiis, quamvis etiam legitime ratis, in summum paternæ seu avitæ hæreditatis, ac fortunarum omnium discrimen adduci; et hoc potissimum defectu legitimorum documentorum super natalibus et nativitatis temporibus, superque bannorum proclamationibus: statutum igitur est, ut singuli curati deinceps habeant

A registrum, in quo nomina infantum baptizatorum inscribantur, una cum nominibus personarum, quæ talium baptizatorum parentes communiter habentur et reputantur, necnon compatrum et commatrum, cum die, anno, mense, adscriptis etiam duobus testibus notent; quod etiam ipsum in bannorum proclamationibus servetur, quas præsens conventio in ecclesiis parochialibus tam viri quam mulieris respective, si diversarum fuerint parochiarum, fieri mandat; quæ quidem registra inter pretiosissima ecclesiæ jocalia conservari vult et præcipit, quodque decani in suis visitationibus desuper diligentem indaginem faciant, et deficientes ad commissarios referant, ut graviter in eosdem animadvertatur.

B

15. *De pœna ministri in clandestino matrimonio.*

Præterea statuto de poenis tam partium contrahentium, quam ministrorum in matrimoniis clandestinis addit, & id aliqua ex parte reformat, statuitque ut presbyteri suam ad eadem clandestina matrimonia contrahenda operam seu ministerium accommodantes incarcerentur per annum, in pane et potu, necnon ab executione ordinum in triennium suspendantur; partesque ipsæ contrahentes publicas agant poenitentias, arbitrio ordinariorum, juxta statum et qualitatem earundem personarum moderandas et imponendas; hortaturque, ne ordinarii sint in hac parte quacunque occasione nimis remissi, ut plurima inconvenientia, quæ hinc proveniunt, saltem metu poenæ evitentur.

C

16. *Circa editionem & publicationem catechismi in gratiam virorum ecclesiasticorum curam animarum gerentium.*

D Item præsens conventio semper habens ob oculos, quam diligenter ecclesiæ pastoribus a pastorum omnium principe Christo Jesu sit prædicandi verbi Dei officium commendatum, ut saltem in primis fidei catholicæ rudimentis probe instituantur greges ipsi, suæ curæ concrediti; atque interim secum reputans quot horrendæ hæreses aliquot hisce ordinis in variis et diversis hujus regni partibus sint grassatæ, jam vero devotissimi maximique providentia, singularique favore principum ac prælatorum vigilantia studioque erga fidem catholicam tandem repressæ, ac fere sopitæ videantur; E consideransque insuper ecclesiasticos hujus regni inferiores et prælatos pro majori parte nondum eo eruditionis in sacris literis esse provectos, ut populum recte in fide catholica, aliisque ad salutem necessariis instruere, aut errantes convertere suo studio valeant. Ad igitur juvandos eorum pios conatus, industriamque promovendam, atque eadem vera, catholica, et apostolica fides, seclusis universis erroribus, integra et inviolabilis conservetur; statuit et ordinat librum quendam vulgari et Scotico idiomate conscriptum, ac prudentissimorum hujus regni prælatorum, doctissimorumque theo-

ANNO CHRISTI 1551.

theologorum, et aliorum ecclesiasticorum virorum præsenti conventioni interessentium judiciis et calculis exactissima discussione habita, approbatum, in rectorum, vicariorum, et curatorum manus, tam pro populi christiani, cujus curam gerunt, instructione tradendum; quem catechismum, id est, communem et facilem rudimentorum fidei institutionem et doctrinam vocari vult, ipsiusque reverendissimi domini Johannis S. Andreæ totius regni Scotiæ primatis, in præsenti concilio præsidis, ipsiusque provincialis hujusce synodi nomine imprimendum, inque lucem edendum, ac in multa exemplaria transumendum, continentem veram sinceramque, juxta catholicæ ecclesiæ sensum ac intellectum decalogi, seu decem mandatorum Dei interpretationem, articulorum fidei, septemque sacramentorum simplicem, puram, ac christianam doctrinam, necnon orationis dominicæ, et salutationis angelicæ integram et salutarem expositionem; quorum *ignorantia*, ut ait Bernardus in declarationibus: *excusare non poterit hominem, qui se magistrum infantium doctoremque insipientium profitetur, quippe ipse ignorans ignorabitur; immo multos ignorare faciet & ignorari; quantum enim sit periculi omnibus, cum non invenit pastor pascua, ignorat dux itineris viam, vicarius nescit Domini voluntatem, ecclesia quotidie multipliciter & miserabiliter experitur*. Hæc divus Bernardus.

Cujus quidem libri exemplaria omnia, ubi excussa fuerint, præsentari ipsi reverendissimo mandat et ordinat præsens concilium, ut ipse singulis tam suis ecclesiasticis, quam aliis singulis locorum ordinariis, quot cuique dioecesi pro rectorum, vicariorum, ac curatorum numero et multitudine sufficere videntur, eis tribuat; reliqua vero apud ipsum reverendissimum remaneant, et firma custodia serventur, prout tempus et necessitas postulaverint, dispertienda.

Caveant vero ipsi rectores, vicarii, et curati, ne sua exemplaria secularibus quibusque indiscrete communicent, nisi ex judicio, consilio, et discretione sui ordinarii, quibus ordinariis licebit nonnullis probis, bonæ fidei, ac discretis viris laicis, ejusdem catechismi exemplaria communicare, et iis potissimum, qui videbuntur potius suæ instructionis causa, quam curiositatis cujuscunque eadem expetere.

Cujus quidem catechismi singula capita et partes singulas ab ipsa præfatione seu exordio libri incipiendo ad finem usque absque interruptione, seu locorum quoruncunque omissione, continuando rectores per se, vel ipsi vicarii, aut curati, qui curam administrant omnibus dominicis et festivis diebus, quando ad divina audienda populus convenire solet et tenetur, alta et intelligibili voce, distincte, clare, articulate, et punctuatim omnibus silentio interdicto, quanta poterit maxima gravitate in suggesto, superpellicio ac stola induti ante summam missam ad dimidiæ horæ spatium legere, et de libro ipso recitare integre, et absque ulla hæsitatione, nihil addito, mutato, suppresso, vel omisso, sed prout verba jacent, sic ut populus lecta & recitata modo, quo supra, audire cum fructu, ac ædificationem inde concipere, & suæ salutis intelligentiam haurire valeat.

Quod ipsum quo melius, quo facilius, & cum majori populi reverentia & utilitate præstare possint, ipsi, quibus hoc munus præsenti constitutione injungitur, caveant ipsi rectores, vicarii, vel curati, ne minus præmeditate in pulpitum conscendant, sed toto studio & intentione ad lectionem peragendam crebra, frequenti ac diuturna futuræ lectionis repetitione sese præparent, ne se auditorum ludibrio exponant, ubi imparati in medio lectionis cursu hæsitaverint, aut impegerint, & propter hoc maledictioni divinæ se reddant obnoxios, cum, ut inquit scriptura *maledictus omnis, qui facit opus Domini negligenter*: & similiter, ne languide & oscitanter, sed cum quanto possunt maximo spiritus ardore, voce, vultu, & gestu ad pronunciationem concurrentibus, ut quæ leguntur animis auditorum vivæ vocis impressione, prout cuique gratiam dederit Dominus, insigantur. Hoc tamen proviso, ut non liceat cuiquam auditorum super lectis, aut modo quo supra recitatis, controversiam ipsi rectori seu vicario seu curato movere. Et si aliquis id attemtare præsumpserit, deferatur inquisitoribus hæreticæ pravitatis; nec vicissim licebit ulli rectori vicario, seu curato, nisi ad hoc ipsum (specialiter habita consideratione ipsius qualificationis) fuerit ab ordinario loci ei facultas concessa in scriptis, ullis controversias & quæstiones hujusmodi moventibus desuper respondere, aut disputationes ingredi, sed mox respondeatur, se hujusmodi disputationis resolutiones ad ipsos ordinarios remittere, & hoc sub poena privationis ab hujusmodi officio seu beneficio.

17. *De multa in negligentes lectionem catechismi.*

Quod si quis rector, vicarius, seu curatus in aliquo præsentis statuti puncto negligens aut culpabilis fuerit deprehensus, pro prima vice mulctetur, 20. solidis, irremissibiliter ab eo exigendis & levandis; pro secunda 50. solidis; pro tertia duplicetur mulcta, & cum hoc incarceretur in pane & potu duntaxat ad mensem, et ulterius ad arbitrium ordinarii. Nihilominus ubi contigit conciones verbi Dei per religiosos vel alios ordinarios prædicatores vice rectorum, juxta tenorem priorum statutorum interim fieri, quod talibus diebus catechismi lectio intermittatur impune. Et super singulis punctis & partibus præsentis statuti fiant diligentes inquisitiones per decanos in suis visitationibus, & desuper delationes fiant fideles absque omni favore vel odio commissariis majorum excessuum.

Finis omnium statutorum concilii provincialis in omnibus suis sessionibus facti per reverendissimum Johannem archiepiscopum sancti Andreæ, & reliquos regni Scotiæ episcopos, & abbates, ac totius Scoticanæ ecclesiæ clerum, in annis Domini millesimo, quingentesimo, quadragesimo nono, & quinquagesimo primo respective.

CON-

ANNO CHRISTI 1552.

CONCILIUM PROVINCIALE

ANNO CHRISTI 1552.

Prælatorum & cleri Scotiæ Lythqvoi habitum anno 1552.

tat ld Ilkins IV. p. 78. Jo. sleo de . gest. it. lib. p. 478.

EOdem plane tempore cum hæretici catholicam religionem commovissent, quicunque ex clero prudentissimi, doctissimi & integerrimi fuerunt, concilio provinciali Lythqvoi celebrato, hæresim justissima anathematis nota configunt; omniaque quæ patrum auctoritate in concilio Tridentino sub Pauli III. auspiciis sancita erant, justa, rata ac tanquam Dei imperio fixa plenis comitiis declarant. Multaque alia decreta, quæ ad hæresis vires elidendas, catholicæ fidei auctoritatem firmandam, ac cleri mores perpurgandos plurimum faciebant, constantissime sciscunt. Hæc Lesleus.

CARDINALIS POLI LITERÆ

Dispensatoriæ cum iis, qui bona ecclesiæ possident, & illicita matrimonia contraxerunt.

ANNO CHRISTI 1554. Id. pag. ype n. ec- vol. ap. d. pag.

REginaldus, miseratione divina S. Mariæ in Cosmedin S. Romanæ ecclesiæ diaconus cardinalis Polus nuncupatus, ad serenissimos Philippum & Mariam, Angliæ reges, fidei defensores, & universum Angliæ regnum sanctissimi domini nostri papæ & sedis apostolicæ de latere legatus, eisdem serenissimis Philippo & Mariæ regibus salutem in Domino sempiternam.

Cum supremum concilium istius regni parliamentum nuncupatum, magistratibus vestris per suos supplices libellos exposuisset, quod perniciosissimo schismate in hoc regno alias vigente, quod nunc Dei misericordia & majestatum vestrarum pietate extinctum est, auctoritate ipsius parliamenti nonnulli episcopatus divisi, & ex his aliquæ inferiores ecclesiæ in cathedrales erectæ, & scholæ atque hospitalia fundata, necnon plurimæ dispensationes & beneficiorum provisiones factæ fuerunt, ac multæ personæ, quibus persuasum fuerat, juris canonici dispositiones hoc in regno amplius locum non habere inter se in gradibus consanguinitatis vel affinitatis de jure prohibitos, & aliis impedimentis canonicis sibi obstantibus, matrimonia per verba de præsenti contraxerunt, & multi actus judiciarii & processus tam in primis, quam ulterioribus instantiis super rebus spiritualibus & ecclesiasticis, coram judicibus, tam ordinariis, quam delegatis, qui auctoritate laicali procedebant, habiti & servati; ac super eis etiam sententiæ latæ & promulgatæ fuerunt, & bona ecclesiastica per diversas ejusdem regni personas occupata & apprehensa fuerunt. Quæ quidem licet ex sacrorum canonum institutis irrita declarari possint, tamen si ad alium statum, quam in quo nunc sunt, revocarentur, publica pax & quies universi regni turbaretur, & maxima confusio oriretur, præsertim si dictorum bonorum possessores molestarentur; & propterea majestatibus vestris humiliter supplicaverint, ut apud nos intercedere dignentur, ut præmissarum rerum firmitati & stabilitati, & simul hujus regni quieti & tranquillitati, de benignitate apostolica providere velimus.

Cumque episcopi quoque deinde, ac reliquus provinciæ Cantuariensis clerus totum fere corpus ecclesiasticorum regni repræsentans, ad quos hæc bonorum ecclesiasticorum causa maxime pertinet, exposuerint, quod hæc bona ad jus ecclesiarum revocari non possunt, quin pax universalis & quies hujus regni turbetur, & causa fidei atque unitatis ecclesiæ jam toto omnium consensu hoc in regno introducta, in maximum periculum adducatur: & propterea ipsi quoque supplicaverint, ut apud nos intercedere velint, ut in his bonis ecclesiasticis possessoribus relaxandis restricti & difficiles esse nollemus; majestates autem vestræ, ad quas maxime spectat providere, ut regnum ipsarum potestati, regimini, & curæ commissum, in pace & tranquillitate conservetur, his supplicationibus & postulatis cognitis, & mature consideratis, judicaverint ea omnia, & maxime illa, quæ in bonorum ecclesiasticorum causa petuntur, pro causa fidei et pro pace publica, per nos debere sine ulla dilatione concedi; et quemadmodum rogatæ fuerunt, apud nos intercedere dignatæ fuerint; prout in supplicationibus per idem supremum consilium, et episcopos, ac clerum præfatum majestatibus vestris porrectis, atque in libello intercessionis per easdem majestates vestras nobis simul cum aliis supplicationibus exhibito latius apparet.

Idcirco nos, qui ad majestates vestras et hoc nobilissimum vestrum regnum a sanctissimo domino nostro Julio papa tertio, ipsius et sedis apostolicæ de latere legati missi sumus, ut regnum istud, quod jam diu ab ecclesiæ catholicæ unitate separatum fuerit, Deo et ecclesiæ Christi, ejusque in terris vicario reconciliaremus, et ut ea omnia, quæ ad pacem et tranquillitatem hujus regni pertinerent, omni studio procuraremus; postquam Dei benignitate, et majestatum vestrarum pietate, per auctoritatem ejusdem sanctissimi domini nostri papæ, cujus vices hic sustinemus, reconciliatio jam facta est, ut paci et tranquillitati regni præfati consulamus, atque ut unitas ecclesiæ, ex qua salus tot animarum pretioso Christi sanguine redemptarum dependet, hoc in regno jam introducta corroboretur, et salva perma-

ANNO CHRISTI 1552.

maneat, cum utriusque rei stabilitatem in eo maxime consistere, si horum ecclesiasticorum bonorum possessoribus molestia nulla inferatur, quo minus ea teneant, tot et tam gravia testimonia nobis fidem faciunt, et majestatum vestrarum intercessio, quæ pro unitate ecclesiæ et sedis apostolicæ auctoritate hoc in regno instauranda, tam studiose et tam pie elaborarunt, eam, quam par est, auctoritatem apud nos habeat; et ut universum hoc regnum sedis apostolicæ maternam vere indulgentiam et charitatem erga se agnoscat, et reipsa experiatur; quoscunque, ad quos infra scripta pertinent, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis, a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, auctoritate apostolica per literas sanctissimi domini nostri, domini Julii papæ tertii nobis concessa, et qua fungimur in hac parte, tenore præsentium dispensamus: quod omnes et singulæ cathedralium ecclesiarum erectiones hospitalium, et scholarum fundationes, tempore præteriti schismatis licet de facto et nulliter attentatæ, in eo statu, in quo nunc sunt, perpetuo firmae et stabiles permaneant, illisque apostolicæ firmitatis robur adjicimus; ita ut non ea auctoritate, qua prius, sed ea, quam nunc eis tribuimus factæ ab omnibus censeantur: et cum omnibus et singulis personis regni prædicti, quæ in aliquo consanguinitatis vel affinitatis gradu, etiam multiplici, vel cognationis spiritualis seu publicæ honestatis justitiæ impedimento, de jure positivo introductis, et in quibus sanctissimus dominus noster papa dispensare consuevit; matrimonia scienter vel ignoranter de facto contraxerint, ut aliquo impedimentorum præmissorum non obstante, in eorum matrimoniis sic contractis, libere et licite remanere, seu illa de novo contrahere possint, misericorditer in Domino dispensamus, prolem susceptam, aut suscipiendam legitimam decernentes; ita tamen ut qui scienter et maliliose contraxerit a sententia excommunicationis, et ab incestus seu sacrilegii reatu absolutionem a suo ordinario vel curato, quibus id faciendi facultatem concedimus obtineant; ac omnes ecclesiasticas sæculares, seu quorumvis ordinum regulares personas, quæ aliquas impetrationes, dispensationes, concessiones, gratias et indulta, tam ordines quam beneficia ecclesiastica, seu alias spirituales materias prætensa auctoritate supremitatis ecclesiæ Anglicanæ, licet nulliter et de facto obtinuerint, et ad cor reversæ ecclesiæ unitati restitutæ fuerint, in suis ordinibus et beneficiis per nos ipsos, seu a nobis ad id deputatos, misericorditer recipiemus, prout jam multæ receptæ fuerunt, atque super his opportune in Domino dispensabimus; ac omnes processus in quibusvis instantiis, coram quibusvis judicibus tam ordinariis, quam delegatis, etiam laicis super materiis spiritualibus habitos et formatos, et sententias super eis latas, licet nulliter et de facto, quoad nullitatem, ex defectu jurisdictionis, præfato tantum insurgentem sanamus, illosque et illas auctoritate apostolica confirmamus: ac quibusvis hujus regni personis, ad quarum manus bona ecclesiastica ex quocunque contractu seu titulo oneroso vel lucrativo jam devenerint, illaque tenuerint, seu etiam teneant, omnes et quoscunque fructus ex eisdem bonis, licet indebite perceptos, in totum remittimus et relaxamus; volentes et decernentes, quod istorum bonorum ecclesiasticorum tam mobilium, quam immobilium possessores præfati non possint in præsenti, nec in posterum, seu per conciliorum generalium et provincialium dispositiones seu decretales Romanorum pontificum epistolas, seu aliam quamcunque censuram ecclesiasticam in dictis bonis, seu eorundem possessione molestari, inquietari, vel perturbari; nec eis aliaquæ censuræ vel poenæ ecclesiasticæ propter hujusmodi detentionem, seu non restitutionem irrogari vel infligi: et si per quoscunque judices et auditores sublata eis, qua suis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate judicare et definire debere, et quicquid secus attemptari contigerit, irritum et inane fore decernimus; non obstantibus præmissis defectibus, et quibusvis apostolicis ac in provincialibus & synodalibus conciliis editis, specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Admonemus tamen, cum divisio episcopatuum et erectio cathedralium ecclesiarum sint de majoribus causis, quæ summo pontifici sint reservatæ, recurrendum esse ad suam sanctitatem, et ab ea simpliciter postulandum, ut hæc confirmare, seu de novo facere dignetur. Et licet omnes res mobiles ecclesiarum indistincte eis, qui eas tenent, relaxaverimus, eos tamen admonitos esse volumus, ut ante oculos habentes divini judicii severitatem contra Balthesarem, regem Babylonis, qui vasa sacra non a se, sed a patre e templo ablata, in profanos usus convertit, ea propriis ecclesiis, si extant, vel aliis restituant. Hortantes etiam et per viscera misericordiæ Jesu Christi obtestantes eos omnes, quos hæc res tangit, ut salutis suæ non omnino immemores, hoc saltem efficiant, ut ex bonis ecclesiasticis maxime eis, quæ ratione personatuum & vicariatuum populi ministrorum sustentationi fuerint specialiter destinata, seu aliis cathedralibus, & aliis, quæ nunc extant inferioribus ecclesiis, curam animarum laudabiliter exercere, & onera incumbentia congrue supportare valeant. Datum Lambeth, prope London. Wintonien. dioecesos, anno nativitatis Domini MDLIV. nono cal. Januarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri Julii, divina providentia papæ tertii, anno quinto.

Reginaldus cardinalis Polus, legatus.

MAR-

ANNO CHRISTI 1555.

MARCELLUS PAPA II.

Sedit ab anno 1555. eodemque decessit.

PAULUS PAPA IV.

Sedit ab anno 1555. usque ad annum 1559.

CARDINALIS POLI MONITIO

Ad synodum legatinam celebrand. apud Vvestmonast. secundo die Decembris anno 1555.

EDmundus, permissione divina London episcopus, reverendo in Christo confratri nostro Thomæ, eadem permissione Elien. episcopo salutem & fraternam in Domino charitatem: Noverit fraternitas vestra reverenda nos literas commissionales & mandatarias illustrissimi & reverendissimi in Christo patris & domini, domini Reginaldi, miseratione divina sanctæ Mariæ in Cosmedin S. R. E. diaconi cardinalis, Poli nuncupati, sanctissimi domini nostri papæ & sedis apostolicæ ad serenissimos Philippum & Mariam Angliæ reges, & universum Angliæ regnum de latere legati, sigillo istius illustrissimi & reverendissimi patris in quadam capsa stanea & cera rubea cum filis sericis rubei coloris comprehenso, sigillatas, nuper cum ea, qua decuit, reverentia, obedientia, & honore recepisse humiliter exequendas, sub eo, qui sequitur, verborum tenore: Reginaldus sanctæ Mariæ miseratione divina in Cosmedin S. R. E. diaconus cardinalis, Polus nuncupatus, sanctissimi domini nostri papæ & sedis apostolicæ ad serenissimos Philippum & Mariam, Angliæ reges, & universum Angliæ regnum de latere legatus, venerabili & nobis in Christo dilecto Edmundo episcopo London salutem in Domino sempiternam. Circumspectioni tuæ, de qua in his, & aliis plurimum confidimus, ut episcopos & reliquos provinciæ Cantuar. personas ecclesiasticas, quæ synodis provincialibus de jure, vel legitima, & hic hactenus approbata consuetudine interesse solent, quatenus ipsi intra competentem arbitrio tuo statuendum terminum, præsenti qua, Spiritus S. gratia inspirante, auctoritate apostolica nobis quomodolibet concessa & commissa, qua fungimur, cum eadem circumspectione tua & aliis tam ejusdem Cantuar. quam Eboracen. provinciarum episcopis & reliquis ecclesiasticis, quæ jam hic adsunt, personis inchoavimus, synodo per se, vel si legitimo aliquo sunt impedimento detenti, per procuratorem idoneum mandatum legitimum habentem adesse, & usque ad ejus finem interesse debeant, per se vel alium etiam sub certis contra inobedientes arbitrio tuo comminandis pœnis, nomine nostro moneas, & eandem synodum voces eadem auctoritate, tenore præsentium committimus & mandamus, contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum in palatio apud S. Jacobum probe Westmonaster, anno a nativitate Domini MDLV. sexto idus Novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Pauli, divina providentia papæ quarti, anno primo: sic signatas, Reginaldus cardinalis Polus legatus. M. Antonius, Faitæ secretarius Lampsonius. Quarum quidem literarum reverendissimarum vigore pariter & auctoritate nos Edmundus, episcopus antedictus, vos reverendum confratrem nostrum prædictum, & per vos decanum & capitulum & archidiaconos ecclesiæ vestræ cathedralis, cæterosque prælatos quoscunque, & clerum diœc. vestræ prædictæ, tam exemptos quam non exemptos quoscunque, tenore præsentium, auctoritate prædicta peremptorie monemus; vobisque & illis sub pœna suspensionis ab officio mandamus, quatenus vos, reverende confrater antedicte, decanusque, archidiac. & prælati personaliter, dictum vero capitulum, & clerus per vos auctoritate & tenore præsentium monendi, per procuratorem idoneum sufficienter instructum, & clausulam ratihabitionis in procuratorio suo habentem, si personaliter comparere non possint, aut voluerint coram dicto illustrissimo & reverendissimo in Christo patre & domino cardinali & legato prædicto synodum prædictam, Deo favente, prosecuturo in cappella sive oratorio vulgo vocat. The King's chappel, infra palatium regium apud Westmonaster. secundo die mensis Decembris prox. post datam præsentium venturi (si citius saltem venire non poteritis aut poterint) inter horas octavam & nonam ante meridiem ejusdem diei, cum continuatione & prorogatione dierum & horarum ex tunc sequent. & locorum, si & quatenus dicto illustrissimo & reverendissimo domino cardinali & legato antedicto ita expedire videatur, in synodo legatina prædicta cum aliis prælatis & personis tam Cantuar. quam Eborac. provinciarum compareatis & compareant, intersitisque & intersint, super hiis, quæ in dicta synodo tractabuntur, tractaturi, deliberaturi, consensuri, & conclusuri, cæteraque facturi, gesturi, & expedituri, quæ dictæ synodi natura & qualitas literarumque prædictarum tenor in & de se exigunt & requirunt, vobis insuper injungimus & mandamus sub poenis suspensionis præ-

ANNO CHRISTI 1557.

prædictæ, tam de receptione & executione præsentium, ac de omni eo quod in hac parte monendorum sufficienter & plene continente, dictum illustrissimum & reverendissimum in Christo patrem cardinalem & legatum antedictum dictis, die, hora, & loco debite certificet fraternitas vestra. Dat. in palatio nostro London. sub sigillo nostro, decimo die mensis Novembris, anno Domini MDLV. & nostræ translationis anno decimo septimo.

In hac synodo die 13. Decembris, prolocutor protulit librum intitulatum. *Institutio hominis christiani*, factum tempore Henrici VIII. examinandum, & divisus est in partes: & tunc seligebantur quidam e domo inferiori ad conficiendas homilias; & articuli symboli apostolorum committebantur quibusdam ex eadem domo.

Die Lunæ 16. Decembris, fuit divisio novi testamenti, ut verteretur in Anglicum, & de septem sacramentis tractabatur.

Die Veneris 20. Decembris, prolocutor ex parte reverendissimi mandavit omnibus præsentibus, præsertim decanis, ne confirmarent aliquas elocationes factas a clericis de beneficiis suis; deinde protulit scriptum continens quædam vocabula bene consideranda in translatione novi testamenti, de quorum interpretatione tractatum fuit 8. die Januarii; quo die prolocutor mandavit nomine reverendissimi, ut consultarent de modo stabiliendi scholas in ecclesiis cathedralibus: et 20. die ejusdem mensis delecti sunt quidam ex ambabus provinciis qui consultarent de quibusdam articulis, de modo alendi scholasticos in ecclesiis cathedralibus.

Primo, ut qui susciperent beneficia vacantia, solverent decimam partem pro primo anno tantum.

Secundo, ut de bonis intestatorum aliqua portio per ordinarios assignetur, et ut administratores obligentur ad solvendum.

Tertio, ut contributio fiat de bonis in salutem animarum testatorum non certis personis legatis.

Quarto, ut prædictæ solutiones durarent ad triennium.

Sequenti die 21. Januarii, facta fuit sessio apud Lambhith, in superiori camera; ubi die Lunæ seq. tractatum fuit de ministris sacerdotum, qui neque ministrarunt, neque ad celebrandum venire volunt, sed obstinate sese absentant. Die decimo Februarii (post nonnullas continuationes sessionum) prolocutor monuit omnes, ut convenirent in ecclesia parochiali de Lambhith ad audiend. constitutiones provinciales postridie legendus: (*quas vide apud Labbeum tom.*20. *pag.*1009.

Hoc facto, adierunt sacellum infra manerium reverendissimi, ubi solennis missa de Trinitate habita fuit, reverendissimo, episcopis, et electo ibidem præsentibus, cum copiosa multitudine plebis. Et finita missa, fiebant nonnullæ precationes, ministrante reverendissimo. Et postea mag. Watson, ex suggestu, Latine concionem habuit, in qua, inter alia, pronunciavit prorogationem factam a reverendissimo usque in diem 10. Octob. proximo futuri.

CONVOCATIO PRÆLATORUM

& cleri provinciæ Cantuar. auctoritate brevis regii celebrata per dom. Reginald. Polum, card. archiepiscopum Cant. 1. Januarii in ecclesia S. Pauli, London. anno 1557.

ANNO CHRISTI 1557.

Extat apud Wilkins tom. IV. p. 155.

Ex reg. Poli fol. 59. seq.

Eodem die, sacris peractis, episcopus London. exhibuit certificatorium super executione mandati monitorii, & reverendissimus clerus domus inferioris jussit eligere sibi prolocutorem, 24. die Januarii præsentandum. Quo die Johannes Harpsfield præsentatus & admissus fuit a reverendissimo apud Lambhith, qui mox causas hujus synodi verbo tenus proposuit, videlicet: quod cum de antiquo more rex Angliæ ob aliquot arduas causas prælatos hujus regni ad concilium sive parliamentum suum adesse jubet, propter regis securitatem & hujus regni statum ac bonum publicum concernent. consilia, & auxilia sua impensuros; ita archiepiscop. Cantuar. episcopos suos suffraganeos, prælatos &c. ad sacrum concilium evocare assolet de iisdem causis tractaturos, & auxilia sua consimili modo daturos. Et inter alia monuit negotium eximii ponderis; scilicet cogitare, quomodo oppidum Caleis ad pristinum jus regni vi armata reduci possit. Etiam censuit perpendendum, & istud inprimis, quo modo defectus ecclesiarum cathedralium, rectoriarum, vicariarum, totius cleri, & status omnium dioeceseos & provinciæ Cantuariensis; & ut ecclesiæ ex reginæ munificentia dispositioni reverendissimi commendatæ, recto ordine disponi & confirmari valeant. Et quid sibi videatur, voluit eos sibi significare. Et ad feliciorem expeditionem commissum est hoc negotium episcopis London. Roffen. Meneven. Petriburgen. & Gloucestr. ut consulta sua in scriptis renunciare velint quamprimum: deinde voluit reverend. statuta ecclesiarum noviter erectarum, aut mutatarum a regularibus ad seculares, expendi per episcopos Lincoln. Cicestren. & Petriburgen. item, & Nicolao Wotton Cant. Edmund. Stuard, Winton. & Setho Laud, Wigorn. ecclesiarum decanis; & quæ consideranda sunt, referre reverendissimo, quamprimum commode poterint.

Sequenti die 28. Januarii, episcopus London. exhibuit in scriptis quædam collecta, quæ ipse aliique episcopi in suis dioecesi. reformatione digna esse existimarunt. Et quia

ANNO CHRISTI 1557.

quia omnes non erant parati cum suis collectionibus, ideo supersederunt de lectione usque in tempus magis opportunum. Deinde prolocutor cum clero intrans, porrexit patribus schedulam causarum raritatis presbyterorum ex una parte collectarum, & remedia, quibus major copia valeat haberi, ex adversa continentem. Qua lecta per Henr. Cole decanum, &c. patres voluerunt, ut hanc schedulam traderet reverendissimo. Deinde monuit locumtenens prælatos inferiores domus, ut ipsi exhiberent in scriptis, quod reformandum putarent, & exhiberent proximo die, vid. 4. Februarii, ad quam continuata fuit synodus.

Quo die 4. Februarii, episcopus London. proposuit quandam schedulam circa res divinas; qua lecta, rogabat patres, ut illi de remediis cogitarent, & deputarent certos episcopos, ut inter se consulerent. Deinde idem Dominus præsidens consuluit, ut, quia status hujus regni perturbatur ex infestatione Gallorum, & Scotorum, ipsi velint regiæ majestati subvenire; & putavit ampliorem summam concedendam, quam antea, qua majus periculum ab hostibus sit timendum. Quibus verbis a præfato locumtenente vix prolatis, omnes una voce affirmabant hoc perquam necessarium, idque lubenti animo se præstituros. Quod negotium quo facile expediri possit, electi sunt episcopi London. Winton. Elien. Roffen. Lincoln. & Patriburgen. quibus adjuncti sunt sex de domo inferiori, qui constituerent inter se tam de quantitate solvenda, quam etiam de modo, & tempore solutionis.

Et tandem post varios tractatus, 9. die mensis Februarii statuerunt concedere regiæ majestati octo solidos de qualibet libra omnium beneficiorum ecclesiasticorum; idque ultra solutionem veteris subsidii prius concessi. Quam concessionem in instrumento publico redactam, 14. die Februarii exhibuerunt reverendissimo, qui archiepiscopum Eborac. de subsidio concesso certificavit, rogans, ut ille consimiliter in sua provincia facere dignetur.

Sequenti 16. die Februarii in domo capitulari, comparuit episcopus Assavensis ex mandato reverendissimi, se cupere, ut durante parliamento toties synodus celebraretur, quoties commode fieri posset, atque ut de rebus reformatione indigentibus tractaret; ac parliamento finito, ut illi, qui decedere ad suas dioeceses vellent, vices suas concederent, ut assensum darent, episcopis London. Elien. Roffen. & cæteris episcopis hic permansuris, quæ statuenda viderentur ad reformationem ecclesiæ.

Secundo post die, vid. 18. mensis Februarii, dom. locumtenens, &c. consultabat, quomodo beneficia tenuia possint officiari; & tandem habitis inter se mutuis colloquiis, excogitaverunt sequentes articulos ad eam rem pertinentes; vid.

I. That no priestes be taken up to serve the vvars.

II. Item, That tvvo smal benefices contiguale may be joyn'd together in commendam by the bishop, to serve them. *Alterius vicibus*.

III. Item, That the parishioners of chapels annexed may be compelled to come unto the parish church, vvhere unto they be annexed for a time, till curates may be provided.

IV. Item, That the bishops may be authorized by the prope to give orders: extra tempora præscripta.

Quos articulos rogarunt patres dominum Cole, ut ipse eorum nomine reverendissimo exhiberet.

Deinde 25. Februarii locumtenens & alii patres convenientes, consultarunt, de providendis armis contra vim Scotorum, de concessione ejusmodi armorum, quomodo, & a quibus essent præparanda. Quos articulos reverendissimo tradiderunt, qui voluit (synodum) expedire, an concedendum sit hoc tempore quadragesimali, ut promiscue omnes in tanta piscium caritate lacticiniis vesci possent, qua de re aliquandiu patres consultantes, nihil certi statuerunt.

Tandem habitis tractatibus de solutione decimarum, quam adhuc cessare non posse perspexerunt, reverendissimus 8. die Martii continuavit, & prorogavit convocationem ad 11. diem Novembris, anni MDLVIII.

In MS. sequuntur nonnulla capita articulos de doctrina, & disciplina ecclesiæ, & ecclesiasticorum continentia; item statuta quædam de eadem materia, quæ in hac synodo, si non stabilita, saltem proposita fuisse, valde probabile est.

Articuli de doctrina.

Cap. I. Ut populus per concionatores, quantum fieri potest, doceatur; ut quatuor brevium concionum genera Anglice perscribantur, eaque ubi concionatores defuerint, dominicis diebus, & aliis festis populo per rectores, vicarios, & parochos recitentur.

Primi generis conciones, sint de eucharistia, de poenitentia, de confessione auriculari, & de reliquis sacramentis, quæ hæretici nostri temporis maxime impugnarunt. Item, de libero arbitrio, de justificatione, de bonis operibus, de ecclesia, ejusque auctoritate, unitate, ac ministris.

Secundi generis, sint expositiones in articulos fidei, orationem dominicam, angelicam salutationem, decalogum, & septem ecclesiæ sacramenta.

Tertii generis, sint conciones breves de tempore, & de sanctis.

Quarti generis conciones sint de natura, usu, & significatione ceremoniarum, quæ in ecclesia sunt maxime usitatæ. Item de virtutibus & vitiis, velut de charitate, de obedientia, de timore Dei, de extremo judicio; de adulterio, de avaritia, de perjurio, de luxu &c.

Ut brevis catechismus edatur Latine & Anglice, quo juventus in fidei rudimentis erudiatur.

Sint quoque salutaria quædam ac pia documenta, quibus Sacerdotes tam in confessionibus audiendis, quam in infirmis visitandis, utantur.

De

ANNO CHRISTI 1557.

De his quæ ad orationem pertinent.

II. Ut precationum liber, horas beatæ Mariæ, psalmos poenitentiales, vigilias mortuorum, commendationes, psalmos passionis, & alias pias precationes complectens, Latine & Anglice edatur, quo a populo in ecclesia uniusmodi precandi modus observetur.

Sit formula quædam gratiarum in prandio, & in coena Deo agendarum, patrum sermone composita, qua laici per totum regnum utantur.

Ut dum concio, vel summa missa, quam vocant, ac solennis peragitur, nullus sacerdos celebret; sed omnes tam sacerdotes quam laici eam attentis animis pariter audiant.

Ut breviaria ac libri missales recognoscantur, & repurgentur, & uniusmodi per totum regnum habeantur.

Ut in omnibus dioecesibus eædem ceremoniæ omnino teneantur.

Ut festum dedicationis uno certo ac statuto die in omnibus ecclesiis celebretur.

Ut in templis, dum res divina peragitur, nemo ambulare, aut confabulari permittatur; sed vel precibus se dedat, vel exeat e templo.

De templis decore ornandis, & resarciendis.

III. Ut vestes sacræ, ad tremenda mysteria obeunda, sint in singulis templis ad minimum duplices; quarum unæ diebus festis, alteræ profestis inserviant: sint etiam honestæ ac decoræ.

Sint calices argentei; sint præterea thuribula honesta, & crux cum vexillo.

Altaria item sint decore admodum ornata: parentur item libri ad sanctum Dei cultum necessarii: sint etiam corporalia munda.

Sit porro imago crucifixi ad dominicæ passionis recordationem. Sint etiam superpellicia pro parocho & ministro honesta & munda.

Paretur locus vel circiter medium altaris, vel ad ejus cornu, in quo sacrosancta eucharistia sub serra sancte custodiatur, ne in eam impii sacramentarii aliquando impetum faciant.

Ut vestimenta sacra, calices, & altaria jamdudum polluta, & prophanata, denuo consecrentur.

Ut tecta, fenestræ, tabulatum, crucifixi, & cæteræ partes templorum probe reficiantur.

Ut altaria diruta in singulis templis denuo erigantur.

Ut coemeteria sancte serventur, diligenterque circumsepiantur, ne pecudes irrumpant.

De disciplina ecclesiastica removenda, & moribus cleri per eandem reformandis.

Ut in synodis inquiratur diligenter in omnes rectores, vicarios, & curatos, & alios quoslibet sacerdotes, quomodo anno præterito se gesserint.

A Provideatur item de archidiaconis, qui sunt episcoporum oculi, ut suis muneribus secundum veteres canones sedulo perfungantur.

IV. Ut rurales decani, & officiales non venalem habeant disciplinam ecclesiasticam, sic ut inopes (sicut hoc tempore fit) plectantur, divites ne appellentur quidem.

V. Ut nullus sacerdos mulierem probabiliter suspectam, vel alias infamem in ædibus suis teneat, sed ab ordinario admonitus, intra mensem eam excludat.

VI. Ut sacerdotes nullam exerceant mercaturam, neque sordidis, & prophanis muneribus omnino se dedant, ne ordo contemnatur, ejusque vilescat auctoritas.

B VII. Ut Sacerdotes singuli vel in precibus, vel in studiis, vel in pueris erudiendis, vel aliis honestis exercitiis assidue versentur, ne adversarius eos otiosos reperiat.

VIII. Episcopus, presbyter, diaconus, aut subdiaconus, in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehensus, vel legitime convictus, castigetur, vel deponatur.

IX. Episcopus, presbyter, aut diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, admonitus, vel desinat, vel deponatur.

X. Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, C extra ecclesiam abiici, & ad poenitentiam inter laicos redigi.

XI. Si quis clericus, jam olim post susceptos sacros ordines, illicite conjugatus, & postea separatus, & post poenitentiam restitutus ministerio, ad illicitum thorum denuo redire præsumpserit, officio deponatur usque in diem mortis; laica tantum communione ei concessa.

XII. Et quoniam populus a cultu Dei, qui a sacerdotibus conjugatis tam irreverenter obitur, penitus abhorret, tales sacerdotes, vel amoveantur penitus a ministerio, vel, propter paucitatem ministrorum ac sacerdotum, sint ad tempus curati. D Sed nullum omnino proprium habeant sacerdotium, quin etiam poenitentiam dignam crimine, quod admiserunt, agere cogantur.

XIII. Ut in dioecesibus, in quibus uxores duxerunt, ministrare nullo modo permittantur; sed iidem ad sexaginta millia passuum removeantur: & si quispiam illorum vel semel versatus cum uxore, vel collocutus esse deprehensus fuerit, canonice castigetur. Et in singulis synodis de eorum conversatione inquiratur.

XIV. Quo simoniæ labes, qua ecclesia Anglicana non ante hoc tempus solum, sed etiam jam misere infecta est, prorsus tollatur; statuat synodus, ne vendantur a pa- E tronis eorumve famulis sacerdotia, neque sub pacto aliquo, aut conditione concedantur; neque sacerdotum quispiam, qui sacerdotium aliquod petit, quidquam muneris, quo illud obtineat, cuiquam det. Quod si patronus sacerdotium vendidisse, aut sub pacto aliquo cupiam sacerdoti concessisse deprehensus fuerit, non admittatur. Singuli denique ordinarii ab hiis, qui ipsis præsentati fuerint, recipiant juramentum, prout alias

alias statutum fuit in constitutione provinciali, quæ incipit: *Præsenti de jurejurando* cujus formula sequitur ad verbum:

„ Ego N. præsentatus ad ecclesiam parochialem de N. per talem patronum ejusdem ecclesiæ, juro ad hæc sacrosancta Dei evangelia per me corporaliter tacta, quod propter ecclesiam parochialem prædictam obtinendam, aut præsentationem ad eandem habendam, aut acquirendam, neque ego, neque alia persona vice & nomine meo, nec de consensu aut scientia meis prædicto patrono, seu alii cuicunque aliquod, præmissorum nomine aut intuitu, promisimus, aut dedimus; nec quicquam ejus rei gratia permutavimus, compensavimus, aut prius datum confirmavimus, apudve quemquam deposuimus; seu quicquam mutavimus, commodavimus, seu elocavimus; priusve mutuatum, commodatum, depositum, aut elocatum, aut quocunque modo debitum remisimus seu relaxamus. Nec de sanctuario, gleba, terris, prædiis, tenementis, reditibus prædictæ ecclesiæ, fructibusve, decimis, aut oblationibus ejusdem præteritis, præsentibus, aut futuris, donationem, remissionem, locationemve promisimus, fecimus, aut inivimus, seu aliquis nostrum de mandato, scientia, aut consensu meis promisit, fecit, aut inivit. Ita me Deus adjuvet, & hæc sacrosancta Dei evangelia.

XV. Ut nemo levi de causa excommunicetur.

XVI. Ut nemo cum excommunicatis versari permittatur, nisi quibus de jure permissum est.

XVII. Ut episcopi, & ordinarii in synodis; & alias, diligenter inquirant de iis, qui tempore schismatis magistros se profitebantur pravorum dogmatum, ut vel publice se jam resipuisse profiteantur, vel a ministerio amoveantur; & si laici fuerint, excommunicentur.

XVIII. Ut in mensis sacerdotum lectio sacrarum literarum habeatur.

XIX. Ut sacris initiandi literas testimoniales habeant, & titulum; itemque ut de doctrina, ætate, & moribus exquisite examinentur.

De ecclesiis cathedralibus & aliis.

XX. Ut in illis sint aliqui præbendarii concionatores verbi qui episcopos juvent.

XXI. Ut secundum antiqua ecclesiarum cathedralium statuta, sit in singulis earum vir doctus, qui sacras literas clero & populo interpretetur. Et in noviter erectis ecclesiis assignetur aliqua præbenda cum incremento redditus, quæ nulli conferatur, nisi qui velit hæc præstare.

XXII. Ut in singulis prædictarum ecclesiarum sint sexaginta, vel plures pueri ex beneficiis appropriatis sustentandi, ibique grammaticam discant, quo clero postea inserviant.

XXIII. Provideatur item, ut in singulis ecclesiis parochialibus sit rector, vicarius, aut parochus: & ubi non satis ex decimis, & fructibus ecclesiæ suppetit ad sacerdotem sustentandum, vel aliquo modo fructus augeantur, vel duæ ecclesiæ uniantur, idque potissimum in urbibus & oppidis incorporatis.

Consideretur etiam de capellis annexis.

Ut pluralitas beneficiorum doctis solum viris concedatur, quod doctrinæ præmium sit, & indocti ab hoc privilegio prorsus excludantur.

De vestitu.

Ut sacerdotes omnes habitu clericali incedere cogantur.

Ut, qui præbendis aut ulla promotione spirituali gaudent, etiamsi sacris non sint initiati, habitu sacerdotali, vel clericali vestiti incedant pro more patriæ, ubi degunt.

Ut in vestitu episcoporum & presbyterorum moderatio adhibeatur.

Ut episcopi inquirant de his, qui sylvis, aut aliis abditis locis se occultant, aut alioquin non accedunt ad parochiales ecclesias diebus & horis, quibus divina officia diebus festis celebrantur; & si admoniti non resipiscant, examinentur tanquam suspecti hæreseos, & canonice castigentur ad aliorum exemplum.

Articuli de academiis & scholis.

I. Ut una eademque sophisticæ & dialecticæ introductio in utraque academia juventuti prælegatur. Deinde Porphyrii prædicabilia & prædicamenta. Tum Aristotelis dialectica. Adhibeatur interdum (si placet) Rodulphus Agricola de inventione. Cæteræ omnes dialecticæ rejiciantur.

II. In philosophia tam morali, quam naturali legatur solus Aristoteles.

III. In theologia legat unus aliquam Bibliæ partem, alter Magistrum Sententiarum, vel alium auctorem ex theologis scholasticis, quo doctrina scholastica, quæ theologiæ professoribus maxime necessaria est, renovetur.

IV. Et quoniam studiorum ardor, qui in academiis olim vigere solet, jam pene deferbuit, & ad professores publicos audiendos, propter delicatum quoddam fastidium, pauci admodum confluunt; provideatur, ut certus numerus cujusque collegii, prout præpositis collegiorum ad hanc vel illam lectionem magis idonei judicabuntur, ad singulos prælectores publicos audiendos quotidie accedere cogatur, quo & prælectores ipsi ad accuratius prælegendum incitentur, & auditores majores in libris faciant progressiones.

V. Ut nemo in sociorum, aut discipulorum numerum in aliquo collegio cooptetur, & bonis alatur collegii, nisi pauper sit, & parentes illius polliceri voluerint, se cum eo, simulatque ad maturam ætatem pervenerit, serio acturos, ut clero se addicat consecretque. Idemque in ludis literariis, in quibus aliquis discipulorum nume-

ANNO CHRISTI 1557.

numerus ex fundatoris beneficio ſuſtentatur, omnino obſervetur.

VI. ——

VII. Ut maturè provideatur, quo numerus eorum, qui in academiis operam literis navant, aliqua ratione augeatur; uti non deſinant, qui in poſterum clero ſe addicant.

VIII. Ut omnes, cujuſcunque ordinis, conditionis, aut ſtatus ſint, qui in academiis dicendi cauſa verſantur, clericali & ſacerdotali habitu, ſub pœna expulſionis, veſtiti incedant, quo a laicis diſtinguantur; & quotquot aliquo gradu ſcholaſtico ſunt inſigniti, ſemper extra collegia induti incedant, prout ipſorum gradus poſtulat, ſub eadem pœna.

IX. Ut nemo ad ſacerdotium, aut ullam aliam promotionem (ut vocant) ſpiritualem ſupra ſummam viginti librarum admittatur, niſi triennio in academia ætatem diſcendi cauſa degerit, & gradu ſaltem bacalareatus inſignitus fuerit.

X. Ut nemo alearum, chartarum pictarum, teſſerarum ludo in taberna, diverſorio, aut domo ulla extra collegia pro pecunia utatur, ſub pœna expulſionis.

Ut prolixæ præfationes, atque etiam confutationes, quæ nuper in principiis diſputationum haberi ſolebant, amputentur, quo tempus in argumentis conciſis conſumatur.

Ut beneficiati, qui in academiis ſtudii cauſa, vel ſub prætextu ſtudii degunt, teneantur ſtatutis temporibus ſeſe diſputationibus exercere, & lectionibus publicis intereſſe, & in collegiis, vel aulis, aut aliis domibus ſtudentium morari.

De ſcholis.

Ut plures ludi literarii (ſi fieri poteſt) exigantur, & illis, tum qui jam ſunt, tum qui futuri ſunt, pii ludimagiſtri, & catholici præficiantur, & de hæreſi ſuſpecti removeantur.

Ut nemo ad juventutem vel in ſcholis, vel in generoſorum ædibus inſtituendam admittatur, niſi per ordinarium approbatus.

Statuta clero in ſynodo collecto propoſita.

Quod epiſcopi tum ea, quæ infra ſcribuntur, tum omnia alia quæ ſuo officio incumbunt, diligenter exequantur. Quum archiepiſcopi, & epiſcopi eſſe debeant, forma gregis, ad quam ſe debeant ſubditi reformare, quod nequit fieri, niſi ſe omnibus exhibeant in exemplum; maiorum itaque inſtitutis inhærentes, exhortamur in Domino, & in virtute ſanctæ obedientiæ, atque ſub divina atteſtatione judicii monemus, ut omnes & ſinguli epiſcopi in feſtis principalibus, ſaltem in feſtis Nativitatis Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, atque in hebdomada ſancta præſentiam ſuam debitam in eccleſiis ſuis cath. exhibeant, ibique miſſas celebrent, & oleum ſacrum, atque infirmorum in die cœnæ Domini quolibet anno conficiant, niſi eos ab ipſis eccleſiis a ſuis ſuperioribus evocari, aut ex infirmitate, vel aliqua alia juſta cauſa tunc abeſſe

A contingat. Circumeant præterea diœceſes ſuas temporibus opportunis, monaſteria & hoſpitalia reformando, clerum & plebem corrigendo, hæreſes & errores extirpando, & verbum vitæ in agro dominico ſeminando, in conferendis ordinibus, atque beneficiis inſtituendis; curatis multo diligentius, quam ante hac, vigilando, ne inhabiles ad curam animarum, etiam ad tempus, ſubſtituantur, præcavendo; beneficiatos, qui ex cauſa non admodum urgenti abfuerint, ad reſidendum in ſuis beneficiis citra omnem redemptionem compellendo, veniaſque eadem beneficia pro pecunia locandi prorſus reſcindendo; exactiones & rigores officiariorum & miniſtrorum ſuorum compeſcendo;
B eccleſiarum & capellarum privilegiat. abuſus comprimendo; concionatores idoneos per diœceſes ſuas ſubinde emittendo; hæreticos eorumque libros explorando & corrigendo, & cum opus fuerit, etiam condemnando & extinguendo, &, ut rudimenta fidei & literarum tam in univerſitatibus, quam in aliis gymnaſiis publicis pura jaciantur, puriuſq; & ſincerius coaleſcant, ſolicitius incumbendo; abbates & priores ad debitum numerum religioſorum reducendo, ipſoſque religioſos in ſuis monaſteriis degentes, ad monaſticam converſationem excitando, abſentes ad ſua monaſteria compellendo licentiam capacitatum coercendo; et, ut
C per proprietarios, rectoreſque & vicarios frequentes in ſuis eccleſiis conciones fieri procurent, diſtributioneſque debitæ inter pauperes earundem parochianos fiant, diligentiſſime providendo; clericos delinquentes vigilantius inquirendo, & ſeverius, quam antehac, corrigendo, eosdem que ſuper horrendis ſceleribus etiam coram laicis convictos, in carceribus vel in perpetuum retinendo, vel ſaltem non ita facile, nec tam cito ad purgationem admittendo; ſimoniacos deponendo; & carnis libidine lapſos, ad rigorem canonum, & conſtitutionum tam in præſenti ſynodo, quam in prioribus editarum, caſtigando; venatores & aucu-
D pes clericos coercendo; pretioſiſque veſtibus indutos, ad veſtium modum in hac ſynodo præfinitum reducendo, & in eodem retinendo; cæteroſque clericos otioſos, aut diſſolutos ad exercitia, & honeſtam converſationem revocando: & ut ſumma dicamus, omnes ſubditos viros ad mandatorum Dei, canonumque & conſtitutionum maxime tuitionem, fidei & morum integritatem concernentium obſervantiam verbo & exemplo cohortando, perſuadendo, &, ubi opus fuerit, etiam compellendo.

De qualitate ordinandorum.

Præſentis ſacri concilii provincialis au-
E ctoritate ſancimus, ordinamus, & ſtatuimus, quod nullus epiſcopus per ſe; ſive ſuum ſuffraganeum quempiam alienæ diœceſeos, præter regulares exemptos per ordinatorem debite examinatos, ad ſacros ordines intra Cant. provinciam de cætero admittat, nec ordinet; nec iis, aut eorum alicui liceat extraneos, & qui infra diœc. vel juriſdictionem ſuam non ſunt oriundi, aut beneficiati non fuerint, vel domicilium ibid.

ibid. per triennium non habuerint quoquo modo ordinare, etiamsi idem literas episcoporum suorum dimissoriales habuerint; quas auctoritate praesentis concilii decernimus non esse admittendas quoquo modo. Statuimus quoque & ordinamus, quod nullus clericus secularis de caetero admittatur ad sacros ordines, nisi habuerit literas testimoniales curati, & oeconomorum, vel parochiae, in qua natus, beneficiatus, vel per triennium proximo praecedens commoratus fuerit, sub sigillo archidiac. illius loci, vel ejus officialis, ubi archidiaconus jurisdictionem habuerit; alioquin sub sigillo commissarii in parochia praedict. jurisdictionem habentis; seu si in aliqua universitate studens fuerit, sub sigillo commissarii universitatis Oxon. seu vicecancellari Cantabrig. cum testimonio superioris loci sui; quae literae ipsius ordinandi vitam, genus, patriam, bonam famam, & conversationem, tam circa fidem catholicam, quam circa alia continent: pro quibus quidem literis, & sigillo ultra quatuor denarios nihil exigatur, sub poena suspensionis ab officio, quam ipso facto auctoritate hujus concilii incurrat, donec duplum pecuniae receptae parti sic solventi restituat. Exacte itaque curent episcopi, ut neminem de caetero ad subdiaconatus ordinem promoveant, nisi eum, qui adeo sit exercitatus in evangeliis, & epistolis sacris saltem in missali contentis, ut eorundem sensum grammaticalem examinatori prompte & expedite reddere valeat. Sitque eorum quilibet sufficienter instructus etiam in aliis ad ordinem illum, quem tunc assumpturus est, per sacros canones requisitis, & in officiis divinis secundum morem ecclesiae & loci consuetudinem promptus & expertus; habeatque praeterea in presbyterum ordinandus caetera ad ipsius officium & ordinem per c. *Quae ipsis* 38. *dist.* ipsis sacerdotibus necessario requisita.

De idoneitate admittendorum ad beneficia.

Sacerdotibus valde tremendum est judicium Dei, ne per eorum ignorantiam, aut negligentiam populus ob penuriam verbi Dei fame pereat, et a regno Dei excludatur. Statuimus itaque, et ordinamus; quod ad ecclesiam parochialem, ejusve vicariam perpetuam, post annum a publicatione praesentis statuti, ordinarii locorum neminem admittant, nisi eum, qui omnia & singula in quadam constitutione provinciali sic incipien. *Ignorantia sacerdotum &c.* de officio archipresbyteri intellexerit, adeo in eisdem tritus et exercitatus fuerit, quod memoriter et prompte eorum sensum verum juxta tenorem cujusdam libelli vocati, *Exoneratorium curatorum*, explicare, & exponere possit; eidemque per ordinarium specialiter tunc injungatur, quod quater ad minus in anno ea omnia suis parochianis diligenter et sincere exponat, praedicet, et declaret: super quo, an debite observatum fuerit, ordinarii locorum in singulis suis visitationibus inquisitionem faciant specialem, et quos constitutionem tam salubrem

A violasse, praedictaque non fecisse compererint, prima vice per suspensionem ab officio per unum mensem, et secunda vice per duos menses, et sic deinceps poenam aggravando, prout illorum negligentia crescit, ad observandum praedicta compellant: providentes tamen, ut interim curae animarum impensis suspensi, quatenus opus fuerit, debite deserviatur. Sacras vero literas, ad ecclesiam parochialem, ejusve vicariam perpetuam admittendus, & admissus ita grammatice intelligat, ut earum sensum cum industria, & aliquali studio, secundum interpretationem alicujus catholici doctoris, & intelligere, & suis parochianis exponere possit. Quod si eorum aliquis praemissa facere & observare neglexerit, aut quovis justo impedimento praepeditus, praemissa facere & observare non possit; tunc, si ejus beneficium valoris fuerit octo librarum, semel in anno; si vere valoris fuerit decem librarum bis anno; si valoris fuerit viginti librarum, quater in anno verbum Dei parochianis suis per concionatorem idoneum & approbatum solicite, & cum effectu in partem recompensationis sui in ea parte officii praedicari procuret, praeter et ultra sermones, quos in ecclesiis suis alioqui ad populum haberi continget. Quod si beneficium appropriatum fuerit, & vicarius pro sua portione decem libras habeat aut supra, vicarius, qui simul ad curam, & hospitalitatem obligatur, bis; proprietarius vero, si ejus portio, seu fructus in beneficio sibi approbato, super vel circiter decem libras communiter valeat, tunc annuatim bis; si vero viginti libras excedat, tunc (modo praedicatorum idoneorum sufficiens copia fuerit) ter; si vero plurium infra decem libras, tunc saltem semel in beneficio hujusmodi per se, vel aliam personam idoneam praedicari procuret, praeter distributiones parochianis ejusdem alioqui impertiendas. Et ad praemissa diligenter facienda, tam rectores & vicarii quam ipsi proprietarii per ordinarios locorum, sub poena 6. s. 8. d. pro qualibet vice, in pauperum parochianorum, & alios pios usus illius parochiae distribuendorum, si in praemissis remissi fuerint inventi, arceantur & compellantur.

De substitutis beneficiatorum per ordinarium admittendis.

Statutum, decretum, & ordinatum est, ne quis de caetero rector vel vicarius ex quacunque causa per tres menses absens a beneficio suo curato quempiam ibid. ad vices suas supplendas substituat, nisi quem hujusmodi rector aut vicarius episcopo, ejusve vicario in spiritualibus generali, officialive principali, aut commissario locive ordinario per literas suas privatas, vel si beneficiatus in partibus fuerit transmarinis, tunc per literas sui procuratoris, signo & subscriptione dicti rectoris, vicarii, seu procuratoris munitas praesentaverit; & quem sic praesentatum, episcopus dioecesanus, vicarius generalis, officialis, seu commissarius

ANNO CHRISTI 1557.

rius, locive ordinarius prædict. in moribus & scientia prius approbaverit, & ad curam animarum administrandam admiserit. Quibus quidem literis rectoris, vicarii, seu procuratoris signatis, ut præfertur, & subscriptis, ordinarius, & quilibet officialium prædict. fidem indubiam sine dilatione dabit. Ita tamen, ut sic præsentatum ad administrationem curæ illius non admittant, nisi quem adeo doctum esse constiterit, ut omnia & singula contenta in constitutione provinciali suprascripta, sic incipien. *Sacerdotibus valde tremendum est*, *&c.* quantum ad cognitionem sacrarum literarum attinet, parochianis suis præstare possit. Quod statutum diligenter, & perpetuo in omnibus observari volumus, nisi summa temporis necessitas, taliumve virorum extrema inopia alios, licet minus idoneos, etiam ante præsentationem hujusmodi substituti, exigat, aut permittat. Super quo volumus stare juramento substituentis procuratoris ipsius, quod alium magis idoneum justo pretio pro tunc commode invenire non potest; quem tamen sic substitutum, diutius remanere nolumus, quam magis idoneus commode inveniri possit. Ordinarii autem seu commissari antedicti eosdem sic præsentatos infra tres dies proxime & immediate sequen. diem, qua hujusmodi præsentati præsentis suis se obtulerint, sine quacunque ulteriori dilatione vel repellant, vel admittant. Quod si non fecerint lapsis, ut præmittitur, dictis diebus pro admisso habeatur; nec rector, vicarius, vel substitutus prædict. ultra, de & pro substitutione illius sacerdotis, pro illa saltem vice, per ordinarium, vel dictos officiales ea de causa molestetur, inquietetur, aut turbetur. Si quis vero a beneficio curato suo hujusmodi sive substituto taliter, ut præmittitur, præsentato & admisso absens fuerit, fructibus beneficii sui, in pios usus per ordinarium distribuendis, tam diu careat, donec ad beneficium suum redierit, et in eodem resederit, vel ordinario suo, seu ejus officiali, aut commissario prædict. suum substitutum in moribus & scientia approbandum, ut præfertur, præsentaverit, et ejus admissionem, ut præfertur, obtinuerit; pro quibus quidem substitutis admittendis ordinarius, officialis, vel commissarius prædictus nihil omnino accipiat, aut accipi permittat: nullusque sacerdos, secularis, vel regularis curam animarum in ecclesia paroch. ab ordinario prius ad eandem non admissus, administret, nisi in tempore, ut præfertur, necessitatis. Qui autem contra fecerit, interdicatur ei per annum immediate sequen. ne ulli curæ deserviat infra dioecesim, in qua taliter servire tentaverit, neç in aliqua alia illi dioecesi contigua. Si quis vero dictorum officialium aliquem substitutum minus idoneum, sibi, ut præfertur, præsentatum, ad serviendum curæ animarum admiserit, ordinarii arbitrio, et discretione poena condigna puniatur.

A *De non admittendis ad beneficia per procuratorem.*

Quia ubi res agitur per procuratorem, ordinarius potest mores, scientiam, & conditiones personæ sibi præsentatæ ignorare, & sic inscius indoctum vel indignum (ut sæpe contingit) aut religiosum ad beneficium nomine clerici, vel capellani, suppresso religionis titulo, per procuratorem sibi præsentatum in beneficio ecclesiastico instruere. Igitur statutum, ordinatum, & decretum est, ut quilibet ad beneficium curatum præsentatus, in persona sua propria ad ordinarium veniat, si in sua dioecef. vel B jurisdictione præsens fuerit, si autem absuerit, & reliquerit in sua absentia vicarium generalem, ad ipsum veniat, ut diligenter examinetur, an moribus, & scientia, ac cæteris qualitatibus sit aptus, & idoneus ad ejusdem beneficii curam administrandam; Et quod taliter non examinatus, ad beneficium per procuratorem non admittatur, nisi sit in dignitate aliqua ecclesiastica constitutus, vel nisi sit ex aliqua certa universitate ad minus artium magister; aut juris pontificii, vel Cæsarei bacalaureus secularis, vel nisi sit talis, de cujus scientia et moribus alio modo suo ordinario satis constat, vel nisi in partibus transmarinis, ex aliqua causa C legitima coram ordinario approbanda, tunc egerit, vel nisi adversa valetudine impediatur. Si quis autem in suo procuratorio se in ecclesiastica dignitate constitutum, artiumve magistrum, seu juris canonici, aut civilis bacalareum falso nominaverit, aut se clericum vel capellanum, cum sit religiosus, existere falso simulaverit, aut adversa valetudine laborare finxerit, cum sit sanus, quia dolus et fraus nemini debent patrocinari, institutio, vel in possessionem inductio sequens ex hujusmodi fallaci procuratorio, nullius sit roboris, aut momenti; ipseque constituens tale procuratorium beneficio, ad quod tunc nominatur, sit ipso D facto privatus; et liceat patrono beneficium sic vacans conferre, seu ad idem alium idoneum præsentare. Quod si aliquis, cum quo forte per sedem apostolicam de delatione habitus, vel ut sit capax beneficii ecclesiastici, dispensatum sit; coram ordinario in habitu seculari, cum sit religiosus, comparuerit, et se religiosum esse ordinario, etiam non interrogatus, non detexerit, institutio, et in possessionem inductio pro nullo habeatur. In omnibus autem prædictis casibus, quibus præsenti constitutione quemquam per procuratorem ad beneficium curatum admitti permittitur, illud omnino volumus observari, ut procurator ipse suo pro- E prio, vel alterius fide dignæ personæ, cui promovendus sit cognitus, juramento fidem faciat se credere, quod is, quem ad beneficium admitti postulat, quantum ad mores attinet, idoneus quantum vero ad scientiam, sufficiens existat ad ea omnia et singula præstanda, quæ in aliis constitutionibus præsentis synodi exiguntur.

Cau-

ANNO CHRISTI 1557.

Causa correctionis ex officio.

Ut, quæ a sacris canonibus pro animarum salute salubriter cognoscuntur statuta cum minori delinquentium jactura, & dispendio, quantum fieri potest, executioni mandentur; statuimus, ne quisquam in causa correctionis morum, ad effectum poenitentiæ, vel purgationis indicendæ, ex apparitorum informatione, vel aliter, ex officio mero & promoto, coram quocunque, ordinario vocetur, nisi prius de eodem crimine, vel in visitatione per probos detectus fuerit, vel nisi crimen notorium existat, vel nisi is qui ad judicium sit vocandus, apud bonos & graves fuerit de eodem crimine infamatus; quibus casibus si purgatio veniet indicenda pro fornicatione & simili crimine, non ultra sextæ manus; pro graviori vero non ultra duodecimæ manus compurgatorum numerum imponant. Ita tamen ut pro singulo quoque compurgatorum non ultra unum denarium; pro laboribus vero aut feodis curæ officiorum, non ultra decem denarios, arbitrio ordinarii dividendos, hujusmodi purgationis causa exigatur.

Districtius quoque inhibendo præcepimus, ne locorum quorumcunque ordinarii in quibusvis causis quemquam ultra duas dietas ad respondendum positionibus, vel ad ferendum testimonium, vel ad se purgandum, nisi episcopo ordinario prius de urgenti aliqua causa ad eum ulterius evocandum constiterit, personaliter trahant; sed committatur examinatio aliquibus viris idoneis in locis illis, quibus partes examinandæ, & purgandæ commorantur. Qui in aliquo præmissorum hanc nostram constitutionem violare præsumpserit, duplum damni, quod illatum est parti læsæ restituat.

Proviso, quod nec hoc statutum, nec aliquid in eodem contentorum, in aliquo præjudicet jurisdictioni, aut auctoritati archiepiscopi Cant. in quantùm archiepiscopus est primas, vel legatus natus; nec canonibus, aut constitutionibus contra simoniacos seu hæreticos editis, per aliquid in hoc statuto contentum quovis modo derogetur.

De absentibus causa studii.

Ne falsus studii prætextus excuset absentes a beneficiis, ordinarii locorum in singulis suis visitationibus et capitulis diligentem faciant de absentibus a beneficiis suis curatis inquisitionem, nulliusque absentiam gratia studii in quacunque academia approbent, nisi absentes hujusmodi bonarum literarum capaces, et ad adipiscendam doctrinam admodum apti per probationem legitimam sibi commendantur. Ac deinceps caveant prælati ne senibus beneficium, vel beneficia habentibus (præsidibus collegiorum, seu aularum, aut publicis in sacra theologia, jure canonico, aut civili prælectoribus duntaxat exceptis) a suis beneficiis, prætextu studii, abesse indulgeant, vel permittant: qua in re sub obtestatione divini numinis prælatorum conscientias oneramus. Et ut dicta nostra ordinatio promptiorem sortiatur executionem, ulterius statuimus, et ordinamus, quod cancellarii, seu vices gerentes utriusque universitatis in prima sua admissione ad sua officia, juramentum præsentent corporale, alioqui non admittendi, quod bis singulis annis de ineptis et inidoneis hujusmodi per singula collegia, aulas et hospitalia, specialem faciant inquisitionem; quod si quos ibid. etiam juvenes beneficiatos, nulli deditos studio, in otio et deliciis vitam degentes, compererint, de eisdem dioecesanos episcopos, seu ordinarios, ubi beneficiati existunt, cum omni, qua possunt, celeritate, et diligentia certiores facere non omittant, qui mox eos ad residentiam in ecclesiis suis parochialibus debitam, et hospitalitatis solatium, quæ sub velamento studii desides hujusmodi fraudulenter subtraxerint, canonice cogant, et compellant.

De his, qui, deserta residentia in cura propria, recipiunt stipendia aliunde.

Hoc sacro approbante concilio, prohibemus, ne cantarista vel aliter beneficiatus, propria cura sua, cantaria vel suo beneficio dimisso, alieno deserviat, nec stipendia aliunde percipiat, sub poena amissionis medietatis fructuum sui beneficii, arbitrio ordinariorum, tempore visitationis eorum, sub testimonio oeconomorum, applicandorum ad reparationem ecclesiæ, ornamentorum, & pauperum parochianorum eleemosynas; exceptis illis studentibus in universitatibus, quorum beneficiorum valor ad summam octo marcarum de claro non extenditur.

De concionatoribus.

Item, quoniam, pronunciante apostolo, cognovimus, quod in novissimis diebus instarent periculosa tempora, & quod multi a fide discederent, attendentes spiritibus erroris, videmusque ovile Christi per lupos rapaces Wicleffi, & recentiorum quorundam hæreticorum discipulos, undique periclitari; summa prudentia maximaque prælatorum diligentia huic morbo tempestive succurrendum est, ne malum hoc latius divagando vires acquirat; & ne sero de medicina cogitetur, cum per longas moras malum hoc adeo invaluerit, ut de remedio quodammodo desperetur. Et quia hujus defensionis officium tam per divinas leges, quam per sacros canones ad episcopos, apostolorum successores, maxime spectat, & ipsi propter suas occupationes multiplices, vel invaliditates corporales, seu occasiones alias, per seipsos in hoc periculoso tempore non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas, & diffusas dioeceses; hac sacra synodo statuimus, & ordinamus, ut episcopi viros idoneos, ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum, pro dioecesium suarum amplitudine assumant, potentes opere & sermone, qui greges eorundem (cum ipsi episcopi aliter impediti, hoc nequeunt per se ubique perficere) solicite visitantes, errores & hæ-

& hæreses modo invalescentes exterminent, rectam & veram fidem, & quæ credenda, quæque fugienda sunt, doceant verbo, & exemplo ædificent, quibus ipsi episcopi, nenessaria juxta canonem *inter cætera* de officio ordinarii curent subministrari, episcoporum conscientias apud altissimum in hac parte onerantes. Constitutionem quoque provincialem positam sub titulo *De hæreticis*, *C. reverendissimi*, salubriter editam, quoad ea, quæ sequuntur, innovando atque ampliando statuimus, ordinamus, & decernimus, quod nullus secularis, aut regularis, præterquam in sua ecclesia, ad prædicandum verbum Dei etiam a jure scripto auctorizatus, privilegiove spirituali munitus, officium sive exercitium prædicationis verbi Dei in se assumat, populove, aut clero quovismodo prædicet in latino sermone seu in vulgari, in ecclesia aut extra, nisi primo archiepiscopo, vel dioecesano illius loci, in quo prædicare sic nititur se præsentet, & examinationem subeat, sicque deinde tam moribus, quam scientia per ipsum archiepiscopum, vel dioecesanum idoneus ad prædicandum comprobetur. Et postea per eundem cum literis authenticis ad prædicandum mittatur ad aliquam certam parochiam, vel ad plures, prout eidem archiepiscopo, vel ordinario, secundum qualitatem personæ videatur expediens. Nec etiam aliquis præmissorum, etiamsi per archiepiscopum sive dioecesanum admissus prædicare præsumat, nisi prius eodem die rectori, vicario, seu curato loci, ubi concionaturus est, ipsius archiepiscopi, seu dioecesani literas, sub sigillo suo magno ad hæc sibi confectas, ostendit. Cætera vero omnia in constitutione provinciali supradicta, De hæreticis *C. reverendissimi*, contenta, juxta formam in eadem traditam firmiter observari, & executioni diligentissime demandari, etiam hujus præsentis synodi auctoritate decernimus, statuimus, & ordinamus.

De hæreticis & hæreticorum libris.

Nostræ sollicitudinis præcipua cura esse debet, statim ut pullulare aliquid cognoscimus, quod fidei christianæ puritatem, vel ecclesiæ Christi concordiam, pacem, & tranquillitatem offendit, illud penitus rescindere, agrum dominicum a noxiis zizaniis & vepribus omni diligentia expurgare. Sane dudum in nostra provincia, quod dolenter referimus, quidam hæresiarchæ damnabiliter excæcati, alios secum in infidelitatis interitum trahere satagentes, libellos nonnullos Latino & vulgari sermone conscriptos, edere, spargere, & publicare curaverunt, contraria fidei catholicæ, & sanctæ matris ecclesiæ doctrinæ dogmata continentes; cujus generis est liber, qui *Parabola Mammonæ iniquitatis* inscribitur. Item alius liber, qui *Obedientia christiani hominis* vocatur. Item translatio Novi Testamenti in lingua Anglicana a Willelmo Hychyns, alias Tyndal, corrupta. Item alius liber, qui *Revelatio Antichristi* intitulaur. Item alius liber, qui *Dialogus inter patrem & filium* vocatur. Item alius infamis liber, qui de sepultura missæ rythmico sermone vernaculo compositus est. Item alius, qui *Introductio in Epistolam Pauli ad Romanos* inscribitur. Item alius, qui *Supplicatio mendicorum* nominatur. Item alius liber, qui *Practica Prælatorum*, & alius, qui vocatur *A. B. C. to the prelacy*, & alius, qui vocatur, *Defensorium pacis*. & alius, qui vocatur *Dialogus inter generosum, & rusticum*. Item alius in vituperium divi Thomæ, quondam archiepiscopi Cant. Qui quidem libri, una cum multis aliis pestiferis, partim a Willelmo Hychyns, alias Tyndal, partim a Simone Fishe, Willelmo Roy, & Richardo Bryghtwell, eorumque complicibus compositi sunt.

Quos omnes & singulos libros, infandis & pestilentissimis hæresibus & blasphemiis refertos, innumeris erroribus plenos, una cum prædictis, & aliis eorundem, & similium auctoribus quibuscunque, hoc sacrosancto concilio approbante, damnamus, reprobamus, & hæreticos esse judicamus & decernimus. Præterea etiam patrum nostrorum vestigiis inhærentes, prohibemus, ne quis imposterum tractatus, opuscula, schedulas, aut libros quoscunque, sacram scripturam aut ejus interpretationem in se continentes, in linguam vulgarem translatos, vendere, donare, commendare, emere, imprimere, scribere, edere, legere, spargere, aut publicare in parte vel in toto, publice vel privatim, vel penes se scienter retinere, absque sui dioecesani in scriptis licentia, præsumat, nisi prius hujusmodi libri episcopo loci exhibiti, atque ab eodem diligenter examinati, atque auctoritate ejusdem comprobati fuerint. Qui vero contra fecerit, ut zizaniorum sator, & hæreticæ pravitatis fautor puniatur. Si quæ vero persona ecclesiastica vel in prædicto excessu, vel in quavis hæresi, vel errore pernicioso, quem illico ad monitionem dioecesani loci recantare recusaverit, manifeste deprehensus fuerit aut convictus, beneficiis, si quæ habeat, hoc sacro approbante concilio, sit ipso jure privatus, & ad dignitates ecclesiasticas quascunque, vel alia beneficia curam animarum habentia, necnon ad curati officium gerendum perpetuo inhabilis reddatur. Et quia multi libri hæretici in lingua Latina a Luthero, Lamberto Pomeriano, Zuinglo, Oecolampadio, Bucero, Melanchthono, Carolstadio, Brentio, Jona, Westmero, Heghen, Dorphino, Johanne Agricola, Urbano Brensemano, Andrea knopkyn, Simone Hesse, Johanne Wylkith, Ottone Bromselsio Wessello compositi & editi; & quidam etiam alii libri nullius auctoris nomine prodeuntes, cujusmodi est liber ille, qui *De veteri & novitio Deo* inscribitur. Item alius qui *Piæ precationes*, alius qui *Oeconomia Christiana* vocatur; omnes innumeris erroribus & pestilentissimis hæresibus pleni brevi gregem dominicum infecturi videntur, si in vulgus prodire, & passim ab omnibus, nihil in eis non rectum subesse suspicantibus, lectitari possent. Et alii etiam ejusdem generis libri, aliis nominibus & titulis quotidie novi

ANNO CHRISTI 1557.

vi parantur & eduntur. Ad occurrendum huic imminenti malo, hoc sacro approbante concilio, prohibemus, ne quis librum quemcunque sub prædictis titulis, aut auctorum præfatorum, aut quorumcunque aliorum de novo imprimendorum nomine inscriptum aut compositum, vel in posterum componendum, habere, legere, edere, publicare, seu penes se retinere præsumat. Quod si fecerit, ut de hæresi suspectus habeatur, & puniatur, nisi forte episcopus loci ejusdem propter singularem ejus doctrinam, fideique integritatem hujusmodi librum, sive in lingua vernacula sive Latina editum, ad effectum impugnandi, eundem habere, legere, vel penes se retinere concesserit; nova vero opera quæcunque, ad sacram scripturam ejusve interpretationem, seu ad dogmata ecclesiastica pertinentia, cujuscumque fuerint auctoris aut tituli, ne prius edantur aut publicentur, præcipimus, quam ab episcopo loci examinata & comprobata fuerint, sub pœna prædicta.

De clericis convictis.

Statuimus, & præsentis sacræ synodi auctoritate ordinamus, quod quilibet sacerdos, diaconus, vel subdiaconus, qui vel de criminibus gravioribus; videlicet, de crimine proditionis, matricidii, homicidii voluntarii, furti per insidias in viis publicis, vel per effractionem ecclesiarum aut domorum commissi, vel super crimine violenti raptus mulierum, incendii domorum aut agrorum voluntarii, coram judice laico convictus fuerit, & traditus ordinario loci; si postea de crimine hujusmodi ipsis ordinario, vel per confessionem partis, aut per probationes legitimas coram eodem canonice factas, constiterit, clericus hujusmodi sit coram ordinario convictus, perpetuis, absque spe aliqua purgationis admittendæ, custodiatur carceribus, & omni beneficio ecclesiastico, si quod habeat, censeatur ipso facto privatus. Quod si clericus hujusmodi super criminibus prædictis, aut eorum aliquo graviter apud loci ordinarium suspectus vel defamatus fuerit, & nihilominus facta per ordinarium infra annum inquisitione legitima, clericus hujusmodi per confessionem suam, aut per alia legitima probationum genera, super eisdem vel eorum aliquo legitime, ut præfertur, minime convincatur; quia tamen sua culpa in tantam infamiam, in scandalum cleri, videtur incidisse, ille antequam ad purgationem faciendam admittatur, per unum ad minus annum integrum in vinculis in arcta carceris custodia detineatur, tribus diebus singulis septimanis illius anni solummodo pane & aqua aut cervisia refectus. Et post lapsum anni, si tunc ad purgationem faciendam hujusmodi clericus petat se admitti, certi dies & locus idonei, in quibus hujusmodi purgatio recipi debeat, per ordinarium designentur, fiantque locis convictionis & purgationis sufficientes monitiones, citationes, & publicationes purgationis indicendæ, viis & modis juxta juris ordinem seu morem consuetum, pro op- A ponere volentibus contra hujusmodi purgationem, ut die & loco præfixis, quia sua interesse putaverint, si velint, in loco purgationis recipiendæ, auditis per ordinarium allegatis hinc inde & propositis, si ordinarius clericum illum ad purgationem faciendam admittendum existimaverit, cum sex ad minus probis & honestis viris in forma juris juratis, & non aliter, ad eandem admittatur. Quæ quidem omnia tam in prædictis, quam in aliis convictis clericis ordine ecclesiastico etiam prima tonsura, priusquam hujusmodi majora scelera commiserant, initiatis, qui tonsuram & habitum suo ordini competentem gerere consueverint, observari volumus, quamdiu ordinarii B ad custodiam illorum, qui per ordinis vel saltem primæ tonsuræ ante commissionem illorum scelerum, pro quibus coram judicibus laicis fuerant convicti, susceptionem ad clericatum minime assumpti fuerunt, inviti non arctentur. In convictis vero & incarceratis clericis pro aliis criminibus, quam prædictis, per purgationem liberandis, nolumus antiqua jura & ecclesiæ consuetudinem immutari; nisi quod illud etiam exacte observandum præcipimus, ne hoc casu faciliter liberentur, nec perfunctorie pro eis purgatio admittatur.

ANNO CHRISTI 1557.

De vestibus & indumentis clericorum.

Quoniam aliquot annos jam abusus clericorum in vestitu & indumentis longe magis invaluit, quam antea fieri consuevit, unde non mediocrem apud vulgus invidiam sibi conflarunt, & ingentem obloquendi præstiterint ansam, nimirum ecclesiæ bona in apparatum nimis sumptuosum prodigentes; idcirco ista sacra synodus remediis quibusdam opportunis huic malo duxit quanto citius occurrendum. Quamobrem statuit, decrevit, & ordinavit, quod nemo in sacris ordinibus constitutus, vel beneficium assecutus ecclesiasticum, toga quavis utatur publice, quæ serica sit, ornatave pretiosis pellibus, nisi prælatus, ordinis senatorii, vel alicujus baronis ad minus filius, aut frater, vel nisi fuerit de cancellaria domini regis, vel alicujus archiepiscopi, vel episcopi vicarius generalis, aut officialis principalis, archidiaconus, seu aliter in dignitate ecclesiastica constitutus, seu ex universitate aliqua graduatus; quibus licebit uti sericis sumptuosisque pellibus, prout, secundum eorum gradus in universitatibus susceptos, ubi permissi sunt, & consueverunt. Item statuit, & decrevit, quod nemo in sacris ordinibus constitutus in tunica sua utatur chameloto, nisi fuerit ad minus artium magister, vel in legibus bacal. Nec in epitoglis quisquam præsumat, uti velveto aut sacrineto, nisi fuerit, ut præmittitur, graduatus, vel beneficium assecutus ecclesiasticum; sed nec cuiquam in pileo suo velveto uti liceat in futurum. Nam honestatem, & modestiam in suis indumentis clericos omnes exhibere decet, potius quam splendorem, vel pompam; sed & juxta pristinam sacerdotum laudabilem consuetudinem, sacrorumque patrum instituta, semper

ANNO CHRISTI 1557.

per extima vestis, quam quisque, præterquam, itineris gratia in publicum exiens, gerit, sit talaris, hoc est, neque nimia longitudine caudam trahens, neque nimia brevitate crura tibiasque demonstrans; sit eadem quoque superius proxime sub prento clausa pariter, & inferius tam honeste collecta, ne fimbriis ipsius togæ patulis, & diffluentibus conspicua fiant, quæ tegi magis & operiri pro honestate clericali conveniret. Manicis quinetiam togæ suæ quisque congruis, & decoris utatur, non pendiolis, aut notabiliter in latitudine, longitudine, vel angustia peccantibus. Nullus præterea clericus, nisi cui pro dignitate sui gradus conveniat, annulum aureum, vel deauratum gestet in digitis; nullus indusiis, aut camisiis, quas vocant Phrygiatis, hoc est acu laboratis, auro, sericove contextis, utatur. Nullus conspiciendum se non indutum toga publicitus ostendat. Nullus pileo cum ligulis, aut corrigiis laneis assutis, aut contextis, caput operiat. Nullus caligis varii coloris, aut cæsuris panni sericive desuper insertis, se induat. Nullus calceos, aut sotulares cum ungulis utrinque prominentibus, more laicorum, pedes tegat. Nullus absque tonsuris foras prodeat, quin & ita tonsuratus incedat, ut infima pars auris queat liquido conspici. Ut igitur in summa dicatur, singuli clerici, maxime sacris in ordinibus constituti, vestibus incedant ejusmodi, quæ materia, colore, compositione, modoque utendi, clericalem ordinem haudquaquam dehonestent. Si quis vero contra statutum et ordinationem dictam agere deprehensus fuerit, is primo per ordinarium, ejusve officialem, aut commissarium, decanumque ruralem moneatur, quatenus errorem suum reformet, nec deinceps recidat in eundem. Quod si per triduum in obstinantia sua steterit, aut emendatus postea reinciderit, a celebratione divinorum suspendatur per mensem. Quod si nec sic emendatus fuerit, tunc iterum suspendatur, donec resipiciat realiter cum effectu.

De clericis venatoribus.

Quum sacerdotes, & clerici in sacris ordinibus constituti, canes venaticos loris more laicali ducere, & accipitres manibus per civitates, & loca publica gestare nunc dierum non vereantur; nos tantam clericorum impudentiam poenali lege reprimere cupientes, statuimus ut quicumque clericus in sacris ordinibus constitutus, vel beneficium adeptus ecclesiasticum, qui canes sic ducere, & accipitres, aut aves aucupes per vicos & plateas, in villis, vel urbibus quovis modo gestaverit, a celebratione divinorum ipso facto per unum mensem sit suspensus.

De clericis & religiosis lapsis in vitium carnis.

Quum nullum vitium æque ut carnis gravet infamia, & ministros Domini deceat mundities & sanctitudo, quoniam ipse mun-

A dus, & sanctus est; ideo statuimus, & ordinamus, ut subdiaconus aut diaconus, qui in simplici fornicatione deprehensus, vel confessus, vel convictus fuerit coram ordinario suo, singulis quartis et sextis feriis omnium hebdomadarum unius mensis in pane angustiæ, & aqua doloris in carcere maneat. Ita ut in singulis ordinum prædictis duplicetur poena pro adulterio, triplicetur pro incestu. Et in cæteris carnis spurcitiis poena crescat, ut impuritas crescit, & turpitudo; quod si etiam sacerdos, curatus, vel religiosus sit, aliquid illi præter cæteros addatur ad poenam veluti qui duplicis voti sit reus, et ordinis, & professionis. Ut hæc observentur, conscientias prælatorum onerB amus; et ut infamiam vitent, quæ ad illos recurret, nisi severiter in impuros animadvertant, in Domino exhortamur. Incorrigibiles vero juxta sacrorum canonum statuta deponantur. Quod si quispiam ex his in lupanari, aut ullo alio loco infami deprehensus sit, in quo fama est pudicitiæ prostitutiones publice aut secrete exerceri, illi augeatur præscripta poena ordinarii arbitrio juxta vitii qualitatem.

De simonia vitanda.

Quanta autem simoniæ infamia contra nostri temporis tam seculares, quam cujuslibet ordinis religiosos invaluit; quis est qui ignorat? Non enim precibus & obsequiis tantum, sed & assertis muneribus beneficia, & prælaturas non modo vacantes, sed de verisimili vacaturas, in animarum suarum gravissimum periculum his proximis annis abque rubore, & Dei timore aliquo comparuerunt, quorum ambitione factum est, ut electionum saluberrimæ formæ, quæ per canones liberæ esse deberent, jam multis annis vel fraudibus obtenebratæ sunt, vel ad compromissi necessitatem redactæ. Ut itaque tanto scandalo salubri aliquo remedio, quanto citius & melius fieri possit, consulamus; præsentis sacræ synodi auD ctoritate præcipimus, & mandamus, ut episcopi hujus Cant. provinciæ singuli in suis dioecesibus diligenter advertant, ne talia de cætero committantur; curentque per se, & ministros suos, maxime quos in prælatorum electionibus tanquam directores & consultores interesse continget, ut electiones hujusmodi secundum sacratissimos canones, & indulta principum, deinceps libere pro arbitrio eligentium procedant, fraudesque & pactiones, per quas in hujusmodi electionibus recta eligentium conscientia capti vetur aut seducatur, penitus secludantur; singulique locorum ordinarii in suis visitationibus, & quoties necessitas postulaverit, E diligentem in suis dioec. faciant inquisitionem, an contra aliquos intra easdem ulla simoniacæ labis nota orta sit. Et si quempiam, Dei timore postposito, per pecuniæ & munerum sordes prælaturam, vel aliud quodcunque beneficium ecclesiasticum adeptum fuisse compererint, poenis jam a jure communi contra simoniace promotos saluberiter adinventis, in eundem acriter animadvertant; ut quarum poenarum desuetudo obli-

ANNO CHRISTI 7155.

ANNO CHRISTI 1557.

obliviosa audaciam jam aliquot annis præbuit delinquendi, earundem nunc innovatio, & irremissibilis executio cunctos in officio contineat, & a delinquendo cohibeat.

De his, qui pactionem faciunt cum præsentatis.

Ejusdem auctoritate concilii ordinamus, ac statuimus, ut nullus patronus spiritualis pro pensione, quam sibi, & ecclesiæ suæ prætendit debitam, præsentatum a se jurare cogat de pensione solvenda, vel aliter de novo sibi obligari. Cum istiusmodi juramenta & obligationes nonnihil in se habeant suspicionis contractus simoniaci; & patronus, si jure pensionem petat, etiam citra præsentati juramentum, aut obligationem aliunde remedium habeat contra negantem de jure communi. Idem eadem auctoritate mandamus, ut præsentando ne hoc juramentum aut obligationem præstet; immo potius beneficium recuset; & nihilominus si ob hanc causam repulsum se fuisse probare possit, & patronus in poenam ea vice careat jure præsentandi, & ordinarius velut hujus vicis patronus, prout illam esse volumus & ordinamus, præsenti decreto, clerico repulso ob hanc causam tantum suo jure beneficium illud, ad quod præsentandus erat, conferat, quum æquum non sit, ut illi obsit sua probitas. Quod si & patronus jus jurandum exigit, & clericus præstet; et hunc inhabilem ad hoc beneficium, vel ad ullum aliud ecclesiasticum intra proximum triennium censemus & decernimus, & illum, prout supra, jure patronatus pro ea vice privamus.

De otio vitando, & honesta clericorum conversatione.

Quia desidia mater est omnium quodadmmodo vitiorum, hoc sacrum concilium omnibus curatis, rectoribus, vicariis, & cantaristis mandat & præcipit, quod peractis divinis officiis, sint deinceps occupati in studiis, orationibus, lectionibus, aut aliis honestis rebus & negotiis quæ suam deceant professionem; videlicet, instruendo pueros in alphabeto, lectura, cantu, aut grammatica, & tribus in hebdomada diebus, tres vel ad minus duas horas in sacræ scripturæ vel alicujus doctoris approbati lectione, cessante legitimo impedimento, se exerceant. De qua re diligenter in suis visitationibus inquirant ordinarii, ut sacerdotes otiosos, & tempus suum male terentes, severe castigent & puniant. Et quia nimia sacerdotum inter laicos conversatio nonnulla pericula, præter ordinis sui contemptum, gignere solet, singuli in suis dioec. episcopi, & cæteri ordinarii curent, quod rectores, vicarii, curati etiam, & cantaristæ, qui domos suis beneficiis pertinentes habent in rectoriis, vicariis aut cantariis suis, et non alibi, nisi itineris aut infirmitatis gratia pernoctent. Et quod si plures in eadem villa sint sacerdotes, simul, & non separatim, quatenus judicio ordinarii commode fieri potest, communes habeant. Et quia non solum a malo, sed ab omni specie mali secundum apostolum abstinendum est, idest, ab eo quod mali apparentiam habet, aut suspicionem sinistram gignere, aut scandalum populo præbere possit, abstinendum est; præsentis sacræ synodi decreto statuimus, ac præsentis syncdalis concilii auctoritate districte inhibemus, ne quis clericus in sacris constitutus, ludos aliquos, jure canonico, vel regni aut regis auctoritate prohibitos quovis modo exerceat aut utatur; loca suspecta aut malorum iniquorumque consortia omnino devitet; tabernas, in quibus quodvis genus potus passim venditur, non frequentet, nisi aliter necessitas cogat, aut in iis quovis modo moram faciat; mulierum colloquia suspecta nullatenus habeat. Quod si per ordinarium suum aut alium quemvis sufficienti auctoritate super alquo præmissorum monitus non resipiscat, prima vice ab executione sui officii per integram hebdomadam suspendatur; & crescente in hac parte ejus contumacia, crescat & hujusmodi poena pariformiter. Et si nec resipiscat, si cantarista aut aliter beneficiatus existat, tertiam partem fructuum cantariæ, sive beneficii sui ipso jure sit privatus, in pauperum subventionem, et alios pios usus discretione ordinarii distribuendorum, et convertendorum, donec resipiscat, et ab hujusmodi excessibus abstineat; si vero nec beneficiatus nec cantarista fuerit, sed ex solo stipendio vivens, si tertio, ut præfertur, monitus se non corrigat, ab altari remotum se noverit, donec et quousque ab hujusmodi excessibus plene abstineat. Item quia, ut ait sapiens, *multa mala docet otiositas*, ad hoc pestiferum virus evitandum & eliminandum præsentis sacræ fyndi decreto præcipimus, & firmiter injungendo mandamus sub poena suspensionis ab officio & beneficio, ut quilibet in sacris constitutus, & præsertim sacerdotes stipendiarii tres horas vel ad minus duas in sacræ alicujus scripturæ vel approbati doctoris lectione singulis diebus, cessante legitimo impedimento, se exerceant.

De ludimagistris & uniformi docendi modo.

Quia vetus est adagium *quod nova testa capit, inveterata sapit: & qualis est moderator in civitate, talis est & populus*; hoc sacro approbante concilio, statuimus, quod præceptores scholarum grammaticalium sint præter eruditionem, quatenus fieri potest viri catholici & probi, & ut primum omnium doceant pueros sibi traditos simplicem fidei & agendorum & fugiendorum summam. Et ne pueris rudibus prælegantur opuscula, quæ puerorum mores aut fidem videbuntur corruptura, neque ulli alii libri in quibus, quasi per lusum puerilia ingenia infici possent. Et quum vel propter pestem laborantem in locis ubi hujusmodi publicæ scholæ sunt, aut propter mortem præceptoris, ut plurimum contingit, quod qui anno aut biennio sub uno præceptore grammaticam addiscere coe-

ANNO CHRISTI 1557.

coepit, illo relicto, cogitur novum adire præceptorem, apud quem alius est docendi modus, ut pene diversus est apud omnes; atque ita fit, ut rudes adhuc in grammatica magnum ex hoc sentiant in provectione studii detrimentum; ad communem igitur utilitatem totius provinciæ Cant. hoc sacro approbante concilio, statuimus, ut post annum a publicatione præsentium unus & uniformis sit docendi modus per totam provinciam Cant. nullus auctor regularum seu præceptionum grammaticalium pueris instituendis in grammatica ediscendus proponatur, nisi quem archiepiscopus Cant. simul cum quatuor aliis suæ provinciæ episcopis, quatuor abbatibus, & quatuor archidiaconis in hac synodo deputandis B hoc anno proximo sequenti præscripserunt pueris perlegendum; qui etiam habeant potestatem formulam institutionis grammaticorum præceptoribus præscribendi. Ludorum vero grammaticalium magistri tam admissi, quam admittendi, juramenti vinculo per locorum ordinarios ad observandum omnia in hoc statuto contenta, quatenus eos concernit, adstringantur, maxime, hii, qui in locis insignioribus publicas scholas salario publico vel privato tenent.

De inquisitione habenda tam super hæretica pravitate, quam de modo studendi in universitatibus.

C Quia, fonte corrupto, necessum est, rivulos inde fluentes impuros & insalubres esse, constatque universitates illas Oxon. & Cantabrig. fontes esse, unde rivuli omnium scientiarum profluxerunt; qui quidem fontes, si fuerint corrupti, si errorum & hæresum maculis conspurcati fuerint, quantum timendum est, ne ex illis fontibus prodeant, qui universum regnum suis hæresibus inficiant! Ut igitur sanæ doctrinæ eruditioni in ipsius fontibus consulatur, errorumque, & hæresum in ipsis omnis occasio tollatur; hoc, sacro approbante concilio, statuimus & ordinamus, quod D episcopus Lincoln. ad universitatem Oxon. & episcopus Elien. ad Cantabrig. universitatem infra suas jurisdictiones respective existentem, quam primum & quoties opus fuerit, accedant, & ibid. supra hæretica pravitate diligenter respective inquirant, & puniant quoscunque in hac parte delinquentes. Et insuper adhibitis sibi cancellariis prædictarum universitatum, seu eorum vices ibidem gerentibus, cum ipsorum consilio, consensu, & assensu, super debito in studiis modo habendo, ordinem statuant, atque constitutionem provincialem bonæ memoriæ Domini Arundell, Cant. archiepiscopi titulo *de hæreticis*, incipien. *Fecia-* E *les* in hac parte factam, una cum hac nostra ordinatione ibidem publicent; & postea annuatim in utraque universitate prædicta easdem, simul cum hac nostra ordinatione, publice repeti, & executioni demandari faciant; singulis annis consimilem visitationem & inquisitionem, ac quoties opus fuerit, studiorum ordinationem in utraque universitate prædicta, juxta constitutiones prædictas faciendo. Quod si aliquo A alio tempore eosdem episcopos, vel eorum commissarios, ad dictas respective universitates pro hæreticæ pravitatis, aut aliorum excessuum reformatione, accedere contingat; totiens, quotiens sic fecerint, jus commune, consuetudines & antiqua, tam ipsorum episcoporum, quam universitatum privilegia inviolabiliter observentur, quibus nolumus ullo modo per præsentem constitutionem derogari.

Ut numerus debitus & conveniens religiosorum in unoquoque monasterio perpetuo habeatur.

Nihil magis laicos, eos potissimum, qui religiosorum locorum fundatores existunt, hoc nostro tempore a similium locorum fundatione deterret, quam quod vident loca religiosa carere numero tum religiosorum, cum aliorum pauperum, quos vel secundum primævam fundationem, vel secundum portionem redituum, quos nunc possident, sustinere aut alere deberent. Statuimus itaque & ordinamus, ut numerus religiosorum debitus in unoquoque monasterio deinceps habeatur & perpetuo servetur; oneribus oridinariis atque extraordinariis proventuumque prædiorum, per maris & fluviorum inundationem, & alioquin, damnis & ruinis pro tempore, propensis & consideratis.

De educatione & exercitio religiosorum.

Quum ex nulla re magis monasteria collabi soleant, quam cum ignari & rerum agendarum imperiti monasteriis præficiuntur, atque ita expediat habere plures in singulis religiosorum domibus, qui tam in temporalibus quam in spiritualibus modum & usum calleant, ne si quando religiosorum domus vacare contingat, non habeant inter se idoneum de gremio, quem defuncto substituant; statuimus & ordinamus, ut in quolibet monasterio, & loco religioso sit, juxta Clement. *Ne in agro dominico*, instructor aliquis grammatices sufficienter eruditus ad informandum religiosos in grammatica, & aliis primitivis scientiis; ex quibus illi, qui in singulis locis ad capessendas literas aptiores fuerint juxta facultatum possessionem eorundem, mittantur ad universitatem Oxon. vel Cantabrig. ad studendum in sacris literis, ut eo modo cognita lege divina, magis convalescat observantia veræ religionis. Et ut abbates & priores diligenter & assidue curent suos religiosos subditos juniores per alios suorum monasteriorum provectiores in regulis, constitutionibus, & ceremoniis sui ordinis institui & informari. Et quos ad administrationem spiritualium seu temporalium aptiores inter suos fratres arbitrentur, eos in administrationibus competentibus exercere satagant; officia cellarii camerarii, hospitalarii, & alia tum claustralis observantiæ, quum exterioris industriæ, fratribus ad hoc aptioribus ita impertiendo & committendo, ut in utrisque vicissim tri-

ti

ti & exercitati, ad abbatis seu prioris officium; cum vacaverit, habiliores reddantur.

De recipiendis apostatis, & aliis religiosis poenitentibus.

Quum inter opera charitatis numerari soleat, si quis errantem ab errore revocet, & ecclesia nunquam claudat gremium redeunti; statuimus & ordinamus, quod religiosi, qui prætextu capacitatum, seu literarum suorum præsidentium, vel alias superioribus, sive invitis, sive consentientibus, se ab observantia regulari absentarunt in mundo aliquandiu degentes, si poenitentes fuerint, & bono spiritu ad loca suæ professionis redire nitantur, dictorum locorum abbates seu priores ipsos in sua monasteria recipere, & cum omni charitate, quantum per statuta religionis possunt, in iisdem tractare teneantur. Illis duntaxat exceptis, qui dioecesano loci, ex signis & judiciis vehementibus, videantur in necem abbatum, priorum seu fratrum sui monasterii vel olim conspirasse, vel in posterum conspiraturi, vel eandem necem alioqui molituri. Existimabitur autem bono spiritu reditum ad suum monasterium religiosis aprecari, si quemvis locum, gradum, aut conditionem in eodem pro sui abbatis aut prioris secundum regulam arbitrio humiliter acceptet & servet; & per testimonium proborum virorum coram abbate, priore, seu ordinario suo, si requiratur, constare poterit, eum, dum extra monasterium agebat, vel saltem per annum ante hujusmodi petitionem proxime præcedentem, si in sæculo diutius commoratus est, honeste fuisse conversatum & proopsitum habuisse redeundi. Quod si taliter receptus postea a suo monasterio deserta religione, discesserit, eum postea superior ejus in suum monasterium recipere minime hujus statuti vi teneatur.

Quod literæ ex falsa suggestione impetratæ non suffragentur apostatis.

Præterea statuimus & ordinamus, quod nullus religiosus, qui tria cujusvis probatæ religionis vota emiserit, possit per aliquam dispensationem etiam apostolicam, etiam sub plumbo concessam, suum monasterium, domum, hospitale, sive collegium exire, aut aliquod beneficium, servitium, aut cantariam acceptare, nisi prius coram ordinario loci, in quo moratur, suo primitus abbate, priore, magistro, sive superiore ad hoc vocato, causam sive causas in hujusmodi dispensationis suggestione expressas, veras ac justas esse & fuisse probaverit, & pro sic probatis per eundem ordinarium declarari & decerni obtinuerit. Qui contra fecerit, tanquam verus apostata per suum abbatem, priorem, magistrum, sive superiorem quemcunque apprehendi, corrigi, & puniri licite poterit, juxta canonicas sanctiones contra apostatas salubriter editas, atque juxta statuta, ordinationes, & consuetudines laudabiles loci illius, a quo sic illicite recesserit.

De ecclesiis appropriatis & hospitalibus.

Curent qooque episcopi singuli in suis dioecesibus, ut proprietarii faciant distributiones debitas in parochiis appropriatis, juxta juris exigentiam sub poena sequestrationis fructuum, & quod infra annum a tempore publicationis præsentis statuti, in singulis ecclesiis parochialibus, monasteriis appropriatis, quarum proventus ad id sufficiant, judicio ordinarii, vel loci dioecesani habentis jurisdictionem episcopalem, canonice instituatur unus vicarius perpetuus cum sufficienti portione, secundum proventus ecclesiæ appropriatæ quantitatem & qualitatem curæ animarum; & quod infra triennium a publicatione præsen. idem vicarius habeat sufficientem mansionem sumptibus ipsorum proprietariorum (modo emolumenta ex eisdem ecclesiis proprietariis provenientia ad id sufficiant) primitus erectam, & per eundem vicarium postea substentandam & manutenendam: Et casu, quo emolumenta prædicta ad hoc non sufficiant (quod intelligi volumus ex ipso, quod ad novam libras non extendant) redeat ecclesia in pristinum statum, & instituatur ibidem rector, sicut ante appropriationem fieri consuevit. Hospitalium quoque quorumcumque fundationes, quibus jam magnus cernitur abusus, serventur juxta Clementinam *de religiosis domibus: quia contingit:* & tam proprietarii prædicti, quam etiam hii qui hospitalibus præsunt, ad omnia, de quibus supra respective observanda, per fructuum sequestrationem, censuras ecclesiasticas, & alia juris remedia ordinariorum arbitrio cogantur.

De abusibus in capellis S. Johannis & similium.

Quoniam in diversis partibus hujus regni tam milites & alii, qui sunt de religione crucis signatorum hospitalis S. Johannis Jerosolymitani, in capellis suis vocatis *Lavvless churches and chapels*, quam illi in turri London, & alii complures alibi in ecclesiis seu capellis admittunt alienos parochianos ad clandestinorum & illicitorum conjugiorum solemnizationem, etiam bannis non editis, & ad aliorum perceptionem sacramentorum & sacramentalium in ecclesiæ scandalum & animarum multarum manifestissimum periculum; prohibemus itaque ne quis deinceps in ecclesiis seu capellis antedictis, vel aliis exemptis & non exemptis alterius parochiæ parochianum, nisi in casibus a jure permissis ad solemnizationem matrimonii sive bannis editis sive non editis, vel aliorum sacramentorum perceptionem, sine licentia ordinarii, admittat, seu eorum aliquod administret, sub poena excommunicationis, quam contravenientes, atque eorum fautores, nec non omnes, qui matrimonium in aliqua hujusmodi ecclesia vel capella, absque licentia dioecesani, solemnizare procurant, seu eucharistiam in festo Paschatis, vel circiter absque licentia sui proprii curati, seu saltem dioecesani, suscipere præsum-

ANNO CHRISTI 1557.

ſumpſerint, noverint ſe ipſo facto incurſuros, a qua a nemine abſolvi poſſunt, præterquam ab epiſcopo, infra cujus dioeceſim hujusmodi eccleſiæ vel cappellæ ſituatæ ſunt, aliis tam ordinariis, & curatis, quam partibus etiam læſis prius ſatisfact. Et præterea ipſi ſacerdotes huic ordinationi aliqua ex parte contravenientes, ad quodcunque beneficium eccleſiaſticum per ſeptennium proxime ſequens, ipſo facto ſint inhabiles.

De dilapidationibus.

Salubriter ab Edmundo olim Cant. archiepiſcopo extitit ordinatum, ut, decidente rectore, ex bonis ipſius tanta portio per loci ordinarium deduci deberet, quanta ad reparandas eccleſiæ, & aliarum ejusdem beneficii ædium ruinas videretur ſufficere; nos eidem ordinationi addere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, & ordinamus, ut beneficiati, qui deinceps aliquid ex bonis præ- A deceſſorum ſuorum ſub nomine vel prætextu reparandarum ædium, vel ſupplendorum eccleſiæ defectuum ex decreto ordinarii, compoſitione cum hæredibus executoribus, vel adminiſtratoribus bonorum defuncti, vel alio quocunque modo acceperint, illud totum in earundem ædium reparatione, & defectuum earundem ſuppletione infra biennium a tempore receptionis exponere teneantur, deductis expenſis (ſi quæ expoſitæ fuerint) circa litem & recuperationem dictæ ſummæ receptæ. Quod ſi incumbens reſignaverit, aut deceſſerit, ſeu alio quocunque modo a beneficio ſuo receſſerit, tunc ſumma per eum pro dilapidationibus recepta, & non expoſita, relinquatur, & realiter tradatur B futuro ſucceſſori, qui, ſicut dictam ſummam, nomine dilapidationum recepit, ita in eosdem uſus exponat, ut ſupra dictum eſt. Et ad obſervationem præmiſſorum in ſua inſtitutione, ſive admiſſione juramentum præſtent corporale; alioqui inſtitutio ipſa, ſive admiſſio ipſo jure nulla cenſeatur.

ANNO CHRISTI 1577.

LOVI-

LOVITIENSE IN POLONIA CONCILIUM

PROVINCIALE AB ALOYSIO LIPPOMANO A. S. L.

Anno 1556. habitum.

FRAGMENTUM EPISTOLÆ

Aloysii Lippomani, Veronensis episcopi & apostolici in Poloniam legati, ad ducem Palliani, in quo Lovvetiensis concilii historia fuse narratur.

M S. ld. Ex- ll. D. tri adenigo nat. neti. ncilium d præ- enti feren- n erat. stola o hac nunquam lice pta, tamen tine ur, ut veris areat.

ALiis epistolis meis renunciavi nos coactos sollicitationibus Catholicorum, ac præsertim capitulorum Cathedralium ecclesiarum Regni indixisse præsulum & capitularium conventum ad diem VI. Septembris currentis; atque ita ad statutum tempus infrascripti Præsules convenerunt, videlicet, Cracoviensis, Posnaniensis, Plocensis, Dermiensis, Præmisliensis Chilmensis, & Camonensis; defuit archiepiscopus Liponiensis, gravi senio præpeditus, & Culmensis detentus morbo. Rex etiam per literas apud me excusavit episcopos Lituanos, quorum consilio in præsenti rerum Lituanicarum discrimine indigere se dixit. Præterea ex toto Regno cathedralia capitula singula duos e suo ordine canonicos miserunt, sicut & qui per se non potuerunt episcopi ablegatos suos miserunt suo nomine conventui interfuturos. Ita tandem, opitulante Deo, Dominica sexta mensis diu solemni sacro Spiritui sancto cum cantu habito, cœpta synodus est, in qua lecto prius brevi sanctitatis suæ a me delato ad archiepiscopum cæterosque Regni hujus præsules verba pauca feci de fraterno amore & caritate, qua Dominus noster omnes simul & singillatim singulos prosequebatur; cum statim ab assumptione sua in Pontificem jusserit venire me in hoc regnum ut præsentibus malis remedium aliquod una cum ipsis quæreretur; tum ejus nomine salutem singulis dixi ejusque in hac re opem authoritatemque spopondi. Adjeci, laudari illos plurimum ab eodem SS. Domino, quod in præsenti rerum suarum angustia confugissent in sinum piissimæ matris, apostolicæ sedis, quæ portus est tutissimus ad refugium oppressorum miserorumque omnium, cujus consilii sui ne eos pœniteret, demonstravi SS. eundem Pontificem toto hoc anno tum per me, cum per literas efficacissimas, tum denique ore proprio apud Regium legatum Romam missum, nunquam non solicitasse eundem serenissimum regem, ut, removere tandem vellet a regno hæreses hasce, liberumque cursum permitteret juri episcoporum; in nullo tandem defuturam beatitudinem suam muneri suo pastorali spopondi. Multa præterea alia in eam rem dixi, ut sibi cavere persuaderentur, & furori perversorum horumce hæreticorum strenue obsisterent. His absolutis; regressi sumus domum, nosque omnes lauto convivio dominus archiepiscopus excepit. Post hæc omnes invitavi in sequentem diem ad prosequendum colloquium; ipsique me vicissim rogarunt, ut mane alterius diei spatium illis unius horulæ concederem ad consultandum meditandumque breve responsum ad ea quæ ego in templo dixeram, spondentes me dein conventuros simulque de rebus in communi agendis deliberaturos.

Die igitur lunæ, mane primo, hora nempe XII. Antistites hi omnes simul convenerunt, acciditque jucundo casu, ut clausi illi manerent usque ad horam XXII. longam inediam trahentes, altercantes & expostulantes cum reverend. archiepiscopo, quod eos ad synodum arcessisset sub poena tantum marcarum & delationis ad sedem apostolicam; contendentes haud ita se invitandos esse. Ipse tamen se defendit egregie causatus ita agi oportere cum negligentibus, qui alias absque poenarum multa invitati deriserunt vocantes & venire despexerunt; sibi vero ut primati & legato jus competere cogendi metu poenarum; præsertim synodalibus constitutionibus faventibus; quod si venire neglexissent, facto ipso se comprobaturum dixit quid tandem posset. Demum motus iste quievit, tum in absurdum aliud consilium descenderunt; hoc scilicet, ut me absente de rebus consultarent, & postquam convenissent me adirent in aulam ad colloquium destinatam deducturi ubi unus pro omnibus loqueretur. Ea vero res erat contra omne jus ac plane inusitatum in hisce conventibus. Destinabant huic muneri Varmiensem episcopum, de quo certe mirabar, quod scilicet cum esset scientia præditus, sedi apostolicæ maxime addictus & amicus meus singularis, hanc me inscio provinciam assumeret. Igitur die tota venientes oppertus, nec quenquam intuitus usque ad vesperam, volvebam animo num scandali aliquid subortum fuisset; cum præsertim habeam exploratum fovere illos inter se odia internecina; caritate penitus destitui, cujus si quid superesset, nunquam tantum maledicti in regno debacchαretur. Demum ex improviso subeunte nocte convenerunt me archiepiscopus, episcopus Varmiensis, & illis nondum quidquam locutis, supervenit episcopus Craeviensis, qui prolixo sermone me detinuit ultra horam, verborum circuitu huc se illucque convolvens, nihil vero de priori inter eos altercatione tangens; significavit tamen decrevisse se quod responsum mihi daretur per unum. Hæc intelligens ego, prin-

ANNO CHRISTI 1556.

principio quidem vehementer conqueſtus ſum, quod me tota die expectantem haud ſane pro dignitate neglexiſſent, ne admonitum quidem per miniſtrum, uti ſe facturos ſponderunt. Nihil tale me promeruiſſe ab illis; cum enim eo veniſſem a beato Petro miſſus, ut eorum honori conſulerem, me nuntium ejus haud ſatis obſervaſſent. Simul vero quæ hæc ratio eſſet habendæ ſynodi quæſivi, ut inter ſeſe conſultarent de rebus occurrentibus, abſente nuntio ſanctitatis ſuæ, atque uni committerent ut pro omnibus reſponderet: rem plane novam & inauditam. Ille excuſare factum, tanquam non dolo malo præſtitum, ſed ne tandiu Polonici ſermonis difficultatem atque moroſitatem in deliberando ſentirem. Ego tamen, qui noram probe id ab illis actum ne teſtis adeſſem rixarum, diffidiorum, & oppreſſionum, quas in epiſcopos capitulares parabant; repoſui me id nequaquam laturum, quin & præſentem adſtiturum conſultationibus omnibus, ne quis prohiberetur a ſententia ſua libere quo melius poſſet, expromenda. Tyranni enim eſſet ſecus agere. Is finis colloquio fuit.

Die martis ſuccedenti, in quam natalitia B. V. feſta inciderunt, ſacro ſolemni archiepiſcopus operatus eſt in templo; quo peracto ex meis domeſticis quidam habita ad patres oratione palam omnibus expoſuit præſentium temporum calamitatem deſolationes ſubverſioneſque templorum, decimarum ſubtractiones, ſacrorum locorum profanationes, everſiones monaſteriorum, imaginum dejectiones, ac tandem fidei inſtabilitatem, tantumque in ea diffidii ab hæreticis invectum. Longum igitur veternum excuterent, zelo ſe paſtorum munirent, armarent doctrinis divinis & pietate religioſa; ſeque opponerent furori impiorum luporum urſorumque vineam domini vaſtantium, factoque inter ſe coetu ſimul regem adirent, rogarent, poſtularentque fidei catholicæ reſtitutionem in regno, patriarum legum in hæreticos vindicationem. Oratione peracta, præſules omnes excepi convivio. Eadem die, Vermienſis epiſcopus auditore meo ſevocato a cæteris colloquium cum illo diu prorogato, profeſſus eſt continuo ſe in ſedem apoſtolicam & in me pariter obſequentiſſimum; quare non paſſurum, ut illi celaretur aliquid, quod de me obmurmurari audiebat, ut quæ ipſe intellexiſſet ad me dextere referret: ajebat, me fervidiorem eſſe, neque permittere, ut alii ſenſus ſuos proderent, ſed pro imperio & authoritate omnia moliri; quod ſane iniquum videbatur. Hæc ab Auditore renunciata, ſollicitum me valde reddiderunt; ſed agnovi demum innocentiam meam, nec niſi per ſummam injuriam mihi hæc exprobrari intellexi, cum ne penumbra quidem ſuperbiæ atque impatientiæ ex me tranſfluxerit; quin & humaniorem me ac benigniorem plus quam par eſt præſtiterim, in auſcultando omnes quantumvis moroſos. Immo forte accuſationes iſtæ in eos ipſos accuſatores meos recidunt; cum ipſi eo ſint ingenio, ut nunquam deſiſtere velint a loquendo, nec aliis loqui permittant; quare in eam deſcendi ſententiam, num forte bonus hic epiſcopus aliena ſenſa ſua lingua deprompſerit, atque alieno igni fomitem ſe præbuerit, vel tandem, quod invitus ajo, num ille inani quadam gloriola tactus aegerrime tulerit, præpediri ſe a conſilio ſolitarium loquendi in ſynodo, ac totam illam eloquentiam ſuam eructandi juxta illud ſatyrici Poetæ. Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter &c.

Die Mercurii ſummo mane archiepiſcopus una mecum conventum accivit, ubi palam dixi inſuſurratum mihi eſſe in aures a viro probo & amiciſſimo, palam de me dictitari, virum me eſſe fervidioris ingenii, alieni ſermonis impatientem, qui omnia agere vellem pro imperio & authoritate & arbitrio meo; quod de me dictum graviter ferri ajebam, cum nulli unquam ſive præſuli, ſive capitulari occaſionem dederim, ut merito ita de me quereretur; in omnibus enim colloquiis privatis liberam cuiqua facultatem permiſi, ut diceret quantum ferret voluntas. Nunc vero primum palam in ſynodo me loquutum; neque aliam ante hac actionem ſynodi præceſſiſſe; nec adhuc quicquam ab illis petii, ſeu quenquam a loquendo impedivi. Ita me brevibus expedii; continuo pro ſe quiſque ſententiam ſuam promere contendebat, factoque a Præſulibus exordio, tum capitulares ſuo ordine, ſinguli queſti ſunt de his dicteriis; quæ non niſi dæmone inſtigante ſparſa dicebant, ut diſſidii inter me & Præſules igniculi injicerentur; haud vere hæc in me objici. Ipſe pariter Vermienſis epiſcopus viſus eſt inique tuliſſe hæc de me jactari, palamque ex me quæſivit, quis mihi renunciaſſet ſynodum de me conqueri; ſe quidem audiviſſe e vulgo aliquos hæc ita obmurmurantes; nihilque contra repoſuiſſe. Cui ſtatim ego: e ſynodo aliquem queri de me nunquam aſſerui.

His expeditis, ego tunc verbo aſſumpto: Rev. Domini, dixi, delatum eſt ad me id vos cepiſſe conſilii ut inter vos de rebus deliberaretis, me abſente, tum me revocarum uni a vobis delecto pro omnibus reſpondere adigeretis. Id injuriæ in Pontificem ſedemque apoſtolicam illatæ me nunquam paſſurum ſciatis, ut ſcilicet ſynodus ab ejus nuncio & ab archiepiſcopo indicatur, tum vero ab ea Nuncius ipſe abigatur. Jus mihi eſſe contendo perpetuæ ſeſſionis, tanquam ſanctitatis ſuæ miniſtro; eumque tenere gradum volo, quem inter omnes eccleſiaſticos prima ſedes tenet. Per me tamen licebit, ubi vobis libuerit, conventus agere veſtros; dummodo meo invitatu dum hanc in ſynodum conveneritis me præſentem ſemper habeatis, ſitque omnibus tum præſulibus cum capitularibus libera loquendi poteſtas: quia ſumus in negotio fidei, & quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Igitur hoc volo, ut ab impacta accuſatione me purgem, ſciantque omnes nequaquam id mihi ſumere, ut ſolus loquar, nec feram alios loquentes. Collectis ſuffragiis convenerunt omnes in meam ſententiam, factum illud prius excuſantibus omnibus, tanquam non dolo malo hec eo conſilio ſuggeſtum ut me excluderent; ſed ideo tantum ut mihi tædium adimerent commodumque pararent.

In

In synodo gemina fuit consultatio. Res fidei, & abusus quidam cleri in scandalum degenerantes. De altera quidem, recitata malorum iliade, quæ miserum hoc Regnum affligebat, utpote quod tanta dira hæresum monstra vel ipsa narratione horrenda tenebat, decretum fuit ut præsules omnes una omnes Regem venientem Varsoviam conveniremus, atque apud eum instaremus, rogantes, vellet ipse servare, & servari ab omnibus mandaret fidem apostolicam in Regnum invectam a S. Romana sede, quod & ipse se cum Regni coronam acciperet juratus spoponderat, hæreses quascunque depelleret. Quod vero hæreses adeo invaluerint, ut non in eadem tantum Urbe, sed vel in una eademque domo fides sit diversa; tum etiam quod ipsi pariter hæretici se tenere fidem Catholicam affirment, tanta caligine omnia obvoluta sunt, ut simplices veram fidem jam distinguere plane nesciant, in tanto sacrorum oratorum ac Parochialium rectorum defectu; communi totius synodi decreto provisum est, ut brevissima conderetur formula explanans fidem catholicam, quam totum regnum disceret; eademque Regi proponeretur, quo authoritate sua ad eam observandam omnes adigeret. In ea temporis angustia decreverunt Patres seligi formulam Lovaniensis Universitatis, cum brevissima sit, rebus præsentibus aptissima, unoque veluti ictu hæresibus simul omnibus hic regnantibus quæcunque tandem sint cervicem præciderit; desumptam vero ex Florentino Concilio & S. Thomæ opusculis, cui forte accessio fieri poterit ex capitibus derivatis e libris S. Augustini de SS. Trinitate; cum impii isti homines negandam illam assumpserint, contendentes unum Deum coli oportere, nec alium esse servatorem nostrum quam Dei ministrum & hominum magistrum. Addunt, nullibi in SS. scripturis reperiri, spiritum sanctum, postquam in apostolos illapsus est sub ignearum linguarum emblemate, in Coelos dein rediisse; & sexcentas id generis blasphemias. Ideo res exigere visa est ut formula illa scriberetur nihil novi statuens, sed Catholicam fidem exponens; alioqui omnia in deterius ruebant.

Altera de re quæ in deliberationem venit, producta sunt in medium multa de episcopis, de singularibus ecclesiis pessime administratis, de juvenibus studentibus, de lectione librorum hæreticorum, de concionatorum defectu, decretumque fuit servari in his omnibus veteres novasque Regni constitutiones provinciales quæ opportune de singulis statuunt, quarum executionem ut urgeret serenissimo archiepiscopo iniunctum est.

Præsules cæterique omnes in eandem sententiam convenerunt, ne Uladislaviensi quidem excepto, cui verbum nullum excidit alteri grave. Adfuit & Chilmensis episcopus qui Comiti Ternoviensi in primis carus, haud vehementer probavit se aliis, at justam indidit suspicionem, ne quid novarum opinionum, quam tamen non prodidit, foveret in mente. Ex Præsulibus duo probitate excellebant, Prismiliensis nempe, canonista optimus & mentis sinceræ, & Caminiensis, Theologus, pauper licet, cum ejus redditus 150. ducatus non superent.

Hæc acta die veneris mensis undecima; atque ita tandem conventui finis est impositus, lætique omnes ad propria remearunt. Vel ipsi pariter Varmiensi episcopo satis factum est, cui semper obsecundavi, eundemque observavi; spopondit se venturum ad Versoviensem conventum, dummodo ad hospitandum domum illi conducam; quod & exequar. Capitulares pariter, qui omnes, favente Numine, Catholicam fidem tenent, obsequium semper maximum in sedem apostolicam, & in me quoque observantiam exhibuerunt. Exorantibus licet multis ex his Præsulibus ut absolverem & dispensarem Oricoviam illum, qui sacerdotio initiatus uxorem duxit, & pertinaciter retinet; haud acquievi, negans id mihi esse juris a SS. Præsule datum; nec si mihi id concessisset, eo usurum ob scandalum quod ab illo in Clerum inducitur, tum quod minus probum Christianum illum agnosco, arguente ea quam mihi legit epistola, quam trasmitto. Cum vero ipse scribat se in Dieta superiori absolutionem & dispensationem ab omnibus Præsulibus obtinuisse, id cum illis expostulavi. Causati sunt, se non absolvisse quidem hominem, sed censuras suspendisse, donec rebus suis per Pontificem providisset.

Dum in Synodo ageremus, uti postea relatione comperi, Comes Tercoviensis cum plurima nobilium turba, capita quædam dictavit Vormiensi conventui exhibenda, inter quæ est articulus Communionis sub utraque specie, conjugii sacerdotum, missæ in vulgari idiomate celebrandæ, abrogationis annatarum.

Nec desides manent hæretici &c.

Leges Polonicas in hæreticos, quarum facta hic mentio est, & Patres Synodi rememorandas Regi decreverunt, has recitat idem M. S. Exc. Gradenigi Codex; nec dubito eas ipsas esse, quas Veronensis episcopus Romam literis suis insertas transmiserit.

CONSIDERATIO PRINCIPUM

Tam spiritualium, quam sæcularium, baronum, procerum militum, nobilium &c. Regni Poloniæ in regnicolas inobedientes, juri contumaces & hæreticos ac eorum fautores.

NOs Principes spirituales & temporales, barones, proceres, comites, milites, nobiles, civitates, tota communitas regni Poloniæ, singulariter singuli, & universaliter universi, eodem modo, eadem voluntate, scientia, consensu & ratihabitione, omnes unanimiter significamus tenore præsentium, quibus expedit, universis, præsentibus & futuris notitiam præsentium habituris, quomodo considerratis nonnullis disordinationibus, quæ in ipso regno Poloniæ suboriri inceperant, visis literis prædecessorum nostrorum Poznariæ, Pythrokoviæ, & in Geldne factis circa easdem literas & earum articulos, sub quascumque forma verborum confectis remanere volumus

mus usquequaque & spondemus, & præcipue circa hunc articulum: quod quicumque existens indigena regni poloniæ vellet aliquas inobedientias contra jus terrestre, commune, aut etiam guerras, nobis & eidem regno Poloniæ damnosas alicui movere sine licentia D. N. regis gratiosissimi & consilii sui, & in jure terrestri communi nollet contentari, aut etiam hæreticalis erroris favere vel promovere vellet; contra talem seu tales cujuscumque status, gradus, conditionis & præeminentiæ existant, sive spirituales sive saeculares, & in eorum constitutionem consurgere volumus, & promittimus sub fide & honore nostris absque dolo & fraude, nec ipsis auxilio vel favore patrocinari volumus sub fide & honore nostris, etiamsi sanguine, affinitate, & quacumque propinquitate forent nobis & alicui nostrum conjuncti, nec pro eis loqui volumus. Jura tamen nostra ducalia & terrestria in nullo per hoc violando, nec ab eisdem recedendo. Harum, quibus sigilla nostra cum suscriptione nominatim nominum nostrorum in pendulis sigillorum sunt appensa testimonia literas; (*sic*) scriptum & datum in nova Civitate feria VI. ipso die S. Marci apostoli & evangelistæ, generali tunc parlamento celebrato; anno Domini MCDXXXVIII.

FORMULA CHRISTIANÆ

& catholicæ fidei, tradita in sacra synodo provinciali Lovitii, celebrata anno Domini MDLVI. die XI. Septembris, præsidentibus in ea reverendissimo domino Aloisio Lippomano episcopo Veronensi, nuncio apostolico, & reverendissimo domino Nicolao DzierGovvki archiepiscopo Gnesnensi, legato nato, & totius regni Poloniæ primate, quæ omnibus ecclesiis provinciæ ejusdem inviolabiliter servanda & tenenda mandatur.

Ex Mart. Vet. Scrip. Tom. VIII. pag. 1445.

1. PRincipio symbolum apostolorum, Nicoenum & Constantinopolitanum, symbolum etiam divi Athanasii, recipimus, veneramur & complectimur, omnibusque recipiendum & amplectendum mandamus.

2. Juxtaque symbola certa & firma fide credimus, sanctam Trinitatem, id est Patrem & Filium, & Spiritum sanctum unum Deum omnipotentem, unius essentiæ, unius potestatis, Creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.

3. Eadem fide credimus Patrem a semetipso esse, non ab alio; Filium a Patre genitum, Deum verum de Deo vero, lumen verum de lumine vero, non tamen duo lumina, sed unum lumen.

4. Eadem pariter fide credimus Spiritum-sanctum a Patre & Filio æqualiter procedere, consubstantialemque Patri & Filio coæternum esse, qui super apostolos in linguis igneis descendit, & a quo totum corpus ecclesiæ sanctificatur, vivificatur & regitur, atque in ea manet in æternum.

5. Simul & illud credimus & confitemur æque Filio & Spiritui sancto, atque Deo patri cultum latriæ præstari debere, æque Filium & Spiritum-sanctum atque Patrem adorandum & glorificandum esse, quando quidem tres personæ Deus unus est; per Christum nos quidem accessum ad Deum Patrem habere, esse illum advocatum & mediatorem nostrum secundum humanam naturam, qua minor est Patre. Secundum divinam vero æqualem esse Patri, & eodem cum illo & Spiritu-sancto honore afficiendum.

6. Credendumque esse septem ecclesiæ sacramenta a Christo instituta, quæ sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, extrema-Unctio, Ordo & Matrimonium, per quæ quamvis externa & corporalia signa Deus invisibiliter sive per bonos sive per malos ministros nostram salutem operatur.

7. Baptismus ad salutem omnibus est necessarius etiam infantibus, per quem peccata plene tolluntur, & fiunt filii Dei ac hæredes vitæ æternæ, nec unquam est iterandus.

8. Pœnitentiæ sacramentum, quod post baptismum omnibus relapsis est ad salutem necessarium, complectitur contritionem, confessionem & satisfactionem.

9. Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi; non autem ut quidam hoc sæculo perniciose docent, terror conscientiæ propter apprehensum gehennæ supplicium peccatis debitum: præparat tamen terror & gehennæ metus ad veram contritionem.

10. Confessurus diligentiam legitimam adhibere debet, quo sacerdoti judici suo manifestet omnia peccata sua mortalia, etiam occulta cordis, ut ab eis per illum absolvatur, cujus absolutionis minister est solus sacerdos secundum ritum ecclesiæ consecratus.

11. Satisfactio est persolutio poenæ plerumque adhuc debitæ, remissa jam culpa: erroneum est & scripturis sacris adversatur......

12. Certa fide tenendum est hominem habere liberum arbitrium, quocum potest male, & cum gratia bene agere, & post peccatum mortale admissum, Deo adjuvante, poenitere & peccatorum remissionem consequi.

13. Ad justificationem ante omnia necessaria est in adultis fides, qua certo credimus Christum-Jesum Dei filium, nobis propitiationem esse pro peccatis nostris in sanguine ipsius, sine qua nullis nostris operibus, nulloque poenitentiæ & proposito vivendi secundum mandata Dei justificamur.

14. Fides qua quis firmiter credit & certo statuit propter Christum sibi remissa esse peccata, seque possessurum vitam æternam, nullum habet in scripturis testimonium, immo eisdem adversatur, etiamsi firma & certa spe expectare debemus in hac quidem vita per sacramentum baptismi & poenitentiæ remissionem peccatorum, in sæculo autem futuro vitam æternam.

15. Itaque quamdiu inter hostes nostros & adversarias potestates hic vivimus, nulla est nobis securitas, sed cum timore & tre-

ANNO CHRISTI 1556.

tremore juxta sententiam apostoli nostram salutem operari debemus, & secundum varias animorum nostrorum affectiones nunc magis sperare, nunc magis timere, simpliciter tamen magis & frequentius de misericordia Domini sperandum, est quam formidandum de severitate.

16. Opera bona omnibus adultis sunt ad salutem necessaria, & cum ex fide caritatis spiritu perficiuntur, ita grata sunt Deo, ut eis tamquam justam mercedem vitam retribuat æternam.

17. Confirmatio & extrema Unctio sacramenta sunt a Christo instituta, sed non ut duo præcedentia ad salutem necessaria, ex contemtu tamen illa omittere est peccatum mortale.

18. In Eucharistiæ sacramento est reipsa verum corpus Domini nostri Jesu-Christi, illud ipsum quod de Virgine natum est, & in cruce passum est.

19. In Eucharistia non manet panis & vinum, sed hæc in corpus & sanguinem Christi admirabili potentia verbi illius sunt conversa, manentibus tantum panis vinique speciebus: unde certa fide tenendum est sacram Eucharistiam a nobis adorari sive in missa, sive extra missam, ubicumque reposita fuerit, aut quoties in supplicationibus publicis a sacerdote circumfertur.

20. Non est laicis necessaria ad salutem communio sub utraque specie, justisque de causis ab ecclesia sancitum est, ut illis sub una panis tantum specie sacramentum communicetur, in quo carnem & sanguinem atque ita totum Christum sub una specie sumunt.

21. Sacrificium missæ ex institutione Christi tam vivis prodest quam defunctis, ac solis sacerdotibus secundum ecclesiæ ritum ordinatis data est a Christo potestas consecrandi verum corpus Christi & sanguinem.

22. Matrimonium contractum & consummatum inter Christianos est indissolubile, qualiscumque fiat alter conjugum, sive adulter, sive sterilis, sive hæreticus.

23. Numquam licet Christiano post divortium contrahere matrimonium, vivente eo cum quo quis legitime contraxerat.

25. Matrimonia contracta contra canones ipsa dirimentes simpliciter sunt irrita & nulla.

25. Firma fide tenendum est unam esse in terris veram atque catholicam Christi ecclesiam, eamque visibilem, quæ ab apostolis fundata in hanc usque nostram ætatem perdurans, retinet & suscipit quidquid de fide & religione tradidit & traditur a cathedra Petri, super quam ita a Christo suo sponso est ædificata, ut in eis quæ fidei sunt & religionis errare non possit.

26. Extra hanc nulli est speranda salus, suntque extra hæretici, schismatici, excommunicati, unde vehementer formidanda est excommunicatio, nec humana, sed divina est excommunicandi potestas.

27. Unus est ecclesiæ summus pastor, cui omnes obedire tenentur, ad cujus judicium controversiæ quæ super fide & religione existunt, sunt referendæ.

28. Summam hanc præpositturam primus omnium gessit S. Petrus verus Christi in terris vicarius & totius familiæ ejus pastor: post Petrum vero, ex Christi institutione omnes deinceps pontifices Petri in cathedra successores.

29. Certa fide tenenda sunt non solum quæ scripturis expresse sunt prodita; sed etiam quæ per traditionem ecclesiæ catholicæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei & morum negotiis per cathedram Petri, vel per concilia generalia legitime congregata.

30. Constitutiones ecclesiasticæ de jejuniis, festis, & abstinentia ciborum aliisque multis, obligant in conscientia, etiam extra casum scandali.

31. Recte fit in ecclesia quod sanctos in coelis cum Christo agentes veneramur & invocamus ut pro nobis orent, quorum etiam meritis & intercessione Christus nobis hic multa largitur, alias non largiturus, per quos etiam miracula multa operatur.

32. Quapropter sancte & religiose faciunt, qui loca eis dicata una cum ipsorum reliquiis religiosa pietate visitant, & hoc modo ab ipsis opitulationem quærunt.

33. Gratus est Deo imaginum usus, recteque coram eis procumbimus invocaturi sanctos, quos repræsentant.

34. Firmiter credendum est post hanc vitam purgatorium esse animarum, in quo solvitur poena peccatis adhuc debita. Eisdem tamen subvenitur sacrificio altaris, oratione, jejunio, eleemosyna, aliisque bonis operibus vivorum, sicut & indulgentiis quo citius ab ea liberentur.

35. Animæ defunctorum purgatæ mox regnant cum Christo in coelo, & animæ impiorum hinc migrantes, sempiternis inferni traduntur suppliciis.

36. Recte Deo vota facimus. Tam monastica, quam alia facta obligant apud Deum, nec adversantur libertati evangelicæ, quæ a peccatis libertas est, & his quæ spiritum nostrum quoquo modo impediunt quominus totus Deo serviat: non autem a voti & juramenti obligatione, nec ab obedientia magistratus ecclesiastici vel sæcularis.

EPISTOLA NICOLAI

Archiepiscopi Gnesnensis ad Paulum IV. summum pontificem.

De suo adversus hæreticos studio.

Ibid. pag. 1448.

Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri & domino, domino Paulo divina providentia papæ IV. sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summo domino clementissimo.

Sanctissime ac beatissime in Christo pater ac domine, domine clementissime, post oscula pedum beatorum, perpetuam servitutem, orationes meas sanctitati vestræ humillime defero. In hac nostra perpetua cum hæreticis horum temporum lucta, nihil mihi accidere potest optabilius, quam quod apud sanctitatem vestram gratum esse studium meorum qualiumcumque laborum, quos assidue

ANNO CHRISTI 1556.

assidue in vinea domini libenter impendo, ex litteris illius intellexerim: in quo studio ut gnaviter perseverarem, non solum paterne monet; sed etiam ut ad evitanda pericula, quæ ecclesiæ catholicæ ab hæreticorum fautoribus in futuris comitiis impendent, consilia mea cum reverendissimo domino episcopo Veronensi, nuncio sanctitatis vestræ, alioquin viro prudentissimo & integerrimo, conjungam, ipsique in omnibus adsim sancte & pie, me cohortari dignata est: pro qua sanctitatis vestræ clementi & benigna de me persuasione gratias eidem immortales ago, enitarque sedule, ut in cuncto mihi munere commisso aliquatenus pro posse meo satisfacere possim. Et si ante officii mei esse videbatur, ut ea de quibus in proxime præterita nostra synodo provinciali egimus, sanctitati vestræ describerem, tamen cum ea omnia reverendissimus dominus episcopus Veronensis, qui nostræ synodo non modo interfuit; sed etiam præfuit, sanctitati vestræ præscripserit, longioribus meis litteris gravissimis illam reipublicæ Christianæ negotiis intentam interpellare nolui. Quod reliquum est, summis votis exopto, ut Deus optimus maximus sanctitatem vestram diutissime & felicissime conservare dignetur incolumem pro sui nominis gloria & Christianæ reipublicæ tranquillitate. Datum Lovitii XXI. Septembris, anno Domini MDLVI. Nicolaus archiepiscopus Gnesnensis.

LITTERÆ PALATINI VILNENSIS

Responsivæ ad litteras nuncii apostolici, receptæ Lovitii die V. Septembris MDLVI.

Ibid. pap. 1449.

Reverendissime præsul, amice carissime & honorandissime, salutem ac Christianam felicitatem.

Quod reverendissimam dominationem tuam de mea erga illam voluntate presbyter D. Cornanki, majestatis regiæ secretarius, litteris suis certiorem fecerit, egit hoc sane, ut verum fatear, me penitus inscio: etsi etenim in eo sermone, qui mihi cum eo non ita pridem acciderat, multa sim de dominatione tua reverenda & amanter & honorifice locutus, tamen ut ad eam deferrentur non putabam necessarium esse, proinde studium quidem hoc in me ipsius, quo admodum reverendam dominationem tuam conatus est mihi amiciorem reddere, non solum non improbo, verum etiam vehementer laudo, gratiasque illi ago plurimas. At quod reverenda dominatio tua pro hac mea quantulacumque, quæ declarari potuit humanitate & benevolentia, multum se mihi & debituram esse & devinctam fore afferat, non video quomodo sim de illa meritus, ut qui ceteris quoque omnibus exteris, qui modo aulam serenissimi regis nostri adeunt, eadem omnia, mente eadem libentissime solitus sim præstare. Par est profecto mea hæc erga reverendissimam dominationem tuam cum aliis humanitas. Nihil peculiare est, quod in ipsam contulerim, communis apud nos ex majorum more & gratia & fortuna esse omnibus solet. Itaque nec ego etiam peculiarem aliquam nomine hoc a reverenda dominatione tua expeto exoptove gratiam. Satis est si id mihi redditur, ut animum meum meaque amica & candida officia esse apud se grata jucundaque sinat; cujus rei declarandæ ac testificandæ gratia, quod tua reverenda dominatio tua viri boni, hominisque, ut præfert, in primis Christiani munere, capta inde occasione, nonnulla mihi ignota quasi, idque animo & candido & mei majorem in modum amante & studioso, præscribenda & communicanda operæ pretium duxerit, non possum non fateri agnoscere me in eo suæ erga me gratissimæ voluntatis non obscura indicia, quæ ut eo etiam mihi cara magis sint, cum hic reverendæ dominationis tuæ candor & singularis benevolentia, tum viro ætas ejus, non vulgari, ut videre licet, condita humanitate affecit. Accepta ergo hæc sunt a me omnia in partem, quod ajunt, optimam, & ita sane accepta, non, quemadmodum reverenda dominatio tua arbitratur, ignota, sed prorsus notissima; neque & intra meos tantum privatos sensus obstrusa atque recondita; sed ut sæpe ante hæc a me palam & publice professa, & multorum hominum oculis multis in locis sine fuco sineque omni simulatione objecta; in quibus licet fortasse quæ mea sit sententia, reverenda dominatio tua confirmari vel ipso silentio possit, tamen ut ne hanc suam in me compellando cohortandoque libertatem, vel neglectam a me vel prorsus contemtam esse existimaret, respondendum illi breviter ad singula duxi eo modo eodemque ordine, qui mihi ab illa propositus est per omnia servato; atque id equidem non quo tantum in ista harum controversia disputationum vel ingenio vel arte doctrinaque passim me ostentem; sed ut qui meus sit de objectis sensus, etiam quibus fundamentis quibusve rationibus nitatur, simplicissime exponam. Sum fateor homo aulicus, magisque militiæ artibus quam studio theologiæ atque philosophiæ deditus; attamen cui nihil deest ex iis quæ Deus hominibus ad investigandam sui notitiam, verumque sui cultum, ad veram religionem cognoscendam & apprehendendam, pro sua admirabili bonitate indidit & concessit.

In primis autem scribit reverenda dominatio tua, cum non ita pridem Augustæ Vindelicorum apud serenissimum Romanorum regem aliquandiu ageret, audisse se quædam de me, quæ illi minus placuissent, nimirum a catholica fide me penitus defecisse, manum cum novis hæreticis junxisse; ejus rei adlatum ad se indicium, me cum discedere nollem ab instituto aperte, a regia majestate prohibitum esse, ne contra id quod matris ecclesiæ constitutum erat, sextis feriis & diebus sabbatorum carnibus vescerer.

Ex his sane ipsis reverenda dominatio tua vel facillime existimare potest, quam ego sermones illos, qui tunc ibi de me vulgabantur, esse mihi voluerim ignotos, cum ea quæ domi facerem, sic essent intra ejus parietes foresque conclusa, ut non solum in vulgus ipsum, sed ad regiam majestatem statim

ANNO CHRISTI 1556.

tim prorumperent, cujus judicium & auctoritatem, si cuiquam parum parte in ea videbar veritus, multo minus miror, quin etiam maximopere lætor, ea reverendæ dominationi tuæ & sui similibus non potuisse probari pro comperto confirmatoque ab ejus loci ordinisque hominibus, quæ recta sunt pro malis, quæ mala pro recte factis censeri, sicut apud evangelistam homines ejusdem farinæ scribæ & pharisæi.

Epistolam hanc longissimam quia hæreticis dictis refertam esse vidi, & summarium totius hæreticæ pravitatis, nolui inter mea scripta referre, eamque data opera prætermisi. Scias in summa, in ea nihil aliud contineri præter mera mendacia & sacrilegia.

RESPONSIONES PRÆLATORUM,

Canonicorum & capitulorum cathedralium Gnesnensis, Posnaniensis, Uladislaviensis, & Plocensis ecclesiarum regni majoris Poloniæ, ad consultationem reverendissimi domini nuncii apostolici, super negotio fidei summatim collectæ.

EA quæ per illustrissimam dominationem vestram S. D. N. nomine nobis sapientissime sunt proposita, ad exhortationem & consolationem nostram adducta, gratissimo excepimus animo, ut quæ non obscure testantur piam & præclaram voluntatem sanctitatis suæ erga religionem Christianam, lethali quadam temporum calamitate non solum apud nos, sed etiam apud alias vicinas nationes graviter perturbatam. Plurimum igitur hanc optimam suæ sanctitatis mentem universali pastore dignissimam collaudamus, & cum omni alacritate atque devotione amplectimur, eidemque quam maximas possumus gratias habemus pro tanta illius erga nos humanitate, quod non solum sanctitas sua piam curam & sollicitudinem de nobis suscipere, sed etiam ad salutandam & invisendam humilitatem nostram per illustrissimam dominationem vestram dignissimum suum legatum dimittere sit dignata. Precamur vero nos indigni sanctitatis suæ sacellani & exoratores, ut Deo optimo maximo conatus istos sanctitatis suæ pro restauranda religione Christiana susceptos feliciter dirigat, atque gubernet, utque sanctitatem suam diutissime servet incolumem.

Satisfacere igitur, ut par est, volentes mandatis reverendissimæ dominationis vestræ, ea quæ ex mutuis colloquiis ac deliberationibus præhabitis consequi nobis datum est, non celamus, immo libere & alacriter coram dominatione vestra reverendissima declaramus adducti in eam spem, ut morbi hujusmodi causis detectis & plane cognitis, facilius in pristinum statum hoc regnum reduci valeat, tua amplitudine, prudentissimo medico, mediante.

Primam igitur hæreseos in hoc regno introductæ causam esse negligentiam pastorum & prælatorum ovilis Christi dicimus, inter quos, ut principem locum obtinet apostolica sedes; ita timemus ne mali hujus quoque (parcat nobis) illa aliquatenus causa sit, quatuor præsertim rationibus.

Primo, quod a triginta & amplius annis, quo coeptum est hoc malum, Romani pontifices, qui pro tempore fuerunt, excepta sanctitate sua, cui Deus longissimam vitam concedat, nullum vel legatum vel nuncium ad hoc regnum misere, qui apud reges instanter sollicitarent, juxta paternas leges temerarios hos ausus comprimerent, & etiam ecclesiæ defensores existerent.

Secundo, quia etsi generale concilium Tridenti indictum fuerit, non tamen ea sit diligentia adhibita, ut felicem cursum haberet; sed semper aliquibus & levioribus occasionibus coeptum intermitteretur. quod ipsum forte non tam apostolicæ sedis quam Christianorum principum culpa factum asserere possumus, mutuis inter se odiis & dissidiis & bellis contendentium.

Tertio, propter multa privilegia regibus & imperatoribus a diversis Romanis pontificibus contra ecclesiarum libertates & immunitates concessa: per quæ ipsi redditi sunt insolentiores, & aliquando negligentiores ad Christianam fidem tuendam & defendendam, cum totum contrarium habuissent, prout de jure tenentur.

Quarto denique propter beneficiorum aliquantisper absurdas provisiones. Nam dum degentibus in Romana curia quibusdam, seu potius beneficia expiscantibus, canonicatus cathedralium ecclesiarum & parochiales ecclesiæ regni nostri conferuntur a sede apostolica; de hujusmodi beneficiis quandoque mercimonia & nundinationes, ne quid obscurius dicatur, a provisis fiunt, qua re nulla posset esse ipsis ecclesiis infaustior & deterior, prout dominatio vestra amplissime perpendere potest.

Secundo loco est negligentia reverendissimorum episcoporum nostrorum, quæ prorsus etiam magnæ ruinæ est causa. Cum enim triplici gaudeant potestate, episcopali, senatoria & temporali, nulla harum, proh dolor! bene usi quidam fuisse videntur. Missas facimus hic duras exactiones & deputationes in grave prorsus pondus, quod subditis suis imponunt & faciunt, Dominicis etiam ac festis diebus eos laborare cogendo, & haud parum eis videatur si nobilibus hac in re pares sint, nisi etiam superent illos multis nominibus: sed etiam non admittenda quæ in admonenda & manutenenda regia majestate in pristina fide ipsi reverendissimi domini episcopi & iidem primarii senatores non eam quam debebant & poterant fecerunt diligentiam; idque ideo quia ascensiones in corde suo meditantur semper, sed non in montem Dei Jacob. Expediret reipublicæ nostræ, ut non tam crebræ translationes fierent episcoporum. Nam horum expectatio efficit, ut imposito digito ori suo loqui pro domo Dei nolint vel non audeant. Adversus hæreticos concionatores & sectatores processum est proceditur que negligentissime, ut quidam eos in curiis suis & suos familiares habeant, illis defensores concilient. Excommunicationis tanta vis est, ut cum excommunicatis aliis conversari sit religio, illis fautores & commensales sint, & breviter tam bene ac libenter contra hæ-

ANNO CHRISTI 1556.

hæreticos & alios contumaces episcopali utuntur potestate, ut libentius ea carerent, & facile eam sibi suspendi patiantur: quod jam in aliquot comitiis generalibus factum fuisse videmus, immo & summi pontificis auctoritati plurimum detrahi patiuntur; nescimus autem, si non etiam procurant proscriptionibus, bannitionibus toties factis contra eos, qui ad Romanam sedem in causis recurrunt. Quidam etiam eorum coram nobilitate dixisse auditus est, Credat, inquiens, quisque ut vult, modo reditus mei integri, sint. Libri hæreticorum, nemine prohibente, imprimuntur & distrahuntur in regno, ut jam pene totum pretium ac lucrum bibliopolarum sit ex eorum venditione. In defendendis ecclesiæ juribus & personarum ejus quanta sit remissio, palam testantur rapti proventus, & earum vacuæ ministris aliæ plus quam sexaginta in variis episcopatibus, aliæ prorsus spoliatæ, pulsi locis suis sacerdotes & ex arbitrio hæreticorum alii constituti. Collationes etiam reverendissimorum episcoporum non carent labe sua; nam plurima hic ratio sanguinis & servitutis habetur; eruditionis autem & honestatis vitæ parva admodum; unde ut parum religiosi & parum utiles, utpote pueri, ecclesiæ præficiuntur, & plerique tales vel taliter, & hoc respectu promoti nec erant, nec vestiuntur clericorum habitu. Cancellarii doctique viri non serviunt in suis ecclesiis, & minime resident, sed huc illucque semper vagantur, ut lupis sit aditus ad caulas Domini quandocumque voluerint invadendas. Multa alia dici possent, sed quæ ex his facile colligi possunt.

Sed cum tam multa de negligentia reverendissimorum DD. episcoporum diximus, numquid sunt tantum in hac parte culpabiles, immo & innumeri alii. Nos omnes inquam, & in ordine ecclesiastico & religioso omni magnam esse videmus morum deturpationem. Nam luxu, pompa, avaritia, libidinibus, otioque & negligentia omnia repleta videmus; &, quod omnibus deterius videtur in sacerdotibus, legis Dei ignorantia, quam quia Judæorum sacerdotes a se repulerunt, & Deus se eos repulsurum ne sacerdotio fungantur, per prophetam minatur.

Præterea gliscit perpetuo inveteratum odium sæcularium, qui inhiant bonis nostris; ita quod non alium prætextum mutandæ religionis forsan habent, quam ut ecclesiastica bona occupent.

Diuturna etiam pax civilis mali & errorum domesticorum præbet occasionem: ita cum militaris ordo sine exercitio sit bellici studii, arma projecerunt militaria, & libros sine judicio tractare coeperunt, unde multæ hæreses in diem augentur.

Postremo regiæ majestatis facilitas & conniventia, quodque omnibus indifferenter tam hæreticis, quam Christianis gratiam regiam liberalitatemque & munificentiam exhibere, ac honoribus citra debitum insignire omnes dignatur, præsertim hæreticos, quod tamen regni legibus expresse est prohibitum.

Educatio etiam juventutis in studiis Ger-

A manicis & commercia hæreticorum, necnon licentia imprimendi libros, plurimos infecit, & hæreses invexit. Et hæ sunt causæ istorum omnium malorum.

Sed & absentia dominorum episcoporum a judiciis regiis, quando rex in comitiis præsidet, multum incommodi affert, vel potius multis commodis rempublicam defraudat; propterea que per ignaviam videntur se subducere ab administratione justitiæ, & a patrocinio miserabilium personarum; sed & ecclesiasticæ personæ miserabiliter illic a prophanis rabulis opprimuntur, patronis earum nihil id ad se pertinere putantibus.

Hucusque magno cum animi nostri dolo-
B re morborum & vulnerum nostrorum causas retexuimus. Quibus autem rationibus hoc malum sistendum esset ex provincia, explendum facile occurrit, quod contrariis omnibus, siquidem contrariis contraria curantur, ut in medicinali proverbio dicitur.

Primum igitur remedium esse videtur, quod sancta & apostolica sedes hoc in regno sicut & apud alios principes facit, nuncium continue haberet vel legatum, virum doctum, bonum, & Deum timentem, rerum gerendarum scientia peritum, qui familiam haberet exemplarem, qui munera non diligeret, qui forti & masculo esset animo, & in curia resideret, semperque regis lateri adhæreret, atque eum officii sui admoneret;
C hic catholicam fidem atque libertatem ecclesiasticam tueretur, & sedis apostolicæ obedientiam & reverentiam in regno conservaret, & ad eum tamquam ad asylum viri boni semper pro justo patrocinio confugere possent.

Secundum illud videretur, quod sanctitas sua primo quoque tempore per se quoddam curaret concilium oecumenicum, nec bella moveret quæ corpora perimunt. Nam hæc de qua nobis sermo est, omni bello truculentior pestis est, necat enim animas, & pretium pars hæc corpore majus habet. Novimus multa concilia ad sedandos multos bellorum tumultus coacta fuisse: tantum abest
D ut propter bella concilium destitui debeat; nec videmus, quo faciliori modo desiderium nationalis concilii extingui debeat, quam celeriori generalis congregatione concilii, in loco tamen libero, & nulli regum subjecto, ad quod sub gravissimis poenis omnes qui de jure vel consuetudine venire tenentur, accedere debeant, & non hi pauci tantum qui a regibus mittuntur, ceteris domi retentis.

Illud & tertium occurrit, quod regibus & principibus ipsis tot & tanta privilegia quotidie non concedantur, quæ ecclesiarum jura, immunitates & libertates enervant. Nam si penes capitulum essent episcoporum
E electiones, ut sunt in Germania, fortasse alios sibi viros contra fidei ecclesiæ hostes præstarent ipsi episcopi, atque nunc præstant, quod præterita tempora satis nobis exemplo ostendere possunt.

Quartum demum remedium quod ad sedem apostolicam attinet, esset quod collationes, canonicatuum & aliorum beneficiorum, præsertim curatorum, quæ per sanctitatem suam in hoc regno fiunt, intuitu ecclesiæ-

ANNO CHRISTI 1556.

ANNO CHRISTI 1556.

clesiarum, non autem personarum fierent, & viri docti & boni assumerentur, qui verbo & exemplo populos pascerent, & personalem residentiam omnino apud collatas ecclesias facere tenerentur; qui etiam si ante beneficiorum adeptionem diligenter super vita & moribus atque doctrina examinarentur valde consultum esset ecclesiis.

Venimus nunc ad aliam hæreseos causam, quæ dominorum episcoporum nostrorum negligentiæ attributa est, clericorumque vitæ impuritati; in primisque morum reformationem in ordine ecclesiastico, tam in capite quam in membris; aut potius, si fieri posset, tam in ecclesiasticis quam in sæcularibus, & in sublimitate constitutis personis, ad repurgandam ab hæresibus catholicam religionem, censemus plurimum esse utilem atque necessariam. Agnoscimus enim mores nostros a prisca illa ecclesiasticæ disciplinæ norma multum defluxisse, indeque omnium malorum causam exortam esse. Subscribimus vero in hoc omnes, ut catholica & modesta pro temporis congruentia fiat reformatio inter ecclesiasticas personas morum & abusuum, juxta canones sanctorum patrum & sanctiones nostras synodales, quæ tamen duret, & inviolabiliter servari debeat.

Et quia nunc episcopi ad nominationem regiæ majestatis conceduntur ecclesiis cathedralibus, valde opportunum esset, si omnes nominati indifferenter antequam a sede apostolica præficerentur, sub districti examinis rigore de vita & moribus & litteratura, fama eorum & pristina conversatione, quibus mediis ad dignitates ascenderint, & magis in Romana curia quam hic discuterentur, & demum tales prælati haberentur, qui scirent & possent, dignique essent ecclesias regere. Licet enim majestatis regiæ intentio sit optimos quosque viros nominare, attamen cum sit aliis pene infinitis occupata negotiis, illi quandoque surripitur ab his qui lateri ejus adhærent, & pro auro nonnumquam ei supponitur aurichalcum.

His deinde quos de præsenti habemus omni cum reverentia suggerimus, ut curias suas reforment, secundum præscriptum canonum vivant, ex negligentibus fiant diligentiores speculatores, exploratores & indagatores dioecesum suarum; circumeant quolibet anno dioeceses suas, synodos etiam dioecesanas quolibet anno celebrent, vitiosos arguant synodaliter, & unumquemque delicti sui pudeat, & alios in vitam cleri & mores ac doctrinam intendant, curam sæcularium rerum omnino contemnant, & spiritualium assumant, quæ est eorum propria œconomia; ecclesias parochiales reforment, ut in eis idonei presbyteri, & nonnisi prius de vita, moribus, eruditione bene & diligenter examinati ponantur, & laicos & pueros ex eis eliminent. Ad prædicandum facile quemquam non admittant, & certum modum prædicandi ab ecclesia receptum illis tradant. Bibliothecas sæpius revideant, & libertatem imprimendi quibusvis impressoribus, necnon vendendi bibliopolis auferant: aut unusquisque parochorum pro concionibus auctores bonos ab ecclesia receptos juxta dispositionem provincialium habeant, ut habet in omnibus parochiis vera & sana Domini nostri Jesu Christi doctrina. Cæterum domini ipsi episcopi vitam suam, quæ ubique male audit, pace ipsorum sit dictum, reforment, & quemadmodum ceteris præstant dignitate, sic præstent exemplo & laudabili conversatione: ex cupidis & avaris sint munifici & liberales, in pauperes primum, deinde in alios, etiam viros equestris ordinis, eosque citra jacturam suam sibi & ecclesiis suis devinciant, hospitalitatem servent, ex curiis suis hæreticos ejiciant, doctos viros & sacerdotes reliquamque familiam in curiis suis exemplarem habeant, cessent in eis scandala & oppressiones subditorum, revocentur pro maledictionibus benedictiones, in reliquo tollantur e medio causæ, quæ eorum præstiterunt occasionem, quibus sublatis auferentur effectus. Cesset omne studium exaltationis fratrum, nepotum & consanguineorum suorum, quorum causa etiam pii pontifices ab officio suo quandoque deviant. Si enim sui eorum non dominarentur, tum immaculati essent, & emundarentur a dicto delicto maximo. Capitula pristinam auctoritatem retineant in commonefaciendis episcopis, & eorum admonitiones grato suscipiant animo. Hoc enim semper præsentissimum fuit remedium ad continendos dissolutos prælatos, maxime oppressores subditarum ecclesiarum.

De reformatione etiam cleri qui est secundus articulus, dicimus neminem esse qui non videat clerum reformatione in vita & moribus ac toto statu suo egere; quæ ut apprime est necessaria & utilis in ecclesia, ita nobis est optabilis, ut modo fiat, ut dictum est, tam in capite quam in membris, ut tollantur inde omnes occasiones scandalorum. Unde expectatur exemplum, & modo omnes religiosi, præsertim qui Mendicantes appellantur, quoniam & ipsi non minus quam non sæculares clerici ea indigent, in dicta reformatione includantur. Sed adversarii ecclesiæ talem forte reformationem volunt, ut clerum atque adeo ecclesias ac monasteria omnibus proventibus & bonis immobilibus spolient & exuant, quo postea facilius clerum opprimant, quod nullo pacto eis concedendum est rationibus multis, quæ hic adduci possunt.

Quod vero ad caput odii sæcularium contra clerum, et ad inhiationem eorum ad bona ecclesiæ pertinet, hoc plus quam verum esse asserimus. Sed si clerus bene viveret, si sæculares in suis paupertatibus adjuvaret; si filios eorum in disciplinis studiorum foveret, si eorum filiis quo honeste nubere possint aliqua eleemosyna solveretur, ut prisci patres facere consueverant; facile rumor et inhiatio ista tolli possent. Nihil enim magis infensorum odium placat quam liberalitas, eleemosyna et elargitio.

At quod diuturna pax in ordine militiarum bellum nobis cum Deo et ejus fide pepererit, inficiari non possumus. Verum is severissimis compellendus esset poenis, ne ad libros hæreticorum manus poneret, ne-

ve

ANNO CHRISTI 1556.

ve in his se exerceret quæ muneris sui non sunt; sed eorum qui ad ecclesiarum regimina, Deo vocante, asciti sunt. Cum ipsi oves sint; et ad eos discere pertineat, non docere, quod pastorum proprium officium est.

Quamvis autem de regia majestate domino nostro clementissimo tacere hoc in loco maluissemus, quam aliquid dicere, cujus mens semper pia, catholica et sancta nobis visa est pluribus in rebus perspecta: quia tamen sine ejus auspiciis, ductu et favore, nulla aut pauca præstari possunt, necesse est, ut de ea humiliter et qua decet reverentia nonnulla loquamur. Primum ergo roganda est regia majestas, ne ad tot et tantas impietates innovationes conventicula, quæ quotidie in regno suo, modo in uno, modo in alio loco fiunt, atque ecclesiarum occupationes, et illarum bonorum deprædationes ulterius conniveat. Nam tandem hæc sub silentio tolerata regni excidium parient, prout Bohemia, Germania et Anglia exemplo nobis esse possunt.

Regia etiam majestas aulam suam repurgare dignetur, obsecranda est, utque ipse nulli ex hæreticis communicet, consiliis eorum non utatur, nec aliquem eorum ad honores aut dignitates vel officia provehat; et illis præficiat.

Insuper prohibere omnino regia majestas dignetur, ne heresiarchæ isti ex Germania in Poloniam veniant, utpote Laski, Calvinus, Melancton, et ceteri eorum similes, qui sua rabie reliquum plebis inficere, et regnum in magnum discrimen civilis belli suis seditiosis concionibus possent inducere.

Cum etiam omnium rerumpublicarum atque regnorum fundamentum sit fides et religio, et in nostro regno tam fortes et efficaces leges contra hæreticos et innovatores istos latæ sint, enixissime roganda esset majestas sua, ut illas executioni demandaret; quod quidem ut fiat, nullius magis interest, quam ipsius regiæ majestatis, nisi malit videre interitum regni sui. Nam si isti audent, jam quasi excisa obedientia, litteras regias spernere, nec mandatis ejus in aliquo parere, futurum est quod isti, si numerosiores erunt, conabuntur regem in suam pertrahere sententiam, et in eumdem errorem quem ipsi sequuntur; alioquin recepta sensim majori licentia, audacia et temeritate cavendum est, ne obedientiam suæ majestati interdicant, et pro rege eum habere recusent. Ista itaque regiæ majestati essent inculcanda et persuadenda, si vult videre salutem regni sui, suumque quietum imperium, executionem legum de hæreticis omnino ne differat, ponendo suæ majestati ob oculos quod in executione legum hujusmodi continetur, nempe unitas, pax obedientia et tranquillitas. Per conniventiam autem et impunitatem ac licentiam seditio, tumultus, discordia, ad ultimum interitus regni, et periculum, quod absit, personæ regiæ sequitur.

Si, quod absit, regia majestas prohibere hæresim et leges regni desuper exsequi noluerit, quod pro sua pietate numquam credimus, ex tunc reverendissimi episcopi qui prima loca et vota in senatu obtinent, cum sibi adhærentibus protestationem solemnem faciant publice in senatu se ad aliqua consilia alia procedere nolle, per quæ in religione a majoribus eorum recepta, mutatio fieri debeat, & per eos non stat quominus regno a periculis ob tolerationem hæresis illi imminentibus provideatur, neque se amplius in senatu per aliquas novationes objiciant, & id genus alia facienda, quæ ad talem protestationem consona visa fuerint. Hac ratione confidimus adducendum fore regem, & multos ex senatoribus in sententiam nostram.

Quod in nobis est, nomine nostro & totius cleri afflicti, promittimus ipsis reverendissimis dominis episcopis assistere velle, & omnia nostra ecclesiarumque nostrarum, & quæ in manibus & facultatibus nostris sunt, parati sumus profundere, & insuper corpora in catholicæ fidei nostræ defensionem.

Quo etiam in casu omnia summo pontifici deferenda essent, ut sanctitas sua in spiritu lenitatis primum salubriter eum admoneret, etiam cum advocatione imperatoris & aliorum regum, ne officio suo majestas regia deesset, postea, & comminationibus utendum esset, sanctitatem suam nempe processuram contra suam majestatem, si non resipuerit, sicut contra talem qui ab universali ecclesia sese amovere conaretur. Sed, absit, quod ad tam fortia remedia deveniendum esset. Christianissimum enim Dei gratia regem habemus, & sanctæ apostolicæ sedis obedientissimum filium.

Et quia inter causas hæreseos illa etiam adnumeratur, quod pueri mittebantur ad studia Germanica: placeret quod omnino ratio inveniretur, ut pueri nostri in regno erudirentur, vel in collegiis erectis, ut est Posnaniense, vel apud cathedrales ecclesias cum contributione monasteriorum, & prout alias in synodo provinciali constitutum fuit: quod tamen nullam habet executionem, & tunc exigerentur poenæ a legibus nostris statutæ contra mittentes filios suos ad studia peregrina, & nulli qui in hoc delinqueret parceretur, quacumque præfulgeret dignitate.

Utile etiam foret & valde necessarium, ut duo saltem ad minus episcopi, viri boni & Deum timentes, semper essent præsentes in aula regia, qui quando principi familiariores essent, plura in negotio religionis præstare possent; nam reverendus dominus vicecancellarius tanta negotia contra tot religionis expugnatores vix solus sustinere valet; qui etiam prælati judiciis regiis ferendis interessent, prout eorum prædecessores facere solebant, & fidei ac ecclesiarum negotia, jura & libertates tutarentur, & viduarum & pupillorum ac pauperum personarum defensores existerent. Ita enim fieret, ut ex ore clementissimi nullum judicium nisi rectum, nisi justa lance libratum prodiret.

Admonendi quoque videntur reverendissimi domini summa diligentia, ne comitiis particularibus in quibus nuncii terrarum ad comitia majora eligi solent, interesse dedignentur, & quam maxime curent, ut viri catholici in nuncios deligantur, quos & officiis

ficiis & beneficiis ſibi conciliare ſtudeant; non fruſtra enim dicitur, immo vulgari proverbio patrem eſſe multorum conciliatorem, hæc nobis viſa ſunt in tam difficili conſultatione V. R. D. ſuggerenda, quæ omnia prudentiſſime in primis ſanctiſſimi domini noſtri ejuſque ſacri ſenatus, atque ampliſſimæ D. V. judicio ſubjicimus, atque illud Spiritu-ſancto ſuo gubernet D. Deum precamur.

CONCILIUM PROVINCIALE

Totius cleri Scoticani utriuſque provinciæ S. Andreæ & Glasguen. habitum Edinburgi Anno Domini MDLIX.

LITERÆ (a) JOHANNIS ARCHIEPISCOPI

S. Andreæ, totius regni primatis, quibus dictum concilium indicit, & Jacobum, archiep. Glasguenſem ad illud invitat.

JOhannes, miſeratione divina S. Andreæ archiepiſcopus, totius regni Scotiæ primas, apoſtolicæ ſedis legatus natus, ac per univerſum regnum prædictum ejuſdem ſedis de latere legatus, reverendiſſimo in Chriſto patri, ac fratri noſtro, domino Jacobo, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſc. Glasguenſi, felix ſuſceptæ curæ moderamen, & mutuam in domino charitatem pro ſalute.

Inter graves ſolicitudines, & multiplices animi curas, quibus pro paſtoralis officii, ac metropoliticæ & provincialis noſtræ debito premimur; verum etiam ex injuncto apoſtolicæ legationis munere, quo, licet immeriti, ex apoſtolicæ ſedis clementia in hoc regno fungimur, ea peculiaris & præcipua eſt, ut defenſioni, & indemnitati, ac animarum ſaluti, non ſolum dioeceſanorum noſtrorum nobis immediate ſubjectorum, ſed & aliorum nobis tam jure metropolitico, & regni primatiali, quam etiam jure legationis apoſtolicæ de latere nobis commiſſæ ſubditorum, quorum auctor æternus de ſua benignitate & clementia, & apoſtolicæ ſedis providentia curam ſuperioritatem, dominium, viſitationem, correctionem, jurisdictionem, reformationem, poteſtatem, & præeminentiam habere voluit, ſemper & aſſidue invigilemus, & remediis & curis omnibus ita provideamus, ne ſancta catholica Scoticana eccleſia, illiusve prælati, miniſtri, & ſubditi, etiam cujusvis exemptionis titulo, qualitercunque inſigniti, hoc tempore proceloſo, Lutheranis, Calvinianis, & aliis quamplurimis nefandis hæreſibus undique infra regnum iſtud pullulantibus, per hæreticos & hæreſiarchas, ac hæreticæ pravitatis Lutheranarum, & Calvinianarum ac nefandarum aliarum hæreſum in hoc regno fautores, auctores, aſſiſtentes, ac inſectatores indies, & continuo omni eorum cura, ſtudio, & diligentia, libertatem ipſam eccleſiaſticam, illiuſque ſtatum, ac jura, & privilegia ipſius S. Scoticanæ eccleſiæ ſimpliciter, & in totum enervare, tollere, & ſubvertere nitentes, in ſpiritualibus aut temporalibus, aliquo modo damnum ſeu detrimentum aliquod patiatur, ſeu pati valeat, ſed in unitate fidei chriſtianæ, ſtatu, libertate, & privilegiis ſuis priſtinis, ſublatis quibusvis erroribus, & obſtaculis, in contrarium agentibus, ſemper & ſecure, ac pacifice, ut decet, remaneat. Et ut hæc eo facilius citius & melius, & felicius ſuccedant, quo paternitas veſtra reverendiſſima, & alii hujus regni prælati, ac cleri famoſior pars, in unum nobiſcum congregati, prout ex SS. PP. decretis & ordinationibus tam pie tamque ſalubriter editis, per ſingulas provincias epiſcoporum concilia generalia, tum ad Dominici agri præcipuam culturam, quæ vepres, ſpinas, & tribulos hæreſum errorum, & ſchiſmatum extirpat, mores, & exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit; tum ad querelarum & controverſiarum, quæ inter diverſos eccleſiæ ordines naſci aſſolent, diſſolutionem, quorum neglectus præmiſſa diſſeminat atque fovet, quotannis, ſæpiuſque & frequenter celebrari uſum eſt ea, quæ fieri mandantur veſtra & eorum opera, cura, conſilio, unanimique concurſu, pro libertatis eccleſiæ, hujuſce regni defenſione, & manutenſione, perſonaliter compareant, pro conventione & ſynodo provinciali generali inter nos paternitatem veſtram, & eos ad præmiſſorum effectum habenda, ad laudem gloriam, & honorem ſummæ & individuæ Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus S. beatæque intemeratæ Viginis Mariæ Dei & Domini Noſtri Jeſu Chriſti genitricis, & omnium coeleſtis curiæ ſanctorum, ac hujus univerſalis Scotinæ eccleſiæ immenſum & ineſtimabile bonum, auctoritate noſtra metropolitica, & regni primatiali (cum de jure concilium ipſum provinciale generale, & in hoc regno indicere, & convocare ſpectat & incumbit nobis, ut præmittitur) ac etiam inſtigante pia & benigna inquiſitione illuſtriſſimæ ſupremæ dominæ noſtræ, reginæ regentis, ad effectum præmiſſorum videntis, quam maximos nefarios tumultus in populo decedente, & prorſus aberrante a vera fide, idem concilium provinciale generale die primo menſis Martii proxime futuri, intra locum fratrum dominicanorum Edinburgy celebrandum, tenenendum, & inchoandum, cum continuatione & prorogatione dierum ſubſequentium, uſque ad ejusdem concluſionem & diſſolutionem, in quo, diſponente altiſſimo, præ-

ANNO CHRISTI 1559.

præsidebimus, indicimus, convocamus, denunciamus, statuimusque & præfigimus. A Quare vestram reverendissimam paternitatem in Domino obnixe requirimus & hortamur, quatenus una nobiscum, & aliis reverendis patribus, & fratribus nostris dominis hujus regni coepiscopis, ac clero eadem vestra paternitas reverendissima compareat personaliter dictis die & loco, cum continuatione dierum subsequentium, usque ad finalem conclusionem dicti concilii provincialis, generalis, hora octava de mane, ad pertractandum, communicandum, consulendum, determinandum, & definiendum ea quæ pro libertatis ecclesiasticæ, totius Scoticanæ ecclesiæ, & ejusdem privilegiorum, & immunitate, conservatione, manutensione, & de- B fensione, pertractanda, communicanda, consulenda, determinanda, & definienda fuerint. Insuper citari, requiri, & moneri vestra ordinaria auctoritate curetis reverendos, & venerabiles patres, dominos episcopos vestros suffraganeos, ac abbates, priores, commendatarios, decanos, præpositos, & alios viros ecclesiasticos, & circumspectos vestros subditos, & ex famosioribus, consultoribus, & prudentioribus de capitulis & clero vestrarum ecclesiæ, civitatis, diœcesis, & provinciæ Glasguensis, etiam religiosis, cujuscvis fuerint ordinis, &, ut præmittitur, qualitercunque exemptos, prout paternitati vestræ reverendissimæ visum C fuerit, expedire; ad vobiscum dictis die & loco ad effectum præmissorum comparendum, ibidemque nobiscum una cum paternitate vestra reverendissima, & aliis regni prælatis, & clero usque ad dissolutionem, terminationem, conclusionem, vel continuationem dicti concilii provincialis, generalis inclusive permansuros, obnixe, ut præmittitur, requirimus & hortamur in Domino. Præterea, ex pia requisitione, & benigna illustrissimæ & supremæ dominæ nostræ, reginæ regentis, processiones publicas, uti moris est, omnibus diebus dominicis, quartis & sextis feriis, infra vestram dioecesim in omnibus collegiatis, & parochialibus ecclesiis, & aliis quibuscunque per vicarios, curatos & capellanos, orandi Deum pro felici successu hujusmodi nostri concilii generalis, provincialis, ac pace, & tranquillitate reipublicæ hujus regni & sublatione errorum & hæresum fieri procuretis, & demandetis. Datum Edinburgi sub nostra sub- D scriptione manuali, & figneto nostro ultimo die mensis Januarii, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octavo, consecrationis nostræ XIII. & translationis nostræ ad regni primatialem sedem anno decimo.

V. R. P.

Humillimus confrater,
Johannes, archiepiscopus S. Andreæ.

E *In dorso inscripta:* Reverendissimo in Christo patri domino Jacobo, Dei gratia archiepiscopo Glasguensi, confratri nostro charissimo.

MANDATUM JACOBI ARCHIEPISCOPI GLASGUEN.

Pro convocatione abbatum, priorum &c. suæ dioecesis ad dictum concil. provinciale Edinburg.
A. D. MDLIX.

Ex authographo in Collegio Scotor. Paris memor. Glasg. fol. 220.

JAcobus miseratione divina archiepiscopus Glasguensis decano nostro christianitatis de Lanrick seu cuicunque alteri capellano, curato, vel non curato, infra civitatem, diœcesim, & provinciam nostram Glasg constituto, & super executione præsentium debite requisito, salutem, cum benedictione divina. Vobis, & vestrum cuilibet in virtute S. obedientiæ, & sub pœna suspensionis a divinis stricte præcipiendo mandamus, quatenus moneatis legitime omnes & singulos abbates, priores, commendatarios, usufructuarios, ministros, præceptores, præpositos, & insigniores, & probiores ecclesiarum parochialium rectores, & vicarios perpetuos, per vestrum decanatum constitutos, & præsertim magistrum Robertum de Bailze rectorem de Lamington; magistrum Nycholaum Graford., rectorem de Hartsyde, Thomam Levinston, rectorem de Cultrie; magistrum Johannem Stenfone, rectorem de Thankerton; magistrum Thomam Somervell, rectorem de Quenquhem; & dominum Thomam Wedy, rectorem de Liberton; quod compareant personaliter coram nobis, & reliquis hujus Synodi Dominis ordinariis, prælatis, & de clero in loco fratrum Dominicanorum Edinburgensi die sexto mensis Aprilis proxime futuri, ad ea omnia & singula, quæ ad eos attinent, tractanda, agenda, decernenda, & concludenda fuerint, assistendum & consentiendum; & generatim omnia alia faciendum, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna; sub pœna excommunicationis majoris sententiæ latæ in his scriptis & præsentes debite executas earundem latori reddatis. Datum sub nostro signeto apud Edinburgum die 18. mensis Martii, anno Domini millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octavo, & nostræ consecrationis anno septimo.

Per dictum reverendissimum dominum archiepiscopum Glasguensem.

Willelmus Fogo, secretarius de mandato.

Sequuntur subscriptiones prædictorum decani, rectorum, &c. quibus testantur se mandatum archiepiscopi prædictum debite insinuasse, & executioni mandasse.

MAN-

ANNO CHRISTI 1559.

MANDATUM MALCOLMI,

Vicarii generalis ecclesiæ Candidæ Casæ, infra provinciam Glasguensem, quo convocat abbates, priores, &c. ejusd. diœc. Cand. Casæ ad dictum conc. provinciale.
A. D. MDLIX.

MAlcolmus, permissione divina, commendatarius perpetuus, ecclesiæ cathedralis Candidæ Casæ, & sedis episcopalis ejusdem jam vacantis vicarius generalis venerabili viro Domino Michaeli Havvthorn, nostro commissario, & decano de Finnes, & Renis; seu cuicunque alteri capellano, curato, vel non curato, infra nostram jurisdictionem divina clebranti, & super executionem præsentium debite requisito, salutem. Quia reverendus in Christo pater & Dominus Jacobus, miseratione divina archiepiscopus Glasguensis literas suas monitoriales ad universos & singulos ordinarios suos ad comparendum coram reverendissimo in Christo patre & domino, domino Johanne, eadem miseratione divina S. Andrææ archiepiscopo, totius regni Scotiæ primate, legato nato, & a Pasleto abbate in cœnobio fratrum prædictorum Edinburgensi die sexto mensis Aprilis proximo futuri ad omnia & singula, quæ ad eos attinent, tractanda, agenda, definienda, & concludenda in hoc instanti concilio provinciali jam inchoato, & quotidie conveniente & sedente in dicto cœnobio, sub poena excommunicationis emisit: vobis igitur & vestrum cuilibet præcipimus & mandamus, quatenus moneatis legitime primo, secundo, tertio, peremptorie omnes & singulos abbates, priores, commendatarios, usufructuarios, ministros, præceptores, præpositos, & probiores viros beneficiatos præfatæ nostræ dioecesis Candidæ Casæ, & præcipue venerabiles in Christo patres Jacobum, permissione divina Vallis Lucis abbatem, Johannem, eadem permissione commendatarium sedis animarum, venerabiles viros magistrum Patricium Vaus, rectorem de Wigton; dominos Georgium Clapperton, & Davidem Paterson, rectores de Kirkkynie; magistrum Wilelmum Blayr, archidiaconum Candidæ Casæ; necnon dominum Andream Arnot, dicti archidiaconatus usufructuarium; ad comparendum personaliter in prædicto concilio provinciali, in prædicto coenobio fratrum prædicatorum Edinburgensi, præfato die sexta Aprilis proxime & immediate sequentis, ad sedendum in eodem concilio, assistendum, consulendum, tractandum, & approbandum ea, quæ ad honorem divinum, catholicæ fidei exaltationem, & reipublicæ, ecclesiæque utilitatem tractanda, agenda, & concludenda fuerint; & generaliter omnia alia & singula, quæ ad partes suas in præmissis attinent, faciendum, decernendum, gerendum, & exercendum hac vice, sub poena excommunicationis, quam contrarium facientes, incurrere volumus ipso facto; & præsentes debite executæ reddantur latori. Datum ex Irvyne sub nostris signeto, & subscriptione manuali 24. Martii, anno Domini MDLVIIII.

Malcolmus, Candidæ Casæ vicarius generalis.

ACTA CONCILII

Provincialis totius cleri Scoticani utriusque provinciæ habiti Edinburgi A. D. MDLIX.

Ex codice MS. bibl. regiæ Paris. num. 3887. cod. Baluzian. num. 38. apud eundem Vvilkins.

COncilium provinciale cleri totius regni Scotiæ indictum & convocatum per reverendissimum in Christo patrem, & dominum Johannem S. Andreæ archiepiscopum, ejusdem regni primatem, legatum natum &c. assistente & consentiente reverendissimo in Christo patre, Jacobo Glasguensi archiepiscopo; convocatis etiam, & præsentis utriusque archiepiscopi reverendis dominis suffraganeis episcopis, vicariis generalibus abbatibus, prioribus, commendatariis, decanis, præpositis, sacrarum literarum professoribus, rectoribus, ac aliis literatis viris ecclesiasticis, ecclesiam Scoticanam repræsentantibus, coeptum est Edinburgi in religiosa domu Dominicanorum primo die mensis martii, anno juxta conputationem ecclesiæ Scoticanæ (a) MDLVIII. & finitum ibidem 10. die mensis aprilis anno Domini MDLIX. & hoc ad dictæ ecclesiæ Scoticanæ disciplinam recte reformandam, & dominici gregis salutem promovendam; propterea quod videremus pastorale nostrum munus in extrema incidisse tempora, in quibus crudeles lupi dispersas Christi oves modis omnibus conantur devorare, legitimos sacramentorum usus invertere, ecclesiæ ceremonias a Christo, ejusque discipulis & successoribus bene institutas, prorsus contemnere, omnia demum Dei, & sanctorum templa diruere: in quo quidem concilio antiquas majorum consuetudines insequuti sumus, quas apostoli instituerunt; apostolici viri retinuerunt, atque nobis sanctissime veluti per manus reliquerunt; ut videlicet, quoties de fide christiana quæstiones occurrerent, scandala pullularent, aut hominum mores, emendatione indigerent, toties synodum indicerent, in qua salutaria remedia adhiberent occurrentibus suo tempore periculis. Pari modo, Deo disponente, in hac præsenti synodo consultavimus, quonammodo possimus oves nobis commissas in christiana professione retinere, salutarem eis cibum providere, curantes humeris nostris impositas ad ovile Dominicum reducere, & ecclesias in sincera pace regere, donec generale concilium his tantis malis aptiora provideat remedia. Nostræ consultationi accessit auxilium, opera, et beneficium nobilissimæ & christianissimæ principis Mariæ, hujus regni Scotiæ reginæ dotariæ, ac regentis; cujus piam voluntatem experti sumus non solum in defendendo hoc nostro regno a ferocibus exterorum incursibus, sed etiam in administranda justitia per singulas hujus regni provincias, necnon in vera religione præservanda, retinenda, & augenda, sic nos Dei gratia et favore dictæ principis col-

(a) Hoc sæculo Scoti annum exordiebantur a 25. Martii, verum initio sæculi sequentis sancitum est auctoritate supremorum regni comitiorum initium anni deinceps a calendis Januar. computandum.

ANNO CHRISTI 1559.

collegimus, ac congeſſimus ea in conſtitutione, quæ maxime videbantur pro ratione horum temporum neceſſaria et commoda, ad Dei honorem et reverentiam, eccleſiaſticæ diſciplinæ emendationem, atque ad chriſtiani populi ſalutem; quæ omnia communi conſenſu decrevimus publicanda, ut a cunctis hujus regni incolis obſerventur. Quapropter univerſos eccleſiæ Scoticanæ ordines oramus, atque in viſceribus Jeſu Chriſti obteſtamur, ut præſentis concilii decreta diligenter legant, lecta obſervent, atque ſibi ipſis perſuadeant, nos gratia Dei & auxilio dictæ reginæ curaturos ea exacte executioni demandanda. Præterea cunctis eccleſiaſticis viris præcipimus et mandamus, ut oves Chriſti illis commiſſas diligenter curent, frequenter viſitent, & recte exerceant, conformiter traditioni et conſuetudini eccleſiæ catholicæ, rejectis vanis novitatibus, et ſuſpectis opinionibus; ſic enim tam nobis ipſis quam ovibus noſtræ curæ commiſſis, acquiremus æternam beatitudinem, quam nobis tribuat, qui ſine fine vivit et regnat. Amen.

Primum actum: approbatio conciliorum apud Linlythquho & Edinburgum ante tentorum.

Præſens ſynodus diligenti conſilio & maturo tractatu præhabitis, decretis quoque conſtitutionibus, & ordinationibus conciliorum provincialium in oppido de Linlythquho in menſe auguſto, & Edinburgi in menſe novembri anno Domini milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo nono; Edinburgi etiam in annis MDLI. & MDLII. reſpective tentorum & celebratorum inhærens, eadem decreta, conſtitutiones & ſtatuta ratificat, approbat, & confirmat, quatenus in præſenti concilio immutata, declarata, & innovata non ſunt, ipſaque inviolabiliter obſervanda decrevit, eisdem quoque lectis, viſis & diſcuſſis, præſentis concilii auctoritate robur adiiciens.

Jam ſequuntur ſtatuta edita in concilio provinciali celebrato in menſibus martii & Aprilis annis Domini MDLVIII. & MDLIX. reſpective.

I. Hæc præſens ſynodus prioris apud Linlythquho inchoati, Edinburgi finiti MDXLIX. conſtitutionibus adhærens, ratificat & acceptat decretum concilii Baſilienſis contra concubinarios promulgatum, & in prædicto priori concilio per eccleſiaſticos hujus regni receptum, in omnibus ſuis capitibus obſervandum, & executioni demandandum, tam in archiepiſcopos epiſcopoſque & eorum ſuffraganeos, quam in alios prælatos, ac inferiores clericos hujus regni per metropolitanos in epiſcopos ſuffraganeos, & epiſcopos in alios clericos inferiores reſpective; & ne reverendiſſimus Johannes S. Andreæ archiepiſcopus, hujus regni primas, legatus natus, &c. nec non reverendiſſimus Jacobus, Glaſguenſis archiepiſcopus, videantur reverendis ſuis ſuffraganeis, & aliis inferioribus eccleſiæ onera gravia alligare, & ſuis forte privilegiis & exemptionibus ſibimetipſis liberius indulgere, ſua ſponte in bonum aliorum exemplum ſubmiſerunt ſe conſilio, requiſitioni, & admonitioni faciendæ per reverendos patres epiſcopum Dunkeldenſem, poſtulatos candidæ caſæ, & Roſſenſem; nec non probos & doctos viros magiſtrum Johannem St. T. Clar, decanum de Reſtalrig fratrem Joannem Griſoun, provincialem ordinis fratrum Prædicatorum hujus regni, & facultatis theologicæ univerſitatis S. Andreæ, Civitatis decanum, Joannem Wynrame, ſacræ theologiæ profeſſorem, monaſterii eccleſiæ metropolitanæ S. Andreæ ſuppriorem; ut ipſi inquirant de obſervatione præſentis ſtatuti per eoſdem tam per ſe quam de correctione exercenda in inferiores pro obſervatione ejuſdem. Et ut commodius dicti inquiſitores ſuo fungantur munere, conveniant Edinburgi bis ſingulis annis, primo vid. maii, & 15. Januarii, ubi diligenti inquiſitione præhabita per dictos ſex, quinque, aut ſaltem quatuor illorum, ſi quid emendatione dignum deprehenderint, primum prædictos reverendiſſimos archiepiſcopos chriſtiano more & charitative admoneant; deinde provinciali concilio, ſi neceſſe fuerit, referant; poſtremo ſanctiſſimo noſtro papæ abſque ulla mora aut concluſione, prout coram ſummo judice reſpondere voluerint, intiment & notificent; & ſi quemquam ex dictis ſex, extra regnum fore, aut vita defungi contigerit, licebit cæteris alium in locum abſentis vel demortui ſurrogare. Præterea concilium hoc decrevit, ut tam archiepiſcopi, quam epiſcopi curent prædictum ſtatutum concilii Baſilienſis dein continentia obſervandum in omnes & ſingulos abbates, priores, commendatarios, & alios quoſcunque inferiores clericos exemptos ſuarum diœceſeon reſpective, aliter abſque præjudicio ſui ordinis.

II. Circa proles eccleſiaſticorum.

Inhibet præterea hæc ſynodus, ne qui prælati, aut alii eccleſiaſtici inferiores ſuas proles ex concubinatu ſuſceptas, in ſuis familiis, aut conſortiis alant, aut teneant; & ne ultra quatriduum, et id non palam, ſingulis trimeſtribus in eorum familia morentur, ſub pœnis ducentarum librarum, prima vice per archiepiſcopum in præmiſſis culpabilem, & centum librarum per epiſcopum, aut alium prælatum, ſub pœna arbitraria in alios inferiores clericos, arbitrio ordinarii injungenda, levanda, & in pios uſus applicanda, & tertio quadruplicanda.

III. De non promovendis filiis presbyterorum in eccleſiis paternis.

Vetat quoque, ne ullus archiepiſcopus, aut alius prælatus ſuas proles directe, aut indirecte ad beneficia quæcunque eccleſiaſtica in ſuis eccleſiis promoveat, aut promoveri patiatur; alioqui promotio vel províſio

visio desuper concessa, ipso facto nulla sit & invalida, sic quod licitum sit superiori, vel cui devolvitur potestas conferendi tale beneficium, libere conferre clerico idoneo, cui voluerint; non obstante prædicta collatione, vel provisione antea contra juris dispositionem, & præsentis statuti tenorem facta. Et ut præsens statutum debitum sortiatur effectum, concilio visum est expedire reginam obnixe rogandam, quatenus literas supplicatorias ad SS. D. N. papam mittat, eidem sanctitati supplicando, ut nullas dispensationes adversus prædictum statutum inposterum concedat. Et si fraudolenter, nulla mentione habita hujus statuti, obtentæ fuerint, ipso jure nullæ sint & irritæ.

IV. De non elocandis filiabus prælatorum, & ecclesiasticorum baronibus de patrimonio Christi.

Inhibet similiter hæc præsens synodus, nequi prælati, aut quicunque ecclesiastici per se vel alios eorum nomine, filias suas baronibus, aut aliis terrarum dominis supra summam centum librarum annui hæreditarii proventus habentibus, de patrimonio Christi dotent, aut in matrimonio collocent, sub pœna tantundem pecuniæ, quantum dotis nomine promissum, datumve fuerit, solvendi, & in alium usum exigendi, inque pios usus disponendi; neque etiam filios suos barones aut terrarum dominos ultra summam centum librarum annui hæreditarii proventus efficiant, sub pœna tantumdem levandi, & repetendi, quantum terræ valuerint; terras autem ecclesiasticas, aut alias ad eorum beneficia spectantes, vel decimas dictis suis partibus & concubinis directe vel indirecte nullo modo alienent, vel assedent; quod si secus factum fuerit, cassæ sint locationes & assedationes ipso facto & jure.

V. De familiis & servitoribus ecclesiasticorum.

Statuit præterea hæc synodus, ut nullus prælatus aut ecclesiasticus, cujuscunque status, gradus, dignitatis, aut præeminentiæ exiltat, teneat, aut alat in sua familia, vel comitatu, aut ullo quotidiano officio, quascunque personas de hæresi suspectas aut qui sacrosanctæ missæ sacrificio, & aliis divinis officiis interesse dedignantur, diebus saltem dominicis, & majoribus festis, vel qui contemnunt ecclesiæ Sacramenta, vel qui contra fidem catholicam, et orthodoxorum patrum sententiam erroneas teneant opiniones; sed statim ubi hujusmodi reperti fuerint culpabiles, ab eorum consortio, servitio & familia removeantur, prout iidem prælati respondere voluerint coram summo judice; ac desuper fiat diligens inquisitio per ordinarios, sub pœnis ducentarum librarum in singulos archiepiscopos & alios prælatos, abbates, priores, & commendatarios in præmissis culpabiles, pro prima vice, & duplicanda pro secunda vice, & tertia vice triplicanda; & sic deinceps arbitraria in ecclesiasticos inferiores arbitrio ordinariorum.

VI. Ne clerici exerceant mercaturam.

Similiter statuit decretum prioris concilii mercaturam, & secularia negotia per ecclesiasticos vetans, & prohibens, ad unguem observandum; addendo, quod si qui prælati, aut alii ecclesiastici per se, vel alios emant victualia, pisces, sal, bissinum, lanam, vel alias quascunque merces lucri causa, ut empta revendant, hujusmodi merces, aut eorum valores a tali clerico negotiatore exigantur, & leventur pro prima vice (nomine multæ intelligitur poena aliqua arbitraria, quæ imponitur ad arbitrium) et si talis clericus negotiator continuaverit, exigatur duplum ejusdem per ordinarium loci, vel superiorem ejusdem in pia opera applicandum.

VII. De habitibus.

Statutum est et ordinatum, quod constitutiones prioris concilii de habitibus et tonsura clericorum, et ecclesiasticorum virorum executioni demandentur, etiam in ipsos abbates, priores, commendatarios, & alios quoscunque beneficiis ecclesiasticis gaudentes, sub poena amissionis quartæ partis proventuum suorum beneficiorum per ordinarium vel superiorem levandæ, et piis usibus applicandæ, pro prima vice.... Hortatur similiter omnes et singulos archiepiscopos et episcopos hujus regni, quatenus in publico et in ecclesia semper indumentis lineis, vid. suis rochetis congruis temporibus utantur.

VIII. De celebratione horarum canonicarum, & de sacrificio missæ.

Præterea hoc præsens concilium rogat, & in visceribus Jesu Christi hortatur omnes, & singulos prælatos, & alios quoscumque ecclesiasticos, ut frequentius solito sacrosanctum missæ sacrificium in conspectu populi celebrent ad Dei honorem, quo facilius populum christianum ad pietatem & religionem moveant; inquirant quoque ordinarii, an sacerdotes & beneficiati dicant, & quotidie recitent horas canonicas & alia divina officia, & intersint sacrificio missæ, saltem diebus dominicis, et aliis festis; et ad hoc per ordinarios moneantur, & compellantur sub poenis arbitrariis in ipsos infligendis.

IX. De visitatione monasteriorum.

Insuper decrevit, quod statutum prius editum pro visitatione monasteriorum, monachorum, & monialium diligenter observetur, & quod ordinarii per seipsos, aut eorum fide dignos commissarios visitent singula monasteria etiam exemptorum intra suas dioeceses, secundum formam concilii Tridentini, & de singulis, quæ corrigenda sunt, inquirant, et corrigant; et curent, ut sufficiens numerus religiosorum in illis sustentetur per facultates et reditus loci, ut honeste tractentur tam monachi, quam moniales in victu, vestitu, et in aliis necessa-

ANNO CHRISTI 1559.

sariis; et ut loca diruta, et dilapsa reparentur, et ipsi ordinarii diligenter prædictum statutum exequantur, prout respondere voluerint coram summo judice; et quod priorissæ monialium per ordinarios moneantur, et compellantur ad reddendum computum, et ratiocinium omnium et singulorum proventuum suorum respective monasteriorum ipsis locorum ordinariis singulis annis, sub poenis et censura ecclesiastica.

X. De reparationibus ecclesiarum.

Item ordinat præsens synodus et decrevit, ut ecclesiæ quæcunque intra regnum Scotiæ dirutæ et dilapsæ reædificentur, et reparentur in parietibus, tectis, ornamentis, et omnibus necessariis, a rectore et parochianis reparari solitis, et ad hoc per sequestrationem fructuum per ordinarios compellantur, et quod dirigantur literæ monitoriales contra rectores, eorum firmarios pro reparatione earumdem, et fiat diligens inquisitio per ordinarios contra infringentes imagines, violatores, combustores ecclesiarum, et coram ordinariis vocentur, secundum juris dispositionem, et canonicas sanctiones puniendi; et pari modo procedatur contra parochianos pro reparationibus navium ecclesiarum, et murorum coemeteriorum. Vocentur quoque violatores sequestri, et puniantur, prout de jure; statuit præterea, ut nullæ arbores in coemeteriis ecclesiarum plantatæ, et crescentes ex quavis causa scindantur, aut exscindantur nisi ex speciali causa consensu ordinarii, rectoris, vicarii, et parochianorum ipsius parochiæ, et ecclesiæ, & qui in hoc culpabiles invenientur, coram ordinario vocentur, et puniantur, non solum in extimationem, et valorem arboris excisæ, & ablatæ, verum etiam in damnis et interesse, arbitrio ordinarii moderandis; verum si quæ arbores ob vetustatem, vel aliquo casu fortuito deciderint, fabricæ ipsius ecclesiæ applicabuntur.

XI. Quod beneficiati compellantur ad receptionem sacrorum ordinum, & de pluralitate beneficiorum.

Approbat similiter hoc præsens concilium statuta in prioribus conciliis edita, quod singuli plura beneficia ecclesiastica obtinentes, per locorum ordinarios inter hinc & primum diem mensis augusti proximi vocentur ad exhibendum suas dispensationes, si quas habeant, juxta tenorem cap. *ordinarii* de officio judicis ordinarii lib. 6 singuli quoque beneficia ecclesiastica obtinentes per locorum ordinarios ante dictum diem similiter vocentur, et qui minime sacris ordinibus initiati fuerint ad susceptionem ordinum suis beneficiis requisitorum, aut iisdem suis beneficiis renunciandum censura ecclesiastica, et sub pœnis in cap. *licet ea* de ele. lib. 6 per ordinarios compellantur, ne de altari vivant, qui altari inservire dedignantur.

A

XII. De curatorum stipendiis.

Confirmat quoque et approbat præsens synodus statutum in concilio editum, quod singuli curati annuatim summam viginti marcarum monetæ Scoticanæ cum manso et horto, pro suo annuo stipendio, et salario habeant; quod in dioecesibus Aberdonensi, Rossensi, Moraviensi, Cathanensi, et Orcadensi observari decrevit. In aliis vero dioecesibus hujus regni singulis curatis summa 24. marcarum annuatim pro suo stipendio et salario persolvatur, cum manso et horto solitis et consuetis.

B Item vicarii pensionarii per locorum ordinarios ad personalem residentiam sub privationis poena compellantur.

XIII. De poenis delinquentium & de excessibus.

Statuit præterea et ordinavit hæc synodus, quod statutum circa officium decanorum ruralium, in priori concilio editum debitæ executioni demandetur, et ulterius brachii secularis auxilium invocetur contra impedientes decanos rurales, ac commissarios ordinariorum in visitatione ex executione sui officii, et similiter contra parochianos citatos super assisiis et inquisitionibus contu-
C maces, aut respondere super articulis recusantes. Insuper statuit, ut crimina laicorum ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinentia, per publicas poenitentias in parochia, in qua delictum est commissum, vel apud cathedralem ecclesiam, ut ordinario et suis commissariis visum fuerit, secundum qualitatem et quantitatem delicti puniantur et corrigantur, et invocetur auxilium brachii secularis contra inobedientes: et similiter procedatur super excessibus clericorum juxta juris exigentiam. Verum quia nonnulli
D poenas pecuniarias ab hujusmodi delinquentibus exigere, levare, et in suos primos usus convertere dicuntur; statuit quod hujusmodi poenæ pecuniariæ, ad quas solvendas sponte sese obligant delinquentes, vel pro quibus cautionem invenerint in pios usus, partim intra parochiam, ubi delictum est commissum, partim alibi arbitrio ordinarii disponantur. Et quo præsens statutum debitum sortiatur effectum, quilibet ordinarius eligat tres aut quatuor sui capituli, aut alios probos et discretos viros ecclesiasticos, qui de delictis hujusmodi, et eorundem poenis cognoscant, ut easdem moderentur; et quod aliqui ex eisdem poenas pe-
E cuniarias in delinquentes injunctas exequantur, et recipiant, et de consilio ordinarii ad prædictos et alios pios usus applicent, prout respondere voluerint.

XIV. De prædicatione verbi, & circa neglectam doctrinæ reformationem.

Hoc præsens concilium approbat singula statuta in priori concilio pro prædicatione verbi Dei edita, et debitæ executioni demandanda decrevit; quibus etiam addit ut singuli episcopi per se non solum quater in anno

ANNO CHRISTI 1559.

ANNO CHRISTI 1559.

anno, prout in priori concilio statutum erat, in suis dioecesibus prædicent, verum etiam frequentius, quoties commode per eosdem fieri poterit secundum formam & tenorem constitutionis concilii generalis in cap. *inter cætera*, de officio judicis ordinarii, & contra negligentiam inquiratur in proximo concilio provinciali. Et singuli etiam episcopi quolibet biennio ad minimum suas dioeceses integras per seipsos complete visitent. Et inter visitandum per se, & per alios verbum Dei prædicent, & quæ corrigenda invenerint, diligenter reforment & corrigant: & archidiaconi ad sequendum suum officium in visitando compellantur sub poenis in jure communi & ejus dispensatione contentis, & hoc ultra visitationes fieri solitas per archidiaconos & decanos rurales, aut episcoporum commissarios. Et præterea decrevit concilium statutum prioris concilii pro sustentandis per ordinarios canonista & theologo in singulis ecclesiis cathedralibus ante proximum concilium executioni demandandum, & quod singuli archiepiscopi & episcopi in familia sua theologum habeant.

XV. *De prædicatione facienda per alios ecclesiasticos.*

Insuper, ut frequentioribus verbi Dei prædicationibus instruatur populus, statutum est, ut ecclesiarum parochialium rectores, qui de judicio ordinarii ad prædicandum fidei rudimenta suis parochianis habiles & idonei censebuntur, per se non solum quater in anno, ut antea in priori concilio statutum erat, sed etiam frequentius, ad discretionem ordinarii, prædicent sub poena amissionis quartæ partis fructuum suorum beneficiorum, per ordinarium loci levandorum, & in pios usus applicandorum; his vero, qui juvenes sunt, & inidonei ad prædicationis munus debite exequendum, per ordinarios injungatur, ut sese ad hoc quamprimum reddant per studia in gymnasiis publicis habiles, & interim per alios prædicatores suis sumptibus per ordinarios examinandos & admittendos prædicari, & suas vices suppleri faciant; donec de alio juris remedio opportuno fuerit provisum; & ad illud munus, ut dictum est, obeundum, singuli tales rectores prædicatores suos conducant, & cum ipsis conveniant, & ordinario præsentent ante primum diem Augusti proximi. Grandævi autem, qui quinquagesimum annum excesserint, & antea non sunt soliti concionari, hoc ipsum similiter per alios fieri procurent, quibus etiam assistant, & eorum propria præsentia prædicatoribus ipsis majorem honorem addent & auctoritatem; & hoc præter & ultra communes instructiones & catechismi lectiones singulis diebus dominicis, & aliis majoribus festivis, cum non fit concio, per curatos & pensionarios fieri solita: & similiter episcopi, abbates, priores, priorissæ, commendatarii, administratores, præpositi, portionarii ecclesiarum, & quicunque præsunt ecclesiis cujuscunque monasterii, mensis episcopalibus, capitulis & collegiatis unitis & annexis procurent verbum in suis ecclesiis prædicandum per se, aut alios idoneos prædicatores, per ordinarium dioecesanum examinandos & admittendos, cum quibus conveniat, & eosdem ordinario præsentent ante dictum primum diem mensis Augusti: quo quidem primo die mensis Augusti elapso, & dictis concionatoribus minime conductis, & ordinario præsentatis, quilibet ordinarius quartam partem fructuum cujuscunque ecclesiæ, cui de prædicatore minime provisum fuerit, exiget, & levabit, quos partim ad sustentationem prædicatorum applicabit, & partim in alios pios usus distribuet & disponet.

XVI. *De uniformi doctrina per singulos prædicatores observanda.*

Approbat similiter hoc præsens synodus statutum in priori concilio editum de methodo & forma prædicationum a prædicatoribus observanda; addit quoque hoc præsens concilium, ut nullus officium prædicandi verbum Dei assumat, nisi prius per ordinarium loci examinatus, & legitime ad hujusmodi prædicationis munus exercendum admissus fuerit; & prædicatores admissi in his, quæ circa negotia fidei, & religionis christianæ, sacræ scripturæ, sanctorumque doctorum & patrum approbatorum testimoniis, ecclesiæ quoque catholicæ, & conciliorum generalium auctoritate decreta sunt; sedulo ac diligenter inter concionandum sese exerceant, populumque in illis instruant, præsertim circa articulos subsequentes.

Sequuntur articuli de traditionibus ecclesiæ.

Articulus I.

Certa fide tenendum est, non solum quod expresse nobis atque aperte per scripturas traditur, verum etiam quidquid ecclesia sancta catholica, aut universale concilium legitime congregatum, credendum tradidit, definit, & concludit; & similiter quicquid observand. præcepit, quod ad bonos mores attinet, observari debet; & contrarium pertinaciter asserere hæreticum est.

Appendix.

Ecclesiæ traditiones & ordinationes, ut quæ de jejuniis, ciborum abstinentiis, & delectu, festorum celebrationibus seu feriationibus, & id genus aliis ad sui observationem publice & privatim christianos obligant.

De sanctorum veneratione & invocatione.

Articulus II.

Recte fit in ecclesia, quod sanctos cum Christo in coelis agentes veneramur & invocamus, ut pro nobis orent, quorum precibus & intercessione Christus hic nobis multa largitur, per quos & in terris multa miracula operatur.

De

ANNO CHRISTI 1559.

De recto imaginum usu.

Articulus III.

Imagines Christi & sanctorum sunt licitæ ad eorumdem repræsentationem & imitationem, & eædem absque ludibrio & opprobriis reverenter tractandæ sunt.

De purgatorio post hanc vitam.

Articulus IV.

Firmiter credendum est post hanc vitam esse purgatorium pro animabus in quo poena adhuc debita peccatis exsolvitur; quibus tamen subvenitur piis vivorum operibus, quo citius liberentur.

De existentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistiæ sacramento.

Articulus V.

In Eucharistiæ sacramento est reipsa verum corpus Domini nostri Jesu Christi; hoc est, vera caro & verus sanguis ejusdem, immo totus Christus; Deus & homo: unde in eadem non panem, non vinum, non easdem etiam, quæ oculis corporeis obiiciuntur, species, sed Dominum nostrum Jesum Christum crucifixum recte adoramus, sive in missa, sive extra missam, ubicunque eucharistia reposita fuerit, aut quoties in supplicationibus publicis a sacerdote circumfertur.

De laicorum communione sub una tantum specie.

Articulus VI.

Non est laicis ad salutem necessaria sub utraque specie communio, sed juxta legitimam ecclesiæ sanctionem sub altera tantum panis vid. sacramentum exhibere sufficit, in quo carnem & sanguinem atque adeo totum Christum sub una duntaxat specie sumi credendum est.

De utilitate missæ.

Articulus VII.

Missæ sacrificium in recordationem passionis Christi institutum, ejusdem passionis virtute vivis & mortuis prodest.

De legitimo sacramenti eucharistiæ ministro.

Articulus VIII.

Evangelico tantum sacerdoti secundum ecclesiæ ritum legitime ordinato eucharistiæ sacramentum benedicendi, consecrandi, aut ministrandi potestas concessa est.

A *XVII. De exhortationibus ante ministerium sacramentorum.*

Insuper ut populus Christianus sacramentorum ecclesiæ verum effectum, vim, ac usum facilius ac commodius intelligere valeat, statuit hoc præsens concilium quasdam catholicas exhortationes, easque succinctas declarationes sacramentorum baptismi, sacrosanctæ eucharistiæ, extremæ unctionis, matrimonii auctoritate hujus concilii edendas, & inferius inferendas, quas singuli parochi, vel alii presbyteri eorundem sacramentorum legitimi ministri, ipsa sacramenta ministraturi, singulis suam pro- B priam & debitam exhortationem præmittant, & publice & distincte recitent; & legant singuli curati & vicarii, dum sacræ missæ sacrificium diebus dominicis & aliis majoribus festis sunt celebraturi, infrascriptam exhortationem; & ejusdem sacrificii declarationem publice in ecclesia similiter legant, quo populus christianus majori pietatis affectu rebus divinis assistat, & intersit, & idem observent episcopi in ministratione sacramentorum, confirmationis & ordinis, & confessarii sacerdotes in sacramento pœnitentiæ, quæ quidem exhortationes in calce (a) hujus concilii inscribuntur. C

XVIII. De religiosis ad universitates mittendis.

Statuit & decrevit præsens synodus, quod statutum antea desuper editum executioni mandetur circa religiosos, ad universitates gratia studii mittendos; & singuli abbates, priores, & commendatarii exhibeant & præsentent ipsis ordinariis nomina eorum, qui mittuntur ad universitates, intra hinc & primum diem mensis Augusti proximi, & similiter testimoniales literas ipsius universitatis, in qua fuerint recepti, & desuper diligens inquisitio per ordina- D rium fiat.

XIX. De qualitate promovendorum ad beneficia.

Hæc præsens synodus diligenter attendens quamplurima oriri scandala in ecclesia Dei, dum inidonei ætate, moribus, & doctrina assumuntur, & ad ecclesiastica beneficia promoventur, statuit & decrevit, ut nullus inposterum assumatur, aut quovis modo promoveatur ad quodcunque ecclesiasticum beneficium per ordinarium loci, vel quemcunque alium, ad quem de jure vel consuetudine collatio vel provisio, seu quæ- E vis alia dispositio pleno jure, & aliter ad præsentationem alicujus patroni pertinet, nisi præsens per ordinarium diligenter examinatus, ab eodem inveniatur idoneus ad exercendum & implendum officium tali beneficio annexum: alioqui collationes, provisiones, & dispositiones hujusmodi eo ipso nullæ sint & invalidæ; & eo in casu potestas disponendi & conferendi, ea vice duntaxat, ad superiorem, cui de jure provisio

(a) Declarationes hæ in MS. Baluz ano omissæ sunt.

ANNO CHRISTI 1559.

visio in casu devoluto pertinet, devolvatur, acsi hujusmodi collatio minime facta fuisset. Et pro observatione præsentis statuti concilium decrevit serenissimam dominam nostram reginam obnixe & humiliter deprecandam, ne quemquam ad episcopatum, monasteria, prælaturas, seu quodcunque aliud beneficium ad præsentationem, seu supplicationem, aut nominationem regiam spectans & pertinens, nominet, præsentet, aut promovere patiatur, nisi moribus, scientia, & ætate ad officium dicto beneficio incumbens ad Dei honorem, & populi ædificationem exercendum idoneus, & qualificatus reperiatur; onerando conscientiam domini ordinarii admittentis seu conferentis, ne in districto Dei judicio sanguis pereuntium de ejus manibus requiratur. Et pari modo concilio expedire visum est, literas supplicatorias ad sanctissimum dominum nostrum papam mittendas, ne quemquam ad prælaturas, vel alia quæcunque beneficia promoveat, aut promoveri patiatur, nisi ætate, moribus, & scientia idoneum.

XX. De executoribus testamentorum dativis.

Hæc synodus provincialis volens & cupiens damno & indemnitati prolium, pupillorum, & aliorum in rebus & bonis ab intestato decedentium interesse habentium occurrere, & de remedio providere, statuit & decrevit, ac ordinavit, quod in futurum nulli dentur aut confirmentur executores dati ad bona ab intestato decedentium, vel extra testamenta emissa, nisi prævio edicto publico tempore divinorum in ecclesia parochiali defuncti, saltem per quindecim dies antea citando intromissores bonorum talis defuncti, & omnes alios interesse habentes, debite executo, & indorsato, & vocato; & quidam magis idonei juxta discretionem ordinarii de proximioribus agnatis, vel cognatis defuncti, si comparuerint, in executores dativos confirmentur, cum tamen sufficiente cautione de fideli & debita dispositione & administratione bonorum & computo ad finem anni a die confirmati testamenti computandi reddendo & faciendo; nec non de debita responsione solutionis debitorum evictorum creditoribus, si qui sunt pro rata bonorum, absque tamen præjudicio bonorum pertinentium uxori & prolibus defuncti, & casu, quo agnati cognati sunt, ut præmittitur, citati recusaverint onus executoriæ acceptare, vel non comparuerint, constituantur per ordinarium alii viri probi, & boni testimonii, qui illud officium cum simili cautione debite exequantur: prohibet quoque, ne qui locorum ordinarii sibi ipsis aut suis familiaribus aliqua de dictis bonis, præter quotam solitam, recipiant, vel assignent.

XXI. De mortuariis.

Item in relevamen & subsidium pauperum, ad tollendum strepitum & murmur contra mortuaria obloquentium eadem in futurum solvenda, prout sequitur, decrevit; videlicet defunctorum bonis in inventario, debitis abstractis, in debitas partes divisis, ubi defuncti pars ad decem libras monetæ Scoticanæ tantum se extenderit, vicario illius ecclesiæ in compositione pro annuali sine mortuario persolvi solito, & veste superiori solvantur quadraginta solidi tantum; & ubi defuncti pars ad summam decem librarum se non extenderit, sed infra eandem summam usque ad viginti solidos respective in compositione, de qua supra, solvatur vicario de dicta parte defuncti, pro rata quadraginta solidorum de decem libris; & quando defuncti pars viginti solidos non excesserit, nihil inde solvatur pro mortuario, vel veste superiori. Si vero defuncti pars ultra summam decem librarum dictæ monetæ Scoticanæ se extenderit, tum satisfaciat vicario pro præmissis, ut antea consuetum est, non obstante præsenti constitutione. Circa barones vero & burgorum incolas servetur vetus consuetudo. Si qui autem defunctorum justa inventaria non fecerint, aut bona in ipsis inventariis contenta juste non extimaverint, tunc per ordinarios in vicariorum favorem de remedio provideatur opportuno: & in singulis episcoporum synodis hoc ipsum statuatur & publicetur, non obstante præcedenti constitutione.

XXII. De terris ad ecclesias spectantibus in feudi firmam, seu emphitheosim minime locandis.

Pensato diu ecclesiæ incommodo, subditorum hujus regni depauperatione, & magno inde exorto, præsertim belli tempore, & alias, defectu habilium pro tuitione regni virorum, dispendio per locationem terrarum ecclesiæ spectantium in feudo, emphitheosi, & aliis assedationibus & arrendationibus, aliis personis, quam antiquis nativis tenentibus, possessoribus & elaboratoribus terrarum; vetat & prohibet præsens concilium, ne quis archiepiscopus, episcopus, abbas, prior, priorissa, commendatarius, præpositus, decanus, usufructuarius, præceptor, minister ecclesiæ cathedralis & collegiatæ canonicus, præbendarius, rector, vel vicarius, seu quivis alius ecclesiasticus sæcularis vel regularis quascunque terras, ad suum beneficium pertinentes, deinceps locet, concedat, aut arrendet in emphitheosim, vel assedationem quamcunque longam vel brevem, nisi duntaxat tenentibus & elaborantibus earundem; & si quas tales terras contra præsentis constitutionis tenorem locari contigerit, earundem locationes, sive ad feudum, sive ad certos annos fiant, ipso jure nullæ existant & invalidæ cum decreto irritante. Et archiepiscopi, prælati, & alii ex prædictis ecclesiasticis dignitatibus & beneficiatis, terras taliter principaliter in feudum, vel ad annos locantes, tertia parte fructuum illius beneficii, cui tales terræ pertinent, pro uno anno mulctabuntur, per superiorem suum levanda, & ad pios usus applicanda; & eadem

ANNO CHRISTI 1559.

dem poena canonici, & præbendarii ex cathedralibus & collegiatis ecclesiis in tertia parte suorum beneficiorum, ac religiosi ex conventibus religiosorum & monasteriorum in tertia parte suæ portionis pro uno anno, simili modo in pios usus arbitrio ordinarii dioecesani applicanda, punientur; ipsis nihilominus alienationibus, seu locationibus contra præsentis statuti tenorem factis seu fiendis, nullis omnino existentibus & invalidis ipso facto & jure, super quibus uniuscujusque dioecesis ordinarius singulis annis tenebitur diligenter facere inquisitionem. Et præterea statutum est casu, quo aliqui ex dictis tenentibus & terrarum laboratoribus, qui tales locationes obtinuerint, aut quos in posterum obtinere contigerit easdem in manibus superiorum, in favorem quorumcunque, ex quavis causa resignare voluerint; tum eo in casu non licebit dictis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prælatis, vel aliis dictis ecclesiasticis beneficiatis in dictis feudis vel locationibus recipere vel admittere quoscumque alios existentes majoris gradus & potentioris, quam dicti resignantes extiterint, dummodo sufficientes fuerint ad hujusmodi terras occupandas, & pro eisdem juxta tenorem locationis respondendis; proviso tamen, quod si contigerit dictos tenentes & laboratores fundorum deficere in solutione censuum, vel aliud committere, propter quod hujusmodi locationes amittere debeant, & ab illis juste amoveri, eo casu licebit dictis prælatis & ecclesiasticis beneficiatis, talibus tenentibus amotis, vel easdem terras suis propriis bonis occupare, (a) vel aliis personis non majoris gradus & conditionis, sufficientibus tamen laboratoribus, & non aliis locare, sub poena tertiæ partis fructuum supradictorum, necnon nullitatis hujusmodi locationis fructuum ipso facto & jure. Quantum vero ad glebas ecclesiasticas attinet, vetat & prohibet præsens synodus, ne ullo modo, aut ex quavis causa in feudum seu emphitheosim locentur, aut etiam ultra triennium, & hoc duntaxat laboratoribus & occupatoribus earundem de præsenti eisdem possessis, & non aliis, sub poenis supradictis; præsenti statuto pro quinquennio proxime futuro duntaxat duraturo.

(a) forte applicare.

XXIII. De decimis.

Statutum item & ordinatum extat in favorem pauperum colonorum et agricolarum, quod decimæ garbales, quæ de præsenti in manibus seu libera dispositione archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, commendatariorum, priorissarum, monialium, præpositorum, ecclesiarum tum cathedralium, quam collegiatarum, canonicorum, vel præbendariorum, rectorum, seu aliorum quorumcunque ecclesiasticorum virorum, tam religiosorum quam secularium, aut per ipsos viros ecclesiasticos ad eorundem proprios usus colligantur, aut ipsis colonis et agrorum laboratoribus locentur et assedentur, nisi ipsorum colonorum obstat malitia nolentium; videlicet pro decimis hujusmodi ecclesiasticis viris reditus consuetos et persolvi solitos, saltem communiter ad decennium jam proxime persolvere, et sufficientem cautionem pro solutione fienda præstare. Quod si ipsis colonis seu occupatoribus terrarum recusantibus tales decimas; aliis locare contigerit, tunc hujusmodi locatio pro triennio duntaxat fiat; alias vero decimas, quæ in aliorum manibus ad longum vel breve tempus sive super literas assedationis ..... sive tolerantia existunt, omnibus modis tenentur ecclesiastici viri, ad quos earundem decimarum locatio pertinet, ipsis colonis seu terrarum occupatoribus, ut supra locare; quod si commode id efficere nequeant, omni saltem ingenio talem conditionem cum decimis hujusmodi de novo conducentibus inire studeant, quod colonis sive laboratoribus juxta ratam occupationis eorundem moderato pretio seu æstimatione locentur tales decimæ, ne adversus ecclesiasticos viros tali occasione oriantur scandala; aut murmur invalescat in posterum; super quorum executione singulorum onerantur conscientiæ, prout in die judicii respondere voluerint; præsenti tamen decreto pro quinquennio duntaxat duraturo.

XXIV. De abbreviatione processuum curiarum consistorialium & officio procuratorum.

Statuit præterea omnia et singula statuta in priori concilio edita pro abbreviatione processuum curiarum consistorialium, & officio procuratorum observantiæ et debitæ executioni demandanda, et quod in omnibus causis summariis procedatur summarie, & de pleno sine strepitu judicii, amputatis dilationibus, quantum de jure fieri poterit. Quæ vero sint causæ summariæ in calce præsentis concilii inserentur; addendo insuper, quod quicunque procurator vel advocatus frivolam exceptionem replicandam, duplicandam, triplicandam, quadruplicandam in judicio exhibuerit, seu aliter manifeste deprehensus fuerit, pro prima vice poena 40. solidorum, pro secunda vice quinque librarum monetæ hujus regni, in pios usus, ad arbitrium judicis applicandorum absque remissione mulctetur, & tertia ab officio procurandi vel advocandi in ea curia in perpetuum suspendatur & removeatur.

XXV. Quod nullæ absolutiones dentur ex motivis neque ad effectum agendi.

Statuit similiter, quod nullæ deinceps per archiepiscopos, episcopos, eorumve officiales & commissarios, vel alios quoscunque judices ecclesiasticos, ordinarios, vel delegatos, dentur absolutiones a sententiis excommunicationis, & aliis censuris ecclesiasticis ex quacunque causa fulminatis, cum illa clausula *propter motiva; ex motivis*, vel similibus clausulis; sed vel concedantur simpliciter, vel inseratur causa in iisdem, propter quam dentur, alioquin nullius sint roboris vel momenti. Item quod in posterum nullæ dentur absolutiones a quibusvis sen-

tentiis excommunicationis, & aliis censuris ecclesiasticis, ex quacunque causa etiam contumaciæ fulminatis, ad effectum agendi, prosequendi, judicandi, vel alicujus membri curiæ officium exercendi, nisi duntaxat testimonii conferendi causa; alioquin nullæ sint ipso jure & invalidæ.

XXVI. *Quod in capitulis omnia capitulariter gerantur.*

Similiter statutum est, quod in omnibus capitulis & conventibus, in quibuscunque actibus capitularibus, omnia gerantur, et fiant capitulariter, et in loco capitulari, tam quoad consensum præstandum, quam etiam quoad subscribendum et sigillandum; alioquin facta et gesta nulla sint et invalida.

XXVII. *De officialibus & commissariis episcoporum.*

Statuit insuper, quod officiales et commissarii ordinariorum ipsorumque delegati quicunque, sint sacerdotes, et aliter sufficienter qualificati pro jurisdictione ecclesiastica exercenda; et singuli archiepiscopi, episcopi, et alii jurisdictionem ordinariam habentes, hoc statutum executioni demandent, infra hinc et primum diem mensis Junii, superioribus negligentiam suorum inferiorum dicto die elapso suppleturis.

XXVIII. *De legitima ætate subditorum regni.*

Præterea statuit et declarat, subditos hujus regni, quamprimum vicesimum primum ætatis suæ annum compleverint, esse et debere censeri majores, ætatisque perfectæ; et ita judicandum in foro ecclesiæ, quod et in foro civili de jure et consuetudine hujus regni est observatum; et si quæ actiones coram judicibus pendent, secundum præsentis tenorem judicentur.

XXIX. *De collectoribus poenarum.*

Insuper statutum est, quod in singulis dioecesibus per ordinarios deputentur tres aut quatuor ecclesiasticæ personæ, habiles et sufficientes ad collectiones et levationem omnium et singularum poenarum pecuniarumque statutarum prædict. cum potestate easdem in pia opera, modis, quibus supra, et aliis legitimis, de eorundem ordinariorum respective consilio disponendi; qui etiam deputati tenebuntur in proximo consilio provinciali dispensationis et dispositionis suæ rationem reddere.

XXX. *Quod singuli parochiani intersint missæ sacrificio.*

Item, quod a singulis ordinariis per ecclesiarum rectores leventur literæ monitoriales, ut singuli parochiani divinis officiis, et præsertim missæ sacrificio devote intersint, singulis annis per decanos rurales, et

A alios commissarios contra eos, qui adesse dedignantur, diligens inquisitio fiat.

XXXI. *De forma literarum ordinariarum, & aliarum monitorialium & inhibitorialium exequendarum.*

Statutum est, quod in futurum literæ monitoriales sive inhibitoriales super provisionibus et collationibus beneficiorum, et super decimis, dentur per locorum ordinarios, et eorum officiales sub poena excommunicationis cum hac clausula: *Quam pœnam in contrarium facientes ferimus in his scriptis, & quos vos sic excommunicatos in ecclesiis vestris & ubi episcopus fuerit, dominicis & aliis* B *festivis diebus tempore summæ Missæ & divinorum excommunicatos denuncietis & publicetis.*

XXXII. *De ratione pro minutis decimis & oblationibus ante Pascha facienda.*

Cum juxta apostoli sententiam non solum ab omni malo, verum etiam ab omni specie mali abstinendum sit, maxime vero circa ecclesiæ sacramentorum administrationem; quæ Dominus noster Jesus Christus, ut gratis instituit, gratis etiam fidelibus exhiberi & ministrari voluit; hinc ad evitandum populare murmur, præsertim tempore Paschæ, C dum in sacramenti corporis & sanguinis Christi ministerio, in exigendis minutis decimis, et aliis quibusdam oblationibus ecclesiæ ministros adeo contingit esse sollicitos, ut in grave christianorum scandalum rudi saltem populo, singulisque, qui in ecclesia fuerint, ratione vestimenti reddendi, videantur augustissimum illud sacramentum venundare; statuit et ordinat hæc synodus, ut ecclesiarum vicarii, prout singulis eorum manebit, cum suis parochianis paulo ante Quadragesimam in mense Februario pro decimis hujusmodi minutis, sive personalibus sive mixtis, aliis quoque oblationibus ecclesiæ debitis, rationem ineant, et ad hunc effectum literas D monitoriales in forma debita a suis ordinariis respective levent, impetrent, et executioni demandari curent, ut in paschali solennitate populus christianus liberius orationi vacet, idemque sacramentum ardentiori pietatis affectu, divinoque fervore percipiat, omni tunc temporis exactione penitus interdicta: spontaneæ autem fidelium oblationes, facto dicti sacramenti ministerio, ab eis, qui libere offerre voluerint, recipiantur; ac nihil exigatur, ut supra.

XXXIII. *De baptizatione infantum secundum formam a Christo institutam, & ab ecclesia receptam.*

E

Quoniam Paulus Methvven, Willelmus Harlawe, Johannes Grant, Johannes Willocks, Johannes Patriz, & alii complures catholicæ fidei & ecclesiasticæ unitatis desertores, non solum pestifera hæreseos dogmata disseminarunt, sed & novum, inusitatum, & nusquam ab ecclesia catholica hactenus receptum baptizandi modum, induxerunt, unde merito dubitari possit, utrum

ANNO CHRISTI 1559.

utrum infantes, ab eis & similibus sic baptizati, verum baptisma sint consecuti, necne; proinde ut hujusmodi omnis ambiguitas tollatur, & infantum saluti tutius ac melius consulatur; decrevit hæc synodus, ut tales infantes a sacerdotibus baptizentur secundum formam a Christo institutam, & ab ecclesia receptam, in qua quidem ecclesiæ forma sacerdotes proferant hæc verba: *si tu es baptizatus ego non te baptizo; sed si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.* adiiciendo etiam aspersionem, oleum, & alia inter baptizandum observari solita. Atque ut dictum decretum ad honorem Dei & infantum salutem cito & facile sortiatur effectum, moneat patrem & matrem dictorum infantium, ut illos deferant aut deferendos curent ad suas ecclesias parochiales, & præsentandos vicario, curato, aut alii sacerdoti illius sacramenti legitimo ministro, & hoc ante quindecim dies monitionem talem proxime subsequentes, sub pœna excommunicationis majoris. Insuper prohibet præsens synodus, ne qui infantes imposterum baptizentur, nisi a sacerdotibus, & hoc secundum communem formam ecclesiæ, necessitatis articulo excepto, sub pœna excommunicationis majoris tam in patrem, quam in matrem, quam etiam in ministros, & patrinos, & matrinas, & aliis pœnis a jure statutis.

XXXIV. Ne sacramenta eucharistiæ aut matrimonii ministrentur, nisi secundum solitam formam ab ecclesia institutam.

Similiter prohibet hæc præsens synodus, ne quis inposterum præsumat ministrare sacramenta eucharistiæ & matrimonii, vel eadem recipere, nisi secundum solitam & consuetam formam ecclesiæ, hactenus rite observatam, & a sacerdotibus celebrari consuetam, sub pœna excommunicationis majoris, tam in ministrantes & celebrantes, quam etiam in eadem suscipientes.

Apud ædem dominicanorum fratrum in concilio provinciali hujus regni Scotiæ incepto, ut supra, & finiendo seu finito die 10. mensis aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono.

Monitio sive intimatio concilii provincialis proxime futuri. Hæc præsens synodus significat, & intimat reverendis archiepiscopis, eorumque episcopis, suffraganeis, abbatibus, prioribus, commendatariis, ac omnibus aliis hujus regni ecclesiasticis viris, fore concilium Edinburgi in coenobio dominicanorum die dominica septuagesimæ proxime futura; ut illic diligenter consideretur, utrum omnia præsentis concilii decreta sint executioni demandata, atque ut ibidem mature consultetur de aliis rebus ecclesiasticæ disciplinæ, si quæ interim oriantur. Præterea vult præsens synodus, ut omnes ecclesiastici ordinis existiment se hac intimatione sufficienter monitos atque citatos ad dictum concilium proxime futurum.

PIUS

PIUS PAPA IV.

Sedit ab anno 1559. usque ad annum 1565.

COLLECTORIS MONITUM.

Absoluto Tridentino concilio, cæterorum quæ deinceps celebrata sunt per Christianum orbem conciliorum collectionem prætermissurum se Venetus Labbei editor profitetur. Nec sane plura dedit supra ea quæ necessaria duxit ut Labbeanam editionem fideliter repræsentaret. Quanquam excidisse illi quædam nova, Labbeo plane intacta scimus. Hujus ego consilii rigorem moderatione quadam temperandum ratus, omnia quidem omittam concilia facile obvia, cujus generis ea judico, quæ collectionibus conciliorum singularium gentium vel nationum ut Hispanica, Hungarica, Anglica offeruntur. Reliqua vero huc usque palantia nec adhuc in familiam redacta ut non negligerem & singulorum dignitas poscebat, & eruditorum desideria, ex difficultate alias habendi sollicitata efflagitare visa sunt. Acquiescendum illis duxi; præmonitis tamen lectoribus ne me accusent oscitantiæ, si nihil hic viderint eorum, quæ a Veneto collectore primum omissa, ex me fortasse quæsierint.

ACTA CONCILII PROVINCIALIS TRAJECTENSIS

Per reverendissimum & amplissimum dominum, D. Fredericum, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopum Trajectensem,

Præsentibus reverendissimis episcopis comprovincialibus, abbatibus & prælatis, in civitate Trajectensi, & insigni ecclesia Metropolitana indicti & celebrati, anno dom. millesimo quingentesimo sexagesimo quinto.

SESSIO PRIMA

Habita die duodecima mensis octobris.

Bate- [...] Sacra [...] II. p.

IN hoc concilio provinciali fuerunt præsentes, reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis.

Reverendissimus dominus, Nicolaus a Nova terra, episcopus Harlemensis.

Reverendissimus dominus Nicolaus de Castro, episcopus Middelburgensis.

Reverendissimus dominus Joannes Knyff, episcopus Groningensis.

Reverendissimus dominus Remigius Drutius, electus & confirmatus Leovardiensis.

Reverendissimus dominus Joannes Mahusius, electus & confirmatus Daventriensis.

Qui quidem episcopi sunt comprovinciales reverendissimo domino archiepiscopo Trajectensi præfato.

Præter hos adfuit reverendissimus dominus Wilhelmus Lindanus, episcopus Ruremundensis, vocatus per reverendissimum dominum archiepiscopum Trajectensem, & admissus per suam reverendissimam Paternitatem Trajectensem in concilium, hoc, non ea quidem ratione, quod esset comprovincialis, sed subditus suæ P. reverendissimæ, tanquam decanus Hagiensis, & tanquam sacræ paginæ professor, cujus opera atque consilium suæ P. reverendissimæ Trajectensi usui esse poterit in hac synodo Provinciali.

Item fuerunt præsentes abbates S. Pauli Trajectensis, insulæ beatæ Mariæ partium Geldriæ, præpositus, & decanus metropolitanæ, præpositus S. Joannis, decani S. Salvatoris, S. Petri, S. Joannis, & S. Mariæ ecclesiarum Trajectensium, una cum magna copia canonicorum earundem quinque ecclesiarum Trajectensium.

Interrogati autem sigillatim per reverendissimum dominum archiepiscopum omnes antedicti episcopi comprovinciales, abbates, prælati, decani & canonici ibidem præsentes, an ne vellent recipere, acceptare, & parere statutis & decretis sacro-sancti concilii oecumenici generalis Tridentini factis, quantum ad fidem nostram catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ catholicæ spectaret, responderunt iidem episcopi comprovinciales, abbates, & archidiaconi, præpositi & decani ac canonici præsentes omnes, uno successive, ore, se amplecti omnia & singula, in dicto sacro concilio Tridentino acta concernentia fidem nostram catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ catholicæ, & se penes illa vivere velle & mori.

Insuper recepto a reverendissimo domino nostro archiepiscopo præfato, prædictis episcopis comprovincialibus, abbatibus, archidiaconis, præpositis, prælatis, decanis & canonicis hujusmodi responso, declaravit quoque sua P. reverendissima se quoque obviis ulnis amplecti antedicta sacri conci-

ANNO CHRISTI 1565.

lii Tridentini circa fidem catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ Dei decreta & conclusa.

Quibus peractis reverendissimus dominus Remigius Drutius, electus & confirmatus episcopus Leovardiensis, tam suo reverendissimi domini Joannis Mahusii, electi & confirmati episcopi Daventriensis nominibus, exhibuit antedicto domino nostro reverendissimo archiepiscopo litteras clausas illustrissimæ ducissæ Parmensis gubernatricis, ad antedictum reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum scriptas, quibus innuit sua celsitudo illustrissima de suo consilio & advisamento antedictos reverendissimos dominos episcopos Leovardiensem & Daventriensem ad hoc concil. provinciale, non obstante eo quod nondum sint consecrati, admittendos esse, quo suis prudentia & consilio in eadem synodo provinciali negotia ejusdem juvarent, dirigere, suaque prudentia doctrina et experientia tractare.

Deinde reverendissimus dominus episcopus Middelburgensis, exhibuit quoque ibidem certum constitutionum & deputationum mandatum per decanum & capitulum ecclesiæ cathed. Middelburgen. de persona venerabilis domini magistri Thomæ Mertuorstii, canonici ecclesiæ collegiatæ S. Martini Middelburgensis, factum, petens, quatenus reverendissimus dominus noster archiepiscopus eundem quoque dominum Thomam, ut procuratorem et commissarium antedictæ ecclesiæ cathedralis Middelburgensis, ad hoc concilium provinciale ad deliberandum et tractandum admittere dignaretur.

Quem quidem dominum Thomam lecto prius suæ deputationis mandato, reverendissimus dominus archiepiscopus ad idem concilium provinciale admisit.

Quo facto solutum et dimissum fuit concilium per dictum reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum in christianæ diei horam nonam antemeridianam, quam sua P. reverendissima præsentiibus hujus concilii hic in capitulo comparituris præfixit. Actum anno et die præscriptis, in domo majori capitulari ecclesiæ Metropolitanæ Trajectensis.

SESSIO SECUNDA

Habita die jovis, undecima mensis Octobris anno proxime præscripto.

Reverendissimus dominus noster archiepiscop. Trajectensis exposuit patribus concilii provincialis, qualiter sancta synodus generalis Tridentina sessione vicesima quinta, cap. secundo præceperit & mandarit, prout sequitur.

Cogit temporum calamitas, et invalescentium hæresum malitia, ut nihil sit prætermittendum, quod ad populorum ædificationem et catholicæ fidei præsidium videatur posse pertinere; præcipit igitur sancta synodus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, et omnibus aliis, qui de jure vel consuetudine in concilio Provinciali interesse debent, ut in ipsa prima synodo provinciali post finem præsentis concilii habenda ea omnia, et singula, quæ ab hac sancta synodo definita vel statuta sunt, palam recipiant, nec non veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant et profiteantur, simulque hæreses omnes a sacris canonibus et generalibus conciliis, præsertimque ab hac eadem synodo damnatas, publice detestentur, et anathematisent, etc. Idemque reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis hæc insequendo petiit, ut omnes patres hujus Provincialis concilii ita ut supra lectum est, faciant et subscribant.

Comparuit eadem hac sessione nomine reverendi domini abbatis sancti Laurentii in Oostobrouck, venerab. D. Christophorus Alberti, ejusdem conventus gubernator in temporalibus et spiritualibus designatus ob adversam ipsius domini abbatis valetudinem, qui quoque per reverendissimum dominum nostrum Trajectensem ad hoc concilium fuit admissus.

Deinde præfatus reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis de communi consilio et assensu suorum episcoporum comprovincialium, admonuit et requisivit omnes et singulos canonicos prædictarum ecclesiarum Trajectensium barbas gestantes, ut infra trium dierum spatium suas respective abradi faciant barbas, ad minus forcipe ad latum culmum, ita ut desit in clero scandalum; idque sub poena suspensionis a divinis, et privatione quotidianarum distributionum, et ad eum modum easdem suas barbas exinde abradi, et si velint, gerere curent.

Eodem die reverendus dominus abbas in Dickelingen patriæ Transysulanæ misit fratrem Anthonium Bartholomæi sacellanum suum, conventualem dicti monasterii, excusaturum eundem dominum abbatem, prout id latius contineri dixit in litteris ejusdem domini abbatis ad dominum decanum divi Petri Trajectensis scriptis, et per hoc concilium provinciale tractanda et concludenda subscripturum: quem reverendissimus dominus archiepiscopus Trajectensis ad dictum concilium provinciale admisit; salva tamen reverendissimo Trajectensi iteratione litterarum ad eundem suum abbatem scribendarum.

Quo facto reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis primo, deinde alii comprovinciales episcopi et abbates, stipulatione solemni mediante, receperunt, et acceptarunt decreta concilii Tridentini, quantum concernit orthodoxam fidem, sacramenta et ritus ecclesiæ catholicæ, execrantes, detestantes, et anathematizantes omnes et singulas hæreses per concilia generalia, et præsertim sacrum concilium Tridentinum damnatas, spondentes et promittentes obedientiam summo pontifici in præmissis: abbates autem adjecerunt se quidem modo præmisso recipere, acceptare, execrari, detestari, et anathematizare, salvis juramento sedi apostolicæ præstito, necnon juribus et privilegiis suorum ordinum.

Deinde archidiaconi, prælati, decani et canonici quinque ecclesiarum Trajectensium, (quorum nomina hic inferius sunt inserta) receperunt quoque et acceptarunt, stipulatione

ANNO CHRISTI 1565.

tione solemni etiam mediante, decreta sacri concilii Tridentini circa articulos præmissos, videl. quoad fidem, sacramenta et ritus ecclesiæ catholicæ. Nomina autem eorundem archidiaconorum, prælatorum, decanorum et canonicorum sequuntur.

Reverendus dominus Cornelius de Myerop, præpositus et archidiaconus. Johannes van den Vecht, decanus metropolitanæ ecclesiæ. Bucho a Montzima, præpositus sancti Joannis.

Wilhelmus Taitz de Amerongen, decanus sancti Salvatoris. Jacobus Uten-Eng, decanus sancti Petri, Adrianus de Zuylen, decanus sancti Joannis. Dominus Johannes ab Hogelande, decanus beatæ Mariæ. Et canonici quinque ecclesiarum, videl. Wouterus de Coddenort sancti Petri, Joannes Scetter, sancti Salvatoris, præpositus Zutphaniensis.

Lebuinus ter Spille,) beatæ
Arnoldus Collart,) Mariæ.
Theodoricus de Zuylen)
Joannes Bogaert, sancti Petri.
Rodolphus Muylart præpositus Leydensis.) Metro-
Johannes a Bruhezen.) politanæ.
Gerardus Ram.)
Wychardus Scuerinck, beatæ Mariæ.
Tylmannus de Morendael, S. Salvatoris.
Johannes de Duvenuoirdt, Scolasticus metropolitanæ.
Jacobus Cnuretorff, S. Salvatoris.
Johannes de Droishagen, Scolasticus beatæ Mariæ.
Gerardus de Veno, metropolitanæ.
Gerardus Bosch, S. Petri.
Albertus de Bozichem, S. Salvatoris.
Wilhelmus Pik, S. Joannis.
Joannes a Noirtwic, beatæ Mariæ.
Theodoricus Boncamp.)
Otto de Malsem.) metropoli-
Joannes Axelius.) tanæ.
Joannes de Zuylen.)
Petrus Honthorst, S. Salvatoris.
Bernardus Coesuelt, beatæ Mariæ.
Joannes de Wael, metropolitanæ.
Gerardus Knoop.) S. Joan-
Bernardus Vyten-Eng.) nis.
Adelbertus a Nyeborch.) S. Salvato-
Heymannus Ruysch.) ris.
Gaspardus Oom, S. Petri.
Johannes de Reneſſe, S. Joannis.
Florentinus Herema, S. Salvatoris.
Maximilianus a Walscapple, metropolitanæ.
Albertus Boll.)
Theodoricus de Zuylen) beatæ
Lambertus van den Borch.) Mariæ.
Cornelius Junius)
Egbertus Lueffinck.)
Valerius Cuyck.) metropoli-
Georgius de Reneſſe.) tanæ.
Gerardus Beyer,)
respective ecclesiarum Trajectensium.

Canonici D. Thomas Mertuortius, commissarius ecclesiæ cathedralis Middelburgensis.

Item Fr. Christophorus Alberti, administrator in Oostbrouck, etiam reverendi domini abbatis sui ibidem valetudinarii nomi-

A ne acceptavit quoque, ut supra per abbates stipulatione mediante acceptatum fuit.

Et quia plerique canonicorum dictarum quinque ecclesiarum Trajectentium fuerunt absentes, decretum fuit et ordinatum per præsentis concilii patres, quod iidem canonici admoniti per suos respective decanos simili stipulatione recipient, et acceptabunt sacri Tridentini concilii decreta, in quantum fidem catholicam, sacramenta et ritus ecclesiæ concernit.

Insuper decreverunt, unanimiterque statuerunt ejusdem concilii patres, quod crastina die in ecclesia Metropolitana Trajectensi in chori superiore parte publice legentur omnes & singuli articuli in sacro B concilio Tridentino decreti, concernentes fidem nostram catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ: & si dies ille christianus non sufficiat legendis hujusmodi decretis, quod reliquum fuerit, legetur diebus sequentibus; decernentes eosdem articulos teutonice legendos esse, ut omnes eos intelligant, & id quidem pulsata primitus ad certum temporis spatium magna campana.

Deinde reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis auctorizavit dominum Adrianum wilhelmt Scæyk Nuntium hujus concilii, ad intimandum rectoribus civitatis Trajectensis, ut & ipsi hoc ipsum campana civitatis publicandum C curent, necnon curatis & pastoribus civitatis Trajectensis.

Similiter sua P. reverendissima authorizavit quoque me Joannem de Lamzweerde Notarium infrascriptum, ad excipiendum, annotandum, & describendum omnia hujus Provincialis acta concilii.

Decernentes insuper quod exinde nihil aliud tractabitur, aut in hoc concilio Provinciali procedetur ulterius, nisi primitus publicatis dicti sacri Concilii Tridentini circa fidem catholicam, sacramenta & ritus ecclesiæ editis statutis & decretis.

Quibus absolutis, Patres Concilii statuerunt ulterius ad alia procedendum, vel in D hac domo capitulari, vel alio loco congruo, ut Prælatis liberum erit, vel per se, vel per suos legatos sufficienti mandato suffultos comparere.

TERTIA SESSIO

Habita die decima mensis Octobris, anno ut supra.

Reverendissimus dominus noster Archiepiscop. Trajectensis coram provincialis hujus concilii patribus retulit unam partem concilii sacri Tridentini feliciter esse absolutam; nunc autem restare, ut secunda E pars quæ reformationem continet, publice legatur de canone ad canonem usque ad finem continuanda. Quo facto dixit sua P. reverendissima se communicaturam & responsuram super articulis gravaminum per Prælatos ecclesiarum Trajectensium, nec non capitula suæ P. reverendissimæ exhibitis, nec non moderatione desuper per eosdem Prælatos, Archidiaconos & capitula respective conceptis. Denique suam P. reve-

ANNO CHRISTI 1565.

reverendiſſimam cum patribus hujus concilii conveniſſe, ut præmiſſis abſolutis denuncientur in hac ſynodo provinciali crimina & exceſſus omnium & ſingulorum, quæ in eodem concilio provinciali denunciari poſſunt; mandans inſuper ſua P. reverendiſſima mihi Notario infraſcripto ad reformationum canonum lecturam procedere, prout idipſum ſuæ P. reverendiſſimæ obſequens feci.

QUARTA SESIONE,

Nempe decima sexta menſis Octobris, anno ut ſupra.

Continuata fuit canonum lectura reformationum, quique hac ſeſſione abſoluti non ſunt, reverendiſſimus dominus noſter Trajectenſis præfixit diem craſtinum ad eoſdem ulterius legendum.

Die XVII. menſis Octobris, anno ut ſupra, fuit quinta Seſſio.

Qua quidem Seſſione, quandoquidem nec iidem reformationum canones ſunt abſoluti, ac proinde craſtinus dies ſacer eſt divo Lucæ, reverendiſſimus dominus noſter præfixit patribus concilii diem perendinum ad horam nonam hic comparituris.

Die decima nona menſis Octobris, quæ fuit ſexta Seſſio, anno ut ſupra.

Abſolutis canonibus ſuper reformatione per ſacrum Tridentinum concilium decretis, reverendiſſimus dominus noſter archiepiſcopus Trajectenſis patribus concilii provincialis, reliquo quoque Clero præſenti dixit et propoſuit, quod cum jam ad finem uſque lecti ſint canones et decreta reformationum, ac proinde archidiaconi, prælati, et capitula ſuæ P. reverendiſſimæ nonnulla exhibuerint gravamina, declaravit ſua P. reverendiſſima ſe eadem gravamina velle viſitare, et cum ſuis comprovincialibus epiſcopis communicare; eoque facto denuo capitulum ſeu patres concilii deſuper convocare, et ſic ſua P. reverendiſſima hujus diei ſeſſionem abſolvit.

Die viceſima ſecunda menſis Octobris, anno ut ſupra, fuit ſeptima ſeſſio.

Priuſquam patres hujus concilii eſſent congregati, reverendiſſimus dominus abbas monaſterii in Dickelighen, patriæ Tranſiſulanæ, ſtipulatione ſolemni præcedente, per me Notarium inferius deſcriptum facta, accepit, atque acceptavit omnia et ſingula decreta ſacri concilii generalis Tridentini, in quantum catholicam fidem, ſacramenta et ritus eccleſiæ concernerent, et prout alii abbates eadem receperunt et acceptarunt, deteſtans, execrans etc.

Deinde congregatis in ſolito loco concilii hujus provincialis patribus, reverendiſſimus in Chriſto pater, ampliſſimuſque dominus, archiepiſcopus Trajectenſis dixit, et propoſuit archidiaconis, prælatis, decanis et capitulis eccleſiarum Trajectenſium, hodie A indictum eſſe hoc capitulum ad audiendum reſponſum ſuæ P. reverendiſſimæ et epiſcoporum comprovincialium, ſuper nuper exhibitis gravaminibus ex decretis ſacri concilii Tridentini collectis et reſultantibus; petente ſua P. reverendiſſima ab archidiaconis, prælatis, decanis et capitulis, ac toto clero ibidem præſente, an ne parati eſſent idipſum reſponſum audire? Unde antedicti domini archidiaconi, prælati, decani et capitula, per os reverendiſſimi domini Joannis Vandem Vecht, decani Metropolitanæ eccleſiæ Trajectenſis, dixerunt et declararunt idem reſponſum ſe cupere et velle audire.

Reſponſoque hujuſmodi dato, jubente archiepiſcopo reverendiſſimo illud ipſum reſ- B ponſum per me notarium, fuit ibidem palam lectum, tenoris ſubſequentis.

Fridericus Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus Trajectenſis.

Viſis diligenterque expenſis et maſticatis gravaminibus pro parte venerabilium dominorum archidiaconorum, prælatorum, atque capitulorum quinque eccleſiarum Trajectenſium nobis exhibitis, et ex decretis ſeu canonibus ſacri concilii Tridentini, ut aſſeritur, reſultantibus, habitaque deſuper matura cum reverendiſſimis confratribus noſtris comprovincialibus epiſcopis delibera- C tione, de eorundem conſilio et aſſenſu dicimus et declaramus, nobis nullam alterationem, moderationem, ſeu interpretationem præmentionatorum ſacri concilii decretorum permiſſam, idipſumque ſub certis, eiſque graviſſimis poenis inhibitum eſſe; et ea propter omnia et ſingula decreta et canones ejuſdem ſacri concilii, quoſcunque etiam concernentia, inviolabiliter ſecundum eorundem tenorem ac ſeriem obſervanda eſſe, et obſervari debere.

Hinc eſt quod vos univerſos et ſingulos requirimus in virtute ſanctæ obedientiæ, atque ſub pœnis et cenſuris in ſacris canonibus et concilii Tridentini decretis, cautis, D contentis et expreſſis, quatenus, omnia et ſingula ſæpe mentionati concilii Tridentini decreta acceptetis et palam recipiatis, prout per eadem, nec non ſanctiſſimum dominum noſtrum Pium pontificem magnum mandatur.

Ita erat ſubſcriptum; Fredericus a Tautenborch, archiepiſcopus Trajectenſis.

Nicolaus a nova terra, epiſcopus Harlemenſis.
Nicolaus de Caſtro, epiſcopus Middelburgenſis.
E Johannes Knyff, epiſcopus Groningenſis.
Remigius Druitius, electus Leovardienſis.
Johannes Mahuſius, electus Daventrienſis.

Proinde lecta hujuſmodi declaratione & reſponſo reverendiſſimi domini noſtri archiepiſcopi, reverendus dominus Johannes vanden Vecht, eccleſiæ Metropolitanæ Trajectenſis decanus, tam ſuo quam reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum eccleſiarum prædictarum nominibus, dixit, & declaravit decreta conci-

ANNO CHRISTI 1565.

cilii Tridentini, quantum ad morum & vitæ reformationem attinet, tanquam prorsus necessariam se velle acceptare, salvis jurisdictionibus, juribus, privilegiis, libertatibus, statutis, consuetudinibus, et exemptionibus archidiaconorum, prælatorum & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium, de quo expresse protestabatur, petens sibi decerni per reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum ejusdem responsi & declarationis copiam, & certum competentem terminum ad desuper deliberandum & communicandum cum archidiaconis, prælatis & capitulis prædictis. Unde præfatus reverendissimus dominus noster prævia aliquali deliberatione antedictis archidiaconis, prælatis & capitulis concessit antedicti responsi B & declarationis copiam, præfigens eisdem terminum ad deliberandum ad triduum, ac ipsis unum pro prima, secundum pro secunda, & tertium dies pro tertia dilatione assignando.

Quo facto, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, alta & intelligibili voce interrogavit, ab archidiaconis, prælatis & capitulis ibidem præsentibus, an ne haberent suam acceptationem, declarationem & petitionem superius factam, ratam & gratam; quod autem nullus archidiaconorum, prælatorum & capitulorum quicquam in contrarium diceret, sed prorsus omnes tacerent, tacendo declararent se C idipsum habere ratum & gratum.

SESSIO OCTAVA

habita XXV. mensis Octobris, anno ut supra.

POstquam reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis patribus hujus concilii provincialis dixisset, hunc diem præfixum esse reverendis dominis archidiaconis, prælatis, & capitulis quinque ecclesiarum Trajectensium ad respondendum nuperæ declarationi per suam P. reverendissimam ab archidiaconis, prælatis & capitu- D lis prædictarum ecclesiarum, an ne suum hujusmodi responsum haberent paratum. Unde reverendus dominus, decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, tam suæ ecclesiæ, quam archidiaconorum, prælatorum, & aliarum ecclesiarum nominibus exhibuit eorundem dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum in scriptis responsum ad manus suæ P. reverendissimæ, quod jubente eadem sua P. reverendissima ibidem per me E Notarium infrascriptum palam fuit lectum, tenoris subsequentis.

A

RESPONSUM

Archidiaconorum, prælatorum, & capitulorum,

quinque ecclesiarum Trajectensium, ad declarationem per reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum Trajectensem, die vicesima secunda octobris super exhibitis gravaminibus per eosdem prælatos resultantibus ex decretis & canonibus sacrosancti concilii Tridentini.

Reverendissime pater, archipræsul amplissime.

QUoniam P. vestra reverendissima declaravit nullam alterationem, moderationem seu interpretationem præmentionatorum sacri concilii decretorum gravaminum vestræ P. reverendissimæ permissam; imo idipsum sub certis iisque gravissimis penis esse inhibitum; eapropter omnia & singula decreta & canones ejusdem sacri concilii, quoscunque etiam concernentia, inviolabiliter secundum eorundem seriem & tenorem, observanda esse & observari debere.

Idque de consensu & consilio dumtaxat confratrum reverendissimæ P. vestræ coepiscoporum comprovincialium, sic nos sentientes hujusmodi subitaneo sine ulla nobiscum communicatione habita responso ac declaratione gravatos, cupientesque in termino nobis præfixo P. vestræ reverendissimæ super præmisso gravamine respondere, eidem P. vestræ reverendissimæ in modum infrascriptum respondendum duximus, prout per præsentium tenorem respondemus; petentes ut eadem vestra P. reverendissima hoc nostrum responsum benigne accipere, æquique, bonique consulere dignetur.

In primis, quod nos cupientes satisfacere intentioni patrum congregatorum in sacrosancto concilio Tridentino, necnon regiæ majestatis catholicæ desiderio, requisito a reverendissima P. vestra a nobis omnibus & singulis suffragio, prout hoc in communi concilio provinciali solemni more observari consuevit, omnia & singula, quæ in sacrosancto concilio Tridentino decreta sunt, in quantum concernunt fidem nostram catholicam, administrationem sacramentorum, nec non ritus eorundem, publice communibus suffragiis, etiam stipulatione subsecuta, tam a nobis quam a vestris confratribus coepiscopis comprovincialibus & abbatibus acceptavimus, & in publicationem eorundem consensum nostrum adhibuimus.

Et quantum ad reformationem attinet, eandem quoque tanquam prorsus necessariam, quantum spectat ad vitam & mores, lubenti animo amplexi sumus; in quo utique nos nostro officio functos esse credimus, desiderioque patrum concilii, & sacræ majestatis catholicæ sufficienter satisfecisse.

Verum quoniam multa alia sunt in decretis prædictis contenta, quæ nihil commune habent cum reformatione vitæ ac morum, quorum acceptationem ecclesias nostras, illa-

ANNO CHRISTI 1565.

larumque jura, jurisdictiones & privilegia, libertates, exemptiones, bona, & laudabiliter hactenus observatas consuetudines læderemus; hinc est, quod nos cupientes eadem servare illæsa atque illibata, prout Cæsarea majestas feli. recordat. in translatione temporalitatis primo, deinde regia & catholica majestas tempore suæ inaugurationis, & postremo P. vestra reverendissima ante admissionem ad archiepiscopatum Trajectensem, in eisdem nos conservare sacrosancte addixerunt; non possumus eadem, in vim juramenti nostri ecclesiis nostris præsertim, prout ibidem decreta sunt acceptare, de quo protestamur expresse.

Et quia hujusmodi vestræ P. reverendissimæ declaratio facta est cum consilio dumtaxat privatim, & extra concilium habito comprovincialium episcoporum, de quorum particulari & privato commodo nec non adipiscenda jurisdictione archidiaconorum & capitulorum ecclesiarum Trajectensium agitur, cujus etiam ratione lites, & quæstiones habitæ sunt, sintque etiam inter illos nonnulli, qui nec ordinem episcopalem, nec jurisdictionem habent, & per consequens votum decisivum de jure habere non possunt, imo quod amplius est, nobis spretis, inconsultis & inauditis, licet tamen ratione jurisdictionis nobis & archidiaconis nostris votum etiam decisivum competere dignoscatur, prout etiam in duobus notissimis conciliis provincialibus Coloniensibus sub reverendissimo domino Adolpho, archiepiscopo Coloniensi celebratis habuimus.

Et quia nos quoque a P. vestra reverendissima ad præsens concilium vocati sumus ad consultandum & pertractandum super iis, quæ Dei gloriam, ecclesiæ decus, unitatem fidei, morum emendationem atque animarum salutem respicere dignoscuntur, eaque forma non sit observata, imo ad hoc nequidem requisiti sumus, ita ut nullus tractatus aut consultatio nobiscum habita hanc vestræ P. reverendissimæ declarationem præcesserit.

Dicere cogimur honore & reverentia vestræ P. reverendissimæ salvis, eandem declarationem esse nullam, nullitatisque vitio subjacere, atque proinde ad ejusdem declarationis observationem nos minime teneri, de quo etiam tenore præsentium expresse protestamur, ut progressum sacri concilii impedire velimus, sed potius ut eo facilius sine nostra læsione idem sacrum concilium suum consequatur effectum.

Protestantes insuper, quod si durante præsente concilio provinciali aliquid tractetur, diffiniatur, aut terminetur nobis inauditis & inconsultis seorsum, & extra concilium, aut si quid tractatum, diffinitum aut terminatum fuerit, quod hoc ipsum habeamus pro nullo. Ita erat subscriptum, de mandato reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum quinque ecclesiarum prædictarum.

Lamsvverde, Not. Secr.

A Eodemque responso lecto reverendissimus dominus archiepiscopus Trajectensis hujus modi responsi petens copiam, jussitque per suam P. reverendissimam dictis archidiaconis, prælatis & capitulis Trajectensibus paululum secedere, ac prius, communicato consilio cum episcopis comprovincialibus & abbatibus, de omnium eorundem episcoporum & abbatum consensu & assensu dixit P. suam reverendissimam non putare archidiaconos, prælatos, & capitula prædicta in nullo gravatos aut gravata esse, eo quod super supplicatione certa quædam gravamina continente, ratione certorum decretorum atque statutorum concilii generalis Tridentini suæ P. reverendissimæ oblata ad com-B municationem habendam cum eadem sua P. reverendissima & episcopis comprovincialibus non fuerint admissi, ex eo & ob id, quod supplicantes non deberent esse judices aut consultores in negotiis propriis in dicta supplicatione contentis.

Secundo, quod reverendissimi domini episcopi electi & confirmati Leovardienses & Daventrienses de jure vocem habent in negotiis suæ ecclesiæ & dioecesis, etiam ante consecrationem obtentam.

Quantum attinet ad juramentum Imperatoriæ atque regiæ majestatis ipsis præstitum, hoc se posse allegare, loco & tempore opportunis, juramentum autem a sua P. C reverendissima præstitum in nullo violatum esse, neque violandum, memores tamen eos esse debere, quod in juramentis intelligi debet excepta superioris auctoritas. Etsi ad illum finem suæ P. reverendissimæ porrecta esset supplicatio ad invicem tractandum & colloquendum, hoc in suæ P. reverendissimæ potestate & arbitrio non fuisse, quum ex debito obedientiæ teneantur in omnibus & per omnia sequi decreta atque statuta dicti sacri Tridentini concilii.

Et quoniam antedicti prælati, archidiaconi & capitula scripto primum, deinde verbo alligarunt comprovinciales episcopos esse suspectos, eo quod de ipsorum privato D commodo hic agitur, nempe de exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ & aliis, prout latius in dicto responso in scriptis per eos dato continetur.

Respondit sua P. reverendissima antedictorum episcoporum comprovincialium nominibus se merito suspectos haberi non debere, quum nihil hic attentetur, nisi quod authoritate sacri concilii generalis omnibus per universum orbem terrarum episcopis permissum, indultum & injunctum sit, etiam sub poenis in ejusdem concilii generalis decretis E contentis, potissimum quum ipsi in concilio generali præhabito vota sua in proprium commodum & aliorum detrimentum non inveniantur protulisse, imo nec ejusdem concilii tractatibus interfuisse, excepto solo reverendissimo domino episcopo electo Daventriensi, quo in dicto concilio præsente non istiusmodi, sed dumtaxat negotia fidei & sacramentorum tractabantur: his addens sua P. reverendissima, quod prælati & capitula in hoc provinciali concilio vocem quidem haberent decisivam in negotiis ipsorum commodum non respicientibus.

Ad

Ad quæ reverendus dominus decanus metropolitanæ ecclesiæ Trajectensis quibus supra nominibus respondit & dixit, quod maxime suspecti haberi debeant iidem episcopi comprovinciales, quum ratione jurisdictionis ecclesiasticæ etiam in judicio contradictorio lites habitæ sint, atque per sententiam decisam in favorem archidiaconorum & ecclesiarum Trajectensium prædictarum, & quod propterea insistat suo priori responso; maxime attento quoque, quod quum votum decisivum dependeat ex auctoritate jurisdictionis, non autem ordinis episcopalis, quod ideo episcopi in concilio præsentes, quum non habeant jurisdictionem, nec debeant etiam in præsenti concilio ad votum decisivum admitti, sed solum illi qui habent, (& non sunt suspecti) hujusmodi jurisdictionem; proinde etiam archidiaconos, prælatos & capitula habentes, & habentia jurisdictionem episcopalem ad vota decisiva respective admittendos esse, & admittenda, maxime attento quod sint in ea possessione.

Et super declaratione suæ P. reverendissimæ, qua declarant eosdem prælatos admittendos, ubi non agitur de illorum privato commodo, dixit idem dominus decanus nominibus quibus supra, eosdem generaliter esse admittendos, quum hic de illorum privato commodo non agatur; sed solum de damno communi vitando, & alii episcopi comprovinciales agant in præjudicium dictorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum de lucro captando.

Ad hoc ultimum sua P. reverendissima respondit episcopos comprovinciales non certare de lucro captando propria auctoritate, sed in vim legis atque statuti per concilium generale per totum orbem terrarum promulgati, cui velint nolint, in vim jurisjurandi præstiti obedire tenentur & obligantur.

Deinde communicatione habita cum episcopis comprovincialibus & abbatibus videl. S. Pauli Trajectensis, insulæ beatæ Mariæ partium Geldriæ & abbate de Dickelingen partium Transylvlaniæ, declaravit sua P. reverendissima, & declararunt antedicti episcopi & abbates in omnibus & per omnia, nullo excepto, parendum atque obediendum esse sæpe dicti Tridentini concilii statutis atque decretis: abbatibus iisdem hoc adjicientibus, se hoc quoque declarare, salvis respective juribus & privilegiis suorum ordinum.

Quo facto redierunt archidiaconi, prælati et capitula quinque ecclesiarum, (qui dum proxime præscripta declaratio fieret secesserant) ad reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum Trajectensem, atque repetentes per dictum dominum decanum metropolitanæ ecclesiæ, dixerunt, quod insistant suo priori responso atque protestationi, dicentes denuo ex causis præscriptis nonnullos episcopos comprovinciales in hoc præsenti concilio, (quantum illorum proprium concernit commodum) esse suspectos, ea propter illos honore tamen et reverentia illorum salvis, non agnoscant tanquam judices, porrigens eo ipso idem dominus decanus, nominibus quibus supra, reverendissimo domino nostro archiepiscopo novam aliam brevem petitionem seu supplicationem, petens quatenus sua P. reverendissima eandem dignaretur acceptare, prout eandem acceptavit sua P. reverendissima, dicens quod eandem cum suis comprovincialibus episcopis visitabit, et desuper deliberabit in crastinum diem aut diem sabbati ad horam nonam, quam sua P. reverendissima patribus concilii ad hoc capitulum comparituris præfixit: addens sua P. reverendissima, quod reverendissimus dominus episcopus Harlemensis hoc die non possit adesse, suam P. reverendissimam hoc ipsum antedicto domino decano Metropolitano hora quinta hujus Dei vespertina indicaturum. Et petita tam reverendissimorum episcoporum comprovincialium, quam archidiaconorum, prælatorum et capitulorum nominibus omnium præscriptorum copia, solutum fuit hujus diei concilium. Brevis autem illa petitio seu supplicatio præmentionata sequitur in modum infra scriptum.

Quia gravamina nostra ad illum solummodo et nullum alium finem reverendissimæ vestræ P. exhibita sunt, quam ut P. vestra reverendissima eadem visitare, eoque facto nobiscum desuper communicare pro moderatione obtinenda ab iis, quibus hoc in vim concilii Tridentini permissum esse dignoscitur; quod quum factum non sit petimus omnia et singula decreta concilii Tridentini derogantia ac præjudicantia juribus, jurisdictionibus, privilegiis, libertatibus exemptionibus et laudabilibus consuetudinibus ecclesiarum nostrarum, eorundemque decretorum executionem suspendi, donec et quousque eandem moderationem a summo pontifice, aut rege nostro catholico obtinuerimus. Ita erat subscriptum, de mandato reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum et capitulorum quinque ecclesiarum prædictarum.

Lamsweerde Not. Sec.

Die vicesima sexta mensis octobris fuit habita nona Sessio, anno ut supra.

Qua quidem sessione, jubente reverendissimo domino nostro archiepiscopo lecta sunt quædam ex parte abbatum, quæ sunt P. reverendissima heri dixit fuisse omissa, videl. quod declararent prout sequitur. Quia abbates heri dixerunt se in omnibus et per omnia obedire velle statutis et decretis concilii Tridentini generalis salvis eorum privilegiis et exemptionibus, interrogati a nobis quomodo hoc intelligerent, responderunt se cupere privilegia quidem et exemptiones suas esse salvas, sed non in illis casibus, in quibus per decreta generalis concilii Tridentini specialiter, vel generaliter illis est derogatum; nam in illis tanquam filii obedientiæ obedire intendunt sacro concilio et sanctissimo domino nostro papæ.

Qua quidem cedula responsionis lecta reverendi domini abbates S. Pauli Trajectensis, insulæ beatæ Mariæ virginis partium Geldriæ, et in Dickelingen partium Transy-

ANNO CHRISTI 1565.

fulaniæ rogati a reverendiffimo domino noftro prædicto, an ne ita fentirent, refponderunt quod fic, et approbarunt id quod lectum fuit, uti prima facie apparebat.

Poftmodum reverendiffimus dominus archiepifcopus Trajectenfis docendo, quod reverendiffimi domini epifcopi Leovardienfes et Daventrienfes electi et confirmati, non tamen confecrati, per fuam P. reverendiffimam fuerint et fint admiffi ad ordinandum, confulendum et tractandum cum fua P. rereverendiffima ea quæ in hoc concilio provinciali agenda et tractanda incumbunt, exhibuit fua P. reverendiffima literas claufas illuftriffimæ duciffæ Parmenfis, gubernatricis, etc. quæ quidem litteræ, in parte hanc materiam concernente, fuerunt ibidem per me notarium infrafcriptum lectæ, tenoris fubfequentis.

Hoogvverdige in Godt, befondere goede Vrint; Alfoo van vvegen de gekoren Biffchoppen van Levvaerden en van Deventer ons te kennen gegeven is gevveft, hoe dat zyluyden by U. L. gevoerdert en befchreven zyn gevveeft ten concilio provinciael binnen Utrecht, ende ons geconfulteert hebben, hoe zy hen deshalven zouden hebben te holden ende reguleren, hen latende duncken, dat zy behoiten geexcufeert te zyn der comparitien aldair, aengefien dat zy niet geconfacreert, noch geftelt zyn in poffeffie van haire Bisdommen, konnen U. L. nyet verhalden, dat vvy aengemerkt die voorfz. Biffchoppen re vera gekoren zyn, hebben voor goet neegefien in refpecte van haire geleertheyt, ervarentheyt, goet leven, ende andere goede qualiteyten, dat zy hen aldair vuegen, ende veynden laten, ende hen belaft alfo te doen, om met hairen goeden raydt die dingen ten beften te holpen ftueren, ende ordineren, tot voerderinghe ende hanthaldinge van onfen heyligen gelove ende religie, tot gemeyn vvelvaert der heyliger Kerken, ende des Geeftelyken ftaets, &c.

Gefchreven tot Brueffele den tvveden dag des maents Octobris, 1565.

En vvas onderteyckent,

Margareta.

Deinde reverendiffimus dominus nofter archiepifcopus Trajectenfis refpondendo petitioni reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum quinque ecclefiarum Trajectenfium, dedit & exhibuit fuæ P. reverendiffimæ eandem refponfionem in fcriptis, cujus tenor fequitur, & eft talis.

Fredericus, archiepifcopus.

Perfpecta ac mature vifitata fupplicatione continente petitionem fufpenfionis executionis nonnullorum decretorum facrofancti concilii Tridentini, nominibus reverendorum dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum quinque ecclefiarum Trajectenfium, die hefterna vicefima quinta Octobris nobis exhibita & porrecta, habitaque defuper deliberatione ac communicatione cum reverendiffimis dominis noftris comprovincialibus epifcopis, fimulque abbatibus in concilio hoc provinciali congregatis de eorumdem confilio & affenfu dicimus & declaramus, non effe in noftra facultate aut poteftate petitionis ab ipfis factæ fufpenfionem concedere.

Supereft igitur fi opportunum aut neceffarium effe videbitur, ut pari confilio tractemus de cultu divino, morum reformatione atque emendatione vitæ, & aliis eodem pertinentibus. Et erat fubfcriptum, de fpeciali mandato Ampliff. reverendiffimi domini, D. Frederici archiepifcopi, aliorumque præfatorum affenfu, & fubfignatum.

Henricus Zonnius, Not. Secr.

Qua quidem refponfione reverendiffimi domini archiepifcopi per me notarium infrafcriptum lecta, reverendus dominus decanus metropolitanæ ecclefiæ, quibus fupra nominibus petiit, cum dictis archidiaconis, prælatis & capitulis paululum fecedere & defuper deliberare, prout de confenfu fuæ P. reverendiffimæ feceffit & deliberavit, qui poft parvum temporis intervallum cum eifdem archidiaconis, & prælatis rediens, dixit eosdem archidiaconos prælatos, & capitula ecclefiarum petere copiam hujus fuæ P. reverendiffimæ refponfioni: quam quidem copiam eadem fua P. reverendiffima eisdem archidiaconis, prælatis & capitulis annuit & concefsit una cum termino ad defuper deliberandum: & ulterius idem dominus decanus metropolitanæ ecclefiæ quibus fupra nominibus dixit archidiaconos, prælatos & capitula contentos effe & contenta, quod infuper procedatur ad reformationem, prout in eadem fuæ P. reverendifsimæ refponfione. Ad cetera iidem domini archidiaconi, prælati & capitula habita per ipfos deliberatione, refponfuros fe dixerunt fuæ P. reverendifsimæ.

Deinde per reverendifsimum dominum noftrum archiepifcopum Trajectenfem interrogatus venerabilis dominus Thomas Mertvorftius, canonicus fancti Middelburgenfis, an ne acceptaret omnia ea ad formam eam qua abbates acceptarunt decreta concilii, refpondit idem dominus Thomas commiffarius in fcriptis, ut fequitur.

Cum reverendifsimus in Chrifto pater & & archipræful ampliffimus vicefima fexta octobris a domino Thoma Mertvorftio, commiffario venerabilium dominorum decani & capituli cathedralis ecclefiæ divi Petri Milddelburgenfis, votum & mentem expeteret de decretorum concilii Tridentini acceptatione, refpondi & refpondeo per præfentes me omnia & fingula, quæ ab eodem concilio Tridentino definita funt & ftatuta palam recipere, tam quæ fidem, quam morum reformationem & venerabilium facramentorum adminiftrationem concernunt, & publice deteftari & fimul anathematizare omnes hærefes a facris canonibus & generalibus conciliis, præfertimque ab hoc concilio Tridentino damnatas, falvis femper privilegiis & immunitatibus fupradictorum domi-

ANNO CHRISTI 1565.

dominorum meorum decani, vicedecani et capitula, quibus per eadem decreta expresse derogatum non existit, salvis itidem gratiis aliisque privilegiis posthac per sanctiss. dominum, D. nostrum papam, sanctamque sedem apostolicam eisdem concedendis, et seu antiquis renovandis & moderandis.

Posthæc jussit reverendissimus dominus noster archiepiscopus domino commissario reverendi domini abbatis S. Laurentii Oostbrouck, ut adferat proxima vice plenum mandatum ad recipiendum & acceptandum, prout supra per illos abbates est receptum.

Die vicesimâ nona mensis Octobris, anno ut supra, habita fuit decima sessio.

Qua quidem sessione congregatis ibidem præsentis concilii provincialis patribus, cum reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis dixisset hoc capitulum esse indictum ad audiendum responsum dominorum archidiaconorum, prælatorum & capitulorum, petivissetque, an ne iidem domini paratum haberent suum responsum rev. D. decanus metropolit. eccl. illud ipsum responsum exhibuit in scriptis ad manus suæ P. rev. quod ibidem jubente sua P. reverendissima fuit lectum, per me notarium infrascriptum tenoris subsequentis.

REQUISITIO

Archidiaconorum, prælatorum, & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium, quoad declarationem factam per reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum Trajectensem super supplicatione per requirentes facta de suspensione executionis quorundam decretorum concilii Tridentini.

Reverendissime in Christo Pater archipræsul amplissime.

Quamvis ex nostris prioribus responsis, declarationibus, ac protestationibus coram reverendissima P. vestra factis abunde testati sumus, & ingenue declaravimus, nos nunquam intentionem habuisse, prout nec adhuc habemus, nos apponendi sacrosancto concilio Tridentino, sed illud acceptaverimus, in quantum fidem nostram catholicam, sacramenta ecclesiæ, ritus eorumdem, necnon reformationem vitæ ac morum concernit, prout ad oculum est videre ex declaratione per nos vicesima secunda octobris facta, ad quam nos referimus, ita quod nos quoad concilii mentem & præcipuam intentionem putemus nos officio nostro ac desiderio concilii, & sacræ regiæ & catholicæ majestatis satisfecisse; quia tamen in dictis decretis multa sunt & continentur, quæ cum fide nostra catholica, reformatione vitæ ac morum nihil habent commune, sed solummodo concernunt ademptionem jurisdictionum, libertatum jurium exemptionum & laudabilium consuetudinum nostrarum, quibus sacrum concilium voluisse præjudicare, & nos privare, nobis inauditis, in animum inducere non potuimus. Rogavimus propterea obnixe per reverendissimam P. vestram ea decreta, eorundemque executionem pro sua solita erga omnes humanitate suspendi, donec a S. D. N. papa desuper interpretationem, aut a rege nostro catholico moderationem obtinuissemus. Et licet P. vestra reverendissima secundum decreta sacri concilii Tridentini, bullæque per modernum sanctissimum pontificem super illius confirmatione promulgatæ jus, facultatem & potestatem habuerit hujusmodi suspensionem nobis concedendi, attento quod tam dictum concilium quam summus pontifex in bulla super dicta confirmatione concilii emanata sedi apostolicæ interpretationem, & moderationem omnium difficultatum & controversiarum, (si quæ ex dicto concilio, illiusque decretis obortæ fuerint) expresse & disertis verbis reservaverit declarandas, et decidendas promittendo eisdem difficultatibus pro omnium provinciarum necessitatibus, ea ratione quæ sanctitati suæ commodior visa fuerit, providere; decernendum irritum & inane si secus a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari idque sub indignatione incursionis iræ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum, referendo desuper ad bullam prætactam; in qua quidem reservatione moderationis & declarationis tacite proculdubio videtur esse comprehensum congruum tempus, intra quod hujusmodi moderationis sollicitatio a sancta sede apostolica commode posset obtineri; præcipue quod aliquo concesso, omnia concessa videantur, sine quibus ad illud perveniri non potest: nihilominus P. vestra reverendissima vicesima sexta octobris declaravit suæ amplitudini illam facultatem non esse concessam seu permissam, & sic petitam suspensionem nobis non posse concedere: quod ipsum decretum, cum tendat in gravissimum præjudicium, imo ademptionem & subversionem jurisdictionum, libertatum, jurium, exemptionum, privilegiorum, & laudabilium consuetudinum nostrarum, nobisque habeamus persuasum esse contra mentem, non solum concilii, sed etiam domini nostri papæ, nec non sacræ regiæ & catholicæ majestatis, qui alicui jus suum tollere, & indicta causa, contra jus naturæ aliis jus quæsitum adimere non cupiunt; præsertim etiam cum regiæ majestatis nomine illustrissima Ducissa Parmensis ad reverend. P. vestram litteras dederit, quibus diserte contendit prærogativis & præeminentiis suæ majestatis, suorum vassallorum, nec non subditorum, inter quos etiam prælati & ecclesiæ Trajectensis tanquam repræsentantes primum statum in suæ majestatis ditionibus & dominiis Trajectensibus connumerandi & comprehensi sunt, per hujusmodi concilii decreta non esse derogatum, sed potius ratione locorum & provinciarum singularum regionum ita omnia venire moderanda, ut nemini querelæ possit esse locus; vehementer & obnixe rogamus reverendissimam P. & amplitudinem vestram, quatenus præmissis rationibus attentis, & maxime quod executio bonæ partis decretorum prætactorum erit irreparabilis, dignetur dictum decretum suum innovare, & seu mitigare, et dictorum concilii decreto-

ANNO CHRISTI 1565.

rum executionem suspendere, quoad nostros legatos ad S. D. N. papam modernum et seu sacram regiam catholicam majestatem, vel illustrissimam dominam gubernatricem pro obtinenda interpretatione vel moderatione miserimus, et responsum eorundem receperimus.

Et quantum concernit ulteriorem declarationem P. V. reverendissimæ, ut procedatur & tractetur de cultu divino, morum reformatione, atque vitæ emendatione, parati sumus cum P. vestra reverendissima ad eandem procedere, dummodo nihil agatur, aut concludatur circa præmissa, nobis inconsultis, nostrisque suffragiis non collectis.

Absoluto jam quinque diebus Provinciali concilio Trajectensi, reverendissimus dominus noster Trajectensis, ea quæ sequuntur annotari hic præcepit, videl.

Hæc archiepiscopus acceptanda non duxit tanquam suæ derogantia auctoritati, quæ non a capitulorum suffragiis, sed a canonibus, & potestate sibi jure permissa in hujusmodi pendere debeat. Actum IV. Novembris, anno 1565.

Qua quidem requisitione per me Notarium infrascriptum lecta, jussisque per reverendissimum dominum archiepiscopum antedictis archidiaconis, prælatis & capitulis paululum secedere, præviaque aliquali deliberatione, redeuntibusque archidiaconis, prælatis & capitulis sua P. reverendissima ipsis dixit & respondit, sibi non esse integrum a priore suo responso recedere, sed hic esse observandum, prout in concilio provinciali Cameracensi actum est, in quo decretum esse dixit sua P. reverendissima, omnia & singula decreta sacri concilii generalis Tridentini fore & esse observanda, salvo quod si quispiam sentiret se hujusmodi decretis gravatum esse, liberum eidem foret adire sanctam sedem apostolicam pro moderatione obtinenda.

Cum autem prædicti archidiaconi, prælati & capitula inhærerent dicto suo responso, & prætenderent vigore executionis decretorum præfati sacri concilii Tridentini sibi damnum imminere irreparabile, &c.

Idem reverendissimus dominus noster archiepiscopus dixit non esse damnum censendum, quod per sanctos patres in concilio oecumenico statutum fuit & diffinitum, longe minus irreparabile esse, nam sua P. reverendissima cavebit una cum suis episcopis comprovincialibus (quorum interest, si opus fuerit) de restituendo eosdem archidiaconos, prælatos & capitula in integrum, & in pristinum statum, si a sede apostolica præfatorum decretorum moderationem aut aliam provisionem acquirere & obtinere poterunt.

Quo quidem responso per suam P. reverendissimam verbo dato, iidem domini archidiaconi, prælati & capitula paululum secedentes, & deliberatione inter se prævia habita revertentes ad reverendissimum dominum nostrum, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ Trajectensis, nominibus quibus supra ad præmissa respondit & dixit, quod quantum concernit ulteriorem declarationem P. suæ reverendissimæ proxime supra factam, archidiaconos, prælatos & capitula inhærere prioribus suis responsis ac protestationibus, & se adhuc protestari de nullitate decreti suæ P. reverendissimæ; item de gravamine, & appellando aut alio juris remedio acquirendo, ipsis magis utili, necessario & opportuno, petens hanc suam protestationem apud acta hujus concilii annotari, sibique desuper confici & tradi instrumenta.

Deinde quæsitum fuit per reverendissimum dominum nostrum archiepiscopum a præfatis dominis archidiaconis, prælatis & capitulis, cum dixissent se decreta sacri generalis concilii Tridentini quoad fidem & reformationem morum acceptasse, an ne in omnibus illis casibus, in quibus morum reformatio, atque excessuum correctio episcopis concessa est, tamquam sedis apostolicæ delegatis, episcoporum jurisdictioni subesse, atque illis decretis parere vellent. Ad quæ proposita cum antedictus dominus decanus nominibus prædictis diceret, se super propositis velle deliberare cum reverendis dominis archidiaconis, prælatis & capitulis quinque ecclesiarum prædictarum, ac peteret propterea certum terminum deliberandi & desuper respondendi; reverendissimus dominus noster archiepiscopus Trajectensis eundem terminum petitum concessit, præfigendo eisdem diem perendinum ad desuper respondendum ad horam nonam antemeridianam.

Cæterum quia non vagus rumor erat, ea quæ in hoc concilio tractantur, passim evulgari, reverendissimus dominus noster archiepiscopus una cum suis episcopis comprovincialibus statuit & decrevit, quod eo quod in hoc concilio provinciali decernentur & statuentur, non debeant conscribi per aliquem privatum, ne aliis extraneis ab hoc concilio communicentur, ac proinde in vulgus prodeant.

Emanato autem hoc decreto soluta est præsentis diei sessio, & continuata in diem perendinum.

Die tricesima mensis Octobris fuit undecima, & hujus provincialis concilii ultima Sessio, anno ut supra.

Lectis ex reverendissimi domini archiepiscopi mandato prius iis quæ proxima sessione tractata & decreta sunt, rogatisque prælatis, archidiaconis & capitulis, an super nudiustertius, quantum reformationem concernit, per reverendissimum dominum nostrum propositis, & ab iisdem archidiaconis, prælatis, & capitulis interrogatis deliberassent; reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ prædictæ, tam suæ ecclesiæ quam archidiaconorum, prælatorum, & capitulorum nominibus respondit, & suæ P. reverendis. dixit, quod quantum concernit reformationem vitæ ac morum, quam acceptarunt, parati sint ad eandem procedere; salvis juribus, privilegiis, jurisdictionibus, libertatibus, & laudabilibus consuetudinibus ac statutis eorumdem, prout declaravit die vicesima secunda hujus mensis Octobris, cui decla-

declarationi se per omnia inhærere dixit.

Ad quæ reverendissimus dominus noster archiepiscopus respondit, istud responsum non congruere suo in nupera & ultima sessione facto quæsito, & suam P. reverendissimam per consequens in decretis atque statutis oecumenici concilii super hoc quæsito proditis & emanatis persistere. Reverendo autem domino decano iterum insistente suis allegatis protestationibus & appellationibus, declarando ulterius in vim privilegiorum, jurisdictionum, statutorum & consuetudinum ecclesiarum suarum se paratos esse incontinenti procedere ad vitæ reformationem, morum emendationem, correctionemque criminum & excessuum illorum videl. quæ adhuc emendanda & corrigenda.

Et cum reverendissimus dominus noster archiepiscopus sustineret in vim decretorum prædictorum sacri Tridentini concilii sibi in delinquentes jurisdictionem competere, in illis casibus in quibus hoc diserte & expresse statuitur.

Dictus dominus decanus metropolitanæ ecclesiæ Trajectensis dixit se contrarium sustinere nominibus quibus supra, addendo ipsis illam jurisdictionem, quam hactenus præfati archidiaconi, prælati & capitula inviolabiliter exercuerunt, per decreta concilii Tridentini non esse ademptam, sed relictam, & magis confirmatam; petens ad illum finem certos canones in concilio hoc provinciali denuo relegi ad finem, ut possit constare quid archidiaconis, prælatis, & capitulis sit relictum, & quid in certis criminibus ipsis sit ademptum, solisque episcopis concessum; & id quidem, ne in exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ fiat perturbatio.

Relectis autem ibidem de suæ P. reverendissimæ expresso consensu & mandato per me Notarium infrascriptum nonnullis canonibus, reverendus dominus decanus Metropolitanæ ecclesiæ, nominibus, quibus supra dixit, & declaravit dictos canones ad illum finem esse lectos, ut constaret de eorum jurisdictione, quam tanquam ordinarii hactenus exercuerunt, & quod eandem in vim dictorum canonum adhuc exercere possunt: & cum proinde ageretur de exemptione archidiaconorum, prælatorum, & quinque ecclesiarum Trajectensium, idem dominus decanus Metropolitanus, quibus supra nominibus respondit, & dixit; quod dictæ quinque ecclesiæ Trajectenses non sunt mere exemptæ ab ordinaria reverendissimi domini archiepiscopi jurisdictione, nam ab illorum sententiis in prima instantia latis tam civilibus, quam correctoriis causis, liberum semper fuit ad reverendissimum Trajectensem, sed non ad ipsius officialem appellare, prout adhuc liberum est. Et quod idem reverendissimus in criminibus majoribus, etiam in prima instantia, possit cognoscere conjunctim in capitulo, prout sæpius hoc observatum esse dixit, & clare exprimitur in libro statutorum ecclesiarum Trajectensium.

Ad quæ P. sua reverendissima respondit, se acceptare claram, atque dilucidam confessionem decani prædicti, nomine & con-

A sensu quinque ecclesiarum Trajectentium ibidem præsentium, colore provincialis concilii vestitam, scil. quod palam recognoverunt se ab archiepiscopi sui jurisdictione non esse exemptas seu exempta, quominus cognoscere poterit in civilibus atque correctoriis causis inter capitulares seu canonicos emergentibus, eo modo atque ritu, sicut latius in supradicta domini decani metropolitani confessione narratur, atque continetur. Et quoniam occasione eorum, quæ de ordinariis statuit concilium, ad se trahat, atque sibi cognitionem primo loco competere existimet; dixit reverendissimus dominus noster, nomine ordinarii absolute & sine distinctione prolati contineri episcopum juxta tit. *Et*

B *quæ*, ubi habet, decret. in rubrica de off. judicis ordinarii. Nam omne analogicum, per se positum, capitur pro suo significato famosiore: unde antedicto domino decano metropolitano, nomine earundem ecclesiarum & confratrum suorum sustinente & cupiente contrarium docere fuisse videl. intellectum, ac mentem concilii Tridentini contrariam, petiit legem quintæ sessionis sub Paulo tertio de lectione & prædicatione sacræ scripturæ decretos articulos, ubi his verbis uti dixit; " episcopi, archiepiscopi, „ primates & alii locorum ordinarii " distinguendo sic episcopos ab aliis locorum ordinariis. Item sessione septima, quæ incipit,

C *deinde ut*, ubi quoque sic dicit; " Statuit sancta synodus, ut episcopi, archiepiscopi, „ primates & alii locorum ordinarii. " Item in bulla confirmationis concilii, ubi etiam sanctissimus dominus noster utitur ordinarie eisdem verbis, ita ut constet non alios esse ordinarios, quam solos episcopos; addendo etiam de jure illos debere censeri ordinarios, qui ordinariam jurisdictionem exercuerunt, & adhuc actu exercent, ipsisque ecclesiis, ac prælatis illam ordinariam jurisdictionem attributam esse, non solum ex præscriptione et longo usu, sed etiam ex capite *irrevocabili* de off. ordinarii. Et ex sententia Panormitani in cap. *cum ab ecclesiarum*,

D eodem titulo dicendo, eos quoque esse ordinarios, qui ordinariam jurisdictionem exercent.

Ad quæ reverendissimus dominus noster archiepiscopus respondit & dixit, quod licet super præmissis sint controversiæ doctorum, & opinionum diversitas, attamen declaravit sua P. reverendissima, non esse suæ intentionis decanis & capitulis jurisdictionem suam ordinariam, si quam habeant, imminuere aut e medio tollere, sed in illis casibus in quibus episcopis jurisdictio tribuitur & conceditur per statuta generalis concilii privativa, & non cumulativa, ut in illis secundum decreta ejusdem concilii jurisdi-

E ctio sit apud episcopos. Et prædicto domino decano metropolitanæ ecclesiæ, nominibus quibus supra, insistente suis prioribus responsis, protestationibus & appellationibus de gravaminibus, acceptavit idem decanus primam partem declarationis P. suæ reverendissimæ, qua sua P. reverendissima declaravit, non intendere decanos & ecclesias Trajectenses privare sua jurisdictione, si quam habeant, prout dicebat

ANNO CHRISTI 1565.

bat prælatos & capitula habere, salvis interim juribus archidiaconorum tanquam judicum ordinariorum; super quo ultimo puncto reverendissimus dixit se velle deliberare cum patribus concilii jubens secedere prælatos & ecclesias Trajectenses: quibus reversis, reverendissimoque post communicationem habitam iterum sedente cum patribus concilii, jussit per nuntium capituli aperiri valvas majoris domus capitulagis ecclesiæ Trajectensis, atque habens in suis manibus quandam papiraceam cedulam, absque eo quod prælatis & ecclesiis prædictis quicquam responderit super dicto ultimo puncto, eandem mihi notario legendam tradidit, cujus tenor sequitur.

B Nos Fredericus, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Trajectensis, una cum nostris episcopis comprovincialibus in hoc concilio provinciali in civitate Trajectensi congregatis, insistentes prioribus nostris declarationibus & decretis, non obstantibus quibuscunque per archidiaconos, prælatos, & capitula quinque ecclesiarum Trajectensium allegatis, unanimi consensu decernimus & declaramus, juxta sanctissimi domini nostri papæ, simul & regiæ catolicæque majestatis decretum, omnia & singula statuta & constitutiones sacrosancti concilii Tridentini esse stricte in omnibus & per omnia inviolabiliter observanda & observandos, & executioni demandanda, & demandandos, prout eadem et easdem per præsentes observari, & executioni demandari præcipimus & jubemus sub poenis sententiis, & censuris in decretis dicti sacri oecumenici concilii expressis, contentis & comprehensis. Et per hoc præsens concilium concludimus, eique finem imponimus, ad laudem, honorem & gloriam omnipotentis Dei ecclesiæque suæ sanctæ. Et ita erat subscripta cedula, de mandato amplissimi, reverendissimi, domini archiepiscopi Trajectensis, atque ceterorum comprovincialium episcoporum.

Et erat adhuc signata,

Henricus Zonnius, secret. &c.

Quo quidem decreto & declaratione conclusionis concilii provincialis lecto & audito, reverendus dominus decanus metropolitanæ ecclesiæ, nominibus quibus supra protestatur de gravamine, nullitate, & appellando, ac alio juris remedio desuper inveniendo, præsertim quod de mandato illorum episcoporum hoc decretum promulgaverit, contra quos notoriæ causæ suspicionis in hoc concilio sunt allegatæ, quæ primo & ante omnia ad arbitros remitti debuissent, antequam ad hujusmodi decreti promulgationem perveniri potuit, referendo se desuper ad jus commune, & petens suas priores protestationes hic inseri, easdem de novo repetendo, sibique desuper tradi instrumentum, & instrumenta.

Et ego Joannes de Lanzwerde, clericus Tornacensis dioecesis publicus, sacris apostolica & imperiali auctoritatib. notarius ad-A missus, ac per reverendissimum dominum archiepiscopum Trajectensem ad præscripta concilii acta conscribendum auctorizatus; quia omnibus & singulis sessionibus hujus concilii provincialis præsens interfui, eaque sic ut præscribuntur, fieri vidi & audivi; ideo ea omnia in hanc præscriptam formam redegi, signoque & cognomine meis solitis subscripsi, & signavi in fidem omnium præmissorum.

STATUTA SYNODALIA

Archiepiscopi Trajectensis.

De consilio pariter & assensu prælatorum & capitulorum quinque ecclesiarum Trajectensium lecta & publicata anno Domini millesimo, quingentesimo, sexagesimo quinto.

FRedericus a Tautenburch, Dei & apostolicæ sedis, nec non catholicæ Regiæ majestatis gratia archiep. Trajectensis, omnibus & singulis, reverendis dominis abbatibus, prælatis, præpositis, archidiaconis, decanis, capitulis, pastoribus, abbatissis, prioriffis monasteriorum, quorumcunque regularium præfectis, totique clero ac populo in civitate & dioecesi nostra metropolitana & pro-C vincia Trajectensi ubilibet constitutis, salutem in eo qui est omnium vera salus. Officii nostri debitum explere cupientes, & libertatem & ecclesiasticam jurisdictionem & emunitatem cleri & ecclesiæ observare volentes, statuta synodalia infrascripta mandamus & decernimus vobis & vestrum cuilibet publicanda & intimanda, ac eadem præcipimus & volumus inviolabiliter sub sententiis, censuris ac poenis inibi contentis observari.

In primis episcoporum Trajectensium prædecessorum nostrorum pro tempore vestigiis in hac parte inhærendo monemus primo, secundo, tertio, & peremptorie omnes & D singulos presbyteros, curatos & huic synodo subjectos, quatenus singulis annis feria tertia post Dominicam *Cantate*, atque in crastino Remigii de mane hora primarum, personaliter compareant Trajecti in ecclesia nostra Trajectensi cum superpelliciis ac religionem induti, & inibi maneant usque ad finem sermonis, ac statutorum & mandatorum synodalium publicationem peractam, & intra triduum a civitate Trajectensi non recedant, nisi de nostra, seu vicarii nostri generalis speciali licentia petita & obtenta, ac interim curati & Vicecurati de cathedratico, quod *assum* vocatur, collectori ad hoc deputato satisfaciant sub E excommunicationis & trium scudatorum antiquorum poenis, prout in statuto nostro synodali plenius continetur.

Cum nusquam Salvator noster majorem exercuerit censuram, ac districtionem (quam in asserenda dignitate, & æstimatione domus patris sui) quam & domum orationis vocandam dixit, notumque sit in ecclesias nostræ civitatis & dioecesis, præsertim in nostram summam Metropolitanam ædem

ædem detestandum irrepsisse abusum, ut tam clerus quam populus inibi sub divinis obambulando, confabulando & garriendo incondito murmure magnoque strepitu convexa templi faciant reboare, adeo & in tantum ut nec sacrificantis sacerdotis, nec psallentium in choro voces nequeant exaudiri; statuimus, præcipimus & ordinamus, hunc abusum penitus esse abolendum, edicentes, ne quis de cætero talia præsumat, sed inquiete, modestia & devotione piis precibus dominum Deum sanctificet, maxime missarum dum peraguntur solemnia, idque sub pœna arbitraria, nec non suspensione præsentiarum unius hebdomadæ, quam ad instantiam nostri Fiscalis pro rei & personarum qualitate in locis non exemptis; in exemptis vero per Syndicum cujusque ecclesiæ, duxerimus infligendam. Præcipientes omnibus pastoribus & ordinum mendicantium concionatoribus, ut in singulis concionibus sacris, hæc populi auribus diligenter inculcent, hortantes etiam magistratus ac judices seculares, ut pro suo erga domum Dei zelo, pium hoc nostrum statutum sua quoque provehant auctoritate, pœnali judicio, multisque statutis adversis edicto nostro non parentes. Prohibemus quoque sub anathematis pœna, ne in æde sacra seu ecclesia agitentur convivia aut commessationes; domus quippe Dei non commessationis, sed orationis esse debet. Vetamus etiam & interdicimus, ne post in domibus claustralibus, aut collegiatis alicujus ecclesiæ, seu infra emunitatem ecclesiasticam constitutis, celebrentur nuptiæ, neque puerperia teneantur, exceptis conjugatis domos claustrales inhabitantibus; veterum statutorum super hoc editorum pœnis, adjicientes quoque pecuniariam nostro arbitrio in pauperum usus convertendam.

Item statuimus, præcipimus & ordinamus, ut Curati parochialium ecclesiarum sub pœna privationis fructuum, in usus substituendi eo casu pastoris applicandorum, personaliter in suis parochiis resideant, suoque fungantur officio, nisi legitimam obtinuerint dispensationem, Vice curatis mox & prorsus amovendis, nisi fuerint sufficientis doctrinæ, probatorum morum, ætatis maturæ, & inculpatæ vitæ, qui populum pascere queant doctrinæ, moribus & exemplo.

Cum experientia quotidiana manifestet, quantum malorum agmen in ecclesiam Dei invehant fugitivi & apostatæ monachi, qui prætextu apostolicæ, (quam jactant) dispensationis, per obreptionem & subreptionem illicite præsumunt regere parochiales ecclesias: statuimus & ordinamus omnes tales a regimine amovendos, & custodiæ mancipandos, donec Indultorum (quæ jactant) series & narratio plenissime fuerit in contradictorio judicio verificata & probata, in loco insigni, hujus regionis catholicæ majestatis ditioni subjecto, ubi est copia peritorum & doctorum hominum: & quod talia indulta nunquam possint aut debeant purificari in contumaciam citatorum & non comparentium, quorum interest, sed qui juridice, & in figura judicii totum & omne id probetur, quod de motu & compulsione parentum, seu minoritate Sanctissimo domino nostro papæ suggesserit.

Fit quoque non raro ut apostatæ præfati huc veniant ex regionibus alienis, in quibus eorum indulta prætenduntur purificata; sed quia fere semper aut in contumaciam, aut levato velo, causa plene non cognita nec discussa fieri, & factum hoc esse manifestum est; præcipimus & statuimus id eis in nullo penitus suffragari intra limites nostræ diœcesis, quoad assecutionem & retentionem simplicium beneficiorum, multo minus ad alicujus parochialis ecclesiæ regimen, vel obtinendum, vel tenendum, nisi doceant dictam dispensationem legitime coram ordinario ejusdem loci fuisse & esse purificatam.

Item statuimus & ordinamus, ne clerici beneficia ecclesiastica obtinentes, aut ordinibus sacris initiati nocte vagenter per plateas, neque habitum deferant sæcularem, non calceos aut caligas gestent scissas, sed integras, non bisso transverso distinctas, nec subductura suffarcinatas, neque tabernas & loca inhonesta ingrediantur, non gladio accincti discurrant, sed ad honestatem ecclesiasticam modis omnibus se componant, pœna transgressoribus secundum juris regulas infligenda. Statuimus quoque clero nostro barbas non esse nutriendas, nisi rationabilis causa & probabilis observetur.

Præcipimus omnibus abbatibus, præpositis, abbatissis, & priorissis, cæterisque monasteriorum rectoribus, ne habitum religionis monasticæ, quem ab antiquo, secundum regulæ & ordinis instituta obtinent, in aliquo sinant immutare. Quare vestes monachorum in factura, & præcipue vestimenta monialium, quæ nimium exorbitare & secularem curiositatem referre cernuntur, ad veterum & consuetum ante viginti quinque annos cultum reformentur, inobedientibus arbitraria nostra pœna percellendis.

Urgentibus innumeris causis statuimus, præcipimus & mandamus, ut clerici & sacerdotes quicunque per totam metropolitanæ diœcesis nostræ Trajectensis provinciam constituti, a contubernio & cohabitatione sua amoveant focarias & concubinas, idque intra spatium trium septimanarum a publicatione præsentium, ut scandalis & offendiculis innumeris exinde scatentibus, tandem & dignitas cleri, quæ per hoc eviluit, in pristinam æstimationem restituatur, puraque sacrificia offerantur puritatis amatori Deo; injungentes fiscalibus & officialibus respective nostris, ut quanto acrius de jure potuerint, contra inobedientes procedant ad pœnas canonicas, & tales, quales noverint magis formidabiles fore, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura judicii, cum in notoriis iuris ordo minime sit observandus.

Interdicimus & prohibemus, ne juniores ex clero & nobilitate, sine justa & urgenti causa ad monialium cameras aut triclinia accedant, nec interdiu seu noctu potando aut alias vanitates exercendo conversentur, sed moniales sinant pensum servitutis suæ in choro persolvere, ac in omnibus ordi-

ordinis regularis diſciplinam obſervare; ad quod in virtute ſanctæ obedientiæ omnes pio requirimus affectu, ne opus ſit ad alia confugere, quibus ſic periculoſus abuſus de medio tollatur.

Cum virgines ſacras non deceat virorum cœtibus immiſceri, ſtatuimus ut moniales civitatis & diœceſis noſtræ non reformatæ, a vagando arceantur, nec in civitate Trajectenſi vel alia in domo aliqua ſeculari pernoctent, niſi ex legitima cauſa ſuperioribus probata, atque ab iiſdem licentia obtenta; quod tamen ultra triduum in civitate Trajectenſi, extra civitatem vero ultra ſpatium trium ſeptimanarum non debet extendi, niſi licentia a nobis aut Vicario noſtro obtenta.

Ad hæc ſtatuimus & diſtricte præcipimus, ne abbatiſſæ aut prioriſſæ, uno eodemque tempore plures quam duas moniales exire permittant, etſi aliquando ſuos parentes in locis diſtantibus & conſanguineos inviſere cupiant, prout hoc minus canonice inolevit, non ad multas ſeptimanas, ut de facto contingit, ſed ad duas dumtaxat hebdomadas præciſe hæc, illis ex gratia concedantur; & non ultra, niſi ex juſta & rationabili cauſa ſuperiores ſuæ tempus laxius eis duxerint concedendum; ſi in hoc vel abbatiſſæ, vel prioriſſæ, vel moniales exceſſerint vel deliquerint, ſciant ſe pecuniariam mulctam pauperum neceſſitatibus erogandam incurſuras.

Item ſtatuimus & ordinamus, quod ſi per noſtram diœceſim electi ſeu promoti in abbates aut præpoſitos monaſteriorum adminiſtrare præſumpſerint in temporalibus ante confirmationem a nobis aut alias legitime obtentam, aut ſpiritualibus ſolemniis abbatialibus, antequam a nobis munus conſecrationis fuerint adepti, ſe immiſcere præſumpſerint, eo ipſo ſint & cenſeantur privati omni jure per electionem ſibi quæſito, non enim ſine manuum impoſitione ſacram illam functionem ſuſcipere poſſunt.

Cum plerique abbates, præpoſiti monaſteriorum, abbatiſſæ & prioriſſæ quotannis non curent debitum calculum & computum fieri de monſterii bonis, tam receptis, quam erogatis, colludentes cum ſuo receptore in præſentia paucorum, unde receptor ditatur & conventus damnificatur: ſtatuimus ut tales faciant & curent tales receptores ſuos in præſentia totius conventus ſuas reddere rationes liquide & pertinenter; adhibito etiam diſcreto viro per nos ad hoc deputando, qui in civitate Trajectenſi, aliiſque locis opportunis talibus interſit rationibus audiendis: incumbit enim noſtræ ſollicitudini providere, ne bona monaſtica detrimentum patiantur; imo potius incrementum acquirant, ſi quid ſuperſit, in pios uſus æternoſque theſauros recondendum.

Item ſtatuimus de hoſpitalariis, piorumque locorum rectoribus, ut pertinentes & congruas quotannis rationes reddant, & pauperibus ac miſerabilibus ſuis perſonis de cunctis neceſſariis, de victu, veſtitu, & cæteris, juxta debitum, conſuetumque ritum provideant, nobis ſi in hoc negligentes fuerint, officium ſuppleturis.

Item ſtatuentes, jus vetus innovamus, ut executio teſtamentaria ultimarum voluntatum ad pias cauſas intra anni ſpatium, a morte teſtatoris non finita ſeu terminata, idque elapſis annis gratiæ & computatis, mox ad nos pleniſſime cum omnibus dependentibus & connexis, devolutio cauſarum executionum teſtamentorum tanquam ad Diœceſanum devolvantur & devoluta cenſeantur; volentes ut hæc conſtitutio ad præterita quoque trahatur.

Item prohibemus quoque ſub arbitraria correctione, ne peregrini importentur libri, aut diſtrahantur, niſi prius per eos qui ad hoc commiſſi ſunt, fuerint approbati.

Item prohibemus ſub excommunicationis pœna, ne monachi vel quicunque religioſi, (exceptis ordinibus mendicantium) publice coram promiſcuo populo in ſuggeſtu concionari præſumant, niſi prius licentia a nobis petita & obtenta; docent enim quod nunquam didicerunt, cupiuntque agere doctores priuſquam fuerint diſcipuli, inanem vulgi auram captantes, & venantes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Religioſi enim qui ſub ſe habent eccleſias parochiales, ſive vocati ad regimen alicujus parochiæ, in eadem dumtaxat poterunt prædicare, dummodo tamen ſanam piamque promant doctrinam, & dictæ curæ inſtitutionem rite fuerint affecuti.

Item renovantes vetera jura ſtatuimus, a correctione legitima in notoriis, ac manifeſtis criminibus appellari non poſſe; & ſi appellatum fuerit, appellationi non eſſe aliquatenus deferendum.

Frequenter contingit, ut eccleſiarum parochialium rectores e ſuggeſtu & in concione ſacra pudendum in modum detonent in plebem ac rixentur, ob non ſolutas oblationes, obventiones, aliaque, ut vocant jura curæ paſtoralis, unde & prædicantis eviléſcit æſtimatio, animi nullo cum fructu irritantur; quare ſtatuimus ſub excommunicationis pœna, ne curati poſt hac in ſuggeſtu aut eccleſia taliter rem ſuam agant, ſed *nihil ibi* præter verbum Dei pure prædicent, abſque ullis affectibus, ſacriſque officiis ſummo cum fervore inſiſtant, proprii commodi reſpectum ſaluti animarum poſthabentes; poterunt tamen extra eccleſiam locis & temporibus congruis, debitores & ceſſatores compellare, & juris tramite ad ſolutionem adigere.

Cum multis collegiis & monaſteriis incorporatæ ſint eccleſiæ parochiales, præcipimus illis viros exemplares in Theologia aut jure canonico præfici graduatos & promotos, aut ſaltem artium liberalium magiſtros, aut alias examine debito præmiſſo repertos idoneos, qui non ſolum doctrina, verum etiam populum paſcant moribus & vita; in quo ſi fuerit ceſſatum, fiſci noſtri erit officium agere contra ceſſantes & contemnentes, ut per cenſuras & arbitrariam mulctam ad hoc juridice compellantur.

Cæterum quia capitula & monaſteria tam agunt comparce et exiliter cum hiis ſubſtitutis parochis, ut honeſte ſe exhibere, nec hoſpitalitatem ſervare, nec ſuo muneri cum decore præeſſe queant, declinantes ad turpia

ANNO CHRISTI 1565.

pia lucella, & populi fervorem placitis magis quam piis concionibus abblandientes, unde postea scatent multa incommoda; statuimus & ordinamus, ut talibus de honesta & decente sustentatione provideatur: æquum enim modis omnibus est, *ut qui altario serviunt, de altario vivant; & non est alligandum os bovis triturantis* in area fruges; maxime cum talia collegia & monasteria ratione incorporatæ curæ ut plurimum possideant decimas opimas, quæ pro necessitate parochi sublevanda abunde sufficiant.

Denique statuimus & ordinamus, ne ecclesiæ vel monasteria solitas suas eleemosynas & consuetas panis, frumenti, cibi ac potus in usus pauperum distributiones diminuant, extenuent ac præscindant, nec absque justa & notoria causa siliginem dent, ubi triticum dare consueverunt: & qui curam hospitalium gerunt, lectisternia pro infirmis non diminuant, sed augeant potius & multiplicent, ut in die illo gaudentes audire queant.

Esurivi & dedistis mihi manducare, sitivi & dedisti mihi bibere, hospes eram & collegistis me &c.

Si hoc mandatum non adimpleverint nostrum, sciant nos huic negotio vices nostras interposituros.

Postremo statuimus & ordinamus, ut sexus utriusque monasteria, ecclesiæ, piaque loca nostræ jurisdictioni seu legi dioecesanæ subjecta, quot annis ad minus semel visitentur per suffraganeum aut vicarium officialem nostrum, vel illum aut illos, quibus de jure aut consuetudine competere dignoscitur; & ibi quæ noxia fuerint, evellant, eradicent, extirpent; quæ vero salutaria, seminent, serant & plantent, & si opus fuerit, nostrum quoque ministerium invocent, ad Dei gloriam & animarum salutem, & sanctæ religionis conservationem.

Item, eadem nostra auctoritate præcipimus, & mandamus, quod in & super omnibus matrimoniis contrahendis in facie ecclesiæ, ante ejusdem matrimonii solemnizationem & benedictionem, diebus dominicis aut festivis, & uno non festivo a se distantibus, per presbyterum parochialis ecclesiæ fiant proclamationes seu banna publica tempore divinorum, ut si qui sciverint legitimum impedimentum, proponant & publicent, & hoc præcipiatur sub poena excommunicationis; et ipsi presbyteri investigent utrum aliquod impedimentum obsistat; alioquin hujusmodi matrimonia nullatenus solemnizent, et istud præcipimus sub poena, nostro seu vicarii nostri arbitrio taxanda et moderanda.

Item, præcipimus nostra eadem auctoritate et mandamus, sub poena excommunicationis et viginti scudatorum antiquorum ad usum pauperum, si commissa fuerit, applicandorum, ne de solemnizatione quorumcunque matrimoniorum aliter quam supra, et similiter de solemnizatione, et ne de proclamatione, seu bannorum abbreviatione seu omissione, et cæteris casibus nostræ ordinariæ potestati et auctoritati reservatis, absque nostra licentia speciali vos nostræ synodo subjecti intromittatis, et matrimonia clandestine contracta et etiam qualitercunque contrahenda inter personas diversarum parochiarum non solemnizetis, nisi contrahentes de proclamationibus, modo quo supra in ambabus eorum parochialibus ecclesiis factis, legitime certificaverunt, et docuerunt sufficienter: et quod hujusmodi matrimonium solemnizationes et benedictiones non in sacristiis, neque in domibus, aut cameris seu locis privatis, sed publice tempore divinorum in facie ecclesiæ honorifice celebrentur.

Item, ne sanguis subditorum de manibus vestris requiratur, vobis rectoribus parochialium ecclesiarum, sub excommunicationis et viginti scudatorum antiquorum ad usus pauperum applicandorum poenis, districte præcipiendo mandamus, ut excommunicatos propter clandestinum matrimonium contractum et ejus interessentiam, ac existentes in hæresi, adulterio, fornicatione, perjurio, illicita cohabitatione, diffidio aut aliquo alio excessu notorio et manifesto, vel qui sunt usurarii publici, vel peremptores, aut qui in festivitate paschali, vel saltem semel in anno vobis confessi non fuerint, nobis cum talia sciveritis aut ad hoc requisiti fueritis, nominatim et in specie insinuetis, prodatis et reveletis, ut eorum crimina et excessus non maneant impunita.

Item præcipimus et mandamus, quod monachi, etiam quicunque ecclesiastici, aliquem propter clandestinum matrimonium contractum, vel propter alios casus prohibitos in excommunicationem existentem, non absolvant, nisi talis excommunicatus a nobis, seu vicario nostro desuper absolutionem in scriptis obtinuerit.

Item, præcipimus et mandamus procuratoribus et custodibus ecclesiarum parochialium et quarumcunque capellarum ac locorum sacrorum, in quibus venerabile sacramentum conservatur, sub excommunicationis et duodecim florenorum poena, toties quoties commissa fuerit, ad usus pauperum applicandorum, ut candelam seu lampadam ardentem ante venerabile Sacramentum eucharistiæ hujusmodi die noctuque teneant, et in hoc nullatenus sint negligentes.

Item, auctoritate apostolica, et regiæ majestatis decreto, nec non auctoritate nostra ordinaria inhibemus omnibus et singulis Christi fidelibus, ne quis libros fratris Martini Lutheri, Philippi Melantonis, Johannis Calvini, aliorumque hæreticorum, tam latino, quam alamanico sermone compositos multisque ab orthodoxa fide alienis erroribus refertos, et propterea a sede apostolica damnatos, legere, tenere, emere, vendere, imprimere, describere, aut prædictis libris quoquo modo favere præsumant; quinimo tales libros in termino trium dierum a notitia præsentis mandati, ad manus vicarii nostri in spiritualibus generalis ferant, vel mittant debito igne comburendos, sub poenis et censuris in literis apostolicis ac regiæ majestatis decreto contentis.

Item, eadem nostra auctoritate ordinaria prohibemus, sub excommunicationis latæ sententiæ poena in his scriptis, ne quis aliquem excommunicatum in ecclesia vel ce-

ANNO CHRISTI 1565.

meterio ejusdem audeat sepelire seu cadaver excommunicati in ecclesia seu cemeterio ponere super terram, et si qui sepulti sint, iterum exhumentur, dummodo eorum ossa ab aliorum Christifidelium ossibus discerni possint, nisi amici aut hæredes, eorundem pro eis absolutionis beneficium meruerint obtinere ac creditoribus satisfecerint, & emendam præstiterint de commissis condignam.

Articuli clarius quam nuper elucidati ex concilii Tridentini statutis & decretis, per prælatos & capitula atque canonicos quinque ecclesiarum Trajectensium receptis & acceptatis, excepti & obedienter observandi.

Primo, ut non solum inferior clerus, sed etiam quinque dictarum ecclesiarum tam capita, quam membra in moribus et vestitu, abjicendo scilicet caligas, calceos, sagula et indumenta personis ecclesiasticis indigna, deinde in conversatione honesta, vitando monasteria virginum et religiosorum, tabernas, choreas, venationes, lusus, et cantica indecora, a sacris canonibus (quos servari vult concilium Tridentinum) interdicta; adhæc in chori frequentatione et tertiæ partis omnium fructuum ratione distributione, horis canonicis intercedentibus præstandorum assignatione, se præbeant obedientes concilio Tridentino, assignatione inquam facienda tam ex fructibus dignitatum quam officiorum, scilicet scholastriarum, thesaurariarum, et certarum præpositurarum atque canonicatuum et præbendarum in dictis quinque ecclesiis provenientibus; his etiam in omnibus collegiatis ecclesiis per totam nostram dioecesim similiter inviolate observandis; et episcopo præfatorum fructuum quantitas indicetur ut ex eis faciat secundum latiorem dicti concilii tenorem.

Pariter obediant eidem concilio quoad residentiam, ne ultra tres menses quolibet anno absint. Item in honestate vitæ, ne vel attonsis sint crinibus, vel barbas deferant; pariter et in continentia, ut concubinas amoveant, nec earum contubernia repetant, nec alias superinducant aut recipiant.

Ut quoque obediant in recipiendis ordinibus sacris, ut dimidia saltem pars canonicorum sint presbyteri, cæteri vero diaconi et subdiaconi, postquam ordines unicuique præbendæ et canonicatui (secundum concilium) fuerint assignati et annexi; et utrum tunc possessores eorundem canonicatuum, vel eorum successores tantum ad dictos ordines teneantur, consulendus erit sanctissimus dominus noster pontifex romanus, ante Festum Remigii proximum.

Ut omnes in ecclesia per se divina, & non per substitutos obeaat, ac officia sua adimplere debeant; alioqui ad id compellendi juxta concilium.

Ut habentes beneficia curata seu dignitates, quibus cura imminet animarum, vel quibus ex fundatione, statuto vel consuetudine annexus est ordo sacerdotalis & presbyterii, curent hi primo quoque tempore se in sacerdotes ordinari, maxime si ultra annum fuerint in possessione talium dignitatum, cum intra annum a tempore ademptæ possessionis ad sacerdotium se promoveri curare debuissent.

Ut causæ matrimoniales, criminales & incontinentiam vitæ concernentes, non decani, archidiaconi aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini & jurisdictioni relinquantur.

Ut episcopi in choro & in capitulo, & actibus publicis sit prima sedes & locus, & præcipua rerum agendarum auctoritas, qui si aliquid canonis ad deliberandum proponat, nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agitur, episcopus ipse capitulum convocet, vota exquirat & juxta ea concludat.

Ut in executione testamentorum ad pias causas se regulent executores secundum concilium Tridentinum, quod se refert ad jus scriptum; proinde anno elapso cogantur episcopo reddere rationes, eique omnia tradere, & assignare munimenta, literas, registra, scripta & reliqua omnia, quæ ad eamdem rationem reddendam necessaria fuerint, seu alia quomodolibet opportuna.

Ut negotium seminarii a sacro Tridentino concilio præscripti ad effectum deduci & absque moris inchoari possit, cum episcopus ad illud perficiendum duos de capitulo assumere debeat, ex parte sua nominat dominum thesaurarium, magistrum Johannem Bruhesen, & de reliquo clero abbatem S. Pauli.

Ut archidiaconi & capitula, seu alii quivis neminem ad ecclesiasticum beneficium instituant, nisi prius examinatum, & approbatum ab Episcopo.

Ut capitula quinque ecclesiarum mox nominent ex suo gremio, qui una cum archiepiscopo sint habituri cognitionem causarum super delictis & aliis, prout in decreto concilii latius est expressum, ne vel ex officio, vel ad partis instantiam justitia denegari videatur diutius.

Denique ut non solum hi articuli, sed alia omnia quæ in decretis dicti sacri Tridentini concilii continentur, non solum a clero hujus nostræ metropolis, sed etiam ab omnibus per totam nostram dioecesim nobis subjectis, devote recipiantur & fideliter observentur.

Hi articuli fuerunt per reverendissimum archiepiscopum Trajectensem præsentibus regis commissariis propositi, dati & assignati prælatis et capitulis quinque ecclesiarum Trajectensium, pro regiæ majestatis voluntate ac mente dicti reverendissimi ab ipsis ad adamussim observandi et accomplendi. Actum Trajecti in aula archiepiscopali, die quarto mensis Julii anno a nativitate Domini supra millesimum, quingentesimum, sexagesimo octavo.

Sequi-

ANNO CHRISTI 1565.

Sequitur descriptio Prælatorum ex copia copiæ authenticæ.

Reverendissime in Christo pater, archipræsul amplissime.

Nos prælati et capitula quinque ecclesiarum vestrarum Trajectensium, cupientes paternitati vestræ reverendissimum pium nostrum desiderium pariter et voluntatem circa universalem observationem decretorum sacrosancti concilii Tridentini demonstrare, atque consequenter tam hisce posterioribus, quam prioribus articulis per P. vestram reverendissimam nobis propositis respondere, dicimus atque declaramus juxta ea quæ in ultima acceptatione decretorum dicti concilii Tridentini una cum P. vestra reverendissima diximus et declaravimus, nos in omnibus et per omnia dictis concilii Tridentini decretis realiter & cum effectu parere ac obedire velle, ac proinde P. vestræ reverendissimæ liberum esse juxta auctoritatem eidem a præfato concilio attributam, ad eorundem decretorum executionem, ac eorum quæ nondum sunt emendata, & inobedientium correctionem procedere; obnixe P. vestram reverendissimam rogantes, ut in exequendo ejus rationem habere dignetur, ut nihil exequatur, quod contra expressum textum concilii vel dubium videri possit.

Quia vero in articulis hesterno die per vestram P. reverendissimam exhibitis, nonnulla continentur quæ videntur non satis convenire intentioni decretorum dicti concilii & in se continere quandam dubietatem, visum nobis fuit in primis quantum attinet ad assignationem tertiæ partis omnium fructuum ratione distributionum pro interessentibus horis canonicis, videri nobis canones ea de re in concilio præscripto mentionem facientes, non habere locum in quinque ecclesiis nostris Trajectensibus, attento quod præscripti canones loquantur de illis ecclesiis dumtaxat, ubi nullæ sunt præsentiæ, aut tam tenues, ut verisimiliter negligantur. Jam vero licet in confesso sit præscriptis ecclesiis vestris de præscriptis distributionibus sic satis esse provisum, ut ob eam saltem causam non negligantur, tamen ut cultus divinus cumulatius frequentetur eique plures quotidie intersint, offerunt præmissarum ecclesiarum singulæ quotidianas distributiones ad mille florenos annuos pro horis divinis interessentibus, atque ibidem permanentibus augmentare, & quatenus hæ nostræ allegationes & oblationes non satisfaciunt reverendissimæ P. vestræ sententiæ & intentioni, statuunt juxta beneficium dicti concilii hanc quæstionem ad sedem apostolicam referre; parati interim sub festum Remigii proximi præmissorum mille florenorum summam præsentis applicare.

Secundo quoad barbam & crines, licet nihil decretum sit in decretis antedicti concilii, tamen referunt se dictæ ecclesiæ vestræ ad decretum ea de re factum in ultimis statutis synodalibus.

Tertio, quandoquidem canones concilii, præscripti loquentes de contentis tertii articuli, clari sunt & manifesti, non præsentes videlicet præbendarum possessores, sed earundem successores tantum esse obligatos ad eorum (de quibus agitur) ordinum susceptionem.

Et quia sequens quartus articulus commode exequi non possit ex eo quod non inveniantur aliquibus præbendis certa onera annexa esse, paratæ tamen sunt ecclesiæ vestræ quoad commode fieri poterit, effectum suum personaliter peragere.

Quoad causas criminales in sexto articulo expressas, ecclesiæ vestræ inhærentes canoni tertio sextæ sessionis concilii Tridentini, referunt se ulterius ad dispositionem juris communis & doctoris.

Quantum ad executionem testamentorum ad pias causas octavo articulo comprehensam, ecclesiæ vestræ referunt se ad canonem octavum XXII. sessionis, cujus tenori sese plene submittunt: reliquos articulos tam præsentes quam subsequentes ecclesiæ vestræ acceptant, salvo quod in examine instituendorum ad dignitates, canonicatus & beneficia iidem non reiiciantur nisi legitimis de causis, archidiaconis, decanis & capitulis exprimendis nominatim tam ad executionem seminarii, quam causarum criminalium cognitionem suos commissarios. Actum IX. Julii A. LXVIII. Paulo inferius scriptum erat. Concordat præsens copia cum originali responso reverendissimo dato, quod attestor subscriptus Lamsweerde, secr.

ANNO CHRISTI 1566. 1568.

S. PIUS PAPA V.

Sedit ab anno 1566. usque ad 1572.

PROVINCIALIS SYNODUS RAVENNATENSIS

Anno 1568. habita.

HISTORIA CONCILII

Ex Rubeo hist. Raven. lib. X. pag. 747.

Diligens archiepiscopi studium, nequaquam tot persancte institutis contentum, vetustæque dignitatis revocandæ cupidum, hic non perstitit; sed ut optimus pastor, cogniturus, quæ sint illius oves, & qua ratione curarentur, indixit provinciale concilium. In qua re opus archiepiscopo haud minus potenti, ac diligenti, profecto fuit, multis subjectis episcopis, sese liberos, neque Ravennati archiepiscopo subjectos, in tanta rei intermissione, afferentibus: ducentos enim, & quinquaginta jam annos derelictam hujusmodi subjectionis significationem revocanti si recte consideremus, maxima auctoritas & diligentia, summusque labor fuit adhibendus. Pietatis autem & religionis officia archiepiscopus non omittens, cum indicti concilii tempus adventaret, primum quidem ad eos, quos alebat perpetuo domi familiares viros doctos, summosque theologos, alios undique evocatos adjungit; idem facit, de phonascis, ut diligentiori cultu sacra fierent. Et ne quidquam incommodi Ravennatibus accederet, comportari commeatum Foro Sempronii, suisque cæteris e regionibus jubet. Quæ omnia quanta impensa fierent, ut explicetur, necessarium non puto.

Cum autem hoc temporis spatio tempus concilii præstitum, kalendæ scilicet Majæ, advenissent, ii Antistites Ursinam in ædem congregati sunt; Julius Feltrius ab Ruvere, Urbinatium cardinalis tituli S. Petri ad Vincula, Arcis Soræque dux, & archiepiscopus Ravennas; Joannes cardinalis Moronus Mediolanensis Mutinensium; Gabriel cardinalis Paleottus Bononiensis, Bononiensium; Alexander cardinalis Sfortia, Romanus, Parmensium; Lelius Garuffus Pius, Sassinensium; Baptista Grossus Mantuanus, Regiensium; Alfonsus Rosettus Ferrariensis, Ferrarensium; Scipio Sanctacrucius, Romanus, Cerviensium; Julius Parisanus, Tolentinas, Ariminensium; Julius Cananus, Ferrarensis, Hadrianorum; Odoardus Gualandus Pisanus, Cæsenatium; Franciscus Guarinus, Tifernas, Foro cornelianorum; Joannes Baptista Sighicellus, Bononiensis, Faventinorum; Hercules Sacratus, Ferrarien. Cimacliensium; Antonius Zanottus Muntagnanensis, Forolivianorum; Franciscus Rusticutius, Fanestris, Fanestrium; Joannes Baptista Maremontes, Forosempronienlis, Uticensium episcopi; Augustinus Molignattus, Vercellensis, Britonorianus episcopus, quod erat B ægrotus, interesse non nisi per procuratorem potuit, ejusque accepta est excusatio. Omnium postremus Joannes Antonius Bonomus Cremonensis, abbas Nonantulanus, numeratus est. Cum itaque cardinales & episcopi, ceteriq. minores sacerdotes quisque ordine consedissent, in medio autem præalta in sede mitratus archiepiscopus veteris dignitatis honorem referret, Letaniis pie pronunciatis, sacra solemnia, admirabile & vario cærimoniarum modo, & eximio C phonascorum concentu incredibilique hominum frequentia, operante archiepiscopo, peracta sunt. Secundum quam Bernardinus Pinus, vir disertissimus, suggesto ligneo conscenso, splendidam orationem habuit, qua utilitatem conciliorum provincialium ostendebat, ejusq. diei, que felicissima Ravennati populo illuxit, lætitiam explicabat. Eo tacente, archiepiscopus sua in sede graviter exorsus, declarat initio archiepiscopatus sui, ut corruptos mores conformaret; depravatam disciplinam ad normam sac rosancti Trid. concilii restitueret; fidem caholicam, ac vere orthodoxam evangelicamq. in animis populorum confirmaret jussis D patrum qui hujusmodi, provinciales synodos, in concilio eodem Tridentine, mandassent, pareret, animum ad illud provinciale habendum concilium adjecisse, nullisque cujusvis generis incommodis retardari tam salubri instituto potuisse: simili enim omnium aliorum episcoporum opera, persancte actitata maximam operam comparandam fore ad sedandam procellam, qua jam multarum externarum gentium animi vehementissime commoventur, & longe maximum Reipubl. diuturnis affectæ malis discrimen imminet: sperareque se benignitate Dei, divorum immortalium, qui recta incedentes via nusquam fefellerunt, adjuncta E Pii quinti pontificis maximi, atque optimi diligentia, iis coeptis summa eventus felicitate responsuros. Quamobrem omnes hortari atque obsecrare, ut, quando studia, cogitationesque suæ omnes ad rem christianam juvandam mirifice conversæ atque directæ esse debent, omni alia cura posthabita, quo ad ejus fieri posset, accurate, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemque malorum sunt necessaria in eo con-

ANNO CHRISTI 1568.

conventu, cum Dei auſpicio, & nomine, agerent, & conſulerent. Quibus dictis, Camillus Perutius a Mondulfo juris conſultus & Ruverei archiepiſcopi a ſecretis, cauſarumque judex, qui actis concilii præerat, in medium prodiens, omnes, qui adeſſe deberent, nomine appellavit; cunctis, extra epiſcopum Placentinum reſpondentibus, quod is multo pertinacius, quam reliqui, ſe minime Ravennatis eccleſiæ ſubjectum affirmaſſet, cui & a Leonardo Moriſio juriſconſulto Ravennati, concilii, (ut ajunt) promotore dicta dies eſt; facta demum primum ab archiepiſcopo, deinde a ceteris, ex laudabili majorum conſuetudine & Pii quarti Pontificis præſcripto, ſuæ fidei confeſſione, reliquiſque cæremoniis, quæ in pontificum editis libris habentur, prima ſeſſio Kalendarum majarum abſoluta eſt. In altera, quæ tert. Non. Maii eſt habita, poſtquam ſacris, & cæremoniis de more peractis, nomine Alexandri Sforziæ cardinalis, Parmenſium epiſcopi, luculentam orationem canonicus Parmenſis habuit, Joannes Baptiſta Maremontes, epiſcopus Uticenſis, Ruverei archiepiſcopi vicarius, pro ſug- A geſto ligneo parvo ad id muneris accommodato, eorum partem, quæ decreta fuerant, recitavit: reliquorum recitationem tertia, eademque poſtrema ſeſſione ad ſept. id. abſolvens: quam ſeſſionem extremam Franciſcus Vicedominus, Ferrarienſis cocullatus, franciſcanus, Ruvereis archiepiſcopi Theologus eleganti, & docta oratione plurimum exornavit, dum ſingularem explicavit archiepiſcopi pietatem, atque prudentiam, ingentemque omnium, Ravennatiumque præſertim lætitiam, atque eo majorem, quo diuturnius, atque acrius hæc conciliorum provincialium Ravennatium conſuetudo diſturbata, diſſipata, intermiſſa, tunc demum ſingulari Dei omnipotentis beneficio ſanctis Tri- B dentini concilii inſtitutis & ſumma Julii Ruverei archiepiſcopi non tam cura, & ſumptu, quam felicitate, ac laude revocata videbatur. Recitatis decretis, quibus ad ſummam cavebatur, ut omnia ad ſalutem noſtram pertinentia, pure, caſte, atque ex more, inſtitutoque majorum tractarentur, cum patres placere ſibi reſpondiſſent, dimiſſum eſt concilium.

DECRETA

PROVINCIALIS SYNODI

RAVENNATIS,

PRAESIDENTE IN EA

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISS. DOMINO

JULIO DE RUVERE,

Tituli ſancti Petri ad Vincula, S. R. E. presbytero cardinali Urbin. ſanctæ Ravenn. eccleſiæ archiepiſcopo.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Edito hæc anno 1569.

NOs Julius Feltrius de Ruvere, tituli ſancti Petri ad Vincula S. R. E. presb. cardin. Urbin. & Dei, atque apoſtolicæ ſedis gratia, S. Raven. eccleſiæ archiepiſcopus, de conſilio & aſſenſu reverendiſſimorum DD. coepiſcoporum noſtrorum, in præſenti Raven. provinciali Synodo legitime congregatorum, hæc, quæ ſequuntur, ſtatuimus & ordinamus.

Profeſſio Fidei.

In primis vero fidei confeſſionem, ut decet, præmittentes, atque in hunc, qui ſequitur, modum, eam juxta formam in bulla fe. re. Pii Quarti traditam, profitentes; credimus, & profitemur omnia, & ſingula, quæ continentur ſymbolo fidei, quo ſancta Romana eccleſia utitur, videlicet, Credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli, & terræ, viſibilium omnium, & inviſibilium. Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum, filium Dei unigenitum, & ex patre natum ante omnia ſæ- D cula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt: qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis; & incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria virgine, & homo factus eſt: crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus, & ſepultus eſt: & reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas: & aſcendit in cælum: ſedet ad dexteram Patris: & iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos, & mortuos: cujus regni non erit fi- E nis. Et in ſpiritum ſanctum dominum, & vivificantem, qui ex patre, filioque procedit: qui cum patre, & filio ſimul adoratur, & conglorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam catholicam, & apoſtolicam eccleſiam. Confiteor unum baptiſma in remiſſionem peccatorum: & expecto

pecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Amen.

Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones, firmissime admittimus, & amplectimur. Item sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione scripturarum, admittimus: nec eam umquam, nisi juxta unanimem consensum patrum accipiemus, & interpretabimur.

Profitemur quoque septem esse vere, & proprie Sacramenta novæ legis, a Jesu Christo domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, (licet non omnia singulis necessaria,) scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaque gratiam conferre; ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipimus, & admittimus. Omnia & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus.

Profitemur pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse vere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, una cum anima, & divinitate domini nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem: quam conversionem catholica Ecclesia transubstantiationem appellat.

Fatemur etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constanter tenemus purgatorium esse, animasque ibi detentas, fidelium suffragiis juvari: similiter & sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse: eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

Firmiter asserimus imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse: atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam; Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse; illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmamus.

Sanctam, catholicam, & apostolicam Romanam ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnoscimus: Romanoque pontifici, beati Petri Apostolorum principis successori, ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam spondemus, ac juramus: cætera item omnia a sacris canonibus, & oecumenicis conciliis, ac præcipue a Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipimus, atque profitemur, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, nos pariter damnamus, rejicimus, & anathematizamus.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profitemur, & veraciter tenemus, eandem integram, & immaculatam, usque ad extremum vitæ spiritum, constantissime, Deo adjuvante, retinere, & confiteri, atque a nostris subditis, vel illis, quorum cura ad nos in nostro munere spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in nobis erit, curaturos.

Præscriptam autem fidei professionem, ex ejusdem fe: re: Pii Quarti Bulla, omnino facere teneantur, quicumque de beneficiis ecclesiasticis, curam præsertim animarum habentibus, quovis modo provisi fuerint: quive in posterum ad doctorales, vel magistrales gradus promovebuntur, seu hactenus sunt promoti: ea ratione habita, ut qui nondum sunt promoti, in ipso promotionis actu, alii vero infra tempus ab episcopo statuendum, fidem ipsam profiteantur: necnon publice, vel privatim, theologiam, canonicam, vel civilem censuram, medicinam, philosophiam, grammaticam, atque alias bonas artes quascumque profitentes, legentesve, sub poenis in eadem Bulla contentis.

De canonicatibus vero, atque aliis ecclesiasticis dignitatibus provisi, præter propositam fidei professionem, in episcoporum manibus faciendam, in ipso quoque capitulo, infra duorum mensium spatium, a die adeptæ possessionis, ex sacri Tridentini concilii præcepto, fidem profiteantur, ut fructus suos faciant: & adepta illis possessio suffragetur. Quod si capitulum in ea recipienda, negligens fuerit, graviter, ordinarii arbitrio, puniatur, si vero ipsius provisi culpa id acciderit; ad distributiones, donec, satisfecerit, non admittatur: nihilominus ad eam gravioribus poenis propositis, faciendam, omnino cogatur.

In fidei autem professione facienda, præcipue observetur; ut publice, ac palam ab omnibus fiat, adhibitaque jam præmissa verborum forma: necnon eamdem perepiscopalis curiæ Notarios de ea rogatos, in peculiari libro annotari, cum ipsius profitentis subscriptione, ad perpetuam rei memoriam, episcopi curent.

CAP. I.

De hæreticis.

Quod ad conservandam catholicæ fidei integritatem pertinet, ut ab eo potissimum exordiamur, quam maxime episcopos hortamur ac monemus in domino: ut diligentissime in primis invigilent, & attendant, ne virus aliquod in tanta mali propinquitate ex infecta aliqua radice latenter subrepat, quod gregem, & ejus pascua inficiat, vel corrumpat: studeant ut opportuna adhibeantur remedia, quæcunque ad populos in orthodoxa fide continendos, facere videantur: idque præ ceteris curent, ut conventiculæ rudium, ac præ-

ANNO CHRISTI 1568.

præsertim suspectorum hominum prohibeantur: de his, quæ ad fidem pertinent, ab A idiotis præcipue, & literarum ignaris nec publice, nec privatim disputetur: a catholicis, & sanæ doctrinæ religiosis viris sermones, vel conciones quam sæpissime habeantur: & his similia. Quod si putridum quid appareat, statim resecari provideant: & quos semel infectos fuisse cognoverint, diligenter observent.

CAP. II.

In hæreticis, vel de hæresi quoquo modo suspectis perquirendis, & extirpandis, non solum vigilantissimi sint episcopi, atque ordinarii omnes; quod præcipuum est B eorum munus, usque ad animam, & sanguinem exequendum: sed etiam sæculi principes, ac magistratus quoscunque frequenter admoneant: quemadmodum eos monemus, & hortamur in domino; ut episcopis atque aliis sacræ inquisitionis ministris auxilium, favorem, & consilium præbeant; quo canonicas poenas evitent, atque enitantur, in hoc tam necessario ac præcellenti fidei negotio plurimum proficere: quo certe nil Deo gratius, aut populis salubrius excogitari potest.

CAP. I.

De libris prohibitis.

POsteriorem librorum prohibitorum indicem, cum suis regulis, episcopi ad unguem observari faciant: bibliopolisque atq. impressoribus, quæcunq. ad eos pertinent, ad memoriam sæpe revocari curent; ne in aliquo delinquentes, poenas contra eos statutas incurrant.

CAP. II.

Animadvertant præterea episcopi, in quorum dioecesibus imprimendi ars exercetur, ut libri atque opera quæcunque, antequam D imprimantur, exactissime perlegantur, atque ubi opus fuerit, castigentur: cum primum vero typis excusa fuerint, non antea ex officina exeant, aut venalia proponantur, quam cum originalibus diligentissime conferantur: eademque subsignata ad perpetuam rei memoriam fideliter conserventur.

CAP. III.

Episcopi non solum in eos, qui libros, quavis ratione prohibitos retinent; sed etiam in omnes sacræ scripturæ verbis ad jocum, assentationem, contumeliam, superstitio- E nem, atque alios profanos usus abutentes, severissime animadvertant.

CAP. I.

De verbi Dei prædicatione.

NOn ambigitur, episcoporum munus in pascendo grege, ac diligenter in fide erudiendo, potissimum versari. Proprium itaque munus agnoscentes episcopi ipsi illud pie, ac fideliter exequi satagant, & spiritualem panem esurientibus frangant: sæpe recolentes, ovium suarum sanguinem ex eorum manibus esse requirendum: quod sane officium, si per seipsos, ut decet, legitime præpediti obire nequeant, idoneos verbi Dei ministros, juxta sacri Tridentini concilii decretum, eligendos, sibi ipsis adjungant: qui eorum vices omni diligentia, & pietate suppleant: atque in primis attendant, ut eorum sana sit, & illibata doctrina; ne mala sibi electio imputari possit.

CAP. II.

Hæc autem præcipue a verbi Dei prædicatoribus quibuscunque observentur: ne quæstionibus inutilibus, aut fabulosis, vel jocosis verbis, aut dubiis, vel implicitis sermonibus audientium mentes occupent: ab historiis apocryphis, miraculorumque non approbatorum recitatione abstineant: C hæreticorum opiniones, & argumenta (nisi id urgens rei necessitas postulet) quanto minus fieri potest, nominatim recenseant, sed omnino refellant: vitia generatim reprehendant: & Salvatoris exemplo, populorum vitam componere, atque instituere studeant: in aliquem tacite, vel expresse non invehantur: prælatos, & magistratus pie, ac reverenter admoneant: subditosque ad eorum obedientiam excitent, & hortentur; quibus de rebus, atque aliis hujusmodi, sacrarum concionum tempore, ab episcopis, & curatis omnibus, prædicatores præmoneantur, ut quid magis, vel minus pro loci, & popularium peccatorum qualitate, sit audientibus enunciandum intelligant: doceanturq. in vitiis redarguendis, atque animis Deo reconciliandis, potissimum sibi esse elaborandum: rejectis quibuscunque ad ostentationem, & fastum tantummodo facientibus.

CAP. III.

Ordinarii omnes in propriis, & subditorum ecclesiis, ubi commode fieri potest, statutis a Tridentino concilio diebus sacras conciones haberi curent, quibus non solum ipsi frequenter intersint; sed & clericos loci universos adesse curent.

CAP. IV.

Dei verbum quocunque anni tempore diurnis horis prædicetur. Item passio domini nostri Jesu Christi lucescente die, non autem noctu, per prædicatores enuncietur: provideantq. episcopi, ne quid per illos, eo tempore, vel etiam alias quandocunque dicatur, aut fiat, etiam ad lachrymas

mas provocandas; quod a Christiana disciplina aliquo modo abhorret; & a tanti A mysterii dignitate sit alienum.

CAP. V.

Povideant insuper episcopi; quo ad ejus fieri potest, ut in concionibus foeminæ seorsum a masculis in ecclesiis intersint, atque ita disponantur; ut a maribus, religionis, ac honestatis gratia, distinguantur.

CAP. VI.

Ne vero aliqua inter parochos & populos sibi commissos, de alendo prædicatore, eique de aliqua eleemosyna providendo, ut B sæpe fit, dissensio habeatur; statuimus, & ordinamus laudabiles locorum consuetudines inviolabiliter amplecti debere: in dubio autem superiores admoniti, quod sibi magis expedire videbitur, efficiant: ac parochorum præsertim pauperum, quo magis fieri potest, indemnitati provideant.

CAP. VII.

In prædicatore autem eligendo inhibemus, ne sæculi potestates, magistratus aut universitas aliqua ullo pacto se se ingerat; cum hoc totum munus ad episcopos, & ecclesiarum rectores ex sacrorum canonum C dispositione pertineat, qua in re si difficultas aliqua suborta fuerit, ad ordinarium deferatur: qui modis omnibus ecclesiarum immunitati consulat, sicuti magis conducere existimaverit.

CAP. I.

De lectione theologica.

Theologiæ lector, ubi commode fieri potest, sæcularis clericus; sin minus regularis in subsidium, in unaquaque cathedrali ecclesia, ac etiam collegiata insigni extra civitatem per ordinarios adhibeatur: D statuta eidem congrua mercede, vel ex præbenda proxime vacatura, vel alio quovis modo, juxta Tridentini concilii decretum, veluti magis unicuique prælato videbitur, & ecclesiæ suæ qualitas patietur.

CAP. II.

Is autem, qui lectioni hujusmodi deputatus fuerit, statis diebus, & horis juxta episcopi præscriptum, sacræ scripturæ libros, atque alios pro casuum poenitentialium cognitione, a curatis, & sacerdotibus habenda, clero præsertim, per anni circulum, in loco per episcopum designato interpretabi- E tur: cujus lectioni, ut tam majoris, quam minoris gradus clerici frequenter intersint; non solum episcopi curent, sed etiam sæpissime singulos illius auditores, ut in hujusmodi lectione proficiant, hortentur, & admoneant.

CAP. I.

De scholis & magistris.

Ut literarii ludi, bonarumque artium magistri, non tam doctrina, quam fide orthodoxa, ac bonis moribus ornati, ab his, ad quos pertinet, eligantur; episcopi atque alii locorum ordinarii exactissimam curam adhibeant: cum ex hoc ipso potissimum pendeat adolescentium salus, & incorrupta morum ac vitæ institutio & disciplina.

CAP. II.

Caveant autem maxime profitentes hujusmodi; ne libros aliquos, obscoena, vel turpia tractantes, discipulis legendos, vel interpretandos proponant: studeantque commissos eorum disciplinæ pueros honestis moribus, in flexibili illa ætate, & ad malum prona, decenter imbuere: scientes se se de ipsorum negligentia, Deo primum rationem reddituros; ac propterea sibi maxime cavendum esse, ne rebus pessimis vel profanis initientur.

CAP. III.

Ut ergo nullus sit hæsitandi locus; & via omnis fraudibus præcludatur; statuimus, & ordinamus; ne quis literarium ludum per comprovinciales dioeceses aperiat, vel privatim profiteatur; nisi facultate ab ordinario prius gratis obtenta, ac fidei professione emissa, sub illius arbitrii poena: cum sæpe re ipsa compertum sit, lupos sub ovina pelle delituisse.

CAP. IV.

Meminerint præterea episcopi, puerorum scholas, nedum gymnasia, ubi juventus publice profitetur, ex officio sibi esse visitandas: qua in re plurimum confidimus omnem curam ab eis fore impendendam. Hortamur autem sæculi principes, & magistratus quoscunque, ut episcopis visitantibus faveant: ac eosdem, proprium munus obeuntes, perturbari nullo pacto patiantur.

CAP. V.

Illud insuper decernimus, ut ordinarii in quorum dioecesibus generalia vel quævis alia studia vigent, provideant, ne conclusiones aliquæ, publice vel privatim ostentandi ingenii causa, vel alia quapiam ratione disputentur, aut defendantur, antequam per eos examinentur, & approbentur: quacumque consuetudine, non obstante; nec item patiantur disputationes, quæ sine clamoribus fieri non possunt, de cætero in sacris ædibus haberi, sub eorum arbitrii poena.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. I.

De sanctorum Reliquiis.

SAnctorum reliquiæ honestissimis in locis, ac decoris vasculis, in ecclesiis asserventur; non sine luminibus populo exhibeantur: nec temere, & sine ordinarii licentia, ex propriis loculis extrahantur: neve ad inspiciendum, vel tangendum alia quapiam ratione, quam devotionis gratia proponantur; pro certis autem non nisi illæ habeantur, quæ rite fuerint ab episcopis approbatæ; quæcunque vero pro reliquiis sunt habitæ, honestatis causa, decenti ac tuto loco recondantur.

CAP. II.

Si quas vero reliquias, de novo detegi, aut exhumari contigerit; episcopi provideant, ne incertæ pro certis habeantur: & quod religioni, ac pietati consentaneum videbitur, adhibito quoque piorum, ac religiosorum hominum consilio, decernant.

CAP. III.

Abusus quoque, si qui forsan in reliquiarum veneratione, aut visitatione irrepsisse videantur, ab episcopis quam primum tollantur: ne piorum animæ sub falsitatis imagine decipiantur. Eam autem venerationem sanctorum reliquiis ab omnibus exhiberi, & doceri episcopi curent, quam sacrosancta Tridentina synodus decrevit.

CAP. I.

De sacris imaginibus.

IN sacris imaginibus effingendis, id primum vitetur: ne insolita aliqua imago, vel insolito modo pingatur, sculpatur, vel apponatur: præsertim in ecclesiis, atque aliis piis, & religiosis locis. Nihil præterea indecens, indecorum, lascivum, profanumve, habitu, vel vultu, ac toto corporis statu adhibeatur: atque hujusmodi divinæ imagines existant; ut in illis inspiciendis pietas excitetur: nec quicquam in eis appareat, quod prototypo, ac exemplari suo, ex approbata ecclesiæ consuetudine, non conveniat.

CAP. II.

Mandamus propterea ejus generis artificibus quibuscunque, atque imaginum effingendarum curatoribus; ut nonnisi de episcoporum, vel parochorum licentia, sacras imagines quovis modo effingere, vel in ecclesiis, piisque locis apponere præsumant: & quæ hactenus appositæ sunt, si se recte non habeant, eas episcopi deleri, corrigi, vel instaurari faciant, eorum sumptibus, ad quos ea res pertinet, sub eorum arbitrii pœnis.

A

CAP. III.

Quod autem ad ipsarum sacrarum imaginum cultum, & venerationem attinet; eam pariter reverentiam, & honorem illis episcopi impendi curent, quam sacrosancta Tridentina Synodus statuit: idque sæpius populos edoceri studeant.

De miraculis.

In novorum miraculorum approbatione formam a sacro Tridentino concilio traditam, episcopi diligenter observent. Sed quoniam sæpe, vulgi concursu, & populi cla-
B more, quid pro miraculo promulgatur, quod vere non est; studeant episcopi summopere, cum se se offert occasio, ut primis illis vulgi clamoribus obsistant; donec miraculi veritas habeatur, ac legitime comprobetur: ne falsa pro veris recipiantur; atque incerta tolerando, eadem approbare videantur: ad populi nihilominus devotionem & pietatem, quantum catholicæ fidei ratio patitur, respicientes, dubia quæcunque juxta ejusdem concilii decretum, quam primum decernantur.

De sacrorum gestorum repræsentatione.

C Scripturæ sacræ historiæ, sanctorum martyria, & actiones, aut etiam Domini nostri Passio; quasi ex scæna, seu alio quocunque modo; sive in sacro, sive in profano loco, aut etiam in monialium monasteriis, nullatenus repræsententur: cum exemplo constet, ex iis astantes magis oblectari, & ad risum, ac scandalum sæpius excitari; quam ad pietatem accendi: nisi aliud pro populi devotione, ac rei & temporum conditione episcopis, ex rationabili causa, videatur: qui re ipsa diligenter cognita; quod pietati conducere prospexerint, pro
D eorum prudentia statuent.

CAP. I.

De festorum dierum cultu.

FEstorum dierum reverentiam, ore nobis Dominico propositam, episcopi, atque alii ordinarii omnes, honore debito prosequentes, diligenter curent; ut Dominici dies, & alii ab ecclesia recepti, præcipue vero in honorem Dei, beatæ Mariæ virgi-
E nis, & sanctorum apostolorum feriati, omni, qua decet, veneratione, juxta sanctissimi D. N. D. Pii quinti bullam, per eorum civitates & diœceses observentur. Omnes Christi fideles in diebus hujusmodi, ecclesias frequentent: divinis officiis devote incumbant: atque eo potissimum tempore ab illicitis quibuscunque abstineant. Qui vero festis diebus illicitum opus aliquod facientes, deprehensi fuerint, ex quo lucrum præcipue sibi redundet; præter divinam ultionem, & alias pœnas ex ejusdem bullæ dispositione inflictas, graviter quoque pro modo culpæ, ex episcopi arbitrio, puniantur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Illas præterea festivitates, quæ juxta locorum consuetudinem solemniter celebrari consueverunt; eadem consuetudine servata, propositis itidem ex arbitrio poenis, ejusdem bullæ auctoritate; debita cum reverentia episcopi observari curent.

CAP. III.

Prædicta vero omnia, non solum in civitatibus, & oppidis, Episcopi festa servari studeant; sed etiam per agros & villas; quibus in locis a rusticis, & villicis hominibus, in hoc sæpe delinquitur; quod crebris parochorum admonitionibus, & executorum adhibita diligentia, consequi poterunt.

CAP. IV.

Ut autem Divi Apollinaris primi Ravenn. ecclesiæ antistitis, & martyris gloriosi, aliorumque undecim archiepiscoporum, qui per columbam electi fuere, memoria digne ac pie habeatur, prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, & eorum decreta innovantes; statuimus, ut a comprovincialibus episcopis in suarum ecclesiarum calendariis, eorum nomina perpetuo ascribantur, ubi id consuetudo ferat; & eorum festa celebrentur.

CAP. V.

Quæcunque vero a fidelibus festo tempore vel agenda, vel vitanda sint; populos ex sui officii debito, episcopi, commoneri faciant: quo major festis diebus reverentia, ut par est, ab omnibus præstetur.

CAP. I.

De jejuniorum observatione.

SAcra jejunia quæcunque ex ecclesiæ instituto indicta, pariter ab omnibus observari, episcopi studeant: quisquis autem eadem legitima cessante causa, violare præsumpserit; præter divinam ultionem, quam cibis utendo vetitis, ipso jure incurret; graviter quoque ordinarii arbitrio, si id absque rationabili causa factum fuisse constiterit, puniatur; præsertim si sæpius in illud idem crimen inciderit.

CAP. II.

Jejuniorum tempore, ac præcipue quadragesimæ, vetiti cibi pro imbecillium ac infirmorum usu, non alibi, aut ab aliis vendantur, quam in statutis locis, & ad id deputatis: ac non nisi ex causa ab utroque medico comprobanda, ac licentia ab ordinario, vel ejus vicario, seu deputatis ab eis gratis subsignata & obtenta, sub poenis ex arbitrio statuendis; extra urbes vero, & oppida a parochis licentiæ hujusmodi ex rationabili ac urgenti causa dumtaxat, ubi medici consilium haberi non potest, ac similiter gratis concedantur: cum his tamen conditionibus, quæ suis episcopis necessariæ videbuntur.

CAP. III.

Cibos insuper jejuniorum solemnium tempore prohibitos coquentes, vel ad esum quoquo modo parantes, aut absque prædicta licentia ementes, vel participantes, severius ab ordinariis ipsis plectantur & si sit opus, & culpæ qualitas id exposcat; in subsidium quoque excommunicentur.

CAP. IV.

Quæ vero jejunii diebus observari vel vitari debeant, episcopi populos edoceri curent: eosque moneant, jejuniorum tempore non solum a cibis vetitis esse abstinendum; sed etiam ex præscripta ab ecclesia forma, jejunandum; ubi quis a jejunii præcepto, aliquo rationabili jure non subtrahitur, aut excusatur.

CAP. I.

De maleficiis, & incantationibus.

MAleficos & maleficas quoscunque cum incantationibus, ligaturis, ac remediis omnibus, quæ non commendat ars medicorum, ex sacrorum canonum dispositione, episcopi puniant: & si ita oportere intelligant, de hujusmodi crimine vehementer, etiam suspectos, a suis diœcesibus eliminent; quod si forte, vel homicidæ fuerint, vel in eorum maleficiis aliquis sacramentorum abusus intercesserit; legitime puniendos curent.

CAP. II.

Res præterea quascunque ad maleficia paratas exhibentes, propinantes, vel ministrantes, item hi qui flagitia hujusmodi affectaverint; vel cum eadem profitentibus participaverint; ex communicentur; atque aliter pro modo culpæ, ex arbitrio puniantur; necnon cum dæmone tacite vel expresse quicunque convenerint, & a catholica fide quoquo modo apostataverint, maleficii causa, adhibito etiam inquisitore, canonicis poenis afficiantur.

CAP. I.

De superstitionibus.

SUperstitiosas, & vanas populi observationes, quæcunque sint, episcopi tolli, & ab ovibus sibi commissis, veluti rem perniciosissimam vitari curent: concionumque tempore, atque alias quandocunque opportunum videatur, hæc atque alia hujusmodi a recta fide aberrantia, subditos cavere moneant; & gravi quoque poena proposita ex sacrorum Canonum decreto, compellant.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Certum insuper candelarum numerum, cum vana quacunque observatione ad morbos præsertim ex vulgi opinione repellendos, vel ad maleficia perpetranda; sive in Missæ sacrificio, sive alias quomodocunque, adhiberi prohibemus; sub arbitrii poena: clerici vero consentientes, vel id fieri permittentes, aut scientes, nec ad episcopum deferentes; ab eo graviter puniantur.

CAP. I.

De blasphemia.

IN blasphemos quam maxime, ut reatus qualitas exigit, insurgentes; statuimus, tam laicos, quicunque sint, quam clericos, qui Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, vel gloriosam virginem Mariam, ejus genitricem, expresse blasphemaverint, poenis in Bulla Sanctiss. D. N. Pii Quinti contentis omnino afficiendos esse. Si vero reliquos sanctos maledictis lacesserint, vel eorum nomini detraxerint, pro personæ & culpæ qualitate, ex eadem Bulla, Ordinarii arbitrio corripiantur.

CAP. II.

Blasphemantium parentes, aut domini, filios, vel ministros, blasphemandi consuetudinem deserere nolentes, objurgent, deferant, & incorrigibiles eiiciant; ne & ipsi divinæ Majestatis rei, tantum scelus perferendo, constituantur: quod in eorum receptatoribus locum habere decernimus.

CAP. III.

Sæculares quoque potestates, ac Magistratus, in blasphemos insurgere monemus, & hortamur in Domino; ut Indulgentiam a posteriore Lateranensi concilio illis con D cessam consequantur; neve poenas quas ab aliis fu nere prætermiserint, ex ejusdem concilii decreto, in seipsos convertant.

CAP. IV.

Studeant autem episcopi modis omnibus, hoc execrabile blasphemiæ scelus abolere: quod ut facilius assequi possint, vehementer hortamur; ut societates nominis Dei in eorum civitatibus, & dioecesibus instituti curent: juxta regulam eidem societati præscriptam; una cum Indulgentiis in Bulla fel. rec. Pii Quarti desuper edita contentis.

CAP. I.

De cathedrali ecclesia vacante.

QUoties Dei voluntate, cathedralem aliquam nostræ hujus metropolis ecclesiam, vacare contigerit, defuncti pastoris exequias, ipsius vacantis ecclesiæ capitu- A lum, clericis omnibus adscitis, quo decet studio, ac pietate celebret: illiusque animam frequenti Missarum sacrificio, aliisque sacris precibus, in quibusvis tam orbatæ civitatis, quam dioecesis ecclesiis, de more adhibitis, Deo plurimum commendari curet; quod item episcopos comprovinciales omnes, fraternæ charitatis memores, accepto de alicujus episcopi dormitione nuncio, quamprimum facturos esse confidimus: quemadmodum eos, ne id ullo pacto facere prætermittant, prædecessorum nostrorum vestigia sequentes, plurimum in Domino cohortamur. Tum publicæ supplicationes & privatæ orationes juxta sacri Tridentini concilii monita decernantur: B quibus universo clero adstante a Deo religiosissime postuletur, ut eum viduato gregi Pastorem concedere ex sua largitate dignetur; qui tanti ministerii munus digne, ac laudabiliter exequi possit.

CAP. II.

Curet autem vacantis ecclesiæ capitulum, infra præstitutum ab eadem Tridentina Synodo tempus (ne jus hujusmodi ad Superiorem devolvatur) ex ejusdem Synodi decreto; ut Oeconomus, ac vicarius orbatæ ecclesiæ ejusmodi eligantur, qui eorum munus exequi, ac futuro Pastori opti- C mam de seipsis rationem reddere possint; caveant autem præcipue, ne dimissorias ad ordines, nisi post annum, quo Sedes ipsa vacaverit, vel nisi aliquis jure arctatus existat, cuiquam concedant, ex ejusdem concilii Tridentini decreto.

CAP. I.

De promovendis ad cathedrales ecclesias.

QUicunque mandatum Apostolicum de aliquo ad cathedralem ecclesiam regendam examinando, susceperit; eum per viscera misericordiæ Dei nostri obsecramus; D ut omnem curam, mentem, & cogitationem pro sua ipsius conscientia exoneranda, ad hujusmodi examen recte conficiendum, adhibeat: memineritque; vel ex hoc ipso potissimum, populi salutem, & orbatæ ecclesiæ dignitatem pendere; Pastor vere dignus assumatur; quive præesse, ac prodesse sciat: & propterea in re tam necessaria, quam maxime esse animadvertendum.

CAP. II.

Hæc autem examinis formula, ut sacri Tridentini concilii monitis obtemperemus; a nobis in præsenti Synodo, pro assumen- E dis ad cathedrales ecclesias Sanctissimi D. N. arbitrio comprobanda, præscribitur; ut accepto apostolico mandato ab episcopo cui dirigitur, primum per testium, quo fieri poterit graviorum, examen, cui ipsemet episcopus præsit, super promovendi vita, moribus, & ætate, quam diligentissime inquiratur, his vel similibus interrogationibus propositis, quæ sequuntur.

Primo, an ex legitimo matrimonio, an

ANNO CHRISTI 1568.

ex catholicis parentibus ortus, ubi, qualiter, & a quibus educatus, qualisve a pluribus annis citra fuerit illius vita, & conversatio, an infamia unquam notatus, vel de aliquo crimine inquisitus, vel suspectus; an unquam apostataverit, vel publice poenituerit, an bigamus, an, & a quo tempore sacris initiatus; an sanæ mentis, timorataeque conscientiæ; an, & qualiter aliquam aliam ecclesiam rexerit; an domui suæ bene præsit; an aliquo corporis vitio, ac præcipue exitiali morbo laboret. Item de animi dotibus, modestia, affabilitate, prudentia, sobrietate, continentia, & ejusmodi; an trigesimum annum expleverit; an in aliquo publico gymnasio professus fuerit, & an sit denique eis moribus, & virtutibus ornatus, ut in ecclesia Dei non immerito præsul esse possit.

CAP. III.

Cum vero in promovendis ipsis scientia maxime sit necessaria; idcirco quamvis aliquis in universitate studiorum, magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel jure canonico sit promotus; seu etiam publicum alicujus academiæ testimonium doctrinæ suæ ostendat; ut omnino via fraudibus præcludatur, is nihilominus examinis periculo subjiciatur. Adhibitis itaque non paucioribus quam tribus, juxta promovendi professionem, theologiæ, seu juris pontificii peritis; duo illi puncta, seu articuli assignentur, quibus post integri unius diei & noctis intervallum congrue respondeat, atque ad interrogationes super illis, ex tempore faciendas, apte eruditeq. juxta ipsius episcopi conscientiam, ac peritorum juratorum relationem replicet. Quibus peractis ad fidei professionem admittatur: atque omnia a notario, qui examini interfuerit, in instrumentum relata, & ab episcopo obsignata, ad sanctissimum Romanum pontificem fideliter deinde transmittantur.

CAP. I.

De episcopi qualitate, & dignitate.

Illud primum episcopi ex sacri Tridentini concilii præcepto admonentur, ut pastores se so, non percussores constitutos esse existiment: nec dominandi quidem causa, sed ut subditos suos uti fratres, ac filios ament, arguant, obsecrent, increpent in omni patientia & doctrina. In puniendis autem delictis severitatem cum mansuetudine temperent, medicosque imitantes, a levioribus ad graviora remedia descendant, atque alia hujusmodi in hoc genere observent, juxta saluberrimum præfati concilii decretum.

CAP. II.

Subditi vero ita episcopos ipsos tractent, ut nullum obsequii genus erga illos prætermittant, quod eorum dignitatem tuendam pertineat, reverentiam, atque obedientiam omnem illis exhibentes, ac deferentes: eorum admonitionibus, præceptisque obtemperent, & acquiescant, veluti parentes eosdem vereantur, & ament: illis non detrahant, sed subditos se se ad propriam ipsorum salutem, semper agnoscant.

CAP. III.

Sæculi quoque principes, & magistratus omnes quo majore fieri potest animi affectu, hortamur & obtestamur in Domino, ut episcopos pro eorum dignitate venerentur, ac nullo pacto patiantur, ut obsequiis quibusque episcopali ordine minime congruentibus, ipsis inserviant, ne divinam ultionem incurrant. Episcopos vero ipsos, enixe admonemus; ut a sacri concilii Tridentini decreto, quoad obsequia per eos principibus impendenda, minime discedant, meminerintque, si secus fecerint, in unaquaque provinciali synodo, non sine eorum dignitatis nota, culpæ suæ rationem sibi reddendum.

CAP. IV.

Sit autem episcoporum vita, & conversatio irreprehensibilis, qualem Dei ministros decet; prorsusq. enitantur, ut a quacunque vel levi, mali suspicione, ne dum ab ipso malo caveant: atque ita seipsos, ac domos suas componant, ut cæteris sint exemplo, nec jure merito redargui possint.

CAP. V.

Sit præterea non nimis lauta, sed frugalis episcoporum mensa, spiritualis alicujus lectionis pabulo condita: quam & benedictio præcedat, & gratiæ subsequantur. Supellex non sumptuosa vel superflua, sed moderata existat: omnisque luxus vitetur, & quæcunque ab apostolicis traditionibus, ac sacrorum canonum dispositione super his, quæ ad vitam, & mores pertinent, aliquo modo abhorrent, penitus episcopi ipsi ab illis abstineant; parsimoniam, quæ tantopere nos Deo commendat, omnino sectentur: ut eo uberius, his quæ supererint, pauperum indigentia sublevari, & ecclesiæ ipsæ commodius instaurari, ac exornari valeant. Familiares vero numero, ætate, & qualitate tot habeantur, quot pro cujusque episcopi dignitate congruere videbuntur: sintq. & ipsi religione, ac pietate conspicui, nemini ullam offensionem dantes. Si quis vero in præmissis reprehensibilis unquam (quod absit) extiterit; de immoderata sua ipsius actione merito redarguetur.

CAP. VI.

Meminerint præterea episcopi, quod valde populos ædificat, & ad religionem excitat, ut sæpe publice, quam sæpissime privatim., festis præsertim diebus, missæ sacrificium celebrent, ac divinis intersint: studeantque, ut omnia in earum ecclesiis recte, atque ea, qua decet, majestate, ac pietate peragantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. VII.

In ecclesiasticis autem bonis distribuendis quicunque bene præesse voluerint episcopi, atque alii ecclesiæ prælati, qui communes omnium, præsertim subditorum, parentes existimantur; illam potissimum rationem servent, quam sacri canones statuerunt: miserabiles vero suarum civitatum, ac dioecesium personas, præcipue respiciant, atque in necessitatibus protegant; earumque egestati paterna charitate succurrere non differant, aut ullo modo prætermittant.

CAP. I.

De episcoporum residentia.

ANimadvertant in primis episcopi sibi minime licere a propriis ecclesiis abesse, nisi ex causis a sacro concilio Tridentino comprobatis, quo, præter mortalis peccati reatum, alias quoque poenas ab eadem synodo in absentes statutas, evitent: sciantq. de commissis hoc in genere se se in provinciali synodo rationem reddituros. Libenti itaque ac hilari animo episcopi ex proprio munere, & conscientia in eorum ecclesiis, vel dioecesibus resideant: ne si desertas oves, pastore nesciente, lupus comedat, id sibi culpæ, ac vitio dari possit.

CAP. II.

Ne sit autem ociosa prælatorum residentia, pontificalia munia per seipsos episcopi obeant, nisi legitimo impedimento detineantur, promovendorum ad ordines, ac si fieri potest, de beneficiis etiam providendorum examini ipsimet præsint, subditorum pacem inquirant, & prosequantur, loca pia quæcunque ac præsertim clericorum seminaria, & monialium monasteria recte curari studeant, atque alia omnia quæ pastoralis sunt muneris in Domino exequantur; quo frugifera sit, ac populo salutaris, prælati cujusque residentia.

CAP. I.

De visitatione.

DIoeceses suas episcopi, atque alii locorum ordinarii singulis annis visitare, si per earum amplitudinem liceat, alioquin infra biennium ex sacri Tridentini concilii præcepto non prætermittant. Scopus autem in visitando præcipuus is sit: religio & pietas, vitiorum expulsio, lapsorumque morum, & ecclesiasticæ disciplinæ reparatio; quos autem visitant, inutili sumptu non gravent: exquisitiores epulas devitent, ne visitatis clericis plus æquo sint oneri: quosve modum excedere compererint arguant, atque compescant. Quanto vero citius fieri poterit, ecclesiæ cujusque visitationem, commode tamen, absolvi decernimus; plurimum confidentes episcopos ipsos in comitatu, atque aliis ad visitationem pertinentibus, pro eorum prudentia, ea moderatione usuros, ut merito reprehendi non possint, nec alicui conquerendi occasio præbeatur.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Visitantes autem suas dioeceses episcopi prospiciant, qua ratione pauperum ecclesiarum rectoribus, ac presbyteris consuli possit; ne dum suo recte funguntur munere, egestate laborent; quod si nulla ratio iniri possit, qua curatorum miseria sublevetur; summum pontificem ea de re consulant.

CAP. III.

Ubicunque vero urbanæ alicujus parochiæ fines, extra locorum moenia protendi contingat, animadvertant episcopi, ne parocho intra urbem, vel oppidum pernoctante, quæ foris sunt animæ periclitentur, idcirco provideant, ut, vel alicui viciniori parochiali ecclesiæ forensi, familiæ extra moenia constitutæ aggregentur; vel ecclesia de novo in suburbiis, ubi id per rectoris, & forensium parochianorum facultates liceat erigatur, vel alia aliqua ratione, præsentis decreti auctoritate, huic malo episcopi ipsi succurrant, prout magis expedire videbitur.

CAP. IV.

Diligenter quoque visitando perpendant episcopi; ut ubi parochiæ sunt ampliores, seque nimis late diffundentes, populorum commoditati, ac saluti aliqua ratione provideant, vel novas erigendo parochias ex ejusdem concilii decreto, si fieri potest; vel alteri proximiori ecclesiæ, quod longius abest, aggregando, vel commendando, prout satius fore judicaverint.

CAP. V.

Ubi vero ita numerosus populus existat, quamvis latius non diffundatur, ut sacerdos unicus minime sufficiat, vel aliæ parochiæ episcoporum judicio constituantur, vel tot sibi sacerdotes adjungere, juxta ejusdem decreti formam, rector ipse cogatur, quot sufficere possint, ejusdem rectoris impensa alendos, ubi ecclesiæ facultates, & emolumenta, pluribus suppetere valeant: alioquin qua commodiore videbitur via, ab episcopis huic incommodo consulatur.

CAP. VI.

Provideant insuper episcopi visitantes, ne in sacramentis administrandis ubi flumina transmeare, oportet, sacra præsertim eucharistia fluminis periculo exponatur; quod valde abominabile videtur: ac propterea curent, vel parochianos trans fluvium existentes viciniori ecclesiæ ascribi, aut commendari: vel saltem ex eadem ecclesia sacramenta sumi; aut pontes, ubi fieri potest, constitui; vel oratorium trans amnem, aut etiam novam parochiam erigi, & ædifi-

ficari, prout magis parochianis ipsis, ac matrici ecclesiæ consultum fore videbitur: modo in deferendis sacramentis, & sacrosancta præsertim eucharistia, periculum omne vitetur.

CAP. VII.

Cum autem potissima visitationis, ac pastoralis muneris ratio in dioecesana synodo celebranda consistere videatur; meminerint episcopi singulo quoque anno, ex sui officii debito, omni jure ad ipsam dioecesanam synodum congregandam teneri, prout eandem nullo modo prætermitti mandamus; in qua præter ea, quæ de jure vel consuetudine fieri consueverunt; & examinatorum electio, vel confirmatio, judicumque deputatio, & decretorum tum provincialium, tum synodalium receptio vel commemoratio fiet: nec non difficultates omnes, quæ inter visitandum acciderint; tractari, ac definiri poterunt; prout episcopo cuique magis oportere videbitur.

CAP. I.

De beneficiorum collatione.

COllatores quoscunque in Jesu Christi visceribus hortamur, & enixe obsecramus; ut eos ecclesiis rectores præficiant, qui vere suo muneri satisfacere possint: ne ambigendum sit, quin de ecclesiis ipsis, ac earum bonis & juribus, bene sint promerituri; ab indignis, atque his præsertim, qui non religione & animi devotione ducti, sed suæ, vel suorum commoditati potissimum consulentes, ecclesiastica beneficia appetunt, omnino caveant; præcipue vero in parochialibus ecclesiis merito conferendis, quam maxime invigilent; cum ex hoc ipso pendeat recta ecclesiarum administratio, & animarum subjectarum salus: quæ cæteris omnibus est præferenda.

CAP. II.

Quia vero exemplo constat diutinam vacationem ecclesiis detrimentum afferre consuevisse, curata præsertim beneficia, ab his ad quos pertinet, Tridentini concilii decreti, ac sanctissimi D. N. Pii Quinti bullæ servata forma, quamprimum conferantur, curentque episcopi, ut vacationis notitia, quanto citius fieri potest, habeatur: quo vacantes ecclesiæ infra præstitutum tempus, a suis collatoribus juxta ejusdem sanctissimi D.N. bullam canonice conferri possint.

CAP. III.

Illud autem summopere curent episcopi, ut in examinatores ex præfati concilii decreto, in unaquaque dioecesana synodo eligendos, ii proponantur, & comprobentur; qui religione, ac vitæ integritate cæteris præstent: & quod eorum electionis tempore jurant, fideliter exequantur, ita enim fiet, ut nonnisi digni ad beneficia recipiantur, & approbentur.

A

CAP. IV.

Animadvertant præterea episcopi, ne beneficia in eorum dioecesibus, vel alibi sita, a subditis ita obtineantur, ut vel alter fructus, & emolumenta quæcunque absque apostolica dispensatione percipiat; alter nudo nomine tantum, ad alterius commodum beneficium retineat, vel ad alterius nutum tacito, vel expresso pacto eidem cedere teneatur: quæ simoniaca proculdubio existunt, tum ex sacris canonibus, tum ex fe. re. Pii Quarti, ac etiam sanctissimi D. N. Pii Quinti Bulla.

B

CAP. V.

Opportune insuper episcopi caveant, vel jurejurando, vel alia quapiam ratione, ne laici in beneficiorum quomodolibet ad se pertinentium collationibus, ab his ad quos spectat, faciendis, aliquid sibi dari paciscantur; aut ex hujusmodi causa consequi, vel retinere, quomodocunque præsumant, sub excommunicationis pœna: qua clericus quisque usurpationi alicui consentiens, ex ejusdem concilii Tridentini decreto ipso facto innodabitur.

CAP. VI.

Nulli liceat in casibus a jure permissis, se C se a vexatione redimere, absque ordinarii licentia: qui re diligenter inspecta & cognita, quod juri, & æquitati consentaneum videbitur, pro sua conscientia decernet & admittet.

CAP. VII.

Pro beneficiorum collationibus nihil penitus a collatoribus ipsis accipiatur: nec notarii ea ratione plus exigant, quam quod ipsis juste pro labore debeatur: pro sigillo vero non nisi, quod in taxa desuper ab epi-
D scopis statuenda continebitur, persolvatur: quod episcopi ipsi diligenter curent; abususque si qui hac in re irrepsisse videantur, quam primum tollere non prætermittant.

CAP. VIII.

De beneficiis quomodolibet provisi, infra mensem a die adeptæ possessionis numerandum, ordinariis, in quorum dioecesibus beneficia ipsa consistunt, eorumdem tam mobilium, quam immobilium rerum inventarium tradere, ac præsentare teneantur; ut cum præcedentibus inventariis conferri pos-
E sit: & si quid desit; episcopi restituendum curent; transgressoresque ipsos graviter ex arbitrio puniant.

CAP. IX.

In resignationibus admittendis, collationibusque ex causa resignationis de cætero faciendis diligenter attendant episcopi, atque animadvertant, id sibi licere in casibus

bus tantum a sanctissimo D. N. Pio Quinto in ejus literis expressis, non autem passim ac indistincte: memerintque ex earumdem literarum dispositione excommunicationem, & suspensionem propterea contrahendam, apostolicae sedi reservatam fore.

CAP. X.

Quicunque de ecclesiastico beneficio per inferiores ab episcopo provisus fuerit; is intra duos menses ab ipso provisionis die computandos, patentes suae collationis literas, vel alterius cujuscunque provisionis testimonium praesentare debeat; quod si legitime praemonitus non satisfecerit, ejusdem beneficii de quo agetur, unius anni fructibus careat: & nihilominus suae provisionis titulum ostendere, propositis ex arbitrio poenis, servato juris ordine compellatur.

CAP. I.

De judiciali foro episcopi.

ECclesiastici judices quicunque in administranda indifferenter omnibus justitia, maxime pauperibus, ac miserabilibus personis, se promptos, & faciles praebeant: ac breviori qua fieri potest ratione; praecipue ubi summarie de jure procedere licet, caulas expediant, ac decidant; litigantiumque sumptibus, quo ad ejus fieri poterit, parcere studeant: ac praesertim in causis alimentorum, mercedum, piorum locorum, atque hujusmodi, quae moram non patiuntur; in casibus a jure permissis, absque judiciaria tela, veritati, & aequitati innitendo, ad expeditionem procedant.

CAP. II.

Ut autem omnis avaritiae suspicio ab ecclesiastico foro arceatur, praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes statuimus & ordinamus, cujusque episcopalis curiae notariis, cancellariis, carcerum custodibus, executoribus, atque aliis hujusmodi ministris in singulis cujusque operae mercedibus taxam legitimam & honestam per episcopos ipsos quam primum praestitui, ubi nactenus praestituta non est; quam qui excesserint, & officii privatione, inhabilitationeve, & carceris maceratione, atque alias pro modo culpae severissime puniantur.

CAP. III.

Ne autem indefensae miserabiles personae sua in re fraudentur, vel adversariorum potentia opprimantur; curent episcopi personis hujusmodi, vel generales in suis dioecesibus procuratores, & advocatos constitui, vel quoties casus evenerit, illis per episcopos, vel eorum vicarios de opportuna defensione provideri: quam qui suscipere absque rationabili causa recusaverit, inhabilis ad ecclesiastica negotia tractanda ad episcopi beneplacitum censeatur.

CAP. IV.

Curent praeterea episcopi, ut notarii quicunque juxta sacri Tridentini concilii decretum examinentur: & quos minus idoneos invenerint, aut quomodocunque in officio deliquerint, eos ex ejusdem concilii decreto a spiritualium causarum usu arceant: studeantque ecclesiastici fori notarios jure jurando eorum admissionis tempore compellere, ut causarum ad episcopalem curiam pertinentium acta & processus quicunque per eos exemplentur; atque omnium pro curia gestorum instrumenta, in authenticam formam redactam in archivio reponantur, ac perpetuo conserventur, insuper notarios ipsos modis omnibus episcopi cogant, ut infra terminum ab eadem Tridentina synodo statutum, in appellationum causis, acta conscribant, & partibus ea petentibus exhibeant, modo & forma, ac sub poenis in ipso decreto contentis.

CAP. V.

Ne partes sumptibus inutiliter praegraventur; aut inhibitiones indebitas fieri contingat; in executionem sacri Tridentini concilii decreti, de non recipiendis appellationibus, aut earum commissionibus, vel inhibitionibus concedendis, nisi a diffinitiva reparari non possit; propterea decernimus, ea de re in primis a judice ad quem, breviore termino partibus praefixo, ubi probabiliter juxta communes juris regulas & doctrinas ea de causa dubitetur esse discutiendum, an appellatio sit ejusmodi, quae ex praefati concilii decreto recipi vel rejici debeat: ne si quas minime deceat, appellationes judex admiserit, vel admittendas, rejecerit; justa conquerendi occasio alicui praebeatur.

CAP. VI.

Carcerum episcopalium custodiae, eos episcopi praeficiant, qui diligentia, ac pietate polleant: quive tam carceratorum commoditati, quam curiae securitati consulant; meminerintque ordinarii omnes, quam saepissime carceres, non solum episcopales, sed etiam, si fieri potest, saecularium judicum, quantum ad religionem, atque ad eorum qui carcere detinentur, vitae necessaria pertinet, per se vel alium, ipsis impeditis visitare: curentque ut opportunis temporibus carceratis ipsis ecclesiastica sacramenta subministrentur, in quo quidem charitatis opere plurimum confidimus, & exoptamus, auxilium & favorem omnem a saecularibus potestatibus, ac magistratibus, episcopis impartiendum; velut eosdem in domino monemus, & cohortamur.

CAP.

CAP. I.

De archivio.

INstrumentorum atque aliarum scripturarum quarumcunque de rebus ad cathedrales ecclesias, seu etiam collegiatas insignes, earumque dioeceses pertinentibus, perpetuitati prospicere cupientes, mandamus, in unaquaque cathedrali, vel collegiata insigni, ubi hactenus non extant, archivia institui, vel episcopo & capitulo communia, vel separata, prout magis expedire videbitur; aut episcopi ipsi cum eorum capitulis convenerint. Quæ vero jampridem sunt instituta, ea recte curari episcopi studeant: omnemque diligentiam adhibeant, ut instrumenta quæcunque, atque aliæ scripturæ omnes in eis contentæ, ita conserventur; ut ea nequeat vel temeraria manus attingere, vel ullo pacto violare.

CAP. II.

Ut vero facilius ecclesiæ cujusque jura, ac monimenta quæcunque ob temporum injuriam, & hominum incuriam deperdita, aut usurpata reperiri possint; canonica monitione præmissa, excommunicationi subjiciantur quicunque ea detinentes, vel usurpantes non revelaverint, donec satisfecerint; scripturasque, ac instrumenta ipsa, quæ ab aliquo detineri sciunt, omnino prodiderint. Qui vero ea detinent vel usurpant, ab episcopis certiores fieri debeant, eos ex sacri Tridentini concilii decreto, uti ecclesiasticorum jurium usurpatores excommunicationis sententiam incurrisse.

CAP. III.

Unicuique autem archivio custos ab episcopo pro suo, & ecclesiæ jure deputetur, fide integra ac spectata, qui diligentissime cuncta conservet, & administret, decenti clausura adhibita, quod a capitulo quoque fieri debeat, ubi archivia sunt distincta: custodi ipsi cuncta per inventarium tradendo; quæ postmodum in sui officii fine, ex eodem inventario restituantur.

CAP. IV.

Nullo modo liceat archivii cujusque custodi, alicui etiam ipsius episcopi, vel capituli procuratori ex archivio ipso archetypa, sive originales scripturas, tradere, etiam data fide, aut pignore deposito: si quis autem contrafecerit, ab ordinariis graviter ex arbitrio mulctetur.

CAP. V.

Ne vero episcopali sede vacante, publicum aliquod documentum, ad episcopalis mensæ jurisdictionem, vel proventus pertinens intercipiatur; præsertim ubi episcopi archivium a capitulari sit distinctum; statuimus, ut cum primum prælatus decesserit, ipsius archivii claves fide publica, a custode, vel alio illius præfecto, oeconomo, & capituli vicario tradantur; & si illarum traditio differatur, etiam exigantur, & penes eosdem fideliter conserventur: quæ quidem postea, in eorum fidei, ac diligentiæ testimonium futuro Pastori consignentur.

CAP. I.

De Seminario.

EPiscopi qui nondum pauperum collegia clericorum pro Seminario erexerunt, juxta sacri concilii Tridentini præceptum infra annum a præsentis synodi fine computandum inchoata perficiant; & nondum coepta mature instituant, ex præscripta ab eodem concilio formula. Ea autem taxandi, componendive pro seminariis instituendis, & conservandis ratio servetur, quam sanctissimus D. N. Pius Quintus decrevit.

CAP. II.

Episcopi Seminaria quæcunque in suis dioecesibus erecta persæpe visitent, & a deputatis visitari curent: bene prospicientes, an omnia recte se habeant: & quos virtuti, & religioni minime deditos, vel ad malos mores propensos esse perspexerint, post trinam admonitionem ex ejusdem concilii decreto e contubernio ejiciant.

CAP. III.

In eo autem potissimum omnem curam, & exactissimam diligentiam impendendam esse decernimus, ut magistri pueris hujusmodi, numero, ætate, & moribus tot atq. ejusmodi eligantur, ut præter bonarum artium, & ecclesiasticarum rerum disciplinam, quam percipere possint, bonis etiam moribus in primis imbuti, veræ pietatis alumni efficiantur.

CAP. IV.

In seminarium vero admissi pueri, in habitu & tonsura clericali semper incedant, festis diebus in cathedrali ecclesia solemnibus intersint: nec alio unquam, nisi virtutis, atque relaxandi animi causa, ocio fruantur, in eodem cubiculo, si commode fieri potest, omnes decumbant; libros autem sacros, & bonos mores edocentes, & maxime cathechismum sanctissimi D. N. Pii V. jussu nuper editum, assidue præ manibus habeant, quos eis interpretandos episcopi curent; cibus absque benedictione gratiarumque actione ab illis non sumatur: nec inter refectionem spiritualis lectio unquam desit.

CAP. V.

Collegii constitutiones singulo quoque mense pueri perlegant: præsertim quæ ad religionem ac vitæ honestatem pertinent; easque ad unguem observent; atque omnem præceptoribus obedientiam ab eisdem præstari episcopi curent: præcipue vero ei qui moribus præest; quo cum religiosissime, & conjunctissime vivant.

CAP.

CAP. VI.

Discedendi autem e collegio facultas nemini detur absque superioris licentia, in casibus vero ab episcopo statuendis exeuntes, non nisi bini, atque ea, qua decet religiosos adolescentes, modestia & gravitate progrediantur.

CAP. VII.

Duodecim annis minores in collegium non assumantur: ac diligenter attendant episcopi, ut & ingenio, & animo ad religionem propenso sint; atque his omnibus qualitatibus præditi, quæ in illis ex sacri Tridentini concilii decreto requiruntur.

CAP. VIII.

Pueri vero ditiores, qui in hujusmodi collegia, ex facultate sibi ab eodem concilio attributa, assumi voluerint; juxta eum numerum, qui rationabilis episcopo, pro loci qualitate, & collegii captu videatur; ejusdam ætatis, habitus, professionis, & animi esse debent; eisdemque legibus & clausuræ, & morum disciplinæ vivere, prout ordinarii ejusdem collegii pueri: tantumque proprii æris conferre debent; quantum & ad seipsos alendos, & ad alia onera proportionabiliter perferenda, ex ejusdem concilii decreto sufficiet.

CAP. I.

De vicariis foraneis.

Foraneos vicarios quam maxime necessarios fore prospicientes, statuimus; ut in singulis suarum dioecesum regionibus, ubi non adsunt, de cætero per episcopos constituantur, quicunque magis idonei videbuntur; & ut sua dignitas unicuique; in regione qualibet digniores eligantur, ut archipresbyteri, vel præpositi rurales, si sunt idonei: alioquin ex inferiorum numero magis probatos episcopi deligent.

CAP. II.

Hi vero vicarii diligenter invigilent, & scire contendant, an in parochiis sibi commissis omnia recte agantur, num curati omnes resideant, & eorum munus exequantur; absentes deferant, & episcopis indicent; quos vero in aliquo delinquere perspexerint, primum fraterne admoneant: deinde si opus fuerit, vel per literas, vel alio quovis modo, prout res ipsa postulaverit, superioribus denuncient, præcipue autem inquirant, an a parochis erga miserabiles suæ curæ personas debitum persolvatur officium: provideantque, ne quis ob vitæ incommoda decedere cogatur.

CAP. III.

Ut autem debitus vicariis ipsis honor, & obedientia tribuatur, decernimus, & mandamus, ut in his quæ ad eorum officium pertinent, subjecti eis clerici, atque presbyteri pareant: inobedientes vero episcoporum arbitrio puniendos deferant, quod si in aliquo ipsi quoque forte deliquerint; ab ordinariis ipsi puniri, vel etiam ab officio amoveri debebunt.

CAP. IV.

Semel saltem in mense vicarii foranei quique, ubi commode fieri poterit, ex sui officii debito, suæ regionis clerum convocent: qui ubi conventus, ut vocant, alternatim haberi consueverit, eo expleto, atque omnibus quæ ad eam rem pertinent religiose peractis, querelas audiant, & componant, clericos admoneant, & si qua sint decernenda, vel consulenda, proponant, ac decernant: ubi vero conventus hujusmodi non sunt in usu, in unaquaque parochiali suæ regionis ecclesia, alternis vicibus clericos congregent, illius rectoris sumptibus, in cuius ecclesia congregatio quævis haberi contigerit. Curent autem episcopi, ne excessus aliquis in hujusmodi congregationibus accidat: & si qui abusus in eisdem irrepsisse videantur; eos episcopi ipsi tolli, & aboleri curent.

CAP. I.

De examine promovendorum ad parochiales ecclesias.

Parochiali ecclesia vacante, episcopi habita vacationis notitia, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium, cum congrua ipsius episcopi arbitrio, portionis fructuum assignatione constituant, qui ipsius ecclesiæ onera sustineat, donec ei de rectore provideatur, juxta sacri Tridentini concilii decretum ac sanctissimi D. N. Pii V. bullam.

Tum per episcopum proponatur edictum ad valvas cathedralis, & ipsius vacantis ecclesiæ, atque aliis opportunis locis, episcopi ipsius arbitratu; quo celerius, & vocationis, & termini per edictum ad examinandum præfixi, notitia haberi possit; qui quidem terminus decem dierum ab eodem Tridentino concilio statutus ultra alios decem dies minime prorogetur, ex ejusdem bullæ prohibitione.

Edicti vero termino durante, episcopus, & qui juspatronatus in vacanti ecclesia obtinet, clericos aliquos ad regendam ecclesiam idoneos, examinatoribus juxta ejusdem decreti formam deputatis, nominet, & non nisi ab eisdem examinatoribus per aliorum qui examinati fuerint, concursum, tanquam magis idoneo ab episcopo judicato, & electo, de ecclesia provideatur, infra terminum, ac sub poenis in eadem bulla contentis.

CAP. II.

Interrogabuntur autem in primis quicunque examinandi fuerint, per synodalium examinatorum inquisitionem, de ætate, & ordine, in quibus sint constituti: qua de re faci-

facile ex eorum promotionis testimonio, ac baptismi codice; vel etiam ex aspectu, aut fide dignorum relatu, quod ad ætatem pertinet, constare poterit.

Tum de promovendi vita, & moribus percunctando juxta ea, quæ supra circa assumendorum ad cathedrales ecclesias examen proportione servata, statuta sunt; ita inquiratur, pro examinatorum prudentia; ut quales sint illius mores, ac vitæ honestas, & integritas, facile dignosci possit.

CAP. III.

Illud vero generatim super inquirenda scientia promovendorum ad parochiales ecclesias proponendum censuimus; ut examinatores primum se se de promovendi captu, ac intelligentia diligenter informent: quod ex responsionibus, & interrogationibus eorum, quæ illis legenda proposuerint, liquido patebit: tum studeant etiam nosse, qualis sit examinandi in sacramentorum administratione exercitatio: an eorum vim, & virtutem ita calleat; ut vitæ monita ab eo expectari possint; & ad populum ea docendum, quæ scire omnibus ad salutem necessarium est, idoneus comprobetur, atque, si ita videbitur expedire, difficultas aliqua proponetur, vel circa confessiones audiendi, vel quo ad cæterorum sacramentorum peritiam; ex quo facilius illius habilitas colligi, & in regenda ecclesia idoneus deprehendi possit.

CAP. IV.

Peracto autem examine, studeant episcopi, ut non solum dignis, sed magis idoneis repertis, juxta ejusdem concilii decretum, parochiales ecclesiæ conferantur: ne si minus habilem, posthabitis magis idoneis, elegerint; appellandi occasio præbeatur ex ejusdem Bullæ dispositione.

CAP. V.

Si vero duos aliquando, vel plures, quod ad literarum scientiam pertinet, æque idoneos concurrere contigerit; inspiciendum erit, an ætas gravior, aut morum, & vitæ integritas in alio præponderet, quisve eorum ad ecclesiæ vacantis regimen, loci, ac personarum qualitate pensata, utilior videatur: cæteris autem paribus, & nullo concurrente quod prægravet; is qui ex eadem dioecesi, & multo magis qui etiam e vacantis ecclesiæ regione fuerit, extraneo præferri poterit, alioquin episcopus quem existimabit potiorem, deliget: delectu eodem in præsentatis vel nominatis ab his ad quos pertinet, si plures fuerint, habendo.

De Parochis, & eorum officio.

CAP. I.

Clerici omnes curam animarum habentes, gregem sibi creditum, ex eorum officio, & sacri Tridentini concilii præcepto, festis præsertim diebus salutaribus verbis pascant, & erudiant; vel memoriter per seipsos, si ingenium suppetat; vel ex scripto, seu homiliario aliquo a superioribus approbato: diebus itidem quadragesimæ, vel ab episcopo præscriptis, vel usu comprobatis, per se, vel alios idoneos & approbatos viros verbum Dei enuncient.

CAP. II.

Parochi præterea ex ejusdem concilii decreto, singulis dominicis, atque aliis festis diebus suæ parochiæ pueris fidei rudimenta tradant; & edoceant Deo primum, ac parentibus obedire; tum quæcunque christianum hominem decent ex institutione aliqua eis ab episcopis proposita; poena negligentibus eorum arbitrio imponenda.

CAP. III.

Abusus insuper omnes circa divina parochi populo frequenter improbent, & constanti animo refellant: curentque, ut divinis nihil profanum misceatur; sed ut pie, devote, ac frequenter illis parochiani omnes intersint, moneant; atque ut ecclesiæ sacramenta frequentent, quo uberiores fructus ex illis consequantur, casus in quibus excommunicationis poena infligitur, ad subditorum memoriam sæpe revocent; ut ab his cavere possint: & alia quæcunque a christiano homine vitanda, vel observanda sint, optime non docere prætermittant.

CAP. IV.

Parochi unica tantum parochiali ecclesia sint contenti; eamque omni jure, uti unicam sponsam unice diligant: quicunque vero duas eodem tempore parochiales ecclesias obtinere præsumpserit; utraque atque aliis quoque beneficiis ex ejusdem concilii decreto omnino carebit; quod si ab aliquo duo hactenus, vel plura quoquo modo incompatibilia beneficia obtenta sint; & adhuc obdurato animo obtineantur; ea omnia jampridem vacasse intelligantur: ac veluti vacantia, quamprimum ab his ad quos attinet, conferantur; fructus autem interea perceptos omnes restitui, ac partim vacantibus ecclesiis, partim piis locis, ordinarii arbitrio, distribui mandamus; quod si incompatibilia ipsis in diversis dioecesibus sint constituta; uterque episcopus, & hi ad quos pertinet, quamprimum ea de re certiores redditi, suo jure conferent.

CAP. V.

Pro piis locis civitatum, & dioecesum quarumcunque eleemosynas procurantes a parochis absque speciali prælatorum licentia non admittantur.

CAP. VI.

Indulgentiæ item nullæ absque ordinarii licentia in scriptis obtinenda, servatis tamen conditionibus, quas ordinarius ipse in ea concedenda præscripserit, publicentur, quan-

quandocunque vero a parochis indulgentiæ aliquæ superioris decreto sunt promulgandæ, earum salutarem effectum fideliter explicent; quo majore populi devotione recipiantur: si qui vero abusus de cætero circa eas emerserint, episcopos commoneant, qui eos quamprimum tolli curabunt.

CAP. VII.

In sacramentis autem administrandis, animisque curandis, quod præcipuum est parochorum munus, quammaxime invigilent, atque summopere curent, ne eorum culpa absque sacramentis aliquem e vita migrare contingat: alioquin suspensione ab officio, & beneficio, atque alias pro modo culpæ, gravissime corripiantur.

CAP. I.

De residentia inferiorum.

Parochialium ecclesiarum rectores assidue in suis ecclesiis resideant: suoque gregi pro officio diligenter attendant; sub pœnis in utroque Tridentini concilii decreto contentis, & in apostolicis literis quæ dudum contra non residentes editæ sunt, expressis: meminerintque, sibi nullo pacto licere a propriis ecclesiis abesse absque rationabili causa ab episcopis scripto comprobanda; cum absentiæ tempore fructus suos nullo modo faciant, ac propterea ad eorum restitutionem omnino teneantur, præter mortale peccatum, quod non residendo contrahant.

CAP. II.

Residere autem in suis ecclesiis intelligantur, qui in domibus ecclesiæ cohærentibus habitant; vel saltem ubi ecclesia proprias ædes non habet, infra parochiæ limites, unde commode injuncto sibi oneri satisfacere possint; vel etiam prope parochiam, in loco ad curæ exercitium accommodato, episcopi judicio, loci vicinitate, & gregis commoditate pensata: quod ordinarii ipsius conscientiæ dijudicandum relinquitur: alioquin pro absentibus habeantur.

CAP. III.

Ii quoque qui rejecta in vicarium cura, otio indulgent, & alieni laboris spectatores, magis quam ecclesiæ suæ rectores existunt, cum per seipsos animarum curam administrare possint; ab episcopis redarguantur: & per seipsos curam exercere cogantur, Missas celebrando, atque alia peragendo, quæ suo muneri conveniunt.

CAP. IV.

Si quis ex repentina causa absque licentia a propria ecclesia recesserit, is absentiæ suæ causam statim superiori per se, vel per alium insinuet: quæ si ab eo comprobetur, ac si ab initio approbata fuisset, habeatur: alias pro absente reputabitur, & poenas non residentium perferet.

CAP. V.

Quicunque ab ecclesia discedendi facultate etiam obtenta, aliquandiu absfuerit, infra mensem de suo ad ecclesiam reditu ordinarium commoneat: alioquin dies medii illegitimæ quoque absentiæ adscribantur.

CAP. VI.

Si qui vero, uti debent, in suis ecclesiis minime resident, vel absentiæ nomine quoquo modo sunt suspecti per fructuum sequestrationem, & aliis pœnis a sacro Tridentino concilio statutis, merito plectantur.

CAP. VII.

Non residentium autem per dioeceses nomina, & cognomina, ubi vicarii foranei desunt, a plebanis; & illis absentibus, vel negligentibus, a proximioribus ecclesiæ derelictæ curatis, quamprimum ad episcopos deferantur, sub eorum arbitrii poena.

CAP. VIII.

Ubi parochiales ecclesiæ adeo tenues existunt, ut ædes pro parochi residentia, nec instaurari, nec de novo construi possint; si aliter provideri nequeat, vel ex parochianorum contributione aliqua, vel etiam ex portione de fructibus piorum locorum in parochia, vel prope eam existentium (de consensu tamen eorum, qui illis præsunt) deducenda, si quid superest injuncto onere persoluto, instaurentur, vel ædificentur: seu alia quapiam ratione, quæ magis ab episcopo probetur, modo rector resideat.

CAP. IX.

Si vero ecclesiæ aliquæ a communi hominum commercio adeo distent, & in secessu aliquo ita sint constitutæ, ut a crassantibus assidue vexentur, ac diripiantur, & propterea Parochi inibi residere pertimescant; Magistratus, atque alios locorum rectores contra hujusmodi facinorosos homines insurgere monemus, & obtestamur: quo pacatæ sint parochiæ, nec divinus cultus illis prætermittatur.

CAP. X.

Quicunque præterea ecclesiastica quælibet alia beneficia obtinent, de jure vel consuetudine personalem residentiam requirentia, nisi moniti paruerint; ab episcopis, poenis ex præfati concilii decretis, & apostolicis literis contra non residentes statutis, usque ad privationem inclusive, contumacia crescente, servato juris ordine, puniantur.

Anno Christi 1568.

C A P. I.

De sacramentorum administratione.

IN sacramentis administrandis, parochos primum ex sacri Tridentini concilii decreto curare oportet; ut cujusque sacramenti vim atque efficaciam, vulgari idiomate populo clarissime demonstrent, quo majore animi devotione ac reverentia ad ea percipienda præparetur.

C A P. II.

Cum vero sancta Romana ecclesia aliarum mater & magistra, merito sit amplexanda, & in suis ritibus imitanda; statuimus, & ordinamus, ut in exorcismis & catechismis baptismalibus, atque in aliorum omnium sacramentorum administratione, ac cæteris quibuscunque ad divina pertinentibus, ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ ritus, cæremoniæ, & consuetudines observentur, quod propositis etiam ex arbitrio poenis episcopi curent.

C A P. III.

Sacramenta insuper quæcunque, ne ad alium usum quam ad eum cujus causa a domino sunt instituta, ab aliquo convertantur, vel alicui concedantur, episcopi parochos admoneant: quisquis autem vel eis abusus fuerit; vel alicui eadem abutenda tradiderit; ex arbitrio severissime puniatur.

C A P. IV.

Sacra olea, anno quolibet ab episcopis consecranda, statuto tempore plebani per dioeceses constituti, ab eorum matrice ecclesia recipiant; & ecclesiis sibi commissis primo quoque tempore distribuant, nisi aliud pro locorum distantia, vel ecclesiæ qualitate, episcopis ex causa videatur, quacunque consuetudine non obstante.

C A P. V.

Pro novis autem sacramentis accipiendis, vel deferendis, nonnisi clericos in sacris constitutos, nisi aliud rei necessitas suadeat, destinandos esse decernimus.

C A P. VI.

Caveant autem cathedralium ecclesiarum ministri, plebani, atque alii omnes, ad quos sacrorum oleorum distributio spectat; ne quid pro illorum perceptione vel sponte datum accipiant: quacunque consuetudine etiam immemorabili non obstante, sub suspensionis poena.

C A P. VII.

Locorum, ubi sacramenta reconduntur, claves, diligentissime, ac in tuto loco per parochos asserventur: neque sub alterius custodia, quam parochi, vel ejus, cui vi- A ces suas mandaverit, ex aliqua rationabili causa, teneantur: quæ sane claves ejusmodi sint, ne facile aliqua ex parte vitiari possint, si quis autem hac in re negligendo deliquerit, severiori poenæ ab ordinario subjiciatur.

C A P. VIII.

Ejusdem dioecesis parochiæ, quæ ob incertos fines confusæ sunt, vel in familias, non autem in loca distinctæ, ut altercandi tollatur occasio, eas episcopi quamprimum certis limitibus disterminent: & quas invicem implicatas compererint, explicent; atque ita distribuant, ut quilibet curatus, B quod ad suum officium pertinet agnoscat, nec in sacramentis administrandis aliqua hæsitatio contingat.

C A P. I.

De baptismo.

SAcerdos Baptismi Sacramentum administraturus, ad tanti muneris functionem sancte, graviterq. accedat: animadvertendo primum; quidnam per eum fiat: idque compatres, & commatres, pie ac religiose doceat: eosq. clarissimis verbis admoneat, quænam C cognatio per Baptismi sacramentum contrahatur: necnon teneri eos, quos e sacro fonte susceperint, si parentes præsertim id prætermiserint, catholica fide & Christianis moribus instituere.

C A P. II.

Curent autem episcopi sacri Baptismatis fontes in suis dioecesibus, interius, & exterius nitore, ac mundicia insigni ornatos, rebusque omnibus, quanto magis fieri potest, decenter instructos esse; sacra vero olea ad Baptismi usum ita parata habeantur, ut vasculum sit commune, ex decenti materia D stamni, vel argenti conflatum: & nihilominus alterum ab altero sacro oleo perspicuis literis, & lamina interposita clarissime distinguatur.

C A P. III.

Omnino præterea prohibemus, ne, quo tempore sacrum Baptisma celebratur, Baptismalis aqua, vel sacrum aliquod oleum a laicis personis quoquo modo tangatur: neve linteola quibus abstersum fuerit infantis caput, alicui lavanda tradantur; aut aliqua hujusmodi fiant, ut inde spiritualis cognatio contrahatur: improbantes propter- E ea abusum illum transmittendi chirothecas, sive etiam aquam benedictam compaternitatis contrahendæ gratia; quacunque consuetudine etiam immemorabili non obstante: declarantesque nulla alia ratione spiritualem cognationem contrahi, quam apud sacros canones habeatur; nec inter alias personas, quam sacri Tridentini concilii decreto comprehensas.

CAP.

Anno Christi 1568.

CAP. IV.

Baptizandis vero, non gentilium, sed sanctorum nomina imponi episcopi curent: ne in ipso christianæ religionis limine, cum Ethnicis participare fideles quodammodo videantur: atque ut eorum virtutes imitari studeant, quorum se se patrocinio nominis similitudine committunt.

CAP. V.

Provideant quoque episcopi opportune; ne, dum Baptismi sacramentum administratur; risus, clamores, atque alia id genus in ecclesia, vel extra, ea de causa fiant; sed quod adstantes devote, & cum silentio, atque orantes intersint; abusus vero quicunque circa hujusmodi sacramentum forsan irrepserint, præsentis decreti auctoritate, quam primum tolli curent.

CAP. VI.

Infantes ad ecclesiam, legitimo impedimento cessante, ut primum per eorum valetudinem, ac temporum, & locorum conditionem liceat; ad minus autem infra octo dies, a nativitate numerandos, ad Baptismum suscipiendum deferantur.

CAP. VII.

Sacerdos vero qui extra ecclesiam necessitate aliqua non imminente, sed vel parentum nobilitatis intuitu, vel aliqua alia ratione sacrosanctum Baptisma celebraverit; tam diu suspensus maneat, quamdiu episcopo videatur, & ejus arbitratu satisfecerit.

CAP. I.

De Confirmatione.

QUod ad Confirmationis sacramentum attinet, episcopi per se, vel alium, antequam illud conferant, ipsius virtutem perspicue edoceant: ac distincte declarent, ex hoc ipso matrimonia prohiberi inter confirmatos, eorumque parentes, ac susceptores ipsos, juxta sacri Tridentini concilii decretum, non secus atque ex Baptismi sacramento: cognationemque hujusmodi non minoris esse faciendam; nec temere contrahendam, ob animarum periculum, quod evidenter imminet, si cognatio ista negligatur.

CAP. II.

Ne vero populus ad confirmationis ipsius sacramentum imparatus accedat; tempus, quo sacrum Chrisma ministrandum fuerit, episcopi pronunciari faciant; populosque moneri, ut adulti nonnisi confessi, vel saltem contriti ad confirmationem ipsam devotissime suscipiendam, se conferant.

A

CAP. III.

Infantes septennio minores non confirmentur: atque illi tantummodo adulti, vel parvuli inungantur, quos antea fuisse confirmatos ignoratur; ne sacramentum hujusmodi reiterari contingat: quod episcopi populos cavere omnino studeant.

CAP. IV.

Curent præterea episcopi, ut parochi parvulorum confirmatorum parentes admoneant; eos, postquam adoleverint ea de re certiores facere, ne parentibus postea B defunctis, an Confirmationis sacramentum susceperint, dubitari contingat: & si fieri poterit, confirmatorum nomina annotentur, & in peculiari libro conscribantur.

CAP. V.

Confirmatorum frontes antequam ab episcopo recedant, ob sacramenti reverentiam recte, vel bombice, vel panno lineo abstergantur: curentque episcopi ipsi, ne sacramentum hujusmodi minus honorifice tractetur: ac propterea pueros a seipsis minus quam decet abstersos, nullo pacto dimittant: abususque si quos forsan in hujus quoque C sacramenti administratione perspexerint, prorsus tollant.

CAP. I.

De Sanctissima Eucharistia.

SAcrosanctum Eucharistiæ sacramentum, in cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ecclesiis quibuscunque, ubi commode fieri potest, decentissime collocetur: nihilque quod ad illius ornatum, & tutam conservationem pertineat, prætermittatur: quod quamprimum, & quanto honorificentius fieri poterit, in eorum ecclesiis, & D parochiis episcopos curaturos esse confidimus.

CAP. II.

Episcopi præterea efficiant, ut in quibusvis parochialibus ecclesiis, ubi non fuerit, societas corporis Domini N. Jesu Christi quamprimum instituatur; ubi vero societates hujusmodi hactenus vigent, eas visitent, reforment, amplificent, & in officio contineant, nihil penitus omittentes, quod ad tanti sacramenti celebritatem, & ipsarum societatum instituta retinenda, & moderanda facere videatur.

E

CAP. III.

Ad ægrotos sacram Eucharistiam, præsertim per urbes, & oppida sacerdotes allaturi, non nisi decenter ornati prodeant, nec sine umbella, ac honesto fidelium lumina deferentium comitatu; ut vero populus eo frequentior accedat, crebris per concionem admonitionibus, indulgentiarumque elar-

elargitionibus eum excitari Episcopi vehementer studeant, cum ex hoc ipso populi devotio, ac religio maxime cognoscatur.

CAP. IV.

Sanctum Eucharistiæ sacramentum, ubi id ecclesiæ qualitas, & amplitudo patitur, masculis separatim a fœminis administretur; adolescentes vero ad hujusmodi sacramenti usum, non admittantur, absque diligenti parochorum inquisitione, num ea discretione sint præditi, quæ in tanti sacramenti perceptione requiritur.

CAP. V.

Ne vero sacrosanctam Eucharistiam sumentes, præsertim rudes & imbecilli, sub utraque specie fortasse communicare arbitrentur; statuimus, communicantes omnes in vase aliquo, quod non habeat calicis formam, se purificandos.

CAP. VI.

Non communicatorum in Paschate notulam quamprimum a parochis sibi proferri singulis annis episcopi jubeant: qui postquam vere contumaces, ter a die sancto Paschæ usque ad Pentecosten cujusque anni, generatim admoniti publice fuerint, eorum nomina primum in cathedralium ecclesiarum valvis affixa, tum in propriis parochiis denunciari episcopi ipsi curent: ac deinceps ab ecclesiæ ingressu, ut præsenti decreto mandamus, inobedientes hujusmodi omnino arceantur, sub pœnis episcoporum arbitrio contra eos statuendis: quos si interea decedere contigerit, juxta Lateranensis concilii decretum, in ecclesiis, vel earum cœmeteriis sepeliri prohibemus.

CAP. VII.

Qui vero diuturna animi obstinatione, Episcopi judicio discernenda, inimicitias deponere noluerint, ac propterea non communicent; ab ecclesiæ aditu, ac fidelium etiam coetu, si videbitur, excommunicatione repellantur.

CAP. I.

De pœnitentia.

Confessionibus audiendis diligenti inquisitione prævia, eos præficere episcopi quam maxime studeant; qui recte peccata distinguere, & curare, atque oleum & vinum vulneratis conscientiis superinfundere probe calleant: cum ex hoc ipso sacramento peccatorum conversio, & corruptæ cujusque vitæ reformatio potissimum pendeat.

CAP. II.

Confessiones publice, ac in aperto ecclesiæ loco, non autem in cubiculis, etiam ecclesiæ cohærentibus audiantur; quod ut commodius, ac decentius effici possit; man- A damus in singulis cathedralibus, ac parochialibus ecclesiis confessionales sedes erigi, atque ita institui; ut tabulæ interpositione, crate ferrea vel lignea, aut perforata lamina adjecta, confessores a pœnitentibus separentur, ac distinguantur; extra quas quidem sedes, confessoribus quibuscunque inhibemus, ne confessiones ullas præsertim mulierum cujuscunque ætatis, vel qualitatis audiant: nisi rei necessitas aliud postulet, sub pœna episcopi arbitrio imponenda.

CAP. III.

Hæc autem a confessoribus vitentur: ne B confitentes otiosis interrogationibus, aut inutilibus detineant: idque præcipue caveant, ne pueri, & puellæ cæterique rudes de eo quod ignorant imprudenter interrogati instruantur. Mulieres ante solis ortum, vel post occasum, nisi aliud rei necessitas suadeat, ad confessiones non recipiantur; concubinarii, aut contractus illicitos ineuntes, unde solvant habentes, sub spe futuræ satisfactionis, ultra primam vicem nisi satisfactione ipsa præcedente non absolvantur. In casibus apostolicæ edi, vel episcopo reservatis, quos præoculis semper habeant, confessores ipsi non se immisceant: pœnitentias pecuniarias non in- C fligant, eas sibi ipsis vel eorum ecclesiis applicando; sed piis tantum operibus, vel locis: nec etiam hujusmodi distributiones sibi committi procurent; verbo, aut signo confessiones non prodant, vel revelent: pœnitentias graviores, & quas verisimile est non esse implendas, evitent: gravissimis tamen delictis non leves imponant. In prædictis autem, atque aliis similibus si confessores deliquerint, illos episcopi ex arbitrio, & conscientia severissime compescant.

CAP. IV.

Artis medicæ professores, ægrotos quos D curant, primum omni charitate admoneant, ut divinam prius, quam humanam medicinam, ecclesiastica videlicet sacramenta percipiant: quod si facere infirmi ipsi prætermittant, ab eorum curatione Medici deficiant. Medicos autem ipsos, qui vel negligenter, vel remissius quam debet, in hoc se gesserint; canonicis poenis, atque in sanctiss. D.N. Pii Quinti bulla contentis affici mandamus, curentque episcopi, ut hujusmodi bulla ad medicorum memoriam ob eorum, & proximi animarum salutem, sæpius revocetur.

CAP. V.

E In cathedralibus ecclesiis ubi episcoporum judicio fieri poterit, Tridentini concilii decretum, quoad poenitentiarii deputationem, & præbendæ assignationem observari mandamus, aut aliter provideri, ut in ecclesiis prædictis officium hujusmodi minime desit. Huic autem pœnitentiario episcopi ampliorem in casibus sibi reservatis absolvendi facultatem concedere poterunt: cu-

rabuntque, ut omnia juxta facultatem sibi in eodem decreto concessam, ex sui officii debito diligentissime exequatur.

CAP. VI.

Quia vero sæpe contingit confessores ob bullæ, quæ singulis annis in die coenæ domini legi consuevit, ignorationem a casibus sanctiss. D. N. reservatis, frustra & inutiliter absolvere curent; idcirco episcopi, juxta apostolici mandati formam, præfatam bullam semel saltem in ann. ad Christifidelium notitiam deduci, ac solemniter publicari, dum major in ecclesia populi multitudo convenerit; atque ita distincte, & aperte declarari, ut casus in ea expressi, omnibus innotescant, idemque per eorum dioeceses fieri mandent: eadem bulla ad faciliorem, & populi & cleri intelligentiam, per capita comprehensa, & in summarium redacta.

CAP. I.

De extrema unctione.

UT sanctæ unctionis extremæ sacramento debita reverentia præstetur; statuimus id ipsum in tuto, ac honesto loco, & vasculo ab aliis sacris oleis distincto, honorifice ad inungendos infirmos asservari: ad quos quidem quoties deferri debebit, prospiciant episcopi, ut ea qua decet veneratione & religione deferatur, in vasculo scilicet argenteo, vel saltem stamneo, quo major munditia in eo conservando adhibeatur.

CAP. II.

Parochi vero sæpe dubitantes, quinam potissimum hoc sacro oleo sint inungendi, ab episcopis edoceantur, eos præcipue inungi oportere, qui cum in mortis articulo vere sint constituti, adhuc tamen quid agant intelligant, & sensu, quantum fieri potest, integro existant. Impoenitentibus vero, & his, qui cum notorii peccatores essent, vel ab ecclesia alieni, nullum poenitentiæ signum emiserint, sacram hanc unctionem ex sacrorum canonum dispositione negandam esse non ambigitur.

CAP. III.

Episcopi crebro curatos admoneant & obtestentur, ut in extremis constitutos omni pietate, ac studio tractent: cum nullo unquam tempore spirituali medico magis sit opus; ut vere dici possit, totius curæ summam huc spectare, quod in extremo vitæ spiritu fidelium animæ Deo reconcilientur, & commendentur: in quo cum passim parochi tepidiores esse consueverint, eos idcirco sæpe ab episcopis excitari exoptamus, ut circa ægrotos, & morti proximos diligentissime suum munus exequantur, gravissima poena negligentibus, eorum arbitrio proponenda.

A

CAP. I.

De ordine.

IN ordinibus quibusque conferendis sacri Tridentini concilii decreta omnia, tam quoad temporum interstitia, quam quo ad ordinandorum ætatem, & qualitatem, ab episcopis exacte observentur.

Cum vero sacrorum ordinum receptio, ad animarum curam exercendam quasi aditus sit, & præparatio quædam, sine qua ecclesiastica disciplina constare non potest, quam periculosa res sit prospicientes, episcopos omnes obsecramus & obtestamur in B domino, ut omnem in clericis ad ordines promovendis diligentiam impendant: nec quemquam aliqua ratione a legitimo examine excipiant, habita nihilominus locorum, ac personarum prudenti distinctione pro ipsorum ordinantium religione, & conscientia.

CAP. II.

Inquirant autem episcopi super ordinandorum vita, & qualitate, prudentibus viris adhibitis, juxta ejusdem concilii decretum, ac prout circa assumendos ad parochiales ecclesias supra statuimus: inferiorum C & superiorum ordinum competenti ratione habita, juxta ejusdem concilii præcepta.

CAP. III.

Episcopi sacros ordines collaturi, si legitime impediti fuerint teste eorum conscientia, id nominatim alicui probo, & erudito viro demandent: qui cum divinæ legis peritis, ad id per episcopos deputatis, ordinandorum examini diligenter incumbat, & suam, & mandantis conscientiam exoneret; nullam autem quamvis gravem occupationem episcopi huic anteponant; cum de re tanti ponderis agatur, in qua & clericalis D ordinis dignitas, & ipsorum episcoporum animarum periculum præcipue versatur.

CAP. IV.

Clericos ad quoscunque ordines promotos episcopi per suarum dioecesium ecclesias, & pia loca distribuant, illisque ne incertis vagentur sedibus, adscribant, ex ejusdem concilii decreto: eaque de re in testimonialibus literis caveatur.

CAP. V.

Animadvertant etiam episcopi, ne sacris E ordinibus aliquem initient, qui vere ecclesiasticum beneficium, pensionem, vel patrimonium ejus victui sufficiens, juxta ejusdem concilii decretum, non obtineat. Patrimonium vero, si ad illius titulum aliquem ordinare episcopo expedire videatur, sit proprium, non autem commentitium, vel simulatum, cum mediata, vel immediata retrocessione: quod ab episcopis animarum suarum periculo, magnopere est præcavendum.

CAP.

C A P. VI.

Monentur præterea episcopi, ne indistinɫte beneficiorum, ad quorum titulum aliqui sint ad sacros ordines promoti, resignationes admittant, nisi alias habeant unde se alere possint, ex ejusdem concilii decreto; ac sanctiss. D. N. Pii Quinti bulla.

C A P. VII.

Illud quoque circa patrimonii titulum statuimus; ut de eo non alienando episcopi sibi caveri curent, donec vel ex ecclesiæ reditibus, vel aliunde suppetat, ut episcopi judicio decenter vivat: cujus quidem rei apud acta per episcopalis curiæ scribam testatio fiat.

C A P. VIII.

Minoribus ordinibus initiati, in præcipuis Domini N. Jesu Christi, ac beatæ Mariæ virginis festivitatibus sacram eucharistiam suscipiant: diaconi vero & subdiaconi, etiam si canonici sint, & in dignitatibus constituti, semel saltem in mense id facere nullo pacto prætermittant.

C A P. I.

De matrimonio.

QUæcunque a sacra Tridentina synodo pro matrimonii reformatione statuta sunt; in suis dioecesibus observari episcopi diligenter curent, propositis etiam ex arbitrio poenis, ubi arbitrio locus est, necnon sæpius in anno ad populorum memoriam, præsertim quod ad ipsius sacramenti substantiam & formam pertinet, revocari faciant.

C A P. II.

Denunciationes quæ matrimonia antecedere debent, ex ejusdem concilii præcepto, tam in Parochia viri, quam mulieris fiant: eas in totum, vel pro parte remittendi facultate Parochis penitus interdicta: cum id totum episcoporum arbitrio ab eadem synodo prorsus committatur.

C A P. III.

Parochi, quicunque vel denunciationes facere, vel sponsos & sponsas benedicere neglexerint, vel calumniose distulerint, absq. rationabili causa, ab episcopis comprobanda, graviter eorum judicio mulctentur.

C A P. IV.

Parochus per seipsum, legitimo impedimento cessante, non per alium, & matrimonia celebret, & sponsos ac sponsas benedicat: quo impedito teneatur, qui parochi vices supplet, ipsi parocho mandanti fideliter referre verbo vel scripto, matrimonii per eum celebrati diem, locum, sponsorumque, ac testium nomina: ut in proprium sponsorum librum a parocho referri possit: A quem quidem librum in parochialibus quibuscumque haberi, ac diligenter conscribi & custodiri episcopi curent, poena etiam ex arbitrio negligentibus proposita.

C A P. V.

Quo ad Matrimonia vero cum vagabundis contrahenda, ejusdem concilii dispositio accuratissime observetur: exigantque episcopi de personis hujusmodi authenticam fidem, tum quod solutæ sint, tum quod a catholica communione non alienæ; quod si aliqui non expectata ordinarii licentia contraxerint, vel hujusmodi matrimonia celeB braverint, gravissime puniantur, quamvis solemnia intercesserint.

C A P. VI.

Hortamur insuper ac enixe hortari mandamus sponsos & sponsas, ne cohabitent, donec rite, ac recte matrimonium celebretur; ut scandala, quæ exinde oriri possent, evitentur, præter peccatum, quod committitur; monemusque eosdem juxta ejusdem concilii monita, prout etiam ab episcopis moneri exoptamus, ut anteC quam contrahant, vel triduo saltem ante matrimonii consummationem, peccata confiteantur, & ad Eucharistiæ sacramentum pie ac reverenter accedant; quo majore veneratione matrimonii sacramentum prosequantur.

C A P. VII.

Meminerint postremo episcopi ad eos spectare ex ejusdem concilii decreto, quæcunque hujus sacramenti sanctitati, ac honestati contraria videbuntur penitus tollere: cum res tam sancta, non nisi pie ac sancte tractari debeat.

C A P. I.

De sacrificio Missæ.

D SAcrosanctum Missæ sacrificium debitis horis celebretur; neque post meridiem, neque ante auroram, excepta nocte Nativitatis Domini: nec etiam extra ecclesiam, vel oratoria rite ab episcopo designata & approbata, sub suspensionis poena, atque aliis ex arbitrio imponendis tam contra celebrantes, quam contra eos qui id affectaverint, vel curaverint, quacunque dignitate præfulgeant.

C A P. II.

E Cæremoniis tantum ab ecclesia comprobatis in Missarum celebratione sacerdotes utantur, ne verbum quidem addendo, vel immutando ex his, quæ in cujusque diei Missa continentur, vel etiam in ipsius Missæ ordinario, juxta Lateranensis posterioris concilii decretum.

CAP.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. III.

Ad missæ, ut vocant, novæ celebrationem nullus admittatur, quem per diligentem episcopi, vel ejus vicarii inquisitionem non constet recte cæremonias didicisse, ut uniformis sit ubique celebrandi ratio, eo autem tempore ludos, choreas, aut alia hujusmodi profana repræsentari, sub suspensionis, & arbitrii poena, omnino prohibemus.

CAP. IV.

Studeant autem magnopere sacerdotes, ut inter celebrandum omnia recte & composite, nec nimis celeriter, quam decet, aut nimis tarde peragantur: ac propterea Missam prælegant; quo partes singulæ ita sint in promptu, ut neque hæsitatio aliqua contingat: quod sine populi offensione accidere non potest.

CAP. V.

Missam celebraturi prius peccata confiteantur: caveantque, ne cum se reos mortalis delicti ex conscientia agnoscant, quantumcunque se se contritos existiment, habita confessoris copia sacramentalem confessionem prætermittant: aliter enim sentiens, vel asserens, ex sacri Tridentini concilii decreto excommunicationi subjacet, quod si necessitate urgente sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum juxta ejusdem sanctæ synodi præceptum confiteatur.

CAP. VI.

In Monialium ecclesiis absque earum superiorum licentia nemo celebret, sub suspensionis poena, atque alia ordinarii arbitrio infligenda.

CAP. VII.

Illud autem maxime a populo in Missæ celebratione episcopi vitari curent; ne quis ita ad altare accedat, ut sacerdoti celebranti sit molestiæ vel impedimento, ne etiam erecti, aut aversi, sed omni cum devotione, atque animo ad Deum propenso, fideles quique Missæ sacrificio intersint: necnon detecto capite & genibus flexis capita reverenter inclinantes, quandocunque nomen D. N. Jesu Christi memorari contingat, sub poenis a sanctiss. D. N. Pio V. per ejus Bullam statutis.

CAP. VIII.

Peregrinum sacerdotem incognitum, ad celebrandum absque ordinarii licentia, ecclesiarum rectores ex Tridentini concilii decreto non admittant. Ordinarii vero ipsi diligenter invigilent, ac bene perspiciant, quænam dimissoriæ sint comprobandæ, vel rejiciendæ: cum exemplo constet innumera- A biles fraudes hac in re committi consuevisse.

CAP. IX.

In unaquaque ecclesia provideant episcopi, ut omnia ad Missæ sacrificium opportuna, ea munditia, ac puritate conserventur, quæ domum Dei maxime deceat, & ecclesiæ cujusque dignitati conveniat.

CAP. X.

Inter Missarum solemnia quæstus fieri, vel quoquo modo in ecclesiis mendicari, ex eadem sanctiss. D. N. Bulla, sub poenis quæ B in ea continentur, tam clericis, quam laicis prohibeatur: quod & concionum tempore minime est permittendum, nisi aliud ex causa quandoque episcopo videatur.

CAP. I.

De dignitatibus, & canonicis.

Ubicunque sacri Tridentini concilii decretum, quo cavetur majorem saltem capituli cujusque partem in presbyteratu esse constitutam, hactenus non est in usu, debitæ executioni demandetur: ita tamen ut deinceps ordinis prærogativa inter eos per- C petuo servetur, quacunque consuetudine non obstante: nempe ut presbyteri diaconis, subdiaconis vero diaconi, donec ad superiores ordines promoti fuerint, de cætero præferantur.

CAP. II.

Ad dignitates vero, vel canonicatus in quibusque ecclesiis ii assumantur, qui episcopos opera & officio juvare valeant: eaque morum integritate præditi sint; ut eorum capitulum cujusque ecclesiæ Senatus merito dici possit: atque aliis existant qualitatibus ornati, tam a jure, quam ab eo- D dem Tridentino concilio requisitis: super quo episcoporum conscientias oneramus.

CAP. III.

Canonici atque alii dignitates vel personatus quoscumpue in cathedralibus ecclesiis, vel collegiatis obtinentes, prælatis suis omnem obedientiam, ac reverentiam præstent, quacumque exemptione non obstante, quod ad honorem eis exhibendum pertinet. Quare eos ad ecclesiam divinorum causa deducere, & domum reducere in habitu, loco, tempori, ac eorum dignitati congruenti, dignitates, & canonicatus ob- E tinentes, capitulaque ipsa omnino teneantur, salvis, quo ad alia, cujusque capituli, ac dignitatum juribus, exemptionibus, ac privilegiis quibuscunque.

CAP. IV.

Expediret maxime, ut cathedralium ecclesiarum, ac insignium collegiatarum dignitates & canonici omnibus dominicis, festivis die-

ANNO CHRISTI 1568.

diebus, & aliis quam ſæpiſſime Miſſas publice in eorum eccleſiis celebrarent: ad minus tamen in majoribus quibuſcumque anni ſolemnitatibus, in quibus epiſcopi in Pontificalibus non celebraverint, necnon et ſingulis beatæ Mariæ virginis, & Sanctorum Apoſtolorum feſtivitatibus, ac dedicationis eccleſiæ, & Sanctorum protectorum civitatis cujuſque, atque in quibuſvis tam Quadrageſimæ, quam Adventus Dominicis diebus Miſſarum ſolemnia in majori eccleſiarum ipſarum altari per ſeipſos omnino celebrare teneantur: eo ordine & lege quam interſeipſos intra menſem ab harum conſtitutionum publicatione convenerint: alioquin ipſimet epiſcopi pro ſuo arbitrio deputent, qua die ſinguli celebrare debeant: nec liceat eiſdem ab illorum præſcripto recedere, quacunque conſuetudine etiam immemorabili non obſtante, ſub ſuſpenſionis, atque aliis ex arbitrio pœnis infligendis; ſalvis tamen earum eccleſiarum conſtitutionibus ſeu conſuetudinibus, in quibus iidem publice & ſolemniter frequentius celebrare tenentur.

CAP. V.

Divinorum tempore a canonicis, vel aliis eccleſiæ miniſtris conventus, ſeu capitula, ut vocant, non habeantur, alioquin diſtributionibus illius diei careant; quas epiſcopi piis uſibus ex arbitrio tribuant; & ſi major contumacia intervenerit; epiſcopi judicio aliter pro modo culpæ præterea puniantur.

CAP. VI.

Cappæ, vel Almutiæ tam a canonicis, quam ab aliis eccleſiæ miniſtris, juxta cujuſque loci conſuetudinem deferri ſolitæ, deferantur; alioquin eas deferre omittentes, uti non reſidentes punctentur; quæ nihilominus Almutiæ dum ſacra myſteria celebrantur, in altari ſtatim deponantur: non autem ſuper ſacris veſtibus ullatenus habeantur, niſi tantum in inceſſu, ſub eadem poena.

CAP. I.

De Manſionariis.

MAnſionarii in eccleſiis ubi adſunt, per ſeipſos munus ſuum obeuntes (ſicut & cæteros eccleſiæ miniſtros cujuſcunque gradus, qualitatis, & dignitatis exiſtant, propria cujuſque munia ſimiliter per ſe ipſos obire mandamus) illud ipſum accuratiſſime implere ſatagant, ne deficientes annotentur; necnon pro rata portionum, vel præbendarum ſuarum, ſi diſtributionibus careant, punctationes in proprio libro annotandas perſolvant: atque eadem in illis ratio ſervetur, quæ in canonicorum punctationibus, ac diſtributionibus infra proxime ſtatuetur: niſi aliud eccleſiæ ſuæ magis expedire epiſcopo videatur.

A

CAP. II.

Illud autem Manſionarii ſemper obſervent, ut ea hora qua ſibi injunctum ex Manſionaria munus incumbit, a cæteris curis in eccleſia, ne dum extra eam, prorſus ſint expediti: alioquin ac ſi ea hora defecerint, a punctatore notentur: ſciantque ob eorum officii neceſſitatem, quod & in canendo, & pſallendo præcipue verſatur, feſtis diebus punctaturas eiſdem eſſe duplicandas, niſi majori pœna ex alicujus eccleſiæ inſtituto plectantur.

B

CAP. I.

De diſtributionibus quotidianis.

QUotidianæ diſtributiones, his tantummodo qui ſtatis horis divinis interfuerint, ex ſacrorum canonum diſpoſitione, ac Tridentini concilii decreto, tribuantur; cujus quidem concilii auctoritate, prohibemus colluſionem aliquam, vel remiſſionem de eis fieri, ſub dupli pœna a camerario capituli, ſi capitulariter omnes deliquerint perſolvenda; ſi vero aliquid de capitulo hac in re exceſſerint, ipſi delinquentes tantumdem ex ſuis diſtributionibus amittant: & epiſcopi arbitrio utraque poena piis uſibus

C

applicetur: his dumtaxat exceptis, quos vel corporis infirmitas, vel eccleſiæ utilitas excuſat, ex eorumdem canonum diſpoſitione.

CAP. II.

Provideant autem epiſcopi, ut ubi tenues, vel nullæ diſtributiones exiſtunt, vel per tertiam fructuum, dignitatum, ac præbendarum partem, in diſtributiones convertendam, vel per ſimplicium beneficiorum unione n, adeo augeantur, ut ſervientium uſui ſufficere poſſint: idque quamprimum efficiant juxta eiuſdem concilii præceptum.

D

CAP. III.

Non conſtitutos in ſacris, de diſtributionibus participare, necnon vocem in capitulo habere, ex ejuſdem concilii prohibitione penitus interdicimus, qui vero ſecus fecerint, diſtributionibus ipſis tamdiu careant, donec epiſcoporum arbitrio ſatiſfecerint.

CAP. I.

De Punctatore.

E

PUnctationes, pro quotidianis diſtributionibus conſequendis, quam diligentiſſime per eum, ad quem ſpectat, ac diſtincte annotentur, & ſine aliqua perſonarum acceptione.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. II.

Punctatores vero singulo quoque anno per episcopos, vel alios ad quos juxta ecclesiarum consuetudinem ea res pertinet, modo ab eisdem comprobentur, constituantur: quibus quidem juramentum deferatur, de bene, ac legitime officium suum exercendo, sub dupli, quanti id fuerit, & perjurii poena.

CAP. III.

Singulis autem mensibus, nisi aliud episcopo videatur, ex sui officii debito, superiori suo punctationum librum punctatores ipsi præsentare teneantur, quæ si non recte se habere superior ipse cognoverit, eos negligentiæ suæ poenas, dupli scilicet & perjurii dare compellat, idem quoque punctator quisque facere debeat, antequam alicui ecclesiæ ministro, qui de distributionibus participet, ejus servitii portio assignetur: quo certior fiat episcopus, an aliqua collusio ea in re intercesserit.

CAP. I.

De Chori præfecto.

CHori præfecti officium juxta cujusque ecclesiæ consuetudinem a deputatis exerceatur: ubi vero aliqua consuetudo non viget; episcopus ex dignitatibus vel canonicis, seu aliis ecclesiæ ministris, eum, qui sibi aptior videbitur, huic muneri præficiat: quod & prompte suscipere, & diligenter exercere, quicunque idoneus fuerit habitus, sub poena, ipsius ordinarii arbitrio statuenda teneatur.

CAP. II.

In primis vero chori præfectum curare oportet, ut Missarum solemnia, atque alia divina officia congruis horis, & qua decet religione, ac studio persolvantur; atque ea omnia in ecclesia observentur, quæ ad rectam divinorum celebrationem pertinent: negligentiumque clericorum culpas annotare arguere, & si sit opus deferre, præfectus ipse satagat, ut ab episcopo redarguantur, vel pro modo culpæ ex arbitrio puniantur.

CAP. II.

Illud autem meminerint episcopi, nullum in ecclesia officium hoc ipso fere præstantius esse, aut magis necessarium: ac propterea ab ipsis quam sæpissime commonendos esse eos, qui illud in ecclesia pro tempore gerunt: cum ab eo potissimum pendeat recta ecclesiarum ordinatio, ac divini cultus propagatio; curentque præfecti ipsi a clericis omnibus, in his quæ ad eorum officium pertinent, obedientiam sibi præstari: inobedientes vero deferant, ac pro culpæ qualitate ab episcopis puniri curent.

A

CAP. I.

De cæremoniarum magistro.

CÆremoniarum magister, ubi ex ecclesiæ alicujus instituto non adest, in cathedralibus, & collegiatis præsertim insignibus, is ab episcopis eligatur, qui in divinorum celebratione optime sit versatus; atque huic muneri satisfacere possit. Is vero quæcunque ad cæremonias attinent curare debet, ut quam diligentissime, rite, & ex ordine in ecclesia peragantur: cui ut ab omnibus, quo ad cæremonias ipsas, pareatur, quicunque ille sit, episcopi efficiant: B & quos contumaces invenerint, quamvis canonici sint, vel in alia ecclesiastica dignitate constituti, ex officio corripiant, ac debitis poenis afficiant: quemadmodum & ipse, si in his quæ sui muneris sunt, quovis modo deliquerit, episcopi arbitratu puniatur, vel emendetur.

CAP. I.

De Chori magistro.

IN unaquaque cathedrali vel collegiata ecclesia chori magister instituatur, ubi mansionarii non sint, vel alius quispiam ab C episcopo, vel capitulo ad id deputatus; qui præcentoris officium exerceat, & in ecclesiastico cantu sit eruditus: congrua sibi mercede, juxta cujusque ecclesiæ institutum, vel episcopi præscriptum, constituta.

CAP. II.

Chori autem magistri officium id erit, quæ sunt in ecclesia canenda; vel legenda proponere, ac prævidere, ut promptius recitari vel cantari possint. Item aliis in cantu præire, ut dissonantiæ vitentur: necnon curare, ut tam antiphonæ, quam gradualia, & his similia concorditer, ac re- D cte cantentur, quo minus audientium aures offendantur. Ad eundem quoque spectabit efficere, ut alte & intelligibili voce canonicæ horæ recitentur, voces depressas extollendo, vel nimis elatas remittendo, prout sibi magis conducere videbitur.

CAP. III.

Omnes vero clerici qualescunque sint, in his quæ ad ipsius chori magistrum pertinere videbuntur, eidem assentiri, & obedire teneantur. Quisquis autem illius officium perturbare, aut quoquo pacto eidem in suo munere molestus esse præsumpserit, ab epi- E scopo graviter pro modo culpæ ex arbitrio corripiatur.

De musicæ magistro.

C A P. I.

MUsicæ magister pro ecclesiæ facultatibus & instituto, congrua ei mercede proposita, qua videbitur episcopo tutiori via, ubi consuetudo aliqua non apparet, in unaquaque cathedrali ecclesia constituatur, is vero vel idem sit, qui seminarii pueros ecclesiasticos cantus edoceat, vel alius pro ecclesiæ cujusque dignitate, & qualitate episcopi judicio adhibeatur.

C A P. II.

In ecclesiis autem ubi musici redditus pro cantorum mercede sunt instituti curent episcopi, ut vere musicæ artis periti clericis ubi haberi possunt, tribuantur; alioquin laicis, qui tamen clericalibus vestibus sacrorum tempore, si commode fieri poterit, induantur, pro stipendio assignentur, qui si statis diebus, quicunque sint suo muneri defuerint; ex eorum mercede portio aliqua episcopi arbitrio detrahatur: eademque ratio in musicæ magistro, atque aliis hujusmodi ecclesiæ ministris servetur; quo majore in suis officiis solicitudine utantur.

C A P. III.

Musici cantus ejusmodi in ecclesia adhibeantur, qui populum ad devotionem provocent. Divinæ laudes musicis rhythmis non involvantur aut implicentur, sed explicite proferantur, atque ita, ut clare intelligi possint. Gradualia vero, introitus, atque alia hujusmodi, plano cantu, ut vocant, annotata, juxta canonicas sanctiones a suo originali tono minime alterentur: liberum tamen sit cantoribus consonantias aliquas adjungere, non mutata cantus origine.

C A P. I.

De organo.

IN cathedralibus præsertim ecclesiis organa divinorum causa ex vetusto ecclesiæ instituto non desint: necnon qui ea pro ecclesiæ dignitate, atque ex arte pulsent adhibeantur: mercede eisdem juxta ecclesiarum consuetudinem, & ea deficiente pro episcoporum taxatione persolvenda.

C A P. II.

In organis autem lascivum quid, vel impurum ex sacri concilii Tridentini præcepto minime canatur, nec pulsando misceatur: quod qui neglexerint, severiore poena ex arbitrio plectantur, sitque organorum sonus, & vocum in illis modulatio ejusmodi, quæ ad pietatem & religionem audientes excitet, non ut aures vulgi tantummodo mulceat.

A C A P. III.

Alia vero instrumentorum genera, præter organa, non adhibeantur; nisi aliud ex causa episcopo videatur: qui pro temporis & loci qualitate, quod religioni congruere judicaverit, pro sua prudentia statuet.

C A P. I.

De horis canonicis.

HOræ canonicæ pro dierum ac festorum qualitate legantur, vel cantentur; prout chori præfectus ex ecclesiæ instituto, vel
B Episcopi præscripto expedire arbitrabitur.

C A P. II.

Ea autem psallendi ratio comprobetur, ut concorditer psallatur: & sive verbo, sive cantu agatur, voce non nimis depressa, nec nimis arguta, Dei laudes proferantur. Fiat autem in medio cujusque psalmi versiculo suspensio conveniens, qua pars a parte distinguatur, quod valde ad bene psallendum conferre exemplo constat: contineantque psallentes ipsi eorum voces intra tonos & modulos, quicunque contigerint, nec vocibus evagentur, quo nihil est indecentius:
C necnon inter festivum, & feriatum officium congrua differentia fiat, pro ipsius chori præfecti arbitrio.

C A P. III.

Singulæ quæque horæ opportunis temporibus ex universalis ecclesiæ instituto recitentur. Matutinum vero curent episcopi, ut summo mane dicatur, atque ea circumspectione habita, ut aliæ horæ commode persolvi possint.

C A P. IV.

D Quod vero ad canonicas horas a clericis recitandas attinet; statuimus ab omnibus & singulis in sacris constitutis, vel ecclesiastica beneficia obtinentibus quotidie recitari debere: alioquin beneficiati divinum officium omittentes, juxta Lateranensis posterioris concilii decretum fructus suos non faciant, qui quidem in pios usus converti debeant: post debitam monitionem beneficio quoque priventur, præter grave peccatum quod continue committunt. Item quicunque in sacris constituti illud sine causa prætermiserint, præter peccati reatum quem contrahunt, etiam severissime ex arbitrio puniantur.

E C A P. V.

Si quis autem error inter psallendum, aut orandum, vel omittendo, vel subvertendo contigerit; is non ab omnibus, sed a chori præfecto tantummodo corrigatur: qui pro sua prudentia vel suppleri, vel repeti, aut progredi mandabit, prout sibi magis expedire videbitur.

CAP.

A

CAP. VI.

Ad Matutinum officium quicunque responsoria vel lectiones pro suo munere est in ecclesia recitaturus, ea prælegat, ac prævideat, ut promptius legat, errores inter legendum vitet, divinorumque officiorum continuatio cunctando non impediatur.

CAP. I.

De Choro.

Clerici quique sub cathedralis, vel collegiatæ ecclesiæ stipendio militantes, ad consuetum campanæ signum ea qua decet gravitate ad ecclesiam accedentes, oratione peracta ante Sanctissimi D. N. Corpus, sacristiam ingressi, ut vestibus suo ordini ad psallendum congruentibus induantur: postquam omnes convenerint hora adveniente præcedentibus luminibus a sacristia bini a minoribus ad majores progredientes, saltem solemnibus diebus, ac in majoribus anni festivitatibus ad Missam majorem & Vesperas, ad chorum tacite ac modeste accedant.

CAP. II.

Chorum ingressi, ac in propriis sedibus considentes concorditer psallant, eodem tempore cum opus fuerit, singuli assurgant, sedeant, genuflectant, & capita detegant, nihil extraneum divinis immisceant, privatim officium non recitent, nec colloquantur, obstrepant, aut literas legant, non evagentur, nec a propria sede recedant, nisi divinæ rei gratia, non incomposito modo sedibus cohæreant, aut dormitent, aut rideant, nec choro nisi petita a præfecto licentia, aut expletis omnibus recedant, sed toto corde in rem divinam incumbant. Si qui vero in his, atque aliis hujusmodi quoquo pacto deliquerint, ad præfecti arbitrium pro non residentibus habeantur, & alias pro modo culpæ ab episcopis quoque puniantur.

CAP. III.

Ne vero clerici, dum divinis incumbunt ab aliquo impediantur, curent episcopi, ut loca clericorum usui in ecclesiis destinata, a laicis non occupentur, sed seorsum a clericis omnino divinis intersint: nec chorum ad psallendum institutum præsertim, ubi commode fieri potest, occupent: poena in negligentes, vel impedientes quoscunque ab episcopis ex arbitrio proponenda.

CAP. IV.

Alia vero omnia quæ ad chori legem atque alios ecclesiæ ministros, de quibus in præsentibus nulla fit mentio pertinere videbuntur, pro ecclesiæ cujusque qualitate, adhibitis in consilium duobus de capitulo, ex sacri Tridentini concilii decreto episcopi suppleant.

CAP. I.

De vita, & honestate clericorum.

Non solum in sacris constituti, aut ecclesiastica quæcunque beneficia obtinentes, verum etiam minoribus ordinibus initiati, qui clericalibus privilegiis potiri velint; clericalem habitum suo ordini, & qualitati congruentem, necnon tonsuram conspicuam continue gerant, sub poenis per episcopos jam statutis, vel in posterum statuendis. Sacerdotes vero barbam præterea e superiore labro ita detonsam, & in aliis sui partibus aptatam semper habeant; ut B sumentibus Christi corpus & sanguinem nullatenus sit impedimento.

CAP. II.

Clerici vestes sericeas nullo modo deferant, superiorem vero semper usque ad talos protensam gerant. Inferiores autem vestes, sive subtanæ, ut vocant, per canonicos & alios in ecclesiastica dignitate constitutos pariter longæ usque ad talos deferantur; cæteri vero præsertim pauperes & rurales clerici protensas ad minus ultra genua, sub eadem tamen forma, gestare debeant. In itinere nihilominus clericis qui- C buscunque brevioribus vestibus uti liceat: ita tamen, ut a clericali honestate non abhorreant. Sit autem vestium color omnino niger; præterquam in constitutis in dignitate, qui & leonato, & violaceo colore uti poterunt.

CAP. III.

Clericorum caligæ non sint inflatæ, nec ullatenus incisæ: necnon calcei & crepidæ sint simplices, non autem incisæ, vel sericeæ. Camisiæ in nulla sui parte exteriori sint crispatæ, vel lactucatæ, nec arte aliqua ullo modo elaboratæ. Pilei quoque simpli- D ces existant, non acuti sive turbinati: nec eis utantur clerici, nisi necessitatis gratia, ac pro temporum & locorum qualitate: non autem intra ecclesiam, præsertim dum divinis intersunt. Subbireta pariter sint & ipsa simplicia, & honesta: quæ tamen dum Missæ sacrificium per eos celebratur, semper deponantur: annulosque nisi id dignitas postulet, clerici ipsi non deferant. In præmissis autem omnibus ad clericalem ornatum pertinentibus, præter rerum quibus deliquerint amissionem, episcoporum arbitrio aliter pro modo culpæ puniantur.

CAP. IV.

E

A taxillis, tesseris, pictarumque pagellarum lusu, & alio quocunque ludi genere sacris canonibus improbato, penitus abstineant: nec sint etiam prohibitorum ludorum spectatores. Choreas non ducant, aut spectent; nec larvati incedant, publice quoque, si scandalum ex eo oriri potest, ludis etiam permissis non utantur, sub arbitrii poena.

CAP.

CAP. V.

Ab omni prorsus suspectarum mulierum familiaritate, conversatione, & cohabitatione clerici abstineant, sub pœnis in sacri Tridentini concilii decreto comprehensis, atque aliis a sacris canonibus inflictis, vel episcoporum arbitrio infligendis: ita sane ut mulieres omnes pro suspectis habeantur; illis tantum exceptis, quarum conversatio a jure permittitur: quas tamen absque speciali ordinarii licentia domi retinere non audeant.

CAP. VI.

Caveant insuper clerici, ne vel in ædibus eorum patrimonialibus foeminæ quovis modo suspectæ commorentur, aut detineantur, vel infamibus personis eas locent; quod multo magis in suarum ecclesiarum domibus prohibitum esse intelligant: sub poenis in eosdem ex arbitrio statuendis.

CAP. VII.

Venationem quoque contra sacrorum canonum formam, clerici minime exerceant: ab illicitisque artibus & officiis quibuscunque caveant, tabernas non adeant, nec diversoria frequentent: nisi itineris, ac necessitatis gratia. Qui vero in prædictis offenderint, gravissime episcoporum arbitrio plectantur.

CAP. VIII.

Arma sive ad offendendum, sive ad defendendum parata, non obtenta ab ordinario licentia, ex urgenti tantummodo causa concedenda, clerici, præcipue in sacris constituti, tam per civitates & oppida, quam per villas non deferant, nisi per loca minus tuta iter faciant: Inobedientes autem prima vice pecuniaria poena episcopi arbitratu mulctentur: secunda vero, carceris maceratione, ac suspensione ad arbitrium afficiantur: postremo, si se enormibus præsertim immisceant, nec resipiscant; fructuum ecclesiasticorum privatione, ac etiam beneficii amissione, vel depositione pro modo culpæ, & personæ qualitate puniantur: ea semper circumspectione adhibita, ut noctis causa poena duplicetur & aggravetur.

CAP. IX.

Clerici quoque noctu sine causa, vel minus quam honesta, ac rationabili evagantes, ab episcopis corripiantur, & abstinere cogantur. Quod si vel canendo, vel instrumenta aliqua pulsando, per noctem deambulaverint, aut id agentibus comites sese præbuerint; carcerentur, & poenis ab Ordinario congruentibus subiiciantur.

CAP. X.

In sacris constituti clerici, in famulatu laicorum, etiam principum, nisi ad officium aliquod non indecens, & suo ordine non indignum, ac de episcoporum suorum licentia, non admittantur, sub suspensionis, & arbitrii poena.

CAP. XI.

Generatim vero præterea, quæcunque alia clericis ex sacris canonibus, generalibus conciliis, vel apostolicis ordinationibus, ad eorum vitam & honestatem pertinentia, statuta sunt, ab eis observari mandamus; sub poenis in eisdem contentis, quas sacri Tridentini concilii auctoritate innovamus, atque aliis ordinariorum arbitrio pro delicti qualitate statutis, vel statuendis. Meminerintque clerici omnes, nihil esse; quod magis alios ad pietatem, ac Dei cultum instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio manciparunt: ac propterea ita vitam & mores suos componere debere, ut eorum actiones cunctis venerationem afferre possint.

CAP. I.

De sacrosanctis ecclesiis.

Ecclesiæ quæcunque per dioeceses constitutæ, sacra oratoria, sacellaque aut diruta, aut ruinosa; instaurari, reædificari, atque ea reverentia teneri, ac custodiri episcopi curent, quæ ex sacrorum Canonum dispositione requiritur. Quod si ecclesiæ, vel loci paupertas obstet; juxta sacri Tridentini concilii decreti formam, Ordinarii provideant, ut vel diruta reficiantur, vel transferantur.

CAP. II.

Nemo autem divinorum præsertim officiorum, aut prædicationum tempore per ecclesias deambulare, aut ibidem negotia tractare, clamores, risus, dissolutiones, confabulationes, atque alia hujusmodi profana, neque etiam cum suspectis mulieribus colloquia habere præsumat; sub poenis, quæ in sanctissimis D. N. Pii Quinti Bulla continentur.

CAP. III.

Prohibemus insuper, ne in sacrosanctis ecclesiis comestiones, sive compotationes, quovis anni tempore fiant: aut in earum porticibus, vel coemeteriis, aliqua ad cibum, vel potum venalia habeantur, nec etiam prope ecclesiam, quantum fieri potest, sub poena per Ordinarios ipsos statuenda.

ANNO CHRISTI 1568.

CAP. IV.

Ecclesiæ cujuscunque parietibus, nihil profanum, vel immundum adhæreat: ac præcipue tabernæ, & Judæorum familiæ procul absint; ne sacra profanis misceantur, sub poena episcopi arbitrio proponenda.

CAP. V.

Altaria in ecclesiis quibusque constituta, si dotata sint, per eorum rectores tam in temporalibus, quam in spiritualibus recte curari episcopi studeant: nec eadem a quoquam usurpari permittant; indotata vero, vel ab his, a quibus erecta fuerint, instaurari, ac exornari, vel amoveri curent.

CAP. VI.

Ecclesiarum fabricæ, bona, ac redditus omnes, in destinatos usus a deputatis converti, Ordinarii quique provideant: nec ullo modo patiantur ab aliqua vel sæculari, vel ecclesiastica persona usurpari, aut in alios usus converti, sub dupli poena, atque animarum suarum periculo.

CAP. VII.

Ecclesiarum præterea indemnitati prospicere cupientes, personis ecclesiasticis, quavis dignitate fulgentibus, atque aliis quibuscunque ecclesiastica beneficia, quocumque nomine censeantur, obtinentibus, ac hospitalium, aliarumque piorum locorum gubernatoribus, Rectoribus, seu administratoribus universis injungimus, ut infra annum a præsentis synodi fine connumerandum, inventarium bonorum omnium mobilium & immobilium, juriumque, & actionum, ac nominum de bitorum, ad ecclesias ipsas vel pia loca, quæ obtinent, aut regunt, quovis modo pertinentium, cum ipsorum bonorum qualitatibus, situationibus, vocabulis, & confinibus, coram honestis, ac fide dignis testibus, in forma probante conficiant: quorum quidem bonorum, duo publica fiant instrumenta: ex quibus unum, in propria ecclesia, hospitali, vel pio loco, alterum apud episcopum in Archivio perpetuo custodiant. Quicunque vero in hoc exequendo vel negligens, vel parum fidelis extiterit, graviter episcopi, ad quem hujus rei cura pertinet, arbitrio puniatur.

CAP. I.

De rebus ecclesiasticis non usurpan. ac male alienatis recuperandis.

MAndamus insuper sacri Tridentini concilii auctoritate, ut singuli episcopi, seu eorum vicarii, simul cum uno de capitulo, & altero de clero: ex his, qui aptiores, & probatiores eis videbuntur, ab ipsis de capitulo: & clero civitatis, respective deligendis, recognoscant, etiam ex A officio, quæcunque locationes rerum ecclesiasticarum, ad longum tempus, seu ad vigintinovem annos, aut bis vigintinovem, a triginta annis citra, ante publicationem Tridentini concilii factas, etiam auctoritate apostolica confirmatas: judicentque an in damnum ecclesiæ, & contra canonicas sanctiones factæ fuerint: absque tamen aliquo causarum de præsenti pendentium præjudicio.

Quod si res de qua agitur, ad episcopum, seu illius mensam pertineat, aut episcopus ipse, vel ejus vicarius locationis ejusdem commissarii, seù executores fuerint; tunc ad episcopum, qui magis vicinus sit, una cum deputatis ab ejusdem capitulo, & cle- B ro, hæc recognitio & judicatio pertineat. Si autem delectorum a capitulo, seu a clero legitima forsan aliquo casu esset recusatio, tunc ab eisdem de capitulo & clero, alii in ea causa substituantur.

CAP. II.

Quoniam vero usu compertum est, alienationes bonorum ecclesiasticorum fieri sæpe sub conditione, ut illarum confirmatio ab apostolica sede obtineatur, interim autem possideri, non obtenta aliter confirmatione ejusmodi, in grave ecclesiarum damnum, & animarum ipsorum contrahentium C præjudicium; ideo ordinariis quibuscunque mandamus, ut diligenter super hujusmodi alienationibus quorumcunque bonorum ecclesiasticorum, etiam hospitalium, & ad fabricæ, sive ad luminarium, ut ajunt, usum deputatorum, & aliorum quocunque nomine censeantur, inquirant: & si quas sub jam dicta conditione nondum impleta a triginta annis, ut supra, factas repererint, irritas, & inanes declarent; in eosque qui in possessionem, vel detentionem ante obtentam confirmationem, ut supra se intrudere ausi fuerint, poenas a sacris canonibus & summorum pontificum constitutionibus, adversus eosdem inflictas exequi omnino stu- D deant.

CAP. III.

Generaliter autem tam in his, quam in aliis quibuscumque ecclesiasticarum rerum alienationibus, quas in futurum auctoritate apostolica fieri contingat, animadvertant episcopi, & eorum vicarii, ut omnia rite, & recte, maturaque, ac diligenti investigatione adhibita peragantur, etiam in rem præsentem accedendo, indemnitati ecclesiarum prospiciant: admonentes etiam frequenter populum, eos excommunicationi fore subjectos aliisque poenis teneri, qui con- E tra sacrorum canonum decreta, ecclesiastica bona alienare, aut indebite detinere præsumant. Monemusque propterea episcopos omnes, ac enixe in domino obsecramus, ut ad minus semel in anno sacri Tridentini concilii decretum sub sessione vigesima secunda, capitulo undecimo de reformatione, quod incipit, si quem clericorum, vulgari idiomate, per prædicatores in Dominica Lætare, frequenti populo publicari ac ad memo-

moriam revocari curent: quo certiores fiant ecclesiasticarum rerum quarumcunque usurpatores, ipso jure excommunicatos esse, nec ab alio quam Rom. pontifice absolvi posse,

De Monialibus.

Quod ad Moniales ac Deo dicatas virgines attinet, id solum nobis commemorandum censuimus, ut episcopi potissimum curent eas modis omnibus ad regulæ, quam sunt professæ, præscriptum reducere, ac earum vitam, & mores ex illa componere, fideliterque ab eisdem præcipue servari studeant, quæcunque ipsarum peculiaria vota vel circa ea præcepta respiciunt. Illarum clausuram, ubi violata est, ex injuncto sibi B proprio munere diligenter restitui, & inviolatam conservari provideant, necnon quæcunque ad eas pertinent diligentissime exequantur, & exequi faciant, juxta sacri Tridentini concilii saluberrima decreta, ac sanctissimi Domini nostro Pii V. Bullam: atque enitantur in primis, a monialium monasteriis quæcunque castitatis proposito adversari videbuntur, opportunis ordinationibus avertere, atque eas in viam Domini omni studio, ac vigilantia dirigere.

CAP. I.

De locorum piorum administratione. C

Circa locorum piorum administrationem diligenter animadvertant episcopi, ut probatissimi viri, timoratæque conscientiæ ad hujusmodi regimen assumantur: qui suæ familiæ bene præsint: quive in operibus charitatis se se exercere consueverint: necnon recte calculandi rationem teneant, nec locorum ipsorum debitores existant: riteque caveant, se fideliter Christi patrimonium administraturos. Hi vero non ultra triennium ex sacri Tridentini concilii decreto, nisi rei necessitas aliud suadeat, administrent: male ablata, vel alienata recuperent, fructus in destinatos usus convertant: D his præcipue quibus ex loci instituto tenentur; præsto sint: singulis annis accepti, & expensi tabulas proferant, & a deputatis cum ordinarii interventu calculari studeant: ruinosa ædificia reparent; bonaque, ac redditus ipsorum locorum ita gubernari & dispensari satagant, ut vere boni administra o es dici possint.

CAP. II.

In hospitalibus ad peregrinorum usum E paratis, vere egeni, & pauperes recipiantur: circulatores, præstigiatores, simulato habitu incedentes, herbularii, atque alii id genus homines ab hospitio arceantur; qui vero puellas nubiles, ac juvenes secum ducunt, nec de eorum matrimonio constat; ultra unam dormitionem non accipiant; mares a foeminis prorsus distinguantur, nec viris ad mulieres, vel contra, quamvis jugales sint, honestatis gratia pateat aditus, neque aliqui in hospitio alantur, nisi necessitatis causa. Pueri quoque a viris, ubi

A commode fieri potest, secernantur. Immodesti, blasphemi, & inquieti eliminentur, nec validi mendicantes ultra unam noctem recepentur.

CAP. III.

Quod ad pauperes infirmos attinet, in locis ad eorum usum deputatis, ministri non desint, Christiana pietate præditi; qui necessaria omnia illis subministrent, ea qua decet charitate; ex his quæ medici decreverint, nihil penitus prætermittentes, quod ad infirmorum salutem procurandam pertineat; horas & momenta, rerum qualitates, & quantitates diligenter attendant, totque ministros adhibeant, quot infirmorum numero & usui sufficere possint. Illud vero maxime ad infirmorum regimen deputati curent, ut cum primum infirmi possint, peccata confiteantur, sacramque eucharistiam sumant.

CAP. IV.

Illud præterea hospitalium infirmorum rectores ac Præfecti ipsi animadvertant, ne valetudinarii & convalescentes, nisi postquam bene se habuerint, ab hospitio dimittantur, ne vel eos recidivare contingat, atque ita, sumptus augeantur, vel in itinere deficere cogantur; quod ipsi hospitii præfecti quam diligentissime curabunt. Ne vero dum corporibus fit medicina, animarum cura negligi videatur; Sacerdotes non desint, qui Missas festis saltem diebus in loco infirmis ipsis accommodato celebrent, sacramentaque rite & opportune languentibus administrent: atque infirmantibus ad mortem, ad animæ salutem necessaria commemorent, & charitatis officium usque ad vitæ exitum, in eos exerceant; illorumque nomina, genus, & patriam diligenter annotent; defunctos vero ecclesiasticæ sepulturæ sacris precibus adhibitis pie ac religiose mandent.

CAP. V.

Circa orphanorum domos invigilent episcopi, atque provideant, propositis excommunicationis, atque aliis ex arbitrio poenis, ne infantes ab illis parentibus exponantur, qui eos vel eas ex industria, vel aere proprio alere possunt: fiatque ea de re ab ipsius loci curatoribus diligentissima inquisitio: nec a confessoribus, nisi satisfecerint, absolvantur.

CAP. VI.

Omnia vero ad ipsorum infantium expositorum usum opportuna, parata & instructa habeantur: nutrices præsertim subsidiariæ, donec infantes ipsi baptizentur, & ad alendum tradantur: quod quamprimum a præfectis curetur: debitaque merces nutricibus nullo pacto desit, atque alia pueris necessaria; ne eorum defectu, aut culpa aliqua periclitentur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

A

CAP. VII.

Postquam autem ad eam ætatem pervenerint, ut disciplinæ sint capaces; tam mares quam foeminæ, ubi fieri potest, & facultates suppetunt, bonis moribus, atque artibus ætati, & sexui congruentibus instruantur, donec illis aliter Deo adjuvante fuerit provisum.

CAP. VIII.

Curent autem episcopi, ne mendicantes aliqui parochias circumeant, morbum aliquem simulantes, vel aliud quidpiam falso jactantes, ad decipiendum simplicium animas: sed quod sedate ac pie, sine longa verborum serie eleemosynas petant, sub eorum arbitrii poena.

CAP. IX.

Insuper episcopi omnes diligenter se se informare studeant de vita & moribus mendicantium: providentes omnino, ut in Paschate communicent: alioquin eos ejici curent. Mandantes hospitalium præfectis, ne post Pascha aliquos in hospicio recipiant, quos non constet, aut verosimile sit eo anno fuisse confessos, & sacram eucharistiam sumpsisse, vel paratos ecclesiæ præcepto statim satisfacere.

CAP. X.

Montes quoque Pietatis ubi adsunt, episcopi visitent, & recte administrari curent: ubi vero desunt, eos erigi, atque institui faciant: nec ex mutuo aliquid ultra recipi ab eorum ministris patiantur, quam quod ex apostolica indulgentia pro eorum labore dari conceditur. Pignora recte, ac tuto in loco serventur, debitæ illis pecuniæ exigantur: necnon legata quæcunque in eam causam facta persolvantur, ac bona stabilia si qua habent, usurpari minime permittant.

CAP. XI.

Disciplinatorum præterea confraternitates, seu societates quocunque nomine nuncupentur, ex sacri Tridentini concilii præcepto, episcopi visitare non prætermittant, provideantque, ut ab eis charitatis opera, ad quæ tenentur, impleantur; atque ad suarum regularum, si probatæ sint formam, disciplinati ipsi redigantur, ac reformentur: nec ullo pacto differant, si quos in eisdem invenerint, abusus tollere: arctantes eosdem & ad processiones ordinarias etiam non vocatos; ad alias vero quandocunque fuerint evocati; frequenti numero convenire; ac binos graviter, & modeste, compositeque procedere: quæ si facere neglexerint, atque alia ad eorum officium spectantia implere, debitis poenis afficiant. Quod si incorrigibiles sint; ipsorum episcoporum arbitrio extinguantur, atque aliæ eorum loco substituantur, prout illis magis expedire videbitur.

CAP. XII.

Quicunque vero tam in præmissis, quam in aliis quibusque piis locis administrandis, quovis modo deliquerint; & præsertim si rationes cum ordinarii interventu reddere omiserint; dupli poena quanti ea res fuerit, atque aliter pro modo culpæ episcoporum arbitrio afficiantur.

CAP. XIII.

Notarii quicunque de testamentis, atque aliis dispositionibus, qualescunque sint, in quibus aliquid ecclesiis, hospitalibus, montibus pietatis, atque aliis piis locis, vel causis relictum fuerit, rogati; teneantur relicta, ac dispositiones hujusmodi, his ad quos pertinet, infra mensem, a die quo dispositio ipsa suum effectum sortiri ac irrevocabiliter ligare incipit, computandum, deferre, sub dupli poena, & excommunicationis in subsidium, moneantque eosdem persæpe episcopi, ut in legatis, ac dispositionibus hujusmodi opportune deferendis, ea qua decet solertia utantur: nec aliqua ratione in suarum animarum perniciem, & ipsorum locorum, ac piarum causarum præjudicium id facere prætermittant.

CAP. I.

De Usuris.

Detestabile usurariæ pravitatis crimen abolere cupientes, Ordinarios hortamur enixe, ut a suis ovibus pro eorum prudentia, venenum hoc avertere & extirpare contendant: curentque, ut usurarii ipsi, & quicunque contractus quoquo modo illicitos celebraverint, juxta canonicas sanctiones puniantur: necnon & proxenetæ seu mediatores omnes quicunque sint, ad illicitos contractus quoscunque, fideles ipsos trahentes, canonicis poenis afficiantur.

CAP. II.

Notariis vero de contractibus illicitis, rogatis, qui ex conscientia plane perspiciunt contractuum pravitatem, nihilominus se id scire dissimulantes, instrumenta conficiunt, quæ in eorum superficie suspicione carere videntur, cum tamen venenum latitet; sub pœna juxta sacrorum canonum formam imponenda mandamus, ac per episcopos mandari exoptamus, ne ullo pacto contractibus, quos ipsi ex animo & conscientia suspectos existimant, vel suspicantur, adstipulari præsumant, præter divinam ultionem quam incurrent.

CAP. I.

De meretricibus, & concubinis.

Mulieres quæstum suo corpore facientes, quæ abominabile sui ipsius præbent exemplum, ab honestarum mulierum viciniis segregari, ac in peculiares vicos quo

ANNO CHRISTI 1568.

quo citius fieri poterit, redigi; necnon ubi signum deferre solent, quo ab honestis mulieribus distinguantur, ad illud ferendum cogi mandamus: hortamurque cujusque loci rectores, ac magistratus, ut in hoc tam pio opere exequendo episcopis præsto esse velint: & quas a fide dignis, diligenti inquisitione adhibita, pro meretricibus haberi compererint, secerni curent: nec aliquorum impietatis defensorum importunas voces audiant.

CAP. II.

Digna quoque animadversione concubinarios, & concubinas quascumque, sive soluti, sive conjugati sint, notandos esse præcipimus, juxta sacri Tridentini concilii decretum, poenis quoque sacrorum Canonum in eosdem infligendis. Quæ vero conjugatæ mulieres cum amatoribus vivere, nec a turpi vita discedere proposuerint; vel e civitatibus & dioecesibus arceantur, præsertim si notorie incontinenter vivant; etiam post trinam monitionem pro infamibus habeantur & tractentur.

De Judæis.

Episcopos monemus, & hortamur in Domino, ut mandatorum apostolicorum memores, Bullam a sanctissimo D. N. Pio Quinto contra Judæos editam, ex sui officii debito publicent, ac pro viribus observari curent.

De Cinganis.

Ginganos vagorum hominum genus, atque omni impietate refertum, nisi Christiane vixerint, & a superstitionibus, ac improbatis vitæ ritibus abstinuerint; ab eorum dioecesibus episcopi, quantum fieri potest, longe arceri curent.

De Bullis apostolicis publicandis.

Considerantes quam maxime expediat apostolicarum Bullarum quarumcunque notitiam ab omnibus haberi, tum ob præcepta, quæ in illis continentur, ut ab omnibus servari possint, tum ob pœnas quæ in illis infliguntur, ut a singulis evitentur; episcopos nobis quam maxime commonendos esse decernimus, prout eosdem ex animo commonemus, ut non solum Bullas de A quibus in præsentis synodi decretis fit mentio, publicari, ac pro eorum viribus observari faciant; sed etiam quascunque alias pro tempore promulgari contigerit, easdem summatim etiam, ac per capita populis vernacula lingua insinuari, atque illis observandas proponi, sæpiusque eisdem in memoriam revocari studeant.

ANNO CHRISTI 1568.

Decretum Generale.

Postremo non solum omnia & singula in his decretis comprehensa, sed & alia quæcunque tam a sacris canonibus, & apostolicis ordinationibus, quam a generalibus quibusque conciliis, præsertim a sacrosan- B cta Tridentina synodo statuta, ac definita sunt, sive dogmata, sive reformationem, & morum correctionem respiciant, plene atque integre ab omnibus comprovincialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quæ etiam ex propria electione huic nostræ metropoli ex ejusdem concilii præcepto adhæserunt, & vel per se, vel per eorum idoneos procuratores interfuerunt, aut interesse debuerunt; ac etiam sæcularibus quibuscunque, quod ad eos attinet, servari debere decernimus, ac districte præcipiendo mandamus, sub juris, & arbitrii poenis: salvis tamen in omnibus constitutionibus & consuetudinibus C ecclesiarum arctioribus, & laudabilioribus. Hortantes, & in Domino monentes quoscunque sæculi principes, ac potestates, ut ecclesiasticam immunitatem quo decet favore prosequentes, juxta ejusdem Tridentini concilii decretum, non solum episcopis munus suum exequi volentibus, præsto esse velint; sed nec a magistratibus & eorum officialibus quibuscunque ullatenus eosdem, vel eorum ministros impedire patiantur, debitis pœnis eos afficientes: præter excommunicationem, quam ipso facto incurrunt ex Bullæ in Coena Domini, sacrorumque canonum dispositione. Mandantes præterea, ut hæc ipsa decreta, postquam D rite publicata fuerint, in eorum civitatibus, & dioecesibus, episcopi ipsi eadem publicari, ac observari curent: salvo semper, & reservato in omnibus sanctæ sedis apostolicæ, ac sanctissimi Domini nostri beneplacito: cujus judicio hæc ipsa emendanda, & corrigenda, qua debemus obedientia, & reverentia submittimus, ad Dei gloriam, & catholicæ fidei exaltationem.

DE-

ANNO CHRISTI 1569.

DECRETA PROVINCIALIS
CONCILII, URBINI
AB AMPLISSIMO ARCHIEPISCOPO
FELICE TYRANNO

Habiti anno Domini 1569.

FELIX TYRANNUS URBINATIS

Ecclesiæ archiepiscopus RR. coepiscopis salutem in Domino.

...e edito ...saur. ...idem an...

PRovincialis synodi nostræ decreta, quæ ex sacri Tridentini concilii instituto fidelibus dioecesium nostrarum populis, Spiritu Sancto nos adhortante, proponendo statuimus, ut primum ab apostolica sede comprobata, & confirmata fuere, nihil majore studio, quam ut mature, ac diligenter imprimerentur, agendum curavimus. Quare ea jam sic impressa, & pervulgata, ut ab hominibus nostris ad omnipotentis Dei gloriam, & ad ipsorum salutem summa cura serventur ad vos nunc mittimus Ita enim fiet, ut Jesu Christi Redemptoris nostri gregi nobis commisso bene pascendo præsimus, & ad beatam vitam in cælestibus pascuis consequendam eodem domino nostro Jesu Christo nos adjuvante, duces illi, ac magistros nos præbeamus. Bene valete.

In nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus, Sancti.

Nos Felix Tyrannus Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Urbinas de RR. DD. coepiscoporum nostrorum consilio, & assensu in provinciali Urbinati synodo legitime congregata, hæc quæ sequuntur statuimus, & ordinamus.

De professione Fidei,

Attendentes in primo catholicam fidem totius spiritualis ædificii, ac religionis præcipuum esse fundamentum, sine qua neque ecclesia consistere, neque quisquam Deo placere potest, ejusdem fidei confessionem ante omnia præmittendam esse statuimus; ut quod corde credimus ad justitiam, id ore confiteamur ad salutem. Eandem in hunc qui sequitur modum juxta formam in Bulla fel. recor. Pii IV. traditam unanimiter profitentes.

Credimus, & profitemur omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem &c.

Apostolicas & ecclesiasticas traditiones reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admittimus, & amplectimur.

Item sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet S. mater Romana ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admittimus, nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum patrum accipiemus, & interpretabimur.

Profitemurque quoque septem esse vere, & proprie sacramenta novæ legis a Jesu Christo D. nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, poenitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, illaque gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipimus, & admittimus.

Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus.

Profitemur pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis, & defunctis, atque in sacratissimo Eucharistiæ sacramento, esse vere, & realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem una cum anima, & Divinitate D. N. J. Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

Fatemur etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi; constanter tenemus Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari. Similiter, & sanctos una cum Christo regnantes venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

Firmiter asserimus imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam; indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutare esse affirmamus.

Sanctam catholicam, & apostolicam Romanam ecclesiam omnium ecclesiarum matrem, & magistram agnoscimus, Romanoque pontifici Beati Petri apostolorum principis suc-

ſucceſſori, ac Jeſu Chriſti vicario veram obedientiam ſpondemus, ac juramus. Cætera item omnia a ſacris canonibus, œcumenicis conciliis, & præcipue a ſacroſancta Tridentina ſynodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipimus, atque profitemur; ſimulque contraria omnia, atque hæreſes quaſcumque ab eccleſia damnatas, & rejectas, atque anathematizatas, nos pariter damnamus, rejicimus, & anathematizamus.

Hanc vero catholicam fidem, ſine qua nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profitemur, ac veraciter tenemus, eandem integram, & immaculatam, uſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſime, Deo adjuvante, retinere, & confiteri, atque a noſtris ſubditis, vel illis, quorum cura ad nos in noſtro munere ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari quantum in nobis erit, curaturos ſpondemus.

Statuimus itaque, & ordinamus, ut hanc ipſam fidei profeſſionem ex ejuſdem fel: rec: Pii IV. Bulla facere teneantur, quicunque dignitates, aut canonicatus, & præbendas, in cathedralibus, aut majoribus eccleſiis, aut alia beneficia eccleſiaſtica, curam animarum habentia, vel in præſenti obtinent, vel impoſterum obtinebunt, vel alias de jure, & conſuetudine ad diœceſanam ſynodum convenire tenentur, in proxima diœceſana ſynodo convenire ab eorum ordinario habenda, ubi hactenus id factum non fuerit: proviſi autem in poſterum, infra duos menſes a die adeptæ poſſeſſionis juxta formam decreti ſacroſancti Tridentini concilii. Qui vero id facere neglexerint, eccleſiaſticorum fructuum participatione, donec ſatisfecerint, omnino inhabiles reddantur. Illud idem decernentes de iis quoque, qui de dignitatibus, vel canonicatibus proviſi fuerint, nec non de promovendis ad doctorales, vel alios quoſcumque gradus; itemque de Medicis, ludi Magiſtris, Repetitoribus, Pedagogis, atque literarum alias quomodocumprofeſſoribus. Qui quidem omnes, & ſinguli, nullatenus ad ſuæ profeſſionis exercitium admittantur, niſi prius de eorum fide, moribus, ac ſacra doctrina conſtiterit, fideique ex præſcripta jam forma profeſſionem fecerint.

Illud autem præcipue in hujuſmodi fidei profeſſione obſervetur, ut coram Notario, & teſtibus omnino fiat; præmiſſaque ea verborum formula, quam ſupra explicavimus, qua de re per Notarium cujuſque epiſcopalis Curiæ in peculiari libro publica teſtatio, eaque gratis fiat.

CAP. I.

De Hæreticis.

In his, quæ fidei negotium tangunt, veluti omnium præſtantiſſimum diligentiſſime in primis ſe gerant epiſcopi, parochoſque continue admoneant, ut ſuper gregem invigilent, ſedulo inquirentes omni cum pietate, ac fide, num aliquis a recta credendi norma, vel minimum quid declinet, ſtatimque, tam hæreticos, quam ſuſpectos, una cum nominibus, & cognominibus teſtium, a quibus rei veritas haberi poſſit, deferant; atque ab aliis deferri curent, ne venenum hujuſmodi latius diffundatur, & ut male de fide ſentientes canonice puniri queant. Volumus autem, ut ſingulis cujuſcumque diœceſis curatis de præmiſſis obſervandum juramentum deferatur.

CAP. II.

Obſervent præterea epiſcopi, ſimulque parochi omnes, quo ad ejus fieri poterit, quos ſemel hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos fuiſſe conſtiterit, nec non et advenas, & peregrinos quoſcumque ad eorum parochias confluentes, an eo potiſſimum anno ſacram Euchariſtiam ſumpſerint, quæve ſit eorum vita, & qui mores, Miſſamne feſtis diebus audiverint, & audiant; ſuſpectoſque ordinariis judicent, qui eos, vel corrigendos curent, vel ſi ita expedire judicaverint e ſuis dioeceſibus expellant.

CAP. I.

De libris vetitis.

Regulas omnes librorum vetitorum in indice comprehenſas epiſcopi ab omnibus Chriſti fidelibus, eorum curæ commiſſis, & præcipue in Bibliopolis obſervari diligenter curent, illis inhibendo, ne libros ullos, quovis in loco impreſſos vendant, aut teneant, qui, a deputatis inſpecti, & approbati, aut alias pro approbatis recogniti non fuerint, nec ullo pacto prætermittent epiſcopi, non ſolum ſingulis annis, ſed quam ſæpiſſime Bibliothecas inviſere per ſe, vel alios ab eis deptatos, ac diligenter inquirere, num forte libri aliqui vetiti in eis inveniantur, vel retineantur. Mandantes eiſdem Bibliopolis, ne libros aliquos inferant, aut venales proponant, antequam eorum cathalogum propria ipſorum manu ſubſcriptum ordinariis tradiderint. Quos autem in cathalogo prætermiſſos ordinarius invenerit, pro ſuſpectis habeat, ac juxta indicis normam delinquentes debitis poenis afficiat.

CAP. II.

Obſervent præterea epiſcopi, ne bibliopolæ captas, ſeu librorum faſces (quas ballas vocant) abſque interventu epiſcopi vel ab eo deputandi ullatenus aperiant ſub arbitrii poena. Mandent quin etiam medicis, legum doctoribus, theologis, ac ludi magiſtris, aliiſque libros habentibus, ut librorum ſuorum notulam pariter ab eis ſubſcriptam ordinariis edant, ſub poena eorum arbitrio imponenda, ſi fideliter non tradiderint.

CAP. III.

Inſuper nullo modo patiantur epiſcopi commentarios, aut libros quoſcumque, vel tractatus de rebus etiam piis, ſine ſua, ſeu inquiſitoris licentia circumferri, vel communi-

ANNO CHRISTI 1569.

municari proposita ex arbitrio poena, omninoque studeant, ne opera aliqua, ante diligentem emendationem, impressioni tradantur, quæ postquam excussa fuerint cum originalibus fideliter conferri, atque diligenter observari curent, ne aliqua ex parte corrumpi ullo unquam tempore possint, juxta indicis formam.

CAP. I.

De sacris Imaginibus.

Attendant diligenter ordinarii omnes, ut sacræ Imagines ita per earum artifices effingantur, ut ejus quem referunt majestatem, & vitæ sanctitatem imitari videantur, sintque ejusmodi, ut ex earum inspectione pietas excitetur, & ne ulla unquam turpis cogitationis inde oriatur occasio, nec aliquas insolitas imagines ab eisdem artificibus ordinarii ipsi effingi patiantur. Quæ vero aliter quam decet effictæ fuerint, non solum in ecclesiis, aut publicis locis, sed nec in privatis clericorum domibus, nec in religiosarum fœminarum monasteriis, quæ ordinariorum curæ subsunt, ullo pacto teneri permittantur: quod si quæ hujusmodi inventæ fuerint in regularium, vel monialium exemptarum domibus ad superiores, ut opportune provideant, quam primum deferantur.

CAP. II.

Sacrarum item imaginum forma ita repræsentetur, ut ab ecclesiastica Historia, & consuetudine diu in ecclesia approbata nullatenus distet: quas vero aliter se habere imagines vultu, habitu, vel gestu, ordinarii perspexerint, eas delere, aut adhibito peritorum consilio corrigi curent, provideantque ne de cetero imagines aliquæ in ecclesia, vel alio pio loco effingantur, vel apponantur absque ipsorum, vel saltem parochorum, seu rectorum licentia, ut id tantum quod decet in ecclesia retineatur.

De sacrorum actorum repræsentatione.

Salvatoris nostri passio, aut alia quæcumque ipsius, vel ejus sanctorum actio in monasteriis monialium omnino non representetur; alibi, aut nec in sacro, nec in profano loco publice, vel privatim, aut agantur, aut represententur, absque præcipua ordinariorum licentia. Qui quod pietati, ac religioni congruere judicabunt, hac in re pro eorum prudentia statuent.

CAP. I.

De blasphemiis.

In blasphemos modis omnibus pro modo culpæ insurgant episcopi, poenasque in jure, atque in apostolicis bullis contentas, debitæ executioni mandare non prætermittant, necnon in alios criminosos quoscumque in eisdem bullis comprehensos, uti debitorum qualitas exigit, severissime animadvertant.

A

CAP. II.

Admoneatur autem populus per parochos, ac concionatores, ut si quis blasphemantem quempiam audiverit eum quam primum ordinario ecclesiastico, vel sæculari denunciat; quod si quis exequi omiserit, arbitrio ordinarii pro modo culpæ puniatur.

CAP. I.

De sacris verbis vel rebus non abutendis.

Attendant diligenter episcopi, idque a parochis sæpe populum moneri curent, ne B sacræ scripturæ verbis, vel sententiis ad scurrilia dicta, detractiones, adulationes, incantationes, superstitiones, libellos famosos, aut ad quosvis alios profanos usus vel ad alia illicita aliquid abutantur. Qui vero secus fuerint, uti verbi Dei temeratores, juris, & arbitrii poenis afficiantur.

CAP. II.

Præcipimus insuper ne ulla unquam sæcularis, vel ecclesiastica persona, licet claustralis sit, nostræ ditioni subjecta, habitu mutato vestes clericales, seu religiosas, vel religiosarum personarum, quarumcumque, C seu alias ad altaris, vel ecclesiæ usum destinatas, vel ad eorum formam aptatas publice, vel in privatis ædibus induat, aut quomodolibet hujusmodi vestibus abutatur, alioquin eo ipso pecuniariis, atque aliis poenis, & censuris ecclesiasticis ad episcopi arbitrium omnino subjiciantur, quod & cautum etiam volumus adversus quoscumque, qui easdem ad illicita commodaverint.

De sortilegiis & superstitionibus.

Episcopi omnes quodcumque superstitionis, divinationis, sortilegii, vel alterius cujuspiam hujusmodi damnati criminis genus, D e suis dioecesibus eliminare contendant. Animadvertentes præterea in maleficas lamias, sive strigas, atque alios quoscumque, qui cum dæmone tacite, vel expresse convenerint; quod si forte homicidium, quoque eorum causa sequutum fuerit, vel aliquis sacramentorum abusus in maleficiis intervenerit, eosdem severe juxta canonicas sanctiones puniri curent.

CAP. I.

De festorum dierum observatione.

Dies festi, quos sancta mater ecclesia E vel episcopi in suis dioecesibus observari mandarint, pie ac sancte ab omnibus observentur, propositis poenis juxta SS. D. N. Pii V. bullam, atque aliis ad arbitrium pro modo culpæ, ac festi qualitate pensandis. Festis diebus fideles quique frequenter ecclesias, & pia loca adire studeant, divinis officiis, & concionibus devote intersint, officinæ non aperiantur præterquam in casibus in bulla contentis; ab omni opere serviili

ANNO CHRISTI 1569.

vili abstineatur, nisi aliud necessitas vel pietas suadeat, idque ordinarii judicio, atque arbitrio cognoscendum; mercatus ac nundinæ in antecedentem, vel subsequentem diem episcoporum arbitrio transferantur, nihilque venale festo die proponatur, præterquam quod ad illius diei victum sit necessarium, vel ad infirmorum salutem opportunum, vel alias de jure permissum sub jam dictis poenis.

CAP. II.

Provideant insuper episcopi, ne festis diebus divinorum præsertim tempore, quoad ejus fieri potest, nisi peregrinationis, aut necessitatis causa (idque non nisi audita prius missa) ad tabernas vinarias eatur, quo etiam tempore circulatores, parabulani, & herbularii sileant, a choreis, & saltationibus populus abstineat: prope ecclesiam vero in locis publicis nullo unquam tempore id agi permittatur, idque omnino servetur in ludis etiam licitis divinorum tempore; necnon a rebus vendendis, & emendis omnino caveatur, idque principes, & magistratus, quoscumque vero religiosos, quam maxime curare optamus et enixe in domino rogamus.

CAP. I.

De jejuniorum observatione.

Jejunia quoque a jure divino et ab ecclesia instituta, vel ab episcopis indicta, ut per eorum dioeceses observentur, episcopi provideant temporali quoque proposita poena, præter delicti reatum, quem quisque inobediens contrahit.

CAP. II.

Curent præterea locorum ordinarii ne in jejuniorum diebus præcipue quadragesimalibus pro ægrotantium, vel imbecillium usu passim carnes, vel alii cibi vetiti vendantur, seu venales habeantur, sed in locis ad id deputatis tantummodo, ne indistincte unicuique petenti tradantur, sed his dumtaxat qui licentiam in scriptis obtinuerint; quæ quidem licentia ab episcopis, vel eorum vicariis, ubi ipsi morantur de utriusque medici consilio concedatur; extra urbes vero, & oppida ubi medici desunt, accepta per ordinarios fide a parochis juxta formam ab ipsis præscribendam de ægritudine, vel imbecillitate saltem parochianorum, hujusmodi licentiæ concedi possint.

CAP. III.

Animadvertant quoque episcopi, idque ex edicto pariter graviori poena proposita, ne christiani a judæis jejuniorum tempore carnes aut alios cibos vetitos emant, vel dono accipiant; nec audeant judæi ipsi temporibus hujusmodi carnes, vel ad eorum usum venales habere, nisi secreta aliqua in parte, ne fideles ex eo offendantur, idque

A sub arbitrii poena. Quæcumque vero jejuniorum tempore fidelis populus potissimum agere debeat, vel evitare, parochi frequenter inter missarum solemnia per se, vel per alios ad id idoneos edoceant.

CAP. I.

De prædicatione verbi Dei.

Cum proprium sit episcoporum, & parochorum munus Dei verbum populis prædicare, atque in viam Domini dirigere, episcopi per se, vel alios idoneos, si juxta sacrorum canonum formam legitime impediti fuerint, diebus a sacro concilio Tridentino statutis, salutaribus monitis populos B eis commissos pascant, & erudiant; idemque parochialium ecclesiarum rectores in suis ecclesiis agant ex ejusdem concilii decreto pro sui ac populi capacitate, vel memoriter, vel e scripto, sive libro aliquo approbato. propterea vero ex Romano catechismo nuper edito de his, quæ ad fidei doctrinam, & morum correctionem pertinent, sæpe populum, clarissimis verbis instituant, & erudiant.

CAP. II.

Sacræ conciones quæcunque lucescente C die non autem noctu habeantur nisi de ordinarii licentia, nec per concionatores aliquid ullo unquam tempore imprudenter, vel ad lachrimas etiam provocandas dicatur, aut fiat, quod a Christiana disciplina sit alienum.

CAP. III.

Caveant autem potissimum prædicatores verbi Dei, ne errores, aut scandala in populos disseminent; inutiles autem quæstiones evitent, jocosa, fabulosa, aut ambigua ne recitent, neve miracula vel historias ex obscuris, vel rejectis auctoribus sumptas, D neve quid ab ecclesia, & approbatis auctoribus alienum proferant; populos in commune, nullum autem in specie tacite, vel expresse corripiant, nisi in casibus a jure permissis. In populi abusus, ac superstitiones quascumque invehentur. Hæreticorum argumenta, & opiniones quanto minus fieri potest referant, sed assidue reprobent præsertim quando coram idiotis, vel imperitis hominibus concionantur. Prælatos, & seculares potestates quascumque, si admoneri oportere intelligant, non nisi pie, prudenter, ac reverenter id faciant, subditosque ad eorum obedientiam ac reverentiam semper hortentur.

E

CAP. IV.

Loca virorum ac mulierum, ubi commode fieri potest in concionibus, & aliis divinis peragendis sint omnino distincta.

CAP.

CAP. V.

Laudabiles insuper locorum consuetudines in prædicatore publice vel privatim alendo, ac etiam in eleemosynis ei elargiendis approbamus, & observari mandamus, quod si diversimode sit observatum ea consuetudo recipiatur, quæ vel antiquior sit, vel ecclesiæ magis pro futura ordinarii judicio videatur.

CAP. VI.

Prædicatorum autem electionem omnino ad episcopos, vel ecclesiarum rectores ex sacrorum canonum dispositione spectare decernimus, quod si aliquando ea de re inter ecclesiarum rectores, & populum dissentio forte oriatur, re ad ordinarium delata, id executioni mandetur, quod magis rationi consentaneum, & ecclesiæ indemnitati expediens ordinario videbitur quocunque privilegio vel consuetudine etiam immemorabili non obstante.

CAP. I.

De indulgentiis, & elemosinariis.

Quoties indulgentiæ populo ex apostolica auctoritate sunt enunciandæ, episcopi in suis ecclesiis per se ipsos vel per alios idoneos ab eis deputandos id agant. In aliis vero per parochos, & alios ecclesiarum rectores, quam accurate id fieri studeant, vim ac virtutem earum edocentes, ut eo facilius, ac majori cum devotione ad eas accipiendas fideles alliciantur.

CAP. II.

Quod si eleemosinæ aliquæ ea de causa sint elargiendæ, per deputatos ex sacri concilii decreto eas colligi curent; si qui vero abusus, vel in illis promulgandis, vel eleemosynis colligendis, aut alias quomodolibet earum occasione forsan emerserint, quam primum ab episcopis exstirpentur.

CAP. III.

Eleemosinas vero petentes nec per se, nec per alium prædicare aut indulgentias promulgare permittentur nisi juxta formam in decretis sacri Tridentini concilii, & in bullis apostolicis contentam, si qui vero facultatem super hac re ab apostolica sede vel ab ea potestatem habente obtinuerint, caveant omnino, in eoque vehementer intendant episcopi, ne formam literarum ullo pacto excedant sub arbitrii poena, nec eleemosynas, vel longa verborum serie, vel fictorum miraculorum recitatione prævia, aut alicujus rei elargitione, ab ullo exigi patiantur episcopi, sed pie, & modeste, peti jubeant, turpis cujuscunque lucri, vel exactionis indebitæ sospitione remota. Hortamur, autem episcopos, atque alios locorum ordinarios, ut pie petentibus eleemosynas benigne faveant.

CAP. I.

De seminario clericorum.

Quoniam vero ad religionem, & ad Dei cultum adolescentum clericorum animi instituantur, & a mundi illecebris avertantur a sac. Tridentina synodo episcopis injunctum fuit, ut pauperum clericorum seminaria in unaquaque dioecesi, ubi commode fieri possint instituantur. Ejusdem concilii monitis propterea obtemperare volentes, statuimus & ordinamus, ut episcopi omnes, & singuli, qui ea nondum erexerunt, quam primum fieri poterit juxta ejusdem concilii decretum instituant, & erigant, erectaque, & instituta pro viribus substinere, & augere nitantur clericis, queis in eisdem receptis cum primum scientia, & ætate idonei fuerint, beneficia conferant, juxta ejusdem concilii mentem: eam autem taxandi rationem adhibeant, quæ juxta illustrissimi domini nostri Pii V. declaratione rationabilis videatur. Quod si aliquis fortasse obstare videbitur, quo minus a quoquam id effici possit, statim ad eundem SS. D. nostrum referatur, ac remedium ab ejus singulari prudentia, ac bonitate expectetur. Sin autem aliquæ aliæ difficultates hac in re exequenda oriantur, proximam quoque futuram provincialem synodum consulant. Interea vero omnino provideant, ne pauperibus clericis, magistri, tam grammaticæ, quam musicæ desint. In primis que viri boni eligantur, qui eos bonis moribus, atque his omnibus, quæ ad religionem, ac Dei cultum pertinent, diligenter instituant, & erudiant.

CAP. II.

Duodecim annis minores in seminarium non asciscantur ex ejusdem concilii decreto. Ante omnia vero animum vertant episcopi, ut pueri in hujusmodi collegia assumendi iis omnino qualitatibus sint præditi, quæ ex decreti illius forma requiruntur, & eo potissimum inspecto, ut animo sint ad religionem propenso, & ingenio ad disciplinas capessendas accommodato.

CAP. III.

Qui vero in Seminarium pueri recepti fuerint, religioni ac cæteris virtutibus assidue vacent: Otio non indulgeant, honestis animi relaxationibus, opportune, ac moderate utantur, semel in mense peccata confiteantur, & sacram Eucharistiam sumant hi saltem, quorum ætas id ferat; in eodem cubiculo omnes, si fieri potest, & seorsum singuli decumbant, libris præsertim sacris, & cathechismo potissimum nuper edito assidue dent operam, mensæ benedicant, atque a cibo, Deo gratias agant, nec inter epulas spiritualis lectio unquam ab illis prætermittatur.

CAP.

CAP. IV.

Illud autem potissimum curent episcopi, pro recta Seminarii cujusque institutione, & administratione, ut Magistri, & tot numero, ætate, ac moribus idonei, præter eam, quæ requiritur in erudiendis scientiam admittantur, quot pueris sufficere possint, sintque alii humanarum litterarum professores, alii musices, & ecclesiastici cantus periti, alii vero qui moribus, & eorum regimini præsint, ubi plures pro Collegii facultatibus commode haberi poterunt.

CAP. V.

Episcopi vero quam sæpissime per se ipsos, ac etiam ab eis deputatos hujusmodi Collegia visitent, atque omnia recte, & adamussim in iis disponi curent, & quos religioni, aut virtuti minime deditas invenerint, aut malis moribus imbutos, si admoniti non resipuerint, ex ejusdem concilii decreto e Collegiis eliminent, atque alios in eorum loca substituant.

CAP. VI.

Divitum quoque filii ex eodem decreto in Seminariis recipi possint, dummodo ætate, animo, & ingenio sint eo, quod in pauperibus requiritur. Præterea vero alimentis eorum tantum contribuent, quantum pro eorum rata portione ad perferenda Collegii onera, eosdemque alendos sufficere possit.

De Theologo, ac pœnitentiario.

Quia sacrarum litterarum cognitio, absque interprete commode haberi non potest, ut ejusdem Tridentini concilii quoque decreto super Theologica lectione habenda obtemperemus, mandamus, & injungimus, ut in quibuscumque cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus, quoad ejus fieri poterit, theologus per episcopos, atque alios locorum ordinarios deputetur, qui statutis horis juxta episcopi cujusque præscriptum sacræ theologiæ libros, vel tractatus aliquos apprime utiles interpretetur, constituta eidem quo commodius id fieri poterit, juxta præfati concilii dispositionem, mercede. Cui quidem lectioni præter seminarii pueros, si ita expedire videbitur, ut clerus universus intersit, ordinarii ipsi curabunt.

Pœnitentiarius quoque in unaquaque cathedrali ecclesia, vel collegiata insigni, ubi fieri potest, hactenus quæ de eo non sit provisum, quam primum deputetur, qui juxta ejusdem concilii præscriptum suum munus diligenter obeat. Constituta pariter eidem competenti mercede, ejus decreti auctoritate, facultate unicuique concessa, ut idem theologus, ac Pœnitentiarius esse possit, ubi diversi haberi nequeunt pro temporum vel ecclesiarum conditione.

A

CAP. I.

De sacrosanctis ecclesiis.

Cum ecclesias ea potissimum ratione constitutas esse constet, ut in illis preces, orationes, & sacrificia, cum gratiarum actione Deo ipsi porrigantur, curent episcopi, ne in illis, præcipue vero dum divina officia celebrantur, inambuletur, neve negocia secularia ulla ratione tractentur, nulla de profanis rebus, aut cum suspectis mulieribus colloquia habeantur, sed ita fideles in eis reverenter commorentur, ut sanctissimum eucharistiæ sacramentum summo semper in
B honore habeatur, & ecclesia ipsa, quæ domus est Dei debita reverentia veneretur. Pauperes vero omnino extra ecclesiam, non autem intra eam eleemosynas quærant, nisi aliud quandoque episcopo ex causa in scriptis approbanda videatur; atque in præmissis aliisque in bulla sanctissimi D. N. Pii Quinti comprehensis inobedientes juxta ipsius bullæ tenorem graviter puniantur.

CAP. II.

Ecclesiæ quæcunque, ac rurales præsertim extra divinorum tempora clausæ teneantur; Urbanæ vero, præcipue cathedra-
C les quoad fieri poterit, nunquam absque ostiario, vel alio clerico pateant, idque episcopi omnino prohibeat sub arbitrii poena.

CAP. III.

Nemo præterea venaticos canes, accipitres, balistras, sclopettos, arma hastata, atque alia hujusmodi in ecclesia inferat vel inferri curet sub poenis in eadem bulla contentis, atque aliis ordinarii arbitratu infligendis. In ecclesiis quoque pernoctari, vel in eis nocturnas vigilias haberi omnino prohibemus absque ordinarii licentia; præ-
D tereaque, ut nullus exul, vel criminosus, præterquam in casibus a jure permissis in eas, vel earum coemeteria, vel ædes eisdem contiguas se recipiat vel admittatur, nisi consulto prius ordinario, sub poenis, quæ magis opportunæ videbuntur, cum invocatione etiam brachii secularis, si opus fuerit, quod a religiosis principibus, ac magistratibus quibuscumque in nunc exposcimus, & omnino ad futurum confidimus.

CAP. IV.

Qualiter autem fideles ecclesias ingredi, & in eis se potissimum gerere debeant, epi-
E scopi per parochos edoceri faciant juxta ejusdem bullæ sacrorumque canonum dispositionem, nihil omnino eorum prætermittentes, quæ ad Dei laudem, & domus ejus decorem pertinent.

CAP.

CAP. I.

De parochiis.

Animadvertant in primis episcopi, ne confusio discordiam pariat, ut si qua sit inter eas dioecesum, vel finium incertitudo quam primum tollatur, adhibita, si opus fuerit, unius, vel etiam alterius proximioris episcopi opera, & consilio, praesentis decreti auctoritate.

CAP. II.

Parochiales quoque ecclesiae omnes, si certos fines non habeant, certis, & apertis limitibus per proprios episcopos distinguantur, diligenti inquisitione habita, ne aliquae familiae incertitudinis gratia nullius parochiae se esse profiteantur, & quas duarum ecclesiarum subiectionis praetextu se se tueri noverint, ac propterea tergiversari, episcopo renuncient, qui statim easdem, cui magis videbitur ecclesiae, commendabit, pro sacramentorum perceptione, juriumque parochialium recognitione, donec si qua fuerit finium causa, parochianorum dissentio sedetur.

CAP. III.

Mandamus insuper, animarum saluti consulentes, ut omnes, & singuli fideles in ecclesia illius parochiae in qua pro tempore domicilium habuerint, donec ibi eos commorari contigerit, missas audire, quantum commode fieri poterit sacramenta recipere; eique decimas de jure debitas juxta formam concilii Tridentini persolvere omnino teneantur, & consequenter ejusdem ecclesiae rectorem, veluti proprium observent, & agnoscant, salva nihilominus in reliquis propriae cujusque parochiae justitia.

CAP. IV.

Ubicumque vero alicujus urbanae, vel oppidanae, aut forensis parochiae fines extra locorum moenia protenduntur, ac praesertim si se nimis late diffundunt; ordinarii quique quamprimum provideant, ne quae foris sunt parochianorum animae, vel nimis ab urbe, vel oppido distantes, in divinis detrimentum aliquod patiantur, & propterea populorum commoditati, pariter & saluti, qua commodiori via videbitur, consulendo, vel novas parochias erigant ex Sac. Trid. Concilii decreto, earumque rectoribus provideant, vel per decimarum, tam sacramentalium, sive personalium, quam praedialium solutionem, ad quas cives etiam ipsi teneantur ordinarii arbitrio, vel per taxationem, quam aliam a provinciali synodo faciendam, seu alias prout ordinarii ipsi judicaverint, vel juri, & rationi magis consentaneum fore videbitur, animarum indemnitati prospiciant. Implorato etiam si opus fuerit illustrissimorum, & excellentissimorum principum aliorumque magistratuum auxilio.

CAP. V.

Ubi autem populus ita sit numerosus, ut sacerdos unus minime sufficiat, ibi vel aliae parochiae episcoporum judicio constituantur ex ejusdem concilii decreto, vel tot sibi sacerdotes adjungere, si facultates suppetant, rector cogatur, quot sufficere possint: alioquin qua commodiore videbitur via episcopi pro eorum prudentia populorum saluti consulant, juxta praefati decreti dispositionem.

CAP. VI.

Curent etiam episcopi ne trans flumina pontem, aut certum, & tutum vadum non habentia, inundationum tempore per curatos sacramenta deferantur, sed vel ea in aliqua sacra aede, sive oratorio trans fluvium potissimum asserventur, vel parochiani hujusmodi viciniori alicui parochiae adscribantur, vel ab eadem saltem necessitatis tempore sacramenta per eosdem sumantur: aut eis denique, & ecclesiis matricibus, dummodo sacramentorum, & ipsius curati periculum propter vim fluminis evitetur, utiliori aliquo, prout episcopo videbitur, modo provideatur.

CAP. VII.

Quoniam in hac nostra provincia, circa parochiales ecclesias abusus quidam animarum curae valde perniciosus irrepserat, ut beneficia nonnulla licet animarum curam habentia de media nihilominus cura appellarentur, idcirco animarum saluti consulentes, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum statuimus, & ordinamus, ut quaecumque beneficia, quae hactenus quoquo modo animarum curam habuisse constiterit, in simplicia beneficia nullo modo converti possint, nec debitis servitiis aliquo pacto defraudari, aut amplius de media cura appellari, quam quidem de media cura nominationem, tamquam sacris canonibus insolitam, penitus abolemus.

CAP. I.

De baptismo.

Non solum in ecclesiis, quae ex earum instituto sunt baptismales, sed etiam in aliis quibuscumque, prout episcopus expedire judicaverit ad fidelium commodum, & usum baptismalis fons habeatur, in quo sacra aqua solemni ritu benedicta digne, ac venerabiliter asservetur, adhibito decenti ornatu, & clausura, ne temeraria manus sanctum domini possit attingere.

CAP. II.

Sacerdotes vero baptismi sacramentum administraturi, sancte, graviterque ad id agendum se praeparent, & accedant, populos pie, ac religiose docentes, praeter caetera

ra juxta formam ab episcopo tradendam, qualis cognatio, & inter quas personas ex hujusmodi sacramento contrahatur. Omniaque habeant ad hujusmodi sacramenta necessaria, ac libros præcipue in quibus baptizatorum, & eorum parentum, ac etiam patrinorum, sive compatrum omnia nomina, & cognomina, necnon & baptismi diem, mensem, & annum diligenter conscribant, ex præscripta ab episcopo formula, ac singulis annis eorum exempla ordinariis tradant sub arbitrii poena, quæ quidem exempla ordinarii ipsi fideliter in archivio conservari curent; negligentesque in præmissis graviter ex eorum arbitrio puniantur.

CAP. III.

Infantes ad ecclesiam baptismi suscipiendi gratia statim, si fieri potest, alioquin saltem intra dies octo deferantur, nec ullo pacto in longinquius tempus, legitimo impedimento cessante, baptismus differatur.

CAP. IV.

Inquirant autem parochi diligentissime, an infans necessitatis casu forte imminente, baptizatus fuerit animadvertenter, ac baptizatos hujusmodi (si liquido constat adhibitam fuisse veram baptismi formam, ac materiam) iterum quoquomodo non baptizent, sed ea dumtaxat suppleant, quæ ad ritus, & cæremonias attinent, quæ per episcopos declarabuntur.

CAP. V.

Sacerdotes quicumque in baptismi celebratione, quemadmodum in aliorum sacramentorum administratione, cæremonias adhibeant, quibus S. R. ecclesia utitur, ab illisque, quanto minus fieri potest, recedant, salva nihilominus cujusque ecclesiæ laudabili, ac non improbata baptizandi consuetudine; sine talari vero veste, ac superpelliceo sacramentum hoc, & cætera quæcunque sacramenta in ecclesia præsertim, necessitatis casibus tantummodo exceptis, non administrent; incongrua quoque nomina, vel ab ecclesia minime usu jam recepta in baptismo non imponantur, de eoque alias frequenter, atque in ipsa baptismi etiam celebratione pie populum hortentur, ac moneant.

CAP. VI.

Caveant insuper parochi, ne vel nobilitatis intuitu, vel aliqua alia ratione, extra necessitatis casum, alibi quam in ecclesia baptizent, alioquin tandiu suspensi maneant quamdiu episcopis visum fuerit, & eorum, arbitratu satisfecerint.

CAP. VII.

Curent præterea episcopi, ut abusus, si qui irrepserint circa sacramentum hujusmodi, quam primum tollant, nec ullo pacto patiantur alium morem introduci ad spiritualem cognationem contrahendam, quam apud sacros canones, et Tridentinum concilium habentur.

CAP. VIII.

Docendi autem potissimum sunt compatres per baptismum pueros Christo spiritualiter generari, ac propterea si in illis christiane instituendis carnalium parentum opera defuerit, id compatres in primis curare debere ex debito contractæ cognationis juxta sanctorum canonum dispositionem; alia item omnia in hujusmodi sacramenti administratione recolenda parochi pie, ac diligenter astantes edoceant.

CAP. I.

De Confirmatione.

In sancti chrismatis administratione illius sacramenti vim, ac virtutem præter cætera opportuna episcopi per se, vel alium populo diligenter, ac pie recenseant, quo majore devotione, ac reverentia ad illud unusquisque accedat. Infantes vero septennio minores confirmari vel ad confirmandum deferri, ne patiantur, ut sacramentum hujusmodi suscepturi, verisimiliter illud sese jam suscepisse recordari in posterum possint, ne reiterari contingat. Curentque episcopi, ut confirmatorum, eorumque parentum, & compatrum nomina, qua eis videbitur commodiore via, adhibitis etiam, si opus fuerit pluribus scriptoribus in libro ad id potissimum instituto conscribantur, ne de cætero de alicujus confirmatione sit dubitandum.

CAP. II.

Episcopi præterea sæpe populos moneant, ac per parochos admoneri curent hanc compaternitatem nec minoris faciendam, quam eam quæ mediante baptismo contrahitur; cum & ex hac causa ipsa matrimonii impedimenta in suis casibus oriantur, et compatres ipsi, non minus ad instituendos eos quos ad confirmandum detulerint, vel tenuerint obligentur, quam ex ipsius baptismi sacramento. Alia præterea quæcunque circa hujusmodi sacramentum opportuna, populus ab episcopis per se, vel alium idoneum opportune admoneatur.

CAP. I.

De Eucharistia.

Ut sanctissimum eucharistiæ sacramentum in tabernaculo decenti diligentissime conservetur, ac in altari majori cujusque ecclesiæ, nisi aliud ex causa episcopo videatur, decentissime collocetur, episcopi studeant; simulque, ut omnia ad illius usum, & ornatum spectantia non desint omnino provideant.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. II.

Curentque præterea, ut in quibuscunque suarum dioecesum parochialibus ecclesiis si id fieri potest, et Ordinariis expedire visum fuerit, quanto citius sacramentum hujusmodi habeatur, perpetuoque conservetur, quacunque consuetudine non obstante. Curentque in primis, ut societas corporis Domini nostri Jesu Christi in eisdem instituatur, & sicubi instituta est amplificetur, ac si fuerit opus reformetur; nihil penitus prætermittendo, quod ad tanti sacramenti decorem, ac reverentiam pertineat.

CAP. III.

Ad ægrotos quoque præmisso campanæ signo, nec sine lumine, adhibita quoque (ubi commode fieri potest) umbella per sacerdotes decenter ornatos sacram Eucharistiam, deferri, ac reduci omnino curent.

CAP. IV.

Sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum, ubi ecclesiæ magnitudo ferat, sejunctim mares a fœminis accipiant, nec ullo pacto in vase aliquo, quod habeat calicis formam communicati purificentur, ubi commode fieri poterit, et ordinario expedire videbitur, ne rudes sub utraque specie communicare sibi ipsis forte persuadeant.

CAP. V.

Fideles quicunque sæpius a parochis sunt admonendi, atque hortandi, ut non solum in pascha Eucharistiæ sacramentum, veluti ex consuetudine quadam, vel vi ecclesiastici præcepti sumant, sed frequenter hoc sese admirabili cibo pascere non prætermittant, præsertim in majoribus anni solemnitatibus, quo majorem ex eo fructum spiritualem consequantur, divinaque gratia in eisdem augeatur.

CAP. VI.

Quicumque vero absque rationabili causa, vel diuturna animi obstinatione cum inimicis reconciliari recusantes singulo quoque anno juxta ecclesiæ præceptum non communicaverint a fidelium cætu repellantur, curentque quam maxime ordinarii omnes, ut non communicatorum in Pascha notulam singulo quoque anno illis curati porrigant, ut contumaces puniri queant, nec ullo pacto eos prætermittant, qui absque rationabili causa eorum judicio comprobanda ecclesiæ præcepto minime satisfecerint, nec intra annum quocunque alio tempore sacram Eucharistiam sumpserint, juxta Lateranensis concilii decretum ab ecclesia post octavam Paschatis arcere, & ecclesiastica sepultura prohibere.

A

CAP. I.

De Missæ sacrificio.

Diligentissimi curare Sacerdotes oportet, ne in sacrosancto Missæ sacrificio, vel negligentia, vel etiam contemptu error aliquis committatur, quo populus offendi, vel devotio minui possit.

CAP. II.

Antequam Sacerdos ad tremendum hujusmodi sacrificium accedat, conscientiam per peccatorum suorum confessionem juxta sacri Tridentini concilii dispositionem diligen-
B ter expurget, si confessoris copia haberi possit, necnon Missam diligenter prælegat, ubi fieri potest, & ejus partes ita in promptu habeat, ut nec error, nec hæsitatio aliqua contingere possit. Caveat præterea sacerdos celebraturus ne Missam inchoet, nisi luminibus accensis, et in Altari recte aptatis, ac dispositis quibuscumque ad sacrificium opportunis; neve super Altari aliqua locentur præter ea, quæ ad celebrationem sunt necessaria; ea vero, quæ populum audire oportet clare proferat, quæ autem secreta vocantur sub silentio pronuntiet.

C

CAP. III.

Nihil in missæ parte aliqua substantiali, vel addendum, vel detrahendum esse sacerdotes intelligant, nec aliis cæremoniis utendum nisi juxta sacri Tridentini concilii decreta.

CAP. IV.

Ante auroram, vel post meridiem, nemo celebret prærerquam in casibus a jure permissis, nec in privatis locis, nec alibi quam in ecclesiis, & oratoriis rite Deo dicatis, & ab ordinariis approbatis ex Tri-
D dentini concilii decreto, sub suspensionis poena atque aliis ad arbitrium, quacumque consuetudine non obstante.

CAP. V.

Peregrinum, seu alienum sacerdotem incognitum absque ordinarii licentia ad celebrandum, ecclesiarum rectores non admittant. Ordinarios autem hortamur omnes in domino, & monemus, ut diligenter intendant ad dimissoriarum veritatem comprobandam, qua comperta, celebrandi licentiam pro eorum conscientia concedere poterunt; alioquin præfatos in dioecesibus
E celebrare prohibeant, nec a quoquam admitti patiantur, poena inobedientibus ex arbitrio infligenda.

CAP. VI.

Superstitiones vero quascumque in Missæ celebratione irrepsisse ordinarii compererint pro eorum prudentia, & judicio aboleri studeant, uti certus candelarum numerus, & alia hujusmodi extraordinaria, prout sanctissime Tridentini concilii decreto fuit cautum.

CAP. VII.

Insuper a celebrante, nec antea, nec postea, nec inter ipsa Missarum solemnia quæstus aliqui fiant Missæ intuitu, ne venale quodammodo sacrificium hujusmodi videatur, absque ordinarii licentia, salvis nihilominus consuetis cujuscumque ecclesiæ oblationibus ex vetusto canonum instituto, & laudabili ecclesiæ consuetudine.

CAP. VIII.

Quæcumque vero ad Missæ sacrificium spectantia ea munditia, & puritate conserventur, qua Dei domum maxime decet, & ecclesiæ cujusque dignitati congruere videbitur.

CAP. IX.

Ad Missæ, ut vocant novæ, celebrationem nullus admittatur, quem recte ordinatum fuisse, ac cæremonias ex ordinario missæ probe didicisse non constiterit; in eisdem autem Missis, ludos, choreas, atque alia id genus profana ullatenus fieri prohibemus sub suspensionis, & arbitrii pœna, aliosque abusus quoscunque circa Missas easdem aboleri mandamus præfati sacri concilii Tridentini auctoritate.

CAP. X.

Ea autem in primis a populo in Missæ sacrificio vitari mandamus, ne ita ad altaria quisquam accedat, ut Sacerdoti celebranti sit molestus. Astantes non stent aversi, vel recto capite, aut erecti, nisi ubi de jure permittitur, sed genuflexi, præcipue vero quandiu sacramentum steterit in Altari. Collocutiones, dum Missa celebratur, non habeant, sed orationibus vacent; altaribus non inhæreant, & capita reverenter inclinent, dum nomen Domini Jesu Christi proferri contigerit sub poenis in apostolicis litteris contentis, atque aliis ad arbitrium. Quibus quidem de rebus, atque aliis hujusmodi, ad rectam in ecclesia permanendi rationem pertinentibus, parochi concionatoresque populos frequenter moneant, & præcipue ab ea non recedant, nisi peractis sacris, ac benedictione a Sacerdote recepta.

CAP. XI.

Episcopi autem, atque alii presbyteri omnes, legitimo impedimento cessante, saltem Dominicis diebus, atque aliis festivis solemnibus quibuscunque: parochi autem, A & alii curam animarum habentes tam frequenter, ut injuncto sibi muneri satisfaciant, Missas devotissime celebrent; diaconi vero, vel subdiaconi saltem semel in mense; minores autem clerici in majoribus ad minus anni solemnitatibus communicent. Quos quidem diaconos, & subdiaconos vehementer hortamur, ut etiam in diebus, quibus in altaris ministerio versantur, sacram Eucharistiam sumant juxta salutaria Tridentini concilii monita.

CAP. I.

De Pœnitentia.

B Confessiones audire nullus audeat secularis sacerdos, nisi id ei sit a Tridentino concilio concessum, vel alias sit ab ordinario examinatus, approbatus & admissus: idem servetur a regularibus, qui qui ab examine non sunt per privilegium exempti. Si vero sunt exempti, non ante se ingerant ad confessiones audiendas, quam sese ordinario præsentaverint, eorum privilegia ostensuri, atque alia omnia perfecerint, ad quæ tenentur. Quod si quispiam ex supradictis secus agere ausus fuerit, excommunicationis censura, atque aliis juris, & arbitrii poenis ab ordinariis coerceatur.

C

CAP. II.

Curent autem episcopi tempore quadragesimæ vel alias, prout magis illis videbitur expedire, ut confessorum approbatorum nomina annotentur, ac publice proponantur, ut ab omnibus dignoscantur quicunque ad confessiones audiendas admissi fuerint. Clerici vero sæculares, vel alii quicunque, qui ordinariis subsunt, mulieres ante solis ortum, vel post occasum, nisi aliud evidens rei necessitas postulet, ad confessiones non admittant, nec in privatis ædibus confessiones audiant, neque omnino extra D ecclesiam excepta necessitatis causa; nec aliquem absolvere præsumant in casibus, sedi apostolicæ vel episcopo reservatis, quos præterea penes se adnotatos habeant, sub juris, & arbitrii poenis, quia quidem lege poenitentiarium ab episcopo deputatum juxta formam decreti sacri Tridentini concilii exceptum esse declaramus, quatenus ejus facultas se ex tendat ex ejusdem decreti dispositione. Mandamus autem curatis omnibus, ut in Quadragesimæ initio casus omnes quomodocunque reservatos ab ordinariis requirant sub poena ordinarii arbitrio imponenda.

E

CAP. III.

Confessores omnes præterea hortamur, ne aliquem absolvant in casibus, ubi realis satisfactio requiritur. Qui vero non satisfecerit, vel satisfacere promiserit, cum tamen satisfaciendi facultas non desit; cum vero qui pluries id promiserit, nec præstiterit cum potuerit, absolutione omnino interdicimus, excepto tamen mortis articulo,

lo, quo nihilominus casu admonendi erunt.

CAP. IV.

Cum vero parochi tepidiores esse soleant circa eos qui in extremis sunt constituti, propterea ab episcopis sæpe moneantur, ut circa ægrotos, & morti proximos exactissime, pietatis munus exequantur, gravissima poena negligentibus eorum arbitrio proponenda.

CAP. I.

De Ordine.

Caveant in primis episcopi ne ullus prima tonsura initietur, qui confirmationis sacramentum non susceperit, & fidei rudimenta ignoraverit, quique legendi, ac scribendi fuerit imperitus, & de quo probabili conjectura id intelligi non possit, ipsum, ut tantum Deo fidelem cultum præstet, id genus vitæ ita elegisse, ex sacri Tridentini concilii decreto. In ordinibus autem quibuscunque conferendis, tam quoad intervalla cujusque ordinis, quam quoad ordinandorum qualitatem ejusdem decreta quam diligentissime observent.

CAP. II.

Episcopos autem omnes obtestamur, & obsecramus in Domino, ut in ordinandorum examine exactissime elaborent, nec ullo pacto approbent, nisi quos vere idoneos per diligentem inquisitionem, adhibito peritorum consilio repererint, cum ex hoc ipso pendeat animarum salus, & cleri reformatio; enitanturque per se ipsos examen peragere, vel illi saltem præesse, non omnem quamvis gravem occupationem huic anteponentes, in qua clericalis dignitas, & animarum periculum versatur. Quod si alteri examen ex causa demandetur, is sit ejusmodi, ut episcopi conscientia merito exonerari possit.

CAP. III.

In ordinibus autem conferendis caveant omnino episcopi ne pro collatione ipsa, vel per se, vel per interpositam personam aliquid etiam sponte oblatum accipiant, nec a suis familiaribus accipi permittatur, ut in omnibus avaritiæ ac simoniacæ labis suspicio vitetur.

CAP. IV.

Ad subdiaconatum non promoveantur, nisi qui grammaticen ita calleant, ut latinum sermonem in vernaculam linguam competenter convertere queant, ac præterea circa sacramenta aliquo pacto ad interrogata respondere; potissimumve sui officii rationem reddere sciant, quod & in diaconis examinandis ac sacerdotibus omnino observari mandamus.

A

CAP. V.

Ad diaconatum vero ordinandi præter latinæ linguæ eruditionem, scire etiam debeant apte respondere, ac rationem reddere de his, quæ ad fidei rudimenta, & sacramenta pertinent, vel ex sæpe dicto catechismo nuper edito, vel aliunde responsiones accommodando, veluti bene intelligentes, & edocti quæcunque responderint. Quæ quidem cognitio, & capacitas multo major in promovendo ad sacerdotium requiritur pro officii dignitate, & excellentia, præsertim quod ad sacramentum poenitentiæ, & Eucharistiæ, ac Missæ sacrificium
B pertinet, præter id quod in his requiritur etiam facultas edocendi populum quæcunque ad salutem animarum spectare videantur.

CAP. I.

Ad patrimonii titulum, si quos ordinari debere episcopi expedire judicaverint, animadvertant in primis, ne quod asserunt se habere patrimonium, sit nullum, vel commentitium, mediata vel immediata retrocessione, nec non quod sit ejusmodi, ut victui ipsius sufficere possit, adhibito quoque præterea jure jurando de eo non alienando, do-
C nec aliunde suppetat, unde episcopi arbitrio decenter vivere valeant. Similiter beneficium, & pensio si titulum facere debeant, sint ejusmodi, ut ad victum satis esse possint, quæ pariter ut de patrimonio dictum est, inalienabilia fiant donec aliter ordinato fuerit provisum. Qui vero in præmissis, vel eorum aliquo deliquerit, vel dolose egerit, severiori poena episcopi arbitrio plectatur.

CAP. I.

De Matrimonio.

D Parochis autem, atque aliis curam animarum habentibus præcipimus, & mandamus, ut quæcunque a sacra Tridentina synodo circa matrimonii reformationem statuta sunt, ipsi diligenter observent, & ab aliis exacte observari curent, moneantque festis diebus intra missarum solemnia populum, ut si quis eorum aliquid adesse cognoverit, quo matrimonium impediri possit, id patefaciat, alioquin excommunicationis sententia innodetur. Quod si dubium aliquod emerserit, quo matrimonium impediri possit, intra octo dierum terminum ordinario denuntietur, ac illius judicium expectetur antequam parochi ad matrimonii celebratio-
E nem accedant. Denunciationes, quæ matrimonia antecedere debent, tam in viri, quam in mulieris parochia fieri debere decernimus, sublata eis in totum, vel pro parte parochis remittendi facultate, cum id totum ex episcopi arbitrio, ejusdem decreti auctoritate pendeat. Nuptialis benedictio in mulieris parochia fiat.

CAP.

CAP. II.

Curati omnes, qui denuntiationes facere, vel ſponſos, & ſponſas benedicere neglexerint, vel ſine cauſa ab epiſcopis comprobanda diſtulerint, graviter eorum arbitrio puniantur.

CAP. III.

Hortamur inſuper; ac ſæpe populum hortamur, & hortari mandamus, ne ſponſi, ac ſponſæ cohabitent, donec rite, & juxta decreti formam matrimonium inter eos celebratum fuerit, ut ſcandala, quæ exinde oriri poſſunt evitentur, præter mortalis peccati periculum, cui cohabitando ſe exponunt.

CAP. IV.

Eoſdem præterea ſponſos & ſponſas hortamur, & ab epiſcopis exoptamus hortari, ut antequam matrimonium contrahatur, vel ad minus triduo ante ipſius conſummationem, juxta ejuſdem concilii monita peccata confiteantur, & ſacram euchariſtiam ſumant ad majorem ipſius ſacramenti venerationem.

CAP. V.

Quod ad matrimonia cum vagabundis hominibus contrahenda pertinet exactiſſime ejuſdem concilii diſpoſitio ſervetur; animadvertantque epiſcopi de perſonis hujuſmodi authenticam fidem habere, tum quod ſolutæ ſint, tum quod a catholica religione non ſint alienæ, qua de re parochus ordinarium quam primum certiorem reddat. Si qui vero aliter contraxerint, vel matrimonia hujuſmodi celebraverint, & ſi nihil ex ſolennibus fuerit omiſſum, graviſſimis pœnis pro perſonarum, & culpæ qualitate afficiantur.

De cathedrali eccleſia vacante.

Cum primum cathedralis eccleſia paſtore vacaverit, peractis ſolemni more defuncti epiſcopi exequiis, ejuſque anima pie, ac religioſe omnipotenti Deo commendata, necnon Vicario, & œconomo intra tempus a Tridentino concilio præſcriptum rite conſtitutis, qui vacantem eccleſiam fideliter adminiſtrent, & regant, ſupplicationes publice, & privatim habeantur, atque a capitulo per dioeceſim indicantur, quibus clerus, & populus univerſus omni pietate, ac devotione optimum a Deo paſtorem impetrare contendant.

A

CAP. I.

De promomovendis ad cathedrales eccleſias.

Epiſcopum, quemcumque mandatum apoſtolicum de aliquo ad cathedralem eccleſiam regendam examinando ſuſcepiſſe contigerit, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri hortamur, & obſecramus, ut meminerit ex hoc ipſo populi ſalutem, & orbatæ eccleſiæ dignitatem pendere: ac propterea omni ſollicitudine, ac ſtudio huic examini eſſe vacandum, ut nonniſi vere dignus paſtor aſſumatur, qui præeſſe ac prodeſſe ſciat, ne
B ulla unquam ipſi examinatori negligentia imputari poſſit.

CAP. II.

Quoniam vero unicuique provinciali ſynodo a ſacro Tridentino concilio injunctum fuit, ut aliqua examiandi ratio præſcribatur, hanc ipſam examinis formulam a ſanctiſſimo D. N., ſi libuerit comprobandam proponimus, ut accepto apoſtolico mandato ab epiſcopo cui examen committitur, quam diligentiſſime in primis exquiratur ſuper promovendi vita, religione, moribus, & ætate, per teſtes, quo fieri poterit, gra-
C viores, cui quidem examini ipſemet epiſcopus incumbere debeat, Teſteſque ipſos, eo modo, quo ſequitur interrogare non prætermittant.

Primo, an ex legitimo matrimonio ſit ortus, catholicis parentibus, ubi, qualiter, & a quibus fuerit educatus, qualis fuerit illius vita, & converſatio a pluribus annis citra, an de aliquo gravi crimine inquiſitus, vel ſuſpectus, an infamia unquam notatus, an apoſtata, an unquam poenituerit, an, & quam pridem ſit ſacris initiatus, an capitales inimicitias exerceat, an domui ſuæ bene præſit, an aliquo corporis vitio, & præſertim comitiali morbo laboret, an triginta annos expleverit, an in publico aliquo gymnaſio profeſſus fuerit, & an iis vir-
D tutibus ſit ornatus, quæ ſecundum apoſtolum in optimo paſtore requiruntur; præterea vero de aliis interrogetur, prout epiſcopi, examinatoris, religioni, prudentiæque videbitur.

CAP. III.

Cum autem in primis literarum ſcientia in promovendis ad cathedrales ſit neceſſaria, ea propter, quanvis aliquis, vel Theologus, ſive doctor, vel licentiatus in ſacra Theologia, vel jure canonico in aliqua ſtu-
E diorum univerſitate promotus fuerit, ut nihilominus fraudibus obvietur, eundem examinis periculo ſubjiciendum eſſe decernimus, præterquam ſi liquido conſtiterit eum eſſe inſigni prudentia, ac literatura præditum, utpote quia per plures annos optime profeſſus fuerit, & ſuæ doctrinæ teſtimonium indubitabile dederit, quo ſane caſu pro ipſius examinatoris conſcientia, ac prudentia hujus examinis rigor remitti poterit,

ac

ac solum super notorio testes examinare sufficiat; alioquin adhibitis non paucioribus, quam tribus seu theologiæ seu pontificii juris doctoribus, juxta promovendi facultatem, duo illi puncta vel articuli assignabuntur, quibus post integri unius diei, & noctis intervallum congrue respondeat, atque ad interrogationes super illis ex tempore faciendas, apte eruditeque juxta ipsius episcopi conscientiam, ac peritorum relationem medio juramento faciendam responsiones accommodet, quibus peractis professionem faciat, atque omnia pro notarium examinis in authenticam formam redacta, & ab episcopo subscripta, & subsignata ad sanctissimum romanorum pontificem fideliter quam primum mittantur.

CAP. I.

De episcopi qualitate, & dignitate.

Cum prælatorum mores eos esse deceat, ut eorum exemplo reliquorum hominum vita, veluti sale condiri debeat, hortamur, ac monemus in domino, ut eorum tam publice, quam actiones evangelicæ, atque apostolicæ disciplinæ, sacrorum conciliorum institutis, Tridentinæque synodi in primis decretis respondeant, plurimum confidentes eos sui nominis, & officii memores, modesta supellectili sic fore contentos, ut omnis domesticus cultus ad moderatam decertis usus, ac vitæ necessitatem, magis quam ad voluptatem, exquisitamque elegantiam comparatus esse videatur, nec propterea ullo unquam tempore reprehendendos esse. Episcoporum animum a luxu, omnique inanis splendoris apparatu abhorrere, utpote, qui probe norint episcopales redditus in pauperum potius indigentiæ supplementum converti, quam in delicias profundi debere.

CAP. II.

Curent præterea episcopi, ut eorum mensis lectio ex sacro aliquo auctore semper adhibeatur, quam interdum piam, aut certe gravem & honestam colloquutionem subsequi exoptamus, ut non minus animi, quam corporis vires cibo reficiantur, quem quidem cibum, & benedictio præcedat, & debite semper gratiarum actio subsequatur.

CAP. III.

Meminerint insuper episcopi ne domesticorum ministrorum multitudine onerentur, sed quot duxerint ad domestica ministeria obeunda necessarios admittant, familiaresque suos bonis moribus instituendos curent, quo se se domui suæ bene præesse declarent; eosdemque non cultu, nec corporis ornatu, sed religione potissimum cæteris præstare studeant; ac propterea curent in primis, ut ecclesiæ sacramenta frequentent, quo cæteris omnibus sint exemplo. Itaque quoad ejus fieri potest, clericos, ac religiosos viros secum habeant.

A

CAP. IV.

In ecclesiasticis autem redditibus dispensandis pauperum, & miserabilium personarum necessitates respiciant, ac veluti piissimi parentes illis subvenire non prætermittant.

CAP. V.

In puniendis autem delictis paterna mansuetudine ac benignitate episcopi utantur; ubi vero correctione sit opus, severitas cum lenitate ex divini Gregorii sententia temperetur; ne vanum sit episcopi officium, sæpe numero recolentes, non dominandi quidem causa, pastores se constitutos esse,
B sed ut subditos suos, ut filios ament, quemadmodum, & ab illis amari, & reverenter tractari debent, omnimodam illis impartiendo obedientiam, ac reverentiam, paternisque eorum admonitionibus, & præceptis semper optemperando, ut obedientiæ filios decet.

CAP. I.

De residentia episcoporum.

Episcopi omnes in suis ecclesiis vel dioecesibus pro eorum pastorali munere exequendo resideant juxta Tridentini concilii decre-
C ta. Gregique suo semper invigilent, ac pastoralia munera per se ipsos, nisi legitime præpediti fuerint diligenter obeant, memineritque se non ad propria commoda, sed ad labores, & sollicitudines varias, ac multiplices pro Dei gloria vocatos esse, ac propterea non ea quæ mundi sunt, sed quæ ad animarum salutem pertinent, cælestemque patriam sibi ipsis, atque aliis residentes procurare debere intelligant.

CAP. II.

Dominicis, atque aliis festis diebus pu-
D blice divinis intersint, sæpe solemni ritu pontificalibusque cærimoniis adhibitis; sæpissime vero privatim missas celebrent, diligenterque omnia in eorum ecclesiis peragi curent, quibus quidem rebus facile populus ad Dei cultum, ac religionem instruitur, & accenditur.

CAP. III.

Singulo quoque anno si commode fieri potest, alioquin infra biennium omnes & quascunque suæ jurisdictionis ecclesias juxta præfati Tridentini concilii decreta per se ipsos, vel eis impeditis, per visitatores ab eis deputandos visitare non prætermittant,
E modesto tamen comitatu, atque equitatu contenti; studeantque, quanto citius fieri potest, debita tamen cum diligentia visitationem absolvere & pauperum clericorum sumptibus parcant; in quo quidem munere summa ope ac studio enitantur sanam orthodoxamque doctrinam inducere, bonos mores tueri, delinquentes corrigere. Populum piis

Anno Christi 1569.

piis admonitionibus ad pacem, & religionem hortari, aliaque omnia prout res ipsa postulaverit ad animarum profectum ex pastorali debito perficere.

CAP. IV.

Dioecesanam synodum pariter præstituto ab eis tempore annuatim habere non prætermittant, in qua examinatores promovendorum ad parochiales ecclesias eligi, vel confirmari, & judices commissarios deputari, constitutionesque pro suarum dioecesum usu promulgari vel confirmari, nec non & provincialia decreta recipi, atque ad eorum obsecrantiam subditos hortari curabunt, præter ea, quæ de jure vel consuetudine, sive pro temporum, ac rerum opportunitate eo tempore fieri, ac tractari oportebit.

CAP. V.

Meminerint autem episcopi eo potissimum tempore suæ ditionis clericos monere, ut sacri Tridentini concilii decretum super reformatione matrimonii, sæpe ad populorum memoriam vulgari idiomate reducant, baptismi, ac sponsorum libros exerceant, & fideliter conscribant, notulam non communicatorum in Pascha, ut ab ordinario dignoscantur, præstituto tempore tradant, & apud acta curiæ annotari curent. Transumptum bullæ in Coena Domini, vel ejus compendium populis promulgandum accipiant, eosque demum ad personalem residentiam, atque animarum curam omnimoda cum sollicitudine sedulo hortentur ac moneant.

CAP. I.

De beneficiorum collatione.

In beneficiis per episcopos conferendis curam presertim animarum habentibus sacrorum canonum instituta conciliariaque decreta quæcunque quam diligentissime observentur, humana quavis affectione postposita, iisque dumtaxat, quos ob eorum virtutes, ac merita digniores, & vacanti ecclesiæ utiliores episcopi judicaverint, eadem conferant juxta sanctissimi Domini nostri Pii V. bullam. Quos autem non religione, atque animi devotione beneficia appetere prospexerint, sed ut ecclesiasticis bonis ditati, vel suos potissimum juvent, vel proprio commodo indulgeant, ne simplicibus quidem beneficiis dignos esse judicent.

CAP. II.

Curent autem in primis episcopi, ut illi quos scientia, & integritate vitæ præditos, ac cæteris præstantiores esse noverint, examinatores in unaquaque dioecesana synodo deligantur, eosque ad suum munus fideliter exercendum ex ejusdem concilii decreto jurejurando adstringant, quo nihil salubrius, ac in conferendis beneficiis præstantius excogitari potest.

CAP. III.

Præterea diligenter exquirant episcopi, an aliqui beneficia, vel pensiones, vel fructuum reservationes nudo nomine tantum absque apostolica dispensatione obtineant, vel ad alicujus nutum tacito, vel expresso pacto eadem cedere teneantur, vel quovis modo sint obstricti; necnon an laicus aliquis in beneficiorum (in quibus aliquod jus habeat) collationibus, vel alius quispiam, utpote authoritate, & gratia apud collatorem plurimum valens, familiaris, et hujusmodi, aliquid tacite, vel expresse promissum, vel sponte etiam oblatum collationis prætextu acceperint, vel eo nomine retinuerint: in eos veluti simoniacos tum ex sacris canonibus, tum ex summorum pontificum constitutionibus condignis poenis animadvertant.

CAP. IV.

Caveant insuper episcopi, atque alii locorum ordinarii, ne quid collationis beneficiorum nomine, non solum ab ipsismet, sed nec ab aliis collatoribus suæ ditioni subjectis, vel eorum familiaribus etiam sponte datum accipiatur, neve præterea a cujusque curiæ notariis pro sui laboris mercede plus æquo collationis nomine exigatur; qua de re maxime expedire arbitramur taxam præcipuam ab unoquoque ordinario fieri pro literarum certorumque actuum requisitorum in beneficiorum collationibus expeditione, prout ordinarios omnes, ut id efficiant enixe hortamur, ac monemus in domino.

CAP. V.

De beneficiis quibuscumque noviter provisi intra sex menses a die adeptæ possessionis numerandos, qui quidem terminus nisi magna ex causa prorogari non possit, Inventarium omnium bonorum mobilium, ac immobilium, juriumque, & actionum beneficiorum eorumdem ordinariis exhibere teneantur, ut habita cum præcedentibus inventariis collatione, si quid ex ipsis bonis juribus, vel actionibus usurpatum, vel invasum fuerit, sibi restitui curent, transgressores vero, vel usurpatores, aut invasores ejusmodi graviter ordinariorum arbitrio puniantur.

CAP. VI.

Episcopi in casibus tantum a sanctissimo domino nostro Pio V. in ejus moderatione super resignationibus admittendis comprehensis, beneficia ex resignatione vacantia conferant, ut censuras ab ejus beatitudine contra inobedientiam indictas evitent, attendentes etiam, ut resignationes ipsæ infra terminum, ac juxta modum in alia ejusdem SS. domini nostri bulla nuper traditum omnino publicentur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Cum experientia doceamur, quod multos nostræ provinciæ clericos plurimis jam elapsis annis sine titulis, sive cum legitimis, sacrisque ordinibus carerent, beneficia ecclesiastica etiam curata occupasse, fructusque eorum in gravem animarum suarum perniciem usurpasse, atque animarum curam sine ulla penitus jurisdictione exercuisse, huic morbo quantum cum Deo possumus succurrere cupientes, sancimus, ut omnes & singuli nostræ provinciæ clerici cujuscumque qualitatis gradus, & conditionis, beneficia obtinentes, post duorum mensium a publicatione harum constitutionum nostrarum computandorum terminum, suorum omnium beneficiorum titulos, sive patentes literas ac ordinum susceptorum quoruncumque publicam attestationem ordinariorum suorum manibus exhibere, ubi id hactenus factum non fuerit, teneantur; prædictaque omnia ab ordinarii notario registrari curent, alioquin ordinarii arbitratu puniantur.

CAP. I.

De judiciali foro episcopi.

In causis præsertim alimentorum, mercedum, piorum locorum, atque hujusmodi, quæ moram non patiantur, ecclesiastici judices rejectis his, quæ dumtaxat judiciariam figuram, ac solemnitatem respiciunt, atque iis tantum admissis, quæ ad justitiæ puritatem, judiciique substantiam pertinent, in causis, personis ad forum, & jurisdictionem ecclesiasticam pertinentibus, ex meritis causæ animi sui motum informent, omnibusque mature consideratis, veritatem ipsam spectantes, atque æquitati innitentes causas expediant, ac litigantium sumptibus, quoad ejus fieri potest, in causis omnibus parcere studeant, juxta canonicas sanctiones, & sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP. II.

Miserabilibus personis indefensis, ac præsertim carceratis in foro præfato, ne suo jure fraudentur, vel adversariorum potentia opprimantur, quoties sit opus de advocatis, & procuratoribus, qui gratis eorum causam dicant, ordinarii provideant: si qui vero sine rationabili causa ab ordinariis approbanda, munus hujusmodi suscipere recusaverint, ad cætera negocia in ecclesiastico foro tractanda, quamdiu ordinario fuerit bene visum, inhabiles omnino reddantur.

CAP. III.

Meminerint autem episcopi atque alii ordinarii omnes sæpe numero per se vel alium carceratos invisere, debitumque caritatis obsequium, uti pios parentes decet, in eos exercere non prætermittant, nec aliqua illis necessaria deesse patiantur.

A

CAP. IV.

Notariis ecclesiasticis, scientia, ac integritate, examine etiam, si videbitur, præmisso, idoneis minime repertis, aut in officio delinquentibus, ejusdem concilii auctoritate, eorum officii in negotiis, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus usum episcopi interdicant, quod omnium instrumentorum, actorumque, & processuum quorumcumque ad episcopalem curiam pertinentium exempla in authenticam formam per ipsos redacta in archivio perpetuo asservanda tradent.

B

CAP. V.

Edicimus insuper, & mandamus cujuscumque episcopalis curiæ notariis, ut congrua mercede eis persolvenda petentibus, vel actorum, vel processuum, vel aliarum scriturarum quarumcumque copiam, decretum, intra competentem terminum ordinarii arbitrio omnino exhibeant, sub poena etiam pecuniaria ordinarii arbitrio imponenda, & applicanda.

CAP. VI.

Ut rapinis vero, atque executorum ex-
C cessibus, ac ministrorum quorumcunque extorsionibus occurratur, episcopi notariis, executoribus, carcerum custodibus, atque aliis quibuscumque ecclesiastici fori ministris honestam cujuscunque operæ mercedibus taxam decernant, innovent, vel reforment, prout sibi magis expedire videbitur, cujus quidem taxæ transgressores officii privatione, carcere, atque aliis poenis præter indebite ablati restitutionem episcopi ex arbitrio gravioribus afficiant.

CAP. VII.

Ne judicia, & lites cum indebitis partium
D expensis injuste protrahantur, vel e suo foro educantur, ejusdem concilii Tridentini decretis innixi, statuimus, & ordinamus, ut appellationes dumtaxat a diffinitivis, aut diffinitivæ vim habentibus, & cujus gravamen per diffinitivam reparari nequeat, a quocumque judice recipiantur, & admittantur, tuncque inhibitiones dentur; aliæ vero quæcunque penitus reiiciantur, & inhibitiones omnino denegentur, sub poena nullitatis appellationis, inhibitionis, & processus inde secuti, damnorumque, ac expensarum, tam per judicem, quam per partem inhibitam factarum, atque aliis ad proximioris suffraganei arbitrium, si ab ar-
E chiepiscopali curia inhibitio emanaverit, alioquin ipsiusmet Metropolitani judicio imponendis. Prædicta vero omnia sub præsenti rubrica contenta in causis, & personis ad forum, & jurisdictionem ecclesiasticam pertinentibus tantum locum habere intelligantur.

CAP. I.

De archivio.

In cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus archivia per episcopos, & eorum capitula communiter, vel divisim constituantur, & ubi adsunt recte conserventur, in quibus scripturæ ac monumenta cujuscunque generis sub spectatæ fidei custode, bene, ac diligenter asserventur, ne deinceps ecclesiarum jura ob temporum, vel hominum injuriam depereant, vel supprimantur.

CAP. II.

Volumus autem, & decernimus in hujusmodi archiviis ab ordinario quovis instituendis, non solum matricum ecclesiarum jura, & instrumenta quæcunque originalia conservari, sed etiam capitulorum suorum, ac quarumcumque ecclesiarum sibi subjectarum, aliorumque locorum originalia, vel saltem exempla sive transumpta in authentica forma deponi, nec non bullarum beneficialium copias, aliosque libros quoscunque, tribus clavibus adhibitis, quarum altera penes ordinarium, altera penes aliquam capitularem personam ab ordinario deputandam, atque altera penes notarium curiæ, qui nihilominus ad ipsius ordinarii C nutum claves hujusmodi exhibere, fideliterque easdem custodire teneantur sub arbitrii cujusque ordinarii poena. Caveant autem custodes hujusmodi exhibere, fideliterque easdem custodire, ne ex eodem archivio de originalibus scripturis, vel transumptis cujuscunque generis, & qualitatis sint, propria præsertim auctoritate depromptis, alicui, vel ad modicum etiam tempus accommodent sub poenis episcopi arbitratu infligendis. Teneantur insuper de scripturis omnibus eorum custodiæ creditis, atque eis assignatis, confecto inventario eo tempore, quo archivii custodiam susceperint, ex eodem inventario peracto munere, D necnon de omni eorum diligentia exactissime reddere rationem.

CAP. I.

De vicariis foraneis.

Constituantur præterea per episcopos, aliosque ordinarios in singulis suarum dioecesum regionibus vicarii foranei; quod si archipresbyteros, vel plebanos ipsos idoneos fore censeant, eos huic muneri præficiant. Hi autem omni cum diligentia explorent, & exquirant, an in ecclesiis sibi commissis omnia recte gerantur; an singuli E sacerdotes a profanis, ac prohibitis quibuscunque abstineant; suique optimum exemplum præbeant; an curati omnes suæ regionis resideant, suumque munus obeant; ac præterea an ea qua decet pietate, & caritate erga ægrotos præcipue, ac miserabiles parochiæ suæ personas utantur; quosve a recta vivendi norma aberrare perspexerint, fraterne primum hortentur, ac A moneant, quod si non resipuerint, quamprimum ordinario denuncient; simulque absentium non modo curatorum, sed etiam aliorum suæ regionis clericorum nomina eidem quoque tempore deferant primo; & cum parochis atque aliis suæ regionis clericis, semel saltem in mense, eo convenient, ubi clericorum conventus, ut vocant haberi solet; alioquin, ubi ordinarii quique expedire judicabunt, convenientes, quæ de bono ecclesiarum regimine, atque aliis ad animæ curam pertinentibus religiose tractabunt, & colloquentur.

CAP. II.

B Statuimus præterea ac decernimus, ut vicarii ipsi ordinariis suis beneficiorum sibi subjectorum nomina quamprimum tradant; ubi vero vicarii hujusmodi foranei non fuerint, ab archipresbyteris, & plebanis singulis notulam hujusmodi sub arbitrii poena afferendam mandamus.

CAP. III.

Ut vero debitus eisdem vicariis honor, & obedientia tribuatur, statuimus, ut in his, quæ ad eorum officium pertinent, eisdem suæ regionis clerici omnino pareant. Inobedientes vero pro modo culpæ ab ordinario graviter puniantur; quemadmodum, & ipsi etiam vicarii, si se negligenter in suo munere gesserint, vel quoquo pacto in in eo deliquerint, erunt puniendi.

CAP. I.

De examine promovendorum ad parochiales ecclesias.

Episcopi cum primum certiores redditi fuerint parochialem aliquam ecclesiam quomodocunque vacasse, juxta formam decreti sacri Tridentini concilii constitutionumque apostolicarum tenorem, idoneum in ea vicarium, si eis ita visum fuerit expedire, cum congrua ipsius beneficii assignatione, fructuum constituent, qui vacanti ecclesiæ & bonis ejusdem, animarumque ei subjectarum saluti pie, ac diligenter consulet, donec canonice de rectore provideatur. Sit autem in ordinarii potestate, eundem vicarium quandocunque ex causa ab eo bene perspecta amovere, tametsi nemo se examini exposuerit.

CAP. II.

Cum primum autem episcopus parochialem aliquam ecclesiam vacasse cognoverit edicto proposito (si ita sibi expedire videatur) juxta ejusdem concilii decretum ad valvas cathedralis ecclesiæ, aliisque in locis ejus arbitratu certum terminum præstituat, qui tamen a die scientiæ vacantis ecclesiæ vigesimum diem non excedat, juxta sanctissimi D.N. bullam super ea de re editam, intra quem quidem terminum quicunque examinari voluerint, præsentare se debeant, eorumque nomina ad episcopum de-

ANNO CHRISTI 1569.

deferantur. Quo termino elapso, qui per diligentem examinatorum in dioecesana synodo electorum, vel confirmatorum inquisitionem moribus, scientia, & ætate magis idoneus ab episcopo judicatus fuerit, vacanti ecclesiæ præficietur juxta ejusdem sanctissimi D. N. Pii V. bullam.

CAP. III.

Quod si nemo se se examini exposuerit, vel qui examinari potuerit se minime præsentaverit, ordinarii ipsi de examinatorum consilio, pro eorum conscientia, & religione de idoneo rectore provideant. Quicunque vero aliquem ab examine, vel minis, vel concussione aliqua per se, vel per alium deterrere præsumpserit, modo id plane constiterit, graviter ex arbitrio puniatur: si autem nulla fuerit ei poena ab ordinario inflicta, uti ecclesiasticæ disciplinæ contemptor excommunicationi tandiu subjaceat, donec ordinarii arbitratus fecerit.

CAP. IV.

Summopere autem invigilent ordinarii omnes, omni affectione postposita, ne latinæ linguæ ignari, rerumque tum divinarum, tum etiam humanarum omnino imperiti ad interrogationes, ante examen promulgatas, responsa quædam seriatim, ut ea didicerint, ac memoriæ mandarint, accommodantes, & nihil ultra scientes, veluti idonei, ad beneficia curata promoveantur; sed exactissime, prout supra de promovendis ad sacerdotium statuimus, examinentur, ne res tanta cum animarum periculo oscitanter transigatur.

CAP. I.

De curatis & eorum officio.

Curati omnes in suarum ecclesiarum ædibus assidue resideant; quod si ædes propriæ non extent, quam proxime ad parochialem ecclesiam ordinarii arbitrio, atque intra parochiæ fines, donec propriæ ædes constituantur, vel habeantur, inhabitent, ut si qua acciderint ex his, quæ ad curam animarum pertinent, celerrime præsto esse, ac suo muneri satisfacere possint. Curent autem in primis parochi necessitatibus infirmorum, si ab ecclesia habitatio longius absit, omni cum ipsorum incommodo consulere, ut animarum propriarum periculum evitent. Ab hujusmodi autem ædibus, quæcunque sint profana omnia, illicitaque ac sæcularia absint, nec in eisdem ullo pacto retineri, aut tractari res hujusmodi patiantur, sub suspensionis, & arbitrii poena.

CAP. II.

In propriis parochiis curati omnes de singulorum vita, & moribus diligenter inquirant, quosque repererint blasphemos, foeneratores, adulteros, vel alias quomodolibet, præsertim publice criminosos, ad episcopum deferant; qui vero id facere o-

A miserint, graviter ab ordinariis puniantur. Quos vero peccare, ut non ita aperte, vel ut publice sciatur, curati norint, eos primum paterne moneant, tum si nihil profecerint ordinario denuncient, qui quod animarum saluti expedire videbitur quamprimum decernet.

CAP. III.

Quo vero facilius, ac plenius curati ipsi faciem sui pecoris agnoscant, decernimus, ut singulorum cuique subjectorum nomina per familias a parochis diligentissime in libello annotentur, ac visitationis tempore suorum parochianorum notulæ ordinario B præsententur: quod si facere prætermiserint, ex arbitrio parochi omnes puniantur severe.

CAP. IV.

Meminerint omnes parochi præterea ex Sac. Conc. Tridentini decreto sibi injunctum esse, ut singulis dominicis, atque aliis festis diebus parochiæ suæ pueris fidei rudimenta tradant; propterea munus suum ea in re diligenter exequantur, vel per seipsos, vel per ludimagistros, aut alios idoneos; quod si id per alios fiet, pueros nihilominus ipsi, quæ didicerint recitantes fe- C stis diebus, in ecclesia, aut alio commodiori loco audiant, paterneque ad virtutes hortentur, eosque edoceant Deo primum, ac parentibus obedire, tum quæcumque christianum hominem decent, ex constitutione aliqua ab episcopis eisdem tradenda; moneant autem parochi parentes, ut filios ad christianam institutionem percipiendam statutis diebus ex episcopi præscripto ad ecclesias, vel alios ad id deputatos mittant, sub ea poena, quæ magis ordinario videbitur opportuna.

CAP. V.

D Episcopi sæpe parochos admoneant, ut in dignoscendis conscientiæ casibus, necnon in percipienda sacramentorum ratione, ac latino idiomate perdiscendo summopere invigilent, eisque comminentur, quod si aliquem infra terminum ab ipsis præscribendum minus idoneum ad animarum curam, & regimen invenerint, juxta sacri Tridentini concilii decretum, non solum coadjutorem ei constituent, sed etiam aliis opportunis remediis populorum saluti consulent; deinde vero quod eis magis expedire visum fuerit pro eorum prudentia efficiant. E

CAP. VI.

Ordinarii quicumque, vel edicto proposito, vel per parochos, obstetrices admoneri curent, ut veram baptizandi formam a parochis ipsis accipiant, & addiscant, nec priusquam eam perfecte didicerint, baptizare ullo pacto audeant, sub excommunicationis poena. Moneantque præterea obstetrices ipsas, ne post perceptam etiam formam, præterquam in casu necessitatis domi baptizent sub eadem poena.

ANNO CHRISTI 1569.

CAP. VII.

Parochi atque alii curati omnes populo sæpe commemorent casus apostolicæ sedi, vel episcopis reservatos, quos ab ordinariis accipiant; præcipue populo annunciabunt casus illos, quibus excommunicationis poena est adjecta, vel ex sacrorum canonum dispositione, vel ex apostolicis ordinationibus, vel etiam auctoritate ordinaria, ut ab illis cavere possint, frequenterque fideles eorum curæ commissos hortabuntur, ac monebunt, ut a malo abstineant, & bonum faciant, abususque omnes circa divina, quam sæpissime coram illis improbabunt, nec non quæcunque a christiano homine vitanda, vel observanda fuerint, præsertim intra Missarum solemnia, clarissimis verbis enunciabunt.

CAP. VIII.

In sacramentis administrandis, quod præcipuum est parochorum munus, diligentissime se gerant, omnino caventes, ne quis sacramentorum capax, eorum culpa sine sacramentis ab hac vita discedat, quod sane crimen, & suspensione, & beneficii quoque privatione ab episcopo pro modo culpæ corripi mandamus.

CAP. IX.

Quicunque vero duas eodem tempore parochiales ecclesias obtinere de cætero præsumpserit, utraque, atque aliis beneficiis ex ejusdem concilii decreto apostolicisque ordinationibus, carebit; si vero aliquis obstinate nimium jam nunc duo, vel plura curata beneficia retinere audeat, jampridem eadem vacare compertum sit, ac veluti vacantia a collatoribus suis libere, ac licite conferri posse, fructusque interea perceptos restituendos esse; quos quidem fructus pro parte ipsis vacantibus ecclesiis, pro parte vero aliis piis locis, ordinarii arbitrio præsenti decreto applicamus, & applicatos esse declaramus. Addentes idem omnino judicandum, & si beneficia hujusmodi in diversis dioecesibus sint constituta, salva tamen cujuscunque episcopi conferendi, & fructus applicandi facultate.

CAP. X.

Curent maxime episcopi, atque alii locorum ordinarii, ut laudabiles locorum consuetudines circa oblationes quibuscunque ecclesiis, & locis piis fieri solitas juxta sacrorum canonum dispositionem, absque aliqua diminutione omnino serventur, aliqua consuetudine, vel potius desuetudine non obstante.

CAP. I.

De residentia infirmorum.

Parochialium ecclesiarum rectores in propriis ecclesiis assidue residendo commisso eorum curæ gregi pro suo ipsorum munere invigilent, sub poenis tam decretis in sacro Tridentino concilio, quam in apostolicis literis contra non residentes expressis, memineríntque eis nullo modo permitti a propriis ecclesiis contra prædictorum decretorum formam sine justa, ac rationabili causa ab episcopis approbanda, abesse; nec ullo modo, dum absfuerint, ecclesiasticis redditibus quibuscumque tuta conscientia potiri posse, ad eorumque restitutionem omnino teneri, præter mortalis peccati reatum, qui ex illicita absentia juxta eorundem formam contrahitur.

CAP. II.

Non residere autem in suis ecclesiis intelligantur non ii solum, qui longe ab illis absunt, & nunquam ad illas redeunt, sed etiam quicunque, vel messis tantum tempore resident, vel ultra tempus in ordinarii licentia expressum procul ab ecclesiis degunt. Idcirco statuimus, & ordinamus, si qui *Absentiæ* nomine quovis modo suspecti ex consuetudine videantur, per fructuum sequestrationem, aliasve poenas in prædictis decretis, atque apostolicis literis contentas ad vere residendum omnino compellantur.

CAP. III.

Diligenter autem inquirant episcopi, aliique locorum ordinarii, an qui studiorum causa abesse volunt, cum tamen in suis ecclesiis alioquin residere teneantur, vere studiis saltem humanioribus vacare intendant, atque in loco, in quo resident, præceptoris copiam non habeant, aut in humanioribus literis sint adeo eruditi, ut verisimile sit eos ad alia studiorum genera animum applicasse: quod si sint ejusmodi, atque ætatis communiter ad studia accommodatæ, absentiæ facultas non tamen ultra congruum tempus arbitrio ipsorum ordinariorum ex causa eisdem concedi possit, dummodo intra annum sacris initientur, ac publico aliquo gymnasio, seu etiam alibi vel theologiæ, vel juri canonico, vere, & cum effectu operam dent; alioquin facultas hujusmodi sit, & censeatur ipso jure nulla, fructusque suos non faciant, atque aliis poenis contra non residentes statutis episcoporum judicio sint obnoxii.

CAP. I.

De clericis quibuscumque.

Studeant diligenter episcopi cujuscunque gradus, & qualitatis sint, rejectis omnibus, quæ mundi sunt, & divina in primis meditantes omni studio pietatem in Deum, charitatem in proximos, mansuetudinem, humilitatem, continentiam, atque alias animi virtutes amplectantur, sanctitatemque, & justitiam perpetuo colant, ac quæcunque ad eorum officium pertinent, scire contendant; seque in divinis rebus, & orationibus exerceant; sacrarum insuper literarum studia sectentur, & ament, chatechismumque sæpius memoratum Pii V. pont. max. jussu

ANNO CHRISTI 1569.

jussu editum, nec non aliquam ex probatis summis ut Antoninam, Silvestrinam, atque alias hujusmodi pro cujusque ingenii captu præmanibus habeant. Quotidieque ex sacris scripturis, vel aliquo ex approbatis auctoribus aliquid semper addiscant, vel se se edocere studeant: delicta quantumvis levia, quæ in clericis ob populi offensionem exemplo gravia existimantur, studiose vitantes, ut vere clericos se esse sicuti profitentur, ostendant.

CAP. II.

Ut autem evagandi omnis evitetur occasio, nemini clericorum, qui in minoribus sit constitutus, & seminario addictus, liceat B absque ordinarii, vel magistri licentia; si vero sacris initiatus sit, & ecclesiæ servitio obligatus inconsulto episcopo, vel ejus vicario extra civitatem abesse. Cæteris vero non ultra biduum extra diœcesim moveri permissum sit: qui secus agere præsumpserint, pro modo culpæ ordinarii ipsius arbitrio plectantur.

CAP. III.

Præcipimus insuper omnibus, quamvis simplicibus sacerdotibus, atque aliis clericis quibuscunque, ut qui intra urbem sunt, singulis dominicis, ac aliis festis diebus de C præcepto ad missam conventualem (quam majorem vocant) & vesperas solemniter celebrandas ad ordinarii nutum in cathedralem ecclesiam, vel aliam ab ordinario declarandam adveniant. Qui vero in aliis cujusque dioecesis locis degerint ad matrices hujusmodi locorum dioecesanas ecclesias frequenter pariter ad ordinarii nutum eadem ratione convenire teneantur sub poenis, odinariorum ipsorum arbitratu infligendis summopere hortantes, ac monentes eosdem ut decretum hujusmodi diligenter observari faciant, cum pessimi res sit exempli, clericos divinorum tempore, vel per urbes, & oppida evagari, vel inter laicos di- D vinis interesse, ceteris in choro psallentibus, ac Deum collaudantibus, quod proprium est Dei ministrorum officium & munus.

CAP. I.

De vita & honestate clericorum.

Quæcunque a clericis honestatis, ac religionis gratia potissimum vitanda sunt perstringentes statuimus, & ordinamus, ut ecclesiastica quæcunque beneficia obtinentes, nec non in sacris constituti, ac etiam minoribus ordinibus initiati, si clericalibus privilegiis potiri voluerint, clericalem ha- E bitum suo ordini, & qualitati congruentem; nec non tonsuram clericalem perspicue gerant, sub poenis in decreto sacri concilii contentis, atque aliis episcoporum arbitratu statutis, vel de cetero statuendis, etiam extra urbem ejusdem decreti, ac sacrorum canonum auctoritate. Comam clerici studiose non enutriant, capillisque simplicem cultum adhibeant, barbam vero e superiori labi ita detondeant ut Sacrosancti A corporis, & sanguinis Domini sumptioni non obstet, vestes superiores omnino sint usque ad talos protensæ. Inferiores vero, constituti in dignitate canonici, atque ecclesiarum quarumcumque rectores usque ad talos pariter protensas ferant. Cæteri vero pauperes vel rurales clerici, si inferiorem talarem habere non poterunt, superiorem saltem usque ab talos demissam gestent: quod si alicubi decretum hujusmodi executioni mandari non poterit, curent locorum ordinarii omnes, ut quanto minus fieri potest ab ejusdem decreti dispositione recedatur.

CAP. II.

Pallium quoque quod ferrajolum vocant sit ejusmodi, ut a superiori veste longitudine non distet, idque semper una cum talari tunica induatur, nec a collo supra plus duobus digitis, vel circa emineat, nisi pluviarum, vel itineris, aut alia necessitatis causa, tunc enim brevioribus, sicut etiam cæteris vestibus clerici quicunque uti poterunt, modo simplices sint, clericalique honestati congruentes. Caligis non turgidis, nec diffectis, sed simplicibus, ac pariter calceis crepidisve non incisis, sed integris, & minime sericeis utantur.

Camisias, nec ad collum, nec ad manus crispatas, aut nimia arte elaboratas deferant, earumque collare omnino simplex, ac honestæ latitudinis sit, quæ tres ad summum digitos, vel circa non excedat.

Pileos præterea per urbes, & oppida non gerant, nisi valetudinis, aut pluviarum, vel aeris inclementiæ causa, qui nihilominus pariter simplices sint nulloque pacto pyramidis formam habeant, aut turbinati, aut pyramidales, in superficie plani, ac sine redimiculis, semperque in ingressu ecclesiæ (quandocunque alias illos deferre liceat) deponantur, nec ullo etiam pacto eis præsertim divinorum tempore in ecclesia utantur, anulos non deferant nisi id dignitas postulet, cætera vero jocalia omnia clericis penitus sint interdicta.

Vestes sericas, aut serico, auro, vel argento contextas, vel ornatas, nec non pelles præciosiores, domi, vel foris omnino prohibemus, quemadmodum, ut unguenta odorata, atque alia odorum genera.

Vestium color sit niger vel alius modo honestus, & decens, atque is quem dignitas exigit, & expostulat, omnemque in vestitu clericali novitatem, nec non tam elegantiæ, quam sordium suspicionem devitent.

Non personati, nec vestibus, nec habitu secularium induti aliquo unquam tempore incedant.

CAP. III.

Arma cujuscunque generis, etiam ad defensionem parata, non obtenta ab ordinario licentia, ex urgenti dumtaxat causa concedenda, clerici præsertim in sacris constituti non deferant, nisi itineris causa, ac tum

ANNO CHRISTI 1569.

ANNO CHRISTI 1569.

tum parce id, ac modeste fiat; alioquin primo pecuniaria pœna ex arbitrio mulctentur; secundo vero privatione a divinis, & carceris maceratione; postremo fructuum, ac beneficii amissione, ac etiam depositione pro culpæ gravitate, ac personæ qualitate puniantur. In aliis vero casibus præter vestium, ac rerum amissionem, pecuniaria quoque pœna, episcopi arbitrio afficiantur.

CAP. IV.

Comœdias præsertim obscœnas, hastiludia, choreas, atque alia hujusmodi spectaculorum genera, nec agant, nec spectent, nec in suis ædibus agi patiantur; non pila in publico loco, neve tesseris, pagellis pictis, aut alio prohibitorum ludorum genere ludent, aut ludentes spectent, nec in suis ædibus ludere permittant.

CAP. V.

Comessationibus, & ebrietatibus abstineant, cauponas, tabernasve, nisi itineris causa non ingrediantur, seque in hospitia ut fieri poterit honestiora ex necessitate recipiant, & honeste ibidem conversentur; nullum venationis, aut aucupii genus adversus sacros canones obeant, vel exerceant: qui vero secus in præmissorum aliquo fecerit, ab ordinario graviter ex arbitrio puniatur.

CAP. VI.

Suspectarum mulierum non solum cohabitationem, sed etiam familiaritatem, conversationem, & allocutionem, præter quam in casibus a jure permissis omnino devitent, sub pœnis a proprio decreto Tridentini concilii expressis, & aliis ex sacrorum canonum dispositione, & ordinarii arbitrio imponendis. Pro suspectis autem mulieres omnes habeantur, præter eas, quæ de jure cum clericis cohabitare minime prohibentur. Caveant insuper quammaxime clerici ne mulieres inhoneste in eorum patrimonialibus, ædibus inhabitent; multo vero magis, ne in domibus suarum ecclesiarum sub pœnis de quibus proxime supra.

CAP. VII.

Generatim vero quæcunque alia ad vitam, & honestatem clericorum pertinentia statuta sunt, vel a generalibus conciliis, vel constitutionibus apostolicis, vel ab eadem Tridentina synodo, ac in parte specialiter innovata ab eisdem clericis districtius observari mandamus sub poenis jam constitutis, atque etiam ordinarii arbitrio pro culpæ qualitate quomodolibet infligendis.

CAP. I.

De negotiis clericis interdictis.

Præterea quoniam, qui mensæ Domini servitio sunt addicti, a secularibus negociis ex apostolica institutione se abstinere debent: idcirco præcipimus, & mandamus, ne quis ex clericis cujuscunque gradus, vel dignitatis sit, cujusvis sæcularis personæ negocia, sub quocunque titulo gerat, vel administret, nisi quatenus a jure permittitur, ac de expressa sui ordinarii licentia, prohibentes insuper eisdem, ne profanum aliquod negocium, vel artificium clericali ordini indecens exerceant, conducant, tractent, vel ullatenus illi se immisceant. In ecclesiasticarum personarum vero famulatu vilia ibidem officia, clericalique honestati minime congruentia, præsertim si in sacris sint constituti, nullo modo exerceant.

CAP. II.

Eisdem præterea inhibemus, ne notariatus, vel tabellionatus officium sine licentia ordinarii, nisi in casibus a jure permissis, aut medendi artem præsertim chirurgiam, aut mercaturam exerceant, nec se mediatores in rebus contrahendis exhibeant.

CAP. III.

Prohibemus quoque clericos, uti procurationis, vel advocationis officio in seculari præsertim foro, neque aliena prædia lucri causa conducere, curationesque, vel tutelas suscipere, exceptis casibus a jure permissis.

CAP. IV.

Nobilioribus etiam fœminis, nec se comites præbeant, ne discumbentibus aliquo modo assistant, nisi id cum dignitate, vel eorum rationabili officio fiat. Qui vero in præmissorum aliquo deliquerint, pecuniariis poenis, fructuum sequestratione, suspensione, atque etiam beneficii privatione, aliisque pro modo culpæ ordinarii arbitrio plectantur.

CAP. I.

De obtinentibus dignitatem, vel canonicatum.

De cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus dignitates omnes, & ea pars canonicatuum, & præbendarum, in quo commode poterit, doctoribus, vel magistris, aut etiam licentiatis in theologia, vel jure canonico conferantur: sint autem hi omnes præterea, & morum probitate, & fide integritate conspicui, eoque ordine initiati, quem dignitas eorum, vel præbenda postulat; vel saltem in ea ætate constituti, ut intra tempus a jure, & sacra Tridentina synodo statutum initiari valeant.

CAP. II.

De dignitatibus, vel canonicatibus provisi, collationis, vel saltem adipiscendæ possessionis tempore fidei professionem publice faciant: in capitulo autem, vel in ipso receptionis actu, vel omnino intra duos menses a die receptionis ejusdem ex præfa-

fati concilii decreto emittant, ut fructus suos faciant, & adepta illis possessio suffragetur: ex canonicis autem, qui majore saltem ex parte presbyteri esse debent, ejusdem concilii auctoritate in ordine presbyterali constituti, licet promotione posteriores, diaconis canonicis, diaconi vero subdiaconis, præter ordinis prærogativam, quamvis antea promotis omnino præferantur, quacunque consuetudine etiam immemorabili atque aliis quibuscunque non obstantibus.

CAP. III.

Universi, & singuli de capitulo, etiamsi exemptio aliqua prætendatur, prælatis suis debitam nihilominus obedientiam, & obsequium præstent, eosdemque ad ecclesiam domo deducant, ac reducant, presertim cum pastoralis muneris exequendi gratia prodeunt, necnon & ipsis, vel celebrantibus solemniter, vel pontificalia quæcunque exercentibus inserviant, pariter, & assistant, inobedientesque opportunis juris remediis ex arbitrio ordinarii compescant, nec aliqua appellatio tam in hoc, quam in aliis clericorum suorum correctionem respicientibus executionem impediat, ex ejusmodi concilii decreto.

CAP. IV.

Capitulares conventus haberi dominicis, vel aliis festis quibuscunque, aut etiam feriatis diebus divinorum tempore, nisi aliqua necessitas urgeat, omnino prohibemus, alioquin distributionibus illius diei, eo ipso careant, crescenteque contumacia, aliis quoque poenis ex arbitrio subiiciantur.

CAP. V.

Quoniam vero venerabilium canonicorum, atque aliorum in dignitate constitutorum præsentia & opera, Dei templum quam maxime decoratur, ac divinus cultus augetur, propterea statuimus, & ordinamus, ut quicunque dignitates, vel canonicatus in cathedrali, vel collegiata ecclesia obtinentes in suis ecclesiis resideant, juxta earundem ecclesiarum laudabilem consuetudinem; nec non per se ipsos, & non per substitutos juxta Tridentini concilii decretum, canonicis horis, atque aliis divinis officiis intersint, sua munera personaliter obeundo, canonicas horas ipsimet recitantes. Non residentes vero, vel sua munia obire ex episcopi præscripto, & ecclesiæ instituto detrectantes, Ordinarii ipsi opportunis juris remediis, usque ad privationem inclusive compellere non prætermitant, ut suo illi muneri plene satisfaciant.

CAP. VI.

Præterea ne canonicorum, ac dignitates in ecclesia obtinentium, uno, & eodem tempore plurium forsan absentium defectu cathedrales, vel collegiatæ ecclesiæ in Dei cultu detrimentum aliquod interdum patiantur: id circo si quis residentium in dignitate constitutorum, vel canonicorum, duorum, vel trium dierum spatio ex causa abesse desideret, saltem ecclesiæ digniorem ea de re commoneat, ne interea ecclesia ipsa, ob ejus rei ignorantiam, aliquod in divinis incommodam perferat, ex quo sæpissime scandala in ecclesia oriri solent; alioquin præter distributiones illius diei, vel temporis, quibus eo ipso carebit, aliis quoque poenis ordinarii arbitrio subiiciatur.

CAP. I.

De ædibus canonicalibus.

Ut canonici cæterique omnes in dignitate constituti in cathedralibus ecclesiis, & collegiatis insignibus divinæ rei commodius incumbere valeant, & ecclesiæ opportunitatibus inservire, districte præcipiendo mandamus, ut omnes ii, & singuli canonicales ædes, ubi adsunt, omnino inhabitent; utque inibi cibum, & somnum capiant, nisi aliud quandoque ordinariis ex causa videatur: qui vero secus fecerint, debitis monitionibus præmissis, & quotidianas distributiones percipiendi facultate, quas ordinarii ipsi in usus pios eorum arbitrio convertant, & a divinis suspensione, fructuum sequestratione, ac demum præbendarum canonicatuumque privatione, contumacia sic exigente, puniantur; quavis consuetudine, vel dissuetudine, etiam diuturna, quamvis immemorabilis existat, cæterisque contrariis non obstantibus.

CAP. II.

Ædium autem hujusmodi claves, si clausuræ submitti possunt, sacrista, vel alius quispiam, cui id episcopi, vel alii locorum ordinarii injunxerint, fideliter custodiant; claudendique, & aperiendi debitis horis ædes easdem curam præcipue gerat: eam vero in præfatis ædibus honeste vivendi rationem ab omnibus servari mandamus, quam ordinarii ipsi præscripserint, sub poenis illorum judicio statuendis, vel alias ex arbitrio jam statutis.

CAP. III.

Laicis vero quibuscunque etiam consanguineis sub excommunicationis poena, canonica monitione præmissa, interdicimus, ne in hujusmodi ædibus absque ordinarii licentia habitent, vel commorentur. Clericis autem præcipimus, ne a laicis easdem habitari ullo pacto permittant, sub ejusdem arbitrii poena, nisi aliud ex causa ordinarius ipse expedire judicaverit.

CAP. I.

De canonicis horis.

Horæ canonicæ ab iis, qui ad eas, de jure, vel ecclesiæ cujusque consuetudine, aut ordinarii decreto tenentur, congruis temporibus,

ribus, & consuetis signis praecedentibus, ea, qua decet, animi devotione, ac pietate, quotidie persolvantur, habita dierum festorum, & ferialium convenienti ratione, ac differentia: quo vero tempore recitari, vel cantari debeant, episcopi, atque alii ordinarii omnes adhibitis duobus de capitulo, salva cujusque ecclesiae laudabili consuetudine, quod magis expedire censuerint, suo judicio statuent.

CAP. II.

Quoniam vero, teste rei experientia, plurimum ad bene psallendum confert in medio cujusque versiculi aliquam intermissionem fieri, idcirco statuimus, ut in psallendo in cujuscunque versiculi medio ejusmodi suspensio fiat, qua pars a toto praecipue distinguatur. Illud praeterea recta psallendi ratio requirit, ut in psallendo clerici concordes sint, e proposito tono nunquam aberrantes; idcirco animadvertant, ne voces nimium, vel canendo, vel divina officia aliter recitando, aut deprimantur, aut efferantur, sed media quaedam via magistri chori arbitrio eligatur.

CAP. III.

Matutinae horae summo mane dicantur, atque ita ut vel ante vel saltem paulo post solis ortum compleantur, nisi aliud episcopis pro locorum qualitate videatur; reliquae vero horae congruis temporibus pro dierum, ac festorum qualitate juxta S. R. ecclesiae ritum, non raptim, vel cursim, aut properanter, sed ea qua decet maturitate, ac pietate ab omnibus quotidie persolvantur.

CAP. IV.

Meminerint autem clerici omnes, praesertim vero qui in sacris constituti sunt, ad divinum officium quotidie recitandum ex praecepto se teneri sub poenis in posteriori Lateranensi concilio contentis.

CAP. I.

De distributionibus quotidianis.

Quotidianae distributiones, quacunque collusione, remissione, retentione, vel pacto cessante ex praefati concilii Tridentini decreto fideliter, ac realiter pro cujuscunque servitii ratione conferantur, illis dumtaxat, qui vere divinis interfuerint; iis tantummodo exceptis, quos vel corporis aegritudo, vel ecclesiae utilitas, vel alia quaepiam causa excuset, ex sacrorum canonum dispositione, sub suspensionis, & arbitrii poena.

CAP. II.

Animadvertant nihilominus episcopi, eos tantummodo aegrotos, & non alios autem ad distributionum participationem admittendos esse, qui dum vere, & effective resident in morbum aliquem inciderunt, quo, vel detinentur in lecto, vel eo impediti domo non egrediuntur, idque de medicorum peritorum consilio; quae quidem exemptio eo usque durare intelligatur, donec infirmus ita convaluerit, ut ad libitum domo eorundem medicorum peritorum, etiam juratorum (si ordinario videbitur) judicio egredi, & cum aliis una esse possit. Non obstantibus constitutionibus capitularibus, & consuetudinibus quibuscunque, quas uti dispositioni juris contrarias quoad infirmos, & convalescentes attinet, praesentis decreti auctoritate irritamus, ac pro irritis haberi mandamus.

CAP. III.

Curent praeterea episcopi, & alii locorum ordinarii, ut tertia pars fructuum praebendarum, dignitatum, & canonicatuum quorumcumque ex sacri concilii Tridentini decreto in distributiones convertatur, in ecclesiis ubi nullae vel ita tenues existant, ut ecclesiae servitium negligatur, si capitularis mensa, vel per simplicium beneficiorum unionem, vel aliam quampiam rationem augeri non possit. Qui quidem fructus, sic ut praefertur detracti ordinarii cujusque arbitrio distribuantur, & applicentur ejusdem decreti auctoritate.

CAP. IV.

Pariter animadvertant episcopi, ne dignitates, vel canonicatus quoscunque obtinentes, qui sacris initiati non sunt, ad distributiones, vel etiam ad vocem in capitulo, contra ejusdem concilii decretum, ullatenus admittantur, propositis ex arbitrio poenis, praeter id quod praesentis decreti auctoritate inobedientes quoscunque percipiendarum distributionum facultate privamus, & episcopi arbitrio in pios usus eas erogandas relinquimus.

CAP. V.

Quicunque vero in quotidianis distributionibus conferendis, vel applicandis, prout cujusque servitii ratio postulat, perspexerint fraudem aliquam vel dolum in divini cultus committi, nec ordinario, aut ejus vicario, cum primum potuerint, indicaverint, tandiu suspensi maneant, donec ipsius ordinarii arbitratu satisfecerint.

CAP. VI.

Provideant autem episcopi, atque alii locorum ordinarii per diligentem capitularium reddituum inquisitionem, & excussionem, ut eadem sit lucri, & damni ratio, ne plus canonici, atque alii in ecclesia servientes residendo lucrentur, quam qui divinis non intersunt, amittant, habita si ita expediri videbitur, competenti distinctione inter ferialium, & festorum dierum servitium pro ecclesiae cujusque dignitate, & qualitate.

CAP. VII.

Si qua dignitas personatus, vel præbenda etiamsi juris patronatus existat in cathedrali, vel collegiata ecclesia reperiatur, quæ nullum habeat in ecclesia serviendi onus, certumque munus, huic illud onus ab ordinario pro divini cultus augumento quam primum adjungatur, quod ei rationabile pro redditnum quantitate videatur. Tertia vero pars fructuum, & proventuum dictarum dignitatum, vel præbendarum, vel illius pretium juxta communem extimationem in distributiones assignentur, quibus dignitates hujusmodi, vel præbendas obtinentes, non residendo, juxta ordinarii ipsius præscriptum careant, vel residendo potiantur. Absentium vero portiones, vel ecclesiæ fabricæ, vel sacristiæ, vel aliorum in ecclesia deservientium commoditati, pro ordinarii cujusque prudentia attribuantur.

CAP. VIII.

Idem quoque decernimus de beneficiis simplicibus quibuscunque, quibus ex eorum institutione, vel consuetudine, vel nulla vel non proportionabilis obligatio est injuncta; hujusmodi namque beneficia, vel seminariis, vel parochialibus tenuioribus, vel alias quomodolibet ex sacri Tridentini concilii decretis uniri, vel eis aliquod onus ordinariis bene visum injungi præsentis decreti auctoritate mandamus, contrariis non obstantibus quibuscunque.

CAP. IX.

Dignitatibus autem, & personatibus, quæ licet de distributionibus quotidianis in ecclesia participent, certum tamen officium in ecclesia habere non dignoscuntur, nec ex inveterata consuetudine, nec ecclesiæ constitutionibus, nec ex primæva earum institutione; episcopus unusquisque adhibitis duobus de capitulo, quorum alter ab ipso episcopo, alter vero a capitulo eligatur, vel pristina eisdem (si innotescant), munia restituat, vel illis ea potissimum assignet, quæ juri, & rationi ad aliarum quoque proximiorum ecclesiarum, bene institutarum exemplum congruere videbuntur, non obstantibus contrariis quibuscumque, ne nudo nomine tantum in ecclesia dignitates inveniantur; salva semper anterioribus dignitatibus honoris, gradus, & officii prærogativa, quibus potiores partes omnino reservari volumus, & mandamus, quocunque nomine censeantur.

CAP. I.

De punctatore.

Ut recta punctandi ratio in unaquaque cathedrali ecclesia, vel collegiata insigni, perpetuo servetur, punctatores pro cujusque ecclesiæ consuetudine vel instituto singulo quoque anno eligantur, qui residentes, vel absentes quoscunque quotidie diligenter adnotent, nullo personæ discrimine habito. His autem curent episcopi, atque alii locorum ordinarii in officii initio juramentum deferri de bene, ac legaliter punctando. Quod si capitulum, vel in punctatore eligendo negligens, vel alias in hoc genere male se gerere videatur, Episcopus eligat quem magis ad hoc idoneum perspexerit: quicunque is sit, qui minus recte, quam deceat, in officio versetur, ab episcopo ex arbitrio punietur; qui quidem maxime perspicere debebit, ut munus hujusmodi diligentissime administretur, cum ex hoc ipso pendeat recta, ac perfecta serviendi ratio, præsertim ubi quotidianæ distributiones sunt uberiores.

CAP. II.

Illud autem in primis observent, qui huic muneri pro tempore præerunt, ut non in fine cujuscunque diei, sed in horas singulas, nec alibi, quam in choro, nec aliter, quam præsente saltem digniore in ecclesia publice, ac palam punctationes annotentur; studeantque potissimum punctationum librum fideliter conservari, ne ab aliquo violari possit; quem quidem librum in promptu semper habeant, ut unicuique pro eo, quod sua interest, patere, atque exhiberi possit; cui quidem decreto ne fraus aliqua fiat, ordinarii ipsi pro suarum ecclesiarum servitio, ac residentium indemnitate pro viribus diligenter curabunt.

CAP. I.

De choro.

Clerici omnes, qui in cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis residere quoquomodo tenentur, cujuscunque qualitatis, & gradus sint, opportunis horis ad divina, e sacrario egredientes, vestibus suo ordini congruentibus post preces ad Deum in ecclesiæ ingressu suppliciter emissas, decenter induti, ac præsertim superpelliceo, chorum ad psallendum institutum humiliter ingrediantur, ubi omni qua decet mentis devotione, & vocum concordia, Deo jugiter psallant, eodem tempore quoad ejus fieri potest assideant, assurgant, capita detegant, vel cooperiant, aut genuflectant, ut rei occasio dederit, ut uniformitas in omnibus servetur.

CAP. II.

Caveant autem in primis clerici, donec in choro divinorum causa commorantur, ne aliud, quam quod res ipsa postulat, agant, sed in rem divinam omni animi studio incumbant, a propriis cancellis non discedant, nisi id divinorum ratio requirat; evagationes tum mentis, tum corporis, collocutiones, risus, clamores, atque alia hujusmodi a divinis aliena devitent, in legendis literis nullo modo se occupent, in manibus flores, vel alia id genus nullatenus habeant, catulos secum ne ducant, modestiamque & gravitatem in omnibus præseferant, invicem sibi ipsis honorem deferentes, divinis laudibus animo ad Deum propenso diligenter intendant: qui vero in præ-

præmissis offenderint, præter id quod ad præfecti arbitrium pro absentibus punctabuntur, alias quoque poenas ordinarii judicio perferent.

CAP. III.

Curent autem quantum fieri potest episcopi, atque alii ordinarii omnes, ne laici, cujuscumque generis, & qualitatis sint, dum divina celebrantur officia contra sacrorum canonum instituta in choro consideant, aut commorentur absque speciali ipsorum ordinariorum licentia sub pecuniariis poenis, ac censuris in subsidium eorummet arbitrio statuendis, & infligendis.

De chori præfecto.

Expedit autem quam maxime, ut omnia ad Dei cultum pertinentia in ecclesia opportune peragantur, ut aliquis chori regimini præsit; quod sicubi ex ecclesiæ instituto, vel consuetudine alius non adsit, eum qui major in ecclesia sit, vel ex canonicis antiquior, quive denique dignior pro tempore in ecclesia residet, ut unicuique sua dignitas, & prærogativa servetur, id munus exercere oportere decernimus; ad quem potissimum spectabit, ut quæcunque ad rem divinam pertinent suo ordine singuli quique ecclesiæ ministri diligenter efficiant, omniaque solemni ritu, horisque congruis pro temporum qualitate peragantur: is negligentes, atque inobedientes arguet, & annotabit, ac si fuerit opus superioribus indicabit, absentes notari, seu punctari faciet, discedentibus a choro, non nisi divinæ rei, vel necessitatis gratia veniam dabit, ac denique superiores partes in ecclesia supplebit, quo omnia recte, & ex ordine fiant. Huic autem in his, quæ ad ejus officium pertinent, quicunque obedire recusaverint, vel neglexerint, pro modo culpæ graviter ab ordinariis ipsis puniantur, quemadmodum & ipse, si in suo officio deliquerit, superioris arbitrio erit puniendus.

CAP. I.

De chori magistro.

Chori quoque magister, ubi ex ecclesiæ instituto, vel consuetudine non adsit, ab ordinariis in eorum cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis deputetur, quo commodius id fieri posse videbitur. Is autem potissimum curabit, ut ea qua decet reverentia, ac devotione divinæ laudes in ecclesia recte persolvantur, atque ita officia pro dierum qualitate de more ordinentur, ut nec error, nec hæsitatio aliqua inter divina celebranda, aut scandalum oriatur, sub poena ordinarii cujusque arbitrio statuenda. Sit autem in ordinariorum potestate, pro ecclesiæ qualitate, vel magistri hujusmodi, choro præfigere, vel unum, atque eundem, & chori præfectum, & magistrum in utroque munere statuere, prout magis videbitur expedire.

CAP. II.

Si quis præterea inter orandum, & psallendum error acciderit, propterea quod aliquid fuerit, vel omissum, vel inversum, vel alio ordine, quam decet explicatum, is ab eodem chori præfecto, vel supplendo, vel repetendo corrigatur; ea tamen ratione semper adhibita, ut si error parvi sit momenti, divinorum progressus ex eo minime impediatur, ne populus de eo, quod forte ignorat instruatur, atque ita, quod absit, offendatur.

De cæremoniarum magistro.

Ut omnia solemnibus præsertim diebus in cathedralibus ecclesiis, collegiatisque insignibus, quo decet splendore peragantur, ubi ex ecclesiæ more cæremoniarum magister non adest, ab episcopo id decernatur, qui magis ad cæremonias aptus, & accommodatus, ac eisdem instructus esse videatur, cui quidem magistro in iis, quæ sui sunt muneris, quæ prope sunt innumerabilia ab omnibus quacunque prærogativa non obstante pareatur, nec audeat aliquis ab illius ordinationibus abscedere, aut onus cæremoniarum gratia ab eodem illi injunctum ullatenus recusare sub suspensionis, & arbitrii poena.

CAP. I.

De sacrista.

Sacrorum cultus, qui vulgo sacrista appellatur, in primis diligentissime curet, ne quid in ecclesia sit incultum, aut sordibus obsolescat, sed omnia religioso quodam cultu, ac splendore niteant, præsertimque mappæ, corporalia, pallia, atque alia quæcunque ad altaris usum, vel ornatum, accommodata omni puritate, ac mundicia teneantur, caveatque ne indecorum aliquid, & loci sanctitate indignum in ecclesia appareat.

CAP. II.

Studeant præterea sacristæ, ne quid profani in sacristia, vel ei conjuncto loco a clericis, vel laicis agatur, quibus quidem laicis excepta necessitatis causa, illuc ingredi prohibeant, neque ullo pacto patiantur de inanibus rebus ibidem sermones haberi; absintque omnino ab eo loco altercationes, incompositi corporis motus, jurgia, risus, scurrilia verba, atque alia hujusmodi, quæ a christiana caritate, & clericali gravitate vehementer abhorrent.

CAP. III.

Non prætermittant insuper sacristæ ex vetusto sanctæ matris ecclesiæ instituto, angelicæ salutationis signo, campanæ sonitu, ter in die fidelium mentes ad beatam Mariam semper virginem salutandam excitare ante diem VI. in meridie ac vesperi, fidelesque ut id religiose faciant episcopi, atque

ANNO CHRISTI 1569.

que alii locorum ordinarii per parochos sæpe moneri ac hortari studeant.

CAP. I.

De magistro musicæ.

In unaquaque cathedrali ecclesia, vel collegiata insigni, musicæ magister habeatur; qui præter ecclesiasticum cantum, ubi illius curam, alius quispiam non gerat, & commode fieri poterit, clericos musicem edoceat, ac festis diebus jocunda modulatione, atque unanimi vocum concentu Deum collaudent, ac venerentur. Is autem animadvertat quammaxime, uti musicæ concentus sit ejusmodi, ut populus ad devotionem accendatur, non ad lasciviam provocetur; nec profanum quid vel sæculare carmen musicis concentibus, organis sive vocibus agatur, ullo modo misceatur.

CAP. II.

Curent præterea episcopi, ut divina verba ita clare & explicite musicis vocibus reddantur, ut ab omnibus intelligi possint, ne ea, quæ ex antiphonario, vel graduali recitantur, cantu nisi plano, quem vocant, repræsententur juxta canonicas, sanctiones; quod si consonantias aliquas cantores adjungere voluerint, dummodo ecclesiastici cantus naturam, & qualitatem non invertant, id illis facere concedatur.

CAP. III.

Cantores in ecclesia ubi fieri potest clerici dumtaxat habeantur, quod si laici ex necessitate ad hoc munus sint assumendi, clericali habitu, quoad ejus fieri potest, festis præsertim diebus utantur: curent autem episcopi, ne ad canendum in ecclesia Dei flagitiosi homines admittantur, sed ii tantum, quos noverint bonis moribus præditos, & a christiana religione non alienos.

CAP. I.

De processionibus.

Confraternitates, scholæ, atque aliæ societates hujusmodi, quovis nomine nuncupentur, etiam non vocatæ, ad ordinarias supplicationes, si ex consuetudine ad eas accedere consueverint, convenire teneantur. Ad alias vero quascunque, quoties ab ordinario fuerint confratres advocati: nec per interpositam personam, sed per seipsum legitimo impedimento cessante suum munus unusquisque exequatur: inobedientes autem per ordinarios poenis sibi bene visis afficiantur, opportunisque juris remediis obedire cogantur, quacunque consuetudine non obstante. Qui vero confratres ad processiones etiam ordinarias exire minime consueverint, ad eas quicunque sint accedere ita demum teneantur, si ab ordinariis vocati fuerint.

A

CAP. II.

Procedentes autem nonnisi bini, nec incompositi, aut elati, sed omni qua decet cordis humilitate, ac mentis devotione progrediantur, ut cunctos excitent, ad venerationem; hymnos, psalmos, litanias, atque alia hujusmodi prout res ipsæ postulant, pie ac devote enuncient, vel si ea ignorent, saltem taciti secum preces ad Deum effundant.

CAP. III.

B Episcopi atque alii ordinarii per parochos, vel concionatores populos sæpe moneri faciant, quid hujusmodi processiones sibi velint, & qua de causa fuerint institutæ; & quod præterea non variarum rerum inspectione, nec confabulationibus, sed orationibus, & divinis meditationibus procedentes quicunque intendere debeant, ne inanis quodammodo actio repræsentari videatur.

CAP. IV.

Moneant præterea ordinarii ipsi sæpe, ac moneri faciant confratres hujusmodi, ut diebus festivis congregentur in eorum oratoriis, C sive scholis, ubi preces Deo porrigant, vel aliquam spiritualem lectionem ordinariorum episcoporum judicio illis utilem audiant, qua ad bene, christianeque vivendum edoceantur; eaque potissimum ratione societates hujusmodi fuisse institutas intelligant, ut ad religionem ac Dei cultum quotidie magis accendantur, atque ut ea quæ ad animarum salutem pertinent, facilius exequantur.

CAP. V.

Moneantur præterea quicunque in societatibus, seu confraternitatibus hujusmodi D sunt adscripti, ut anniversaria ex pia aliquorum dispositione eisdem injuncta, ea qua decet pietate, & caritate fieri curent, superflua autem omnino vitantes, ac pauperes in eorum necessitatibus sublevantes, uti boni dispensatores pro eorum munere facere debeant, & debent.

CAP. VI.

Provideant quoque episcopi ne quo tempore supplicationes fiunt per vicos, & plateas, actiones cujusvis generis absque eorum expressa licentia repræsententur, plurimumque animadvertant, ne fabulas, aut E etiam sacras historias, larvas, atque alia hujusmodi agi patiantur, ex quibus fidelium mentes ad inania abstrahuntur, & sæpe etiam cum maximo fidelium scandalo risus excitantur; necnon imagines, & signa lasciviam præferentia efferri, & populo produci prohibeant, ob sacræ rei reverentiam, ac pudoris, & honestatis gratiam.

CAP. VII.

Prohibeant insuper episcopi, ne disciplinatorum societates quocunque nomine censeantur, etiamsi hospitalium curam gerant, comessationibus, & compotationibus aliquo unquam tempore vacent; eisdem sæpe insinuantes regnum Dei non esse potum, & escam, pauperibusque quod ipsi inaniter absumunt esse erogandum; sublata omnino eisdem in eorum scholis, & oratoriis, ac etiam domibus eis cohærentibus edendi, & bibendi facultate, quacunque consuetudine etiam immemorabilium non obstante.

CAP. I.

De exequiis, & sepulturis.

Non liceat parochis, & aliis clericis quibuscunque jus sepulturæ habentibus ordinariæ jurisdictioni subjectis aliquid petere vel exigere, vel ex eo quod defunctus aliquis in communi ecclesiæ suæ sepulchro, vel noviter per hæredes defuncti constructo tumuletur; quod si sepulcrum ab ipsius ecclesiæ rectore constructum fuerit, forte ne ecclesiæ deformetur aspectus, quotidie eam effodiendo, idque defuncti hæredes ipsorum proprium esse velint, eo casu ratione impensarum in eo factarum aliquid in ecclesiæ fabricæ usu convertendum licite, præsertim sponte datum accipi poterit, alioquin juris, & arbitrii poenis inobedientes omnino subjaceant.

CAP. II.

Cerei, ac luminaria cum defuncto ad ecclesiam allata, si hæredum impensa comparata eo nomine fuerint, vel alterius exequias procurantis ecclesiæ integre emaneant, salva tamen parocho suæ quartæ justitia, nihilque hæredibus de cereis restituere cogatur, quacunque consuetudine non obstante. Hortamur autem parochos quoscunque, ut eisdem hæredibus alia quæcunque cum defuncto allata repetentibus restituant; ubi vero pars aliqua cereorum ejusmodi, vel luminarium alicui pio loco ex inveterata consuetudine tribui solet, non improbamus, dummodo in profanos usus minime convertatur.

De funeralibus.

Cum statuta circa funeralia, quæ funebrem pompam non respiciunt, sed ad animarum defunctorum levamen pertineant, contra libertatem ecclesiæ procul dubio esse censeantur, ut eorum conditores, quantum in nobis est, excommunicationem, qua ipso facto a jure illaqueantur, evitent; decernimus, in eoque magistratus, & universitates monemus, & obtestamur in Domino, ut a statutis ejusdem imposterum condendis, omnino abstineant, atque hæc omnia secundum regulas sacrorum canonum moderentur; statuta vero quæcunque ejusmodi hactenus edita, veluti ecclesiasticæ libertati adversantia omnino reforment, & retractent, neque vim habere, aut aliquem ligare intelligantur, alioquin excommunicationi ipsi tandiu subjacere se intelligant, donec satisfecerint.

CAP. I.

De Hospitalibus, & aliis piis locis.

Curent ordinarii quicunque, ut loca pia omnia, vel summi pontificis auctoritate, vel ordinarii, aut alterius cujuscunque ad id auctoritatem habentis instituta approbata, & confirmata suis immunitatibus gaudeant, nec aliquo pacto violentari permittant.

CAP. II.

Illud vero diligenter prospiciant episcopi, ad hospitalium ac piorum locorum quoruncumque regimen eligantur piæ ac religiosæ vitæ & conversationis homines, quos sit verisimile pauperum Christi patrimonium recte administraturos, maxime attendentes, ut in destinatos usus, redditus, & proventus omnes sine fraude convertantur.

CAP. III.

Qui vero, vel ære alieno sunt oppressi, vel alicujus pii loci debitores, non assumantur ad hujusmodi regimen, absque speciali ordinarii licentia; neve aliqui ad piorum locorum administrationem quovis modo deputati, quicunque tandem hi sint, antea administrent, quam ab ipso ordinario approbati fuerint, sub ejus arbitrii poena.

CAP. IV.

Erit quoque episcoporum cura, ut a quibuscunque hospitalia, seu alia quævis pia loca in titulum, commendam, vel administrationem obtinentibus, tametsi alicui ecclesiæ, vel monasterio sint annexa, obligationes, & cætera omnia a fundatoribus, vel alias quomodocunque ex primæva eorum institutione eisdem imposita, vel etiam ex consuetudine introducta integre supportentur, ac restituantur. Hospitalitasque in primis ad quam tenentur, sine diminutione aliqua exerceatur juxta Tridentini concilii decretum. Quod si debita hospitalitas, aut obligatio illis annexa compleri nequeat, vel non constet, quænam obligatio cuique pio loco incumbat, in alium pium usum ex ejusdem concilii auctoritate, ordinarii arbitrio fructus, ac redditus quicunque locorum hujusmodi convertantur.

CAP. V.

In peregrinorum, atque etiam infirmorum domibus, mulieres a viris honestatis gratia separentur; si qui autem concubinas sub ementito uxoris, vel alio titulo circumducentes, rectoribus ignorantibus, in hujusmodi hospitia receperint, cum id vere constiterit, non solum separentur, sed justis poenis prius affecti, statim ejiciantur.

CAP.

CAP. VI.

Non minor quoque diligentia adhibeatur in pueris, ac puellis perquirendis, an vere peregrinorum liberi sint, vel potius dolo allecti eos concomitentur, eorumque impudicitiæ deserviant, quod si ita esse perspectum, & cognitum fuerit, pro modo culpæ ab ordinariis afficiantur, vel alias adolescentium honestati consulatur.

CAP. VII.

Præstigiatores, circulatores herbularii simulato habitu incedentes, divinatores, seu conjectores, omnis generis, blasphemi lusores morbum simulantes, & id genus, alii, sine ordinarii licentia non recipiantur, nec ultra noctem unam inibi pernoctent, idque ut necessitati, si qua vetuerit consulatur, ubi ab ordinario licentia commodo haberi non posset.

CAP. VIII.

Admoneantur hospitalarii, atque alii hujusmodi religiosarum domuum ministri, ne quid ab hospitibus mercedis nomine, seu alias, vel exigant, vel etiam sponte oblatum accipiant, ut eos in hospitio ultra id quod decet permanere patiantur: præterea, & nullo ludi generi prohibito peregrinos, vel alios confluentes uti permittant, quinimo ludentes expellant, aut ordinariis deferant, nec patiantur eosdem aliqua illicita ibidem committere, vel prohibita aliqua inferre sub privationis officii poena, atque aliis ab ordinario ex arbitrio imponendis.

CAP. IX.

Infirmis vero male se habentibus, quæcunque ad animæ, & corporis salutem pertinentia subministrentur; nec infirmi priusquam vires receperint, & bene convaluerint ab hospitio dimittantur. Qui vero peccata confiteri sacramque communionem recipere recusant, cum tamen id medici judicio facere possint, omnino expellantur.

CAP. X.

Orfani, & expositi omnes, postquam ad ætatem legitimam pervenerint bonis moribus christianaque præcipue doctrina instruantur, ac pro cujuscunque ingenio alicui artificio, cui aptiores videbuntur dent operam, idque ut agatur episcopis cordi sit, & curæ.

CAP. XI.

Illud autem magna cum diligentia attendent episcopi, atque etiam universi piorum locorum rectores, ut quoad ejus fieri potest, de vita & moribus ad religiosas domos confluentium inquiratur, præsertimque an in pascha communicaverint, & quos constiterit non christiane vivere, e suis dioecesibus eliminent, atque alias ex arbitrio puniant.

A

CAP. XII.

Montes pietatis, confraternitates, sive scholæ, atque alia pia loca quæcunque ab ordinariis ex sacri Trid. Conc. decreto, visitentur, provideantque, ut ab eorum administratoribus singulo quoque anno rationes reddantur juxta formam decreti, concilii ejusdem. Male autem administrantes, seu hujusmodi locorum bona usurpantes, vel dissipantes severe puniantur, laudabiles consuetudines, approbentur, abusus extirpentur, atque alia omnia id genus fiant juxta sacrorum canonum, ac præfati concilii decretorum formam, pauperesque, debiles B pupilli, & viduæ, aliæque miserabiles personæ plurimum in Domino commendatæ habeantur.

CAP. I.

De ecclesiarum, atque aliorum piorum locorum reparatione.

Pia, ac religiosa loca omnia ex sacrorum canonum ac Trid. Conc. dispositione reparentur, instaurentur, sarta tectaque conserventur pro reddituum eorundem qualiC tate; quod si fabricæ nomine, vel nihil penitus possideatur, vel quod possidetur non sit satis, non solum laici ejus loci, & subditi jure parochiali, sed etiam propinqui, aliquid contribuere ab ordinariis, si fieri potest inducantur; quod si nullo pacto reparari, aut instaurari poterunt bona, & obventiones quæcumque illius loci, vel ecclesiæ de qua agetur, cui magis videbitur expedire ecclesiæ vel pio loco adiiciantur, juxta ejusdem concilii decretum, & onere adjecto, quod rationabile, & ipsi pio loco translato proportionabile videatur.

D

CAP. II.

In quibuscunque cappellis, vel altaribus, quæ in ecclesiis dotata reperiuntur, provideant episcopi, atque alii locorum ordinarii, ut onera ex fundatione, dotatione, vel primæva aliqua institutione eisdem injuncta, persolvantur, idque per fructuum sequestrationem, atque alia juris remedia opportuna. Cappellæ vero, sive altaria, quæ absque alia dote sunt erecta, ordinarii ipsi a fundatoribus dotari curent; quod E si facere recusent, vel demoliantur, vel si ex eo ecclesiæ aspectus deformetur, exornari, & conservari curent, vel alteri assignent, qui eadem ornata, & instructa conservent, propositis ex arbitrio poenis.

CAP. III.

Studeant quoque episcopi, ut locorum piorum quorumcumque bona vel dotis nomine

ANNO CHRISTI 1569.

mine, vel legati causa quovis debita quam primum recuperentur; moneantque eos, ad quos pertinet, ut id scientes ea qua decet diligentia, & celeritate recuperare curent, ne & ipsi usurpationibus assentientes excommunicationis laqueo innodentur, quo usurpatores ipsi, ex ejusdem concilii decreto illaqueantur; quod quidem decretum (quod incipit. Si quem clericorum) sæpius in anno vulgari sermone ad populorum memoriam per parochos, & concionatores revocari curabunt.

CAP. IV.

Insuper statuimus, ac districte mandamus, ut omnes, & singuli quarumcumque ecclesiarum rectores, hospitaliumque, & aliorum quorumlibet locorum piorum administratores intra sex menses ab hujus synodi publicatione numerandos omnium, & singulorum bonorum mobilium, & immobilium, jurium, & actionum ad ecclesias vel pia loca, quæ regunt, vel obtinent, quovis modo pertinentium, cum suis qualitatibus, mensuris, fundorum vocabulis, & lateribus coram honestis, & fide dignis personis, authenticum inventarium conficiant, ac in duo publica instrumenta redigant, quorum alterum apud ipsam ecclesiam, vel pium locum, alterum vero in episcopali archivio ad perpetuam rei memoriam conservandum reponetur. Qui vero negligens, vel minus fidelis, in hoc exequendo se se præstiterit, graviter ab episcopo per fructuum privationem atque aliis ad ordinarii arbitrium poenis, ac censuris eo ipso plectatur.

CAP. V.

Nemo præterea ecclesiarum hospitalium, atque aliorum piorum locorum, quorumcunque, vel emptionis, vel permutationis, aut alterius cujusvis alienationis titulo bona, ac jura quæcunque in se transferre præsumat, nisi prius obtenta ab apostolica sede licentia, sententiaque, & recte cum diligenti causæ cognitione inde subsecuta, quod in evidentem ecclesiæ, vel pii loci utilitatem contractus hujusmodi cedat; alioquin instrumenta, & pacta quæcunque aliter celebrata, etiam reservato S. sedis apostolicæ beneplacito nullius sint roboris, vel momenti, liceatque ecclesiarum ipsarum rectoribus, & piorum locorum administratoribus hujusmodi conditione, ac reservatione, eo usque non purificatis, dummodo a die celebrati contractus tantum temporis elapsum fuerit, quod verisimiliter purificari potuerint, a pacto etiam jurato discedere, obtenta tamen prius ab ordinario absolutione, & declaratoria per eundem ordinarium quanto fieri poterit magis summarie, subsecuta, quam primum ei brevi manu constiterit huic decreto esse locum, quacunque appellatione non obstante, & ad bona nulliter alienata redire, nec non fructus (quos suos facere non potuerunt, nec possunt) interea perceptos jure medio ab occupatoribus recuperare in ipsius ecclesiæ vel loci pii usum convertendos.

A Notarii vero, qui de cætero contractus hujusmodi ante sententiam recipient excommunicationi tamdiu subjaceant, quamdiu ordinarii arbitrio satisfecerint, facultate nihilominus emptori pretium nondum consumptum recuperandi minime ablata, quinimo si ecclesia ex eo locupletior fuerit reddita, rector ex illius bonis, si fructus non sufficerent, illud restituere cogi possit, alioquin emptoris detrimento pretii consumptio cedat, & alias prout cavetur in sacris canonibus.

CAP. VI.

B Notarii quicunque de testamentis, atque aliis piis dispositionibus quibuscunque rogati, in quibus aliquid quomodocunque ecclesiis, hospitalibus, atque aliis hujusmodi piis locis, vel causis hactenus relictum fuerit, vel de cætero relinqui contigerit, pro suæ ac aliorum conscientiæ exoneratione, relicta & dispositiones hujusmodi iis, ad quos pertinent deferre teneantur omnino, & relicta quidem jam facta infra mensem a die publicationis præsentium computandum, de cætero vero facienda infra mensem a die quo ipsa dispositio suum effectum sortiri, ac irrevocabiliter ligare incipiet connumerandum sub excommunicationis, ac dupli poena quanti id fierit: ea vero de re, notarios ac C Tabelliones quoscunque episcopi sæpe moneant, ac moneri faciant.

CAP. I.

De jure patronatus.

Provideant episcopi, vel per edictum, vel alias quomodocunque, ut beneficia omnia, quæ de laicorum patronatus jure esse prætenduntur, fideliter recognoscantur, an juxta formam decreti concilii Tridentini, vere sint ejusmodi; nec ullo pacto permittant sub falso juris patronatus prætextu liberum beneficium ab aliquo subD jici, & in servitutem redigi, sed quam primum, vel saltem vacationis eorum tempore omnem curam adhibeant, ut ea de re certiores fiant, nec ante præsentationes, & nominationes admittant, qua vere constet, juxta decreti formam beneficium juris patronatus esse; cum æque iniquum sit, vel a laicis beneficio servitutem imponi, vel eosdem suis juribus fraudari.

CAP. II.

Episcopi sæpe patronos moneri curent, ne se se ullatenus in beneficiorum juris patronatus administrationem, nisi in casibus a E jure permissis audeant intromittere, aut sui patronatus jura contra canonicas sanctiones in alium transferre: quod si secus fecerint a suo jure cadant, & excommunicationis vinculo pro modo culpæ subjiciantur.

CAP.

Cap. III.

Recognoſcant iidem ordinarii ex ejuſdem concilii decreto uniones de beneficiis quibuſcunque eccleſiis juris patronatus factas a quadraginta annis citra, quamvis effectum ſint ſortitæ, & quas ſubreptitie impetratas fuiſſe repererint, irritas declarent, atque aliis beneficia unita conferant; idemque de unionibus quibuscunque, vel quæ de cætero obtinebunt, vel nondum plene ſuum conſecutæ ſint effectum ex ejuſdem concilii decreto agant.

De immunitate, & poteſtate eccleſiaſtica.

Ut eccleſiaſtica immunitas, ac poteſtas magis, & magis illibata conſervetur, & liberius per eccleſiæ Dei miniſtros exerceatur, ad Dei gloriam, catholicæque eccleſiæ majeſtatem rogamus, & obſecramus in Domino illuſtriſſimos principes & ſæculares poteſtates omnes, ut in tuenda libertate, ac immunitate eccleſiaſtica, ſpiritualiſque juriſdictionis exercitio juxta Tridentini concilii decreta epiſcopis, ac eorum miniſtris, ordinariisque quibuſcunque, atque univerſo clero ſemper favere, ac præſto eſſe velint, nullo pacto ferentes magiſtratus, & officiales ſuos eiſdem ullatenus adverſari, & ab eis, vel aliis quibuſcunque moleſtiam aliquam eccleſiaſticis perſonis inferri, vel eorum jura, & immunitates perturbari contra ſacrorum canonum formam, Tridentinique concilii decretum, & illuſtriſſimi D. N. Bullam, quæ dicitur in coena Domini noviſſime editam; idque religioſorum principum exemplo, cæteros omnes inferioris ordinis magiſtratus & poteſtates facturos eſſe non ambigimus.

De ſcholis, & magiſtris.

Epiſcopi, & ordinarii omnes exactiſſimam curam adhibeant pro incorrupta morum, ac vitæ adoleſcentium diſciplina comparanda, ut ludi literarum magiſtri, atque bonarum artium profeſſores, & ab iis ad quos pertinet, non ſolum doctrina, ſed etiam bonis moribus, ac fide præſertim orthodoxa præditi eligantur. Caveant autem profitentes ejuſmodi in primis, ne libros aliquos non ſolum vetitos ex poſterioris indicis præſcripto, ſed vel obſcoena, vel turpia continentes diſcipulis legant, vel interpretentur, vel a pueris legi permittant; deinde vero ſtudeant potiſſimum, ut pueri eorum fidei commiſſi in flexibili ætate, & ad malum ſuapte natura propenſa honeſtis moribus imbuantur. Curent præterea, ut chriſtianam aliquam inſtitutionem illis ab ordinariis tradendam, vel indicandam pueri ipſi memoriæ mandent, eandemque feſtis diebus propriis parochis recitent. Meminerintque de eorum negligentia Deum ipſum ultorem habituros; ea vero ſit ordinariorum cura, ut antequam confiteri incipiant fidei profeſſionem juxta fel. rec. Pii IV. Bullam pie, ac religioſe faciant.

Cap. I.

De Monialibus.

Quod autem ad moniales attinet, & earum regimen, ſtudeant diligenter epiſcopi, juxta ſacri Tridentini concilii decreta apoſtolicaſque conſtitutiones eas reformare, & ad propriæ regulæ præſcriptum, votorumque obſervantiam, atque ea omnia, quæ ad illa pertinent, omnibus modis reducere, cum paternis admonitionibus, cum particularibus conſtitutionibus pro locorum, & perſonarum qualitate promulgandis. Vehementer autem præ ceteris intendant epiſcopi, atque alii locorum ordinarii, quæ præcipue eſt eorum cura, ad ea quæ clauſuræ integritatem reſpiciunt, eamque nullo modo violari, aut remitti permittant, non ſolum ab ipſis monialibus, ſed nec ab aliis quibuscunque quovis prætextu, vel cauſa, neceſſitatis caſibus tantummodo exceptis, quos nihilominus et ipſi diligentiſſime cognoverint, & approbabunt: ab ipſis præterea monialium monaſteriis quæcumque earum caſtitati, ac vitæ ſanctitati, religioniſque puritati adverſari videbuntur, intus, & extra penitus amovebunt. Accedentes quoque ad earum monaſteria, vel auditoria, pecuniariis poenis, ac eccleſiaſticis cenſuris coerceant, ſi id abſque ſuperiorum permiſſu, vel licentia in ſcriptis obtinenda præſumpſerint; atque alia quæcunque ſtatuent, innovabunt, vel reformabunt, quæ illis pro felici earum regimine magis opportuna videbuntur, ſtudentes modis omnibus eas ſalubriter in viam domini dirigere.

Cap. II.

Illud quoque epiſcopi curare non prætermittant quo ad ejus fieri poterit, ne ædificia aliqua eisdem præſertim monaſteriis proxima, vel ita præemineant, ut facile videri intrinſecus poſſint, vel ita contigua ſint, ut colloquentes audiri valeant. Nec non una cum illuſtriſſimis, ac religioſiſſimis principibus, & locorum magiſtratibus quibuſcunque eorum libertati, & conſervationi omnimode proſpicient, quorum opem, & auxilium confidimus nullo pacto pro eorum religione defuturum.

Cap. III.

Curent præterea epiſcopi, excommunicationis latæ ſententiæ poena propoſita, ne quis vel capellanus, vel confeſſor monialium, ſive olitor, aut famulus, ſive quævis alia perſona, cujuſcunque gradus, ætatis, qualitatis exiſtat, intra monaſteria ipſa quocunque prætextu, vel cauſa pernoctet, quam quidem poenam pariter incurrat ex præfati Trid. concilii decreto quicunque contra ejuſdem concilii formam monialium ipſarum monaſteria ingredi auſus fuerit. Neminem præterea abſque eorum licentia de ſcriptis monialibus cum ipſis colloqui permittant. Sint autem in eadem licentia deſcriptæ moniales illæ, cum quibus colloqui permiſſum fuerit. Cætera vero omnia, quæ vel ad ca-

earum ingressum, vel proprietatem, vel professionis emissionem, officialiumque creationem pertinent, juxta ejusdem concilii reformationem episcopi, ac ordinarii quicunque, quam diligentissime in eorum monasteriis observari curabunt.

CAP. I.

De decimis.

Quoniam spiritualia seminantibus Paulo apostolo teste temporalia debentur subsidia, sunt propterea Dei ministris decimæ, a Deo attributæ, ut libentius altari servientes ejus majestati sacrificia in altaribus offerre, laudes divinas persolvere, ac precibus a populo divinam iram avvertere possint, iniquum sane est illos propriis stipendiis defraudari. Cum vero compertum sit plurimos propriæ salutis immemores usque ad eo cupiditate, quæ radix est malorum omnium detineri, ut obstinato animo decimas, ad quas divino, & humano jure tenentur spiritualibus parentibus suis præstare recusent, licet eæ plurimis in locis in minima quadam quantitate exigantur; huic lethali morbo opportune occurrere cupientes statuimus, & ordinamus, ut parochus in quibus pars una parochianorum decimas solvit, alia vero, vel nihil penitus, vel minus cæteris aliis solvit, nemo in posterum se tueri quocunque prætextu possit, licet in parochia continue non habitet, aut minus, decimam parochiali ecclesiæ vel altari cui tenetur, præsertim ex decreto Conc. Trid. eo modo, & forma, & in quantitate persolvat, quam major pars parochianorum solventium ejusdem parochiæ solvit, nisi infra terminum ordinarii arbitrio assignandum ostenderit conventione aliqua cum ecclesia facta, eam juste in alio compensatam, vel privilegium, quo jure tueri se possit, idque intelligatur in parochiis jam factis.

CAP. II.

In exigendis vero, si ordinario visum fuerit juxta Tridentini concilii decretum per decimarum solutionem rectoribus providere, cogere possit omnes, & quoscunque, qui in ea parochia prædia possederint, quamvis in eadem non habitent, vel ab ea ecclesia sacramenta erunt percepturi, tametsi nullas decimas prius solvere consueverunt ad eas præstandas, eo modo, & forma, ac in ea quantitate, quæ ordinario, considerata vicinarum parochiarum ea in re consuetudine, visa fuerit, quibuscunque non obstantibus. Si quis autem post hujus decreti publicationem id recusare ausus fuerit, præter excommunicationis poenam, aliis etiam poenis ordinarii arbitrio puniantur, invocato si opus fuerit auxilio brachii secularis.

CAP. I.

De usuris.

Fraudibus, in maximam animarum suarum perniciem, illiciti a plerisque contractus vulgi tegi solent, quantum cum Deo possumus remedium adhibere cupientes, ordinarios omnes monemus, ac hortamur in Domino, ut quam diligentissime inquirant, ac recognoscant in primis contractus initos, adjecto pacto de retrovendendo, aut clausulæ insolitæ adjectæ fuerint, atque alia concurrent, quorum causa hujusmodi contractus, secundum canonicas sanctiones pro usurariis habeantur, contrahentesque si ejusmodi esse compererint, canonice puniri non prætermittant, animadvertantque contractus hujusmodi, ut plurimum in fraudem usurarum, ut rei experientia docet vulgo celebrari.

CAP. II.

Præterea statuimus, & ordinamus, ut si qui fundum, vel alium quidpiam solo adhærens sub perpetuæ venditionis prætextu vilius emerint quam communiter alteri vendi potuisset, ea conditione adjecta, ut emptor, venditori statim rem emptam locaret, præsertim sub iniquo censu annuo, contra eos uti de usuraria pravitate vehementer suspectos, secundum canonicas sanctiones procedatur.

CAP. II.

Contractus insuper censuarii quicunque, quos in forma juris debita, & juxta bullam SS.D.N. Pii V. desuper editam celebratos esse non constiterit pro usurariis, vel saltem pro valde suspectis habeantur; ac præterea quodcunque suspectorum contractuum genus, vel ex clausularum insolitarum adjectione, vel in tempus dilata solutione, vel alio quovis prætextu ab ordinaria emendi, vendendi, societates officiorum (ut vocant) contrahendi, deponendi, locandi, vel permutandi via discrepans, quam diligentissime recognoscant episcopi, atque notariis de eis rogatis, sibi ipsis fidem fieri curent, quosque invenerint ejusmodi, rescindant; contrahentesque ipsos, ac eorum mediatores debitis poenis afficiant, nec omnino prætermittant in usurarios manifestos quoscunque inquirere non solum, sed etiam canonicis poenis animadvertere; curentque usurariam pravitatem, quoad ejus fieri potest ex eorum urbibus, ac dioecesibus eliminare (Judæis tantummodo exceptis) qui patentes tolerantiæ literas a sede apostolica, vel ejus ministris ad id potestatem habentibus obtentas ostenderint.

De Bullis apostolicis publicandis.

Quia sæpe contigit ob apostolicarum bullarum ignorationem, vel contentorum in eisdem oblivionem quam plures christifideles in eas committere, ac ob earum inobservan-

vantiam in poenas, ac censuras ecclesiasticas incidere summopere curent episcopi, ut bullæ illæ omnes, atque apostolicæ constitutiones, quas ad populi notitiam deducere oportere judicaverint, opportune publicentur, quo promptius obediant, ac poenas in eisdem contentas evitent.

De pœnis.

Animadvertant episcopi, atque alii locorum ordinarii, quod ubi poenæ præsentibus non sunt expressæ, pro modo culpæ, ac loci, temporis, & personarum qualitate inspecta, ordinariis ipsis imponendas, relinquimus, ac reservamus, easque debitæ executioni mandari decernimus, salvis poenis per summos pontifices in eorum bullis, necnon in sacris Tridentini concilii decretis, sacrisque canonibus inflictis, quas omnino per ordinarios executioni mandari præcipimus.

De publicatione, & observatione præsentium.

Postremo omnia, & singula, quæ pro morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina a summis Pontificibus œcumenicisque conciliis, ac præsertim Tridentina synodo, nen non, & in præsenti provinciali nostra, quæ post archiepiscopalem dignitatem nostræ huic ecclesiæ apostolico beneficio attributam omnium prima est, definita, & statuta sunt, salvis tamen in omnibus ecclesiarum constitutionibus ab omnibus hujus nostræ provinciæ episcopis, abbatibus, plebanis, eorumque capitulis, atque aliis ecclesiasticis personis, quæ de jure, vel generali consuetudine, aut etiam per electionem ejusdem Tridentinæ synodi decreto huic nostræ provinciali synodo per se, vel per eorum legitimos procuratores interfuerunt, aut quomodolibet interesse debuerunt, ac etiam a singulis sæcularibus, personis, magistratibus quibuscunque, quod ad eos attinet, recipi, ac inviolabiliter observari de eorundem reverendissimorum coepiscoporum nostrorum consilio, & assensu decernimus, districteque præcipiendo mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub juris, & arbitrii poenis, quod nulla quoad ipsa decreta, vel desuetudo aut inobservantia, vel contraria consuetudo, etiam immemorabilis obiici, vel allegari possit, quin in suo semper robore, ac firmitate permaneat. Declarantes nihilominus, quod per hæc nostra decreta nullo pacto præjudicare intendimus jurisdictioni illustrissimorum DD. principum. Quæ quidem decreta post quam ab apostolica sede sanctissimoque D. N. Romano pontifice, cujus judicio, auctoritati, ac prudentiæ ea omnia, & singula corrigenda, emendanda, & confirmanda, qua decet humilitate, obedientia, ac reverentia subiicimus, correcta, emendata, ac confirmata, ac postmodum in hac nostra metropolitana ecclesia publicata fuerint, ab ipsis episcopis, atque ordinariis, quibus eadem synodus communis fuit, in suis civitatibus, oppidis, & dioecesibus, pariter publicari, & observari, ac per eos subditos, ut id efficiant mandari decernimus, statuimus, & ordinamus ad Dei gloriam christianæque religionis, & catholicæ fidei incrementum.

Literæ apostolicæ super confirmatione synodi Urbinatis.

Reverendissime domine. Decreta synodi provincialis tuæ, quæ jam huc miseras, ut sedis apostolicæ monitis, & jussis correctiora fierent, cum SS. D. N. ad cardinales Tridentini concilii interpretes referri jusserit, ab iisque accurate perlegi, & si qua in re opus esset, etiam judicium suum interponi, eorum occupationibus est effectum, ut tibi antea non sint reddita. Nunc ad te illa remittimus, in quibus animadversa, & nota ab ipsis cardinalibus quædam sunt, ac seorsum descripta, quæ pro tua prudentia, & æquitate operam dabis, ut plane ad eundem modum observentur; quid vero amplitudo tua, ac cæteri illius provinciæ coepiscopi in provinciali concilio convocando, atque habendo spectasse videamini, id quidem S. D. N. & perspectum est, & probatum; etenim christiano populo apud vos religiosius vivendi vias, vel patefecistis, vel certe illustrastis, ut ex vestra pietate ad alios utilitas, ad vos benemerendi lætitia, & laus pervenerit. Itaque tuæ præcipuæ erunt partes, ut quæ a vobis sancte & prudenter excogitata, & constituta sunt, eadem vestra opera, & vigilantia omnes observent, quorum salus vobis, tamquam pastoribus animarum, concredita est. Deus amplitudini tuæ salutem incolumitatemque perpetuam largiatur.

Romæ die 22. Decembris 1569.

Amplitudinis tuæ
Uti frater card. Alexandrinus. Extra.

Al molto reverendo Sig. come fratello monsig. l'arcivescovo d'Urbino.
✠ Loco signi.

Concordat cum originali, in cujus rei fidem, & testimonium, nos Julius Corvinus, & Lelius Fidelis de Urbino notarii publici, & actuarii dictæ curiæ archiepiscopalis subscripsimus.

ANNO CHRISTI 1569.

ACTA PROVINCIALIS CONCILII CAPUANI *CELEBRATI* A NICOLAO CAETANO *S. R. E. TIT. S. EUSTACHII PRESBYT.* CARDINALIS DE SERMONETA

Nuncupati, anno 1569.

Nicolaus Caetanus, Dei, & apostolicæ sedis gratia S. R. E. tit. S. Eustachii presbyt. cardinalis de Sermoneta nuncupatus, & archiepiscopus Capuanus &c. Omnibus provinciæ nostræ fidelibus, salutem in Domino.

Ex edito Romæ eodem anno.

SAnctissime, & prudentissime, ut alia omnia, statuerunt patres in concilio Tridentino, ut vetus illa crebro cogendarum synodorum provincialium consuetudo, quæ plerisque in locis jam pridem obsoleverat, & referretur, & renovaretur primo quoque tempore, & deinceps attente ac diligenter retineretur. Nam ut in corporibus, ita in moribus nostris multa quotidie vitiosa gignuntur, quæ nisi sæpe purgentur, ab exiguis profecta principiis temporis progressu incredibile dictu est, quantas inferant calamitates. Utile igitur est, ea, cum primum efferre se, ac succrescere incipiunt, coerceri, ac comprimi, neque expectari usque eo, dum vetustate robustiora fiant. Id facillime, ac commodissime ejusmodi synodis videtur effici posse, in quibus, & communi diligentia, ac studio inquiritur in ea omnia, quæ in quaque provincia deflectunt ac degenerant a recta christianæ disciplinæ regula; & Deus ipse, ac Dominus noster Jesus Christus communibus votis vocatus lucem præfert animis nostris, ad reperienda, capiendaque salutaria consilia, & ad ineundam rationem, qua quæ depravata sunt corrigantur. Nos quidem animo, atque hac spe freti, omnes Capuanæ nostræ provinciæ episcopos cæterosque, quibus in ejus generis conventibus sententiæ dictio est, haud ita pridem convocavimus, eosque quantum in nobis fuit, adhortati atque obtestati, ut Dei, & muneris sui memores in commune consulerent, omniaque præferrent, que Deo grata, & publice utilia fore censerent; de illorum consilio, ac consensu decrevimus, ac statuimus hæc, quæ nunc, ne quis ea sibi incognita esse causetur, atque in culpa hoc perfugium habeat, publicamus. Obsecramus autem vos per ea, quæ omnibus hominibus præcipua esse debent, Dei gloriam, & animarum vestrarum salutem, ut ea & suscipiatis libenter, & diligenter observare studeatis. Cogitate, quanto laboriosior vita sit eorum, qui vitiis, quam eorum qui legibus serviunt; simul illud considerate in iis violandis, non tam nostram authoritatem contemni, quam illius, a quo dictum est. Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit. *Deus optimus maximus immittat inspiretque vobis omnibus eam mentem, ut vestræ potius inobtemperando modestiæ laus tribuenda sit, quam poenæ a quocumque ob contumaciam exigendæ. Valete in Domino.*

ACTA PROVINCIALIS CONCILII CAPUANI.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

NOs Nicolaus Cajetanus Dei, & apostolicæ sedis gratia S. R. E. tituli S. Eustachii, presbyter cardinalis, & archiepiscopus Capuanus, de consilio, & assensu reverendissimorum DD. coepiscoporum nostrorum, qui nostro mandato, ad laudem, & gloriam Dei in hanc provincialem synodum convenerunt, hæc statuimus, & sancimus.

E

De munere episcoporum.

Primum, ut quod ipsi fecimus, idem etiam reverendissimi fratres, ac coepiscopi nostri faciant; idest ut in eis, quæ posthac cogentur, dioecesanis synodis omnia, & singula, quæ a sacro Tridentino concilio definita, ac constituta sunt publice suscipiant, summo Romano pontifici veram, ac perpetuam obedientiam spondeant, omnes hæreses detestentur, & anathematizent, fidem catholicam

licam profiteantur, ita ut institutum est ab eodem Sac. Conc. Trid. & iis ipsis verbis, quibus concepta est formula a sanctæ memoriæ Pio V. Pont. Max. publice præscripta, eademque omnia exigant ab iis, qui cujuscunque generis dignitates aut beneficia ecclesiastica in provincia nostra obtinent aut obtinebunt.

II. At quia Deus charitas est, eamque propriam quasi notam esse voluit Christus, qua sui a cæteris innotescerentur, si se mutuo amarent; omne studium, omnemque auctoritatem suam conferant, ad tollendas componendasque, si quæ sunt, tam inter ecclesiasticas, quam inter sæculares personas omnes controversias, ac dissensiones, & ad universum populum Dei sanctæ pacis, & charitatis vinculo deviciendum.

III. Provideant, ut Sacramenta omnia pro dignitate honorifice, & cum veneratione administrentur.

IV. Ordines sacros dignis tantum personis conferant, neque quidquam ullo modo pro eorum collatione, aut exigant, aut accipiant. Ipsi se esse meminerint, quos Apostolus nulli omnino reprehensioni obnoxios esse oportere pronuntiat. Ideoque vitam, moresque suos ad sacros Apostolicos canones, imprimisque ad præcepta sac. conc. Trid. quanto maximo studio poterunt, omni ex parte conforment.

V. In eos severe animadvertant, qui sacrorum librorum verbis, aut sententiis nefarie, ac temerario ausu ad jocum, contumeliam, assentationem, superstitionem, impietatem, & uno verbo, ad quoscunque profanos usus abutuntur.

VI. Divini verbi concionatores eos eligant, & habeant, qui in ecclesiis suis sacram scripturam, legem Dei, apostolicas & ecclesiasticas traditiones, omissis inutilibus ac supervacaneis quæstionibus, ac disputationibus, & frequenter aliis, & statutis temporibus quotidie exponant; sed & ipsi episcopi idem illud munus per se obeant, & verbo Dei commissum sibi populum pascant.

De Baptismo.

Ac quoniam Baptismus aliorum omnium sacramentorum janua est, per quem homines renascuntur, & ad Christi ecclesiam aggregantur; ideo ab ipso potissimum exordientes, mandamus, & inposterum non nisi in ecclesiis, & sacrariis, quæ prope fontes baptismalem honorifice in eum usum instruentur, præterquam in casu necessitatis aliove alio speciali casu, de quo ordinarii aut ejus vicarii notio erit, administretur, ac conferatur.

II. Prohibemus parochis ne salem benedictum, neque aquam baptismi sæcularibus aliisve concedant; si secus fecerint, vigintiquinque scutatorum poena mulctabuntur.

III. Si quando attigerit, aut domi, aut ubicunque extra ecclesiam quempiam baptizari, vas illud, in quod effundetur aqua baptismi, nunquam postea profanis usibus servire fas esto.

IV. Infantes intra octavum, postquam nati erunt, diem, baptizari jubemus. Si parentum culpa secus factum erit, ab eis eadem illa vigintiquinque scutatorum pœna, in pios usus ordinarii arbitrio convertenda, exigetur.

V. Habeant parochi librum, in quo baptizati, parentum, compatrum nomina, & cognomina, diemque natalem infantis, & quo die baptizatus, & ex legitimo matrimonio natus sit, an secus, præscribant, & ex Tridentini concilii decreto unum tantum, vel unam, vel ad summum unum & unam ad tenendum infantem admittant.

VI. Habeant item album, & decorum linteum, pro veste candida, quam albam vocant, baptizatis tradenda. Idque semper ad hunc actum tantum, & usum conservent, & bombice, non albulis ad oleum sanctum, & chrisma tergendum, utantur.

VII. Caveant ne dum baptizant, oleum sanctum aut chrisma, aut in ore, aut in fronte infantium ponant, neve ullo modo iis abutantur; sed prius pectus, & humeros tantum oleo sancto; deinde chrismate solum verticem liniant, ad eam formam; quæ a sancta Romana ecclesia constituta est, quam singuli episcopi singulis parochis suis exhibeant, observarique mandent, rejectis omnibus superstitiosis observationibus loci, & temporis, atque omni alia superstitione eorum arbitrio corrigenda.

VIII. Vetamus, ne qui parochus aliusve sacerdos usquam alibi baptizet, quam in sua parochiali ecclesia, præterquam in casu necessitatis; non obstante quacunque, quamlibet antiqua, consuetudine in contrarium observata, sub poena vigintiquinque scutatorum auri, qui ordinarii arbitrio in pios usus, ut supra dictum est, convertantur.

Sicubi autem parochiarum domus confusæ sint, curent episcopi, ut apte, & commode distinguantur.

De Confirmatione.

Confirmationis sacramentum minori septem annis ne conferatur, neve ullo prætextu iteretur. Si secus factum erit a parentibus puerorum, & ab eis qui ad eos tenendos adhibiti erunt, si modo id scientes fecerint, poena decem unciarum auri in eosdem usus, qui supra dicti sunt, convertendarum exigetur.

Sacro chrismate confirmati ne aqua abluantur, sed bombice aliove linteo albo commodiori in eum usum destinato, statim in ecclesia per aliquem sacerdotem, cui id arbitratu ordinarii mandatum sit, detergantur.

De sacramento Eucharistiæ.

Sacramentum Eucharistiæ super præcipuo altari, decentiorive alio loco ab omnibus adorandum collocetur. Condatur autem in tabernaculo, quod auro purissimo illitum sit, intra pixidem auream, argenteamve, aut certe intra capsulam argenteam pixide lignea aurata inclusam, substrato semper corporali, veloque serico superposito custodiatur

tur diligentissime; & saltem bis in mense renovetur. Ardeat ante ipsum diu noctuque lampas, saltem una; si cujus negligentia horum quid omissum erit, in eum ordinarii aut ejus vicarii arbitratu poena statuetur.

II. Cum ad ægrotos deferendum erit, convocetur populus campanæ sono, ad illud venerationis causa prosequendum.

III. Deferat autem illud sacerdos cotta, stola, vel etiam pluviali indutus, intra calicem cum patena, palla, & corporali præeuntibus luminibus, & tintinnabulo, quam poterit honorificentissime, eodemque ritu referat ad ecclesiam, provideatque, ut semper una saltem sacræ eucharistiæ particula in ecclesiâ maneat, itidemque una in calice, quam ipse secum refert, ut sit quod populus adoret.

IV. Neque præbeatur alibi, quam in ecclesia, præterquam exigente necessitate, præsertim die paschæ, nisi ob aliquam probabilem causam aliquo speciali casu aliter ordinario visum sit.

V. Missa in ecclesia tantum celebretur; nullo autem modo concedatur ejus celebratio in privatis ædibus, nisi in quibus decora sint oratoria, vel capellæ per ordinarium ipsum visitandæ, & approbandæ.

VI. In missis, quas novas vocant, ludos, choreas, obscoenaque, & sumptuosa convivia omnino prohibemus, & interdicimus.

VII. Inter missarum solemnia in ecclesiis ordinario subditis a secularibus, regularibus, clericis, laicis, confratribus cæterisque omnibus stipem colligi, aut eleemosynas per ecclesiam peti vetamus; ne tum quidem cum sacræ conciones habebuntur, nisi si quas forte ejusmodi personas specialiter populo concionator ipse commendat.

VIII. Dum sacra fiunt, aut officia celebrantur, laici in sedibus ad canonicorum, aut regularium usum destinatis ne sedeant.

IX. Canonici, cæterique omnes clerici toto eo tempore ne sedes absque necessitate commutent, neve a choro discedant, aut inter se colloquantur; sed toti sint in rem divinam, & animo, & corpore intenti. Qui secus fecerint, ordinarii, aut ejus vicarii arbitratu punientur.

X. Ut autem hæc omnia serventur, ordinarius, aut ejus vicarius, aut eo absente qui ex præsentibus in majori dignitate constitutus erit, aut cæteris antiquior canonicus curet.

XI. Nemo, neque clericus, neque laicus in ecclesia ullo tempore deambulare, aut turpes inanesve sermones conferre audeat. Domus enim Domini, non deambulationis aut confabulationis, sed orationis domus est. Qui adversus hoc edictum venerit, poenæ nomine decem scutatos piis usibus applicandos exigetur.

XII. In atriis postibusve ecclesiarum mensas ne ponant qui panes dulciarios, bellaria, aut alias quascunque merces venales habent, neve ibi mercatura ullius generis exerceatur. Nemo ibi pila, aut alio quovis modo ludat; nemo profanum quidquam, & inhonestum agat. Qui contra fecerit, in singula facta singulas auri uncias, in pios usus arbitratu ordinarii convertendas, dare damnatus esto.

De sacramento poenitentiæ.

Parochi, ceterique, quibus confessiones audiendi, jus est, in subselliis in ecclesia ad eum usum extructis cum opportuna assiduitate benigne, ac patienter confessiones audiant, nullam prorsus in eo mercedem aucupantes. Quod & de cæteris omnibus sacramentis præceptum volumus, ut ea videlicet omnino gratis administrentur Qui secus fecerit, ei a sacrorum administratione ad tempus, ordinarii arbitrio, interdicetur.

II. Caveant, qui confessiones audiunt, ne poenas pecuniarias, ex quibus ipsi commodum capiant, confitentibus imponant. Non enim lucro suo, sed animarum saluti studere debent.

III. Una omnes atque eadem absolutionis formula utantur, quæ in sacerdotali præscripta est; nempe hac: *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis, &c. Misereatur &c. Dominus noster Jesus Christus, &c. Passio Domini nostri Jesu Christi.*

De sacramento extremæ Unctionis.

Curati oleum infirmorum, stola, & cotta induti, non in ampullis cum chrismate, & oleo sancto, sed in vasculo stamneo sejuncto, bombici infusum, & in decenti pyxide reconditum, cum uno saltem lumine, & cruce per clericum delatis, & velo aliquo decenti super ipsam pyxidem obtento, ad infirmos quanta maxima poterunt mentis puritate orantes deferant.

II. Claves omnes sacramentorum omnium sub custodia curati, & non alterius conserventur.

III. Caveant sacerdotes curati, aliique tum clerici tum laici, ne sub specie pietatis ullo modo abutantur iis, quæ dicta sunt, sacramentis; ac presbyteri ne laicis aliisve quibuscunque personis sacrilege sacramenta ipsa concedant. Si quid contra factum erit, laici quidem viginti quinque ducatis aureis in pios usus, arbitratu ordinarii, convertendis mulctabuntur. Clerici vero, & eandem illam poenam sufferent, & præterea quæcumque beneficia obtinebunt iis eruentur, ea lege, ut neque illa neque ulla alia imposterum obtinere possint.

De sacramento ordinis.

Ordinarii idoneos homines deligant, ex decreto concilii Tridentini, a quibus ii, qui ad sacros ordines promoveri volent, itemque presbyteri, quibus animarum cura committenda erit, prius diligenter examinentur.

II. Monemus insuper eosdem fratres, & coepiscopos nostros, ut iis demum ordines tum, minores, tum majores conferant, qui & ex legitimo matrimonio editi sint, & pietate, moribus, litterarum scientia idonei ex præscripto ejusdem sacri concilii Tridentini.

III.

III. Clerici autem ipsi, cum ad sacros ordines promoti, aut aliquo beneficio ornati erunt, oras canonicas ne omittant.

IV. Hortentur etiam ordinarii eos, qui aut in sacris constituti, aut beneficio aliquo ornati erunt, ut saltem semel in mense peccata sua confiteantur proprio sacerdoti, sumantque sacrosanctam communionem.

V. Seminarium, ita uti constitutum est a sac. conc. Trid. sess. 23. cap. 18. singuli ordinarii pro modo facultatum omnino constituant, quod & nos ipsi dante Domino, facturi sumus. Quod si qui episcopatus ita tenues redditus habeant, ut Seminarium in eis erigi non queat, nos, adhibitis duobus antiquioribus coepiscopis nostris, in aliqua ecclesia commodiore unum aut plura Seminaria, prout expedire videbitur, ex fructibus duarum, vel plurium ecclesiarum, ex eis in quibus singulis seminarium commode institui non potest, erigendum curabimus, ubi pueri illarum ecclesiarum educentur.

VI. Clerici, qui minores ordines, aut etiam primam tantum tonsuram acceperint, nisi in habitu, & tonsura incesserint, & alicui ecclesiæ, de ordinarii mandato, vere inservierint, aut in seminario, aliave aliqua schola, ubi & bonis litteris, & moribus informentur, manserint, ecclesiasticis privilegiis ne gaudeant.

VII. Clerici in sac. ordinibus constituti, quive aliquod beneficium obtineant, in habitu, & tonsura congrua incedant: Ni fecerint, post primam admonitionem fructibus unius anni priventur, vel alia pecuniaria poena, piis usibus ordinarii arbitrio applicanda, puniantur. Quod si contumaces esse perrexerint, adversus eos quidem qui beneficia obtinent ad privationem beneficiorum, & privilegiorum, si in sacris non fuerint, procedi possit. Sin autem in sacris fuerint, aut beneficia non obtinuerint, poena carceris, vel pecuniaria, aliave, arbitratu ordinarii puniantur.

VIII. Omnes cujusvis ordinis, status, gradus, & conditionis, qui aut jure, aut consuetudine facultatem habeant conferendi beneficia non curata, saltem infra sex menses a die vacationis ejus, de personis idoneis providere teneantur. Quo tempore elapso, & nulla provisione canonice facta, ad ordinarium loci, juxta formam sacrorum canonum, pro vice illa collatio deferatur. Quod si qui defecerit, episcopus fuerit, collatio eodem modo ad metropolitanum devolvatur; & demum ad sedem Apostolicam. Quod vero attinet ad collationem, & devolutionem beneficiorum curatorum, seu parochialium, ea omnia observentur, quæ continentur in bulla sanctissimi domini nostri Pii V.

IX. Beneficia vero non curata, quæ nunc vacant, neque in hunc usque diem collata sunt, moneantur, qui potestatem conferendi habent, ut inter tres menses a die monitionis legitimæ illa conferre debeant; quibus elapsis, si eis canonice provisum non fit, ab ordinario loci libere conferantur. Qui si & ipse negligens fuerit, collatio ad metropolitanum, ac demum ad sedem Apostolicam, ita uti jam constitutum est, devolvatur.

A

X. Ad fraudes & simulatas collationes tollendas statuimus, cuicunque de beneficio aliquo provisum fuerit ab inferioribus ordinario, teneatur infra mensem, a die provisionis, bullam expeditam collationis, seu alterius provisionis factæ ordinario ostendere. Quod ni fecerit, provisio inanis, irrita habeatur; liceatque ordinario tunc conferre, & beneficio ipsi, tamquam iterum vacanti, iterum providere.

XI. Curent episcopi, ut qui beneficia sine cura obtinent, aliquando ibi missas celebrent, aut celebrari faciant pro ratione reddituum, quos ex iis percipiunt, dum ne fundatio obstet.

B

XII. Beneficia diruta, quæ reparari non possunt, in ecclesias matrices, vel alias, ex præscripto sacri Tridentini concilii, transferantur.

XIII. Jubemus, ut quicumque ex bonis ecclesiasticis alienatis collectas quascumque pecuniarum summas detinent per ordinarium cogantur bona stabilia iisdem pecuniis emere pro eisdem ecclesiis.

XIV. Qui habent jus præsentandi ad beneficia, videant, ut ex præscripto sacri concilii Tridentini presentent.

XV. In collationibus beneficiorum nihil accipiatur, nisi pro scriptura; quantum accipi pro ea debet ordinarii notitio esto; ita tamen ut ne excedat summam decem carlenorum.

C

XVI. In visitatione observetur quæ decreta sunt a sacra synodo Tridentina.

XVII. Vasa sacra, vestes sacræ, & omnis sacra supellex a quocumque cujuscunque sumptibus facta sit, & ubicunque reperiatur, usui ecclesiæ, arbitratu ordinarii applicetur, non obstante quacunque consuetudine in contrarium observata. Hoc si quis impedire conabitur, hoc ipso statim in poenam excommunicationis incidisse intelligatur.

XVIII. Adhibeant episcopi curam ad recuperanda omnia bona ecclesiastica alienata, quoquomodo ab aliis occupentur, salva tamen deputatione judicum, quæ infra ponetur.

D

XIX. Fenestras omnes, per quas in ecclesiam prospectus est, quam primum tollendas curent, illarumque usum modis omnibus interdicant.

XX. Jubemus insuper, ut quilibet beneficiatus clericus, ordinario suo id postulante, bullam provisionis, seu collationis beneficii sui intra mensem a die postulationis personaliter factæ ostendere teneatur. Quod ni fecerit, ordinarius ipse ei beneficio tamquam vacanti providere possit; dum tamen jus conferendi ad ipsum pertineat.

E

XXII. Volumus etiam, ut quilibet beneficiatus, ordinario jubente inventarium omnium bonorum stabilium, & redditeum beneficii sui in manibus ordinarii, vel ejus vicarii tradere teneatur intra mensem inchoandum, ut supra dictum est; qui si contumax fuerit, decem ducatorum poena mulctetur, ordinarii arbitrio piis usibus applicandorum.

De

De matrimonio.

Curent ordinarii, ut decretum sacri concilii Tridentini de matrimoniis contrahendis, & publicandis diligenter a curatis observetur. Qui ut ab eodem concilio constitutum est, libellum penes se habeant, & diligenter servent, in quo præscribantur nomina, & cognomina viri, uxoris, testium, ac dies, & locus.

De rectoribus curam animarum exercere debentibus instituendis.

Cum sancta mater ecclesia singulis ecclesiis parochialibus, quoad ejus fieri potuit, semper singulos pastores, & perpetuos præficere consueverit; propterea certum capellanorum genus, qui ita quibusdam ecclesiis proponi solebant, ut ad nutum capituli, universitatis, abbatiæ, monasterii, confraternitatis, vel alterius cujuscunque personæ amoveri possent, tollendum omnino esse decernimus, & jam nunc tollimus. Mandamus omnibus & singulis, ad quos hujusmodi institutio pertinebat, ut intra tres menses proximos ab ultimo hujus synodi die instituant idoneos rectores, non qui ad eorum nutum amoveri possint, sed perpetuos ad vitam; quibus rectoribus, & eorum ecclesiis ea portio assignetur, quæ præscripta est in bulla sanctissimi domini Pii V. observenturque cætera, quæ in eadem bulla continentur.

II. Moneantur in præsenti per singulos episcopos rectores omnes parochialium ecclesiarum sibi subditarum, ut intra tempus eis ab ordinario præfigendum debeat quilibet ipsorum coram ordinario suo comparere, ad reddendam comprobandamque causam, cur non teneantur facere se promoveri ad presbyteratum, seu ad sacros ordines, inque suis ecclesiis residere, ac ibidem exercere animarum curam. Quo tempore elapso, si nihil attulerint, præter consuetudinem quamlibet vetustam, nihil amplius ea excusatio ipsis proderit. Sed ordinarii illico declarent, sicuti nos quoque præsenti decreto declaramus, eos tamquam veros parochos teneri ad suscipiendos sacros ordines, & ad residendum, curamque animarum personaliter in dictis ecclesiis exercendam, ac sacris canonibus, statutoque concilii Tridentini sub decreto de reformatione cap. I. sess. 23. & omnibus aliis decretis, quæ de parochis loquuntur, subditos esse, eisque teneri qualibet, quamlibet consuetudine longa, seu potius coruptela non obstante. Capellanos autem earumdem parochialium ecclesiarum, non curatos, sed ipsius curati rectoris adjutores esse debere; si tamen prius ab ordinariis examinati, reperti fuerint habiles ad eum in exercenda animarum cura adjuvandum.

III. Curent præterea ordinarii, ut ecclesiæ dirutæ, vel quæ redditus nimium exiles habent, quibusve parvus animarum numerus subditus est, arbitratu & consilio ipsorum, quam commodissime fieri poterit, uniantur; & si opus fuerit, domus parochiarum, si quæ sint nimium a parochia sua distantes, de consensu parochi sui proprii, & parochianorum propinquiori parochiæ ascribantur arbitrio ordinarii.

IV. Statuimus etiam, & declaramus eos esse cujusque parochialis ecclesiæ veros, ac proprios parochianos, qui domos intra ejus terminos sitos incolunt. Non autem si in aliam parochiam habitandi causa commigrarunt.

De vita, & honestate clericorum.

Omnes clerici beneficiati, aut in sacris constituti abstineant ab aleis, taxillis, aliisque ludis prohibitis, Qui secus fecerit una auri uncia piis usibus, arbitratu ordinarii, applicanda in singula facta mulctabitur.

II. Nulli clerico, etiam in minoribus constituto ordinibus, aut prima tantum tonsura insignito, cujuscunque sit gradus status, ordinis & conditionis, ac dignitatis, licet in provincia nostra arma ferre ullius generis, neque ad offensionem, neque ad defensionem; neque per civitatem, aut castra, & villas pro usu suo per alium, seu famulum, seu comitem deferri facere; alioquin exigentur ab eo, poenæ nomine ducata decem auri, si interdiu id fecerit; si noctu, viginti. At si sclopettum deferre ausus sit, mulctabitur quatuor unciis auri convertendis, ut supra dictum est in pios usus & poenam carceris per annum unum sustinebit.

III. Clericus, qui armis alium percusserit, siquidem sine sanguinis effusione, vigintiquinque ducatis aureis mulctabitur, si cum effusione sanguinis duplicabitur poena, convertenda in eosdem usus pios; & præterea & propterea vulnerato quanti interit præstare cogetur.

IV. Clericus cujuscunque status, gradus, dignitatis, & conditionis sit, si (quod absit) aliquem interfecerit, vel occidi mandaverit, procuraverit, consenserit, auxilium, consilium, vel favorem ante factum, vel in facto ipso præstiterit, ultra poenas canonum, poenam amissionis omnium beneficiorum, & inhabilitatis ad eadem, vel alia impetranda incurrat, omniumque pensionum, fructuum, & proventuum piis usibus, ut supra dictum est, applicandorum. Grassatores autem, si qui fuerint quod Deus avertat, severius, ex præscripto sacrorum canonum, puniantur.

V. Noctu deambulantes clerici, aut in habitu sæculari deprehensi decem ducatos aureos, aut quo plus minusque ordinario videbitur, persolvere cogentur, piis locis attribuendos.

VI. Clerici mercaturam ne faciant; neve alia sæcularia negotia, quæ quidem a jure clericis prohibita sint, tractent. Qui si secus fecerint, quinquagenis ducatis mulctabuntur, in eosdem illos usus, pios convertendis.

VII. Nec licet clericis, qui quidem in sacris constituti sint, mulieres cujuscunque tandem ordinis sint, manibus apprehensas, humerisve innixas deducere. Qui fecerint, arbitratu ordinarii puniantur.

VIII. Et quoniam hominum improbitate fit,

ANNO CHRISTI 1569.

fit, ut quibusdam ex verbis, quibus pietas excitari solebat, hodie scandali sumatur occasio, prohibemus, ne passio Redemptoris nostri, neve divorum res gestæ usquam in morem comædiarum, aut tagediarum agantur.

IX. Adhibeant ordinarii curam, ut dies festi religiose & a clericis, & a laicis observentur, nec negocia in eis prohibita exerceantur; qua in re qui deliquerint, ab iis poenas arbitratu suo exigant.

X. Conciones noctu haberi nullo modo permittant.

XI. Clerici neque domi, neque extra domum concubinas aliasve mulieres suspecti pudoris detineant. Si fecerint, plectentur iis poenis, quæ Tridentino concilio constitutæ sunt; quod ipsum ut & a laicis observetur ordinarii curent.

XII. Nullus imposterum duos canonicatus, aut parochialem unam cum canonicatu, aut duas parochiales, aut duo alia cujuscunque generis beneficia obtinere, ac retinere possit; & collatio ipsa in contrarium ab ordinario facta ipso jure nulla sit, nisi quando tenuia essent beneficia, aut unum eorum ad vitam ejus, cui conferetur substentandam non sufficeret; tunc enim licebit aliud simplex eidem conferre, dum ne utrumque personalem residentiam requirant.

XIII. At qui jam duas parochiales obtinent, neque earum alteram ex præscripto concilii Tridentini intra spatium sex mensium dimiserunt, sciant se in poenam amissionis earum, & aliorum omnium beneficiorum suorum ipso jure incidisse; proptereaque talia omnia beneficia conferri possint tamquam vacantia ab iis, ad quos jure collatio pertinet.

XIV. Super dissimilitudine recitandi horas canonicas, quæ in provincia nostra est, summus pontifex consulatur.

XV. Rectores beneficiorum parochialium, qui ad ecclesiarum reparationem omnes sumptus facere tenentur, sive hoc, sive quocunque alio nomine vocentur, aut illis provideant, ita ut statuet ordinarius, constituto eis ad id faciendum brevi aliquo temporis spatio; aut ordinarius ipse sequestratis fructibus provideat. Ita tamen ut interea superfit ipsis rectoribus, aut quoquo alio nomine vocatis, unde se alere possint.

De judicibus designandis.

Deligat quilibet ordinarius dioecesi suæ spectatæ probitatis & doctrinæ viros, quibus ex præscripto conc. Tridentini mandetur notio causarum ecclesiasticarum spiritualium ad forum ecclesiasticum pertinentium in ea delegandarum.

II. Nos vero eidem concilio parentes, munus & curam examinandi denuo causas bonorum ecclesiasticorum, quæ his proximis triginta annis alienata sunt, deque iis cognoscendi mandamus, & committimus rev. Capuano vicario, dicto Jo: Dominico Roscello J. V. d. can. Capuano D. Lelio Sesse V. J. D. can. & vicario Svessano, d. Marco Bolognino primicerio Calatino.

De monialibus admittendis, & earum professione.

Sacri concilii Tridentini decreto obtemperantes, mandamus, ne puella ulla, quæ regularem habitum suscipere voluerit, prius admittatur, quam duodecimum annum compleverit, liquidoque cognitum fuerit ab episcopo, aut ejus vicario voluntatem ipsius plane liberam, & sponte susceptam esse; neque vim, aut metum, neque dolum, aut fraudolentas blanditias intervenisse: quæ utraque si adfuerint, neque ullum aliud canonicum impedimentum obstiterit, ex decreto ejusdem Tridentini concilii cap. 17. sess. 25. ordinarii, aut ejus vicarii cognitione, & arbitrio admitti poterit.

II. Ad professionem autem emittendam nulla admittatur, quæ decimum sextum annum non expleverit, quæque saltem annum unum post habitum susceptum in probatione non fuerit.

III. Si quæ antea professa erit, professio ipsa nulla sit, nullumque producat effectum; neque prius emittatur professio, quam ordinarius, aut ejus vicarius diligenter exploraverit, num libera sit puellæ voluntas; cui rei, ut diligenter operam dare possit, teneatur præfecta monasterii certiorem eum facere mense uno antea. Nisi fecerit, suspendatur ad tempus ab officio, ipsius ordinarii, aut ejus vicarii arbitratu.

IV. Emissa autem professione, nemini monialium liceat etiam ad breve tempus e monasterio exire; nisi ex legitima causa ordinario, aut ejus vicario probata, & exeundi facultate ab eorum alterutro data ac scriptis comprehensa. Si qua secus fecerit, aut poena carceris ad tempus, aut alia ordinarii arbitratu plectetur.

V. Potest ordinarius permittere, ut a consanguineis, & affinibus alicujus monialis quippiam ei dono detur, dummodo id totum tradatur in manus abbatissæ, quæ ex eo primum providebit necessitatibus illius cui datum erit; reliquum, si quod erit, in usus monasterii convertatur.

VI. Idem etiam intelligatur de mercede si qua debebitur alicui moniali ob aliquid, quod manibus suis elaboraverit.

VII. Nulli prorsus neque laico, neque clerico cujuscunque gradus, etiamsi alicujus monasterii monialium gubernator sit, liceat in ipsius monasterii septa ingredi, nisi ejus rei facultatem scripto comprehensam, prius ab ordinario ejusve vicario, obtinuerit. Si quid secus factum erit, excommunicatio, in quam ipso facto incurrat, poena esto.

VIII. In ipsa monasteria a gubernatoribus inscia præfecta nihil immitti liceat.

De blasphemia.

Detestabile blasphemiæ vitium, cui & divina, & imperiali lege capitis poena proposita est, a provincia nostra exterminare cupientes, hæc statuimus, inhærentes sacro concilio Lateranensi, & constitutioni S. D. N. Pii papæ V. super ea editæ, ut si clericus (quod absit) sanctum Dei, & Christi, ejusve matris nomen blasphemaverit, pro prima vice mulctetur fructibus unius anni beneficiorum omnium suorum. Quod si denuo

denuo idem fecisse convictus sit, omnibus beneficiis exuatur. Si tertio, omnibus dignitatibus spoliatus deponatur, & in exilium mittatur. Quod si is sit, qui nullum beneficium obtineat, pro prima quidem vice arbitratu ordinarii, aut pecuniaria, aut corporalis ab eo poena exigatur; pro secunda ejusdem arbitratu afficiatur poena carceris. Pro tertia solemniter degradetur, & ordinarii ut (ut dictum est) arbitratu ad triremes relegetur.

II. Ac laicus, si quidem nobilis fuerit, pro prima vice viginti quinque ducatis. Pro secunda quinquaginta. Pro tertia centum ducatis mulctetur; & praeterea ordinarii arbitratu ad tempus exulet.

III. Pecuniae, quae hoc nomine exigantur, tertia pars ad executores officiales perveniet; reliquum piis locis ordinariorum arbitrio applicetur.

Quod si ignobilis fuerit, & non solvendo, ne inopia sua poenam eludere se posse confidat, pro prima vice manibus post tergum revinctis ad ostium ecclesiae per diem integrum stare cogetur. Pro secunda frusta per civitatem verberabitur. Pro tertia publice perforabitur ei lingua, & ad triremes arbitratu relegabitur.

V. Qui sanctos sanctasve Dei blasphemaverit pro qualitate blasphemiae, & personae, ejusdem arbitratu punietur.

De incantatoribus, & sortilegis.

Ut maleficiorum, incantatorum, & sortilegorum impiis artibus, quae saepe numero etiam haeresim olent, obviam eatur; statuimus, ut clerici quidem, si qui se forte quoquo modo eo crimine obstrinxerint, solemniter degradati, atque omnibus beneficiis exuti, in carcerem praeterea detrudantur, ibique arbitratu ordinarii poenas luant. Laici autem pro commissi atrocitate, & qualitate personarum, aut pecuniariis poenis in eos qui supra dicti sunt, usus convertendis, aut etiam corporalibus coerceantur. Quod si etiam abusus rerum sacrarum, aut daemonum invocatio intervenit, tanto severius in eos, qui id fecerint, animadvertatur.

De Usuris.

Ut inexplebilis foeneratorum aviditas poena aliqua comprimatur, statuimus, ut quicunque clericus, in quocunque contractu & negotio usuram aliquam commiserit, poena suspensionis, ac pecuniaria, vel carcerum, ordinarii arbitrio, pro modo delicti puniantur. Laici autem ejusdem criminis convicti notentur infamia, mulctentur amissione ejus rei, aut quantitatis, piis usibus applicandae: imponantur eis etiam aliae poenae pecuniariae, ut ordinario videbitur pro modo delicti, in eosdem usus convertendae. Idque ultra restitutionem faciendam parti laesae. Declaramus autem etiam notarios, qui usuraria instrumenta conficiunt, iisdem poenis teneri.

De Sacrilegis.

Si qui sacrilegi comperti fuerint, poenis canonum subiiciantur.

II. Si qua alia episcopis corrigenda videbuntur, pro eorum prudentia corrigant, omnesque studium suum conferant ad radices vitiorum, ita elidendas, ut denuo pullulare non possint.

De funeribus, & aliis quibusdam ad mortuos pertinentibus.

Quod ad pompam funebrem attinet vetamus, ne praefinitum ullum pretium sit pro viaticis, pro sepultura, pro pulsatione majorum minorumve campanarum, pro diversis Crucis insignibus, pro cultricis mortuorum, pro panno quo feretrum cooperitur; similibusque rebus deferendis, aut agendis. Ita tamen; ut non tollamus honestam & probatam consuetudinem, condito jam corpore, accipiendi aliquid pro exequiis, quod etiam coram ordinario ab iis ad quos pertinet peti possit.

II. Capsae omnes muris ecclesiarum affixae, seu alia mortuorum deposita, aut cadaverum conditoria supra terram extantia, ornatumque, aut debitum usum ecclesiae vel cappellae impedientia, & earum omnis generis apparatus, & ornatus profanus infra mensem a die publicationis praesentis synodi sub excommunicationis poena tollantur; & ossa mortuorum, ac cineres in sacro loco subtus terram collocentur; itaut sepulturae lapides solo aequentur. Talia autem deinceps poni, & fieri omnino ordinarii non permittant.

III. Cum multis in locis Capuanae provinciae nostrae extiterit, extetque hodie inveterata, & supra hominum memoriam consuetudo, qua decedentibus ab intestato civibus, seu incolis, atque etiam peregrinis, quarundam ecclesiarum capitula, vel ipsarum canonici, seu alii, etiam in ecclesiastica dignitate constituti, an forsan episcopi eisdem defunctis testamenta condebant, haereditatisque jacentis partem haeredibus ab intestato adscribebant, nec non etiam partem aliquam ecclesiae, vel pauperibus Christi, seu etiam sibi ipsis relinquebant. Nullis vero eorundem ab intestato decedentium compertis haeredibus, de bonis ipsis omnibus arbitrio suo disponebant. Nos cupientes hanc immemorabilem consuetudinem, & de disponendo de bonis hujusmodi liberam facultatem, in melius quantum cum Deo possumus commutare; statuimus, ne iis qui intestati decedunt, testamenta, aliaeve exactiones adversus haeredes, posthac, a quoquam, prout hactenus factitatum est, fiant. Quod si peregrini fuerint, episcopus parentis vicem implens, eos mortuos sepeliendos curet, eorumque bona omnia ex manibus cujuscunque recuperare studeat, & equos, aut alia animalia impensam requirentia, si quae reliquerint, vel bona alia, quae servando, servari non possunt, facileque & brevi tempore consumi possent, in pecuniam numeratam statim per publicam venditio-

ditionem plus offerenti faciendam redigat, & apud fidas personas deponat, si & patriam ipsorum noverit, eorum hæredes perquirere studeat, litterasque ad episcopum ejus Civitatis, mortis & relictorum bonorum dinuntiatorias mittat, ut ipsi peregrinantium hæredes de morte, & bonis relictis certiores faciat, nec nisi habita demum ipsius episcopi responsione, & non prius, de bonis eorum quicquam disponat; & si hæredes reperti fuerint, bona fide eis reddi omnia jubeat; nullis vero compertis hæredibus, vel non habito responso, aut si mortuus cujas fuerit sciri nequiverit, factis prius publicis proclamationibus primo, secundo, & tertio, ut si quis hæres sit, compareat, & se talem doceat, alioquin &c. Elapso demum termino, & nemine comparente, expleto a die elapsi termini hujusmodi, anno in peregrinis Italicis, & in transalpinis triennio, publico documento inventarii confecto, apud episcopalis curiæ Archivium conservando, mortui bona in pios usus per manus episcopi, & duorum seniorum ex capitulo distribuantur.

IV. Quod etiam in morte Civium nullis relictis hæredibus ab intestato decedentium, anno decurso factis proclamationibus & aliis elapsis prædictis observari volumus, & mandamus.

V. In eos qui ecclesiæ statuto salutari neglecto, & anno confessi non fuerint, & sacram Eucharistiam non sumpserint, si mori contigerit, procedatur servata forma constitutionis Innocentii tertii, quæ incipit: *Omnis utriusque sexus &c.* alia consuetudine in contrarium non obstante.

VI. Nihil exigat episcopus pro mortem alicujus canonici, vel presbyteri.

Et quoniam id solum superesse videtur in hac synodo Capuana, ut absentes damnemus, qui de jure, vel consuetudine interesse debebant, propterea admissa excusatione per reverendissimum episcopum Isserniensem facta, habito etiam pro excusato reverendissimo episcopo Aquinatense, reliquos omnes (si qui fuerint) contumaces declaramus, & uti tales, & pro talibus reputari mandamus & juxta formam canonum, servatis iis, quæ servanda sunt, puniendos esse decernimus.

Postremo decernimus, & mandamus, ut episcopi omnes comprovinciales nostri, teneantur infra tres menses post publicationem præsentium constitutionum illas in suis dioecesibus, publicare, observare, & observari facere, & mandare, omnesque alias constitutiones sacrorum canonum, & sacri concilii Tridentini totis viribus servent, atque inviolabiliter observari mandent, & faciant.

Hæc omnia supradicta decreta, ac nosmetipsos in omnibus, & per omnia, arbitrio, judicio, & correctioni SS. D. N. Pii papæ V. subjicimus.

ANNO CHRISTI 1573.

SYNODUS FLORENTINA
PROVINCIALIS
PRÆSIDENTE
ANTONIO ALTOVITA
ARCHIEPISCOPO

Anno 1573. habita.

ANTONIUS ALTOVITA

Archiepiscopus Florentinus

Venerab. fratrib. & capitulo metropolitanæ ecclesiæ Florentinæ.

Ex edito Florentiæ an. 1574.

MAgnopere semper concupivimus, metropolitanam hanc Florentinam ecclesiam, ex quo quamquam indigni ad eam & regendam & gubernandam summa Dei Opt. Max. ut existimamus, voluntate asciti sumus, quasi vitem fœcundissimam, ramos jucundissimis fructibus onustos in agrum domini late profundere, eamque perinde ut cupressum in cælum tolli. Quare nos quidem ipsius excolendæ, & juvandæ desiderio flagrantes, postquam multos labores atque incommoda perpessi sumus, magnosque sumptus fecimus, ut muneri nostro satis aliqua ex parte factum esset, aliquando tandem sanctam synodum provincialem coegimus, quemadmodum & a sacrosancto generali concilio Tridentino rite nobis imperatum: idque egimus, ut quod constabilitum & in reliquis sacris conciliis tum generalibus tum provincialibus, quæ majores nostri partim domi, partim foris celebrarunt, & in hanc regiam urbem Dei Opt. Max. gratia, & catholicam & piam coacta viderunt, in hac quoque synodo firmius corroboretur sic, ut altissimis defixum radicibus labefactari præterea non possit. Ut si forte populus atque adeo clerus vel suapte malitia, vel sathanæ impulsu, se se a vero cultu sacrorumque canonum disciplina longe abduxerit, in viam redeat, qua qui ingrediuntur, ad perfectam atque absolutam beatitudinem perveniunt. Atque hoc ipsum quod dicimus actum est, & assidentibus, & re & consilio juvantibus fratribus nostris comprovincialibus reverendissimis episcopis; nec non vobis & præsentibus, & opem & auxilium ad rem totam conficiendam afferentibus. Itaque vos quantum quidem possumus, & oramus & obtestamur, ut operam detis, ut quicquid Deo Opt. Max. adjuvante a nobis constitutum est, id vos omni studio & sollicitudine tum a vobis ipsis, tum ab ipso grege, qui fidei nostræ commissus & mandatus est, agendum curetis. Et quoniam incredibilem vestrum omnium prudentiam perspectam habemus, incredibili nostra cum lætitia atque animi voluptate in eo observando constantes, ut speramus & assiduos spectabimus. Quod ut eveniat, omnium bonorum auctor & princeps Deus ad vestram ceterorumque omnium salutem nobis permittat. Valete.

Datum Florentiæ, idibus decembris MDLXXIII.

DECRETUM

De inchoanda synodo.

REverendissimi patres, placet ne vobis, ut hodie ad laudem, & gloriam sanctæ, & individuæ Trinitatis, patris, & Filii, & Spiritus sancti, ad juvandam & augendam christianæ religionis disciplinam, pro abusibus tollendis, reformandis moribus, corrigendis excessibus, aliisque ex sacris canonibus permissis statuendis, provinciale Florentinum concilium incipiat, & incoeptum sit?

Responderunt. Placet.

E

De non præjudicando.

Cum maxime deceat omnia ordine, & ratione fieri, aliorum sacrorum conciliorum, & præsertim Tridentini vestigiis inhærendo, hæc sacra synodus in primis statuit, & decrevit, ut qui prior ad episcopalem dignitatem vocatus existit, priori loco sedere, & aliis præcedere debeat. Exprefse declarans, quod nulli ob id fiat præjudicium, nullique novum jus acquiratur.

RUB.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. I.

De professione Fidei.

CAP. I.

Ponitur formula professionis fidei.

PRincipio ponit professionem fidei, tamquam fundamentum, contra quod portæ inferi non prævalebunt, juxta præscriptam formam Pii Quarti, videlicet.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem Cæli & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum; Et ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas, & ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum, & vivificantem; qui ex patre Filioque procedit. Qui cum patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam, sanctam, catholicam, & apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum; & vitam venturi sæculi. Amen.

CAP. II.

Sacram scripturam juxta interpretationem sanctæ matris ecclesiæ esse intelligendam, & apostolicas traditiones acceptandas.

Apostolicas & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admittimus, & amplectimur. Item sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admittimus; nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum patrum accipiemus, & interpretabimur.

CAP. III.

Septem esse sacramenta novæ legis, & ea gratiam conferre, quorum tria irreiterabilia; quatuor vero minime.

Profitemur quoque septem esse vere, & proprie sacramenta novæ legis a Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria: sanctum baptismum, confirmationem, eucharistiam, poenitentiam, A & extremam unctionem, ordinem, & matrimonium; illaque gratiam conferre, & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. IV.

Comprobantur ritus ecclesiæ in sacramentorum administratione, et admittuntur quæ de originali, et justificatione a sacrosancta Tridentina synodo definita fuere.

Receptos quoque, & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium B sacramentorum solemni administratione recipimus & admittimus omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus.

CAP. V.

De conversione, & transubstantiatione panis, & vini, in corpus & sanguinem Christi, quod pro vivis mortuisque offertur.

Profitemur pariter in Missa offerri Deo C verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis, et defunctis: atque in sanctissimo eucharistiæ sacramento esse vere, realiter, et substantialiter corpus et sanguinem, una cum anima, et divinitate D. N. J. su Christi; fi-rique conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

CAP. VI.

D *Sub altera tantum specie verum sacramentum sumi. Purgatorium esse, animasque ibidem detentas fidelium precibus adjuvari; honorandos, orandos et venerandos esse sanctos.*

Fatemur etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi. Constanter fatemur purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari: similiter et sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.
E

CAP. VII.

Christi, beatæ Mariæ, cæterorumque imagines esse venerandas.

Firmiter asserimus imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem, et venerationem adhibendam.

CAP. VIII.

Ex se patet.

Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmamus.

CAP. IX.

Romanam ecclesiam omnium aliarum matrem, summumque pontificem esse Petri successorem.

Sanctam catholicam, & apostolicam Romanam ecclesiam omnium ecclesiarum, matrem, & magistram agnoscimus; Romanoque pontifici beati Petri apostolorum principis successori, ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondemus, ac juramus.

CAP. X.

Comprobantur decreta Tridentini Concilii, & reprobantur contraria.

Cætera item omnia a sacris canonibus, & oecumenicis conciliis, ac præcipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipimus, atque profitemur; simulque contraria omnia atque hæreses quascunque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, nos pariter damnamus, rejicimus, & anathematizamus.

CAP. XI.

Catholicam fidem semper tenendam, docendamque.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profitemur, & veraciter tenemus; eandem integram & immaculatam, usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere, & confiteri, atque a nostris subditis, vel illis quorum cura ad nos in nostro munere spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in nos erit curaturos; & ita spondemus, vovemus, ac juramus. Sic nos Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

CAP. XII.

Beneficia & dignitates obtinentes teneantur dictam fidem profiteri.

Eandem fidei professionem facere teneantur adsciti ad dignitates & canonicatus, nec non provisi etiam de beneficiis quibuscunque animarum curam habentibus, ad minus intra duos menses a die adeptæ possessionis in manibus episc. vel eo impedito coram ejus generali vicario, seu officiali; ita tamen ut dignitates, & canonici etiam in capitulo fidem profiteantur; alioquin omnes supradicti fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur. Et nihilominus etiam pœnis ab episcopis ad id omnino præstandum compelli possint; si vero culpa capituli id differri contigerit, capitulum pro modo culpæ legitime puniatur.

CAP. XIII.

Idem servare debent doctorandi, ut doctores legentes, magistrique puerorum.

Idem quoque servent, qui in posterum ad doctorales & magistrales gradus promovebuntur in ipso promotionis actu; promori vero infra tempus ab episcopo statuendum; puerorum etiam pedagogi, & omnes illi, qui quocunque modo publice vel privatim in propriis aut alienis ædibus, & domiciliis pueros, seu quacunque ætate præditos litteras, aut quascunque alias liberales artes, seu illarum rudimenta docent, & profitentur.

CAP. XIV.

Norma professionis faciendæ.

Professio vero fidei juxta præscriptam formam semper fieri debet, adhibitis duobus, vel tribus testibus coram notario, qui eam in publicum instrumentum redigat, & in librum ad eum tantum usum comparatum, una cum profitentis subscriptione referat; liber autem in archivio episcopali erit diligenter ad perpetuam memoriam adservandus.

RUB. II.

De libris prohibitis.

CAP. I.

Quod librorum prohibitorum index servetur.

Quantum utilitatis puræ, & catholicæ doctrinæ attulerit index librorum prohibitorum, facile omnibus perspectum esse potest; videndum igitur erit episcopis, ut regulæ in indice traditæ exquisite ab omnibus serventur.

CAP. II.

Sine episcopi licentia, vel inquisitoris non possunt imprimi libri, sub pœnis in decreto expressis; et impressi cum originalibus collati, et ab auctore subscripti in primis episcopo præsententur.

In quibus locis ars impressoria viget, nemo imprimere per se, vel per alium quidquam præsumat, quod episcopi, aut inquisitores accuratam discussionem, & probationem, quæ gratis dentur, non habuerit. Alioquin juxta novissimi Lateranensis, & Tridentini concilii decretum, libris amissis, et publice combustis anathemati subje-

ANNO CHRISTI 1573.

jectus sit, et centum aureorum poena, pro dimidia fisco, & pro altera egenis monialibus applicata, puniantur; verum impressa non prius ex officina prodeant, aut exponantur venalia, quam cum propriis exemplaribus collata fuerint. Deinde auctor ipse offerat episcopo librum impressum, ut supra collatum, et manu propria subscriptum, qui perpetuo episcopali archivo custodiri debet.

CAP. III.

Qui libros prohibitos habuerint, quique sacris abutuntur verbis, puniuntur.

Qui libros quavis ratione prohibitos habuerint, sciant in poenas Bullæ in die Coenæ Domini incurrere: quique sacræ scripturæ verbis ad jocum, assentationem, contumeliam, superstitionem, aut alias profanas indignitates abutantur, iis & impietatis, & temeritatis poenas debitas episcopo dabunt.

RUB. III.

De reliquiis Sanctorum.

CAP. I.

Sanctorum reliquiæ honestis locis, decentibusque serventur vasis, nec quæstus gratia ostendantur.

POpuli juxta catholicæ, & apostolicæ ecclesiæ usum de reliquiarum honore diligenter instruantur, atque illud episcopis curæ sit, ut honestissimis in locis, ac decentissimis vasculis serventur, populoque sola pietatis, non quæstus gratia, cum ea qua decet veneratione, & reverentia ostendantur; nec ita passim sine episcopi licentia e vasculis extrahantur: nam tantum ob devotionem, aut inspiciendæ, vel tangendæ proponi debent. Qui temere aliter fecerint, ab episcopis ipsis pro modo culpæ poena afficiantur.

RUB. IV.

De sacris Imaginibus.

CAP. I.

Quales debeant esse Imagines, in Ecclesiis pingendæ & retinendæ.

MAximam his calamitosis temporibus episcopi debent diligentiam adhibere in imaginibus habendis & retinendis; itaque prohibeant omnino, ne insolita aliqua, aut insolito modo pingatur, sculpatur, aut apponatur, præsertim in ecclesiis, aut aliis religiosis, piis, ac etiam publicis locis, nihilque in eis indecorum, obscoenum, profanumque habitu, vultu, ac tota effigie conspiciatur; quo fidelium mentes, aut oculi offendi possint: sed tales illæ sint, quibus spectandis pietas excitetur, quæque ab exemplari suo ex probata ab ecclesia consuetudine minime aberrent.

CAP. II.

Pictores, & sculptores sine expressa sui episcopi licentia imagines in ecclesiis, & aliis locis piis & publicis non ponant; et episcoporum auctoritas circa factas.

Caveant etiam pictores, sculptores, ac quicunque artifices, & qui imagines sacras effingendas curabunt, ut sine expressa episcoporum licentia, in ecclesiis, aliisque piis locis ac etiam publicis eas nullo modo ponant; & si quæ hactenus positæ sunt, eas episcopi deleri, emendari, amoveri, vel mutari etiam ex officio quam primum jubeant, eorum sumptibus quorum interest, ac poenis contra contumaces imponendis.

CAP. III.

Sanctorum imagines, in locis immundis deleantur, & de eorum veneratione.

Atque ut verus cultus, honorque sacris imaginibus exhibeatur, prohibuit, ne imagines tam salutiferæ crucis, quam beatissimæ Virginis, & omnium Sanctorum, aut immundis, & contemptibilibus locis, sive in pavimentis post hac collocentur, & collocatæ deleantur; inobedientes autem poenas luant statuendas ab episcopis; qui etiam dabunt operam, ut serius doceatur populus nullam in illis divinitatem, aut virtutem inesse, unde colantur; nihil ab eis petendum, aut sperandum tamquam simulacris; sed venerationem ad quam per ipsa excitamur, & fiduciam ad veram imaginum referant prototypa. Ut dum eas osculamur, dum reverenter procumbimus, Christum dominum adoremus, ac sanctos ejus veneremur, quos effigies illæ repræsentant.

RUB. II.

De repræsentationibus tollendis.

CAP. IV.

NUlli clerico sæculari, aut regulari, nec laico, aut quibusvis personis liceat in posterum Passionem D. N. Jesu Christi, sacras historias aut gesta sanctorum, ullo modo repræsentare, nisi de licentia episcopi in scriptis gratis obtempta; qui prout expedire judicaverit, efficiet, ut multa quæ in istis actionibus contra sanctorum patrum, & antiquam ecclesiæ consuetudinem introducta sunt, omnino tollantur.

RUB.

RUB. VI.

De miraculis.

CAP. VI.

Quid in novorum miraculorum comprobatione faciendum.

EPiscopi in novis miraculis theologos, & alios pios ac peritos viros consulant; populorum concursus & acclamationes prohibeant, donec rei veritas legitime comprobetur; ne temere falsa pro veris, & incerta pro certis aliqua episcopi negligentia recipiantur; ita tamen ut populi devotioni quantum catholicæ fidei ratio patitur, provideatur; falsorum autem miraculorum auctoribus gravissimæ ab episcopis poenæ irrogandæ erunt.

RUB. VII.

De magicis artibus, divinationibus, incantationibusque tollendis.

CAP. I.

Clericorum, nobilium sæcularium, mulierum magicam artem sectantium poena.

MAgi, arioli, venefici, sortilegi, atque alii hujus generis satellites, ac ministri Sathanæ eo miserorum hominum mentes deduxerunt, ut relicto Deo suo Creatore, pro recuperanda valetudine, rebus deperditis, tempestatibus arcendis, atque aliis negotiis ad opem, & subsidium Dæmonum confugiant; quicumque igitur sive verbis, sive notis, cantionibus, characteribus, ligaturis, aut alio quocumque modo, maleficam, sortilegam, veneficam artem profiteri, & colere repertus fuerit, si clericus etiam quacumque dignitate præditus, omnibus beneficiis privatus, quinquennio in vinculis conjiciatur. Relapsus autem tamquam incorrigibilis, & apostata, curiæ sæculari tradatur, legitimis suppliciis afficiendus. Si vero laicus, & nobilis fuerit, ducentorum aureorum poena, pro dimidia Fisco, & altera egenis monialibus applicata, mulctetur; ignobilis autem turpitudine dehonestatus, vel ad triremes. aut ad carceres, aut in exilium relegetur. Mulieres illæ maleficæ, veneficæ, aut sortilegæ, quæ aliqui, aut membri debilitationem, aut insanabilem ægritudinem attulerint, puerosque fascinaverint, aut aliquo modo diabolicæ illius artis suspectæ, vel diffamatæ fuerint, & turpitudinis, & carceris, & exilii poena ab episcopis mulctentur.

CAP. II.

Pœna confugientium ad auxilium, et consilium ipsorum.

Confugientes vero pro quacumque occasione ad homines sortilegos, & maleficos, nec non qui confugiendi, aut eos consulendi auctores fuerint; ac præterea vanis, ac superstitiosis observationibus, & divinationibus deditos gravissime ab episcopo puniendos esse decrevit. Et omnes tam clerici quam laici alias etiam poenas incurrant, tam a jure communi, quam a novissimo Lateranensi concilio sancitas.

CAP. III.

Poena clericorum sine licentia ordinarii energumen. exorcis. adhibentium.

Nulli clerico sæculari, aut regulari liceat in imposterum energumenis exorcismum adhibere, nisi de licentia ordinarii in scriptis habita; & tunc cum summa reverentia, & devotione, & in ecclesiis, seu saltem coram pluribus honestis personis, hujusmodi religiosum opus perficiatur; transgressores autem carcere atque aliis ab episcopis animadversionibus puniantur.

RBU. VIII.

De Judæis.

CAP. I.

Judæi festivis diebus a negotiis abstineant, et ante resurrectionis Pascha per triduum in eorum domibus relegentur.

INgentes Deo & serenissimis principibus nostris gratias habendas esse agnoscit hæc sacra synodus; quod eorum pietate ac religionis studio effectum sit, ut Judaica pravitas in commerciis, negotiis, ac omnibus aliis actionibus intra terminos ab ecclesia permissos coerceatur. Tamen pro suo munere, admonendos omnes fideles esse censuit de iis, quæ a sacris canonibus circa hujusmodi obstinatos Crucis Christi inimicos sunt præcipue interdicta. Judæis igitur non liceat diebus festivis ab ecclesia receptis mercari, aut quocunque modo negotiari, aut aliquid quidquam agere a sanctorum temporum veneratione alienum, extra septa loci eis ad habendum specialiter assignati; & præsertim triduo ante Pascha, adeo ut eo tempore neque ex propriis domibus exire possint, & inobedientes pecuniarias fisco applicandas, & carceris poenas severissime ab episcopis plectantur.

CAP. II.

Christiani aliquod ministerium non impendant Judæis et eorum familiaritates effugiant.

Sed ne libera serviat ancillæ, ac in Judæorum abominationem expresse sancitum est, ut christiani nullo servitutis genere Judæis se addicant, non obstetricandi, lactandi, educandi, aut alicujus alterius ministerii eis opera præstent, sed & eorum medicis, & cibis uti, & esculenta, & poculenta ab eis emere, & tandem societa-

ANNO CHRISTI 1573.

tates, conjunctiones, nimias familiaritates, cum eis habere omnino caveant; & qui non A paruerint, in excommunicationem incidant præter poenas a sacris canonibus statutas.

RUB. IX.

De hæreticis.

CAP. I.

Prohibentur tam publicæ, quam privatæ disputationes articulos fidei tangentes.

EPiscopi singulare, ac maximum studium in eo potissimum impendere debent, ne B ipsis dormientibus inimicus homo prava hæresum semina, doctrinæque, ac morum corruptionem disseminare, aut interserere valeat. Idcirco rudium maxime ac præsertim suspectorum conventus, imperitorumque, atque idiotarum, de his quæ ad fidem spectant, tam publicas, quam privatas disceptationes, ac sermones, cæterasque hujusmodi periculosas occasiones prohibeant, ac penitus tollant.

CAP. II.

Inquiratur contra suspectos hæretic. pravit.

C Sedulo præterea dent operam inquirendis hæreticis, aut eo nomine suspectis, ut inventos de suo ovili constanter exterminent; parati etiam, si opus fuerit, hac de caussa sanguinem animamque profundere. Quo Deo gratius, & ovibus suis salubrius in universo suo munere efficere nihil possunt.

RUB. X.

De blasphemia.

CAP. I.

Pœna contra blasphemantes, et executio constitutionis Pii V.

BLasphemiæ scelus adeo detestabile est, ut sacræ literæ abhorrentes nomen maledictionis, quo blasphemia exprimi solet, in benedictionis nomen aliquando convertant; ad obstruenda igitur blasphemantium ora poenarum, & suppliciorum terror adhibitus, & auctus est a fel. rec. Pii V. novissima constitutione. Quæ poenæ, & supplicia episcopi studio debent a parochis persæpe ad populi memoriam revocari. Ideoque omnibus notum sit, quod delinquen- E tes, juxta tenorem dictæ constitutionis, pro modo culpæ, & personarum qualitate, sine aliqua remissione sunt omnino ab episcopis puniendi. Qui si in executione negligentes fuerint, sciant se in proximo provinciali concilio hujus negligentiæ rationem reddituros.

CAP. II.

Sæculares judices adhortantur contra hujusmodi severissime procedere, eorumque conversatio fugienda, et incorrigibilium nomina episcopo deferantur.

Magistratus quoque sæculares vehementer hortatur, ut contra blasphemos severissime procedant, ad hoc ut indulgentiam proximi Lateranensis concilii consequi possint; itemque omnes Christi fideles in Deum obsecrantur, ut non solum a blasphemorum familiaritate abstineant, sed etiam ut quos incorrigibiles repererint, eorum nomina ad episcopos deferant.

CAP. III.

Episcopi societatem nominis Dei instituant.

Atque ut nihil prorsus omittatur, quod ad exterminationem tam atrocis peccati conducere possit, episcopi in suis civitatibus, & dioecesibus societates nominis Dei (ubi non sunt) quam primum instituant, ea norma, regula, & indulgentiis propositis, quæ in bulla fel. rec. Pii Quarti continentur.

RUB. XI.

De festorum dierum cultu, & observatione.

CAP. I.

Festivi dies observentur, et tempore eorum celebrationis sileant comediæ, joculationes, et id generis alia.

FEstorum dierum cultus facile homines adducere potest ad reliqua legis præ- D cepta servanda. Idcirco Episcopi magnam diligentiam adhibeant, ut sacri dies ecclesiæ præcepto, vel loci consuetudine observandi nullo modo in suis civitatibus, vel dioecesibus violentur; quinimmo ita populi instituantur, ut ecclesias frequentent, missæ celebrationi, ac divinis officiis reverenter intersint, totosque ad colendum Deum & verbis, & opere se transferant. Atque dum divina celebrantur circulatores, præstigiatores, comediæ, & alia hujus generis prohibentur, aut voce, aut instrumentis in publicis, vel quasi publicis locis canere, seu saltationes, ludos, choreas, & alia nugarum irritamenta exercere, sub poenis episcoporum arbitrio imponendis, quæ in pauperum usus erogentur.

CAP. II.

Rustici, et omnes a negociis, et mercibus, ac consiliis ineundis, abstineant.

Omnes vero a quibuscunque illicitis, & ser-

ANNO CHRISTI 1573.

servilibus operibus, judiciorum agitationibus, emptoriis, nundinis, aliisque mercatoriis conventibus exercendis quocunque nomine nuncupentur, abstineant; & maxime rustici, qui in hoc sæpe delinquunt, nisi belli, aut imminentis alicujus periculi caussa: convocationes etiam, quæ consilia vocant, si necessitas urget, post vesperas tantum, dummodo non in ecclesiis, fieri permittantur, sed & esculenta, & poculenta venundari possunt, si tamen in ecclesiarum atriis id non fiat.

SESSIO SECUNDA.

Celebrata die VIII. Aprilis MDLXXIII.

RUB. XII.

De sacrosanctis ecclesiis.

CAP. I.

Prohibentur deambulationes, nugæ, et negotiationes in ecclesia.

QUando ecclesias, quæ sunt orationi tantum destinatæ, cultu, & honore fideles non reverentur; consequens est, ut veniens Salvator noster iratus, & flagellis, & funiculis, e domo Patris sui ejiciat; & propterea nemini liceat, dum sacra fiunt, ac divina celebrantur, sive prædicatur verbum Dei, in ecclesiis deambulare, vociferari, nugari, negotiari, aut aliquid irreverenter agere, neque eo tempore capitula cathedralium, aut collegiatarum ecclesiarum congregare.

CAP. II.

Ne judiciales actus, colloquia cum suspectis mulieribus, nec commessationes fiant, nec hastata arma, & id generis alia deferantur in ecclesia.

Caveant etiam omnes ne ita stent in ecclesiis, aut adversi sedeant, ut reverentiæ, quæ sacrosanctæ eucharistiæ sacramento debetur, aliqua injuria fiat. Non judicia exerceantur, non cum mulieribus suspectis colloquia habeantur, non commessationes, aut compotationes fiant, nihil in porticibus, atriis, vel vestibulis aliquid venale, etiam ad usum sacrificii, vel ecclesiæ exponatur; balistæ, sclopeta, aut hastata arma in ecclesiis non deferantur.

CAP. III.

Mendici in ecclesiis non possint petere eleemosynas, dum divina celebrantur, præter monialium agentes, et hoc post communionem Sacerdotis.

Illud quoque prohibetur exprefse, ne in ecclesiis quibuscunque etiam regularium, pauperes, aut mendici, ad petendas eleemosynas per ecclesiam vagentur, inter Missarum solemnia, aut dum divina celebrantur, exceptis illis inopum monialium, & aliorum piorum locorum ministris, qui capsulas circumferunt; eisque non aliter permissum sit, nisi de licentia episcopi, & postquam sacerdos in missa communicaverit, eleemosinas petere; & qui omnibus in ecclesiarum honorem supra statutis non paruerint, cujuscunque qualitatis, & dignitatis, etiam regulares præter poenas in bulla fel. rec. Pii Quinti sancitas, pro modo culpæ, ab episcopis gravissime puniantur.

RUB. XIII.

De immunitatibus ecclesiarum.

CAP. I.

Confidit per serenissimos principes tuendam esse libertatem ecclesiæ.

TRidentini concilii hortationes, quibus universis christianis omnibus populorum dominis ecclesiarum defensionem, ac immunitates enixe commendat, quam alte in serenissimorum principum Etruriæ mente fixæ sint, quotidiana catholicæ fidei propugnatio, ac erga ecclesiasticos viros, ac loca pia, & religiosa veneratio, ac beneficentia locupletissime testantur. Quare dubitandum nullo pacto videtur; quin sibi ipsi constantissime [ut semper fecerunt] curaturi sint, ut debitus Deo cultus, ac ministris, & mysteriorum ejus dispensatoribus, legitimus honor exhibeatur; nec permissuri, ut officiales, magistratus, aliive eorum administrationi constituti ecclesiasticam jurisdictionem, & libertatem divinis, & humanis legibus sancitam ulla ex parte violent impune, utpote qui obsequentissimi ecclesiæ filii, summorumque pontificum, ac omnium pontificum, ac omnium pontificiarum constitutionum, ac decretorum conciliarium observantissimi semper fuerunt.

CAP. II.

Prohibet ne in locis vicinis monasteriis, & ecclesiis habitent mulieres inhonestæ, & ne tabernæ, & balnea aperiantur.

Atque, ut jam Florentinis municipalibus legibus laudabiliter statutum est, ut religiosarum domorum ratio maxime habeatur, præsertim in quibus Deo dicatæ virgines perpetuo habitant: eodem modo interdicitur, ne feminæ publicæ inhoneste viventes, nec ducentis cubitis prope monasteria monialium, nec centum prope ostia, aut ingressus ecclesiarum domicilium habeant. Quod si intra ea spatia ipsæ habitaverint, aureis quindecim fisco mulctentur; eamdemque poenam subeant, quicumque sine episcopi licentia cauponarias, tabernas, aut thermas, sive balnea in eodem ambitu habuerint, quique ad eos usus domos, aut habitacula posuerint.

CAP.

CAP. III.

Declarantur quae loca extra ecclesiam sint immunia.

Et si jure unicuique ecclesiae id immunitatis concessum videatur, ut confugientibus ad eas per triginta passuum circuitum securitatem praestet; quia tamen propter locorum angustiam, aut ecclesiarum frequentiam Florentiae totam fere immunitas civitatem occuparet, unde & justitiae vinculum nimis dissolveretur; declarandum visum est, ea tantum loca circa ecclesias immunia esse, quae notabili aliquo signo, a publicis viis caeterisque profanis locis in praedicta civitate Florentiae distinguuntur; in reliquis autem locis extra civitatem juris communis privilegia remaneant.

CAP. IV.

Cessantes sint securi in locis religiosis a captura, sed non clerici.

Fugitivi vero, qui Florentiae, jure municipali, cessantes nominantur, in ecclesiis, aut religiosis procul dubio protegi debent a captura, qua quidem immunitate minime frui possint ii in domibus, in quibus debitores ipsi, vel alii non servientes ecclesiae, sive mercede, seu gratis inhabitant; sciant tamen clerici quod intra domum ecclesiae, & locos ei adjacentes nullo modo se praedicta libertate, & immunitate tueri possunt; quominus in omnibus episcopi judicio, & executioni contra eos commissae subjaceant.

RUB. XIV.

De ecclesiis reparandis, aut uniendis.

CAP. I.

Uniones ex necessitate etiam invitis dominis fieri de parochialibus, nisi patroni, vel alii ecclesiarum indemnitati provideant.

PArochiales ecclesiae, quae ita tenuis redditus sunt, ut necessario pro aedificiis tuendis, alendo rectore, ac aliis cultui divino opportunis sumptus non sufficiat, nec aliter tali incommodo provideri potest, episcopi habita vicinitatis, ac frequentiae parochianorum ratione, servataque concilii Tridentini decretis praescripta forma, aliis uniant parochialibus. Quod si jus patronatus, aut praesentandi in eis habentes contradixerint; & ad episcopi mandatum supradictis necessitatibus congrue consulere voluerint, audiantur; sin autem aut recusaverint, aut contempserint, episcopi ipsis patronis etiam invitis dictas uniones facere nullo pacto differant. Nisi alii sint, qui religione aut pietate ducti propriis bonis velint, & ecclesiae ruinas sarcire, & redditus ita augere, ut rectoris substentationi, ac aliis necessariis sumptibus satis fit, servatis solemnitatibus, ac vocatis vocandis. Et hi juris patronatus, aut praesentandi partem pro rata in perpetuum acquirant, facta justa omnium ecclesiae bonorum aestimatione eorum, quae ipsi in dotem, & instaurationem contulerint; reliqua parte in quolibet praedictorum casuum reservata pristinis patronis, qui ter ab episcopo moniti instaurare, ac dotem supplere ipsi neglexerint.

CAP. II.

Dirutis ecclesiis provideatur, & quomodo.

Ecclesias non curatas ferme collapsas episcopi instaurandas curent, aut oratoria ibidem erigendo, vel si id non videbitur expedire, in alias transferant ecclesias, ubi sub titulis sanctorum, seu sanctarum, quibus antea ecclesiae dicatae erant, altaria construantur, & pro redditum quantitate divinus ibi cultus instituatur, ita tamen, ut in area dirutae ecclesiae signum crucis erectum semper appareat.

CAP. III.

Unionum literas ab annis quadraginta, episcopi videant, & judicent.

Qui beneficia tenent, non ante annos XL. unita, infra tempus ab episcopo praescribendum, unionum literas ordinariis exhibeant, qui re cognita decernent, quae per surreptionem, vel obreptionem impetratae, & obtentae irritae sint habendae, ut dicti Tridentini concilii decretis statuitur: quorum etiam poenae innovantur.

RUB. XV.

De ecclesia cathedrali vacante.

CAP. I.

Ecclesia cathedrali vacante, quid sit exequendum.

CUm primum aliquam cathedralem ecclesiam Deo disponente vacare contigerit, pastoris defuncti exequiae ea qua decet pietate per totam dioecesim celebrantur, & assidue publicae, & privatae supplicationes fiant, in quibus universus clerus humiliter, ac religiosissime a Deo petat orbato gregi pastorem, qui ad tanti ministerii munus idoneus & aptus esse possit.

CAP. I.

Mortuo episcopo a capitulo constituantur vicarius, & oeconomi.

Post obitum vero episcopi capitulum infra octo dies vicarium constituat, vel existentem confirmet, qui sit doctor, vel licentiatus in jure canonico, vel alias quantum fieri poterit idoneus; atque item ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, capitulum unum, vel plures oeconomos decernat, qui rerum temporalium curam gerant, & episcopo futuro rationem reddant; quod item facere teneatur vicarius, officialis, & alius quilibet administrator;

ANNO CHRISTI 1573.

tor. qui sede vacante, a capitulo, vel ab aliis constituti fuerint; quod si capitulum in præmissis negligens fuerit, ad metropolitanum, si comprovincialis ecclesia fuerit; & si ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc ad antiquiorem episcopum ex suffraganeis in metropolitana, & propinquiorem episcopum in exempta hujusmodi deputatio devolvatur.

RUB. XVI.

CAP. I.

Forma præscribenda inquisitionis de episcopo promovendo.

Qualitates episcopi promovendi, & forma servanda in examine, & aliis requisitis.

QUi aliis præest, ea vitæ, morum, & scientiæ excellentia fulgere debet, ut merito a sancta Tridentina synodo præcipiatur, & exactissimam de qualitatibus præficiendorum cathedralibus ecclesiis inquisitionem esse faciendam, & ejus inquisitionis formam in concilio provinciali esse præscribendam; iccirco hæc sacra synodus infrascriptam examinis formulam a sanctissimo D. N. comprobandam proponit, videlicet.

An legitimis natalibus, & ex catholicis parentibus ortus.

Quibus in locis, & quomodo fuerit educatus.

An triginta annis major sit.

Quæ conversatio vitæ, & fama ejus a pluribus annis fuerit.

An sit criminosus, bigamus, vel apostata.

An publicam pœnitentiam egerit.

An sanæ mentis, & domui suæ bene præpositus.

Item quam modestiam, prudentiam, sobrietatem, continentiam, & alias virtutes in actionibus suis ostenderit.

Deinde a quo tempore sacris ordinibus sit initiatus, & an in eis per sex menses saltem antea sit constitutus.

An sit in universitate studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel jure canonico merito promotus, aut publico Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur; eique declarandus, vel locus unus ex novo vel veteri Testamento, aut ex sententiis Theologicis, ex decretalibus, aut decreto proponatur, ita ut propositiones etiam disputando tam in theologia, quam in jure canonico tueatur; absoluto vero hoc examine ab eo, cui a sanctissimo D.N. hoc onus demandatum fuerit, & probatis omnibus suprascriptis, per quinque saltem testes omni exceptione majores, publicum fiat instrumentum, quod una cum ipsius promovendi fidei professione ad summum pontificem obsignatum quam primum fideliter transmittatur.

RUB. XVII.

CAP. I.

De dignitatibus, & canonicis.

Quales esse debeant canonici assumendi.

EPiscopi summopere studeant, ut ad quarumcumque ecclesiarum dignitates, & canonicatus ii adsumantur, qui & ipsis opera, & officiis præsto sint, & morum integritate, doctrina, & vitæ exemplo efficiant, ut merito eorum cœtus ecclesiarum senatus dici possit.

CAP. II.

Quæ sint partes, & officia canonicorum.

In dignitatibus aut canonicatibus constiti, cæterique ecclesiarum servituti addicti, statis horis attente divinis adsint officiis; non tunc vagentur per ecclesiam, neve a choro discedant, nisi precibus absolutis, aut aliqua compulsi necessitate; in choro propriis quique sellis considerant, concordi voce, & corde psallant; simul omnes debitis opportunitatibus adsurgant, sedeant, genua flectant, capita detegant, & nihil alienum divinis misceant, privatum officium non recitent; literas non legant, non obstrepant, non colloquantur: si vero aliqui in his offenderint, quas percepturi essent, distributionibus careant; aliterque pro culpæ gravitate corripiantur.

CAP. III.

Ut habentes etiam solam præbendam, eisdem curis, & officiis sint obstricti, & ultra tres menses non absint sub pœna.

Omnes dignitates, & canonici tam cathedralium quam collegiatarum, teneantur omnino secundum ecclesiæ consuetudinem in suis ecclesiis deservire. Quod decretum etiam illos comprehendat, qui præbendam tantum habent, adeo ut putent se ad hoc servitium minime obligatos esse; hoc expresse declarans, quod non liceat vigore cujuscumque privilegii, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse; alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ ac residentiæ fecit suos. Quod si iterum eadem usus fuerit negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit; crescente vero contumacia, episcopi contra eos juxta sacrorum canonum constitutiones procedant.

CAP. IV.

Eorum habitus sit conformis.

In choro autem omnes dignitates, & canonici tam cathedralium, quam collegiatarum conforment se in habitu, in processioni-

sionibus, funeralibus, omnibusque aliis ecclesiasticis functionibus, nisi aliquis proprium habitum prætendat, quod intra tres menses episcopo probare debeat. Contrafacientes vero distributionibus careant illius diei, ac etiam arbitrio episcopi puniantur.

A

CAP. V.

Ad episcopum una cum duobus e capitulo spectant ordinationes, & reparationes chori, & aliorum id generis.

Reliqua hic non memorata, quæ ad divini cultus institutionem, aut reparationem, ad chori legem, & ordinem, aliorumque ministrorum conformationem pertinent, episcopi duobus e capitulo in consilium vocatis, ut præcipit eadem Tridentina synodus, pro ecclesiarum conditione adimplere studeant.

B

RUB. XVIII.

De celebratione Missarum.

IN sacrosancto Missæ sacrificio juxta sacri concilii Tridentini præscriptum diligenter episcopi infrascripta servanda, & cavenda curabunt.

CAP. I.

Quæ sint servanda in sacrificio Missæ, & quod quicumque sacris initiati, seu simplex beneficium obtinentes juxta modum Roma. Brev. divinum officium recitent.

Omnes hujus provinciæ sacerdotes, etiam regulares, qui Romano missali utuntur, in omnibus in dicti missalis formula præscriptis ceremoniis, ac ritibus omnino, & ad unguem conveniant; officium etiam divinum juxta modum breviarii Romani recitetur, & quicumque sacris initiati, aut beneficium etiam simplex obtinentes horarias preces prætermiserint, his poenis puniantur, quæ in Lateranensi concilio, & in bulla fel. rec. Pii Papæ V. sancitæ sunt.

CAP. II.

Peregrinos clericos, & diversæ dioecesis, non posse sacrificium missæ celebrare, nisi sint testimonialibus litteris muniti.

Presbyteris alienæ dioecesis nullo modo missæ celebrandæ in suis ecclesiis licentiam episcopus concedat, nisi proprii ordinarii testimoniales litteras habeant, adeo recentes, quibus pro locorum, unde advenerint, distantia fides adhiberi possit. Quod si vetustate suspicionem parerent, illique afferant, aliis se in locis commoratos; non antea ad celebrandum admittant, quam illorum locorum quo diverterunt testimonio, eorum mores, ac vita probata fuerint.

CAP. III.

Quid agendum sit sacerdoti ante celebrationem.

Sacerdotes antequam accedant ad altare, missam accurate prævideant, hujus sacræ synodi auctoritate XL. dierum indulgentiam, quam illa modo concedit, consecuturi: monentur præterea in Domino, ut studeant quæ lecturi sunt, præsertim omnem canonis rationem plene intelligere, quæ ignorare eorum est officio maxime indignum.

CAP. IV.

Celebraturi, & induti aliquem non adloquantur, nec birretum in altari teneant.

Sacris porro vestibus induti neminem ipsi adloquantur; aut audiant adloquentem; mentemque & oculos, quam fieri poterit, avertant ab his, quæ ad aliena distrahere possint: nullum capitis, aut alterius membri tegumentum, aliudve id generis in altari locent, neque ab offertorio, usque quo oblationem sumpserint, etiam sub irreto tegantur, atque de altari nihil amoveatur nisi tota missa completa; quod ut diligentissime
C fiat, episcopi operam dabunt.

CAP. V.

Consueto, & congruo tempore missa celebranda, nullius privati habito respectu.

Omnibus etiam sacerdotibus præcipitur, ut nullius privati caussa horam missæ popularibus suis accommodam, aut anticipent, aut differant. Neque in ea, aut conciones, aut alia quæ diei officium aut festi celebritas exposcat, prætermittant: nec missam inchoatam adveniente aliquo repetant,
D nec ad altare expectent, aut alia ratione contra rei sacræ decorum, aut populi utilitatem alicui obsequium præstent. Quod si quis ante ter monitus ad aliquid prædictorum minis aut metu adegerit, siquidem clericus, beneficium obtinens, eo ipso illo privatus existat; non habens, ad obtinendum inhabilis reddatur; si vero laicus fuerit excommunicetur, atque ecclesiastici feudi, ac emphiteusis incapax sit; sacerdos autem sponte hujus decreti violator pro culpæ gravitate ab episcopo puniatur.

CAP. VI.

E *In societatibus sæcularium non celebretur missa diebus festivis, antequam parochus suam absolverit sub poena.*

Prohibetur quoque ut dominicis, & festivis diebus in confraternitatibus, & societatibus laicorum quocumque nomine nuncupatis missæ celebrentur, antequam parochus in sua ecclesia, in cujus parochia illa

illa societas sita est, missam absolverit; A alioquin gubernatores, syndici, & alii dictorum locorum ministri, si correcti non paruerint; & poenis, & censuris ad obediendum omnino cogantur. Et sacerdotes etiam, tam sæculares, quam regulares per duos menses a divinis suspensionem incurrant, quoties eo tempore in dictis locis celebraverint.

C A P. VII.

Nec ante auroram, nec post meridiem, nec bis in die celebretur sub poena.

Missa ante auroram, nec post meridiem, nisi ex legitima caussa, jure expressa, prohibetur. Et sacerdos qui contrafecerit, & B qui bis in die celebraverit, a ministerio altaris per biennium suspensus esse intelligatur, & gravi etiam ab episcopo animadversione afficiatur.

C A P. VIII.

Anniversaria in rusticanis ecclesiis quibusdam anni temporibus ne fiant.

Anniversaria defunctorum officia in rusticanis ecclesiis nullo modo fiant, a die dominicæ passionis, usque ad completam octavam resurrectionis: nec parochi propterea ovium suarum eo tempore necessariam cu C ram deserant, transgressoresque, ordinarii judicio poenas luant. Conventualis autem missa, quæ populi dicitur, & officio conformis, in cathedrali. us, & collegiatis ecclesiis nullo umquam tempore prætermittatur.

C A P. IX.

Parochi diebus festivis proprias oves ne deserant, nec ann. vel voti. missas dicant.

Episcopi vetent, ne parochi dominicis, aut aliis festivis diebus ad alienas ecclesias quocunque prætextu convolantes, missis popula- D res suos defraudent; quin etiam his diebus anniversarias, aut votivas missas celebrare caveant. Quare ita hæc disponant, ut parochianorum & ecclesiarum simul ratio habeatur, poenis quæ sibi videbuntur impositis.

C A P. X.

Altaria indotata dotentur, & curentur, & ponitur forma altaris portatilis.

Altaria, quibus est dos constituta, cogantur eorum rectores recte curare, & quæ dote carent, ante a constructoribus, seu eo- E rum successoribus, pro dignitate instaurentur, exornentur, aut amoveantur. Portatile vero altare ea latitudine, & longitudine habeatur, ut calicem, & hostiam superpositam, commode, ac sine periculo capere possit, ac triplici, ut debet, velamine contegatur, ejusque forma ab episcopis pro vasis in eo locandi, magnitudine præscribatur, & non parentes, eorum arbitratu mulctentur.

C A P. XI.

Prohibentur mercedes & munera in missis novis, ac præcipitur examinatio ab episcopo de futuro sacerdote.

Tridentinæ synodi auctoritate prohibeant episcopi quoscunque etiam exemptos a quibuscumque mercedum conditionibus, pactis, acceptationibus munerum in novis missis, & earum, quæ publicæ oblationes dicuntur, nec non ab omnibus importunis & illiberalibus exactionibus potius quam postulationibus, aliisque ejusmodi, quæ a symoniæ labe, vel certe turpi quæstu non longe absunt. Nullus etiam ad novæ missæ celebrationem admittatur, nisi prius fuerit ab iis, quos episcopus designaverit, examinatus; qui autem in iis deliquerint, per sex menses ipso jure ab altaris ministerio sint suspensi, & episcopi arbitrio puniantur.

C A P. XII.

Puniantur qui in privatis locis celebrant.

Quam poenam etiam incurrat sacerdos, qui in privatis ædibus, aut alio in loco, præterquam in ecclesiis, aut oratoriis divino cultu dedicatis, ac ab episcopo designatis seu visitatis, missam audeat celebrare.

R U B. XIX.

De prædicatione verbi Dei.

C A P. I.

Admonet episcopos ad prædicationis munus vel ad eligendos idoneos viros ipsis impeditis, & parochi singulis festivitatibus, & in quadrag. & advent. prædicent; alias eorum impensis alius satisfaciat.

Quoniam prædicandi munus ab apostolo omnibus pastoralibus muniis longe præfertur, synodus episcopos etiam per viscera D. N. hortatur, ut in hanc curam toto animo incumbant, atque ipsi oves suas verbi divini prædicatione pascere non prætermittant; quod si legitime impediti fuerint, idoneos viros eligant, qui hoc munus diligentissime præstent: idem etiam fieri curent a parochis omnibus dominicis & solemnibus diebus; tempore autem jejuniorum, quadragesimæ, & adventus Domini quotidie, vel saltem iis diebus, quibus episcopi ipsi expedire judicaverint; parochis vero impeditis, per alios impensis eorum, qui eas præstare tenentur, vel solent, deputandos in civitate, aut quacumque parte dioecesis, prædicandi munus expleri episcopi curent. Illud tamen semper parochi sibi propositum habeant, quod oves sibi ad pascendum commissæ magis pastoris simplicitate, & caritate, quam aliorum altiori, & exquisitiori doctrina instrui, & erudiri poterunt.

CAP.

CAP. II.

Idem statuitur contra exemptos, parochiales obtinentes.

In parochialibus quoque ab episcopi jurisdictione quavis ratione exemptis, aut alicui monasterio, congregationi aut hospitali etiam extra dioecesim existenti, annexis, vel unitis, modo re ipsa in dioecesi sint, per censuras ecclesiasticas, & alias eorum arbitrio poenas, ac etiam omnia remedia a sacrosancto concilio Tridentino statuta episcopi provideant, ut supradictis temporibus fidelis populus pabulo cælestis doctrinæ, & verbo vitæ nutriatur per prædicatores ab episcopis ipsis eorum impensis, qui dictarum ecclesiarum fructus percipiunt, deputandos.

CAP. III.

Quod regulares absque episcopi benedictione non prædicent etiam in propria ecclesia, & interdicitur prædicatio regularibus extra claustrum morantibus.

Meminerint regulares, quod, nisi ad petendam benedictionem coram episcopis se prius personaliter præsentaverint, nullo modo in ecclesiis propriis suorum ordinum, & præseritm contradicente episcopo prædicare possint; in aliis autem ecclesiis episcopi licentiam in scriptis, quæ gratis detur, habere debeant, & qui contra fecerit, per sex menses sit ipso facto suspensus, & crescente contumacia, etiam excommunicatione feriatur: regularibus autem extra claustra, & obedientiam religionum suarum viventibus, prædicatio interdicatur, etiam quorumlibet privilegiorum prætextu; donec super ea re sancta sedes apostolica consulatur.

CAP. IV.

Quale sit officium prædicatoris, & a quibus se abstinere debeat.

Quicumque autem hoc prædicandi officio funguntur, ab omni interpretatione, quæ puro, & vero sensui sacræ scripturæ ab ecclesia catholica recepto non conveniat, aut a sanctis patribus, & doctoribus probatis discrepet, prorsus abstineant; sed omnem scripturam ad geminam Dei, & proximi exigant caritatem; cum summa finis, ac plenitudo legis, ac scripturæ sit dilectio. Exempla, & historias ex apocryphis scripturis ineptas, ac ridiculas fabulas, profana insuper, & vaniloquia, futilem, & inanem loquacitatem, quæ ratiocinationibus humanis falsam scientiæ opinionem quærunt, maxime fugiant: unicus autem prædicationis scopus sit, ut Christum prædicent, & hunc crucifixum; qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: ad quæ omnia maximam vim habere, ipsis persuasum sit, si vitia, & virtutes; præmia & poenæ populis proponantur.

CAP. V.

Probibetur omnis prædicatio nocturna.

Et tandem, ut hoc ministerium ad salutem animarum institutum, ab omni irreverentia alienum sit, statuit ut verbum Dei quocumque anni tempore diurnis tantum horis, & passio D. N. Jesu Christi lucescente die, non autem noctu per prædicatores prædicetur; atque eo tempore id maxime servetur, ut nihil fiat, aut dicatur, etiam ad provocandas lacrymas, quod a Christiana disciplina aliquo modo abhorreat.

RUB. XX.

De præbenda theologali.

CAP. I.

Quod sacra theologia publice profiteatur, & legatur, & adsignetur merces.

NIhil minus negligere oportet episcopos, quam executionem decreti sacri concilii Tridentini de lectore sacræ theologiæ. Quidquid est in unaquaque ecclesia cathedrali, vel oppidi insigni collegiata, quam primum constituatur, cum assignatione liberæ præbendæ primo vacaturæ, aut, ubi nulla fuerit, aliqua mercede, aut alia ratione; quæ episcopi judicio magis ecclesiæ statui convenire poterit: & ut pium hoc, & tam fructuosum opus, nullo modo inane relinquatur; si sæculares clerici non reperiantur ad hoc munus idonei; regulares adhibeantur: lectio autem habeatur tempore ab episcopo statuendo, & in iis tractandis potissimum versetur, quæ magis pro loci, & personarum qualitate opportuna esse idem episcopus judicaverit: & clerici cujuscumque gradus non solum in audiendo assidui sint, sed etiam ad eam scientiam, quæ maxime in eis requiritur, multum se profecisse in dies probare valeant.

RUB. XXI.

De initiis fidei a parocho tradendis.

CAP. Unic.

Initia fidei pueros docenda.

SIngulis dominicis, & festivis diebus statuta hora, & proprio campanæ sono, parochi pueros omnes ad ecclesiam convocent, ubi initia fidei eos doceant, & ad obedientiam primum Deo, deinde parentibus præstandam, atque etiam ad ea omnia, quæ ad christianam religionem pertinent, accurate instituant. Hortatur autem parentes, ut idem ipsi domi faciant;

atque

atque etiam curent, ut filii hanc tam salutarem disciplinam negligere non possint.

RUB. XXII.

De seminario.

CAP. I.

Quod erectio seminarii juxta concilii decreta exequatur, & quod infra sex menses instituatur ex fructibus mensæ episcopalis, ac aliorum locorum etiam exemptorum, & quod constituantur taxæ.

ERectio seminarii clericorum tam accurate, & multis verbis est a sancto Tridentino concilio pertractata, ut facile omnes intelligant, quanta in hac re, & cura, & opera episcoporum requiratur. Idcirco eos in Domino hæc synodus hortatur, & monet, ut hoc tam pium, & necessarium opus executioni demandare nullo pacto differant: & ubi jam institutum non est, infra sex menses a fine hujus provincialis synodi omnino instituant; adeo ut ex fructibus cujusque mensæ episcopalis, & capituli, aliarumque collegiatarum ecclesiarum, & quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, abbatiarum, prioratuum, & quocumque alio nomine nuncupentur, etiam exemptorum, etiam si nullius dioecesis fuerint, hospitalium quæ dantur in titulum & administrationem; & ex fabricis ecclesiarum, seu corporum, vel confraternitatum, exceptis iis, quæ in decreto concilii Tridentini excluduntur, et ex quibuscumque aliis ecclesiasticis redditibus, quocumque nomine vel causa percipiantur, etiam pensionibus, quamtumlibet exemptæ fuerint, taxa constituatur, quæ singulis annis ad rationem dimidiæ decimæ ad antiquam taxam relatæ reducantur, quæ summa ab episcopis minui posse decernit. communicato consilio duorum de capitulo, & duorum de clero, qui juxta formam concilii Tridentini electi fuerint: coram quibus etiam rationes redditum episcopi singulis annis repetere debent. Ejus autem taxæ exactio post dictum tempus sex mensium exigi debeat; & ita deinceps unoquoque anno, donec seminario aliqua beneficia simplicia ex auctoritate ejusdem concilii unita fuerint, & ea tamen ratione, ut juxta redditus beneficiorum, quæ seminario attributa fuerint, taxa proportionabiliter, aut in totum, aut in partem remittatur.

CAP. II.

Qualitas, & officium adsumendorum in collegium seminarii.

Eorum vero, qui ad hoc collegium adsumuntur, ætas, scientia, mores ejusmodi sint, ut nihil a præscriptione concilii Tridentini discrepare videantur; atque ea religione, modestia, & obedientia vivant, ut vere ad pietatem, & ad divinum cultum instituti, & educati, omnibus notum esse possit; eaque ut perpetuo serventur, episcopi sæpissime ipsa seminaria visitabunt, aut a deputatis visitari curabunt.

CAP. III.

Eorum electio ad episcopum pertineat.

Electio eorum, qui in iisdem collegiis erunt recipiendi, ad episcopos tantum synodus pertinere decernit. Qui non modo pueros eligere possint, sed etiam adultos, de quibus sperandum sit, ut brevi ad sacros etiam presbyteratus ordines promoveri mereantur, atque etiam pauperes presbyteros beneficio carentes admittere possint. Quos omnes puniant, expellant, & eiiciant, quando discolos, incorrigibiles, ac malorum morum seminatores repererint.

RUB. XXIII.

CAP. I.

De beneficiorum collatione.

Beneficiandi in concursu eligi debent; & circa resignationes observetur constitutio Pii V.

DUm parochiales ecclesiæ conferuntur, animarum saluti consulere, non hominum cupiditati obsequi, pro ea quam Jesu Christo debent pietate, Episcoporum partes sunt; illos igitur eligant in concursu, qui officii sui onus digne substinere possint, ac prompto animo subire velint; indignos autem, ac præsertim eos, qui sua, & suorum quærunt, non quæ Jesu Christi, omnino reiiciant; in admittendis autem resignationibus ea omnia, quæ a fel. rec. Pii V. constitutionibus sancita fuerunt, episcopi exacte servent.

CAP. II.

Patroni laici etiam ultro quid oblatum non accipiant, & prohibentur confidentiæ cum pœna.

Hi, quibus in beneficiis præsentandi, eligendi, aut nominandi jus est, nihil omnino ejus caussa accipiant ab illis, quos præsentaverint, elegerint, aut nominaverint, etiam si ultro oblatum fuerit; neque per conductionem bonorum ecclesiæ, eadem ex caussa, aut suo, aut alieno nomine factam illos ex eis fructus percipiant. Caveant autem episcopi, ne fiduciaria beneficia fiant, neve tacite, aut expresse conventum ut, ut ad alterius voluntatem alter titulo renunciare teneatur: quod ad symoniacam labem accedere, tum sacris canonibus, tum quarti, ac quinti Piorum constitutionibus declaratum est. Qui autem talia commiserint, ipsi tantum jure supradicto præsentandi, eligendi, ac nominandi ammisso, indictas sacris legibus contra symoniacos poenas etiam pendant. Quique præsentati, electi, aut nominati ab illis fuerint, locationis, aut alio quovis titulo electoribus præ-

ANNO CHRISTI 1573.

præsentatoribus, aut nominatoribus, beneficiorum ipsorum fructus capiendi, administandi potestatem faciant, excommunicationis vinculo innodentur.

CAP. III.

Beneficiati infra mensem debent facere inventarium.

Quicumque beneficia consequentur, infra mensem ab adepta possessione, omnium bonorum, tam mobilium, quam stabilium inventarium ordinario offerre teneantur, & qui omiserint, ejusdem arbitrio gravem subeant poenam.

CAP. V.

Quod statuatur certa merces notario pro labore collationis.

Statuant episcopi justam mercedis summam, quæ notariorum scriptori, aliorumque ministrorum labori, operæ ac sumptui collationis litteris debeatur; ita ut transcendi pro illorum cupiditate, aut mutari non possit; eaque taxatio, in affixa tabella præscripta in episcopali curia habeatur, aliique, si ulli irrepserint, abusus omnino tollantur.

CAP. V.

Quales esse debeant examinatores eligendi.

Examinatores eorum, qui promovendi sunt ad beneficia, in dioecesanis synodis ii eligantur, & comprobentur, qui religione, vitæ integritate, aliisque, quæ Tridentinum jubet concilium, virtutibus, & ornamentis cæteros antecellant; in quo non solum cathedralis capituli, sed aliorum etiam clericorum, ac regularium ratio habeatur. Munera autem examinationis occasione, aut aliud quidquam illi non accipiant; quod etiam D episcoporum vicariis, aut aliis, qui examini intererunt, similiter interdictum declaratur; alioquin in poenas a concilio Tridentino statutas incidisse se sciant.

RUB. XVI.

De edicto proponendo pro parochialibus vacantibus.

CAP. Un.

Vacante ecclesia in primis instituatur oeconomus, & patroni infra x. dies præsentent, & fiat concursus electorum.

UT in ecclesiis parochialibus conferendis animarum regimini & saluti consulatur, episcopis magnopere curandum est; ut nonnisi illi dictis ecclesiis præficiantur, qui officio suo valeant satisfacere. Quapropter habita notitia vacationis, idoneum in ea vicarium, cum congrua eorum arbitrio

A fructuum portione constituant: & episcopi, aut qui jus præsentandi, eligendi, aut nominandi habent, intra decem dies, seu aliud tempus ab episcopis præscribendum, aliquos clericos ad regendam ecclesiam idoneos nominent. Et alii etiam, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre possint; aut episcopi ipsi edicto proposito ad certam diem convocent; & ita vocati, nominati, præsentati, & electi, examini se subjiciant, quæ fieri debet ab examinatoribus in dioecesana synodo deputatis, ea ratione, ut per concursum magis idoneo juxta decretum concilii Tridentini beneficium conferatur: ita tamen, ut ætas B gravior, mores & vitæ integritas in æquali litterarum scientia præponderent, atque illi qui ex eadem Dioecesi, & multo magis qui ejusdem loci fuerint, in quo ecclesia vacans constituta est, extraneo, ceteris paribus præferantur.

RUB. XXII.

De pluralitate parochialium.

CAP. Un.

Retinens plures parochiales, omnibus privetur, & fructus restituat.

C SIqui sunt, qui contra quam statuit Tridentina synodus, plures retinent parochiales, episcopi omnibus eos privatos esse declarent, fructusque quos indebite perceperunt, ab ipsis exactos in fabrica ecclesiæ convertant, atque sine ulla remissione impendere faciant.

RUB. XXVI.

De residentia.

CAP. I.

Decretum de residentia summa cura servandum, nisi ex causa.

CUm pastorum residentia tam valde commendetur, & districte præcipiatur, tum a summo pontifice, tum a sacrorum conciliorum constitutionibus, tamquam illud unum fundamentum, in quo spes omnis sit collocata retinendæ ecclesiasticæ disciplinæ; nulla potest in hac re adhiberi, aut opera, aut diligentia, quæ satis sit. Iccirco hæc sacra synodus omnes episcopos monet; & in Domino, atque etiam per viscera D. N. hortatur, & alios omnes inferiores, qui curam animarum habent, etiam eis præcipiendo requirit, ut divinorum præce- E ptorum memores gregi suo invigilent, atque assistant eo studio ac pietate, ut nihil quod ad salutem ovium sibi creditarum pertinet, ullo umquam tempore ab illis desiderari possit. Cum vero aut pro christiana caritate urgenti necessitate, debita obedientia, ac evidenti ecclesiæ, & reipublicæ utilitate, attenta temporis, personæ, ecclesiarum, ac locorum qualitate, providendum erit; episcopi prius caussam optime, & cogni-

ANNO CHRISTI 1573.

gnitam, & probatam habeant, atque licentiam in scriptis, & gratis concedant; A modo ultra bimestre tempus absentiæ, non nisi ex gravi caussa extendatur.

CAP. II.

Vicarii Foranei, & plebani significent episcopis non residentes.

Ad incuria.

Sed ne ullo umquam tempore non residentium, * aut incognita, aut impunita remaneat, committitur vicariis foraneis, una cum testibus synodalibus, & plebanis, tam conjunctim, quam divisim, ut nomina eorum, qui in propriis ecclesiis non resident, quam primum deferant, sub poena excommunicationis, & aliis poenis ab episcopis imponendis.

CAP. III.

Episcopi non residentis poena.

Quod vero ad episcopos attinet, & si non dubitat hæc sacra synodus eos proprii muneris perpetuo memores fore, tamen pro suo officio non potest non commemorare; quod præter poenas, quæ contra non residentes a concilio Tridentino constitutæ sunt; quotannis respective, vel metropolitano, vel antiquiori suffraganeo, vel episcopo viciniori caussas absentiæ probare debent: alias tam fabricæ ecclesiæ, quam pauperibus loci jus fructuum, & reddituum, quos non residendo amiserunt, sciant omnino quæsitum esse. Et propterea tam gubernatoribus fabricæ, quam aliorum piorum locorum, hæc synodus districte, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandat, ut fructus & redditus, ut supra, sibi ratione non residentiæ acquisitos sine aliqua dilatione aut temporum interpositione integre, & realiter exigant; & tandem, ut sacro concilio Tridentino satisfaciat, decreta super residentia, quæ tam sub Paulo tertio, quam sub Pio IV. statuta fuerunt, inferenda & publicanda hoc loco decrevit, videlicet.

„ Si quis a patriarchali, primatiali, metropolitana, seu cathedrali ecclesia sibi quocunque titulo, caussa, nomine, seu jure commissa, quacumq. ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu justis, & rationabilibus caussis cessantibus, sex mensibus continuis extra suam dioecesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ ecclesiæ, & pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, poenam ipso jure incurrat. Quod si per alios sex menses in hujusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, ut severiori sacrorum canonum censuræ subiiciatur, metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, metropolitanum vero absentem suffraganeus episcopus antiquior residens, sub poena interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per litteras, seu nuntium Romano pontifici denunciare teneatur; qui in ipsos absentes, prout cujusque major, aut minor contumacia exegerit, suæ supremæ sedis auctoritate animadvertere, & ecclesiis ipsis de pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.„

Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, sacramentorum administratione, ac bonorum operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera munia pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab his præstari, & impleri possunt, B qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt: sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate pascant, & regant. Ne vero ea, quæ de residentia sancte, & utiliter jam ante sub fel. recor. Paulo III. sancita fuerunt, in sensus a sacrosanctæ synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat: illis inhærendo, declarat sacrosancta synodus, omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis ac cathedralibus ecclesiis quibuscumque, quocumque nomine, & titu- C lo præfectos, etiamsi S. R. E. cardinales sint, obligari ad personalem in sua ecclesia, vel dioecesi residentiam, ubi injuncto sibi officio defungi teneantur: neque abesse posse, nisi ex caussis & modis infrascriptis. Nam cum christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas aliquos nonnumquam abesse postulent, & exigant; decernit eadem sacrosancta synodus, has legitimæ absentiæ caussas a beatissimo Romano pontifice, aut a metropolitano, vel eo absente, suffraganeo episcopo antiquiori residente, qui idem metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approban- D das; nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, & reipub. officium, episcopatibus adjunctum: cujus quoniam caussæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas, quidem significari metropolitano necesse erit; ad eundem tamen cum concilio provinciali spectabit judicare de licentiis a se, vel a suffraganeo datis, & videre, ne quis eo jure abutatur: & ut poenis canonicis errantes puniantur; Interea meminerint discessuri, ita ovibus suis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantisper tantum abiunt, ex veterum canonum sententia non videntur abesse, quia E statim reversuri sunt: sacrosancta synodus vult, illud absentiæ spatium singulis annis sive continuum, sive interruptum extra prædictas caussas, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere; & haberi rationem, ut id æqua ex caussa fiat, & absque ullo gregis detrimento: quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam, & timoratam fore, cum Deo corda pateant: cujus opus non fraudu-

ANNO CHRISTI 1573.

dulenter agere, suo periculo tenentur. Eosdem interim admonet, et in domino hortatur, ne per illius temporis spatium, dominici adventus, quadragesimæ, nativitatis, resurrectionis domini, pentecostes item, et corporis Christi diebus, quibus refici maxime, et in domino gaudere pastoris præsentia oves debeant, ipsi ab ecclesia sua cathedrali ullo pacto absint, nisi episcopalia munia in sua dioecesi eos alio vocent.

Si quis autem, quod utinam numquam eveniat, contra hujus decreti dispositionem abfuerit: statuit sacrosancta synodus, præter alias poenas adversus non residentes, sub Paulo III. impositas, et innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse; sed teneri, aut ipso cessante, per superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacumque conventione, vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur; ex qua etiam prædicti fructus in totum, aut pro parte, ei remittantur: non obstantibus quibuscunque privilegiis cuicumque collegio, aut fabricæ concessis. Eadem omnino, etiam quo ad culpam et amissionem fructuum, et poenas de curatis inferioribus, et aliis quibuscumque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinent, sacrosancta synodus declarat, et decernit; ita tamen, ut quandocumque eos caussa, prius per episcopum cognita, et probata, abesse contigerit: vicarium idoneum ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi caussa, non obtineant. Quod si per edictum citati, etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult ordinariis, per censuras ecclesiasticas, et sequestrationem, et subtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam usque ad privationem, compellere, nec executionem hanc, quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuscumque beneficii, pactione, statuto, etiam juramento, vel quacumque auctoritate confirmato consuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est, sive appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis suspendi posse. Postremo, tam decretum illud sub Paulo Tertio, quam hoc ipsum in conciliis provincialibus, et episcopalibus publicari, sancta synodus præcipit. Cupit enim, quæ adeo ex pastorum munere, animarumque salute sunt, frequenter omnium auribus, mentibusque infigi, ut in posterum, Deo juvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut desuetudine aboleantur.

A

RUB. XXVII.

De visitationibus.

CAP. I.

Visitatio unoquoque biennio omnino fiat ab episcopo.

Visitatio ab episcopis quot annis aut saltem uno quoque biennio omnino fieri debet, ea ratione, ut ecclesiarum statum, & subjectorum vitam diligenter explorent, ac omnia quæ locus, & tempus, & occasio ferant ad augmentum divini B cultus, ecclesiæ utilitatem, & bonorum morum perfectionem, pro sua providentia procurent, ordinent, moderentur, & exequantur, sicut dioecesibus suis necessaria, & opportuna judicabunt, sublatis maxime Tridentinæ synodi auctoritate impedimentis, quæ difficultatem aliquo modo afferre poterant.

CAP. II.

Impediti alios eorum loco sufficiant, & prohibentur sumptis immoderati.

Impediti vero quominus eo ipsi munere C fungi possint, alios mittant ad visitandum; caveantque ne visitatos graviori sumptu onerent, sed frugali victu ipsi contenti corripiant etiam subditos, si immoderatos fecerint apparatus; ubique demum ea moderatione utantur, ut nec reprehensionis, nec querelæ ullam præbeant occasionem.

CAP. III.

Corrigi possunt etiam capitula cathedralia ab episcopo, nulla exemptione obsistente.

Cathedralium capitula etiam visitent epi-D scopi, corrigant, & emendent, si opus fuerit, ex statuto Tridentini concilii; idque impediri non possit prætextu quarumlibet exemptionum, consuetudinum, & concordiarum, quæ suos tantum auctores, non successores obligent.

CAP. IV.

Visitentur etiam ecclesiæ nullius dioecesis per viciniorem episcopum.

Eadem episcopi diligentia utantur in his etiam ecclesiis visitandis, quæ nulli dioecesi subjectæ dicuntur. Quod tamen jus illi com-E petit, cujus cathedralis ecclesiæ propinquior esse constet, alioquin quem ecclesiæ visitandæ præfectus in provinciali synodo elegerit, qui tamquam apostolicus delegatus visitet, quibuscumque privilegiis non obstantibus.

CAP. V.

Visitans se informet, & examinet magistros puerorum, eisdemque prohibetur lectio ibrorum obscœnorum.

Præcipuam etiam in visitatione curam habeant episcopi de scholis, litterariis ludis, & bonarum artium magistris: nempe, ut pueri, & adolescentes doctrina instituantur, & moribus, quæ idoneos reddat ad cultum, & debitum officium Deo, patriæ, & parentibus tribuendum: de magistris vero diligenter inquiratur, num vitæ probitatem, integritatem, & scientiæ puritatem servent: atque illud etiam erit animadvertendum, ut omnino ab auctorum interpretatione, & lectione abstineant, qui in obscœnis, & turpibus versantes, facile illam teneram ætatem, & ad malum flexibilem corrumpere possunt; quibus rebus omnibus commodius consuli poterit, si ii, ad quos ipsorum magistrorum electio pertinet, numquam sine maturo ipsorum episcoporum consilio, & probatione eos eligent, ac constituent.

CAP. VI.

Visitari etiam debent hospitalia, confraternitates & omnia pia loca.

Et quoniam episcopis expresse est a sacrosancta synodo Tridentina injunctum onus visitandi hospitalia, collegia, ac laicorum confraternitates, & pia loca omnia, quæ in decreto concilii Tridentini continentur; eam in hoc negotio diligentiam adhibeant, ut omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, aut pauperum substentationem instituta sunt, ipsi pro officio suo, juxta sacrorum canonum statuta cognoscant, & exequantur; contumaces, & contradictores, huic tam pio, ac necessario officio, aut verbis, aut factis graviter ordinarii arbitrio puniantur, & nihilominus huic decreto parere omnibus opportunis remediis, invocato etiam si oporteat sæcularis brachii auxilio, ab episcopis cogantur.

CAP. VII.

Retineatur liber specialis visitationis in archivo, & quid in eo scribendum.

Habeant episcopi librum, in quem totius visitationis summa, & ordo referatur, ac præsertim parochialium ecclesiarum dioecesis, ac rectorum earum nomina, tituli, ac conditiones; quo scilicet jure possideantur. An juripatronatus obnoxia, & quali statu sint, tam temporali, quam spirituali: quibus omnibus a notario in scriptis redactis, episcopi visitatoris subscriptio accedat in eodem libro; qui in episcopali archivo custodiatur.

A

CAP. VIII.

Interessentes cum episcopo visitante non fraudentur distributionibus, & aliis emolumentis.

Liceat episcopis, dum visitant, duos ex capitulo, & totidem ex clero in comitatu habere; coram quibus omnia, quæ ad visitationem spectant, fiant, & conscribantur. Qui perinde, ac si in ecclesiis præsentes eo tempore, ac inservientes essent, quotidianas distributiones, strenas, & quæcumque alia emolumenta, ac obventiones integre percipiant. Metropolitanus autem tres, aut B quatuor ex capituli numero, & capellanorum, quot a sacris canonibus est permissum, secum visitans adducere possit, qui supradicto privilegio absentiæ potiantur.

RUB. XVIII.

De sacramentis & eorum administratione.

CAP. I.

Curati lingua vernacula instruant populum, de effectu, & efficacia sacramentorum.

C

Parochi ad cælestem, & amplissimum sacramentorum thesaurum dispensandum destinati eorum, vim ac naturam populis suis vernacula lingua non desistant sæpissime explicare, ut instruantur, quæ sanctitas, atque majestas etiam illis sit; quare in exteriori illa materia, & usu visibili, interioris virtutis & invisibilis gratiæ forma contineatur; quo illi majori puritate, & devotione ad ea suscipienda, præparationem adhibere valeant.

CAP. II.

D

Puniantur parochi sacramenta non ministrantes populo, maxime infirmis.

Attendant quoque magnopere, ne quisque suorum popularium alicujus sacramenti munere fraudetur, atque potissimum caveant, ne aliquis excedat e vita sine his sacramentis, quæ sunt ad salutem necessaria; alioquin ab episcopo Parochi, & culpa, et negligentia severissime plectantur.

CAP. III.

Omnes autem in sacramentis administrandis ritus, ceremoniæ, ac consuetudines serventur, quæ sanctæ Romanæ ecclesiæ alia- E rum matris, & magistræ conformes sint. Idque episcopi indictis arbitrio suo poenis omnino procurent.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. IV.

Plebani recipiant annuatim ab episcopo olea sancta, & ea rectoribus distribuant: nec nulli, qui non sit in sacris, deferenda tribuantur.

Quotannis plebium rectores olea ab episcopo consecrata ab ecclesia cathedrali, & ab illis aliæ intra plebatuum limites constitutæ ecclesiæ petant, & accipiant; oleaque prædicta nulli, qui sacris initiatus non sit, deferenda tribuantur, quacumque consuetudine non obstante, nisi alias ex urgente necessitate episcopo visum fuerit.

CAP. V.

Solus parochus retineat clavem sacramentorum.

Porro sacramenta, & olea tanta reverentia, & diligentia custodiantur, ut claves, quibus observari necesse est, parochus tantum retineat, neque alteri nisi ex urgente necessitate committat, ne ad ea abutenda facilis occasio relinquatur. Quod si umquam evenerit; & qui ea converterit, & qui consenserit ad alium usum, ad quem non sunt instituta, gravissimis poenis ab episcopo infligendis corripiantur.

RUB. XXIX.

De baptismo.

CAP. I.

In ecclesia solemniter a sacerdote baptizentur pueri, nisi ex imminenti periculo, & tunc etiam feminæ absentibus viris, & viri absentibus clericis, ecclesiæ forma, & materia servata possunt baptizare.

Baptismus nonnisi in ecclesia, ac a sacerdote solemni ritu ministretur, nisi immineat urgens necessitas, ac vitæ periculum; tunc enim a quocumque non solum mare, sed etiam femina dari potest; modo clericis præsentibus laici cedant, viris mulieres, & ecclesiæ forma, ac debita materia naturalis aquæ utantur. Quæ omnia sæpe materna lingua, & parochi, & confessarii exacte populares doceant, tum ne res tanti momenti aliqua inscitia, aut errore inanis efficiatur; tum etiam, ut omnes intelligant, quo in honore tam necessarium sacramentum habendum sit.

CAP. II.

Si domi puer sit baptizatus, sacerdos solum dicat, quia tu es baptizatus, ego te benedico; sed si dubitetur, eum sub conditione baptizet.

Ne hujus sacramenti exercenda iteratio contingere possit, aut necessitas omittatur, præcipitur omnibus, qui baptizandi munere funguntur, ut cum delatus fuerit infans ad ecclesiam baptizatus, deferentes interrogentur, fuerit ne ille domi baptizatus. Et si pro certo confirment, non fuisse baptizatum, adhibita forma ecclesiæ, simpliciter, ac sine ulla verborum conditione dicant: ego te baptizo, &c. sin autem testetur, ac certo sciatur puerum baptismum privatim in ædibus suscepisse, sacerdos præmissis cæremoniis, & aliis ritus circunstantiis, baptismi formam non dicat, sed proferat hæc verba. Quia tu es baptizatus, ego te benedico in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, Amen. Quod si ita res dubia sit, ut vere nesciatur, an sit baptizatus, tunc minister præmissis ritibus, ac cæremoniis conditionaliter proferat hæc verba tantum, si tu non es baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, & filii, & spiritus sancti.

CAP. III.

Quod retineatur liber, in quo manu baptizantis scribantur ex quibus parentibus, & qua die nati sint, & baptizati.

In ecclesiis baptismalibus liber habeatur, ac sedulo custodiatur, in quo baptizatorum nomina, & cognomina, tum parentum, atque compatrum, baptizantis manu describantur; ac an ex legitimo matrimonio infans natus sit; quove die natus, & baptizatus fuerit; alioquin ecclesiæ rector episcopi judicio mulctetur.

CAP. IV.

Levantes non confessi, nec communicati in anno, & regulares prohibentur.

Quærant sacerdotes baptizaturi, an levaturi de sacro fonte infantem excommunicati sint, atque in sancto illius anni paschate confessionem, ac communionem omiserint. Quod si tales deprehenderint, omnino levare prohibeant: quod item prohibetur regularibus, ad vitandam familiaritatis occasionem.

CAP. V.

Sed etiam foemina, & ad plus solus vir, & sola femina levare possint.

Unus sive vir, sive femina, aut ad summum vir unicus, & unica femina, simul infantem levare possint in baptismo, ac confirmatione. Quod plebani curent, ne ullo modo violetur; ac simul doceant, quæ spiritualis cognatio inter levantes, ac levatum levatique patrem, & matrem contracta fuerit.

RUB. XXX.

De Confirmatione.

CAP. Unicum.

Eadem spiritualis cognatio nascitur in confirmatione, quae in baptismo, & eaedem prohibitiones militant.

Episcopi antequam confirmationis sacramentum administrent, per se, aut per alium ejus vim, mysteria dilucide explicent, ac denuncient, ex eo inter confirmatos, levatique patrem, & matrem, atque illorum oblatores, seu patrinos, eandem spiritualem cognationem nasci, nec minoris aestimandam, quam quae ex baptismo gignitur; ac propterea inter eos carnale matrimonium contrahi non posse, & cetera, quae Tridentinae synodi decreto traduntur. Excommunicatis item, ac eo anno in paschate non confessis, quive communionem non acceperint, patrinos confirmandorum esse non liceat.

RUB. XXXI.

De sanctissima Eucharistia.

CAP. I.

Hoc Sacramentum in qualibet curata loco honoratiori, ac primo altari, si potest, lampadibus semper accensis retineatur.

Sanctissimum eucharistiae sacramentum in omnibus cathedralibus collegiatis, ac aliis curatis ecclesiis episcoporum studio, quam honoratissimo, ac illustrissimo loco lampadibus continue accensis custodiatur: & si quidem absque ecclesiae, aut populi communicaturi incommodo fieri possit, supremo altari collocetur, quo venerabilius extet. Alioquin in proximo inferiori simili ornatu ponatur, unde maxime ecclesiae ingredientium conspectui offeratur.

CAP. II.

In curatis, seu saltem in plebaniis instituantur societates Corporis Christi, & institutae amplificentur.

Curent episcopi, ut in parochialibus ecclesiis, aut saltem Plebaniis societates sub titulo Corporis Domini nostri Jesu Christi instituantur; institutas autem visitent, reforment, & amplificent; omniaque faciant, unde omnes earum functiones exerceantur, ac instituta serventur.

CAP. III.

Feminae a maribus segregentur in hujus sacramenti communicatione.

Dum ad sanctissimae Eucharistiae communicationem populares accedunt, (nisi angu- A stia loci prohibeat) foeminae a maribus parochi opera sejungantur, ut omnes Daemonum insidiae, & carnis peccati illecebrae facilius caveantur.

CAP. VI.

Curati antiquam consuetudinem quotidie communicandi praedicent.

Parochi saepe inter missarum celebrationem populum admoneant, de antiqua ecclesiae consuetudine quotidie communicandi, ut ad frequentationem hujus sanctissimi Sacramenti inflammentur; & saltem singulis annis in diebus Resurrectionis, Pentecostes, B Natalis Domini, ac beatissimae Virginis Matris Assumptione, confessione peccatorum facta, sanctissimam Eucharistiam accipere assuescant: tum vero Lateranensis concilii caput illud, quod incipit, *omnis utriusque sexus* recitent in Quadragesima; & vulgaribus verbis exponant; ut poenam, quam infert, cognoscentes, semel in Paschate communicare non omittant.

CAP. V.

C *Parochi episcopo significent, qui semel in anno se confiteri, ac Sacramento refici recusaverint, & contumaces tamquam de haeresi suspecti habeantur.*

Eorum autem, qui praedicto tempore confiteri & a Corpore Christi refici recusaverint, nomina ad episcopos deferant parochi statim post octavam Paschae; & si negligentes in deferendis nominibus fuerint, graviter episcopi arbitrio mulctentur; delati vero, ut supra, & contumaces excommunicentur; deinde si spretis censuris non resipuerint, acerrimis poenis afficiantur: quod si per annum in censuris perseveraverint, contra eos tamquam de haeresi suspectos ab episcopis procedatur.

D CAP. VI.

Eisdem subiiciantur poenis, qui a proprio parocho sine caussa communionem non susceperint in paschate; & etiam regulares sint suspensi, qui tunc eos communicaverint.

Quicumque non a proprio parocho sine legitima caussa ab eo, seu episcopo approbanda Paschali tempore communionem susceperit, legitimis subiiciatur poenis; illi vero etiam regulares, qui Eucharistiae sacramentum eo tempore administrare praesumpserint contra quod dictum est, sint ipso E facto per sex menses suspensi, & alias etiam poenas dent, quae ipsis episcopis debitae videbuntur, salvis tamen in omnibus indultis & privilegiis apostolicis.

CAP. VII.

Qui sint rejiciendi ab hoc Sacramento.

Ex sanctorum patrum institutione, qui fictum

ctum ad sanctam Eucharistiam accessum valde detestati sunt, praecipitur parochis, ne cum publice infamibus, & facinorosis, manifestisque criminibus, ac flagitiis illaqueatis sacrosanctum Christi corpus communicent, nisi sufficienti temporis probatione ex animo, ac sincere vitam commutasse compererint: perraro admittant ad communionem, ac diligentius excussas, an recta accedant conscientia, illius generis mulierculas, quae ut famam impudicitiae deponant, aut velent, aut hominibus placeant, aut eleemosinas, vel alia commoda aucupantes immundo corde non verentur sanctam Eucharistiam frequenter sumere, propriam augentes damnationem; has parochi, aut supradicta, aut alia utiliori ratione quaerant a tantis periculis tamquam impudenti temeritate revocare.

CAP. VIII.

Quae cura, & devotio sit adhibenda in Sacramento deferendo.

Dum sacrosanctae Eucharistiae viaticum per urbes, & oppida maxime ad infirmos defertur, superposita umbella tegatur, quam plurimis possit, luminaribus associatum, ita compositis, ut saltem aliquo ventorum impetu non extinguantur; episcopi vero, & monitis & indulgentiarum promulgationibus fideles vehementer excitent, & inflamment, quam frequentissime, ac devotissime illud comitentur, ac omni alia ratione venerentur.

RUB. XXXII.

De poenitentia.

CAP. I.

Prohibentur etiam regulares, & saeculares clerici non curati sine episcopi licentia confessiones audire, ac de casibus reservatis absolvere.

NE imperitorum culpa confessariorum contingat, ut qui innocentiae navim fregerunt, secunda poenitentiae tabula apprehensa ad salutis portum pervenire nequeant, interdicitur omnibus saecularibus presbyteris, qui parochialibus non praesunt ecclesiis, & quorumcumque ordinum, etiam mendicantium, regularibus tacita quoque ordinariorum hactenus fortasse permissione toleratis, ne posthac saecularium confessiones audire quoquo modo audeant, vel praesumant; nisi prius approbentur expresse ab ordinariis, praevia parochorum examinatione, & scriptam acceperint licentiam: quibus tamen omnibus non liceat a casibus episcopis reservatis, etiamsi excommunicationem annexam non habeant, absolvere, juxta constitutiones Pii V. de privilegiorum mendicantium revocatione, ac sanctiss. Gregorii XIII. de litterarum Pii V. ad jus commune, ac concilii Tridentini decreta reductione.

A

CAP. II.

Nomina confessorum approbatorum in tabula, in ecclesia retinenda scribantur.

Nomina autem confessorum, qui fuerint ab episcopis adprobati, describantur in tabella, quae in eo loco in ecclesia affigatur, ut facile ab omnibus conspiciatur, & nemo possit ullam unquam excusationem afferre, si caecus a caeco ductus in foveam cadere contingat, cum illis, qui a non approbato confessore absolutionem acceperint, iterum confiteri necesse sit. Confessores vero erunt gravissimis poenis ab episcopis coercendi, qui contra hoc decretum facere praesumpserint, itaque etiam superiores, qui negligentes in affigenda tabella fuerunt.

B

CAP. III.

Foeminae ante, & post ortum solis, nisi in casu necessitatis non confiteantur, & qualis esse debeat locus, & sedes sacerdotis.

In confessionibus audiendis, & temporis, & loci ratio habeatur, ita ut post occasum, & ante ortum solis mulieres ad confessiones non admittantur, praeterquam in casibus necessariis; atque ille tantum locus ad confessiones eligatur, qui magis in ecclesia patens, & apertus sit, ubi sedes adesse debet, cum tabula interposita, qua poenitentes a confessoribus separati, omnis irreverentia, & peccati periculum evitetur; extra quas sedes, qui confessiones, praesertim mulierum audiverint, incidant in poenas, quas episcopi dignas existimaverint.

C

CAP. IV.

Confessorum peritiam admonet.

D

Confessarii canones poenitentiarios non ignorent, ut confitentes ex eis peccatorum gravitatem coniicere, & cognoscere possint, atque inde facilius ad antiquorum satisfactionum severitatem; quoad fieri potest, opere, aut saltem animo se transferant.

CAP. V.

Casus papae, & episcopo reservatos habeant, & bullam in Coena Domini publicent.

Habeant etiam omnes casus reservatos episcopo, & summo pontifici, & praesertim bullam, quae quotannis in Coena Domini legi consuevit, quam ipsi episcopi semel saltem singulis annis, ut illa praecipit, publicandam suis populis curent in civitatibus, ac dioecesibus, ne casus in ea contenti temere, ac sine fructu absolvantur.

E

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. VI.

Pœna revelantium confessionem.

Confessarii caveant omnino, ne (quod absit) verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodant peccatorem, sub poenis a jure communi sancitis, & aliis episcopi arbitrio infligendis.

CAP. VII.

Pœnitentia nunquam confessori applicanda.

Caveant confessarii non modo symoniam, sed etiam omnem cupiditatis suspicionem. Quare nihil aliquid petant ab aliis qui sibi confitentur; pecuniarias satisfactiones, quas poenitentias vocant, non nisi ex gravissima, aut necessaria caussa imponant; easque sibi numquam attribuant; cæteraque omnia vitent, quæ confitentibus, aut populo scandalo esse possint; alioquin ordinariorum judicio pro commissi qualitate plectantur.

RUB. XXXIII.

De extrema unctione.

CAP. I.

Hoc sacramentum loco, & vase honesto retinendum, & velo serico imposito deferendum.

Sanctæ unctionis extremæ sacramentum debita reverentia præstandum est, & in tuto, & honesto loco, & in vasculo argenteo, vel saltem stanneo juxta facultatem ecclesiarum asservandum. Et in Pyxide eleganti forma confecta velo serico super imposito ad infirmos deferendum.

CAP. II.

Deferri debet ad existentes in mortis articulo, & quibus denegetur.

Parochi ad eos inungendos accedere oportet, qui cum in mortis articulo vere sint constituti, adhuc tamen quid agant intelligant, & sensu quantum fieri potest integro, existant: impoenitentibus vero, & his qui cum notorii peccatores essent, vel ab ecclesia alieni nullum poenitentiæ signum emiserint, sacram hanc unctionem ex sacrorum canonum dispositione negandam esse non ambigitur.

A

RUB. XXXIV.

De ordine.

CAP. I.

Episcopi per se ipsos ordines conferant, & sine episcopi proprii licentia aliquis non ordinetur.

Cum mala, quæ tot jam annos ecclesiam Dei miserabiliter vexaverunt, magna ex parte, ex ministrorum improbitate, & imperitia evenerint, episcopi exquisite servent ea omnia, quæ a sacro concilio Tridentino, de ordinum collatione salubriter sancita fuerunt; B atque illud maxime ipsis cordi sit, ut nulla fere occupatione, a conferendis per se ipsos ordinibus revocentur: quod si aliqua ægritudine id efficere non possint, suos jam per examen probatos, ad episcopum in sua ecclesia residentem, vel pro eo pontificalia exercentem, dimittant. Nam alii episcopi cujusvis privilegii prætextu in alterius; vel nullius dioecesis loco, etiam exempto, aut cujusvis ordinis monasterio, sine expressa ordinarii licentia nullo modo possunt, & in exemptos pontificalia exercere, quin poenas incurrant, a sacris canonibus, & a C concilio Tridentino contrafacientibus constituras. In minoribus ordinibus conferendis quoad ejus fieri poterit, episcopi temporum interstitia non omittant: ita enim facilius, sicut concilium Tridentinum præcipit, eorum ordinum functiones in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis, si eorum proventus ferent, restitui poterunt; & in earum functionum exercitatione probabuntur illi, qui eo animo hoc vitæ genus elegerunt, ut fidelem Deo cultum præstantes ad altiores gradus ascendere mereantur.

CAP. II.

D *Promovendi ad majores ordines per mensem ante id episcopo denuncient, & qualiter de eis debeat fieri examen.*

Quicunque vero ad singulos majores ordines voluerint promoveri, omnino per mensem ante ordinationis tempora voluntatem suam episcopo declarent, ut publice nominibus ordinandorum propositis diligentissima fiat inquisitio.

Num videlicet legitimis natalibus orti, & ætatem habeant ad eos ordines necessariam.

Num publice aliquid grave, & enorme peccatum admiserint, aut in eo persistant.

E Num percussores, homicidæ, usurarii, seditiosi, bigami, symoniaci, abstemii, aut alicui curiæ quacumque ex caussa obligati.

Num de hæresi suspecti, aut publicam poenitentiam egerint.

Num denique vitæ conversatione honeste, pie, & religiose se gesserint, & vere, ac re ipsa beneficium, pensionem, aut patrimonium, ejusmodi possideant, ut ad vitam & victum satis esse pos-

ANNO CHRISTI 1573.

possit. Cujus inquisitionis testimonium parochus, aut alter ad hoc deputatus per literas ad episcopum quam primum dabunt. Deinde qui pro utilitate, aut necessitate ecclesiæ servatis etiam temporum interstitiis, quantum fieri poterit, episcopo videbuntur esse ordinandi, feria quarta ante ipsam ordinationem coram episcopo se præsentent, ut ab eo una cum iis, quos doctrina, pietate, ac prudentia præditos accerset, sedulo, atque accuratissime examinentur de genere, persona, ætate, institutione, moribus, & fide; magnam præterea cautionem adhibendo; ut nulli beneficio, pensioni, ac patrimonio fictioni, aut fraudi locus esse possit. Ordinationes postea præsentibus canonicis, in ecclesia cathedrali, si in civitate; & si in dioecesi in digniori ecclesia fiant, ita ut ordinati, aut alicui ecclesiæ, aut pio loco, ne incertis vagentur sedibus, omnino adscribantur.

CAP. IV.

Parochialem obtinentes etiam in commendam, vel non curato unitam ordinentur, & quid agendum sit in regularium ordinatione.

Illi autem, qui parochialem obtinent, vel in posterum obtinebunt, etiam in commendam, aut non curato unitam, & annexam, ad sacrum presbyteratus ordinem suscipiendum, ab episcopo, & poenis, & censuris, si opus fuerit, omnino cogantur: videndum etiam est episcopis, ut in ordinatione regularium habeatur ratio temporum interstitii, prout ecclesiæ utilitas, & necessitas exegerit; neque illis sacri ordines conferantur, antequam professionem emiserint; & nisi de ætate legitima constiterit, & ab episcopo fuerint examinati, sicut a sacro concilio Tridentino statutum fuit.

CAP. V.

Abbates exempti, & capitula cathedralia literas dimissorias non faciant, nisi arctatis, qui beneficium vere possideant, aut recipere statim, debeant.

Abbates, & alii quantumvis exempti intra fines alicujus dioecesis consistentes literas dimissorias clericis sæcularibus nullo modo concedant, nec capitulis cathedralium sede vacante id permissum est vigore cujusvis privilegii aut consuetudinis, nisi clericis arctatis, qui beneficium ecclesiasticum vere possideant, aut illud recipere, & retinere statim debeant; qui vero huic decreto non paruerint, sciant se a sacro concilio Tridentino, ab officio, & beneficio per annum ipso jure suspensos esse: capitulum vero ecclesiastico subjaceat interdicto.

CAP. VI.

Notarii solum decimam partem auri recipiant pro literis dimissoriis.

Notarii in his tantum locis, quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem acipere possint, si nullum habent salarium constitutum; & qui contrafecerint, ab officii sui executione suspendantur.

RUB. XXXV.

De Sacramento matrimonii.

CAP. I.

Curati bis, vel ter in anno publicent populo decret. conc. Trid. super hoc Sacram.

IN celebratione matrimonii in primis instruatur populus, ut hoc magnum ecclesiæ catholicæ sacramentum summa pietate, ac maxima devotione revereatur, & colatur; deinde episcopi diligenter observari faciant ea omnia quæ a sacrosancta synodo Tridentina pro reformatione matrimonii statuta fuerint; & præsertim, quod a parochis materna lingua bis vel ter singulis annis, in ecclesia inter missarum solemnia, decretum de matrimoniis clandestinis divulgetur, ac publicetur: qui autem contra hæc omnia fecerint, tam sæculares, quam regulares per tres menses suspensi sint, quæ poenæ contra singulares etiam episcopi arbitrio augeri possunt.

CAP. I.

Denunciationes, & in parochia viri, & mulieris fiant in diebus festivis in medio missæ.

Denunciationes, quæ matrimonia antecedere debent, ex ejusdem concilii præcepto, tam in parochia viri quam mulieris fiant; easque in totum, vel pro parte remittendi facultate parochis penitus interdicta, cum id totum episcoporum arbitrio prorsus committatur; fiantque festis illis diebus, quæ ecclesiæ præcepto servantur, in ejus medio missæ, ad quam populus frequenter convenire solet, quo denunciationes ipsæ notiores omnibus esse possint.

CAP. III.

Retineatur liber, in quo nomina, cognomina denunciatorum, dies, mensis, annus, & quibus præsentibus celebratum sit matrimonium, scribatur.

Parochi librum conficiant, illudque diligenter asservent, in quo omnium matrimonio conjunctorum in suis parochiis nomina, & cognomina, quove die, mense, & anno, quo loco, & quibus præsentibus contracta ma-

ANNO CHRISTI 1573.

matrimonia fuerunt, describantur; & singulis annis ad plebanos deferre teneantur, qui plebani in libro ad hoc destinato, & describant, & diligenter conservent.

A

C A P. IV.

Parochus per se ipsum id munus exequatur, impedimento cessante; & quod facere debeat ad id substitutus.

Parochus per seipsum, legitimo impedimento cessante, non per alium & matrimonia conjungat, & sponsos, & sponsas benedicat; quo legitime impedito, qui parochi vices supplet, diligenter exequatur, ac ipsi parocho mandanti verbo, vel scripto quidquid egerit fideliter referat; & qui denunciationes facere, aut conjungere sponsos, & benedicere neglexerit, vel calumniose distulerit, absque rationabili causa, ab episcopis comprobanda, graviter eorum judicio mulctetur.

C A P. V.

Peregrinorum, & advenarum conjugiis non intersit, nisi servata forma constitutionis.

Parochis præcipitur ne vagantium hominum, & alienigenarum intersint matrimoniis, ut ejusdem concilii dispositio monet, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, num aliis in locis forsan aliam, vel alias uxores duxerint; & re ad episcopos delata, ab eis facultatem id faciendi obtinuerint: at si aliqui non expectata ordinarii licentia contraxerint, quamvis solemnia intercesserint, gravissime puniantur; prout etiam parochos puniri voluit qui contrafecerint.

C A P. VI.

Prohibetur sponsorum cohabitatio ante celebrationem matrimonii, & ante benedictionem moneantur, ad confitendum, & communicandum.

Ut scandala evitentur, quæ in cohabitatione sponsorum exoriri verosimiliter possunt, prohibetur, ne sponsi, & sponsæ cohabitent, donec rite, ac recte matrimonium in facie ecclesiæ celebretur; moneantque eosdem, juxta Tridentini concilii formam, ut antequam contrahant, vel triduo saltem ante matrimonii consummatiomem, sua peccata confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pie, ac reverenter accedant; res enim sancta nonnisi pie, ac sancte tractari debet.

C A P. VII.

Impedimentum publicæ honestatis, ubi sponsalia nulliter sunt celebrata, est sublatum; & quando valida fuerunt, non excedunt primum gradum; sed impedimentum propter affinitatem ex fornicatione contractum, ad primum, & secundum gradum duntaxat consanguineorum infertur.

Scire debent parochi a Tridentina synodo impedimentum publicæ honestatis, ubi sponsalia valida non fuerint, prorsus esse sublatum, & quando valida fuerint, primum gradum non excedere; atque etiam ad eos tantum, qui primo, & secundo gradu conjunguntur, restrictum esse impedimentum illud, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, quod quidem impedimentum inter consanguineos copulatorum duntaxat oriri debet.

B

C A P. VIII.

Separentur conjugati in gradu prohibito, & ad papam remittantur.

Episcopi, si quos in gradibus a jure prohibitis matrimonia contraxisse repererint, eos statim a cohabitatione separent; & de personarum ita conjunctarum qualitatibus si scienter, vel ignoranter, si ante, vel post confirmationem concilii Tridentini, quave caussa contracta matrimonia fuerint, processus conficiant: illosque ad sanctissimum D. N. transmittat, ut a Summo pontifice statui possit, quid agendum sit, si cum his dispensandum esse judicatum fuerit, an potius aliquam pro modo culpæ poenam subire debeant.

C

C A P. IX.

Matrimonia debere esse libera sub pœna excommunicationis, & nullantur super hoc quæcumque statuta sæcularia.

D

Ad conservandam libertatem matrimonii, juxta sacrorum canonum constitutiones, præcipitur omnibus cujuscumque conditionis existant, ne quovis modo directe, vel indirecte aliquos cogant, quo minus libere ad libitum matrimonium contrahatur, sub anathematis poena ipso facto incurrenda, irritando, & annullando quorumcumque statuta laicorum contra libertatem sacramenti matrimonii quomodolibet disponentia, ac quamlibet poenam contra canonicas sanctiones appositam in promissione sponsaliorum, seu matrimoniis contrahendis pro non apposita haberi, nullamque & invalidam omnino esse decrevit.

E

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. X.

Sponsalia non rumpantur per matrimonium, nisi eis per sententiam solutis.

Sponsalia per verba de futuro contracta mutuo consensu partium, posthac non dissolvantur, cum altera contrahendo, nisi prius decreto judicis prima sponsalia soluta fuerint; qui contrafecerit, poenam ab episcopis imponendam incurrat.

CAP. XI.

Quibus temporibus nuptiæ sint prohibitæ.

Declarent parochi nuptias, vel nuptiarum solemnes benedictiones posthac ab Adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive solum esse prohibitas; in aliis vero temporibus posse solemniter celebrari.

SESSIO TERTIA.

Celebrata die XII. Aprilis MDLXXIII.

RUB. XXXVI.

De episcopis.

CAP. I.

Quales esse debeant episcopi, eorum mores, & vita per tria cap.

CUm totius familiæ Domini status, & ordo nutet, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite; iccirco hæc sacra Synodus hortatur episcopos, ut quanto cæteris dignitate præcellunt, tanto aliis inferioribus, singulari vitæ sanctitate, ac morum probitate præfulgere studeant, præbeantque se ipsos exemplum bonorum operum, seque totos ad illam vitæ rationem (Domino adjuvante) perstringant, quam illis Apostolus perscripsit.

CAP. II.

Eorum sermo, vestitus, gestus, supellex, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferant, ita ut irreprehensibiles, sobrii, domui suæ bene præpositi, ab omnibus cognosci facile possint; & quoniam domesticorum præcipuam, ac singularem curam habere debent, ita familiares suos episcopi instruant, & informent, ut a rixis, impudicitiis, maledicentiis, ac vitiis demum omnibus abstineant, sicut decet ministros ministrorum Dei; nam cum sint illi episcoporum tantum potestati, & jurisdictioni in utroque foro subjecti, de moribus, & eorum vita episcopi non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus rationem sunt redditurі.

CAP. III.

Episcoporum mensa habeat frugalitatem, & ciborum moderationem, & in ipsa mensa divinarum scripturarum lectio admisceatur; sed & miserabilium personarum ea cura ad episcopos spectat, ut proprie pauperum patres dici possint; quare in animo, & cogitatione illis perpetuo infixum sit, quod de mala bonorum ecclesiæ administratione gravissimum sit in die Domini judicium faciendum.

RUB. XXXVII.

De vita & honestate clericorum.

CAP. I.

Quales esse debeant Clerici, & a quibus se abstinere.

Clerici omni ingenio, ac opera studeant, ita vitam moresque componere, ut aliis exemplo esse possint, eaque etiam, quæ leviora videntur crimina, gravissima sibi pro sua conditione esse meminerint: quæ igitur novissime post multas sanctissimorum pontificum, ac sacrorum conciliorum sanctiones, Tridentina synodus præcepta innovavit de vita, honestate, cultu, & doctrina ab eis comparanda & retinenda, quæque de luxu, comessationibus, choreis, alea, lusibus, & aliis hujus generis, ac præsertim profanis negotiis evitandis, ut maxime necessaria, & eorum ordini consentanea omnino, servent; alioquin statutis ab ea poenis, aliisque severioribus, si ita episcopis videbitur, coerceantur, quarum executionem nulla appellatio, aut provocatio suspendit.

CAP. II.

Etiam in minoribus incedant habitu, & tonsura, & quales eorum vestes, & indumenta.

Atque ut aliqua singillatim exprimantur; cuncti clerici sacris initiati, aut ecclesiasticis beneficiis, vel simplicibus præditi, clericali tonsura, quæ spiritualis militiæ nota est, numquam careant. Interiorem tunicam, & exteriorem vestem simplicem, & talari longitudine per urbes, & oppida semper gestent; pallium, quod vulgo ferrariolum dicitur, non nisi talare, collariolumque non altius tribus digitis habens, nec nisi cum talari itidem tunica: iter vero facientes, contractioribus uti poterunt, modo religiosam retineant honestatem; pauperiores tamen, & rusticani breviores ferre possint, modo eadem forma sint, & infra genua extendantur: in ecclesiis pileis non tegantur; extra vero valetudinis, aut alia justa caussa uti possint, sed simplicibus, ac honestæ amplitudinis, & formæ, neque aculeatis, aut turbinatis; camisias non ferant, quæ ad collum, aut ad manus crispas, rugosas, aut fabrefactas, ullave texturæ arte composita, & ficta ornamenta habeant;

ANNO CHRISTI 1573.

a cæteris demum ejusmodi levitatibus se abstineant, quæ ab ecclesiastica sunt disciplina aliena; ad quæ omnia episcopi illos suspensione a ministeriis, fructuum amissione, ac beneficiorum privatione, prout expedire judicaverint, cogere omnino possint. A

CAP. III.

Prohibentur a conversatione mulierum suspectarum.

Concubinas, aut feminas eo nomine suspectas in proprio, aut alio domicilio habere, si clerici non vereantur, aut aliqua cum eis familiaritate, ac consuetudine conjungi, poenis a sacro eodem Tridentino concilio, aut sanctis canonibus irrogatis, aliisque B episcopi judicio afficiantur.

CAP. IV.

Etiam mulieres consanguineæ suspectæ prohibentur in domibus, & locis ecclesiæ retineri.

In ædibus itidem canonicorum, parochorum, & aliorum ministrorum Ecclesiæ domicilio addictis suspectæ feminæ, etiam consanguinitate illis conjunctæ, commorari prohibeantur; utque cum eis ubicumque cohabitare mulieres, nisi probante episcopo; qui contra hæc facientes possit arbitra- C tu suo punire.

CAP. V.

Domus canonicæ ecclesiarum non possint locari laicis; & si canonici, & rectores in eis non habitent, potest episcopus aliis consignare, exceptis domibus artis lanæ.

Domus vero ecclesiarum, aut earum partes, in quibus habitant clerici, aut quæ eorum habitationi præstitutæ sunt, laicis nullo modo locentur, aut concedantur in domicilium: quæ autem locari solent; & si D ecclesiæ sunt, nec ecclesiastica habitacula, non prohibentur. Propterea canonicæ ædes, atque canonicorum usui destinatæ, si ipsi incolere nolint, ab episcopis aliis canonicis, aut ecclesiæ ministris consignari poterunt sine ulla mercede incolendæ, præter eas, quæ consulum artis lanariæ Florentinæ ditionis sunt.

CAP. VI.

Puniuntur clerici ludentes, cauponantes, & se choreis immiscentes.

Qui clerici aleas, aut alios improbatos sa- E cris legibus lusus exercuerint, aut publice eorum respective ludentibus domum suam commodaverint; quive choreis interfuerint, aut larvati in publicis, aut privatis coetibus fuerint, vel ad cauponarias tabernas accesserint, aut diversoria, nisi itineris, aut necessitatis causa, frequentaverint, gravissimis (ut episcopus censebit) poenis afficiantur.

CAP. VII.

Corripiuntur noctu vagantes; sed canentes, & sonantes eo tempore carcerentur.

Clerici noctu sine legitima, & honesta caussa vagantes arguantur ab episcopis, ita ut desistant; si vero etiam voce, aut instrumentis cantitantes incedant, aut comites eorum, qui talia agunt, carcere includantur, aut aliter plectantur episcopi arbitratu.

CAP. VIII.

Non se sæcularibus artibus, & negotiis immisceant.

Item si medicinam exercuerint, aut mercaturam, si in mercimoniis, intermedii, conciliatores, aut proxenetæ fuerint, si laicorum in negotiis procuratores, non impetrata per scripturam ab episcopo permissione, si in servitio sæcularium, nisi munus sit sacerdote non indignum, & episcopi scripta licentia susceptum, si præcessores, aut pedissequi, vel affeclæ, seu in mensis administri foeminarum, primo carcere, aut aliis pecuniariis poenis, in pios usus convertendis, judicio episcopi coerceantur; deinde nisi propterea a prædictis cessaverint, beneficiis priventur, aut aliter gravissime plectantur; a negotiatione vero supradicta, si tertio moniti non destiterint, ut Honorii Tertii constitutione statutum est; in his quæ proprii patrimonii, & bonorum sunt clericale privilegium amittant.

CAP. IX.

In ordinarii arbitrio relinquantur alia crimina plectenda.

Cætera vero, quæ hoc loco non sunt enumerata, hæc sacra synodus ita reliquit episcoporum arbitrio, ut confidat atrociora crimina, & præsertim incontinentiæ; quæ ne in cogitatione quidem cadere debent, ab ipsis ultra poenas a sacris canonibus statutas severissime esse animadvertenda.

CAP. X.

Generaliter ab omnibus a jure prohibitis se abstineant.

Omnia demum generatim, quæ ad vitam, & honestatem clericorum pertinentia, a sacris canonicis, oecumenicis conciliis, & apostolicis sanctionibus præcepta, ac prohibita sunt, clerici omnes diligenter perficere aut cavere jubentur, subituri, ni pareant, eas omnes animadversiones, quæ illis a sacris canonibus impositæ sunt, & sacræ synodi Tridentinæ auctoritate innovatæ, aliasque præterea, quas pro delictorum qualitate episcopi hactenus statuerunt, aut in posterum constituent.

RUB.

RUB. XXXVIII.

De adulteriis.

CAP. I.

Quæ poenæ sint luendæ ab adulteris obstinatis, tam masculis, quam foeminis, & solutis.

Quantus matrimonii sacramenti contemptus sit, eos, qui hoc vinculo sunt conjuncti, invicem sibi fidem non servare, & concubinas quandoque domi, & cum uxore alere, & retinere, gravissimæ poenæ a canonicis sanctionibus contra adulteros constitutæ testantur. Quicumque igitur de adulterii crimine convicti fuerint, in poenas a sacris canonibus inflictas incurrant; quod si in hoc adulterii, vel concubinatus statu vivere obstinato animo voluerint, ter admoniti excommunicatione feriantur, retenta absolutione, donec re ipsa a concubinarum consuetudine separentur; sin autem perstiterint in peccato, ac censuras neglexerint, severe contra eos agatur ad poenas, quas culpa ipsa exposcere videbitur. Mulieres etiam conjugatæ, quæ post legitimas monitiones in concubinatu, seu adulterio publice vivent, ex officio ab episcopis puniri debent, & ad ejiciendum eas extra dioecesim, si ita eis videbitur, etiam auxilium brachii sæcularis implorent; quæ omnia non de uxoratis tantum, sed de solutis quoque dicta, & statuta esse declaravit, ut contra adulteros, & concubinarios aliæ poenæ a canonibus inflictæ augeantur.

CAP. II.

Pœna stuprantis virginem.

Quicumque virginem stupraverit, ab episcopo cogatur, vel in uxorem accipere, vel eam saltem dote convenienti, & ampliori, quam si vitiata non esset, dotare; quia difficilius, cum virginitatem amiserint, possunt in matrimonio collocari, & etiam aliis poenis ipsius episcopi arbitrio puniantur, quibus etiam, & gravioribus poenis afficiendi erunt illi, qui virgini vim intulerint.

CAP. III.

Pœna parentum prostituentium proprias filias.

Si quis autem parentum nefarium illud scelus commiserit, ut proprias filias lucri gratia prostituere non vereatur, & in hujusmodi turpitudine perseveraverit, & carceri mancipetur, & ad triremes mittatur; prout episcopis visum fuerit, quando judex laicus negligens esset.

RUB. XXXIX.

De Usuris.

CAP. I.

Quam detestandum sit usuræ peccatum: & usurarii libros proprios exhibere debent.

Cum omni jure divino, & humano usuraria pravitas damnata, & detestata sit; studeant episcopi hanc pestem animarum, ac pauperum perniciem extirpare; ac propterea in usurarios, omnesque qui illicitos ineunt contractus, ex canonicarum sanctionum præscripto vehementer debent animadvertere; atque ut tanti sceleris gravitas prorsus innotescat, infrascripta expresse declarare maxime his temporibus necessarium visum fuit. Primum igitur notorie, & manifeste usurarios contractus inire solitus, ei, qui cum ipso de usuris agat, libros suos edere teneatur: quod si obstinate exhibere in judicio recusaverit, pro convicto habeatur, nisi edendi, & exhibendi eum excuset impotentia, quam non solo juramento, sed legitimis probationibus docere debeat.

CAP. II.

Libros celans, & lacerans cedulas puniatur, & contra ipsum juretur.

Quod si usurarius ille notorius, & manifestus malitiose fecerit, ut edere non possit, utpote quia conscribebat in cedulis, quas postea lacerabat, vel libros ipsos everterit, idque probatum fuerit, juramento usuras repetentis credatur usurarum solutionem factam.

CAP. III.

Judici summarie prius constet de usuris ante librorum editionem.

Ne vero per calumniam usurariam, quis cogatur libros suos edere, nemo compellatur ad codicem edendum, nisi prius judici saltem summarie constiterit, qui ufurarum accersitur, notorie esse usurarium, vel aliqua vehementi ejus criminis præsumptione teneatur.

CAP. IV.

Libris usurariorum pro se non credatur.

Libris eorum, qui de usuris convicti sunt, in causa usuraria nulla in ipsorum favorem fides habeatur, licet mercatores illi sint, & eorum libri mercatorum more constructi, conscripti, atque in formam, ordinemque redacti fuerint; nihil enim credendum est iis, qui propria conscientia seducta, creditam sibi animam prodere non verentur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. V.

Quomodo probetur quem esse solitum foenerari.

Porro ad ad probandum quem fenerari, aut usurarios contractus inire consuevisse, recipi possint testes singulares, atque illos etiam, quibus cum usurario contraxisse, aquibusve fenora accepisse liqueat, dummo ei, quod sibi provenire posset, commodo renuncient, tum vero proxenetas quoque, ac mulieres & quicunque aprobatione symoniacæ labis non arcentur.

CAP. VI.

Unicus testis cum juramento partis probat usuras.

Ad hæc testis unici testimonium juramento partis conjunctum satis probet, quem ex mutuo fœnus accepisse, si tamen ante legitime dictum fuerit, cum solitum feneratione mutuare.

CAP. VII.

Prohibentur fieri deposita penes loca pia, ut aliquid ex eis solvatur.

Deposita quæ fiunt apud ecclesiastica loca, & religiosa, unde deponentes annuas summas, ultra sortem qualescumque accipiunt, illicita omnino sunt. Præcipitur igitur quibuscumque dictorum locorum superioribus, seu administratoribus, ne hujusmodi contractus celebrare ullo modo audeant; depositaque cum eis pactis, conditionibus, aut intentione suscipiant; deponentesque ejusmodi, si quid ultra sortem ea intentione acceperint; usurarios teneri in utroque foro.

CAP. VIII.

Prohibetur res carius vendi propter tempus secundum commune pretium rigorosum.

Quoniam in venditione mercium ad tempus, quæ mercatoribus sæpius fieri solet, injustitia, atque usuræ iniquitas latere potest; caveant omnino mercatores, ne pro temporis dilatione majori pretio res suas distrahant, quam valeant: animadvertant autem, ut si ad tempus vendant, non cariores vendant; quam secundum communem fori usum rei pretium currat. Qui sane usus inter probos, & integros mercatores constitui solet. Possunt autem carius aliquid amplius vendere, quam in præsenti reciperent; dummodo justi pretii latitudinem non excedant; quod quidem pretium a catholicis gravissimisque theologis distingui solet in infimum, seu pium; medium, sive moderatum; supremum, vel rigorosum; idque ex communi mercatorum usu dignosci potest: ultra hæc tua pretia rem carius distrahere omnino illicitum est; qua-

A propter nefarium, atque usurarium decernet hæc sacra synodus, cum pro majori temporis prorogatione rei pretium proportionabiliter augetur.

ANNO CHRISTI 1573.

RUB. XL.

De censibus.

CAP. Unic.

Contractus censuales juxta decretum Pii V. permittuntur.

Ex pluribus summorum pontificum Martini Quinti, Calisti tertii, & aliorum pontificum constitutionibus facile constat,
B censuum, sive annuorum reddituum contractus non solum licitos esse, sed etiam ad tollendam usurariam pravitatem, & ad commodum reipublicæ christianæ magnopere accommodatos eo maxime quod ex proxima fel. rec. Pii Quinti constitutione jam regula, & forma habeatur, quo legitime, & sine salutis periculo hujusmodi contractus celebrari possunt. Idcirco nihil aliud sancta synodus monendum esse censuit, quam ut omnes Christifideles eandem Pii Quinti constitutionem ad unguem exactissime servent, cujus quidem ne aliquo ullo umquam tempore possit ignorantia excusare inferendam esse decrevit, cujus tenor talis est,
C videlicet.

PIUS EPISCOPUS.

servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum onus apostolicæ servitutis obeuntes cognoverimus innumeros celebratos fuisse, & in dies celebrari censuum contractus, qui nedum non continentur intra limites a nostris antecessoribus eisdem contractibus statutos; verum etiam, quod deterius est, contrariis omnino pactionibus propter ardentem avaritiæ stimulum, legum
D etiam divinarum manifestum contemptum præseferunt, non potuimus animarum, prout tenemur saluti consulentes, ac piarum mentionum petitionibus etiam satisfacientes, tam gravi morbo, letiferoque veneno salutari antidoto non mederi. Hac igitur nostra constitutione statuimus, censum seu annuum redditum creari, constitutive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit. Rursum nisi vere in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro, justoque
E pretio, solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus. Conventiones directe, aut indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus, non teneatur, nullo modo valere volumus. Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, & libere, ac sine solutione laudemii, seu quinqua-

geli-

gesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari. Ubi autem vendenda sit, volumus dominum census aliis omnibus præferri, eique denunciari conditiones quibus vendenda sit, & per mensem expectari. Pacta continentia morosum census debitorem teneri ad intereffe lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas; aut certa salaria, aut ad salaria, seu expensas medio juramento creditoris liquidandas, aut rem censui subjectam, sive aliquam ejus partem amittere, aut aliud jus ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam poenam cadere, ex toto irrita sint, & nulla. Immo, & censum augeri, & novum creari super eadem, vel alia re in favorem ejusdem, aut personæ per eum suppositæ pro censibus temporis vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus. Sicut etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de jure, & ex natura contractus non spectarent. Postremo census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui: non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe, aut indirecte talem facultatem auferentibus, quibuscumque verbis, aut clausulis concepta sint. Cum vero traditione pretii redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & post denuntiam intra annum tamen, etiam ab invito pretium repeti posse, & ubi pretium, nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum exigatur; volumus nihilominus quandocunque redditum extingui posse, prævia tamen semper denuntia, de qua supra, & non obstantibus his de quibus supra: idque observari mandamus etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuisset, nec umquam effectus secutus fuisset. Pacta etiam continentia pretium census extra casum prædictum, ab invito, aut ob poenam, aut ob aliam caussam repeti posse, omnino prohibemus. Contractusque sub alia forma posthac celebrandos foeneratitios judicamus. Et ita illis propterea non obstantibus, quidquid vel expresse, vel tacite contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, a fisco volumus posse vendicari. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit, perpetuo, & in omnibus servari volumus. Declarantes pretium semel censui constitutum, numquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quo ad ultimo contrahentes minui, vel augeri. Et licet legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos sub alia forma pervenerunt census, hortamur in domino, ut singulos contractus censuræ bonorum religiosorum subiiciant, & animarum saluti consulant. Non obstantibus quibusvis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, statutis, & consuetudinibus, necnon privilegiis, & litteris etiam per quoscumque Romanos pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, nec non irritantibus decretis, ex quavis caussa, etiam per modum legis universalis, aut alias quomodolibet editis, sive in favorem universitatum, communitatum, collegiorum, congregationum, Civitatum, & locorum concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, quatenus directe, vel indirecte præsenti nostræ constitutioni in toto, vel in parte contrarientur, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod præsentes in cancellaria, & acie campi Floræ publicentur, & inter constitutiones extravagantes perpetuo valituras conscribantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis ac sigillo alicujus prælati munitis, eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, annullationis, statuti, mandati, judicii, hortationis, derogationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemtare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis, Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, quarto decimo Kalendas Februarii. Pontificatus nostri anno Quarto.

RUB. XXXXI.

De symonia.

CAP. I.

Ad sacros ordines per Symoniam promotus, per decennium indispensabiliter suspenditur, & per annum carceratur.

Quicumque per symoniam ad ordines ecclesiasticos pervenerit, ipso facto, ab eorum ordinum exercitatione decennio suspensus erit, omni dispensationis spe sublata, annuoque carcere damnatus.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. II.

Quicumque beneficia, & officia ecclesiastica obtinuerit symoniace, est eis privatus, & inhabilis effectus, & fructus restituere debet.

Qui dignitates ecclesiasticas, aut beneficium, vel officium quodcumque symoniaca largitione, aut pactione interposita adeptus fuerit, illis ipso jure privetur, & ad alia omnia adipiscenda inhabilis, & incapax omnino censeatur, fructusque, quos ex illis perceperit, restituere teneatur: & si iterum symoniacae labis convictus fuerit, corpore etiam poenas det, & ab ecclesiasticis ordinibus depositus a fidelium consortio abigatur.

CAP. III.

Alienans jus patronatus contra juris decreta, eo vivente, ipso privatur, & excommunicatur.

Juspatronatus, venditionis, aut alio quocumque titulo in alios contra canonicas sanctiones nullo modo patroni transferre præsumant, nec aliquis ejusmodi illicitarum alienationum particeps aut mediator existat; qui secus fecerint excommunicationis vinculo innodentur, & dicto jure patronatus ipse patronus, quoad vixerit, privetur.

CAP. IV.

Damnantur, & puniantur omnes illicitæ pactiones.

Et tandem eas omnes pactiones, promissiones, & receptiones, tam pecuniæ, quam aliarum rerum temporalium pro administratione quorumcumque sacramentorum, aut cæteris rebus spiritualibus nefarie symoniacas episcopi severissime puniant, & acerrime persequantur, ac coerceant; ut Tridentina synodus, & Pius Quintus latissime præceperunt.

RUB. XXXII.

De Jejunio.

CAP. I.

Non servantes jejunia ecclesiæ puniantur.

Sacra jejunia omnia, quæ ecclesia indixit, quisquis sine legitima causa violaverit, præter eam in quam incidit interdictis utendo cibis, Dei offensionem, severe ab eo judicandam, ordinarii etiam arbitratu puniantur, habita contemptus, aut iterationis ratione.

CAP. II.

In jejunio quadragesimæ non vendantur carnes, nisi in loco deputato, & ab his emantur, qui licentiam utriusque medici, & ordinarii habuerint, & extra urbem suppleat parochus.

Jejuniorum tempore, & præcipue quadragesimæ carnes in urbibus, & oppidis, statutis tantum in locis, & publice venales habeantur, eaque aliaque interdicta obsonia nonnisi in eorum usu emantur, quibus confessarii, & medici testimonio pro imbecillitate, aut valetudine, aliaque legitima ratione opus fuerit, ac licentiam ordinarii scriptam, gratisque tribuendam concesserint; extra vero civitates & municipia, ubi medici consilium haberi non potest, ex conspicua, & urgenti caussa imbecillibus, senibus, ac valetudinariis Parochi indulgere id poterunt; illis tamen conditionibus servatis, quas episcopi juxta eorum conscientiam necessario apponendas judicaverint.

CAP. III.

Eo tempore prohibentur cibaria prohibita in tabernis & domibus publicis, nisi justa causa.

Prohibeant omnino episcopi ne quadragesima, aut aliis jejuniis in cauponibus, aut diversoriis carnes, aut cæteri illiciti, & vetiti cibi coquantur, vendantur, aut habeantur, nisi in necessarium alicujus usum, ut præcedenti capite dictum est; ea forma servata, poenasque inobedientibus imponant quas arbitrabuntur.

CAP. IV.

Hortantur omnes servare jejunia, & maxime advocatorum.

Monentur omnes Christifideles, ut jejunia omnia servent, & maxime vigilias ab ecclesia indictas, ac eas, quæ in civitatum, ac aliorum locorum patronorum honorem constitutæ sunt; ingrati enim animi est, non omnia in eorum venerationem impendere, quorum patrociniis, ac precibus infinita a Deo beneficia accipiuntur.

RUB. XLIII.

De decimis.

CAP. I.

Decimæ integræ sunt persolvendæ secundum loci consuetudinem, sub poena excommunicationis, & plebanis quartesimum solvatur.

Cum præceptum divinum de solvendis decimis, aut contemnitur, aut negligitur; ad eam inopiam, & egestatem ecclesiæ rediguntur, ut facile debitis obsequiis,

ANNO CHRISTI 1573.

quis, & cultu destituantur; idcirco juxta Tridentinæ Synodi decretum, præcipitur omnibus cujuscumque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eis, ad quas de jure tenentur, ecclesiis, aut personis, quibus legitime debentur, integre persolvant secundum locorum consuetudines; alioquin tam subtrahentes eas quam impedientes ab ordinariis excommunicentur, nec nisi plena restitutione secuta absolvantur, plebanisque pars, quæ quadragesima, seu quartesima dicitur, reddatur, juxta dictum morem; si qua vero prædia a decimarum solutione injusta occasione, aut prætextu cessaverint, episcopi ipsorum locorum in quo sita erunt, usu, ut supradictum est, præstare eas compellant.

CAP. II.

Rectores semel in anno publicent decretum de decimis solvendis.

Atque ut populis innotescat, quam periculoso se facinore obstringant, qui decimas abnegant, parochis itidem ipsis præcipitur, ut semel saltem quotannis, quo tempore episcopi expedire censebunt, aut ipsis commodius fuerit, decretum supradicti concilii Tridentini de decimis inter missarum solemnia frequenti populo legant, publice ac materno sermone interpretentur.

RUB. XLIV.

De rebus ecclesiæ recuperandis.

CAP. I.

Episcopi & rectores ecclesiarum bona male alienata ad ecclesiæ proprietatem reducere curent.

SAcri Tridentini concilii auctoritate præcipitur singulis episcopis, ut ipsi, vel eorum vicarii adjunctis duobus, altero quidem ex capitulo, altero ex civitatis clero, qui juris periti sint, quique illi aptiores videbuntur, quorum alter a capitulo, alter a clero eligantur, tum ecclesiarum rectoribus petentibus, tum etiam ex officio recognoscant quascumque locationes bonorum ecclesiasticorum ad longum tempus, seu ad vigintinovem annos, seu ad duplicatum vigesimum nonum annum, quæ ante publicatam Tridentinam synodum intra annos triginta confectæ fuerint, judicent, ac decernant, an cum ecclesiarum detrimento, an contra canonicas sanctiones, an omisso juris ordine contractæ; ex quo tamen causis pendentibus nil præjudicii afferatur; quod si ad episcopum, vel ejus mensam bona locata pertineant, aut ipse, vel ipsius vicarius, commissarii, seu executores fuerint, ad viciniorem episcopum cum supradictis a capitulo & clero electis recognitio, ac judicium ejusmodi transferatur; si vero etiam ipsi legitime recusari poterunt, duo alii eodem pacto a capitulo, & clero adjungantur, qui eam tantum causam cum illo episcopo recognoscant, & judicent.

CAP. II.

Ordinarii etiam alienationes hospitalium ab annis xxx. perquirant.

Ordinariis itidem præcipitur, ut diligenter inquirant, an bona quæcunque ecclesiastica etiam hospitalium, ea conditione alienata sint, si apostolica accederet confirmatio; quod si in aliqua ejusmodi alienatione, & præcipue, quæ supradictos triginta annos non excedunt, compererint conditionem non expletam, revocent ut irritam, & inanem.

CAP. III.

Probibetur locatio cum anticipata solutione.

Nulla ecclesiarum bona anticipatis pensionibus locentur, nec, si id fiat, successoribus officere nullo modo poterit.

CAP. IV.

Judices super confirmatione si in evidentem *&c. indemnitati ecclesiarum maxime provideant.*

Episcopi, aut eorum vicarii ecclesiasticorum bonorum alienationes, auctoritate apostolica confirmaturi, sedulo curent, ut diligenti investigatione adhibita, & in rem præsentem euntes, rite, recte, ac maturo omnia faciant, adeo ut omnino ecclesiæ indemnitati consulatur.

CAP. V.

Ordinarii semel in anno publicari faciant populo decretum concil. Trid. contra occupatores rerum ecclesiæ.

Rogantur in Domino omnes episcopi, & obsecrantur, ut saltem semel quotannis caput xii. sessionis xxii. de reformatione, quod incipit, *si quem clericorum*, in die dominica Lætare, per publicum concionatorem frequenti populo publicetur, ac vulgaribus verbis exponatur, ut omnes tam clerici, quam laici sciant, & meminerint, ecclesiasticarum rerum occupatores ipso jure excommunicatos esse, neque ab alio, quam ab ipso pontifice Maximo, absolvi posse.

RUB. XLV.

De indulgentiis.

CAP. I.

Rectores doceant populum effectum indulgentiarum.

CUm indulgentiæ a summo pontifice concessæ publicandæ erunt, doceant parochi, & apud ecclesiam esse earum conceden-

da-

darum poteſtatem a Chriſto illi collatam, & illarum uſum plurimi faciendum, cum Chriſtifidelibus magno emolumento fructuoſiſſimæque ſint animarum ſaluti.

A

C A P. II.

Quid ſit faciendum per epiſcopum ſuper abuſibus indulgentiarum.

Diligentiſſime ſcrutentur epiſcopi, ſiquæ indignitates, aut abſurditates in uſum indulgentiarum ſe inſinuaverint, eaſque ſingillatim adnotatas ad provinciale concilium, quod ſequitur referant, ut communi conſilio ad ſanctiſſimum Rom. pontif. deferantur, quo auctore quidquid expedierit conſtituatur.

B

C A P. III.

Indulgentiæ omnes perpetuæ cum onere aliquid præſtandi ſunt abrogatæ.

Pius V. fel. rec. Pontifex Max. quaſcumque indulgentias, etiam perpetuas, quas qui conſequi voluiſſent, manus conferre debeant adiutrices, quaſi ad quæſtum ductas, penitus abrogavit, quod neminem ignorare pium valde ac neceſſarium eſt.

R U B. XLVI.

De proceſſionibus.

C A P. I.

Etiam exempti, & laicorum co[illegible] debeant proceſſionibus intereſſe, ac redire in eum locum, unde primo diſceſſerunt ſub poena.

PRoceſſiones ſuo tempore fiant eo ordine, ac religione, qua decet, ad quas accedere omnino teneantur non ſolum regulares, & exempti, ſed etiam confraternitates laicorum ſecundum conſuetudinem loci, aut ſecundum quod fuerint ab epiſcopis convocatæ, hoc ſemper ſervato, ut capitulum cathedralis eccleſiæ, ad locum unde diſceſſit, ab omnibus reducatur, ſub poenis epiſcoporum arbitrio imponendis.

D

C A P. II.

Præcedentiarum lites extrajudicialiter ab epiſcopo appellatione remota terminentur.

Præcedentiæ vero, quæ maximo populi ſcandalo diſputari, & diſceptari aliquando ſolent, ab epiſcopis etiam extrajudicialiter omnino componantur, ac tollantur; atque illud quod in ea compoſitione ſtatutum fuerit, brachii ſæcularis invocatione ab omnibus, appellatione remota, decretum inviolabiliter ſervetur.

C A P. III.

In proceſſione Corporis Chriſti locus proceſſionis ornetur & apparetur.

In quibus omnibus proceſſionibus, & præſertim in feſto ſanctiſſimi Corporis Chriſti in locis, per quæ incedere ſolent, is ornatus, apparatus, & decor appareat, qui præſentiæ, & aſpectui Salvatoris Domini noſtri convenire videantur, fideles vero in aſſociatione reverentiam, pietatem, & religionem eam ſervent, ut fructum tam pii operis, & laboris a Domino conſequi poſſint.

R U B. XLVII.

De funeralibus.

C A P. I.

Pro funeralibus non poteſt aliquid paciſci, nec exigi.

SOla charitatis ratio clericos, tam ſæculares, quam regulares adducere debet, ut Chriſtifidelium funeribus interſint, piis precibus defunctorum animabus ſuffragaturi; quare ab omni eos decet avaritiæ corruptela, & oſtentatione alienos eſſe: prohibentur igitur ne exequiarum, ſepulturæ, aut anniverſariorum cauſa quidquam omnino paciſcantur, petant, aut exigant, aliudve committant, unde ſymoniaca labes, aut cupiditatis ſuſpicio contrahi poſſit.

C

C A P. II.

De ordine procedendi in proceſſionibus funeralium defunctorum inter regulares, & ſæculares.

Ne controverſiis, ac contentionibus, quæ inter parochos ſæculares, quoſcumque naſci ſolent, locus relinquatur, decernitur, aut cum ex parochia regulari ad regularem etiam eccleſiam funus deducendum eſt, regularis, qui parochiam exercet aut eum repræſentat, ſuperpelliceo & ſtola, ſeu pluviali ornatus digniorem locum teneat, etiam inter ludi magiſtrum & choriſtam, ſeu hebdomadarium ſupremæ eccleſiæ; cæteri vero corregulares eo ordine contineantur, quo in proceſſionibus uti conſueverint: regulares porro, in quorum eccleſia funus conſiſtit, inter regulares primum teneant locum, niſi monachi adſint, quibus mendicantes omnino cedant: quod ſi e parochia ſæculari funus egrediatur, ad eccleſiam regularem, in qua cura ſit animarum, producendum, vel e converſo, digniori ſerie regulares incedant, aut ſtent; inter ſæculares autem parochus ille præcedat ſtola, ut ſupra, aut pluviali indutus, ad cujus eccleſiam cadaver defertur, ſed eodem habitu par ille ſit ex cujus parochia effertur. Qui autem ſecus fecerint, ſæculares arbitrio epiſcopi, & regulares per tres menſes ſuſpenſi ſint, aliis etiam poenis, pro modo culpæ ſæcularibus ab epiſcopo infligendis.

E

CAP.

CAP. III.

Parochi retinere debent librum mortuorum.

Jubeantur parochi librum habere, in quo parochianorum suorum, qui decesserint, nomina omnia diligenter, & dies obitus annotentur; alioquin, ut episcopo videbitur, puniantur.

CAP. IV.

De clericorum habitu in exequiis.

Clerici autem universi sæculares, dum exequiæ fiunt, superpelliceis, seu alio quo uti in ecclesia possunt habitu induti in funere sint, & ipsi quacumque dignitate, ac prærogativa præditi, ac etiam regulares omnes, non ante discedant ab exequiis, quam officium absolutum fuerit; & tunc si capitulum ecclesiæ cathedralis aderit, prout dictum est de processionibus, omnino deducatur; alioquin portione ex funere adepta, aut ejus compensatione priventur, quæ pauperibus pro suffragio defuncti tribuantur, aliis poenis etiam contra contumaces ab episcopis statuendis.

CAP. V.

Quod cera destinata in funere spectet ad ecclesiam, & vestes restituantur.

Atque ut omnis, & turbæ, & scandali occasio evitetur, declarat hæc synodus omnem ceram, quæ quocumque modo est ad associandum funus destinata, ipso jure ad ecclesiam illam pertinere, in qua defunctus sepelitur, sine tamen præjudicio quartæ parochialis; insuper statuendo, quod etiam vestes, ornamenta, & alia ejus generis ab ecclesia cum licentia parochi extrahi debeant, ita ut sine tumultu restituantur.

RUB. XLVIII.

De sepulcris.

CAP. I.

Cadaverorum deposita ne super terram tollantur, nisi ea ænea vel marmorea sint, & hæc etiam nisi altari sint proxima, vel non multum eminentia, & ecclesiam impedientia, & prohibentur in eis apponi insignia bellica.

ILlam quorundam ambitionem detestandam esse, & abolendam prorsus decrevit, qui cum nihil aliud, quam pulvis & cinis sint; eminenti tamen, & excelso loco cadavera collocari volunt; quapropter capsæ omnes, deposita, seu alia, ubi corpora mortuorum condi solent, si supra terram existant, & quæ parietibus adjuncta ex altera parte eminent, nisi marmorea, aut ænea, ab ecclesiis tollantur, juxta fel. recor. Pii V. constitutionem: Ænea autem, & marmorea sepulcra retineri posse declarat, si altari non adhæreant, vel extra murum non multum emineant, aut alias ecclesiam ipsam non impediant; neque in illis vexilla, aut arma bellica, aut alia hujus generis ornamenta affigi, aut apponi ullo modo posse decrevit.

CAP. II.

Cæmeteria clausa custodiantur.

Et quia cæmeteria ad sepeliendum destinata maxima cum irreverentia in aliquibus locis, & magno populi scandalo negliguntur, ante omnia usum in ipsis sepelliendi, ubi commode fieri potuit, synodus ad pristinum ecclesiæ morem revocandum esse statuit, districte præcipiendo, ut ea loca ad cæmeterium destinata, parochi clausa eo modo teneant, ut neque bestiis pervia, neque immunditiis exposita esse possint. Idque episcopi efficiant, ut etiam poenis eorum arbitrio impositis a parochis diligentissime servetur.

RUB. XLIX.

De suffocationibus.

CAP. Unicum.

Parochi semel in mense admoneant lactantes mulieres, & præcipiant eis in lecto retinere capsulas, & de poenis suffocationis.

UT autem suffocationibus in posterum provideatur, quæ passim ferme impune prætermittuntur, hortatur hæc synodus omnes episcopos, ut efficiant, quod a rectoribus saltem singulo quoque mense populus doceatur, eique declaretur gravitas hujusmodi culpæ, mulieribusque lactem propriis, vel aliis infantibus præbentibus præcipiatur, ut nullo modo ipsos in lecto absque capsula retineant; contrafacientes vero, tam poenis pecuniariis quam censuris ecclesiasticis in subsidium, & etiam exilii a dioecesi, vel metropoli puniri possint, quæ poenæ extendantur etiam ad earum maritos (quia cum sit caput mulieris vir) hujus transgressionis culpam habere maxima ex parte putantur: contra suffocantes vero supradictæ poenæ pro modo culpæ ab episcopis gravissime augeri possint, addita etiam condigna, ac salutari poenitentia, ab ipsis tantum injungenda; atque interea teneantur omnes revelare parochis mulieres, quæ pueros in lecto absque capsula contra hujus decreti dispositionem retinuerint, & eos, qui non revelaverint, etiam si opus fuerit excommunicandos esse decrevit.

SESSIO QUARTA.

Et ultima celebrata die XIV. Aprilis MDLXXIII.

RUB. L.

De piorum locorum administratione.

CAP. I.

Quales esse debeant administratores piorum locorum.

Piorum ecclesiasticorum locorum administrationi ut ii præsint episcopi curent, qui pietatis studiosi, vitaque probati dignoscantur, quique ea integritate, ac prudentia præditi sint, ut tamquam pauperum parentes eorum patrimonium cum summa fide & abstinentia procurent.

CAP. II.

Ad quid teneantur Hospitalarii locorum.

In hospitalibus episcoporum studium maxime versetur, ut omnes quocumque titulo, ac nomine hospitalia tenentes, & gubernatores re ipsa, & cum effectu officio suo satisfaciant, & in hospitalitate etiam peregrinorum servanda pauperes, & indigentes benigne recipiantur, & caritative tractentur, ita ut qui hospitalitatem, aut nullo modo, aut negligenter servant ab episcopis omnibus juris remediis, ac etiam censuris, si opus fuerit, ad id omnino præstandum compellantur.

CAP. III.

Ad idem tendit.

Curatores etiam hospitalium, quæ sunt ad pauperum infirmorum necessitates destinata, accurate dent operam, ut omnia quæ sunt, tam ad corporum sanitatem, quam ad animarum salutem necessaria, infirmis ministrentur, adeo ut peccatorum confessio quam primum fiat; communio vero, extrema unctio, & commendatio animæ suo tempore non desint. Medici quoque medicamenta, & ministri omni munditia, & diligentia præsto sint, ita ut morte interveniente curatorum negligentia nulla ex parte culpari possit, decedentium nomina genus, ac patria in proprium librum deferantur, & pia sepulturæ, ac exequiarum justa, qua decet, caritate persolvantur.

CAP. III.

Prohibentur parentes exponere proprios filios.

Commonendi sunt parentes, ne in orphanotrophiis filios suos infantes exponant, quos ipsi alere etiam industria valent, ut sciant se ad restitutionem alimentorum prorsus teneri.

CAP. V.

Expositi, effecti adulti, artibus, & moribus imbuantur, ac erudiantur.

Infantibus ipsis in orphanotrophiis expositis, & nutrices quæ lactent, donec baptizentur, & alendi locantur, & omnia alia pro illorum cura ita comparentur, ut periclitandorum puerorum nulla occasio esse possit: cum vero ipsi ad eam ætatem pervenerint, quæ ad disciplinam est idonea, tam masculi, quam feminæ pro facultatibus, & opportunitate locorum, & instruantur moribus, & artibus erudiantur, quæcumque sexui convenire videbuntur.

CAP. VI.

Rectores piorum locorum episcopo reddant rationem, vel magistratibus, quibus ex consuetudine convenit.

Et tandem administratores quicumque hospitalium, fabricarum, confraternitatum, ac aliorum piorum locorum quorumcumque juxta concilii Tridentini decretum, teneantur rationem reddere ordinario: & si ex consuetudine aliqua, aut constitutione magistratibus, aut aliis personis reddenda esset, tunc & ipsis reddatur. Episcopi vero exequi sedulo curent, ut in ipsa administratione, & culpa & negligentia, prout juris fuerit, emendetur, & puniatur; & præsertim provideant, quod redditus & fructus fabricæ ecclesiarum, ante omnia in sacras vestes, & alia ornamenta ecclesiæ impendantur, prout necessarium & opportunum visum fuerit, non obstante quacumque consuetudine.

RUB. LI.

De confraternitatibus laicorum.

CAP. I

Confraternitates ab ordinario approbatæ visitentur.

Quoniam a sacro concilio Tridentino fuit expressis verbis episcopis graviter injunctum munus visitandi etiam confraternitates laicorum; in illud episcopi incumbant, ut ipsæ constitutiones integre, & inviolabiliter observentur; quæ tamen ab ipsis episcopis & approbatione, & subscriptione munitæ, & roboratæ fuerint; adeo ut divinus cultus, atque probata ipsorum vita merito apud dominum commendetur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. II.

Laici probibentur concionari, ac habere sermones de rebus fidei, & religionis, exceptis professoribus, & qui licentiam ab episcopo habuerint, qui secundum morales sermones faciant.

Præcipitur præterea omnibus & singulis gubernatoribus, custodibus, confratribus, & aliis quibuscumque laicis, qui in hujusmodi confraternitatibus conveniunt, ne posthac concionari, aut verba facere in dictis societatibus præsumant de rebus ad christianam fidem, & catholicam religionem pertinentibus, nisi prius fidei professionem emiserint, & ab episcopis licentiam in scriptis obtinuerint, exceptis illis qui post maturam deliberationem ab rectoribus, & gubernatoribus idonei reperti, & electi fuerint ad faciendos juxta consuetudinem loci morales sermones, in quibus confratres tantum ad virtutes cohortari & a vitiis deterreri solent.

Siqui vero in prædictis deliquerint, ab episcopis correcti etiam ipsorum arbitrio puniantur.

CAP. III.

Ex se patet.

Comessationes, & compotationes, aut alia ejusmodi in oratoriis confraternitatum nullo unquam tempore fiant, excepto tamen die Cœnæ Domini, quo tempore provideant episcopi, ut nihil fiat, quod contra pietatem, & reverentiam tantæ solemnitatis esse videatur: extra oratoria in dictis confraternitatum locis refectiones non aliter fiant, quam de licentia episcopi, & tunc de propriis non de confraternitatum bonis.

RUB. LII.

De monialibus.

CAP. I.

Episcopi clausuram etiam in exemptis monasteriis servari curent.

Quod ad monialium reformationem, tutelam, & curam pertinet, abunde Tridentinæ synodi statutis, & præsertim Fel. rec. Pii Quinti constitutionibus procuratum videtur.

Quare episcopi ad effugiendam obtestationem divini judicii, & interminationem maledictionis æternæ, qua maxima possunt E diligentia, clausuram in omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero auctoritate apostolica inviolabiliter conservari procurent; & propterea, ut in hoc tam necessario & salutari munere officio satisfaciant, vehementer eos hortatur hæc sacra synodus, & ut visitationibus, & aliis quibuscumque rationibus necessariis, & opportunis, & omni studio & vigilantia utan- A tur, quæ eos apud Deum, & homines, tam in foro exteriori, quam interiori excusare possit.

CAP. II.

Probibetur confessoribus, & gubernatoribus habitatio juxta monasteria, & quibus casibus permittuntur crates & rotæ in dictis locis.

Ne nimia familiaritate aliquis contemptus oriatur, statuit, ut, ubicumque commode fieri poterit, confessores, & gubernatores in domibus, ipsis monasteriis conjunctis non habitent: & si quando ex ne- B cessitate aliqua loci sit arbitrio episcopi habitatio relinquenda, tunc crates, rotæ, & omnia alia hujus generis, quæ ad clausuram maxime pertinent, nullo modo in dictis habitationibus permittantur; quin immo muro, quam primum obstruantur, & etiam in dictis domibus non habitent.

CAP. III.

Quales esse debeant rotæ, & crates; & quod moniales cum mare non loquantur, nisi velo nigro mediante, exceptis consanguineis, usque ad tertium gradum.

C Efficiant præterea episcopi, ut rotæ etiam per quas mittuntur, aut recipiuntur a monialibus opportuna, parvæ sint, & ferris interiectis munitæ; singulis vero fenestris, & ad loquendum destinatis, sint duplices illæ crates infixæ, non minus palmo inter se distantes, ex quibus non liceat monialibus cum mare aliquo colloqui, nisi nigro velo obducto, præterquam cum patre, avo, aut alio consanguineo, usque ad tertium gradum exclusive, etiam si licentiam adeundi ab episcopo habeant; & inobedientes, prout contumacia, aut negligentia exegerit, poenas subeant.

D CAP. IV.

Intra claustra loci probibentur dari cibaria colonis, & aliis quibuscumque sub pœna.

Præfectis autem quibuscumque monialium præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, & sub privationis, aut suspensionis poena arbitrio ordinarii imponenda, ne permittant intra claustra monasterii colonis, aut quibuscumque aliis quacumque de caussa cibum dari; sed statim rebus adportatis, jumentisque exoneratis, extra claustra exire cogantur.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. V.

In abbatissarum electione quid sit faciendum, & quod ultra triennium non eligantur.

In electione abbatissæ, priorissæ, aut quocumque nomine præfectæ, accuratissime serventur ea omnia, quæ a sacro conc. Tridentino præcepta sunt, tam quo ad modum electionis, quam quo ad ætatem, & alias conditiones in eo explicatas, quæ electio in monasteriis episcopis subjectis posthac ultra triennium non extendatur; neque confirmetur, nisi legitimo monialium voto: quod si iterum electæ fuerint, tunc toties confirmari possint, quoties episcopis expedire visum fuerit, ubi tamen fuerint triennales.

CAP. VI.

In monasteriis cibus, potus, & vestitus sint communes, & quod proprium non possideant.

Curent episcopi, ut eadem synodus jubet, ut in omnibus monasteriis cibus, potus, vestitus communis sit, quo ad fieri possit, observetur, ac præsertim ne bona tam mobilia, quam immobilia contra dictæ synodi præscriptum moniales proprie possideant, sed quidquid eis relictum, datum, aut quoquomodo acquisitum fuerit, abbatissæ tantum & camerariæ tradatur, ac consignetur, unde prius illius, cujus causa collatum, opera comparatum est, necessitati consulatur; quod reliquum fuerit in monasterii usum transferatur.

CAP. VII.

Confessores pro spiritualibus non ingrediantur intra septa monasterii nisi pelliceo, & stola vestiti; pro temporalibus autem cum uno ex operariis, vel episcopi speciali licentia ingrediantur.

Monialium confessores, gubernatores, aut quocumque nomine sacerdotes earum specia li monasterio addicti pro administratione sacramentorum, nisi superpelliceo, stolaque induti monasterii septa ingredi caveant: si autem pro aliqua temporali necessitate sit omnino ingrediendum, tunc aut duo ex ipsis, aut alter eorum cum uno saltem ex operariis ingrediatur, aut alias de episcopi licentia specialiter obtempta, quam in casibus necessariis episcopus tantum dare debet.

CAP. VIII.

Quales esse debeant earum confessores.

Confessores, cappellanique monialium viri probi, provecta ætate, ac probatæ vitæ, & quam maxime poterunt, doctrina præditi, eligantur: confessores itidem extraordinarii, ut jubet sancta synodus ab episcopis in monasteriis sibi subjectis offerantur, & concedantur saltem ante festum A assumptionis beatissimæ Virginis, & post impositionem Cinerum, seu aliis temporibus, quod magis episcopus probaverit.

CAP. IX.

De examine faciendo ingressuris monasterium extra septa monialium.

Memores quoque sint abbatissæ juxta formam concilii Tridentini certiorem facere episcopum de tempore professionis monialium sub poenis suspensionis ab officio, & aliis arbitrio episcopi infligendis. In examine autem ab episcopo, vel a vicario, aut ab alio deputando, tam ante susceptio- B nem habitus, quam ante professionis tempus faciendo, ea diligentia, & prudentia adhibeatur, ut libertas virginum Deo dicandarum semper integra, & inviolata remaneat, & appareat, doceaturque specialiter puella de gravitate votorum regulæ, & clausuræ, atque irrevocabili professione emissa, libertatis amissione, atque ut facilius effici possint, & extra monasterii septa, & in ejus ecclesia examinetur.

CAP. X.

Sine episcopi licentia, aliqua non admittatur in monasterium, & quod earum numerus sit juxta facultates, & consuetas eleemosinas.

C Cum jubeat sancta Tridentina synodus, ne plures recipiantur in monasteriis, quam pro redditus annui, vel consuetarum eleemosinarum quantitate substentari commode possint, episcopi, etiam in monasteriis ab eorum cura & regimine quomodocumque exemptis, cum illarum superiorum interventu, juxta formam literarum. S. D. N. Gregorii XIII. statuant monasteriorum redditibus, aut piis auxiliis computatis, quis numerus cuique conveniat, ita, ut excedi D non possit, neque tamen quomodocumque inconsulto, & non permittente episcopo ulla admittatur, alioquin præfectæ puniantur, prout episcopo videbitur.

CAP. XI.

Ministri omnes tam spirituales quam corporales, ab episcopo approbentur, & cum ejus licentia ingrediantur.

Quicumque monialium ministerio, & servitio futuri sunt gubernatores, confessarii, E cappellani, medici, pistores, famuli, atque alii artifices antequam recipiantur, in monasteriis sibi subjectis, ab episcopo approbentur. Nec illi prius monasteria ingrediantur, quam ab episcopis, seu eorum vicariis scriptam licentiam acceperint.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP.

ANNO CHRISTI 1573.

CAP. XII.

Ex se patet.

Puellæ educationis, aut custodiæ causa in monasteriis non recipiantur sine episcopi, monialibus, & præfecta consentientibus, licentia, quæ minoribus viii. annis non concedatur, nisi aliud episcopo videatur.

CAP. XIII.

Velata virgine ostia monasterii claudantur, & omnes dimittantur, nisi in locis extra civitates & oppida.

Cum virgines velandæ erunt, absoluta consecratione, statim monasterii ostia claudantur, omnesque dimittantur, qui convenerant, nisi aliud episcopus expedire judicaverit; prandiumque ibi nullum fiat, nisi extra civitates, aut oppida monasterium situm est.

CAP. XIV.

Abbatissæ, & camerariæ rationem quotannis reddant episcopo, vel deputatis ab eo.

Præcipitur omnibus episcopis, ut quotannis duos ex cathedralium ecclesiarum canonicis constituant, adjuncto etiam si opus fuerit calculatore, qui una cum aliis secundum consuetudinem loci ad id deputatis diligentem administrationis rationem a monialium negotiorum gestoribus exigant; si vero ipsæ moniales sua administrent, episcopis ipsis, aut ab eis eligendis rationem reddant, quacumque consuetudine non obstante, neque vero propterea impediatur quo minus ex instituto monasterii etiam abbatissæ rationem reddant: quod si quis monasterium defraudasse deprehensus fuerit, quadruplum illi rependere compellatur, atque administratione pro delicto in perpetuum privetur.

CAP. XV.

Literæ missivæ etiam consanguineis ab abbatissis videantur; & quæ ad eas missæ fuerint.

Illud quoque distincte prohibetur, ne moniales aliquibus, etiam si parentes sint literas scribant, aut mittant, nisi prius lectæ & cognitæ fuerint a monasterii præfecta; quod esse diligentissime servandum in quibuscumque literis, quæ ad moniales scriptæ, aut missæ fuerint, synodus ipsa declaravit, & statuit.

CAP. XVI.

In monasteriis deputetur locus carceris.

Ut quas Dei timor a malo fortasse non revocat, temporariæ coercitionis formido exterreat, in omnibus monialium monasteriis locum carceri destinatum abbatissa, & gubernator constituant.

CAP. XVII.

Quod per supra sancita, comprehendantur etiam monasteria exempta.

Postremo ut debitæ executioni mandentur omnia, & singula de monialibus, ut supra decreta, quæ ad restituendam, & retinendam clausuram valde necessaria esse existimavit, synodus expresse declarat omnia, & singula in superioribus capitibus de monialibus contenta, quæ ad clausuram tantum spectare videntur, locum habere debere non solum in monasteriis episcopis subjectis, sed in aliis quoque omnibus exemptis, etiam si regularium curæ, & regimini sint quocumque modo commissa, & propterea episcopos monendos esse censuit; prout præsenti decreto monet, & hortatur, ut statim prædicta omnia & singula tam ordinaria, quam apostolica auctoritate exequantur, sub poenis, & censuris, etiam contra clausuræ violatores, ac perturbatores in sacro concilio Tridentino contentis, aliisque episcoporum arbitrio imponendis; alioquin eorum negligentiam in provinciali synodo esse supplendam & coercendam, omnibus testatum esse voluit.

CAP. XVIII.

Oriundæ ex clarissimis consiliariis reipublicæ Florentinæ declarantur etiam loco olim descendentium ex vexilliferis Justitiæ.

In erectione, seu fundatione quorundam monasteriorum dioecesis Florentinæ certum reperitur onus injunctum, ut ibi nullæ moniales recipiantur, nisi ex nobili prosapia ortæ, & quorum majores supremum in civitate magistratum, qui tunc vexillifer justitiæ dicebatur, obtinuerint: sed cum ea potestas (ut est temporis varietas) sit deinde abrogata, nec possit illa voluntas sine magno monialium incommodo, si in vi verborum sistant, adimpleri; declarat hæc synodus recte ab eis satisfieri posse, si ex his familiis etiam accipiant moniales, quæ Locumtenentis, & qui a conciliis summi Magistratus splendore sint illustratæ.

RUB. LIII.

De medicis.

CAP. I.

Medici non visitent infirmum, non confessum post tertiam visitationem.

Ab una fel. rec. Innocentii, & ab altera Pii V. Pontif. Max. constitutione longe saluberrima præmoniti, multorum saluti consulere episcopi poterunt, si medicis ad infirmos in lecto jacentes evocatis præ-

ANNO CHRISTI 1573.

præciperetur, qui post secundam vel ad summum tertiam visitationem illos moneant, ut juxta sanctæ Romanæ ecclesiæ ritum omnia peccata sua sacerdoti confiterentur; nisi ob aliquam rationabilem causam prætermittentes, infirmos ipsos visitare non audeant: quod si qui medicorum prædicta non observaverint, mulctentur juxta pontificum constitutiones.

RUB. LIV.

De testamentis.

CAP. I.

Notarii tenentur episcopis denuntiare legata ad pias causas, & canonica portio solvatur.

QUoniam piis defunctorum voluntatibus jura maxime favent, & tamen vel hæredum, executorumve, aut avaritia, vel notariorum negligentia, aut impietate persæpe ad pias causas relicta occulta manent, & quasi cum defuncti cadavere tumulata; monet synodus omnes notarios requisitos ab episcopo teneri ad denunciandum legata facta ad pias causas, uti sumi de eis nota possit, quando tamen juxta leges loci & consuetudinem id facere possint. Atque ut ecclesiis jura sua restituantur, statuit, ut posthac canonica portio integre, & realiter persolvatur non obstante quacunque consuetudine, aut privilegio.

CAP. II.

In curia episcopi retineatur liber legatorum piorum.

Ut autem horum legatorum memoria facilius custodiatur & observetur, statuit, & ordinavit in qualibet curia episcopali retineri debere librum, in quo specialiter ista describantur, per notarium ad id deputatum; qui notarius describens pro scriptura, & labore, in redigendo memoriam cujuslibet legati in codicem designatum, aliquam mercedem arbitrio episcopi consequi debet ab eo: cui legatum hujusmodi relictum fuerit, scribent enim notarii nomen testatoris, legatarios, diem, annum, & testes.

RUB. LV.

De foro competenti.

CAP. I.

Causæ etiam regularium, & hospitalium, & locorum piorum in prima instantia coram judice ecclesiastico agendo, vel excipiendo agitentur, vel cum licentia episcopi ex causa concedenda, alias omnia acta sint nulla.

QUoniam causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes juxta sacros canones, coram ecclesiasticis dumtaxat judicibus debent cognosci & terminari: ideo episcopi suo arbitrio poenis, & censuris (si opus fuerit) afficiant omnes, & singulos clericos, etiam regulares, administratores hospitalium, & aliorum piorum locorum quorumcumque, qui in causis ut supra vel agendo, vel excipiendo, vel aliter in judicio, & foro sæculari comparere, vel eis se subiicere præsumpserint, nisi de licentia episcopi, quæ raro, & ex causa tantum concedatur: declarando præterea nullius esse roboris, vel momenti processus & actus quoscumque, qui tam in præmissis, quam in omnibus aliis causis ad forum ecclesiasticum ex decreto concilii Tridentini pertinentibus coram judice & foro sæculari quacumque occasione, aut prætextu agitati, aut ventilati fuerint: atque ut hoc decretum inviolabiliter servetur, episcopi diligenter operam dabunt.

CAP. II.

Causæ omnes appellationum tractari debent in civitate Florentiæ, & committi judicibus in rotulo descriptis.

In secunda autem, & tertia instantia causæ omnes appellationum tractari, & cognosci debeant in civitate Florentiæ, vel coram archiepiscopo, vel ejus vicario, quando erit appellatum a sententiis suffraganeorum; vel coram judicibus a sede apostolica delegatis in causis, ubi necessaria est apostolicæ sedis commissio: quos quidem judices commissarios deputandos esse debere voluit unum vel plures ex numero eorum dumtaxat, qui erunt descripti in rotulo; & si partes alios judices extra descriptos, & designatos in rotulo impetraverint, puniri voluit.

CAP. III.

Procuratores, & notarii contrafacientes præcedentibus capitulis priventur curia, sine spe restitutionis, nisi intra octo dies causam reduxerint ad ordinarium.

Eos igitur notarios, & procuratores, qui contra præmissa causas in prima instantia per alium, quam per loci ordinarium, & in secunda, & tertia instantia committi, aut delegari alicui judici in rotulo non descripto, vel qualiter quidquam fecerint, aut procuraverint, eo ipso ingressu curiæ ordinariorum suorum, a quibus causam amoverunt, privatos esse voluit, nisi celeriter, idest, nisi intra viii. dies causam, ubi erat cognoscenda, restitui vere curaverint, de notariorum, & procuratorum rotulo sine restitutionis spe omnino tollendos.

CAP. IV.

Quid agendum quando delegatus allegatur suspectus.

Sed ne tamen cogatur quis litigare coram

ANNO CHRISTI 1573.

ram judice suspecto, statuit, ut si quis recusaret causam suam coram aliquo judice delegato agitari, compareat, & causam suspicionis alleget, tuncque, ut juris est, eligantur tres arbitri sorte ex numero eorum, qui erunt descripti in rotulo judicum delegatorum, qui suspicionis causam infra quindecim dies cognoscant, & terminent, quibus elapsis, si causa suspicionis definita non fuerit, delegatus procedat in causa, rejectis omnibus appellationibus, & recusationibus. At si contingeret per eosdem arbitros electos delegatum esse jure merito suspectum, voluit sorte extrahi quatuor ex judicibus etiam rotulo descriptis, & delegatus teneri alteri eorum, vel duobus conjunctim, si ei videbitur causam committere, & delegare, a quibus judicibus si postea contingat appellari, voluit servari omnia quæ servanda sunt, quando ab ipso delegato provocatur, & appellatur.

CAP. V.

Notarius prohibetur causas agere, & procurare, nisi ab episcopo approbetur; & qui in patrociniis deliquerint vel erraverint, priventur curia ad libitum episcopi.

Nullum notariorum tractare causas, acta rogare, vel procuratoris officium exercere posse statuit quomodocumque coram aliquo judice ecclesiastico sive ordinario, sive delegato, nisi sit de notariis, aut procuratoribus deputatis ab episcopo, cujus foro, vel curia se exercere voluerit; qui quidem notarii ab episcopo non aliter eligantur, & approbentur, nisi sint experientia, probitate, scientia, & ætate prædjti, ut in illis delinquendi suspicio haberi non facile possit: quod si errasse, aut deliquisse reperti fuerint in litibus, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus, exercendi usum perpetuo, vel ad tempus eis prohibere episcopi debent, nullaque appellatio interdictionem ordinarii ullo modo suspendat, prout idem Tridentinum concilium decrevit.

CAP. VI.

Actorum notarii in foro ecclesiastico Florentino non excedant numerum xii. in foro Fæsulano duorum, in aliis locis relinquitur arbitrio episcopi, & acta per se, vel per substitutum approbatum solum scribantur sub poena.

Numerum autem notariorum deputandorum ad acta conscribenda non excedere numerum quatuordecim statuit, & ordinavit, quorum duodecim deputari voluit in curia archiepiscopali, & duo in curia episcopali Fæsulana; in aliis vero foribus, & curiis episcoporum, liceat locorum ordinariis tot eligere, ac deputare, ac constituere quot tribunalis negotiis, causisque sufficere videbitur; qui quidem notarii universa judicii acta per se, vel substitutum ad probandum, non per alium scribere debeant, alias qui contrafecerint, eo ipso per mensem ab actibus conscribendis sint suspensi; subnotarios autem, sive substitutos possint pro actibus exemplandis, & copiis exhibendis de licentia ordinariorum suorum habere quot voluerint.

CAP. VII.

Procuratoris officium quis non potest exercere, nisi examinetur, & prohibetur acta scribere.

Ne ex procuratorum imperitia vilescat ministerium episcopalis curiæ, statuit nullum posse procuratoris officium exercere in causis vertentibus coram ecclesiasticis judicibus, tam ordinariis quam delegatis, nisi fuerint diligenter examinati, & approbati per locorum ordinarios, iis tamen conscribere acta sit omnino prohibitum.

CAP. VIII.

In curia deputentur procuratores pauperum, e bursa extrahendi, qui gratis causas agant; idem servetur quando litigans non inveniat procuratorem.

Ne pauperes procuratorum defectu propter eorum inopiam indefensi remaneant; statuit, quod ordinarii in suis curiis procuratores pauperum instituere non omittant, ut si contigerit miserabilem personam litigare, judex, coram quo judicium vertitur, teneatur mandare extractionem ex bursa procuratorum ad id deputatorum unius ex illis, qui in apodissis in dicta bursa nominatis continebuntur; & qui fuisset ita extractus, debeat gratis officium suum impendere sub poena privationis ab usu & exercitio procuratoris in foro ecclesiastico: eumdem quoque modum servari voluit, quando aliqua pars litigans non invenit ex dictis procuratoribus, qui patrocinium suæ causæ suscipere velit, sub eisdem poenis.

CAP. IX.

Notarii in causis ordinariis extrahantur e bursa, exceptis causis executivis, feudalis & beneficialibus.

Ad tollendas suspiciones in judiciis, quæ non minus oriri solent contra notarios, quam contra judices, statuit, & decrevit in omnibus causis non executivis excedentibus summam librarum ducentarum, sive agatur coram ordinariis, sive coram delegatis, & aliis judicibus ecclesiasticis, quocumque nomine censeantur, notarios, e communi burci in curia Florentina extrahendos esse, & in quacumque etiam alia curia alterius loci cum illa reservatione ad libitum episcopi causarum criminalium, feudalium, & beneficiorum, quas inter notarios ejus arbitrio sibi reservavit; in aliis vero curiis episcoporum is ordo modusque servetur, quos episcopi magis expedire judicaverint, dummodo suspiciones hujusmodi magis quam fieri potest, tollere curent.

CAP.

A

CAP. X.

Notarii extra curiam, in civitate Florentiæ non possunt rogare contractus rerum ecclesiæ, ac materiarum spiritualium, alias fidem non faciant.

Statuit nullum notarium rogare posse in civitate Florentiæ contractus rerum ecclesiasticarum ad forum ecclesiasticum pertinentium, ut decretorum interpositiones, beneficiorum renuntiationes, vel ad renuntiandum procurationes, sponsaliorum dissolutiones, & similia, nisi sint descripti in numero notariorum curiæ archiepiscopalis Florentinæ, aut episcopalis Fæsulanæ: scripturas vero hujusmodi ab aliis notariis confectas, scriptas, & rogatas nullam in ecclesiasticis judiciis fidem facere statuit, & decrevit, nisi essent confectæ, & rogatæ extra civitatem Florentiæ; quia tunc eisdem fidem adhibendam, & attendi debere voluit, proinde ac si a notariis deputatis confectæ, ac rogatæ fuissent.

B

CAP. XI.

Clerici vassalli laicorum a laicis possint judicari, sed contra eos non potest fieri executio in personam, vel rebus ecclesiæ.

De clericis tamen, & laicorum vassallis, ratione feudi, quod a laicis tenent, judicari posse declaravit, ut scilicet feudo privari possint, & in feudalibus bonis contra eos fieri executio; in persona autem, aut ecclesiasticis bonis, nullatenus distringi, aut judicari.

C

CAP. XII.

In caussis mixti fori locus sit præventioni, & eas declarat quæ sint.

In caussis autem extra præmissa pietatem concernentibus, ut reprimere divites, ne carius debito victualia vendant, ne aromatarii res adulteratas, ut factores, lanii, pistores, & hujusmodi habeant mensuras, pondera justa, causæ miserabilium personarum, coactio laicorum ad satisfaciendum legatis piis, punire perjuros, adulteros, stupratores virginum, sodomitas, sacrilegos, incestuosos, concubinarios, violatores pacis, effractores ecclesiarum, blasfematores Dei, & sanctorum, vendentes, aut laborantes diebus festivis, seu festa quomodolibet inhonorantes, piratas, seu corsarios cum suis fautoribus, spoliantes Christianos, qui naufragium patiuntur, publicos latrones, & alia crimina, quod misti fori judicari videntur, voluit locum esse præventioni.

CAP. XIII.

Mantellatæ, corrigiatæ, & fratres de tertio ordine sine collegio habitantes in propriis domibus subjiciantur sæcularibus, & eorum parochianis in spiritualibus.

Sequendo decreta Lateranensis concilii in XI. sessione statuit mantellatas, corrigiatas, & fratres de tertio ordine, & similes personas, conveniri posse coram laicis judicibus, & ab iisdem judicari, quando in propriis domibus sine collegio habitant; secus autem, quando una in congregatione viverent: nec non ejusdem concilii vestigiis inhærendo; declaravit eorumdem fratrum de tertio ordine, mantellatarum, corrigiatarum, & id genus in propriis domibus habitantium personas, quo ad sacramenta recipienda, & jura parochialia omnia, ut seculares judicari, & pro sæcularibus haberi debere, sicque teneri a parochis, Extremam unctionem, Eucharistiam in Paschate, ceteraque ecclesiastica Sacramenta recipere, ipsosque ecclesiarum rectores ab ecclesiis, apud quas sepulturam elegerint, consuetam funeralium partem exigere, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, hactenus in contrarium observatis.

CAP. XII.

Contra illos, qui judicium sæculare fugientes, ordines assumunt, vel professionem emittunt.

Quo ad illos autem, qui judicii sæcularis declinandi gratia ordines assumunt, aut professionem emittunt, siquidem id jam lite mota faciunt, nullatenus prodesse declaravit, quo minus ab eo judice, coram quo judicium incoeptum est, civiliter judicentur: si vero ante motam litem ad clericales fuerint ordines promoti, sæcularem effugere

D

statuit potestatem; quinimmo & criminaliter judicari posse declaravit, quando accepti ordinis, vel emissæ professionis tempore pro aliquo crimine perpetrato carceri adjectus erat.

CAP. XV.

Eædem probationes sufficiant contra eos in foro ecclesiastico, quæ validæ erant in curia sæculari.

Quod utique generaliter obtinere voluit, quandocumque in foro ecclesiastico est contentio de iis, quæ gesta sunt a personis,

E

quæ tempore natæ obligationis suberant alicui foro, in quo leviores erant probationes, ut scilicet eædem probationes in foro ecclesiastico parem vim eamdemque habeant efficaciam.

Anno Christi 1573.

RUB. LVI.

De judicibus delegatis.

CAP. I.

Forma eligendi, & qualitates assumendorum in delegatos.

CUrent episcopi, ut in prima (quæ cogatur) dioecesana synodo ex decreto Tridentini concilii præscriptus eligatur numerus insignium virorum, qui canonici cathedralium sint, aut in dignitate ecclesiastica constituti, canonum scientia, ac probitate vitæ ornati; qui judices delegati ab apostolica sede, aut ejus legatis, & nuntiis in caussis, quæ fori ecclesiastici sunt, soli constitui possunt, atque descripti ad sanctissim. D. N. mittantur; ceteraque omnia persolvantur, quæ in dicti concilii decretis tradita sunt.

CAP. II.

Quod delegati intra X. dies latæ sententiæ teneantur dare motiva actuariis sub poena, & in locum præmortui, vel absentis episcopus alium substituat ejus loco, & non possunt reddere jura in ecclesiis, sed in locis per eos eligendis.

Hi autem infra decem dies a die latæ per eos sententiæ caussas, & rationes, ac auctoritates, quibus adducti ad eo modo pronunciandum fuere, scriptas, aut subscriptas propria manu notarii, qui acta caussæ conscripsit, consignare teneantur actis adscribendas; alioquin vigintiquinque mulctam aureorum pro dimidia parti succumbenti, & altera dimidia egentibus monialibus ab episcopo declarandis ipso facto applicatam. Siquis autem ex supradictis decedere, aut juste abesse contigerit, alius per episcopum subrogetur, qui eodem modo adnotatus ad superiores superius nominatos deferatur. Caveant autem ejusmodi judices, ne in ecclesiis ullo modo jus dicant, sed eligant archiepiscopalem curiam Florentinam, vel episcopalem Fæsulanam, vel alios locos, qui sibi commodiores videbuntur.

CAP. III.

Ambæ partes sportulas pro dimidia deponant actuario ante actorum exhibitionem.

Qui omnes delegati sportulas, quæ in dioecesanis synodis, vel ab episcopis constituentur, post latas sententias accipiant, quæ sportulæ per ambas partes pro dimidia ante exhibitionem actorum in manus actuarii deponi debent.

CAP. IV.

Probibentur judices etiam quid obsequii accipere.

Omnes judices ecclesiastici, tam ordinarii, quam Delegati, nihil muneris omnino a litigatoribus, aut eorum causa accipiant, non modo pecuniam, sed nec obsequia quidem, aut aliud, quod pecunia extimari possit, sub poenis episcopi arbitrio inferendis.

RUB. LVII.

De caussarum avocationibus, & de judiciis.

CAP. I.

Forma judiciorum, quæ fuit in synodo tractata, relinquitur in futura synodo, & interim ordinarii provideant.

QUod vero attinet ad formulam judiciorum, quæ in alia provinciali synodo hoc loco latissime tractata fuit, cum nequeat hoc tempore ea ratione præscribi, ut omnibus locis accommoda æqualiter esse possit, hæc sacra synodus eam in dispositione, stilo, & consuetudine, quo ad prædicta tantum usque ad futuras synodos dioecesanas relinquendam esse decrevit, ita tamen, ut interim etiam hujus synodi auctoritate litium diuturnitati, & anfractibus, ac litigatorum artibus, & cavillationibus, prout ecclesiarum status requiret, omni diligentia, & studio ab ordinariis provideatur.

RUB. LVIII.

De excommunicatione.

CAP. Un.

Abstinendum est a censurarum fulminatione, & executione.

REcte fuit a sacra Tridentina synodo statutum, ut excommunicationes, atque etiam quæ monitionibus præmissis fieri solent ad finem revelationis, non nisi sobrie & magna circunspectione concedantur, cum gladius iste nervus sit ecclesiasticæ disciplinæ: quare episcopos hujus etiam synodi hortatu meminisse oportet, ut tam in monitionibus, quam etiam in executionibus civilibus & criminalibus a decernendis hujusmodi censuris omnino abstineant, nisi forma exacte servetur, quam Tridentinum concilium accuratissime præscripsit. Illudque etiam animadvertant, quod si eorum culpa hæc arma spiritualia contemni contigerit, nullo modo se excusare poterunt, quominus Deo rationem reddere debeant de pernicie, quæ loco salutis animarum hac de caussa secuta fuerit.

RUB. LIX.

De pœnis.

CAP. Un.

Poenæ constitutionum, arbitrio ordinariorum, inspectis circumstantiis moderentur.

QUoniam ob varietatem locorum non potest in legum executione omnis æqualitas, et idem modus servari multæque statutæ sunt poenæ, quæ moderatione in aliis dioecesibus indigeant; præterea possint episcopi quascumque poenas in his constitutionibus expressas, pro qualitate locorum ad statum suarum ecclesiarum, ut res exposcere videbitur redigere et coaptare, quos non dubitandum est omnia ad pietatem, et animarum salutem relaturos. In poenis item infligendis capitulis et canonicis cathedralium ecclesiarum, eorum privilegia salva maneant juxta concilii Tridentini constitutiones.

RUB. LX.

De constitutionibus.

CAP. I.

Verba constitutionum ad litteram intelligantur.

ATque ut cavillationibus locus nullus, et occasio præbeatur, constitutiones ad verborum proprietatem, et (ut dicitur) ad literam intelligantur, nulla admota, aut intensiva interpretatione, ultra quam verba ipsa significent.

CAP. II.

Infra duos menses post impressionem constitutionum poenæ habeant locum.

Hæ constitutiones, quatenus novi aliquid statuant, aut novas imponant poenas, ex quo impressæ fuerint, infra duos menses vim suam obtinere, & quoscumque tenere decretum est.

RUB. LXI.

De interpretatione constitutionum.

CAP. Un.

Dubitationes super constitutionibus declarentur ab archiepiscopo, cujus declarationi stare debeant provinciales, abrogatis omnibus aliis constitutionibus pristinis, salva pontificis, & suprema auctoritate.

SI in his constitutionibus dubitationis, aut ambiguitatis aliquid quomodocumque exortum fuerit, reverendissimus metropolitanus in sua provincia interpretabitur, cujus sententiam omnes sequi omnino teneantur, quousque alia synodus provincialis habeatur, abrogatis penitus omnino, præterquam ut supra decretum est de causarum avocationibus, et judiciis, pristinis omnibus constitutionibus; in civitatibus vero, et dioecesibus exemptis episcopi ipsi eo interpretandi et declarandi munere fungantur usque ad prædictum tempus, salva tamen sanctissimi D. N. et sanctæ Romanæ ecclesiæ suprema auctoritate, cui omnia in hac synodo decreta, et acta interpretanda, mutanda, et emendanda, qua debet obedientiæ propensione, ac reverentiæ humilitate subjiciuntur.

RUB. LXII.

De bulli apostolicis publicandis.

CAP. Un.

Curent episcopi bullas omnes pontificum vulgari sermone publicari.

EPiscopis valde curæ sit, ut summorum pontificum bullæ non solum in his decretis memoratæ, & hactenus emanatæ, sed quæcumque aliæ pro tempore emanabunt, frequentibus populis, ut in more est, materno sermone exponantur, ac sæpius in memoriam revocentur, ne ignoratione, aut negligentius observent, aut si omiserint, vel contra convenerint, in censurarum, quos illæ contineant, laqueos inciderent.

RUB. LXIII.

De fine synodo imponendo.

CAP. Un.

Finis synodi.

COnfectis jam, Deo favente, absolutisque iis, quæ hoc potissimum tempore pro restitutione, et conservatione ecclesiasticæ disciplinæ in provincia Florentina statuenda, & decernenda fore videbantur, ipsam synodum merito dimittendam esse existimamus.

Quare reverendissimi patres, placet ne vobis, ut ad laudem omnipotentis Dei huic synodo finis imponatur, & confirmatio omnium decretorum nomine hujus sacræ synodi per reverendissimum D. archiepiscopum sanctissimo D. N. petatur?

Responderunt. Placet.

Acclamationes patrum in fine synodi.

1 BEatissimo Gregorio domino nostro sanctæ et universalis ecclesiæ pontifici, cujus auctoritate hoc sacrum provinciale concilium inchoatum et perfectum est, multi anni et æterna memoria.

Resp. Domine Deus sanctissimum patrem diutissime ecclesiæ tuæ conserva multos annos.

2 Serenissimo Cosmo Etruriæ magno duci

ANNO CHRISTI 1573.

ci nostro orthodoxo & christianæ religionis defensori bona valetudo & multi anni.

Resp. Catholicum & christianæ religionis defensorem, imperator cæleftis, conserva, multos annos.

3 Illustrissimo et reverendissimo Ferdinando S. R. E. cardinali perpetua felicitas & verum gaudium.

Resp. Perpetuam felicitatem & verum gaudium tribuat Deus.

4 Serenissimo Francisco principi nostro, qui hanc sacram synodum protexit multæ gratiæ & multi anni.

Resp. Magnas gratias & multos annos.

5. Reverendissimo domino archiepiscopo hujus sanctæ synodi præsuli, & reverendissimis episcopis, vita & felix ad ecclesias reditus.

Resp. Præconibus veritatis perpetua memoria, orthodoxo senatui multos annos.

6 Sacrosanctæ provincialis synodi decreta.

Resp. Semper confiteamur, semper servemus.

7 Omnes ita credimus, omnes id ipsum confitemur, omnes idem sentimus.

Resp. Ita credimus, ita confitemur, ita sentimus.

8 His decretis inhærentes digni reddamur misericordia et gratia præfati magni supremi sacerdoris Jesu Christi Dei, intercedente simul inviolata Domina nostra Deipara et omnibus sanctis.

Resp. Fiat, fiat. Amen, amen.

Ego Antonius Altovita ecclesiæ metropolitanæ Florentinæ archiepiscopus supradictis omnibus decretis consensum præsto, & manu propria subscripsi, &c.

Ego Bernardettus Minervectus episcopus Aretinus sedi apostolicæ immediate subjectus eligens &c. supradictis omnibus decretis consensum præsto, & cum jam factis protestationibus, quas & hic repeto, subscribo, &c.

Ego Nicolaus Tornabonius episcopus sancti sepulcri, supradictis omnibus decretis consensum præsto, & ut supra subscripsi, &c.

Ego Spinellus primus episcopus Politianus sedi apostolicæ immediate subjectus eligens &c. supradictis omnibus decretis consensum præsto, & cum jam factis protestationibus, quas & hic repeto, subscribo; &c.

Ego Ludovicus Antinorius episcopus Volaterranensis sedi apostolicæ immediate subjectus &c. eligens supradictis omnibus decretis consensum præsto, & cum jam factis protestationibus, quas & hic repeto, subscribo.

Ego Franciscus Diaccetius episcopus Fæsulanus supradictis omnibus decretis consensum præsto, & subscribo, &c.

Ego Carolus Vexellineus præpositus Pistoriensis vicarius & procurator, & eo nomine R. D. episcopi Pist. Alexandri Medices, suprascriptis omnibus decretis consensum præstiti, & subscripsi ad laudem Dei &c.

Ego Philippus Modestus Can. & vicarius R. D. Honofrii Camajani procurator, & eo nomine præpositi Pratensis sedi apostolicæ immediate subjectus supradictis omnibus decretis consensum præsto, & salva protestatione subscribo, &c.

Ego Guido Serguidius præpositus & vicarius Floren. synodi hujus a secretis &c.

Ego Sebastianus Medices prothonotarius Apostolicus hujus provincialis concilii promotor & commissarius &c.

Et ego Benedictus quon. Francisci Albizi publica apostolica, & imperiali auctoritatibus notarius, & civis Floren. atque archiepiscopalis curiæ Florentinæ, & hujus provincialis synodi Florentinæ, una cum domino Philippo Franchino coram prælibatis reverendissimis metropolitano, & episcopis, atque aliis reverend. patribus scriba, quia præmissis dum sic decernerentur & sancirentur interfui, & ea sic fieri decerni, & sanciri vidi, & audivi, & sanctiones, & decreta, & alia facta &c. ideo in fidem præmissorum manu propria subscripsi cum mei soliti signi appositione, prout subscribet &c. Idem Philippus Franchinus & ejus signum apponet, rogatus, & requisitus.

Et ego Philippus quondam ser Petripauli ser Lucæ de Franchinis de sancto Miniate sacris apostolica & imperiali auctoritatibus judex ordinarius notariusque publicus, & civis Florentinus, necnon archiepiscopalis curiæ Florentinæ, & hujus provincialis concilii Florentini, una cum suprascripto domino Benedicto coram prælibatis reverendissimis metropolitano, & episcopis, atque a iis reverendis patribus scriba, quia præmissis dum sic fierent & decernerentur interfui, & ea sic fieri vidi & audivi, & sanctiones & decreta atque alia suprascripta &c. ideo in fidem omnium præmissorum propria manu subscripsi, signumque meum apposui consuetum, prout ambo rogati, & requisiti fuimus.

Quia suprascripta decreta, & constitutiones concordant cum originali, ideo imprimendi licentiam impartimur; nos Ludovicus Martellius Can. & generalis vicarius Florentinus, die XXV. mensis Dec. MDLXXXIII.

CONSTITUTIONES & DECRETA

PROVINCIALIS SYNODI NEAPOLITANÆ

Sub illustrissimo, & Reverendissimo Domino,

D. MARIO CARAFFA

ARCHIEPISCOPO NEAPOLITANO

Anno Domini MDLXXVI.

A. S. D. N. GREGORIO XIII. CONFIRMATA.

Annibal a Capua, Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Neapolitanus universæ provinciæ suæ Clero, cæterisque fidelibus, salutem in Domino sempiternam.

Ex edito Neap. 1580.

CUm primum suscepi onus hoc laboris, atque officii mei, cogitavi sane qua ratione possem, & muneri meo, & vestræ omnium utilitati satisfacere, ut quod mihi semel impositum erat oneris (quod sentio quam sit gravissimum) pari cum dignitate sustinerem. Plura mihi veniebant in mentem, quæ in Neapolitana hac ecclesia mea rei Christianæ necessaria esse viderentur, quæque mirifice religionem conservare atque amplificare possent. Occurrit Neapolitana synodus, felicis olim recordationis Marii Caraffæ cæterorumque coepiscoporum maturo judicio, summa prudentia, pietate singulari paucis abhinc mensibus elaborata, quæque tot sapientissimorum theologorum, jurisque pontificii peritissimorum hominum ingenia diu multumque exercuit. Nam cum hi in re varia, ac perdifficili, & operis & laboris plurimum posuissent, ad extremum incredibili consensione animorum, ac voluntatum ea decrevere, quæ summa cum honestate, & maxima utilitate essent conjuncta. Ea dum optimus Antistes edere parat, brevi immatura morte vobis eripitur: neque illi licuit tantarum vigiliarum suarum fructum aliquem capere. Ego, quoniam is mihi quoque laboris partem reliquit, pro munere, ac officio meo me facturum existimavi, si quam primum in eam rem incumberem, ut illa in manus hominum veniret, eamque omnibus utilitatem afferret, quam in primis officii mei ratio postulabat, & ego, pro mea erga omnes singulari caritate, & amore, maxime volebam. En igitur vobis novam synodum Neapolitanæ provinciæ, Romani Pontificis judicio cognitam, auctoritate comprobatam, quam etiam publicis literis ratam firmamque esse voluit; earum litterarum exemplum infra scribendum esse putavi. Porro tametsi Romanæ sedis auctoritas, & imperium, cum apud vos, tum apud Christianos omnes debent esse gravissima, quæ peculiari quodam Spiritus Sancti ductu, ac præsidio rem Christianam administrat; illud tamen vehementer hortari vos deberet, quod tot tantorumque virorum prudentia, pietate, industria excogitata conscriptaque sit, quod Pastoris vestri paterna benevolentia, & studio suscepta, quod vestra causa ad exitum usque perducta vobis hodie servanda proponatur. Atque ego de vestra omnium probitate, & egregia illa in majores vestros observantia tantum mihi polliceor, ut in certissima spe sim, vos Dei optim. max. Christi Jesu gratia adjutos, tanta cum diligentia in intimis animi sensibus hæc salutaria decreta concepturos, ac conservaturos fore, quanta nos sedulitate, ac cura publicis monumentis consignari mandavimus. Valete in Christo, fratres filiique mihi semper carissimi. Datum Neapoli in archiepiscopali nostro palatio Kalendas Septembris MDLXXX.

PERILLUSTRI

Ac reverendissimo, D. uti fratri D. archiepiscopo Neapolitano.

Per illustris, ac reverendissime domine; superioribus diebus cum SS. D. N. provincialis synodi Neapolitanæ decreta accepisset, tradi ea jussit illustrissimis cardinalibus Tridentini concilii interpretibus de more legenda, & consideranda. Quo officio, postquam cardinales studiose, diligenterque functi sunt, ac de tota re retulerunt, placuit sanctitati suæ ea nunc decreta in eum, quem, videbit modum correcta, aptataque amplitudini tuæ mitti, ut pro spectata ipsius fide, ac religione illa quam primum publicari, & observari curet. Quemadmodum facturam eam persuasum habemus; cui bonam valetudinem, ac perpetuum divinæ gratiæ præsidium exoptamus. Romæ die XXIII. Julii 1579.

Amplitudinis tuæ uti frater, Philippus cardinalis Vastavillanus.

Nos Marius Caraffa Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Neapolitanus de consilio, & assensu reverendissimorum dominorum coepiscoporum nostrorum in provinciali synododo Neapolitana hæc statuimus, & sancimus.

CON-

Anno Christi 1576.

CONSTITUTIONES EDITÆ

In synodo provinciali Neapolitana, præsidente in ea illustrissimo, & reverendissimo domino D. Mario Caraffa, Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Neapolitano.

CAPUT I.

De fidei professione emittenda.

[Sess. c. 12. Sess. 25. c. de reform.]

CUm primum, ac præcipuum pastoris officium, cui oves manu Domini creditæ sunt, id esse oporteat, ut orthodoxa catholicaque fides sinceritate integra, & illibata permaneat, omni cogitatione, cura & opere incumbere, quo possint illæ, provincialis hæc synodus firmissimum cupiens facere fundamentum reliquarum constitutionum, contra quod ne ipsæ quidem inferi portæ prævaleant, fidei professione præmissa juxta sacrosanctæ Tridentinæ synodi decretum, & fel. re. Pii IV. bullam, omnes doctores atque magistros, sive hanc profiteantur facultatem, sive illam, itemque discipulos, ad aliquem artium disciplinarumque gradum ascensuros eandem fieri professionem præcipit emittere, idque intra duos menses ab eo die, quo hæc synodus fuerit publicata, sub poena excommunicationis latæ sententiæ juxta bullam fel. rec. Pii papæ IV. Quicumque etiam beneficium curam animarum habens assecutus fuerit, intra bimestre tempus, ex quo in ejus possessionem venerit, in manibus episcopi vel generalis ejus vicarii, alteriusque ejus officialis id ipsum non effecerit in poenam a sac. concilio Tridentino sancitam incurrat, idemque jus in omnibus constituitur, ad quos ratione ecclesiastici beneficii, quo gaudent, dioecesanæ synodo interesse spectabit: Qui vero ad dignitatem, sive canonicatum in cathedralibus ecclesiis fuerint provecti, ii jam dictam professionem non modo in manibus episcopi, vel ejus officialis; verum etiam coram capitulo emittent. Emittendæ autem professionis formula, ne quempiam lateat, hæc erit.

[Sess. 24. c. .. de reform. ibid. extra de summa ...rinit. & .. cat. per totam.]

„ Ego N. & firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo sancta Rom. ecclesia utitur in missa, vid. Credo &c. juxta formam a fel. rec. Pio papa IV. traditam.

CAP. II.

De editione atque usu librorum.

Quoniam vero docuit nos experientia rerum magistra, suspectorum perniciosorumque librorum lectionem catholicæ fidei plurimum afferre detrimenti; sermo quippe hæreticorum (teste Apostolo) ut cancer serpit: dent operam episcopi diligentissime, ut librorum a sede Apostolica prohibitorum index, una cum poenis, ac censuris ibi contentis admodum observetur.

Decretum: libri non prius imprimantur, quam juxta Lateran. conc. sub Leone X. & lecti, & examinati fuerint; insuper, & approbati; habita quoque facultate ab illius Civitatis, in qua imprimendi erant, episcopo, apposito denique tam auctoris, tam impressoris nomine.

B Nemo unquam sac. Scriptur. verba ad profana, idest ad scandala, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, divinationes, sortes, famososque libellos, vel ad id genus alia torqueat, & usurpet. Qui vero verba Dei hujusmodi violaverit, ad poenas juris, & arbitrium episcopi mulctetur.

Bibliothecæ quoque venalium librorum ab his, quos huic negocio episcopus destinarit, crebrius visitentur: deturque opera, ut nullus in eis prohibitus liber quoquomodo habeatur: qui autem contrafecisse fuerit deprehensus, præter librorum amissionem, poenis sub regula X. indicis contentis subjiciatur. Qui demum libros, vel in civita-
C tem importare, vel inde asp r are voluerit, is rem totam eisdem personis fideliter exponere teneatur.

CAP. III.

De lectione sac. scripturæ.

Ne sac. scripturæ lectio in cathedralibus ecclesiis unquam desit, dent operam episcopi ut sacr. conc. Trident. decreto satisfiat. Ubi vero ob proventuum tenuitatem ipsa sacræ scripturæ lectio juxta ipsius Tridentini concilii sanctionem haberi nequit, curent episcopi, ut saltem adsint ludima-
D gistri, qui clericos, aliosque scholares pauperes latinis literis informent, idque gratis. At vero in monasteriis monachorum, ubi commode id fieri poterit, ipsa sacræ scripturæ lectio nunquam omittatur, qua in re si superiores negligentius se gesserint, ab episcopo loci, ut ille magis expedire noverit, compellantur, ut in sacro concilio Tridentino sancitum est.

[Sess. 5. c. 1. ibid. & conc. Constantin. 6. c. 5. conc. Lat. sub Alex. 3. c. 18. & sub Innoc. 3. c. 11. & Trid. sess. 25. c. 18. de refor. ibid. & Clem. ne in agro.]

CAP. IV.

De lud imagistris.

Qui erudiunt infantes, quorum tener a-
E nimus, ac quocumque ducas, flexibilis est, ii non minus fide sint & vita, quam doctrina, scientiaque commendati. Nec eos tantum libros pueris non interpretentur, vel ab illis legi patiantur, qui in indice prohibentur; sed neque alios, qui rebus obscœnis, & turpibus respersi sunt, sive latino illi sermone, sive italico conscripti sint. Si enim juxta apostolorum mentem, corrumpunt bonos mores colloquia mala; mul-

ANNO CHRISTI 1576.

multo magis christianæ vitæ puritati perniciosum est, si ex hujusmodi cœnolis lacunis tenera adhuc ætas bibere assuescat. Quod si secus fecerint, poenæ secundum indicem librorum prohibitorum, & ordinarii loci arbitrium, subjaceant. In primis autem, præcipimus, atque per viscera Jesu Christi domini obnixius obsecramus, quæ ad christianæ vitæ integritatem plurimum habent momenti, ut eis bonis moribus, ac salutaribus monitis, præceptisque imbuant, necnon in doctrina, & religione christiana exerceant, cæteraque in eos officia præstent quæ Leo X. in Lateran. Conc. sanxit.

Prima fidei christianæ rudimenta singulis dominicis, festisque diebus pueros, aliosque rudes & infantes ludi magistri, vel parochi, vel alii ad id idonei deputati ab ordinario doceant, qui a prandio aliove commodiori tempore pueros ad ecclesiam campanæ sono convocandos curent. Ea propter ubi commode fieri possit, doctrinæ christianæ, societas & instituenda est, & conservanda.

CAP. V.

De prædicatione verbi Dei.

Quoniam vero prædicationis munus, vel maxima pars est ad christianæ vitæ puritatem collabentem, (jam ut plangimus) instaurandam, verbi Dei præcones per Jesu Christi sanguinem obtestamur, ut meminerint se de gravissimis, ac divinissimis agere, intelligant se de Deo, de re omnium maxima, de salute ipsa, de vita, ac morte animæ, de æternitate verba facere; quamobrem, ut pro verbi Dei dignitate concionandi munus tractetur, sacrosanctæ oecumenicæ, & generalis Tridentinæ synodi innixi vestigiis, illud serio statuimus ac præcipimus, ne videlicet illis post hac liceat, vel religioso, vel quomodolibet exempto in propriis, vel aliorum ecclesiis verbum Dei, contradicente episcopo, prædicare: ipsam autem licentiam episcopus gratis concedat. Qui de vita, moribus, & scientia examinati, approbati, & ad verbum Dei seminandum missi fuerint, ad hanc se se regulam conformare diligentissime studeant. Primum, ut quæ in sacris scripturis abstrusa, vel intellectu difficilia repererint, explanare nitantur, ne latum quidem (ut ajunt) unguem ab eo sensu discedant, quem vel ecclesiæ authoritas, vel probatorum doctorum consensus recepit, profanas vocum novitates devitantes: tum ne ludrici sint in dicendo caveant, neve huc, atque illuc omni doctrinæ vento circumferantur; sed ecclesiæ, quæ columna est, & firmamentum veritatis, inhærentes, sanum, & irreprehensibile verbum annuncient. Neque nimio studio diligentiaque inanium verborum strepitum effingant, ne sint adulterantes verbum Dei, & ad suam aliorumque perniciem se ipsos prædicent, & non juxta apostolicam formam, Jesum Christum, & hunc Crucifixum, ut prædicatio non in doctis humanæ sapientiæ verbis sit, aut sublimitate sermonis, sed in ostensione spiritus, & virtutis;

Sess. 5. c. 2. conc. Lat. ult. sess. 11. de modo prædic.

in id unum toto pectore incumbentes, ut vitia ex animis hominum radicitus evellantur, & virtutes inserantur, vel jam insitæ conserventur; quod si secus factum fuerit, merito, ac jure Dominus conqueri poterit, petiisse nimirum parvulos panem, nec fuisse qui frangeret eis. Deinde neminem populo paupertatis nomine commendent, nisi ab ordinario loci testimonium ille suæ paupertatis attulerit; neque indulgentias ullo pacto publicent, nisi de episcopi licentia. Postremo, nocturno tempore nunquam ad populum habeatur concio. Cæterum, quoniam æquitas poscit, rationique consentaneum est, ut gregem pastores pascant, idcirco studeant parochi, ut in sacro Tridentino synodo decretum est, in Dominicis saltem, ac festis diebus tempore quadragesimæ, & adventus Domini plebes sibi commissas pro ejus captu salutaribus verbis pascere, ea docendo, quæ scire omnibus necessarium est, ad beate vivendum: Vitia præterea, quæ homines declinare, & virtutes, quas sectari opportet; scimus enim, qui dixit. *Væ pastoribus, qui pascebant.* Quod si in parochialibus ecclesiis, ab ordinarii jurisdictione quovis modo exemptis, illorum rectores in prædictis negligentes fuerint, ab episcopo, in quorum dioecesibus illæ sitæ sint, ad hujus decreti executionem compellantur, juxta decretum sacrosancti concilii Tridentini. Si qui vero regulares extra monasterii claustra, & suarum religionum obedientiam degunt, de licentia tamen sedis Apostolicæ ii, nisi episcopo probe noti sint, atque moribus probati, prædicare nequaquam permittantur: idem de sæcularibus ecclesiasticis volumus intelligi. Exactores denique eleemosynarum, qui etiam quæstuarii vulgo vocantur, a divini verbi prædicatione opportunis ad id remediis arceantur; quodlibet etiam quæstuariorum genus omnino prohibeatur juxta formam sacrosancti concilii Tridentini.

ANNO CHRISTI 1576.

1. Cor. 1. 1. Cor. 2. Thre. c. 4.

Sess. 5. c. 2. e 21. c. 8. & Conc. Constantin. 6.

Ezech. c. 3.

Sess. 5. c. 2.

Sess. 21. c. 9. conc. Lat. c. 62. sub Inn. 3. c. cum ex de pen. & remiss. Clem. abusionibus eo tit.

CAP. VI.

De sanctorum invocatione, & veneratione, deque reliquiis, & imaginibus sacris.

Ut universi Christifideles sanctos una cum Christo in cælo regnantes debito, (ut par est) prosequantur honore, episcopi in sua quisque dioecesi sedulo dent operam, ut omnes, qui in sanctorum venerationem cultumque quomodolibet irrepere possunt abusus, prorsus aboleantur, ac ne festi illorum sanctorum dies, qui corporis castigatione jejuniisque multis Deo placuere, comessationibus, & ebrietatibus celebrentur; salutaris Christi passio, sanctorum martyria, actionesque, nec in sacro, nec in profano loco agantur, seu repræsententur, nisi devote, & de licentia episcopi; ne, quæ fideles ad pietatem excitare debent, pro nostra corruptione, ut in his solet, ad cachinnos, & contemptum commoveant. Moneri quoque faciant in concionibus populum, ut sacris sanctorum reliquiis, quas merito S. Nicæna synodus salutares fontes appellavit

Tom. 2. Nice 2. actione 3. prope finem.

ANNO CHRISTI 1576.

vit a Christo Domino relictos, & sacris imaginibus reverentiam, & venerationem habeant. Provideant insuper, ut sacræ imagines sic effigientur, ut illarum aspectus nec turpitudinis cogitationem aspicientibus injiciat: moneanturque pictores, ne dum artis potius ostentandæ, quam devotionis excitandæ ratio habeatur, contrarium omnino finem ecclesiæ fini consequantur.

Insolitæ imagines, novæque reliquiæ, & miracula populo minime proponantur, nisi ab ordinario loci re prius diligenter inspecta, accurateque discussa, fuerint approbata juxta formam sacri concilii Tridentini sess. 25. Quantum autem ad pingendarum maginum rationem modumque pictoribus, atque sculptoribus expresse mandetur, ut ordinario loci faciendæ figuræ, seu statuæ exemplum exhibeatur, ut cum ejusdem facultate illas sive sacras, sive profanas conficiant; insuper ecclesiæ, seu capellæ & oratoria licet privata ad Divinum cultum tantum dicata, sine ordinarii licentia non erigantur, nec dirutæ, in profanos, vel sordidos usus convertantur.

CAP. VII.

De maleficiis, & veneficiis.

Malefici, qui se quibusdam ligaminibus, nodis, characteribus, verbisque obscœnis, sacra profanis immiscendo, mentes hominum quo volunt movere, ac perturbare pollicentur, ac omnes quovis maleficii genere tacite, vel expresse pacta cum dæmonibus ineuntes, acriter ab episcopo puniantur, tamque ipsis, quam ipsorum opera utentibus excommunicationis poena aliaque a sacris canonibus statuta adhibeantur. Mulierculæ etiam, si hujusmodi artificium exercere fuerint convictæ, necnon homines, qui verbis etiam sacris, vel cantionibus, quibusdam pagellis, quæ sunt juxta concilium Laodicenum magna obligamenta animarum, vulnerata corpora curant, vel morbos pellere profitentur, sub excommunicationis poena aliisque secundum sacros canones, & arbitrium ordinarii omnino prohibeantur.

[margin: ...mo r. ...non. 36.]

CAP. VIII.

De pravis, & superstitiosis consuetudinibus.

Si quæ pravæ parumve cum nostræ religionis integritate consentientes consuetudines in populum Christianum hominum vitio irrepserint, eas vigilans pastorum cura extirpet. In primis autem caveatur, ne post hac ante, vel circa templorum, aut sacrarum ædium fores choreæ ducantur, neve dum processiones (quas vocant) sibi invicem occurrunt ad Christi in Cruce pendentis imaginem exosculandam, reliquæ imagines ad se mutuo applicentur. Prohibeatur vulgatus illorum usus, qui ad suum arbitratum compatres vocantur, aut commatres; sed ii tantum hoc sibi nomen sortiantur, qui in baptismo, vel in confirmatione patrini fuerint. Cum scriptura dicat;

A *annunciate, quæ ventura sunt, in futurum; & sciemus, quia Dii estis vos*; nemo est sanæ fidei, qui dubitare possit, ea quæ a libera hominum pendent voluntate, & divina ordinatione, a nullo nisi ex divina revelatione scire posse; proinde ridiculas divinationes, juxta sanctorum patrum decreta, condemnantes, districte præcipimus, ut interdicatur ægyptiis mulieribus, quas vulgo cingaras appellant, aliisque meris chiromantiæ nugis deditis, ut futura, ex quibusdam manuum lineamentis ne divinent, ac prædicant; similiter omnes aliæ divinationes, tam ex astrologia, quam ex geomantia, & idromantia, & aliis, quæ diabolicis inventis fiunt, explodantur. Operæ B pretium sane erit Christifideles abhortari, ut ab illa consuetudine vel potius malæ consuetudinis corruptela abhorreant, & recedant, qua post alicujus suorum obitum templum Dei per annum, vel aliquot menses non adeunt; prohibente apostolo, ut non contristemur, sicut & cæteri, qui spem non habent; quin potius dent operam, ut quisque intelligat, & Deo opt. max. gratius, & defunctorum animabus utilius fore, si templa frequentarint, sacrisque officiis interfuerint, preces ad Deum pro eis fundendo, ut poenis pro peccatis debitis expiatæ ad cælum evolent. Admoneant præterea parochi plebes sibi a Deo commissas, C ut omnem superstitiosum cultum magnopere declinent; cujusmodi esse solent, quæ non sine dolore accepimus, & quo diligentius caveantur, breviter attingenda putavimus, venas die Ascensionis, vel die sancti Joannis Baptistæ incidere, pedes abluere, in mari natare, carduos herbarumque semina nocte, quæ diem Divo Joanni sacrum præcedit, colligere, panem scriptum alteri dare, ovum Annunciationis, vel Ascensionis, vel sextæ feriæ majoris hebdomadæ reservare, reputare omnino verum infantium, nimirum primos calceos, necessario ex lupina pelle esse conficiendos.

[margin: Esai. c. 48.]

Cum aberravit bestia, nemo astra adjuret, D sibique persuadeat eo in loco illam esse, versus quem moveatur astrum; sponsorum umbellam a pueris tantum, qui parentes superstites habeant sustineri oportere; jubere sponsam, cum sponsi domum primo ingrediatur, ovum pede frangere, vel in eam frumentum projicere; alia ecclesiæ janua egredi oportere, quam qua ingressi fuerint, maxima est superstitio. Parentes etiam sponsis super pannum, vel tappetum, in templo, ut fieri solet, benedicentes in benedictionibus piis verbis utantur, sublato quovis abusu, & superstitione. Obstetrices dum sub puerperæ lectum superstitiosa quædam verba proferunt, sunt etiam superstitiosæ E habendæ; ceram e sigillis sepulchri, quod in ecclesiis ad memoriam sepulturæ Christi Redemptoris singulis annis erigitur, & paratur, in superstitiosum quendam cultum conservare superstitio quoque est haud parva: quæ omnia vulgari sermone conscripta parochis tradantur populo frequentius in ecclesiis explicanda.

CAP.

ANNO CHRISTI 1576.

CAP. IX.

De blasphemia.

Detestabile blasphemiæ malum diabulo præceptore introductum, ut hic incipiat socios habere, quos in æternum possideat criminis consortes, cupientes omnino extirpari, ut Dei omnipotentis honor, quo ad ejus fieri potest, in dies augeatur, sicut nostri muneris ratio exigit, contra impudentes divinæ majestatis, ac sanctorum ejus blasphemos provocamur, ut a tali tantaque Dei injuria, vel sic abstineant; scriptum quippe est: *Qui blasphemat nomen Domini, morte moriatur*. Statuimus ergo & decernimus, ut qui palam maledicta, convicia, aut obscœna verba in Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, vel in ejus beatissimam Genitricem, vel in aliquem sanctorum plena veneno mortifera lingua protulerit, is si clericus fuerit ad ordinarii arbitrium ad fructuum ecclesiasticorum privationem, & beneficii depositionem usque plectatur, juxta constit. conc. Lateran. sub Leone X. Quod autem ad laicos attinet, sciant se non impune abituros, sed poenis sacris canonibus, & apostolicis constitutionibus statutis mulctatum iri. Admonemus autem confessarios, ut ne oscitanter, & leniter cum istiusmodi blasphemis sese gerant, sed acerba, ac severa imposita poenitentia in eos animadvertant, ut sacrum Lateranense concilium decrevit. Hortamur insuper eos, qui hujusmodi blasphemantes audiverint, ut ordinem fraternæ correptionis a Domino præscriptum velint servare.

Levit. c. 24. Tom. 3. & sess. 9.

Ibidem.

Math. c. 16.

CAP. X.

De Dominicis festisque diebus.

Ne quis Dominicos aliosve festos dies, vel universalis ecclesiæ auctoritate constitutos, vel antiqua in nostra hac provincia ejusque dioecesibus consuetudine receptos, & admissos transgredi, & violare audeat, poena secundum ordinarii arbitrium ad pios applicata usus adhibeatur. Primum ergo singuli curent sacrosancto Missæ sacrificio interesse, (& quo ad ejus fieri potest) a peccatis omnibus, quæ vel maxime servorum opera sunt, abstineant. Moneantur parochi, ut in publicis concionibus hortentur populum, ut patres familias, atque matres curam adhibeant, ut puellæ nubiles ad ecclesias sese conferant, & missæ sacrificio festis diebus intersint; severe prohibemus ne his diebus opera servilia ullo modo exerceantur, neve ulla officina ad vendendum aperta sit, pane, & vino, ac pro ægrotis necessariis pharmacis exceptis, quæ vendi poterunt; carnes vero, fructus, & herbam, elapsa Missarum hora intra officinas vendere permitantur.

Nundinæ, sive mercatus, ut multi vocant, quæ semel aut bis in hebdomada fieri solent, nulla ratione in festo fiant, sed in proximum futurum diem, vel in alium non festum, ut loci commoditas feret, transferantur. In ecclesiis publice promulgetur populo, ut infra duos menses ad hujusce provincialis synodi publicationem conveniat, & paret se ad executionem, veteri abusu rejecto. Si feria secunda, vel sexta dies festus erit, in tertiam, vel quintam feriam mercatus transferatur. Qui verò contravenerint, secundum sacros canones, & episcopi arbitrio, æstimata rerum, & personarum qualitate mulctentur, invocato ad hoc auxilio, brachii sæcularis. Instituant episcopi, & parochi populum, ut festis diebus a ludis, equestribus certaminibus, choreis, & salutationibus in urbe, vel alibi se cohibeant; quin potius divinorum officiorum, & concionum sit quisque auditor assiduus, ne quod maxime dolendum est, in populo gravi, sive hæreditate Christi jure illud spiritaliter impleatur, quod olim in spiritu defleverat Hieremias: *viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus*. Derident enim dæmones haud dubium christianas plebes, cum vident inde per prævaricationem legis Deum inhonorari, unde ecclesia ad laudes, & gratias tantæ majestati filios suos excitare conatur. Oeconomi sæculares de bonis ecclesiasticis ludos non edant, nec certamina, bravia, seu cursus equorum, aut alia id genus spectacula exhibeant. Cessent in causis civilibus executiones, præsertim cum missarum celebrationi vacatur. Ea de re provincialis synodus principes, & magistratus rogat in Domino, vehementerq. hortatur, ut super his provideant. In sacris locis ne pernoctetur, & sanctissima illa Natalis Domini nocte ludi, comessationes cæteraque ejusmodi, quod indignissimum est, omni diligentia evitentur. Prohibeant etiam episcopi in ecclesiis, vel in basilicarum, monasteriorum septis, porticibus, aut atriis bellariorum; & (ut vocant) tarallorum venditiones fieri; ex quibus item locis edulia, comessationes, choreas tripudiaque exterminent, ut domum Dei qua decet sanctitate omnes venerentur.

CAP. XI.

De jejunio.

Ut quisque spiritales primitias, atque dierum decimas suo creatori offerat, & juxta apostolicas traditiones memoria hæc conversationis Domini rite celebretur, parochi commonere faciant Christifideles, singulis quadragesimæ diebus, (præter Dominicos) quatuor anni temporibus, ac vigiliis jejunare ex præcepto teneri, nisi qui ætatis, vel valetudinis, vel alterius impedimenti justam excusationem habuerit, obtenta tamen licentia utriusque medici; nec satis esse ad præceptum implendum ab esu carnium, & lacticiniorum abstinere. Caveant itaque medici, ne in suarum animarum perniciem tam faciles se præbeant in faciendo fidem de jejunii excusatione, vel concedendo, ut carnes comedant, quos vel nulla, vel saltem rationabilis causa ab obligatione jejunii non excipit & liberat; quod si secus fecerint, arbitrio episcopi puniantur. Nec ferendi sunt qui bullis, ut ajunt, cruciatæ freti carnes, aut

Anno Christi 1576.

aut ova, aut lacticina quocumque tempore comedere sibi licere falso existimant, cum in Italia talis facultas vires non habeat.

CAP. XII.

De sacramentis.

Cum gratis communicanda noverimus, quæ gratis accepimus, & apostolus cupiat magis mori, quam ut gloriam hanc quis evacuet, omni vigilantia providendum, ut omnis avaritiæ, vel simoniacæ labis suspitio de medio tollatur prohibeaturque, ne quid in sacramentorum administratione directe, vel indirecte exigatur de poenis de jure statutis aliisque arbitrio ordinarii infligendis. Ante collationem nihil sacerdos exigat; post vero laudabilis consuetudo servetur, ita tamen, ut non exigatur per spiritualium subtractionem; sed ad evitandum populi scandalum mitius agatur, ne pereant infirmi fratres, pro quibus Christus mortuus est. In sacramentorum administratione observentur Romanæ ecclesiæ ritus, & ad cathedralem in ritibus se se conforment inferiores ecclesiæ. Non alibi sacramenta, quam in propria parochia ministrentur, nisi cum licentia ordinarii habeatur, vel necessitas urgeat.

CAP. XIII.

De baptismo.

Intra domesticos parietes baptizare non liceat, excepta necessitate. Adulti temere non baptizentur, sed ante baptismum per aliquot dies in fide Christi diligenti cathechesi congrue instruantur. Baptismus quam fieri poterit infanti non differatur, tum quia indignum profecto est, ut adoptione filiorum Dei ob humana aliqua diutius fraudetur: ut nihil in ecclesia, idest domo Christi Domini, qui verus est Salomon, inordinatum, nihilque præposterum appareat, admoneantur obstetrices, ne jam jam natos infantes passim audeant baptizare, nisi imminente periculo mortis, & ubi sacerdotis, vel clerici; vel laici copia opportune nequeat haberi. Quamobrem examinentur ab ordinario, vel parocho, an veram baptismi formam probe noverint; doceantur etiam, ne quid veræ formæ, vel materiæ addant, vel detrahant, neque sal aquæ necessario admiscendum arbitrentur. Si domi baptizatus infans adhuc vixerit, infra octo dies (ut dictum est) in templo sistatur, quo in casu illud advertant parochi nimirum diligenter inquirere, num cum vera forma, debitaque materia domi fuerit baptizatus. Quod si ita factum esse constiterit, quamvis a foemina, tunc cæremonias tantum baptismi opus erit addere; proinde caveant ne ullo pacto formam baptismi repetere, sive simpliciter sive conditione apposita, audeant; secus autem ubi res est dubia, tunc enim repetent sub conditione. Illud etiam parochi diligenter observent, ut videlicet librum habeant, in quo baptizati, parentum, & compatrum nomina, & cognomina conscribantur, cujus exemplum episcopo quotannis dent; quemque, si a parochiali ecclesia alio se contulerint, successori suo consignent. Hortentur etiam populum, ut sanctorum, non gentilium, seu ethnicorum nomina, neque multa infantibus imponant. Caveant omnino, ne plures admittant compatres, quam a sac. Conc. Trident. statutum est, sed unus tantum sive vir, sive mulier, vel ad summum unus, & una baptizatum de baptismo suscipiant, quique orationem dominicam, primaque fidei rudimenta, si fieri poterit, non ignorent. Populum erudiant, præsertim in festis solemnibus, spiritalem cognationem cum uxore tenentis baptizatum, vel confirmatum, aut cum filiis non contrahi, sed inter eas tantum personas, quæ in decreto conc. Tridentini expressæ sunt.

Sess. 24. c. — 24. c.

Mulieres, si post partum ad ecclesiam se recipiant Deo omnipotenti gratias acturæ, benedictionem a parocho suscipiant, nec quavis de causa ingressu ecclesiæ interdici queant, si talem solemnitatem missam facere voluerint.

CAP. XIV.

De confirmatione.

Curent episcopi, ut saltem tertio quoque anno suis chrisma sacrum ministretur, quo sacramento, ut sanctorum patrum verbis utamur, confirmamur ad pugnam, armamur ad agonem, & cor fidele ad prudentiam, & constantiam dilatatur; nec ulli, qui nondum quinque sit natus annos confirmationis sacramentum, conferatur, nisi aliud ordinario videretur. Commoneantur ii qui in baptismi, & confirmationis sacramento susceptores appellantur, ut nihil de more dono dent, aut iis quos susceperint, aut illorum parentibus, sed intelligant se Christi filios spiritualiter generare, tenerique ex vi susceptionis eos in catholica fide, & probis moribus instruere, si modo parentes hoc facere neglexerint, juxta sacros canones. Hortentur autem adultos, ut facta prius peccatorum confessione, & accepto sanctissimæ eucharistiæ Sacramento ad confirmationis sacramentum accedant; spiritus enim sanctus, qui per manus impositionem datur, non habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. c. 1. Extirpentur denique abusus illi per auricularum infantis contactum, vel linteorum ablutionem, seu fasciæ solutionem, seu per aliam superstitionem, vanumque ritum contrahendæ compaternitatis; doceatur populus per susceptionem baptizati in baptismo, & confirmati in confirmatione tantum contrahi cognationem, atque eandem ex utroque sacramento, idemque matrimonii nasci impedimentum.

CAP. XV.

De eucharistico Sacramento.

Redemptor noster Jesus Christus, qui novit figmentum nostrum, ut nos ad sui similitudinis formam repararet, divisasque vitas nostras in unum illud, ardentissima charitate colligeret unionis Sacramentum, quod propterea synaxeos patres appellarunt, instituit, ut tanti thesauri participes; & in Deum ipsum transformaremur concorporales effecti, ut pignus futuræ gloriæ, ideft perfectissimæ cum illo unionis sub signis visibilibus teneremus. Quare cum in B hoc præcipue Sacramento ipse totius sanctitatis auctor, & fons realiter contineatur, dolendum maxime est, cum in tanta affluentia fame morimur. Rogamus igitur, & toto pectore monemus parochos, & concionatores, ut populum ad frequentem Eucharistiæ susceptionem ardentius hortentur, ut sacr. Tridentina synodus optat. Quod etiam episcopi pro sua pascendi cura diligentissime curabunt. Cæterum tempore Paschæ, ideft a Dominica Palmarum, usque ad octavam resurrectionis Dominicæ, omnes utriusque sexus Eucharistiam sumant, nisi justam ob causam, & ex consilio proprii sacerdotis id in aliud tempus differre oportuerit. Distribuatur communicantibus, C ubicumque tunc communicent, aliquod impressum symbolum, seu tessera, qua communicantes a cæteris internosci queant, faciantque parocho fidem. Quisque in propria parochia, vel in cathedrali ecclesia semel in anno comunicet, idque tempore Paschæ, nisi quis a parocho, vel ordinario alibi facultatem communicandi habeat, & episcopo certiore facto se communicasse. In Eucharistiæ administratione nihil sordidum sit, vel indecens, ut tantum decet sacramentum; sed sint omnia munda: nec calice consecrato, vel alio vase ad sacri calicis facto formam vinum, vel aqua fundatur, sed vitreo, quod superpelliceo induto sacer- D doti porrigatur. Caveat & diligenter advertat sacerdos, ne qua particula inter ministrandum excidat, id quod patena communicantium mento supposita, vel alia commodiori ratione præstabit. Curent episcopi quam diligentissime, ut sacrosancta eucharistia in ecclesia conservetur, colloceturque in summo altari in Tabernaculo ornato, ac bene septo in pixide munda, ac decora, in vasculo demum argenteo cum corporali; luceat diu noctuque lampas accensa, vel plures, si ecclesiæ facultates id patiantur ante Tabernaculum, quod clavi bene obseretur; ipsa autem clavis penes parochum semper servetur: curet parochus, octavo quoque E die particulas in pyxide residuas assumere, aliasque consecrare, ut sanctissima Eucharistia ad ægrotos summa cum veneratione, & canticis, & umbella deferatur. Parochorum sit populum sæpissime hortari, ut frequens assiduusque illam comitetur. Ea de re societates corporis Christi in parochiis instituantur, ut audito campanæ sono accurrant. Si enim erga umbram tam celebrem A cultum pius, ac sanctus ille rex David legitur exhibuisse; quid faciendum erga purissimam illam arcam, ubi omnis inhabitat plenitudo divinitatis, corporaliter? Parochi plures sacræ Eucharistiæ particulas secum afferant, ne, dum ab ægroto ad ecclesiam revertuntur, populus inane vasculum adoret. Ut mortis supplicio perituris Eucharistiæ sacramentum non est subtrahendum si ostenderint evidentia poenitentiæ signa; ita nec conferendum non jejunis. Significetur itaque sæcularibus judicibus, ut parochum admoneant, ut ante diem, quo mortis supplicium subiturus est reus, Eucharistiæ sacramentum ei conferre possit, vel saltem mane ejusdem diei, quo ad mortem trahendus est; nullique dubium sit ad id de jure teneri, juxta sacrorum canonum constitutiones: neque decet enim eos tanto viatico privari, quo fortiores in conflictu tanto inveniri possint. Neque vero quod propter scelera patiantur, idcirco illis negandum est ad salutem, cum poenitentibus possint apud occultum judicem tormenta pro martyrio quodammodo reputari.

Abusus ille quo laici, vel clerici sepulchrum Domini nostri, quod quinta feria in cœna Domini erigitur, sigillis obsignant, ad tollendam omnem occasionem superstitionis funditus evellatur, ceræque asservandæ superstitio, cujus supra meminimus aboleatur.

CAP. XVI.

De sacramento poenitentiæ.

Servetur constitutio fel. rec. Innoc. III. ut saltem semel in anno proprio sacerdoti, vel alteri ab ordinario approbato singuli peccata sua confiteantur, sub poenis ibi contentis, atque aliis arbitrio ordinarii pendendis. Ipsa autem constitutio in ecclesiis cathedralibus, & parochialibus quotannis publicetur. Revocetur ad usum alia quædam ejusdem Innocentii constitutio, qua medicis præceptum est, ut ad ægrotos adducti, antequam illorum curam suscipiant, eos moneant, ut idoneo confessario sua peccata confiteantur; alioquin ultra triduum ad eos visitandos non accedant juxta constitutionem felic. record. Pii papæ V. quia valde præposterum est neglecta nobilioris, ac semper duraturæ animæ cura, curando momentaneo pulveri tantopere invigilare.

Cum autem animarum curandarum ratio corporali medicina, & subjecto & facultate scientiæ, & sit longe præstantior, longeque sit difficilior; si tam diligenti examine approbantur, quos curandis corporibus præficimus, videant diligentissime episcopi, ne temere sacerdotes ad confessiones audiendas admittantur, sed curam adhibeant non mediocrem ut tam sæculares, quam regulares clerici exactissime de vita, moribus, & doctrina examinentur, & probentur, ne vel cæco cæcum ducente ambo in foveam cadant, si scientia desit; vel mundana lepra crescat potius, si is qui purgaturus advenerat vitia corrumpat. Præsertim vero, qui con-

ANNO CHRISTI 1576.

confessionibus mulierum, sive laicarum, sive monialium excipiendis exponendi sunt, hi ætate maturiores sint, & qui crebro mutentur; qui autem se ultro intulerit, ac intruserit non approbatus, poenas juxta sacros canones & sacri concilii Tridentini, ac arbitrio ordinarii pendet. Omnes tam canonici, quam reliqui ab examinatoribus ad audiendas peccatorum confessiones admissi, dum in alienis parochiis hoc sacramentum ministrare usuvenerit, a parocho, vel ab ordinario licentiam ministrandi impetrent. Sacerdotes absque causa necessaria ab ordinario approbanda in privatis cujusvis ædibus, nec maris, nec feminæ confessionem audiant; nec mulieres ante solis ortum, nec post occasum in ecclesiis maneant, faciendæ confessionis ergo, ne qua occasio detur adversario maledicti, excepta causa necessaria, & dum secus ordinario justa de causa visum fuerit. Sint confessionalia ad hoc munus satis accommodata, atque in patenti & aperto loco sita, & quo ad ejus fieri potest, non alibi quam in illis fiant exomologeses. Poenitens dum confitetur genuflectat; sacerdos sedeat; idque non in confessionibus laicorum modo, etiam in sacerdotum reconciliationibus. Ut autem sancta sancte administrentur, mandat provincialis synodus, ut nullus e confessariis a nobis audiendis confessionibus expositis vel approbatis petat aut exigat a poenitentibus pecuniam, aliudve temporale lucrum, sive ob poenitentiam pro peccatis perferendam, sive quod res sit restitutioni obligata, sive pro votorum commutatione, sive pro celebratione missarum, nec omnino quicquam quovis quæsito colore, ne quis juxta apostolum, nos vituperet in hac plenitudine gratiæ, quæ ministratur a nobis. Qui vero id sceleris committere præsumpserit, sit ipso facto ab audiendis confessionibus perpetuo suspensus, ac aliis poenis subjaceat a sacr. can. statutis. Et ne quis cito manus imponens, alienis peccatis communicare convincatur, caveant sacerdotes, ne ante debitam, vel famæ, vel pecuniæ satisfactionem, ubi restituendi facultas fuerit, aliquem absolvant, præcipue ubi poenitens datum in superiori confessione de satisfactione præceptum neglexerit. Confessarii tam seculares, quam regulares casus summo pontifici, & episcopo reservatos scriptos apud se habeant.

[Se]ss. 14. c.

[S]ess. 23. c. [1]

Omnibus, & singulis nostræ provinciæ vel in ea pro tempore existentibus aut commorantibus presbyteris sæcularibus, vel regularibus interdicimus, juxta decretum sacrosancti concilii Tridentini, ne sæcularium, etiam sacerdotum confessiones audiant, nisi parochiale beneficium obtineant, vel ab ordinario loci fuerint per examen ad id idonei judicati, aut alias approbati, & ad confessiones audiendas admissi; ipsa autem approbatio gratis detur. Volumus etiam, ut hoc decretum quotannis, & sæcularibus, & regularibus publicetur. Ab excommunicatione majori a jure, vel ab homine lata, vel ob manus clerico violenter injectas in casu etiam episcopo reservato, ne dum papæ, simplex sacerdos absolvere non possit, neque

A a suspensione, & interdicto, sed neque a sequentibus casibus.

CAP. XV.

Casus reservati.

Qui ordinario loci vel ejus vicario pro tempore existenti sua peccata confessus, non fuerit absolutus.

Qui dolose, vel ex proposito ignem inferens fecerit incendium.

Qui vites alienas, seu arbores fructiferas invito domino inciderit.

Voluntarius homicida, quique ejusdem criminis mandando, vel faciendo, vel consulendo, vel auxiliando particeps fuerit. B

Qui membrum absciderit, aut debilitarit, simul & qui fieri mandavit, faverit, consuluerit, vel auxilium dederit.

Restitutio incertorum, non existentibus quibus restitutio fiat, excedentium summam decem aureorum.

Qui infantulos in lecto oppresserit studio, vel casu.

Qui sterilitatem procurarit, vel abortum cum effectu post jam animatum foetum.

Qui clam matrimonium contraxerit, contraque sacrosanctæ Tridentini synodus decretum, vel contra ecclesiæ interdictum, vel in gradibus a jure prohibitis.

C Sortilegus, & divinator, qui expressa, vel tacita dæmonum invocatione usus fuerit.

Testis qui falsum in judicio malitiose deposuerit, quique literas, tabellas, bullas, schedulas, processus causarum, & alias quascumque scripturas corruperit, sive (ut ajunt) falsificarit; nec non pejurus in alterius detrimentum, falsarius tam ecclesiasticæ, quam sæcularis curiæ scriba, notariusque sive actuarius, qui dolose, vel diminutam (ut dicunt) capiunt informationem, neque omnia testium dicta scribunt.

Publicus usurarius, quique in contractibus usurariis conficiendis scienter interveniunt.

D Qui manifesti usurarii cadaver sepulturæ mandarit, idque scienter.

Qui testamenta, ac legata ad pias causas impedierit, occultarit, vel, cum possit, & debeat, executus non fuerit.

Notarius qui legata pia infra mensem non revelaverit.

Qui pannos, aut vestes, & habitus ecclesiarum, vel religiosorum, vel clericorum, aliave divino cultui destinata ad personatorum usum, vel sæcularium ludorum tempore, vindemiarum, aut baccanalium, seu (ut vocant) carnis privii commodaverit, vel quovis modo hujuscemodi abusus erit vestibus, seu abutentes.

E Qui sacro chrismate, oleo sancto, Eucharistia, vel alia quavis re sacra abusus fuerit.

Qui virgines vi oppugnarit, aut violarit, aut quascumque mulieres vi rapuerit.

Qui monetas, vel mensuras adulteravit.

Qui incestum commiserit cum patre, matre, fratre, sorore, vel cum alio consanguineorum, aut affinium usque ad secundum gradum inclusive, quique cum com- matri-

matribus, aut ſpiritualibus filiabus ſe commiſcuerit.

Qui abſque noſtra vel vicarii licentia quosvis libros impreſſerit, aut ediderit.

Confeſſarius ſacerdos, qui nomine reſtitutionis aut ſatisfactionis aut pro celebrandis miſſis in poenitentiam injunctis aliquid exegerit, vel (quod Deus avertat) ad turpia filias ſpiritales ſtimulàrit.

Ab infraſcriptis poteſtas abſolvendi caſibus, cuipiam idoneo presbytero facile committi poſſe. t. ut.

Qui publice maledicta in Deum, vel in beatam Virginem, vel in Sanctos dixerit.

Qui patrem, matrem, aut parentes verberibus affecerit.

Qui contra naturam cojerint cum beſtiis. B

Sacrilegus ſive rem ſacram de loco ſacro, ſive non ſacram de ſacro, ſive rem ſacram de non ſacro ſurripuerit.

Qui in eccleſiis piiſque locis fuerit actu fornicatus.

At vero ſacerdos, qui ad confeſſiones audiendas admiſſus, vel deputatus a caſibus reſervatis abſolvere præſumpſerit, a nemine, niſi ab ordinario loci, vel ejus vicario abſolvi poſſit.

Impuberibus vero & pueris, qui nondum decimum quartum agunt annum, nullus ex præmiſſis caſibus intelligatur reſervatus. Integrum autem erit locorum ordinariis hos caſus, habita temporum, rerum, & perſo- C narum ratione, addendo vel diminuendo mutare.

CAP. XVIII.

De extrema unctione.

Curet parochus, ut extremæ unctionis ſacramentum ægroto, dum integris eſt ſenſibus conferat, nec in quendam articulum temporis differatur, in quo infirmus ſenſu omni caret, ſpeque recuperandæ ſanitatis; ſed dum mentis compos eſt, & ſenſus adhuc vigent, jungatur: ſic enim fiet, ut ſacramentum majori in Deum affectione, & D uberiori fructu recipiat; ſublevatur enim, & morbi incommoda, ac labores levius feret, & tentationibus dæmonis calcaneo ejus inſidiantis facilius reſiſtet, & ſanitatem corporis interdum, ubi animæ expedierit, conſequetur. Ut autem ſacramentum hoc, neque ſanis corporis miniſtrandum eſt, nec jam jam ingreſſuris mare ventorum vi turbatum, nec paulo poſt prælia commiſſuris, nec capite damnatis, neque denique infantibus nondum uſu rationis præditis; ita neque iis negandum eſt, quibus, mortifero vulnere accepto, mortis imminet periculum, ſive ſuperveniente febre correpti, ſive ex vulnere tantum e vita decedant; etſi nec E peccata in confeſſione expiare, nec euchariſtiam ſumere potuerunt, modo tamen oſtenderint ſigna confeſſionis; & contrarius abuſus extirpetur: nec enim infirmos quiſquam eſſe negaverit, quos aliena malitia, vel caſus repente percuſſerit. Cur igitur luctaturos non ungamus, qui extremo jam prælio adverſus ſpirituales nequitias in cæleſtibus colluctantur.

A Exhortetur etiam aſſiſtentes parochus, dum hoc ſacramentum miniſtratur, pias ad Deum fundant preces. Curet etiam, ut dum ſanctum oleum ad ægrotos defertur, crux, lumenque præferatur. Cum vero ad ægrotum venerit eum diligenter conſoletur, horteturque, ut bono animo eſſe velit, atque animum a terrenis ad cæleſtia ſtudeat abducere tranſiturus in domum æternitatis.

In mortis agone tam ſacerdos, quam ægroti conſanguinei illum ſalutaribus monitis, ac verbis conſolatione plenis adjuvare laborent; quare adſit aſſidue ægrotanti ſacerdos, præſertim vero in hoſpitalibus domibus id æconomi curent diligentiſſime.

CAP. XIX.

De ſacramento ordinis.

Epiſcopi conſecratio intra tres menſes facienda, vel in curia Romana, vel in propria eccleſia, vel in propria provincia celebretur, nam cum diu differtur epiſcopi ordinatio non minima creatur officiorum divinorum offenſio. Epiſcopus per ſe ipſum ordines conferat; juſta tamen de cauſa impeditus ſuos jam bene examinatos ac probatos ad alium tranſmittat. Literæ dimiſſoriæ non ab aliis, quam ab epiſcopo conce- dantur etiam exemptis, ut ſtatuit ſacroſan- C ctum concilium Trident. Quare Hieroſolymitani milites poſſunt dimiſſorias ſuis ſubditis ſæcularibus literas concedere, nec aliis quodvis obtinentes privilegium. Qui autem non ſuos ſubditos ſine dimiſſoriis proprii ordinarii literis ad ordines promoverint, meminerint per annum ſe a collatione ordinum ſuſpenſos. In aliena vero dioeceſi cum literis dimiſſoriis ordinarii, & licentia epiſcopi loci ordines conferre licebit, ut declaràtum eſt in cap. ult. ſextæ ſeſſionis.

Seſſ. 23. c. 3. c. 8. Seſſ. 14. c. 15. conc. Cant. 3. c. 22.

Seſſ. 7. c. 10. & 23. c. 10. & cap. cum nullus de temp. ordin. in 6.

Cum ad ſæcularem militiam temere non admittantur, quos carnalia arma tractare non conſtat; indignum ſane fuerit ſpiritualia mi- D litiæ arma, & potentia Deo ad inimicorum deſtructionem accepturos paſſim ac ſine delectu clericali militiæ adſcribi; quare juxta decretum ſacroſancti conc. Tridentini, prima tonſura non initientur, qui nondum ſeptem nati ſunt annos, vel confirmationis ſacramentum non ſuſceperunt, vel fidei rudimenta ignorant, vel legere, & ſcribere neſciant; vel demum, de quibus probabilis conjectura non eſt, eos, non ſæcularis judicii fugiendi fraude hoc vitæ genus ſibi elegiſſe, juxta decretum ſacroſancti concilii Tridentini. Nullus in minoribus ordinibus conſtitutus fori privilegio gaudeat, niſi habitum, & tonſuram deferat clericalem, & E alicui eccleſiæ, vel in ſeminario ex mandato epiſcopi inſerviat, ut inibi decretum eſt. Prima tonſura initiatus beneficium eccleſiaſticum, ſive in propria, ſive in aliena dioeceſi habens, clericalem habitum, & tonſuram deferre teneatur. Curent epiſcopi in conferendis tum minoribus, tum ſacris ordinibus, diligenter ſervare canones, non antiquos modo, verum etiam in ſacroſan. Trid. ſynodo conditos, ut non omnes ſine ullo

Seſſ. 23. c. 4. c. fi. de temp. ord. in 6., & cap. cum contingat extra de æta. & qualitate.

ANNO CHRISTI 1576.

ullo delectu ad ordines provehant; sed quos exacto præcedente examine approbaverint, tantum admittent. Pro denuntiationibus ordinandorum, proque illorum fide nihil exigatur. Nemo ad sacros ordines admittatur, nisi sub ecclesiastici beneficii, vel veri patrimonii titulo juxta sacrosan. concil. Trid. decretum. Aliter vero ordinatus noverit se ab ordinum executione esse suspensum, juxta ejusdem sacrosancti concilii decretum. Caveant ordinantes, vel ordinandorum examinatores, ut quidquam ab illis accipiant, ut sic ab omni symoniacæ labis suspitione, vel turpis quæstus ecclesia Dei, ut bonos dispensatores decet multiformis gratiæ Dei, sit aliena. Initiati sacris ordinibus ante legitimam ætatem, a concilio Tridentino definitam, vel extra tempora statuta, vel absque dimissoriis ordinarii episcopi literis, vel cum illis quidem, sed depravatis, aut fictis, aut abrasis, sint ipso jure suspensi; & si susceptum ordinem exercuerint, irregularitatem contrahant juxta Pii II. constitutionem usu receptam. Quilibet clericus in ea, cui semel adscriptus est, ecclesia resideat, atque inibi sua obeat munera, nec sine dimissoriis proprii ordinarii literis alio vagetur, suique ordinis actum exerceat. In minoribus constituti suffragium in capitulo nequeant dare; initiati vero sacris possint. Seminarium clericorum (ubi fieri poterit) in provincia, vel dioecesi constituatur juxta sacrosancti concilii Tridentini formam, quam episcopi diligentissime servare debent. Quod si tanta paupertate laborent ecclesiæ, ut collegium, sive seminarium conflari, ac sustineri non possit, curent episcopi, ut ad celebriorem provinciæ locum, ubi seminarium sit, suos transmittant cum necessariis expensis; neque enim ignorare possumus, quanta Dei ecclesiæ mala ex hac peste proveniant, ubi ministrorum deest, aut doctrinæ soliditas, aut vitæ sanctitas.

[Margin: ...ss. 23. c. / ...ss. 27. c. / ...ss. 23. c. ... & c. ... singu... , cum ... ultis seq. ... 77. & c. ... bdiac. ... m seq. ... div. c. ... neralem ... ætate, ... qua. in ... cnos. / ...ss. 23. c.]

CAP. XX.

De vita episcoporum.

Postulat episcoporum dignitas, cum sint lumina mundi, ut præ ceteris religione, & vitæ sanctitate fulgeant; propterea perfectam illam episcopi imaginem ab apostolo descriptam præ oculis semper habeant, cum ait: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem; non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed domui suæ bene præpositum; tantum enim debet* (ut merito D. Gregorius ait) *actionem populi actio transcendere præsulis, quantum distare solet a grege vita pastoris*. Episcopus dominicis, festisque diebus, nisi legitime impediatur, missam celebret, tum ut mediatoris fungatur officio offerens sacrificia pro peccatis, tum ut fiat in illo duplex spiritus domini, quem lucere populis necesse est per exemplum, & ardere sibi per charitatem.

Quoniam vero episcopo auctoritatem fide, & vitæ meritis quærendam, non profano ornatu, aut seculari apparatu, & sanctorum patrum exempla monstrarunt, & sac. Concilia docuerunt: Ideo caveat, nimium apparatum, neque pretiosis, neque inauratis utatur vestibus. Vestimenta quibus intra domesticos parietes induetur ea sint, quæ dignam episcopo gravitatem, atque modestiam redoleant.

[Margin: ... Timo. 3. / ... Greg. / ... rid. Sess. ... c. 3 & ... onc. Cant. ... c. 15. ... ol. 3. c. 7. ... episcop. ... 1. dist. c. ... er reve... entia 44. ... list. conc. ... ntioch. ... 33. Trid. ... ess. 2. de ... modo vi... vendi.]

In mensa frugalitas, in victu eluceat temperantia; denique appareat in omnibus sanctitatis quidam potius, & honestatis, quam suppellectilis fulgor, ne contra ecclesiasticos, vel ab ipsis adversariis contorqueri possit ipsis etiam sæcularibus fugiendum, quod scilicet propheta Domini conqueritur contra eos, qui ingredientes pompatice domum Israel optimo delibuti unguento, & deliciis omnibus affluentes, nihil patiebantur super contritione Joseph: valde enim, & Dei, & sanctorum oculos offendere potest, si despectis pauperibus, qui necessariis indigent, ipsi superflua multiplicare videantur. Initio mensæ benedictio, in fine gratiarum actio episcopi mensam exornent; in medio vero, ut Eusebius inquit papa, non ludrica spectacula, non factorum stultiloquia, non scurrilia admittantur præstigia, sed sacra lectio, ut non tantum corporali cibo, immo verbi spiritualis alimento convivantes se refectos gratulentur. Amos. c. 4.

Adhibeant episcopi curam, ut eorum familia in officio contineatur: habeat proinde, ubi id commode fieri potest, ecclesiasticum virum, moribus, & doctrina probatum, qui toti familiæ præficiatur, cuique curæ sit spiritualis omnium salus. Caveant enim, ne in famulatus stipendium ecclesiastica beneficia famulis conferant, ne fidelium oblationes temporalium esse mercedes incipiant, tanto utique fœdius, ac detestabilius, quanto, & ab indignoribus ad hujusmodi gradus aspiratur. Episcopi synodum dioecesanum quotannis cogant sub poenis a sac. concilio Tridentino sancitis. Sess. 24. 2. de reform. conc. Tarac. c. 3. & conc. Agath. c. 71. & c. sicut olim de accus. ca. annis cum se. quen. 1. distint. concil. Aurelians. c. 18. concil. Constant. 6. c. 8.

CAP. XXI.

De judiciali episcopi foro.

Curet episcopus, ut idoneos in foro judiciali ministros habeat, sintque proinde artis periti, non infamis vitæ, sed probatæ, & ab avaritiæ labe prorsus aversi; quomodo enim judicia non pervertat, quæ malorum omnium radix ab apostolo comprobatur? Statuat præterea commune certumque notariis scribisque pro operæ, & officii mercede stipendium, pro loci reique conditione, quod qui excesserit privatione officii, vel alia ad arbitrium poena puniatur, & multetur. Animo etiam diligenter excubet, ne quid falsi, vel in civili, sive in criminali causa notarii fabricentur, & confingant, de quibus queritur D. *judices ejus lupi, vespere non relinquebant in mane*. In literis dimissoriis, seu testimonialibus, a decreto concilii Tridentini non recedatur: nimirum, ut ultra decimam auri partem non exigatur; qui secus fecerit amissione officii, vel aliis arbitrio episcopi poenis plectetur. Curent episcopi, ut carceres non ita sint in- 1. ad Timo. c. 6. Sopho. c. 3. Sess. 21. c. 1.

ANNO CHRISTI 1576.

incommodi, vel subterranei, ut ibi obtrusi in vitæ periculum discrimenque vocentur. Sit qui miserabilium personarum causas agat, & defendat, idque gratis: cum oporteat episcopum patrem esse Orphanorum, & judicem viduarum.

Sess. 22. c. 6. Ibid. c. 8. Carceres episcopus per suum vicarium, vel per alias personas frequenter visitet. Ecclesiastici cap. 7. In irrogandis mulctis, vel poenis commutandis abhorreant episcopi ab omni avaritiæ suspicione, quæ populo scandalum parere, sibi vero magnam infamiæ notam inurere posset. Impetratas a sede Apostolica dispensationes ac ultimarum voluntatum commutationes episcopus perpendere, ac examinare debet, ut in sacrosancto concilio Tridentino sancitum est. Sess. 14. c. 4. Gratiam ordinarius circa publica delicta obtentam cognoscat juxta concilii Tridentini. Sess. 13. c. 1. & sess. 24. c. 20. &c. licet de offic. ordin. sess. 24. c. 6. de reform. Studeat quilibet ecclesiasticus judex, nedum episcopus, ut quanta brevitate causa poterit, expediatur, & litibus præcisis calumniantium dilationibus finis imponatur; neque muneribus, aut favore, vel quavis gratia retardetur, cum scriptum sit: *Noli quærere fieri judex nisi valeas irrumpere iniquitates virtute.* Sess. 14. c. 7. Sciant episcopi sibi licere ecclesiasticos in suis ecclesiis residentes, quamvis exemptos atque etiam extra visitationem corrigere, & punire, non obstantibus regiorum cappellanorum, vel militum, & privilegiis similium, ex vi decreti sacrosancti concilii Tridentini. In suspensionibus, & irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & nondum in forum contentiosum deductis, dispensare, ea excepta, quæ ex homicidio oritur voluntario, in qua neque ad ordines, neque ad beneficia, dispensare possit episcopus, nisi tale homicidium ad sui defensionem fuerit causatum, & causa sibi ab Apostolica sede commissa, & accurate cognita, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP. XXII.

De vita, & honestate clericorum.

Cum formam esse fidelium oporteat eos, qui a rebus seculi in altiorem sublati locum hæreditas domini facti sunt, ad quorum exemplum se se populi Christi sanguine redempti componere studeant, dicente apostolo: *ut nosmetipsos formam daremus vobis ad initiandum vos*; 2. Sess. c. 3. cavendum vigilantissime, ne contra per vitæ exemplum, laqueus potius simus fidelium animabus, juxta quod Oseæ c. 5. S. Oseas conqueritur. *Vobis*, inquiens, *judicium est, sacerdotes, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expensum supra Thabor.* Laqueus quippe sumus in ecclesia, & rete in monte sancto Domini, si positi supra candelabrum, ut eluceamus, inde offendiculo sumus aliis, unde in eis Christum formare debemus. Quæ igitur de honesta clericorum vita, deque cultu corporis summi Pontifices, sacraque concilia decrevere, ea episcopi studeant, quisque in sua dioecesi, in suo robore permanere, integreque servari jubeant. Omnes ecclesiasticæ personæ, tam in sacris, quam in minoribus ordinibus constitutæ quacumque sint dignitate, personatu, officioque præditi, beneficioque gaudeant, habitum ordini graduique suo competentem, nec non clericalem tonsuram gestent; qui vero non paruerit, monitus etiam per edictum publicum, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, & redditibus, ac proventibus ipsorum beneficiorum; nec non, si semel correptus, denuo in hoc deliquerit, etiam per privationem officiorum, & beneficiorum, hujusmodi coerceri possit, & debeat juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum. Sess. 24. c. 6. de reform. & cl. quoniam de vita, & honestate cleric. Presbyteri superioris labii pilos tonsos ita gerant, ut nullum sanctissimæ eucharistiæ sumptioni impedimentum afferant; nec eos clerici, nedum sacerdotes, usque eo excrescere sinant, ut retorti, & hirsuti turcarum, ut ajunt, instar sint. Pileum nigri sit coloris; vestis itidem superior ac interior, atque utraque talaris: non annulos in digitis gestent, nisi aliud dignitatis, vel honoris ratio postulet. Pallio, quod vulgo ferrajolum vocant, ut clericali convenit honestati ad frigorum tantum pluviæque injurias repellendus utantur, vestemque interiorem nunquam deponant: clericus si cum dimissoriis ordinarii literis peregrinari contigerit cum pallio jam dicto, & veste interiori peregrinetur ita longa, ut saltem infra genua pendeat, seque post quatuor dies ordinario loci sistat, & si seculare tribunal adire pro justis causis, cumque ordinarii facultate usuvenerit, nulla ei exhibeatur molestia: dum pedibus iter facit, vestibus poterit uti contractioribus, ex quibus tamen clericus facile cognoscatur; galero, cum opus fuerit, non turbinato, ut ajunt, sed simplici utantur, quique a militaris galeri forma valde discrepet: nec turgida, nec incisa femoralia, nec corrugatas ad collum, vel manus, aut acu pictas interulas, nec calceos deferant incisos. Pretiosiores pelles, unguenta, suaves odores, sericas, aut serico ornatas vestes; a fræno, ephippioque mulæ aurum, argentum, ac sericum amoveant; sclopetas, sive longas, sive breves ne deferant, atque adeo nullum armorum genus præterquam in itinere suspectis in locis, eaque honesta sint, ac defensiva. Personati ne ambulent. Si quis autem in horum aliquid peccaverit, præter vestium aliarumve rerum amissionem, aliis gravioribus poenis, æstimata delicti & qualitate personæ, ad episcopi arbitrium mulctetur. Si quis autem breviores sclopetas, vel pugiones, vel alia, quæ ad trium palmarum mensuram non perveniunt, arma gestaverit, is præter supradictas poenas, triremis supplicio per tres annos damnetur, vel alia illi secundum episcopi arbitrium poena irrogetur. In ædibus ad usum ecclesiæ ministrorum constructis feminæ ne commorentur; quamcumque cum eis necessitudinem cognationemque habeant; in aliis vero, quæ clericali usui non sunt assignatæ, nonnisi ex causa rationabili, ordinarii judicio approbanda, possint clerici cum mulieribus cohabitare. Tom. 2. Cabilon. 1. canon. 3. Contubernio insuper, familiaritate, consuetudine publica, vel secreta quarumcumque suspectarum mulierum sibi interdictum esse intelligant, hinc

ANNO CHRISTI 1576.

hinc enim (ut Cabilon. concilium ait) non minimum vita, & opinio polluitur, nec facile alligabit quis ignem in sinu suo, & vestimenta ejus non comburantur. Caveant præterea, ne in reipublicæ, vel privatorum hominum, jacturam sint latronum, vel exulum, seu bannitorum (ut ajunt) receptatores aut fautores sub gravissimis poenis arbitrio ordnarii irrogandis: comædias, fabulas, choreas, equestres, seu hasticos, ludos, profana colloquia, atque spectacula, nec edant ipsi, nec spectent. Talis, tesseris, pictis, pagellis, globo missili vel pila parva palmari palam, aliove ludigenere prohibito, nec ludant, nec ludentibus spectatores adsint: publice vero, nec etiam honesto sub poenis gravissimis. Nullum venationis genus a sacris canonibus clericis vetitum exerceant. Comessationibus, compotationibus, aliisve minus honestis conviviis non intersint, cauponas, seu tabernas nisi iter facientes, non ingrediantur: at neque in constrinis, vel aromatariis, vel aliis artificum, vel vendentium officinis tempus otiose conterant, ne labia divinis laudibus consecrata scurrilia potius, & quæ ad rem non pertinent sonare audiantur. Mercaturam non exerceant, neque in negotiis agendis, aut vendendis, vel emendis rebus, ut medii, vel interpretes interveniant: nemo quippe militans Deo implicat se negociis secularibus, ut ei placeat, cui se proavit. Aliena prædia, nisi cum ordinarii facultate non conducant; pro alio ne spondeant, nisi de rebus patrimonii eorum. Inter cætera sane, quibus a splendore illo suo facies ecclesiæ immutata cernitur, illud maxime dolendum, quod sacerdotalis ordo nimium apparet viluisse: cum tamen ii sint, de quibus dicitur: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*; quos sibi Dominus familiares in tantum esse voluit, ut etiam aliorum hostias per eos acceptaret, neque eorum peccata donaret, sibique reconciliaret: ipsi quoque corpus Domini conficiunt populisque tradunt. Quare clerici omnes, atque in primis episcopi suam ubique retineant dignitatem, nec secularibus principibus demisse inserviant, sed in omnibus, ut dignitas exposcit, se se gerant juxta decretum Tridentini concilii. Propterea dum laicis, & oeconomis sacerdos assurgit, vel assistit capite aperto, vel aliter inservit; haud dubie abusus est, atque ideo delendus. Ab jocis scurrilibus, & parum decentibus ludis se cohibeant, & parasitos e suis tectis exterminent. Nullius laici, ne dum magnatum negocia procurent, neque illis famulentur, nisi de episcopi licentia, dum causa a sacerdotali dignitate non aliena id postularit. Dum autem in ecclesiasticarum personarum famulatu sunt, vilia munera, quæ dignitati clericali maculam inurerent, ne obeant; nullas mulieres, neque nobiles comitentur, neque illis, officii ergo, ad mensam assistant, nec monialibus, velut internuncii inserviant ad deferenda earum munera, vel exterorum salutationes deferendas.

Sess. 24. c. 12.

Sess. 22. c. 1. de refor.

Sess. 24. c. 12. de reform.

2. Tim. c. 2.

Zach. c. 8.

Sess. 25. c. 17. de reform. c. Valentinianus 63. dis. c. episcop. in ecclesiis 95. distin. c. quis dubitet cap. duo sunt, cum seq. 96. dis.

Interdicimus quoque presbyteris omnibus & clericis advocatione, procuratione, patrocinio, & omni causarum apud seculares judices actione, iis casibus dumtaxat exceptis, qui a jure permittuntur; in quibus etiam episcopi facultatem in scriptis gratis dandam volumus intervenire. Quicunque vero ex supradictis aliquid violaverit, carcere, vel exilio, vel privatione beneficii, vel gravioribus etiam poenis, pro personæ, ac peccati qualitate episcopi arbitrio afficiatur.

Omnes ecclesiasticæ personæ cibum sumpturæ mensam benedicant, sumpto vero gratias Deo pro acceptis beneficiis agant. Omnes clerici etiam in minoribus constituti, habitum, & tonsuram Clericalem semper gerant: si secus fecerint, certo sciant se fori privilegio juxta formam conc. Triden. esse privatos.

CAP. XXIII.

Qui libri sint a clericis legendi.

Habeant clerici, qui commode præstare id possunt, utrumque testamentum, Romanum Cathechismum; sacr. concil. Tridentinum, & provinciæ hoc nostrum, Tractatum de Sacramentis; aliquot etiam spirituales libellos, ut de contemptu Mundi, & alia prout sua cujusque facultas feret; hoc enim fiet, ut & potentiores reddantur in sana doctrina exhortatores, & se ipsos immaculatos custodiant, juxta B.Hieron. consilium dicentis *Ama studia. Scripturarum, & carnis vitia non amabis* imprimisque sacerdotes, qui curam animarum suscepere, vel qui ad confessiones audiendas expositi sunt, aliquam de casibus conscientiæ summam habeant, in quorum studiis nunc audiendo, nunc legendo diligenter versentur, ne duces cæci jure possint a Domino appellari atque ut animarum homicidæ merito puniantur. Mat. c. 15.

CAP. XXIV.

De Missarum celebratione.

Si Mundi olim esse jubebantur, qui Domini vasa ferebant, quanta putamus eos puritate fulgere oportere, qui modo mundissimam Christi carnem, & Deo Optimo Maximo offerunt, & ipsi sumunt, & aliis sumendam porrigunt? Quod si sanctus ille Job, qui Domini testimonio rectus appellatur, propriæ infirmitatis conscius exclamat profundius: *Si abluero me quasi aquis nivis, & fulserint mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me*: Videant sacerdotes, antequam tremenda mysteria aggrediantur (quod non alibi fiat, quam in ecclesiis, & oratoriis ab episcopo designatis) ut suam quisque conscientiam primo diligenter examinent: deinde si conscii sibi fuerint aliquid mortale peccatum a se commissum esse, vel saltem de eo dubitaverint, juxta Apostoli præceptum, & sacros canones rite se ipsi probantes, illud confessione expient, & postremo missam celebrent.

Job. c. 9.

3. Cor. c. 11.

Celebraturi vero ubi facta prius brevi saltem oratione sacris vestibus se se induerint, cum

ANNO CHRISTI 1576.

cum aliis ne colloquantur, missamque prælegant. Ut vasa, calices, corporalia, pallæ, mappæ, sacræ vestes, aliaque ad missam necessaria, munda, nitidaque sint, curam adhibeant. Turpem quæstum, & immoderatas eleemosinarum exactiones effugiant, peregrinos, atque advenas sacerdotes absque dimissoriis literis celebrare non sinant. Et quamquam altari deserviens, de altari vivere debet; caveant tamen omnes, ne plures pro celebranda missa eleemosinas accipiant; & proinde nemo plures capellanias habeat, neque singulis diebus in hebdomada se obliget: ad quod, ut melius faciliusque servetur, statuimus, ut pro celebranda missa minus decima auri parte in eleemosynam, & ad sustentandam clerici vitam non detur: nihil tamen ante a sacerdote exigatur. Nec qui sacrum semel in hebdomada per totum annum pro se fieri voluerit, sex aureis minus tribuat in singulos annos; id quod loci ordinarius pro locorum, & personarum conditione moderari, & temperare possit.

Si vero alicubi pro magno Missarum numero ita tenues assignatæ sint eleemosinæ, ut nullus fere sacerdos idoneus suscipere velit; curet episcopus, ut vel augeantur eleemosynæ, vel numerus Missarum diminuatur, vel alio modo juxta decretum concilii Tridentini provideat.

In celebrando autem cæremonias missalis reformati studeant integre servare, dumque ad altare celebraturi eunt, vel inde facto sacro revertuntur, nemini caput aperiant. In fine missæ Evangelium divi Joannis, quod incipit: *In principio erat Verbum*, legant; nisi aliud ratione Dominicæ, vel feriæ, vel alterius temporis esset legendum. Verba neque celerius, neque tardius, quam par est, proferant.

Seff. 22. decret. de obser. in missa.

Canonem memoriter non pronuncient, sed quo ad ejus fieri poterit attente legant. Candelæ non nisi absoluto ultimo Evangelio extinguantur.

Celebraturus corona clericali sit insignitus, sine qua celebrare non permittatur. Aperto capite celebretur; nec pileum, nec aliud quidquam in altari reponatur. Missæ minister clericus sit, superpelliceoque indutus devote celebranti sacerdoti inserviat, ubi tamen commode id fieri poterit. Sacerdotio iniatiatus non ante sacrum faciat, quam ab ordinario, vel alio ab eo designato, an cæremonias probe teneat, examinetur.

Missæ sacrificium nec ante auroram, nec post meridiem celebretur. Sacerdos sacris jam indutus vestibus neminem expectet: nec missam semel inchoatam, iterum inchoet; sed prosequatur. Laici propius ad altare non accedant, & præsertim mulieres, sed aliquo intermedio scabello ab eo sejungantur.

Aedituus, dum in majori missa sacrosancta Eucharistia populo adoranda elevatur, campana magna signum dabit. Sabbato sancto, tam sæcularium, quam regularium ecclesiarum campanæ ante majoris vel cathedralis ecclesiæ signum non pulsentur, nisi aliud censuerit episcopus.

Evangeliorum librum alicui non episcopo ad osculandum deferre, licet ille magna sit præditus dignitate seculari, & absit episcopus, abusus est, & quod consequens est, ab ecclesiis, ubi erit, removeatur. Dum sacrosanctum evangelium legitur, qui sacro intersunt, stantes audiant. In novæ missæ celebratione sumptuosa convivia, ludi aliique abusus omnino tollantur. Sacerdos perfecto sacro in sacristiam reversus Deo optimo maximo gratias agat, ac proinde ubi oratorium defuerit, construatur.

Canonici celebranti episcopo, aliave pontificalia exercenti diligenter assistant, & inserviant, alioquin poenam episcopi arbitrio persolvant.

Non permittantur laicorum domus fenestras ecclesiis ita vicinas, vel contiguas habere, ut inde in ea introspici possit; si quæ vero ejusmodi fuerint, obstruantur, juxta edictum felic. recordationis Pii V.

Curet episcopus, ut designata, ne dum designanda oratoria divino cultui dicata, ab omni sint profano usu remota: nec super illis habitandi licentia permittatur.

CAP. XXV.

De divinis officiis.

Præscribat episcopus horas, quibus clerici in celebrandis divinis officiis occupentur; præcipiat etiam ne vesperi matutinæ preces sed diluculo recitentur. Clerici statis horis ecclesiam adeuntes superpelliceo, vel aliis pro conditione, ac officii dignitate indumentis induantur.

Ad tertium campanæ signum e sacristia, aut capitulo simul omnes egrediantur, ordine tamen & decoro servato, coramque altare flexis genibus paulisper orent; deinde ad chorum accedentes, suum quisque locum teneat, ubi clericalibus vestibus, non pileo, vel galero utantur, nec locum mutent.

Dum divina officia celebrantur, nullus cum alio colloquatur, nullus item psallentibus aliis in choro privatim legat aliquid, vel seorsum ab aliis recitet; alioquin certo sciat, se in pœnas a jure statutas incursurum.

Unusquisque recitet officium ad modum Romani Breviarii noviter reformati; inferioresque ecclesiæ ad cathedralem, ubi fieri potest, se se omnino conforment. In choro nemo rideat, aut dormiat, aut aliud quidpiam indecorum faciat; sed in sua quisque sede Deum, ac Dominum nostrum pro viribus laudare, sensusque suos ab omni vanitate nitatur avertere. Cum in fine psalmi, aut hymni, *Gloria patri*, vel quid simile pronunciatur; cumque sanctissima Jesu, Mariæque nomina proferuntur, omnes religiose assurgant, apertoque capite magna cum reverentia super pectus inclinent. Choro statis temporibus adsint, & quæcumque ad ipsum pertinuerint ecclesiastica ministeria alacriter obeant. Si quis ad matutinas horas ante finem primi nocturni, hoc est ante finem tertii psalmi, vel ad alias ante finem primi psalmi illius horæ non venerit, distributione careat, proque absente reputetur; idemque

ANNO CHRISTI 1576.

que de illo dicitur, qui ad missam ante finem epistolæ non accesserit. Si quis officium ante inchoare præsumpserit, quam in choro prædicto ordine conveniant, illius horæ distributionem amittat, graviusque ab episcopo mulctetur; easdemque poenas perferet, qui supradicta servare neglexerit. Intra ecclesiam mature incedant, ibique nunquam deambulent, de inanibus rebus sermonem non ineant. Ex choro nisi perfecto officio egrediantur; quod si quem necessitas exire compellat, is a chori præfecto potestatem exeundi petat. Recitatis horis canonicis, flexis genibus aliquantisper orent, & ubi signum chori præfectus dederit, surgant omnes, seq. invicem salutent, atque exhibita altari debita reverentia ad sacristiam, vel capitulum modeste, quieteque se conferentes inibi superpelliceum deponant. Caveant denique omnes, qui vel sacro ordini initiati sunt, vel beneficio ecclesiastico gaudent, ut divinum officium (licet chori legibus obstricti non sint) nunquam prætermittant. Qui vero pensiones obtinet ecclesiasticas, ut clericus, officium B. Virginis Mariæ recitare teneatur; alioquin in poenas a concilio Lateranen. sub Leone X. statutas, & per fel. recor. Pium V. innovatas, & declaratas incidet; nimirum ut præter mortalis culpæ reatum, perceptos ex beneficio fructus ipso jure in beneficii fabricam, aut pauperum eleemosinas restituere pro rata teneatur, nisi legitime fuerit impeditus; certoque sciat se neque literarum studiis, neque aliis temporalibus occupationibus excusatum. Ad divina officia celebranda, vel audienda progredientem episcopum in propriam ecclesiam canonici, atque hebdomadarii deducant, & reducant.

CAP. XXVI.

De officio præfecti chori.

Episcopi erit aliquem choro præficere, qui proinde chori præfectus vocetur, ac pervigilet, ne quid eorum prætereatur quod divinis officiis celebrandis præscripta sunt, atque ne quid indecore fiat: si quis autem suo haud bene fungatur officio corrigat; si vero res gravis sit, ad episcopum deferat.

CAP. XXVII.

De officio magistri cæremoniarum.

Cæremoniarum magister sequentis diei officium denunciet, doceatque, quando pedibus stare, quando sedere, quando demum genu flectere opus sit, præscribat omnibus, idque in sacristia, quod quisque munus sit per hebdomadam obiturus, cui epistola, vel evangelium palam decantandum erit, is a cæremoniarum magistro prius audiatur, & si opus fuerit, ad bene legendum instruatur.

CAP. XXVIII.

De officio sacristæ.

Curam æditus adhibeat non mediocrem, ut quæ de sacrosanctæ Eucharistiæ administratione, deque missarum celebratione dicta sunt, diligenter quisque exequatur. Item ut aqua benedicta singulis saltem hebdomadis renovetur. Altaria prætertim festis diebus, decore ornentur, & chorus verratur. Item ut pro mortuis Missæ, aliaque id genus celebrentur. Sacerdotem clericalem tonsuram, vel superioris labii pilos abrasos non habentem, celebrare non permittat. Curet denique ne mendici eleemosynæ causa huc, atque illuc per ecclesiam vagentur.

CAP. XXIX.

De officio punctatoris.

Punctator studiose inquirat, an omnes clerici canonicis horis interfuerint, & divina officia obierint; ac eos qui in his deliquerint, in libro, quem vocant punctationum, notet.

Libros punctationum fideliter diligenterque custodiat exhibeatque episcopo, vel capitulo singulis mensibus, & quoties ille vel illud eos petierit. Sint duo punctatores, quorum unus ab episcopo deligatur, alter a capitulo, vel ut unus tantum a capitulo cum episcopi consensu electus, qui, confirmatus ab episcopo, vel invitus, cogi possit ut officio fungatur.

Initio sui officii ordinario jusjurandum det se diligenter fideliterque omnia præstiturum. Servet denique punctator ea, quæ de celebratione divinorum officiorum præscripta, & imperata sunt.

CAP. XXX.

De officio Thesaurarii.

Pervigilet thesaurarius, vel alius, ad quem spectabit, ut sanctorum reliquiæ ecclesiæ ornamenta, cæteraque bona quibus custos præfectus est integra inviolataque serventur.

CAP. XXXI.

De officio Cellararii.

Is, cui curæ est quotidianas distributiones partiri, æstimata pro rata laboris officiique dignitate, atque ex ordine librorum punctatoris in singulos distribuat. Qui sine justa causa choro absunt, vel adsunt quidem, sed privatim officium recitantes non cantant, iis nihil distribuat, ut in constitutione de divinis officiis scriptum est, & dictum.

CAP. XXXII.

De officio magistri scholarum.

Scholarum magistri, vel alii, quibus incumbet, ad præstandum officium, missamque statutis diebus chorum adeant, curentque poni, & reponi libros choro deputatos, ac cætera, quæ sui muneris sunt propria munera exequantur.

CAP. XXXIII.

De officio parochi.

Ut plenius oves sibi creditas cognoscere, earumque rationem habere, ac reddere cum opus fuerit, accuratius possit, habeat parochus librum, qui omnia suæ curæ commissorum nomina, conditiones, ætates, ac sexus contineat: in quo etiam, qui ad habitandum in sua parochia recenter veniunt, quique ab ea discedunt, item qui nascuntur, quique e vita migrarunt, scribantur.

Habeat insuper catalogum omnium pauperum suæ parochiæ, præsertim nobilium, puellarum, orphanorum, viduarum, atque aliarum miserabilium personarum, quæ mendicare erubescunt, ut ejus industria his provideri possit, dicente scriptura de Domino, cujus ministri sumus; *pupillum, & viduam suscipiet*; (Psal. 145.) meminerit se patrem esse eorum, præcipue, quos commendatos ecclesiæ novimus. Curet, etiam non accersitus, infirmos visitare, maxime in principio infirmitatis, eosque ad peccatorum confessionem exhortetur, cælestisque medici misericordiam, auxiliumque implorare doceat. Oleum sanctum, seu chrisma non laicis, sed presbyteris, nec externis, nisi prius de hac re consulatur episcopus, sed domesticis, & notis committat, nec aliquo prætextu ova, vel aliud ejus gratia exigatur. Det præterea operam, ut qui sacramentorum, & præsertim confirmationis, & sacrosanctæ Eucharistiæ capaces fuerint, illa suo tempore suscipiant, ne per incuriam (quod sæpe evenit) omittat, aut in longius, quam par sit tempus differat, quia indignum valde est in loco Pascuæ & aquæ refectionis a domino collocatos, pastorum incuria fame, sitique macerari. De quibus omnibus episcopum certiorem faciat, idque sæpius, prout temporis ratio postulabit. In hebdomada sancta parochi aut sacristæ per se ipsos, aut alii sacerdotes de eorum licentia, aut saltem sacris initiati decenti habitu, superpelliceo, & orario ornati, fidelium domos aqua benedicta aspergant, quique, & cætera benedicant; ne tam laudabilis consuetudo vilescere incipiat, si fuerit minus decenter a clericis ministratum, quod pia est religione introductum.

CAP. XXXIV.

De beneficiis ecclesiasticis.

In ecclesiastici beneficii collatione, vel nominatione, seu præsentatione, tam juris patronatus, quam aliorum beneficiorum omnino caveatur, ut nihil prorsus gratia detur illius, vel accipiatur; hac enim maxima in re, juxta id quod Esaias loquitur, (Esai. c. 33.) excutiendæ manus sunt ab omni munere, ne, quod meritis vitæ, aut ecclesiæ debetur utilitati, famulorum industriæ, aut conferentium gratiæ tribuatur; sed ut omnis avaritiæ, vel simoniacæ labis suspicio evitetur, absit omnis pactio, omnisque temporalium pro spiritualibus promissio, etiam sub prætextu redimendæ vexationis, vel litis super beneficio motæ, ac cæterorum casuum, qui de jure permitti possent sine episcopi licentia. Proinde moneant sæpe parochi, idque festis solemnibus, & in publicis ad populum concionibus, tam dantes, quam recipientes aliquid ob beneficii collationem, patronos quoque pretio præsentantes, vel vocem præsentationis vendentes, vel jus præsentandi ementes, talium etiam internuncios, ac mediatores poenæ excommunicationis in simoniacos latæ atque aliis juxta sacros canones subjacere.

2. Norint etiam dantes, ac recipientes beneficium ad alterius nutum, seu ad confidentiam, ut vocant, in excommunicationem, aliasque poenas, tam in constitutione felic. record. Pii IV., quam Pii V. sancitas, incurrere.

3. Extirpetur abusus ille, sicubi fuerit, retinendi nimirum omnes vacantium beneficiorum fructus, vel earum medietatem, vel aliam quotam, qui aut episcopo, aut capituli mensæ deberentur, veluti in constitutione fel. rec. Pii V. continetur. Advertant patroni, tam clerici, quam sæculares, non licere sibi in perceptione fructuum, aut proventuum distributione ex beneficiis jurispatronatus sese ingerere, multoque minus jurispatronatus venditionis titulo, aliove quovis modo transferre contra canonicas sanctiones; alioquin dicto jurepatronatus ipso jure privati sint, juxta concil. Trident. decretum.

4. Juspatronatus neque impetrari potest, neque de novo institui, nisi prævia sufficienti dote. Curent episcopi, ut quotannis eligantur examinatores, quibus vacante ecclesiastico beneficio, clericos ad beneficia idoneos examinari incumbat, episcopoque referre; nihil autem ratione hujus exa-

ANNO CHRISTI 1576.

examinis recipiant sub statutis a concilio Trid. pœnis.

5. Beneficia curam animarum habentia, non nisi dignis conferantur, quique per se ipsi suo munere fungantur, & resideant. In beneficiis conferendis cives peregrino, incola præferatur externo; ubi fuerint æque idonei, juxta decreta sacrorum canonum.

6. Unum tantum beneficium ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam ejus, cui conferatur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens (dummodo utrumque personalem residentiam non requirat) eidem conferre, juxta decretum sac. conc. Trid. alioquin post tempus a jure statutum sciant se ipso jure privatos beneficiis, & fructus ab eo tempore perceptos restituere obligatos esse. Curet episcopus, ut parochiale beneficium, quod plus oneris, quam fructuum habet, ex beneficiis augeatur (non regularium tamen, nec jurispatronatus) vel ex parochianorum collectis, vel alia commodiore via, ut sac. conc. Trid. statuit, atque decrevit, cogatque rectores ecclesiæ, vel alios, ad quos pertinet, ut sibi tot sacerdotes adiungant, quot ad ministranda sacramenta, & divina officia celebranda, juxta beneficiorum facultatem satis sint. Ubi autem populus ita frequens, ac copiosus esset, contraque parochiales ecclesiæ ita paucæ, ut sine magno incommodo parochiani eo accedere ad percipienda sacramenta non possint, novas ibi parochias, velint nolint rectores, constitui conveniet, atque decebit secundum sacri conc. Trid. facultatem. Quoniam vero sacerdotalis ordo confunditur, & populorum salus maxime læditur, si ad beneficia ecclesiastica assumantur, qui suo muneri minime respondere possint, Sacr. conc. Trid. decretum exactissime servetur, ut nullus ad dignitatem curam animarum habentem assumatur, nisi quintum & vigesimum attigerit annum, fueritque idoneus. Ad alias vero dignitates, aut personatus a cura animarum immunes, ac liberos ascendere non prohibentur, si tamen haud minores viginti duobus annis, & digni fuerint. Ad dignitatem, canonicatum, vel personatum nemo assumatur, nisi qui eo sit sacro ordine initiatus, quem dignitas, vel præbenda postulat, vel ad eam pervenerit ætatem, ut infra legitimum tempus valeat initiari, quemadmodum in sac. concil. Trident. præcipitur. Numerarii quoque, atque hebdomadarii, non minores duobus, & viginti annis assumantur, quibus tamen onus celebrandi missam adjunctum non sit: cætera denique beneficia nulli conferantur, qui decimum quartum nondum agat annum.

Sess. 24. c. 17. de reform.

Sess. 24. c. 17. c. execrabilis 6. qu. vero in Extravag. com. tit. d. præb. Sess. 22. c. 13. de reform.

Sess. 21. c. 4. de reform. & c. ad audientiam de eccl. a dif. Sess. 24. c. 12. de ref. & c. eum in cunctis de elect. cler.

A

CAP. XXXV.

De residentia.

Quoniam, ut S. Damasus catholicæ ecclesiæ pastor vigilantissimus monuit, omnis negligenter pascens toties sibi commendatum gregem, convincitur summum non amare pastorem, & qui infantes suos, idest populos sibi commissos aliis educandos tradunt, ut pro suo libitu secularibus curis inhient, multorum sunt causa malorum, inde enim animæ negliguntur, oves pereunt, morbi crescunt, hæreses, & schismata prodeunt, ecclesiæ destruuntur, sacerdo-B tes vitiantur, & reliqua mala proveniunt, meminerint pastores sibi pervigilandum, quasi rationem reddituri pro animabus gregis; meminerint beatum Jacob per viginti annos ita Laban pascendis gregibus servasse, ut diceret: *Die noctuque æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis*; si ergo sic laborat, & vigilat, qui pascit oves Laban, quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei, pro quibus etiam ipse animam posuisse cognoscitur? vigilent itaque per se, & excubias agant, & juxta sac. canonum, atque conciliorum decreta resideant.

Heb. c. 13. Gen. c. 31.

Trid. sess. 6. c. 1. de ref. & c. pervenit cum seq. 7. q. 1. & de cler. non resid. Per totum &c. cum excom. de ele. in 6.

Quod si ab ecclesia abfuerit episcopus, C aut metropolitanus contra decreta sacrosancti concilii Trid. quæcunque hoc casu adversus non residentes in eodem concilio statuta, & declarata, & quæ de legitimæ absentiæ causis approbandis, licentiis datis judicandis, & crescente contumacia Rom. Pont. denuncianda disposita sunt, inviolabiliter observentur. Porro fructus, quibus is qui non resedit, juxta ejusdem concilii constitutiones editas, tam sub Paulo III. quam sub Pio IV. mulctandus erit, ad Xenodochium suæ civitatis, quod majori laborat inopia, applicentur, ad pauperum miseriam sublevandam: id quod, ut melius servetur, cathedralium ecclesiarum capitulis præcipimus, D ut metropolitanum, vel in eius absentia, antiquiorem provinciæ episcopum de eorum pastoris residentia, vel absentia bis in anno faciant certiorem. Si vero alii curæ animarum præfecti a propriis beneficiis abfuerint, ad ea redire teneantur; qui contravenerint, modis, & poenis per sacrosanctum concilium constitutis coerceantur. Sciant præterea parochi omnes sui muneris esse, episcopum de beneficiatis intra eorum parochiæ terminos, curam animarum habentibus admonere; in quo, qui negligens fuerit, præter poenas a sacris canonibus statuta aliis arbitrio episcopi subjicietur. Canonici cathedralium, aut collegiatarum E ecclesiarum hebdomadarii, vel numerarii, vel alii in prædictis ecclesiis portiones habentes, per se ipsi, non per substitutos divina officia compellantur obire; nec eis ultra tres menses quotannis abesse licebit; alioquin privatione fructuum, aliisque pœnis, ut sacra Trid. synodus statuit, puniantur.

Ibidem.

Ibidem.

Eadem sess. c. 12. 23. c. 1. de refor.

Sess. 24. c. 12. de ref.

Anno Christi 1576.

CAP. XXXVI.

De visitatione.

Sess. 25. c. 1. & sess. 25. c. 15. & sess. 21. c. 8. de refor.

Nihil ita proprium pastoris est, ac ea, quæ quotidie hominum vitio in deteriora labuntur, paterna vigilantia emendare, & juxta Exechielis vocem, quod perierat requirere, quod abjectum erat reducere, quod confractum alligare, quod infirmum consolidare; & quod pingue, & forte custodire: hoc enim est visitare, ut ibi dominus ait. Itaque episcopi, pastores animarum, in salutem gregis animum intendentes dioecesim quisque suam per se, vel per alios quotannis visitent; nec non omnes in earum dioecesi consistentes ecclesias, quantumvis exemptas, beneficia quoque curata, atque ea regularium monasteria, qualitercumque commendata, ubi regularis observantia non viget; ubi vero viget, intra præfixos a sacra Trident. synodo terminos, tamquam a sede apostolica delegati in superiorum defectum negligentiamque visitent.

Sess. 24. c. 3. de ref. & conc. Trid. vers. statuimus etiam ne episcopi, & c. cavendum, & c. inter cetera 10. q. 3. 2. Cor. c. 12.

In fraterna correctione illum sibi visitatores finem proponant, eamque teneant formam, quæ a sacrosancto concilio Tridentino præscripta est; legemque quoque de victu, procuratione, deque aliis hujusmodi ab eodem concilio diffinitam servent.

Abusus ille, exigendi videlicet ab ecclesiis certam procurationis pecuniam, cum non visitantur, auferatur. Pulcre enim Alex. III. monuit cum, dicat apostolus, non debent parentibus filii thesaurizare, sed parentes filiis, multum longe a paterna pietate videri, si præpositi suis subditis graves existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris more fovere debent. Caritativum, ut vocant, subsidium, nonnisi in casibus a jure permissis exigetur. Si simplicium beneficiorum ecclesiæ penitus dirutæ ob eorum inopiam innovari, & instaurari nequeunt, curent episcopi, ut erecta ibi cruce, in profanos, non tamen sordidos convertantur usus; privatorum quoque hominum oratoria divino cultui dicata visitent, ac diligenter advertant, ne quis eis ad profana abutatur.

Quoniam evenire solet, idque non raro, ut divino cultui Deique ministris substentandis, & alienis dicata bona, vel ut pauperibus subveniatur erogata, ministrorum negligentia vitiove temporum pereant, vel dilapidentur; propterea mandat provincialis synodus, ut tam episcopi ecclesiarumque capitula, quam hospitalium rectores, ac quorumcumque piorum locorum administratores, aliique ecclesiastica beneficia sive curata, sive simplicia habentes, ab hujusce synodi confirmatione deinceps, a die, quo in possessionem venerint, intra semestre tempus omnium bonorum, mobilium, & immobilium, jurium, actionum, censuum, & quorumcumque redditdituum, repertorium, quod vulgo inventarium dicitur, per publicum notarium conficiant, confectumque in armario, seu archivio, quod episcopo sit cum capitulo, vel cum inferioribus ecclesiis commune, asservetur; tempore ... visitationis accurate, diligenterque per... ciatur, numquid desit eorum, quæ in repertorio scripta in archivio reposita sunt.

Curent præterea episcopi sacr. conc. Trid. decreto inhærentes, ut cum uno de capitulo altero de clero ab eis eligendo, quascumque bonorum ecclesiasticorum locationes recognoscant, sint, nec ne ad longum tempus, vel contra sacros canones contractæ. Ad hæc, moneant episcopi, & parochi Christifideles per se ipsi, vel per concionatores hortentur summopere, ut decimas de jure debitas, aliasve oblationes, prout conc. Trid. decrevit ecclesiis ejusdemque ministris pendant, ac usus distribuendi candelas per singulas parochianorum domos omnibus domesticis tollatur; at vero die purificationis B. M. Virginis candelarum distributio in ecclesiis populo præsenti ita fiat, ut qua decet animi affectione suscipiatur ad eumque finem serventur, ad quem hoc festum ecclesia catholica direxit; quare caveant, ne hisce candelis ad superstitiosum, vanumque cultum abutantur.

Moneant itaque parochi laicos, ne quid avare, & superstitiose, seu indecore clericis faciant, neve illis oblationes de jure debitas denegent, quod benedictas candelas eorum familiæ non distribuerint. Advertant ergo ne propterea debitas oblationes, aut decimas illas subtrahant.

CAP. XXXVII.

De hospitalibus, confratriis, seu sodalitatibus, atque aliis piis locis.

Qui hospitalia aliave pia loca in commendam, vel administrationem obtinent, quæcumque de hac re in Viennensi, ac conc. Trident. præscripta sunt, præstare diligenter curent. Administrationis ordinem, vel ordinariis locorum, vel deputatis, seu de putandis ab eis quotannis reddant sub poenis secundum ordinarii arbitrium infligendis, cujus erit visitare hospitalia omnia, etiam exempta (non tamen, quæ sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia) ac confraternitates laicorum, montis pietatis, aliaque pia loca quomodocumque nuncupentur, ut in sacrosancto concilio Tridentino cautum est. Destinet proinde episcopus aliquos piorum locorum visitatores, eosque fideles, qui hujusmodi loca ter singulis annis visitent, & ordinario referant.

Clement. quia contigit de relig. domibus, & Trid. sess. 25. c. 7. de refor.

Sess. c. 15.

Quapropter, qui piorum locorum administrationi præficiendi sunt, episcopo loci se fideliter, accurateque hoc munus exercitaturos jurent: quod si deinde male administrasse deprehensi fuerint, eos episcopus poenis afficiet scelere dignas, & nonnullas res, quas haud bene dispensarint, restituere compellat. Discant laici ecclesiarum, vel piorum locorum oeconomi eam reverentiam exhibere clericis, quam dignitas exposcit clericalis; cum extra modum absurdum sit clericis in minoribus, nec dum in sacris constitutis pro famulis, vel pro mancipiis abuti. Quamobrem caveant, ut clericos ecclesiæ piisve locis inservientes inhonesto

ANNO CHRISTI 1576.

nesto indecorove aliquo titulo non dimittant, nec in eorum codicem dimissionis causas referant; quin potius relatas omnino deleant: ac ne ferus, & immanis humani generis hostis inter bonorum triticum zizania de more suo disseminet, magna cum diligentia advertant episcopi, ut laicorum confraternitates, seu soliditates ad magnum animarum fructum institutæ, ab illicitis colloquiis, vel parum catholicis dogmatibus, tum propter rerum sacrarum imperitiam, tum propter temeritatem, seu falsam religionem penitus abstineant; ideo optime huic malo consultum, ac provisum iri censemus, si aliquem regularem, vel sæcularem doctrina, ac moribus probatum sacerdotem illis præfecerit episcopus, qui eorum sermonibus semper intersit, quemque in rebus dubiis consulant omnes: nullus audeat animalia oneraria per ecclesiam agere, imo nec ingredi cum illis, neque in capellis, vel ecclesiis aliquid reponere, cum scriptum sit de Domino. *Non sinebat, ut quisquam transferret vas per templum*. (Marc. c. 6.) Tollantur publicæ comessationes, quæ a confraternitatibus in ecclesia, vel circa eam specie pietatis fieri solent, neque de sodalitatis, aut ecclesiæ bonis fiant administratores, seu rectores, & confraternitatum, seu piorum locorum oeconomi non eligantur, nisi per plura confratrum suffragia secreto lata, præter quam ubi ad alios de jure spectaret electio; nec possint ullo pacto iterum eligi, vel confirmari, donec integram suæ administrationis rationem reddiderint. Quisquis in laicorum confraternitatis numerum adscribetur, omnia capitula a sede Apostolica, vel ordinario confirmata servare teneatur; si secus fecerit, ea confraternitate eiiciatur. Ne piæ defunctorum voluntates propter hominum cupiditates fine suo defraudentur, diligenter attendant omnes piorum legatorum executores vel distributores, vel oeconomi, vel exactores, vel alii quocumque nomine nuncupentur, ne fructus, redditus, proventus, vel alia tam mobilia, quam immobilia bona ad pauperes substentandos, vel ad puellas in matrimonium collocandas, vel ad alios certos piosque usus, vel in consanguineorum commoda, vel alicujus favore in aliam causam, a testatoribus, aut fundatoribus relicta, a testatoris voluntate alienam convertant; alioquin intelligant se obligatione restituendi obstrictos teneri: quodque magis formidandum est; exactam horum rationem, non tantum ordinario loci tempore visitationis, vel cum opportunius visum fuerit, sed & Domino nostro usque ad quadrantem reddent, & juxta quod scriptum est: *Divitias, quas devoravit, evomitet, & de ventre illius extrahet illas Deus*; neque enim qui finxit oculum, hæc non considerat, in cujus profecto manus incidere horrendum est.

CAP. XXXVIII.

De processionibus.

Generales processiones a cathedrali, vel cujusvis loci majori ecclesia proficiscantur, eodemque revertantur, nisi aliud ordinario videatur; particulares vero satis est a majori proficisci. (Sess. 25. c. 14.) Exempti, seu regulares illi sint, seu sæculares ex decreto sac. conc. Tridentini ad publicas processiones venire tenentur, ut puta cum Prælatus ipse aderit. Clerici, cujusvis dignitatis sint, qui ad processiones ire de jure vel consuetudine tenentur, eas cum superpelliceis, & aliis sacris vestibus obeant. Si qua controversia inter regulares, vel sæculares confraternitates de priore loco exorta fuerit, eam episcopus auctoritate conc. Trid. componat, & tollat. (Sess. 25. c. 13.)

Procedant autem graviter modesteque omnes, non huc atque illuc oculos coniicientes, vel ad fenestras attollentes, colloquiisque exclusis, & omissis curiositatibus, psalmis, hymnis, & reliquis sacris precibus sedulo dent operam; memores se coram oculis cuncta cernentis majestatis, junctosque angelicis agminibus ita procedere: nemo etiam in via inaniter, curioseque spectandi causa subsistat. Solemnis illa processio, quæ ad venerationem sanctissimæ Eucharistiæ instituta est, vel ipso illo die festo, vel infra octavam celebretur, idque mane tantum ante prandium: spectacula quæ vulgo ingenia dicuntur non edantur, quippe quæ periculosa sint; & tantam solemnitatem minus deceant. Nec actiones pro fortibus ædium, aut in via repræsententur, ne ab intentione tantorum mirabilium avocetur potius animus, ac distrahatur.

CAP. XXXIX.

De censuris.

Quoniam ecclesia catholica ecclesiasticas censuras non ad animarum interitum, sed ad medicinam adinvenit, & exercet; ideo advertant diligenter episcopi, ut episcopali gladio, præterquam in gravissimis delictis, cautisque non utantur, neque pro minima quaque re sint ad excommunicationis, vel suspensionis poenas infligendas faciles, atque proclives; sed ut sac. Trid. synodus optime docuit, sobrie, & magna circumspectione, atque ad animarum salutem anathematis mucronem exerceant, nec spe lucri temporalis, aut favore magnatum adducantur, ut pro levi quaque re terribilem excommunicationis sententiam ferant. Sed in judicialibus caussis, ubi alia via, aliisque juridicis remediis subveniri poterit, a censuris ecclesiasticis, quo ad ejus fieri poterit abstineant; cum vero ad manifestandum furto subtractas, vel quovis alio modo perditas res excommunicationis remedium erit adhibendum, tunc non aliter eo uti licebit, quam æstimata prius rei magnitudine, & causa diligenter matureque per epi-

ANNO CHRISTI 1576.

Episcopum examinata, ac demum monitionibus præmissis. Promulgare excommunicationis sententiam per loca civitatis publica, ac per plateas, ridicula quædam extra ecclesias, & minus decentia maledicta proferendo, abusus est, & quod consequens est auferendus. Proferatur autem excommunicationis sententia in ecclesia inter Missarum solemnia a sacerdote superpelliceo, stolaque induto; deinde plura edantur illius exempla, etiam in ipsis parochialis, vel matricis ecclesiæ foribus, atque aliis in locis affigatur, ut omnibus patere possit.

CAP. XL.

De matrimonii sacramento.

Parochi magnum studium, multamque operam eo conferant, ut quæ de matrimonii reformatione a conc. Trid. constituta sunt, serventur adamussim. Singulis saltem in mensibus, atque ubi populus in ecclesia frequens adierit, quæcumque de matrimonio contrahendo ab eodem conc. decreta sunt, materno sermone expromant, instruantque mulieres, ne se illudi decipique sinant, clandestina matrimonia contrahentes. Commonefaciant itaque ante omnia fideles, non aliter matrimonium contrahi posse, quam mulieris in matrimonium collocandæ interveniente parocho, vel alio sacerdote de illius, vel episcopi licentia una cum tribus testibus. Qui contra quam dictum est matrimonium contrahere præsumpserit; licet illud postea promissione, fide, ac jurejurando, quin etiam osculo, & copula carnali consecuta confirmarint, certo sciant irritum, & nullum esse, seque graviter, arbitrio ordinarii mulctatum iri. In prohibitis consanguinitatis, & affinitatis gradibus scienter contrahere nemo præsumat. Et quamvis necessariæ denunciationes matrimonium antecesserint, intervenerint etiam capitula matrimonialia, caveant tamen ne copulentur, sub poenis excommunicationis aliisque arbitrio ordinarii sustinendis; neque vir mulieris domum, nisi cum matrimonium præsente parocho una cum testibus contrahendum est, adire audeat. Ad hoc hortentur parochi suos, ne ante benedictionem cohabitent.

Sess. 25. c. 13.

Sess. 25. c. 13.

Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, primum & secundum gradum non excedat. Justitiæ vero publicæ honestatis non ultra primum gradum extendatur juxta sacrosancti conc. Triden. definitionem, & Pii V. felic. rec. constitutionem, quæ incipit: *Sanctissimus in Christo pater*. Quibus in gradibus contrahendi matrimonii impedimentum ex baptismo, & confirmatione oriatur, ubi de his sacramentis egimus, declaratum est. Cætera enim de jure antiquo impedimenta, ita sunt ablata, ut jam matrimonium libere contrahi posse, non tantum inter ipsum baptizatum, & confirmatum, & tenentis filiam, sed etiam inter tenentis uxorem, viduam, & baptizati, vel confirmati fratrem, & ipsum baptizatum, vel confirmatum; nec obstat, quod cognatio ante conc. Trid. fuerit contracta. Cum nuptiæ interdici dicuntur, id quod fit ab adventu Domini, usque in diem Epiphaniæ, rursus a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive, doceant parochi populum, duo tantum eo tempore ab ecclesia prohiberi, quorum alterum est solemnis benedictio conjugum; alterum vero, ne domum viri cum choreis musicis aliisque solemnitatibus nova uxor traducatur. Erunt autem monendi, ut his temporibus ab ecclesia prohibitis, quo ad ejus fieri potest, matrimonium sine ordinarii licentia non consument, quæ licentia propter humana pericula facile, & gratis poterit concedi. Hortandus est etiam populus, ut conjuges triduo ante matrimonii consummationem se poenitentiæ Eucharistiæque sacramentis communiant. Quæ autem parochus in matrimonio contrahendo efficere præstareque debet, hæc fere sunt. Ter proprius contrahentium parochus, idque continuis diebus festis, in utriusque parochia, nec in matrice tantum parochia, sed etiam in qualibet alia, ubi populus aderit frequentior, intra missarum solemnia, denunciet, inter quos sit matrimonium contrahendum; quas tamen denunciationes, quandoque convenit omittere. Id quod ordinarii prudentiæ arbitrioque relinquitur: post ultimum vero denunciationum diem, de duorum nominibus, cognominibus, patria, & contrahere volentium parochia, deque impedimentis, si quæ fuerint, fidem in scriptis faciat. Exteros vero, vel non suos, juxta conc. Trid.. decretum matrimonio conjungere caveat, nisi prius ordinario deferat; qui re diligenter investigata licentiam neget, vel concedat. Si vero post denunciationem intra bimestre tempus nec ipse, ut fidem faciat fuerit rogatus, nec matrimonium celebratum, denunciationes quidem denuo fiant; matrimonium vero non nisi cum episcopi facultate celebretur. Habeat proinde parochus librum, in quo conjugum, & testium nomina, cognomina etiam, patriamque, diem, & locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat. Conjuges in parochiali tantum ecclesia, vel alibi de licentia ordinarii solemniter benedicat. In monialium vero monasteriis nuptias benedici omnino prohibetur. Missa pro sponso, & sponsa juxta Missale Romanum novissime reformatum proprius contrahentium parochus, aut alius, de illius, vel ordinarii licentia, sacerdos apertis januis celebret: Missæ (quam vocant siccam) abusu evulso. Caveant denique parochi, ne quidquam ratione futuri funeris exigant, dum extra parochiam ad virum ducitur uxor. Atque ut quæcunque magno huic Sacramento injuriam faciunt, ab ecclesia prorsus extrahantur, parochus omni diligentia, & vigilantia inquirat, sint ne in sua parochia an non concubinarii, & si, quod absit, esse compererit, eos perinde, ac pater eos admoneat, ut concubinas eiiciant; & si quidem matrimonio conjuncti fuerint, in eo sancte, ut par est, vivant; sin minus, qui continere nolunt, nubant. Ut si perfectiora non attingunt, saltem secundum

Sess. 24. c. 8 conc. Tolet. 1. c. 17. & c. 15. qui 34. dist.

ANNO CHRISTI 1576.

Sess. 24. c 9.

dum indulgentiam concesso matrimonio utantur. Qui non paruerint, eos sub poena suspensionis ab officio, & beneficio episcopo, vel ejus generali vicario denunciare teneatur, ut quemadmodum generalis Tridentina synodus præscripsit, in hos concubinarios mucrone anathematis, aliisque canonicis poenis severe, ut par est, animadvertatur. Nuptiæ multæ sub una umbella unoque sacro, ne benedicantur; sed singulæ separatim, vel ad summum binæ, nisi secus ordinario videatur. Caveat sacerdos, ne secundas nuptias benedicat; Virgo tamen; vel nondum benedicta, benedicatur. Moneant denique parochi temporales dominos, ne suos subditos directe, vel indirecte cogant, quo minus matrimonia libere contrahant; alioquin excommunicationi latæ sententiæ, prout in conc. Trid. constitutum est, se subjacere noverint.

CAP. XLI.

De meretricibus, lenonibus, circulatoribus, zingaris, turcis, & mauris mendicis, & aleatoribus.

Sæculi principes non sine causa gladium portantes, ut summi regis, qui aufert spiritum principum ministri, recogitent necesse est, si cives velint bonos, quod gubernanti cuique scopus esse debet, christianæ vitæ puritatem esse retinendam; quin etiam, neque sibi satis esse præsidii in reliquis constitutum ad eos continendos, nisi erga Regem regum populo sint fideles. Quapropter per eum, per quem reges regnant, principes imperant, potentes decernunt justitiam, rogat Neapolitanæ provinciæ synodus, & in domino hortatur principes, & sæculares, ut Urbes a vitiorum contagionibus expurgare non negligant, ac proinde meretricum infame genus, quantum res patientur, ab honestarum mulierum cohabitatione, ac multo magis a locis prope monialium cænobia satis arceant; neque in meritoriis tabernis, vel publicis cauponis hospitari, sive, diu commorari permittant. Curent præterea, ut diverso habitu indutæ sint, quo a matronis honestisque mulieribus discernantur. Currru vehi, sellisque, matronarum instar, uti omnino prohibeantur. Lenones cujusvis sexus, præterquam quod gravissimas in foro sæculari pœnas sustinebunt, anathematis gladio se noverint feriendos, ut qui animas Christi sanguine redemptas diabolo aucupentur. Circulatores, qui præstigiis quibusdam; & fallaciis, & loquacitate, vulgus suspensum detinent procul eiiciantur.

Zingari, ut vocant, vagum genus hominum, qui partim furtis, partim præstigiis, & fallaciis quibusdam hominibus damnum inferunt, & quidem magnum, vel ex christianorum finibus exterminentur, vel certis in locis habitantes, vitam honestis artibus ducant.

Turcæ, mauri cæterique infideles signo aliquo a Christianis distinguantur, quique ex illis libertate donati a fidelium commercio, quoad ejus fieri potest, arceantur.

A Quemadmodum speramus fore, ut pii christiani populi principes mendicos illos, qui ostiatim stipem cogunt, unum in locum congregent; ita non dubitamus, quin episcopi animarum pastores eorum saluti sint consulturi, ut saltem semel in anno sua peccata confessione expient, & in paschate sacrosanctam sumant Eucharistiam; hoc enim ad miseriæ cumulum pertinens paterna pietas omnino caveat, oportet, ut qui corpore afflictati fame pereunt, ii etiam animis tabescant: neque enim oviculas hujusmodi minus proprio sanguine redemit, qui contemtibilia mundi, ad confundenda fortia elegisse cognoscitur. Qui tamen, ne divina disturbent officia, curandum, ne mendicando vagentur per ecclesiam, sed extra portam eleemosinam petant: moneatur idcirco populus, ut quos per ecclesiam mendicare viderit, iis eleemosynas minime largiatur, quibus nihilominus ad portas mendicantibus deesse non debet.

ANNO CHRISTI 1576.

1. Cor. c. 3.

Quoniam experientia compertum est tabernas, seu domos expositas ad infames ludos, omnis nequitiæ sentinas esse, atque ex aleæ ludo, sæpe furta, rapinas, fraudes, blasphemias, aliaque id generis flagitia oriri; propterea sæculares principes in hujusmodi homines graviter animadvertere debent, & quicumque tabernam, vel domum ad recipiendum aleatores ludentes expositam habent, excommunicationi ab ordinariis locorum subiiciantur; *magna est enim in ipsa severitate pietas* (ut Turonen. conc. verbis utamur) *per quam tollatur peccandi facultas*; nam *ubi insana libertas generat vulnera, sacerdotalis districtio dat medelam.*

Turon. 2. in proemio tom. 2.

Latini qui Rom. ecclesiæ subditi sunt, quique ad illius ritus, legesque sese conformant, a græcorum ritibus omnino abstineant, nec prætextu legis orientalis ecclesiæ jejunia ecclesiastica violent, vel carnes diebus prohibitis edant; alioquin poenis debitis puniantur. Græci ab episcopis locorum diligentissime visitentur.

D In primis credant Spiritum sanctum a Patre, Filioque procedere, atque ita ipsorum clerici recitent, tum in missis, horisque canonicis, tum etiam extra divinum officium.

Credant Purgatorium animarum esse post mortem, easque suffragiis fidelium sublevari, & adjuvari. Credant Romano pontifici, ejusque jurisdictioni, excommunicationibus, & indulgentiis.

Credant festos dies, videlicet beatissimæ semper Virginis Mariæ, Apostolorum, & Sanctorum omnium, quos Romana ecclesia omnium caput, mater, & magistra ecclesiarum instituit.

E Eucharistiæ sanctissimum Sacramentum nuper natis infantibus non exhibeant; sed tanquam pro infirmorum viatico procurent. Mortuorum cadavera a sepulchris non eruant, neque comburant. Concilium oecumenicum Tridentinum inter cætera agnoscant, ejusque decretis humiliter obediant; remanentibus tamen iis tantum ritibus, quos diuturno usu receptos, & a fide catholica non alienos summi pontifices, & sacrosanctum conc. Florent. approbarunt.

Tom. 3.

CAP.

CAP. XLII.

De vindemiatorum obscœnis verbis abolendis.

Quoniam usu compertum est, quam vera sit apostoli sententia: *corrumpunt*, inquit ille, *bonos mores colloquia mala*: idcirco episcopi, & parochi, quantam possunt, curam adhibeant, ut antiqua illa loquendi corruptela tollatur, quæ præcipue in agris, & vinetis viget, quaque freti illius regionis rustici, aliique vindemiatores, impune sibi licere existimant, tempore vindemiarum obscœnissima quæque verba, aut dictu, audituque turpissima in transeuntes, cujusvis sexus illi sint, & quod execrabilius, ac minus ferendum est, in religiosas, ecclesiasticasque personas, sine sexuum, ac statuum discrimine passim eructare, sicque tenellas innoxiasque animas pervertere. Hortatur itaque principes, & magistratus sancta synodus, ut tantam, ac talem pestem e campania exterminare velint, quia horrendum nimis est, quibus apostolus præcipit a scurrilibus, & turpiloquiis, ut caveant, eos per omne turpitudinis genus laxatis linguæ habenis tam præcipites pervagari.

CAP. XLIII.

De usuris.

Quoniam usura, velut cancer in pauperum bona, & quod execrabilius est, in usurariorum animas serpit; ideo omnes oportet intendere nervos, ut in populo christiano tantum malum resecetur. Caveant ergo omnes, ne ullum usuræ genus vel monopolium exerceant, neve alium quemvis, sive aperte iniquum; sive, ut ajunt, palliatum faciant contractum. Ex mutuo, vel deposito, tam apud nummularios, quam apud alios, nihil præter sortem exigi possit, licet pecunia mutuo data, vel deposita pupillorum sit, vel viduarum, vel quorumcumque aliorum: non enim, quia necessitate premuntur inviti, ideo voluntate licenter peccant; quin imo, ut tales decet, jactent cogitatum suum in Domino, & ipse enutriet illos, qui fenum agri sapientissime vestit. Cambia sicca, nempe cum litteræ ad destinatum locum vere non mittuntur, sed in eodem, quo datur, loco pecunia solvitur, cessent; quippe iniqua sunt. Caveant, ne quid lucri ob dilatam vel anticipatam solutionem accipiant, vel ne carius quidquam propter expectatam pecuniam, quam præsentem vendant. Tollatur omnino abusus ille, nimirum conducendi operarios ad messem, vel vindemiam, vel alia quævis opera certo quidem pretio, minori tamen, quam locorum consuetudo, & laboris ratio exposcit, idque ob anticipatam solutionem, ne juxta quod scriptum est: *Pascua divitum sint pauperes*; nam potentiores hujusmodi terribiliter increpat scriptura. *Ecce merces operariorum, qui messuerant regiones vestras, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.*

A Abstineant a distractionibus rerum usu consumptarum, sive gemmarum, sive aliarum rerum, ultra justi pretii limites cum modica pecuniæ summa, quas distractiones partitorum contractus vocant. Caveant denique a quovis suspecto contractuum, vel negotiationum genere. Propterea tutius erit, si hisce de rebus homines consuluerint, qui sint artis periti, & divino timore repleti, ne in animas suas dicant videntibus: *Loquimini nobis placentia; videte nobis errores*: fit enim sæpe, ut eos consulant, a quibus prava audiant, quæ volunt; non ut recta velint, quæ audierint. Qui vero in horum aliquid deliquerit, certo sciant se præterquam quod mortale peccatum committunt, B restitutioni obligatos esse, aliaque poena puniendos, id quod ordinarii relinquitur arbitrio. Hortamur autem principes, & magistratus, ut ipsi etiam huic malo, quibus melius poterunt remediis occurrant; quid enim mali non timendum sit, ubi ipsa malorum omnium radix tantopere excrescit.

CAP. XLIV.

De falsis testibus famosos libellos edentibus.

Quoniam experientia nos satis superque docuit, quantum detrimenti reipublicæ afC ferant falsa testimonia, divina atque humana lege damnata, cum falsus testis Augustini sententia tribus obligatus sit. Primum Deo, cujus præsentiam nihil facit; deinde judici, quem mendacio fallit; postremo innocenti, quem falso testimonio offendit, quippe in ejus est potestate innocentes bona fama, nedum facultatibus orbandi; idcirco ne tantum crimen inultum impunitumque dimittamus, contra quam debemus, quia scriptum est. *Abominatio est Domino* Prov.c.12. *labia mendacia, & falsus testis non erit impunitus*; statuimus, ut qui falsum testimo- Prov.c.19. nium in judicio dixerit contra innocentem, sive in causa civili, sive in causa capitis, D vel ut dicatur scienter effecerit, præter poenas a sæcularibus judicibus irrogandas, excommunicationis vinculo sit ipso jure irretitus, satanæque potestati traditus, a quo vinculo enodari nunquam possit, nisi famæ, ac facultatum jacturam meliori quo poterit modo resarserit.

Eandemque poenam luent, qui ad inurendam famæ aliorum maculam famosos libellos componunt, ac pro palam collocant, ut omnibus noti fiant, præter poenas in constitutione Pii V. statutas. Qui ad duellum verbo, vel scripto provocant, quique ad id favorem, consilium, vel auxilium præstant, præter excommunicationis sententiam E aliis se poenis, ut in concilio Tridentino sancitum est, subjacere sciant.

Eodem excommunicationis vinculo innodamus actuarios, subactuarios, scribas, notarios, advocatos, causidicos, procuratores, ac cæteros quocumque nomine nuncupentur, qui contra conscientiam, & justitiam cum alterius partis offensione, vel cum reipublicæ detrimento, cujus permagni interest, ne delicta impunita sint, in judicio

testes

Anno Christi 1576.

testes favore, vel pecunia corruperint, aut seduxerint, aut testium dicta non integre, nec fideliter scripserint, vel scribi fecerint, vel ad id faciendum opem ferre, ac favorem scienter præstare præsumpserint.

CAP. XLV.

De testamentis ac ultimis voluntatibus.

Sess. 25. c. 8. de ref.

Ne pia fidelium dispositio aliena avaritia pereat, voluntasque fraudetur, cum ad episcopos ultimarum voluntatum in casibus a jure concessis, executores esse spectet ex conc. Trid. decreto: mandat sacra synodus quibuscumque notariis, & tabellionibus, idque sub excommunicationis poena, ut infra bimestre a die publicationis, & confirmationis horum decretorum, omnia legata ad pias causas, vel propter bona male parta, & deinceps infra mensem ab obitu testatoris, omnia item legata, testamenta, ultimas voluntates, codicillos, donationesque ad pias causas per quascumque personas factas, tam in testamentis in scriptis, quam in nuncupativis locorum ordinariis patefacere, & si opus fuerit in scriptis soluta pro meritis mercede exhibere teneantur, atque ut melius effici possit, parochi hæc populo singulis annis semel, atque iterum divulgent.

Ut autem jus suum unicuique tribuatur, statuimus, ut hujusmodi legatorum quartam, seu canonicam portionem exigere possint episcopi, dummodo huic nostræ constitutioni consuetudo per subditos legitime præscripta contraria non sit, exceptis tamen his legatis, quæ pro ornamentis; Missis, cereis, fabrica, luminaribus, anniversariis tertio, septimo, decimo tertio, vigesimo, & quadragesimo, monumentis, habitu religiosorum, fossis, calicibus, cruce, thuribulis, libris, pace, atque aliis similibus relicta fuerint in perpetuum Dei cultum ecclesiis, seu piis locis, modo tamen in fraudem id non fiat.

Sess. 25. c. 13.

Quarta funeralium portio, ubi consuetum est, ex decreto concilii Tridentini exigatur, ab iis, qui eam in hunc usque diem exegerunt: prout juris ac moris est.

Cabilon. 2. c. 14. tom. concil.

Quoniam, ut sancte monuit concilium Cabilonense, animarum salutem inquirere sacerdos, non lucra terrena debet: fideles quippe ad res suas dandas non sunt cogendi, nec circumveniendi; oblatio namque spontanea esse debet: idcirco maxime cavendum, ne per avaritiæ speciem supplantemus, quos confirmandos a Domino accepimus. Censet igitur sacra synodus consuetudinem, ut conficiant episcopi testamenta eorum, qui intestati moriuntur, omnino de medio tollendam esse, etiam immemorabilem. Verum ubi isthæc viget consuetudo, episcopus, qua decet, pietate, temporis locorum, ac personarum conditione perpensa cum expresso legitimi hæredis consensu, ac voluntate aliquam pecuniæ quantitatem, moderatam tamen, in missas, atque alia pia opera in suffragium animarum eorundem defunctorum dispensare possit, quæ integre & sine ulla diminutione, & perceptione quartæ ad pios usus tantum erit applicanda.

Si vero peregrinum, & advenam a longissimis remotis urbis partibus, cujus proinde legitimi hæredes non sint, vel certe ignorentur, intestatum e vita migrasse contigerit; tunc jus commune servetur juxta sacros canones.

CAP. XLVI.

De funere episcopi.

Ut pietas erga animarum patres religioque servetur, episcopo jam in extremis laborante tres de capitulo vicinum episcopum vel alium, qui commodius poterit haberi, invitent, ac convocent, qui illum animam efflantem salutaribus verbis consoletur, ac mortuum una cum sæculari, ac regulari clero solemni more ad sepulcrum prosequatur. Curet capitulum, ut circa illius corpus clerici sint, qui pro ejus anima ad Deum preces fundant; eidem capitulo curæ sit, ut primo quoque tempore provinciales episcopos omnes de episcopi obitu certiores faciant, qui in cathedralibus ecclesiis solemne sacrum pro ejus anima faciant. Anniversaria vero quotannis celebrentur in cathedrali ecclesia viventis episcopi, & capituli sumptibus, quanto tempore proximus ejus successor in episcopatu vixerit.

CAP. XLVII.

De sepulturis, & funeribus.

Ut fidelium corpora, quæ cum animarentur templa fuere Spiritus sancti, ad sepulturam quo par est ritu afferantur, atque humentur, quisque hoc decreto contenta exacte servare curet. Clerici ad celebrandas fidelium exequias accersiti, superpelliceis, ac talari veste induti ordine, & bini procedant, cruce præeunte, psalmos canentes, ac orantes funus concomitentur. Feretrum, neque sacerdotes, neque clerici externe, multoque minus laici ferant; sed parochialis cujusvis ecclesiæ ministri, qui vulgo laconi dicuntur, vel confratres, ubi commode id fieri poterit. Horum vero ministrorum in singulis parochialibus ecclesiis certus sit numerus, quibus etiam ex officio incumbat sacerdotes ad exequias convocare: Non laicis, sed clericis tantum liceat exequias faciendas curare, ac sacerdotes invitare. Nec defuncti cadaver extra domum quisquam efferat parocho, non accersito. Ante solis ortum, & post occasum cadaver efferri, ac sepulturæ mandari prohibemus sine episcopi licentia. In efferendis cadaveribus longi viarum circuitus evitentur, vel certe clerici præmoneantur, qua sibi, quantaque via sit proficiscendum, ne quando, non minimo populorum scandalo, aliquid possit contentionis oriri. Distributio funeris his tantum, qui funeri intersunt, atque ita fiat, ut absentium portio præsentibus accrescat. Infirmus aut alia justa causa impeditus, portione, quæ illi obveniret, non defraudent. Si vero plures tribus ad fu-nus

ANNO CHRISTI 1576.

nus clerici deessent cellarii, seu procuratoris, vel alterius, cui ex officio incumbet, A erit externos in eorum officium, & locum sufficere, qui, & exequias prosequantur, & eleemosina donentur Cellarii, seu procuratores: ab ecclesia cathedrali cum Cruce ne discedant, antequam cæteri clerici ad funus conveniant. Ultra vero statutum tempus integrum adhuc expectent horam, qua elapsa, si non abfuerint, tunc illis cum cruce abire licitum erit; si cum cruce ab ecclesia egressi non fuerint, exequiarum careant distributione.

Nemo duplicatam mercedem exigat, neque duorum fungatur munere; quo circa neque duobus in locis cellarius quis esse, neque clericus duplici portione gaudere possit; qui B autem duabus adscriptus confraternitatibus, vel pluribus collegiis fuerit beneficiatus, aut eis inservierit, si omnes ad funus convocentur, in una dumtaxat, vel uno, quod maluerit, erit particeps.

Tratantiæ, ut vocant, diaconatus, & jus deferendi, vel humandi defunctos, neque locentur, neque conducantur; si contraventum fuerit, contractum irritum, inanem, & nullum esse decernimus. Provideant insuper rectores, ut nullus ex hebdomadariis portionem diaconatus obtineat, neque is qui inservit acta.

Singulis annis, sub poena excommunicationis, novi cellararii, ecclesiarumque, & C capitulorum procuratores ex ipsa clericorum, seu canonicorum congregatione fideliter, ac sine dolo constituantur, qui eleemosinas, & candelas pro parochis, sacristis, & diaconis exigant, ac cetera hujusmodi distribuant; quibus absentibus parochi, vel sacristæ eorum vicem suppleant. In cellarii electione ultra præfixum tempus integra hora expectetur, donec omnes conveniant; deinde electio per suffragia secreta fiat, nec canonice censeatur electus, qui plura medietate suffragia non habuerit. Cum novus eligitur, qui se officio abdicabit, suæ administrationis rationem infra mensem sub eadem poena reddere teneatur; *cum in eccle-* D *siæ corpore* (inquit Alex. III.) *omnia debeant, ex caritate tractari, nec satis utiliter avaritia in populo redarguatur, si iis, qui in clero constituti videntur, modis omnibus non caveatur.*

Rectores ecclesiarum de pauperis obitu certiores facti, si platearum capitanei, vel electi una cum parocho de mortui paupertate fidem fecerint, illum propriis sumptibus humandum curent, si in sua parochia e vita decesserit. Capellani cum hujusmodi pauperis mortem rescierint, rectores admoneant. Parochorum quoque erit mortuos in carceribus, mortisque supplicio affectos, & ad triremes damnatos, dum a confratribus E in eorum ecclesias afferuntur, gratis sepeliendos recipere.

Clerici vita functi sacerdotalibus vestibus induti afferantur, ut quos viventes omnium Dominus tanto munere decoravit, eos etiam mortuos a ceteris distinguamus. Cumque inhumanissimum esse nemo non videat, hominum cadavera sepulturæ carere ob debitum nondum solutum, propterea statuimus, ut defuncti corpus, neque propter decimarum quartæve exactionem, neque propter nondum exhibitum testamentum, neque propter jus sepolturæ non adhuc solutum, & (ut breviter dicamus) nullo modo insepultum detineatur, vel sepultura denegetur. Verum ut laici laudabilem consuetudinem, ut decet, observent, dent parocho pignora, vel idoneam adhibeant cautionem, se quod justum fuerit, soluturos, ut absque lite, & scandalo parochus debitam sibi mercedem recuperare possit.

Amoveatur, atque omnino tollatur absurda illa consuetudo, impietatem potius, & barbariem, quam religionem sapiens, qua imperitorum vulgus sentit, morientes extra urbis mænia, sive naturali, sive violenta morte afficiantur, intra urbem non esse inferendos, neque in eorum ecclesiis, quin immo neque in suis, vel suorum majorum sepulcris, sed in monasteriis, vel ecclesiis extra urbem sepelliendos esse. Ut igitur irrationabilis hujusmodi consuetudo extirpetur, omnibus cujuscumque conditionis illi sint, quocumque mortis genere intereant, & ubicunque locorum vita excedant, liberum sit sibi sepulturam eligere, sitque satis suo confessario, vel testibus aperuisse, vel ita testamento disposuisse; ac proinde intestati in propriis capellis, vel sepulturis, si quas habuerint; sin minus, in ecclesia matrice humentur, salvis tamen juribus capitulorum, sive parvo tempore, sive diu extra mænia urbis incoluerint.

Cumque *sancta ac salubris sit cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*, sicut sacra scriptura testatur, cumque mortuorum animæ, sacerdotum oblationibus, sanctorumque precibus ab igne purgatorio liberentur, & eruantur, quam impium esset, pia defunctis suffragia denegari, præsertim ab iis, qui vel ex ecclesiæ institutione, vel ex fructuum perceptione tenentur. Propterea mandat provincialis synodus omnibus cujuscumque ecclesiæ etiam exemptæ clericis, capitulis, & congregationibus, ut debita defunctis anniversaria, missas, aliaque pia suffragia persolvant exactissime, & pro ea statis diebus satisfaciant; alioquin præter poenam, quam ab eis ordinarius sumet, districtam se Deo omnipotenti rationem noverint reddituros.

21. Matt. c. 12.

Et ne cunctis absque discrimine liceat profana quædam aliave minus decentia sepulchris superscribere, episcoporum erit in visitatione providere, ut in ecclesiis, aut sepulchris, aut aliis sacris locis epitaphia, vel alia hujusmodi, notulis litteris insculpta, seu depicta compererint, ea deleantur; quæ vero imposterum insculpenda, vel inscribenda fuerint, ordinario loci præmonstrentur. Qui contra fecerit, poena ad ordinarii arbitrium mulctabitur. Vivificæ præterea Salvatoris nostri Crucis signum in terra incidere, vel in pavimento dipingere nullo pacto liceat; quæ autem ante hac incisæ, vel depictæ fuerunt, tolli omnino jubemus, ne incedentium conculcatione victoriæ nobilis tropheum injuria afficiatur, prout in sacris legibus, canonicisque sanctionibus, & præsertim in sexta Constantinop. syno-

Anno Christi 1576.

synodo cautum est. Religiosi, cujuscumque ordinis illi sint, fidelium cadavera sine parochi licentia ad sepeliendum ne efferant, ne eorum quidem, qui secum religionis habitu humari mandarint. Quisquis in iis peccaverit, quæ his decretis præscripta sunt, ab ordinario loci poena afficiatur.

Ut piæ mortuorum voluntates perpetuo, quoad ejus fieri potest, conserventur, ac ne e posterorum animis discedat umquam piorum fundatorum memoria, prohibet provincialis synodus, ne ecclesiæ, capellæ, sepulchra, monumenta majorum intra ecclesias vel monasteria, vel alia tam regularium, quam sæcularium loca ulla ratione, ullove quæsito colore diruantur, aut evertantur, aut alienentur, antequam de hoc locorum ordinarii consulantur; etiam si nulla sit fundatorum, aut hæredum memoria superstes, sub poenis a jure statutis, aliisque ad arbitrium præferendis. Caveant tamen ordinarii, ne licentiam priscorum insignia amovendi præstent.

Utque omnis importuna atque illiberalis eleemosinarum exactio a clericis evitetur, auferaturque omnis laicorum tumultus, & susurratio, cessetque omne scandalum, operæ pretium nobis visum est certam quandam mercedis summam præfigere, præscribereque omnibus ecclesiis, quam transilire nulli unquam liceat, sub poena ordinarii arbitrio danda.

Hortamur insuper in Domino laicos, ut os trituranti bovi alligari nolint, sed animo hilari, & christiana caritate, sine ullo oris, vel cordis murmure præfixam præscriptamque piæ mercedis summam inviolate servare velint; Deique ministros duplici, ut par est, honore prosequantur.

Pro dimittendo a cubiculo, efferendoque cadavere in quamcumque ecclesiam singulis diaconis carolenos duos statuimus; dummodo civitatis portas, ut modo sitæ sunt, non egrediantur; quod si opus fuerit, tertius carolenus addatur, singulis, quocumque proficiscantur, sive prope, sive longe.

Pro efferendis corpusculis in quemcumque civitatis locum carolenos tres; extra vero civitatis mænia quatuor. Pro campana, atque sepultura, vel fovea in pueris parochiæ, carolenos duos cum dimidio. Pro precibus, quæ in ecclesiis decantari solent, candelarum libras tres; carolenos vero quinque. Sacerdotibus, qui cadaver cubiculo in cohortem deponunt, carolenos sex. Pro singulis funalibus faci..us, seu, ut vocant, duos asses, sive grana, ut nostri dicunt; cum feretro vero, unum tantum.

Deest aliquid.

Pro exequiis infantium infra secundum, & septimum annum e vita decedentium, qui in scutulo, seu scutillo portantur, dimidiam exequiarum portionem: & si sacerdotes voluerint integram.

Pro exequiis sine ullo discrimine, intra mænia quidem, ut jam sita sunt, carolenos decem, & octo, cum denariis viginti, ut Neapolitano more vocantur. Extra vero Neapolim juxta præsentem situm, carolenos quidem unum, & viginti, denarios vero viginti.

Pro duplicibus cum quavis religione, & numero, carolenos quidem sex supra viginti, denarios vero viginti. Cum vero extra novas civitatis portas in quemvis locum, exigendum est absque differentia carolenos quidem triginta, denarios vero viginti. Clericis autem, qui extra parochialem ecclesiam accersuntur ad exequias, octo saltem asses, sive grana singulis.

Per hæc autem sacra synodus nihil immutare intendit circa portionem abbatibus, seu rectoribus, aliisque dari solitam, quæ ex prædicta taxa erit ad antiquæ proportionem deducenda.

CAP. XLVIII.

De monialibus.

Nihil æque delectare cælestis sponsi oculos credendum est, ac si viderit virgines sibi desponsatas, iis ornatas monilibus, quæ tantas reginas deceant, quæ dicere cum sponsa possint: *dilectus meus mihi, & ego illi*. Quamobrem necesse est, ut cœnobiis monialium, quæ religionem ingressæ divino sese cultui emanciparunt, vetus disciplina integra perduret, & si forte (quod abiit) collapsa fuerit sublevetur, eamque ipsæ servare omni conatu studentes in rerum divinarum contemplationem majori cum libertate incumbant; idcirco nos hasce religiose recteque vivendi regulas, partim ex Tridentinæ synodi decretis erutas, partim pro ratione præsentium temporum ad nostri proventus emolumentum conditas ab universis hujus provinciæ monialibus servari inviolate præcipimus, & mandamus.

CAP. XLIX.

De numero monialium.

In monialium monasteriis tantum constituatur numerus, & in posterum conservetur, prout sacrosanctum concilium Tridentinum decrevit, qui vel ex propriis monasteriorum redditibus, vel ex consuetis eleemosynis pro modo, & facultate loci commode sustentari possit, ut in constitutione S. D. N. Gregorii XIII. videre est. Neque illum numerum licet augere, nisi sufficiens annuorum redituum monasterio fieret accessio.

Sess. 25. c. 3. de regul. & monialib. & conc. Arela en. c. 8. & conc. Mongu-ta c. 4. c. 19. tom. 2. & cap. auctoritate de inst.

CAP. L.

De puellis ad religionem, & professionem admittendis.

Nulla puella minor XII. ab abbatissa monialium numero adscribi, neque in monasterio sine ordinarii consensu locum habere queat; neque ullam secularem virginem intra monasterii claustra admittant abbatissæ; quæ vero jam admissæ sunt, ut in parentum domum redeant, procurent. Nullam post hac mulierem prætextu religionis recipiant, nisi prius ejus exploratam habeant voluntatem, & cum ordinarii facultate.

Si quæ vero professionem emissura est ma-jor

jor sit sexdecim annis, neque illam prius emittat, quam illius voluntas ab ordinario exploretur, secundum sacri concilii decretum.

Octavo autem die, antequam ejus exploret voluntatem, curet ordinarius, ut ejusdem concilii decretum cum excommunicatione latæ sententiæ in monasterio paternisque domibus publicetur. Expleto noviatus tempore omnes habiles, aptæque ad professionem, profiteri teneantur, aut pellantur e monasterio: abbatissa, vel alia monasterio præfecta, cum puella profiteri in animum induxerit, episcopum certiorem faciat, idque ante mensem sub poena suspensionis ab officio, ordinarii arbitrio imponenda.

CAP. LI.

De abbatissæ electione.

Sess. 25. c. 7. & conc. Carthag. 3. conc. Agath c. 19. c. sanctæ moniales 20. q. 1.

Quæ *vasa sancta in ministerium Domini præparata* (ut est in concilio Cabilonensi) idest Virgines Deo dicatas gubernandas suscipiunt, quanto difficilius, atque sanctius aggrediuntur opus, tanto eas oportet, quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso cæteris prælucere sororibus, & super custodiam stantes omni sollicitudine vigilare. Abbatissa itaque, ex Trident. conc. decreto, non minor annis 40., & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit, deligatur; cæteris dotibus polleat, quas sacros canones districtius exegisse cognoscimus. Quod si in monasterio ejusmodi non reperiatur, ex alio ejusdem ordinis possit eligi. Quod si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videatur, ex his, quæ in eodem monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem recte vixerint, episcopo, vel alio superiore consentiente eligatur. Tollatur abusus, sicubi fuerit, eligendi eam, quæ cæteris monialibus fuerit ætate provectior; quin potius fideliter, ac sine avaritia, vel ambitione in ea deligenda, procedatur, nec ætatis modo, vel antiquitatis professionis emissæ, verum etiam multo magis morum, probitatis vitæque integritatis ratio habeatur. Corporis etiam incolumitatis, & virium, quibus huic oneri ferendo par esse possit.

Ubi duæ pluresve sorores germanæ, vel mater, & filia fuerint; si una illarum monasterio præfuerit, altera in vicariam, vel discretam, vel ianitricem, vel cellerari, demum in aliud officium non eligatur, electa vero privetur.

CAP. LII.

De communi vitæ usu, deque proprietate tollenda.

Ordinarii locorum, absoluta synodo, quam primum id commode præstare poterunt, monialium monasteria visitent, curentque in primis, ut sanctæ paupertatis votum, religionis murus & antemurale inviolabiliter servetur; ac proinde propria cujusque monialis bona, census, legata, ceteraque jura, sint monasterio omnino communia, & ad communem illius utilitatem convertantur, soluto prius ære alieno omni, quod moniales legitime ante conflaverant. Eleemosynæ vero, aut suis cujusque parta laboribus, aut redditus a parentibus, vel consanguineis promissi, aut dari consueti, non in proprios cujuscumque convertantur usus, sed in communi quadam reponantur arca, ex qua moniales nihil sine abbatissæ licentia possint accipere. Hujus arcæ duæ sint claves, quarum altera penes abbatissam perpetuo asservetur, altera penes cellerariam, vel quocumque illa nomine dicatur. Habeat abbatissa librum, in quo omnes pecuniæ, quæ in arca positæ sunt, scribantur, fideliterque notetur quid quid acceptum fuerit, & expensum. Alium huic similem cellararia habere teneatur, ut cum opus fuerit, ordinario loci pecuniarum ratio fideliter, absque ullius damno, injuriave reddatur. Abbatissa de bonis in communem usum conversis, ac repositis, monialibus in necessitate subvenire, atque opitulari teneatur; præcipuam tamen quandam curam adhibeat, ut iis subveniatur, ad quas reposita pecunia magis pertineret, nisi votum obstaret paupertatis; in quo tamen caveat, ne inter ipsas, & reliquas discrimen notabile advertatur. Nulla monialis ab aromatariis, vel pharmacopolis quidquam accipiant; sed abbatissa singulis in necessitate provideat; quæ accepti, expensique ratione inita hujusmodi debita solvere teneatur. Extra tamen veræ necessitatis casum, si quæ monialis in vana, seu curiosa, vel parum utilia pecuniam expendere cuperet, id abbatissa nullo modo ferat, nisi prius loci ordinarium consuluerit: quod si contra factum fuerit, utraque excommunicationis pœnæ subjaceat. Abbatissa insuper ab officio suspendatur. Utique omnis proprietas religionis venenum e monasteriis exterminetur; nulla monialium quidquam proprii clam, vel palam habeat, nulli dona regalare, emere, vel vendere in posterum liceat; nec alia quavis ratione etiam prætextu eleemosinæ faciendæ sine Abbatissæ facultate alienare quidquam, ne id quidem, quod ad proprios usus jam applicatum esset, & conversum, nec alio quovis modo nomine proprio contrahere. Verum abbatissa communi totius monasterii nomine contrahat, idque in temporalibus, consultoque prius ordinario; cui decreto si contraventum fuerit, meminerint omnes, qui monialibus quidquam dederint, hujusmodi contractus irritos esse, & nullos; ut re vera præsenti decreto irritos reddimus, & nullos, neque pecuniæ recuperandæ spes ulla relinquatur. Si quid autem monialibus ipsis, nulla excepta, ex contractu, vel censu, vel locato, vel alia quavis obligatione deberetur, illud debitores abbatissæ, aut monasterii præfectæ omnino solvant; quod si moniali, cui debebatur solverint, certo sciant se eadem adhuc obligatione obstrictos esse, neque satis pro debito fecisse, & quod huic consequens est: Abbatissam jus habere eos in jus vocandi, actionemque repetendi, facta

ANNO CHRISTI 1576.

cta tamen præsentis decreti publicatione. Ad hæc lites, causæque judiciales in moniales in contentionis foro jam illatæ, vel inferendæ non ab ipsis, sed a præfecta, & monasterii nomine agantur: ac propterea omnis inposterum auferatur occasio tractandi nimirum cum advocatis, causidicis, notariis, procuratoribus, & quibuscumque causarum actoribus, ut omni judiciali strepitu longe remoto divinæ omnes vacare possint contemplationi; qui contra ac dictum fecerit, per duas hebdomodas pedem e cella non efferat, vel certe ad cancellos rotamve non accedat, quandiu loci ordinario, perpensa delicti, & personæ conditione videatur. Bellaria moniales, panesque dulciarios, aliaque id genus, neque donandi, neque vendendi causa conficiant per quindecim ante Pascha dies, totidemque ante Natalem Domini diem, atque in aliis sanctorum festis, qui in suis ipsorum ecclesiis solemniter celebrantur, cum hisce temporibus Sacrosf. Communioni, orationi, caterisque ad divinum cultum necessariis impensius, ac sollicitius sit incumbendum. Reliquis vero temporibus absque Abbatissæ licentia, neque conficere, neque confecta vendere, donove dare possint, quia indignum profecto est hujusmodi occupationibus eas destinari, quæ ut se Deo penitus darent, seculo renunciasse debuerunt. Tantumdem volumus intelligi de operibus aut pictis, manuque factis, ut videlicet, neque conficienda suscipi, neque confecta vendi, vel donari queant.

CAP. LIII.

De monialium honestate.

Ut monialium modestia perspicua, notaque sit omnibus, nulla eorum pretiosis utatur vestibus; neque illæ, quibus utitur diversi coloris a communi religionis habitu sint, sed prorsus ejusdem, pretiique velis, qualis pauperem decent.

Itemque ab omni fuco abstineant: corporis insuper ornatus, capillorum, capitisque concinnitas, pretiosa flabella, chirotecæ, manicæ ex serico, vel ex pretiosis pellibus confectæ, odores, unguentaque ab eis procul absint, neque catellos apud se retineant; speculum non habeant in cella; neque decet enim similem ulla ratione esse ornatui secularium fæminarum ornatum sponsæ Christi, de qua dicitur: Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus in fimbrisi aureis circumamicta varietatibus.

Cellæ sint semper apertæ, & paupertati quam professæ sint, convenientes: non eas impura aliqua, vel profana hominis effigie, aut vanis picturis, aut impudicis fabulis deforment; neque aulæis parietes, aliisve minus decentibus vanitatibus parent, sed sanctitati loci convenientibus Christi Domini nostri, & sanctorum imaginibus exornent, quarum tamen exempla, antequam effingantur ordinariis, locorum exhibeant.

Inanem etiam, seu supervacaneam pretiosamque supellectilem evitent. In exornandis, quæ in hebdomada sancta solent (vulgo sepulchra vocant) inque festis celebrandis viginti aureorum summam non exscedant, ne argentum scoria mixtum, idest cultum humanis ambitionibus, fastuque superbo commaculatum (ut iis contingere interdum solet) regum regi convincantur offerre. Depositum ad custodiendum ne recipiant: ante hac recepta infra mensem restituant. Omnes in cænaculo, seu refectorio, communique comedant, iis exceptis, quæ ob infirmitatem valetudinis in valetudinario, vel alibi ad arbitrium abbatissæ comedent.

Expensæ in monialis consecratione, vel in professionis emissione faciendæ, arbitrio ordinarii præfiniendæ sunt, ac moderandæ: moderatas esse enim oportet, & quæ religionem, non inanem gloriam præseferant. Munera, neque a consanguineis recipiant, neque ad eos mittant, nisi cum facultate abbatissæ: si qua tamen mittenda, ea sint moderata, utpote, quæ unius aurei pretium non excedant. Si qua monialis in horum aliquid peccasse deprehensa fuerit, vel convicta, ea biennio activa, & passiva voce privata sit, quemadmodum Tridentina synodus statuit, ac decrevit; vel ad cancellos tamdiu interdicatur accessu, quandiu loci ordinario videatur, aliave poena pro modo culpæ ejusdem arbitrio afficiatur.

Si abbatissa in corrigendo, vel denunciando superior, negligenter se gesserit, ab officio suspendatur, quoad ordinario videbitur.

CAP. LIV.

De clausura.

Moniales expressam trium votorum ad completam religionis rationem pertinentem professionem emittant, & perpetuam servent clausuram juxta Sacrosancti concilii Tridentini decretum, & S. D, N. Gregorii XIII. constitutionem. Ad omne cujuscumque monasterii fenestellas duo ferri cancelli cum perforatis construantur laminis, qui saltem palmo distent alter ab altero, ubi cum maribus loquendum est: ubi vero cum fæminis absque laminis esse possunt; eo tamen accedere mares ullo modo queant. Intra vero monasterii ecclesiam, neque cum maribus, neque cum fæminis locus detur colloquendi.

Præfecta rotæ, aliave audiendis sermonibus præposita, & janitrix fidelis eligatur, quæ cum aliqua monialium a suis vel externis fuerit accersita, eam non ante vocet, quam abbatissa illi facultatem dederit ejus vocandæ; cujus erit judicare, num expediat monialem illam cum suis colloqui, vel externis: Si vero senserit haud convenire, janitrix, aut rotæ præfecta dictæ sorori ea de re dicat, ne forte turbationis ei præbeatur occasio.

Cum vero una monialium cum externis colloquitur, adsit altera, quæ utriusque dicta auribus percipiat; cancelli duabus semper obserentur clavibus, quarum altera penes abbatissam custodiatur, altera pe-

Ad portam nulla cum externis colloquatur, nisi

nisi adsint Janitrix, & cui rotæ cura remmissa est, ut ea dare, ac recipere possit, quæ universo monasterio necessaria sunt.

Porta cum aperienda est, sic aperiatur, ut quæ aperiunt sorores, ab iis, qui foris sunt, nequaquam videantur, neque aliæ juxta portam præter janitricem sint, neque ibi colloquantur. Ad rotæ portequæ custodiam tres semper assistant prudentes, provectæque ætatis sorores, quæ nunquam recedant inde, nullaque alia hoc fungatur munere. Porta sine justa causa ne aperiatur. Intra monasterii septa nullus ingrediatur, cujuscumque ille sexus, ætatis, conditionisque sit, poena excommunicationis latæ sententiæ contravenienti proposita a concilio Tridentino illata; eos tamen excipimus, quibus ordinarius ingrediendi fecerit facultatem, quales sunt medicus, confessarius, atque his similes ex vi constitutionis S. D. N. Gregorii XIII. quos tamen ipsos, cum ingrediuntur, duæ semper ex provectioribus comitentur. Nullus secularium, vel regularium cujuscumque ordinis, sive laicus, sive clericus ille sit, monasteria adeat monialium, ut cum illis colloquantur, nisi colloquendi prius facultate, & in scriptis impetrata, alioquin excommunicationis poena puniatur, exceptis fratribus, & parentibus, quibus sorores, aut filias, non alias alloqui permittetur.

Sæculares mulieres cujuscunque conditionis, & nobilitatis in monasterio ad breve tempus non in perpetuum ne recipiantur, neque securitatis, neque custodiæ, neque ut ajunt sequestri causa, secundum formam brevis Gregorii summi pontificis hujus nominis XIII.

Monialium professæ nulla ratione e monasterii septis egredi liceat secundum constitutionem Bonifacii octavi, quæ incipit: *Periculoso* a Tridentina synodo innovatam, nisi ex legitima causa, quæ ab episcopo sit approbanda.

Hujuscemodi autem exeundi licentiam concedere episcopi nullo modo valeant, nisi id summa necessitas postularit, prout in constitutione Pii V. sancitum est, contra quam si monialis quædam præsumpserit, ut honestatis laxatis habenis, & monachali modestia, sexusque verecundia impudenter abjectis extra sui monasterii septa exeat, ipso facto excommunicationis sententiam incurrat. Abbatissa vero, si ejus permissione illa exiverit, vel præfecta januæ, si ejus incuria id evenerit, præter jam dictam excommunicationis sententiam, ab officio amoveatur, ad quod etiam reddatur inhabilis. Nulli moniali literas scribere, vel recipere fas sit, nisi eas abbatissa prælegerit: quæ contrafecerit in cellam includatur, vel certe ad cancellos prohibeatur accedere, quoad ordinario videatur: literæ ab externis ad moniales missæ, inscia moniali, consignentur abbatissæ, quæ una cum priorissa, vel novitiarum magistra, si ad novitiam mittantur, eas leget, judicabitque, conveniat, nec ne pro Divino servitio, bonoque illius sororis spirituali, missas illi reddere literas. Idemque de literis e monasterio ad externos dandis servetur; qua in re si rotæ præfecta, A aut janitrix fideles haud fuerint, officio priventur, & ad cancellos, vel rotam, vel januam ordinarii arbitratu inhibeantur accedere.

Angiportus, quos vocant fundicos, e monasteriis monialium sint disjuncti, & monasteria, ubi commode id fieri potest, reducantur ad insulam; qua propter ordinarii cum summo Pontifice, cumque Regibus, sub quorum tutela, & protectione illæ erunt, pro viribus agant, ut duplicia monasteria idest, virorum, & mulierum separentur & sejungantur, ut olim a majoribus in Agathensi concilio legimus constitutum.

Sit certus quidam, & præfinitus conversarum numerus pro monasterii qualitate ad B superioris arbitrium: hæ autem conversæ universitati, & communitati inserviant. Sin autem conversas habere nequiverint, quæ sub ordinariis regulis vitam degant, ad lavandos pannos, ad panem coquendum, ad purgandum frumentum, & denique ad cetera hujusmodi munera obeunda, honestas, alioquin bonæ famæ habeant mulieres, iisque ad dicta munera intra monasterii claustra utantur; quas si semel e monasterii portis, seu januis egredi contigerit, in idem iterum, vel in aliud sine ordinarii licentia recipi nequeant. Ne moniales unquam suæ professionis officii oblivione capiantur, sed sanctas suæ religionis leges institutaque diligenter, C ut Deo promisere, observent, in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ut in singulis cœnobiis regulæ crebro legantur, itaut initio cujusque mensis integre in refectorio legantur: deinde nulla prætereat hebdomada, in quo bis aliquod constitutionum, seu regularum capitulum legatur; & demum illa per se ipsæ lectitare teneantur: comedias, aliasve pias actiones non representent, personatæ, ne animi quidem relaxandi causa incedant, ne ullo modo, ac tempore, secularem, sive virilem, sive muliebrem induant habitum.

Universæ moniales, ubi commode fieri possit, uno in loco dormiant, vel saltem singu- D læ in singulis cellis, vel certe lectis cubent.

CAP. LV.

De divinis officiis.

Primum omnium statuimus, ut omnes ad matutinas horas conveniant, quas semper ante lucano tempore recitabunt, nisi legitima causa, quæ sit ab Abbatissa approbanda, impeditæ fuerint, aliis quoque canonicis horis interesse teneantur; omnes expletis matutinis, vel post primam, vel alio commodiori tempore, abbatissæ arbitrio, E dimidiam saltem horam mentali orationi expendent, in qua beatæ Virginis rosarium, vel alia vitæ passionisve Christi mysteria, vel si placet, quatuor novissima poterunt meditari. Nocte antequam cubitum erant, conscientiam quæque suam diligenter examinet, cum deceat, maxime eas quas cælesti sponso, semper præsto esse convenit, quod scriptum est. *Exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Omnes silentium, universarum

pene

ANNO CHRISTI 1576.

pene virtutum custodem & indicium, suo loco, & tempore servent; & si opus fuerit cum externis colloqui, id sine abbatissæ licentia minime faciant; neque enim inanes fabulas, quas sæculares fere narrare solent, cælestibus collocutionibus possent non graviter obesse: cantum, quem figuratum vocant, & musica instrumenta, pulsandi artem, & grammaticam, nulla unquam addiscat, si hæc inter ipsas disci non possint, neque doceat; illaque ipsa, nisi arbitrio episcopi ne exerceant; quæ secus fecerit per hebdomadam ad cancellos, vel ad alium colloquendi locum descendere prohibeatur. In quovis cœnobio novitiarum constituatur præfecta, ex prudentioribus & antiquioribus electa, cujus officium sit, illudque maxima prosequatur cura, commendatas sibi novitias in capite, humilitate, sui ipsius submissione, patientia, oratione præsertim mentali, paupertate, & omnium rerum contemptu instruere, ut in veris solidisque virtutibus, & suarum regularum constitutionibus sint optime instructæ.

CAP. LVI.

De confessariis, cappellanis, & procuratoribus.

Sess. 25. c. 10. ibid. Confessarii monialium non nisi ab ordinario, aliove superiore approbati admittantur: qui licentiam præterea in scriptis impetratam, & sexto quoque mense renovatam habeant. Illi tantum audiendis monialium confessionibus præficantur, qui ætate provecti, & Deum timentes, vitæque probatæ fuerint, quique animis tantum mederi studeant, nec extra confessionem, vel quæ ad confessionem minime pertineant, quidquam dicant, vel faciant. Curent episcopi, & superiores monasteriorum, ex decreto sac. concilii Tridentini, ut præter ordinarium confessorem, alius extraordinarius bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat. Socii confessorum, sive sæcularium, sive regularium clericorum cum monialibus ne colloquantur: nec nisi ab ordinariis approbati admittantur: capellani, & omnes sacerdotes, qui in monialium ecclesiis rem divnam sunt facturi ab ordinario approbentur cum licentia in scriptis, gratisque habita.

Sess. 25. c. 5. ibidem. Nullus audeat, etiam ex causa celebrandi intra septa monasterii ingredi, sed in publicis monialium ecclesiis tantum sacrum faciant, constituta in delinquentes excommunicationis latæ sententiæ poena, in ingredientes intra septa monasterii, tam a concilio Tridentino, quam a SS. D. N. Gregorio XIII. illata. Eandem licentiam privatarum monialium capellani habere teneantur, factoque sacro, inde recedant: nec cum ulla moniali colloquantur, nec illis internuncii, seu famuli instar inserviant.

Actores, procuratores, oeconomi, redituum exactores, vel alii hujusmodi, quocumque nomine appellentur, nisi fuerint ab ordinariis approbati, a monialibus ne admittantur: quique singulis annis exactam totius administrationis rationem reddere teneantur, non tantum coram monasterii abbatissa, verum etiam coram alio ab ordinario deputando cum libris rationum accepti, & expensi; secus, elapso anno amoveantur ab officio.

Quæ his regulis non obtemperaverint, eis abbatissa mulctam dignam culpa irroget, ut in omnibus, & de divino honore zelus, & in servandis regulis solicitudo, & in religione conservanda desiderium eluceat; si quæ vero fuerit valde pertinax, & in superiores contumax prælato denuncietur. Post mensem a die confirmationis, & publicationis hujus nostræ synodi monasteriorum abbatissæ prælato denunciare teneantur, quo modo hæ nostræ constitutiones serventur, ut opportunis remediis valeat provideri, alioquin ab officio suspendantur.

CAP. LVII.

De poenis aliisque ad has constitutiones pertinentibus.

Statuit provincialis synodus multas aliasve poenas ordinarii arbitrio relictas ob delicta, vel a clericis, vel a laicis commissa nulla ratione ad episcopi emolumentum, sed ad pios usus esse convertendas. Ad hæc facultates, quæ aliquibus ex causis in hac synodo expressis ab episcopo petentur, gratis semper concedantur. Postremo decernit eadem synodus has constitutiones ad duos menses post earum confirmationem, & publicationem ab omnibus inviolabiliter servari deberet, ac neminem ignorantiæ excusationem afferre posse. Veruntamen omnia, & singula, quæ in hac sacra synodo decreta, actaque sunt, auctoritate, judicioque S. R. E. omnium ecclesiarum haud dubie matris, ac magistræ semper emendanda, ac corrigenda, qua debemus obedientia, ac reverentia subicjimus.

Deo beatissimæque Matri Laus.

Suscriptio episcoporum.

Marius Caraffa, Dei, & Apostolicæ sedis gratia episcopus Neapolitanus.

Bal. episcopus Aversanus, exemptus.

Johannes Matthæus episcopus Puteolanus.

Fabrius episcopus Iscanus.

Filippus episcopus Nolanus.

Scipio episcopus Acerrarum.

Concordat cum originali correcto in sacra congregatione concilii.

Con-

ANNO CHRISTI 1576.

Consultores, theologi, officiales & notarii sacræ synodi provincialis Neapolitanæ celebratæ anno 1576.

R. D. Carolus Balduinus V. J.D.) canonici
R. D. Paulus Tassus V. J. D.) Nea-
R. D. Franciscus Lombardus sac.) polit.
Theologiæ Doctor.
R. D. Lelius Sessa V. J. D.
R. D. Hieronymus Vignes V. J. D.
R. D. Gabriel Sances V. J. D.
R. D. Antonellus de Fulgure V. J. D. Vicarius Aversan.
R. D. Vincentius Quatrimanus V. J. D. consultor reverendissimi episcopi Nolani.

A R. M. Baldassar Crispus ordinis S. Francisci, Conventualium.
R. M. Jo. Antonius Saviliano ord. Præd. congregationis Lombardiæ.
R. D. Jo. Baptista Arcutius, clericus Neapolitanus Theologus.
R. D. Julius Cæsar Marcorda, secretarius.) can. Nea-
R. D. Andreas Sarnus, Promotor.) polit.
Franciscus Joelis Neapolitanus pub. apostolica, & regia auctoritate notarius.) Actor. magistri cur. archiep.
Deodatus de Felice Neapolitanus pub. apost. auctorit. notarius.) Neap. & huic sacræ syn.

ANNO CHRISTI 1576.

CON-

CONSTITUTIONES

ET DECRETA PROVINCIALIS SYNODI

SIPONTINÆ

Concilium istud paulo superius collocandum erat.

PRÆSIDENTE ILLUSTRISS. ET REVERENDISS. D.

D. PTOLOMÆO GALLIO

S. R. E. TIT. S. PANCRATII PRESBYTERO

CARDINALI COMENSI

Ac Dei & Apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Sipontino.

PTOLEMÆUS GALLIUS

Miseratione Divina sanctæ R. E. tituli sancti Pancratii presbyter cardinalis Comensis, archiepiscopus Sipontinus

Provinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

Ex editione secunda Macerat. 1679.

CUm nihil secundum naturam sit, quam ut, quibus principiis quodque productum est, iisdem, & optimum suum statum acquirat, & tueatur; & si quando in deterius vergere contingat, restauretur: rationi sane consonum esse videtur, ut pro sanctissimæ religionis nostræ, quæ a Christi, & apostolorum vitæ sanctitate, & morum integritate, & ortum traxit, & incrementum (Christus enim prius facere coepit, & postea docere) recuperanda salute pene jam deplorata, non ad alia convolemus remedia, quam ad vitæ & morum correctionem omnium fidelium, & maxime sacerdotum, qui in Christi, & apostolorum locum sunt; quod quidem nec melius, nec efficacius præstari potest, quam crebra provincialium conciliorum celebratione, a patribus olim nostris ob hoc ipsum instituta; & cum jam ab hominum memoria recessisset, nunc demum a sacro concilio Tridentino in usum revocata. Quare, cum pro mihi injuncto munere, proque summis a Deo in me collatis beneficiis, totis viribus, vel usque ad mortem, curæ gregis fidei meæ commissi mihi incumbendum esse cognoscerem; nihil magis in optatis habui, quam, ut primo quoque tempore per occupationes liceret, quibus diu detentus apud fel. rec. Pium IV. pont. max. fui, me ad Sipontinam sedem conferrem: ubi, pro virium nostrarnm tenuitate, summa diligentia, summoque labore, totum me, quodcumque sum, ad hoc opus moliendum tradidi: tandemque, Deo favente, cum episcoporum, & aliorum provincialium consilio, ad finem perduxi: in quo maxime elaboratum est, ut ea potissimum decernerentur, quæ ad bonos mores restituendos, vacillantes confirmandos, ac sanctos, & optimos promovendos, conducerent; non omissa tamen doctrinæ, cæremoniarumque cura, cujusque provinciæ nostræ loci indigentiæ ratione habita. Quæ, ut facilius ad vestrum omnium manus, & notitiam pervenire, ac per vos executioni mandari queant, typis cusa, qualiacumque sunt edere curavimus. Non enim tanti facimus audaciæ notam illam, quam apud omnes eruditos incurrere possemus, quod scilicet hæc decreta nulla verborum elegantia, nulloque prorsus ornamento descripta, in lucem edere ausi simus, quanti commodum illud ingens, atque uberrimum illum fructum, quem unusquisque vestrum proculdubio percepturus est, si ad ea diligenter, tamquam ad scopum, animum advertetis, & inde normam sumetis, ac regulam, qua totius vitæ vestræ actiones dirigantur. Ita enim factum iri non ambigimus, ut non solum in Dei conspectum christiano nomine vosmet dignos exhibere, sed in aliis etiam sanctos virtutum suarum æmulationis stimulos excitare possitis: unde debitus omnipotenti Deo honor, ac animarum nostrarum salus mira felicitate provenit: quæ quidem duo nostrorum omnium laborum finem, & intentionem esse, nobis semper propositum fuit. Reliquum est, ut qua majori possumus charitate, vos omnes, tam sæculares, quam ecclesiasticos, hortemur, ac moneamus, ut summa diligentia summoque studio, ac totis denique viribus, quæcumque in hac provinciali synodo sancita sunt, pro eo, quod cujusque intererit, inviolabiliter observetis, ac debitæ executioni mandetis: pro certo habentes, quod si sic feceritis, a Deo pietatis, innocentiæ, obedientiæque vestræ maxima præmia consequemini; sin minus, præter Deum, quem justissimum scelerum ultorem habebitis, nos quoque, ne de alienis peccatis (cum satis nimis nos opprimant propria) Deo rationem reddere cogamur, poenis, quæ delinquentibus propositæ sunt, errantes, & discolos coercere, atque mulctare, quamquam maximo nostro cum moerore, cum vos singulos filiali amore prosequamur, minime tamen cessare poterimus. Valete in Domino.

CONSTITUTIONES

Et decreta Provincialis synodi Sipontinæ,

Celebratæ de mense Januarii 1567. Manfredoniæ.

Nos Ptolemæus Gallius, S. R. E. tit. S. Pancratii presbyter cardinalis Comensis, ac Dei, & apostolicæ sedis gratiæ archiepiscopus Sipontinus de consilio, & assensu reverendissimorum dominorum episcoporum, abbatum, & aliorum nostræ provinciæ ordinariorum in Provinciali synodo Sipontina hæc statuimus, & sancimus.

IN Nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Sancta hæc synodus provincialis Sipontina in Spiritu sancto legitime congregata attendens, Fidem totius esse spiritualis ædificii, atque religionis fundamentum, cum qua omne datum optimum, & omne donum perfectum a Patre luminum descendens assequimur, & sine qua neque ecclesia subsistere, neque quisquam Deo placere potest: in primis more majorum statuit, ejus fidei confessionem ante omnia esse præmittendam; ut, quod corde creditur ad justitiam, id omnes ore confiteantur ad salutem. Quæ quidem fides cum una sit, quemadmodum, teste Apostolo, unus Deus, & unum Baptisma: eam ipsam, quam a majoribus acceptam, ductamque a Christi, & Apostolorum doctrina, ecclesia sancta Catholica, & Apostolica integram conservavit, eadem sancta synodus suscipit, & amplectitur, in hunc, qui sequitur, modum profitendo.

Credimus, & confitemur omnes utriusque Testamenti canonicas scripturas a Spiritu sancto esse divinitus inspiratas. Itidem credimus, & confitemur ea omnia, quæ in symbolis ab ecclesia receptis comprehenduntur. Ea quoque omnia, quæ de fide, & doctrina a sacris conciliis oecumenicis, & novissime a sancta generali synodo Tridentina sunt definita, nulla hæsitatione amplectimur, & tenemus. Sacrorum vero librorum eum tantummodo sensum pro vero, atque indubitato, agnoscimus, & tenemus, quem eadem sancta Tridentina synodus declaravit, & confirmavit, & communis catholicæ ecclesiæ usus docuit, & tradidit. Traditiones oretenus ab Apostolis emanatas, & continua successione in ecclesia Catholica receptas, & conservatas, tamquam ab ipsius Christi ore, vel a Spiritu sancto dictatas, suscipimus, & veneramur.

Septem quoque ecclesiæ Sacramenta, quæque de ipsis eadem sancta synodus Tridentina mandavit, ac tradidit, firmissime tenemus, ac cætera dogmata adversus omnes sæculi hujus hæreses cum eadem sancta synodo sentimus, & credimus, damnantes, & anathematizantes quascumque hæreses, quas eadem sancta synodus damnavit, & anathematizavit.

Sanctæ demum Apostolicæ ecclesiæ Romanæ, tamquam omnium ecclesiarum matri, ac beatissimo Domino nostro Pio quinto pontifici, Maximo debitam subjectionem, atque obedientiam exhibemus, & juramus.

B Statuimus insuper, atque ordinamus, ut omnes, qui beneficia ecclesiastica obtinent, vel imposterum obtinebunt, & qui synodo Dioecesanæ interesse debent, in prima quaque synodo, quæ celebrabitur, omnia, & singula ab eodem sancto concilio Tridentino definita, & statuta, palam recipiant: veram obedientiam summo Romano pontifici spondeant; simulque hæreses omnes publice detestentur, & anathematizent, fidem profitentes ejusdem verbis, quibus nos ipsi fuimus professi. Qui vero id facere negaverint, publice excommunicentur, & omnibus ecclesiasticis fructibus priventur, fabricæ ecclesiarum applicandis. Idem de iis, qui de C beneficiis curatis, & canonicatibus provisi sint, & de promovendis ad doctorales, vel alios gradus, ac de Notariis, nec non de scholarum magistris intelligatur; qui quidem omnes nullatenus ad exercendum officium suum admittantur, nisi prius de eorum fide, & moribus, ac sana doctrina constiterit, & professionem supradictam emiserint.

Regulas indicis librorum vetitorum episcopi ab omnibus Christifidelibus eorum curæ commissis, & præcipue a bibliopolis observari diligenter curent: illis inhibendo, ne libros ubicumque impressos vendant, aut teneant, quos ipse episcopus, sive ab eo deputatus, non inspexerit, & approbaverit.

D Quæcumque præterea, suggerente Diabolo, clam in vulgus inferuntur, quibus magicarum præstigiarum pro infirmis sanandis, aut conjugibus ligandis, vel solvendis, & divinationum pro rebus deperditis, aliarumque hujusmodi rerum detestandus usus retineatur, prohibeant, execrentur, damnent, & exterminent episcopi: & præcipue diligenter curent, ut mulierculæ, quas strigas vocant, & quibus hæc nostra Provincia abundare dignoscitur, omnino deleantur.

De Divino cultu, & celebratione Missarum.

E Cum sanctissimum, Angelisque etiam ipsis venerabile altaris sacrificium Sacramentorum omnium, & finem, & perfectionem esse Sanctorum Patrum auctoritates pie, sane testentur; celebraturos sacerdotes quam diligentissime elaborare decet, ne tanto in Sacramento conficiendo ignorantia, negligentia, vel etiam contemptu, erroris aliquid ab eis admittatur, quo, & erga tale Sa-

Sacramentum populi devotio minuatur, & imparatæ ipsorum conficientium conscientiæ erroris onere graventur. Heli namque filios, Dominum nescientes, & ad populum sacerdotum officia ignorantes, & sibi ipsis perditionem peperisse, & in maxima discrimina, & cædes populum adduxisse sanctæ scripturæ proclamant. His igitur ex causis sancta hæc synodus decernit, ut, quod ad hoc spectat, sacri in primis concilii Tridentini decretum omni studio servetur.

Nemo vero sacerdos ad tremendum hujusmodi sacrificium se conferat, qui pridie convivio solutiori operam dederit, aut aliter nimio se potu, vel cibo repleverit, seu aliquem insolentiæ actum fecerit, aut aliquid turpe admiserit.

Singulis saltem hebdomadis peccata sua confiteri non omittat, etiamsi mortalis peccati sibi conscius non sit: si vero in mortali existat, omnino confiteatur, priusquam celebret, si confessoris copiam habet: qua denegata, cum primum ei se obtulerit id statim efficiat.

In sacristia Missam diligenter prælegat, & ejus singulas partes sic promptas habeat, ut celebrando nullum errandi, sive hærendi periculum subeat.

Ad altare non accedat, nisi prius in Deum mentem dirigat, se indignum accusans, ut sacris altaribus Deo ministraturus assistat: seque supra se levet, diligenter perpendens, si a quocumque reatu liberam sentiat esse conscientiam.

Missam non incipiat, nisi prius accensis candelis; urceolis, & aliis, quæ requiruntur, paratis.

Aperto capite celebret: nec Biretum, Subbiretum, aut aliud id genus, in altare ponat.

Non ante auroram, neque celebret a meridie, nisi ex causa jure permissa.

Addendum nihil, nihil etiam detrahendum sciat. Ea, quæ ita sunt dicenda, ut populus audire debeat, sono non infracto, sed voce clara, & debite elevata proferre studeat.

Quæ vero secreta vocantur, sub silentio pronunciet.

Non ocius, neque debito remissius, preces aut cærimonias agat.

In missali omnia legere non pigeat, nec memoria tantum, quæ plerumque labilis est quidquam dicere præsumat.

Non nisi semel singulis diebus celebrare licere sciat, Christi Natalis terna celebratione excepta.

Sacrificio confecto, Divinæ Majestati, quæ tanti ministerii dignum, tantique beneficii consortem illum efficere dignata est, gratias agat.

Corporalia, neque linteolum colligat, sed neque luminaria in altari extinguantur, Evangelio non perfecto, quod post benedictionem populo datam legi consuevit.

Peregrinum Sacerdotem incognitum ad Missæ celebrationem, ordinarii licentia non perspecta, ecclesiarum rectores non admittant; ordinarius etiam non mediocre studium adhibeat ad veritatem, vel falsitatem comprobandam litterarum, quæ Dimissoriæ dicuntur.

Nullus omnino, neque sæcularis, neque regularis sacerdos in domibus privatis, neque etiam in Oratoriis ab ordinario non approbatis, audeat celebrare.

Populus frequenter a parocho moneatur, ut eorum filii, et famuli, qui in agris colendis, & bestiis pascendis occupantur, saltem diebus festis missam audiant. In quo parochus patrum, & dominorum conscientiam oneratam esse significet.

Viduas, quibus ob maritorum mortem domo exire per aliquot dies indecorum ducitur, episcopi per mensem integrum tolerent celebrationi Missæ non interesse. Mense vero exacto, nulla eis cujusvis consuetudinis executio valeat, sed omnino ad Missæ auditionem, etiam (si opus fuerit) per censuras ecclesiasticas cogantur.

In solemnibus, dominicalibus, vel ferialibus Missis cantatis, inter canendum studeant omnes, tam qui in choro, quam qui ad altare deserviunt, ut non tantum modulatione voluptatibus aures afficiant, quantum christianorum mentibus utilitatem porrigant, & devotionem. Ideo tam ea, quæ ad doctrinam, ut epistola, evangelium, symbolum, quam ea, quæ ad preces pertinent, sic distincte decantentur, ut commode, & devote populorum auribus possint exhauriri.

In missis, cæterisque divinis officiis organorum usus sacri Tridentini concilii decretum non excedant; ut si quidem modulationes lascivas non imitentur.

Cæremonias vero omnes a romana ecclesia institutas, & servari solitas, ut sancte, & pie sunt adinventæ, sic religiose teneri, & ad unguem servari jubemus. Omne autem aliud cæremoniarum genus non solum non admittendum; sed penitus ducimus explodendum. Superstitiones autem ordinariorum judicio, & diligentia aboleantur, si quæ forte cæremoniarum nomine in ecclesias invectæ sunt, ut est præfixus quidam candelarum numerus, & alia iis similia, veluti sacro Tridentino concilio sanctissime cautum est.

De ritu servando in celebratione divinorum officiorum.

Ut in ecclesiis, quas Dei templa dici, esseque fideliter pieque attestamur, quasque, & prophetarum sanctissima præloquia, & castissima, ac ignita Dominica verba *Orationis domus* esse tradiderunt, nihil perperam positum, frustrave umquam demandatum occurrat, subscriptas has sanctiones sancta synodus inviolabiliter proponit observandas.

Diurnum, sive etiam nocturnum divinum officium debita campanarum signa antecedant tanto temporis spatio, ut clerici omnes domo mature discedentes, ecclesiæ opportune se possint offerre. Cum autem ecclesiam fuerint ingressi, signo crucis se muniant, atque benedicta asperso flexis genibus ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, vel ante majus altare (si qua in ecclesia sacramentum non servatur) Domino preces fundant. Quibus jam

jam porrectis superpelliceis induti, omni cum modestia, & reverentia, cætera omnia A parent, quæ eorum officia sibi exposcunt, & postquam suum unusquisque locum in choro adierit, pulsetur parva campana, & ab hebdomadario, vel ab alio, cujus id muneris intererit, alta voce Dominica oratione indicta, & ab omnibus simul secreto completa, omni devotione officium inchoetur. Qui vero a tali ritu decesserit, illius horæ distributione privetur, nisi ejus excusatio, ab ordinario, vel a chori rectore perpendenda, aliter faciendum suaserit.

Qui, aliis jam in choro congregatis, supervenerit, easdem cæremonias servet.

Primo psalmo jam finito; &, si in matutinis beatissimæ virginis officium celebre- B tur, primo capitulo jam completo; &, in cantatis Missis ultimo Kyrie eleison dicto, qui ad chorum se contulerit, illi horæ interfuisse non putetur.

Si quis ad præfixum usque terminum de industria immoretur, cum citius venire potuerit, tamquam absens habeatur.

E choro, nisi urgens necessitas astrinxerit, & sine chori præfecti licentia, nemini liceat abire. Si vero, dum divina celebrantur officia, alicui, vel sacerdotum, vel clericorum, cæremoniarum, suorumque officiorum gratia per chorum, aut ecclesiam, eundum erit, ea honestate, & maturitate gradiatur, quæ ei debet esse conjunctissima. C

Eorum sedibus hæreant singuli, in quibus modo sedeant, modo stent, modo genuflectant, caput aperiant, operiant, ac submittant, prout officii ratio exegerit.

Non galeris, sed religiosis biretis, utantur.

A librorum, litterarum, & cujusvis scripturæ lectione, dum officium dicitur, abstineant, neve privatim officium dicant.

Risum arceant, colloquia devitent, jocos, & rixas caveant, somnum non ducant.

Nemo in sua sede sit otiosus, sed omnes, tam dignitates, quam canonici præsentes, & capellani & alii quicumque distincte, aperte, diligenter psallant, recitent, alia- D que ad rem divinam facientia exequantur.

Officio jam perfecto, apponet se in genua quisque, & dominica saltem, vel quavis oratione alia sub silentio dicta, singuli singulas mutuis salutationibus impartiantur. Tum superpelliceis depositis, togisque assumptis, vel sacrosanctæ Eucharistiæ, vel majori altari de more honore præstito, in sua cuique liceat remeare.

Dignitates, canonici, & alii quicumque harum constitutionum transgressores, si a chori rectore reprehensi, perseveraverint, ad illius horæ distributionis participationem non admittantur, & insuper ab episcopo, vel ejus vicario, pro delicti mensu- E ra, aliis poenis afficiantur.

Media nocte Deo matutinum persolvant, vel alio tempore pro ecclesiarum consuetudine, vel episcoporum ordinatione: modo tamen ea sit hora, ut matutini nomen jure sibi sortiatur, idemque de aliis horis canonicis, & Missis fiat, ut scilicet congruo tempore celebrentur.

Matutinum in choro dicatur, nisi justum intercesserit impedimentum, per episcopum, vel ejus vicarium approbandum: tuncque in sacristia, vel alio honestiori ecclesiæ loco, celebrari possit.

Omnes ecclesiarum ministri, sive canonici, sive in qualibet ecclesiastica dignitate constituti, suum ipsimet, non per alios, munus obeant. Ubi vero non bene constat, quod cuique dignitati munus sit attributum; episcopus, cum duobus de capitulo, altero ab episcopo, altero a capitulo deligendis, suum unicuique munus assignet, a quo nemo recedere præsumat.

In omnibus cathedralibus, & collegiatis ecclesiis singuli canonici per vices altaris ministerium subire, & in choro hebdomadarum officium quod vocant, præstare teneantur.

Capellani autem, diaconi, subdiaconi & cæteri ecclesiarum ministri, eo modo, & forma, eoque ordine altari, & choro inserviant, quem episcopus, vel ejus vicarius decreverit, vel ordinaverit.

Pueri, prima tonsura initiati, qui jacones vocantur, privilegiis clericalibus non gaudeant, nisi diebus saltem festivis ecclesiæ inserviant; ferialibus vero duo quotidie per vices idem faciant, cæteris ludo litterario incumbentibus.

De ecclesiis.

Valde indignum esse sancta synodus duxit, cum in hac provincia plures ecclesias, omnipotenti Deo consecratas, aut in beatissimorum sanctorum suorum memoriam extructas, ita prostratas, & in eam sordem, ac deformitatem redactas esse conspiciat, ut ecclesiarum imagine jam deperdita, ad speluncarum latronum similitudinem prope accessisse videantur.

Episcopis ea propter præcipit, & mandat, ut tam curatas, quam non curatas ecclesias, sacella, oratoria sacrata, quæ ruinosa fuerint, reædificanda, cooperienda, claudenda, eaque reverentia, atque custodia tenenda curent, quæ a sacris locis aliena esse non debet. Quod si ecclesiarum paupertas id minime patiatur, ea de re Tridentini concilii decreto parere meminerint, ut scilicet altaria in cathedrales ecclesias, sive collegiatas, vel alias quascumque eorum judicio transferri demandent; lapides, ligna, cæterasque materias, quibus ipsarum ecclesiarum ædificia constructa fuerunt (nisi honestiores causæ secus exigere videantur) profanis usibus accommodari non sinant: quod enim Deo semel sacratum est, profanum fieri omnis religio, & pietas devetat.

Si quis vestimenta, vasa, aut alia quævis ecclesiastica ornamenta, sæcularibus usibus inservitura, commodabit, ordinarii arbitrio gravem poenam luat.

Et, quoniam ecclesias ideo novimus esse ordinatas, ut in illis petitiones nostræ Deo porrigantur: nemo ibi, præsertim divinorum officiorum, aut Prædicationis tempore, deambulare, cœtus celebrare, negotia tractare audeat.

Nulla profanarum rerum, neque cum suspectis mulieribus colloquia insint.

Ita

Ita ſedeant, ne ſanctiſſimam Euchariſtiam a tergo habeant.

Dum dominicum Corpus ſacerdos adorandum elevat, nemo non genuflectat.

Ita demum attente ſe quiſque habeat, ut nullius, ſive negligentia, ſive procacitate, Divinum officium turbari ſentiatur.

Non in eccleſiis, ſed in earum januis, eleemoſynas ſibi pauperes quærant.

Utque penitus irreverentia omnis decedat, nemo venaticos canes, accipitres, baliſtas, ſclopetos, tela, cæteraque hujuſmodi, in eccleſias inducat, aut inferat.

Eccleſiarum quoque rectores, ſive procuratores, & quicumque alii, quorum illud intereſſe videbitur, capitulum non congregent, qua hora canonici in choro eſſe debeant, neque id in choro, (quamvis officium ſit expletum) aut omnino in eccleſia, ſed in ſacriſtia; aut alio extra eccleſiam loco fiat, niſi aliter urgens neceſſitas poſtulaverit.

Eccleſiarum rectoribus Sancta ſynodus mandat, ut eos, vel per ſe, vel per alium, admonendos curent, qui in horum aliquo deliquerint: &, ſi (quod abſit) admonitiones neglexerint, eos ab eccleſia propellere non vereantur; quod ſi qua ex cauſa illud ſuis viribus exiſtimaverint impar, epiſcopo denuncient, qui præſentiori eo remedio utetur; quo morbi putredinem reſecandam magis indigere cenſuerit.

De Aqua benedicta.

Archipresbyteris, & aliis omnibus eccleſiarum curam gerentibus, Sancta ſynodus mandat, ut aquam benedictam, cujus aſperſione ſe fideles ſanctificant, venialia purgant, ab incurſu, & hoſtis inſidiis ſe protegunt, nocturna phantaſmata profligant, Dominicis ſingulis quibuſque diebus innovandam curent; & ideo quolibet die ſabbati fontes in eccleſiarum aditu poſitos, expurgari, ac ſordibus omnibus mundari, & munda aqua impleri faciant. Quæ vero extracta fuerit, non per eccleſiam proiiciatur, ne pedibus benedicta comprimatur; ſed in ſacrarium ingeratur; & in craſtinum de mane nova benedicatur, ſervata benedictionis forma, & ritu, in Baptiſterio traditis.

De Sacramentis.

Cum in pluribus hujus provinciæ locis archidiaconi, archipresbyteri, & aliæ eccleſiarum collegiatarum dignitates dicantur, & ſint vere parochi, quibus animarum cura, Sacramentorumque adminiſtratio, competit: uſus vero, longaque conſuetudo recipit, & adhuc retinet, quod canonici omnes, cæterique eccleſiarum presbyteri, illorum coadjutores, ſimulque ſanctiſſimorum Sacramentorum coadminiſtratores ſint: Sancta ſynodus uſum talem juſtis de cauſis retinendum duxit; ita tamen, ut, poſtquam de eorum ſingulis per epiſcopum facta fuerit diligens inquiſitio, ab ea ſacramentorum adminiſtratione arceantur, ſi qui, vel propter ætatem, vel propter inexperientiam,

A aut ignorantiam, vel alia quavis cauſa, minus idonei reperti fuerint. Ac etiam, ut ſacratiſſimæ Euchariſtiæ, fontium baptiſmalium, oleorum, ac aliarum ſacrarum rerum conſervatio, atque cuſtodia, non in communi, ſed certæ ſemper perſonæ, ab epiſcopo eligendæ, incumbat, penes quem claves ſemper maneant. Ubi vero animarum cura uni parocho tantum commiſſa eſt, illius loci conſuetudo ſervetur.

Qui vero ſacramenta hujuſmodi miniſtraverint, caveant, ne quidquam pro illorum adminiſtratione petant. Sunt enim abſque ulla ſimoniæ labe, aut avaritiæ ſuſpicione, conferenda.

B Qui etiam miniſtrantes per vices teneantur infirmos, qui in xenodochiis degunt, & alios quoſcumque, & maxime pauperes, viſitare, etiam non vocati, illoſque verbis Deo plenis ſolari, ac ad ſacramentorum perceptionem inducere.

Nemini liceat, abſque ſuperpelliceo, & ſtola, ſacramenta adminiſtrare.

Quod in Miſſarum celebratione ſancta hæc ſynodus decrevit, ut ſcilicet cærimoniæ omnes, per ſanctam romanam eccleſiam ſervari ſolitæ, ad unguem ſerventur, & novæ omnes excludantur: idem etiam in ſacramentorum adminiſtratione, in fontium exorciſmis, & ſponſorum benedictionibus, epiſcopi omnes, ut in ſua cathedrali eccle-
C ſia ſervari faciant, ſtatuit, & decrevit. Quod etiam in omnibus inferioribus eccleſiis parochialibus exacte obſervetur, regula ab eadem cathedrali eccleſia penitus ſumpta.

Ubi ſacramenta epiſcopi adminiſtrabunt, auditorum capacitate intelligentiaque rite perpenſa, omni ſedulitate, & ſtudio eorum ſacramentorum uſum, atque efficaciam, populis explicare nitantur. Quod idem, & parochi facere non omittant. Et quoties populum adhortantur, ferventiſſimis exhortationibus ſuis eo ſingulorum animos flectere curent, ut (ſi non frequentius) ſaltem in Nativitatis Domini, ac Pentecoſtes,
D & aliis ſolemnibus feſtis, & confiteri, & communicare aſſueſcere diſcant.

De Baptiſmo.

Quoniam baptiſmi ſacramentum ſacramentorum omnium janua eſt, quo originalis, & actualis culpa diluitur, fomes mitigatur, gratia confertur, fides datur, & nutritur, necnon filii Dei renaſcimur: ea propter omni diligentia curandum ſancta ſynodus decrevit, ut fontes, quibus hæc ſalutaris unda ſervatur decenti operimento, claviumque munimine, cuſtoditi ab omni ſordium, aut alterius cujuſcumque rei pericu-
E lo tuti eſſe poſſint.

Ne parentum negligentia infantium aliquis ſine batiſmatis aſperſione decedat, ſub excommunicationis poena præcipitur illis, quos hæc cura tangere debet, ut intra novem dies parvulos in eccleſia baptiſmum ſuſcipere curent: ſi vero interea periculum infantibus imminere videatur, domi etiam baptiſma tribuendum ſancta mater eccleſia approbavit, & ſancta ſynodus obſervandum man-

mandat, miniſtrante tamen (ſi adſit) ſacerdote; vel (ſi non adſit) altero e clero; vel (eo etiam deficiente) laico primum mari, ac demum fœmina, modo rectam baptiſmi formam noverint. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.*

Elementarem autem aquam, non alteratam, neque ſtillatam, aut aromaticam, talem uſum ſibi requirere ſciant. At, ſi infans, hoc modo domi baptizatus, e vita non ceſſerit; cum nihilominus (cum primum convaluerit) in eccleſiam deferre parentes teneantur; ubi, ſi ſacerdos Baptiſmi formam rite prius ſervatam eſſe noverit, Baptiſmi tantum cæremonias adjungat. Quod ſi de forma rite ſervata non conſtiterit, tali forma baptizet: *Si es baptizatus, ego non te baptizo; ſi non es baptizatus, ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

Parochis etiam præcipitur, ut ritum, in his caſibus tenendum populis ſæpius inculcent.

Ad baptiſmum non niſi unum Compatrem, vel ad ſummum cum una Commatre, quos etiam, & laudabilis] vitæ, & honeſtæ famæ, & chriſtianæ pietatis cultores eſſe conſtiterit, vocandum permittimus.

Omnes abuſus tollantur, quibus vel ratione albæ, vel alio quocumque modo compaternitatem contrahi vulgus inepte credit.

Caveant baptizantes ſacerdotes, ne ſacrum Chriſma in baptiſmo ab aliquo laicorum attingatur.

Sacerdotes compatres admonere non omittant, quam magni momenti actionem ſuſcipiant, cum filii per Baptiſmum ſpiritualiter Deo generentur: ſuique muneris eſſe, eos (ſi parentum opera id minime præſtare poſſit) Chriſtiana fide, pietate, optimis, decentiſſimiſque moribus formari curare.

Parochus etiam librum habeat, in quo pueri, parentum, & commatris, & compatris nomina, & cognomina, ſcribat; in eoque diem, quo baptiſmatis unda perfuſus eſt puer, ac ſi ex juſtis nuptiis fuerit ſuſceptus enotet. Singulis etiam annis eorum omnium exempla, quæ eo in libro fuerint ſcripta, epiſcopo, tempore ab eodem præſcripto, parochus præbere teneatur. Effoetas autem mulieres parochus erudiat, ut, cum primum a partu domo ceſſerint, templum adire ſtudeant, ubi Domino gratias agant, & a ſacerdote benedictionem conſequantur.

De Confirmatione.

Cum in confirmationis Sacramento Spiritum ſanctum, quem in baptiſmo ad purificationem, & emundationem accepimus, ad robur quoque, ac ut pleni chriſtiani inveniamur, capiamus, ut adverſus Mundi, carnis, & hoſtis inſultus confirmemur: idcirco Sancta ſynodus epiſcopis omnibus mandat, ut, tamquam vigilantiſſimi paſtores, omnem ſolicitudinem complectantur, ut ſui gregis oves hoc tantum Sacramentum ſuſcipere non negligant: ipſique præfixis temporibus pro locorum neceſſitate id conferre non omittant.

Tempus autem, in quo tale Sacramentum A erunt collaturi, prius parochis ſignificent, a quibus populo denuncietur.

Neminem tali Sacramento præmuniant, quem ſeptimum annum agere non cognoverint.

Piis etiam verbis, & pro ſuſceptorum intelligentia, ejus virtutem, & efficaciam, narrent.

Parochis præcipiant, ut confirmatorum, quorum ſingulorum ſingulos compatres volumus eſſe, juxta Sacri concilii Tridentini decretum, & eorum compatrum nomina, & cognomina, in libro ſcribantur.

B *De Sacramento Euchariſtiæ.*

Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum in ultima Coena a Domino inſtitutum in jugem ſuæ Paſſionis memoriam; in noſtræ virtutis augumentum, inque quotidianæ noſtræ infirmitatis remedium, quanta cordis contritione, & carnis tremore, quanta lacrymarum largitate, & mentis humilitate, ſuſcipiendum ſit, Sanctorum Patrum auctoritates nobis aperte tradiderunt. Parochi ergo diligentiſſime populos moneant, ut ad tale Sacramentum quiſque acceſſurus, innocentiam ad Altare portet, & mundam conſcientiam; ne, ſi indignam portaverit, in eum ſatanas, tamquam in alterum Judam, ingrediatur.

C Juvenes, qui prima vice ad hoc ſanctiſſimum Sacramentum erunt acceſſuri, per aliquos dies ante parochum adeant, a quo de ejuſdem Sacramenti vi, & virtute inſtruantur, & an, ad ſuſcipiendum habiles ſint, judicentur.

Ubi eccleſiarum capacitas id patietur, ſeorſum a mulieribus viri communicent.

In Paſchatis diebus, Chriſti fideles omnes, juxta ſanctæ Romanæ eccleſiæ uſum, & præceptum, Sacratiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipiant, eorum autem, qui non ſuſceperint, nomina, ſex diebus a Paſchatis octava decurſis, parochus epiſcopo deferre teneatur, qui quidem illos cenſuris, D & aliis poenis acriter puniat: eos tamen excipimus, quibus legitima ex cauſa in aliud tempus Communionem conſuluerit differri ipſe parochus.

In ſua quiſque parochia communicet. Et, ſi quis, juſta de cauſa per ordinarium approbanda, ab alio, quam a proprio parocho, Communionem acceperit, niſi veritatis fidem in ſcriptis ab eodem, a quo ſumpſerit, proprio ſacerdoti detulerit, perinde ac ſi non communicaſſet, in illum animadvertatur.

Poſt Euchariſtiæ ſumptionem, vinum populo non porrigatur in Calice conſecrato, nec omnino in vaſe ad ejus ſimilitudinem E formato.

Qui Euchariſtiam ſumpſerint, aqua benedicta aſperſi, pro tanto Sacramento Deo gratias agant.

Solemni Corporis Chriſti die epiſcopum id oneris ſubire ne pigeat, ut in ſupplicatione dominicum Corpus ipſemet per Civitatem ferat. Cujus abſentis in ea re vices ejus vicarius (ſi ſacerdos fuerit) ſubeat. Si vero ſacerdos non fuerit, vel ſi aliqua re

præ-

præpeditum se esse perspexerit, id muneris A ei injungatur, qui pro loci consuetudine primam obtinet dignitatem; nisi vel consuetudines, vel privilegia ad certam aliquam personam id deferant.

De custodia, & loco Eucharistiæ, & de modo illam deferendi ad Infirmos.

Neminem effugere arbitramur, quam Omnipotenti Deo gravis inferatur injuria, cum pro virium nostrarum facultate, sanctissimis ejus Sacramentis, & præcipue Eucharistiæ, Sacramentorum omnium maximo, debitam reverentiam non exhibemus. Quocirca, ut, quod ad ejus custodiam attinet, omnis irreverentia vitetur, episcopis Sancta synodus præcipit, ut quibus in ecclesiis sanctissimum hoc Sacramentum servari consuevit, eo am- B pliori sumptu, quem facultates pati posse videbuntur, tabernaculum ligneum, auro obductum, & aliquo operoso ornatu distinctum, parari faciant, quod quidem clavi munitum, ita bene, & firmiter majori in altari (nisi aliter episcopo visum fuerit) collocetur, ut inde impiorum manibus non facile possit avelli. In eo autem parvulum aliud tabernaculum, argento, vel (si quando locorum copiæ ad eum sumptum videbuntur exiguæ) aurichalco saltem cusum, deauratum tamen reponatur: in quo cum corporali, ac serico operimento dominicum corpus Infirmis deferendum custodiatur.

Teneaturque parochus, seu ille, cui ab C episcopo eucharistiæ custodia commissa fuerit, eucharistiam servatam ad minus bis in mense sumere, novamque parare; qui quidem parochus, vel custodiam gerens, teneatur etiam providere, ne lumen ante illam umquam deficiat, & circa luminis impensam cujusque loci consuetudo servetur.

Parochus, vel alius sacerdos, infirmis eucharistiæ venerabile sacramentum laturus, duas saltem sacratas hostias secum deferat, ne, dum ecclesiam repetit, in idololatriæ peccatum adoratores incurrant. Stola, superpelliceo, pluvialique indutus, sanctissimam eucharistiam, serico amictu coo- D pertam, sub pallio (ubi haberi possit) reverenter, atque honorifice, ante pectus ferat, & referat.

Quælibet autem parochialis ecclesia lanternam saltem unam habeat, vel auro, vel honestiori quocumque ornamento exornatam, quam, hastæ impositam, sacramento præferendam jubemus, ut, si vento, aqua, vel quavis alia tempestate, cætera lumina fuerint extincta, lumen in ea servatum ab omni aeris injuria defendi possit: atque, ut populorum devotio magis excitetur, tintinnabulum aliquod parvulum præferatur, E & pulsetur.

Nemo vero sacerdos sacramentum hoc alicui infirmo afferre præsumat, nisi prius in infirmi domo mundum locum paratum esse cognoverit, in quo debita cum reverentia, & custodia, sacramentum sistere possit, & per campanæ signum populum admonuerit, ut ad associandum Christi corpus conveniant.

Et, ut supra dicta omnia decentius fieri possint, domini nostri Jesu Christi societatis confratres episcopi adhortentur, ut, cum campanæ signum audierint, omnes saltem illius parochiæ, vel illius regionis confratres, in qua infirmus degit, ad illud associandum accedant. Omne autem hoc ministerium fiat cum pronunciatione indulgentiarum, prout habetur in baptisterio.

De poenitentia.

Quoniam vero poenitentia languores sanat, mortuos suscitat, sanitatem auget, gratiam confert, sancta synodus confessores monet, ut sacros canones bene calleant, & in confessionibus diligenti quodam temperamento adhibito, nec peccatores nimia acerbitate deterreant, & desperent, neque nimia facilitate ad denuo peccandum alliciant, & impellant. Præcipit etiam, ut, postquam poenitentiam, pro modo culpæ, & ecclesiæ consuetudine, confessis injunxerint, eos quoque de eorumdem canonum rigore, in gravioribus peccatis singillatim admoneant; ut, cum sanctæ matris ecclesiæ benignitatem in mitigandis poenis cognoverint, ad evitanda peccata deinceps erubescant non esse cautiores.

Ne vero ad confessiones audiendas aliquis accedat, qui inter lepram, & lepram discrimen ponere nesciat: juxta Tridentini concilii decretum præcipitur, ut nullus, neque sæcularis, neque regularis sacerdos (nisi parochiali alicui beneficio præpositus fuerit) sub excommunicationis poena, sine episcopi licentia in scriptis, confessiones audire præsumat. Et ideo in templorum, etiam regularium, januis tabella affigatur, in qua eorum nomina sint annotata, qui ad hoc confessionum audiendarum munus ab episcopis electi, & approbati fuerint.

Confessores penes se annotatos habeant casus apostolicæ sedi, & episcopis, reservatos, ne negligentia, aut ignorantia, eam facultatem sibi adscribant, quam sibi noverint esse denegatam.

Et, quoniam sacro concilio Tridentino cautum est publicis peccatis publicam infligi poenam, ea propter publicam in privatam convertere non audeant, ut quod episcopis tantum, aut eorum permissu, licere volumus.

Parochis præcipitur, ut populum moneant, saltem singulis annis quemque, cum ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata proprio sacerdoti confiteri oportere; quod fidelis quisque observare teneatur.

Moneat etiam illos, qui confiteri tenentur, ut ad tantum poenitentiæ sacramentum, quo nobis Paradisi janua aperitur, non nisi debita præparatione accedant, & in cordis contritione, & humilitate, nulla sacerdotis interrogatione prævia, ipsemet confitens Sacerdoti peccata sua aperiat, & denudet; quam diligentiam, si quando aliqua in re sacerdos deficere perspexerit, ab eodem præcipimus adjuvari.

Neminem etiam absolvant, quem digne sa-

satisfecisse non perspexerint, & eos præsertim, quibus facultas affuit, & ablata restituendi, & legatis ad pias causas factis satisfaciendi, nec id tamen (quamvis in præcedenti confessione per eos promissum) præstiterunt. Eos tamen excipimus, qui in mortis articulo fuerint constituti: qui tamen erunt admonendi, ut, si convaluerint, quamprimum poterint, satisfaciant: si vero obierint, id onus districte hæredibus injungant.

In ecclesiis cathedralibus, ubi id quidem licere posse videbitur, Tridentini concilii decretum observari jubemus; ut intra tres menses Poenitentiarium constituant, cui præbenda primum vacatura uniatur. Si autem qui id neglexerint, synodo, quæ prima celebrabitur, suæ negligentiæ rationem reddant.

Confessores in privatis ædibus, neque in cellis, sacristia, aut omnino extra ecclesiam, confessiones non audiant, nisi ex causa necessaria.

In ipsis autem ecclesiis, non in angulis, & locis abditis, sed in aperto, neve ante solis ortum, vel post ejus occasum, confitentes mulieres audiant; nisi ex causa necessaria.

Medici post primam, secundamve visitationem, sub excommunicationis poena, ad ægrotorum curationem non accedant; nisi certo cognoverint, ipsos, postquam in eum morbum inciderunt, de eorum peccatis idoneo confessori confessos esse.

De jejuniis.

Cum sanctum Tridentinum concilium pastores omnes hortatum sit, & illis præceperit, ut pio quocumque affectu sacros quadragesimales, cæterosque alios dies jejunio consecratos, in eorum dioecesibus pia, summaque diligentia, juxta sanctæ matris ecclesiæ consuetudinem, & ritum observari curent: nos ergo, ejusdem concilii, & sacrorum canonum auctoritate, declaramus, ut per totam quadragesimam a carnium, ovorum, casei, lactis, butyri, adipissu quisque abstineat. Nec ignorent, totius quadragesimæ diebus (exceptis dominicis) quatuor sacris temporibus, nativitatis dominicæ, gloriosæ virginis assumptionis, beatorum apostolorum omnium, (beati Joannis evangelistæ, & sanctorum Philippi, & Jacobi exceptis) omnium etiam sanctorum, sancti Joannis Baptistæ nativitatis, & sancti Laurentii vigiliis, omnes Christifideles vere jejunio teneri. Aliis enim diebus jejunare, aut præmium, aut remedium. In quadragesima vero, & supradictis temporibus, & vigiliis non jejunare, peccatum esse, sanctorum patrum monumenta testantur.

Jejunio tamen astrictos non eos esse intelligimus, quos jura eximunt, infirmitatis scilicet, necessitatis, imbecillæ ætatis, aut alterius justi impedimenti causa, episcopi, aut ejus vicarii judicio in scriptis approbanda, de medici tamen consilio quoad infirmos.

A *De extrema Unctione.*

Cum Extremæ unctionis sacramentum sacramentorum omnium novissimum sit, quo, ad peccatorum remissionem, & corporalis infirmitatis alleviationem misera in hac vita fideles muniuntur; cujus etiam ope velut Athletæ fideles præparantur ad luctam contra humani generis sævissimum hostem, homini in supremo vitæ termino maxime insidiantem: ea igitur de causa parochum curare decernimus, ut non expectata infirmorum prostratione extrema, sed dum adhuc sensus optime vigent, hoc sacramentum conferatur. Ut autem ungens sacerdos suo muneri plene satisfaciat, piis verbis infirmum consoletur, præsenti animo ut sit adhortetur, ad cœlestem beatitudinem anhelet, ad eam omnem mentem erigat; & ea, quæ mundi sunt, negligat, mortem non pavescat, e sæculo ad vitam a Deo benedicto vocari se gratias agat. Eos autem omnes, qui interfuerint, pro infirmo sacerdos orare suadeat.

Advertat quoque sacerdos, ne erret, quando ungit infirmum, ne unus proferat verba, & alius ungat: sed ille idem, qui ungit, debet verba proferre; alias non conficit sacramentum. Ea propter, ubi est copia sacerdotum, accedere debent ad minus duo, vel tres cum hebdomadariis, qui possint dicere officium, & litanias, & omnia facere, quæ in libro, ad tale opus adhibito, continentur, dummodo ille solus ungat, & proferat verba illa, *Per istam sanctam Unctionem &c.* ungendo cum prolatione illorum verborum.

Provideant quoque episcopi, & ordinent, ac mandent suis ecclesiarum rectoribus, ut Olea sancta, scilicet Chrisma, Oleum Catechumenorum, & infirmorum, stent in loco tuto, & clauso cum clavi, & renoventur singulis annis in die Jovis sancto, & vetera olea ponantur in lampadibus, & cremenitur: nova autem sumantur a matrice ecclesia cum solita solemnitate, scilicet quod ferantur per presbyterum, vel constitutum in ordinibus sacris, & ampullis de stamno, vel argento, mundis, & cum lanterna accensa; & tollatur abusus aliquorum locorum, ubi nescio quid solvitur pro dictis oleis habendis: cum talis exactio sit contra sacros canones, non obstante quacumque consuetudine, quæ potius corruptela dicenda est. Si vero contigerit, anno nondum completo dicta olea deficere; antequam in totum deficiant, ponatur in ampullis oleum non benedictum paulatim supra olea benedicta, seu consecrata, & sic omnia erunt benedicta, & consecrata. Caveant autem ecclesiarum parochialium rectores, ne ultra annum prædictis oleis utantur, scilicet die Jovis sancto, usque ad alium diem Jovis sanctum, alias inciderent in graves poenas. Si vero oleum infirmorum, transacto die Jovis sancto, haberi minime possit, quia forsan in aliqua matrice ecclesia non fuerit consecratum, vel inde non apportatum, & aliquis infirmus extremam unctionem accipere voluerit, hac necessitate stante, con-

confidendo in Dei misericordia, quæ hoc opus ad salutem illius acceptare dignabitur, concurrente etiam bona ministri intentione, non erit inconveniens extremam unctionem de veteri oleo præbere. Sed non sic est de baptismo. Quia si novum chrisma, & oleum cathecumenorum haberi non possunt, baptizandus est, non tamen veteribus oleis ungendus, sed expectanda sunt nova olea prædicta, scilicet chrismatis, & cathecumenorum; cum non sit tanta necessitas in baptismo, sicut est in infirmo. Advertant parochi, quod, cum necessitas occurrerit ungendi infantes baptizandos, seu infirmos, non ponant pollicem in ore dictarum ampullarum pro unctione facienda, quia inde oritur periculum cadendi oleum in terram, vel dictas ampullas frangendi: sed habeant vasa alia de stamno, præter dictas ampullas cum ore amplo, in quo poni possit pollex, & eo sic intincto ungant. Prædicta autem vasa, quæ numero erunt tria, secundum numerum trium oleorum, ponantur in capsula parva de stamno, pro usu prædicto.

De sacramento ordinis.

Ne ad ordinis sacramentum, cujus, & sanctorum patrum dictis, & capitis nostri Jesu Christi exemplo, septem sunt gradus, propter septiformem spiritus sancti gratiam, indignus aliquis assumatur; neve in eo conferendo indecens quid admittatur: sancta hæc synodus, Tridentini concilii decretis inhærendo, illud in primis episcopis omnibus mandat, ut in ordinibus conferendis diligentissime caveant, ne pro talium graduum collatione, nec per se ipsos, nec per interpositas personas, nihil ipsi, etiam sponte oblatum, accipiant, nec a suis familiaribus, aut ministris accipi sinant.

Illi vero, in quos, vel minores, vel sacri ordines erunt conferendi, pridie, vel aliquot dies ante ordinum collationem, si ita magis episcopo expedire videbitur, vel ab episcopo, vel ab alia quavis persona, ab eo ad illud assumpta, christianam doctrinam audiant, & ea præsertim capita cathechismi, jussu sanctissimi D. N. P. Pii V. novissime impressi, quæ ad sacerdotii ministerium spectant.

Deinde accuratissime per examen ab illis requiratur, an ea omnia calleant, quæ ad ordinem eis conferendum spectant, & ad officium, quod exercebunt.

Subdiaconi non admittantur, nisi ita grammaticam possideant, ut, quidquid legant, eos intelligere comprehendantur.

Diaconi non promoveantur, nisi, interrogati ecclesiasticæ doctrinæ, quæ in cathechismo continetur, rationem omnem in promptu habeant, symboli scilicet apostolici, orationis dominicæ, decalogi præceptorum, ecclesiæ sacramentorum, & eorum omnium, quæ ad diaconatus ordinem, & officium, requiruntur. Ad sacerdotium etiam promovendi ad hoc idem teneantur.

Præter autem examen prædictum, ordinandi omnes suæ probitatis, & vitæ, & quod ex legitimo matrimonio nati sint, testimonium in scriptis exhibere teneantur: quod testimonium per vicarium episcopi, sive archidiaconum, aut etiam archipresbyterum, vel parochum locorum, in quibus resident, dari possit; qui nisi in ea re pro veritate dixerint, acerrime puniantur.

Ad ordines promovendorum nomina, & cognomina ecclesiarum rectores per aliquot dies ante ordinum susceptionem populo denuncient: ut cuique liceat ordinandos accusare, si quod eorum crimen deprehenderit. Nec episcopus eos ordinet, nisi de hujusmodi proclamatione facta sibi certo constiterit.

Omni diligentia episcopi utantur, ut sciant titulos ordinandorum, si sint patrimoniales, an eis sint satis, an per fraudes, & deceptiones sint parati. Neque admittantur, nisi aut vicarii, archidiaconi, archipresbyteri, vel parochi litterarum testimonio approbentur. Si vero beneficiales sint, beneficii fructus itidem idonei, ac sufficientes sint. Ipsi vero etiam ordinandi juramento astringantur, se nec patrimoniales titulos alienaturos, aut permutaturos, nec beneficiales resignaturos. Donec eorum victui fuerit aliunde provisum.

Qui vero ad pensionum titulos ordinabuntur, nisi aliunde sibi comparaverint, quo vitam sustentent, illas extinguere posse devitamus.

Quas prædictas alienationes, permutationes, resignationes, extinctiones nullatenus absque consensu episcopi facere possint. Qui in horum aliquo deliquerit, arbitrio episcopi severe puniatur.

De seminario clericorum.

Cum ad avertendos a mundi voluptatibus adolescentes, eosdemque ad pietatem & religionem informandos, mandatum sit a sacro concilio Tridentino provincialibus synodis, ut clericorum seminarium in omnibus dioecesibus, ubi commode fieri possit, instituatur: sancta hæc synodus, non ignorans, ultra prædicta, quot, & quanti ex hujusmodi seminario expectari fructus possunt: & insuper ejusdem concilii decretis, uti par est, parere cupiens, & omnino volens, statuit, & ordinavit, ut omnes episcopi, & alii locorum ordinarii, intra menses tres aliquam omnino rationem ineant, qua saluberrimum hoc opus institui, atque adimpleri possit. Quod si aliquod impedimentum intercesserit, quominus id effici queat, de eo teneantur intra dictum tempus metropolitanum docere, atque consulere; qui quidem, si per se ipse id minime explicare, atque amovere poterit, ad sanctissimum dominum nostrum referet, & a suæ sanctitatis bonitate, atque prudentia remedium petet.

De vita, & honestate clericorum.

Cum ad subditorum reformationem, necessaria in primis esse videatur episcoporum, & aliorum, qui animarum curam gerunt, morum splendor, & vitæ emendatio, quorum incuria, & negligentia abusus

ſus certe in hac provincia irrepſerunt innumeri: ſtatuit ſancta ſynodus, ut ad ſe ipſos primum reformandos omne ſtudium, & animum convertant, ne ſcilicet dicatur illis, quod imponunt onera gravia, quæ ipſi digito tangere nolunt. Ea propter epiſcopos hortatur, ut (niſi juſto impedimento præpediantur) dominicis, & aliis feſtis diebus miſſam celebrent, & pro populorum delictis ſacrificium offerant. Sacerdotibus vero omnibus præcipit, ut talibus diebus idem ſibi cenſeant faciendum. Qui vero animarum curam gerunt, ſingulis hebdomadis ter ſaltem celebrare teneantur, & eo etiam amplius, pro loci conſuetudine, & neceſſitate.

Diaconi, ſubdiaconi, bis; in minoribus vero conſtituti, ſimplices, aut quicumque alii clerici, ſemel ſaltem ſingulis menſibus communicare teneantur. Qui vero neceſſaria ratione ceſſante, id neglexerit, ac prædictis ordinationibus parere noluerit, & caſtigatus ſe non emendaverit, poenam ordinarii arbitrio impoſitam luat.

Nihil epiſcopi ab eorum dignitate, quæ valde excelſa eſt alienum, in ſæcularium, quantumvis principum conſuetudine, committant, aut patiantur.

Circa vero ornatum, apparatum, & ſuppellectilia, menſæ frugalitatem, ac familiæ modeſtiam, ea omnia ſervent, quæ illis ſacra Tridentina ſynodus ea de re graviſſimo decreto præcipit.

Clerici geſtu, vultu, habitu, & veſtitu, ſtatum, & ordinem ſuum profiteantur; ſint corona, & tonſura clericali, uniuſcujuſque ordini convenienti, inſigniti.

Veſtis exterior talaris omnino ſit. Interiores vero, pro locorum, atque hominum conditione, qua majori poterit decentia, ordinariorum arbitrio.

Comam, atque barbam, ſtudioſe non nutriant.

Barba a ſuperiore labro ita recidatur, ut pili in ſacrificio miſſæ Chriſti domini corpus, & ſanguinem ſumentem non impediant.

Cum mulieribus, de quibus ſuſpicio oriri poſſit, conſuetudinem, etiam extra domum, non habeant. In domo vero nulli omnino mulieri cohabitent, niſi arctiſſimo conſanguinitatis, aut affinitatis gradu conjunctæ, non remotiori quidem, quam ſecundo. Arbitrio tamen ordinarii relinquitur, id etiam prohibere, ſi aliqua probabilis ſuſpicio exiſtat de mala vita earum mulierum. Omnino autem in eodem cubiculo non dormiant, etiam ſi ſit mater, & filius, aut frater, & ſoror.

Nulli clerico liceat mulieres, cujuſcumque gradus, aut conditionis ſint, aſſociare, nec ad brachium ducere, aut eis aliquo modo famulari.

Qui in aliquo horum deliquerit, & monitus non ſe correxerit, graviter ordinarii arbitrio puniatur.

A *De reſidentia epiſcoporum, & curatorum.*

Graviſſimo ſacri concilii Tridentini decreto cautum eſt, ut in ſuis dioeceſibus epiſcopi omnes reſideant. Nam cum greges ſuos doctrina, & vitæ exemplo dirigere, vigilantia tutari debeant, id nequaquam, abſentes præſtare poſſe, perſpicuum eſt. Itaque ſancta ſynodus, huic inhærendo, ſtatuit, & ordinavit, nulli epiſcopo licere extra dioeceſim ſuam morari, niſi cauſis, & pro tempore ab eodem Tridentino concilio præſcriptis, & ſub poenis in eo contentis.

B Dent autem operam epiſcopi, ſi abeſſe paulisper ab eccleſiis aliquando contigerit, id ne fiat Adventus, & Quadrageſimæ tempore, ne diebus feſtis ſolemnibus, quibus maxime convenit epiſcopos miniſterium obire ſuum.

Monentur autem omnes locorum ordinarii, ut non modo præſentia, ſed officio, ac miniſterio, reſideant in ſuis eccleſiis; ac per ſe, quantum liceat, doceant, ſacrificium offerant, Sacramenta miniſtrent.

Eccleſiarum quoque rectores, ac canonici omnes, curam animarum habentes, decretum de reſidentia ſervent, ſub poenis in eo contentis.

C *De edicto proponendo in examine eorum, quibus animarum cura committenda eſt.*

Cum magna diligentia adhibenda ſit in examine eorum, quibus animarum cura eſt committenda, ſtatuimus, ut cum primum epiſcopus parrochialem eccleſiam, ſive canonicatum, aut dignitatem in eccleſiis, ubi toti capitulo animarum cura incumbit, vacare cognoverit, intra triduum illius eccleſiæ valvis edictum per decem continuos dies, vel aliud longius tempus ſibi bene viſum, poni mandet, in quo ad examen invitentur, quicumque de beneficio ſic vacante provideri cupient, ut tranſacto edicti tempore, examen fieri queat; ac deinde, ſervatis, quantum fieri poterit, pro temporum, locorum, & perſonarum qualitate, iis omnibus, quæ a Tridentina ſynodo ſancita ſunt, alius idoneus in locum demortui ſufficiatur.

De examine præficiendorum cathedralibus eccleſiis.

Vacante eccleſia cathedrali, publicæ ſupplicationes, ac preces, per Civitatem, & diœceſim omnino fiant, quibus a Deo religioſe poſtuletur, ut idoneo paſtore orbato gregi provideat. Et ſi forte ſanctiſſimus D. N. pro eccleſiæ ſic vacantis, aut pro qualicumque alterius eccleſiæ cathedralis proviſione, in aliquem oculos iniiciat, de cujus qualitatibus in partibus hujus noſtræ provinciæ examen ſit faciendum, eo quod ibi ſive natus, vel educatus, aut aliter bene cognitus ſit; ſtatuimus, ut, poſtquam examen una cum fidei profeſſione juxta formam per ſanctitatem ſuam transmitti ſolitam

tam factum fuerit, per edictum etiam ad valvas majoris ecclesiæ denuncietur, omnibus aditum patere, qui impedimentum, aut vitium aliquod in promovendo noverint; & si quod hujusmodi delatum fuerit, una cum processu, per examen prius facto, sanctitati suæ fideliter transmittatur; ut re integre cognita, & perspecta pro gregis Dominici commodo provideat.

Quæ per clericos debeant vitari.

Qui clericali militiæ sunt adscripti, non alio armorum genere decertare debent, quam orationibus, & lacrymis, quæ quidem si una coelum adeunt, certum est, quod absque victoria inde redire non possunt. Ea propter omnem armorum usum, vel ad proprium tutamen, vel ad nocumentum aliis inferendum, Sancta synodus clericis omnibus interdicit; exceptis cultellis pro domestico vitæ usu. Si quo vero eis iter sit faciendum, & per loca suspecta transeundum, de ordinarii licentia in scriptis eis arma ferre liceat. Balistas tamen, sclopetos, tela, cæteraque hujus generis nullo modo secum habere possint.

Et cum, Apostoli testimonio, nemo Deo serviens, sæcularibus negotiis se se debeat immiscere, cumque clericos irreprehensibiles esse deceat, tum ne illis inferant scandalum, quibus bonorum omnium operum sese debent exempla præbere; tum vero ne mandatorum Domini, vel obliviosi, vel contemptores facti esse videantur, qui de medio populi offendicula jussit auferri: idcirco clerici, temporalium omnium rerum curas a se abdicantes, omnemque eorum solicitudinem in eum proiicientes, cui cura est de omnibus, nec per se, nec per interpositas personas mercaturæ, aut aliis sæcularibus negotiis, per sacros Canones prohibitis, operam dent, aut quomodolibet se se illis immiscere audeant.

Larvati non incedant. Choreis, fabulis, comædiis, aliisve profanis spectaculis, aut venationibus, per eosdem Canones prohibitis, non intersint.

De Sacramento Matrimonii.

Conjugium bonum esse, nullus inficias ire audebit, nisi a Domini præceptis, atque a catholica veritate recedens, ad impiorum Tatianorum deliria se conferat. Hujus autem Sacramenti quanta sit excellentia, non modo facile ex eo coniici potest, quod ante peccatum ad officium tantum a Domino fuit institutum; verum etiam, quod Dominus Jesus Christus nuptiis interesse dignatus, eas sanctissimas præsentia sua commendavit. Sancta igitur synodus omnes Christifideles hortatur, ut Tobiæ Deo gratissimi, exemplum secuti, multa cum reverentia, & timore conjungantur. Districte etiam mandando, præcipit parochis, & quibuscunque aliis animarum curam gerentibus, ut omni diligentia, & observent ipsi, & ab aliis observanda curent, quæcumque sacrum oecumenicum Tridentinum concilium non omittenda esse decrevit; atque ut festis diebus inter missarum solem-

A nia admoneant populum, ut si quis eorum aliquid noverit imminere, quo celebrandum Matrimonium possit impediri, neque illud revelaverit, excommunicationis vinculum statim se sciat incursurum. Si quod vero dubium emerserit, quo minus matrimonium confici posse videatur, ordinarium consulat ipse parochus. Doceat præterea populum illud Augustini, nuptiale scilicet bonum esse tripartitum, eoque inesse Fidem, Prolem, Sacramentum. In Fide, ut id attendant, post conjugale vinculum illorum neutri cum alio, aliave coire licere. In prole, ut generetur proles, quæ Dei gratia æternæ beatitudinis futura sit hæres, quæque suscepta amanter excipiatur: & excepta

B ptam honeste, ac religiose parentes curent educandam. In Sacramento, ut conjugium non separetur, juxta illud, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Si vero, justa, legitimaque causa, quoad torum, eos separari contigerit, non propterea dimissus, aut dimissa, quacumque occasione alteri jungatur. Et quoniam scriptum, *Oculus, qui despicit patrem, eruant eum corvi.* Parochi moneant contrahentes, ut, non nisi eorum parentibus consultis, & (quoad fieri potest) annuentibus, contrahere studeant: quibus, dum vivunt, & reverentiæ, & subventionis obsequia noverint se debituros.

Benedicat quoque parochus, seu presby-

C ter, primas nuptias in ecclesia in mane, cum missæ celebratione, & solemnitatibus quæ requiruntur. Abstineat tamen a benedictione secundarum nuptiarum; nam, cum semel benedictæ fuerint, non debet amplius illa benedictio reiterari: sed celebretur tantum missa in prædictis secundis nuptis, absque illa solemni benedictione, ut ordinatur in libro ad hoc deputato.

De Meretricibus.

Quoniam mala omnia, vel omnino evitanda, vel quoad fieri potest, a nobis sunt removenda, Sacra synodus omnibus episcopis

D solicitam curam gerere mandat, ut in civitate, vel vicus, stel locus aliquis, meretricibus (ubi sunt) destinetur, quo ab honestis mulieribus secernantur: ipsosque Civitatum rectores hortatur, ut hoc opus auctoritate sua adjuvent.

De Blasphemia.

Quo magis sanctissima illa verba, in Dei laudem dicta, mente volutamus, *omnis* scilicet, *terra adoret te, & psallat tibi, Deus*; eo magis in illos jure animadvertendum censemus, qui Dei nomen, cui omne genu curvatur, vel sanctissimæ Virginis, quam in ma-

E trem sibi elegit, vel Sanctorum, qui cum Christo regnant, blasphemare sacrilego ore non verentur. Sancta ergo synodus decernit, ac mandat, ut, juxta sacrorum Canonum statuta, episcopi, vel alii locorum ordinarii, eos omnes punire studeant, quos huic sceleri deprehenderint esse obnoxios. Quod si clericus, vel Dei, vel Jesu Christi, aut Virginis Mariæ, aut sanctorum nomini diris verbis pubblice detraxerit, fructi-

 bus,

bus, redditibusque omnibus ecclesiasticis unius anni pro prima vice privetur. Si vero iterum in eodem deliquerit, eo beneficio, quod possidet, privetur, quod ad ejus poenam, & emendationem ordinario magis videbitur expedire. At si tertio in eamdem culpam fuerit prolapsus, tunc demum, tamquam præteritæ veniæ ingratus, & filius, qui patris doctrinam, & increpationes ad ejus salutem abiiciat, omni beneficio, gradu, dignitate, perpetuo privatus, ac ad quemcumque ecclesiasticum honorem deinceps consequendum prorsus inhabilis esse declaretur. Si vero sæcularis erit, prima, secundaque vice pecunia mulctetur, juxta sanctionem sacri concilii Lateranensis sub Leone X. At tertia vice, juxta sacrorum Canonum statuta publice poeniteat. In eos autem, qui non publice blasphemaverint, ordinarius mitius agat. Servi autem, sive operarii, qui in dominorum domibus in blasphemiam incurrent, primo acrius ab eis arguantur: deinde ab eorum domibus contumeliose expellantur. Sciantque qui blasphemiis interfuerint, nisi blasphemantes redarguant (modo id sine periculo fieri possit) eorum peccato non parum communicare. Omnino autem intra triduum blasphemantium nomina ad judicem ecclesiasticum deferre teneantur: & si plures audierint, idem faciant, nisi unus pro omnibus id sibi faciendum susceperit. Confessores ei, qui blasphemaverit, gravem pro qualitate blasphemiæ poenitentiam imponant.

De festorum dierum cultu.

Dies festos, vel contemnentes, vel negligenter observantes graviter se delinquere noscant. Cum enim Dominus per prophetam dixerit, *sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me, & eos, & scirent, quia ego Dominus sanctificans eos*; liquido constat festorum dierum reverentiam dominico ore nobis esse propositam. Cum igitur nedum dominicum diem, verum & alia Christi, & sanctorum, festa, quæ sancta mater ecclesia nostræ saluti piissime studens, celebranda nobis proposuit, hac in provincia non eo, quo decet, cultu observari videantur: sancta synodus omnibus locorum ordinariis mandat, ut eorum cultum, atque observantiam restituendam omnino curent; poenis suo arbitrio propositis. Parochis autem districte præcipit, ut populos erudiant, summam festis diebus reverentiam, venerationem, sanctificationem, celebrationem esse præstandam. Eos etiam doceant, iisdem diebus ab omni inquinamento, & sæcularibus oblectamentis abstinere, ecclesias frequentare, pura mente Deum venerari, missarum solemniis & vesperis interesse, orationibus instare, divinis lectionibus, & prædicationibus, attente vacare, ea omnia prætereca charitatis opera in alterutrum exercere, quæ fideles, & imitatores Christi decere videntur.

De sacrorum actionum repræsentationibus.

Cum usum dominicæ passionis repræsentandæ, & sanctorum martyria referendi, tametsi piissime introductum, ob hominum nequitiam, aliis risum, aliis scandalum potius, quam devotionem, & pietatem afferre sancta synodus animadvertat: decernit, tam in ecclesiis, quam in quibuslibet privatis aliis locis ab hujusmodi repræsentationibus abstinendum esse. Concionatores autem, ignito Domini eloquio fidelissime exposito, Signoque Crucifixi Domini nostri, aliisque exterioribus piissimis actibus, per ordinarium probatis, populos ad poenitentiam, ac pietatem, ad fletum, & planctum adhortentur: ac tam domini, quam sanctorum actiones ita pie, & graviter narrent, ut auditores eorum sibi exempla omnibus in operibus proponant, & ad eorum patrocinium in necessitatibus confugere discant.

De sanctis.

Nemini dubium esse debet, sanctorum intercessione, & precibus apud Deum miseros mortales plurimum juvari, eisque venerationem, & cultum debite exhiberi. Ne tamen quid perperam in ecclesia Dei per ignorantiam agatur, concionatores, & parochi illud populos doceant, alium esse cultum, quo Deum patrem, ejusque unigenitum filium Jesum Christum, ac Spiritum Sanctum; alium, quo sanctos venerari, ac colere debemus. Latriæ enim cultum soli Deo debemus; sanctos vero, ut nostros apud Deum intercessores veneramur. Dominica autem oratio, quam ante sanctorum imagines Christifideles frequentant, ipsi Deo dirigitur; cui quidem eam, cæteraque nostra bona opera omnia, sanctorum meritis, atque intercessionibus gratiora fore non ambigimus.

De imaginibus.

Sanctorum imagines in ecclesiis, & aliis honestis locis haberi, eisque omnem reverentiam, per genuflexionem & per alios honestissimos corporis motus, exhiberi, sancta mater ecclesia docuit semper, & tradidit. At vero, ut indecens omne, quod in ea re possit oriri, evitetur, sancta synodus, Tridentini concilii decreto super hoc inhærens, statuit, ut, sicubi hac nostra in provincia aliquæ fuerint imagines prototypo non congruentes, minusve, quam deceat, honestæ, vel ex eo; quod propter aliquem corporis actum, vel habitum, ad risum, aut turpes cogitationes potius, quam ad devotionem protrahant intuentes, episcopi, vel mutandas eas, vel curent auferendas. Post hæc vero nullæ in ecclesiis imagines ponantur, quas episcopus non diligenter inspexerit, & approbaverit. Qui contra fecerint, tam artifices, quam ii, quorum jussu id fuerit effectum, episcopi arbitrio puniantur.

De

De miraculis.

Humani generis hostis tantæ sunt insidiæ, ut sæpe numero falsis miraculis, ac illusionibus, Christifideles simplices, atque pios, in errorem inducere possit.

Quocirca sancta synodus decernit, ut nulla post hac nova miracula admittantur, nisi (Tridentini concilii de miraculis prius servato decreto) ab episcopis illa fuerint approbata.

De reliquiis.

Sanctorum reliquias, quæ olim spiritus sancti templum, ac Christi viva membra, B fuerunt, omni reverentia venerandas, ex sacri Tridentini concilii decreto, sancta hæc synodus decernit. Et ideo in vasculis suis bene, & decenter sub clavi custodiantur, nec in altaribus ad longum tempus exponantur, sed, quotiescumque populo erunt ostendendæ, aut in processionibus circumferendæ, id luminibus accensis, ac debita cum solemnitate fiat, & denuo sub clavi recondantur. Novæ autem reliquiæ non admittantur, nisi quæ per episcopos omni diligentia receptæ, & approbatæ fuerint.

De indulgentiis, & quæstoribus eleemosynarum.

Nemo indulgentias publicet, seu populo commendet, nisi prius ab ordinario visitatæ fuerint, & probatæ. Eleemosynarum vero quæstores ad hujusmodi indulgentiarum officium exercendum nullatenus admittantur: sed indulgentiæ, juxta Tridentini concilii decretum, populo publicentur, & commendentur.

De piis locis.

Fidelium eleemosynis pia quæque loca, & posita, & dotata esse, sancta synodus D non ignorans, ac illorum voluntati pie (ut decet) satisfacere volens, omnibus locorum ordinariis mandat, ac præcipit, ut nullo in ea re detrectato labore, quidquid pro talium locorum visitatione, & administratione, sacro Tridentino concilio demandatum est, & observent, & inviolabiliter observandum curent.

Redditibus, censibus, & aliis horum locorum bonis quibuscumque, vel male alienatis, vel ab aliis occupatis, omni diligentia insudent recuperandis.

Domus, & ædificia, etiam si monasteriis, E aut aliis quibuscumque ecclesiis, aggregata sunt, vel si commendæ, aut juris patronatus, aut alio quocumque titulo possideantur, ad peregrinorum, infirmorum, pauperumve commodum destinata, ut resarciantur, si ruinosa sint; vel etiam (si opus fuerit) ut demum reædificentur, toto pectore incumbant.

Ut plurimis peregrinis, pauperibusque infirmis in hospitiis, quibus pauciores sunt redditus, alimenta, cæteræque subventio- A nes, commodius subministrari possint, episcopis sancta synodus mandat, ut in qua civitate duo, plurave fuerint hospitalia, quibus singulis pauci sunt proventus, plura illa in unum redigenda curent, idque eo præsertim, ne tot ministrorum dispensationibus, id quod censuum minimum est, redigatur ad nihilum.

Antistites etiam invigilare admonemus, ut quos ecclesiis, hospitalibus, societatibus, aut piis aliis locis, quidquam debere deprehenderint; nec administrationem, nec procurationem exercere, nec curam aliquam ad prædicta pertinentem, eos subire patiantur.

Eorum autem nullus, quibus talium locorum administratio fuerit permissa, nec mobile, nec immobile quidquam pretiosum vendere, permutare, in emphiteusim tradere, aut alio quocumque alienationis genere in alios transferre præsumat, episcopo inconsulto. Quibus omnibus in rebus ita episcopus consulat, ut a sacrorum canonum ordinationibus sibi recedendum non existimet.

Qui post hac ad piorum locorum administrationem eligentur, sive laici fuerint, sive clerici, antequam munus suum obeant, omnia fideliter se gesturos in ordinarii manibus juramento spondeant. Qui vero ante hac fuerint electi, trium mensium spatio C ipsum hoc jurare cogantur.

Sub excommunicationis latæ sententiæ poena notariis, & quibuscumque aliis actuariis præcipit sancta synodus, ut trium mensium spatio ordinario revelent, atque producant testamenta, codicillos, cæteraque actorum, & legatorum genera, ad pias causas factorum, tam de rebus male partis, quam furtim acquisitis, quæ, vel ipsi rogati scripserunt, vel penes se detinent, ab aliis scripta. Sub eadem quoque poena præcipitur iisdem, ut intra mensem deinceps (legitimo tamen impedimento cessante) legata omnia, quæ eis scribenda contingent, ordinario denunciare non omittant.

Episcopi, locorumque ordinarii, poena arbitratu suo proposita, districte prohibeant, ne confratres cujuscumque societatis publicas illas comessationes exerceant, quæ certis festis diebus fieri consueverunt: ex illis si quidem scandalum bonis; ac jurgia inter ipsosmet confratres sæpe numero oriri, perspicuum est.

De monasteriis.

Si regulares, tam viri, quam mulieres, in monasteriis vitam agentes coelibem, prophetæ illud in mentem sibi sæpius revocarent, *præstare si quidem non vovere, quam post votum vota non reddere*; nec jussionibus, nec nostris profecto admonitionibus indigerent. Cum ergo nostra in hac provincia regulares observantias maxima detrimenta accepisse manifeste inspiciamus: ea propter sancta synodus decernit, & præcipit, ut in sanctimonialium, ac fratrum, & monachorum monasteriis quibuscumque suas constitutiones suis regulis sibi demandatas, fide-

deliter adimplere unusquisque contendat.

Ecclesias orationis domos esse non obliviscantur; & ideo in illis, & oratoriis, non autem in aliis locis orationes, horæque canonicæ recitentur, & ab omnibus, & maxime ab ipsis monasteriorum præpositis frequententur.

Cum autem refectio communis charitatis vinculum sit, eodem omnino in loco, eademque in mensa (ubi ea omnibus sufficit) legitima tamen causa aliud non suadente, cibum sumere, eadem sancta synodus districte mandat. Ibique servato silentio, divinæ lectiones non desint, corpus esca, anima vero spirituali cibo nutriatur.

Jejunia quoque, quibus diaboli in nos perpetuæ superantur insidiæ, si forte negligentia in desuetudinem abierint, pro regularum ritu, & bene reformatorum locorum consuetudine, & renovanda, & inviolabiliter observanda, sancta synodus præcipit.

Regularium autem nemini (nisi ardua, honestaqne causa, per superiorem in scriptis approbanda) extra monasterii claustra pernoctare liceat.

Ut autem tam viris, quam regularibus fœminis malorum occasio omnis auferatur, superioribus omnibus, abbatibus, ministris, prioribus, guardianis, abbatissis, præpositis, sancta synodus præcipit, ut omni studio incumbant, ne eorum subditi, subditæve commercia aliqua ineant, vel admittant, quorum familiaritate castitatis votum in aliquo periculo constituatur.

Atque, ut Deo paupertatis, & obedientiæ votum perpetuum esse possit, præcipitur, ac mandatur, ne quis pecuniam, aut aliud quidquam privati commodi causa possideat, aut ea utatur, nisi suorum superiorum benedictione illud ei fuerit concessum: nec propriam in aliqua re voluntatem faciat.

Superiores autem studiose curent, ut novitii, novitiæque ad plenum doceantur, quæcumque in regulis, statutis, ordinationibus ab eis observandis continentur; ut quacumque in re eorum debita sciant, & ad votum imprudentes non accedant.

Iidem superiores illud etiam sæpius exequantur, ut ea sacri concilii Tridentini decreta legenda proponant, quæ ad regulares, & eorum monasteria spectant, & ipsi observent, & per eorum subditos inviolabiliter observari jubeant.

Episcoporum etiam fore præcipimus, ut in eorum Doecesanis conciliis monialium ad monasteria recipiendarum numerum præscribere, præfectarum ad earum regimen creandarum, puellarum etiam ad religionem admittendarum, novitiarum ad professionem recipiendarum, servandæ clausuræ, conversarum, ac sæcularium puellarum, quæ in monasteriis educantur, concionatorum, Capellanorum, visitantium, propriarum regularum, institutionumque assidue legendarum, aliarunque rerum, quæ ad moniales spectare videbuntur, diligentissime curent.

A

De ecclesiastica Potestate.

Ecclesiasticam potestatem a Jesu Christo traditam, duplicem esse, non est dubitandum: id quod duarum clavium numero aperte demonstratur. Prima siquidem est poenitentiæ Sacramentum, quæ internam, & secretam conscientiam respicit peccatoris, qui sponte peccata confitendo solvitur: Altera vero jurisdictionem, & exterius regimen exercet, qua non per propriam conscientiam tantum, sed per testes, peccatores convincuntur, & puniuntur, quo testimonio, & publica delicta corriguntur, ne
B eorum gratia e Regno Coelorum peccatores excludantur.

Cum eam ob causam a Deo traditus sit excommunicationis gladius, velut ecclesiasticæ disciplinæ flagellum, quo contumaces, & rebelles, ab ecclesiasticis Sacramentis, & a fidelium participatione sejunguntur: clare constat, non tantum sacrorum Canonum Sanctionibus, sed etiam divino juri, repugnare, cum sæculares judices, quibus ecclesiasticarum rerum dispositio nullo jure permittitur, ecclesiasticos judices sæpe devetare student, ne aliquem, jure excommunicatum, tale esse denuncient; vel ut excommunicationem aliquam fulminatam revocent.

Proinde sancta synodus obsecrat, & obte-
C statur in Domino serenissimum regem Catholicum, ejusque illustrissimum, & excellentissimum proregem, ac suos alias in hoc regno minores Magistratus, & utiles dominos, hortatur, & monet, ut ab hujusmodi prohibitionibus, & mandatis, abstineant.

At, si quando (quod Deus non permittat) ecclesiasticus aliquis judex sua potestate abuteretur: ejus superioribus illud significent; nec obliviscantur poenarum, quæ sacrorum Canonum constitutionibus super his sunt indictæ.

E contra, singulos omnes ecclesiasticos judices sancta synodus devitat, ne excommunicationes ipsas levi de causa fulminent; sed
D (ubi commode id posse perspicient) cæteris aliis justitiæ remediis utantur, tam in procedendo, & definiendo, quam exequendo: veluti sacro concilio Tridentino traditum est.

Episcopi, cum primum ad sua reversi fuerint, in synodo Diæcesana personas idoneas pro causis ecclesiasticis in partibus delegandis constituant; ac eorum nomina metropolitano mittant, ut, juxta decretum decimum sessionis XXV. concilii Tridentini, sanctissimo D. N. transmitti possint.

De Usuris.

E Cum, inter cæteras hujus nostræ provinciæ calamitates, hoc præcipue usuræ genus latius manare dignoscamus, quod in plurimis rerum venditionibus, propter emptoris pauperiem, temporis etiam fiat venditio, adeo, ut aliquando pro unius anni dilatione duplex ferè solvatur pretium: statuimus, & ordinamus, ut posthac de hujusmodi venditoribus diligens fiat inquisitio: & qui inventi fuerint, poenis, per sacros Canones con-

constitutis acerrime puniantur, ac insuper in confessionibus nullatenus absolvantur, nisi debita (si possint) satisfactione secuta, prærerquam in mortis articulo, tuncque moneantur, ut vel per se ipsos, si vixerint, vel per suos hæredes, quam primum possint, satisfacere studeant. Omnes autem locorum ordinarii decretum hoc sæpius populo publicandum curabunt.

Omnem porro curam, & operam suam conferant ad erigenda, & instituenda, ex auctoritate summi pontificis loca pia, quæ Montis pietatis appellantur, unde mutuas pecunias pauperes possint accipere. Qua in re principes, & Magistratus obsecramus, ut episcoporum diligentiam adjuvent. Nec in eis quidquam, præter sortem, nisi pro ministris, & aliis necessariis sumptibus, idque ex eadem summi pontificis auctoritate, accipiatur.

De sepulturis, & exequiis mortuorum.

Sicuti piissimum est ut fidelium corpora in cæmeterii, vel ecclesiæ sinum recondantur; ita impietati proximum videtur, ut putida cadavera in loco excelso, & ornato, collocentur. Curent ergo episcopi, ne ulla deinceps eo modo sepeliantur, & quæ nunc sunt una cum sepulcris (nisi tamen marmorea, aut aerea sint) amoveantur, & humi dentur, ita ut locus, in quo condentur, a reliquo ecclesiæ pavimento minime promineat. Nec ecclesiarum rectores permittant, ossa fidelium, quæ huc illuc per angulos ecclesiarum sparsa reperiuntur, insepulta manere, sed similiter sepeliantur.

Caveant parochi, ne pro exequiis, pro sepultura, & anniversariis defunctorum, quidquam paciscantur, exigant, aut petant; vel quid aliud committant, quod simoniam, aut avaritiam sapere possit. Ne tamen *os trituranti bovi penitus alligetur*, episcopi curam suscipiant, ut laudabiles, piæque in his serventur consuetudines. Legata etiam, quæ pie per defunctos facta fuerint, exigenda curent. Nec, quæ eleemosinæ causa ultro fuerint oblata, accipi prohibeant.

Si vero defunctorum hæredes ita a se pietatem, & charitatem amoverint, ut debiles suorum exequiis impensas non exhibuerint, episcopi ad ea comparanda eos compellant, quæ ad honestum ejus rei usum sibi convenire videbuntur. Miserabiles tamen personæ impensa ecclesiarum, ordinarii judicio, erunt sepeliendæ.

Morem, multis locis intermissum mortuos in cæmeteriis sepeliendi, quoad fieri poterit, episcopi restituendum curabunt.

Consuetudinem vero, quæ potius amentia, & delirium, dici potest, qua mulieres cognatos suos mortuos multis clamoribus, & capillorum laniamentis, extra domum in publicas usque vias prosequuntur, & qua, post exactum mensem ad sepulturæ locum convenientes, clamores eosdem, & laniatus, iterant, & renovant, prohibeant episcopi, & omnino tollendam curent.

A

De purgatorio.

Cum pie, & catholice, sancta Tridentina synodus demandaverit, ut fideles credant, & teneant, nec non etiam, ut doceantur, eisque prædicetur sancta illa ac sana purgatorii doctrina, quam sancti patres tenuerunt, crediderunt, & litteris tradiderunt, sacraque concilia sanxerunt: sancta hæc synodus ordinat, & præcipit, ut episcopi, & ordinarii omnes evigilent, ne iniquitatis spiritus superstitiosum quid, & scandalum offerens superseminet. Prædicatores autem, & parochi, quotiescumque se occasio obtulerit, doceant destinatum locum B dari pro purgatione animarum fidelium, quæ cum divina bonitate sint ad perpetuam gloriam assumendæ, poenitentia incompleta e vita cesserunt: quas orationibus, eleemosynis, altaris sacramento, & ecclesiasticis indulgentiis solvi, minime est dubitandum.

De magistris puerorum.

Quoniam in hac provincia quamplurimis, propter inopiam, proficiendi opportunitas subtrahitur, sancta synodus præcipit episcopis, ut omni studio dominos magistratus, & universitates omnes, hortentur, ut C sumptui non parcentes, honestæ vitæ, & sanæ doctrinæ magistros conducant.

Magistris autem ipsis eadem sancta synodus præcipit, & mandat, ne libros vetitos, aut de obscœnis, & turpibus tractantes, pueris legant, neve per se ipsos legi patiantur: sed eos sana doctrina, bonisque moribus, erudire, & formare, studeant; ac præterea totum id præstent, quod Lateranensi concilio sub Leone X. statutum est.

De prædicatione.

Neminem episcoporum latere sancta syD nodus arbitretur, eorum muneris esse, & conciones, & sermones habere ad populum, inque eorum præsertim cathedralibus ecclesiis docere, erudire, & sicut diligentes, solertissimique pastores, omnia gregis errata salutaribus verbis corrigere, deperditarum ovium rationem districte domino reddituri. Eh propter eos omnes hortatur, ut pro viribus se exerceant ad id per se ipsos præstandum; & si quando justum impedimentum ab eorum officio eos revocaret, juxta Tridentini concilii decretum, personas idoneas ad munus illud eligant.

Parochi quoque, archipresbyteri, & alii quicumque, animarum curam gerentes, E dominicis saltem diebus, & festis solemnibus, adventus vero, & quadragesimæ tempore quotidie, vel ad minus ter in hebdomada, in eorum ecclesiis per se ipsos idem omnino faciant; excepto tamen, ubi per quadragesimam prædicatores regulares, vel alii, conduci consueverunt; quo tempore parochus quiescere poterit. Quod si forte eorum aliquis ad hoc munus obeundum inhabilem se se cognoverit, peritum aliquem adi-

adire non erubescat, cujus studio, & opera ex latino in maternam linguam homilias, & sermones scriptorum catholicorum verti curet, & illis memoriæ demandatis, vel saltem de scripto lectis, debito satisfaciat, cui sacrorum canonum, & Tridentini concilii decretis tenetur.

Neminem ad prædicationem in suas diœceses episcopi admittant, quem monitionibus catholicis non præmonuerint, quid scilicet acrius, & crebrius, quid autem remissius, & rarius, pro locorum, & peccatorum communium qualitate, populis sit inculcandum.

Prædicatores vero argumenta, & rationes hæreticorum non recenseant, ne in imperitorum fidelium mentibus confusionem pariant. At, si quando, ut eorum falsa dogmata facilius reiiciantur, ipsorum argumenta afferre sit necesse, tunc (quoad fieri poterit) disputationibus resecatis, gravissimisque reprehensionibus, poterunt id exequi.

Fabulas, eaque, quæ populis risum movent, recensere non audeant.

Apochriphas historias non tractent, nec miracula a catholicis, ac fidelibus auctoribus non præscripta.

Meminerint etiam cum dominus dixerit, *nostrum non esse, nosse tempora, vel momenta*, Antichristi adventum, & ultimam judicii diem, certo, ac definito tempore non tractare.

Diligenter se habeant in vitiis, & peccatis reprehendendis. Caveant tamen, ne ad particularia descendant, nec verbis, odium, & contumeliam potius, quam emendationem parientibus, corrigant.

Spirituales, aut temporales dominos, sive eorum officiales, aut magistratus, modeste, ac pie admoneant, non acerbius objurgent: subditosque illud Petri doceant, *Fratres obedite præpositis vestris, &c.*

Totus autem concionatorum, omnisque scopus sit, ex sacrarum scripturarum interpretatione, vitiorum reprehendendorum occasiones invenire: in qua quidem interpretatione ab eo sensu non recedant, quem catholica ecclesia, & sacrorum doctorum, ab ea acceptatorum, auctoritas approbavit: ex quibus tantum doctoribus allegorias excerpere poterunt, si quando illis uti voluerint. Sed præcipue in id incumbant, ut audientes sæpius moneantur, articulos fidei firmiter credere, & confiteri; decem præcepta servare; peccata deflere, pœnitentiam agere, dies festos, & jejunia servare, orationibus insistere, eleemosynas, & alia pietatis opera facere, quæ Christifideles decent.

De visitatione.

Episcoporum ea cura propria, & præcipua esse debet, ecclesias suas, ac dioeceses, veluti sacro concilio Tridentino sancitum est, visitare. Meminerint autem, non superfluo, sed necessario tantum comitatu ad illas visendas se conferre, ac se, quam citissime possunt, expedire, ne superfluis impensis subditi graventur: nec ta-

A men eorum quidquam prætereant, quæ visitationis ad actum necessario spectant. Sanctum siquidem eucharistiæ sacramentum primum visitent: speculentur quo pacto, quave diligentia mutetur, & an ea reverentia, qua decet, custodiatur.

Sacristiam postmodum adeant. In ea calices, patenas, corporalia, linteola, aliaque ad Christi corpus pertinentia, an munda sint, & decentia: sacras præterea reliquias, ac sacrarum vestium omne genus, libros, & cætera omnia, an diligenter asserventur, inspiciant. Ecclesiam posthac diligentissime perscrutentur: & si alicubi ruinam minentur parietes, aut aliquo modo præseferant indecentiam, restaurari, at-

B que expoliri, demandent.

Diligenter etiam inquirant, si in ecclesiis divina officia debitis horis persolvantur, si dignitates, canonici, & clerici quicumque canonice sint ordinati, & si justo titulo beneficia possideant, sique eorum in ecclesiis resideant, an inter eos sint dissensiones.

Si baptismi, chrismatis, & unctionis, sacramenta debita reverentia Rectores servent; sique debitis temporibus ea innovanda curent; ac si in matrimonii sacramento Tridentini concilii formam observent.

Cum primum cathedrales, collegiatas, parochiales ecclesias visitaverint, ad hospi-

C talium, aliorumque piorum locorum visitationem se conferant: scrutentur, an eorum bona sine fraude administrentur: computum, & rationes diligenter inspiciant; ut sciant, an debite redditus dispensentur.

De ludimagistris inquirant, si vitæ, atque doctrinæ sint honestæ: sive quidquam prohibitum discipulis interpretentur.

Ut vero facilius rebus omnibus episcopi mature providere possint, ab honestioribus illorum locorum hominibus diligenter exquirant, quæ reformatione indigere videantur: si eo in loco hæretici sunt, fœnerantes, concubinarii, lusores, blasphematores, factiosi, & inimicitias gerentes; qui non in-

D tegre ecclesiæ catholicæ præceptis pareant, & ritum non servent. Sed præsertim circa victum, procurationes, munera, & similia, episcopi servare meminerint, quicquid sacro Tridentino concilio præscriptum est.

De spoliis clericorum.

Quia in hac provincia sæpissime contingit, quod spoliorum commissarii bona clericorum ex hac vita decedentium, invadunt, & auferunt, tametsi patrimonialia,

E aut alias hæreditaria, nulla habita ratione, quod idem clericus vel nullum, vel adeo tenue ecclesiasticum beneficium possederit, ut vix sibi ejus fructus ad duorum, vel trium anni cujuslibet mensium sustentationem suffecerint, ne dum ut ex illis bona stabilia, aut alia quæcumque, comparare potuerint: statuit sancta synodus, supplicandum esse sanctissimo domino nostro; ut pro sua erga omnes Christifideles bonitate, ac justitia huic rei provideat, & modum aliquem imponat, prout magis expediens visum fuerit; ac (si sanctitati suæ vide-

debitur) eorum clericorum bona pro spoliis non auferantur; qui saltem non habuerint ducatos quinquaginta in redditibus ecclesiasticis.

De Poenis.

Quæ in his nostris Constitutionibus, & decretis, poenæ decernuntur, quæve per episcopos, vel alios locorum ordinarios, auctoritate sibi per hanc sanctam synodum concessa, quibuscumque delinquentibus; tam laicis, quam clericis, infligentur, ultra eas intelligantur; quæ per sacrum Tridentinum ac quæcumque alia Oecumenica concilia, nec non alios juris communis canones, decretæ jam sunt, & inflictæ, quibus nullatenus derogare sancta hæc synodos intendit.

Quæ vero pecuniæ ex dictis poenis provenient, episcopi, aut alii locorum ordinarii, eas nullatenus in usum proprium convertere possint, sed alicui pio loco applicent: data, si expedierit, accusatoribus portione sua, quæ tamen tertiam partem non excedat.

Cæterum, cum sacrum Tridentinum concilium alia multa decrevit, quorum nulla hujus provincialis synodi decretis mentio fit, quia satis expressa, ac explicata sunt: ea A omnia, sive ad doctrinam, sive ad ecclesiasticam reformationem, & morum correctionem pertinent, cum his omnibus, quæ in hac provinciali synodo statuta, definitaque sunt, sancta synodus plene, atque integre, ab omnibus hujus nostræ provinciæ episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis quibuscumque personis ecclesiasticis, & sæcularibus, servari debere declarat, atque omnibus modis jubet.

Vult insuper, ac mandat, ut in Dioecesanis conventibus episcopi eadem Provincialis synodi statuta legi, & publicari; ac illa, una cum decretis concilii Tridentini in singulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ecclesiis hujus provinciæ certo B aliquo loco collocata, perpetuo asservari curent.

Hujus autem sacræ synodi decreta suum robur habere declaramus ad unum mensem, postquam Ecclesiæ metropolitanæ valvis affixa fuerint.

Omnia, & singula, quæ in hac sacra synodo decreta, actaque sunt, sanctæ Romanæ ecclesiæ, omnium ecclesiarum matris, & magistræ, semper emendanda, & corrigenda, qua debemus obedientia, ac reverentia auctoritati subiicimus.

ANNO CHRISTI 1577.

GREGORIUS PAPA XIII.

Sedit ab anno 1572. usque ad annum 1585.

DECRETA EDITA
IN SYNODO PROVINCIALI CAPUANO
CÆSARE COSTA ARCHIEPISCOPO

An. sal. 1577. 4. nonis Novemb.

DECRETUM I.

De vita & honestate clericorum.

Ex MSS. ecclesiæ Capuanæ.

Clerici in sortem Domini electi honesto habitu incedant, talaribus scilicet vestibus nigro colore seu in caligis albo utantur, nulla tamen aliquorum colorum varietate distinctæ sint.

Decretum II.

Et quia quidam sunt, qui vulgo silvestres clerici appellantur, quorum finis & consilium est sæculare forum evitare, idcirco statuimus, ut nullus clericorum cujuscumque dignitatis & conditionis, in minoribus ordinibus constitutus, gaudeat privilegio fori ecclesiæ, nisi tonsura clericali insignitus fuerit, & decenti habitu incedens C alicui ecclesiæ, cui ascriptus sit, non ficte aut fucate & raro, sed vere & plerumque inserviat; & si beneficiatus sit, & per tres menses monitus, trino edicto generali proposito cum intervallo decem dierum pro quolibet, in supradicto habitu non incedat, beneficio & privilegio clericali ipso jure absque alia sententia privatus intelligatur.

Decretum III.

Clerici personati non incedant, comediis aliisque spectaculis non intersint, ne aures & oculi sacris officiis addicti impuris actionibus, sermonibusque distracti polluantur; D eisdemque omni genere saltationis & ludi, præsertim alearum & talorum interdicimus; nec solum ludere, sed eorum ludorum spectatores esse nolumus in publico, nec in privato, in propria vel aliena domo, & sicuti reperti fuerint pro convictis habeantur ex arbitrio ordinarii priventur (f. puniantur.)

Decretum IV.

De monialibus.

Ut virginitatis thesaurus in Deo dicatis monialibus conservetur, omnis diligentia ab episcopis adhibeatur; nec cuique licentia concedenda est, nisi necessariis ministris ingrediendi monialium septa: quod si abbatissa temerario ausu sine licentia in scriptis ob- B tempta aliquem intromiserit, præter poenas a jure impositas, iterum eligi aut confirmari non possit.

Decretum V.

Porta clausuræ sit duplici clave munita, quarum una penes abbatissam sit, altera alicui commendetur, cujus fides episcopo explorata sit.

Decretum VI.

Rationes singulis annis reddantur; & si qua abbatissa de fraude, aut furto convicta fuerit, præter restitutionem, utraque voce activa, & passiva privetur.

Decretum VII.

Laudabilis mos in plerisque Italiæ monasteriis in eligendis abbatissis servetur, ut triennio monasterio præsint; nec possint confirmari, aut iterum eligi, nisi alio medio triennio interlapso. Idemque in monialibus quæ sunt germanæ statuimus, ne præfectura inter ipsas continuetur, electioque sit nulla; & si moniales admonitæ in eadem electione perseveraverint, pro illa vice jus eligendi amittant.

Decretum VIII.

De hospitalibus & eorum magistris & oeconomis.

Quia hospitalia quædam & ecclesiæ per sæculares oeconomos aut magistros expoliantur, pecuniæque piis operibus destinatæ avertuntur, propriisque usibus applicantur; idcirco statuimus ut episcopi quamprimum diligenter rationes & computa videant, & minori expensa, qua possunt illas ecclesias E & hospitalia visitent, nec se dilationibus frustrari aut decipi patiantur; & quatenus opus sit auxilium brachii sæcularis invocent: reliquatores seu defraudatores, procuratores & magistros in posterum esse non patiantur, nisi restituta pecunia aliud episcopo videatur.

De-

ANNO CHRISTI 1577.

Decretum IX.

De sodalitatibus, & confraternitatibus.

Magistri sodalitatum sive priores, sive quocumque alio nomine nuncupentur, tam a confratribus, quam alio quocumque laudabili modo electi intra mensem ab ordinario approbentur, coram quo jurent se fideliter officium administraturos. Ordinarius vero compellat eos (& si opus fuerit) per censuras ecclesiasticas ad observantiam capitulorum, & ad reddendam rationem ipsi ordinario in fine officii, debitoresque sodalitatis non possint eligi ni facta prius solutione.

Decretum X.

Exigant ordinarii computa & rationes confraternitatum, seu sodalitatum quarumcumque a decem annis circa; atque compellant omni meliori modo detinentes illarum bona ad restituendum, & ad solvendum. Quæ bona in ipsarum confraternitatum ecclesiarumque utilitatem convertantur.

Decretum XI.

Administratoribus ipsis, ni servatis de jure servandis; ex habito episcopi consensu nullo pacto liceat eorum locorum bona quæcumque fuerint vendere, permutare, in emphiteusim dare, ad longum tempus locare, aut aliter alienare. Si secus factum fuerit, episcopi arbitratu puniantur, & facta pro infectis habeantur.

Decretum XII.

At si quæstio inter sodalitates & confraternitates de præcedentia oriatur, antiquior præcedat.

Decretum XIII.

Si contingat bona ecclesiarum cum assensu apostolico in evidentem ecclesiarum utilitatem alienari aut permutari, non prius bona tradantur, quam causa per breve apostolicum commissa, & sententia sequuta sit; quod si secus factum fuerit, declaramus hujusmodi alienationes esse nullas, & bona ipsa tradentes arbitratu ordinarii puniendos.

Decretum XIV.

Ut vero bona ecclesiarum conserventur, curent episcopi ut pretium quod ex alienatione bonorum ecclesiasticorum, assensu tamen apostolico interveniente, pervenit, & quod ad præsens penes aliquos loco depositi reperitur, jux. sex menses, in emptionem aliorum bonorum stabilium pro securitate ecclesiarum converti debeatur.

Revideantur alienationes rerum ecclesiasticarum illegitime factæ, pro quarum revisione fuerunt electi.

In dioecesi Capuana fuit confirmatus R. D. Joannes Duminicus Rosellus V. J. D. canonicus Capuanus, una cum R. D. vicario pro tempore existente.

In dioecesi Caserlana fuit deputatus R. D. Julius Janillus V. J. D. una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioecesi Yserniensi fuit deputatus R. D. Joannes Dominus Franciosellus V. J. D. sacerdos, una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioecesi Suessana fuit confirmatus R. D. Lelius Sessa V. J. D. prothonotarius apostolicus canonicus & decanus Suessanus una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioecesi Calatina fuit deputatus R D. Jon. Baptista Visconte canonicus Calatinus una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioecesi Venafrana fuit deputatus R: D. Horatius Dattilus V. J. D. una cum R. vicario pro tempore existente.

In dioecesi Theanensi fuit deputatus R. D. Joan. Thomas Mandarinus cantor, una cum R. vicario pro tempore existente,

In dioecesi Calvensi deputetur Judex arbitrio R. D. episcopi Calvensis.

In dioecesi Calinensi deputetur similiter judex arbitrio R. D. episcopi Calinen.

Decretum XV.

Præter quæstorum avaritiam, quorum improbitas a S. conc. Tridentino repressa est, malus quidam inolevit usus, ut privatæ personæ, non ab episcopo jussæ, sed proprio ausu pro aliis eleemosinas per civitates & villas colligant, contingitque eleemosinas dari illis qui vere pauperes non sunt. Idcirco nemini liceat sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda pro aliis eleemosinas quærere, & lancem per civitatem circumferre, nisi clericis & laicis ad hoc ministerium deputatis. Neque concionatores etiam regulares possint de suggestu aliquem commendare, nisi de ipsius ordinarii licentia.

Decretum XVI.

De notariis, & tabellionibus.

Tabelliones & notarii, si intra mensem a die obitus episcopo non significaverint, quæ testamenta, vel codicillos, in quibus legata ad pias causas, nec non relicta pro male ablatis & acquisitis, sive furto subtractis contineantur, rogati confecerint, seu ab aliis confecta penes se habeant, ipso facto excommunicationis poenam incurrant; quod quidem decretum singulis annis a parochis bis populo notum fiat.

Decretum XVII.

De festorum dierum observatione.

Festorum dierum observationem, a sac. conc. & nuper a beatiss. papa justissimis de causis ac sub diversis pœnis commendatam episcopus quilibet obnixe restituendam inviolabilirer curet, quo Deo optimo max. a quo cuncta suscepimus, & sanctis ejus qui

ANNO CHRISTI 1577.

pro nobis intercedunt, ab omni opere servili abstinendo debitus honos & cultus impendatur.

Decretum XVIII.

De saramento matrimonii.

Quanta cura adhibenda sit ad matrimonia in faciem ecclesiæ contrahenda ex eo colligere possumus; quod sac. conc. Trident. quoad potuit clandestina matrimonia prohibuit, & irritavit. Ea propter eiusdem sac. concilii Tridentini decretis inhærendo, mandat hæc provincialis synodus omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus sub excommunicationis poena, ne antequam matrimonium, saltem per verba de præsenti, contrahatur ad domum sponsi vel sponsæ eorum aliquis accedat, vel invicem osculum, ac rem habeat.

Decretum XIX.

De parochiis.

Parochiales ecclesiæ, quæ in plerisque dioecesibus & locis tantum distant a parochianorum habitatione, ut non sine maximo incommodo ad ea pateat accessus, nec sine periculo *sacramentorum adservent*, intra habitationum loca reducantur, & aliqua ibi extruatur cappella, in qua sacramentum custodiri, & missa audiri commode possit, cujus rei arbiter sit ordinarius.

Decretum XX.

De decimis.

Ait apostolus: *non alligabis os bovi trituranti*. Cum igitur qui altari deserviunt, de decimis, quæ propterea jure divino debentur, vivere debeant, statuit hæc provincialis synodus ab ordinariis remedium aliquod adhibendum esse, quo abusus pessimi in eis persolvendis nuper Parochianorum malitia invecti, penitus extirpentur.

A

Decretum XI.

De medicis.

Medici non accedant ad infirmum post tertiam diem, dummodo morbi gravitas non indigeat majori celeritate, nisi facta ab ipso infirmo peccatorum confessione, & si secus fecerint sint ipso jure excommunicati.

Omnia & singula, quæ in hac sacra synodo decreta actaque sunt, qua debemus obedientia ac reverentia auctoritati & judicio sanctæ romanæ ecclesiæ omnium ecclesiarum matris & magistræ semper emendanda atque corrigenda subiicimus.

B

Quæ decreta supradicta in præsenti secunda sessione post Missarum solemnia fuerunt alta & intelligibili voce lecta & publicata in dicta ecclesia per R. D. episcopum Caletinum. Quibus dictis & publicatis fuit dictum dictis illustrissimis & reverendissimis dominis archiepiscopis & coepiscopis ibidem præsentibus, Placet ne vobis Rev. Patres supra scripta approbare & confirmare & sessionem hanc secundam & ultimam finire & concludere, huicque synodo ad laudem, gloriam, & honorem Dei finem imponere, & illa subscribere? Resp. Placet. Tunc illustrissimus & reverend. D. archiepiscopus, quia omnibus placuit, dixit gratias agamus.

C

Deo omnipotenti. Et facta solemni benedictione recesserunt in pace, factis prius subscriptis acclamationibus.

Ego Cæsar archiepiscopus Capuæ de consilio fratrum sic statuo.

Ego Aga episcopus Casertanus consulens, & consentiens subscripsi.

Ego Joannes Baptista Episc. Æserniæ consulens & consentiens subscripsi.

Ego Octavius episc. Caivensis consulens & consentiens subscripsi.

Ego Horatius episc. Venefranus consentiens & consulens subscripsi.

Ego Joannes Paulus episcopus Theanensis consulens & consentiens subscripsi.

Ego Lelius Sessa procurator reverendissimi episcopi Suessan. eo nomine decretis prædictis consensum præstiti, & me subscripsi.

Ego Joannes Dominicus Glossellus procurator R. episcopi Calvensis eo nomine decretis prædictis consensum præstiti, & me subscripsi.

CON-

CONSTITUTIONES
ET DECRETA CONDITA
IN PROVINCIALI SYNODO
CONSENTINA
SUB REVERENDISSIMO DOMINO
FANTINO PETRIGNANO,

Dei, apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Consentiæ, anno Domini 1579.

SESSIO PRIMA

Celebrata die decima mensis Maii.

Ex edito Romæ an. 1580.

NOs Fantinus Petrignanus, Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Consentiæ, de reverendissimorum coepiscoporum consilio, & assensu in provinciali synodo nostra Consentiæ legitime congregata, hæc, quæ sequuntur, decernimus, & ordinamus.

De fidei orthodoxe professione.

Inter omnes pastoralis officii sollicitudines, præcipua, quæ ad Catholicæ fidei integritatem pertinet, versari debet, ut quæ totius spiritualis ædificii fundamentum est, inviolata permaneat, & omnes in ejus duritate immobiles persistant. Quare ab ejusdem fidei negotio, veluti omnium præstantissimo exordiendum duximus, eamdem fidem juxta formulam a fel. record. Pio papa quarto traditam unanimiter profitentes, quam hic inferius subiiciendam esse visum fuit.

Formula orthodoxa fidei professionis.

Ego N. firma fide credo, & confiteor, omnia & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo sancta Romana ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, factorem Cæli, & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium; & in unum Dominum Jesum Christum filium Dei Unigenitum. Et ex patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato passus, & sepultus est. Et resurexit tertia dies secundum scripturas. Et ascendit in Cœlum, sedet ad dexteram Patris; & iterum venturus est cùm gloria judicare vivos, & mortnos: cujus regni non erit finis; & in Spiritum sanctum Dominum, & vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur; qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam catholicam, & apostolicam. Confiteor unum baptisma, in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admitto, & amplector. C Item Sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Sacrarum scripturarum admitto, nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse vere, & proprie sacramenta novæ legis a Jesu Christo Domino nostro instituta, & ad salutem humani generis (licet non omnia singulis necessaria) videlicet, baptismum confirmationem, eucharistiam, poenitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium; illaque gratiam conferre; & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem, si- D ne sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia & singula de peccato originali, & justificatio neque in sacrosancta Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt amplector, & recipio. Profiteor pariter in missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium Sacrificium pro vivis, et defunctis; atque in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse vere, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, una cum anima, et divinitate D. N. Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, E & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionem Catholica ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari; similiterque, & sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmissime asse-

ANNO CHRISTI 1579.

assero imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas, & retinendas esse, ac eis debitum honorem, & venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo. Sanctam apostolicam catholicam, Romanamque ecclesiam omnium ecclesiarum matrem, & magistram agnosco, Romanoque pontifici beati Petri apostolorum principis successori ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondeo, ac juro. Cætera item omnia a sacris canonibus, & œcumenicis conciliis, ac præcipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria omnia, ac hæreses quascumque ab ecclesia damnatas, rejectas, anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram, catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime (Deo adjuvante) retinere, & confiteri, ac meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum; & ita spondeo, voveo, ac juro, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Eandem fidei professionem facere teneantur etiam omnes provisi de beneficiis quibuscumque curam animarum habentibus intra duos menses a die adeptæ possessionis in manibus ipsius episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus vicario seu officiali, seque in Romanæ ecclesiæ permansuros obedientia spondeant ac jurent. Provisi autem de canonicatibus, & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, seu ejus officiali, sed etiam in capitulo idem facere teneantur. Alioquin dicti omnes provisi, ut supra, fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.

Idem quoque servent, qui imposterum ad doctorales, vel magistrales gradus promovebuntur in ipso promotionis actu; qui vero hactenus promoti sunt, & fidei professionem facere, prout tenebantur ex Bulla Pii IV. omiserunt, pœnas in eadem bulla contentas incurrisse declarentur. Quæ bulla observetur etiam in omnibus publice, vel privatim, theologiam, canonicam, vel civilem facultatem, medicinam, philosophiam, grammaticam, vel alias liberales artes profitentibus, & professuris sub poenis ibidem contentis.

Professio vero fidei juxta præscriptam formam semper fieri debeat; & in ea facienda præcipue observetur, ut publice, & palam ab omnibus, adhibitis testibus, fiat, & coram notario, qui eam in publicum instrumentum redigat, & in peculiarem librum ad eum tantum usum comparatum una cum profitentis subscriptione referat: liber autem in archivio episcopali erit diligenter ad perpetuam rei memoriam asservandus.

A

De libris exhibendis.

Cum hæreticorum libros ad fidelium mentes inficiendas plurimum nocere compertum sit, propterea episcopi regulas Indicis de libris vetitis ex auctoritate fel. recor. Pii Papæ Quarti editas, ab omnibus servari studeant, mandentque theologis legum doctoribus, medicis, ludi magistris, aliisque libros habentibus, ut librorum suorum notulam pariter ab eis subscriptam infra tempus statuendum, fideliter edant; præcipiantque etiam omnibus, qui in eorum oppidis, & locis libros tam impressos, quam manuscriptos introducunt, ut illos, nisi prius recogniti, & approbati fuerint, nec retinere, aliove legendos tradere, aut modo aliquo alienare, aut commodare audeant sub poenis juxta Indicis præscriptum per ipsos incurrendis. Heredes quoque, vel executores ultimarum voluntatum, indicem librorum a defunctis relictorum intra mensem post obitum ordinariis suis exhibere teneantur, & debent, nec ipsis uti, aut illos, nisi eorum indicem attulerint, vendere, vel alienare valeant; alioquin nullam excusationem prætendere poterunt, quominus in censuras, & poenas apostolicis constitutionibus decretas incurrisse censeantur.

C

De sacrificio Missæ.

Quoniam in divino hoc sacrificio quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente obtulit; ideo ut singulari religione ac pietate, & a sacerdotibus celebretur, & a populo colatur juxta sac. conc. Tridentini præscriptum, diligenter episcopi infrascripta servanda, & cavenda curabunt, & in primis.

Omnes sacerdotes etiam regulares, qui romano missale utuntur, in omnibus cæremoniis, ac ritibus in formula missalis præscripta adunguem conveniant, nihil addendo, aut mutando ex his, quæ in cujusque diei missa continetur, vel etiam in ipsius missæ ordinario.

Debitisque horis celebretur, nec ante auroram, nec post meridiem nisi ex legitima causa a jure permissa; neque bis in die, nec extra ecclesiam, vel oratoria, nec privatis in ædibus, aut alio in loco, prætorquam in ecclesiis, aut oratoriis divino cultui tantum dedicatis, ac ab episcopo designatis, & visitatis; & qui contrafecerit, missas Vespertino tempore celebrando contra bullam Pii V. pœnis in eadem bulla contentis puniatur; in cæteris vero a ministerio altaris per biennium suspensum esse intelligatur, & gravi etiam ab episcopo animadversione afficiatur.

Nullus præterea publice, & notorie criminosus, ac presbyter alienæ dioecesis sine commendatariis litteris sui episcopi ab ullo episcopo ad divina celebranda, & sacramenta administranda admittatur.

Ordinariique invigilent, ac bene prospiciant,

ciant, quænam dimissoriæ sint approbandæ, vel reiiciendæ, cum exemplo constet innumerabiles fraudes hac in re committi consuevisse.

Sacerdotes celebraturi missam, prius private perlegant & percurrant, suisque adnotent signis, priusquam ad altare accedant; ad quod postquam accesserint, ea qua decet reverentia a principio usque ad finem sacra mysteria peragant, clare & distincte legant lectiones, epistolas, & evangelia, & specialiter secreta, ad hoc ut omnia inter celebrandum recte, & composite, nec minus celeriter, quam decet, nec minus tarde peragantur.

Ad quæ omnia, ut facilius invitentur, omnibus missam, antequam ad altare accedant, ut præmittitur legentibus, & cum præmissa reverentia celebrantibus, hæc synodus quadraginta dierum indulgentiam concedit.

Et ut puriores ad rem divinam accedant, omnes missam celebraturi prius se colligant, & orantes in tanti mysterii cogitatione mentem defigant; & dum sacras vestes induunt, psalmos, & collectas recitent; hortamurque, ut singula saltem hebdomada peccata sua devote confiteantur, quod & sæpius unusquisque facere debet, cum septies in die cadat justus; & quotiescumque se in peccato mortali constitutum senserit, non celebret non habita copia confessoris, nisi forte causa urgens, vel necessitas immineat, quæ nisi gravi cum scandalo nequeat præteriri; & tunc adsit contritio, & propositum confitendi juxta sacri concilii præceptum.

Et quia per externi candoris speciem, interior sacerdotum munditia denotatur; ideo ut sacerdotes omnes superpelliceis, amictibus albis, cingulis, manipulis, stolis, planetis, dalmaticis seu tonicellis, pluvialibus, & paramentis candidis, & mundis, & integris, non autem laceratis utantur, episcopi curent.

Nemo, uti id fieri poterit commode, celebret cum vino rubro, propter corporalia, & purificatoria, quæ ex nonnullorum sacerdotum negligentia, & incuria aliquando adeo sordida inveniuntur, ut aliquibus horrori sint.

Nemo igitur corporalibus, aut purificatoriis immundis, aut sine debito tobalearum, ac duarum candelarum numero temere celebret, aut cum calice fracto, vel rubigine consumpto, ac sordido.

Calices insuper sacerdotes semel in hebdomada lavent, & aqua in piscinam ponant.

Missæ vero eodem tempore in altaribus ita inter se disjunctis, & separatis celebrentur, ut alter sacerdos ab altero non pertubetur.

Omnibus etiam sacerdotibus præcipitur, ut nullius privati causa horam missæ popularibus suis commodam, aut anticipent, aut differant, nec missam inchoatam adveniente aliquo repetant, nec ad altare expectent, aut alia ratione contra rei sacræ decorum, aut populi utilitatem alicui obsequium præstent; & contrafaciens arbitrio episcopi puniatur.

Tollant episcopi authoritate Tridentinæ synodi sumptuosa convivia, ludos, choreas, ac quod ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, acceptationes munerum, & quicquid in novis missis, & earum, quæ publicæ oblationes dicuntur, ita quod penitus præmissorum omnium tollatur abusus.

Nullus etiam ad novæ missæ celebrationem admittatur, nisi prius fuerit ab iis, quos episcopus designaverit, examinatus, utrum sit extructus in cæremoniis necessariis, noveritque alia, quæ in missarum celebratione requiruntur. Qui autem in his deliquerit, per sex menses ipso jure ab altaris ministerio sit suspensus, & arbitrio episcopi puniatur.

Prohibeantque episcopi, ne pauperes mendicantes, seu eleemosynas petentes per ecclesiam tempore missarum, prædicationum, aliorumque divinorum officiorum eant, sed ad valvas ecclesiarum stare faciant sub poenis, quæ in sanctissimi domini nostri Pii V. bulla continentur.

Religiosi quoque cujuscumque ordinis, status, & conditionis existant sub excommunicationis poena non audeant & præsumant celebrare in aliquo loco extra eorum ecclesias, & monasteria rectore contradicente.

Et quia contigit sæpe in quibusdam ecclesiis, vel tam magnum missarum celebrandarum numerum ex variis defunctoriis relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus a testatoribus præscriptis nequeant satisfieri, vel eleemosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subiicere, unde depereunt piæ testantium voluntates, & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur; ideo ad hoc ut relicta ad pios usus plenius, & utilius impleri possint, statuit provinciale concilium, quod pro qualibet missa celebranda in hebdomada saltem pro eleemosyna presbyter capellanus, vel celebrans annuos ducatos quatuor habeat, & imposterum capellæ ædificandæ nonnisi cum dote secundum taxam prædictam erigantur; erectæ vero ad eandem taxam reducantur. Ubi vero ob magnum missarum numerum defunctorum voluntati satisfieri non poterit, episcopi eorum arbitrio, & cum maturitate missas ipsas ad congruentem numerum reducant; ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt.

Neve Christifideles a propriarum parochialium cultu, & a divinis audiendis a proprio parocho, a quo christianæ fidei erudimenta, salutaria monita, festorum dierum, & circa contrahendas nuptias denunciationes exaudiant, in posterum avertantur; statuimus, ut nullus presbyter, beneficiatus vel capellanus cujuscumque capellæ dominicis aliisque festivis diebus in oratoriis sodalitatum secularium, quas confraternitates appellant, aliisve ecclesiis, cappellis aut oratoriis sæcularibus, quæ paro-

ANNO CHRISTI 1579.

parochialis ecclesiæ finibus continentur, missas, & alia divina officia hora nimis præpropera celebrare, atque ad ea audienda populum convocare audeat, idemque a ruralibus presbyteris, & capellanis aliquarum ecclesiarum parochialium, & capellarum observandum esse decernimus.

De reliquiis, & veneratione sanctorum.

Reliquiæ sanctorum in honestissimis locis, ac in decentissimis vasculis in ecclesiis asserventur, & sola pietatis non quæstus gratia luminaribus accensis populo ostendantur, nec ita passim sine episcopi licentia a vasculis extrahantur; ad infirmos nullo pacto deferantur. Qui temere aliter fecerint, ab episcopis ipsis pro modo culpæ poena afficiantur.

De festorum divinorum observatione.

Cum dierum festorum observatio ad Dei cultum maxime pertineat, & in lege divina præcipiatur; ideo episcopi diligenter curent, ut dies Dominici, & alii ab ecclesia recepti, vel loci consuetudine, præcipue vero in honorem Dei, beatæ Virginis, & sanctorum feriati cum omni veneratione observentur per civitates, & dioeceses juxta D. N. Pii V. bullam, & sacros canones.

Et omnes Christifideles in præfatis diebus ecclesias frequentent, divinis officiis devote intendant; a quibuscumque operibus illicitis, judiciorum agitationibus, emporiis, nundinis, aliis mercatoriis conventibus exercendis, quocumque nomine nuncupentur, abstineant, & maxime rustici, qui in hoc sæpe delinquunt.

Conventiones etiam, quas consilia seu parlamenta vocant, si necessitas urgeat post vesperas tantum, dummodo non in ecclesiis, & cæmeteriis, fieri permittant.

Esculenta, & poculenta venundari possint, dummodo id fiat post missarum solemnia.

Qui vero festis diebus illicitum opus aliquod facientes deprehensi fuerint, præter divinam ultionem, alias poenas ex ejusdem bullæ dispositione inflictas, graviter quoque arbitrio episcopi pro modo culpæ puniantur.

Et ut festivi dies firmiter in hac provincia observentur infrascriptum calendarium describi visum fuit. Januarius 1. Circumcisio D. nostri Jesu Christi; 6. Epihania Domini. Februarius 2. Purificatio B. Virginis; 24. Matthiæ Apostoli; Martius 7. Thomæ de Aquino. 25. Annunciatio B. Mariæ Virginis; Aprilis 2. Francisci de Paula; 25. Marci evangelistæ; Majus 1. Philippi, & Jacobi apostolorum 3. inventio S. Crucis; Junius 24. nativitatis S. Jo. Baptistæ; 29. Petri & Pauli apostolorum; Julius 25. Jacobi majoris; Augustus 10. Laurentii martyris; 15. Assumptio B. Mariæ virginis; 25. Bartholomæi apostoli; September nativitas B. Mariæ Virginis; 21. Matthæi apostoli, & evangelistæ; 29. dedicatio basilicæ S. Michaelis Archangeli; October 28. Simonis, & Judæ apostolorum; November 1. Omnium sanctorum; 11. Martini episcopi, & confessoris; 30. Andreæ apostoli. December 8. Conceptio B. Mariæ Virginis; 21. Thomæ apostoli; 25. Nativitatis D. nostri Jesu Christi; 26. Stephani protomartyris; Joannis apostoli, & evangelistæ.

Festa Mobilia.

Omnes Dominicæ totius anni Feria in Cœna Domini per horas missarum. In pascha Resurrectionis D. Nostri Jesu Christi cum duobus diebus sequentibus. Ascensio D. N. Jesu Christi. Pentecostes cum duobus diebus sequentibus. Festum Sanctissimi Corporis Christi.

Præterea dies festos patronorum, ecclesiarum cathedralium, & alios, qui peculiari quadam devotione, & laudabili consuetudine non nullis in locis hujus provinciæ observari consueverunt, sanctificandos, ac fideliter observandos episcopi curent.

De sacris imaginibus.

Quod autem ad sacrorum imaginum cultum, & venerationem attinet, eam reverentiam, & honorem illis episcopi impendi curent, quam sacrosancta Tridentina synodus statuit, idque sæpius populum edoceri studeant. Atque ut debitus cultus, honorque dictis imaginibus exhibeatur, prohibuit, ne lignum tam salutiferæ crucis, quam Beatissimæ Virginis, & omnium sanctorum, aut in immundis, & contemptibilibus locis, sive pavimentis posthac collocetur, & collocatum (si quid forte inhoneste depictum reperiretur) deleatur. Inobedientes vero poenas ab episcopis statuendas luant.

De Indulgentiis.

Cum Indulgentiæ a summo Pontifice concessæ publicandæ erunt, doceant parochi, & apud ecclesiam esse earum concedendarum potestatem a Christo illi collatam, & illarum usum plurimi faciendum, cum Christifidelibus fructuosissimæ sint ad animarum salutem. Episcopi diligenter scrutentur si quæ absurditates, aut indignitates ob ignorantiam, aut superstitionem, aut aliunde quomodocumque provenerunt, & eas singillatim adnotatas, in proxima synodo diœcesana; si vero fuerint abusus graviores, in provinciali referant, ut communi consilio ad Romanum summum Pontificem deferantur, quo auctore quidquid expedierit constituatur.

Pius Quintus fel. recor. Pont. Max. quascumque indulgentias etiam perpetuas, quas qui consequi voluissent manus conferre deberent adjutrices, quasi a quæstu ductas penitus abrogavit, quod neminem ignorare pium valde ac necessarium est; nec ab inferiori publicari possint absque episcopi licentia.

De prædicatione Verbi Dei.

Inter cetera quæ ad salutem populi Christiani spectant, pabulum verbi Dei permaximo

ANNO CHRISTI 1579.

me sibi noscitur esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur, eo quod non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei; unde episcopi ex Sacrosancti concilii Tridentini decreto, & per viscera Jesu Christi hortantur, cum hoc praecipuum munus sit eorum, ut in hanc curam toto animo incumbant, atque ipsi oves suas verbi divini praedicatione pascere non praetermittant; & si legitime impediti fuerint, viros idoneos potentes in opere, & sermone assumant ad hujusmodi praedicationis officium salubriter exequendum.

Idem etiam fieri curent in aliis ecclesiis per parochos omnibus dominicis, & solemnibus diebus festis; tempore autem jejuniorum Quadragesimae, & Adventus Domini quotidie, vel saltem iis diebus, quibus episcopi ipsi expedire judicaverint.

Parochis impeditis, per alios impensis eorum qui eas praestare vel tenentur, vel solent deputandos, in civitate, aut quacumque parte dioecesis praedicandi munus expleri episcopi curent.

Sollicite etiam provideant episcopi in parochialibus, etiamsi quovis modo exemptae dicerentur, aut alicui monasterio etiam extra diaecesim forsan annexae, vel unitae, modo reipsa in dioecesi sint, ut diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus populus coelestis doctrinae pabulo pascatur; quod si parochi, etiamsi ab episcopi jurisdictione se exemptos esse praetenderent, ab episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alia ad ipsius arbitrium episcopi cogantur; ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id praestet, honesta merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat.

Si quis praedicta adimplere contempserit, sciat se districte subjacere ultioni.

Et quoniam, invidens zizaniorum sator, semper humanae saluti Diabolus, quod in agrum dominicum per se directe non potest, id nonnumquam per suos, quos possidet, cupiditatis igne succensos exquisitis modis efficere conatur, idcirco episcopi summopere advertant, cujus vitae sint hi, per quos verbum Dei seminatur in populo, ne plantare fingentes, destruant.

Moneantque episcopi quoscumque, qui hoc officio praedicandi funguntur, & per viscera Jesu Christi rogent, ut ipsius Evangelium sincere populo praedicent ac annuncient; imitentur etiam vestigia viris apostolicis praecipientis. *Praedicate Evangelium omni creaturae*: & iterum: *Docete omnes gentes servare quaecumque mandavi vobis*.

Utantur interpretationibus sanctorum ecclesiae antiquiorum doctorum, prout etiam in concilio Lateranensi constitutum est.

Cessent in sanctis concionibus profanarum legum minime necessariarum citationes, poetarum auctoritates supervacuae, subtilium quaestiones, & plerunque futilium allegationes, ac haereticorum opiniones, & argumenta, nisi id urgens necessitas postulet, & id quanto minus fieri potest nominatim recenseant, sed omnino refellant, memores semper oportere eos, qui docent, & instruunt animas rudes esse tales, ut pro ingenio discentium semetipsos possint aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere.

Instruant populum ad observationem praeceptorum Dei, ut fidem inconcusse teneant, atque omnibus mandatis Dei, & ecclesiae pareant.

Decreta concilii Tridentini, praesertim quae ad mores, & christianam disciplinam restituendam pertinent, & has constitutiones populo studiosius inculcent.

Parentes adhortentur ad bene educandos liberos suos adhuc in tenera aetate constitutos, cum ea aetas caeterarum aetatum fundamentum sit, & principium.

In aliquem tacite, vel expresse non invehantur, sed generatim vitia redarguant; praelatos, & magistratus pie, & reverenter admoneant, subditos ad eorum obedientiam excitent.

Non erubescant Christum Crucifixum christianis praedicare, cujus amorem studeant saxeis hominum cordibus infigere.

Sint in verbo discreti, & casti, quia eloquia Domini, eloquia casta.

Praemoneantur praedicatores praedicti ab episcopis, & curatis omnibus quid magis, vel minus pro loci, & popularium peccatorum qualitate sit audientibus enunciandum.

Studeantque ea, qua decet charitate abusus civitatis, & dioecesis tollere, & in his sistant, ut sic circa eos opportune, & importune insistentes quotidie populum ad amorem Dei trahant, vitia detestentur, ad virtutum amplexus auditores allicientes.

Habeant prae oculis honorem Dei, & animarum salutem, nihil ad gloriam, & ostentationem facientes.

Non quaestui intenti, nec quae sua, sed quae Jesu Christi sunt quaerentes, ut sic juxta veritatem dent cibum in tempore, & frangant esurienti panem.

Supradicta omnia, quae concionatores observare tenentur, episcopi non solum concionatoribus ipsis notificent; sed in licentiis eisdem de praedicando in eorum dioecesi concedendis inferant.

Regulares cujuscumque ordinis meminerint se, nisi a suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in ecclesiis suorum ordinum praedicare non posse, cum qua licentia personaliter se coram episcopis praesentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam praedicare incipiant, quibus contradicentibus etiam in praedictis suorum ordinum ecclesiis praedicare non praesumant.

Regularibus vero extra claustra, & obedientiam religionum suarum viventibus praedicatio interdicatur, etiam quorumlibet privilegiorum praetextu.

Et quia saepe oriri solet contentio in eligendo praedicatore; ideo ad tollenda scandala, haec synodus inhibet ne seculi potestates, magistratus, aut universitas aliqua ullo pacto se se ingerant in praedicatore deligendo,

do, cum totum hoc munus ad episcopos, & ecclesiarum rectores ex sacrorum canonum dispositione pertineat, qua in re si difficultas aliqua suborta fuerit, ad ordinarium deferatur, qui modis omnibus ecclesiarum immunitati consulat, sicut magis conducere judicaverint.

Statuit etiam hæc synodus, ut transacto quadragesimali tempore, & aliis temporibus, prædicatores omnes, qui in civitate, & diœcesi vice episcoporum, aut curatorum laboraverint, quasi villicationis suæ rationem reddituri, se conspectui episcopi aut vicarii præsentent, relaturi quomodo tam sæcularium, quam regularium vita & mores se habeant, si quid sit, cui pro Dei honore, & subditarum animarum salute consulendum sit. Quod si quis in se præsentando (justa cessante causa) contumax fuerit, episcopi de cætero ad prædicandum non admittant eundem.

Ab historiis apochriphis, & miraculorum non approbatorum recitatione penitus abstineant.

De Conceptione beatæ, & gloriosæ semper Virginis in popularibus concionibus propriam sententiam asserendo, & contrarium refellendo, aut impugnando disputare non audeant, sed Bullam piæ record. Pii papæ Quinti super hoc editam inviolabiliter observent.

Passionem Domini nostri Jesu Christi lucescente die, nisi locorum ordinariis aliter expedire videbitur, docte, pie, & graviter exponant, nihilque in ea, quod a Christiana disciplina, & a tanti mysterii dignitate alienum sit, etiam ad lacrymas commovendas, dicetur deinceps, aut modo aliquo fiat.

Studebunt episcopi, ut cum ipsi prædicare non poterunt, prædicationibus semper assistant, utque clerici omnes cujuscumque dignitatis fuerint in eis intersint, provideant, & seculares Dominos, magistratus, & Officiales omnes si in concionibus adsint, sæpe commoneant, ut eorum exemplo populus ad audiendum verbum Dei reddatur alacrior.

De præbenda Theologali, & lectione sacræ Scripturæ in monasteriis.

Sacrarum scripturarum lectioni incumbendum esse, in eaque assidue versandum tum Apostoli ad Timotheum, tum sanctorum Patrum, & conciliorum admonitione docemur, novissime etiam generalis Tridentini concilii decreto jubemur; quare si in cathedralibus, aut aliis in collegiatis ecclesiis insignibus præbenda, seu stipendium sacræ Theologiæ doctori, & interpreti adhuc assignatum, aut deputatum non extitit, ne tam utile, tamque necessarium munus omittatur, statuimus, ut ab episcopis primo quoque tempore juxta prædicti generalis concilii præceptum statuatur, vel ex præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, proxime vacatura, cui aliud onus incompatibile non sit adnexum, & quatenus in ipsis ecclesiis nulla, vel non sufficiens præbenda foret; metropolitanus, vel episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum suæ civitatis, & dioecesis, vel alias prout commodius fieri poterit, de capituli consilio, ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur.

Admonentur insuper omnium monachorum superiores, ut in conventibus ipsorum, ubi sacræ scripturæ lectio commode haberi poterit, illam a capitulis generalibus, vel provincialibus dignioribus magistris secundum prædicti decreti ordinationem assignandam curent. Quod si facere neglexerint, episcopi omnes, ut Apostolicæ sedis delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.

Is vero, qui lectioni hujusmodi deputatus fuerit, tam publice, quam privatim, non admittatur, nisi prius de vita, moribus, & scientia fuerit examinatus, & per fidei professionem admissus, juxta sepe memoratas litteras fel. rec. Pii Papæ Quarti.

Is etiam, qui deputatus & admissus fuerit, statutis diebus, & horis in loco per episcopum designato sacræ scripturæ libros, atque alios pro casuum poenitentialium cognitione a curatis, & sacerdotibus habenda interpretabitur.

Curent episcopi, ut in hac lectione clerici omnes ad eam lectionem idonei cujuscumque gradus intersint, atque proficiant, singulos hortentur, & sæpius admoneant, ac demum cogant.

De sacris verbis non abutendis.

Prohibeant episcopi, ut ab idiotis præcipue, & litterarum ignavis de his, quæ ad fidem pertinent, nec publice, nec privatim disputetur; & non solum in eos, si pertinaces fuerint, sed etiam in omnes sacræ scripturæ verbis, vel sententiis ad scurrilia dicta, detractiones, superstitiones, incantationes, libellos famosos, aliosque profanos, & illicitos usus abutentes severissime animadvertant; quod etiam fieri volumus in omnes, qui vestibus clericorum, tam sæcularium, quam regularium, vel eorum similibus in profanis repræsentationibus usi fuerint, easdemque personas ecclesiasticas habitu, aut verbis deriserint.

De sacris actionibus non repræsentandis.

Pia fidelium consuetudo repræsentandi venerandam domini nostri passionem, & gloriosa martyrum certamina, eo hominum malitia deducta est, ut ex hujusmodi repræsentationibus oblectari, ad risum sæpius, & scandalum excitari potius, quam ad pietatem, & lacrymas accendi, & commoveri soleant astantes; propterea prohibemus, ne deinceps in sacro nec in profano loco, publice, vel privatim agantur, ac repræsententur, absque præcipua ordinariorum licentia, qui, quod pietati, aut religioni congruere judicabunt, hac in re pro eorum prudentia statuent.

De processionibus.

Processiones eo tempore fiant, eo ordine, ac religione qua deceat, ad quas accedere omnino teneantur, non solum regulares, & exempti, sed etiam confraternitates laicorum secundum consuetudinem loci, aut secundum quod fuerint ab episcopo convocati.

In quibus omnibus processionibus, & praesertim in festo SS. Corporis Christi in locis per quae incedere solent, is ornatus, apparatus, & decor appareant, qui praesentiae, & aspectui Salvatoris Domini nostri convenire videantur. Fideles vero in associatione, reverentiam, pietatem, & religionem eam servent, ut fructum tam pii operis & laboris a Domino consequi possint.

Laici a clericis, foeminae a viris separatim prosequantur.

Inter viam non inaniter spectandi gratia subsistatur. Actiones pro foribus aedium, aut in via non rappraesententur, & ne quae minus deceant spectacula adhibeantur. Edendi, et bibendi consuetudinem in sacris supplicationibus, episcopi, & parochi omnino tollant.

Processiones, quae in aliquibus locis in die resurrectionis a prandio fiunt, deferendo sanctum chrisma, tamquam ab ecclesia non institutae tollantur.

SESSIO SECUNDA,

celebrata die xii. mensis maii 1579.

De sacramentis, & eorum administratione.

PArochi ad caelestem, & amplissimum sacramentorum thesaurum dispensandum destinati, ut populus ad ea suscipienda majori cum reverentia, atque animi devotione accedat, eorum vim, ac naturam populis suis vernacula lingua non desistant saepissime explicare.

Studeant episcopi, ut in sacramentis administrandis omnes ritus, ac consuetudines serventur, quae sanctae Romanae ecclesiae aliarum matris, & magistrae conformes sint, indictis etiam, si opus erit, arbitrio poenis.

Ministri ad quos oleorum distributio spectat, caveant ne quid accipiant pro illorum receptione, etiam sponte datum, sub poena suspensionis, quacumque consuetudine etiam immemorabili non obstante.

Oleis sanctis sanctoque chrismate veteribus non utantur sub poenis a sacris canonibus statutis.

Et ne propter irreverentiam sacramentorum ira Dei saeviat in ministros, & ne ab eis, quae ad salutem proposita sunt, temeraria manus extendi valeat ad aliqua horribilia, & nefaria exercenda, ideo olea sancta, sanctumque chrisma, tanta reverentia, & diligentia custodiantur, ut claves eorum parochus tantum, sicut dictum est, retineat, & apud se observet, neque alteri, nisi ex urgenti necessitate, committat, ne illis abutendi facilis occasio relinquatur, quod si unquam evenerit (quod absit), & qui converterit, & qui consenserit ad alium usum, quam ad quem sunt instituta gravissimis, & legitimis poenis ab episcopo infligendis corripiantur.

In administrandis sacramentis sacerdotes semper superpelliceum, & stolam adhibeant, nec aliquid pro eis exigant a quoquam, sed illa gratis omnibus conferant. Curent autem ut mundi a mortali peccato illa administrent.

De Baptismo.

Baptismus nonnisi in ecclesia ac a sacerdote solemni ritu ministretur, nisi immineat urgens necessitas, ac vitae periculum; tunc vero hoc munus omnibus promiscue permissum est, modo mulier si mares adsint, laici praesentibus clericis cedant, ac clerici sacerdotibus, & ecclesiae forma, ac debita materia naturalis aquae utantur; quamquam obstetrices, quae baptizare consueverunt, non sunt improbandae, si interdum praesente aliquo viro, qui hujus sacramenti conficiendi minime peritus sit, id exequantur.

Quae omnia saepe materna lingua, & parochi, & confessarii exacte populares doceant, tum ne res tanti momenti aliqua inscitia, aut errore inanis efficiatur, tum etiam ut omnes intelligant, quo in honore tam necessarium sacramentum habendum sit.

Quia ex characteris vi, & natura ab ecclesia definitum est baptismi Sacramentum nulla ratione reiterandum esse; ideo ne reiteratio contingere possit, aut necessarium omittatur, praecipitur omnibus, qui baptizandi munere funguntur, ut cum delatus, fuerit infans ad ecclesiam baptizandus, deferentes interrogent, fuerit ne ille domi baptizatus; & si pro certo confirment non fuisse baptizatum, adhibita forma ecclesiae simpliciter sine ulla verborum conditione dicant. *Ego te baptizo* &c. Sin autem testentur, aut certo sciatur, puerum baptismum privatim in aedibus suscepisse, sacerdos adhibeat tantum ritus, ac caerimonias baptismi, nec proferat ullo modo formam, nec infantem abluat *Quia tu es baptizatus, ego te benedico in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Sed si res ita dubia sit, ut vere nesciatur an sit baptizatus, tunc minister (praemissis ritibus, ac caeremoniis) conditionaliter haec verba tantum proferat. *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen.*

Parentes, & hii quorum cura est, quam primum infantem ad suscipiendum baptismum in ecclesia, vel cathechesim, seu exorcismum deferendum curent, quod si neglexerint excommunicationis poenam subeant.

Nec parochi ad tenendum infantem admittant in baptismo qui fidei rudimenta ignorant, & qui excommunicati sint, atque in sancto illius anni Paschate confessionem, & communionem omiserint, & ad evitandum familiaritatis occasionem, regulares levare non patiantur. Si vero parochi culpa, vel negligentia secus in praedictis factum fue-

ANNO CHRISTI 1579.

fuerit, arbitrio ordinarii puniantur.

A Curent episcopi, ut sacri baptismi fons sit non petra lateritia, sed de marmore; & si petra reperiretur, quæ tuta non sit, & aqua effluat, vas in eo æneum stamneatum ponatur, quod ejusdem magnitudinis sit, ac petra ipsa, eamque strictum undique, & apte tangat, eique conjunctim adhæreat, atque id donec petra aliqua alia tuta comparetur, quod erit curandum, ut quam primum fiat, & fons ipse in cathedralibus cancellis obseratus, & in loco ecclesiarum omnibus conspicuo sit, si quid non impedierit.

Operimentum, quod ciborium appellatur, habeat, & ita aptum, ut sancta olea, atque alia ad baptizandum necessaria commode ibi asservari possint, & conopeo tegatur.

B Habeantque vas vitreum cum mansula pro effundenda aqua super capite baptizatorum.

Vasa sacramentorum usualia sint saltem stamnea, munda, & nitida.

Sacrarium in pariete excavatum sit, vel in columnella juxta illum fontem erectum, quod omnino juxta fontem illum ipsum adsit, & eodem septo plane, ac fons ipse, sacrarium concludatur.

Septumque, si ferreum, vel lapideum esse non poterit, ligneum construatur.

C Habeatque picturam in pariete (ubi commode fieri poterit) sancti Joannis Christum Dominum baptizantis, & omnia eo ornatiora, atque decentiora sint interius, & exterius, quo ecclesia ipsa insignior erit, & quanto magis fieri potest, decenter instructum sit.

Curent omnino sacerdotes, ne cum hoc baptismatis Sacramentum administratur, dissolutiones, risus, aut clamores fiant; sed sacerdotes, & qui assistunt, valde devoti permaneant, cum mysteria singularia in hoc Sacramento contineantur; quinimmo ea cum reverentia Sacramentum illud, sicut & cætera ministrent, alias Deum novo peccato mortaliter offendent.

D Si apud Gentiles potissima cura erat, ut parentes honestis filios suos nominibus appellarent, asserentes etiam, quod si publica nomina venderentur, deberent emi; quanto magis Christiani homines delectari, atque gloriari deberent illis licere liberis suis ea sanctorum nomina imponere, quorum vero tali cognomine gaudentium suffragiis liberos suos fulcitos custodiri continue, & præservari pium sit credere? Unde cum nonnulli valde huic synodo errare videantur, dum levitate quadam, aut ipsi novorum nominum auctores haberi volunt, aut si qua a suis majoribus acceperunt, tamquam gentile patrimonium ad posteros certa fide transmittunt. Omnes igitur utriusque sexus hortatur, ne infantulos suos baptizandos nominibus Paganorum, aut Gentilium, sed nominibus sanctorum, aut sanctarum juxta ritum Christianorum nominare velint.

E Liber habeatur, ac sedulo custodiatur, in quo baptizatorum nomina, & cognomina tum parentum, atque compatrum baptizantis manu conscribantur, ac an ex legitimo matrimonio infans natus sit, quoque die natus, & baptizatus fuerit; alioquin in ecclesia rector episcopi arbitrio mulctetur, & copia libri singulis annis episcopo deferatur, in episcopali archivio conservanda.

Infantes quando deferuntur ad ecclesiam, facibus accensis non associentur, sub poena arbitrio episcopi imponenda.

Parochi puerperas moneant, ut cum primum post partum domo exierint, statim ad ecclesiam Deo acturæ gratias accedant, ubi benedictionem a parocho suscipiant.

Cum baptismalis aqua in fontibus renovatur, veterem in sacrarium infundant, illamque petentibus, ad superstitionum vitanda fomenta omnino denegent.

Prægnantes denique mulieres, ut cum nonum mensem attigerint, confiteantur, & sanctissimam Eucharistiam sumant, sedulo hortentur, & frequenter commoneant.

De confirmatione.

Si in Sacramento confirmationis explicando pastorum diligentia perquirenda unquam fuit, nunc certe opus est illud quam maxime illustrare; cum in sancta Dei ecclesia hoc Sacramentum a multis prætermittatur; paucissimi vero sint, qui divinæ gratiæ fructum, quem deberent, ex eo capere studeant. Ideo episcopi antequam confirmationis Sacramentum administrent, per octo dies antea præmoneri curent omnes confirmandos, ut ad sacramentum percipiendum digne se præparent, aut per se, aut per alium ejus vim, dignitatem, & mysteria dilucide explicent; ac denuncient ex eo inter confirmantem, & confirmatum, illius patrem, & matrem, & tenentem, eandem cognationem spiritualem nasci; nec minoris æstimandam, quam quæ ex baptismo gignitur; ac propterea inter eos carnale matrimonium contrahi non posse, & cætera, quæ Tridentinæ synodi traduntur decreto.

Adultos, qui in ea ætate confirmandi sunt, si hujus Sacramenti gratiam, & dona consequi posse cupiant, non solum fidem, & pietatem afferre, sed graviora etiam peccata, quæ admiserunt ex animo dolere oportet; ideo admoneantur, ut confessi, vel saltem contriti, & jejuni ad confirmationem ipsam suscipiendam se conferant.

Excommunicatis, ac eo anno in Paschate non confessis, quive communionem non acceperint, confirmandorum patrinos esse non liceat.

Parochi describant confirmatos, & compatres, servatis cæteris omnibus, quæ de libro baptizatorum describendorum superius sancitum est, & fuit.

De Eucharistia.

In altari majori, ubi commode id fieri poterit, alias in decentiori loco omnium cathedralium, collegiatarum, & aliarum curatarum ecclesiarum, nisi necessaria, vel gravi de causa episcopo aliter videbitur, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum reponatur in Tabernaculo saltem ligneo, picto, & deau-

& deaurato, veloque serico contecto, & intus ornato bene, ac tute clauso, cujus clavis a nemine, præterquam a parocho teneatur, ita aperto, ut ex eo possit ipsa Sanctissima eucharistia commode extrahi, neque super altare propterea ascendendum sit; vacuo a reliquis vasculo, oleo infirmorum, ac inani vase, ut omnino nil aliud ibi conservetur, quam vas ubi Sanctiss. Christi corpus reponitur: sit autem vas illud argenteum deauratum, & interius corporale undequaque munitum, eodemque substratum. Et ne ex aliqua negligentia, & incuria corruptio generetur, ad minus decimo quinto quoque die innovetur, & coram illa lampas in conspicuo, non a latere perluceat. Quæ si negligentia parochi, aut avaritia corrupta, & extincta reperietur, episcopi arbitrio parochus puniatur.

Antiquæ custodiæ, quæ in pariete Sanctissimi Sacramenti inveniuntur, penitus amoveantur, vel signo omnino deleto, in alios usus adhibeantur, ut reliquiarum, aut olei infirmorum.

In omnibus ecclesiis parochialibus societas Corporis Domini quam primum erigatur, & ubi erecta reperitur, omni diligentia conservetur, & episcopi eas visitent, reforment, & amplificent, omniaque faciant, unde omnes earum; functiones exerceant, ac instituta servent & si in Civitate, vel oppido aliquo duæ Sanctissimi Corporis Domini confraternitates reperiantur, uniantur, & in unam redigantur, ubi id sine scandalo fieri possit.

Quando in Sepulcro Sanctissimi Christi corpus reponitur, claves sepulcri penes episcopum, vel parochum asservetur, ne laici cujusvis conditionis existant, in eo se ingerant, ne id episcopi permittant, sepulcrumque ipsum mulieres de die tantum, non de nocte visitent, nec in sepulcro imagines larvatæ, nec obscoenæ repræsentationes adhibeantur, foresque ecclesiæ de nocte obserentur.

Dum sacrosanctæ Eucharistiæ viaticum per urbes, & oppida ad infirmos defertur, superposita umbella tegatur, & quam plurimis luminaribus associetur, tintinnabulo semper præcedente. Episcopi vero, & monitis & indulgentiarum promulgationibus fideles vehementer excitent, ut quam frequentissime, ac devotissime illud comitentur, ac omni & alia ratione venerentur.

Et in qualibet parochiali ecclesia sit una lanterna honorabilis, aurata, cum suo baculo in usu habenda, ne in itinere, aut ventorum turbine, aut nimborum vi lumen deficiat.

Parochi partes erunt fideles crebro adhortari, ut quemadmodum corpori in singulos dies alimentum subministrare necessarium putant; ita etiam quam sæpius hoc sacramento alendæ, & nutriendæ animæ curam non abiiciant; neque enim minus spirituali cibo animam, quam naturali corpus indigere perspicuum est: vehementer autem proderit, si sæpe inter missarum celebrationem parochus populum admoneat de antiquæ ecclesiæ consuetudine quotidie communicandi, quia ad frequentationem hujus Sacramenti inflammabuntur, & saltem singulis annis in diebus Resurrectionis, Pentecostes, Natalis Domini, ac beatissimæ Mariæ Virginis Assumptionis, confessione peccatorum facta, sanctissimam Eucharistiam accipere assuescent: recitetque caput illud Laterane. concilii, quod incipit, *Omnis utriusque sexus in Quadragesima &c.* & vulgaribus verbis exponat, ut poenam, quam infert agnoscentes, semel ad minus in Paschate non omittant communicare.

Parochi non minus civitatis, quam dioecesis, transacta octava Paschatis oves suas recenseant, & qui eo tempore confessi non fuerint, & Eucharistiam non sumpserint, nullius habita ratione, eorum nomina, & cognomina in Schedula ad episcopos deferant; nec non publicos etiam adulteros, concubinarios, & concubinas, blasfematores, usurarios, & de hæresi suspectos; nec non eos omnes, qui contra Tridentinum concilium in gradibus prohibitis matrimonia contraxerunt; alias graviter ab episcopo mulctetur. Delatis vero, ut supra, & contumacibus ecclesiæ ingressus in vita interdicatur, & ecclesiastica sepultura in morte denegetur; & si in contumacia perseveraverint, per mensem excommunicentur: deinde si spretis censuris non resipuerint, acerrimis poenis afficiantur. Quod si per annum in censuris perseveraverint, contra eos tamquam de hæresi suspectos ab episcopis procedatur, juxta Tridentini concilii decretum. Et ne fraus aliqua fiat, qui tempore Paschatis domo abfuerint, nisi veram fidem authenticam habeant de suscepta alibi communione: quandiu in propria parochia Eucharistiam non sumant, cum his, qui præsentes sumere neglexerunt, eadem prædicta poena puniantur. Qui vero extra propriam parochiam in Paschate Eucharistiam sumpserit absque parochiali licentia habeatur, ac si non communicasset.

Regulares vero, qui eucharistiæ Sacramentum eo tempore administrare præsumpserint contra quod dictum est, sciant ipso facto se excommunicatos esse, a sancta Sede Apostolica tantum absolvendos, & statim per ordinarios pro excommunicatis publicandos, juxta constitutionem felicis recordationis Clementis. Papæ V. (salvis tamen in omnibus indultis, & privilegiis Apostolicis per eandem sedem non derogatis.)

Cum multi reperiantur, qui in concubinatu, usuris, & aliis notoriis peccatis perseverantes, & scandalosi, aut obligati ad restitutionem bonorum promittant se omnino ad meliorem vitam reducere, aut infra terminum competentem sibi assignatum juxta facultates suas satisfacere, & promissa non exequantur; ideo hæc synodus decrevit, ut publici concubinarii, usurarii, fures, blasphemi, & alii hujusmodi facinorosi homines, si semel ad poenitentiam, & communionem admissi fuerint, & postea in eodem peccato permanere, & adhærere cognitum sit, amplius ad communionem non recipiantur, nisi postea eos vitam, & mores re ipsa emendasse parochi compererint.

ex-

ANNO CHRISTI 1579.

De poenitentia.

Ne imperitorum culpa confessariorum contingat, ut qui innocentiæ navim fregerunt, secunda poenitentiæ tabula apprehensa ad salutis portum pervenire nequeant; interdicitur omnibus sæcularibus presbyteris, qui parochialibus non præsunt ecclesiis, & quorumcumque ordinum etiam mendicantium, ne posthac sæcularium confessiones quoquomodo audire audeant, vel præsumant, nisi prius expresse approbentur ab ordinariis, prævia, ut parochorum examinatione, & scriptam, acceperit licentiam; quibus tamen omnibus approbatis, etiam vigore *Maris magni*, & privilegiorum, non liceat a casibus episcopis reservatis, etiam si excommunicationem annexam non habeant, absolvere, juxta declarationem alias factam per congregationem illustrissimorum Cardinalium de mente Sanctiss. ac constitutionem Pii Quinti de privilegiorum mendicantium confirmatione, ac Ss. Gregorii XIII. de litterarum Pii Quinti ad jus commune, ac concilii Tridentini decreta reductione.

Prioribus, Guardianis, Custodibus, Vicariis, & aliis quorumvis mendicantium fratrum, & aliorum quorumcumque religiosorum præfectis monasteriorum, & ecclesiarum præcipitur, ut in ecclesiarum suarum & conventuum loco ad legendum aptiore, tabulam continentem nomina Confessorum ab episcopo approbatorum, ac sigillo munitam statuant, & affigant, ad hoc, ut qui voluerit ipsis religiosis confiteri, videat prius si sint de illis, qui fuerint ab episcopo approbati, & nemo ullam possit unquam excusationem afferre, si cæcus a cæco ductus ambo in foveam cadere contingat, cum illis, qui non ab approbato confessore absolutionem acceperint, iterum confiteri necesse sit. Confessores vero erunt gravissimis poenis ab episcopo coercendi, qui contra hoc decretum facere præsumpserint; atque etiam in superiores, qui negligentes in affigenda tabella fuerint, idem observetur, & habeat locum in ecclesiis sæcularibus.

Ad evitanda scandala, quæ aliquando in confessionibus solent contingere, hæc synodus præcipit, ut confessiones, præsertim mulierum, in loco aperto, & evidenti audiantur, nec ante ortum, vel occasum solis, nisi necessitas, vel aliqua rationabilis causa aliud suadeat, extra ecclesiam, & sedes, seu confessionalia confessiones non audiantur, nisi in necessitatis causa tantum, & ex personarum respectu; & qui contra fecerit, in poenas, quas dignas episcopi existimaverint incidat.

Caveant confessarii ne poenitentias pecuniarias pro peccatis infligant, præsertim illas sibi, vel ecclesiæ suæ aut monasterio applicando, aut cuiquam per ipsum nominando; sed imponant poenitentiam jejuniorum, orationum, peregrinationum, seu eleemosynarum per poenitentes, inter quos maluerint, dispensandarum, non quærentes quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi; neque etiam signo, vel verbo aliquid petant, cæteraque omnia vitent, quæ confitentibus aut populo scandalo esse possint: alioquin ordinariorum judicio pro commissi qualitate plectantur.

Confessarii canones poenitentiales non ignorent, ut confitentes ex eis peccatorum gravitatem conjicere & cognoscere possint, atque inde facilius ad antiquam satisfactionum severitatem, quoad fieri potest, opere, vel saltem animo se transferant; habeantque etiam omnes casus reservatos episcopo, & summo Pontifici, & præsertim bullam, quæ quot annis in Coena Domini legi consuevit.

Caveant confessarii omnino ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodant peccatorem, sub poenis a jure communi sancitis, & aliis arbitrio episcopi infligendis.

De jejunio.

Sacra jejunia quæ ecclesia indixit, qui sine legitima causa violaverit, præter eam in quam incidit, interdictis utendo cibis, Dei offensionem severe ab eo judicandam, ordinarii etiam arbitratu puniatur, habita contemptus, aut reiterationis ratione.

Jejuniorum tempore, & præcipue quadragesimæ carnes non vendantur, nisi in loco deputato, & iis tantum, qui licentiam medici, & ordinarii habuerint, nec cujusvis absque eadem licentia illas edendi potestas sit, & extra urbem parochus suppleat: illis tamen conditionibus servatis, quas episcopi juxta eorum conscientiam necessario apponendas judicaverint.

Moneantur omnes Christifideles, ut jejunia omnia servent, & maxime vigilias ab ecclesia indictas, ac eas, quæ in civitatem, ac aliorum locorum patronorum honorem constitutæ sint. Ingrati enim animi est non omnia in eorum venerationem impendere, quorum patrociniis ac precibus infinita a Deo beneficia accipiat.

Hortantur omnes, ut laudabilem consuetudinem, ubi adest, hujus provinciæ de non edendo caseum, & ova in feria sexta, & sabbato amplectantur, & servent prout tenentur.

De casuum reservatione.

Episcopi in reservandis casibus ad id potissimum intendere debent, ut a peccatis, quæ maxime enormia, & frequenter committi solent, difficiliori impetrandæ veniæ gratia homines arceantur, & ad ea iterum perpetranda retardentur; quare eos tantum sibi reservare studeant, quos necessarie reservandos esse sciant: cumque ad ædificationem, non in destructionem in subditos, supra reliquos sacerdotes inferiores hujusmodi auctoritatem habent, ne confitentes a suis parochis absolutionem desperantes omnino confiteri negligant, aliquorum casuum episcopalium facultatem absolvendorum eisdem parochis pro eorum doctrina, & prudentia libere concedant. Neve tam parochi, quam confessarii casus summo pontifici, vel episcopo, quacumque ratione reservatos

ANNO CHRISTI 1579.

tos per incuriam absolvendi facultatem, frustra tamen, & inutiliter assumant, eos apud parochos, & confessarios ipsos scriptos esse procurent, & quam primum fieri poterit diligenter provideant, ut quando fideles cum charitate ad superiores dirigere, vel facultatem ab ipsis impetrare oporteat clarissime noscant.

Curabunt episcopi, ut parochi fideles omnes sibi commissos frequentius commonere non desistant, ne confessionem, quæ paschæ tempore fieri debet, usque ad sanctam hebdomadam differant.

Constitutio observanda per medicos.

Ex carnali conjunctorum affectu, & medicorum incuria, a quibus infirmitatis discrimen febricitantibus, remissius quam debet insinuatur, plerumque fit, ut eis, aut cum in extrema ægritudine constituti sunt necessario suadetur, in desperationis periculum incidant, & absque ecclesiasticis sacramentis depereant; quare huic malo occurrere, & animarum saluti in Domino, sine quo vana est salus hominis, consulere volentes, singulis medicis physicis, & chirurgicis sub poenis in constitutione fel. recor. Pii Papæ V. contentis, districte præcipiendo mandamus, quatenus cum ad infirmos eos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut infra triduum, nisi morbi qualitas majorem celeritatem desideret, animarum medicos advocent, & SS. Eucharistiam sumant; neque tertio die eos visitent, si præmissa non adimpleverint, aut longius tempus confessorem ex aliqua rationabili causa concessisse constiterit; utque constitutio ipsa, qua alia in concilio Lateranensi sub Innoc. III. super hac re edita innovatur, omnibus innotescat, eam semel in mense in cathedralibus ecclesiis, & ab unoquoque parocho publice inter missarum solemnia legi, ac publicari decernimus.

De poenitentiario.

Episcopi qui in suis cathedralibus ecclesiis poenitentiarium ex Tridentini concilii præscripto instituere omiserunt, ubi id commode fieri poterit, quam primum instituant, eidemque de præbenda primo quoque tempore vacatura provideant.

De extrema unctione.

Extremæ unctionis sacramentum debita cum reverentia præstandum est, & in tuto, & honesto loco, in vasculo argenteo, vel saltem stanneo, juxta facultatem ecclesiæ asservandum, a sacris oleis distinctum; & in pyxide eleganti forma confecta, velo serico superimposito ad infirmos deferendum, & ad illos præsertim inungendos accedere oportet, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, adhuc tamen quid agant intelligant, & sensu, quantum fieri potest, integro existant, nec alius sacerdos, verba in quibus forma sacramenti consistit, quam ipsemet ungens proferat.

A Parochi persuadere studeant ægroto, ut ea fide se ungendum sacerdoti præbeat, qua olim, qui ab apostolis sanandi erant, se ipsos offerre consueverant; & omni studio curent, ut ante extremam unctionem secundum perpetuam ecclesiæ consuetudinem poenitentiæ, & eucharistiæ sacramentum administretur.

Impoenitentibus vero, & his, qui cum notorii peccatores essent, vel ab ecclesia alieni, nullum poenitentiæ signum emiserint sacram hanc unctionem ex sacrorum canonum dispositione negandum esse non ambigitur.

Volumus insuper, ut episcopi omnes, & singulos suæ curæ commissos commoneant, & a parochis commoneri faciant, illisque mandent, ne graviter turbent ægrotantes, vel morientes, aut in mortis articulo constitutos vanis, ac sæcularibus commemorationibus, seu luctibus importunis; cum satis superque iis obesse possit, quod per se humani generis hostis, & insidiator diabolus tunc molitur; callidissimus enim serpens nullo unquam tempore Christifideles gravius oppugnare solet, quam cum ex hac vita migrandum est. Quare nec morituris hujusmodi sunt tentamenta paranda, sed adversus illa pia potius suffragia, & adiumenta ferantur.

De ordine.

Minores, & sacri ordines iis tantum conferantur, qui ea ætate, vita, scientia, & omnibus præditi sunt, prout sac. Tridentini concilii decreta expostulant, quæ decreta omnia episcopi diligenter observent.

Non solum regulares, sed etiam sæculares clerici, quamvis ab eorum ordinariis fuerint approbati, eorumque litteras dimissorias præsentaverint, nonnisi ab episcopo ordinante examinati, & approbati ordinentur.

Episcopus autem curet, quod liber conficiatur, in quo omnes ordinati describantur, & liber in archivio episcopali conservetur.

De matrimonio.

In contrahendis matrimoniis in primis populus instruatur, ut hoc magnum ecclesiæ catholicæ sacramentum summa pietate ac maxima devotione celebrent, deinde episcopi observari faciant ea omnia, quæ a sancta Tridentina synodo pro reformatione matrimonii statuta fuere, & præsertim ut a parocho materna lingua bis, vel ter singulis annis in ecclesia inter missarum solemnia decretum de matrimoniis clandestinis divulgetur, ac publicetur. Qui autem, contra hæc fecerint omnia, tam sæculares, quam regulares per tres menses suspendantur, quæ poenæ contra sæculares etiam arbitrio episcopi augeri possint.

Habeat parochus librum, illumque penes se diligenter asservet, in quo conjugum, & testium nomina, & cognomi-

ANNO CHRISTI 1579.

na, diem, mensem, & annum, & locum contracti matrimonii describat.

Sponsalia pro verba de futuro contracta mutuo consensu partium posthac non dissolvantur cum altera contrahendo, nisi prius decreto judicis prima sponsalia soluta fuerint.

Qui contrafecerit, poenas ab episcopis imponendas incurrat.

Episcopi, quos in gradibus a jure prohibitis matrimonia contraxisse repererint, eos statim a cohabitatione separent, & de personarum ita conjunctorum qualitatibus, si ante, vel post confirmationem concilii Tridentini, quæve fuerint matrimonia contracta processus conficiat, illosque ad SS. Dominum nostrum transmittat, ut a summo pontifice statuendum sit, quid agendum erit, si cum his dispensatum esse judicatum fuerit, an potius aliquam pro modo culpæ poenam subire debeant; & si separari recusaverint, pro excommunicatis publicentur.

Declarent parochi nuptias, vel nuptiarum solemnia ab adventu Domini nostri Jesu Christi, usque in diem epiphaniæ, & a feria quarta cinerum, usque ad octavam paschatis inclusive solum esse prohibita; in aliis vero temporibus posse solemniter celebrari.

De monialibus.

Quo ad monialium reformationem, tutelam, & curam pertinet, abunde Tridentinæ synodi statutis, & præsertim fel. rec. Pii V., ac SS. Domini nostri Gregorii XIII. constitutionibus procuratum videtur. Quare episcopi ad effugiendum obtestationem divini judicii, & interminationem maledictionis æternæ, qua maxima possunt diligentia clausuram in omnibus monasteriis, inviolabiliter observari procurent, monialesque in viam domini omni studio ac vigilantia dirigant, faciantque observari ea omnia, quæ in dictis constitutionibus sancita fuere.

Necnon ut omnes ad regulæ normam, quam professæ sunt, vitam instruant, & componant; atque in primis ad ea, quæ ad suæ professionis perfectionem pertinent, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, atque si quæ sunt alia alicujus regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præsentia ad eorum respective essentiam, necnon ad communem vitam, & vestitum conservandum pertinentia fideliter observent.

Nullus sive sæcularis, sive regularis sacerdos in monialium ecclesiis, Ordinariis subjectis missas, aut alia divina officia celebrare præsumat sine mandato, & licentia episcopi sub poena suspensionis a divinis per annum, & aliis arbitrio poenis imponendis. In ipsis porro officiis celebrandis, etiam in diebus festivis suarum ecclesiarum, nec sacerdotes, nec alii cantu figurato, sed plano tantum utantur.

Sub eadem etiam poena eisdem similiter præcipitur, & mandatur, ne assistentes physicos, chirurgos, pistores, molendinarios, procuratores, fabros, famulos, & famulas, vel quamcumque aliam personam cujuscumque conditionis, status, ætatis & sexus extiterint in suis monasteriis admittant, nisi prius ab ordinario approbati, et per mandatum sigillo munitum permissi fuerint, & approbati; ac licentia obtenta caveant tam moniales, quam ipsi ne ingrediantur septa monasterii, nisi necessitatis, & officii eorum causa: Quia, si contrafecerint, & licentia abusi fuerint, incidunt in excommunicationem reservatam summo pontifici: ipsi quoque assistentes electi ab episcopo approbentur, & non aliter, nisi approbati eorum exequantur officium.

Confessores septa monasterii non ingrediantur, nisi a duabus ex antiquioribus associati, & sacramenta ministrandi gratia, vel ex alia rationabili, & evidenti causa, superpelliceo & stola induti; alioquin si sine mandato, & licentia episcopi, vel superioris in scriptis obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda, & alia arbitrio episcopi. Dare autem tantum episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis.

Cum jubeat sancta synodus Tridentina, ne plures recipiantur in monasteriis, quam per redditus annuos, vel consuetarum eleemosynarum quantitatem sustentari commode possint; episcopi juxta formam litterarum SS. Domini nostri Gregorii XIII. statuant, quis numerus cuique monasterio conveniat, itaut excedi non possit.

Nulla ad professionem faciendam admittatur, priusquam secum attulerit, unde commode vivere possit.

Inconsulto, & non permittente episcopo, nulla recipiatur; aliter præfectæ puniantur prout, episcopo videbitur.

Fenestrella, ex qua moniales sanctissimam eucharistiam suscipiunt, ea tantum de causa aperiatur, & sub poena excommunicationis latæ sententiæ prohibeatur, ne ad illam fenestrellam cum aliqua persona cujuscumque conditionis existat, moniales colloquantur, cujus fenestrellæ clavis per deputatum ab episcopo conservetur.

Fenestrella autem, ubi est colloquendum sit cancellata, & ferrea lamina, quæ moveri non possit, munita; quæ tamen sit perforata, & tela, quæ moveri non possit obducta; in ea lamina fiat fenestrella, quæ tantum monialibus parentibus aperiatur, cæteris vero nequaquam, & iis parentibus cum licentia episcopi.

Bizochæ, quæ suscepto alicujus religionis habitu in propriis domibus, seu parentum habitando vitam deducunt, habitum talem deferant, quo facile a monialibus professis, & claustralibus discerni possint, ne dum extra claustra per civitates, & oppida conspiciuntur, moniales professas, & claustrales esse maximo cum scandalo ab aliquibus judicentur: nec de cætero mulier aliqua sub prætextu cujuslibet voti, seu quod alicui ecclesiæ, vel religioni oblata, & addicta sit, habitum monialium inconsulto episcopo suscipiat.

De

Anno Christi 1579.

De reformatione græcorum, eorumque erroribus tollendis.

Cum a sancta apostolica ecclesia, & sede, tam clerici, quam laici græco ritu viventes ordinariorum visitationi, correctioni, jurisdictioni, & omnimodæ superioritati subiiciantur, eorumque cura ordinariis commissa fuerit; necessarium esse duximus, eos negligi non debere. Propterea episcopi in quorum diœcesibus Græci ipsi, aut vulgo Abbanenses appellati, versantur, & habitant, quantum in domino possumus, commonemus; ut eosdem per se ipsos vel alios idoneos deputandos, quam citius fieri poterit, visitent, seu visitari curent, & mandent, ut quæ laudabilia in eis reperiantur, augeantur; quæ vero correctione digna sunt, juxta constitutionem fel. rec. Pii Papæ IV. super hoc editam corrigantur, & si quæ nobiscum communicanda sunt, communicentur.

Inter cætera diligenter exquirant, an aliqui sint, qui a veritate & a catholica fide deviantes Spiritum Sanctum a patre tantum procedere pertinaciter credant, eosque doceant processionem Spiritus Sancti a Patre, & Filio, et in illos qui in hoc errore persistere videantur, severe procedant. *

Eos Purgatorii veritatem juxta orthodoxam fidem, & ecclesiæ catholicæ doctrinam, ac decreta œcumenicorum generalium conciliorum Florentini, & Tridentini frequenter doceant, et a parochis aliisque verbi Dei concionatoribus sufficienter doceri faciant.

Curent etiam, ut teneant sanctam, & Apostolicam Sedem, & Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem, ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam majestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur; utque sacerdotes in eorum missis pro Summo pontifice Romano, & pro episcopo in cujus dioecesi commorantur, orent.

Græcos ipsos de indulgentiarum vi, & in catholica usu erudiant, & pro ipsorum ecclesiis illas impetrent, vel quas authoritate propria concedere possunt, largiantur.

Utque ecclesiasticas censuras illi posthac timere assuescant, opportuna remedia, vel poenæ comminationem adhibeant, & festivitates ab ecclesia, & a sanctis Patribus præceptas seu, ab ipsis ordinariis promulgandas ultra illas, quas Græci ritus approbati eis injungunt, omnino observari faciant.

Contra non observantes severe animadvertentes, ne dum Latini in observatione sunt, Græci cum scandalo operibus servilibus incumbant.

Videant etiam, an ii quibus animarum cura commissa fuerit, doctrinam Christianam catholice, maxime parvulos sedulo doceant, & infirmorum confessionibus invigilent.

Provideant, ne sacerdotes in Baptismi ministerio alio oleo sancto alioque chrismate utantur, quam quod ab episcopo eo anno benedictum fuerit; eosque moneant, ut cum sacramenti confirmationis solus episcopus ordinarius sit minister, parvulos sacro Chrismatis oleo, non in fronte consignent, sed in vertice capitis baptismi tempore inungant; ipsum vero baptisma quam primum infantibus conferre non differant.

Omnes, tam clericos, quam laicos, qui confirmationis Sacramentum non susceperint, in visitatione ipsa, aut alio congruo tempore confirmandos curabunt pueros, adultos vero jejunos, & devote confessos.

Illos etiam doceant parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem, & in eos qui de necessitate salutis id fieri falso asserunt, juxta sæpe memorati Tridentini concilii decretum severe animadvertant.

Sacerdotes Ss. eucharistiæ Sacramentum pro infirmis, non ita, ut hactenus immunde conficiant; miscentes corpus cum sanguine, & iterum formando buccellam; sed illum sub panis specie cum decore, ac debita cautela asservatum, octavo saltem quoque die renovent, & ad infirmos honorifice deferant.

Laicos non nisi præmissa Sacramentali confessione ad sacræ Eucharistiæ communionem admittant & sub specie panis tantum.

Insuper tam ipsi, quam diaconi, subdiaconi, ceterique clerici, qui ad id obnoxios se esse sciunt juxta ritum Græcum a sanctis Patribus institutum, officium singulis diebus recitare non prætermittant, sub poenis per canonicas sanctiones constitutis iis, qui divinum officium non dixerunt, & aliis juxta declarationem piæ mem. Pii Papæ Quinti super hoc editam incurrendis.

Dominicis, & festis diebus omnibus sub poena episcoporum arbitrio imponenda, confessione prævia missam celebrare procurent; clerici vero, & in sacris ordinibus constituti saltem semel in mense communicent.

Altaria portabilia episcoporum benedictione communicant, & corporalia, & pallas mundas habeant.

Sed ne Latini, illi præsertim, qui simplices sunt Græcis permixti, in eorum ritum inducantur; curent episcopi, ut tam latini quam Græci non nisi in suis quique ecclesiis proprio ritu utentes celebrare, vel sacramentum Eucharistiæ suis ministrare præsumant.

* Cur non præcipitur parochis ut sicut Græcorum sententiam de processione S. Spiritus exquirunt, ita etiam investigent quid illi sentiant de reali Christi præsentia in Eucharistia? Profecto ne ambigebant quidem synodi hujus patres de hoc dogmate recta illos sentire. Videant ergo heterodoxi, num aliter de Græcis ejus ætatis asserentes, fallantur. *Mansi.*

Constitutionem fel. recor. Pii Papæ Quinti, qua facultates concessæ Græcis Latino, & Latinis Græco ritu missas, & alia divina officia celebrandi revocantur, ab eisdem Græcis servari mandent, & tam Græcos, quam Latinos in suis propriis ecclesiis juxta uniuscujusque morem suo muneri satisfacere, condignis poenis propositis præcipiant.

Mandent omnino etiam, ut nullus post hac ab alio, quam a suo episcopo, vel eo impedito de licentia ipsius a catholico antistite a S. Romana ecclesia gratiam, & communionem habente, ecclesiasticos ordines suscipiat.

Matrimonia sancta, ut decet, sine aliqua superstitione, & abusu, & non inter conjunctas personas, sed tribus in ecclesia præcedentibus monitionibus celebrari procurent; utque ad præmissorum integram observationem nullatenus abeant, decreta sacrosancti concilii Tridenti de hac re Græco idiomate fideliter versa, illis tradant; quæ si postmodum observare neglexerint, juxta sacros canones, & ejusdem concilii præscriptum adversus contrafacientes severe procedant.

Provideant ne Græci secundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias reprehendant aliquatenus, nec condemnent, sed illas inter personas, quæ alias licite ad invicem matrimonio jungi possunt, approbare compellant, dicente Apostolo: *Mulier mortuo viro ab ipsius est lege soluta, & nubendi cui vult liberam habet potestatem.*

Optat etiam ipsa synodus Græcos præsbyteros commonendos, atque cogendos fore, ut statim post feriam quintam in Coena Domini ad episcopum, in cujus dioecesi morantur accedant, ad devote suscipiendum sanctum chrisma, oleum cathechumenorum, & infirmorum.

Vascilla habeant saltem stamnea, in quibus dicta olea decenter asservent.

Infirmos oleo infirmorum, quod catholica ecclesia, ex Christi Domini nostri instituto apostolica traditione didicit, & extremam unctionem proprie appellat, dum in exitu vitæ constituti videntur, inungant, ac etiam non petentibus, præsertim cum periculose ægrotant, pie, & religiose conferant.

Aquam etiam benedictam singulis Dominicis diebus, eamque præ foribus ecclesiarum teneant.

Ecclesias etiam habeant mundas cum pavimentis, vestes aliaque paramenta decentia cum cæmeteriis pro sepeliendis mortuis, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, sanctumque chrisma, oleaque sancta, fontemque baptismalem ita reverenter, & decenter conservent, prout in Latinorum ecclesiis statutum est.

Postremo curent episcopi, ut a Græcis, qui in locis suis incolatum habent, quæ ab ipsis, tam in baptismi, & confirmationis, quam in extremæ unctionis aliisque ecclesiæ sacramentis administrandis præcipiuntur inviolabiliter observentur, & in transgressores ipsorum arbitrio animadvertant.

A

SESSIO TERTIA

Celebrata die 14. mensis maji 1579.

De sacrosanctis ecclesiis, & earum cultu, & veneratione.

CUm Dei domum deceat sanctitudo; propterea ad ecclesiam sit humilis, & devotus ingressus, quieta conversatio, & omnes devotis orationibus insistant, & genibus flexis sanctissimum sacramentum adorent, ad nomen Jesu Christi Domini nostri cum exhibitione reverentiæ caput inclinent, & nemini liceat, dum sanctissima ac tremenda Missæ mysteria peraguntur, verbum Dei annunciatur, & horæ canonicæ recitantur, in ecclesiis spatiari & deambulare, risus, cachinnationes, & colloquia mala, alios subinde strepitus indecenter facere: neque eo tempore capitula cathedralium, aut collegiatarum ecclesiarum congregari.

B

Caveant etiam omnes ne ita stent in ecclesiis, ut ex adverso sanctissimi corporis Christi sedeant, ut reverentiæ, quæ sacrosanctæ Eucharistiæ sacramento debetur, aliqua injuria fiat.

Nemo ad tractanda profana negocia in illis conveniat; non judicia exerceantur, non cum mulieribus suspectis colloquia habeantur: non convocationes, parlamenta, commessationes, aut potationes fiant. Nihil in porticis, seu vestibulis, aut scalis venale exponatur.

C

Balistæ, sclopeta, aut hastata arma in ecclesiis non deferantur, nec etiam canes venatici, vel aves.

Et ne clerici dum divinis incumbunt ab aliquo impediantur, curent episcopi ut loca clericorum usui destinata a laicis non occupentur, sed seorsum a clericis omnino divinis intersint, nec chorum ad psallendum institutum occupent.

Expletisque sacris a mane, & a prandio, & completorio a janitore ecclesia claudatur.

D

Qui superbe, & contumaciter supradictis parere noluerint, cujuscumque qualitatis & dignitatis, etiam regulares, præter poenas in bulla sanctissimi Pii V. sancitas, pro modo culpæ ab episcopis gravissime puniantur.

Optamus, ut ecclesia nulla sit, quæ sanctissimi Crucifixi imaginem non habeat loco conspicuo inter altare majus & populum, sed eo ornatiorem, quo ecclesia ipsa erit insignior. In ecclesiis vero minoribus (ubi id commode fieri non poterit) relinquitur ordinarii arbitrio.

Ecclesiæ parochiales, quæ aliqua reparatione indigent, reparentur ab his, qui de jure, & consuetudine dioecesis tenentur.

E

Ecclesias vero non consecratas, seu non curatas ferme collapsas episcopi instaurandas curent, juxta sacrorum canonum dispositionem, & sacri concilii Tridentini formam, ibidem oratoria erigendo, vel si non videbitur expedire in alias transferant ecclesias, vel ibi sub titulis sanctorum, seu sanctarum, quibus antea ecclesiæ dicatæ erant, altaria construantur, & pro reddi-

tuum

tuum qualitate divinus cultus instituatur; ita tamen ut in area dirutæ ecclesiæ signum Crucis erectum semper appareat.

Sint ecclesiæ prædictæ dealbatæ: parietibusque nihil immundum, aut profanum adhæreat, ne sacra profanis misceantur. Tectum non sit pluviosum, pavimentum sit integrum, & non deformetur pro sepeliendis mortuis: fenestræ habeant specularia sua saltem linea, & prospicientes in ecclesiam tollantur sub poena arbitrio episcopi proponenda.

Altaria sint lapidea, aut lateritia ita extructa, aut concinnata, ut fenestrella foramenve nulla ex parte relinquatur, ubi quidquam asservari posset, aut recondi, & sint altitudinis a scabello ligneo, vel pradella palmorum trium, & duorum, longitudinis vero ad minus palmorum sex, latitudinis autem palmorum trium.

Et habeat unumquodque altare iconam, vel saltem picturam in pariete, Crucem, candelabra duo, chartulam cum secretis, petram sacratam, quæ sint ita lata, ut calicem cum hostia capiat, tobaleas tres, quarum una ad planum usque pertingat, aliæ duæ quæ divisæ sint, totam mensam contegant; totidem tobaleæ de tela esse debent a pulvere defendendas, telare ligneum, ubi pallium possit commode affigi. Scabellum ligneum, vulgo bradellam, tegmen ex asseribus; aut tela cerulea honeste picta confectum, totum altare tegat. Fenestellam in pariete a parte epistolæ apte constructam, ad aquam excipiendam ablutionis manuum sacerdotis celebrantis, & ad pelvim cum urceolis collocandum; habeant calices & alia instrumenta, paramenta, & ornamenta congrua ad missam celebrandam.

Locus corruptus.

Neque ullum altare in posterum ædificetur, cui quicquam desit ex suprascriptis requisitis, ac sine licentia episcopi in scriptis habita; & constituta altaria, si dotata sint per eorum rectores, tam in temporalibus, quam in spiritualibus episcopi curent, ne aliquid usurpetur. Indotata vero, vel his, a quibus erecta fuerint instaurari, ac exornari juxta præscriptam formam, vel amoveri curent.

Unumquodque altare amoveatur, quod ædificatum sit ad columnam, vel pilam, vel ecclesiam ullo modo impediat, vel plane non respondeat, aut respondere possit formis, & regulis suprascriptis, si tamen episcopo in actu visitationis videbitur id commode, & sine scandalo fieri posse.

Sacristia habeat vestiarium ad paramenta, & reliqua conservanda, oratorium loco positum, quantum fieri poterit separatum, ac disjunctum, in quo sacerdos in solitudine se colligere, & orare possit, & ad ipsum oratorium in pariete orationes ad id propriæ affixæ sint, labellum cum manutergio ad manus abluendas & abstergendas ante, & post missæ celebrationem; chartulam cum orationibus sacro unicuique indumento accommodatis, quas attente recitet sacerdos cum sacras ipsas vestes induit, & exuit.

Confessionalia tot habeat unaquæque ecclesia etiam regularium, quot habet confessores, & ponantur in locis conspicuis & apertis, ut sint in omnium oculis collocata, & confessarius, & confitens possit ab unoquoque facile conspici, sitque cum tambula interposita, quæ habeat fenestellam cancellatam, ut pœnitens audiri, sed videri non possit. In quibus confessionalibus affixi sint casus reservati tam summo Pontifici, quam episcopo, una cum forma absolutionis.

Vas cum aqua benedicta in ecclesia sit, non extra, & in ingressu ad unamquamque portam, a dextris non a sinistris introeuntium; marmore constet, vel petra solida non lateritia, columnella, vel alia base suffultum sit. Asperforium habeat appensum non ex spongia, sed ex setis confectum.

Sepulcra marmore, vel petra solida contecta sint, duplici, vel saltem unica, ita apte utique, atque compresse, ut inde malus odor exire nullo modo possit; alioquin humo impleantur adæquato solo, & nullus in eo amplius sepeliatur; sepulcrorum ipsorum in posterum ædificandorum ostium longe absit ab altaris scabello ligneo, vel pradella ad minus palmis quatuor. Verum episcopi curent omni ratione, ut antiquus, & probatissimus sepeliendi in cæmeteriis mos restituatur; neque sepulchra nova in ecclesiis ædificentur absque licentia in scriptis obtenta.

Cæmeteria vero ita claudantur, ut in ea brutis impediatur accessus, ac ab herbis tertio quoque mense expurgentur, & in eis arbores, aut vites non plantentur, & si adsint, extirpentur.

Episcopi prædicta omnia pœnis, eorum arbitrio imponendis observari faciant.

Campanæ deservire habeant ad convocandum populum in ecclesia, et clerum, ad annunciandum mane misericordiam Domini, & veritatem ejus per noctem, & annunciandum prædicationem, ad demonstrandumque aliquem esse mortuum, ad hoc ut populus audiat, & pro eo oret, & benedicatur, ut per illarum tactum, & sonitum fideles invicem invitentur ad præmium, & crescat in eis devotio fidei; fruges, mentes, & corpora serventur, & omnes insidiæ inimici procul pellantur, procella turbinum, impetus tempestatum, & fulgurum temperentur, infestaque tonitrua, & ventorum flamina suspendantur; spiritus procellarum, & aeris tempestates prosternantur, & ut hæc audientes confugiant ad sanctæ Crucis vexillum, cui omnes genuflectant. Quare principes, & magistratus etiam atque etiam hortari oportet, ut campanis, quæ ecclesiarum usui sunt addictæ, ad profanos usus, & pœnarum significationem, maxime si consecratæ sint, uti non patiantur.

Tridentini concilii hortationes, quibus universis christianis, omnibus populorum dominis ecclesiarum defensionem, & immunitates enixe commendant, quam alte in catholici regis Philippi mente sint, quotidiana catholicæ fidei propugnatio, ac erga ecclesiasticos viros, ac loca pia, atque religiosa veneratio, ac beneficentia locupletissime testantur. Quare nullo pacto dubitandum videtur, quin sibi ipsi constantissimus, ut semper fuit, curaturus sit, ut debitus Dei cul-

ANNO CHRISTI 1579.

cultus, ac ministris, mysteriorumque ejus dispensatoribus legitimus honor exhibeatur, neque permissurus, ut ejus officiales ecclesiasticam jurisdictionem & libertatem, divinis & humanis legibus sancitam, ulla ex parte violent impune, utpote qui obsequentissimus ecclesiæ filius, summorumque pontificum, ac omnium pontificiarum constitutionum, ac decretorum conciliorum observantissimus semper fuit.

De immunitate ecclesiæ.

Vetustissimam ecclesiæ immunitatem jure divino, et humano pontificis, et imperialibus constitutionibus introductam episcopi magnopere illæsam servari curent, ne super eorum regimine, et tuitione princeps provinciarum sub tributo fiat, et prælatorum auctoritas, et jurisdictio minime evacuetur; sed potestatem illam etiam et libertatem, quam Deus, summi Pontifices, imperatores, et reges ecclesiæ tribuerunt, et servaverunt liberam et integram, in eadem remansisse, remanere, ac semper mansuram esse noscatur; quod quidem eveniet, si ecclesiarum, et clericorum bona ipsosque clericos, eorumdemque episcoporum familiares, tamquam Dei, et ejus dilectissimæ sponsæ ministros, a vectigalibus, et tributis cæterisque quibuscumque muneribus, et oneribus laicis, et a temporalium judicum jurisdictione, ad quæ sacri canones, et summorum pontificum bullæ non teneri, nec astringi debere præcipiunt, per censuras ecclesiasticas, earumque publicationes exemptos omnino manutenuerint.

Insuper sacros canones, qui ad ecclesiam confugientibus securitatem concedunt, servent, & ab omnibus observari jubeant; nec synodus verendum esse censuit, quin temporales principes, & magistratus, sicuti & fidei protectores, ita & ecclesiarum immunitatum observantissimi semper erunt, nec deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium aliquando esse debere, quam sub Pharaone, qui, & si legis divinæ notitiam non habebat, attamen totam terram Ægypti præter sacerdotum possessiones tributariam sibi fecit.

De episcopi qualitate, & dignitate.

Episcopi ex sacri concilii decreto admoneantur, ut se pastores non percussores esse meminerint, & ita præesse subditis oportere, ut non in eis dominentur, sed illos tamquam filios, & fratres ament, elaborentque, ut hortando, et monendo ab illicitis deterreant, ne ubi deliquerint debitis eos poenis coercere cogantur. Quos tamen si quod pro humana fragilitate peccari contigerit, illa Apostoli eis est servanda præceptio, ut illos obsecrent, increpent in omni bonitate, et patientia; cum plus erga corrigentes agat benevolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas. Sin autem ob delicti gravitatem jurgio opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia judicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conservetur, & qui correcti fuerint emendentur, aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animadversionis exemplo a vitiis deterreantur, cum sit diligentis, & pii simul pastoris officium morbis omnium levia primum adhibere fomenta; post ubi morbi gravitas ita postulet, ad acriora & graviora remedia descendere; sin autem ne ea quidem proficiant, illis submotis, cæteras saltem oves contagionis periculo liberare.

Subditi vero ita episcopos tractent, ut nullum obsequii genus erga illos prætermittant, quod ad eorum dignitatem tuendam pertineat; reverentiam omnem, atque obedientiam illis exhibentes ac deferentes; eorum præceptis & monitionibus obtemperent, & acquiescant, veluti parentes eosdem vereantur & ament; illis non detrahant, sed subditos sese ad propriam eorum salutem semper agnoscant.

Principes, ac magistratus synodus hortatur, ut eos debita reverentia prosequantur.

Meminerintque episcopi, quod valde populos ædificat, & ad religionem excitat, si sæpe publice, quam sæpissime privatim, festis præsertim diebus, missæ sacrificium celebrent, ac divinis intersint.

Studeantque in eorum ecclesia, ut omnia rite, atque ea qua decet majestate, ac pietate peragantur.

Domesticorumque præcipuam, atque singularem curam habeant, & ita familiares suos instruant, & informent, ut ab impudicitiis, maledicentiis, ac vitiis demum omnibus abstineant, sicut decet ministros mysteriorum Dei.

Habeantque curam miserabilium personarum, sicuti ad eos spectat, ut proprie pauperum patres dici possint, & in animo & cogitatione sit illis perpetuo infixum, quod de mala bonorum ecclesiæ administratione gravissimum sit in die domini judicium faciendum.

De funere episcopi.

Capitulum admonemus, eidemque hoc munus injungimus, ut cum primum ecclesia vacaverit, viciniorem episcopum, qui pium sanctorum Patrum institutum jamdiu intermissum revocando, statim (si impeditus non fuerit) ad concelebrandas exequias episcopi mortui vocatus accedat, &, ea officia solemni more præstet, quæ tali tempore requiruntur.

Viciniores episcopi de præsulis obitu ab eodem capitulo certiores fiant, qui missarum sacrificiis, orationum studio, aliis piis operibus & suffragiis defuncti animam juvare curabunt.

Anniversarium, seu commemorationem mortui episcopi singulis annis in cathedrali ecclesia, quando proximus ejus successor in episcopatu vixerit, faciendam esse præcipimus; idem in omnibus similiter ecclesiis rectorum, & beneficiatorum viventis sumptibus observari mandamus.

Ejusdem capituli onus erit, ut juxta Triden-

dentini concilii decretum supplicationes & preces publice puratimque habeantur, & per civitatem, & dioecesim quoque indicentur, ut clerus, populusque bonum a Deo pastorem impetrare valeat.

Forma præscribenda examinis, inquisitionis de episcopo promovendo ad cathedralem ecclesiam.

Quoniam qui ad cathedrales ecclesias erit assumendus aliisque præest, ea natalium, ætatis, vitæ, morum, & scientiæ excellentia, atque aliarum omnium qualitatum, quas sacri canones, & ipsa Tridentina synodus postulat fulgere, ac præditus esse debet, ut non solum præesse, sed prodesse sciat; merito sancta Tridentina synodus præcipit exactissimam de qualitatibus præficiendorum cathedralibus ecclesiis inquisitionem esse faciendam, & ejus inquisitionis, & examinationis formam in concilio Provinciali esse præscribendam. Idcirco, ut sacri concilii Tridentini monitis obtemperet hæc synodus, infrascriptam examinis formulam pro assumendis ad cathedrales a S. D. N. comprobandam præscribit; videlicet.

An legitimis natalibus, & ex catholicis parentibus ortus, ubi, a quibus, & quomodo fuerit educatus. An annorum triginta sit. Quæ conversatio, vita, & fama ejus a pluribus annis fuerit. An infamia unquam notatus, vel de aliquo crimine inquisitus, vel suspectus. An bigamus, vel apostata; an publicam poenitentiam egerit; an sanæ mentis, timorateque conscientiæ, domique suæ bene præpositus. Item quam modestiam, prudentiam, sobrietatem, continentiam, & alias virtutes in suis actionibus ostenderit. A quo tempore sit sacris ordinibus initiatus, & an in eis per sex menses saltem antea sit constitutus; an sit denique ejusmodi moribus, & virtutibus ornatus, ut in ecclesia Dei non immerito præsul esse possit.

Scientia præter hæc ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere. Ideo inquiratur an sit in universitate studiorum magister, sive doctor; aut licentiatus in sac. Theologia, vel jure canonico merito promotus, aut publico alicujus academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Quibus peractis, ac probatis omnibus suprascriptis per quinque saltem testes omni exceptione majores, ad fidei professionem admittatur, atque omnia a notario in instrumentum publicum relata, & ab episcopo obligata ad summum pontificem fideliter trasmittantur.

De dignitatibus, & canonicis.

Cum dignitates in ecclesiis præsertim cathedralibus ad conservandam augendamque ecclesiasticam disciplinam fuerint institutæ, ut qui eas obtinuerint pietate præcellerent, aliisque exemplo essent, atque episcopos opera, & officio juvarent; merito qui ad eas vocantur tales esse debent, qui suo muneri respondere possint; quare episcopi summopere studeant, ut ad dignitates, & canonicatus ii assumantur, qui episcopos opera, & officio juvare valeant, & ea morum integritate, doctrina, & vitæ exemplo sint præditi, ut merito eorum cœtus ecclesiarum senatus dici possit.

Expedit etiam maxime, ut cathedralis ecclesiæ, dignitates, & canonici omnes dominicis diebus, & aliis quam sæpissime missæ publice in dicta ecclesia celebrent; ideo episcopi curent, ut constituatur a dignitatibus, & canonicis hebdomadarius, qui diebus Dominicis, & festis duplicibus missam & vespera canat, cui octavo die alius succedat ejusdem ordinis; nec liceat eis ab hoc instituto recedere (quacumque consuetudine etiam immemorabili non obstante) sub suspensionis aliisque arbitrio episcopi poenis infligendis; salvis tamen consuetudinibus, in quibus iidem publice, & frequenter celebrare tenentur, ac prærogatione concessa dignitatibus de celebrando missas episcopales, episcopo impedito. Reliqui vero canonici, & dignitates decoro cantu antiphonas exordiantur, quas mansionarius, vel alius dictaverit.

Omnes statis horis semper, & attente adsint officiis; non tunc vagentur per ecclesiam, neve a choro discedant, nisi precibus absolutis, aut aliqua compulsi necessitate, ex licentia tamen vicarii generalis, si præsens fuerit, vel ejus qui choro præest.

In choro propriis quisque sellis considea, concordi voce psallant, simul omnes debitis opportunitatibus assurgant, sedeant, genuflectant, capita detegant, & nihil alienum divinis misceant, privatum officium non recitent, literas non legant, non obstrepant, non colloquantur, & existant aliis qualitatibus requisitis, tam a jure quam a concilio Tridentino ornati, ad hoc ut alii eorum exemplo ad studium, & amorem divini cultus accendantur. Si aliqui vero in his offenderint, quas percepturi essent, distributionibus careant, aliterque pro culpæ gravitate corripiantur.

Omnesque dignitates, & canonici in choro, processionibus, funeralibus, omnibusque aliis ecclesiasticis sanctionibus in habitu se conforment; contrafacientes vero illius diei distributionibus careant, ac etiam episcopi arbitrio puniantur.

De præfecto chori, seu cantore.

Cantor qui choro præsidet vigilet diligenter, ne quid prætermittatur in divini officii institutione, vel progressione, vel in reliquis, quæ ad probatam rationem chori pertinent, & aliis, quæ in divinis officiis obeundis sunt necssaria; neve absurde, indecore, vel præpostere quicquam fiat. Si qui suo officio non satisfaciant, eos graviter, & amanter objurget. Si non resipuerint, jubeat punctatorem in libro illos describere, & ad episcopos deferre, ad hoc ut dignas pendant poenas.

De

De magistro chori.

Succentor, seu magister chori, qui divinis officiis celebrandis tamquam magister est, denunciet officium, simplex vel solemne celebrandum, quando de Dominica, de festo, vel de feria; quæ antiphonæ, orationes, psalmi, lectiones recitandæ aut canendæ; tabellam in Sacristia affigendam una cum cantore conficiat, in qua præscribatur quid a singulis dignitatibus, canonicis, vel aliis beneficiatis in singulis horis per hebdomadam, aut etiam per plures dies recitandum, & cantandum sit; qui quo tempore, & ordine missam celebrare, vel horas dicere, vel alia munera obire debeant. Qui autem quod ei in tabella præscriptum fuerit, in quam horam peccaverit omiserit, ejus distributiones amittat, si succentor deliquerit, a cantore puniatur.

De Sacrista.

Sacrista habeat in sacristia tres tabellas, unam in qua omnes missæ, & officia pro mortuis, & reliqua descripta sint, quæ ex imposito onere ac munere quacumque de causa in ecclesia celebrare oporteat; alteram in qua uniuscujusque dignitatis, canonicatus, præbendæ, capellæ, altaris, seu alterius beneficii, & officii ejus ecclesiæ in missis, & aliis divinis officiis obeundis debita munera contineantur; tertiam quam supradiximus a succentore conficiendam esse; & non permittat ecclesiam defraudari debito missarum munere; sed pro viribus curet, quod omnes suas missas suis statutis diebus, & horis ad altaria sua celebrent, & quæ in dictis tribus tabulis præscripta sunt munera, curet a quibus debent omnino præstentur, negligentes episcopo aut vicario denunciando.

Non permittat, quod sacerdotes celebraturi plures duobus apparati maneant pro vice in sacristia; sed cum opus fuerit, per se vel alium vocet celebraturum sacerdotem, & nemini permittat, ut sacris vestibus induatur, nisi tunc cum ei missa celebranda sit.

Item caveat, quod sæpius in anno omnia linea paramenta munda fiant; calices, patenas, & corporalia cum pallio & suis manutergiis munda, & candida teneat.

Quando celebrandum erit in aliquo altari, per clericos deputatos, ampullas præparatas, quæ ex vitro sint, cum vino, & aqua limpida, luminariaque portare faciat; cæteraque e sacristia ad divina officia necessaria præparet.

Altare majus, & alia, præcipue diebus festivis decenter ornet. Hora congrua ipse vel alius per campanæ sonum det signum matutini, missæ, & aliarum horarum canonicarum, salutationis Angelicæ & orationis.

Det etiam operam, ut a sacristia sermones de inanibus profanisque rebus, multoque magis jurgia, rixæ & turbæ omnes arceantur; laicos ibi versari non patiatur.

De mansionariis.

Mansionarii, qui sunt quasi quædam columnæ totum fere horarum, ac divinorum officiorum pondus sustinentes, munus suum accurate obeant, ac quotidie ad omnes horas intersint; & quando oportuerit ad lectorale accedant, ut antiphonas, responsoria, gradualia, & alia hujus generis recitent, & decantent; solemnibus festis diebus, & quoties opus fuerit pluviali induant, nisi alii nominatim huic officio præfecti fuerint. Si muneri suo defuerint, illius horæ, in qua non satis fecerint, distributionibus priventur, & alii illorum officii partem suscipiant.

Iidem, ut suo muneri satisfacere possint, ab his oneribus liberentur, quibus ad chori utilitatem magistri cæremoniarum, & ejus, qui choro præest arbitrio levandi videbuntur.

Neque quo tempore divina officia in choro fiunt, parvam missam celebrent, nisi necessitas postulaverit.

Ex mansionariis prædictis in singulas hebdomadas deligantur duo sacerdotes; alter vero eorum officium ordiatur, & perficiat, consistens in medio chori, vel ad lectorile, quod ab ea parte sit, ubi is fuerit. Missam etiam festis diebus semiduplicibus ac ferialibus canat, nisi alii sint ei muneri præpositi. Alter psalmorum tonum instituat pro tempore, & antiphonarum, quæque ubi legendæ fuerint ab ipso tantum, vel ab alio legantur. Diebus vero festis in decantandis antiphonis, dignitatibus, & canonicis, ac aliis voce præeat, & quæ cantanda, vel legenda sint, ipsis indicet. Is antequam officium inchoetur, chorum ingressus libros præparet, missam, psalmos, antiphonas, & alia, quæ usus requisierit, inveniat.

Mansionarii vero in suo munere contumaces, vel negligentes pro modo culpæ distributionibus careant.

De punctatore.

Punctator singulo quoque anno, vel juxta consuetudinem ecclesiæ, constituatur, cui juramentum deferatur de bene, ac legitime officium suum exercendo, sub dupli, quanti id fuerit, & perjurii poena.

Singulis autem mensibus punctationum librum episcopo, & capitulo præsentare teneatur, qui si non recte se habere fuerit cognitum, negligentiæ suæ poenas, dupli scilicet, & perjurii dare compellatur.

Et ut hoc officium melius exerceatur, & nemini injuste remitti, aut adimi possit, hæc synodus statuit, ut præter electum a capitulo alter punctator sit, qui ab episcopo creetur, isque apud eum suprascripto juramento præstito notet omnes altero in libro, qui suo muneri defuerint, & singulis hebdomadis, ambo inter se libros conferant, & si discrepuerint aliqua in re, coram episcopo, vel vicario compareant, ad hoc ut tollatur omnis illorum controversia sine strepitu, & figura judicii.

Cætera vero hic non numerata, quæ ad debi-

ANNO CHRISTI 1579.

debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi, seu modulandi ratione, de certa lege conveniendi in choro, ac permanendi, simulque de aliis ecclesiæ ministris, de quibus in præsentibus nulla fiat mentio, episcopi, duobus e capitulo in consilium vocatis, ex sacri concilii Tridentini decreto, pro ecclesiæ cujusque qualitate suppleant.

De seminario.

Statuit synodus, ut ordinarii, ubi in eorum diœcesibus seminaria erecta non fuerint, quamprimum, vel saltem infra sex menses seminarium, juxta formam & regulam a Sacrosancta Tridentina synodo traditam, erigant; erecta vero manutenebunt.

Quando contigerit unionem alicujus beneficii seminario per episcopum fieri, per actum publicum manu Notarii ad id rogati & non per bullam episcopi, tantum fiat.

SESSIO QUARTA

Celebrata die 16. Maji 1579.

De vita & honestate episcoporum, & clericorum.

CUM totius familiæ Domini status, & ordo nutet, si quod requiritur in corpore non inveniatur in capite; idcirco hæc synodus hortatur episcopos, ut quanto cæteris dignitate præcellunt, tanto aliis inferioribus singulari vita, & sanctitate, ac morum probitate præfulgere studeant; præbeantque seipsos exempla bonorum operum, seque totos ad illam vitæ rationem, domino adjuvante, dirigant, quam illis apostolus præscripsit.

Eorum sermo, vestitus, gestus, supellex, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferent, ita ut irreprehensibiles, sobrii, domui suæ bene præpositi ab omnibus cognosci facile possint; quod efficient, si ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac sanctæ humilitatis exempla petere possint. Ideo non solum modesta supellectili ac mensa, & frugali victu contenti sint; verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eorum domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præseferant, ac eorum actiones sint conformes decretis oecumenici Tridentini concilii.

Cum clerici pars domini appellentur, ideo eos decet vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

Quæ igitur novissime post multas summorum pontificum, ac sacrorum conciliorum sanctiones Tridentina synodus præcepta innovavit de vita, honestate, cultu, & doctrina ab eis comprobanda, & retinenda. A Quæque de luxu, comessationibus, choreis, aleæ lusibus, & aliis hujus generis, ac præsertim profanis negotiis evitandis, ut maxime necessaria, & eorum ordini consentanea omnino servent; alioquin statutis ab ea poenis, aliisque severioribus, si ita episcopis videbitur, coerceantur, quarum executionem nulla appellatio suspendat.

Atque ut aliqua sigillatim exprimantur, cuncti presbyteri diebus dominicis, & festis solemnibus, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent.

Barbamque omnes e superiori labro ita tonsam gestent, ut pili in sacrificio missæ Christi Domini corpus, & sanguinem sumenti nullatenus sint impedimento. B Habitum clericalem, et coronam suo ordini congruentem clerici etiam omnes ad quemcumque ordinem promoti, aut quodcumque beneficium ecclesiasticum cum cura et sine obtinentes deferant; capitium quadratum, vestes tam superiores, quam inferiores gestent talares, simplices, et nulla vanitate notandas; in ecclesiis pileis non tegantur; extra vero valetudinis, aut alia justa causa uti possint, sed simplicibus, neque aculeatis, aut turbinatis: a ceteris demum hujusmodi levitatibus se abstineant, quæ ab ecclesiastica sunt disciplina alienæ. Ad quæ omnia episcopi illos suspensione a ministerii, et fructuum amissione, ac beneficiorum C privatione, prout expedire judicaverint, omnino possint compellere.

Quicumque clerici concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra non detineant, aut cum illis ullam consuetudinem habere audeant, alioquin pœnis a sacris canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis puniantur. Quod si a superioribus moniti non abstinuerint, adversus eos juxta sacri concilii Tridentini decretum, acriter puniatur, et procedatur.

Nemo clericorum implicet se negociis sæcularibus; lites coram judice sæculari non agitet, nec sit aliorum negociorum gestor, D aut curator. Tabellionatum, nisi necessitatis causa, aut mercatorum, præsertim bladorum, vini, & aliorum, quæ ad vitæ annonam spectant, non exerceat; non artem medendi faciat, non aliena prædia lucri causa conducat, non pro aliis fidejubeat, non agriculturam, nisi pro eorum victu, non venationem, aut aliam turpem artem exerceat; contractus usurarios vitet, publicis & profanis spectaculis, comædiis, chòreis non intersit, per civitatem personatus, ac debacchatus non incedat; taxillis, tesseris, pagellarum lusu, aut alio quocumque ludi genere sacris canonibus improbato penitus abstineat, arma of- E fensibilia, sive secreto, sive palam non deferat, & præsertim pugiones, & sclopeta parva, quæ si qui deferre deprehensi fuerint, carceris poenam per annum subeant; nocturno tempore sine legitima causa, et lumine non vagetur, foedaque, et scurrilia verba non proferat, et operam non det ebrietati. Cauponarias, seu tabernas non frequentet, nec ad eas accedat nisi necessitatis causa.

Omnia

Omnia demum generatim, quæ ad vitam, & honeſtatem clericorum pertinentia a ſacris canonibus, oecumenicis conciliis, et apoſtolicis ſanctionibus præcepta, ac prohibita ſunt, clerici omnes diligenter obſervare, ac cavere jubentur; ſubituri niſi pareant omnes animadverſiones, quæ illis a ſacris canonibus impoſitæ ſunt, et ſac. Tridentinæ ſynodi auctoritate innovatæ, aliaſque præterea, quas pro delictorum qualitate epiſcopi hactenus, ut ſupra dictum eſt, ſtatuerunt, aut impoſterum ſtatuent. Operas ſuas, prout ab aliquibus in hac provincia fieri audivimus, mercedis gratia minime locent.

De edicto proponendo pro parochialibus vacantibus, ac de examine promovendorum ad dictas eccleſias.

Epiſcopi cum primum parochialem eccleſiam vacare cognoverint, intra triduum ad cathedralis, et vacantis eccleſiæ januam edictum proponant, et ad diem decimam convocent, et convitent qui volunt examinari, vel examinandos nominare, et in termino præſtituto nominati, et præſentati, electi, et deſcripti examini ſe ſubiiciant, et per concurſum magis idoneo, ac infra terminum juxta concilii Tridentini decretum, et Pii Quinti bullam, beneficium conferatur; ita tamen ut ætas gravior, moris et vitæ integritas in æquali literarum ſcientia præponderet, atque illi, qui ex eadem diœceſi, et multo magis, qui ejuſdem loci fuerint, in quo eccleſia vacans conſtituta eſt, extraneo, ceteris paribus, præferantur.

Terminus vero decem dierum ultra alios decem dies, minime prorogetur, ex ejuſdem bullæ prohibitione.

Interrogabuntur autem examinandi de ætate, ordine, vita, moribus, & ſcientia, quod liquide patebit ex interrogationibus, & reſponſionibus eorum, quæ illis legenda propoſuerint examinatores.

Examinatores eorum, qui ſunt ad beneficia promovendi in dioeceſanis ſynodis ii eligantur, et comprobentur, qui religione, vitæ integritate, aliiſque, quæ Tridentinum jubeat concilium, virtutibus et ornamentis cæteros antecellant; in quo non ſolum cathedralis capituli, ſed aliorum etiam clericorum, et regularium ratio habeatur. Munera autem occaſione hujus examinis, nec ante, nec poſt accipiant; alioquin in pœnas a ſacroſancta Tridentina ſynodo ſancitas incidiſſe ſe ſciant.

De beneficiorum collatione.

Expedit maxime dum parochiales eccleſiæ conferuntur, ut non hominum cupiditati ſed animarum ſaluti conſulatur; ideo epiſcopi pro ea, quam Jeſu Chriſto debent, pietate curent, ut illos eligant, qui ſui officii onus ſuſtinere poſſint, ac prompto animo ſubire velint. Indignos autem, ac præſertim qui ſua ſuorumque quærunt non quæ Jeſu Chriſti, omnino reiiciant; et circa reſignationes felic. rec. Pii V. conſtitutio obſervetur; meminerintque epiſcopi ſe ex earundem litterarum diſpoſitione excommunicationem, et ſuſpenſionem incurrere apoſtolicæ Sedi reſervatam, ſi aliis in caſibus, præterquam in literis præfatis expreſſis, eas admiſerint.

Et quia diutina vacatio eccleſiis maxime parochialibus non parvi detrimenti eſſe ſolet; ideo epiſcopi quamprimum, (ſervata tamen forma concilii Tridentini & Pii V. bullæ) conferant, & ſi opus fuerit idoneum in ea vicarium ſimulac eccleſiæ vacationis notitiam habuerint, cum congrua ejus arbitrio fructuum aſſignatione conſtituant, qui onera ipſius eccleſiæ ſuſtineat, donec de rectore ei provideatur.

Sciantque patroni, & qui in beneficiis præſentandi, aut deligendi jus habent, ſe ſubiicere una cum præſentato, & electo excommunicationis, & interdicti poenis, ac privationis juris patronatus, ſi quovis modo, & quavis cauſa vel occaſione ſe ingerant, paciscantur, conſequantur, aut quoquo modo retinere præſumant partem, etiam ſi ultro oblatum ſit, in bonis, & fructibus beneficii; & ſi libere illos rectori, ſeu beneficiato non dimittant: nec ante mortem rectoris juris patronatus de futura præſentatione cum patronis, aliquis nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam tractare poſſit ſub excommunicationis poena, & inhabilitatis ad obtinenda beneficia.

Epiſcopi præſentatum vel ab inferiore electum, non prius admittant, aut inſtituant, quam jusjurandum juxta ſubſcriptam formam ab eo exegerint, quod nil de prædictis intervenit.

Forma juramenti.

Ego N. præſentatus ac beneficium de N. juro ad hæc ſacroſancta Dei evangelia, per me corporaliter tacta, quod propter prædictum beneficium obtinendum, aut præſentationem ad id habendum, aut acquirendum, neque ego, neque alia perſona vice ac nomine meo, nec de conſenſu, aut ſcientia mea, patrono, ſeu alii cuique aliquid præmiſſorum nomine, aut intuitu promiſimus, aut dedimus; nec quicquam ejus rei gratia permutavimus, compenſavimus, aut prius datum confirmavimus, apudve quemquam depoſuimus, ſeu quicquam mutuavimus, ſeu elocavimus, priuſve mutuatum, commodatum, depoſitum, aut elocatum, aut quocumque modo debitum remiſimus, ſeu laxavimus, nec de ſanctuario, gleba, domibus, terris, prædiis, tenimentis, redditibus, prædictæ eccleſiæ, fructibuſve, decimis, aut oblationibus ejuſdem præteritis, præſentibus, aut futuris, donationem, remiſſionem, locationem promiſimus, fecimus, aut inivimus; ſeu aliquis noſtrum de mandato, ſcientia, aut conſenſu meo promiſit, fecit aut inivit. Ita me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia.

Caveant, epiſcopi ne fiducialia beneficia fiant, neve tacite, aut expreſſe conventum ſit, ut ad alterius voluntatem alter titulo renunciare teneatur, quod ad ſimoniacam la-

ANNO CHRISTI 1579.

labem accedere tum sacris canonibus, tum Quarti, & Quinti Pii constitutionibus declaratum est. Qui talia autem commiserint, poenas in dictis sacris constitutionibus prædictis contra simoniacos, & fiduciarios incurrant.

De parochis, & eorum officio, & ministerio.

Parochi dominicis diebus, & festis solemnibus, ac tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent, & festis præsertim diebus gregem sibi commissum verbi Dei pabulo pascant; dilucide, ac compendiose sacrum evangelium, legis præcepta, fidei erudimenta, orationem dominicam, sacramentorum virtutes & effectus declarent, eum a vitiis ad virtutes adhortantes. Post prandium vero convocatis pueris, & aliis rudibus ad ecclesiam ad signum campanæ, eosdem doctrinam christianam doceant, sciantque parochi, & omnes alii iis, qui talia executi fuerint, indulgentias summi pontificis Gregorii XIII. concessas esse.

Studeant etiam atque etiam, ne eorum culpa absque sacramentis aliquem e vita emigrare contingat; quod si evenerit (quod absit) officio, & beneficio suspendantur; alias pro modo culpæ gravissime corripiantur.

Recipiant quotannis ab episcopo eorum, vel cathedrali olea sancta, sanctumque chrisma in feria quinta in Cœna Domini; nec ei qui in sacris non sit, & superpelliceo indutus, & si non sit, lumina deferens, deferenda tribuantur; quæ olea sanctumque chrisma per parochum in ecclesia cum clavi penes se retinenda asserventur.

Locus corruptus.

Ad ecclesiasticam sepulturam defunctum aliquem cujuscumque conditionis, status, & sexus extiterit, parochus non recipiat, nisi prius constiterit ipsum defunctum eo saltem anno confessum fuisse, & sacram Eucharistiam sumpsisse, vel signa contritionis tempore mortis apparuisse, sub poena excommunicationis, & aliis arbitrio episcopi imponendis.

Nemo presbyterorum curatorum ab una ad aliam parochiam insciis episcopis, & sine mandato se transferant, ut in illa inserviant, & ministrent sub poena arbitrio ordinarii infligenda.

Nemo etiam audeat falcem in alienam messem mittere, parochiam ingrediendo, sacramenta ministrando, ac cætera parochialia munera obeundo; sed quisque intra suos limites se contineat, & nullo modo eos transgrediatur.

Parochi omnes semper in suo munere obeundo sint diligentes, sed tunc prætertim, cum sui ægrotant, quos sæpe visitent, si eos ægrotare sciverint, etiamsi minime vocati fuerint, ne eorum negligentia aliquis sine sacramentorum perceptione decedat; nec eos deserant; sed cum eis usque ad extremum vitæ assistant, orationibus, exhortationibus, & exemplis ad sancte, & christiane moriendum infirmos juvando.

Si aliquem parochum, tam civitatis quam dioecesis ægrotare contigerit, aut ex hac vita recedere, qui cæteris illi est propinquior, & vicinior, ordinarium de illius infirmitate, & obitu quam primum certiorem faciat; alias episcopi arbitrio mulctetur.

Quoniam episcopi ubique esse non possunt, & plerumque accidit, quod gravia delicta per sacerdotes, & clericos, & alias ecclesiasticas personas in civitatibus, & dioecesibus, & in locis remotis committuntur, & a superiore ignorantur; ideo ne delicta remaneant impunita, synodus statuit, ut omnes & singuli rectores, quam primum sciverint, seu viderint clericum aliquem ea quæ minime ordini, ac gradui suo congruunt perpetrare, & aliqua indecenter committere, in termino dierum trium, vel quam primum potuerint, denunciare, notificare, & insinuare debeant, & teneantur episcopis.

Quotiescumque in urbem venerint, episcopum adeant, nec absque episcopi licentia, & benedictione a civitate discedant.

Parochi omnes in die Purificationis beatæ Virginis candelas distribuant fidelibus Christianis, qui illa die in ecclesia convenerint, & devote eas percepturi, accensasque in processione delaturi erunt; fiat autem distributio in ea quantitate, pondere, & mensura, prout laudabilis consuetudo postulat, & episcopis videbitur.

De residentia.

Cum pastorum residentia tam valde commendetur, & districte præcipiatur, tum a sacris pontificibus, tum a sacrorum conciliorum constitutionibus, tamquam illud unum fundamentum, in quo spes omnis sit collocata retinendæ ecclesiasticæ disciplinæ, nulla potest in hac re adhiberi, aut opera, aut diligentia, quæ satis sit. Idcirco hæc synodus omnes episcopos monet in Domino, ac per viscera Domini nostri hortatur, & alios inferiores omnes, qui animarum curam habent, etiam eis præcipiendo requirit, ut divinorum præceptorum memores gregi suo invigilent, atque assistant eo studio, ac pietate, ut nihil, quod ad salutem ovium sibi creditarum pertinet, ullo unquam tempore ab illis desiderari possit. Cum vero Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens ecclesiæ vel reipublicæ utilitas ex episcopis aliquem abesse postulaverint, serventur omnia, quæ super hoc a sacro concilio Tridentino statuta sunt. De curatis quoque inferioribus omnino providendum est juxta ejusdem concilii decreta, ut quandocumque eos, causa prius per episcopum cognita, abesse contigerit, vicarium idoneum ab ipso ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentia in scriptis gratisque concedatur; qua etiam obtenta ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, nemini abesse liceat.

Quod vero ad episcopos attinet, & si non dubitet hæc synodus eos proprii muneris perpetuo memores fore; tamen pro suo officio non potest non commonere, quod præter poenas, quæ contra non residentes a concilio Tridentino constitutæ sunt, non evadent alias in bulla Pii Quarti, et Quinti fel. rec.

Et tandem ut sacro concilio Tridentino satisfiat, decreta super residentia, quæ tam sub

sub Paulo II. quam sub Pio IV. statuta fuerunt, ac bulla papæ Pii V. quotannis publicanda, decrevit in episcopalibus conciliis, ad hoc ut omnium auribus, mentibusque infigi possint, et impousterum (Deo adjuvante) nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut desuetudine aboleantur.

De sepulturis, funeralibus, & exequiis, & eorum exactionibus cohibendis.

Sola charitatis ratio clericos tam sæculares quam regulares adducere debet, ut Christifidelium funeribus intersint. Quare ab omni eos decet avaritiæ coruptela, et ostentatione alienos esse. Prohibentur igitur, ne exequiarum, sepulturæ, aut anniversariorum causa quicquam paciscant; sed piam et laudabilem consuetudinem circa funeralia observent, ne quod valde religiosum est, aut ecclesiasticum venalis fortasse, quod absit, dicatur, aut ipsi de humanis videantur mortibus gratulari, si de eorum cadaveribus quolibet modo studeant quærere compendium.

Ante solis ortum, et post occasum ad sepulturam cadaver non efferatur, nisi de licentia episcopi, aut ejus vicarii, eoque sepulto per consanguineos, familiares, et amicos defuncti sepulchrum nullo modo quovis quæsito colore aperiatur, nec aliquid quod superstitionis habeat intus apponatur.

Pauperes qui sua impensa humari non possunt, gratis a Parocho sepeliantur; quoad alios vero servetur laudabilis consuetudo.

Parochi librum habeant, in quo parochianorum suorum, qui decesserint, omnium nomina diligenter annotent; alioquin, ut episcopo videbitur puniantur.

Superstitiosum in plorandis mortuis abusum, qui in provincia nostra jamdiu diabolica fraude irrepsit, penitus abolere volentes, in sanctæ obedientiæ virtute præcipimus, ne qua mulierum præficarum, quas reputatrices appellant, audeat officio fungi in invitandis ad ejulatum aliis in consanguineorum cognatorumque funeribus; sed hoc nomine, et usu a Christi Domini grege fugato ac eliminato, ita lugeant post hac, ut Christianas decet fœminas, sacra dictante scriptura: *super mortuum modicum plora;* et apostolo admonente: *Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut, & cæteri, qui spem non habent.*

Cum vero ad ecclesiam funus effertur prohibemus ne mulieres, quæ ecclesias ululatibus complere solebant, suos sequantur defunctos, sed domi se contineant. Quod si parocho admonitore facere neglexerint, presbyteri omnes cum pompa nullatenus ultra progrediantur, sed ibi relicto funere, nisi statim obsequentes se reddiderint, continuo discedant. Non enim decet templa Dei Omnipotentis, quæ domus orationis vocantur, et in quibus adstat Divina majestas, ad fidelium vota complenda, peccataque dimittenda ejusmodi ululatibus compleri. Quæ omnia etiam in ecclesiis regularium observentur.

Mandatque synodus, ut sepulto defuncto omnes ejus conjuncti quam primum, vel saltem post decem dies; fœminæ vero post mensem ad ecclesiam pro audiendis Missis, et aliis divinis officiis accedere teneantur, et ad id ab episcopo per censuras ecclesiasticas cogi possint, quavis consuetudine, quæ potius corruptela est, non obstante.

Sub eisdem censuris, et aliis poenis episcopi prohibeant, ne mulieres præficent, ac faciem dilanient, nec sic præficatas, et dilaniatas in ecclesiam ingredi permittant.

De confraternitatibus.

Episcopi incumbant, ut a confraternitatibus præter supradictas, constitutiones, si quas habent, integre, et inviolabiliter observentur; quæ tamen ab ipsis episcopis, et approbatione, et subscriptione munitæ, et roboratæ fuerint; adeo ut divinus cultus, atque probata ipsorum vita merito, apud Dominum commendetur. Quæ vero nullam regulam habent ab episcopo, eam sumant quanto citius: novæ vero confraternitates absque episcopi licentia erigi, vel institui non possint.

Convivia confraternitatis alicujus facultatibus, aut eleemosynis fieri solita nullo modo impousterum fiant, et maxime in confraternitatum oratoriis, sub poenis episcopi arbitrio infligendis.

Prohibetur præterea omnibus, et singulis gubernatoribus, magistris, procuratoribus, confratribus, et aliis quibuscumque laicis, in hujusmodi confraternitatibus concionari, aut verba facere de rebus ad Christianam fidem, et catholicam religionem pertinentibus, nisi prius fidei professionem emiserint, et ab episcopis licentiam in scriptis obtinuerint. Si qui vero in prædicti deliquerint, ab episcopis correctis etiam arbitrio ipsorum puniantur, nec confratres aliud officium, aliasque orationes, et letanias recitare possint, nisi quæ ab ordinario revisæ, et approbatæ fuerint.

De piorum locorum administratione.

Piorum locorum administratio & ecclesiasticorum episcopi curent, ut servata forma concilii Tridentini decretorum committatur viris providis, et idoneis, qui sciant, et valeant loca ipsa, bona eorum, ac jura utiliter regere, et eorum proventus, et redditus in personarum usum miserabilium dispensare, et quos in usus alios prædicta convertere præsumptio verisimilis non existat. Monasteriorum vero monialium aliorumque locorum ad curam episcopi spectantium administratores ab universitate seu a quocumque electi, aut deputati, eorum officium exercere non incipiant, nisi habita episcopi confirmatione, sine qua electio, et eorum deputatio nullum sortiatur effectum.

Administratores ad instar tutorum, & curatorum in manibus episcopi, vel vicarii juramentum præstent, ac de locorum ipsorum bonis conficiant inventarium, cujus exemplum infra tempus supra statutum ordinario præstent authenticum.

Administrationis sodalitatum, hospitalium, moni-

ANNO CHRISTI 1579.

monitiom pietatis, fabricae ecclesiarum, et piorum locorum quorumcumque rationes exhibeantur quotannis episcopo, vel ab eo ad id electo.

Episcopi, vel deputati ab ipsis, sodalitates, hospitalia, montes pietatis, fabricas ecclesiarum, & pia loca quaecumque, visitent juxta sacros canones, & sancti Tridentini concilii decretum.

Librum autem praedicta loca habeant, in quo distincte, et explicite descripta sint legata omnia, et onera, quae illis imminent; cujus libri exemplum publici item notarii auctoritate munitum deferant in archivium episcopale. Tabella praeterea sit in loco affixa, in quo solent congregari, cum iisdem muneribus, et legatis, strictim adnotatis, mensium ordine servato, et rerum ipsarum genere; in quibus quidem libris, et rerum ipsarum genere tabella ea in dies erunt addenda, vel demenda, quae aut augeri contigerit, aut minui.

Liber separatus habeatur in unoquoque capitulo piorum locorum, in quo libro apposito die describantur propositiones omnes, quae in ipso capitulo fiunt, et non obtinentur, ut constare facile possit omni tempore eas fuisse rejectas.

Nullo modo permittant episcopi, ut administratores suprascripti piorum locorum, procuratoresve eorum urbani, vel rurales, aut eorum filii, vel propinqui, vel alius, qui ex illis pendet emphyteosis, locationisve nomine conducat praedia, aut aliud quidvis, quod ad suam administrationem, vel procurationem pertineat; et quando bona locorum piorum locanda erunt, locentur non arbitrio administratorum, sed publice locanda proponantur, facta omnibus, praeter supradictos conducendi potestate; et conductione facta, conductor det idoneum fidejussorem in solidum obligatum cum principali. Si quis autem est, qui id non fecerit, statim ab ea administratione, vel procuratione amoveatur. Neque etiam permittant, quid vendi, aut quovis modo alienari, nisi servatis iis, quae a sacris canonibus requiruntur, et ex consensu, et auctoritate eorum; qui contra fecerint episcopi arbitrio puniantur, et quod actum est irritum, et nullum sit.

In hospitalibus sacerdotes non desint, qui Missam saltem festis diebus in loco infirmis ipsis accommodato celebrent, sacramenta rite et opportune languentibus administrent, atque infirmantibus ad mortem ad animae salutem necessaria commemorent, et charitatis officium usque ad vitae exitum in eos exerceant, illorumque nomina, genus, et patriam diligenter adnotent. Defunctos vero ecclesiasticae sepulturae (sacris precibus adhibitis) pie, et religiose mandent.

Invigilent episcopi commoneantque parentes, propositis excommunicationibus, atque aliis arbitrio poenis, ne in Orphanotrophiis filios suos infantes exponant, quos ipsi alere etiam industria valent; et sciant se ad restitutionem alimentorum prorsus teneri: mandentque confessoribus, ut praedictos non absolvant, nisi satisfecerint.

Infantibus vero in ipsis Orphanotrophiis expositis nutrices dentur subsidiariae, quae lactent donec baptizentur, et alendi doceantur, & omnia alia pro eorum cura ita comparentur, ut periclitandorum puerorum nulla occasio esse possit. Cum vero ad eam aetatem pervenerint, quae ad disciplinam idonea est, tam masculi, quam foeminae pro facultatibus, & opportunitate locorum, & instruantur moribus, & artibus erudiantur, quaecumque sexui convenire videbuntur.

De legatis piis.

Quoniam piis defunctorum voluntatibus jura maxime favent, & episcopi omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos sunt executores; ideo ne avaritia haeredum, aut impietate occulta maneant, & exequi episcopi valeant, haec synodus statuit, & ordinavit, ut in qualibet curia episcopali retineatur liber, in quo relicta pia describantur, cum nomine notarii, testatoris, legatarii, diei, anni, & testium; & ut ad cognitionem praedictorum relictorum legatorum deveniri possit, praecipitur, sub pena excommunicationis eo ipso subeunda, notariis scribisque omnibus testamenta, atque alias dispositiones qualescumque sint, in quibus aliquid ecclesiis, hospitalibus, montibus pietatis, atque aliis piis locis, vel causis relictum fuerit, rogatis, ut infra mensem, a die quo dispositio effectum suum sortiri ac irrevocabiliter ligare incepit, legata facta ad pias causas denuncient, eamque particulam de legatis, vel relictis rebus descriptam, & auctoritate publica munitam, debita mercede accepta, episcopis tradant, & acceptam exequi faciant sub censuris, & poenis arbitrio eorum imponendis.

Atque ut ecclesiis jura sua restituantur, statuit, ut posthac canonica portio integre, & realiter persolvatur juxta formam juris, & sacri concilii Tridentini decreta.

De rebus ecclesiae, ac piorum locorum non alienandis, & usurpandis; ac male alienatis, & usurpatis recuperandis.

Ambitiosae cupiditati haec synodus occurrere cupiens, prohibet omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omne pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypotecam, locationem & conductionem ultra triennium; nec non infeudationem, vel contractum emphyteoticum. Si quis vero inconsulto Romano pontifice de bonis, & rebus ecclesiae quicquam alienare praesumpserit, alienatio, hypoteca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio hujusmodi nullius sit roboris & momenti; & tam qui alienat, quam qui alienatas res, & bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Declaratque provinciale concilium extravagantem, *Ambitiose*, Pauli secundi in provincia in usum receptam.

Et quia usu compertum est alienationes bonorum ecclesiasticorum fieri saepe sub conditione, ut illarum confirmatio ab apostolica sede obtineatur; interim autem possideri, non obtenta aliter confirmatione hujusmo-

Anno Christi 1579.

jusmodi in grave ecclesiarum damnum, & animarum ipsorum contrahentium præjudicium; ideo episcopi diligenter inquirant super hujusmodi alienationibus quorumcumque bonorum ecclesiasticorum, etiam hospitalium, & si quas sub jam dicta conditione non dum repleta factas repererint; irritas, & inanes declarent, & in eos qui se in possessionem, vel detentionem ante obtentam confirmationem intrudere ausi fuerint, & in futurum audebunt, poenas sacris canonibus, & summorum pontificum constitutionibus adversus eosdem inflictas exequi omnino studeant, mandeturque notariis, quod contractus alienationum hujusmodi, absque assensu apostolico prius obtento, etiam cum episcopi licentia, non conficiant sub pena excommunicationis latæ sententiæ, nec judices, vel testes aliter intersint sub eadem pena, nec infra forestas, seu defensas bonorum, vel aliorum, ecclesiarum bona & territoria includantur, & occupentur directe, vel indirecte, vel quocumque quæsito colore sub pena prædicta.

Episcopi, aut eorum vicarii ecclesiasticorum bonorum alienationes apostolica auctoritate confirmandas omnino curent, ut diligenti investigatione adhibita, & in rem præsentem euntes rite, & recte, ac mature omnia faciant, ut omnino ecclesiæ indemnitati consulatur.

Sacri concilii Tridentini auctoritate præcipitur singulis episcopis, ut ipsi, aut eorum vicarii adjunctis duobus, altero quidem ex capitulo, altero ex clero recognoscant quascumque alienationes, & locationes bonorum ecclesiasticorum ad longum tempus etiam auctoritate apostolica confirmatas, quæ intra triginta annos confectæ fuerint, judicent, & decernant an ecclesiarum detrimento, seu contra canonicas sanctiones, an omisso juris ordine contractæ sint; quod si ad episcopum, vel ejus mensam bona locata pertineant, aut ipse, vel ipsius vicarius commissarii, seu executores fuerint ad viciniorem episcopum, cum supradictis a capitulo, & clero electis recognitio, ac judicium ejusmodi transferatur. Si vero etiam ipsi legitime recusari poterunt, duo alii a capitulo, & clero adjungantur, qui eam tantam causam cum illo episcopo recognoscant, & judicent.

De decimis solvendis.

Cum decimarum solutio sit de jure divino, & qui eas dare nolunt, aut dantes impediunt, res alienas invadunt, & ecclesias ad eam egestatem, & inopiam redigunt, ut facile debitis obsequiis, & cultu destituantur; idcirco juxta Tridentini concilii decretum præcipitur omnibus, cujuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas ad quas de jure tenentur, juxta locorum consuetudinem in posterum cathedrali, vel quibuscumque aliis ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant; qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec nisi secuta plena restitutione absolvantur. Parochi vero in exigendis decimis negligentes ab episcopo puniantur.

Item parochi quolibet anno in mense decembris referant episcopo, qui decimas solvere recusaverint; & decimarum exactionem laicis locare non possint.

Hortaturque omnes, & singulos pro christiana charitate, debitoque erga pastores suos munere, ut a Deo sibi collatis episcopis, & parochis, qui tenuioribus præsunt ecclesiis, largiter subvenire ad Dei laudem, atque pastorum suorum, qui pro eis invigilant; dignitatem tuendam non graventur.

Atque, ut populis innotescat quam periculoso se facinore adstringant qui decimas abnegant, parochis itidem ipsis præcipitur, ut semel saltem quotannis, quo tempore episcopi expedire censebunt, prout ipsis commodius fuerit, decretum supradicti concilii de decimis inter missarum solemnia frequenti populo publice legant, ac materno sermone interpretentur.

De synodo dioecesana quotannis celebranda.

Synodus dioecesana quotannis ab episcopo celebretur, ad quam exempti, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur; ratione tamen parochialium, aut aliarum ecclesiarum sæcularium, etiam annexarum debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, synodo interesse, ut abusus, qui in dies occurrere possent, tollantur, & fidei professio per omnes fiat, qui eam facere tenentur juxta decretum Tridentini concilii, & bullam Pii IV. fel. rec.

Legatur decretum sac. Tridentini concilii de examinatoribus, sess. 24. capit. 18. Quod incipit, *expedit*; & eo lecto proponantur ab ipso episcopo sex saltem examinatores, ex quibus sex qui plura suffragia habuerint, ab ipsa Synodo approbati intelligantur, electi autem in manu episcopi, aut vicarii jurent quacumque postposita humana affectione munus suum fideliter se esse executuros.

In dicta synodo eligantur deputati ad utilia cleri; ex his facto scrutinio, qui propositi fuerint decem, qui plura habuerint suffragia intelligantur electi; sint autem duo ex canonicis, duo ex ecclesia cathedrali, unus ex parochis civitatis, & quinque ex clero dioecesis electi: porro jurent in manu episcopi, seu vicarii de recte, & fideliter exequendo munera sua, postposita omni humana affectione.

De visitatione.

Episcopi propriam dioecesim per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, si quotannis totam propter ejus latitudinem visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem; ita tamen, ut tota biennio per se, vel per vicarium, vel visitatorem compleatur, visitare non prætermittant. Scopus autem in visitando præcipuus sit, sanam or-

ANNO CHRISTI 1579.

orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, & monitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, cætera prout locus, tempus, & occasio feret ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere; quæ ut facilius feliciusque succedant, singuli ad quos visitatio spectat, monentur paterna ut charitate, christianoque zelo omnes amplectantur.

Capitula cathedralium etiam visitent episcopi, corrigant, & emendent toties quoties opus fuerit ex statuto Tridentini concilii, non obstantibus exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, & concordiis.

Commendata monasteria, etiam abbatiæ, prioratus, & præpositurae nuncupatæ, in quibus non viget regularis observantia, nec non beneficia, tam curata quam non curata, sæcularia & regularia qualitercumque commendata, etiam exempta ab episcopis annis singulis visitentur, curentque iidem episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent, aut restauratione reficiantur, & cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia exerceantur; & si in eis viget observantia regularis; provvideant episcopi paternis admonitionibus, ut regularium superiores eorum regularium instituta, & debitam vivendi rationem observent, & observari faciant, & sibi subsidiarios in officio contineant, & moderentur. Quod si sic moniti infra sex menses eos non visitaverint, nec correxerint, iidem episcopi ex decreto Tridentini concilii eos visitent, & corrigant.

Eadem episcopi diligentia utantur in his etiam ecclesiis visitandis, quæ nulli dioecesi subjectæ dicuntur; quod tamen jus illi competit, cujus cathedralis ecclesia propinquior esse constet; alioquin ab eo, qui semel in concilio provinciali a prælato illius loci electus fuerit, qui tamquam apostolicus delegatus visitet, quibuscumque privilegiis non obstantibus.

Episcopi etiam visitent hospitalia, collegia, confraternitates, montes pietatis, & pia loca omnia quomodocumque nuncupentur, etiamsi locorum prædictorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita, & omnia quæ ad Dei cultum, & animarum salutem, seu pauperes substentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo juxta sacrorum canonum instituta agnoscant, & exequantur; contumaces, & contradictores huic tam pio, ac necessario officio, aut verbis, aut factis ordinarii arbitrio puniantur, & nihilominus huic decreto parere omnibus opportunis remediis, invocato etiam, si si oportuerit, sæculari brachio, ab episcopis cogantur.

Præcipuamque curam habeant episcopi in visitatione de scholis, & litterarum ludis, bonarum artium magistris, & num vitæ probitatem, integritatem, & scientiæ puritatem servent.

A An sciant ecclesiam esse consecratam, vel benedictam; an consecrata sint altaria, & vasa, & corporalia; vestes, & id genus reliqua sint benedicta: Hæc omnia diligenter investigentur, ut inde intelligatur quid desideretur in iis, & provideatur.

An aliquis etiam usurpet decimas, & bona ad ecclesiam spectantia, & servetur in hoc Tridentini concilii decretum.

De vicariis foraneis.

Ut autem præmissa omnia, & alia etiam inferius statuenda, & ordinanda per ordinarios, maxime in visitatione, facilius executioni mandentur; statuit hæc synodus, ut
B in singulas dioeceses, qui magis idonei videbuntur, vicarii foranei, ubi non adsunt, constituantur, quorum munus erit omni diligentia curare, ut omnia quæ præcepta sunt, & alia per episcopos in dies præcipienda executionem sortiantur; quærantque de vita, & moribus presbyterorum, & quales se in pastorali præbeant cura, & an in parochiis sibi commissis omnia recte agantur; num rectores resideant, & non residentes episcopis denuncient. Præcipue autem inquirant, an a parochis erga miserabiles sub sua cura personas debitum persolvatur officium, ad hoc ne quis ob vitæ incommo-
C da decedere cogatur.

Provideantque ne diebus dominicis, & festis aliquod illicitum opus fiat, & quos in aliquo delinquere prospexerint, episcopis indicent, ac denuncient crimina, & delicta clericorum, ut quod juris fuerit exequi possint.

De ludi-magistris.

Magistri scholarum quoque, & præceptores, pueros, & adolescentes suos, ne dum in grammatica, & rethorica, verum etiam in his, quæ ad religionem spectant,
D ut sunt divina præcepta, articuli fidei, alia similia erudiant, diebusque festivis ad divina audienda hortentur, ac impellant, legantque in scholis cathechismum, nec scholam aperiant, nisi cum licentia ordinarii, & emissa fidei professione.

Et non solum libros in indice felic. recor. Pii Papæ IV. edito nominatim vetitos, sed nec obscoena, nec turpia tractantes pueris legendos, vel interpretandos proponant; sed illos, qui ab ordinariis propositi, & approbati fuerint: eosque vehementer hortamur, ut in tam flexibili æ-
E tate, & ad malum prona, discipulos suos bonis moribus, ac salutaribus præceptis instituant.

SES-

SESSIO QUINTA.

Celebrata die 17. Maii 1579.

De judiciali foro episcopi, & de judiciis.

CUm causæ omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes juxta sacros canones, coram ecclesiasticis duntaxat judicibus cognosci, & terminari debeant; ideo episcopi suo arbitrio pœnis, & censuris afficiant omnes, & singulos clericos, etiam regulares, administratores hospitalium, & aliorum piorum locorum quorumcumque, qui in causis, ut supra, vel agendo, vel excipiendo, vel aliter in judicio, & foro sæculari comparere, vel eis se subiicere præsumpserint, declarando præterea nullius esse roboris, & momenti processus, & actus quoscumque, qui tam in præmissis, quam in omnibus aliis causis ad forum ecclesiasticum ex decreto Tridentini concilii pertinentibus coram judice, & foro sæculari quacumque ratione vel prætextu actitati, ac ventilati fuerint, & ut hoc decretum inviolabiliter observetur episcopi diligenter operam dabunt.

In terminandis episcopi causis, quantum fieri potest, brevitati studeant, ac litigatorum artibus, seu in litis contestatione, seu alia parte judicii differenda modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant.

Appellationes non recipiantur, nec inhibitiones fiant nisi a diffinitiva, vel a diffinitivæ vim habente, vel cujus gravamen per appellationem a diffinitiva reparari non possit. Et ne inhibitorias indebitas fieri contingat, & partes inutilibus sumptibus graventur; Ideo hæc synodus statuit, ut adveniente casu in primis a judice ad quem breviori tempore, seu termino præfixo, ubi probabiliter juxta communis juris regulas, & doctrinas ea de causa dubitetur esse discutiendum, an appellatio sit hujusmodi, quæ ex præfato concilii decreto rejici ivel recipi debeat, ne si quas minime deceat appellationes judex admiserit, vel admittendas rejecerit justa conquerendi occasio alicui præbeatur.

Quoniam omnis sententia sine legitimo processu recte facto viribus non subsistit, statuerunt patres antiqui, ut omnia acta judicis exacta diligentia, & competenti ordine scribantur, & sic conscripta partibus requirentibus tradantur. Itaque originalia penes scriptores remaneant, ut si super processu judicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari. Hæc synodus igitur in executione sacrorum canonum statuit & ordinavit, ut de cetero in formandis processibus serventur ad minus termini infrascripti videlicet: ad libellandum, excipiendum seu respondendum libello, jurandum de calumnia, articulandum, & articulari videndum, dicendum contra articulos, producendum omnia contra producta.

Notarii singuli episcopalis curiæ in omnibus causis spiritualibus aut temporalibus, civilibus aut criminalibus teneantur, & debeant omnia, & singula acta judicii diligenti ordine conscribere non in schedulis, per in libris quaternatis. Schedulæ quæ sed partes porriguntur in judicio, ut sunt libelli, responsiones, capitula, & positiones, postquam fuerint descriptæ, ut præmittitur, reponantur in filciis, quas singuli notarii singulas facere teneantur singulis annis; & ita & taliter præmissa observentur, quod nulla causa nullaque ratione originalia a se dimittant. Si quis vero contra præmissa, vel præmissorum aliquid facere præsumpserit, eo ipso teneatur ad omne damnum, & interesse parti, quam ex ejus lædi contigerit negligentia; quod si causa ex officio mota fuerit, ea pena mulctetur, qua secundum qualitatem negotii mulctandus videbitur episcopis.

Habeantque dicti notarii unum registrum, super quo singulariter registrentur omnes literæ, quæ de dicta curia exeunt sub censuris ecclesiasticis, & aliis episcopi arbitrio pænis.

Et quia producuntur jura, & scripturæ authenticæ, quando pars producens intendit illa sibi restitui facere, non restituantur, nisi dimissa copia auscultata cum originali parte citata.

Et ut omnia recte procedant in formandis processibus, & scripturarum copiis faciendis ponantur in qualibet facie paginæ lineæ viginti quatuor, & in qualibet linea syllabæ quindecim.

De notariis.

Cum ex notariorum imperitia plurima damna, & multarum litium occasio oriatur, episcopi notarios quoscumque examinent, & quos invenerint experientia, probitate, scientia, & ætate præditos, illi eligantur, & approbentur, & qui electi, & approbati non fuerint, coram aliquo judice ecclesiastico, sive ordinario, sive delegato causas tractare, acta rogare, & procuratoris officium exercere non possint; & approbati si in litibus, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus deliquisse reperti fuerint, juxta sacri Tridentini concilii decretum puniantur.

Statuit etiam nullum notarium rogari posse de contractu rerum ecclesiasticarum ad forum ecclesiasticum pertinentium, ut sunt decretorum interpositiones, beneficiorum renunciationes, vel ad renunciandum procurationes, sponsalium dissolutiones, & similia, nisi, ut supra approbati sint. Scripturas vero hujusmodi ab aliis notariis confectas, scriptas, & rogatas nullam in ecclesiasticis judiciis fidem facere statuit, & decrevit.

Ecclesiastici fori notarii tempore eorum admissionis jurent observare omne id, quod ipsis ab hac synodo mandatum est; ac etiam conscribere, & exemplari acta, & processus causarum ad episcopalem curiam pertinentium, atque omnia pro curia gestorum instrumenta in authenticam formam redigere, & in archivio reponere, ut ibi postea conserventur.

Originales processus (ut dictum est) judicibus ordinariis, delegatis, arbitris, & arbitratoribus non deferant, sed eorum tantum exempla fideliter collata, nisi alicujus ino-

ANNO CHRISTI 1579.

inopia aliud, aliquando episcopo videatur.

A Notarii ab episcopis cogantur modis omnibus, quanto citius, & ad minus intra mensem (congrua mercede accepta) in appellationum causis copiam appellanti exhibere, & si in deferenda exhibitione fraudem fecerint, juxta Tridentini concilii decretum puniantur.

De Archivio.

Archivia, ubi non sunt, instituant, & instituta recte curari studeant, omnemque diligentiam adhibeant, ut instrumenta quæcumque, atque scripturæ aliæ omnes in eis contentæ, ita conserventur, ut ea nequeat, temeraria manus attingere, vel ullo pacto violare.

Custos vero ab episcopo deputetur, qui diligentissime cuncta conservet; & administret, & per inventarium cuncta tradantur, & ex eodem inventario restituantur.

Custodi non liceat ex Archivio originales scripturas tradere etiam data fide, & pignore; & si contrafecerit ab ordinario ex arbitrio mulctetur.

Prælato decedente claves Archivii oeconomo, vel vicario capituli fide publica tradantur, & penes eosdem fideliter conserventur, quæ futuro pastori postea consignentur.

Quicumque instrumenta, scripturas, monumenta, juraque omnia cujuscumque ecclesiæ detineant, vel usurpent ab episcopis certiores fiant, eos ex sacri concilii Tridentini decreto uti ecclesiasticorum jurium usurpatores excommunicationis sententiam incurrisse. Et qui instrumenta, scripturas, monumenta, juraque omnia cujuscumque ecclesiæ detinere, & usurpare sciverint, & non prodiderint, canonica monitione præmissa, excommunicationi subiiciantur, donec detinentes, aut usurpantes revelaverint, vel idonee fuerit satisfactum.

De inventario processuum, causarum, & negotiorum quorumcumque ab episcopis conficiendo.

Cum in provincia nostra fel. recor. Pii P. Quinti præcepto de conficiendis inventariis per episcopos regni Neapolitani, & Siciliæ hactenus satisfactum non sit, ne tam utile, tamque necessarium institutum perincuriam omittatur. Episcopos omnes commonemus, ut quilibet inventarium authenticum omnium, & quarumcumque suæ curiæ querelarum, accusationum, inquisitionum, denunciationum, testificationum, instrumentorum, processuum, cæterorumque actorum, causarum, negociorum criminalium, etiam mixtorum, quæ apud curiæ suæ notarium, sive actuarium fuerint, quam primum conficiendum curet, & juxta memoratum præscriptum seu bullam quotannis in perpetuum conficiat, & dicti Notarii manu subscriptam penes se custodiat, donec super his judicatum fuerit; & si eum interim de vita decessisse contigerit, illud universum sigillo suo obsignatum, fidei sacerdotis, cui peccata sua confessus est (morte impendente) committat; tuto tamen, & fideliter asservandum, ac futuro præsuli clausum integrumque tradendum.

ANNO CHRISTI 1579.

De Blasphemiis.

Scientes plerosque poenarum gravitate magis quam Dei timore arceri solere a voluntate peccandi; propterea in blasphemos quam maxime (ut reatus qualitas exigit) insurgentes, eos poenis in Bulla piæ memoriæ Pii papæ Quinti contentis omnino afficiendos esse præcipimus.

Sed ut hujusmodi nefandum, & impium scelus, quod tam divinis, quam humanis legibus detestatum est, de medio penitus B tollatur; sodalitatem Dei nominis instituendam esse decernimus, quam per episcopos in suis urbibus, & dioecesibus præscriptis regulis una cum indulgentiis in Bulla expressis a fel. recor. Pio papa IV. hujus rei causa edita, quam primum fieri poterit institui mandamus.

De simonia.

Cum detestabile scelus simoniacæ pravitatis, tam divinorum, quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat, atque damnet; ideo ut aboleatur, synodus mandat inviolabiliter observari constitutiones maxime Pau-C li secundi, & Pii Quarti, & Quinti; & quod quicumque crimen simoniæ commisisse convictus fuerit in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceri mancipetur.

Qui dignitates ecclesiasticas simoniace acquisiverit, illis sit ipso jure privatus, & in futurum inhabilis, & ad eas, & ad quascumque alias obtinendas.

Qui officium, vel beneficium ecclesiasticum, simoniace adeptus fuerit, illis similiter sit ipso jure privatus, & ad fructuum restitutionem teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quæcumque alia beneficia D obtinenda.

Si autem tale crimen pluries commisisse quis convictus fuerit, præter supradictas poenas, etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus ecclesiasticis degradatus a fidelium consortio eiiciatur.

Qui vero ordines & beneficia simoniace contulerint, poenis a jure statutis puniantur.

Caveant præterea quicumque, ne in sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant; alioquin per locorum ordinarios gravissime puniantur, qui hujusmodi criminis reos cum maxima severitate coercere procurent juxta Tridentini concilii deE creta.

Jus patronatus venditione, aut alio quocumque titulo contra canonicas sanctiones nullo modo patroni, etiamsi communitates, & collegia quæcumque existant, transferre præsumant; si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti poenis subiiciantur, & dicto jure patronatus ipso jure privati existant. Nec aliquis hujusmodi illegitimarum alienationum particeps, aut mediator sit.

De

De Hæreticis.

Episcopi singulare, ac maximum studium in eo potissimum impendere debent, ne ipsis dormientibus inimicus homo prava hæresum semina, doctrinæ, ac morum corruptionem, disseminare aut inserere possit & valeat. Ideo præ cæteris curent, ut conventus seu conventicula, præsertim rudium, ac suspectorum hominum, de his quæ ad fidem spectant, tam publicas, quam privatas disceptationes ac sermones cæterasque hujusmodi periculosas occasiones prohibeant ac penitus tollant; denique operam in quærendis hæreticis, ac eo nomine suspectis, ut inventos de suo ovili constanter B exterminent, parati etiam, si opus fuerit, hac de causa sanguinem animamque profundere, quo Deo gratius, & ovibus suis salubrius in universo suo munere efficere nihil possunt. Si vero negligentes aut remissi fuerint in expurgando de eorum dioecesi hæreticæ pravitatis fermento, sciant incidere in poenas statutas in concilio Lateranensi sub Innocentio III. ac in aliis sacris conciliis, & pontificiis constitutionibus.

De Apostatis.

Quam perversum sit hominum genus, qui suavi jugo religionis suæ Deique timore C postposito, respicientes retro, apostatæ facti sunt, facile ex verbis Sancti Augustini elici potest; quamve in ecclesia Dei infinitis erroribus causam præstiterunt, & præstant, omnibus notum est. Ideo episcopi adversus eos procedant juxta formam sacrorum canonum, ac bullas summorum pontificum, maxime fel. record. Pauli III. & Pii V. nec permittant eos cujuscumque ordinis & religionis sint, extra ordinem, & religionem propriam cum habitu, aut sine habitu viventes, ac vagabundos in eisdem dioecesibus permanere, ac missas, & divina officia celebrare, vel ecclesiastica sacramenta, aut animarum curam exercere; immo D expellant, remittant, & puniant juxta formam dictarum constitutionum suorum, superiorum licentia non obstantibus.

De adulterio, & omni alio illicito coitu.

Monentur episcopi, ut statuta Tridentini concilii contra concubinarios tam clericos, quam laicos edita, districte faciant observari, ne si id omiserint, Deo & summo pontifici reddituri sint rationem.

Sacerdos, & alius clericus, si quis tantæ temeritatis inventus fuerit, qui postposi- E to Dei timore se cum parochiana sua commiscuerit, perpetuo ab exercitio curæ suspendatur, postquam annum in carceribus corpus suum jejuniis, & abstinentiis maceratum manserit, & e dioecesi per decennium banneatur; aliisque poenis arbitrio episcopi mulctetur.

Et quos instigante Diabolo nefandum scelus incestus admisisse cum matre, sorore, & A filia spirituali, idest quam baptizaverint, vel in baptismo aut confirmatione tenuerint, vel cujus confessionem audierint, & carnaliter rem habuisse constiterit, deponantur, & beneficiis, si quæ habuerint, eo ipso privati sint; ad perpetuamque poenitentiam agendam in vinculo coniiciantur. Pro aliis incestibus usque ad quartum gradum, juxta sacros canones episcopi arbitrio privantur.

Et cum episcopi homines sint, & falli possint, nec hominum corda scrutari valeant, ut quod boni causa institutum est, mali sit fomes & origo; si quis eorum, qui tamquam boni, & idonei ab eisdem episcopis electi sunt, spreto Dei honore, cum ea cujus confessionem audivit, quicquam inhoneste, turpiter egerit, aut ejus pudicitiam attentaverit, si non deventum est ad actum, temporanea poena juxta sacros canones acriter puniatur; si vero ad actus turpitudinis est deventum, ac etiam qui peccatum in confessione auditum signo, aut verbo prodiderit, confessionisque sigillum fregerit, deponatur, & in arctum monasterium ad perpetuam agendam poenitentiam detrudatur.

Qui autem virgini, aut viduæ alicui honestæ stuprum violenter intulerit, beneficiis privetur, & virginem, cui vim intulerit, ut dictum est, dotare cogatur; & si beneficiis caret, amplius mulctetur arbitrio episcopi, pellaturque utroque casu a civitate & dioecesi per decennium, postquam in carceribus arbitrio ordinarii detentus fuerit. Si vero virginem volentem vitiaverit, eisdem poenis afficiatur, tantum a præstatione dotis absolvatur. Si vero nuptæ violentiam intulerit, eo ipso beneficiis privatus, & vinculis perpetuo alligari decernitur.

De usuris.

Cum omni jure divino & humano usuraria pravitas damnata, & detestata sit, studeant episcopi hanc pestem animarum, ac pauperum perniciem extirpare; ac propterea in usurarios omnesque qui illicitos contractus ineunt, mediatores, aut rogati sunt, vel fuere, ex canonicarum sanctionum præscripto vehementer debent animadvertere; atque ut tanti sceleris gravitas prorsus innotescat, infrascripta expresse declarare, maxime his temporibus visum fuerit, vel fuit.

Notarii qui de contractibus rogati sunt, si ex conscientia plane perspiciunt contractuum pravitatem, nihilominus id scire dissimulantes instrumenta conficiunt, quæ in eorum superficie suspicione carere videntur, cum tamen venenum latitet, sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda, nullo pacto contractibus, quos ipsi ex animo, & conscientia suspectos existimant, vel suspicantur, stipulari præsumant, præter divinam ultionem quam incurrent.

Quoniam in venditione mercium ad tempus, quæ a mercatoribus sæpe fieri solet, injustitiæ atque usuræ iniquitas latere potest, caveant omnino mercatores, ne pro temporis dilatione majori pretio res suas distrahant, quam valeant. Animadvertant autem, ut si ad tempus vendant, quam secun-

fecundum fori ufum rei pretium currat, qui fane ufus inter probos, & integros mercatores conftitui folet. Quapropter nefarium, atque ufurarium decernit hæc fynodus, cum majori temporis prorogatione rei pretium proportionabiliter augetur.

Qui emit, qui conducit minoris jufto pretio ob anticipatam folutionem, eft etiam ufurarius.

Qui triticum, vinum, aut oleum alicujus prædii ante menfem, aut vindemiam, aut fericum ante tempus minoris ob anticipatam folutionem emit, quam collecta funt valitura, & præcipue qui cautelam a debitore exigunt de majori quantitate, quam manualiter præftant, etiamfi exigerent decem pro centenario ultra fortem principalem.

Qui pecora, prædia, vel aliud emit ab eo, quem non credit eam habere, & ftatim certa penfione ea eidem locet cum obligatione reftituendi penfionem, quam ex re, quæ non erat, cœperit.

Qui mutuat cum pacto, ut mutuatarius ultra fortem fibi reddendam det aliquid fibi, vel alicui tertio, vel pauperibus.

Qui aliquid vendit ei, qui pecunia indigebat cum pacto, aut voluntate principali, ut ftatim fibi minoris jufto pretio, vendat.

Prohibemus omnia cambia ficca tamquam ufuraria, taliaque cambia exercentes fententiam excommunicationis ipfo facto incurrant.

De fuperftitionibus, maleficiis, incantationibus, & fortilegiis omnino tollendis.

Superftitiofas, & vanas populi obfervationes, quæcumque fint, a fubditis fuis tamquam perniciofas penitus tollendas curabunt epifcopi, gravi poena ex facrorum canonum decretis propofita contra refipifcere nolentes; maleficos autem fortilegos, lamias, five ftrigas, cæterofque omnes, qui quovis magicæ artis, & veneficii genere, pactiones, & foedera expreffa, vel tacita cum dæmonibus faciunt, præfertim cum homicidium eorum caufa fecutum fuerit, vel aliquis Sacramentorum abufus in maleficiis intervenerit, juxta canonicas fanctiones.

De receptionibus bannitorum.

Et quia non fine gravi animi moleftia intellexit hæc fynodus, quod nonnulli facinorofi homines, ut ad alia fcelera perpetranda devenire poffint, immunitatis ecclefiafticæ clypeo abutentes, ad diverfas ecclefias, & alia loca ecclefiaftica hujus provinciæ divertunt, ibique in gravem Dei offenfam, & plurimorum perturbationem degunt, & morantur; ideo ne pecatorum unde eft poftulanda venia, ibi peccandi detur occafio. Univerfis, & fingulis archipresbyteris, & clericis, tam fæcularibus, quam quorumcumque etiam mendicantium ordinum regularibus ceterifque perfonis ecclefiafticis quacumque etiam dignitate fulgentibus in hac provincia confiftentibus, fub poena arbitrio epifcopi imponenda, ac excommunicationis fingulariter in fingulos. In conventa vero, & collegia quæcumque in his forfan deliquentia, fufpenfionis a divinis, & in ipforum, tam fingularium, quam conventuum, & collegiorum ecclefias, monafteria, capellas, interdicti ecclefiaftici poenis inhibetur, ac præcipitur, ne de cætero publicos latrones publicarum ftratarum obfeffores, eos qui in ecclefiis homicidia perpetrarunt, aliofve facinorofos homines quibus ecclefiarum immunitatem facri canones prodeffe nolunt, five laicos five clericos in ecclefiis fuis, illorumque domibus, five aliis locis ecclefiafticis provinciæ prædictæ recipere, admittere, feu retinere, vel promittere eifdem fecuritatem publice, vel occulte quoquomodo præfumant.

De fuffocationibus.

Ut autem in fuffocationibus in pofterum provideatur, quæ paffim ferme impune prætermittuntur, hortatur hæc fynodus omnes epifcopos, ut efficiant quod a rectoribus faltem fingulo quoque menfe populus doceatur, eique declaretur gravitas hujufmodi culpæ, mulieribufque lac propriis, & aliis infantibus præbentibus præcipiatur, ut nullo modo ipfos in lecto abfque capfula & tabula intermedia retineant; contrafacientes vero tam poenis pecuniariis, quam cenfuris ecclefiafticis in fubfidium, & etiam exilii a dioecefi, vel metropoli puniri poffint. Quæ poenæ extendantur etiam ad earum maritos, quia cum fit caput mulieris vir, hujus transgreffionis culpam habere maxima ex parte putantur. Contra fuffocatores vero fupradictæ poenæ pro modo culpæ ab epifcopis graviffime augeri poffint, addita etiam condigna, ac falutari pœnitentia ab ipfo injungenda, atque interea teneantur omnes revelare parochis mulierum, quæ pueros in lecto abfque capfula, vel tabula intermedia contra hujus decreti difpofitionem retinuerint, & eos qui non revelaverint, etiam fi opus fuerit, excommunicandos effe decrevit.

De elemofynarum Quæftoribus.

Pravi eleemofynarum quæftores aut miniftri, quorum nomen, atque ufum provincialis fynodus poenitus aboleri, & abrogatos effe voluit, ad officium hujufmodi exercendum de cetero non admittantur.

Importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam poftulationes aliaque hujufmodi, quæ a fimoniaca labe, vel certe a turpi quæftu non abhorrent, prohibeant epifcopi, neque permittant, ut regulares, & fæculares facerdotes oftiatim, & per vias vadant, & quærant eleemofynas pro celebrandis miffis mortuorum in die omnium fidelium defunctorum, faciendo fcribere, & obligare perfonas fere invitas, prout folitum eft in hac provincia, eafque poftea conveniendo in judicio, fi non folverint.

ANNO CHRISTI 1596.

De poenis.

Pastoris officium est gregem Dominicum fidei suæ creditum ita, Deo adiuvante, dirigere, ut quod ad vitam æternam ducit demonstret, & per illud conducat, & quod impedire, & divinam majestatem offendere viderit, amovere, & e medio tollere non solum hortationibus, ac exemplis, sed etiam quando ea non proderunt, poenarum metu coercere. Idcirco episcopi studeant esse tales, ut suæ curæ pastorali convenit, & in delinquentes omnes, & singulas sententias, censuras, & poenas contra eos, qui a recta via deviaverint, & alias deliquerint, latas proferant, nec de earum rigore quicquam relaxent, admonentes eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint non solum subituros eas poenas, quæ a sacris sunt canonibus constitutæ, sed etiam eas, quas episcopi arbitrii discretio pro personarum qualitate constituat.

De excommunicatione.

Cum gladius excommunicationis nervus sit ecclesiæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobrie tamen magnaque circumspectione exercendus est, cum experientia doceat, si temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem parere, quam salutem; idcirco episcopi obtineant, & servent formam præscriptam a Tridentino concilio.

Monitiones vero, quæ ad finem revelationis fiunt, non concedant, nisi pro deperditarum, & subtractarum rerum restitutione, sive illarum, & illas subtrahentium revelatione, & ad instantiam eorum dumtaxat, quorum civiliter interest, & ab eis recepto juramento de rebus perditis, re diligenter, ac magna maturitate examinata.

Capitula rem ipsam de qua agitur, reique valorem nominatim, & specifice exprimant, nisi forte sint pro ecclesiis, locis piis, communitatibus, universitatibus, collegiis, aut universalibus successoribus, quos verisimile est certam rerum notitiam non habere; tunc quædam rerum in genere designatio fiat, quæ ostendat res ipsas non esse vulgares.

Animadvertant episcopi, quod si eorum culpa hæc arma spiritualia contemni contigerit, nullo modo se excusare poterunt, quominus Deo rationem reddere debeant de pernicie, quæ loco salutis animarum hac de causa secuta fuerit.

De interpretatione constitutionum synodi.

Constitutiones ad verborum proprietatem, &, ut dicitur, ad litteram intelligantur, nulla admota, aut intensiva, aut extensiva interpretatione, ultra quam verba ipsa significent, nisi quod facultatem, quam habent episcopi ex his decretis per vicarios generales ea exequi possint, exceptis iis, quæ pertineant proprie ad ordinem episcopalem, aut a concilio Tridentino, aut ab episcopis expresse exclusassent.

Quoniam ob varietatem locorum non potest in legum executione omnis æqualitas aut idem modus servari, multæque statutæ sunt poenæ, quæ moderatione in aliis dioecesibus indigeant; propterea possint episcopi quascumque poenas in his constitutionibus expressas pro qualitate locorum ad statum suarum ecclesiarum, ut res exposcere videbitur, redigere & aptare; quos dubitandum non est, omnia ad pietatem & animarum salutem relaturos.

Synodus declarat, & statuit, quod quotiescumque clerici mulctandi sunt, a poena pecuniaria sic exigenda locis piis applicetur, & nihil ad episcopum perveniat.

Et si in his constitutionibus aut ambiguitatis aliquid quomodocumque extortum fuerit, reverendissimus metropolitanus in sua provincia interpretabitur, cujus sententiam sequi omnes teneantur, quousque alia synodus provincialis habeatur.

DECRETUM GENERALE.

Denique omnia & singula in his decretis comprehensa, & alia quæcumque tam a sacris canonibus, quam apostolicis ordinationibus, & a generalibus quibuscumque conciliis, præsertim a sacra Tridentina synodo statuta, ac definita, sive dogmata, sive reformationem, & morum correctionem respiciant, plene atque integre ab omnibus comprovincialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quæ per se, vel per eorum idoneos procuratores interfuerunt, aut interesse debuerunt, ac etiam sæcularibus quibuscumque, quod ad eos attinet servari debere decernimus, ac sub juris, & arbitrii pœnis districte præcipiendo mandamus, salvis tamen omnibus constitutionibus ecclesiarum arctioribus & laudabilioribus. Injungentes episcopis, ut hæc ipsa decreta post sex mensium spatium in eorum civitatibus, & dioecesibus publicari, & ab omnibus observari curent. Decernentes etiam omnes, & singulas admonitiones, statuta, decreta, & mandata in hac synodo facta, & ordinata, & gesta, ac eorum promulgationem ita omnes & singulos, quos tangit, afficere, ac si personaliter & singulariter singulis ipsa notificata, & intimata fuissent; eisdem notificamus, quod si contra quicquam admiserint, pœnis ac mulctis, quæ in eis constitutæ sunt, & aliis arbitrio episcoporum imponendis constringentur.

SI-

Anno Christi 1596.

SIXTUS PAPA V.

Sedit ab anno 1585. usque ad annum 1590.

URBANUS PAPA VII.

Sedit ab anno 1590. eodemque obiit.

GREGORIUS PAPA XIV.

Sedit anno 1590. usque ad 1591.

INNOCENTIUS PAPA IX.

Sedit anno 1591. quo & obiit.

CLEMENS PAPA VIII.

Sedit ab anno 1592. usque ad 1695.

CONCILIUM PROVINCIALE SALERNITANUM SUB MARIO BOLOGNINO ARCHIEPISCOPO

Anno 1596.

EDICTUM PRO SYNODO PROVINCIALI.

Marius Bolognini, miseratione divina archiepiscopus Salern. reg. const. universis provinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

Ex MS. in Arch. ecclesiæ Cajacen. adservato.

PAstoralis cura, & sollicitudo, in qua sane nos, quantum licet Deo adjutore, versamur, animarum salus, nostra, quæ in fide nititur omni mente, & cogitatione tuenda archiepiscopalis muneris nostri ita nos admonent, ut non ea tantum, quæ ante oculos sunt; sed & quæ longius absunt, veluti e specula quadam altiorique loco prospicere, ac speculari diligentissime deberemus. Itaque dioecesim nostram in primis, eo pietatis ardore ac spiritu, quem nobis bonorum omnium elargitor Deus pro sua in nos benignitate impertivit, sæpe perlustrare, dioecesanam synodum habere, nonnulla edicere, quæ ad cleri, & populi sanctitatem augendam, divinique cultus incrementa visa sunt pertinere, pro viribus non destitimus; atque ea animarum nobis concreditarum salutis fundamenta jecimus, quibus spiritalis vitæ ædificium, divina adjuvante gratia, altius surgeret, sanctisque professionibus coelum ipsum attingeret. Est tamen adhuc, quod ad instituti operis perfectionem pro nostri Metropolitani officii ratione, accuratius observamus. Concilium provinciale, quod & sacrorum canonum jure, & plurium conciliorum decretis, & tandem a sacr. synodo Trident. sancitum, innovatumque est ac jussum quolibet saltem triennio non prætermitti; idque eo libentius facere constituimus, quod speramus RR. DD. provinciæ nostræ episcopos non alicujus laboris, aut privati cujuspiam, & eorum incommodi, sed sui officii debito commonitos, divinæ tantum gloriæ omniumque salutis, pro quibus etiam vitam ipsam ad æterni pastoris exemplum profundere debemus, rationem pro sua prudentia habituros, nostramque sollicitudinem in exequendis iis, quæ a sacrosancta synodo Tridentina præscripta sunt, summa animi alacritate præcursuros. Quamobrem eos, & si his privatim scriptis hoc ipsum præstitimus, hoc etiam publico edicto ad concilium provinciale nostra in metropolitana ecclesia habendum, atque ad primam dominicam post octavam paschæ reserectionis D. N. J. C. inchoandum evocamus, eumque diem nempe 28. mensis Aprilis proximi sequentis certum, præfixumque his ipsis comprovincialibus episcopis nostris, aliisque omnibus, qui vel consuetudine, vel electione, vel privilegio, vel quavis alia ratione hujusmodi conciliis interesse tenentur, ne se possint, aut vi ignorantiæ purgare, aut se contemptos dicere; etiam exemptis, ac nullis, modo intra provinciæ nostræ limites existant, hoc publico edicto significamus, ut mane eo ipso die in nostram metropolitanam ad hoc provinciale concilium celebrandum conveniant, ac deinceps aliis consequentibus diebus, donec ad Dei laudem, & gloriam absolvatur, indi-

cimus, præscribimus, denunciamus, & jubemus; alioquin deficientes poenas, & censuras, quæ sacris canonibus decreta sunt se subituros esse sciant, atque ut hoc opus divino lumine dirigatur, salutari gratia perficiatur, S. R. E. episcoporum nostrorum, ac omnium fidelium pietatem enixe rogamus, ut suis precibus assiduisque sacrificiis Spiritus S. gratiam nobis implorent. Edictum vero hoc singularum cathedralium, aliorumque insignium nostræ provinciæ etiam exentorum valvis affigi, publiceque proponi mandamus. In quarum rerum fidem idem nostra manu subscriptum, & soliti sigilli impressione probatum in hac nostra metropolitana ecclesia publicari, & affigi jussimus. Datum Salerni in archiep. palatio die prima Februarii 1596.

CONCILIUM PROVINCIALE SALERNITANUM

Primum, quod Marius Bologninus divina bonitate archiep. Salernitanus habuit anno a Christo nato 1596.

CLEMENTE VIII. PONT. MAX.

In nomine individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

NOs Marius Bologninus Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscop. Salernitanus reg. consilio, & assensu RR. DD. coepiscoporum nostrorum hæc in concilio provinciali Salernitano statuimus, & sancimus.

CAP. I.

De professione fidei.

Conc. Trid sess. 25. cap. 2. §. præcepit.

Pastoralis vigilantiæ solicitudinem maximopere decet, quæ ad christianæ religionis fidem conservandam, & propagandam pertinent, principio statim decernere, ac sancire. Nos propterea, veterum patrum morem secuti, & sac. Conc. Trid. decreta ex corde amplectentes, mandamus in primis sacram fidei professionem ab omnibus episcopis a prima prov. synodo cui interfuerint emitti ea ipsa forma, qua a Pio IV. felic. record. est præscripta. Ut id ipsum nos, & coepiscopi nostri hujus nostræ provinciæ synodi jurati, præstitimus, & professi sumus.

Ad quam fidei professionem faciendam teneri volumus, qui beneficia cum cura obtinent animarum intra duos menses possessionem adeptam in manibus ordinarii vel vicarii generalis ejus, & quoties obtinuerint ea, idem servari curabunt.

Sess. 24. c. 2.

Qui vero dignitates, aut canonicatus in ecclesia, cathedrali obtinent, non solum coram episcopo, vel ejus vicario, sed etiam in capitulo idem facere debebunt; adeo ut si in prædictis exequendis negligentes se gesserint, nedum concilii Tridentini virtute decreti fructus suos, se non fecisse, neque sibi possessionem suffragari, sed etiam aliis episcoporum arbitrio poenis se plectendos esse procul dubio intelligant.

Sess. 25. c. 2.

Eos etiam qui ecclesiastica quæcunque beneficia in præsenti obtinent, & in posterum obtinebunt, vel quovis jure, consuetudine, aut alia ratione synodo dioecesanæ, vel provinciali interesse debent, ad eundem publicam orthodoxæ fidei professionem emittendam in eadem synodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, his qui in hoc præsenti hactenus præstiterint exceptis, ad ejusdem formulæ præscriptum adstringimus, alioquin poenas a sac. concil. statutas subibunt.

Ac mandat insuper prov. nostra synodus, ut omnes & singuli tam clerici, quam laici sæculares, aut quorumcumque ordinum regulares, ut in monasteriis suorum ordinum, qui cujuscumque scientiæ, aut artis profitendæ munus publice, aut privatim exercent, aut in futurum exercebunt, nec non ludi magistri omnes, & in propriis domibus suis expensis alios docentes, eamdem fidei professionem juxta constitutionem memoratam emittant.

Iidem præterea, qui sac. Theologiæ, canonum, legum, aut artium doctoratum suscepturi, collegium aliquod adierint, in manibus ordinarii, sive prioris collegii, aut illius locumtenentis eamdem fidem profiteri teneantur. De quo in privilegiis specialis fiat mentio. Et si ad medicam facultatem promovendi, jurare etiam debent se Bullam *Pii V. felic. mem. de infirmis visitandis*, penes collegii priorem asservandam, plane observaturos. Qui contrafecerint in prædictæ constitutionis poenas, & in alias episcoporum arbitratu se sciant incursuros.

Spondeant insuper, qui artes, & disciplinas publice legunt, aliosque docent, ac theoremata disputantes, si quando eis ex illarum facultatum initiis, quas tradunt, auditoribus aliqua proponere contigerit, quæ christianæ religioni adversentur, se post conclusiones suorum auctorum enucleatas, simul veritatem orthodoxæ fidei manifestam facturos contrariaque argumenta omni conatu confutaturos, ut ex decreto conc. Lateranensis &c.

Advocatis etiam, & procuratoribus, si quando causas Ss. inquisitionis illis suscipere continget, inhibemus penitus, ne eas ante recipiant, quam coram episcopo, vel ejus vicario eandem fidei professionem fecerint; alioquin episcopi judicio plectuntur.

Ac ne longo temporis curriculo, ministrorumque incuria, qui dictam professionem emiserint ignorentur; quique non emiserint tene-

tenere id, quod affecuti funt audeant, jubemus eos omnes, qui hactenus vel imposterum coram episcopo, ejusque generali vicario fidei professionem emiserit, vel sint emissuri, in codice separato describi, & si ipsa professio in ipso possessionis actu facta sit, eumdemque codicem in archivio, cujusvis cathedralis ecclesiæ perpetuo asservari.

Ut vero hanc in rem, quam exactissime conficiendam summa sollicitudine invigilemus, bullæque Pii IV. inhæreamus, edimus omnibus fidem professis, ut hujusmodi professiones in documenta publica notarii manu confirmata, adiectis testibus, redigendas curent.

CAP. II.

De librorum usu, actionum Christi, sanctorumque repræsentationibus, & libellis famosis.

Diuturna rerum experientia jamdudum intelleximus, quam facile queat damnum afferre, sanctæque fidei puritatem cum integritate morum in hominibus, eorumque cordibus foedare spurca illa prohibitorum librorum lectio, nedum hæreticorum, qui plane detestandi sunt, sed etiam quorumcumque authorum, lascivas, inutiles materias tractantium. Quamobrem volumus, & sancimus, ut intra quatuor menses, tam sæculares, quam regulares omnes cujuscumque status, ordinis, & conditionis librorum suorum descriptum indicem, adjunctis nominibus, cognominibus, titulis, inscriptionibus, & impressionibus ad episcopum, vel eum, qui ab episcopo deputabitur, afferant, quo facilius inhibere, igneque cremandos mandare valeat quosvis libros suspectos juxta normam posterioris Indicis conc. Trid.

Et ut in hac re nullus unquam error obrepat, hortamur omnes iisque in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, qui artem quamcumque literariam profitentur, ut post primum librorum suorum, singulis præterea annis eorumdem indicem episcopo vel deputato exhibeant. Eadem quoque lege adstringimus hæredes, & ultimarum voluntatum executores, ne libris a defuncto relictis utantur, aut vendant, antequam illorum indicem locorum ordinariis, vel deputatis attulerint, & facultatem obtinuerint, sub excommunicationis poena, & librorum amissionis.

Bibliopolæ nullos libros venales habeant, nisi eorum indicem prius loci ordinario vel deputato bona fide confectum tradant, subscriptione propria munitum cum juramento; quapropter alios apud se tamen non habeant: cujus indicis exemplum alterum ab ordinario recognitum, & sua, vel ab eo specialiter deputati manu subscriptum apud se bibliopolæ conservent; habeantque in officinæ foribus indicem librorum prohibitorum sub excommunicationis poena, & amissionis librorum.

Nec quisquam libros e loco ad locum ferre audeat, nisi de licentia ordinarii loci ex quo feruntur, vel ab eo specialiter deputati; & in loco, seu civitate ad quam afferuntur, prius portorio, seu doganæ præpositis, ad quos tale spectat officium, sive publicariis, sive exactoribus, aut custodibus portarum libri omnes consignentur sub excommunicationis poena, & librorum amissionis, ad effectum ut ordinarius cognoscere possit, si quid in illis hæreticum, suspectumve, aut contra bonos mores sit; nec relaxentur, nisi petita, & impertita licentia ab ordinario, sive deputato gratis obtinenda. Observentur propterea, & executioni diligenter demandentur, quæ de editione, & usu sacrorum librorum statuit conc. Trid. sess. 4. nec non ea, quæ in decima regula præposita librorum prohibitorum indici a Pio IV. & Ss. Clemente VIII. nuper edito, & approbato continentur.

Quamquam pie olim, ac sancte christianorum hominum pietas ac devotio morem introduxerat repræsentandi populo salutarem Christi Domini passionem, & gloriosa martyrum certamina, aliorumque gesta SS. tamen suadente diabolo, eo rem deductam cernimus, ut risus, & scandala inde potius oriantur. Idcirco prohibet provincialis nostra synodus omnino Domini passionem, tam in profano, quam in sacro loco tragico more repræsentari; sed illa ut par est, docte, & graviter a concionatoribus exponatur, ut ad lacrymas, & pietatem auditores commoveantur. Martyria vero, & actiones sanctorum omnino ne agantur similiter interdicit sine loci ordinarii in scriptis obtenta licentia. Qui contra fecerint, tam clerici quam laici episcoporum arbitrio corrigantur, & si in loco exempto a subditis fiant sine licentia episcoporum.

Si quis autem fallente Diabulo libellos famosos scripserit, ediderit, vel quomodolibet promulgaverit, in excommunicationis latæ sententiæ poenam se sciat incidere, a qua nisi ab episcopo, vel cui id oneris dederit, nequeat absolvi, præter alias poenas in hoc a sacris canonibus sancitas. Quod si in eo crimine clericus (quod absit) deliquerit, beneficiorum etiam, si qua habet amissione plectatur.

CAP. III.

De doctrina Christiana per parochos, & ludi magistros tradenda.

Est procul dubio inter innumera fere pastorum munera illud longe præstantissimum, quod ad fidem pietatemque attinet, nullo non nostro studio, vigilentiaque dignius quodque diligentissime curent. Quapropter reipsa intelligentes, quantum in eo genere præstet assiduus doctrinæ Christianæ usus ad rudes simplicium mentes, & tenebris ignorantiæ obsitas ad veritatis jubar, lumenque verax cognitionis, præceptionem Dei, redigendas, sub inobedientiæ poena, aliisque arbitrio nostro reservatis, mandamus archipresbyteris, reliquisque animarum curatoribus provinciæ no-

nostræ, ut singulis Dominicis, festisque diebus hac doctrina Christiana pueros, ac puellas instruant, eamque omni maturitate, sedulitateque adhibita eisdem perlegant: priores subinde hujus doctrinæ Christianæ apud subditos suos, societatem, collegium, seu confraternitatem instituere, ut hoc pacto semel porrecta nullo unquam tempore eis evanescere possit; hæc autem, absolutis immediate vesperis, inchoare licebit, præmisso tintinnabulo signo, quod per omnes parochiæ viciniæque vicos deferri studeant: singulos convocando, ne quis tam salutari refectione privetur.

Ut vero prædictæ doctrinæ christianæ studium penitus Christifidelium mentibus imprimatur, jubemus in omnibus urbibus, oppidis, aliisque provinciæ nostræ locis suggesta duo in quacumque ecclesia curata ante summum altare hinc, atque hinc erigi, in quibus consistant pueri, puellæve sanæ fidei rudimenta recitantes; ut in metropolitana ecclesia de mandato nostro seminarii scholares singulis festis illam docere constituimus.

Quo in pietatis officio ne aliquid optari possit, volumus ecclesiasticos omnes in ea ecclesia, cui adscripti sunt, parochum sedulo adjuvare. Et ubi ob loci penuriam hujus doctrinæ collegium stabiliri non posset, ibi duo tresve saltem homines, episcopi, vel ejus cui id imposuerit, judicio deligantur authoritate graves, & morum probitate conspicui, qui pro christianæ religionis augumento sanctæ hujus doctrinæ sollicitudinem suscipiant, tamquam pastorum ea in re coadjutores.

Et quemadmodum humanus animus præpositis præmiis facile ad quodvis appetendum allicitur, ob id naviter archipresbyteris, & rectoribus elaborandum est, ut omni ferme momento doctrinam Christianam rudioribus inculcent; indulgentias a sanctissimo domino nostro D. Gregorio concessas sæpe sæpius promulgando: quo populorum voluntates Deo tam divino opere magis magisque inflamment.

CAP. IV.

De prædicatione verbi Dei.

Apostolicum illud, divinumque plane prædicationis officium, qua dignitate gravitateque administrandum sit, dudum satis advertimus, cum sacr. conc. Tridentini decreta diligentius evolvimus; hinc est quod totis in Christo visceribus flagitantes idem divini verbi populo exponendi munus gravissime, decore undequaque proponi; ordinamus sub poenis episcopi judicio reservatis, ne quis sacerdos, & regularis cujuscunque status, vel conditionis audeat publice, vel privatim præfato prædicationis munere fungi sine expressa episcopi licentia in scriptis, omnibus id petentibus gratis concedenda.

Eos autem, quos ob virtutum, ac doctrinæ prærogativas ab episcopo ad hunc horis gradum, tantique officii præstantiam evehi continget, omni ope niti decet, ut Jesu Christi Verbi incarnati, cujus in prædicando imaginem repræsentant, vestigia sedulo conatu sectentur, seseque quoad patitur humana fragilitas, studeant conformare; qui prius cœpit facere, quam docere; caventes, dum hæc obeunt munia, ne sensus confusos, & disceptationes scholasticas multis tenebris involutas in suggestis agitent; sed quæ omnibus ad salutem necessaria, cum brevitate facilitateque sermonis annuncient.

Si quo in loco nostræ provinciæ libitum fuit, vel universitatibus, confraternitatibus, scholis etiam laicalibus, vel aliis quibuscumque clericis, aut piorum locorum administratoribus concionatorem pro voto deligere, & si illi ipsi eleemosynam, & alimenta de publico, privateque concionatori suppeditarent, eam consuetudinem abrogamus, electionemque nullam esse decernimus, nisi episcopali consensu authoritateque muniatur.

Nulli tamen concionatori liceat aliquem in suggesto populo commendare, aut alias eleemosynas petere, sine obtenta episcopi, vel ejus vicarii licentia. Nec etiam aliam rem promulgent sine eadem licentia, neque nocte prædicent, ne ipsam quidem Dominicam passionem.

Enimvero cum æquum sit, unumquemque pastorem proprio gregi præesse, eumque pascere, volumus ut archipresbyteri, & rectores diebus saltem dominicis, ac solemnibus festis, maxime autem quadragesimæ & adventus tempore, plebes sibi commissas pro sua earumque capacitate salutaribus instituant documentis; ex Cathechismo, vel sac. Evangelio eis exponentes, deque occurrentibus vitiis, mansueta maturitate redarguentes.

Nulla porro ratione permittant archipresbyteri, & rectores quoscumque quæstuarios in ecclesia, aut extra eam prædicationibus, exhortationibus, exclamationibus populum monere, campanas, indulgentias, & bullas deferre, aut vi, vel ordinem S. Antonii aliorumque sanctorum commemorando ab hominibus eleemosynas extorquere, sed quemadmodum in facultate collectoribus eleemosinarum ab episcopi gratis concedenda scriptura recipietur, ita quoque executioni mandabitur.

Si quis parochus latini sermonis imperitia per se prædicationis munus obire non valuerit, legat, aut memoriter aut de scripto sermones aliquos vel homiliarium vulgari sermone conversum ab episcopo probandum. Quod si id officii, neque per se neque per alios præstiterit, ab episcopo graviter puniatur.

Cum Viennensi concilio, & Benedicti XI. constitutione sancitum sit, ut qua hora episcopus idem, cujus præcipuum munus est, prædicare, exequatur, vel coram se prædicari jubet, ne quis alius cujuscumque sit ordinis ea ipsa hora in eadem urbe, oppido, vico, locoque etiam in regularium ecclesia, vel alias exempta concionetur, nisi ipsius permissu; nostra synodus id omnino præcepit observari: similiter interdicit, ut dum concionatur in ea ipsa ecclesia; nullus interim sacerdos Missæ sacrificium faciat.

Cum

ANNO CHRISTI 1596.

Cum veritas ipsa affirmat ex Deo non esse, qui verba Dei non audit, nostra synodus omnes utriusque sexus Christifideles civitatis, & provinciæ nostræ cohortatur, & in Domino paterne monet, ut adventus præsertim, & quadragesimæ tempore, & quibus per annum diebus in ecclesia metropolitana, & in cathedralibus, aut aliis sacra concio habetur, sese conferant ad illam reverenter, ut decet, devoteque audiendam, maxime autem sæculares magistratus, ut quemadmodum ipsi dignitate alios antecedunt, ita præfulgeant exemplo. At vero clericis, ut id omnino servent, sub poenis episcoporum arbitrio constituendis, præcipimus.

CAP. V.

De lectione Sacra.

Sacri concilii jussione, quoniam episcopis id curæ incumbit, ut sacram Theologiæ lectionem, aut casuum conscientiæ in dioecesis, sive cathedralibus, & collegiatis ecclesiis, in oppidis insignibus existentibus, legendam jurent, hortamur eosdem ut sanctissimo justissimoq. patrum decreto libenter pareant, eandemque lectionem ad Trid. statuti mentem, ubi alias instituta non fuit, introducatur. Mandantes omnibus dioecesis suæ sacerdotibus, & clericis, ut ipsi lectioni diligenter intersint, audiant, eademque pro viribus memoriæ studeant commendare, commodum, utilitatemque suam, apum more, ex ea eliciendo.

Stipendium quoque præbendæ theologalis, vel quid aliud constitutum laboris præmium ei tantummodo, qui ad hoc munus erit idoneus, & diligenter præfuerit conferatur.

CAP VI.

De Reliquiis, & veneratione Sanctorum.

Æquum est, & rationi quam maxime consentaneum, ut quorum auxilia intercessionesque periculorum malis afflicti in dies experimur, eorum sacras reliquias omni veneratione prosequamur. Quo circa hortatur synodus nostra provincialis omnes episcopos, ut pro sua pietate & prudentia sacras divorum reliquias, tam in cathedralibus, quam in reliquis suarum dioecesum ecclesiis in singulos annos quam diligentissime recognoscant; quod ut accuratius ubique locorum peragatur, mandamus archipresbyteris omnibus, abbatibus, & rectoribus, & beneficiatis, eorumque procuratoribus, ut intra sex mensium, spatium armarium, ubi hactenus extractum non fuit, constituant, in loco conspicuo, bene septo, & undique exornato, quod clavibus duabus iisque diversis claudatur, quarum una rector habeat, alteram ad episcopum trasmittat.

Quotiescunque ita poscentibus solemnitatibus, aut consuetudine locorum, sanctorum reliquiæ populo ostendentur, vel super altare reponentur, advertant sacerdotes, ut eas digno cultu contrectent, adhibitis luminaribus; quod hoc pacto intelligat vulgus qualis honor sanctis Dei amicis, sanctisque advocatis sit adhibendus. Curent interea rectores, ne venerabiles reliquiæ incuite, & temere ex loculis, scriniisve eximant, neque, quod omnino damnandum est, turpis lucri, quæstusve gratia populis osculandas & conspiciendas exponant, sub gravissimis poenis episcopi judicio infligendis.

Quæcunque scripta, tabellæ, litteræ, cartæ, annalium codices, aliaque cujusvis generis monumenta in quibuscumque ecclesiis provinciæ nostræ comperiuntur, licet sint schedulæ, dumtaxat inclusæ aut affixæ vasculis arcisve sacrarum reliquiarum per quemlibet uniuscujusque ecclesiæ abbatem, procuratorem, aliumque beneficiatum intra quatuor menses describantur, atque in inventarium redacta ad episcopum, quam citissime fidelissimeque transmittantur. Testes præterea inquirantur, si qui sunt, qui illarum reliquiarum, scripturarumve testimonium dent.

Certus etiam liber conficiatur, in quem supradicta reliquiarum inventaria referantur, quæ in singulis hujus provv. ecclesiis comperta erunt, & recte ordineque conscripta, omnibus denum contingentibus adnotatis, perpetuo in episcopali archivio adserventur.

Si quæ deinceps advenient, aut nuper inventæ sunt, sine scripta episcopi licentia, sive aprobatione, ne regulares quidem, aut alias exempti eas divulgare, populo exponere præsumant. Similiter si novæ afferantur, nisi sedis apostolicæ authoritate, aut publico instrumento constet unde, sint desumptæ, non recipiantur.

Neque reliquiæ passim omni tempore; sed certis tantum festis diebus, illorumque præsertim sanctorum, quorum reliquiæ sunt, populo exhibeantur, nec tamen aliquando operimentis, vel velis leventur.

Quo sane tempore archipresbyter, vel rector e testato libro, tabellave subscripta, historiam, vel martyrium breviter explicatum vulgari sermone graviter populo denunciet, ad illorum sanctorum vestigia sequenda quemlibet adhortando.

Nulla unquam ratione consentiant parochi, ut sacrorum mysteriorum figuræ, & significationes in ecclesiis fingantur aut sculpantur, nisi prius omnium eorum imaginum exemplar ab episcopo probatum fuerit.

Quamobrem maximis in dies periculis admoniti, vetamus omnino, ac districtius inhibemus, ne quis laicus imagines quantumvis pias domi detineat, nisi easdem prius parocho rectorive ostendat, & recognoscat. Mandantes omnibus animarum curam gerentibus, ut peculiari studio in id invigilent. Et si quas vel obscoenas, vel christianæ charitati minus concordes repererint ad episcopum deferant.

Sanctorum imagines, cruces, aliævæ res sacræ, quod vetustate consumptæ sunt, in vilem, sordidum, & profanum usum ne convertantur, sed ad mentem B. Clementis pontificis, & martyris in ignem deiiciantur, cineresque in pavimentum spargantur.

Illæ

Illæ vero tabulæ imaginesve pictæ, quæ vetustate, sive carie, aut sordibus deletæ sunt, ut quas imagines repræsentent plane non cognoscatur, eas præsenti decreto intra tres menses, aut renovari, aut omnino deleri mandamus.

Studeant quoque parochi omnes, cruces quasvis e solo pavimentove ecclesiarum tollere, ne tam gloriosum nostræ salutis signum, nulla non veneratione dignissimum, immundis teratur pedibus.

Nullum miraculi genus palam publicetur, quocunque modo accidat, sine episcopi licentia.

Et quemadmodum sanctorum imagines decore exornari decet, ita quoque non minus cavendum est, ne quod parum deceat ad illorum cultum exhibeatur; idcirco quæcumque indumenta, picturæve, ornamento deinceps iis addentur, adeo sint perpolita, atque convenientia, ut nihil indecori, nihil turpis, nihilque inhonesti prorsus appareat, videlicet, quod fidelium oculos quoquo modo offendere possit; quapropter a sacr. concil. Tridont. patribus animadversum est.

Postremo inhibemus, sub poenis gravissimis, ne sacræ reliquiæ per laicos etiam cujusvis ordinis, & dignitatis sint nullo modo tractentur, cum hoc sacrilegium esse sanctus Gregorius pont. contestetur.

CAP. VII.

De consuetudinibus pravis, & superstitiosis penitus extirpandis.

Nefandæ superstitionis, & abusuu m flagitia diligenter pastores monent, atque adeo commovent, ut officii ipsis commissi memores, eo nervos omnes contradant, quo prava, falsaque diabolicæ fraudis dogmata modis omnibus radicitus evellant; quo circa episcopus in doecesi sua superstitionum evitandarum formam præscribat, omnibus pastoribus executioni mandandam sub poenis ejus arbitrio.

In primis igitur divinatores, sortilegos, conjectores, ariolos, & cujuvis generis magos, qui de re aliqua consulerint alicui, vel ut consulerentur fuere adjutores, vel qui fidem adhibuerint, gravissime puniendos, & de fidelium societate exterminandos declaramus.

Item qui se .... vanisque characteribus, verbis occultis, oculisque mentes hominum perturbant, morbos inducere, vel expellere, corporum figuram, & constitutionem mutare, ventis, tempestati, aeri, marique incantationibus imperare posse sibi persuadent, aut aliis pollicentur, quique tacite vel expresse pactiones cum Dæmonibus faciunt, itidem episcopi judicio gravibus poenis afficiantur.

Etiam astrologi, qui ex solis lunæque, & aliorum astrorum motu & aspectu, aut ex lineamentorum corporis inspectione, de hominum actionibus, quæ de libero voluntatis arbitrio proficiscuntur, certe aliquid venturum affirmant, quique augurantur, & observant dies, tempora, & momenta, quadrupedum voces, avium garritus, aut volatilium vel qui ex occursu hominum, & pecudum quidquam ariolantur, præscribendis ab episcopo poenis omnino subjaceant.

Solet indoctum vulgus nocte vigiliæ S. Joannis Baptistæ turpes, & abominabiles superstitiones exercere, fallaciter sibi persuadendo eas signare futura, quibus si quispiam det operam per continuas quatuor Dominicas ante portam majorem ecclesiæ sub missarum solemniis candelam in manibus gestando poeniteat, ultra salutarem poenitentiam a confessario imponendam.

Sub eadem quoque poena damnamus superstitiones illas nocte Natalis D. N. Jesu Christi fieri solitas. Improbamus similiter incisionem venæ die S. Joannis Baptistæ non necessariam, cui tam absurdo errori ne deinceps ullus pateat locus, prohibemus chirurgis omnibus, & tonsoribus, ut eo die festo alicui sanguinem ne minuant absque expresso alicujus medici consensu, quos omnes in Domino vehementer hortamur & obsecramus, ut Christianæ religionis ingenti studio in hæc invigilent, atque animadvertant.

Nihil prorsus servetur de ea pecunia, quæ tam in sacro sepulcro, quam in crucis oblatione die veneris sancti reperta erit.

Animo etiam afflicto sæpius volventes, quod Dæmoniacum sit, atque ab omni christiana lege alienum, eos (ut ferunt) ligari, qui sacris matrimonii vinculis ligati sunt, non solum id plane vetamus; verum etiam, qui tam foedum facinus temerario posthac ausu tentabunt, excommunicationis sententia innodamus.

Nullus præterea quacumque ratione audeat ante ecclesiam, seu ante januas earum ducere choreas, tripudiare, sortes emittere, luctari, vel alium actum profanum exequi.

Decretum Sac. concilii Tridentini quo præscribitur, ne quis alium compatrem appellet, quam qui aut in baptismo, aut in confirmatione verus susceptor non extiterit, deinceps in provincia nostra exactissime observetur, cum eum dumtaxat una cum infante, ejus patre & matre spiritualem cognationem contrahere certissimum sit.

Dedecet maximopere christianam fidem defuncti corpus lacrymando comitari; quamobrem ex præsenti decernimus, ut hic abusus in Provincia nostra prorsus tollatur, omnes clarius admonentes, ut pro defunctorum refrigerio pias orationes potius, & eleemosynas perfundant, ne religiosorum preces disturbent.

Abolemus etiam stolidum hunc errorem, cum soleant plerique certis aliquot diebus ab ecclesia officiisque divinis se subtrahere; imo nolunt interdum ultra domus limina pedem protendere, cum aliquis ipsorum potens e vivis discesserit.

Exoptat vehementer nostra synodus, ut episcopi cohortentur, & commonefaciant principes, & magistratus, ut vagum, & fallax ægyptiorum genus, quod vulgus cingaros appellat, arceant, nisi certis sedibus collocati, vitam honestisque actibus, & in reliquis omnibus, ut christianos homines decet, agere velint, ecclesias frequentare, missis interesse, & saltem

ANNO CHRISTI 1596.

tem semel in anno cum confessione SS. Eucharistiæ sacramentum sumere, districte insuper præcipiendo, & interdicendo Ægyptiis ipsis, eorum mulieribus, ut futura ex manuum lineamentis, vel alio modo, ne divinent aut prædicant; alioquin fustigationis poenam, vel aliam episcoporum arbitrio incurrant.

Quoniam experientia edocuit colloquiis malis bonos mores corrumpi, episcopis & parochis sane maxima adhibenda erit diligentia, ut licentiosa illa libertas loquendi, in agris præcipue, vinetisque vigens, aboleatur, qua rustici vindemiatores, aliique musti vectores freti, dum vindemiæ peraguntur, obscœna, fœdaque verba in transeuntes omnes, & (quod pejus est, & intolerabilius) in religiosas, ecclesiasticasque personas, absque ullo sexuum graduumve discrimine solent imprudenter evomere. Proinde hortatur Principes, & magistratus nostra synodus, ut hujusmodi pestiferam loquacitatem ex nostra provincia exterminent, & exterminatam arceant. Etenim profecto horrendum est, quæ ab apostolo prohibentur: *scurrilia, & turpiloquium cavete;* eorum linguas ad omne turpitudinis genus sine ullo timore laxari.

CAP. VIII.

De festorum dierum cultu.

Inter alia synodalium actionum munera illud infimum non est, ut quæ ad festorum dierum observantiam attinent, recte, ordinateque præstentur. Quare statuimus, & mandamus, ut tam Dominici, quam reliqui dies festi, ex veteri sanctæ matris ecclesiæ statuto adamussim observentur; studeatque episcopus pro officii pastoralis jure totis viribus, omnique conatu in id incumbere, ut parochos edictis literisque suis ad hoc quam accuratissime efficiendum commoneat; atque hortetur, ne quemque cujuscumque gradus sit, præfatis diebus illiberales artes, atque opera manualia exercere patiantur.

Ne tamen cuique scrupulosæ dubitationis obiiciatur occasio, quo tempore in colendis religiosè festis a servili sit opere acquiescendum, antiquum plane & plane laudabilem S. R. ecclesiæ morem secuti, atque etiam ex hujus provinciæ nostræ consuetudine veteri a media nocte, qui festi illius solemnitatem... præcedit initium fieri, mediaque nocte subsequenti, festum diem terminari, & concludi, declaramus, atque decernimus.

Optantes autem ex intimis præcordiis populum nobis subditum vitam christiano more transigere, monemus omnes & singulos ne festis diebus a missarum solemniis se subducant, audire partem, aut foris (ut multi solent) sed totam in ecclesia ab introitu usque ad finem cum silentio, & attentione audiant, mente percurrentes sollicita sacratissimam Domini passionem, quæ recolitur lucidissime in his mysteriis: memores quoque summo coram judice se consistere, cujus præsentiam venerantur, vultumque contremiscunt omnes coetus Angelici, totaque cælestis aula Beatorum.

Unde magnopere cavere debent matres, ne infantes fasciis involutos in ecclesiis introducant, ne clamore, fletuumque strepitu tremendum missæ sacrificium impediatur.

Quibus in ecclesiis commode fieri poterit, mulierum sedes a virorum locis segregentur, ne callidissimus humani generis hostis mentes divinæ pietatis zelo æstuantes turpi aliquo libidinis igni incendat.

Inhibemus omnino ecclesiarum procuratoribus, ne ludos emittendæ sortis, aut currendi in stadio instituant, vel convivia celebrent ex proventibus ecclesiarum; apud quos vero diuturno usu comparatum est, prædicta, propriis & hæreditariis redditibus agere studiose præstent: quam fuerit utilius, si superfluæ illæ impensæ in eleemosynas, aliaque pia opera immutentur: tripudia, saltationes, ludi scænici, & circulatorii, aliaque id genus, festis diebus, aut omnino ne agantur, aut saltem tempore, quo divina celebrantur officia, intermittantur.

Ille præterea abusus tollatur plane, quo concilia, conventus, & parlamenta universitatum iis diebus, & maxime divinorum officiorum tempore in hac nostra civitate, & provincia agi consueverunt; nec tunc temporis tractentur, etsi necessitas urgeat, sine episcopi licentia.

Nullæ officinæ præter eas, in quibus panis, vinum, & aromata venduntur, aliqua ex parte pateant; qua in re si filius, famulus, aut ministri deliquerint, & pater, & dominus artifex poenas subeat.

Nullæ etiam collectæ ... in oppidis, castris, & civitatibus, ut ex depravata consuetudine factum est, festis diebus exigantur, præsertim tempore divinorum officiorum, & exercitiorum doctrinæ christianæ.

Tum vero præter id quod ad victum illius diei, vel ad ægrotorum curationem necessarium sit, nec ematur, nec vendatur.

At quoniam pia locorum diversitate alia in singulis dioecesibus festa celebrare contingit; ea propter episcopi curabunt, ut calendarium exactissimum favore cujusque civitatis, seu dioecesis conficiatur, adnotatis in ipsis festis colendis vel de veteri instituto, & usu, vel publico voto; vigiliæ item sanctorum in dicto calendario describantur; id quod nos in ecclesia nostra Metropolitana faciendum curavimus.

Porro illud non minimum archipresbyterorum, & parochorum munus erit, ut vigilias omnes festorum, & quatuor temporum, aptis piisque exhortationibus de more denuncient, significentque.

Patronus item cujuscumque parochiæ a parochianis festo die celebretur, etsi in calendario Romano, vel supradicto non reperiatur.

CAP. IX.

De ornatu ecclesiarum.

Quam vigili attentione, quaque solicitudine decorem domus Domini episcopos di-

ANNO CHRISTI 1596.

diligere conveniat, ex eo satis intelligere licet, quia summa benignissimi patris erga nos clementia ad regendam ecclesiam, quam acquisivit sanguine unigeniti sui assumpti sunt. Quo circa episcopos omnes, & singulos suæ diœcesis, quibus ex debito munere id competit, debitisque modis coget, ut ipsorum insigni vigilantia quæcunque immunda, colluviæ, urinæ projectio, lutum, sordesque, ab ecclesiis eorumque cæmeteriis, & parietibus arceantur. Arbores quoque, arbusta, stirpes, vites, rubi, spinæ, aliaque id generis a quibusvis ecclesiis, oratoriis, piisque locis evellantur, vel excidantur; a pulvere pariter & ab araneis telis ecclesiæ, & oratoria crebro mundentur; itemque pavimenta sæpius converrantur.

Fenestræ unde exterius missæ sacrum inspici, & audiri poterit dimoveantur, vel pariete obstruantur: aliæ vero fenestræ, unde ecclesiæ introspiciantur cancellis sæpiantur.

Servitutes ab omni ecclesia poenitus removeantur; nempe ut ab ædibus clericalibus per eam nulla importatio, nullaque, exportatio, nullum iter, nullusque transitus fiat, non prospectus, aut quæcunque alia similis servitus.

Illud quoque summopere caveatur, ne laica supellex, fructus, legumina, fruges, instrumentave fabrilia in ecclesia reponantur.

Ad supplicii significationem ecclesiarum campanæ nullo pacto pulsentur.

In ecclesiis præter christianæ doctrinæ scholam nulla habeatur absque consensu episcopi exorato. Mendici etiam vagantes ab ecclesiis omnino excludantur. Nec in ecclesiis ipsis, vel basilicarum, monasteriorumve septis, porticibus, atriisque bellaria, & (ut vocant) taralla vendantur; itidem præterea eliminent edulia, commessationes, choreas & tripudia, ut domus Dei debita sanctitate colatur.

Et ut nostræ provinciæ sacella, ecclesiæque, quo desideramus ornatu, polleant, mandamus, altaria singula lapidea, vel lateritia, cruce in medio collocata perpetuo decenter exornari, positis in utroque latere singulis candelabris, qui longitudine & similitudine non differant.

Sint item tribus mappis vestita, quarum exterior oblonga ad imam partem altaris usque dimittatur; reliquæ duæ breviores sint, & ne mappæ inquinentur, pulvere, aut alia sorde, omnino altaria consternantur tela cerulea; quod si in altaris tergo gradus ligneus erit collocatus, is pariter mappa operiatur.

Quodlibet altare baldachinum, &, uti vocant, super iconam expansum habeat, ejusdem latitudinis, cujus est altare, quo tutius missæ sacrum celebretur. Ornatum sit itidem pallio coloris, tam diei, quam festivitati congruentis ex veteri sanctæ matris ecclesiæ instituto.

Tabella secretorum in unoquoque altari ponatur, quæ peracto missæ sacrificio, ne stet erecta, sed depressa sub tela mappave superiori.

Ne tamen aliquid ad altarium ornatum, requiri, desiderarique possit, eorum quodlibet asseribus, seu tabulis per ambitum circumsæpiatur, quatenus mappæ aliaque ornamenta directo tramite pendeant.

Cæmeteria quoque pariete, vel alio sæpimento ligneo circundentur, ne animalium hominumque execrationibus pateant, inque eorum medio Crux erigatur.

Illud vero, ad congruum ecclesiarum ornatum pertinere arbitramur, ut loca pia multis prædecessorum vigiliis extructa, turpique præsentium rectorum desidia, & torpore collapsa, atque divulsa, omni cura, & studio reparentur. Edicimus, mandamus, & sancimus, ut omnes, & singuli abbates, canonici, priores, archipresbyteri, rectores, quorumcunque alio nomine, sive beneficio titulati, quaslibet ecclesias, vel eas in commendam, vel in titulum obtinentes, si qua egent reparatione, intra sex menses eas in toto, vel in parte restaurent sub poena amissionis mediæ partis fructuum, aliisque episcoporum arbitrio reservatis.

Ecclesiæ autem, quæ jam lapsæ sunt, vel penitus dirutæ, seu ruinæ jam proximæ, neque censum ullum habent, unde restaurentur, hortamur oppidorum, locorumque universitates, idemque Rev. vicarii foranei, atque archipresbyteri præstent, pro suo munere diligenter, ut eorum locorum homines, ubi dictæ ecclesiæ sitæ sunt, communibus, privatisque eleemosynis easdem reparandas curent.

Nulla porro ecclesia, capellave in profanos usus sine episcopi licentia convertatur, & si quæ profanari debebunt, in ipsarum locis crux erigatur.

Volumus imposterum codicem compingi, eumque in episcopali archivio conservari, in quem ecclesiarum, altarium, cæmeteriorumque consecrationes, crucum item, & campanarum benedictiones referantur ad perpetuam rei memoriam.

Cumque nihil incongruum sacris debeat adhiberi mysteriis, jubemus, ut stragula, cortinæ, & conopæa profano usui deservientia ad sepulchrum, quod feria quinta majoris hebdomadæ ob memoriam passionis D. N. Jesu Christi paratur, circumsepiendum, atque ornandum nulla ratione adhibeantur. Idem præcipimus de vestibus, & ornamentis, quibus sacræ imagines Sanctorum decorantur.

In ecclesiis autem nemo pernoctare, comedere, aliumve actum illicitum in his patrare audeat sub poena episcopi arbitrio infligenda; eaque omnia in SS. Natalis D. N. festivitate, quæ summa veneratione colenda est, præcipue prohibemus.

Si quæ ædificia laicalia attingant parietes ecclesiarum, aut si quas habent fenestras, unde in ecclesia inspiciatur, muro obstruatur intra spatium unius mensis.

Quoniam vero multæ hujus provinciæ ecclesiæ consecratæ non sunt, eas quæ in urbibus sunt, saltem parochiales, infra annum; quæ in provincia infra biennium; quoad alias, quanto citius fieri poterit consecrari mandamus. Verum cum parochialis ecclesia erit consecranda, pridie ejus diei jejunium celebra-

ANNO CHRISTI 1596.

bretur, & die consecrationis parochiani ab omni opere servili abstineant, quæ res a parocho rectoreve concinnis verbis denuncietur.

Neve aliquid ad ecclesiarum nitorem efflagitari queat, volumus in cujusvis ecclesiæ frontispitio, seu ingressu capellæ majoris salutare crucis vexillum, palla aut velo contectum erigi, ut populus in ecclesiam introeundo primo statim contuitu optatissimum humanæ salutis signumintueatur, compungaturque.

Tabernaculum majus serico rubro, aut alias congruenti vestiatur intrinsecus, sitque perpetuo conopæo vel ejusdem, vel alterius coloris circumfultum.

Pixides duæ argenteæ adsint in quacunque parochiali; una quæ semper ecclesiæ serviat; altera qua ad infirmos sacrum Domini corpus deferatur, ne aliquando ecclesia absque sacris deferatur particulis.

Consecratæ altaris mensæ, totæ cerata tela ita contegantur, ut amoveri non possit venti insufflatione; sepulturæ etiam quæcunque supra pavimentum *eminent* juxta mentem sac. conc. Trident. plane amoveantur. Quæ vero deinceps construentur, duplici operimento erunt coopertæ, undique scite cohærente, ne ullo unquam tempore foeteant, & in superiori nihil unquam depingatur, describaturque sine episcopi licentia in scriptis obtenta. Tum statim de ejus capellæ, altaris, aut sepulturæ dote instrumentum publicum episcopi manu subscriptum, sigilloque firmatum, & alicujus notarii fide in actuum modum roboratum conficiatur.

Sexta quaque feria in singulas hebdomadas paulo ante primam noctis horam signum campanæ sono detur in quacunque ecclesia, quo fideles admoniti eadem hora Jesu Christi passionem intima mentis pietate recordentur, terque orationem dominicam, & salutationem angelicam ex animo pronuncient, ac quadraginta dierum indulgentiam, quam in sua dioecesi quisque episcopus concedet, consequantur.

Et quo populi studium magis augeatur, mandamus quotidie ante vesperam pulsum certum itidem signo campanæ dari, quo publice Christianus, quocunque loco sit, ter salutationem angelicam, additis verbis illis, *Angelus Domini &c.* recitando, pro sereno coelo impetrando, ac tempestatibus expellendis, Deum ter maximum deprecans, quadraginta etiam dierum indulgentiam mereatur.

In festo Purificationis divæ Virginis cerei seu candelæ illæ benedictæ, quas pravo, ac jamdudum inveterato usu quilibet quasi debitum postulabat, de cætero nonnisi præsentibus, vel legitima causa impeditis singulæ singulis distribuantur, salvo semper jure, quod patronus in sua ecclesia habet.

Quæcumque indulgentiarum tabulæ, scripta, vel monumenta, quæ olim concessæ sunt, vel imposterum concedentur, tam ad tempus, quam in perpetuum quibuscunque ecclesiis, vel sæcularibus, vel regularibus, episcopus studiose eas recognoscat, & in codicem redigi diligenter curet, qui in archivio episcopali asservetur.

Quemadmodum vero ecclesia religioso ornatu perpoliri debet, ita reliquæ ejus partes, cum simili decore eluceant necesse est; hinc sacristia munda, & tanto ministerio conveniens semper habeatur, in quam sæculares nunquam ingrediantur. Adsit in ea oratorium; & singula, quæ ad missarum præparationem sacerdoti serviunt, ibidem accurate custodiantur.

Per ecclesiam nemo deambulet cujuscumque conditionis, & qualitatis sit; quin potius quisque se colligat, & sublata mente ad Deum illius divinitatem speculetur, in cujus vultum desiderant Angeli prospicere. Præterea nullus innitatur altaribus, vasis aquæ benedictæ, aut sacro baptismatis fonti, neque tumultu strepituve quispiam divina turbet officia. Nemo cum accipitribus, hastis, balistis, aliisqu e hujusmodi armis ecclesiam ingrediatur, nisi magistratus publici ministri sint: cum sclopettis vero omnibus omnino sub excommunicationis poena interdicimus.

Sicut autem in ecclesiis quæcunque consilia, negotia, executiones, sententiæque causarum, tam civilium, quam criminalium prohibita sunt; ita pariter ne in cæmeteriis agantur, interdicimus. Tum nequid in iis vendatur, & si ad ecclesiæ cultum pertineat.

CAP. X.

De sacramentis.

Non ignoramus quam seduli, quam diligentes, quamque idonei requirantur ministri, qui sacrorum dispensatores mysteriorum esse cupiunt, cum sanctissima sacramenta scelera lavent, culpas expurgent, infirmos roborent, lapsos ad cælestia revocent, omniumque gratiarum copia fideles repleant. Ne igitur quisquam immundus, vel imperitus sacrorum administrationi se temere ingerat, præsenti decreto sancimus, & ordinamus, ut si quis sacerdos, quacunque etiam dignitate præditus, præter eos, qui curam gerunt animarum, præsumpserit SS. sacramenta prius administrare, quam ab episcopo examinatus, & approbatus fuerit, vel certe ab iis, quibus id imposuerit, gravissima ejus arbitrio poena plectatur.

Nullus etiam ab episcopo approbatus, vel status alicujus præeminentia refulgens, extra propriam parochiam sacramenta administrare audeat, præter quam in casu necessitatis, qui nulla lege constringitur; ita ut in eorum collatione servetur ad literam ritus sanctæ matris ecclesiæ juxta normam novi baptisterii.

Tollatur penitus omnis avaritiæ suspicio, seu verius simoniæ, quæ ex sacrorum collatione quoquomodo gigni posset, neque directe, vel indirecte quisquam aliquid exigat, sub poenis per sacros canones expressis; idque potissimum ante ipsam administrationem, qua peracta servetur superioribus sæculis laudata consuetudo, dummodo nullum inde scandalum populo oriatur.

Sacerdos sacrum conferens, semper stola, & superpelliceo induatur, ejus sacramenti, quod

quod confert, vim & virtutem, quam optime poterit, explicando, eaque singula peragendo, quæ in catechismo diffusius continentur, quem hac de causa vel latino, vel vulgari idiomate præ manibus omnes habeant.

Summa quoque vigilantia sacerdotes advertant, ne quis præter ministros ordinarios ad sacra furtim accedat; quin etiam post eorum administrationem, quam tutissime possint, custodiæ ea commendent, ut temerariæ, & sacrilegæ profanorum manus ad ea sese extendere neutiquam valeant, iisve in operibus impiis, & nefandis abuti.

In id autem omnibus nervis & viribus insudare debent, ut talia SS. sacramenta aliæque res alteri nunquam usui deserviant, quam ei ad quem nobis a Christo authore concessa, & ab ecclesia Romana ordinata sunt; quare dum parochi quotannis, aut alia vigente necessitate ad civitatem cogentur recurrere, ut sacra olea illinc deferant, per se ipsos, si fieri poterit, id agant; sin minus per alios sacerdotes, vel constitutos in ordinibus sacris; in quorum defectum mittant clericos; qui si etiam desint, viros bonos, ac timoratæ conscientiæ, cum ob majorem sacramentorum venerationem, tum etiam ob pericula superius indicata diligentius, severiusque vitanda.

Claves tabernaculi, ubi SS. Domini corpus asservatur, & armarii, in quo sacra olea vasculis inclusa reconduntur; itemque fontis baptismalis in parochorum, curatorumque potestate perpetuo sint, easque caute custodiant apud se, ac ne clerico quidem ministro illas ullo pacto credant, aut committant, nisi admodum necessitas urgens secus postularet.

CAP. XI.

De sacramento baptismi.

Janua illa cælestis regni, sacrum inquam baptisma, per quod Jesu Christi Salvatoris omnium mors, sepultura, ut resurrectio nobis repræsentatur, ab archipresbyteris, & rectoribus omni reverentia, & gravitate veneretur, ipsique præsentes sedulo cohortentur, ut actionem usque adeo divinam cum silentio, & devotione committentur.

Quapropter sacerdos sanctum regenerationis sacramentum conferens, nunquam manus in fontem attingat; sed ampulla, quæ in anteriori parte paulo angustior sit ibidem custodita aquam desumat, inque baptizandi caput stillet, vel aspergat.

Non liceat aliquem baptizare domi, præterquam in casu necessitatis; quocirca nulla obstetrix in præsentia clerici, vel laici pueros recens natos baptizare audeant. Si tamen præsens clericus, aut sæcularis vir debitam ignoret formam; obstetrix vero eandem ab archypresbytero recte edocta sit, tunc liceat ei baptizare infantem. Si hujusmodi infans ita baptizatus supervixerit, ad ecclesiam deferatur, ubi si rectam baptismi formam servatam esse constiterit, sine ulla conditione, is tantum ritus, qui solent in baptismo fieri adhibeantur. Si vero constet infantem antequam e vita discederet, consueta forma, non esse legitime baptizatum, eum archipresbyteri solita christianorum sepultura ne donet.

Si fortuito in casu infantem exponi contigerit, tametsi testimonium collo appensum habeat, eum baptizatum esse, si alia ratione non constet, babtizetur, servata hac forma verborum; *si tu es baptizatus, ego iterum noviter non te baptizo; si non es, baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quod si in ea testimonii schedula nomen reperiatur adscriptum, idem ipsi imponatur, & servata schedula quo in loco, quomodo repertus sit in libro baptizatorum describatur.

Nolumus populum latere, quod si mulier gravida ex hac vita tali modo discedat, ut spes sit infantem vivum remanere, debet, adhibito medicæ artis periti judicio, consilioque, cadaver aperire, extractumque infantem illico baptizare, ne beata illa æternaque anima visione privetur.

Ne differatur baptismus ultra dies octo ab ipso partu, quamquam nullum adsit periculum; quod si adest, statim in lucem ut est editus, ad ecclesiam baptizandus deferatur.

Vetamus plane propter pericula in baptismo submersionem infantis in sacrum fontem, cum sufficiat aliquantula aqua suprascripta ampulla ex eo desumpta, caput ejus aspergetur.

Ne adsint compatres plures duobus, hoc est viro uno, & muliere una, vel unus dumtaxat sit, nempe vir, aut mulier; neque, inquam, duo viri, vel duo mulieres infantem suscipere permittantur. Is vero qui puerum suscipit non sit minor natu 14. annis, & qui fidei rudimenta calleat, & ratione, ut suscipiendo, munera satisfacere possit. Quam ob causam gravissimis poenis inhibemus, ne excommunicatus, aut paschatis tempore non confessus & communicatus ad levandum de sacro fonte natum admittatur. Itemque, qui orationem Dominicam, & salutationem Angelicam, & symbolum ignoret apostolorum. Ii autem non sint clerici in sacris constituti, sive sæculares, sive regulares, sine licentia; neque maritus, neque conjux ipsum filium suum suscipiat, licet filius ex alio viro sit genitus, neque uxor filium viri.

Qui autem infantem in casu necessitatis domi baptizatum tenuit, is quoque cogatur in ecclesia eodem munere fungi, & reliquum cæremoniarum. Unde archipresbyteri subditos moneant, ne domi suscipientem deligant, quem ad reliquas cæremonias supplendas nolint convocare.

Nomina vero baptizandis imponenda sint alicujus sancti, vel sanctæ in calendario Romano comprehensi, ut cum pueri ad perfectiores pervenerint annos, frequenti nominum recordatione ad imitanda sanctorum vestigia magis alliciantur: tum etiam quia homines pie credimus, hujus conformitatis gratia, divorum perfectioni, ac tutelæ esse commendatos.

Sin-

Singulari studeant cura archipresbyteri, & rectores librum aliquem conficere, in quo pueri baptizati, vel puellæ baptizatæ, patris, & matris, & suscipientium nomina conscribant, & an puer ille sit legitimo ex matrimonio procreatus, addito nativitatis die, anno, & ministro conferente; cujus libri exemplum annis singulis ad episcopum transmittant; quod si eos ad ecclesiæ alterius regimen transire contigerit, debeant librum hunc, ut reliqua, successori resignare.

Atque ut omnia quæ ad SS. ministerium desiderantur, ibidem commode sint reservata, mandamus in baptismalis fontis ciborio mantilia duo candida custodiri, quæ infantis capiti abstergendo usui sint. Quæ vero afferuntur, in alios ecclesiæ usus convertantur.

Fonti baptismali cuique conopæum circumducatur; intus vero serico telave exornetur, depicta in pariete proximo imagine S. Joannis Baptistæ Christum Dominum baptizantis.

Aqua etiam baptismalis capiti infantis infusa in sacrarium, non in fontem profluat; ac propterea sacrarium in marmore, solidove lapide in quibuscunque ecclesiis prope fontem construatur.

Sal quoque baptizando infanti adhiberi solitum, nullo pacto servetur, sed quod superfuerit in sacrarium eiiciatur.

Linterulæ, quibus in baptizatis sacri chrismatis unctio extergitur, nunquam ad hoc serventur, ut iis tangendæ tradantur, quos parentes pueri sibi compatres fieri postulabunt; neque ii qui easdem lavant, compatres appellentur, sed illi dumtaxat, qui infantem in baptismo susceperunt.

Recordentur suscipientes spiritualis illius affinitatis, quæ ipso actu inter baptizatum, patrem, matremque ipsius contrahunt, & matrimonii copulam inter eos dirimit; cum uxore tamen ipsius, qui infantem a baptismo levavit, nullam spiritualem cognationem initam esse censemus ex sac. conc. Trid. decreto.

Mulieres ne cogantur expectare tempus purificationis, quo minus ad ecclesiam se conferant, debeant tamen accedentes solitam ab archipresbytero, vel parocho accipere benedictionem.

CAP. XII.

De sacramento confirmationis.

Quemadmodum homo per baptismum regeneratur ad novam vitam, & Christo Jesu incipit militare; ita per sac. chrisma roboratur & fortissimis cingitur armis, quibus intrepide ignea nequissimi hostis tela queat repellere, pugnæque lauream reportare. Hinc facile convincitur, a nullo per negligentiam præteriri debere; nam tametsi non adeo necessarium sit atque baptismus, nequit tamen in provecta ætate, sine gravi animæ dispendio prætermitti.

Hoc sanctum roboris spiritualis sacramentum, nonnisi ab episcopo conferatur ad sacrorum canonum præscriptum, idque saltem tertio quoque anno. Qui sacri chrismatis unctionem externo ne conferat, neque ei, qui suæ dioecesis non est, sine alterius episcopi, cui ille subjectus est, facultate.

Pueri confirmandi attingant saltem septimum annum, nisi malitia ætatem suppleverit. Confirmatorum vero frontes laventur per sacerdotes, & aqua in sacrario proiiciatur.

Quo autem die ad sacrum chrisma suscipiendum attinet, studeant matres eos jejunos mittere, quæ tenerior ætas, non recusabit; sed qui ad perfecti judicii annos pervenerint, peccata confiteantur, SS. que eucharistiæ sacramentum sumant prius, quam sese confirmandos offerant; ad quod etiam compatres paterne in Domino monemus.

Moneant quoque archipresbyteri puerorum confirmandorum parentes, ut eosdem munda fronte, tonsisque & politis capillis mittant, quo & commodius sacramen. conferatur, & suscipiatur convenientius.

Noverit populus inter compatrem, & confirmatum, patrem matremque ipsius spiritualem quandam contrahi cognationem, similem illi quæ in baptismo contrahitur, quæ inter eos solvit matrimonium. Verum ne longa temporum revolutione, quæ tenacissimas quasque memorias oblivionis caligine nubilat, & inter confirmatos, compatres, patresque, matresque confirmatorum connubia celebrentur, volumus archipresbyteros, ac rectores alterum codicem conficere, adnotantes in eo confirmati, patris, matrisque ejusdem, necnon compatris nomen, & cognomen, cum die, & anno ac reliquis.

Excludantur a suscipientium caterva, confirmandorumque numero excommunicati enormique peccato publico obnoxii. Nemo etiam clericus, aut regularis confirmandum puerum teneat: in reliquo tamen hominum genere, nihil refert suscipientem, illius quem suscipit, consanguineum esse, modo non sit pater, & mater.

CAP. XIII.

De Sacramento poenitentiæ.

Poenitentiæ sacramentum, tum propter humanam, tum propter assiduas rugientis Leonis insidias, perpetuamque cum principe tenebrarum colluctationem, supra quam dici possit, necessarium esse, nemo non intelligit. Quapropter studeant archipresbyteri, & rectores ovium suarum cordibus imprimere, cum reipsa sciant quantum emolumenti, & commodi afferat hujus Sacramenti; non neglecta frequentatio, omnesque admoneant, quod non semel in anno dumtaxat, hoc est in Paschate, sed singulis saltem solemnioribus diebus, & festivitatibus peccata confiteantur. In ipso tamen Paschate, propriis parochis, aut aliis de eorum licentia juxta constitutionem: *omnis utriusque sexus*.

Mandamus autem provinciæ nostræ medicis, ut cum primum infirmum visitaverint eum ad pænitendum, & confitendum cohortentur. Neque eis liceat ultra tres dies infirmo cuivis medicamenta conferre, nisi prius con-

ANNO CHRISTI 1596.

confessus fuerit, sub excommunicationis poena, ultra alias in bulla felic. recordationis Pii V. contentas.

Nullus sacerdos sæcularis, vel regularis, etiam sacerdotis præsumat confessiones audire, nisi obtenta in scripto episcopi licentia, in qua etiam præscribantur quæ a quolibet erunt observanda.

Illud etiam maximopere caveatur, ne confessiones audiantur in domibus, vel angulis ecclesiarum, nisi id requirat necessitas; sed perpetuo in sedibus fiant, & locis deputatis, excepta nocte Nativitatis Dominicæ, reconciliationis etiam gratia. Quare in qualibet parochiali sint confessionaria, quot episc. necessaria esse duxerit, in quibus affixa sit imprimis sacra imago, litteræ processus Coenæ Domini quotannis editæ, tabella casuum reservatorum, quos episc. in sua dioecesi sibi reservaverit, itemque orationes ad sacram confessionem præparatorias.

Ne audiantur etiam confessiones mulierum ante solis ortum, neque post occasum, nisi urgente necessitate.

Ut autem absolutionis forma ab omnibus tute concipiatur, neque pro cujusvis arbitrio varietur, infrascripta in ecclesiarum sacristiis appendatur, eaque omnes utantur, cujus hic tenor est.

Si teneris aliquo vinculo excommunicationis, a quo possim te absolvere, ego te absolvo, & restituo sanctis sacramentis, ecclesiæ communioni, & unitati fidelium in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Misereatur &c. Indulgentiam &c. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego authoritate ipsius, qua fungor, absolvo te ab omnibus peccatis tuis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Passio Domini nostri Jesu Christi, & merita B. Virginis Mariæ, & omnium SS. & quidquid boni feceris aut mali substinueris sit tibi in remissionem peccatorum, in augumentum gratiæ & præmium vitæ eternæ. In nomine Patris &c.

Si quis confessarius, quod Deus avertat, christiani muneris immemor nefarie audeat in hujus sacramenti administratione mulierem ad sui amorem allicere, lasciveque ad venerem incitare, sit ipso facto excommunicatus perpetuoque ab officio suspensus.

Hortamur præterea omnes in Domino confessarios ne admodum sint in absolvendo præcipites, nisi facta prius per poenitentes debita bonorum, & famæ restitutione, quando commode fieri poterit. Atque hoc maxime, dum in præmissa nuper confessione dictam restitutionem polliciti sunt se facturos, neque tamen absolverunt.

Et quamvis credamus, atque adeo speramus, maxime pios prudentesque esse, ac fore, qui ad hujusmodi munus, vel olim admissi sunt, vel imposterum admittentur, ut ne gravissimis quidem periculis mortisque casibus adduci possent ad revelanda, quæ sub confessionis sigillo eisdem fuere detecta; operæ pretium tamen duximus eosdem commonere, ut ne verbis, vel nutu de audita semel confessione qualemcumque significationem dare præsumant; alioquin confessionis arcana prodentes sacerdotali ordine depositi in monasterium ad agendam perpetuam poenam decludantur.

De casibus reservatis.

Cum SS. patrum sententiis, & multorum conciliorum decretis tum Tridentinæ synodi, perpetuaque ecclesiæ consuetudine ad custodiendam Christiani populi disciplinam & religionem, illud observatum esse animadvertimus, ut graviora peccata non quibusvis sacerdotibus absolvere, sed episcopis tantum liceat. Et quidem nefas esse hoc negare perspicuum est ex concilii Tridentini canone his plane verbis edito. *Si quis dixerit episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam; atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.* Nos igitur quorundam graviorum casuum absolutionem episcopis reservandam duximus, & infra hoc decretum, illos ordine digestos explicari, & promulgari volumus, ne sacerdos ad audiendas pœnitentium confessiones admissus potestatis suæ fines excedat.

Si quis autem confessarius poenitentes vel a criminibus a nostra synodo episcoporum authoritati reservatis, vel aliis etiam, quorum absolutio canonum jure, vel summorum pontificum jussu episcopis reservata est, ligatos scienter absolvere audebit, non impetrata hujusce absolutionis potestate, excommunicationis poenam eo ipso incurrat.

Ut autem in promptu iis esse possit semper, quinam sint casus episcopis reservati, præter eos qui in bulla Cœnæ continentur a quibus nemo præter summum pontificem absolvere potest, hic inserere placuit.

CASUS RESERVATI.

Absolvere excommunicatos majori excommunicatione, suspensos, vel interdictos a jure, vel ab homine.

Eos, qui dolo, casuve aquam pro vino in calicem consecrandam apponentes, si consecraverint.

Blasphemantes Deum, ac Beatam Virginem, & omnes blasphemias hæreticales.

Opprimentes filios etiam ex casu.

Perjuros in præjudicium tertii, qui tamen non concedatur, nisi satisfiat parti læsæ.

Procurantes abortum, vel sterilitatem cum effectu.

Homicidium voluntarium, & ad id dantes auxilium, consilium, vel favorem.

Coeuntes cum .... vel cum brutis.

Accedentes ad monasteria monialium, vel illorum clausuram ingredientes sine licentia.

Concubinarios, tam clericos, quam laicos publicos.

Incestuosos usque ad secundum gradum consanguinitatis, vel affinitatis.

Raptores virginum, illasque violenter stuprantes; vel coeuntes in locis sacris.

Usurarii; qui nihilominus præstabunt fide-

deijuſſionem, & juratoriam cautionem de reſtituendo.

Incendiarios voluntarios, & incidentes arbores fructiferas antequam publicentur.

Notarios qui intra menſem non revelaverint legata pia.

Impedientes, occultantes, & cum poſſint & debeant, non exequentes teſtamenta & legata ad pias cauſas.

Falſos teſtes, vel litteras, inſtrumenta, bullas, ſchedulas, proceſſus, aut quaſcunque alias ſcripturas falſificantes.

Notarios, qui doloſe diminutam informationem capiunt, vel dicta teſtium omnia non ſcribant.

Reſtitutio incertorum, vel male ablatorum, vel certorum non exiſtentibus quibus reſtitutio fiat, excedentium ſummam granorum trium.

Occupantes ſeu uſurpantes quocumque quæſito colore bona, jura cenſus, jurisdictiones, fructus, emolumenta, & quaſcumque obventiones eccleſiarum, monaſteriorum, hoſpitalium, & piorum locorum, aut non revelantes, in fraudem; quorum abſolutio etiam Sanctiſſimo reſervata ex concilio Tridentino.

Eos, qui confeſſarios, aut notarios prohibent, aut impediunt, ne ad ægrotos accedant.

Permutantes ſupremas teſtantium voluntates.

Legentes ſcienter, aut retinentes libros prohibitos.

Notarii, aut alii quicumque pervertentes voluntates teſtantium in relinquendis legatis piis alicui eccleſiæ.

Non revelantes, aut denunciantes hæreticos, vel hæreſis ſuſpectos.

Lacerantes, vel rumpentes figuras, & imagines Chriſti, vel SS. cum indignatione.

Sortiloquos, & divinatores cum dæmonum invocatione, tacite, vel expreſſe.

Abutentes chriſmate, oleo ſancto, aqua benedicta, vel alia quavis re ſacra præter eum uſum, ad quam ſunt inſtituta.

Comedentes carnes alioſque cibos vetitos in Quadrageſima, vel aliis diebus prohibitis ab eccleſia, aut eos diebus quadrageſimalibus in macello, vel caupona vendentes ſine ordinarii, vel ejus vicarii licentia.

Violantes libertatem, vel immunitatem eccleſiaſticam.

Commutationes votorum, aut diſpenſationem irregularitatum epiſcopo conceſſarum.

Male tractantes verbis, vel factis concionatores verbi Dei. Violantes Feſta.

Damnificantes bona, & poſſeſſiones menſæ archiepiſcopalis, vel epiſcopalis.

Non ſolventes decimas, & oblationes conſuetas.

Sponſos, qui ante matrimonium coram parocho, & teſtibus contractum carnali ſe copula commiſcent.

Falſificantes claves clauſuræ vel portæ exterioris monaſterii monialium, idque ſcientes, & non revelantes, aut auxilium conſilium, vel favorem ad id præſtantes.

Prædictos caſus, & alios, quos ſibi quilibet epiſc. reſervaverit, eos archipreſbyteri, A & parochi, in ſua unuſquiſque parochiali eccleſia quotannis quadrageſimæ, & adventus initio promulgent, tum ut qui confeſſiones audiunt excommunicationis poenam vitent, quæ contrafacientibus ab hoc noſtro ſynodo conſtituta eſt, tum etiam ut ſciant fideles, quorum peccatorum abſolutiones ab epiſcopo petant, aut ab iis, quibus id oneris impoſuerit.

CAP. XIV.

De SS. euchariſtiæ Sacramento.

Et quia Ss. euchariſtiæ Sacramentum inter cætera primum ac præcipuum eſt, tum B quia realiter in eo exiſtat verum Chriſti Corpus, tum etiam quia ad hujus finem reliqua ſint inſtituta; æquum eſt, & rationi maxime conſentaneum, ut ſingulari quadam gravitate, & reverentia adminiſtretur, utque a plebe ſupplici devotione ſumatur. Hortamur propterea populos omni charitate, ut ſalutiferum hoc Sacramentum, quo uberrimus ille gratiarum fons diffunditur, officioſo affectu ſæpius frequentent. Cum eis adminiſtrandum erit, qui antea illud nunquam ſumpſerunt, eos parochus aliquot dies antea diligenter admoneat de vi, & dignitate tanti Sacramenti.

Statuto autem ab eccleſia tempore; ut a C Dominica Palmarum uſque ad octavam paſchatis, volumus, & ordinamus, ut quis vir, aut mulier perfectæ ætatis, & rationis uſum habens in propria parochia euchariſtiæ ſacramentum ſumant.

Atque ut commodius noſcantur illi, qui tunc temporis communioni non interſint, curet epiſc. a dioeceſis ſuæ parochis ſignum aut ſchedulas diſtribui, quas poſt octavam Paſchatis ad ipſum tranſmittant, quatenus hac ratione animarum ſaluti debite conſulere valeat.

In hujus adminiſtratione ſacramenti, in quo panis vivus, qui de coelo deſcendit, manducatur, mappæ mundæ ſemper exponantur, D totque ſternantur, quot videbuntur communicantibus ſufficere. Cogant vero archipreſbyteri communicantes os decenter aperire, teneantque ſub eorum mento patenam, ut ſi forte aliqua decidat particula colligi facilius poſſit.

Purificatio autem ne detur in calice conſecrato, ſed in vaſe vitreo, vel ſtamneo, ne quiſquam ſibi perſuadeat rurſus ſe Chriſti ſanguinem ſumere; cum utrumque, corpus pariter & ſanguinem in hoſtia ſacra, plene, & realiter ſumpſerit. Ipſum vero vas vitreum, aut ſtamneum alteri uſui non ſerviat, quam fidelium purificationi.

Miniſter aſſiſtens ſemper ſtola, & ſuper-E pelliceo induatur.

Conferant hoc ſacrament. rev. archipresb. viris ſeparatim a mulieribus, vel alio in loco ſequeſtratis ſaltem per ſcannorum poſitionem; aut certe horis diverſis, ne vafer ille humani generis hoſtis tam eximium ſacræ actionis opus minuat, carnales, & inhoneſtas cogitationes eorum mentibus ſuggerendo.

Eſt ſane a chriſtiana religione admodum alie-

ANNO CHRISTI 1596.

alienum, ut sint plerique in fidei erudimentis addiscendis ita aridi & jejuni, ac plane negligentes, ut ne orationem quidem dominicam, & salutationem scire curent angelicam. Quamobrem archipresbyteris omnibus, aliisque curam habentibus animarum districte mandamus, ut hujusmodi homines bis terve in christi visceribus admoneant, utque quæ homine Christiano digna sunt in scholis doctrinæ Christianæ solemniter ediscant. Si parere recusaverint, eos neque absolvant, nec sacram communionem administrent, nisi prædicta memoriæ commendaverint.

Quicunque vero in paschate a dioecesi abfuerit, is reversus testimonium sacerdotis, sigillo ordinarii, aut ejus, cui id curæ dederit, se communionem sumpsisse deferat. Alioquin ecclesiæ præcepto pareat, & in propria parochia confessus.

Custodiatur hoc sacrosanctum sacramentum quam ornatissime poterit, juxta ordinem supra descriptum.

Octava quaque die mutentur particulæ consecratæ eas sumendo, & alias consecrando, ardeatque nocte dieque lampas coram tabernaculo SS. corporis Domini. Ubi vero sine gravi dispendio fieri poterit, tres lampades ad honorem SS. Trinitatis, quæ ibi præsentialiter residet, appendantur.

Efferatur perpetuo SS. Eucharistia sub pallio, lanternis, & thuribulo, cumque maximo facum numero, qui haberi possit. Piures autem particulæ semper deferantur, ne in reditu populus vacuam adoret custodiam.

Ne liceat deinceps sacrosanctam Eucharistiam deferre ad ægrotos, qui morbi gravitate impediti sumere eam non possint, ea saltem ratione, ut ipsis deosculanda offeratur. Quamobrem si talis consuetudo aliquo in loco nostræ Provinciæ viget, hoc plane decreto tollendam decernimus & mandamus, & declaratione Illustriss. DD. cardinalium sacr. concilii Tridentini interpretum.

Nolumus hoc sacramentum morti adjudicatis negari; sed eo die, quo sunt supplicio afficiendi viatico SS. Corporis Christi Domini nostri se abstineant.

Quotiescunque per civitatem, aliasque terras processio fiat, ea mane semper, non a prandio obeatur; nisi temporis injuria, vel alia necessitas impedierit; quo vero tempore hujusmodi processiones aguntur, nemo a fenestra, vel alto loco prospiciat; sed inferius stent omnibus flexis genibus adorantes.

Neque interea actus, repræsentationes, eclogæ, seu versus recitentur, cujuscunque etiam devotionis prætextu id fiat, nisi prius episcopo constiterit, prædictaque ab eo sint approbata; ne forte versutus ille serpens inter veneranda mysteriorum solemnia spinas hæresum disseminet, quod in plerisque orbis regionibus ipsum hoc modo egisse compertum est.

CAP. XV.

De sacramento matrimonii.

Cum sacramento matrimonii nobis apertissime demonstretur indissolubilis illa divinæ, humanæque naturæ unio, ipsiusque D. N. Jesu Christi propensa liberalitas, dilectam ecclesiam in sponsam assumentis, merito debet sancte tractari, & venerari. In primis igitur dum vir, & mulier sacro matrimonii vinculo jungi postulant, tres publicæ denunciationes prius fiant a parochis tribus diebus festis inter missarum solemnia juxta formam concilii Tridentini, idque tam in parochia viri, quam mulieris, ubi continget eos a diversis locis originem trahere.

Hæ autem denunciationes a parocho ante ne fiant, quam illi, quorum matrimonium denunciandum est, & non alii eorum nomine, & si illorum parentes sint, ab ipso archipresbytero, vel rectore fieri postulent, aut saltem ut fiant ambo consentiant; quod si in diversis parochiis illi habitent, unus & alter parochus, ut supra dictum est, servetur; neque matrimonium alter rector denunciet, nisi ab altero rectore certior factus sit de consensu illius, qui alterius est pure subjectus.

Archipresbyter, & rector, qui populo matrimonium denunciaverit, quod parochiæ suæ incola extra illius finem contracturus est, nullam exhibeat in scriptis fidem, quasi aliquam ejus matrimonii denunciationem pertulisse significet, priusquam eas omnes, quæ facienda erunt omnino absolverit.

Si archipresbytero, vel rectori, qui matrimonium promulgabit, aliquod denuncietur impedimentum, quamobrem inter sponsos illud contrahi non posse dicatur, is ne ad illius matrimonii celebrationem, neque ad alteram progrediatur denunciationem; & si id impedimenti, quod affertur, vel nullius momenti, vel falsum, vel malitiosum sibi esse videatur: sed rem ad episcopum deferat.

Si autem denunciatum ter publice matrimonium post duos menses celebratum non erit, volumus illud ipsum rursus denunciari, neque ad effectum perduci, nisi prius episcopis innotuerit.

Monemus itaque sponsos, ut tribus saltem diebus ante sponsalia, vel ipsius matrimonii consummationem vigiliis insistentes, gratiamque divinam implorantes, pie, sancteque peccata confiteantur, ac sacr. eucharistiam sumant.

Hortentur archipresbyteri, & parochi summa claritate populum, ne post datam matrimonii fidem sponsi insimul conviventur, cohabitentque, antequam ipsum matrimonium in faciem ecclesiæ celebrent, benedictionemque ab archipresbytero dari solitam in missa receperint, sub poena episcopi arbitratu imponenda.

Is enim abusus inolevit inter nostræ provinciæ homines, ut plerique sacro matrimonii vinculo copulandi fidem dent, matrimoniumque contrahant: tamen sacerdotalem benedictionem ex decreto concilii Triden-

ANNO CHRISTI 1596.

ANNO CHRISTI 1596.

dentini in ecclesia accipiendam ad menses sex, interdum ad annum differant, interim que convivant. Quod cum multorum scandalorum seminarium sit, præcipimus, ut iidem sponsi quacunque dignitate præfulgeant, intra mensem ad summum a contracto matrimonio commemoratam benedictionem a sacerdote inter missarum solemnia suscipiant.

Si parochus a matrimonio denunciationes, vel benedictiones sine probabili causa ab episcopo prius approbanda, procrastinarit, ab eodem graviter puniatur. Si quis vir, aut mulier ad locum nostræ provinciæ cesserit, de quibus dubitari potest eos in concubinatu degere, ne, parochus ipsorum eos ibidem vivere patiatur, nisi literis parochus ipsorum certior factus sit, eosdem realiter vereque matrimonio copulatos ex ecclesiæ instituto cognoverit.

Parochus, quos sponsos experiendo videri christianæ doctrinæ rudimenta plane ignorare, nec eosdem conjungat, ni saltem orationem dominicam, salutationem evangelicam, & symbolum apostolorum rectissime calleant.

Forma verborum, quando imponitur annulus, hæc erit. *Ego conjungo vos in matrimonio in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Amen.* Annulus vero nonnisi benedictus sponsorum digitis imponatur.

Illud quoque advertant archipresbyteri, ac benedictionem aliquam uno eodemque tempore dent duobus sponsis, & duabus sponsis, sub uno pallio, & eadem missa.

Non etiam admittant aliquem utriusque sexus extraneum ad sacramentum matrimonii sine expressa episcopi licentia. Volumus etiam ultra supradicta fidem sui parochi, aliudve vitæ testimonium multorum subscriptione firmatum exhiberi.

Interea archipresbyteri plebi suæ sæpe numero declarent matrimonia clandestina quavis permissione, fide, seu juramento facta, subintelligendo osculum, & copulam carnalem, nulla esse, & irrita; eosque, qui ea contrahunt, gravissime ab episcopis puniendos esse decernimus.

Teneantur etiam parochi compingere librum, in eo nomen, ac cognomen sponsi ac sponsæ, testium item præsentium, cum die nuptiarum, & sacerdote sacramentum conferente, diligenter adnotantes.

Dum autem in memoriam revocamus, quam graviter eos, qui spurco concubinatu sacri ligaminis nitorem commaculant, facr. conc. decreta frequentes criminis hujus usque adeo turpis radices evellere per optantes, præcipimus archipresbyteris, ut concubinariorum, si quis apud eos sunt, notam describant, quatenus eos pro meritis episcopus corrigat, & castiget.

Sciant parochi ab adventu, usque ad epiphaniam, & a feria quarta cinerum, usque ad octavam paschatis inclusive dumtaxat, prohibitas esse nuptias, vel solemnes benedictiones nuptiarum; cæteris vero temporibus posse eas solemniter celebrari.

A

CAP. XVI.

De sacramento ordinis.

Quæ, & quanta sit hujus sacramenti dignitas, quove in pretio haberi debeat, ex sacræ scripturæ lectione cunctis perspicuum est, quod sacerdotes illustribus, & præclaris dignantur nominibus; interdum eos appellando *regale sacerdotium, gentem sanctam, genus electum & vocatum in sortem ad hæreditatem Dei:* nonnunquam vero *salem terræ, candelabra ardentia, mundi lucem*, & similia, quæ sane ipsius excellentiam evidentissime declarant.

B Quocirca omnes in visceribus Christi monemus, ut ab operibus sordidis, & mecanicis tanto gradui haud congruentibus clerici, & sacerdotes abstineant, studeantque se & suas actiones exteriores, & interiores pietate, & gravitate decorare.

Nemo fallaciter sibi persuadeat ad ordines sacros posthac admissum iri, nisi in ipso ea singula eluceant, quæ a sacro concilio Tridentino, & canonibus necessaria præscribuntur. Unde clericos omnes in Domino hortamur, ut vitam moresque suos probe componant, sacrarumque litterarum studiis nocte, dieque vacent, ne admodum negligentes divinam comminationem

C a Domino per prophetam audiant, *quia scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris.* Osea c. 4.

Priusquam clericus ad sacros ordines promoveatur, curet in ecclesia ter fieri monitiones, & publicas denunciationes, non aliter quam in sponsalitiis agi solet.

Quicunque ad minores, vel majores ordines promoveri desiderabit, infrascripta curet episcopo testata facere. In primis ab archipresbytero & universitate scripto probet se legitimo matrimonio natum, diocesanum esse, vel certe dimissorias episcopo exhibeat, quæ ipsum ad suscipiendum illum ordinem, vita, ætate, moribus, scientia, & reliquis rebus

D ad divinum cultum opportunis habilem contestatur. Tum postea patentes ordinis postremo suscepti exhibeat, ætatem habeat legitimam, competenter litteris sit imbutus, & ecclesiasticis functionibus noviter invigilaverit, & confessionem sacramque communionem sæpius frequentaverit. Testatum etiam faciat, se habitu clericali incedere, & præsidentium ecclesiæ cui adscriptus est, jussui parere.

Ad subdiaconatum cupiens promoveri, beneficium, pensionem, vel titulum affignet, qui si patrimonii fuerit, authenticam in scriptis habeat fidem ab officialibus locis, in quo sita sunt bona, qua probetur

E de ipsorum valore, & reditu, & an sint propria vel aliena, an juramento, vel publica fide ipsis donata; quam fidem octo diebus ante ordinationem episcopi notario præsentet, ut sciri possit, an ad illius victum sufficiant; hæc autem bona ei vendere non liceat, aut beneficium, vel pensionem resignare, donec de alio beneficio sit ei provisum, vel alias habeat unde vivere possit, de quibus episcopus semper certior

reddatur. At titulum ecclesiarum receptivarum plures non ordinentur, qui fructus ipsarum ecclesiarum decenter victum illis suppeditare non poterunt.

Nemo autem regularis ordinem suscipiat, nisi testimonium afferat se religionem professum esse, juretque in manibus episcopi se sponte id fecisse, vel ratum habuisse manu sua propria signatum. Quod testimonium in archivio episcopali decenter conservetur.

Utque imposterum dignitates, gradus, ordinesque cujuscunque dioecesis, neque minuantur, neque obliterentur, curabit archiepiscopus, vel is qui proximum post episcopum locum obtinet, librum omnium clericorum tam saecularium, quam regularium conficere, in quo eorum nomina, gradus, dignitates, ordines, tempus, diem & annum ordinationis, caeteraque describat, eumque annis singulis episc. describendum tradant, itaut ipse, & episc. eundem curiose servent.

CAP. XVII.

De Sacramento extremae unctionis.

Extremae unctionis Sacramentum, quod ultimis fere horis fragilis hujus vitae suscipitur, nobis est a Christo Jesu omnium sacramentorum auctore relictum, cum ad defendendam corporis debilitatem, purgandosque defectus, qui propter peccatum veniale, & reliquias peccatorum quae in nobis reperiuntur, tum ad suppeditandum robur, quo validissimis inimici tentationibus, quibus tunc temporis mirum in modum homines infestantur, fortiter infirmus sese opponat. Hinc summis viribus Christianos eniti convenit, ut pio mentis affectu, illud recipiant, non expectantes extremam illam corporis imbecillitatem, vel donec vires omnes prorsus exhaustae sint.

Conferant parochi hoc sacramentum aegroto adhuc integris sensibus; si tamen morbi gravitate repentina sensus omnes ammittat, ita ut adhuc vivat, licebit idem ipsum administrare, si modo antea piae voluntatis significationem dederit, adeo ut credi possit infirmum hoc sacramentum petiturum, si integra mente esset.

Quemadmodum vero hoc sacram. sanis, nullaque aegritudine vexatis non debet, nec potest conferri, neque intrantibus mare ad navigandum, neque ad pugnam proficiscentibus, utque morti adjudicatis, neque etiam pueris, & hominibus rationis expertibus; ita quoque negari hoc ipsum iis non licet, quos vulnerari ad necem contingit, sive febribus corripiantur, sive non, immo si nec & Sacramentum poenitentiae, nec Eucharistiam recipere potuissent. Absolute enim volumus enormem illum abusum ab hac rectissima consuetudine discrepantem de nostra provincia extirpari.

Non administretur hoc Sacramentum impoenitentibus, publicis peccatoribus, vel excommunicatis, nisi prius evidentissima poenitentiae signa demonstrarint.

Et quamvis extrema unctio exeuntium Sacramentum reputetur, nemo tamen si post susceptam hanc unctionem convaluerit, rursusque in aliud discrimen inciderit, hujus sacramenti subsidio nullatenus privari debet. In una vero eademque infirmitate, quantumvis prolixa, semel tantum aegroto conferatur.

Quotiescumque hoc Sacramentum ad infirmum defertur, non sinu, brachiove comprehendatur, sed sacculo ad hoc aptato sacri vasculum olei imponatur, sacerdotis collo appendendum, ut ab effusione, aliove accidente securum reddatur; maxime autem noctu, & tempore caliginoso, & dum longius, & per vicos periculosos eundum est.

Quod si inter ungendum, aegrotus repentino morbo correptus fuerit, itaut dubitetur, an sit mortuus nec ne, tunc peragat parochus unctionem, his verbis: *Si es vivus, per istam sanctissimam unctionem &c.*

Porro episcopus pro pastorali cura, utque aliorum pietatem excitet, aegrotos, ac maxime religionis amantes interdum invisat, iisdem moribundis benedictionem episcopalem impartiens.

Debeant parochi completa unctione infirmis, item ad meliorem vitam tendentibus assistere, spem illam aeternae salutis proponendo, verbisque salutaribus eos admonendo, ut hilari ferant animo praesentes labores, quippe qui ad quietem ac beatorum felicitatem gradiantur.

At quia cum in eo tam divino opere non minima meritorum pars consistat, volumus, & ordinamus, ne a dicta assistentia unquam deficiant, sed precibus, tamdiu praesentes adsint, donec ipsa agonizantis anima relicto corpore ad illius tribunal evolaverit, a quo pro meritis est receptura mercedem, vel si aliorum infirmorum necessitas, vel ecclesiastica munia eos diutius abesse patiatur, hortentur alios, ut ibidem permaneant.

CAP. XVIII.

De vita & honestate clericorum.

Nihil itaque cum sit, quod populum ad pietatem, Dei cultum, religiosorumque observantiam magis stimulet, quam ecclesiasticorum vita, morum integritate, lucidisque exemplis collustrata; superest ut eam vitae probitatem praeseferant clerici, eumque actionum suarum odorem emittant, quem & immaculatos Dei ministros deceat, & cunctis facile afferat admirationem; hoc enim & ordinum suorum ratio postulat, & idem sacri canones praecipiunt.

Mandamus igitur universis, & singulis clericis, tam minoribus, quam sacris ordinibus initiatis, ut habitum decentem, & oblongum deferant, qui saltem ultra medias tibias protendatur, & a cervicibus ad collum deflectatur, sub poena episcopi arbitrio reservata.

Sub eadem poena ordinamus, ut quilibet clericus tonsuram ordini suo convenientem gerat, pilosque labii superioris debite resecandos curet, ne in susceptione pretiosissimi corporis, & calicis Domini aliquod praebeat impedimentum.

Nolumus etiam quoscumque clericos annu-

ANNO CHRISTI 1596.

nulos in digito gestare, nisi alicujus officii dignitate emineant, aut certe gradus, in quo constituti sunt, id requirat, sub poena perditionis annulorum.

Ne cingant colla sua rugatis collaribus, multoque opere consutis, neque portent femoralia ampla, aut curiose consuta.

Nullo etiam tempore per civitates, & oppida armati incedant, neque archibusos ferant sub poena centum librarum mulctæ irremissibiliter exigendæ.

Si quis autem similia arma gestaret, longitudinem trium palmorum excedentia, vel alios cultros unius palmi, gravissima poena plectatur arbitrio episcopi: dum tamen necessitate cogente per periculum loci ipsos proficisci continget, armis qui-B busdam statui congruentibus utantur; in memoriam revocantes, eos solum arma ab hostium tum visibilium, cum invisibilium injuria tutos reddere, quæ a divo Paulo non semel nobis assignantur.

Nunquam sese populorum conspectibus larvatos offerant, neque comedias, aut eclogas recitent, aut dum recitantur intersint sub poena episcopi arbitratu infligenda.

In domibus ad ecclesias conjunctis nolumus mulieres cum sacerdotibus cohabitare, quovis consanguinitatis gradu eis attineant. In aliis vero ad ecclesiam non spectantibus nulla, nisi parens germanave sit, cum ipsis convivat, idque causa ab episcopo cognita, C & approbata.

Mulierum domos neque nocturno tempore frequentent, nisi consanguinitatis vinculo ipsis junctæ sint, plane prohibentes ne illarum domos intrent, e quibus vel minima scandali suspicio in populo possit oriri.

Nullam denique mulierum comitentur, ejusve mensæ inserviant, cum id sacerdotali dignitati repugnet.

Caveant omnes sacerdotes tam sæculares, quam regulares, quacumque etiam conditione, seu præeminentia fulgeant, ne banditos recipiant, aut ab aliis recipiendos curent, occultent, foveant, vel auxilii quidpiam impendant sub poenis gravissimis. D

Ab omni etiam ludi genere, qui cartis lusoriis, & taxilla agitari solet, abstineant, & etiam ludis, quos vulgo dicunt palleamaglio in locis publicis, similiter quibusvis aliis ludis sacrorum canonum jure prohibitis.

Nullum vero præterea venationis genus attrectent, cum sac. Trident. concil. tam expresse inhibeatur. Quapropter nolumus ut canes, avesque venatorias apud se habeant, sub poenis a sacris canonibus constitutis, aliisque arbitrio episcopi reservatis. E

Fugiant quæcunque convivia, in quibus viget ebrietas, nec amoribus lascivisque modulationibus, aut choreis delectentur, quæ procul ab animis sacerdotum, & clericorum esse debent.

Nuptialibus præterea epulis, quæ sponsorum, quos conjunxerit, quibusve benedixerit causa ... erunt, eo usque intersint, donec in eis ad ludos, choreas, saltationes, aut amatorios & lascivos cantus procedatur. Idque omnibus clericis prohibetur, &

A multo magis ne laicorum serviant conviviis.

Nullam quoque mercaturam, turpiaque lucra, & inhonestos quæstus exerceant, neque cum aliquo contrahent, aut per se vel per interpositam personam sub poena perdendæ mercaturæ, carceris, aliave episcopi arbitratu.

Ne obeant munia Baronum, vel communitatum, neque pro scribis inserviant eisdem, ut scandala, rixæ aliæque dissensiones (ut plurimum fit) hoc pacto caveantur.

Prohibemus etiam, ne apud judices sæculares procuratorum advocatorumque munere fungantur, qualiscunque etiam causa sit; neque ipsorum Tribunalibus compareant, ac ne officialium quidem domos frequentent, ne turpius secreto agant, quod palam facere prohibentur. Id vero si in casibus a jure permissis fieri necesse erit, obtenta ab episcopo licentia in scriptis permittatur.

Ad mensam accedentes, illam prius benedicant, atque ab ea decedentes gratiarum laudes pro sumptis beneficiis omnium bonorum largitori persolvant.

Habeant semper penes se libros aliquos spirituales, nempe sacrum concilium Tridentinum, synodum hanc provincialem, cathechismum Romanum, & aliquam summam, seu tractatum de sacramentis ab episcopo approbandum.

Abbates & præpositi, & alii jurisdictione proprio nomine vel alieno fungentes in provincia nostra actum aliquem ad episcopi jurisdictionem pertinentem exercere ne audeant, nisi prius, vel ab episcopis, vel ejus vicario facultatem impetrarint. Alioquin si secus attentaverint, tanquam usurpatores, & turbatores jurisdictionum episcopi sacrorum canonum poenis afficiantur.

Nullus audeat sacerdos exorcizare, aut immundos spiritus conjurare, nisi cum episcopi licentia; neque enim nos latet in exorcista præter sufficientem rerum experientiam, vitæ pariter sinceritatem desiderari; archipresbyteros tamen in hac lege compræhensos non censemus.

CAP. XIX.

De missarum celebratione.

Si eos qui arcæ Domini vasa olim portabant, omni spurcitia, & labe carere necesse erat; quam majore munditia eos pollere decet, qui immaculatum illum propositionis panem, corpus, inquam, & sanguinem D.N. Jesu Christi in dies sumunt, aliisque sumendum porrigunt? Quamobrem omnes sacerdotes vehementer hortamur, & monemus, ut tam tremendum sacrificium peracturi, diligenti examine proprias conscientias scrutentur, & peccati alicujus sibi conscii ad confessarii pedes humiliter se persolvant, debeantque etiam *Curati* bis in mense sacrum missæ facere.

Forte legendum *non curati*.

Priusquam sacras vestes induant, vacent aliquantisper orationi, quamvis etiam se vestiendo, & post vestitum similiter observent, cum nulloque confabulentur.

Missam ante perlegant studiose, antequam ad altare procedant ad evitandos errores; neque prius celebrent, quam clericus aliquis superpelliceo indutus ipsi assistat, qui candelas, vinum, & aquam, cæteraque ad missam necessaria paraverit.

Præcipimus autem sacristis omnibus, ne sacerdotem ad celebrandum egredi patiantur, nisi albam, & reliquas vestes ut æqualiter dependeant adaptaverint sub poena trium dierum carceris.

Sacerdos itaque sacro indutus apparatu præparet calicem cum hostia, & velo ea cooperiendo, & accepto calice manu sinistra dextram desuper imponat, sicque sacristiam operto capite egrediatur, præcedente cum clerico, qui antequam ulterius pergat, offerat sacerdoti aspergillum, quo se ipsum primo, deinde clericum aspergat: si ei contingat coram Ss. Sacramento præterire, debitam ei flexo poplite reverentiam exhibeat, capite quidem cooperto, quippe qui manum dexteram removere non debeant, eoque modo fixis in terram oculis ad altare procedat, neminem salutando.

Cum autem ad altare pervenerit, det clerico pileum, & facta inclinatione, calicem supra altare collocet apertoque libro missam infimo in gradu incipiat.

Sint vero calices, vela, mappæ, & corporalia mundissima, que ad actum tam celebrem adhibentur.

Inhibemus vero superstitiosum numerum candelarum ab ipso sac. Concilio Tridentino vetitum.

In altaribus, in quibus non est, imago Crucifixi D. N. aut saltem sanctæ Crucis, vel Deiparæ Virginis Mariæ depingatur. Nullus sacerdos extraneus ad aliquam dioecesim nostræ provinciæ veniens permittatur celebrare absque episcopi licentia; si tamen itineri sit accinctus & sui ordinarii dimissoriam habeat in transitu ei semel liceat celebrare.

Sacerdotum hujus provinciæ paupertati consulere cupientes, statuimus, ut pro eleemosina missæ cujuslibet medius argenteus, seu carolenus conferatur, ita tamen ut ante celebrationem nil exigatur, cum memores eos esse deceat, etiam gratis oblata benigne esse accipienda. Qua de causa licebit minus accipere, ac absque eleemosyna celebrare. Quibus in ecclesiis, vel quia certi dies festi aguntur, vel quia indulgentiæ indictæ sunt, atque etiam in die commemorationis omnium fidelium defunctorum plures missæ celebrantur, quam aliis solet diebus, tunc in iis ob missæ celebrationem, ne sacerdoti cuiquiam in particulari eleemosynas flagitare liceat, sed eas in capsula deponendas curent missarum magistri, qui certo ecclesiæ loco, vel præ foribus sacristiæ collocata erit, nisi alter super hoc jure sit ab episcopis provisum.

Sacristæ vero, aut magistri missarum, vel cui id muneris ab episcopo, vel ecclesiæ præsidente, aut capitulo injunctum erit, missarum numerum, quorum nomine causave illæ celebrari debent adnotent diligenter, sacerdotibusque præscribant, quid in sacro præstent, ad satisfaciendum eorum, qui obtulerint voluntati. Animadvertant quoque qui sacerdotes, quot, quoties celebraverint; tum peractis omnibus sacris inter eos tantum, qui celebrarint dictas eleemosynas, aut in fine anni ex consuetudine ab episcopis approbata, congruenter partiantur.

De eleemosyna distributa, si quid supererit apud virum deponi mandamus idoneum, aut in aliam missarum celebrationem distribuatur.

Quibus in ecclesiis missæ quamplures celebrari consueverint, earum rectores, vel sacristæ librum conficiant, in quo quot in unaquaque cappella, atque altari celebrandæ sint, & a quibus, describatur: ex quo libro tabella transcribatur in sacristia, & in loco conspicuo ponenda.

Quibus etiam in cappellis in provincia nostra, altaribusve quocunque titulo legati, donationisve nomine missæ sacrum in dies singulos fit, certum aliquem clericum, qui sacerdoti sacrum facienti serviat, sustentari jubemus, idque per cappellanum, altariumve ratione, ubi aut sodalitates, vel ecclesiæ, vel piorum locorum procuratores desint; qui id ultro præstare velint, vel teneantur si ex tituli nomine in eis sacrum fit eorum sumptibus, qui titulum gerunt; si e legato, cujus certa summa fit, mercede ex eo desumpta; si ex devotione aliove nomine, eorum nomine præstari, quorum nomine illud Missæ sacrum fit. Si vero capellæ altaris, aut legati census usque adeo exiguus sit, ut clerici sustentandi onus ferre non possit, vel aliqua ineatur ratio qua contributionne aliqua ex illis capellis, & altaribus facta clerici sustentationi satisfiat. Quod si huic rei, ne hac quidem ratione consultum esse potest, is quorum interest, ad episcopos quamprimum rem referant, ut alia ratione commode satis provideat.

Quibus porro clericis ita, ut supra provisum erit, pro ratione minorum ordinum, quos susceperint, ecclesiasticas functiones in iis ecclesiis, ubi substentationem capiunt, ipsi præstent. In quibus vero ecclesiis post hujus decreti promulgationem tribus mensibus hujusmodi clericus non erit qui ea omnia obeat, ibi a nullo sacerdote celebretur, nisi hujus rei facultatem nominatim scripto expressam ab episcopo impetrarit.

In privatis Missis unus clericus, si ejus copia haberi potest, superpelliceo talarique veste indutus; alioquin laicus clericali sive honesto aliquo habitu amictus sacerdoti celebranti decore, ut inserviat, mandamus.

Nec clericus sacerdoti ante ministret in altari, quam in illius mysterii functione rite instructus sit.

Dum parochus in parochiali ecclesia concionatur, non liceat ulli sacerdoti, ne ei quidem qui una cum eodem parocho, sive archipresbytero in ea ipsa ecclesia curam gerat animarum, Missæ sacrum peragere, aut etiam baptismi, si modo mortis periculum non immineat sacramentum administrare.

Quæ præterea ecclesia adeo angusta, atque exigua est, ut uno tempore plures sacer-

ANNO CHRISTI 1596.

cerdotes in ea celebrantes mutuo se audiant, ita ut alius alium perturbare possit, ne eodem tempore plures quam duo missæ sacrum faciant; unusquisque ab altero quam longissime poterit distet, idque omni tempore servetur, maxime vero cum dies festus vel exequiæ, vel indulgentiæ celebrantur.

Et quemadmodum in missa conventuali, aut parochiali, cum corpus Domini elevetur, signum sono campanæ datur; ita in privatis quoque missis præstetur, ut parvum tintinnabulum, aut in altaris latere appensum, aut e sacristia allatum, à clerico ministro certis ritibus pulsetur.

Omnes fideles missæ ita intersint, ut in omni ejus parte, genibus flexis sint, præter quam dum Evangelium pronunciatur, quo tempore, ne mulieribus flectere genua, aut sedere liceat.

Nullus sacerdos cujuscunque gradus tonsuram clericalem non deferens, celebrare præsumat, neque sacrista cum vestes sacras inducere sinat.

Inter celebrandum nemo caput reticulis, seu sabiretis operiat, aut ipsa collocet in altari.

Nullo modo prætermittatur perantiqua illa, & plene necessaria consuetudo in ecclesiis collegiatis, & parochialibus, ut dominico die inter missarum solemnia denuncient archipresbyteri, & parochi, quæ vigiliæ, qui dies festi in hebdomada inciderint.

Cum sit oblatio, non patena, sed crux, aliave imago, quæ vulgo *la pace* dicitur, fidelibus offerentibus ad osculum, vel si malint, altera pars manipuli inferior a sacerdotibus celebrantibus præbeatur.

Nolumus ante auroram, aut post meridiem ab aliquo celebrari, & simul atque sacerdos ad altare pervenerit, nulla ratione perpediatur, neque aliquem præstoletur.

Ne legat memoriter canonem, sed summa, ut par est, vigilantia, & attentione.

Evangeliorum liber ne nini deferatur exosculandus, præterquam episc. loci ordinario, etiamsi plures episcopi missæ sacrificio intersint.

Candelæ non extinguantur nisi finito ultimo Evangelio, & in fine missæ Evangelium legatur: *In principio erat Verbum*, nisi in ordinario aliud assignetur. Quibus vero libuerit pro sua devotione precari, tum id agere, commode poterunt, cum postremum Evangelium absolverint.

Finito tandem sacro sacerdos in sacristia omni qua poterit animi elevatione, Deo gratias agat.

Laici, & maxime mulieres ne adeo accedant ad altare, ut impedimento sint sacerdoti; atque ob id tutius erit, ut ubi fieri possit, scabellis quibusdam, cancellove altaria circumsepiantur.

In ecclesiis collegiatis, & parochialibus, nunquam missa conventualis, quæ cantari debet, omittatur, in qua dum corpus Domini nostri Jesu Christi elevatur, sonum campanæ detur, cujus significatione fideles, qui in ecclesia non adsunt admoniti ad tanti tamque magni mysterii & beneficii recordationem animum excitent, & extollant.

Sacerdotes novissime ordinati primas Missas ante non celebrent, quam ab episcopo ejusque vicario generali facultatem obtinuerint qua constet, quod cæremonias didicerint, gratisque semper concedatur. Convivia autem illa innumeris abusibus plena, quæ tunc fieri solent, omnino prohibemus.

Cum præsules non deceat pontificales missas pontificali illo habitu altissimum sacerdotem in cælesti majestate Christum Dominum referentes, plebesque suas Deo conciliare, eisque solemniter benedicere cupientes, sine magna populi frequentia celebrare; idcirco nostra synodus vehementer optat, ac perantiquum illum ecclesiæ morem instaurando decernit, ut singuli insignes ac solemnes dies festi, quibus ut plurimum episcopi solemniter sacra facere solent, palam populo a parochis, & animarum rectoribus denuncientur; unde populus, & optimates, imprimisque sæculares magistratus, qui civitatibus præsunt, ac cæteris, qui inferiores sunt rectam vivendi normam debent, sanctaque exempla præbere, intelligant se in Domino admonitos, denunciatis diebus in cathedralibus ecclesiis intersint vesperis, ac missis, suamque erga ecclesiam, ejusque pastores religionem, & observantiam ostendant. Cum indignum sit hujusmodi solemnitates, quæ ad communem populi devotionem, utilitatemque institutæ sunt, tanquam ad se non pertineant, otiose, inutiliter derelinqui.

CAP. XX.

De divini officii religione.

Gravissimum probrum, quo prophetica vox sacerdotes insectatur illud jure censendum est, dum concitato spiritu in eos exclamat; *hic populus labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.* Quod nempe tum fit cum turbato ultro, citroque ordine, strepitu, clamoribus, & confusione summo cum dedecore templum Domini resonat. Itaque ut tot tantisque, qui in dies in divinis officiis accedunt erroribus occurratur.

Mandat in primis hæc nostra synodus, ut unaquæque ecclesia cathedralis, vel collegiata habeat ordinarium officii, ut difficultates, quæ in breviarii rubricis possent oriri, determinentur, & sacerdotes habeant missalia, ac breviaria cum sanctis nuper additis. Quoniam & nullo officia distribuente maxima solet generari confusio, cupientes eandem a templo Dei simul arcere, volumus in singulis ecclesiis duos eligi rectores chori, ubi non sunt dignitates, quibus ex officio competat, ut diligenter libros præparari mandent, officia disponant, recitent capitula, & responsoria brevia cum antiphonis, lectiones cuiquam legentes denuncient, & psalmos ac responsoria incipiant. In omnibus cantus dissonantiam pro viribus evitantes, qui dum hoc funguntur munere, capite detecto erecti stent. Nullus intera præsumat iis rebus temere se se ingerere, quæ ad prædict. chori re-

Ro-

ctores, seu præfectos quoquomodo spectant, neve alius unquam defectus accidat volumus provectiores canonicos vices supplere absentium.

Singulis Dominicis festisque diebus *Te Deum*, *Benedictus*, cum antiphona, & oratione. In quibus vero ecclesiis viget laudabilis consuetudo, ut totum matutinum officium cantetur, omnino eam retineri mandamus.

Hebdomadarius primum in choro locum habeat & obtineat cum solemniter celebrat, nec ab eo recedat absque præsidentis licentia. Si vero recedat, subsequens ipsius vices suppleat, nisi alicujus ecclesiæ consuetudine ad altare majus sedere cogatur.

Sunt autem partes hebdomadarii, horas omnes inchoare, & recitare invitatorium cum psalmo *Venite*, incipere Hymnos, & primas antiphonas, dare benedictiones, & absolutiones lectionum, ac postremo orationes dicere; quæ dum præstat, stet erectus, aperto capite, omniaque singulari diligentia compleat.

Exequantur sacerdotes, canonicatus aliaque beneficia obtinentes hebdomadarii munus vicissim, atque ordine, significata hora qua inchoandum est officium, alter præfectorum chori campanulam spatio competenti pulsari mandet, ut sacerdotibus per ecclesiam forte dispersis, tempore liceat convenire; deinde Hebdomadarius statim incipiat officium neminem expectando.

Nemo chorum ingrediatur divini officii tempore, nisi habitu longo, & superpelliceo indutus. In introitu chori facta prius oratione, antequam sedem quilibet petat, caput aliquantulum superiori inclinet, stentque omnes ab utraque parte non dispersi, sed æqualiter divisi, non permittentes laicos in eorum sedibus sedere, psallentes per se ipsos distincte, sedate, factaque pausa in medio versiculi; atque verba ne transcurrant, vel sincopent, decenti gestu habituque, & composita voce cum devotione pronunciantes, nullos unquam risus, & colloquia immiscentes.

Cum aliquod responsorium est cantandum, pergant omnes ante librum, omnes etiam erecti stent in principio horarumdum hymni cantantur, vel leguntur cantica, Evangelia, capitula, *Te Deum laudamus*; *Quicumque*, *Gloria in Excelsis*, Præfationes, Apostolorum symboli, nec non usque *ad sanctus* genuaque flectant usque ad communionem a celebrante peractam.

Sed capita aperiant atque inclinent, præsertim ad prolationem nominis Jesu, vel B. Virginis, aut cum *Gloria Patri*, vel benedicetur in fine hymnorum Ss. Trinitati.

Punctatores duo in singulis cathedralibus, & collegiatis in singulos annos constituantur, uterque juramento præstito, se fideliter ac nulla personarum exceptione officio satisfacturum. Ambo punctatores libros conficiant deficientium, & singulis mensibus libros punctationum inter se conferant.

Quibus autem onus hoc impositum erit, ut defectuosos, tardeque ad divina officia convenientes adnotent, si in civitatibus sunt singulis mensibus, si vero extra civitatem binis, aut ternis ad episcopum, sive ejus vicarium schedulam adnotatorum deferant, vel quocumque episcopi mandant. Eos omnes adnotabunt, & toties, qui, & quoties in aliquem infrascriptorum errorum inciderint.

In primis, qui divinis officiis, impedimento cessante legitimo, non interfuerint.

Qui in choro prædictis horis non erit indutus superpelliceo mundo, & decenti, & capuccio.

Qui tonsuram ordini suo convenientem non gesserit.

Qui vestem longitudine superius descripta non habuerit.

Qui vestes alterius, quam nigri coloris, caligas, aut femoralia alterius quam albi, vel nigri.

Qui subuculum cum collari rugato, aut arte laborato gestaverit.

Qui inter officia libros, epistolas, aliave scripta, præter ea quæ ad officium spectant, legerit.

Qui, quo tempore dicitur officium publice, ipse per se privatim recitaverit.

Qui in choro dormiens; semel & iterum admonitus non vigilaverit, aut redormierit.

Qui præter oblatam necessariam occasionem, aut extra rem divinis horis congruentem in choro locutus erit.

Qui hinc inde vacatus erit, nisi id ratio postulet officii, aut majori cedens, consueto loco decesserit.

Qui sæpe numero admonitus, ut cæremonias decenter exequatur, aut negligentia, aut electione Præfectorum jussa floccipendent.

Qui a latere in quo consistit, nisi aliqua infirmitas prohibeat, cum cæteris non cantet, aut leget.

Qui priusquam terminetur officium e choro decesserit.

Qui peractis horis religiose cum comite ad sacristiam recta via non convenerit.

Qui in officio defunctorum, aut exequiis ad primam lectionem non advenerit.

Qui dum Passio D. N. Jesu Christi decantatur, erectus non steterit.

Postremo qui choro præfectis, vel cæremoniarum magistris in iis quæ pertineant ad divina officia, obsequi recusaverit.

Expleto officio nemo exire præsumat, nisi facto signo, quo dato exhibita altari debita reverentia, invicem religiose salutent, & e choro discedentes bini cum silentio sacristiam ingredientes superpelliceum exuant.

Vetamus autem ne ullus cujusvis ordinis clericus præ foribus ecclesiæ stet, neque per vias, aut vicos incedat, aliove vagetur, neque ab ecclesia egrediatur superpelliceum gestans, nisi cum processiones, aliudve ecclesiasticum munus obeat, quod indumentum requirat.

Quicunque etiam sacerdotes, & clerici infallibiliter in ecclesiis collegiatis, de quarum reditibus vivunt, divinum officium omnesque horas canonicas in dies, aut canant, aut legant pro temporum, & solemnitatum ratione.

Singulis quoque diebus festis, qui vel ex eccle-

ecclesiæ præcepto, vel loci consuetudine coluntur, in archipresbyterali ecclesia archipresbyter, in parochiali parochus vesperarum officium cantet, datis tamen prius statuta hora, ut moris est, campanarum signis, ut fideles valeant convenire; nec non de mane recitet horas canonicas in illismet diebus, & etiam in hebdomada sancta. Quicunque autem presbyter in illa ecclesia ter quaterve per hebdomadam Missæ sacrum facere debet illum adjuvet, nisi alterius ecclesiæ ministerio addictus sit, aut ab episcopis addicatur. Quod si nemo adsit, adhibito sibi clerico, id vesperarum officium non cantu, sed alta voce recitet; ut ab iis, qui præsentes adsunt, opportune audiri possit. Idque servari mandamus, ubi commode fieri poterit.

Decreta, quæ mox infra notata sunt, quotannis in ecclesiis cathedralibus, & collegiatis cum frequentissimus populus in Missæ sacro præsens adsit, de scripto per Diaconum celebrantem summatim expresse legantur, & promulgentur. In cæteris vero ecclesiis curam animarum habentibus per parochos vulgari sermone certis infra constitutis diebus.

Tridentini concilii decretum adversus eos, qui clandestinum matrimonium attentarint, legatur initio anni, & calendis novembris.

Ejusdem concilii decretum de iis qui non solvunt decimas calendis maji, & prima die Dominica septembris.

Ejusdem decretum de iis qui usurpant bona ecclesiastica, ejusve jura; & pars illa bullæ die cœnæ Domini latæ, quæ est contra eosdem, secunda die quadragesimæ.

De iis qui non denunciaverint hæreticos, hæresisve suspectos dominica prima adventus, & quadragesimæ. Decretum de notariis legata pia non denunciantibus dominica die prima quadragesimæ. De notariis, & publicis usurariis, quibus interdicta est publica sepultura calendis Januarii, & feria secunda post Pentecostem.

In sacristia tam cathedralium ecclesiarum, quam reliquarum collegiatarum quatuor adsint perpetuæ tabellæ; una in qua omnes missæ, & officia pro mortuis, ac reliqua descripta sint, quæ ex imposito munere, quacumque de causa celebrari oportet; altera in qua cujuscunque dignitatis, beneficii, capellæ, altaris, & officii ejus ecclesiæ in missis, & aliis divinis officiis obeundis debita munia contineantur. Tertia, in qua quid a singulis presbyteris, aliisque clericis per hebdomadam, aut per plures etiam dies, recitandum cantandumve sit; & præsertim cum prælatus celebrat, quo tempore describatur. Quarta, in qua sint descripta confessariorum nomina ab episcopo approbatorum ad Christifidelium confessiones audiendas.

Triduo illo hebdomadæ sanctæ, quo ex Romanæ ecclesiæ more, strepitus, & fragor fieri solet, ad significandam in passione Domini Jesu Christi omnium rerum commotionem ii solum in fine.... matutinarum fiant. Curent autem parochi, & sacristæ ecclesiarum, ut populum ad religiosam Dominicæ passionis contemplationem invitent, strepitumque, præterquam præscripto tempore, ne fieri sinant.

CAP. XXI.

De capitulo & canonicis.

Quandoquidem in terrestri hyerarchia dignitates, & prælaturæ radiantium stellarum instar sunt; ob id non satis est, muta quædam superioritatis deferre insignia; quapropter canonicos omnes in Christi visceribus obsecramus, ut lucidissimo omnium virtutum exemplo, sicut reliquis dignitate sunt præstantiores, ita pariter vitæ decore præfulgeant.

In primis igitur bis saltem in mense quolibet canonici cathedralium ecclesiarum, nec non collegiatarum quarumcunque aliarum ecclesiarum capitulum habeant, in quo diligentissime agatur de divinorum officiorum ratione servanda, & de erroribus in sacrarum cæremoniarum ritu commissis; tum legatur pars aliqua earum rerum, quæ de vitæ clericorum honestate his provincialibus, vel aliis dioecesanis constitutionibus præscripta erunt; & quotiescunque convocari capitulum contigerit, super his, vel aliis negociis, vocentur omnes, & major pars eorum, qui accesserunt concludet; omnibus vero non vocatis irritum, & cassum declaramus id totum, quod per præsentes determinatum, atque conclusum fuerit.

Si quæ vero decisiones, vel constitutiones pro communi omnium commodo, aut utilitate in prædictis capitulis per canonicos, vel collegiatos actæ fuerunt, per aliquem de capitulo ad id ab episcopis deputatum in peculiari libro sedulo adnotentur, inque archivio reponantur.

Neve quæ ad capitulum pertinent ullo unquam tempore pereant, præsenti decreto statuimus a cathedralium ecclesiarum canonicis & collegiatis archivium ædificari debere, duabus, & diversis clavibus occludendum, per duos canonicos retinendis. In quo archivio alter liber conservetur, qui instrumenta quælibet, & scripta cujusvis generis, quibus singulorum canonicatuum, præbendarumque bona, ac jura notata sint comprehendat. Item alia instrumenta, & scripta ad capitulum quomodolibet pertinentia in idem archivium referatur.

Quotiescunque autem capitulum convocari, necesse erit, a stata illa oratione, quæ de Spiritu Sancto dicitur, principium sumatur.

Porro quo regularis disciplina inter canonicos magis vigeat, episcopus singulis mensibus canonicali capitulo interesse studeat, vel eo loco ubi convocari solet vel alio, quo illud secum vacare voluerit, & de capitularibus rebus, tum spiritualibus, tum temporalibus, de divinorum officiorum cultu, & de capituli legibus inviolate servandis canonicos moneat, atque cum illis agat.

Canonici ad capitulum vocati omnes conveniant, nisi legitimo impedimento, de quo docere habeant, detineantur, nec nisi eo absoluto discedere audeant.

Qui-

Quilibet canonicus in capitulo suo loco, ordineque non sedens, sententiamque dicens, vel dicentem alium interpellans, in illo & in duobus aliis deinceps capitulis sententiam ne dicant, & nihilominus episcopi arbitrio puniatur. Neque praeterea jocose unquam, aut scurriliter in capitulo loquatur, sed graviter, & modeste.

Ne cui officium recusare liceat a capitulo commissum, nisi legitima de causa, poena in contrarium facientibus proposita, aut quantum pecuniae per duos menses caperet ecclesiae assidue inserviendo, tantundem amittat.

Officia autem, quae a canonicis capituli nomine geruntur, ubi non sunt annalia, ad biennium ad summum conferantur.

Nullo tempore canonicis, aut collegiatis cujusvis ecclesiae liceat bona, redditus, proventus, exactiones, vel emolumenta etiam certa ad capitulum quovis modo spectantia per se, vel per interpositam personam, ne ad minimum quidem tempus conducere sine episcopi voluntate. Alioquin contractus omnes irriti sint, & canonici, & clerici tam locatores, quam conductores gravissima poena plectantur.

Id ipsum sancimus de eorum propinquis, & consanguineis usque ad secundum gradum inclusive, nisi cognita re per episcopum pro ecclesiae utilitate aliud judicatum decisumve fuerit.

Celebranti episcopo, aut alia pontificalia exercenti canonici omnes ex praescripto Tridentini concilii diligenter assistant.

Constitutio autem Pii Quinti pontificis maximi de fructibus canonicatuum & praebendarum vacantium, a canonicis, aut capitulo, & collegiatis clericis recipiendis, omnino servetur.

Quibus canonicatibus, & portionibus non est annexus ordo presbyteratus, diaconatus, vel subdiaconatus, episcopus cum consilio capituli singulis singulos annectat, quemadmodum a Tridentino praeceptum est.

Æquum est procul dubio, ut qui quotidianarum distributionum fructibus gaudere volunt, iidem laborum, ac onerum ecclesiae partem inter se dividant. Quo circa qui functiones quolibet diei statuto non expleverint, distributionem illius diei ne capiant, sed fabricae ecclesiae, aliove operi pio episcopi arbitratu addicatur, nisi aliud ex consuetudine ab episcopo approbata receptum esset, & ubi distributiones sanctae non sunt, fiant juxta praescriptum sacri concil. Trident.

CAP. XXII.

De Parochis.

Quoniam ex casuum conscientiae cognitione, & frequenti examine pendet sacramentorum omnium recta administratio, & praecipue sacramenti poenitentiae; idcirco nostra synodus provincialis mandat omnibus episcopis, ut omnes presbyteros in sacris ordinibus constitutos, & praesertim parochos per suas civitates, & dioeceses, quod huic tam utili exercitationi facilius se tradere possint, jubeat singulis mensibus convenire in aliquam parochialem ecclesiam, vel alium commodum locum, prout magis expedire videbitur, ibique aliquos conscientiae casus discutere, & examinare ab ecclesiae vel loci praeposito proponendos. Et si quid insolutum, aut dubium remaneret, loci theologum vel sac. scripturae lectorem adire pro rei dubiae declaratione, ejusque dictis stare & acquiescere debeant.

Doceant parochi diebus dominicis, & festis plebem sibi commissam fidei rudimenta cum brevitate & facilitate sermonis; curentque in sua parochia institui societatem nominis Dei, vel doctrinae christianae, ad quam audiendam nedum pueros, & puellas, sed rudes omnes venire authoritate episcopi compellant.

Habeant parochi librum, in quo nascentes illorumque patrem, & matrem, & nativitatis diem, si spurii sint matrem tantum; describant. In quo etiam libro baptizatos omnes, illorumque compatres adnotent. Librum item confirmatorum, illorumque compatrum. Librum etiam parochianorum omnium & familiarum suae parochiae, in quo confitentes, & communicantes in paschate describant, & statum totius parochiae singulis annis referant. Librum etiam conficiant, in quo matrimonia, contrahentium nomina, diem contracti matrimonii, testes qui fuere praesentes, diemque cujuscunque denunciationis factae diligenter describant. Librum denique morientium, in quo mortis dies, & sepulturae describant, & an testatus vel intestatus decesserit. Quorum librorum exemplum singulis annis episcopali curiae trasmittendum curent, in illius archivio conservandum.

Caveant autem omnino, ne ullum testificationis genus e suis libris parochialibus descriptum, vel illorum exemplum cuique tradant, sine episcopi licentia, nisi testificatio aetatis, vel natalium petatur, quae concedi poterit.

Referant etiam in alium librum decimas quas exigunt, tam personales, quam rurales, nec non funeralia, & jura mortuorum; item omnia quae ab episcopis, vel eorum visitatoribus in visitatione suarum parochiarum decernentur, ut ea diligentius exequantur, & ab aliis exequi curent.

Visitent parochi semel in hebdomada parochiam, & diligenter inquirant de pauperum, pupillorum, viduarumque ac nobilium puellarum necessitatibus, & ad episcopum referant; idemque de supervenientium incolarum, & mulierum cohabitantium conditionibus. Infirmos vero saepius visitent, & quae ad animarum salutem pertinent in primis eos moneant, quae ad sacra pertinent, in extremisque laborantes non deferant. Mortui non amoveantur a domo, nisi a curato a quo sacramenta receperint, aut de ejus licentia, aut ab alio, ad quem de jure, vel consuetudine spectabit.

Parochi frequenter moneant in ecclesia medicos, ut meminerint officii sui circa importantiam capituli: *cum infirmitas &c.* extra de poenitentiis, & remissionibus; praesertim vero bullae Pii V. super hoc editae.

Mi-

ANNO CHRISTI 1596.

Miserabiles personas, quibus nihil aut parum sit ad funeris impensam faciendam, gratis sepeliant, vel ecclesiæ sumptu, aut confraternitatum, ubi hæc pia viget ac laudabilis consuetudo.

Parochi moneant patresfamilias, ut dominicis festisque diebus majoribus filios, aut famulos, quos in bestiis pascendis, aut arvis colendis, & custodiendis, aut aliis negociis peragendis occupatos tenent, ad missam concionemque audiendam venire diligenter curent, & moneantur; & parentes, vel filii ad missas audiendas prædictis diebus accedere studeant, cum etiam illi eas audire teneantur.

Admoneatur sæpe a parochis populus quanto scelere implicati teneantur, qui bona ecclesiastica, jura, jurisdictionem, actiones, redditus proventusque occupant & detinent, decimasque debitas præstare negligunt; & pro iis tandem anathemati tamdiu subiacent, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverint, vel eas, quæ ad eos quomodocunque etiam ex donatione suppositæ personæ pervenerint, ecclesiæ ejusque administratori, sive ejus beneficiato, integre restituerint; & deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerint, juxta dispositionem concilii Tridentini sess.22. cap.2. Decimarumque debitores ad earundem solutionem episcopis omnino compellant; & qui moniti non solverint, ex ejusdem concilii mente, excommunicati declarentur, & ubi declarati erunt, ecclesiastica sepultura, nisi satisfecerint, careant.

In parochialibus ecclesiis, in quibus plures reperiuntur beneficiati, rectores seu capellani, vel portionem fructuum vel proventuum habentes, & in ecclesiis, quæ receptione dicuntur, ad quas promiscue, & insolidum vel alias ex ordine, & gradatim, atque (ut dicitur) per turnum vel per hebdomadas administratio sacramentorum, curaque ecclesiæ & animarum spectat, nullusque inter eosdem est, qui primum locum, gradumque certum habeat, omnino episcopi per deputationem unius ex eis provideant, & unus administrationem, & primum locum obtineat, & suæ, atque aliorum negligentiæ rationem reddere omnino teneatur, ne segnius, quod commune est, expediatur. Cum vero dictus deputatus morietur, vel aliter munus dimiserit, vel amiserit dictum primum locum, successive alius ex eorum numero per episcopum prævio examine magis idoneus præficiatur.

Animadvertant parochi, an illi qui pro patrinis in sacramento baptismi adhibentur, an sint confirmati, an catholici, an sanæ mentis, an bonæ famæ, an eodem anno in paschate confessi sint, & SS. Eucharistiam sumpserint, an doctrinam Christianam sciant; itemque excommunicatos, interdictos, facinorosos ab infantis susceptione arcebunt.

Studeant etiam, ut postquam domum baptizatum infantem retulerint, patrem matremque infantis ipsamque nutricem moneant, ne illum in lecto teneant, ob suffocationis, & suppressionis periculum, donec infans annum integrum saltem compleverit.

Quia sæpe in muris, & valvis ecclesiarum affigi solent variæ scripturæ conclusionum disputandarum, citationis per edictum, notificationes alicujus judicialis actus, & aliorum diversorum negociorum; mandamus omnibus, & quibuscunque, cujusvis gradus, officii, & conditionis existant, ne imposterum tales, aut similes chartas, seu scripturas cujuscunque generis audeant in dictis locis affigere, vel affigendas curare absque episcopi vel ejus vicarii licentia; alias latæ sententiæ excommunicationem ipso facto incurrant, & alias arbitrio episcopi poenas. Dictas vero chartas seu scripturas ab episcopis vel ab eorum officialibus non subsignatas, cuilibet licitum sit impune auferre, delere, & lacerare, in quo parochi & sacristæ omnes invigilabunt.

Orationem quadraginta horarum, ne ulla in ecclesia (inscio episcopo) fieri ullo modo parochi patiantur, & alii ecclesiarum, & confraternitatum rectores, sed sæpe fiat pro loci qualitate.

Quoniam comperimus mortuo beneficiato, vel ecclesiæ ministro bona ad illius successorem, & ad ecclesiæ ipsius ministerium pertinentia a nonnullis surripi; synodus nostra, constitutioni felicis recordationis Pii V. super hæc editæ inhærendo, sub excommunicationis poena latæ sententiæ vetat, ne hujusmodi bona quisquam temere auferre, aut in profanum usum vertere audeant, ut supradicta bona ecclesiæ vel ministro successori de episcoporum scientia, & mandato consignent.

CAP. XXIII.

De beneficiis ecclesiasticis.

Mandat nostra synodus, ut qui deinceps ecclesiastici beneficii possessionem adipiscentur, ejus beneficii titulum ante omnia, ad falsitates vitandas, ordinario suo reddant.

Caveant episcopi, ne passim, aut indistincte omnes ecclesiasticorum beneficiorum cautiones admittant; sed in iis tantum casibus, qui Pii V. litteris exprimuntur; & meminerint excommunicationis, quæ earundem literarum sanctione contrahitur, apostolicæ sedi reservari.

Ecclesiasticorum bonorum locatio ad diuturnum tempus facta, cum ex Trid. conc. authoritate recognoscenda erit, ne episcopus, qui bona ipsa locarit, quive ejus locationis commissarius, aut executor fuerit, causam dijudicet, sed hujus locationis recognitio ad viciniorem episcopum pertineat, tum ad eos, qui locationis causis recognoscendis in ejusdem episcopi vicinioris dioecesim profecti erunt.

Curent insuper episcopi sac. concilio Tridentino inhærentes, ut cum uno de capitulo, altero de clero ab eis deligendo quascumque bonorum ecclesiasticorum locationes an sint nec ne ad diuturnum tempus, vel contra sacros canones contractæ, ut recognosci faciant, vel recognosci faciant a deputatis a prov. nostra synodo.

Bonorum ecclesiasticorum locatio schedulis publice de more propositis semper fiat, ni-

nisi eam aliquando secus fieri facultate in scriptis ab episcopis, vel ab eorum vicariis impetrata permissum sit; sin aliter fiat, locatio nulla sit, & qui locarit poena mulctetur episcoporum arbitratu.

Quæ ad certos pios usus sunt relicta, in alios etiam similes usus ne convertantur; immo ne necessitatis quidem prætextu, etiam testatoris hæredibus huic rei assentiatur, nisi jure id permittente ab episcopo facultas præstita fuerit.

Decimas ecclesiis omnibus debitas, de quibusvis fructibus, etiam antequam illi ad arcas, domumque asportentur, eligi licere declaramus. Licere item statuimus, si id illi maluerint, eorumdem fructuum, frugumque descriptionem fieri illos curare, perque illam descriptionem rationem exigere posse. Et quarta epis. ex illis legatis oblationibusque, & aliis dari solitis juris consuetudine integre persolvatur sub poenis arbitratu episcopi.

Qui vero a decimarum solutione alicujus vel privilegii vel causæ prætextu se immunes esse putant, iis ut privilegium, aut causam afferant immunitatis suæ, duorum mensium spatium constituimus; quo tempore, si nihil, quod valeat, attulerint, ad illas solvendas jure astrictos esse decernimus, nisi aliqua justa rationem, qui judex causæ fuerit, tempus constitutum censuerit prorogandum.

Ecclesiarum rectores, ne ecclesiasticorum prædiorum ullas arbores cædant; si tamen usuvenerit, ut eas, vel ad ecclesiam, vel ecclesiasticas sedes farciendas restituendasve, aut ob aliam causam cædi opporteat, cum facultate ab epis. impetranda id ipsis facere liceat.

CAP. XXIV.

De Residentia.

Quam necessaria sit residentia in ecclesiis, cum ad Dei cultum statuendum, tum ad augendam animarum salutem, satis superque statuerunt Trident. concilii patres, totis de eo sermonem faciendo: hinc omnes, & singulos in Domino hortamur, quibus animarum cura commissa est, ne gregem suum more mercenariorum deserant, sed propriæ memores salutis hæreditatem pretioso Christi Sanguine accquisitam curent, & pascant verbo, opere, & exemplo.

Si quis autem in ecclesia sibi subdita personalem residentiam facere neglexerit, eam episc. eidem infligat poenam, quam sacr. Trid. concilium præcipit; mandantes præcipue curatis, ut in parochiis suis habitent, etiamsi ecclesia propriam domum non habeat.

Nullus sacerdos quacunque etiam de causa, qui in civitatibus ultra diem, qui in dioecesibus ultra triduum a dioecesi absens maneat sine in scriptis episc. licentia.

Sciant quoque omnes abbates, archipresbyteri, rectores, atque curati, & canonici se ecclesiastica non posse obire officia per substitutos, sed per se ipsos, & personaliter residere debere.

Et si prædicti omnes jure ad residentiam tenentur, ii tamen qui cura non premuntur animarum, sed alia habent onera dignitatibus annexa, quæ personale flagitant ministerium, ne arbitrentur propterea ad residentiam se non teneri. Ad episc. item studium spectabit, ut suo quisque muneri (ut prædictum est) per se ipsum, non autem per substitutum, cum electa sit personæ industria, satisfaciat. Hujusmodi sunt, qui dignitates, aut canonicatus obtinent, quorum præsentia, & officio non solum ecclesiæ cultus divinaque ministeria, sed etiam episcopalis ipsa administratio vehementer ornatur, ac augetur. Quod si prædictas dignitates obtinentes distributionibus carent, ut & ipsi congruum ecclesiæ servitium impleant arbitrio ordinarii præscindendum, ordinarius tertiam partem ex fructibus, & proventibus quibuscumque illarum dignitatum in distributiones convertat juxta Tridentini concilii decretum assignandas.

Præterea quæcunque beneficia ecclesiastica quicumque obtinent, in quibus, etsi curata non sint, tamen residere vel jure, vel consuetdine debent, in eos episc. ut præmissum est, animadvertat, & poenis a sacro concilio Tridentino statutis, & aliis suo arbitrio, si non resederint, utatur.

CAP. XXV.

De Hospitalibus, & alis piis locis.

Monemus omnes & singulos, qui ecclesiastica hospitalia, & confraternitates, collegia, aliaque pia loca in commendam, administrationem, aut quemcumque titulum obtinent, ut inviolabiliter observent constitutiones, & decreta Trid. concilii.

Teneantur magistri, procuratores, administratores dictorum locorum episcopo, vel per ipsum deputandis, annis singulis administrationis suæ rationem reddere.

Non liceat eis quoquo pacto piorum locorum bona dilapidare, vendere, alienare, aut in alios quosvis usus convertere, quam quibus descripta sunt, sive episcopi consensu & si destinatus usus non reperiatur; definietur per episc. in visitatione.

Ad procurationis, vel administrationis officia electi non præsumant suis fungi officiis, nisi prius in manibus episc. vel ejus vicarii juraverint, onus sibi impositum fideliter ac diligenter se executuros.

Prohibemus etiam, ne in præfatis oratoriis de aliis rebus verba faciant, quam de conducentibus ad confraternitatem seu collegiorum utilitatem, sub poena excommunicationis.

Ordinamus deinceps, ne prædictorum locorum administratio uni eidemque personæ ultra annum, vel ad summum biennium commutetur; aliter concessa, sit omnino nulla, ita ut id agens vacet per annum ab omni officio societatis, vel alterius loci pii.

Priores vero, & administratores rationem acti officii non reddentes, non possunt denuo ad eamdem administrationem eligi, vel assumi, nisi ad minus lapso anno; alias nihil effectum sit.

Qui

ANNO CHRISTI 1596.

Qui bon ... ecclesiæ sive solus, sive cum aliis adm... it, sive per se, sive per interpositi... sonam ea emerit, aut emphiteusis, locationis nomine conduxerit, ab administratione statim amoveatur, & ad alias censeatur indignus.

Quod si administrantes mutuo dederint, vel quod gravius est, a piis locis sumpserint, itidem ab officiis removeantur, & indigni ad alia judicentur. Præfectus autem piorum locorum, qui iis omnibus tacite consenserit, ipso facto poenam excommunicationis incurrat. His, qui bona piorum locorum administrant, quotiescunque ea locari necesse erit, mandamus, ne eorum arbitrio & voluntate locentur, sed publice locanda proponant, facta omnibus conducendi libera facultate.

Qui vero bona piorum locorum conducere voluerit, det idoneum fidejussorem, cum quo jure agi possit, æque atque cum ipso principali creditore.

Curent autem quàm maxime administratores, ut testantium ultimæ voluntati in omnibus satisfiat, tam eorum, qui in toto vel in parte fundaverunt, quam eorum piis legatis eleemosynisque. Quod si dictam testatorum ultimam voluntatem in aliud opus etiam pium convertere moliantur, gravissimis ab episcopis afficiantur poenis.

Nulli unquam confraternitati eleemosynam quæstuare liceat, nisi impetrata ab episc. facultate in scriptis exarata; qua in eleemosyna petenda ne indulgentias circumferant, neque deferant tintinnabula; sed nec populum concionibus, exclamationibus aliisque modis hortentur, aut vi eleemosynas ab hominibus extorqueant; sed pie, simpliciter, modeste easdem petant ad subsidium piorum locorum, & pauperum.

Nos autem justis causis admoniti arbitramur non minimum pastoralis officii munus esse, ut indigentibus undequaque subveniatur. Quamobrem ubicumque in provincia nostra hujusmodi pauperes sint, ut victum quæstuare non possint, nec præ pudore quæstuare & ostiatim mendicare audeant, mandamus primo quoque dominico die mensis aliquid in ecclesia parochiali colligi per eos, qui ab episcopis constituentur, quatenus pia fidelium liberalitate Christi pauperibus provide succurratur.

Quicumque autem notarii, qui rogati testamenta, aliasve ultimarum voluntatum tabulas de rebus ad pias causas relictis hactenus confecerunt, aut in posterum conficient, & unius mensis spatio post mortem testatoris episcopis non significaverint ea; & quæcunque in ipsis tabulis legata pia facta sint, noverint se ipso jure excommunicationis poenam incurrisse.

CAP. XXVI.

De monialibus.

Virgines, quæ mundo renunciantes religionis jugum sponte susceperunt, ut in rerum divinarum contemplatione liberius conquiescant, decet plane sæcularium cognitionibus, vanisve sollicitudinibus esse liberas; quapropter sac. Tridentini decreto sub excommunicationis latæ sententiæ poena omnibus utriusque sexus Christifidelibus præcipimus, ne quacumque ex causa etiam necessaria illarum monasterii septa absque episcopi licentia in scriptis ingredi audeant, neque ipsæ moniales post emissam professionem ullo pacto inde egredi tentent.

Cum primum puellæ ad suscipiendum sacrum habitum offerentur, abbatissa moneat parentes, vel earum curam habentes, excommunicationis sententiam ex Tridentini concilii statuto incurrere eos, qui invitas coegerint religionem intrare, aut profiteri, eidemque anathemati subjacere omnes, qui in hoc consilium, aut auxilium dederint, tum etiam qui scientes eas non sponte ingredi, præsentiam, consensum, vel authoritatem præstiterint.

Advertat præfecta monasterii, ne ad professionem contra Trid. conc. decreta aliqua admittatur, quæ sexdecim annis non expleverit, & quæ rite, & congrue legere nesciat: & confessores extraordinarii jure decretorum sac. conc. Trid. ter in anno eis concedantur.

Curet etiam, ut moniales saltem quolibet mense sua peccata confiteantur, & SS. Eucharistiæ sacramentum sumant; quæ ut quibusdam diebus, ne sermonibus haud necessariis vacent, sed orationibus sedulo incumbant, mandamus præfectæ, ut nulli ipsarum, nisi ob urgentissimam causam ad auditorium accedere permittat.

Cum ex pluribus germanis sororibus una efficitur abbatissa, reliquis germanis nullum detur officium, illius præpositura durante.

Abbatissæ officium per biennium duret; quod ad tertium quoque annum poterit prorogari, si monasterio probatum fuerit expedire.

Et quemadmodum par est, ut moniales abbatissæ obsequantur, in ejus absentia vicariæ eandem obedientiam, & reverentiam omnes præstent. Si qua vero ejus jussa neglexerit, aut superbe, & injuriose responderit, ab ipsa præposita coerceatur; quod si forte coercitudinem, vel poenam sibi impositam renuerit, a proposita, & vicaria, aut magistra episcopo deferatur, ut pro erroris modo eam arguere, & punire valeat; quæ si hoc nunciare omiserit, vicaria, & magistra, quoties id fecerint humi cibum capere cogantur; ipsa autem præposita arctioribus poenis ab episcopo puniatur.

Ad auditorium moniales nullæ accedant, nisi vocatæ, & illæ tantum vocentur, pro quibus veniens se licentiam obtinuisse ostenderit. Nec quisque ad eas alloquendum accedat sine licentia, sub excommunicationis poena.

Sermonibus audiendis præficiantur moniales, quæ ætate sint provectæ, & spectatæ probitatis, quæ diligenter suo munere fungantur, & ita loquentibus assistant, ut quidquid dicunt, vel ab aliis dicitur, intelligant. Quæ tamen audierint cum nemine omnino communicent, nisi cum abbatissa, si hoc expedire judicaverint.

Januæ monasterii nullo pacto aperiantur, nisi duabus ex antiquioribus præsentibus, quarum una sit ipsa Abbatissa, cum vacare poterit, aliæve moniales interim eo se recipiant, quo nec aspicere quidquam externum, nec inspici ab aliis ullo modo possint.

Prope januam cum mare vel foemina loqui monialium nulla præsumat, & quæ id egerit in cellam ad superioris arbitrium includatur, eandemque poenam incurrat janitrix, si præpositæ temeritatem non detulerit.

Singulis annis de sua administratione tam præposita, quam monasterii procurator rationem reddant episc. vel ejus vic. Præterea, quia omnia providenda in præsenti materia salubriter ordinata sunt per sac. congr. nos ad ea libenter remittimus.

In quolibet monasterio non habeantur, nec permittantur plures crates ferreæ, seu fenestræ collocutoriæ, quam una, aut ad summum duæ.

Hæ nullo modo in ecclesiis sint, sed extra eas tantum.

In fenestellis confessionalibus configantur etiam laminæ ferreæ, seu cum foraminibus, e quibus, nec ipsæ moniales cernere, vel spectare quempiam, nec a quoquam ullo modo cerni, aut spectari possint.

Fenestella unde Ss. eucharistiæ Sacramentum percipiunt, alta sit dimidiato palmo, lata vero in tertio, quæ binis foriculis, totidemque seris, & clavibus, alteris intrinsecus, & alteris forinsecus occludantur.

Ad januam monasterii vestibulum sit binis foribus munitum, in quo moniales nunquam intrent, dum fores exteriores vel apertæ sint, vel mox aperiendæ, ne inde nunquam moniales spectare, aut spectari possint.

Ne scribant litteras sine licentia superioris, seu Abbatissæ vel priorissæ, nec dent, neve ad eas missas recipiant, nisi antea ab eisdem fuerint perlectæ.

Presbyteris, confessariis, abbatissis, prioribus, vel aliis præfectis monasteriorum statuatur æqua, & idonea eleemosyna, seu provisio, quæ ære communi monasteriis persolvatur; iis autem vicissitudo munerum quantumvis exigui valoris, quæ sibi cum monialibus possint intercedere, omnino interdicta sit sub poena perpetuæ suspensionis.

Denuncietur cunctis sanctimonialibus, cujuscunque ordinis, religiosas professas, quæ testamentum faciunt, vel de rebus sibi in usum assignatis disponunt, mori & decedere proprietarias, illasque censuris, & poenis a sac. Canonibus, regulis, ac ordinum, & monasteriorum constitutionibus, atque aliis ordinationibus contra proprietarios editis, & promulgatis subjacere.

In quovis monasterio sit infirmaria communis, & ubi non fuerit, a superioribus construi, vel fieri quam primum curetur, & si res postulat sub censuris, & poenis eis bene visis: in eam autem recipere teneantur in virtute sanctæ obedientiæ omnes moniales, & conversas tam professas, quam novitias ægrotas, quibus opus sit medico; nec medicus quampiam in eundo inviset, nec invisere a præfecta monasterii permittatur, neque medicinam præscribat extra infirmariam sub poena excommunicationis.

Ægrotantibus autem, & infirmis in infirmaria decumbentibus ex ea pecunia, quæ in eam causam assignabitur, suppeditentur omnes sumptus, & expensæ pro victu, alimentis, lectulis, & medicinis, & aliis rebus necessariis ad illarum morbos curandos, ac valetudinem consequendam.

Solæ moniales officium divinum in suis ecclesiis celebrent; itaut nulla regularis, vel sæcularis, aut alia quælibet laica persona ad id quomodolibet se ingerat; sed tantum sacerdotes, & clerici deputati, vel deputandi ab ordinario, sive superiore pro celebrandis missis in die solemnitatis monasterii ad ea sua munera obeunda, quæ sint ex usu necessario ecclesiæ, cujusmodi sunt missæ celebratio, benedictiones, & iis similia, quæ per moniales expediri non possunt, accedant.

Nulla monialis, vel conversa, vel quævis alia persona, & quæ non sit de monasterio audeat alias sibi missas privatas celebrari facere in ecclesiis monasteriorum monialium, præter eas quæ a capellanis deputatis, communibus impensis monasterii celebrandæ sunt, nisi cum scientia, & licentia præpositæ.

Nulla monialis, vel conversa, cum aliquo advocato, procuratore, sollicitatore, exactore, alioque negotiorum gestorum actore quodcunque negotium, causam vel litem pertractet.

Janitrices, & quæ sacristiæ curam habent, & comitatrices, quæ ingressos comitantur, quadraginta annos non pauciores natæ sint.

In conversas non recipiantur in quocunque monasterio plures tertia parte aliarum monialium, vel ad summum non nisi duæ ad rationem quinque monialium. Ubi vero consuetudo est, ut ea proportio non expleatur, sed minor sit numerus conversarum, ea utpote laudabilis observetur.

Famulæ sæculares, quæ in monasteriis pro illarum servitio, & ministerio degunt, omnino dimittantur, nec habitum suscipiant nisi prius extra monasterium dimissæ, & illarum voluntas ab ordinariis fuerit explorata, juxta sac. Trident. conc. decretum.

Non recipiantur moniales, vel conversæ in quodcunque monasterium, nisi in eo singulæ singulis monialibus, & conversis propriæ cellæ, quæ sive ex muro, vel cæmento, sive ex tabulis, sive ex tela in communi dormitorio distinguantur, assignata sint.

Nulla unquam recipiatur in monialem nisi prius parentes, fratres, vel ii ad quos ejus cura spectat, promptam habuerint universam pecuniam pro dote, vel eleemosyna consueta, ex qua puellæ nomine nonnulli redditus ementur, accedente monasterii consensu, cui hujusmodi redditus alimentorum causa, usque ad professionis diem cedat; ea vero sequuta, successionis jure integre acquiratur.

Ut autem ad Dei gloriam, & monialium in Domino profectum, & animarum salutem, supradictæ ordinationes debita devotione, & reverentia suscipiantur, universis, & singulis reverendis abbatissis, priorissis, ac aliis

ANNO CHRISTI 1596.

alliis præfectis, & superioribus monasteriorum, ac monialibus ac conversis in virtute S. obedientiæ, ac sub privationis officiorum, & perpetuæ inhabilitatis, ac vocis activæ, & passivæ; atque aliis censuris ecclesiasticis, & poenis, etiam ipso facto incurrendis, districte præcipitur, & mandatur, ut omnia, & singula in eisdem ordinationibus contenta, observent, & exequantur, atque observari, & exequi faciant.

CAP. XXVII.

De usuris.

Nihil cum sit in rerum natura, quod mundanorum animas, & pauperum bona devoret, quam mordax ille, & ubique serpens usuræ cancer; pastoralibus muniis pro virili respondere cupientes, eo animum, & vires omnes conduximus, quo miræ charitatis ingeniosa industria quaslibet ejus radices e subditorum nostrorum cordibus evellamus. Ordinamus igitur sub gravissimis poenis episc. arbitrio reservatis, ne pro re mutuo concessa, sive pecunia, sive frumentum, aut quidvis aliud sit, plusquam ejus æquivalens exigatur.

Inhibemus ne pro solutione dilata, aut anticipata aliquod lucrum petatur, neque res ulla carius veneat ea ratione, quod ejus solutio ad tempus differtur.

Tollatur abusus conducendi operarios ad fodiendum, arandum, aliudve opus peragendum minori pretio, quam sit dari solitum, ob id nempe, quod illis operariis nuper pecuniam contulerit, priusquam id operis inchoasset.

Prohibemus etiam ne aliquis pecunias alii tribuat pro bobus aliisque animalibus, cogendo eumdem, qui pecunias accipit, postmodum fateri simile animal se recepisse, cum propter exiguam pecuniæ quantitatem nihil habuerit.

Nec minus eos damnamus, qui triticum in quibusdam locis, in quibus vilioris est pretii conferunt eo pretio, quo in aliis venditur, ideo ut cogant pauperem in necessitate constitutum, frumentum suis impensis evellere, & conducere.

Declaramus etiam contractum illum esse superfluum maxime, quo triticum, oleum, & alia id genus mutuantes post quindecim dies vel ad quamlibet postulationem reddendum sibi paciscuntur: deinde vero cum majori pretio venditur, sibi reddi, vel pretium solvi a debitoribus petunt, quam plurimum venditum fuerit; cum fortasse, si penes se id habuissent, eo tempore, non tanti, nec tantam quantitatem uno, eodemque pretio vendidissent. Cum igitur illicita hæc hujusmodi lucri perceptio, non domos ipsas, sed & Civitates evertat, in Domino omnes hortamur, ut saluti tam animæ, quam corporis consulentes, a viris peritis consilia petant, quibus ex hisce Dæmoniorum technis facilius emergant, nec post hac ab æquissimo judice graviter puniantur.

Neve nostra negligentia, & indulgentia, prava hæc pestis latius, atque latius serpat, tam iniquam usuræ perniciem pro nostri muneris cura reprimere prorsus, evellere, & extirpare volentes, statuimus, ut quæcunque persona, quacumque conditione, seu dignitate prædita, hujusmodi contractus suspectos, cambia sicca, libellos fictos, seu quævis alia pacta, quæ a vera charitate abhorrent, omninoque jure sunt prohibita, deinceps patrarent, ipso facto poenas a jure statutas subituras se intelligant, hortantes præcipue episcopos ne passim hujusmodi casuum absolutionem aliis concedant.

CAP. XXVIII.

De Archivio.

Quotidiana sane experientia perspicuum est, dotes beneficiorum ecclesiasticorum magis, magisque minui, quod a tot, tantisque diversarum qualitatum personis, cum maximo animarum suarum detrimento, bonorumque ecclesiæ damno, & incommodo usurpentur. Ne igitur aliqua in parte studium nostrum desideretur, hortamur, ut episcopus quoddam in cathedrali ecclesia armarium erigat, in quo omnes tam privatæ, quam publicæ scripturæ quorumlibet beneficiorum suæ dioecesis tutissime adserventur.

Ordinamus itaque sub poena excommunicationis, aliisque gravissimis eorum arbitrio reservatis, universis, & singulis abbatibus, canonicis, archipresbyteris, rectoribus, prioribus, curatis, vel alio quocunque nomine vel titulo beneficiatis, ut infra sex menses teneantur copias authenticas suarum bullarum, scripturarum, inventariorum, & quorumcunque contractuum, tam de bonis immobilibus, quam mobilibus, jurisdictionibus, actionibus, redditibus, & censibus, quos possident, aut possidere jure, vel consuetudine possent, ad ipsorum beneficia spectantes episc. offerre, quæ tum ad perpetuam rei memoriam, tum ad fallacias, fraudesque tollendas in prædicto armario, aut archivio debite reponantur.

Cum primum vero Episcopus obierit mortem, archivii episcopalis claves notario publicæ fidei; una capituli vicario; altera de capitulo uni, ad quem vel officii ratione, vel consuetudine pertinet, tradatur. Qui episcopo recens consecrato illas restituant, deque rebus in ea descriptis rationem reddant.

Summorum pontificum bullas, saltem duobus post mensibus, quam illas Romæ editas cognoverit, in sua Dioecesi promulgari curet episc. eas præsertim, quas promulgari jussum erit, tum eas, quae ad ecclesiæ suæ promulgationem pertinere posse aliqua ratione judicabit, quarum omnium bullarum librum confici, & in episcopali archivio adservari jubeat, cum earundem publicationibus.

CAP.

Anno Christi 1596.

CAP. XXIX.

De ratione observandi synodi provincialis.

Episcopus pro suo munere omni sollicitudinis officio incumbat, ut quæcumque in hac synodo provinciali decreta constitutaque sunt, celerem atque plenam executionem, ut par est, omnino habeant.

Et ut commodius executioni debitæ mandari omnia possint, statuit nostra synodus, ut intra sex menses quilibet episc. suam cogat dioecesanam synodum, & in ea plenissime omnia publicari mandet cum omnibus juris remediis observari, quæ in hoc nostro prov. conc. acta, vel definita esse noscuntur.

Quicunque vero, vel universi, vel singuli qui non paruerint, ii multas, & poenas luant his hisce decretis sancitas, tum alias ecclesiasticis sanctionibus, & canonum jure præscriptas. Compellanturque præterea ab episcopis ad parendum, omnibus juris remediis; & aliis etiam poenis, quæ in eis continentur, se teneri intelligant. Ab affixionis die eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præstare jubemus.

Ubi autem in præmissis constitutionibus nulla est imposita poena, episcopi arbitrium intelligatur subaudiendum.

Porro si in his decretis nonnulla orietur difficultas, ejus declarationem omniumque explicationem a nobis & successoribus nostris archiepiscopis perpetuo reservamus, salva prius & semper sedis apostolicæ authoritate.

Quamcumque facultatem habet episcop. eam per suum vicarium generalem ipsum exequi posse declaramus, nisi in iis, quæ proprie pertinent ad ordinem episcopalem, aut in quibus vicarius a sacris canonibus, vel a conc. Trid. vel a nobis exclusus erit.

Quoniam denique ob publicam hujus provinciæ, & privatam etiam cujuscujusque ecclesiæ utilitatem a sum. Rom. Pontifice multa petenda sunt; decernimus, ut quidquid ab eo communibus nostris, & qui præsentes sunt coepiscoporum literis petetur, id omne concilii hujus nomine atque authoritate ita factum intelligi, ac si publice in sessione postulatum esset.

Omnia vero, & singula, quæ a nobis in hac prima Salernitana provinciali synodo decreta, atque acta sunt, qua debemus obedientia, & humilitate, authoritati, & judicio sanct. Rom. ecclesiæ omnium ecclesiarum matris, atque magistræ semper emendanda, & corrigenda subiicimus.

Nomina episcoporum, qui fuerunt in hac synodo provincia.

Ego Marius Bologninus archiepiscopus Salernitanus his omnibus decretis annuens subscripsi.

A Ego Cæsar episc. Cavensis, exemptus, his decretis annuens subscripsi.

Ego Patritius Laosius episc. Nuscanius his omnibus decretis annuens subscripsi.

Ego Fr. Antonius Ferusensis episc. Marsici novi his decretis annuens subscripsi.

Ego Lelius episc. Caputaquen. his omnibus decretis annuens subscripsi.

Ego Antonius episc. Sarnensis similiter subscripsi.

Ego Rugerius de Panaldis pro reverendiss. episc. Nucerino interfui, & subscripsi.

Ego Claudius Papa pro rev. episc. Campaniensi interfui, & suscripsi.

Ego Federicus de Cavo pro rev. episc. Policastrensi interfui, & subscripsi.

B Ego Antonius Rassi pro rev. episc. Acernensi interfui, & subscripsi.

Nonnulla acta concilii Provinc. sub Mario Bolognino archiepisco. Salernitano de anno 1596.

Existentia in archivio archiepiscopali ecclesiæ Salernitanæ.

In cau. reverendissimi episcopi Acerri &c. Per sacrum concilium provinciale audita C relatione procuratoris reverendissimi episcopi Aceri fuit provisum, & decretum, ut præfatus D. episcopus intra sex menses ab hodie cum effectu erigere habeat seminarium, saltem scholam, deputare præbendas, aut præstimonium, seu stipendium lectoribus sacræ teologiæ ac casuum conscientiæ, nec non pro penitentiario, convocare synodum diocesanum, & recitare facere in sua cathedrali, & collegiata, seu receptiva singulis diebus horas canonicas per capitulum in cathedrali, & presbyteros in collegiata, seu receptiva juxta decreta sac. concilii Trid. sub poenis ejusdem sac. Tridentini concilii; & ita hoc suum &c. M. archiepiscopus.

D *In cau. reverend. episcopi Campaniæ &c.* Per sacrum concilium provinciale audita relatione procuratoris rev. episc. Campaniæ fuit provisum, & decretum, ut præfatus R. episc. infra sex menses ab hodie cum effectu erigere habeat seminarium, vel saltem scholam, deputare præbendas, aut præstimonium, seu stipendium lectoribus sacræ Theologiæ, ac casuum conscientiæ; nec non pro penitentiario, convocare synodum dioecesanam, & recitari facere in sua ecclesia cathedrali singulis diebus horas canonicas per capitulum d. ecclesiæ cathedralis juxta decreta sacri Tridentini concilii sub poenis ejusdem sacri concili Trid. & ita hoc suum E &c. M. archiepiscopus, F. Solimelis. Lectum latum die 6. Maii 96. in sacr. concilio provinciali.

Illu-

Illustrissimi e reverendissimi Signori.

Federico de Caro procuratore dell' illustrissimo, e Reverendissimo Filippo Spinello arcivescovo di Rodi, e vescovo di Policastro, dice che essendo trattato in questo concilio provinciale, che il detto reverendissimo suo principale come arcivescovo non debba portar la croce arcivescovale per la Diocesi di Policastro, il che l' è stato concesso in virtu di privilegio apostolico, qual

A privilegio non si deve interpetrare in detto concilio, al quale il detto reverendissimo principale suo è suddito quanto a vescovo di Policastro; e quanto agli altri onori, e dignità arcivescovali riservatili in virtù de' suoi privilegj immediate non possonsi declarare per altro, che da N. Sig. e per la S. sede apost. per il che gravato con verità da detto trattamento, e di ogn' altra cosa, che sopra di ciò si fosse provista in detto sacro concilio come provinciale, n' appella alla santità di N. Sig. & alla S. sede apostolica, *petens &c. omni meliori modo &c. ut Deus &c.*

ACTA SYNODI PROVINCIALIS

MARONITARUM IN MONTE LIBANO

AB ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO

D. SEORGIO PETRO

PATRIARCHA ANTIOCHENO

Anno 1596. habita.

Extant in libro edito Italice qui titulus: *Missioni apostoliche &c.* auctore P. Hier. Dandino.

CONvenerunt die decima octava Septembris mensis coram Illustriss. patriarcha reverendiss. archiepiscopi, cæteris legitimè impeditis, Josephus abbas Chsaya, Josephus sancti Antonii, & Moises Bsciarai, Dominiq. diaconi Josephus Chater de Esdron, & Pharag Hadscith, nec non sacerdotes complures, præsente Hieronymo Dandino Cæsenate societatis Jesu presbytero, sanctissimi D. N. Clementis Papæ VIII. nuncio.

Principio autem lectæ sunt apostolicæ literæ, deinde multis, & gravibus verbis de synodo quadam superioribus annis coacta conquestus est Patriarcha, eamque a se, fratreve suo prædecessore convocatam, aut approbatam fuisse negavit. Tum errores nonnullos sibi, ac suæ genti a quibusdam adscriptos, & omnes eorum assertores excommunicavit, atque anathematizavit. Errores hi erant.

1. Unam in Christo esse naturam, unam voluntatem, operationem.

2. Spiritum Sanctum a solo patre procedere.

3. In Trisagio Crucifixionem totius Trinitatis interponi.

4. Nullum esse Purgatorium locum.

5. Nullum originale peccatum.

6. Animas mortali hoc solutas corpore ante extremi judicii diem nullo præmio, poenave affici, loco quodam detentas interim, in quo nec supplicium patiantur ullum, nec bono quoquam lætentur.

7. Posse ore negari fidem, modo teneatur corde.

8. Confirmationis sacramentum a baptismo distinctum non esse.

9. In chrismatis confectione præter oleum, & balsamum alia quædam admisceri oporC tere.

10. In fermentato Corpus Christi consecrandum esse.

11. Ad eorum, qui moriuntur inungenda corpora, oleum ab episcopo in die Cœnæ Domini consecratum non adhiberi, sed illud quod simplex quisque Sacerdos tunc benedixerit.

12. Sacramentorum omnium formas minus perfectas, ac per modum precationis illis esse.

13. Propter fornicationem, aliasque causas, & incurabiles morbos uxorem repudiari, D atque aliam ea vivente duci posse.

Qui omnes ita examinati sunt, ut de singulis suam, suæque gentis tum præsentis, tum præteriti temporis sententiam ac fidem quisque exposuerit. Fuit autem hæc.

1. Unam in Christo Domino esse personam, Divinam: naturam, voluntatem, atque operationem duplicem, Divinam, & humanam.

2. Spiritum sanctum a patre, filioque tanquam ab uno principio procedere.

3. Trisagium duobus modis in eorum libris usurpari. Cum ad Trinitatem totam refertur, nihil addi. Cum ad secundam personam propter assumptam carnem, nativitaE tem, Crucifixionem, & mortem interponi.

4. Purgatorium locum esse; ideoque plurimas pro mortuorum animabus eleemosynas fieri, preces fundi, missas celebrari, ut citius inde liberentur.

5. Ab Adam omnes originale peccatum contrahere, eamque ob causam parvulos sine baptismo salutem non consequi.

6. Animas ex hac vita migrantes aut in Cælum ad fruendum Deo statim evolare; aut ad

ANNO CHRISTI 1596.

ad sempiternas inferni, temporaria sub purgatorii poenas detrudi.

7. Fidem ore negari non licere, evangelicum illud satis, superque testari. *Qui negaverit me coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo, qui in Cælis est.* Mat. 10.

8. Confirmationis sacramentum a baptismo penitus distinctum, illiusque ordinarium ministrum episcopum esse. Atque in eo Spiritum Sanctum, gratiæque plenitudinem dari, qua ad fidem profitendam constantes reddimus.

9. In chrismatis confectione præter oleum, & balsamum, quibus duplex Christi natura significatur, nihil admiscendum esse.

10. In pane azimo temporibus omnibus eos consecrasse.

11. Oleo ab episcopo feria quinta Cœna Domini consecrato morientes ungi oportere.

12. Sacramentorum formas, quibus utuntur ab ecclesiæ Romanæ consuetudine minime discrepare; easque ministri actionem indicare. *Ego te baptizo*, &c.

1. Etsi quoad thorum, & habitationem divortium interdum permittatur; matrimonii tamen vinculum nisi morte non solvi, atque apertam extare sententiam. *Quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mœchatur; & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Mat. 19. Quæ omnia legitimi, & proprii eorum libri testantur, nec uspiam secus se in illis reperisse Hieronymus Dandinus affirmavit.

Ergo cum eorum fides a catholica apostolica, & Romana nihil discreparet; abusus complures propositi fuerunt, qui sive ob sacerdotum imperitiam, sive ob infidelium, hæreticarum, & schismaticarum gentium propinquitatem, ac permixtionem in aliqua Maronitarum loca irrepserant; atque a piis, & fidelibus, qui aderant, patribus canones hi, qui subiiciuntur communi omnium consensu formati sunt.

CANON I.

Baptismi sacramentum, ut est omnibus ad salutem necessarium, ita primo quoque tempore parvulis conferatur, nec ultra decimum, vel duodecimum diem differatur; librumque apud se habeat parochus, in quo baptizatorum, & suscipientium nomina adnotentur.

CANON II.

Episcopi omnes, ut muneri a Christo Domino, summo, ac primo pastore sibi commisso satisfaciant, singulis annis semel saltem sanctum confirmationis sacramentum in dioecesibus suis administrent.

CANON III.

Adsit autem Patrinus, qui confirmandum teneat unus, vel una, aut ad summum unus, & una.

A

CANON IV.

In cognationis spiritalis, quæ in baptismo, & confirmatione contrahitur, gradibus, servetur id quod in Tridentina Synodo sapienter definitum est. In baptismo videlicet inter suscipientem, & baptizatum, & illius patrem, ac matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatur baptizatique patrem, ac matrem tantum cognationem contrahi. Eamque rursum, quæ ex confirmatione oritur confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egredi. Omnibus inter alias personas spiritualis hujus cognationis impedimentis matrimonii sublatis. Sess. 24. c. 2. de re for. mat.

B

CANON V.

Iis, qui populum Dei suæ curæ commissum verbo, & sacramentis pascere debent, non vulgaris sane doctrina necessaria est. In præcipuis igitur ecclesiis diebus dominicis casuum conscientiæ lectio instituatur, ad quam ex propinquis locis convenire sacerdotes omnes cogantur, eorumque summa quamprimum conscribatur, quæ ab omnibus haberi præ manibus possit.

C

CANON VI.

Casus constituantur episcopis reservati, a quibus reliqui nonnisi de illorum consensu absolvant. Aliique graviores subiiciantur, qui ad solius patriarchæ auctoritatem pertineant.

CANON VII.

Quoniam parvulis sine indecentia maxima, venerabilissimique sacramenti injuria vix potest sacra Corporis Christi communio dari, caveant in posterum sacerdotes universi, ne quemquam ante rationis usum ad eum admittant.

D

CANON VIII.

Missali Romæ sanctissimi domini nostri Papæ approbatione nuper impresso, atque ad nos transmisso utantur omnes, nec alio nisi ad Patriarcham delato, & ad Romanum emandato, ejusque manu subscripto, ac solito sigillo confirmato uti liceat.

CANON IX.

Minus omnino decere videtur, nec ecclesiæ consuetudini convenire quorumdam consuetudo, qui pietatis, ac religionis specie nudis pedibus sanctum Missæ sacrificium offerunt; idcirco intelligant universi, nullatenus id probandum, aut retinendum esse.

E

CON-

CANON X.

Digitos etiam quibus Sacrum Christi Corpus inter Missarum solemnia contrectatur, post verborum consecrationis pronunciationem nihil aliud tangere, conjunctosque deinceps esse oportet.

CANON XI.

Cum ad integritatem sacrificii Corporis, & Sanguinis Domini pertineat utriusque seorsim sumptio; adstantium, ac ministrorum communione actionem illam sacerdos non interrumpat, sed & corpus, & sanguinem ipse primum sumat: tum partes aut in calice intinctas sanguine, aut cum aliqua sanguinis parte illis distribuat.

CANON XII.

Vasa, quibus sanctissima eucharistia in ecclesiis asservatur, argentea quidem esse, aurea, & ex meliori materia constare oporteret; verum si hæc haberi nequeunt, lignea saltem non sint, sed aut ænea, aut stamnea, aut his similia.

CANON XIII.

Ad matrimonii sacramentum celebrandum ante decimum quartum annum mas, & duodecimum foemina non admittantur; interim tamen promissiones, & sponsalia permitti poterunt.

CANON XIV.

Coram proprio parocho, & testibus matrimonium omnes celebrent. Habeat vero parochus librum, in quo contrahentium, & testium nomina, locumque, & diem scribat. Ac tribus continuis festivis diebus in ecclesia inter missarum solemnia futurum matrimonium, antequam celebretur publicet.

CANON XV.

Indignum autem est, quod a quibusdam factum accepimus, ut hæreticis, & schismaticis filias suas Christi-Fideles in matrimonium traderent: id ne amplius fiat, episcopi, & sacerdotes omnino caveant.

CANON XVI.

Pius, & antiquus in ecclesia aquæ benedictæ usus in templa nostra introducatur, locaque & vasa præparentur, in quibus decenter, & commode omnibus exponatur.

CANON XVII.

Diligentius in posterum, & sancitus festi dies observentur, illique constituantur, & publicentur, qui ab omnibus ex præcepto observandi erunt; atque inter eos Trinitati, sanctissimo eucharistiæ sacramento, ac sanctis omnibus dicati adnumerentur.

CANON XVIII.

Tollatur penitus mulierum nostrarum illa simplicitas, aut religio, qua menstruorum tempore, ac quadraginta post partum diebus ab ecclesiæ ingressu abstinent.

CANON XIX.

Omni conatu, atque industria curetur, ut apud patriarcham, & episcopos, & vero etiam in præcipuis omnibus locis libri sacri habeantur; Vetus scilicet, & novum testamentum, quibus fides nostra præsertim nititur.

CANON XX.

Contra vero, cum perniciosum nimis sit simpliciorum animabus, si hæreticorum, & schismaticorum libri in eorum versentur manibus, diligenter omnes conquirantur, & apud patriarcham in loco clauso asserventur; nec nisi doctis, ac theologiæ sacræ peritis viris, qui inter veritatem, atque errorem dijudicare possint, permittantur.

CANON XXI.

Hæc omnia, ut a nostra synodo sancte definita sunt; ita, ut a Christi-Fidelibus accurate observentur, modis omnibus episcopi, & sacerdotes procurent; contumaces dignis etiam poenis compellendo.

Cumque nil aliud tractandum superesset; canones hi universi patribus rursum alta, ac distincta voce prælecti fuerunt, atque ab omnibus acclamatum, & ut a sanctissimo domino nostro Papa confirmarentur vehementer postulatum. Quod cum se Hieronymus Dandinus sedulo curaturum polliceretur, dimissa synodus est. Die ejusdem Septembris mensis xx. anno MDCXVI.

ADDITIO

Ad superiorem synodum sub Josepho Petro Patriarcha.

HIS actis, Sergius patriarcha, ut est mortalium omnium conditio, extremum diem clausit, atque ex hac ad meliorem, ut pie creditur, migravit vitam; eique mox summa totius populi approbatione, & consensu electus Josephus archiepiscopus, & abbas Chsaya in patriarchali munere successit. Is vero non solum superiorem synodum universam, singulaque in ea contenta confirmavit, atque ab omnibus magnopere observari voluit; verum etiam episcopis eisdem convocatis, eodemque præsente Hieronymo Dandino apostolicæ sedis Nuncio, hosce adjunxit canones.

CANON I.

In sancto Missæ sacrificio peragendo quosdam accepimus, antequam sacras vestes induant, panem, & vinum offerre; alios primum vestes assumere, tum offerre. Unius gentis ac populi unum oportet esse ritum, unam Divini cultus formam. Est autem rationi, atque ecclesiasticæ consuetudini magis consentaneum, ut sacris indutus vestibus ad altare sacerdos accedat.

CANON II.

Quod a Romanis Pontificibus, sacerdotibus nostris, & ecclesiasticis viris permittitur, ut & uxores habeant, & filios procreent, intelligant omnes indulgentiam esse non præceptum; neque ita accipiendum a nobis, ut nisi uxores illi ducant, aut ad sacros ordines admittendi, aut regendis populis sacramentisque administrandis præficiendi non sint. Nam sanctius omnino est, & optabilius, ut qui donum ex Deo habent, cælibem vitam agant, quodque apostolus Paulus christianis universis consuluit; ut non divisi, sed integri, & toti vacare Deo, ac divinis rebus possint; ecclesiasticis, ac Deo dicatis personis multo magis convenit. Idcirco liberum id omnibus relinquatur, nec ad matrimonium ullus, aut cogatur, aut urgeatur.

CANON III.

Æquum est iis, qui ad episcopatus gradum assumuntur ab omnibus populis honorem debitum exhiberi, illosque a cæteris dignosci; propterea sive monasteriis regendis præponendi sint, sive populorum curam habituri, solito episcoporum habitu utantur illi, qui ad eum gradum in posterum assumentur. Neque plures in eodem loco præterquam apud patriarcham, episcopi habitent.

CANON IV.

Verbo Dei omnino pascendæ sunt oves Christi curæ nostræ commissæ, ut & instruantur in fide, & moribus corrigantur; constituantur igitur illi, qui ad sanctum hoc & salutare munus obeundum idonei sint, locaque illis præscribantur, quibus singuli Verbum Dei dominicis, ac celebrioribus diebus festis annunciare debeant; nec ullus nisi a patriarcha, locive ordinario missus, id in ecclesiis nostris facere præsumat.

CANON V.

Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut sanctissime Paulus nos admonuit. Sacerdotes vero tributis, quæ Turcis solvenda sunt, exigendis vacare, indignum profecto facinus est. Id nullo modo deinceps fiat.

CANON VI.

Monachorum, ac religiosorum hominum, qui relicto sæculo intra monasteria sese incluserunt, a foeminarum consortio quam remotissima esse oportet loca. Nullæ igitur foeminæ, nisi fortasse ad officia Divina in templo, & audienda ubi, & quando patriarchæ videbitur, intra illa admittantur. Nunquam vero ibi comedant, aut pernoctent.

Hæc porro non ideo definita sunt, quod superioribus temporibus apud nos nunquam fuerint pleraque saltem observata, sed quod cum minus nunc essent multis in usu, in memoriam omnibus revocari, atque accuratissime a singulis observari, synodus nostra voluerit. Quod & de suæ gentis pietate, ac solita obedientia confidit, & a Deo optimo maximo obnixe precatur. Die tertia Novembris mensis millesimo quingentesimo nonagesimo sexto.

CON-

ANNO CHRISTI 1597.

CONCILIA PROVINCIALIA
DUO SANCTÆ SEVERINÆ
A SACRA CONGREGATIONE CONCILII REVISA

Anno 1597.

Illustri & reverend. uti Fratri D. archiepiscopo S. Severinæ.

Perillustris, & reverend. D. uti frater. Provinciales synodos, ad S. D. N. missas; quarum prior a Francisco Antonio amplitudinis tuæ prædecessore; posterior autem ab ipsamet amplitudine tua, adhibitis in utraque comprovincialibus episcopis celebratæ fuerunt, illustrissimi patres sacri, concilii Tridentini interpretes pro munere sibi injuncto diligenter recognoverunt, atque ubi opus esse duxere, emendarunt, atque aptarunt. Nunc igitur eas ad amplitudinem tuam remittimus, ut pro sui muneris officio quam primum fieri poterit, & sedulo in sua ecclesia, totaque provincia observandas curet, ut egregiæ suæ operæ, ac industriæ piiq. laboris fructus, quos sibi initio præposuit uberiores in diem, adjuvante Domino, percipiat. Quod ut cumulate, & quam cellerrime fiat, nos summis precibus a divina benignitate contendimus, optimamque amplitudini tuæ valetudinem ex animo precamur. Romæ die 15. Julii 1597.

Amplitudinis tuæ

Illust. & reverend. uti Fr. Hier. card. Matthejus. *Locus † signi.*

DECRETA EDITA

In prima, & repetita in secunda synodo provinciali sanctæ Severinæ sub Francisco Antonio Santorio archiepiscopo.

Franciscus Antonius Santorius Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus sanctæ Severinæ de RR. DD. patrum coepiscoporum consilio, & assensu in provinciali synodo nostra S. Severinæ legitime congregata, hæc quæ sequuntur statuimus, decrevimus, & ordinamus.

De Fidei Orthodoxæ professione.

Ex edito Romæ 1597.

INter omnes pastoralis officii solicitudines, præcipua, quæ ad catholicæ fidei integritatem pertinet, versari debet, ut quæ spiritualis ædificii fundamentum est inviolata permaneat, ac omnes in ejus puritate immobiles persistant. Quare ab ejusdem fidei negotio, veluti omnium præstantissimo, exordiendum esse duximus, candem fidem juxta formulam a fel. recor. Pio papa IV. traditam unanimiter profitentes, quam hic inferius subjiciendam esse visum fuit.

Formulæ professionis Fidei Orthodoxæ.

„ Ego N. firma fide credo & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo S. Romana ecclesia utitur, videlicet.

„ Credo in unum Deum, Patrem, Omnipotentem, factorem coeli, & terræ, visibilium omnium & invisibilium; & in unum D. Jesum Christum filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de coelis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in Coelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam S. catholicam, & Apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen.

„ Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admitto, & amplector.

„ Item sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet S. Mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Sacrarum scripturarum admitto, nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam, & interpetrabor.

„ Profiteor quoque septem esse vere, & proprie Sacramenta novæ legis, a Jesu Christo D. nostro instituta, atque ad sa- „ lu-

" lutem humani generis, licet non omnia, " singulis necessaria, scilicet Baptismum, " Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, " & Matrimonium: illaque gratiam conferre; & ex his baptismum, confirmationem, " & ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos " ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum " omnium Sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto.

A

" Omnia, & singula, quæ de peccato " originali, & de justificatione in sacr. Tridentina synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio.

" Profiteor pariter in Missa offerri Deo " verum, proprium, & propitiatorium Sacrificium pro vivis, & defunctis, atque " in Ss. Eucharistiæ Sacramento esse vere, " realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, una cum anima, & divinitate " D. N. Jesu Christi; fierique conversionem " totius substantiæ panis in corpus, & vini " in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

B

" Fateor etiam sub altera tantum specie " totum, atque integrum Christum verumque sacramentum sumi.

" Constanter teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari.

" Similiter, & sanctos una cum Christo " regnantes, venerandos atque invocandos " esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

C

" Firmiter assero imagines Christi, ac " Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas " esse; atque eis debitum honorem, & venerationem impartiendam.

" Indulgentiarum etiam potestatem a " Christo in ecclesia relictam esse; illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo.

" Sanctam Catholicam, & Apostolicam " ecclesiam Romanam omnium ecclesiarum " matrem, & magistram agnosco, Romanoque pontifici, B. Petri Apostolorum principis successori, ac Jesu Christi Vicario " veram obedientiam spondeo, ac juro.

D

" Cætera item omnia a sacris canonibus, " & œcumenicis conciliis, ac præcipue a " sacrosancta Tridentina synodo, tradita, " definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria " omnia, atque hæreses quascumque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & " anathematizo.

" Hanc veram catholicam fidem, extra " quam nemo salvus esse potest, quam in " præsenti sponte profiteor, & veraciter " teneo, eandem integram, & immaculatam, " usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere, & confiteri, atque a meis subditis, seu illis " quorum cura ad me in meo munere spectabit teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum ego idem N. " spondeo, voveo ac juro; sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

E

Hanc ipsam fidei professionem, ac sponsionem juxta præscriptum sac. Trid. conc. & literarum ejusdem Pii IV. & nos ipsi, & coepiscopi nostri, ac omnes alii, qui ad hoc concilium provinciale admissi sunt, publice fecimus, atque ita eandem ab omnibus, qui dignitates, canonicatus, & præbendas, nec non alia ecclesiastica beneficia obtinent, vel in futurum obtinebunt, qui in synodo dioecesana conveniri debent, in proxima dioecesana synodo ab eorum ordinario habenva, palam, & solemniter fieri mandamus.

Sed insuper, juxta sac. conc. Trident. decretum, & literas apostolicas prædictas, provisi de beneficiis quibuscunque ecclesiasticis curam animarum habentibus teneantur a die adeptæ possessionis, saltem intra duos mense, in manibus sui episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus vicario eamdem orthodoxæ fidei publicam facere professionem. Provisi vero de canonicatibus, & dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, vel ejus vicario gener. sed etiam in capitulo intra eundem terminum idem facere teneantur; alioquin, juxta decretum ipsum, declaramus omnes prædictos fructus suos non facere, nec illis possessionem suffragari.

De ejusdem Fidei professione per artium, & facultatum quarumcunque magistros, & professores facienda.

Cujuscunque artis. & facultatis professores, laici, vel clerici, sive sæculares, sive cujuscunque ordinis regulares sint, ad suæ professionis exercitium nullatenus admittantur, nisi prius de communi religione, & sana doctrina constiterit, ejusdemque orthodoxæ fidei, ex præscripta formula, professionem fecerint, sub censuris, & poenis, & alias juxta literas fel. recor. Pii IV. desuper editas, & promulgatas.

In hujusmodi fidei professione, illud præcipue observandum erit, ut verbis juxta *præscriptam formulam* conceptis publice, & palam ab omnibus fiat; atque ut ad perpetuam rei memoriam semper maneat, eandem per notarios, vel ordinarios actuarios cum ipsius profitentis subscriptione, in peculiari libro, & gratis annotari, vel de ea publicam testationem fieri episcopi curent.

De Fidei tuendæ cura, & diligentia.

Episcopos omnes quam maxime hortamur, & in Domino monemus, ut in sua quisque civitate, & dioecesi solerter invigilet, an aliqui sint, qui a recta credendi norma vel quid minimum declinent, aut pravis opinionibus imbuti contra catholicam fidem aliquid dixerint, & fecerint, & in male de eadem fide sentientes, ne venenum latius diffundatur, canonice procedant.

Parochos etiam omnes admoneant, ne circa advenas, & peregrinos quoscunque ad eorum parochias confluentes, & circumcisos, ac apostatas, qui ab infidelibus reversi sunt, an adhuc reconciliati fuerint sedulo

dulo invigilent, & de eorum vita, & moribus, & an eo potiffimum anno Ss. Eucharistiæ facramentum fumpferint, & an Dominicis, & feftis diebus Miffam audiant, diligenter inquirant; & fi qua de iis fufpicio fuerit, ipfis ordinariis indicent, ut ab eis, prout expedire judicaverint, opportune provideri poffit.

De libris exhibendis.

Cum improbatæ lectionis libros ad fimplicium mentes inficiendas plurimum nocere compertum fit; propterea epifcopi regulas indicis de libris prohibitis de auctoritate fel. rec. Pii IV. editas ab omnibus fervari ftudeant, mandentque theologis, legum doctoribus, medicis, ludimagiftris, aliifque libros habentibus, ut librorum fuorum notulam pariter ab eis fubfcriptam infra tempus ftatuendum fideliter edant. Præcipiant etiam omnibus, qui in eorum oppidis, & locis libros tam impreffos, quam manufcriptos introducunt, ut illos nifi prius recogniti, & approbati fuerint, nec retinere, aliifve legendos tradere, nec modo aliquo vendere, alienare, aut commodare audeant, fub poenis in eodem indice præfcriptis per ipfos incurrendis.

Hæredes vero, vel executores ultimarum voluntatum libros a defunctis relictos infra menfem poft obitum ordinariis fuis exhibere teneantur & debeant; nec ipfis uti, aut illos, nifi eorum indicem attulerint, fimiliter vendere, & alienare valeant; alioquin nullam excufationem prætendere poterunt, quominus in cenfuras, & poenas Apoftolicis conftitutionibus decretas incurriffe cenfeantur.

De facris verbis non abutendis.

Prohibeant epifcopi ne ab idiotis, feu laicis præcipue, & literarum ignaris de his, quæ ad fidem pertinent, nec publice, nec privatim difputetur; & non folum in eos, fi contumaces fuerint, fed etiam in omnes, facræ fcripturæ verbis, vel fententiis ad fcurrilia dicta, detractiones, adulationes, fuperftitiones, incantationes. libellos famofos, aliofque profanos, & illicitos ufus abutentes fevere procedant, & animadvertant.

De fuperftitionibus, maleficiis, incantationibus, & Sortilegiis omnino tollendis.

Superftitiofas & vanas populi obfervationes, quæcunque fint, a fubditis fuis, tamquam perniciofiffima mala, penitus tollendas curabunt epifcopi, & gravi pœna ex facrorum Canonum decretis propofita, contra refipifcere nolentes procedant. In maleficos autem, fortilegos, lamias, five ftrigas, cæterofque omnes, qui quovis magicæ artis, & veneficii genere pactiones, & foedera expreffe, vel tacite cum dæmonibus habent, præfertim cum apoftaticos, vel infidelitatis, aut idololatriæ actus fecerit, vel maleficium aliquod inde fecutum fuerit, vel aliquis Sacramentorum abufus in ipfis fortilegiis, incantationibus, & maleficiis intervenerit, tamquam contra apoftatas a fide Chriftiana fufpectos juxta canonicas fanctiones feveriffime procedant.

De facris actionibus non reprefentandis.

Prohibemus, ut deinceps nec in facro, nec in profano loco publice, vel privatim repræfentationes venerandæ Chrifti Domini noftri paffionis, & gloriofforum martyrum certaminum agantur abfque fpeciali ordinariorum licentia, qui quod pietati, aut religioni congruere judicabunt, hac in re pro eorum prudentia ftatuent.

De imagine infolita non admittenda, nec novis miraculis recipiendis fine ordinarii licentia.

Nemini, juxta fac Trid. concilii decretum, liceat pofthac ullo in loco, vel in ecclefia, etiam quomodolibet exempta, infolitam aliquam ponere, vel ponendam curare imaginem, nifi de licentia ordinarii; & fi qua opinio novi miraculi orta fuerit ad ordinarium deferatur, qui in præmiffis juxta decretum hujufmodi procedat.

De fidei principiis a parochis tradendis & fcolæ magiftris.

Ut ad religionem, & Dei cultum puerorum animi inftituantur, & fidei principiis imbuantur, quibus quafi lacte nutriti, folido poftea cibo, cæterarumque virtutum incrementis augeantur; omnibus hujus provinciæ parochis præcipimus, & mandamus, ut fingulis dominicis, & feftis diebus a prandio hora congrua pueros fuæ parochiæ ad ecclefiam campanæ figno dato convocent, eofque fidei rudimenta, & chriftianam doctrinam juxta libellum editum, feu alias fummatim doceant, erudiantque, ut Deo cultum, &, reverentiam, & parentibus tum fpiritualibus, tum carnalibus obedientiam præftent, & eorum parentes, ut idem faciant affidue commoneant, & hortentur.

Literarii ludi bonorumque artium magiftri non folum libros in indice fel. rec. Pii V. editos nominatim vetitos; fed etiam alios obfcoena, vel turpia continentes, vel ex quibus boni mores corrumpi poffunt, pueris prelegendos, vel interpretandos nequaquam fufcipiant, aut proponant; eofque vehementer hortamur, ut in tam flexibili ætate, & ad malum prona difcipulos fuos chriftiana doctrina erudiant, & bonis moribus ac falutaribus præceptis inftituant.

De præbenda theologali, & lectione facræ fcripturæ in monafteriis inftituenda.

Sacrarum fcripturarum lectioni incumbendum effe, in eaque affidue verfandum, tum Sancti Apoftoli ad Timotheum, tum fanctorum patrum & conciliorum admonitione docemur; noviffime etiam fac. Generalis Trid. concilii decreto, jubemur. Quare ubi in cathedralibus, aut aliis collegiatis ecle-

cleſiis inſignibus præbenda ſeu ſtipendium ſac. Theologiæ doctori, & interpreti huc- A uſque aſſignatum vel deputatum non fuit, ne in eis tam utile, tamque neceſſarium munus omittatur, ſtatuimus, ut ab epiſcopis primoquoque tempore, juxta prædictum ſac. concilii præſcriptum, ſtatuatur, vel ex præbenda quomodocunque, præterquam ex cauſa reſignationis, proxime vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, vel alio quovis modo prout unicuique prælato videbitur, & eccleſiæ ſuæ qualitas feret.

Is vero, qui ad lectionem hujuſmodi deputatus fuerit, nec publice, nec privatim admittatur, niſi prius de vita, moribus, & ſcientia fuerit examinatus & approba- B tus, & ad fidei profeſſionem admiſſus, juxta ſæpe memoratas literas Pii Papæ IV.

Is etiam qui deputatus, & admiſſus fuerit, vel etiam theologus inſtitutus ſtatutis diebus, & horis in loco per epiſcopum deſignato ſacræ ſcripturæ, atque alios ſanctorum patrum libros, necnon pro caſuum poenitentialium cognitione neceſſarios ad curatorum, & aliorum ſacerdotum inſtructionem interpretetur.

Admoneantur etiam omnium regularium etiam mendicantium hujus provinciæ ſuperiores, ut in conventibus ipſorum, ubi ſacræ ſcripturæ lectio commode haberi poterit, illam a capitulis generalibus, vel pro- C vincialibus, dignioribus magiſtris, ſeu lectoribus, juxta prædictum decretum, aſſignandam curent; quod ſi facere neglexerint, epiſcopi omnes, ut apoſtolicæ ſedis delegati, eos ad id opportunis remediis compellant, authoritate ſibi decreto concilii tributa.

In monaſteriis quoque monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio ſac. ſcripturæ habeatur; qua in re ſi abbates negligentes fuerint, epiſcopi locorum in hoc, ut ſedis apoſtolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.

Curent epiſcopi, ut huic lectioni clerici omnes ad eam idonei cujuſcunque gradus D fuerint interſint, utque proficiant, ſingulos hortentur, & ſæpius admoneant.

De prædicatione Verbi Dei.

Epiſcopi, quorum primum, & potiſſimum munus verſari debet in grege paſcendo, & in viam Domini dirigendo, ſpiritualem panem eſurientibus populis frangant, ne, ſi muneri ſuo deſint, impleatur illud; *parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Ad quod, Chriſti, doctrina apoſtolorum exemplo, & ſac. conc. Trident. decreto innixi, eos vehementer hortamur. At ſi legitime impediti fuerint, ut officio E hujuſmodi per ſe ipſos (ut decet) ſatisfacere nequeant; juxta canonicas ſanctiones, per viros idoneos, ex ejuſdem concilii præſcripto eligendos, & deputandos hoc munus, ea, qua convenit, diligentia, & pietate ſuppleant; & Dei Verbum, adventus Domini, & quadrageſimali tempore, & omnibus Dominicis ſaltem, feſtiſque diebus prædicandum curent.

De prædicationis electione.

Prædicatoris electionem ſeu deputationem ad epiſcopos, ex ſacrorum canonum, præſertim concilii Tridentini diſpoſitione, ſpectare & pertinere declaramus; & propterea omnibus ſæcularibus poteſtatibus, & univerſitatibus prohibemus, & inhibemus, ne in ea ullo pacto ſeſe ingerere præſumant, non obſtantibus contrariis quibuſcunque, quæ idem concilium voluit non obſtare. Qua in re, ſi difficultatem aliquam vel diſſenſionem impoſterum forte oriri contigerit, epiſcopi pro ſuo munere libertati eccleſiarum, ſicut magis conducere exiſtimabunt, conſulant, aut ad ſanctam Apoſtolicam ſedem recurrant. Quod ſi populus, vel univerſitas in aliis, quam cathedralibus eccleſiis facultatem nominandi, eligendive prædicatorem ab immemorabili tempore legitime præſcripſerint, eis præjudicare in aliquo non intendimus.

De eo alendo.

Conſuetudinem, quæ in prædicatore, publice, vel privatim alendo, eique de eleemoſyna, ut plerumque fit, providendo Quadrageſimæ tempore in hac noſtra Civitate, & in provinciæ locis laudabiliter obſervatur, recipimus, & ab epiſcopis amplectendam eſſe ſtatuimus. Qui ſi ipſam diverſimode obſervari ſciant, juxta ejuſdem concilii Trid. decretum impenſis ſuis, vel eorum, qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent, opportune provideant.

De prædicatorum, ſeu concionatorum officio.

Concionatores, ſeu prædicatores omnes, quibus ab epiſcopis in ſuis eccleſiis, & dioeceſibus Verbi Dei prædicandi munus merito commiſſum fuerit, admonitos eſſe volumus, ut ſe non levi, ſed omnium graviſſimo & difficillimo muneri præfectos eſſe exiſtimantes, fideles diſpenſatores exiſtant.

Verbum Dei, juxta eccleſiæ traditionem, & ſanctorum Patrum interpretationem, pure, ſimpliciter, dilucide, & abſque ulla ambiguitate prædicare, & explicare ſtudeant; inutiles quæſtiones, obſcuras propoſitiones, dubios & implicitos ſermones, qui audientium mentes facile occupant, evitare curabunt.

Ab hiſtoriis apocriphis, & miraculorum non approbatorum recitatione penitus abſtineant.

Auditores ſuos frequenter propoſitis poenis, atque æterni ignis, ac aliis inferorum ſuppliciis a peccandi licentia & conſuetudine deterreant, & tanquam fræno quodam reprimant, & ad veram ſuorum peccatorum poenitentiam convertere ſatagant.

Eos etiam coeleſtis, ac ſempiternæ vitæ commemoratis præmiis, facilitate ſermonis, ad Dei, & proximi amorem accendant. Vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas ſectari, & bona opera, quæ exercere oporteat aſſidue annuntient, ut infernas poe-

nas

nas evadere, & coeleſtem gloriam conſequi ſtudeant.

De conceptione B. M. Virginis ſemper glorioſæ in popularibus concionibus propriam ſententiam aſſerendo, & contrariam repellendo, aut impugnando diſputare non præſumant; ſed bullam ſac. rec. Pii papæ Quinti deſuper editam inviolabiliter obſervent.

Paſſionem Salvatoris Dei, & D. N. Jeſu Chriſti luceſcente die, niſi locorum ordinariis aliter expedire videbitur, pie, & graviter exponant; nihilque in ea, quod a chriſtiana pietate, & tanti myſterii dignitate alienum ſit, etiam ad lacrymas commovendas, dicatur, aut deinceps modo aliquo fiat.

Studebunt epiſcopi, ut cum ipſi prædicare non poterunt, prædicationibus ſemper aſſiſtant, atque presbyteri, & clerici omnes cujuſcunque dignitatis fuerint, ut eis interſint curent, & ſæculares DD. magiſtratus, & officiales omnes, ut in concionibus adſint, ſæpe commoneant, ut eorum exemplo populus ad audiendum verbum Dei promptior, & alacrior accedat.

De parochis, ut ex ſac. Trid. ſyn. decretis plebibus ſibi commiſſis Verbum Dei prædicent, eiſque ſac. myſteria, & Chriſtianam doctrinam exponant.

Archipresbyteri, plebani, & parochi, ſive alii, qui parochiales, & alias animarum curam habentes eccleſias quocunque modo obtinent, diebus ſaltem Dominicis, & feſtivis, ac tempore jejuniorum per ſe ipſos, vel alios idoneos ab ordinariis approbandos aut deputandos, ſi ipſi legitime impediti fuerint, verbum Dei, & ſacram doctrinam, divinamque legem annuntiare plebibus ſuis, illaſque docere, & ſalutari verbo paſcere teneantur, & debeant.

Inter miſſarum ſolemnia prædictis diebus ex eis, quæ leguntur in miſſa per ſe, vel per alios aliquid frequenter exponant, & inter cætera Ss. ſacrificii myſterium declarent. Catecheſim etiam de ſingulis Sacramentis præſcriptam, & de his quæ ad fidei doctrinam, & morum correctionem pertinent, pro ſui, ac populi capacitate italica lingua verſam, explanent, & plebes ſibi commiſſas clariſſimis verbis erudire ſtudeant.

Quæ omnia, ſi forſan præſtare neglexerint, ſpecialiter moniti per cenſuras eccleſiaſticas, aut alias, ut officium ſuum expleant juxta decretum memorati concilii Trid. dioeceſani arbitrio compellantur.

De blaſphemis.

Cum plerique poenarum gravitate magis quam Dei timore a criminibus committendis abſtinere conſueverint; propterea in blaſphemos quam maxime (ut reatus qualitas exigit) diligenter, & ſevere procedendum eſſe, atque eos poenis in bulla ſanctæ mem. Pii papæ Quinti contentis afficiendos, & plectendos eſſe præcipimus, & ordinamus.

Ac ut hujuſmodi atrox, & impium ſcelus, quod tam divinæ, quam humanæ leges deteſtantur, de medio penitus tollatur, ſodalitatem, ſeu confraternitatem nominis Dei in noſtra provincia introducendam, & inſtituendam eſſe decernimus, quam per epiſcopos in ſuis Civitatibus, & dioeceſibus, præſcriptis regulis, una cum indulgentiis in bulla fel. rec. Pii papæ IV. conceſſis, quam primum fieri poterit, publicari, & erigi mandamus.

De dierum Feſtorum obſervatione.

Cum vero dierum feſtorum obſervatio ad Dei cultum maxime pertineat, & divina lege præcipiatur; cupientes Dei præcepto obtemperare, & ſanctæ eccleſiæ mandata ſervare; volenteſque Chriſti fideles, quantum cum Deo poſſumus, ab eorum tranſgreſſione compeſcere, nihil circa feſtorum dierum de præcepto eccleſiæ in ſacris Canonibus obſervari inſtitutorum, aut in tribunalibus & judiciis, præſertim ſæcularibus, obſervationem, ſeu tempus feriarum judicialium immutantes, ſed circa alios dies feſtos, qui ex devotione populorum, vel alias pro varia hujus provinciæ, ac ejus Civitatum conſuetudine diverſimode obſervari conſueverunt, examinatis aliquibus, quæ conſideratione digna videbantur, ac humanarum neceſſitatum rationem aliquam habentes, illos quidem de conſilio, & aſſenſu DD. coepiſcoporum noſtrorum in pauciores dies contraximus, atque in calendarium infraſcriptum contulimus, & adſcribendos eſſe curavimus; quos ab univerſis, & ſingulis hujus provinciæ Chriſtifidelibus, & in ea pro tempore commorantibus, pie ſancteque coli, obſervari, ac celebres duci, & in eo ab omni ſervilium operum genere abſtinendum eſſe ſtatuimus, & declaramus, atque ſancimus.

Sequitur Calendarium, quod omittitur.

De reformatione Græcorum, eorumque erroribus tollendis.

Cum abrogatis omnibus privilegiis, & exemptionibus, Græcis, ſeu eorum nationi conceſſis per litteras in forma brevis fel. rec. Pii papæ quarti; græco ritu viventes tam clerici ſæculares, quam laici, ordinariorum viſitationi, correctioni, juriſdictioni, & omnimodæ ſuperioritati ſubiiciantur, eorumque cura ordinariis commiſſa fuerit, neceſſarium eſſe duximus, eos negligi non debere. Propterea epiſcopi, in quorum dioeceſibus Græci ipſi, vel etiam Albanenſes appellati, verſantur & habitant, quantum in Domino poſſumus, commonemus, ut eoſdem per ſe ipſos, vel alios idoneos deputandos, quam citius fieri poterit, viſitent, ſeu viſitari curent & mandent, ut quæ laudabilia, in eis reperientur ſerventur, & promoveantur; quæ vero correctione digna ſunt, juxta prædictas litteras Pii papæ IV. corrigantur, & emendentur. Si qua autem nobis, aut S. Sedi Apoſtolicæ, pro eorum gravitate communicanda duxerint, id citius faciant.

Inter cætera diligenter exquirant, an aliqui ſint, qui a veritare, & ſanctæ R. eccleſiæ veritate deviantes, Spiritum Sanctum,

ANNO CHRISTI 1597.

ctum, tantum a patre procedere pertinaciter credant, & si tales deprehendantur, in eos tamquam contra hæreticos severe procedant.

Eos autem doceant processionem Spiritus Sancti esse a Patre & filio æternaliter, tamquam ab uno principio & unica spiratione.

Ipsos quoque Purgatorii veritatem juxta Orthodoxam SS. Patrum doctrinam, & Catholicæ ecclesiæ veritatem, ac definitionem sacrorum generalium conciliorum Florentini, & Tridentini, assidue doceant, atque a parochis, aliisve eruditis, & piis viris, aut verbi Dei concionatoribus sufficienter doceri studeant.

Curent etiam, ut summum Romanum pontificem vicarium Christi Salvatoris nostri in terris, & Beati Petri principis apostolorum successorem esse teneant; alioquin in eos, tamquam hæreticos, procedant.

Utque sacerdotes in eorum divinis officiis, & sanctis missis loco solito pro eodem summo pontifice Romano, & pro episcopo, in cujus dioecesi commorantur, orare debeant: pro scismaticis autem patriarchis, & episcopis, etiam si eorum ordinatores fuerint, minime id faciant.

Græcos ipsos de indulgentiarum vi, & in Catholica ecclesia potestate, & usu erudiant, & pro ipsorum ecclesiis illas impetrent, vel quas authoritate propria concedere possunt largiantur.

Utque ecclesiasticas censuras illi posthac timere assuescant, opportuna remedia, vel etiam poenæ comminationem adhibeant, ut festivitates a S. Rom. ecclesia præceptas & ab hac synodo provinciali superius promulgatas præter illas, quas ex Græco ritu, vel eorum devotione observant, omnino observari faciant, & contra inobservantes severe animadvertant, ne, donec latini illas sanctificant, Græci easdem transgredientes cum scandalo servilia opera facere conspiciantur.

Videant etiam, an ii, quibus animarum cura commissa fuerit, idonei sint, & an doctrinam Christianam catholice populos, maxime parvulos sedulo doceant, in infirmorum confessione invigilent.

Provideant, ne eorum sacerdotes in Baptismi ministerio alio chrismate utantur, quam quod ab episcopo benedictum fuerit; eosque moneant, ut cum Sacramenti confirmationis, ex sanctorum Apostolorum, & perpetuo ecclesiæ usu, & observantia solus episcopus, ordinarius sit minister, nequaquam parvulos sacri chrismatis oleo in fronte consignent; sed eos in vertice capitis tantum baptismi tempore inungant. Tempus etiam baptismi ultra octo dies non differant.

Omnes tam clericos, quam laicos, quos confirmationis sacramentum non suscepisse constat, in visitatione ipsa aut alio congruo tempore, confirmandos curabunt; atque adultos quidem peccata sua sacerdoti confessos esse ante oportet, & convenit etiam esse jejunos.

Pueris recenter natis, aliisque rationis usu carentibus Ss. Eucharistiæ sacramentum dari prohibeant, & in eos, qui de necessitate salutis id fieri falso asserunt, tamquam de fide suspectos, & male sentientes, juxta sæpe memorati concilii Tridentini decretum severe animadvertant.

Sacerdotes SS. Eucharistiæ sacramentum pro infirmis non ita, ut hactenus, immunde conficiant, miscentes corpus cum sanguine, & iterum formando bucellam; sed illud sub panis specie cum debita reverentia, decore, ac diligenti custodia sub clave, & sera asservent, ac saltem octavo quoque die renovent; & cum opus fuerit ad infirmos cum luminaribus, & sub umbella honorifice deferant.

Laicis non nisi peccata sua antea confessis sacram communionem sub panis tantum specie exhibeant.

Insuper, tam ipsi, quam diaconi, subdiaconi, cæterique clerici, qui ad id tenentur juxta eorum Græcum ritum, a sanctis Patribus institutum & approbatum, divinum officium singulis diebus recitare, seu decantare non prætermittant, sub poenis per canonicas sanctiones in eos, qui horas canonicas recitare neglexerint, impositis, & aliis in constitutione san. mem. Pii Quinti desuper edita contentis.

Dominicis, & festis diebus omnibus sub poena episcoporum arbitrio imponenda confessione prævia missam celebrare procurent. Clerici vero, & in sacris ordinibus constituti saltem semel in mense communicent.

Altaria portabilia, episcoporum benedictione communita, & corporalia, & pallas mundas similiter benedictas habeant.

Sed ne Latini, præsertim hi qui simplices sunt, Græcis permixti, in eorum ritum inducantur, curent episcopi, ut presbyteri Græci in suis tantum ecclesiis celebrent, suo ritu utentes, in eisque ipsorum plebibus tantum Græcis sacramentum altaris ministrent.

Constitutionem fel. rec. Pii papæ Quinti, qua facultates alias concessæ Græcis Latino, & Latinis græco ritu missas, & alia divina officia celebrandi revocantur, ab eisdem Græcis inviolabiliter servari mandent; & tam græcos, quam latinos in suis propriis ecclesiis juxta cujusque morem suo muneri satisfacere condignis propositis poenis præcipiant.

Mandent etiam, ut nullus sub poena perpetuæ suspensionis ab alio, quam a suo proprio episcopo, vel de licentia ipsius a catholico antistite, S. R. E. gratiam, & communionem habente, ecclesiasticos ordines suscipere audet.

Matrimonia sancte, ut decet, sine aliqua superstitione, & abusu, & non inter conjunctas personas & tribus in ecclesia præcedentibus monitionibus celebrari procurent. Utque ad præmissorum integram observationem facilius compellantur, & ignorantiæ excusationem nullatenus prætendere possint, decreta sac. conc. Tridentini de hac re Græco idiomate fideliter versa illis tradant; quæ si postmodum observare neglexerint, juxta sacros canones, & ejusdem concilii præscriptum, adversus contrafacientes severe procedant.

Pro-

ANNO CHRISTI 1597.

Provideant ne Græci secundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias reprehendant aliquatenus, nec condemnent, sed illas inter personas, quæ alias licite ad invicem matrimonio jungi possunt, initas approbare compellant, cum secundum apostolum, *Mulier, mortuo viro, soluta sit a lege viri, & nubendi cui vult liberam habeat facultatem*.

Optat etiam ipsa synodus Græcos presbyteros commonendos, atque cogendos fore, ut statim post feriam quintam in Coena Domini ad episcopum, in cujus dioecesi morantur, accedant ad devote suscipiendum sacrum chrismatis oleum in vase decenti; & vasculum habeant, saltem stamneum, in quo illud diligenter asservetur.

Infirmos, oleo infirmorum, quod catholica ecclesia ex Christi D. N. instituto, & apostolica traditione didicit, & extremam Unctionem proprie appellat, dum in exitu vitæ constituti videntur, juxta eorum ritum benedicto inungant, ac etiam non petentes, præsertim cum periculose ægrotant de eo suscipiendo admoneant, eisque pie, & religiose conferant.

Aquam etiam juxta eorum ritum benedicant, eamque in ingressu ecclesiarum teneant.

Postremo curent episcopi, ut a græcis, qui in eorum dioecesibus incolatum habent, quæ ab eis, vel ex eorum legitimo ritu, tam in baptismi, & confirmationis, quam in aliis ecclesiæ sacramentis rite administrandis præcipiuntur, diligenter observentur, & in transgressores ipsorum arbitrio animadvertant, vel si magis expedire judicaverint, ex eorum dioecesibus eiiciant.

De sacramentorum administratione.

Antequam sacramentalem actionem quis ministrandam suscipiat, diligenter tanti muneris functionem consideret, atque perpendat, & ad eam sancte, & graviter accedat, seperpelliceum, & stolam habeat, ordini, & ministrandi sacramenta nihil addat, aut minuat; sed juxta ritus, cæremonias, & consuetudines S. R. ecclesiæ munus suum exequatur.

In sacramentorum administratione prohibeant episcopi, ne quid exigatur, aut verbis vel signis, nihil directe, vel indirecte petatur; sed omnia pure, sincere, & sine avaritiæ suspicione fiant.

Cathedralium ecclesiarum custodes, sacristæ, aliique omnes, ad quos spectat, sacra olea parochis, & curatis, gratis erogent, sive dispertiant, nec quidquam omnino, quantumvis minimum, sub poena suspensionis ab officio pro eorum erogatione, seu dispersione petant, aut etiam a sponte dantibus recipiant, quavis consuetudine contraria non obstante.

De Baptismo.

Fontes baptismales, ubi fieri potest, sint ex marmore, vel alio lapide, qui aquam continere, & servare possint, cum ciborio pyramidato, vel saltem intrinsecus habeatur vas ex ære stamneato ad aquam tutius, ac nitidius conservandam. Ubi tamen præmisso modo hactenus erecti non fuerint, in loco ecclesiam non impediente, sed omnibus conspicuo quam citissime erigantur; & erecti occlusi interius exteriusque nitidius custodiantur.

Parochi omnes, aliique quibus sacramentorum administratio incumbit, nec parentum nobilitate, nec aliqua alia ratione adducantur, ut extra casum necessitatis in privatis domibus baptismi sacramentum conferant, quod si secus facere attentaverint, ordinarii arbitrio puniantur.

Excommunicati, & alii, qui a sacris Canonibus arcentur, ad parvulos de sacro fonte suscipiendos nullatenus admittantur.

Obstetrices omnes, seu alii laici commoneantur, ut si mortis periculum infantibus immineat, eo casu tantum illos baptizandi facultatem habere sciant, servata debita forma, cum distincta verborum prolatione, & elementaris aquæ infusione, & cum intentione id faciendi, quod in hujus sacramenti collatione sancta catholica ecclesia facere intendit. Præterea commonefiant, mulierem præsente viro ad munus batizandi etiam in casu necessitatis, non esse admittendam, nisi forte is baptismi formam ignoret, & illa ad id peragendum magis instructa sit.

Parochi librum habeant, in quem tum baptizatorum, tum eorum parentum, tum etiam patrinorum nomina, & cognomina diemque nativitatis, si commode fieri potest, & ipsius baptismi distincte referant, illumque custodiant diligenter, & singulis quoque annis episcopo recognoscendum ostendant.

Cum baptismalis aqua in fontibus renovatur, veterem in sacrarium proiiciant.

Parochi denique sedulo hortentur, & frequenter commoneant prægnantes mulieres, ut cum nonum mensem attigerint, vel tempus partus institerit; ipsis, vel aliis sacerdotibus ab episcopo approbatis peccata sua confiteantur, & sanctissimam Eucharistiam sumant.

De Sacramento confirmationis.

Antequam confirmationis Sacramentum ab episcopis conferatur, parochi per se ipsos vel per alios illius vim, efficaciam, & effectus Christifidelibus explicare, & explanare studeant, ut ad illud devote, & reverenter suscipiendum, qui natu majores, & nondum chrismati sunt accedant, vel infantes, & pueros pie & religiose deferant.

Adulti, qui nondum confirmati sunt, jejunio, & sacramentali peccatorum confessione, ac etiam sacræ Eucharistiæ susceptione præcedentibus confirmentur.

Iis autem, de quibus probabiliter dubitatur, an a pontifice confirmati sint, prout & in sacramento baptismi fieri debet, poterit Sacramentum confirmationis sub conditione conferri: si nondum confirmati sunt.

Eorum qui confirmati fuerint, pro decentia sacramenti, gossipium, seu bambacium, & desuper chrismale seu linteolum lineum frontibus apponatur, & aliquantisper desera-

ANNO CHRISTI 1597.

feratur; quod postea depositum comburatur in sacrario, nisi ipsum linteolum, ibi ablutum usibus ecclesiæ deservire possit, & ideo reservetur; vel saltem adultorum confirmatorum fontes bambacio abstergantur, & deinde abluantur aqua, quæ combusto bambacio, in commune sacrarium proiiciatur.

Provideant etiam episcopi, ut confirmatorum, & patrinorum nomina, & cognomina in libro, quem in episcopali archivio conservandum curabunt, distincte annotentur, & conscribantur.

Plebes suas moneant, & per parochos admoneri faciant, inter confirmantem, confirmatos, eorumque parentes, & tenentem, quemadmodum ex baptismi sacramento, spiritualem cognationem contrahi, eosque quod non plures, quam unus; sive vir, sive mulier, vel ad summum unus, & una baptizatum, & confirmatum suscipere, vel tenere possunt, & quam cognationem contraxerint tam in baptismo, quam in confirmatione ad ignorantiæ excusationem tollendam frequenter doceant, atque ex sacri generalis conc. Tridentini decreto distincte declarent.

De sanctissimæ eucharistiæ sacramento.

Sanctissimæ eucharistiæ sacramentum in cathedralibus aliisque parochialibus ecclesiis in tabernaculo, ubi commode fieri poterit, deaurato, decentissime ornato, ac nitide, collocetur, nihilque, quod ad illius cum clave, & sera tutam custodiam conservationemque pertineat, modo aliquo prætermittatur; sit autem serico, aut alio decenti velamine contectum, & lampades in conspectu perpetuo ardeant.

Mandent episcopi, ut parochi ceterique animarum curam habentes, publicos concubinarios, blasphemos, usurarios, vel alios facinorosos homines, nisi poenitentes, aut vita, aut moribus emendatos perspexerint, ad communionem non admittant.

Utque iidem curent, ut pueri, qui communicare voluerint, non alii admittantur, quam qui ætate ea vel ingenio polleant, ut quod faciunt recte, discernant.

Provideant etiam, ut si ecclesiæ qualitas & amplitudo patiatur, maribus seorsum a feminis eucharistiæ sacramentum ministretur.

Ad Christifidelium devotionem et pietatem in dies promovendam volumus vos sæpius admoneri, ut non solum Paschæ tempore juxta generale ecclesiæ præceptum, sed in aliis etiam præcipuis anni solemnitatibus præmissa sacramentali confessione ad tanti sacramenti perceptionem pie & devote accedant, ac ut uberiores inde fructus, & gratias consequantur, illud sæpius frequentent.

Ut autem ipsi Christifideles ab exemplo facilius etiam inducantur, curent episcopi, ut sui domestici et familiares omnes, dictis, aliisque D. N. Jesu Christi, & beatissimæ ejus genetricis semper Virginis Mariæ sine labe conceptæ, & SS. Apostolorum festivitatibus, vel etiam aliis dominicis, & festis diebus, peccata eorum probatis sacerdotibus confessi, sacram eucharistiam frequenter sumant.

Cum ad infirmos tantum sacramentum deferri contigerit, præmisso campanæ signo ad convocandos clericos, & confratres aliosque fideles, sacerdos ministraturus cotta, stola, & pluviali, vel saltem cotta, & stola indutus duas particulas in vase ad id dicato, sive in eleganti pyxide reponat, & collocet decenter, ac a collo suo pendens velamen desuper expandat; & tunc cum honesto fidelium comitatu, qui cereos, & luminaria deferant, ab ecclesia discedens, tintinnabulo præcedente, sub umbella, seu baldacchino, ubi fieri potest, graviter incedat, ac summa cum veneratione & psalmis ipsum sacramentum deferat ad infirmos: cumque ad eorum domos pervenerit, servatis iis, quæ in hujusmodi sacramenti administratione in sacerdotali sive rituali libro continentur, ægrotis sacram eucharistiam religiose exhibeat. Deinde eodem modo, quo prius, ad ecclesiam revertatur.

Ubi sacratissimi corporis Christi societas instituta non est, provideant episcopi, ut quam primum fieri poterit, instituatur, quod facile erit ex cleri & populi devotione; & ad id crebris concionatorum sermonibus, & admonitionibus excitari poterunt. Ubi autem instituta fuerit amplificetur; & si reformatione indigeat, episcopi arbitrio reformetur.

De sanctissimæ missæ sacrificio.

Sacrosanctum missæ sacrificium, non solum rite & recte, sed etiam pie & devote celebrari debet; quare, ut singulari pietate & devotione erga illud populus afficiatur, studeant episcopi, ut sacerdotes omnes mentis, & corporis puritate pollere nitantur; utque ad tanti sacrificii ministerium devote accedant, & missa prælecta, digne pro sua, populique salute preces effundant.

Omnes altaris ministros admonitos esse volumus, ut cæremonias juxta missalem Romanum, sanctæ recor. Pii papæ Quinti jussu editum, diligenter addiscant, & illas in missarum celebratione, ut in omnibus hujus provinciæ locis uniformis sit celebrandi ratio. Quod, si admoniti facere neglexerint, ad altaris ministerium non admittantur, aut ab eo quoad didicerint arceantur.

Oratorii ædificationem & usum episcopi non facile, sed cum eis justa de causa concedi visum fuerit, concedant. Prohibeant ne quis, quemadmodum sacri conc. Trid. decreto statutum est, in privatis domibus, aut aliis, quam ad divinum cultum dicatis oratoriis, atque ab ipsis designatis & visitatis, missam celebrare præsumat.

Peregrini sacerdotes, aut ignoti ad rem divinam faciendam non admittantur, absque proprii episcopi sive ordinarii litteris dimissoriis; quas (ad evitandas fraudes hac in re commitri solitas, prout experimento comperimus) episcopis, aut eorum vicariis generalibus examinari, & probari mandamus. Quæ vero ita recentes non sunt, ut verosimiliter illis credi possit, reiiciendas esse volu-

ANNO CHRISTI 1597.

lumus, nisi a locorum ordinariis, ubi proxime commorati fuerint, de eorum vita, & moribus testimonium afferant.

Provideant episcopi ut in ecclesiis altaria quæcunque divino cultui dicata ornamenta habeant non immunda, nec lacera; quod non sine populi scandalo sæpe conspicitur; sed illa pura sint, munda, decenter ornata, cum cruce saltem lignea.

Altare portatile ea longitudine & latitudine sit, ut hostia, & calix, dum super eo celebratur commode collocari, & retineri possit.

Curabunt etiam, ut abusus ille, qui in novæ, ut vocant, missæ celebratione presbyterorum avarita irrepsit, juxta sac. Tridentini concilii decretum, importunas, & B illiberales petendi eleemosynarum petitiones & exactiones, ludos, & choreas faciendi quam primum tollatur; & ipsos presbyteros ab iis, quæ a simoniaca labe & turpi quæstu non longe absunt abstinere faciant.

Fideles omnes sedulo commoneantur, ut cum missæ sacrificio intersunt, tanti mysterii gravitatem considerent, reverenter assistant, & pie ac devote preces effundant; ad altare non ita prope accedant ut celebranti impedimentum, vel perturbationem afferant; ne dum veneranda missarum mysteria, & alia divina officia celebrantur, collocutiones habeant, & deambulationes faciant, atque in foribus ecclesiæ, aut ex- C tra subsistant, vel altaribus inhæreant, aut non expectata sacerdotis benedictione ab ecclesia discedant. Quæ si observare neglexerint, episcoporum arbitrio puniantur.

Ne defunctorum animæ debitis fraudentur suffragiis, curent episcopi, ut quæ ex imposito onere, vel munere missæ celebrari debeant, omnino celebrentur. Ubi vero ex defunctorum relictis, tam magnus missarum numerus sit, ut illis pro testatorum voluntate præscriptis diebus satisfieri nequeat, vel ex eleemosynæ tenuitate non facile inveniatur qui velit hujusmodi oneri se subiicere, episcopi, sacri concilii Tridentini decreti memores, quo facultatem habeant, D in dioecesanis synodis re maturius considerata, & diligenter perspecta missarum numerum contrahant, & pro eorum conscientia taliter reducant, ut defunctorum animæ sacris missarum sacrificiis, & anniversariorum institutionibus non defraudentur, & sacerdotes pro eorum dignitate commodius vivere possint.

Ne Christifideles a propriarum parochialium ecclesiarum cultu, & a divinis audiendis a proprio parocho, a quo Christianæ fidei rudimenta, salutaria monita, explicationes sacrorum mysteriorum missæ, festorum dierum, & circa contrahendas nuptias denunciationes audire debent, inpo- E sterum avertantur, statuimus, ut nullus presbyter beneficiatus, vel capellanus cujuscunque capellæ, dominicis aliisque festis diebus de præcepto in oratoriis sodalitatum, seu confraternitatum sæcularium, aliisve ecclesiis, capellis, aut oratoriis sæcularibus, quæ parochialis ecclesiæ finibus continentur, missas, & alia divina officia hora nimis præpropera celebrare, vel ad ea audienda populum convocare audeat, nisi ab- A soluta missa, quæ in parochiali ecclesia præmissis diebus celebrari solet. Idemque a ruralibus presbyteris, & capellanis aliquarum ecclesiarum non parrochialium, & capellanarum, observandum esse decernimus, ita ut parochi, sive archipresbyteri in divinis officiis prædictis diebus ab ipsis nullatenus præveniantur.

Curent etiam episcopi, ut parochi pro commissi muneris satisfactione patres familias frequenter commoneant, ut a filiis, & famulis, qui in pascendis animalibus occupantur, saltem dominicis, & majoribus festis diebus missam audiri procurent.

Viduæ aliæque mulieres, quæ ex prava ac detestabili consuetudine post maritorum, seu conjunctorum mortem ad ecclesias accedere nolunt, ne mense amplius, ad summum ad eas accedere, & missas audire differant, sub ecclesiasticis censuris, vel aliter, prout episcopis expedire videbitur compellantur.

De sacramento Pœnitentiæ.

Curent episcopi constitutionem in generali concilio a fel. rec. Innocentio papa III. editam, quæ incipit: *Omnes utriusque sexus*, diligentius observari. Ac ne Christifideles ignorantiæ prætextu excusari possint, sed omnes sciant ad sacramentalem confessionem proprio sacerdoti, aliive ad audiendas confessiones ab episcopo approbato saltem semel in anno faciendam ecclesiæ præcepto teneri, eandem constitutionem tribus diebus dominicis in Quadragesima ante Pascha, in eorum cathedralibus, ac in aliis eorum civitatum, & dioecesum parochialibus ecclesiis de pulpito alta & intelligibili voce legi, evulgari, & publicari faciant.

Insuper sacrosancti Tridentini concilii decretum observari cupientes, neminem latere volumus interdictum esse omnibus, & singulis presbyteris, tam sæcularibus, quam cujuscumque ordinis regularibus in provincia existentibus, aut pro tempore commorantibus (iis qui parochialem ecclesiam obtinent dumtaxat exceptis) ne sæcularium etiam sacerdotum confessiones audire, vel eis absolutionem impendere præsumant, nisi ab episcopo loci ad id fuerint examinati, & approbati: etiam ex const. S.M. Pii V. desuper edita, quam cunctis quorumvis ordinum regularibus, eorumque prælatis aut superioribus quomodolibet nuncupatis, ad omnem ignorantiæ excusationem tollendam insinuari, & notificari mandamus.

Prohibemus etiam parochis, ac aliis confessariis sibi subjectis quibuscumque, ab episcopis locorum, ad fidelium audiendas confessiones approbatis, ut nihil pro absolutione, etiam a sponte dantibus, accipere, vel exigere, aut certam personam, cui dandum sit, nominare præsumant.

In privatis domibus (causa necessitatis excepta) pœnitentium confessiones audire non audeant, sed in locis patentibus, & conspicuis in ecclesiis. Ac ut suum officium commodius, & decentius præstare possint, mandamus in singulis cathedralibus ecclesiis, etiam regularium in locis hujusmodi pa-

patentibus & conspicuis confessionalia lignea constitui, & decenter aptari, e quibus e crate ferrea, aut perforata lamina interposita poenitentium confessiones commode audire, & munus suum diligenter obire possint.

Cum confessarios sacerdotes, nedum de animarum salute sollicitos, sed etiam eorum, quæ in confessione audierint, fideles opportet esse custodes; episcopi in his deligendis eam imposterum diligentiam adhibeant, ut tales sint, qui vita, & moribus probati, doctrina quoque prudentia, ac patientia polleant, & ejus ætatis, præsertim, qui mulierum confessiones audire debent, ut his libere peccata sua confiteri valeant: ipsarum tamen confessiones ante ortum, vel post occasum solis, nisi necessitas aliter postulet, non audiantur.

Quod si in aliquo præmissorum defecerint, eos pro qualitate excessus, præter canonicas poenas, aliis dioecesani episcopi arbitrio puniri decernimus.

De casuum reservatione.

Episcopi in reservandis casibus ad id potissimum intendere debent, ut a peccatis quæ maxime enormia sunt & frequenter committi solent, difficiliori impetrandæ veniæ gratia homines arceantur, & ab iis iterum perpetranda detineantur. Quare eos tantum sibi reservare studeant, quos necessario reservandos esse expedire cognoverint.

Cum autem ad ædificationem, non in destructionem in subditos supra reliquos inferiores sacerdotes hujusmodi authoritatem habeant, ne pœnitentes a suis Parochis absolutionem obtinere desperantes omnino confiteri negligant, ab aliquibus casibus episcopalibus absolvendi faultatem eisdem parochis pro eorum doctrina, & prudentia libere concedant, sive impartiantur.

Ne tam parochi, quam alii confessarii a casibus summo Romano pontifici, vel episcopo quacumque ratione reservatis temere, vel per injuriam, inutiliter tamen, & de facto absolvant, illorum notam apud parochos, ac alios confessarios scriptam haberi procurent, ut illos manifeste noscant, & cum in eorum aliquo poenitentes illaqueatos esse compererint, illos quam primum ad eos, quibus casus reservatus est, remittant, vel ipsi ab eis facultatem eos absolvendi satagant impetrare.

Curabunt etiam episcopi, ut parochi fideles omnes sibi commissos frequentius commoneant, ne peccatorum confessiones, quæ Paschæ tempore fiunt, ad extremos usque quadragesimæ, vel hebdomadæ majoris dies differant, seu protrahant; quando nec facile, neque commode audiri possunt.

Præterea nomina eorum, qui præstituto tempore non communicaverint, post octavam Paschæ sibi fideliter deferri, vel transmitti præcipiant, descriptis etiam iis, qui ex confessarii consilio justa de causa sacram communionem in aliud tempus produxerint. Contra eos autem, qui contumaces fuerint, severe procedant, & juxta memoratam constitutionem; *Omnes utriusque*, ecclesiastico subiiciant interdicto, vel alias resipiscere compellant, ut ad meliorem frugem conversi, sanctæ ecclesiæ mandatis discant obtemperare.

Si quis vero extra parochiam suam dicto tempore sacram Eucharistiam sumpserit, Parocho suo fidem deferat; sin minus, in eum agendum esse decernimus, ac si eo tempore non communicasset.

Constitutio observanda per medicos.

Ex carnali conjunctorum affectu, & medicorum incuria, a quibus infirmitatis discrimen ægrotantibus remissius quam debet insinuatur, plerumque fit ut ad eos raro, aut nunquam confessarii, aliive animarum curatores opportune advocentur, & adsint; & ideo interdum cum ipsis in extrema ægritudine constitutis a medicis suadetur, ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, vel absque ecclesiasticis sacramentis decedunt. Quare huic malo occurrere & animarum saluti in Domino, sine quo vana est salus hominis, consulere volentes, singulis medicis, physicis, & chirurgis sub poenis in constitutione fel. rec. Pii papæ Quinti contentis districte præcipiendo mandamus, quatenus cum ad infirmos eos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, ut intra triduum, nisi morbi qualitas majorem celeritatem poscat, confessarios, seu animarum medicos prædictos advocent, eisque sua peccata confiteantur, ac SS. Eucharistiam percipiant, & se ad omnem Domini vocationem parent; neque eos tertio die visitent, si præmissa non adimpleverint, nisi in longius tempus confessorem ex aliqua rationabili causa distulisse constiterit. Utque constitutio ipsa, qua altera in generali concilio sub Innocentio III. desuper edita, quæ incipit, *Cum infirmitas* innovatur, omnibus innotescat, eam semel in mense, tam in cathedralibus ecclesiis, quam in parochialibus publice inter missarum solemnia legi, & publicari mandamus.

De pœnitentiario in qualibet cathedrali instituendo.

Episcopi, qui in suis cathedralibus ecclesiis poenitentiarium ex sacri generalis Tridentini concilii decreto hactenus non instituerunt, ubi id commode fieri poterit, quam primum instituant, eidemqne unione vel applicatione præbendæ primo vacaturæ provideant.

De jejuniis.

Cum inter cætera poenitentiæ opera corporale jejunium, & abstinentia plurimum valeant, episcopi, & animarum pastores ovibus suis sedulo commendent jejunia, abstinentiam, atque alia opera, quæ ad carnem mortificandam conducunt.

Proinde universos Christifideles nostræ provinciæ commonitos esse volumus, ut sciant se juxta sacrorum canonum statuta teneri, & obstrictos esse jejunare ex ecclesiæ præcepto

ANNO CHRISTI 1597.

cepto in quadragesima, quatuor anni temporibus, necnon vigiliis, seu aliis jejunii diebus ab ecclesia institutis, eisque a parochis id sæpius inculcari, & ab omnibus observari curent, exceptis iis, quos valetudinis causa, urgens necessitas, vel imbecilla ætas a jejunii lege eximit, cujus rei judicium sit episcopi, vel ejus quem suo muneri ipse præfecerit, qui utriusque medici fide, seu attestatione perspecta discrete provideat.

Mandamus insuper omnibus locorum ordinariis, ut prædictis jejuniorum diebus, carnes, & alios vetitos cibos publice venales esse non permittant, sed in locis privatis pro infirmis, & iis dumtaxat, qui licentiam in scriptis obtinuerint, quam de B utriusque medici consilio (ut supra dictum est) gratis impartiri volumus. In locis autem, ubi corporalis medici copia haberi non potest, solius parochi, seu curati sufficit attestatio.

De sacramento ordinis.

Sacri concilii Tridentini decreta eam diligentiæ rationem, quæ in ordinibus quibuscunque conferendis adhiberi debet, tam salubriter, & accurate complectuntur, ut nihil aliud providendum esse duxerimus, quam ut inviolate serventur.

Monemus autem episcopos, & quod in C hac re caput est, ab ipsis observandum vehementer optamus, ne inhabilibus, aut infamibus, aut ætatis, vel litterarum, vel natalium aliorumve defectum patientibus, nec per sordes, vel simoniace, quod absit, ordines conferant.

Archidiaconus, si cathedralis ecclesia talem dignitatem habeat; sin minus, is qui post episcopalem proximam obtinet, quam citius fieri poterit librum conficiat, in quo clericorum omnium nomina, qui in civitate, & dioecesi continentur fideliter annotet, & quo quisque ordine quove tempore, & loco promotus, cuive ecclesiæ adscriptus fuerit distincte describat. Is vero D qui post hac sive ab episcopo sive de ipsius licentia in dioecesi, vel extra ad clericalem militiam adscribetur, vel ad aliquem alium ordinem promovebitur intra mensem, a suscepti ordinis die computandum, nomen suum in eundem librum referendum curet; quod diligenter ab ipso servari, & singulis annis ab episcopo recognosci mandamus.

De seminario clericorum.

Cupientes ut ea, quæ a sacrosancta Tridentina synodo ad rectam institutionem clericorum ordinata sunt inviolabiliter ob- E serventur, præcipimus, ut omnes episcopi, qui tam pium, sanctum, & huic provinciæ maxime necessarium opus prætermiserunt, aut aliquo modo instituere distulerunt, statim a fine hujus provincialis synodi, juxta formam ejusdem Tridentini concilii decreto præscriptam, instituendum curent. Ubi autem propter tenuitatem reddituum cathedralis ecclesiæ, & aliorum beneficiorum civitatis & dioecesis commode A institui nequiverit, in seminarium hujus Metropolitanæ ecclesiæ, seu in aliud in aliqua commodiori, & viciniore comprovinciali ecclesia institutum clericos pueros alendos, & instituendos mittant, & recipi curent, atque ei in expensis contribuant: tot autem mittant, quot pro rata pecuniarum, quæ ab eorum ecclesiis exigentur, consideratis sumptibus victui, & vestitui necessariis, & libris emendis ac magistrorum salariis persolvendis, ipsis satis esse videbuntur.

De sacramento matrimonii.

Ut sacrosancti concilii Tridentini decreta quibus in contrahendis celebrandisque matrimoniis certus modus, & forma præscribitur, integræ executioni mandentur, provideant episcopi, ut illa communi Italica lingua versa ab unoquoque parocho, quamprimum fieri poterit, habeantur: & ne eorum observatio ab hominum memoria facile labatur, singulis mensibus præsentis anni, & deinde quoties expedire videbitur, juxta nostræ Metropolitanæ ecclesiæ morem intra missarum solemnia evulgari, & publicari faciant.

Ac præterea librum, in quo unusquisque parochus ex prædicti concilii decreto denunciationes, & conjunctiones matrimoniorum, & conjunctorum nomina, & cognomina, quave die, mense, & anno, ac quibus testibus præsentibus matrimonia ipsa contracta fuerint describere teneantur, statim recognoscant, & an id observatum fuerit diligenter exquirant.

Demum quæcunque hujus sacramenti sanctitati, & honestati contraria videbuntur, episcopi pro eorum prudentia tollere, & penitus abolere non omittant; & quos in gradibus a jure prohibitis contraxisse repererint, ad invicem omnino separent; & de personarum sic illicite conjunctarum qualitatibus; & an scienter vel ignoranter, an ante vel post concilii Tridentini publicationem, & an præcedentibus denunciationibus, & an prohibente parocho, quave ex causa contraxerint, inquirant, seu processus conficiant; et si hæ vel separationi non acquiescant, aut gravia exinde facile scandala oriri posse si cum eis dispensetur, probabiliter dubitetur, SS. D. N. Papam, & ejus sanctam apostolicam sedem, missa relatione desuper consulant, ut quid agendum sit, aut si cum eis sanctitas sua dispensandum duxerit, opportune provideri possit.

De sacramento extremæ unctionis.

Sacrum extremæ unctionis oleum in vase saltem stamneo, cum aliis sacrorum oleorum vasibus, sub clave & sera diligenter servetur & custodiatur. Vasculum autem quod cum hujusmodi oleo ad infirmos defertur, sit argenteum, vel etiam stamneum; & similiter cum gossipio mundo intrinsecus, & ab aliis sacris oleis distinctum, in tuto, & honesto loco asservetur. Illud quoties deferri oportuerit, in bursa serica honorifice deferatur.

At

Atque in eo ministrando ritus, preces, & orationes illas, quæ in ordine Romano sacerdotali, aliisque ritualibus sacramentorum libris habentur adhibendas, & infirmos, dum adhuc quid agunt intelligunt, integroque sensu existunt, pie, & religiose inungendos esse, præcipimus.

Admonendi sunt parochi, ut circa decumbentes infirmos & morti proximos, quibus tunc gravissimum cum humani generis hoste certamen instat, exactissimæ pietatis munus exequantur; & postquam infirmos extremæ unctionis oleo inunxerint, sæpe visitent, vel apud ipsos permaneant, consolentur, & ad cœlestis beatitudinis cogitationem erigant, ac ut forti animo sint, & mortis metum abiiciant, & ad æternam gloriam se vocatos esse cognoscant, diligenter hortentur.

Volumus insuper, ut episcopi omnes, & singuli suæ curæ commissos commoneant, & a parochis sæpe commoneri faciant, illisque mandent, ne graviter ægrotantes, vel morientes, aut in mortis articulo constitutos vanis, ac sæcularibus sermonibus, aut commemorationibus, seu luctibus importunis perturbent aut commoveant, cum satis superque sit, quod per se humani generis inimicus, & insidiator diabolus tunc molitur: callidissimus enim serpens nullo unquam tempore Christifideles gravius oppugnare solet, quam cum ex hac vita migrandum est. Quare a decedentibus, seu morituris suggestiones, vel periculosa tentamenta hujusmodi sunt amovenda, atque adversus illa potius assiduæ, & ferventes orationes fiant, ac pia alia suffragia, & adjumenta ferantur.

De sepulturis.

Omnibus, & singulis clericis, qui ad funerales exsequias evocati fuerint, districte præcipiendo mandamus, ut tam in processionibus, quam in pompa funerum bini, superpelliceis sive cottis induti, ordinato & composito corporis habitu procedant, & præcedentem crucem sequantur & comitentur, & eo quo venerunt ordine redeant.

Habeant parochi librum, in quo omnium in suis parochiis commorantium nomina, & cognomina distincte describant, & in cujus margine, quo die quis obierit, notent.

De funerum exactione cohibenda.

Clamorosa illa multorum querela, quæ in synodo proposita est contra nonnullos, qui pietatis immemores, debitæ exactionis prætextu, mortuorum corpora sepelire differunt, opportuna indiget provisione. Quare cupientes, ut tenemur, omnibus paterna charitate consulere, præcipimus omnibus, & singulis capitulorum, parochialium, & collegiatarum ecclesiarum procuratoribus, rectoribus, parochis, & curatis, ut ab illicitis exactionibus, & ab omni specie mali omnino abstineant, & se non turpis quæstus cupidos, nec avaros exactores præseferant; sed potius se in omnibus, quæ Jesu Christi, non quæ sua sunt, quærere, bonis operibus manifeste comprobent; ac proinde defunctorum corpora christiana pietate ad ecclesias, sive cæmeteria deferre, & religiose sepelire non differant.

De defunctis immoderate non lugendis, seu de mulieribus etiam conjunctis ululantibus, & ejulantibus cum clamore ab officio exequiarum arcendis nisi quieverint.

Superstitiosum in lugendis mortuis abusum, qui in provincia nostra jamdiu diabolica fraude irrepsit, & sæpe vetitus, penitus tolli non potuit, abolere volentes, præcipimus in virtute s. obedientiæ, ne qua mulierum præficarum, quas repetitrices appellant, hujusmodi officium in invitandis, seu excitandis aliis ad luctum, & ejulatum in consanguineorum, cognatorumve funeribus exercere præsumat; sed hoc nomine, & usu a Christi Domini nostri grege eliminato, ita posthac moderate lugeant, ut christianas feminas decet, sacra dictante scriptura: *super mortuum modicum plora*: & apostolo admonente: *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent.*

Cum vero ad ecclesiam funus effertur, prohibemus ne mulieres, quæ ecclesias luctibus, & ululatibus complere solent, etiam suorum defunctorum corpora sequantur, vel exequiarum officiis intersint; sed domi se contineant. Quod si parocho admonente neglexerint, presbyteri omnes cum pompa funebri ultra non progrediantur, vel de ecclesia, si jam ad eam pervenerint, ibi relicto funere, exeant, nisi statim ipsæ paruerint redeundo, vel quiescendo; non enim decet domum Dei omnipotentis, quæ domus orationis est, & in conspectu tantæ ejus majestatis importunis hujusmodi ejulatibus & clamoribus impleri.

De funere episcopi comprovincialis.

Pium sanctorum Patrum institutum, jamdiu intermissum, in usum debitum, quantum in nobis est, revocantes, statuimus, & mandamus, ut cum primum episcopum ex hoc sæculo migrare contigerit, capitulum cathedralis ecclesiæ de sui pastoris obitu admoneat archiepiscopum, & alios comprovinciales episcopos, ut de eo certiores facti, illius animæ sacris precibus, & missarum sacrificiis, aliisque piis operibus suffragari possint, ac etiam accedere, vel mittere ad ejus exsequias celebrandas, quibus saltem vicinior episcopus interesse debeat.

Anniversarium exsequiarum officium mortui episcopi singulis annis in cathedrali ecclesia, quamdiu proximus ejus successor in episcopatu vixerit, faciendum esse præcipimus; id ipsum in omnibus similiter ecclesiis rectorum & beneficiatorum defunctorum viventis sumptibus observari cupimus.

Ejusdem capituli onus erit, ut juxta sac. conc. Tridentini decretum supplicationes, & preces, publice privatimque habeantur, & per civitatem, & dioecesim indicantur & celebrentur, & ut clerus, ac populus bonum a Deo pastorem valeant impetrare.

De

Anno Christi 1597.

De inventario processuum causarum, & negociorum quorumcumque ab episcopo conficiendo.

Cum in provincia nostra Pii Papæ V. constitutioni, seu præcepto de conficiendis inventariis per episcopos regni Neapolitani, & Siciliæ hactenus satisfactum non sit, ne tam utile, tamque necessarium institutum per incuriam omittatur, episcopos omnes commonemus, ut quilibet inventarium authenticum omnium, & quarumcumque suæ curiæ querelarum, accusationum, inquisitionum, denunciationum, cæterorumque actorum, causarum, negociorum criminalium, etiam mixtorum, quæ apud curiæ suæ notarium, sive actuarium fuerint, quampri mum conficiendum curent, & juxta memoratum præceptum conficiat, & confectum, & dicti notarii manu subscriptum, penes se custodiat, donec super his indicatum fuerit; & si eum de vita interim decedere contigerit, illud universum, suo sigillo obsignatum, fidei sacerdotis, cui sua peccata confitetur, morte impendente committat, tuto tamen, & fideliter asservandum, ac futuro præsuli clausum integrumque tradendum, & alias prout in eadem constitutione continetur.

De piorum legatorum, & ultimarum voluntatum exequtione.

Cum ii, qui in defunctos debitam pietatem non exercent, inhumani admodum censeantur; inhumaniores quippe existimandi sunt, qui illorum animas propemodum necantes non satisfaciunt legatis, quæ pro animarum suarum expiatione pie, & fideliter reliquerunt. Quare eos omnes in visceribus D. N. J. Christi requirimus, & monemus, ut, ne in animarum suarum dispendium incurrant, quam primum defunctorum voluntates impleant, eisque omnino satisfacere curent.

Ne vero episcopi interim suo muneri desint, mandent omnibus notariis, & tabellionibus, tam in civitatibus, quam in ipsorum dioecesis oppidis, & terris degentibus sub poena excommunicationis, ut intra mensem notam ad ipsos deferant omnium legatorum ad causas pias relictorum.

Quod si hæres, vel ultimarum voluntatum executor intra debitum tempus, vel à testatore præscriptum piis testatoris dispositionibus seu voluntati satisfacere prætermittant, illas episcopus, nisi vere eas præstari & impleri non potuisse legitime constiterit, etiam sub censuris ecclesiasticis integre expleri curabit.

De ecclesiis, & earum cultu.

Ecclesias omnes, capellas, oratoria, sacella, ac quævis pia, ac religiosa loca reparari, & instaurari, atque pro reddituum qualitate conservari, mandamus. Diruta tamen ad eam rationem quæ a Tridentina synodo præscripta est, restitui, vel alio transferri, prout expedire videbitur, episcopi curent.

Provideant insuper, ut capellis, Altaribus, oratoriis quibuscunque, quæ in eccle- A siis dotata reperiuntur, onera ex fundatione vel antiqua institutione, injuncta, & constituta, integre persolvantur, ioque per fructuum sequestrationem, aut aliis juris remediis opportunis omnino procurent.

Altaria, & capellas, quæ sine dote sunt, aut parum ornata conspiciuntur, si fundatores illas dotare, vel ornare nequiverint, vel alteri concedantur, vel si ex eis ecclesiæ aspectus deformetur, episcopi arbitrio diruantur.

In ecclesiis ipsis de rebus profanis, aut de iis, quæ ad ecclesiam non pertinent, sermones, circulos, conventus, congregationes, sæculares actiones, aut quæ publica consilia, seu parlamenta dicuntur, ha- B beri nullo modo permittant, neque de quibusvis negociis aliis agi vel tractari, præsertim cum divina celebrantur officia, vel verbum Dei prædicatur; neque præterea vana colloquia misceri, strepitus, aut clamores, aut quidquam aliud, quod indecentiam aut perturbationem afferat, fieri, aut etiam quempiam in eis irreverenter versari juxta concilii Trid. decretum, & S. M. Pii Papæ V. atque alias sacras constitutiones patiantur.

Cum non liceat altaria, in quibus sacra mysteria celebranda sunt, nisi benedictis linteaminibus seu tobaleis cooperire & ornare, nec deceat, ut quæ ipsi Domino in eis- C dem mysteriis deservierunt, ad privatos hominum usus amplius transferantur, interdicimus sacerdotibus, & clericis omnibus tam sæcularibus, quam regularibus, ne linteaminibus hujusmodi non benedictis, etiam auro, vel argento elaboratis, seu serico depictis, altaria post hac cooperire vel ornare præsumant. Similiter etiam prohibemus eisdem, ne sub gravi poena sacra linteamina, vel velamina, & alia ornamenta, seu paramenta, & sacra vasa ecclesiarum Deo consecrata sive benedicta ad profanos aut privatos usus quomodolibet convertere audeant, vel accomodare.

D *De ecclesiæ libertate vel immunitate servanda.*

Ecclesiasticam libertatem, & immunitatem ab omnibus integram conservari, & custodiri mandamus, propositis censuris, & poenis a jure statutis, ac in decretis sac. conc. Trid. ac diversis constitutionibus & litteris Apostolicis, etiam die Coenæ Domini quotannis legi consuetis, contentis, contra omnes qui eam lædere, aut quoquomodo violare præsumpserint.

Nulli laicorum liceat domus imposterum E ædificare, quæ ecclesiarum parietes ulla ex parte attingere possint, ut earum circuitus & ambitus semper liber remaneat; nunc autem, si qua sunt, quæ ecclesiis ipsis adhæreant, ut episcopi judicio tolerari non posse videantur, statim dirui, & amoveri mandamus.

Prohibeant episcopi, ne mercatus & nundinæ aliave hujusmodi intra ecclesiarum porticus exerceantur; nihilque earum foribus, seu portis, aut muris affigi, aut quod præter dignitatem, & decorum existat fieri sustineant. Ec-

Ecclesiarum ædes, quæ pro rectorum, & ministrorum usu necessitate, & commodo constructæ sunt, ad frumenta, legumina, & his similia locari, aut alicui commodari omnino prohibemus.

De inventario bonorum ecclesiasticorum conficiendo.

Ne ecclesiarum bona futuris temporibus cupiditati facile exponantur, statuimus & districte mandamus omnibus episcopi, archidiaconis, diaconis, canonicis, & capitulis cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum, ac similiter rectoribus, capellanis, seu curatis parochialium, & aliarum ecclesiarum, ac quævis ecclesiastica beneficia obtinentibus, nec non hospitalium, confraternitatum, & quorumlibet piorum locorum administratoribus, ut infra sex menses, ab hujus synodi publicatione numerandos, omnium & singulorum bonorum, mobilium & immobilium, jurium, jurisdictionum, pertinentiarum, actionum, censuum, reddituum, ac nomina debitorum, ad eorum respective ecclesias cathedrales, & collegiatas, & aliarum mensas capitulares, atque parochiales, & alias quasvis ecclesias, seu beneficia ecclesiastica, hospitalia, confraternitates, & pia loca quæcumque, quomodolibet spectantium, & pertinentium per publicum notarium coram testibus fide dignis, ac aliis honestis personis, quæ illa noverint, plenum inventarium, seu catastrum, aut, ut vocant, plateas conficiant, seu conscribi & confici curent, cum eorum omnium quantitatibus, qualitatibus, limitibus, & confinibus nominatim in ipso fideliter adnotandis; in quo pariter, vel etiam in alio seorsum conficiendo inventario describantur omnium ipsarum ecclesiarum, mensarum, beneficiorum ecclesiasticorum & piorum locorum prædictorum, quæ extant, fundationes, privilegia, indulta, concessiones, donationes, uniones, applicationes, bullæ, & litteræ Apostolicæ, instrumenta, scripturæ, atque alia documenta quæcumque.

Mensæ archiepiscopalis catastrum, inventarium quam primum fieri volumus, mandantes ut ex eo tria publica seu authentica conficiantur instrumenta, quorum primum in archiepiscopali archivio custodiatur, secundum penes capitulum, tertium vero ad antiquiorem episcopum conservandum transmittatur.

Episcopus inventarii, mensæ episcopalis tria similiter publica seu authentica instrumenta confici curet, quorum unum in suæ cathedralis ecclesiæ archivio reponat; aliud suo capitulo asservandum tradat; tertium vero ad metropolitanum in ejusdem archivio custodiendum transmittere teneatur.

Inventarii mensæ capitularis duo similiter authentica instrumenta fiant, quorum alterum in archivio capitulari, alterum vero in archivio episcopali asservetur.

Rectores autem parochialium, & aliarum ecclesiarum, ac reliqui beneficiati quicumque, atque hospitalium, & confraternitatum, & aliorum piorum locorum administratores similiter habeant, seu fieri faciant duo publica, seu authentica instrumenta; quorum alterum in ecclesia, vel in loco beneficii, hospitalis, confraternitatis, & loci pii conservari mandamus; alterum vero in archivio episcopali.

Episcopi in visitatione, quam singulis annis ex sacris canonibus, & sacri concilii Tridentini decreto facere tenentur cujuscumque ecclesiæ parochialis, etiam collegiatæ, & quoruncumque beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura, & sine cura, hospitalium, sodalitatum, & aliorum piorum locorum, inventarium præ manibus habeant; & diligenter inspiciant, an ea quæ in eo annotata, & descripta fuerunt, integra habeantur sive permaneant; & si quid alienatum, seu deperditum esse compererint, in negligentem, vel in minus fidelem per suspensionem a perceptione fructuum, vel alias censuras & poenas suo arbitrio imponendas graviter animadvertant.

Hujusmodi inventarium tertio quoque anno, & quoties in ecclesia, beneficiove, aut pio loco novus successor extiterit, renovari, & præcipimus, & mandamus.

De archivio.

Ne deinceps ecclesiarum jura, ob temporum, vel hominum injuriam, ut dictum est, supprimantur, vel quoquomodo depereant, volumus, ut singulis cathedralibus, aliisque insignibus ecclesiis, in quibus archivia hactenus instituta non sunt, illa per episcopos, & eorum capitula separatim instituantur, in quibus fundationes, privilegia, indulta, instrumenta, aliasque scripturas, & monumenta omnia cujuscumque generis, cum illorum inventarii publico instrumento, ut supra dictum est, sub probatæ fidei custode diligenter asservari, et integre custodiri mandamus.

De locationibus bonorum ecclesiasticorum.

Sacrosancti conc. Trid. decretum exsequi volentes, deputamus vicarium generalem in spiritualibus nostræ Metropolitanæ ecclesiæ pro tempore existentem, qui ecclesiasticorum bonorum locationes, etiam apostolica authoritate confirmatas a triginta annis citra ad longum tempus, seu vigintinovem annos factas in damna ecclesiæ, et contra canonicas sanctiones contractas fuisse examinare, et judicare valeat.

Locationes eorundem ecclesiasticorum bonorum, nisi apostolica authoritas intercesserit, ultra triennium juxta constitutionem felic. rec. Pauli Papæ II. *ambitiosæ*, fieri prohibemus; sed si aliter factas fuisse compertum fuerit, illas invalidas, nullas, irritas, et inanes, nulliusque roboris, vel momenti fuisse, et esse declaramus.

Episcopi vero bona ecclesiæ, immobilia nullo modo distrahi, vendi, et quovis quæsito colore alienari, nec etiam propinquis in emphiteusim ad cujusvis temporis spatium, nisi pro ecclesiæ commodo, et solennitatibus juris servatis, id fieri expedierit, lo-

ANNO CHRISTI 1597.

locari, vel concedi permittant. Transgressores autem non solum in censuras, et poenas in prædicta constitutione Pauli Papæ II. contentas incurrisse declarent; verum etiam eos ipsis ecclesiasticis beneficiis, quorum bona alienaverint, vel prædicto modo locaverint, aut in emphiteusim concesserint, priventur, et alias eorum arbitrio puniantur.

A

De bonorum ecclesiasticorum usurpatoribus.

Ad nostram etiam pastoralis officii curam spectat, aut in reparandis instaurandisque ecclesiis collapsis, et solo fere æquatis, ac in recipiendis bonis, et conservandis juribus, jurisdictionibusque earum sollicite vigilemus, et attente laboremus. Quare cum jam in hac nostra synodo pro eis dirutis instaurandisque decrevimus quid agendum sit, præsenti etiam constitutione monemus omnes, & singulos prædictorum bonorum, & jurium, ac jurisdictionum ecclesiasticarum usupatores, occupatores, & illicitos detentores, ne suarum animarum jacturam faciant, sed potius suæ saluti fideliter consulant, ac ut meminerint gravissimarum censurarum, quibus ipsi a sacris canonibus, & conc. Trid. decretis, & litteris apostolicis die Cœnæ Domini legi consuetis percelluntur, & in eas damnabiliter incurrisse declarantur, ac quod excommunicati, & anathematizati sacramentorum participatione, atque communione fidelium privati exsistunt, quodque absolvi non poterunt nisi a summo Rom. Pontifice, si tandem aliquando resipiscant; & quæ illicite detinent, occupata restituant.

B

C

De jurepatronatus.

Episcopi in beneficiis omnibus ecclesiasticis, quæ de jure patronatus esse prætenduntur, saltem eorum vacationis tempore, maximam curam adhibeant, & diligenter recognoscant an vere sint hujusmodi, nec impofterum, nisi beneficium juxta sac. conc. Trid. decreta vere juspatronatus esse constiterit, præsentationem admittant. Sicut enim iniquum est, liberum beneficium in servitutem redigi; ita fundatorem ipsius suo jure fraudari permitti non debet.

D

Beneficiorum ecclesiasticorum patroni, cujuscumque conditionis, gradus, & dignitatis, sive laici, sive clerici fuerint, etiam communitates, & universitates, collegia quæcumque in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quarumcumque, etiamsi vere de jurepatronatus ipsorum ex fundatione, vel donatione essent, nullatenus, nullave de causa propria authoritate se ingerant, sed illos sub poenis conc. Trid. constitutis decreto, ad liberam rectoris, & beneficiati dispositionem, & distributionem dimittant.

E

Volumus, ut præsentati a quibusvis personis etiam ecclesiasticis, antequam ab episcopo instituantur, sub hac forma jurent, quam, ut recte intelligatur, exhiberi prius, & ab illis provideri mandamus.

Forma juramenti.

„ Ego N. præsentatus ad N. ecclesiam, „ vel N. beneficium, juro ad hæc sancta Dei „ evangelia, per me corporaliter tacta, „ quod pro præsentatione ad prædictam „ ecclesiam vel ad prædictum beneficium „ obtinendum, neque ego, neque alia per„ sona vice & nomine meo, nec de consensu „ aut scientia mea, patrono seu patronis, „ aut cuivis alteri eorum nomine aut intuitu „ aliquid dedi, aut promisi, nec quidquam „ ejus rei gratia invicem permutavimus, „ compensavimus, aut antea datum confir„ mavimus, aut apud quemquam deposui„ mus, donavimus, mutavimus, commoda„ vimus, seu locavimus, aut prius depo„ situm, donatum, commodatum, mutatum, „ aut elocatum, aut quocumque modo de„ bitum remisimus, seu relaxavimus; nec „ de sanctuario, gleba, domibus, terris, „ prædiis, tenimentis, redditibus ejusdem „ ecclesiæ, vel beneficii fructibus, decimis, „ vel oblationibus ejusdem, præteritis, „ præsentibus, aut futuris donationem, „ remissionem vel locationem promisimus, „ fecimus, aut pacti sumus; neque aliquis „ de mandato, scientia, aut consensu meo „ quidpiam eorum promisit, fecit, aut pa„ ctus est. Ita me Deus adjuvet, & hæc „ sancta Dei evangelia.

De residentia.

Cum ecclesiarum utilitati & saluti nihil magis expediat, quam pastorum in eis residentia, & curæ administratio per se ipsos; non immerito sacra generalis synodus Trid. opportune providere volens, tam in sessione sexta de reformatione sub fe. re. Paulo Papa III. quam in 23. de reformatione sub Pio Papa IV. Pontificibus maximis saluberrima decreta de residentia promulgavit. Et in hoc ipso postremo cupiens, quæ adeo ex pastorum munere, animarumque salute sunt, frequenter omnium auribus, mentibusque insigi, præcepit, tam decretum sub Paulo III. quam alterum sub Pio IV. in conciliis provincialibus, & episcopalibus publicari, ut impofterum Deo juvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut desuetudine aboleantur. Idcirco ejusdem sanctæ synodi mandatis parere volentes, utrumque de residentia decretum in præsenti nostra synodo provinciali legi, & publicari jubemus; prout lectum, & publicatum est.

Proinde hortamur episcopos nostros, eosque, quantum in Domino possumus, rogamus & obtestamur, ut juxta prælecta sac. synodi Trid. decreta pro injuncto munere resideant, & omni cura & sollicitudine, verbo, opere, & exemplo, ac assidua præsentia suum ministerium impleant, sciantque sibi minime licere, non servata prædictæ generalis synodi forma, a suis ecclesiis abesse. Quod si id quoquomodo omiserint, aut facere neglexerint, noverint, præter mor-

ANNO CHRISTI 1597.

mortalis peccati reatum in quem incurrunt, A fructus pro rata temporis absentiæ suos non facere, quorum partem in suarum ecclesiarum reparationem, partem vero in pauperes suæ civitatis, & dioecesis præsenti constitutione erogamus & assignamus, illosque per eos tuta conscientia retineri non posse declaramus, propter poenas propositas in litteris, seu bullis fe. re. Pii IV. et Pii V. summorum Romanorum Pontificum desuper editis.

De residentia inferiorum.

Episcopi moneant omnes & singulos curatos, & alios quoscumque etiam exemptos, qui beneficium aliquod curam animarum habens obtinent, necnon quosvis alios beneficia ecclesiastica, de jure, seu consuetudine personalem residentiam exigentia in titulum sive commendam habentes, ut personaliter resideant, & suo muneri satisfaciant; qui si moniti parere neglexerint, severe puniantur.

De episcoporum dignitate, & vita.

Hortamur episcopos, & in Domino monemus, ut tam in ecclesia, quam foris, & tam in publicis, quam in privatis actionibus suum gradum, & ordinem servantes, se patres, & pastores esse ostendant, ac in C reliquo vitæ genere ita se habeant, ut decet sanctos, & apostolicos viros; ac evangelicæ, & apostolicæ disciplinæ, sacrorumque conciliorum institutis, & Tridentinæ synodi decretis in primis respondeant, ut merito ex eorum vita & exemplo subditi in Domino plurimum ædificentur, atque proficiant.

Missam publice celebrent, & divinis sæpius intersint, quod valde populos ædificat & ad religionem excitat.

Nominis, & officii sui memores esse non desinant, & eam, quæ episcopos decet, morum gravitatem præseferant.

In his, quæ ad privatum usum pertinent, D eam moderationem adhibeant, ut omnem operam ad ecclesiæ cultum, & ornamentum, & ad pauperum indigentiam sublevandam conferre videantur.

Modesta suppellectili ac frugali vita contenti sint, ut quisque eorum animum a luxu, omnique inanis splendoris apparatu alienum esse cognoscat.

Superindumento lineo seu tunica, quam rocchettum appellant, & almutia, cum mantello vel sine, in ecclesia aliisque publicis locis assidue utantur. In divinis autem officiis, aliisque publicis actionibus, & locis, in ecclesia cappam vel paramenta, ut tempus & solemnitas postulat, deferant. E Cæterum non profano aut indecenti vestitu, sed fidei & vitæ meritis dignitatis auctoritatem sibi quærere studeant.

In vasis argenteis, cæterisque domus instrumentis episcopalem modestiam ostendant, & se inanium rerum contemptores esse testentur.

Episcoporum mensa non nimis lauta, aut sumptuosa sit, sed sobria & frugalis, ac moderatione, & temperantia laudabilis instituatur, & sacræ scripturæ, aut spiritualis alicujus lectionis pabulo condiatur, quam & benedictio præcedat, & gratiarum actio subsequatur.

Familiares numero, ætate, & qualitate tot habeant, quot pro ipsorum cujusque dignitate congruere videbuntur, qui non corporis ornatu, sed religione potissimum, ac pietate conspicui sint.

Episcopi in gubernandis, & corrigendis subditis pro personarum ætate, & sexus diversitate, & qualitate, ac pro loco & tempore & modo culparum prudenter se habeant, & sanctorum patrum instituta sequantur.

B In procedendo, judicando, & puniendo nec nimium rigorosi, vel severi sint, nec segnes aut remissi; sed in delinquentibus coercendis juxta sac. canonum, & sac. generalis concilii decreta cum benignitate, vel severitate, pro personarum, & casuum qualitate procedant.

De judiciali foro episcopi.

Episcopi in causis, quæ in suo judiciali foro inposterum pertractari contigerit, æqua lance justitiam omnibus ministrare studeant, ac ut litigantium sumptibus, quoad fieri potest, parcere, & notariorum, atque ministrorum quorumcumque extorsionibus congruenter occurrere valeant, singulorum actorum mercedes, si adhuc statutæ non sint, quam primum statuant, & in tabulam, publice in curia proponendam, redigant, & observari faciant.

Monemus omnes, & singulos notarios, actuarios, & eorum scribas, qui certum salarium ab episcopo non habent, eisdemque interdicimus, ne sub. poena privationis officii, & alia arbitraria, citra pœnas a jure prolatas, & a sacri concilii Tridentini canone inflictas, pro scriptura collationis ordinum, aut dimissoriis ad eos suscipiendos, quidquam de cætero ultra decimam partem auri accipere præsumant, aut possint.

In causis vero, quæ mere spirituales sunt, etiamsi nullum stipendium constitutum habeant, nihil prorsus accipiant, præter id quod episcopus pro scripturæ mercede statuendum curabit; exceptis tamen locis, in quibus viget laudabilis consuetudo, ut nihil accipiatur.

Appellationes nonnisi a definitiva sententia aut definitivæ vim habente, vel a gravamine, quod per appellationem a definitiva reparari nequeat, juxta sac. conc. Trid. decreta, non recipiantur, nec admittantur, neque inhibitio aliqua concedatur.

Ne vero judicia & lites cum indebitis partium expensis injuste protrahantur, si in casu a præfato concilio permisso appellatum fuerit, & a metropolitana curia inhibitio emanaverit; notarii eorum, scribæ, & actuarii, qui in actorum, & processuum exhibitione ejusdem concilii decreta servare neglexerint, seu copiam actorum fraudolenter exhibere distulerint, necnon & judex, qui illam impedierit exhiberi, poenæ dupli, quanti ea lis fuerit, subjiciantur, & exacta inter appel-

lan-

lantem, & pauperes loci distribuatur, atque ab officiorum administratione arbitrio ordinarii suspendantur, juxta eadem concilii Trid. decreta, quæ & in nostra metropolitana curia omnimodo, & inviolabiliter observentur.

De examine, & processu promovendi ad cathedrales ecclesias.

Cum in sumenda de qualitatibus eorum, qui ad ecclesias cathedrales regendas promovendi sunt, informatione, seu testimonio, non eadem ratio, pro variis nationum, & provinciarum moribus adhiberi possit, propterea sacrosanctum concilium Tridentinum mandavit, ut in provincialibus synodis habendis, quibuscumque provinciis propria examinis, et inquisitionis forma præscribatur, a summo Romano pontifice approbanda, quæ locis magis utilis, & opportuna videretur. Nos ejusdem concilii decreto obtemperare volentes, hanc formulam Ss. D. N. papæ approbandam præscribimus, & proponimus, seu præscribendam, & proponendam esse judicavimus.

Episcopus, cum de alicujus, qui ad episcopatum provinciæ nostræ promovendus erit, faciendo examine apostolicum mandatum acceperit, non paucioribus septem, vel pluribus, prout opus fuerit, probatis & doctis ac piis viris, omnique exceptione majoribus, juratis testibus, qui verisimiliter de infrascriptis informati sint, ex officio vocatis, de promovendi natalibus, ætate, fide, vita, moribus, corporis habitu, scientia, & gradu, quam diligentissime cognoscat, & his, vel similibus interrogationibus inquirant & in primis.

An testis cognoscat N. promovendum, & a quo tempore, & ubi, & quæ fuerit causa cognitionis?

An sit illius consanguineus, vel propinquus, aut familiaris, aut inimicus, aut odiosus?

An N. promovendus ex legitimo matrimonio ac honestis & catholicis parentibus procreatus, seu natus fuerit?

An fuerit hæretici filius, vel nepos?

An sit fide catholicus, seu orthodoxus?

An hæreticorum libros legerit, vel retinuerit? aut habeat, et retineat?

An cum hæreticis conversatus fuerit. An eis aliquando faverit, opem, consilium, vel auxilium præstiterit, sive eos juverit, aut receptaverit?

An expleverit trigesimum suæ ætatis annum, vel cujus ætatis sit?

An sit bonæ existimationis, et famæ?

An sit criminosus, vel aliqua nota in vita, moribus, vel doctrina, laboraverit, vel aliquando notatus fuerit?

An unquam publicam pœnitentiam illum agere oportuerit?

An aliquando insaniat, seu mentecaptus, vel energumenus, seu a dæmone vexatus fuerit?

An inimicitias capitales habeat, vel exerceat, et præsertim in civitate, et dioecesi, ad cujus ecclesiam promovendus est?

An sit excommunicatus, suspensus, vel interdictus, vel irregularis?

An sit corpore vitiatus, vel comitiali, aut aliquo morbo laboret?

An aliquo defectu, vel impedimento canonico impediatur, quo minus cathedrali ecclesiæ præfici possit?

An aliquem umquam verbis vel opere offenderit, vel scandalizaverit?

An sit vir pius, sobrius, pudicus, honestate, vita, et bonis moribus præditus, castus, humilis, et domui suæ bene præpositus.

An sit vir gravis, prudens, consilio maturus, timoratæ conscientiæ, exemplaris, ac Dei honoris et salutis animarum zelator?

An sacris ordinibus initiatus sit, et a quo tempore?

Et si sit in presbyteratus ordine constitutus. An sacrosanctum missæ sacrificium sæpius offerre, vel celebrare consueverit?

Sin autem, an frequenter visitet, et adeat ecclesias, et peccata sua sacerdoti confessario sacramentaliter confiteatur, et SS. Eucharistiæ sacramentum percipiat?

An literis et scientia polleat, et cui scientiæ operam dederit, ut muneris sibi injungendi necessitati satisfacere possit.

Et ideo, an antea in aliqua studiorum universitate magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel in jure canonico sit promotus, vel publico alicujus academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur; vel si regularis sit, an a religionis suæ superioribus similem fidem habeat?

An habeat experientiam regiminis ecclesiarum, vel administrationis curæ animarum, et alias aptus ad regendum, et docendum populum ipsius curæ committendum?

An denique habeat ceteras qualitates a sacris canonibus, et decretis sacri Tridentini synodi requisitas, et cui merito ecclesia Dei commendari possit.

Deinde ex iisdem vel aliis fide dignis testibus similiter cum juramento recipiendis interroget, et inquirat de statu, et vacatione ecclesiæ, et si per obitum, vel renuntiationem, vel translationem ultimi episcopi, vel alio modo pastoris solatio destituta sit?

De invocatione seu vocabulo dictæ ecclesiæ cathedralis?

Et de valore reddituum, et fructuum illius?

Quæ dignitates, canonicatus, et præbendæ sint in ea ecclesia.

An sacristiam habeat, sacris vasis, vestibus, et ornamentis, et reliqua ecclesiastica et sacra suppellectili sufficienter munitam vel instructam?

Quæ monasteria, et conventus religiosorum sint in civitate, et dioecesi?

Quot oppida, & terræ in dioecesi, et similia?

Sed et complura ex his etiam per publica documenta, seu instrumenta, litteras, & scripturas facile comprobari possent; ut natales, ætas, ordines, gradus, valor & status ecclesiæ, & similia.

Quibus peractis, a promovendo juxta præscriptum in litteris fel. rec. Pii papæ IV. formulam fidei catholicæ professionem, & spon-

ANNO CHRISTI 1597.

ponſionem a promovendo recipiant, acta, et geſta omnia in publicum inſtrumentum redacta ad SS. D. N. papam ſua manu, et ſigillo obſignata quam primum transmittat.

De vita, & honeſtate clericorum.

In primis clerici habitu incedant honeſto, juxta ſacrorum canonum præceptum.

Veſtes ſericas, aut ſerico contextas, aut ornatas, aut coloratas, domi foriſque nullo modo habeant, ſed honeſtas, et decentes, quæ ſimplices ſint, et coloris nigri.

Talares veſtes, vel ſaltem his palmo breviores teneant: qui vero pauperes ſunt, et inferiorem talarem habere non poterunt, ſuperiorem ſaltem uſque ad talos demiſſam geſtent.

Camiſias, nec collari, nec manicis rugatis, ſed planis deferant; pileos per civitatem, et oppida, niſi valetudinis aut pluviarum, vel aeris inclementiæ cauſa non gerant; ſint tamen ſimplices, non acuti, nec turbinati.

Annulos niſi in dignitate conſtituti ſint, non deferant. Sacerdotes barbam a ſuperiori labro ita detondeant, ut pili in ſumendo ſacramento corporis, & ſanguinis D. N. Jeſu Chriſti non ſint impedimento, ſed illud non contingant.

Omnes tonſuram habeant, quam refici quintodecimo quoque die, ac quoties opus fuerit, omnino curent.

Publicas, & parum decentes commeſſationes evitent; ebrietates, jurgia, contentiones, & rixas fugiant.

Cum mulieribus etiam honeſtis, & conjunctis, præter eas dumtaxat, quæ a ſac. can. excipiuntur, dummodo & hæ ſuſpectæ non ſint, non cohabitent; nec etiam in vicinia permaneant, quæ ab inhoneſtis mulieribus inhabitatur.

Nocte ſine honeſta & rationabili cauſa non ambulent; & tunc ad omnem ſuſpicionem tollendam lumen habeant.

Arma, niſi itineris, aut alia rationabili cauſa ab ordinario approbanda non deferant, nec aliquid admittant, quod proximo ſuo offenſionem præbeat.

Ab omni artificio, quod clericali ordini non convenit, abſtineant.

Sæcularium perſonarum cujuſcumque gradus, vel dignitatis exiſtant negocia ſub quocumque titulo non exerceant, vel adminiſtrent.

Mercaturas, ſeu mercimonia, aut fœnora non exerceant, nec ſæcularibus negociis ſe immiſceant, nec conductiones bonorum, rerum, & jurium laicorum faciant; neque quidquam tractent, quod a clericali honeſtate alienum ſit. Operas ſuas alteri mercedis gratia minime locent.

Non ſint procuratores, patroni vel advocati cauſarum, in foro præſertim ſæculari, niſi ſuas, vel eccleſiarum ſuarum, aut miſerabilium perſonarum cauſam, aliaſque a jure permiſſas proſequantur, vel defendant.

Curationes, vel tutelas, niſi in caſibus a jure permiſſis, non ſuſcipiant.

Cum ad horas canonicas in eccleſia recitandas, ſeu decantandas, vel ad miſſarum ſolemnia, aut alia divina officia celebranda accedunt, ſuperpelliceis induantur.

Canonicas horas, vel publice in eccleſia, qui illas ſic obire debent, vel privatim ad præſcriptam breviarii Romani juſſu S. rec. Pii Papæ V. editi rationem recitent.

Qui beneficia eccleſiaſtica obtinent, memores ſint, quod ſi horas hujuſmodi uno, vel pluribus diebus recitare omiſerint, pro rata temporis illorum fructus amittunt, juxta conſtitutionem conc. Lateranen. ſub fel. rec. Leonis Papæ X. ac declarationem ejuſdem Pii Papæ V. deſuper editam.

Ad hæc, cum non ignorent ſacerdotes, cæterique ſacris, ac minoribus ordinibus inſigniti vocatos ſe eſſe in ſortem Domini, ac propterea diligentius quærere, quæ Dei ſunt, aut quomodo placeant Domino, atque ejus eccleſiam aſſiduis precibus, orationibus, & ſacrificiis juvare debere, ne talentum eis commiſſum in terra defoſſum habeant, ſacris canonibus, & ſac. conc. Trid. decretis inhærentes, præcipimus omnibus & ſingulis hujus noſtræ provinciæ epiſcopis, ut curent, ut presbyteri ſinguli, dominicis feſtiſque diebus de præcepto ac ſolemnibus ad ſacroſanctum altaris ſacrificium Deo offerendum ſe diſponentes, miſſas religioſe celebrent; ac tunc intimo corde perpendant, & meditentur, quale opus aggrediantur, & tractent, illudque devote perficere ſtudeant.

Quæcumque alia ad clericorum vitam, & honeſtatem epiſcopi pro locorum & temporum qualitate pertinere videbunt, juxta ſanctorum Patrum, et ſac. conc. Trid. decreta ſtatuant, atque provideant, et clericos ipſos inſtruant, eorumque mores componant, ut tam in publicis, quam privatis actionibus vere clericos ſe eſſe, ut profitentur, oſtendant, ac propterea cunctis ſint venerationi.

De officio ſacriſtæ.

Sacriſtæ curent, ut non niſi congruo tempore, aut interdiu tantum eccleſiarum, ſacrariorumque fores pateant; nocte vero permaneant occluſæ.

Pernoctationes, aut nocturnas vigilias, ſive commeſſationes in eis fieri nemini permittant.

Populum, præterquam ſi neceſſitas aliqua immineat, ibidem excubare nullo modo patiantur.

Invigilent etiam ſuper omnes tam presbyteros, quam clericos, alioſque, ut cum eccleſias, vel ſacraria ingrediantur, de inanibus profaniſque rebus ſermones non habeant.

Aquam benedictam ſingulis dominicis diebus mane benedicant, et ſi opus fuerit etiam ſtudeant ſæpius renovare.

Ad quæ quidem omnia fratres mendicantes, et regulares, ut et ipſi in eccleſiis ſuorum conventuum, et monaſteriorum idem faciant ad ſcandala vitanda, et ut oſtendant in his, quæ ad divinum cultum pertinent, nobiſcum convenire, invitamus.

De

De indulgentiis.

Curabunt episcopi, ut cum indulgentias, vel alias spirituales gratias a s. sede apostolica emanatas publicari contigerit, formam a s. synodo Tridentina pro illarum publicatione traditam, accurate servent, et faciant ab aliis servari.

Illas autem, pro quibus consequendis porrigendæ sunt manus adjutrices, quævo quæstuandi continent facultatem, ex prædictæ synodi generalis decreto, et fel. rec. Pii Papæ V. constitutione, nullatenus publicari permittant, nisi aliter per eandem s. sedem ex certa scientia fuerit concessum, vel mandatum.

Abusus insuper, qui circa hunc pium, et salutarem indulgentiarum usum irrepserint, unusquisque diligenter inquirat, colligat et in prima synodo provinciali referat, ut aliorum coepiscoporum sententia cogniti ad ss. D. N. summum Romanum pontificem referantur, eoque consulto, quid maxime expedire videbitur, statuatur.

De eleemosynarum quæstoribus abrogandis, & de cætero non admittendis.

Brevi eleemosynarum quæstores, aut ministri, quorum nomen, atque usum eadem sac. Trid. synodus penitus aboleri mandavit, et abrogatos esse voluit, ad hujusmodi officium exercendum, ejusdem synodi auctoritate, et memorati præcepti vigore de cætero non admittantur.

De excommunicationis sententia.

Cum excommunicationis gladium, qui ad continendos in officio populos admodum salutaris est, S. Synodus Tridentina sobrie magnaque circumspectione exerendum esse præceperit; ideo nos juxta ejusdem synodi decretum, excommunicationes, quæ monitionibus præmissis pro deperditis aut subtractis rebus ad finem revelationis ferri solent, a nemine prorsus, præterquam a solis episcopis decerni, seu concedi volumus; & tunc, & non alias, quam causæ cognitione mature adhibita, & pro re non vulgari.

Præterea episcopi, vel eorum vicarii generales in proferendis sententiis excommunicationis in causis judicialibus, sive criminalibus, sive civilibus, id quod a prædicta generali synodo præscriptum est, integre, & inviolate servare studeant.

De piorum locorum administratoribus.

Episcoporum muneri maxime incumbit, ut hospitalium & eorum proprie locorum, quæ ad pauperum usum instituta sunt, bona, & redditus, ne dissipentur, nec modo aliquo occupentur. Quapropter monemus episcopos, & quantum in Domino possumus, obnixe obtestamur, ut illorum præcipuam suscipiant curam, & in primis administratores, & magistros ad hujusmodi regimen assumant seu assumi curent, qui probitate vitæ sint, quive in operibus charitatis sese exercere consueverint, quique suæ familiæ bene præsint, ac piorum locorum debitores nullatenus existant. Ab ipsis, juxta sæpe dicti concilii Tridentini decretum singulis annis administrationis rationes exigant, & si quid in ipsorum suorumque usum compertum fuerit vertisse, illud integrum restitui faciant; & demum in reliquis, quæ ad eorum administrationem & conservationem pertinere videbuntur, paternam, ut decet, exerceant charitatem.

De Usuris.

Usurariæ pravitatis crimen detestabile quidem, penitus abolere cupientes, episcopos hortamur enixe, ut pro summa eorum prudentia, pestem hanc a suis ovibus opportunis remediis arcere & funditus tollere contendant, & illicite contrahentes ad resipiscendum a tanti sceleris immanitate moneant & inducant, eisque sub gravissimis censuris & poenis, quæcumque usurarum genera interdicant.

Emptiones, & venditiones, quas in provinciam nostram in captiosam animarum perniciem invectas, & in usum receptas esse audivimus, ut pluris, quam valent res ipsæ vendantur; pretia earum solvenda differantur ad certum tempus, puta ad molera, vel aliarum nundinarum dies, juxta contrahentium conventionem, & propterea supra justum valorem augeantur; prohibeant, & tollendas diligentissime curent: & contractus, si quos invenerint, ejusmodi usurarios, & nullos declarent.

De Poenis.

Cum tam delinquentes interdum, se a poenis canonicis eximant, curiæ pecunias solvere, vel cum ea pecuniis transigere satagant; quam etiam judices, vel per sordes vel avaritiæ studio eos ad compositiones, vel transactiones pecuniarias quandoque admittant, aut alias reis pecuniarias mulctas infligant; idcirco ad tollendam omnem cupiditatis & avaritiæ suspicionem statuimus, & mandamus, ne quis de cetero episcopus, vel judex ecclesiasticus pro criminibus, & delictis, pro quibus est a sac. can. vel ab apostolicis aut aliis generalibus, vel nostris synodalibus constitutionibus certa poena delinquentibus injuncta, ullo modo pecuniariam poenam imponat aut exigat, aut desuper pecuniarias compositiones, vel transactiones faciat, nisi in casibus a jure permissis.

In aliis vero excessibus, & causis, in quibus, vel certæ poenæ statutæ non sunt, vel ex antiquis canonibus, aut etiam apostolicis, & aliis generalibus, aut pariter ex nostris constitutionibus mulctæ pecuniæ irrogantur, & certo usui, vel operi specialiter applicatæ non sunt, suo arbitratu imponere, seu indicere, ac cum omni moderatione exigere, seu exigi facere possit, easque locis piis omnino applicet.

Eas vero pecunias, non sibi, neque suo usui, aut commodo applicet vel retineat, sed virum ecclesiasticum idoneum & proba-

tum

tum illarum exactorem & depositarium instituat, & per eum quoties occurrerit in pia loca, vel opera eroget & distribuat; ille vero codicem rationum dati & accepti habeat, & in eum omnia referat.

Decretum generale.

Tum denique omnia, & singula in his nostris decretis contenta, ac alia quæcunque tam a sacris canonibus, & apostolicis ordinationibus, quam generalibus quibuscumque conciliis, præsertim vero a S. conc. Trid. statuta, ac definita, sive fidei dogmata, sive reformationem, & morum correctionem respiciant, plene atque integre ab omnibus comprovincialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quæ per se, vel per eorum idoneos procuratores huic nostro provinciali interfuerunt, aut interesse habuerunt, ac etiam laicis quibuscumque quo ad ea quæ ad ipsos spectant, servari debere decernimus, ac sub juris, & arbitrii nostri censuris ecclesiasticis, & poenis districte præcipiendo mandamus; salvis tamen in omnibus constitutionibus, consuetudinibus ecclesiarum, quæ arctiorem, & laudabiliorem observantiam exigunt. Injungentes eisdem episcopis, ut hæc ipsa decreta, seu constitutiones post sex mensium spatium in eorum civitatibus, & dioecesibus publicari, & ab omnibus observari curent. Decernentes etiam omnes, & singulas admonitiones, statuta, decreta, & mandata in hac synodo facta, & ordinata, ac illorum promulgationem, ita omnes, & singulos quos tan-

A git afficere, ac si personaliter & singulariter singulis ipsa notificata, & intimata fuissent, prout tenore præsentium eisdem notificamus & intimamus. Quod si contra quidquam eorum fecerint vel admiserint, poenis, ac mulctis, quæ in eis constitutæ sunt, & aliis episcoporum arbitrio imponendis constringantur.

Postremo omnia, & singula quæcumque in hac provinciali synodo acta, gesta, decreta, & sancita sunt, omni, qua debemus humilitate, submissione, & obedientia S. sedis Apostolicæ omnium ecclesiarum matris, & magistræ judicio, atque auctoritati emendanda, & corrigenda subiicimus & offerimus, parati semper omnem emendationem & cor-
B rectionem suscipere, ac observare.

Ego Franciscus Antonius Sanctorius Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus S. Severinæ, & in synodo provinciali præsidens, de consilio & assensu reverendissimorum suffraganeorum meorum definiens suprascriptis constitutionibus subscripsi.

Ego Cæsar Jacomellus episcopus Bellicastrensis subscripsi.

....

Ego Petrus Burdonus episcopus Umbriaticensis subscripsi.

Ego Sebastianus episcopus Gerentinensis & Cariatensis subscripsi.

C Ego Joannes Andreas Prothospatarus decanus Pretiltensis, & procurator Rev. D. Gregorii Formicini episcopi Strongolensis absentis, legitime impediti, subscripsi manu propria.

COLLECTORIS ADNOTATIO.

Synodus ista prior est ex geminis illis provincialibus S. Severinæ synodis diversis annis & sub diversis præsulibus habitis, quæ indicantur in literis Hieronymi card. Matthei in capite synodi ejusdem recitatis. An quod hic datur sit purum putumque concilium illud antiquius, vel hinc inde interpolatum ex additamentis in altero concilio factis, æque cum ignorantibus ignoro. Episcoporum subscriptiones ita cum priori conveniunt, ut cum altero plane non congruant; nam, ut de cæteris sileam, Franciscus Antonius Sanctorius nonnisi usque ad annum 1586. ecclesiæ S. Severinæ præfuit, eodemque anno illam cum Acheruntina commutavit. Superest annum celebratæ hujus prioris synodi investigemus; illum vero tanquam extento digito demonstrat nomen Sebastiani episcopi Geruntinensis, quem coepisse anno 1573. die 9. Martii, obiisse vero anno 1576. ante diem 24. Octobris, qua alter successit, Ughellius to. IX. pag. 504. novæ editionis monet. Intra spatium illud patres convenerunt. Alterius synodi annus facile statuendus est idem, quo & literæ card. Matthei signantur, nempe 1597.

CON-

ANNO CHRISTI 1597.

CONSTITUTIONES ET DECRETA
PROVINCIALIS SYNODI AMALPHITANÆ

Anno 1597. celebratæ.

SUB REVERENDISSIMO DOMINO

D. JULIO ROSSINIO,

Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopo Amalphitano.

Perillustris, & reverendissime domine, uti frater.

PRovincialem synodum Amalphitanam, quam amplitudo tua, adhibitis comprovincialibus episcopis, de eorum consilio, & assensu nuper celebravit, illustrissimi patres sacri concilii Tridentini, sanctissimi domini nostri authoritate, interpretes, pro munere sibi injuncto diligenter recognoverunt, atque, ubi oportuit, emendarunt, atque aptarunt. Nunc igitur ad amplitudinem tuam remittimus, ut pro sua pastorali vigilantia quantocyus edendam, & sedulo in sua ecclesia, totaque provincia observandam curet, ut egregiæ suæ operæ, atque industriæ, piique laboris fructus, quos sibi initio proposuit, uberiores in dies adjuvante domino percipiat. Quod ut cumulate & quam celerrime fiat, nos summis precibus a divina benignitate contendimus, optimamque amplitudini tuæ valetudinem ex animo precamur. Romæ die 5. Novemb. 1601.

Amplitudini tuæ per illustri, & reverendiss.

Uti frater, Hieron. Card. Mattheus.

JULIUS ROSSINIUS,

Dei, & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Amalphitanus.

Ex MS. Cod. Archiv. Amalph.

AD metropolitanæ hujus ecclesiæ regimen, meritis licet imparibus, dante Domino, constituti, supra gregem nobis creditum pro pastorali munere vigilantes, & onus hoc servitutis Angelicis humeris formidandum (prout nobis desuper concessum fuit) exercentes, nihil quod ad animarum salutem captandam ad nos, & officium nostrum spectare potuit per operis negligentiam prætermisimus, ac omnia, quæ pro divini cultus augmento, & pro subditorum moribus moderandis, eorumque puniendis excessibus fuerunt necessario decernenda, exactissima providimus diligentia, populumque nostrum sanctionibus necessariis, ac legitimis munivimus institutis; adeoque adimpletis, quod in nobis fuit, quæ pro bono nostræ diœcesis regimine duximus adimplenda, ad communiendam synodalibus constitutionibus provinciam animum appulimus: cumque sæpius provinciale concilium, non adhuc in nostra metropolitana ecclesia convocatum, ex Concilii Tridentini decreto nobis ad Dei gloriam celebrandi fuisset in animo, ac pluries tam per privatas, quam per nostras edictales literas Reverendissimis Dominis coepiscopis nostris suffraganeis hæc nostra fuisset significata intentio, diesque statuta ad id sacrum opus perficiendum; accidit, sic divina disponente providentia, quatuor de RR. coepiscopis nostris meliorem vitam cum morte commutasse, aliumque in gravem morbum incidisse; cumve sine ipsis nostra provincialis synodus celebrari nequiverit, opportunum tempus duximus expectandum, in quo omnes ipsi RR. DD Coepiscopi fratres nostri, vel saltem major pars eorum ad præfatam synodum celebrandam interesse deberet. In octavo igitur die mensis Maji proxime venturi nostrum provinciale concilium, Deo annuente, habendum, prosequendum, & continuatis diebus ad Dei honorem absolvendum, RR. DD. coepiscopis nostris suffraganeis per nostras privatas literas indiximus; & ut facilius hæc nostra voluntas debitæ demandetur executioni, per hoc præsens edictum supradictos RR. DD. in Christo Patres coepiscopos, comprovinciales, dilectos filios, abbates, præpositos, priores, commendatarios, archipresbyteros, ac omnes, quibus in hac synodo sedere, & sententiam ex jure communi ac privilegio quomodocumque, vel qualitercumque dicere licet, vel per electionem a nobis de ipsis faciendam permittetur; nec non & exemptos, qui alias, cessante exemptione, ex concilii Tridentini decreto interesse deberent, in Domino requirimus, & monemus, ac in virtute sanctæ obedientiæ, necnon sub excommunicationis poena aliisque ecclesiasticis censuris & poenis contra non interessentes conciliis infligi solitis, ipsisque & unicuique ipsorum mandamus, ut per ipsos, vel si fuerint legitimo impedimento a nobis approbando impediti, per eorum procuratores in dicta die, & sequentibus, donec omnia fuerint completa, in metropolitana ecclesia nostra convenire habeant

ANNO CHRISTI 1597.

habeant & debeant, & quilibet debeat, ut abusus, si qui in provincia irrepserint, necnon & qui in dioecesi sunt, per nos, & consultivam, decisivamque vocem in concilio habentes deleantur, caeterisque omnibus necessario providendis, divina favente clementia, consuli possit; monemus etiam caeteros omnes, tam dioecesis quam provinciae, quorum interest intereffeve poterit, ut tempore celebrationis concilii praedicti per se ipsos vel per eorum procuratores legitimos, ipsis legitime impeditis, ibidem intersint; & ut hoc edictum manu nostra subscriptum, nostri sigilli impressione munitum veniat ad notitiam singulorum, publicis dioecesis & provinciae locis affigi mandamus; per cujus affixionem & publicationem omnes supra nominatos sub poenis supradictis, ad obediendum adstrictos esse volumus, ac si personaliter omnibus & singulis notificatum esset.

Datum Amalphiae in archiepiscopali palatio nostro, sub anno Domini MDXCVII. VI. indictione, die vero I. mensis Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris & D. N. divina providentia papae, Clementis VIII. anno V. archiepiscopatus vero nostri anno 21. feliciter. Amen.

Loco † Sigilli.

Julius archiep. Amalphitanus.

HISTORIA SYNODI.

In nomine SS. & Individuae Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

ANno Nativitat. D.N.J.C. MDXCVII. X. indict. die vero 8. mensis Maii, pontificatus SS. in Christo Patris & D. N. Clementis divina providentia Papae VIII. pontificatus sui an. VI. illustrissimus et reverendissimus D. Julius Rossinus, Dei, et apostolicae sedis gratia archiepiscopus Amalphitanus, volens incipere provincialem synodum per suas edictales litteras intimatam, tam in sua Metropolitana ecclesia Amalphitana, quam in cathedralibus ecclesiis RR. DD. episcoporum suorum suffraganeorum, et comprovincialium, indutus suis pontificalibus vestibus, et pluviali broccati ex auro et serico rubeo contexto, ac mitra gemmata, assistentibus sibi admodum R. D. Joanne Andrea de Afflicto J. U. D. archidiacono Amalphitano, ornato sua dalmatica similis broccati, et mitra telae albae, et admodum R. D. Joanne Andrea de Albaneo, decano Amalphitano similiter ornato tonicella telae aureae, antecedentibus sibi illustribus et RR. DD. Joanne Leonardo Botteglliero J. U. D. episcopo Litterense, D. Floriano Nannio canonico regulari Lateranense, de Roccheto S. T. D. episcopo Scalense, et Tho. Zerula J. U. D. et S. T. D. episcopo Minorense suis episcopis suffraganeis conprovincialibus, indutis decentibus albis, & pluvialibus ac mitris damasci albi, admodum R. D. Joannotto Ferrigno praeposito Majorano, vestito sua alba & pluviali decenti, ac mitra telae albae, & aliis RR. DD. dignitatibus canonicis, & praesbyteris R. capituli Amalphitani, capituli Majorani & congregationum Amalphitanae dioecesis; descendit ab ejus archiepiscopali palatio ad Metropolitanam suam ecclesiam Amalphitanam, subtus baldachinum ex velluto violaceo per reverendos canonicos dictae ecclesiae delatum; & depositis ab omnibus mitris, accessit ad faldistorium ante majus altare dictae Metropolitanae ecclesiae paratum; & facta reverentia, & oratione coram Ss. eucharistiae Sacramento, cum dictis RR. DD. episcopis suis comprovincialibus in genuflexorio separato ibi in paulo inferiori loco praeparato: omnes surrexerunt.

Et cum essent dicti DD. archiepiscopus, & episcopi in sala parva sui archiepiscopalis palatii in actum descendendi ad ecclesiam praedictam per ordinem supra narratum, comparuit R. P. Octavius de Ancora, procurator R. Capituli Amalphitani, & eo nomine praesentavit comparitionem coram ipsis illustrissimis & reverendissimis DD. archiepiscopis & episcopis continentem praetendentiam dicti capituli praecedendi supradicto R. D. praeposito Majorano in ejus praesentia.

Per quos illustrissimum & reverendissimos D. archiepiscopum & episcopos audita differentia praedicta fuit pro nunc decisum, quod dictus R. D. Praepositus hodie mane praecedat R. capitulo Amalphitano vigore privilegiorum concessorum a summis pontificibus praepositurae Majoranae citra praejudicium jurium ambarum partium, quibus recognitis provideatur, quatenus juris; & sic, fuit observatum in actu discedendi ad ecclesiam, & incedendi in processione standi, & sedendi in dicta ecclesia; & hoc ratione festivitatis translationis Divi Andreae, & non ratione provincialis synodi.

Deinde facta dicta oratione fuit ordinata solemnis processio ex dicta metropolitana ecclesia per civitatem, & fuit servatus in actu incedendi processionaliter ordo infrascriptus: videlicet.

Crux fratrum minorum conventualium, monasterii sancti Francisci civitatis Amalphiae, quam sequuti sunt RR. fratres Capuccini & ultimo loco fratres conventuales ejusdem monasterii.

Crux argentea R. capituli Amalphitani cum duobus clericis superpelliceo vestitis, deferentibus cereos accensos in manibus; quam sequti sunt.

Presbyteri congregationis Terrae Conchae.

Presbyteri congregationis Terrae Rosinati.

Presbyteri congregationis Terrae Ageruli Plasi & Furoris.

Presbyteri congregationis Terrae Tramonti.

Dignitates, canonici & presbyteri R. capituli Majorani.

R.

Anno Christi 1597.

R. Primicerius Casanovæ, & Furoris.
R. Primicerius Majoranus.
R. Archipresbyter Pini & Pimontis.
R. Archipresbyter Terræ Ageruli.
R. Archipresbyter Tramontanus.
RR. Dignitates, canonici & presbyteri R. capituli Amalphitani.

Caput B. Apostoli & B. Marchiani abbatis cum capsulis sanctarum reliquiarum Cosmæ & Damiani & Viti marty. in armario decenter adaptato, quod armarium fuit propriis humeris defertum a RR. presbyteris Rogerio de Judice, Marcello de Vivo, Paride Paulillo, & Andrea de Amatruda canonicis Amalphitanis.

R. P. Donatus de Afflicto exercitans locum R. D. cantoris dictæ Metropolitanæ ecclesiæ, suo decenti pluviali indutus, ob infirmitatem dicti D. cantoris.

Præfatus admodum R. D. Joannoctus Ferrignus, præpositus Majoranus, præscripto modo vestitus.

Antedictus reverendissimus D. episcopus Minorensis.

Item reverendissimus D. episcopus Scalensis.

Ipse reverendissimus D. episcopus Litteranensis.

Præfatus illustrissimus & reverendissimus D. archiepiscopus Amalphitanus, vestimentis suprascriptis ornatus, cum suis assistentibus prænarratis.

Et per ordinem suprascriptum fuit facta dicta solemnis processio a dicta Metropolitana ecclesia ad laicalem ecclesiam monasterii SS. Trinitatis monialium ejusdem civitatis; & ab inde reversa est ad dictam Metropolitanam ecclesiam cum hymnis & cantibus spiritualibus, deferente faldam posteriorem vestis dicti D. archiepiscopi Marcello de Judice electo dictæ civitatis, & vicem gerit præsenti anno Synici nobilium, cum in dicto præsenti anno regimen civitatis exerceatur a quorum electis duobus nobilibus & duobus civibus. (Locus vitiatus.)

Qua finita, præfatus illustrissimus & reverendissimus D. archiepiscopus deposito dicto suo pluviali, indutus est planeta similis broccati, & ab eo fuit celebrata missa solemnis, in qua dictus D. archidiaconus recitavit evangelium, & R. P. Coratius de Milano, antiquior canonicis, recitavit epistolam: quæ missa fuit de B. Andrea apostolo. Resedit in suo throno archiepiscopali in dicta Metropolitana ecclesia, parato ornato suo baldachino ex damasco crmisi, francis aureis & sericis circumdato, assistentibus sibi eodem D. Joanne Andrea de Alaneo decano, & R. D. Octavio de Ancora primo ex suorum diaconibus diacono. Post lectum evangelium.

Præfatus R. episcopus Scalensis satis docte fecit suum sermonem, coram dictis illustrissimo et RR. DD. archiepiscopo et episcopis, clero et toto populo in magno numero in eadem Metropolitana ecclesia congregatis. Quo finito, fuit completa missa, in qua præfati RR. DD. episcopi resederunt in bancho a fronte ipsius illustrissimi D. archiepiscopi, parato, decenti pallio cooperto cum suis genuflexorio et cusciolis velluti violacei.

In alio inferiori bancho resedit dictus admodum R. D. præpositus Majoranus.

A contra prope sedem archiepiscopalem parati fuerunt scamni, in quibus sederunt RR. DD. canonici Amalphitani capituli.

In scabello ligneo ad pedes ejusdem illustrissimi D. archiepiscopi resedit præfatus R. P. Donatus de Afflicto, pluviali prædicto indutus, exercens officium dicti D. cantoris intonandi causa.

In schalis dictæ sedis archiepiscopalis adstiterunt deferentes baculum pastoralem, mitras, crucem, et alii servientes et ministrantes dicto illustrissimo Domino.

In primis sedibus chori dictæ ecclesiæ, immediate post columnam marmoream, respicientem thronum dicti illustrissimi, et reverendissimi Domini, resederunt præfati D. archidiaconus, et P. Joannes Gratius, modo quo supra vestiti, et immediate sedit Don Gaspar de Lecca Cinarca, Hispanus, reverendissimus gubernator civitatis Amalphiæ; cæteri archipresbyteri, primicerii, et presbyteri Amalphitanæ dioecesis in choro dictæ ecclesiæ.

Ante offertorium missæ porrexit aquam ad lavandum manus dicti illustrissimi archiepiscopi Dominicus Afflictus electus nobilium, & tobaleam ad abstergendum manus dictus D. Gaspar gubernator, & post sumptionem sacramenti in purificatione hoc similiter fecerunt notarius Jo. Alfonsus Furnius electus civium, et dictus gubernator.

Et post benedictionem receptam a dicto illustrissimo D. in fine suæ missæ, a dicto majore altari ipsius ecclesiæ, inde recessit, et exutus vestibus sacerdotalibus, iterum indutus est dicto pluviali, et mitra gemmata; et reversus ad faldistorium genibus flexis intonavit antiphonam: *Exaudi me Domine &c.* et psalmum: *Salvum me fac Deus &c.* quæ fuerunt finita a RR. canonicis dicti R. capituli.

Similiter genuflexi sunt præfati RR. D. episcopi in genuflexorio inferiori pro eis parato in dicto titulo.

Et dum psalmus cantaretur a dictis RR. canonicis, præfatus illustrissimus archiepiscopus accessit ad suam sedem, et RR. episcopi reversi sunt ad locum eorum, similiter, et dictus R. D. præpositus Majoranus.

Quo psalmo cantato, et repetita dicta antiphona, recitavit orationes juxta pontificale.

Quibus finitis, recessit a dicta sua sede, et accessit ad faldistorium; et ibi genibus flexis, cum dictis RR. DD. episcopis, et aliis fuerunt recitatæ litaniæ a dictis RR. DD. canonicis Amalphitani capituli, et totius dioecesis clero.

Finitis dictis litaniis præfatus illustris. & reverendis. D. archiepiscopus iterum reversus est ad suam sedem; & deposita mitra recitavit orationem secundum pontificale: & deinde indutus mitra ibidem sedit; & facta benedictione incensi, iterum deposita mit-

ANNO CHRISTI 1597.

mitra, ftans in pede, fuit recitatum evangelium per præfatum D. Joannem Andream de Afflicto archidiaconum, & eo finito, præfatus illuftrifs. D. archiepifcopus & RR. DD. epifcopi iterum reverfi funt ad faldiftorium & genuflexoria fupradicta, & genibus flexis intonavit hymnum: *Veni creator fpiritus &c.* Eo cantato a reveren. canonicis rev. capit. Amalph. & reverfis omnibus in fuis fede & locis, idem illuftrifs. D. fecit a fua fede monitionem fupradictis RR. DD. epifcopis, & clero fecundum formam in pontificale adfcriptam. Deinde alta voce fuerunt vocati omnes, qui de jure, & confuetudine intervenire debent celebrationi provincialis fynodi; & omnes fuerunt reperti, exceptis RR. D. epifcopo Capritano, & R. abbate Pietro Jo: Campanile commonafterii S. Mariæ Trempofitani. Et recepta benedictione a D. illuftrifs. archiepifcopo, R. P. Marcellus de Vivo, canonicus Amalphitanus, alta voce a loco eminenti majoris altaris legit capitulum Tridentini concilii cap. 2. feff. 25. de fidei profeffione tractans. Quo finito dictus illuftr. D. archiepifcopus flexis genibus ac depofita mitra, præftitit juramentum profeffionis fidei, juxta bullam Pii IV. in manibus R. epifcopi Lictorenenfis, fedentis ante dictum majus altare modo quo fupra induti. Et finita prædicta profeffione, dictus illuftris. archiepifcopus recepta mitra gemmata fedit in eadem fede ante dictum altare, in cujus manibus RR. DD. epifcopi fimul præftiterunt fimile juramentum profeffionis fidei, juxta dictam bullam. Hoc fimiliter fecerunt omnes dignitates, canonici, archipresbyteri, primicerii, & presbyteri civitatis & dioecefis Amalphitanæ, qui in dicta ecclefia funt congregati fecundum bullam prædictam, lectam alta voce omnibus intelligentibus a R. P. Marcello de Vivo canonico Amalphitano. Et reverfus ad fuam fedem præfatus D. Joannes Andreas de Afflicto, archidiaconus ex ordine dicti illuftrifs. archiepifcopi dixit: *Placet ne vobis, illuftrifs. ac R. archiepifcopo & epifcopis comprovincialibus eligere fecretarium hujus provincialis fynodi?* De quorum confenfu fuit electus fecretarius Mag. notarius Joannes Ferdinandus de Rofa Amalphitanus, qui poft electionem præftitit juramentum, fecundum formam fibi traditam, in manibus dicti ill. D. Fuerunt electi promotores fynodales RR. presbyteri Jofeph Rapicanus, & Marcellus Vivus canonici Amalphitani, qui præftiterunt juramentum juxta formam eis traditam, in manibus ipfius illuftrifs. archiepifcop. Fuit primum de confenfu omnium, quod celebretur provinciale concilium, & publicentur decreta; & fuit affignata hora XIX. poft prandium ad inchoandam primam feffionem in metropolitana ecclefia prædicta, in qua omnes quafi erant. Et per dictos RR. DD. promotores fuerunt moniti omnes, qui aliquo modo fentirent fe gravatos, & reclamationes, & querelas porrigere intendunt, ut dicto concilio compareant, & alii, qui in eodem intereffe debent, ac a civitate Amalphiæ non difcedant, donec fynodus fuerit completa, & benedictionem ab illuftriffimo D. obtinuerint.

A Eodem die in metropolitana ecclefia Amalph. prandium hora circa XXI. feffione I.

Ibidem congregatis præfatis illuftrifs. D. archiepifcopo & epifcopis, fuis fede & loco præfcriptis fedentibus, ac cæteris dignitatibus, canonicis, & presbyteris civitatis, & dioecefis Amalph. qui in dicta provinciali fynodo convenerunt, fuerunt per dictum R. D. Jofephum Rapicanum promotorem electum lecta decreta & conftitutiones fynodalia, & fynodales alta voce a loco eminenti majoris altaris ejusdem ecclefiæ, a capite 1. tituli hæreticorum, ufque ad titulum de magiftro cæremoniarum cap. 11. Sequutus eft lectionem aliorum decretorum B fynodalium a titulo fanctarum reliquiarum R. P. Marcellus Vivus fimiliter promotor, ufque ad ultimum caput tituli obfervationis jejuniorum. Fuit fufpenfum in legendis aliis decretis ob tarditatem horæ; & intonato hymno: *Veni creator Spiritus &c.* ab illuftr. archiepifcopo, fuit decenti tono completum a RR. canonicis capituli Amalph. finitoque verficulo idem illuftr. D. recitavit orationem Spiritus S. qua completa præfati DD. canonici congruo tono alta voce cantaverunt hymnum *Triftes erant Apoftoli &c.*, & cantato dicto hymno dictus illuftr. D. recitavit orationem B. Andreæ Apoftoli; & fic omnes reverfi funt ex ecclefia ad pa- C latium archiepifcopale.

Die IX. Menfis Maii 1597. Amalphiæ, de mane, hora miffarum.

Illuftrifs. D. archiepifcopus cum fuis RR. epifcopis Scalenfe, & Minorenfe, indutus fuis rochetis & pluvialibus decentibus, ac mitris, cum clero civit. & dioecefis Amalph. defcendit a fuo archiepifcopali palatio ad fuam metropolitanam ecclefiam Amalph. & facta reverentia, & oratione coram Ss. Sacramento fuper majus altare exiftente, genibus flexis in faldiftorio, & genuflexoriis in titulo dictæ ecclefiæ ante dictum altare paratis, ut in præcedenti die notatum fuit; ab inde omnes furrexerunt, & ad fedem D archiepifcopalem ipfe illuftr. D. acceffit, & ipfi RR. DD. epifcopi ad eorum locum; & ibidem ipfis exiftentibus RR. D. epifcopus Litterenenfis, indutus veftibus facerdotalibus & pontificalibus, cum mitra Damafci alibi miffam folemnem celebravit, affiftentibus fibi RR. PP. Rogerio de Judice & Marcello de Vivo canonicis Amalph. pro recitatione epiftolæ, & evangelii; infra quam miffam ante offertorium fuit facta prædicatio verbi Dei fatis docte per RR. D. epifcopum Minorenfem.

Finita dicta miffa, et data pontificali benedictione per ipfum RR. D. epifcopum Litteranenfem, adftantibus in ecclefia prædictis; E idem illuftriffimus et RR. D. archiepifcopus et RR. DD. epifcopi receflerunt ex fede et fuis locis prædictis, et genibus flexis in faldiftorio, et eorum genuflexoriis, ipfe ill. D. intonavit antiph. *Propitius &c.* qua completa per RR. canonicos, fuit ab illis recitatus pfalmus: *Adjuva nos &c.*; et eo finito et lecta per ipfum illuftr. D. oratione, ut in pontificale, reverfi funt ipfi RR. præfules ad fedem, et eorum locum.

Dein-

ANNO CHRISTI 1597.

Deinde R. D. Joannes Andreas de Alaneo, decanus Amalph. indutus tunicella, cantavit evangelium secundum Lucam: *Designavit &c.* quo completo ill. archiepiscopus a sua sede intonavit hymnum: *Veni creator spiritus &c.* quo cantato per RR. canonicos Amalph. ac facto sermone secundum formam adscriptam in pontificale per ipsum ill. archiepiscopum processum est ad II. Sessionem.

R. D. Joseph Rapicanus canonicus Amalphitanus promotor cepit legere decreta, et constitutiones synodalia, et synodales a titulo de processionibus cap. I. usque ad titulum de sacramentis eorumque administratione, exclusive.

Cum sit hora prandii, fuit supersessum in lectione aliorum decretorum synodalium; et data benedictione pontificali ab ill. D. fuit per R. D. Marcellum Vivum canonicum Amalphit. promotorem assignata hora XIX. post prandium ad prosequendum lectionem caeterarum constitutionum synodalium.

Eadem die in Metropolitana ecclesia post prandium hora circa XXI.

Ill. et RR. D. archiepiscopus Amalphit. cum praesentibus suis RR. DD. episcopis comprovincialibus suffraganeis descendit a suo palatio ad ecclesiam; et omnes flexis genibus more solito oraverunt ante Sanctissimum, et intonato hymno: *Veni Creator Spiritus &c.* per dictum ill. D. et eo cantato a RR. canonicis Amalph. accesserunt ad eorum sedem et locum; et ibi sedentes in Sessione III. R. D. Marcellus canonicus Vivus promotor prosecutus est lectionem aliarum constitutionum synodalium a cap. I. tituli de Sacramentis et eorum administratione, alta voce in pulpito evangelii loco eminenti dictae ecclesiae coram provinciali synodo, et clero civitatis et dioecesis Amalphit. usque ad primum caput de poenitentiae sacramento; et ab inde profequtus est lectionem synodalium dictus R. D. Joseph Rapicanus canonicus et promotor usque ad titulum de sepulturis, de exequiis, & funeralibus; & a dicto titulo prosequutus est lectionem eamdem usque ad titulum de judiciali foro episcoporum, exclusive, idem D. Marcellus.

Et sic fuit supersessum ob tarditatem horae vespertinae; & cantato hymno: *Iste confessor &c.* a RR. canonicis Amalph. & facta oratione ab ill. D. fuit notificata IV. sessio pro crastina mane, hora competenti, per D. R. P. Josephum Rapicanum canonicum & promotorem; & omnes DD. praesules reversi sunt ad eorum domicilium.

His peractis comparuit R. presbyter Marcellus Strina archidiaconus, & vicarius apostolicus Capritanus ob infirmitatem reverendissimi D. Francisci Liparoli episcopi Capritani mentecapti, qui se excusavit non potuisse per prius accedere ad provinciale concilium ob tempestatem temporis, & procellas maris.

Die X. *Maii* 1597. *in Metrop. ecclesiae Amalph.*

A

Sess. IV.

Illustriss. archiepiscopus Amalph. accessit cum suis praedictis RR. DD. episcopis Litterenensi, & Minorensi suffraganeis & comprovincialibus de mane ad dictam suam Metropolitanam ecclesiam, omnibus indutis suis pluvialibus, ut prius fuit observatum; & facta solita oratione, & genibus flexis in eorum solito loco, RR. episcopus Scalensis celebravit solemniter missam pontificalem apparitionis S. Michaelis Archangeli, assistentibus sibi RR. PP. Ruggerio de Judice, & Marcello de Vivo canonicis Amalphit. cum eorum dalmaticis ex damasco albo,

B pro recitatione epistolae, & evangelii; quae dum celebraretur, omnes praedicti Domini praesules in sede, & locis eorum destinatis ad eam audiendam resederunt.

Convenit etiam in dicta ecclesia praenominatus R. P. Marcellus Strina archidiaconus, & vicarius apostolicus Capritanus superpelliceo indutus, qui resedit in bancho in titulo dictae ecclesiae parato pauco post tergum dictorum RR. episcoporum.

Et cantato evangelio, idem RR. episcopus Scalensis a cornu sinistro altaris majoris supradicti sedens in sede ibi parata cum assistentibus supradictis fecit suum spiritualem sermonem pro observatione, & exe-

C cutione decretorum provincialis concilii satis optime, & docte.

Qua missa finita, & data solemni benedictione, clero & populo adstantibus, idem R. P. Marcellus Strina indutus pluviali ex raso ceruleo, venit ad obedientiam ad praefatum ill. D. archiepiscopum nomine supradicti RR. episcopi impediti ob notatam infirmitatem, pro qua fuit excusatus.

Deinde praefati ill. archiepiscopus & RR. episcopi recesserunt ex eorum sede & locis, accedentes ad faldistorium & genuflexoria, & ibi genibus flexis depositis, mitris a dicto ill. archiepiscopo fuit intonata antiphona: *Exaudi nos Domine, &c.* qua cantata

D cum psalmo: *Salvum me fac, Deus, &c.* a RR. canonicis Metropolitanae ecclesiae, stantibus in pede dictis ill. & RR. DD. archiepiscopo, & episcopis, fuit per ipsum ill. D. recitata oratio ut in pontificali.

His gestis R. D. Joannes Andreas de Afflicto archidiaconus Amalphitanus, qui fuit assistens ejusdem ill. D. cum R. P. Octavio de Ancora canonico, & antiquiori diacono dictae ecclesiae, decentibus dalmaticis indutus, recitavit alta voce evangelium secundum Matthaeum: *Respiciens Jesus in discipulos suos, dixit Petro &c.*; quo finito, ac intonato hymno: *Veni Creator Spiritus &c.* ab eodem ill. D. a sua sede, fuit canta-

E tus a RR. canonicis Amalphit.

Finito dicto hymno post monitionem factam per ill. D. ut in pontificali, R. P. Marcellus canonicus Vivus promotor a pulpito evangelii in quarta sessione alta voce prosequutus est lectionem decretorum synodalium, synodo, clero, & populo intelligentibus, a primo capite tituli judicialis fori episcoporum usque ad I. caput tituli de vita & honestate clericorum; & aliun-

de aliæ constitutiones synodales lectæ fuerunt per R. P. Josephum Rapicanum canonicum, & promotorem usque ad I. caput tituli chori & ejus officialium; & ab inde usque ad caput II. de sanctimonialibus & earum monasteriis fuerunt lectæ per supradictum R. P. Marcellum; & ab inde prosequutus est lectionem eandem dictus P. Joseph usque ad ultimum caput de excommunicationibus, & excommunicatis.

Dum legerentur supradictæ constitutiones synodales pervenit ad metropolit. ecclesiam Amalphit. R. D. Petrus Joannes Campanili abbas S. Mariæ Tremposítani Amalphitanæ dioecesis, indutus rocheto & pluviali ex damasco crimisi & mitra telæ albæ; qui post factam reverentiam coram SS. eucharistiæ Sacramento accessit ad sedem archiepiscopalem, & per osculum manus obedientiam præstitit ill. D. facta excusatione se per prius non potuisse accedere ad provinciale consilium ob maris tempestatem & suam indispositionem; abinde recessit & ad banchum residentiæ R. Vicarii Capritani in primo loco propinquiori RR. episcopis consedit.

Fuit supersessum in legendis aliis constitutionibus cum fit hora prandii; & data solemni benedictione per ill. D. reversi sunt ad archiepiscopale palatium, antecedens dictis RR. episcopis præfatus R. vicarius Capritanus: & cum fuisset oppugnatum tam in sedendo quam in incedendo a R. capitulo Amalphitano, fuit decretum quod hoc intelligatur factum citra præjudicium utriusque partis.

Fuit denunciata ultima Sessio pro præsenti die post prandium hora XX. per dictum P. Joseph promotorem.

Eadem die post prandium hora quasi XXI. quinta, & ultima Sessione.

Ill. archiepiscopus sua cappa pontificali indutus, et præfati RR. episcopi suis privatis vestibus, et rochetis descenderunt ab archiepiscopali palatio ad ecclesiam; et post gratiarum actionem habitam coram SS. Sacramento genibus flexis in suis faldistorio, et genuflexoriis, idem ill. D. intonavit hymnum: *Veni creator Spiritus &c.* quo cantato per RR. canonicos Amalphitanos, ac reversis omnibus dictis DD. præsulibus ad eorum sedem, et locum, et recitata oratione Spiritus S. ab eodem D. archiepiscopo omnibus sedentibus in suis locis.

R. P. Marcellus Vivus canonicus et promotor ex pulpito evangelii alta voce publicavit synodo et clero cæteras constitutiones synodales a I. cap. tit. de poenis usque ad finem decretorum dictæ synodi.

Quibus finitis et lectis, ill. D. intonavit hymnum: *Ave maris stella &c.* quo cantato a dictis RR. canonicis, fuerunt a supradicto ill. D. recitatæ orationes Beatæ Mariæ Virginis, et S. Andreæ apostoli.

His gestis, R. D. Joannes Andreas de Afflicto archidiaconus dixit supradictis RR. episcopis Litteranensi et Scalensi, et Minorensi: *placet ne vobis quod decreta synodalia lecta, & publicata admittantur & scribantur?*

A quibus singillatim fuit responsum: *placet nobis quod dicta decreta synodalia lecta & publicata admittantur & adscribantur, ac debitæ executioni demandentur.*

Deinde a RR. presbyteris Loysio Castrojecta et Marcello Vivo canonicis, & a chori musica fuerunt intonatæ & cantatæ subscriptæ proclamationes in modum infrascriptum, videlicet.

Canonici intonant.

Beatissimo Clementi VIII. et domino nostro, sanctæ universalis ecclesiæ pontifici, multi anni et æterna memoria.

Chori musica cantat.

Domine Deus, SS. Patrem diutissime ecclesiæ tuæ conserva multos annos, multos annos.

Canonici intonant.

Rodulpho imperatori, et serenissimo regi Philippo catholico multi anni, multi anni.

Chori musica cantat.

Pium, et Christianum imperatorem et regem Philippum, Domine, conserva. Imperator coelestis, terrenos reges, rectæ fidei conservatores custodi.

Canonici intonant.

Ill. et R. D. Julio Rossinio archiepiscopo Amalphitano, et RR. DD. episcopis suffraganeis foelix in ecclesiiis suis status, & reditus.

Chori musica cantat.

Præconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo senatui multos annos.

Canonici intonant.

Provincialis synodus Amalphitana, ejus decreta semper servemus.

Chori musica cantat.

Semper servemus & custodiamus.

Canonici intonant.

Civitati Amalphiæ & toti provinciæ salus & perseverantia in bonis operibus.

Chori musica cantat.

Perseverantia, perseverantia.

Canonici intonant.

Decretis synodalibus provincialibus inhærentes digni reddamur misericordia & gratia primi & magni, supremi sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul inviolata Do-

ANNO CHRISTI 1597.

Domino nostro S. Deipara, & S. Andrea apostolo nostro patrono & omnibus sanctis. A

Chori musica cantat.

Fiat, fiat. Amen, amen.
Et sic fuit completa provincialis synodus.

ANNO CHRISTI 1597.

DECRETA PROVINCIALIS SYNODI AMALPHITANÆ.

Nos Julius Rossinius, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus Amalphitanus, de RR. DD. coepiscoporum consilio, & assensu, in provinciali synodo Amalphitana legitime congregata, hæc quæ sequuntur, decernimus, & ordinamus.

Orthodoxa receptio Sac. S. concilii Tridentini.

1. Cor. 3. Gloss ord. & interlin. FUndamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, *quod est Jesus Christus*, hoc est fides Jesu Christi, sine qua ecclesia consistere non potest, neque nos Deo placere valemus. B

Heb. 11. Illud ideo, & a nobis ante omnia jaciendum esse duximus, qui unanimiter ipsam fidem toto corde amplecti, & ore confiteri debemus. Proinde omnia, & singula in sacrosancto oecumenico, & generali concilio Tridentino diffinita, statuta, & decreta palam recipimus, sancte profitemur, & reverenter amplectimur; & præsertim canones sacros ab eo editos ad explicandam catholicam fidem, ad detestandas, & anathematizandas hæreses, ad moderandos mores, corrigendos excessus, & controversias componendas; & promittimus omnem obedientiam Romano pontifici, Jesu Christi vicario, fidem catholicam profitentes eisdem verbis, quibus ex formula a fel. rec. Pio IV. præscripta est, quam initio hujus S. Synodi juramus. (Seff. 25. cap. 2. de reform.) C

Professio Fidei Catholicæ.

„ Credimus, & profitemur omnia, & singula, quæ continentur in symbolo fidei, quo S. Romana ecclesia utitur, videlicet, *Credo in unum Deum &c. totum sicut in missa.* D

„ Apostolicas & ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissime admittimus, & amplectimur. Item sacram scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet S. mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum admittimus; nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum patrum accipimus, & interpretamur.

„ Profitemur quoque septem esse vere, & proprie sacramenta novæ legis, a Jesu Christo D. N. instituta, atque ad salutem humani generis (licet non omnia) singulis necessaria, scilicet baptismum &c. quæ gratiam conferre, & ex his baptismum, confirmationem, & ordinem sine sacrilegio iterari non posse. E

„ Receptos quoque & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipimus; & admittimus omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacros. Tridentina synodo diffinita, & declarata fuerunt, amplectimur, & recipimus.

„ Profitemur pariter in missa offerri Deo verum propitiatorium, & proprium sacrificium pro vivis & defunctis; atque in Ss. Eucharistiæ sacramento esse vere, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguinem, una cum Anima, & Divinitate D. N. J. C. fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, & vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

„ Profitemur etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verum sacramentum sumi; constanter tenemus, purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari: similiter, & sanctos una cum Christo regnantes venerandos, ac invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

„ Firmiter asserimus imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Ss. habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, & venerationem impartiendam: indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum christiano populo maxime salutarem esse affirmamus.

„ S. catholicam & Apostolicam ecclesiam Romanam omnium ecclesiarum matrem, & magistram agnoscimus; Romanoque pontifici, B. Petri Apostolorum principis successori, ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondemus, ac juramus: cætera item omnia a sacris canonibus, & oecumenicis conciliis, ac præcipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, diffinita, & declarata indubitanter recipimus, & profitemur; simulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, nos pariter damnamus, reiicimus & anathematizamus.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profitemur, et veraciter tenemus; eandem integram, et immaculatam, usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere, et confiteri, atque a nostris subditis, ut illis, quorum cura ad nos in nostro munere spectabit, teneri, doceri, & prædicari (quantum in nobis erit) curaturos. Sin-

ANNO CHRISTI 1597.

Singulorum juramentum.

„ Ego idem N. spondeo, voveo, atque „ juro; sic me Deus adjuvet, & hæc S. Dei „ evangelia.

CAP I.

A quibus professio fidei emittenda est.

Sess. 24. cap. 12. Et sess. 25. cap. 2. de ref. Quam confessionem, seu professionem catholicæ fidei ex sacrosancti oecumenici Tridentini concilii decreto emittere etiam tenentur, quicunque parochiales, seu curatas ecclesias obtinebunt intra duos menses a die possessionis adeptæ, coram ordinario, seu ejus generali vicario, quoties provideri contigerit; dignitates autem, & canonicatus obtinentes non solum coram ordinario, seu ejus generali vicario, sed etiam in capitulo toties quoties provisi fuerint, alioquin fructus suos non facient, nec ejus possessio suffragabitur: quod etiam esse observandum decernimus a quibuscunque aliis, qui ad apicem doctoratus, vel ad alios gradus promovendi erunt; ac etiam ad medicæ facultatis suscipienda insignia accedentes, jurare debebunt se bullam Pii V. fel. rec. de infirmis visitandis, plene observaturos; necnon a sacræ Theologiæ, aliarumque disciplinarum publicis professoribus, a ludi magistris cujuscunque nominis, conditionis, & gradus sint, etiamsi tantum primas literas docerent; quibus ab ordinariis suæ professionis exercitium interdicatur, donec de fide, moribus, & sana doctrina testimonium bonum perhibuerint; & juxta præscriptam formam professionem fecerint coram testibus, & notario curiæ episcopalis de ea rogato, qui sub poena privationis officii ea gratis acceptare, & in libro ad hoc tantum deputato cum ipsius profitentis subscriptione annotare teneatur; & liber in quo ea attestatio exarata fuerit in episcopali archivio ad perpetuam memoriam diligenter erit asservandus.

(Cap. 2. 25. sess. de ref. §. cæteri vero.)

CAP. I.

De hæreticis.

Cum autem ars quædam artium et scientiarum (teste S. Greg. Nazianz.) esse videatur hominem regere, animal omnium maxime varium et multiplex; et in recto ejusdem hominis regimine habendo ea præstanda sint, quæ Dominus Hieremiæ prophetæ ostendit. *Constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes*; primum elaborandum est, ut evellantur mala, & cautius agendum est in his, in quibus magis versatur periculum. Lynceis igitur oculis super gregem sibi commissum invigilabunt episcopi, istis maxime tam depravatis temporibus, ne quod in concernentibus fidem detrimentum patiatur; Parochosque sæpe monebunt, ut omni habita diligentia perquirant, num in eorum parochia hæretici, ac male de fide sentientes, seu de hæresi suspecti sint. Si quos vero repererint, eos statim cum nominibus testium, a quibus veritas haberi valeat, episcopis deferant, vel S. Inquisitionis officio, ne talibus moribus rependo aliis officiant: imo ut salutaribus remediis eliminare possint, & radicitus zizaniarum, & spinarum mala semina evellantur. Mores prætetea eorum, qui alias hæretici, vel de hæresi suspecti fuerunt, sedulo observent; & an sacrificium missæ, sacramenta poenitentiæ, & eucharistiæ frequentare consueverint, diligenter observent.

(1. Apologetico. — Cap. *quicunque*, de Hæret. lib. 1.)

Haud vero satis est zizania hæresum evellere; sed etiam operæ pretium est mala erroris initia destruere; ne igitur per imperitiam, ejusque comitem temeritatem adversus omnem doctrinam ullo quodam affectu gradi, pulchrasque veritatis margaritas quispiam conculcare audeat, conventicula rudium, ac præsertim eorum, de quibus suspitio aliqua suborta est, prohibeantur; & de his quæ ad catholicam fidem pertinent, a laicis nec publice, nec privatim, disputationes haberi permittatur.

(Cap. *quicunque*, de Hæret lib. 6. Nav. cun. 25. eodem tit. & in Man. cap. 11. n. 29.)

CAP. I.

De libris prohibitis, & de editione & usu cæterorum librorum.

Regulas posterioris indicis librorum prohibitorum SS. D. N. Clementis VIII. jussu recogniti et publicati ab omnibus tam clericis, quam laicis, et maxime impressoribus, et bibliopolis, si qui sunt vel in posterum erunt, episcopi ad unguem observari faciant; eisdemque impressoribus, et bibliopolis frequenter ad memoriam revocari curent; & prohibeant ne libri purgandi interim emantur, vendantur, teneantur, vel legantur, donec purgati fuerint.

(Sess. 4. de edit. & usu sac. lib. 6.)

CAP. II.

Curent itidem episcopi ne libri aliqui, cujusvis authoris & scientiæ sint, in eorum dioecesibus deferantur, & venales exponantur, donec ab ipsis, vel deputatis ab eis omnium librorum elenchus manu propria deferentis, vel deferri facientis subscriptus, approbatus fuerit, poena eorum arbitrio imposita; sub qua etiam omnibus ludi magistris, medicis, legum professoribus, theologis, ac aliis quibuscunque libros habentibus mandent, ut fidelem librorum suorum notam, manu propria pariter subscriptam, infra tempus ab eis præfigendum exhibeant. Hæredes itidem vel exequutores ultimarum voluntatum indicem librorum, a defunctis relictorum, exhibere teneantur; & nisi attulerint, eos vendere, vel alienare non liceat; nec prius eis utantur, vel eos in aliam personam transferant quacunque ratione, vel causa; sed libros a defunctis relictos, sive eorum indicem intra supradictum terminum ordinariis offerant, & ab illis licentiam eis utendi obtineant.

(Dec. ejusd. sess. 4.)

CAP. III.

Episcopi autem, non solum in eos, qui libros quavis ratione prohibitos retinent, sed etiam in omnes sacræ scripturæ verbis ad; jocum, assentationem, contumeliam, suggestionem, fabulosas detractiones, impias

(Sess. 4. de edit. & usu sac. lib.)

ANNO CHRISTI 1597.

pias ac diabolicas incantationes, divinationes, sortes, famosos libellos, aliosque inhonestos, & profanos usus abutentes severissime animadvertant.

CAP. IV.

Sciant præterea episcopi mandatis & usu S. Romanæ & universalis inquisitionis, facultatem concedendi licentias legendi, vel retinendi biblias vulgares, aut alias sacræ scripturæ, tam novi quam veteris testamenti partes, quavis vulgari lingua editas eis sublatam fuisse; ideo mandent, ne aliqui supradictos libros ausu temerario retinere præsumant, & contra transgressores debitis poenis eos afficiant. *Ex indice nov. Clem.VIII. obs. P. circa 4. Regul.*

CAP. V.

Sess. 10. & Trid. sess. 4.

Libri nulli imprimantur, nisi prius, juxta Lateranensis concilii sub Leone X. saluberrimum decretum, exactissime perlecti, diligenter examinati, ac ubi opus erat, castigati & approbati fuerint ab ordinario civitatis, in qua imprimendi erunt, per ejus manu propria subscriptionem gratis imponendam, auctoris & impressoris nomine, cognomine, et patria appositis. Cum primum vero typis excusi fuerint, non antea ex officina exeant, aut venales proponantur, quam cum suis originalibus diligentissime conferantur; quæ authentica, & manu authoris subscripta apud examinatorem remaneant. Quod si quis libellos manuscriptos, nisi antea examinati & probati fuerint, vulgaverit, iisdem poenis subiiciatur, quibus impressores; & eos habentes, & legentes, nisi authores prodiderint, pro authoribus habeantur.

CAP. VI.

Bibliothecæ venalium librorum ab eis, qui ab episcopo ad hoc munus deputati fuerint, sæpissime visitentur, deturque opera, ut nullus in eis prohibitus liber quoquo modo habeatur; & transgressores deprehensi, præter librorum amissionem, poenas etiam luant in regula decima indicis contentas.

CAP. I.

De concionatoribus verbi Dei.

Sess. 5. cap. 2. & decr. in cap. *Placuit* x. q. 1. & sess. 24. c. de reform.

Cum pastoris proprium sit oves suas pascere, non omittent episcopi, & parochi, quorum præcipuum prædicationis munus est, a sacrosancto Tridentino concilio statutis, diebus gregem sibi commissum in propriis ecclesiis, & parochiis, per se, vel si legitime impediti sint, per alium in sermone potentem, & bonis moribus, atque literatura præditum salutari pabulo pascere, sacram scripturam Divinamque legem pro eorum posse, & audientium capacitate interpretando, & præsertim quæ in cathechismo annis præteritis jussu S. mem. Pii V. edito continentur; quod ut facilius exequutioni mandari possit; parochi per eorum ordinarios, infra tempus ab eis statuendum dictum cathechismum latino, vel vernaculo idiomate compositum emere cogantur; possidentium nomine inscripto, quod sine libri injuria tolli non possit.

CAP. II.

Sess. 24. c. 4. de ref.

Curent autem ordinarii omnes in propriis, ac subditorum ecclesiis (ubi commode fieri posse videbitur) statutis a sacrosancta oecumenica Tridentina synodo diebus, sacras conciones haberi, quibus quidem non solum ipsi semper intersint; (si per valetudinem potuerint) sed clericos loci, ubi concio habebitur, singulos, & omnes adesse curent.

CAP. III.

Dec. ejusd. sess.

Præcipiant etiam in aliis ecclesiis per parochos omnibus dominicis, & solemnibus diebus festis, sermones concionesque haberi; & in quadragesima singulis diebus concio sit, ubi est in more positum, & commode fieri posse videbitur; & parochis impeditis per alios prædicandi munus expleri episcopi curent, impensis eorum qui eas præstare vel tenentur, vel solent, deputandos in civitate, aut quacunque parte dioecesis ab episcopo.

CAP. IV.

Sess. 24. cap. 4. de ref.

Ne vero aliqua inter parochos & populos sibi commissos de alendo prædicatores, eisque de aliqua eleemosyna providendo, ut sæpe fit, dissensio aliquo tempore oriatur; statuimus & ordinamus laudabiles locorum consuetudines inviolabiliter amplecti debere; in dubio autem superiores judicent. Quod si magis expedire videbitur, efficiant ut parochorum præsertim, quo magis fieri potest, indemnitati provideant.

CAP. V.

Quoad tempus vero, in quo est concio habenda, curent episcopi quocunque anni tempore diurnis horis prædicationes haberi: & quod Passio D. N. J. C. lucescente die, non autem noctu, per prædicatores enuncietur; provideantque episcopi nequid per illos eo tempore vel etiam alias dicatur, vel fiat etiam ad lacrymas provocandas, quod a christiana disciplina aliquo modo abhorreat, & a tanti mysterii dignitate sit alienum.

CAP. VI.

Demum provideant episcopi (quoad fieri potest) ut foeminæ seorsum a masculis concionibus in ecclesiis intersint; atque ita disponantur, ut a maribus religionis & honestatis gratia distinguantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De lectione theologiæ.

A

In quacunque cathedrali ecclesia, ac etiam collegiata insigni extra civitatem, per ordinarios provide adhibeatur Theologiæ lector, ubi commode fieri potest, sæcularis clericus; sin minus, regularis in subsidium. Seff. 5. cap. de reform.

CAP. II.

Hujus lectoris munus erit sacræ scripturæ libros atque illos pro casuum poenitentialium cognitione a curatis, & sacerdotibus habenda, clero præsertim, per anni circulum in loco per episcopum destinato, intepretari; cujus lectioni, ut tam majoris quam minoris gradus clerici frequenter intersint, non solum episcopi curent, sed etiam sæpissime singuli illius auditores, statutis diebus & horis, juxta ab episcopis præscriptum tempus, ut in hujusmodi lectione proficiant, hortentur & admoneantur.

CAP. III.

Lectio casuum conscientiæ bis in hebdomada imprætermisse habeatur, horis & diebus eb episcopis decretis, cui omnes confessarii et curam animarum exercentes certis statutis poenis, etiam privationis curæ animarum, aut confessionis audiendæ, interesse teneantur.

CAP. I.

De scholis & magistris.

Bonarum liberaliumque artium magistri non tam doctrina, quam fide catholica, & bonis moribus ornati ab eis, ad quos pertinet, eligantur: hæc autem episcopis maxime cordi esse debent, & in eo exactissima cura est adhibenda; cum ex eo (velut ex bonorum omnium fonte) adolescentium salus & incorrrupta morum ac vitæ institutio & disciplina pendeat.

CAP. II.

Hi, non eos tantum libros pueris non interpretari, vel legi patiantur, qui in Romano Indice prohibentur; sed nec alios rebus obscœnis aut turpibus respersos, sive Latino semone, sive Italico sint conscripti: cum enim ex apostolica sententia: *corrumpant bonos mores colloquia mala*; multo magis christianæ vitæ puritati perniciosum est, si ex hujusmodi cœnosis lacunis tenera adhuc ætas libere assuescat. Studeant præterea commissos eorum disciplinæ pueros honestis moribus in flexibili illa ætate & ad malum prona decenter imbuere; scientes se de ipsorum negligentia Deo primum rationem reddituros. Secus autem facientes pœnam secundum indicem librorum prohibitorum, & ordinarii loci arbitrio subjaceant.

CAP. III.

Prima fidei christianæ rudimenta singulis dominicis festisque diebus pueros aliosque rudes & infantes parochi, vel alii ad hoc munus deputati ab ordinario doceant, qui a prandio aliove commodiori tempore pueros ad ecclesiam campanæ sono convocandos curent. Ea propter (ubi commode fieri possit) doctrinæ christianæ societas instituatur & conservetur. Conc. Trid. seff. 24. c. 4. de refor.

CAP. IV.

Cum vero ad episcopos non minime spe- Seff. 5.
B ctare videatur, per se, aut per idoneos fidelesque ministros, non solum gymnasia puerorum, scholas, verum etiam visitare, & licite inquirere; an bonis moribus, salutaribus monitis, præceptisque imbuantur, & in doctrina & religione christiana exerceantur, cæteraque in eos officia præstent, quæ Leo X. in Lateranen. Con. sancivit; ea in re plurimum confidimus omnem curam ab eisdem ordinariis fore impendendam.

CAP. V.

Nullæ conclusiones publice disputentur
C ostentandi ingenii causa, vel alia quacunque ratione defendantur, antequam per ordinarios examinentur & approbentur, quacunque consuetudine non obstante.

CAP. I.

De celebratione Missarum.

Quoniam in hoc divino sacrificio, quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruente obtulit; ideo singulari religione, & pietate ut a sacerdotibus celebretur, & a populo colatur,
D juxta sacrosancti Oecumenici Tridentini concilii præscriptum, diligenter episcopi infrascripta servanda & cavenda curabunt; & in primis. Seff. 22. et 2. de sac. missæ.

1. Omnes sacerdotes regulares, qui Romano missali Pii V, utuntur, in omnibus cæremoniis ac ritibus in formula missalis præscriptis ad unguem conveniant, nihil addendo, aut mutando ex his, quæ in cujusque diei missa continentur, vel etiam in ipsius missæ ordinario.

2. Debitis horis celebretur, nec ante auroram nec post meridiem, nisi legitima ex causa
E vel a jure permissa, vel ex privilegio & indulto apostolico; neque bis in die; neque extra ecclesiam vel oratoria, nec privatis in ædibus, aut alio in loco, præterquam in ecclesiis aut oratoriis divino cultui tantum dicatis, & ab episcopo designatis: & qui contrafecerint missas vespertino tempore celebrando contra bullam fel. rec. Pii V. poenis in eadem bulla contentis puniantur. In cæteris vero ministerio altaris per biennium suspensi esse intelligantur, & gravi etiam ab episcopo animadversione afficiantur. Seff. 22. c. 1. de obser. & evit. in celeb. miss. Vide Navar in man. cap. 25. n. 85.

3. Nul-

ANNO CHRISTI 1597.

3. Nullus publice, & notorie criminosus, ac presbyter alienæ dioecesis sine commendatitiis literis sui episcopi, aut vicarii, ab ullo episcopo ad divina celebranda, & sacramenta administranda admittatur.

4. Ordinarii autem invigilent ac bene perspiciant quænam dimissoriæ sint approbandæ vel reiiciendæ; cum exemplo constet innumerabiles fraudes hac in re committi consuevisse.

5. Sacerdotes celebraturi missam prius private perlegant, & percurrant, suisque adnotent signis, priusquam ad altare accedant; ad quod postquam accesserint, ea qua decet reverentia a principio usque ad finem sacra mysteria peragant; clare, & distincte lectiones legant, epistolas, evangelia, & specialiter secreta omnia inter celebrandum recte & composite, nec nimis celeriter quam decet, nec minus tarde peragantur.

6. Ad quæ omnia, ut facilius invitentur, omnibus missam antequam ad altare accedant, ut præmittitur, legentibus, & cum præmissa reverentia celebrantibus hæc synodus 40. dierum indulgentiam concedit.

7. Et ut puriores ad rem divinam valeant accedere, omnes missam celebraturi prius ad intima cordis se recipiant, meditentur quam mirifica sunt quæ sibi peragenda erunt, & orantes in tanti mysterii cogitatione mentem defigant, peccata sua prius sacramentali confessione abstergentes. Dum sacras vestes induunt, psalmos, & collectas recitent in ordinario missalis contentas.

8. Et quia per externi doloris speciem interior sacerdotum munditia denuntiatur; ideo ut sacerdotes omnes superpelliceis, amictibus, albis, cingulis, manipulis, stolis, planetis, dalmaticis, seu tunicellis, pluvialibus, & paramentis candidis, mundis & integris, non autem laceratis utantur, episcopi curent.

9. Nemo, ubi commode fieri poterit, celebret cum vino rubro propter corporalia & purificatoria, quæ ex nonnullorum sacerdotum negligentia & incuria aliquando adeo sordida inveniuntur, ut aliquibus horrori sint. Et ubi est consuetudo in vino rubro celebrandi, sacerdotes post sumptionem sanguinis, & lotionem calicis in secunda vice ad abstergendos digitos aquam solam accipiant, ne purificatoria colore vini afficiantur.

10. Nemo igitur corporalibus, aut purificatoriis immundis ac sine debito tobalearum trium, ac duarum candelarum ceræ numero celebret, aut cum calice fracto, vel rubigine consumpto, ac sordido.

Vide Nav. Mis. 87.

11. Calices, quibus singulis diebus utuntur sacerdotes, semel in hebdomada lavare, atque aquam in piscinam ecclesiæ ponere teneantur.

12. Missæ vero eodem tempore in altaribus ita inter se disjunctis & separatis celebrentur, ut alter sacerdos ab altero minime perturbetur.

13. Omnibus etiam sacerdotibus præcipiatur, ut missam inchoatam adveniente aliquo non repetant, nec ad altare expectent, aut alia ratione contra rei sacræ decorem, vel utilitatem populi alicui obsequium præstent, & contrafacientes arbitrio episcopi puniantur.

ANNO CHRISTI 1597.

14. Sumptuosa convivia, ludi, choreæ, & alia vanitatem avaritiamque redolentia in novis missis per abusum fieri solita, ab ordinariis omnino tollantur & fieri prohibeantur.

Conc. Trid. sess. 22. de obs. & evit. in celeb. Missæ.

15. Nullus ad novæ misæ celebrationem admittatur, nisi prius fuerit ab iis, quos episcopus designaverit, examinatus, utrum sit instructus in necessariis cæremoniis, & illa omnia noverit, quæ in missarum celebratione requisita sunt. Qui autem in his deliquerit, per 6. menses ipso jure ab altaris ministeri sit suspensus, & arbitrio episcopi puniatur.

16. Pauperes eleemosinas per ecclesias petentes, dum sacrarum misarum sacrificium celebratur, vel prædicationes & alia divina officia consueverunt, haberi non permittatur, ac eo tempore ad valvas ecclesiæ stare jubeantur, sub pœnis a fel. rec. Pio V. decretis.

CAP. II.

Magistri cæremoniarum constituantur, a quibus omnes sacerdotes de cæremoniis circa missarum celebrationem fieri debitis examinentur: parum idonei ad tempus suspendantur, dum speratur eorum profectus; vel omnino a ministerio altaris arceantur, si eorum profectus desperatur.

CAP. I.

De Sanctorum reliquiis, eorumque veneratione.

De reliq. & vener. SS. c. 20.

Sanctorum reliquias honestissimis locis atque decoris vasculis in ecclesia asserventur, & sola pietatis, non quæstus gratia luminaribus accensis populo ostendantur; nec temere & sine ordinarii licentia ex propriis locis extrahantur: neve ad inspiciendum vel tangendum alia quapiam ratione, quam devotionis gratia proponantur. Pro certis autem non nisi illæ habeantur, quæ rite fuerint ab episcopis approbatæ; quæcunque vero pro reliquiis sunt habitæ, honestatis causa decenti ac tuto loco recondantur.

CAP. II.

Si autem reliquias aliquas de novo detegi, aut exhumari contigerit, episcopi provideant ne incertæ pro certis habeantur; & quod religioni ac pietati maxime consentaneum videbitur, religiosorum piorumque hominum consilio adhibito decernant.

CAP. III.

Provideant insuper episcopi, ne abusus sint in reliquiarum veneratione aut visitatione, ne piorum animæ sub falsitatis imagine decipiantur; et si qui abusus irrepsisse comperti fuerint, omnino tollantur; & præterea eam venerationem eisdem san-

Anno Christi 1597.

ctorum reliquiis ab omnibus exhiberi, & doceri curent, quam sacrosancta Tridentina synodus saluberrime decrevit.

CAP. IV.

Sess. 25. sub initium.

Cum autem S. & oecumenica synodus Nicæna jure merito SS. Reliquias salutares fontes appellaverit a Christo Domino relictos; invigilent episcopi, & omnino curent, ut in concionibus verbi Divini præcones sacri populum admoneant, ut eis debitam reverentiam, honorem, ac venerationem habere studeant.

Synodus Nic. 2. Act. 3.

CAP. I.

De festorum dierum observatione.

Sess. 25. c. 1. de invoc. & venerat. SS.

Ut universi fideles sanctos una cum Christo in Cœlo regnantes, debito, ut par est, prosequantur honore; episcopi in sua quisque dioecesi sedulo dent operam, ut omnes in dierum festorum celebratione abusus prorsus aboleantur; ne festi SS. dies, qui corporis castigatione, jejuniis multis, fletu, & lacrymis Deo placuere, commessationibus, ebrietatibus, jocis, & voluptatibus celebrentur.

CAP. II.

Decretum ejusdem sessionis.

Cum autem dierum festorum observatio ad Dei cultum maxime attineat, & in lege divina præcipiatur; episcopi diligenter curent, ut dies dominici, & alii ab ecclesia recepti, vel loci consuetudine, præcipue vero in honorem Dei, & deiparæ semper Virginis, & sanctorum feriati omni veneratione observentur per civitates, ac dioeceses, juxta bullam fel. rec. Pii V. & sacros canones.

CAP. III.

Omnes Christi fideles in diebus præfatis ecclesias frequentare, divinis officiis devote intendere, a quibuscumque operibus illicitis, judiciorum agitationibus, emporiis, nundinis, ab instrumentis conficiendis, aliisque mercatoris conventibus exercendis, quocunque nomine nuncupentur, abstinere jubeant episcopi, & circa eos qui in hoc sæpe delinquunt, quales sunt rustici, suos vicarios invigilare curent: parabolani, circulatores, herbolarii non audiantur, qui omnino ab eorum exercitio, dum divina in ecclesiis peraguntur, & diebus festivis solemnioribus abstinere debent.

CAP. IV.

Conventiones, quæ consilia seu parlamenta vocantur, si necessitas urgeat, post vesperas tantum fieri permittant, dummodo non in ecclesiis, neque cæmeteriis fiant; & contrafacientes ordinarii arbitrio poenis condignis mulctentur.

CAP. V.

Esculenta & poculenta ante missarum solemnia in eisdem diebus festivis venundari non permittanrur; at post missarum celebrationem venundari poterunt, citra magnos dies festos, Natalis Domini, Epiphaniæ, Paschæ, ac Pentecostes.

CAP. VI.

Qui festis diebus illicitum opus aliquod facientes deprehensi fuerint, præter divinam ultionem & alias poenas ejusdem bullæ dispositione inflictas, graviter quoque arbitrio episcopi pro modo culpæ puniantur.

Infrascriptum calendarium describi visum fuit, quod observari mandamus juxta cujusque dioecesis & nostræ provinciæ approbatam consuetudinem.

De calendario festorum dierum.

Januarius.

1. Circumcisio Domini nostri Jesu Christi.
6. Epiphania Domini.
17. S. Antonius abbas, *ex devotione*.
20. S. Sebastianus, *ex devotione*.
S. Macharius, in civitate Amalphiæ, tantum.

Februarius.

2. Purificatio B. M. V.
23. Vigilia.
24. S. Matthiæ apostoli.

Martius.

6. S. Thomæ de Aquino, ex bulla Pii V.
25. Annunciatio B. M. V.

Aprilis.

25. S. Marci evangelistæ.

Majus.

1. SS. Philippi & Jacobi apostolorum.
3. Inventio S. Crucis.
8. Translatio corporis S. Andreæ, in civitate Amalphiæ, tantum.
27. Translatio S. Macharii abbatis, in civitate Amalphiæ, tantum.

Junius.

11. Translatio SS. Cosmæ & Damiani in civitate Amalphiæ, tantum.
15. SS. Viti, Modesti, & Crescentiæ in civitate Amalphiæ tantum.
23. Vigilia.
24. SS. Petri, & Pauli apostolorum.

Julius.

2. Visitatio B. M. V.
22. S. Mariæ Magdalenæ, *ex devotione*.

24. Vi-

ANNO CHRISTI 1597.

24. Vigilia.
25. S. Jacobi apostoli.

Augustus.

5. Dedicatio S. Mariæ ad Nives, *ex devotione*.
6. Transfiguratio D. N. J. C.
9. Vigilia.
10. S. Laurentii martyris.
14. Vigilia.
15. Assumptio B. M. V.
24. Vigilia.
25. S. Bartholomæi apostoli.

September.

8. Nativitas B. M. V.
20. Vigilia.
21. S. Matthæi apostoli & evangelistæ.
27. SS. MM. Cosmi & Damiani, in civitate Amalphiæ tantum.
29. Dedicatio Basilicæ S. Michaelis archangeli.
30. S. Hieronymi presbyteri.

October.

18. S. Lucæ evangelistæ.
27. Vigilia.
28. SS. Simon & Judæ apostolorum.
31. Vigilia.

November.

1. Festum omnium SS.
11. S. Martini episcopi & conf.
25. S. Catharinæ V. & M. *ex devotione*
29. Vigilia.
30. S. Andreæ apostoli.

December.

13. S. Luciæ V. & M. *ex devotione*.
20. Vigilia.
21. S. Thomæ apostoli.
24. Vigilia.
25. Nat. D. N. J. C.
26. S. Stephani protom.
27. S. Jo. evang.
28. Innocentium MM. *ex devotione*.

CAP. I.

De sacris imaginibus.

Tanta pictorum sculptorumque inolevit temeritas, ut iram Dei in se se provocare non vereantur: qui ut ingeniosi, & rerum novarum inventores esse videantur, sanctorum imagines a S. matre nostra Romana ecclesia ad cultum & religionem ordinatas, tam impudicis, & lascivis artibus efficere non erubescunt, ut potius inhonestas mulieres, quam sanctas & castissimas virgines præseferre videantur; & quod forsan pejus est, aliquando alicujus ab eis dilectæ mulierculæ effigiem inter sanctas Dei pingere non formidant. Ad quorum impudentiam tollendam, episcopi, decretis generalis concilii Tridentini inhærentes, omnibus A pictoribus atque sculptoribus, sub poenis ipsis bene visis, inhibebunt, ne in posterum in eorum dioecesibus, tam publice quam privatim, tam in locis profanis, quam in sacris, imaginem alicujus sancti vel sanctæ effingere audeant, quæ lasciviam, inhonestatem, vel impudicitiam repræsentet, vel quæ ex lineamentis, alicujus mulieris impudicæ naturalia exprimat. In quam poenam incidant tales imagines in ecclesiis vel in domibus personarum ecclesiasticarum detinentes; cum talia potius scandalum, quam devotionem & pietatem excitent. Provideant etiam episcopi, ne de cætero pictura aliqua in ecclesia, vel alio pio loco pingatur, vel alibi picta absque eorum, vel B vicariorum licentia deferatur; quorum in id cura erit prospicere, an ecclesiasticis, & approbatis historiis conveniat, & nihil indecens, indecorum, lascivum, profanumve habitu, vel cultu, ac toto corporis statu adhibeatur.

Sess. 25. de invocat. & venerat. & reliq. Sanctor.

CAP. II.

Caveant præterea pictores, seu quicunque alii, etiam religiosi, tam sæculares, quam regulares, cujuscunque gradus, ordinis, & conditionis existant, ne post hac Agnos Dei, sub excommunicationis poena ipso facto per S. mem. Gregorium XIII. illata, depin- C gant, inficiant, immutent, aurum aut colorem aliquem illi imponant, vel imponi, depingi, su miniari faciant; sed eos in sua albedine, & puritate, prout benedicti fuerunt, dimittant & conservent.

CAP. II.

Quod autem ad ipsarum sacrarum imaginum cultum & venerationem attinet, eam pariter reverentiam & honorem illis episcopi impendi curent, quam sacrosancta Tridentina synodus statuit, idque sæpius populos edocere studeant. Atque ut debitus cultus, & honor dictis sacris imaginibus D exhibeatur, prohibuit, ne signum tam salutiferæ Crucis, quam BB. Virginis, & omnium SS. in immundis, contemptibilibus locis, sive in pavimentis posthac collocetur, & collocatum si forte aut depictum reperiretur, deleatur; inobedientes vero poenas ab archiepiscopis statuendas luant. Quæ vero imagines seu picturæ vetustate sic corrosæ, deformatæ, seu laceratæ sint, omnino a publico amoveantur, subtus altaribus collocentur vel fabricentur, seu alio loco secretiori, cum potius scandalo, quam devotioni soleant esse populo Dei.

Sess. 25. in princ. c. 1. & 2. extra de reliq. & ven. SS. & Concil. Later. sub Innoc. III. c. 62.

E

CAP. I.

De miraculis.

In novorum miraculorum approbatione, formam a sacro & oecumenico concilio Tridentino traditam episcopi diligenter observent.

Sess. 25. c. 1. de invoc. & venerat. SS.

ANNO CHRISTI 1597.

que concionatores argui, & propositis indulgentiis per Leonem X. in oecum. Lat. Concilio concessis ad blasphemos ordinario, vel judici ecclesiastico denunciandos allici.

CAP. I.

De jejuniorum observatione.

Tanta quorundam gulæ studentium inolevit temeritas & ingluvies, ut Ecclesiæ spretis præceptis jejunia jure Divino instituta, & pro temporum determinatione ab ea decreta infringere non vereantur, sed nullo habito delectu temporum & ciborum ventri satisfaciant; in quos insurgere debent Episcopi pœnis a sacris Canonibus, & aliis arbitrariis puniendo. Ut itaque quisque spirituales primitias, atque dierum decimas Deo creatori nostro sciat offerre sese debere, & juxta traditiones apostolicas memoria hæc conservetur, parochi commonefaciant Christifideles, singulis Quadragesimæ diebus, (præter Dominicos) Quatuor anni temporibus, ac Vigiliis jejunare ex præcepto teneri, nisi quis ætatis aut valetudinis vel alterius impedimenti excusationem habuerit.

CAP. II.

Quisquis (legitima cessante causa) ipsa jejunia ecclesiæ violare præsumpserit, præter divinam ultionem, quam cibis utendo vetitis ipso jure incurrit, graviter quoque Ordinarii arbitrio, si id absque rationabili causa factum fuisse constiterit, puniatur; præsertim si sæpius in illud crimen inciderit.

CAP. III.

Jejuniorum tempore, ac præcipue Quadragesimæ vetiti cibi pro imbecillium ac infirmorum usu non alibi, neque ab aliis vendantur, quam in statutis locis, & ad id deputatis, ac nonnisi ex causa ab utroque medico comprobanda, ac licentia ab Ordinario, vel ejus vicario, seu deputatis ab eis gratis subsignata & obtenta, sub pœnis ex arbitrio statuendis: extra urbes vero, & oppida, a parochis licentiæ hujusmodi, ex rationabili ac urgenti causa duntaxat, (ubi medici consilium haberi non potest) ac similiter gratis concedantur, cum his tamen conditionibus, quæ suis episcopis necessariæ videbuntur.

CAP. IV.

Caveant medici, ne in suarum animarum perniciem tam faciles se præbeant in faciendo fidem de jejunii excusatione, vel in concedendo, ut carnes comedant ii, quos vel nulla vel saltem non rationabilis causa ab obligatione jejunii excipit, & liberat; quod si secus fecerint, arbitrio episcopi puniantur.

CAP. V.

Cibos insuper jejuniorum solemnium tempore prohibitos coquentes, vel ad esum quoquomodo parantes, aut absque Ordinarii licentia ementes, vel participantes, severius ab eodem Ordinario plectantur; & si sit opus, & culpæ qualitas id exposcat, in subsidium quoque excommunicentur.

CAP. I.

De Processionibus.

Processiones eo tempore fiant, eo itidem ordine ac religione qua decet, ad quas accedere ex decreto Concilii teneantur non solum regulares & exempti, sed etiam confraternitates laicorum, secundum consuetudinem loci, aut secundum quod fuerint ab episcopo convocati.

CAP. II.

In omnibus autem sacris processionibus, & præsertim in festo SS. Corporis Christi in locis per quos incedere solet, is ornatus, apparatus, & decor appareat, qui præsentiæ & aspectui Salvatoris Domini Nostri convenire videatur. Fideles vero in associatione reverentiam, pietatem, & religionem eam servent, quæ veros imitatores Domini decet, ut fructum tam pii operis ac laboris a Domino consequi possint. Laici a clericis, fœminæ a viris separatim prosequantur.

CAP. III.

Inter viam non inaniter spectandi gratia subsistantur, & spectacula quæ minus decent non adhibeantur; edendi & bibendi consuetudinem in sacris supplicationibus episcopi & parochi omnino tollere curent.

CAP. I.

De Quæstionibus & Indulgentiis.

Eleemosynarum quæstores indulgentias publicare, vel quovis modo prædicare episcopi non permittant, nisi in ecclesiis presbyteros infra Missarum solemnia (servata forma Sacros. oecum. Trid. Conc.) nisi id a Sede Apostolica bullis concessum sit: quarum tenorem ad unguem observari faciant; & curent ne fictionibus indebite ab aliquo eleemosynæ a fidelibus extorqueantur, sed pie petentibus faveant. Sess. 5. c. 7. in fin. & sess. 21. c. 9.

CAP. II.

Indulgentiæ, si quæ erunt Sedis Apostolicæ mandato publicandæ, soli episcopi, vel alii ab eis deputandi in cathedrali, & Parochi in eorum parochiis evulgent; quorum etiam cura erit eleemosinas ea de causa elargiendas per deputatos colligi, juxta Sacros. Conc. Trident. decretum; & si qui irrepserint abusus, ab Ordinariis omnino e medio tollantur. Decret. ejusd. sess. 21. c. 9.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. II.

Qui autem quæstus, aut alia causa novorum miraculorum, quæ minime quidem vera sint, falsi & temerarii promulgatores & inventores esse deprehensi fuerint, & convicti, graviter ab iisdem locorum ordinariis puniantur.

CAP. I.

De rebus, & verbis sacris non abutendo.

Prohibeant episcopi omnibus laicis & ecclesiasticis personis, gravibus propositis poenis, ne publice seu privatim, tam recreationis, quam alia quavis indecenti causa in vestibus monialium, regularium & ecclesiasticarum personarum, vel ad sacrum usum destinatis, vel aliis similibus larvati incedere audeant, cum id sine contemptu Dei & contumelia ecclesiastici ordinis fieri non possit; quibusmet poenis etiam puniantur vestes ad talem usum conficientes, atque etiam accommodantes.

CAP. II.

Episcopi præterea temeritatem extorquentium verba sacra in sensus profanos, & eis abutentium in scurrilibus dictis, fabulis, libellis famosis, detractionibus, adulationibus, superstitionibus, divinationibus, maledictis, incantationibus, & sortilegiis compescant; eosque juxta sacros. conc. Tridentini decretum, uti temeratores ac violatores verbi Dei, juris & arbitrii poenis puniant, & curent populum per parochos de gravitate hujus criminis moneri.

Sess. 4. de edit. & usu Sac. lib.

CAP. I.

De sortilegiis, lamiis, & incantationibus.

Præstigiatores, lamias, incantationes, magos, sortilegos, divinatores, illicitis artibus medentes, & id genus similium, qui diabolicis illusionibus decepti alios decipere affectant, episcopi omni conatu a suis dioecesibus eradicare studeant, & poenis a sacris canonibus inflictis afficiant, & præsertim si eorum causa homicidium aliquod, vel sacramentorum abusus intervenerit.

De sortil. c. 1. 2.

Vide Navar. c. 11. n. 31. & 32. seq. in suo man.

CAP. I.

De pravis & superstitiosis consuetudinibus.

Si quæ pravæ parumve cum nostræ religionis integritate consentientes consuetudines in populum Christianum hominum vitio irrepserint, eas vigilans pastorum cura extirpet; & in primis caveantur, ne posthac ante vel circa templorum ac sacrorum ædium fores choreæ ducantur.

A

CAP. II.

Et cum scriptura dicat: *annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciamus quia Dii estis vos*; nemo est sanæ fidei qui dubitare possit ea quæ a libera hominum pendeant voluntate, & divina ordinatione, a nullo, nisi ex divina revelatione, sciri posse; proinde ridiculas divinationes juxta SS. PP. decreta condemnantes, districte præcipimus, ut interdicatur Ægyptiis mulieribus, quas vulgo Cingaras appellant, aliisque meris chiromanticis nugis deditis, ut futura ex quibusdam manuum lineamentis ne divinent ac prædicant: similiter omnes

Isa. 41.

Navar. in in suo man. c. 11. n. 81.

B aliæ divinationes, tam ex astrologia, quam ex icomantia, & idromantia, & aliis quæ diabolicis inventis fiunt, explodantur: admoneanturque Christifideles, quod in legentes & retinentes libros astrologiæ judiciariæ, divinationum, sortilegiorum, aliarumque rerum in regula nona Indicis expressarum, non modo per ipsos episcopos, sed etiam per inquisitores locorum ex constit. fel. rec. Sisti Papæ V. contra exercentes astrologiæ iudiciariæ artem procedi potest.

CAP. I.

De Blasphemia.

C Detestabile blasphemiæ malum (Diabolo præceptore introductum, ut hic incipiat socios habere, quos in æternum detineat criminis poenarumque consortes) cupientes omnino extirpare, ut Dei Omnip. honor in dies augeatur, sicuti nostri muneris ratio exigit, contra impudentes divinæ majestatis, ac sanctorum ejus temeratores provocamur, ut a tali tantaqne injuria Dei vel sic abstineant; scriptum quippe est. *Qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur.* Statuimus ergo ac decernimus, ut qui palam maledicta, convicia, ac obscoena verba in Deum ac Domini N. J. C.

Levit. 25.

D vel in ejus BB. Genitricem, vel in aliquem sanctorum plena veneno mortifera lingua protulerit, graviter ab episcopis puniantur; & pœnis in Sac. Lat. Con. canonibus & bullis S. mem. Pii V. contentis subiiciantur; et si clerici fuerint, ad ordinarii arbitrium, ac fructuum ecclesiasticorum privationem, beneficiorum ad depositionem usque plectantur.

Sess. 9.

CAP. II.

Admonemus confessarios, ut ne oscitanter & leniter cum hujusmodi blasphemis sese gerant; sed acerba & severa imposita

E pœnitentia in eos animadvertant, ut Sac. Lat. Con. decrevit. Hortamur insuper eos, qui hujusmodi blasphemantes audiverint, ut ordinem fraternæ correctionis a Domino præscriptum servare velint.

CAP. III.

Curent episcopi populum frequenter de gravitate hujusce delicti per parochos atque

Matt. 8.

ANNO CHRISTI 1597.

A

CAP. I.

De Seminario.

Seff. 23. c. 18. Seminarium, cum in unaquaque cathedrali, ex gen. Conc. Trid. decreto erigendum sit, in quo adolescentes clerici pauperes, qui ad Deo serviendum incumbunt, instruantur; operæ pretium esse duximus, per Episcopos etiam hujusce provinciæ construi debere; quibus injungendo ordinamus, ut quam primum fieri potuerit, pro beneficiorum suorum Diœcesum facultate ac debita ratione taxationis erigant, erectumque pro viribus sustineant, & augere studeant, & magistrum saltem grammatices, & cantus Ecclesiastici bonis moribus præditum conducant.

CAP. II.

Decretum ejusd. seff. 21. cap. 9. In seminariis sic erectis, minores 12. annorum per episcopos non admittantur, sed tantum majores, & qui animo ad religionem sint propensi, ingenioque dociles, & qui qualitatibus, ex ejusdem sacros. conc. Triden. decreto, sint prædicti, quibus cum scientia, & ætate provecti fuerint, de beneficiis vacantibus provideantur. Si vero reperiantur aliqui, qui bonis moribus, cum literis vacare nolint, episcopi post monitiones factas, spretas, a collegiis, eorum loco aliis bonæ indolis pauperibus suffectis, arceant.

CAP. III.

Decretum ejusdem seff. 23. Divitum filii, si qualitatibus supradictis non careant, propriisque expensis vivere velint, & numerum quo magistri minime gravantur, non excedant, per episcopos in seminariis admitti etiam poterunt.

CAP. IV.

Dec. ejusd. seff. 23. c. 18. In collegiis vero recepti omni studio, bonis moribus, literis, musicæ, ac religioni operam dent, ne otio torpeant, confessionum libros discant, singulis quoque mensibus peccata sua sacramentali confessione expiare curent, & sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum (in quantum ætas postulabit) devote assumant. In recreationibus pauce, & modeste se gerant. Ante prandium & cœnam, mensam benedicant, & post prandii, cœnæque refectionem gratias agant pro varietate temporum atque solemnitatum, sicut in fine Breviarii habetur. Inter prandium vero, & coenam lectio sacræ scripturæ pro tempore occurrentis semper habeatur, cui intendant, ut dum faucibus sumunt cibum, aures hauriant Dei verbum in eodem loco commorantes. Separatis lectis nocte quiescant: quotidie sacram missam audiant: Dominicis, ac festis diebus ecclesiæ inserviant: frequenter ab episcopis, vel ab eis deputatis visitentur, ut omnia secundum instituta recto tramite procedant.

CAP. I.

De sacrosanctis ecclesiis.

Cum Dei domum deceat sanctitudo, ac terribilis sit locus iste, qui est scala Paradisi, & porta Coeli; propterea enitendum est, ut ad ecclesiam sit humilis ac devotus ingressus, quieta conversatio; in qua nihil fiat, quod cujusquam offendat aspectum; sed omnes devotis orationibus insistant, genibus flexis sanctissimum Sacramentum adorent; ad nomen Jesu Christi D.N. cum exhibitione reverentiæ caput inclinent; & B nemini liceat, dum sanctissima & tremenda missæ mysteria peraguntur, Verbum Dei annuntiatur, & horæ canonicæ recitantur, in ecclesiis spaciari, & deambulare, risus, cachinnationes, & colloquia mala, alios subinde strepitus indecenter facere.

CAP. II.

Caveant omnes, ne ita stent in ecclesiis, ut exadverso sanctissimi corporis Christi sedeant, ne sacrosancto Eucharistiæ sacramento summa reverentia colendo, & adorando aliqua inreverentia fiat, quemadmodum sanctus propheta Ezechiel typici Templi detestabilem quorundam Hebræorum irreverentiam, his verbis abominabilem declaravit. *Ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem.* Ezechiel. 8. C

CAP. III.

Præter tempus divinorum officiorum, ut ecclesiæ semper clausæ teneantur ab his abusus introductos, episcopi poenis in Bull. S. Pii V. propositis omnino tollant. Neminem ad tractanda profana negocia in eis convenire permittant; neque patiantur ibi judicia exerceri; cum mulieribus suspectis D colloquia haberi; convocationes, parlamenta, comessationes, aut potationes fieri; neque in porticis, aut vestibulis, seu scalis venale quidpiam exponi.

CAP. IV.

Prohibeatur ingressus ecclesiarum delinquentibus, & facinorosis hominibus, præter quam in casibus a jure concessis; & ad domum orationis accedentibus interdicatur Balistas, Sclopeta, vel hastas armatas deferre, vel etiam canes venaticos, accipitres similesque aves in manibus tenere. Noctu absque ordinarii licentia in scriptis danda E vigilare non permittant, & eo casu, neque cantilenæ, aut choreæ ducantur.

CAP. V.

Dum clerici divinis incumbunt, ne ab aliquo impediantur, curent episcopi, ut loca clericorum usui destinata a laicis non occupentur, sed seorsim a clericis omnino divinis intersint. Nec chorum ad psallendum institutum occupent. CAP.

CAP. I.

De cultu sanctarum ecclesiarum, earumque veneratione.

Optamus in quavis ecclesia Ss. Crucifixi imaginem in loco conspicuo, inter altare majus, & populum inveniri, atque eo magis ornatum, quo ecclesia ipsa erit insignior. In ecclesiis vero minoribus, ubi commode id fieri non poterit, relinquitur ordinarii arbitrio.

CAP. II.

Ecclesiæ parochiales reparatione aliqua indigentes reparentur ab eis, qui de jure, atque consuetudine dioecesis tenentur: præfigaturque ab ordinario eis tempus, sub certa poena infligenda termino reparationis transacto.

CAP. III.

Sess. 25. c. 7. de reform. Ecclesias vero curatas, seu non curatas ferme collapsas episcopi restaurandas curent, juxta sac. canonum dispositionem, & sacr. concilii Tridentini formam, ibidem oratoria erigendo, vel si non videbitur expedire in alia transferant ecclesias, vel ibi sub titulis sanctorum, quibus antea ecclesiæ erant, altare construatur, & pro redditiuum qualitate divinus cultus statuatur; ita tamen, ut in area dirutæ ecclesiæ signum Crucis erectum semper appareat.

CAP. IV.

Sint ecclesiæ prædictæ dealbatæ, parietibusque nihil immundum, aut profanum nihil adhæreat, ne sacra profanis misceantur. Tectum non sit pluviosum, pavimentum sit integrum, & non deformetur pro sepeliendis mortuis; fenestræ habeant specularia sua saltem linea, & prospicientes in ecclesia tollantur sub poena arbitrio episcopi proponenda; nisi forte ex legitima causa in ecclesiæ fundatione concessum aliter fuisse constet.

CAP. V.

Altaria sint lapidea, aut lateritia, ita extructa aut concinnata, ut fenestrellæ foramenve nulla ex parte relinquatur, ubi quidquam asservari possit, aut recondi; & sint altitudinis a scabello ligato, vel pradella palmorum quatuor, longitudinis vero minus palmorum sex, latitudinis autem palmorum trium.

CAP. VI.

Habeat unumquodque altare iconam, vel saltem picturam in pariete, Crucem, candelabra duo, cartulam cum secretis, petram sacratam, quæ sit ita lata, ut calicem cum hostia capere valeat, tobaleas tres, quarum una ad planum usque pertingat, aliæ duæ, quæ divisæ sint, totam mensam contegant, alia vero tobalia cerulea superponatur, ut a pulvere defendat cosinia, quæ integumenta & super altaria conservantur. Telare ligneum, ubi pallium possit comode affigi. Scabellum ligneum, vulgo pradellam. Tegumen ex asseribus, aut tela cerulea, honeste picta confectum totum altare tegat; fenestrellam in pariete a parte epistolæ apte constructam, ad aquam excipiendam ablutionis manuum sacerdotis celebrantis, & ad pelvim cum urceolis collocandum: habeant calices, & alia instrumenta, paramenta, & ornamenta congrua ad missam celebrandam.

CAP. VII.

Nullum altare imposterum ædificetur, cui quidquam ex supradictis requisitis desit, ac sine licentia ordinarii in scriptis habita; & constructa altaria, si dotata sint per eorum rectores, tam in temporalibus, quam in spiritualibus, episcopi curent ne aliquid usurpentur; ea vero quæ non sunt dotata, vel ab eis a quibus erecta fuerint instaurari & ornari, juxta præscriptam formam, vel amoveri curent.

CAP. VIII.

Unumquodque altare amoveatur, quod ædificatum sit ad columnam vel pilam, vel ecclesiam ullo modo impediat, vel plane non respondeat aut respondere possit formis & regulis subscriptis; si tamen episcopo in actu visitationis videbitur, id commode & sine scandalo fieri posse.

CAP. IX.

Sacristiæ habeant vestiarium ad paramenta, & alia conservanda, oratorium loco positum quantum fieri poterit, separatum, & disiunctum, in quo sacerdos in solitudine se colligere, & orare valeat, & ad ipsum oratorium in pariete orationes ad id propriæ affixæ sint; labellum, cum manutergio ad manus abluendas & abstergendas ante, ac etiam post Missæ celebrationem; cartulam cum oratonibus sacro unicuique indumento accommodatis, quos attente recitet sacerdos cum sacras ipsas vestes induit, & exuit.

CAP. X.

Confessionalia tot habeat unaquæque ecclesia, quot habet confessores, & ponantur in locis conspicuis, atque apertis, ut sint in omnium oculis collocata; & confessarius, & confitens possit ab unoquoque facile conspici; sitque cum tabula interposita, quæ habeat fenestrellam cancellatam, ut solum audiri, sed videri non possit. In quibus confessionalibus sint affixi casus reservati tam a summo pontifice, quam episcopo, una cum forma absolutionis.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. XI.

A Vas pro aqua benedicta in ecclesia sit, non extra, & in ingressu ad unamquamque portam a dextris, non a sinistris introeuntium, marmore constet, vel petra solida non lateritia, columnella, vel alia base constructum sit, Aspersorium habeat appensum non ex spongia, sed ex setis confectum.

CAP. XII.

Sepulcra marmore vel petra solida confecta sint adeo compressa, ut inde malus odor exire nullo modo possit, alioquin humo impleantur adæquato solo, ut nullus in eis amplius sepeliatur. Sepulcrorum vero quæ inposterum ædificabuntur, ostium longe absit ab altaris scabello ligneo, vel pradella ad minus palmis quatuor. Verum episcopi curent omni ratione, ut antiquus & probatissimus sepeliendi in cemeteriis mos restituatur, neque sepulcra nova in ecclesiis ædificentur absque licentia in scriptis obtenta.

CAP. XIII.

Cæmeteria ita claudantur, ut in ea brutis impediatur accessus, & ab herbis tertio quoque mense expurgentur, & in eis arbores, aut vites non plantentur. Episcopi vero prænarrata omnia poenis eorum arbitrio imponendis observari faciant.

CAP. I.

De Campanis.

Psal. 91. Campanæ deserviant ad convocandum populum in ecclesia, & clerum ad annuntiandum mane misericordiam Domini, & veritatem ejus per noctem, & ad enunciandum prædicationem, ad significandumque esse mortuum, ad hoc ut populus audiat, & pro eo oret; benedicantur per illarum tactum, & sonitum fideles, invicem invitentur ad præmium, & crescat in eis devotio fidei, fruges, mentes & corpora serventur, & omnes insidiæ inimici procul pellantur, procellæ turbinum, impetus tempestatum & fulgurum temperentur, infestaque tonitrua, & ventorum, procellarum, aerisque tempestates prosternantur, & spiritus nequam effugentur, & ut ad hoc audientes confugiant ad sanctæ Crucis vexillum, cui omnes genuflectant; quare principes, & magistratus etiam hortari oportet, ut campanis, quæ ecclesiarum usui sunt deputatæ ad profanos usus, & poenarum significationem, maxime si consecratæ sint, uti non patiantur.

CAP. II.

Dum in majori Missa Eucharistia elevanda adoratur, campanæ magnæ signum detur, quo fideles extra ecclesiam existentes ad ejus venerationem excitentur, eoque audito genuflectant, & ad spiritualem ejusdem sanctæ Eucharistiæ manducationem invitentur. Ter in die pulsetur magna campana pro salutatione sacratissimæ Virginis, videlicet, primo mane, meridie, atque sero. Prima vero hora noctis ab horologio significata, pulsetur altera campana tribus vicibus continuatis ad excitandos fideles ad orandum pro fidelibus defunctis.

CAP. I.

De sacramentis eorumque administratione.

B Studeant episcopi, ut in sacramentis administrandis omnes ritus, & consuetudines serventur, quæ sanctæ Romanæ ecclesiæ aliarumque matris, & magistræ conformes sint, in dictis etiam si opus erit eorumque arbitrio poenis. Perinde in exorcismis, & cathechismis baptismalibus, aliorumque omnium ministerio, ac cæteris quibuscumque ad divina pertinentibus ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ cæremoniæ observentur.

CAP. II.

C Sacramenta insuper quæcumque, ne ad alium usum, quam ad eum, cujus causa sunt a Domino instituta ab aliquo convertantur, vel alicui concedantur, episcopi parochos admoneant; si quis autem, vel eis abusus fuerit, vel alicui eadem abutenda tradiderit, ordinarii arbitrio puniantur.

CAP. III.

Sacra olea anno quolibet ab episcopo conservanda statuto tempore, plebani per dioeceses constituti ab eorum matrice ecclesia recipiant; & ecclesiis sibi commissis, primo quoque tempore distribuant, nisi aliud pro locorum distantia, vel ecclesiæ qualitate episcopis ex causa videatur, quacumque consuetudine non obstante.

CAP. IV.

D Ministri ad quos oleorum distributio spectat, caveant, ne quid accipiant pro illorum receptione, etiam sponte datum, sub poena suspensionis, quacumque consuetudine etiam immemorabili non obstante.

CAP. V.

E Oleis sanctis, sanctoque chrismate veteribus, postquam nova fuerint consecrata, nullus utatur, sub poenis a sacris canonibus statutis. Ad ipsa vero sacra, & nova olea accipienda, & ferenda, nonnisi clerici in sacris constituti destinentur, ut sacra ab eis (qui sunt divinis muneribus deputati) deferantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. VI.

Ne forte autem propter irreverentiam sacramentorum ira Dei contra ministros deseviat, & ne ad ea, quæ ad salutem proposita sunt; temeraria manus extendi valeat ad aliqua horribilia, & nefaria exercenda, olea sancta, sanctumque chrisma tanta reverentia, & diligentia custodiantur, ut claves eorum parochus tantum apud se retineat, & conservare studeat, neque alteri, nisi ex urgenti necessitate committere audeat, ne illis abutendis facilis occasio relinquatur. Si quis autem hac in re negligendo deliquerit, gravi poena ab ordinario puniatur.

CAP. VII.

In administrandis sacramentis sacerdotes superpelliceum, & stolam adhibeant; ne aliquid pro eis exigatur a quoquam: post collationem autem eorumdem sacramentorum laudabilis consuetudo servetur, ita tamen ut non exigatur per spiritualem subtractionem, sed ad vitandum populi scandalum mitius agatur, ne pereant infirmi fratres, pro quibus Christus mortuus est: curent autem sacerdotes; ut mundi a mortali peccato sacrosancta sacramenta administrent.

CAP. I.

De sacramento baptismi.

Sacramentum baptismi nonnisi in ecclesia, & a sacerdote solemni ritu administretur, nisi immineat urgens necessitas, ac vitæ periculum; tunc vero hoc munus omnibus promiscue permissum est, modo mulier, si mares adsint, laici præsentibus clericis cedant, & clerici sacerdotibus; & ecclesiæ forma, & debita materia naturalis aquæ utantur: quamquam obstetrices, quæ baptizare consueverunt, non sunt improbandæ, si interdum præsente aliquo viro, qui hujus sacramenti conficiendi minime peritus sit, id exequantur.

CAP. II.

Parochi admoneant obstetrices, ne jamjam natos infantes passim audeant baptizare, nisi imminente periculo, & ubi sacerdotis, vel clerici, vel laici copia opportune haberi nequeat; quas vero post admonitionem secus facere deprehenderint, ad ordinarios deferant munere obstetricandi privandas, aliisque poenis arbitrio ordinarii afficiendas.

CAP. III.

Obstetrices, ab ordinario, vel a parocho examinentur, an veram baptismi formam probe noverint: doceantur etiam ne quid novæ formæ vel materiæ addant, aut detrahant, neque sal aquæ necessario adnoscendum arbitrentur. Quas vero formam baptizandi ignorare deprehenderit, obstetricis munus exercere non sinat, sed quamprimum privatam esse declaret, certis statutis poenis secus facienti.

CAP. IV.

Quoniam vero ex characteris vi, & natura definitum est ab ecclesia baptismi sacramentum nulla ratione reiterandum esse; proinde ad evitandum errorem præcipitur omnibus baptizaturis, ut cum delatus infans fuerit ad ecclesiam baptizandus, deferentes interrogent, fuerit ne ille domi baptizatus? & si pro certo confirment non fuisse baptizatum, adhibita forma ecclesiæ simpliciter sine ulla verborum conditione dicant: *Ego te baptizo &c.* Si autem testentur, aut certo sciatur puerum baptismum in ædibus privatim suscepisse; sacerdos adhibeat tantum ritus, ac cæremonias baptismi, nec proferat ullo modo formam, nec infantem abluat, sed dicat: *Quia tu es baptizatus, ego te benedico in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Sed si res ita dubia sit, ut vere nesciatur, an sit baptizatus, tunc minister præmissis ritibus, ac cæremoniis, conditionaliter hæc verba tantum proferat: *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

CAP. V.

Baptismus quam primum fieri poterit infanti detur, tum quia pericula multa imminent teneræ adhuc ætati, tum quia indignum profecto est, ut adoptione filiorum Dei humana aliqua ratione diutius fraudetur. Proinde parentes, & ii, quorum ea cura est, quantocitius infantem ad suscipiendum baptismum in ecclesia, vel catechismum & exorcismum deportandum curent, quod si neglexerint, excommunicationis poenam subeant.

CAP. VI.

Parochus ad tenendum infantem, seu esse patrinum in baptismo neminem admittat qui excommunicatus sit. Si vero parochi culpa, vel negligentia secus in prædictis factum fuerit, arbitrio ordinarii puniatur.

CAP. VII.

Curent episcopi, ut sacri baptismi fons sit non de petra lateritia, sed ex marmore; & si petra reperiretur, quæ tuta non sit & aqua effluat, vas in eo æneum stamneatum ponatur, quod ejusdem magnitudinis sit ac petra ipsa, illudque strictim undique & apte tangat, eique conjunctim adhæreat; atque id donec alia petra tuta comparetur; quod erit curandum, ut quamprimum fiat; & fons ipse in cathedralibus cancellis obseratus, & in loco ecclesiarum omnibus conspicuo sit. Si quid non impedierit, operimentum, quod ciborium appellatur, habeat, & ita aptum, ut sacra olea atque alia ad baptizandum necessaria commode illic asservari possint, & conopeo tegatur, Ha-

Habeat vas vitreum cum ansula pro effundenda aqua super capita baptizatorum. A

Vasa sacrorum oleorum usualia sint saltem stamnea, munda, & nitida.

Sacrarium in pariete excavatum sit, vel in columnella juxta ipsum fontem erecta: & eodem septo plane, & fons ipse, & sacrarium claudatur.

Septum, si ferreum vel lapideum esse non poterit, ligneum constituatur.

Habeat picturam in pariete (ubi commode fieri poterit) Sancti Joannis Christum Dominum baptizantis, & omnia ea ornatiora & decentiora sint interius, & exterius, quo ecclesia ipsa insignior erit; & quanto magis fieri potest decenter instructum sit.

CAP. VIII.

Prohibemus autem omnino, quo tempore sacrum baptisma celebratur, ne baptismalis aqua, vel sacrum aliquod oleum a laicis personis quoquomodo tangatur, neque linteola, quibus absterfum fuerit infantis caput, alicui lavanda tradantur, aut alia hujusmodi fiant; improbantes præterea abusum illum transmittendi chirothecas, sive etiam aquam benedictam compaternitatis, quocumque consuetudine etiam immemorabili non obstante; declarantes nulla alia ratione spiritualem cognitionem contrahi, quam apud sacros canones sancti concilii Tridentini decreto comprehensos. C

CAP. IX.

Sacerdos, qui extra ecclesiam necessitate aliqua non imminente, sed vel parentum nobilitatis intuitu, vel aliqua alia ratione sacrosanctum baptisma celebraverit, tandiu suspensus maneat, quandiu episcopo videbitur, & ejus arbitratu satisfecerit.

CAP. X.

Provideant etiam episcopi opportune, dum administratur sanctum baptismi sacramentum, ne risus, clamores, atque alia id genus in ecclesia, vel extra ea de causa fiant; sed quod adstantes devote, & cum silentio, atque orantes intersint. Abusus vero quicumque circa hujusmodi sacramenti formam irrepserint, præsentis decreti authoritate quamprimum tolli curent. D

CAP. XI.

Parochi, ex sacrosancti concilii Trident. decreto, pie doceant fideles, quæ cognatio, inter quas personas per hoc sacramentum contrahatur, & ad quid patrini erga susceptos teneantur, quique admitti possint, & ex præscripta verborum forma ab episcopis eis tradenda. Hortenturque mulieres, ut quamprimum post partum ex lecto surrexerint, gratias Deo acturæ, & benedictionem a sacerdote accepturæ ad ecclesiam se conferant. E

CAP. XII.

Liber habeatur ac sedulo custodiatur, in quo baptizatorum nomina, & cognomina, tam parentum, atque compatrum baptizantis manu conscribatur; & an ex legitimo matrimonio infans natus sit, quove die natus & baptizatus fuerit; alioquin rector episcopi judicio mulctetur, & copia libri singulis annis episcopo deferatur, in episcopali archivio conservanda.

CAP. XIII.

B Prohibeatur postremo vulgatus illorum usus, qui ad suum arbitratum compatres, aut commatres vocantur, sed ii tantum hoc sibi nomen sortiantur, qui in baptismo, vel confirmatione patrini fuerint.

CAP. I.

De confirmationis Sacramento.

Si in sacramento confirmationis explicando pastorum diligentia requirenda unquam fuit: nunc plane opus est illud quam maxime illustrare; cum in sancta Dei ecclesia hoc sacramentum a multis, aut prætermittatur, aut parvi fiat, & perpauci reperiantur, qui divinæ gratiæ fructum, quem deberent, ex eo capere studeant. Ideo episcopi priusquam confirmationis sacramentum administrent per octo dies antea præmonere curent omnes confirmandos, ut ad sacramentum percipiendum digne se præparent, atque per se, aut per alium ejus vim, dignitatem, & mysteria dilucide studeant explicare, denunciantes, ex eo inter confirmantem atque confirmatum, illius patrem & matrem & tenentem eandem cognationem spiritualem nasci, nec minoris æstimandam quam quæ ex baptismo gignitur; ac propterea inter eos carnale matrimonium contrahi non posse, & cætera, quæ sacrosanctæ Trident. synodi traduntur decreto.

CAP. II.

Infantes minores septennio non confirmentur, atque illi tantummodo adulti, vel parvuli ungantur, quos antea fuisse confirmatos ignoratur; ne sacramentum hujusmodi reiterari contingat, quod episcopi populos cavere omnino studeant.

CAP. III.

Adultos præmoneant qui in ætate confirmandi sunt, si hujus sacramenti gratiam & dona consequi cupiant, non solum fidem ac pietatem afferre, sed graviora etiam peccata, si quæ admiserunt, ex animo dolere ac delere opus esse. Ideo admoneantur adulti, ut facta prius peccatorum confessione, atque accepto sanctissimo Eucharistiæ sacramento jejuni ad confirmationis sacramentum suscipiendum se conferant.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. IV.

Curent præterea episcopi, ut parochi parvulorum confirmatorum parentes admoneant, eos postquam adoleverint ea de re certiores facere, ne parentibus postea defunctis, an confirmationis sacramentum susceperint dubitare contingat; & confirmatorem nomina adnotentur, & in peculiari libro conscribantur, quem unusquisque curatus habere procuret, ut sicuti baptizatos, sic confirmatos annotent; & si secus fecerit arbitrio episcopi mulctetur.

CAP. V.

Confirmatorum frontes, antequam ab episcopo recedant, ad sacramenti reverentiam, bombace vel panno lineo abstergantur, curentque episcopi ipsi, ne sacramentum hujusmodi minus honorifice tractetur; ac præterea pueros a se ipsis minus quam decet, abstersos nullo pacto, dimittant abususque, si quos forsan in hujus sacramenti administratione perspexerint, prorsus tollant. Ideo extirpentur illi abusus per auricularum infantis contactum, vel linteorum ablutionem, seu fasciæ solutionem, seu per aliam superstitionem, vanumque ritum contrahendæ compaternitatis; & doceatur populus per susceptionem baptizati in baptismo, & confirmati in confirmatione tantum contrahi cognationem, atque eandem ex utroque sacramento, indeque matrimonii nasci impedimentum.

CAP. VI.

Excommunicatis ac eo anno in Paschate non confessis, quive salutarem communionem minime susceperint, confirmandorum patrinos esse nullo modo liceat; & secus facientes ab ordinario poena arbitraria puniantur.

CAP. I.

De sacramento Eucharistiæ.

Cum in sacratissimo communionis sacramento, a Patribus synaxi appellato, totius sanctitatis auctor & fons realiter contineatur, ut tanti tamque magni thesauri participes efficiamur, & in Deum ipsum transformemur, concorporales effecti, pignus futuræ gloriæ, hoc est perfectissimæ unionis, sub signis visibilibus tenentes, rogamus, ac per viscera misericordiæ Dei nostri monemus parochos, & concionatores, ut populum ad frequentem Eucharistiæ susceptionem ardentius hortentur; ut sacrosancta Tridentina synodus optat, & admonet.

CAP. II.

In altari majori, (ubi id commode fieri poterit) alias in loco decenti, & honorifico omnium cathedralium, collegiatarum & aliarum curatarum ecclesiarum sanctissimum hoc Sacramentum reponatur in Tabernaculo, saltem ligneo, picto & deaurato, veloque serico contecto, & intus ornato, bene & tute clauso, cujus claves a nemine præterquam a parocho, vel a sacrista in ecclesiis majoribus teneatur, vacuo a reliquiis, vase olei infirmorum, atque aliis, ut scilicet omnino nil aliud in tabernaculo conservetur, quam vas, ubi sacrosanctum Corpus Domini reponitur.

CAP. III.

Vas autem, in quo Christi Domini sacratissimum corpus in tabernaculum reponitur, sit argenteum, deauratum, & interius corporale undequaque munitum, eodemque substratum: mandentque ordinarii bis, terque in mense pro temporum qualitate renovari, ut ad minus decimoquinto quoque die innovetur; & coram illo lampas in conspicuo, non a latere perluceat; quæ si negligentia parochi, aut avaritia corrupta, & extincta reperiatur, episcopi arbitrio parochus puniatur.

CAP. IV.

Cum infirmis hoc sacrificum viaticum deferri contigerit, prius dato signo campanæ majoris ter pulsatæ, ut fit in salutatione Angelica, & ad convocandum populum postea nonnullis ictibus datis, & dum per urbes, e oppida defertur, superposita umbella tegatur, & quamplurimis luminibus associetur, tintinnabulo semper præcedente, tam eundo, quam redeundo. Episcopi vero, & monitis, & indulgentiarum promulgationibus, fideles vehementer excitent, ut quam frequentissime, ac devotissime illud cum omni devotione venerentur; & in qualibet parochiali ecclesia sit una lanterna honorabilis aurata cum suo baculo in usu habenda, ne in itinere, aut ventorum turbine, aut nimborum vi lumen deficere unquam contingat.

CAP. V.

In quibusvis parochialibus ecclesiis, ubi non fuerit societas Corporis Domini N. Jesu Christi, quamprimum instituatur; etiam institutas societates episcopi favoribus prosequantur atque amplificent, & quatenus opus sit, reforment; nil quod ad tanti Sacramenti cultum pertinet, omittant.

CAP. VI.

Ut autem parochi discernere valeant, quinam tempore Paschæ, hoc est a feria quinta in Coena Domini, usque ad octavam Dominicæ Resurrectionis sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, distribuant communicantibus aliquod impressum symbolum, seu tesseram, qua communicantes a cæteris internosci queant, faciantque parocho fidem; proinde quisque parochus observet, & in scriptis redigat, & non communicatorum notulam quam primum ad episcopum singulis annis deferat: qui postquam vere contumaces ter a die sancto Paschæ usque ad Pentecostem cujusque anni ge- Omnis utriusq. sexus de pœnit. & remiss.

ANNO CHRISTI 1597.

generatim admoniti publice fuerint, eorum nomina primum in cathedralium ecclesiarum valvis affixa, tum in propriis parochiis denunciari episcopi curent, ac deinceps ab ecclesiæ ingressu, ex decreto concilii Lateranensis inobedientes hujusmodi arceantur, sub poenis episcoporum arbitrio contra eos statuendis; quos si interea decedere contigerit, juxta Lateranensis concilii decretum in ecclesiis vel eorum cœmeteriis sepeliri prohibemus.

CAP. VII.

Ne autem fraus aliqua fiat, qui tempore Paschatis domo absuerint, nisi veram fidem authenticam habeant de suscepta alibi communione; quamdiu in propria parochia Eucharistiam non sumant, cum iis, qui præsentes sumere neglexerunt eadem prædicta poena puniantur: qui vero extra propriam parochiam in Paschate Eucharistiam sumpserint absque licentia parochi habeantur ac si non communicassent.

CAP. VIII.

Clem. I. de priv.

Regulares autem qui Eucharistiæ Sacramentum eo tempore administrare præsumpserint, contra quod dictum est, sciant ipso facto excommunicationis sententiam se incurrisse, a Sancta Sede Apostolica tantum absolvendos; & statim per ordinarios pro excommunicatis publicandos, juxta constitutionem Clementis Quinti; salvis tamen in omnibus indultis ac privilegiis Apostolicis per eamdem sedem Apostolicam non derogatis.

CAP. IX.

Conc. Trid. sess. 13. c. 8. de prec. adhib. ut quis digne Eucharistiam percipiat.

Hoc vero sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, (ubi id ecclesiæ qualitas, & amplitudo patiatur) masculis separatim a foeminis administretur. Adolescentes vero ad hujusmodi Sacramenti usum non admittantur absque diligenti parochorum inquisitione, num ea discretione sint prædici, quæ in tanti sacramenti perceptione requiritur. Et ipsi parochi hortentur fideles, ut Sacramentum hoc tot spiritualibus gratiis refertum, saltem solemnibus anni diebus frequentare studeant.

CAP. X.

Cumque multi reperiantur, qui in concubinatu, usuris, aliisque notoriis peccatis perseverantes & scandalosi, aut obligati ad restitutionem bonorum persistant, se omnino ad meliorem vitæ frugem reducere, aut infra terminum competentem sibi assignatum juxta facultates suas satisfacere, & promissa non exequantur; ideo hæc synodus decrevit, ut publici concubinarii, usurarii, fures, blasphemi, & alii hujusmodi facinorosi homines, si semel ad poenitentiam, & communionem admissi fuerint, & postea in eodem peccato permanere, & adhærere cognitum sit, amplius ad communionem non recipiantur, nisi postea eos vitam & mores emendasse parochi compererint.

CAP. I.

De vitalis Missæ Sacrificio.

Ad tremendum altaris sacrificium non immundi accedant sacerdotes; sed prius sacramentali confessione conscientiam purgarent; cum confessarii copiam habeant cur, id facere omnino teneantur: hoc autem facto, missam prævideant: quo decet habitu, & gravitate altare, in quo ornandum sit, jejuni adeant: nihil missæ celebrationi extraneum superponant: annulos digitis non gestent, nisi qui de jure vel privilegio gestare possint: clericam patentem, barbamque supra labium concisam habeant: luminibus accensis reverenter ac attente missam incipiant: Gloriæ chartam ante se teneant, secreta premurose pronuntient, caveantque ne quid erroris, quo fidelium devotio offendi possit, contemptu, vel negligentia committant. Quæ ut ita fiant, & omnia, quæ ad sacrificium missæ necessaria sunt, munda, nitida, & qua decet diligentia a sacerdotibus custodiantur, episcoporum cura erit.

CAP. II.

Sess. 22. de observ. & evit. in celebr. Miss.

Abusus atque superstitiones, uti certus candelarum numerus, & similia, si qui in missarum celebratione irrepserint, ex sacrosancti concilii Triden. decretis episcopi poenis eorum arbitrio præpositis omnino tollant. Quæstus missarum intuitu, dum peraguntur aliquid extorqueri, vel aliter pacisci, neve in missis importunas oblationes, & eleemosinas quæritari, & omnia profana tollantur. Prohibeant episcopi, ne a Græcis Latino modo, & a Latinis Græco, & ab omnibus vulgari idiomate persolvantur.

CAP. III.

Conc. Trid. sess. 23. c. 14. de reform.

Episcopi, & parochi tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent. Hi vero, qui ex beneficii institutione atque consuetudine, aliaque quavis causa anniversaria, & pro mortuis missas dicere teneantur, munus suum per episcopos gravibus indictis poenis, etiam amissionis fructuum & hujusmodi beneficiorum privatione adimplere compellantur, ne majorum animæ debitis fraudentur suffragiis, Sed ut etiam presbiterorum necessitatibus, quibus a testatoribus exigui redditis tenuesque eleemosinæ relictæ ac legatæ fuere, excessivo celebrandarum missarum onere adjecto; adeo quod eorum voluntati satisfacere nequeant; ex sacrosancti concil. Trid. decreto consulamus, conveniensque sit, ut qui altari servit de altari vivere debet, talia legata, & pia relicta ad ducatos sex pro qualibet missa hebdomadibus per annum celebranda reducimus atque taxamus; ea tamen lege, ut defunctorum legantium semper in missis habeatur commemoratio.

Con

Confirmatur, per hoc provinciale concilium decretum mensibus elapsis per Illustrifs, & RR. archiepiscopum latum in favorem Capituli Amalphitani, presbyterorum terræ Tramonti, & congregationis terræ Aicrolæ circa taxam missarum pro supradictis tantum. Diaconos deinde ac subdiaconos hortamur, ut & diebus quibus altari inserviunt, singulisque saltem mensibus salutarem Eucharistiam sumant: minoribus vero ordinibus initiatos solemnioribus festivis anni diebus.

CAP. IV.

In cathedralibus, & collegiatis, aliisque omnibus ecclesiis (ubi id fieri consueverit) singulis diebus missa cantata celebretur, sub poenis episcoporum arbitrio imponendis; firmis tamen remanentibus ipsarum ecclesiarum laudabilioribus consuetudinibus, ubi plures una singulis diebus cantari, totusve clerus convenire solet, quibus derogare non intendimus.

CAP. V.

Conc. Trid. sess. 22. c. 1. c. 2. de sac. Miss.

Parochos, & concionatores moneant episcopi, ut frequenter fideles edoceant, qua animi devotione, & corporis compositione sacrosancto missæ sacrificio attendere, quave meditatione Passionis Domini nostri Jesu Christi mysteria animo volvere, ac Deo gratias agere debeant genuflexi; præsertim vero dum immaculati agni corpus in altari manserit, nudatoque capite altari non aversi, neque ita proximi, ut celebranti molestiæ esse possint; nec extra ecclesiam, vel in fenestris, sed intus, locoque condecenti, a quo sacerdotem facile audire queant; indeque non recedant, nisi peracta missa, habitaque a sacerdote benedictione. Edoceant insuper quomodo gravirer peccent pater, atque mater familias, impedientes filias, famulas, famulosque curam familiarem agentes, ne festivis diebus missis intersint; omnes hortentur, ut prædictis diebus propriam parochialem adeant, divina, parochique monitiones, atque consilia audituri, prout ex sacrosanctis concilii decretis tenentur.

Sess. 22. de observ. & evit. in celeb. Miss.

CAP. I.

De poenitentiæ Sacramento.

Poenitentiæ Sacramentum ex sacrosancti conc. Trid. & bullæ sanctæ mem. Pii V. decreto, nullus sacerdos, qui parochus non sit, vel extra necessitatis casus, sub excommunicationis, & suspensionis pœna & censura administrare audeat: nisi a locorum ordinariis examinatus approbatusque fuerit, ac licentiam in scriptis gratis concedendam obtinuerit. Qui vero ad confessiones audiendas admissi erunt, quorum nomina (ut ab omnibus dignoscantur) publice proponi curent episcopi, atque parochi, canones poenitentiales scire contendant, quibus, eorum notificatis pœnis, pœnitentes a peccatis absterrere, iisque modificatis ad ea deflenda, & in futurum evitanda, & ad pœnitentiam ab eis injungendam libentiori animo suscipiendam induci valeant: a casibus reservatis (ubi periculum mortis non imminet, & ubi minores quatuordecim annorum non sunt pœnitentes) omnino absolvere abstineant. Casus ipsos singulis annis in quadragesimæ initio ab episcopis requirant, eosque, & alia, in quibus ipso jure incurritur excommunicatio pænes se retineant, & pœnitentes ipsis innodatos ordinariis; seu ab eis deputatis poenitentiariis, vel sedi apostolicæ remittant. Usurarios, usuris non restitutis, & satisfactioni reali obnoxios, non absolvant, nisi prius satisfecerint; vel si egeni, cum ad pinguiorem fortunam pervenerint, si ægroti, cum convaluerint. Si autem morientur, per hæredes satisfacere promiserint. Notarios pariter contractus usurarios, aliosque illicitos stipulantes, seu legata pia celantes, publicosque delinquentes (nisi resipiscant) non absolvent. Mulierum in ecclesia solum (dempta infirmitatis causa) foribus patientibus, non ante ortum, neque post occasum solis confessiones audiant: nihil pro confessione audienda a pœnitentibus petant, neque eleemosinas pro peccatorum satisfactione imponendas sibi ipsis, vel propriis ecclesiis applicent, sed eorum liberæ dispositioni dimittant. Sponte tamen oblatum modeste accipiant, nec aliquod avaritiæ signum ostendant; summam aliquam casuum conscientiæ, & confessionalia approbata habeant, eorumque lectioni vacent, ut muneri injuncto pie, atque laudabiliter satisfacere valeant.

CAP. II.

Hæc autem a confessariis vitentur: ne confitentes otiosis interrogationibus aut inutilibus detineant; idque præcipue caveant, ne pueri, & puellæ, cæterique rudes, de eo quod ignorarint, imprudenter interrogati instruantur; verbo aut signo confessiones non prodant, vel revelent, pœnitentias graviores, quas verisimile est non esse adimplendas evitent. Pœnitentem neminem in confessione audiant, nisi genuflexum, quicumque ille sit, si tamen per valetudinem hoc facere valeat. Confessarius non stando, sed sedendo audiat confessiones, atque absolutionis beneficium, sive laico, sive clerico pœnitenti impertiatur. In his vero, atque aliis similibus, confessarii delinquentes arbitrio episcopi, & conscientia severissime puniantur.

CAP. III.

Conc. Trid. sess. 14. c. 5. de confes. & can. 8.

Populum bis, aut ter in Dominicis Quadragesimæ per parochos, & concionatores ad confessionem invitare, eumque quo ordine, & animi dolore, qua præparatione, quid, quare, & cui peccata sua manifestare habeat; quave poena in Paschate non suscipientes pœnitentiæ, atque Eucharistiæ sacramenta afficiantur, edoceri, monerique, ac decretum sacrosancti Lateranensis concilii, incipiens: *Omnis utriusque sexus*; etiam (cum

ANNO CHRISTI 1597.

(cum opus sit) vulgari idiomate fideliter translatum evulgari mandent episcopi, ut nulla obstante excusatione contra inobedientes post Paschæ octavam ad juris, & arbitrii pœnas procedere valeant, qui majori, quam fieri poterit Confessorum addita copia, ne eorum culpa, & defectu accidat, id effici curabunt; qui durante tempore Quadragesimæ, & præsertim Parochi, & qui curam animarum habent personaliter quotidie per horam saltem in Ecclesia superpelliceo, & stola induti ad confessiones audiendas præsto sint.

CAP. VI.

Quia vero, sæpe contigit, confessarios propter ignorationem bullæ, quæ singulis annis in die Cœnæ Domini legi consuevit, a casibus Sanctissimo D. N. reservatis frustra, & inutiliter absolvere; idcirco episcopi confessarios quoscumque, tam sæculares, quam regulares transumptum bullæ prænarratæ apud se habere curent, sub pœna peccati mortalis, & juxta Apostolici mandati formam præfatam bullam semel saltem in anno ad Christifidelium notitiam deduci, atque solemniter publicari (dum major in ecclesia populi multitudo convenerit) legi faciant, atque ita distincte, & aperte declarari, ut casus in ea expressi omnibus innotescant, idemque per eorum Diœceses fieri mandent, eadem bulla ad faciliorem, & populi, & clerici intelligentiam per capita comprehensa, & in summarium redacta sit.

CAP. V.

Die 28. Martii 1566. an. 1. Medici, cum ad alicujus infirmi curam in lecto jacentis accersiti erunt, juxta Inn. III. constitutionem, statim eum monebunt, ut medicum spiritualem vocet, a quo medicinam animæ recipiat, nec eum ultra duas vices inconfessum visitabunt, nisi aliter confessario (cujus conscientiam gravamus) visum fuerit; quodque ut adimpleant medici sub pœnis in Diplomate sanctæ memoriæ Pii V. contentis, eis mandent episcopi, ut infra tempus ab ipsis præfigendum in eorum manibus se prædicta observaturos esse jurent polliceanturque: Parochi præterea qualibet hebdomada frequenter perquirant, an in Parochia sint infirmi, ut eis auxilio spirituali præsto esse possint.

CAP. I.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Clem. de Priv. Ut sanctæ Unctionis extremæ sacramento debita observantia exhibeatur; statuimus sanctum Oleum infirmorum in tuto ac honesto loco, & in Vasculo argenteo, vel saltem stamneo, non autem ligneo, neque vitreo, juxta facultatem Ecclesiæ asservandum, ab aliis sacris Oleis distinctum, & in pixide eleganti forma confecta, velo serico super imposito ad infirmos deferendum: Hoc autem sacramentum nemo extra necessitatis articulum administrare audeat præter Parochum vel alium ejus permissu, qui superpelliceo, & stola indutus, ministroque associatus sit.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. II.

Curent autem Parochus, ut hoc sacramentum ægroto, dum integer est sensibus conferat, neque in quendam articulum temporis deferatur, in quo infirmus sensu omni caret, speque recuperandæ sanitatis; sed dum mentis compos est, & sensus adhuc vigent ungatur, ut in Deum mentis elevatione, animique fervore feratur, & uberiore fructu recreetur: sublevatus enim, & morbi incommoda, laboresque levius feret, & tentationibus Dœmonis calcaneo ejus insidiantis facilius resistet, & sanitatem corporis interdum (ubi animæ expedierit) consequetur.

CAP. III.

Conc. Trid. sess. 14. c. 3. de sac. Extr. unctionis. Quoniam vero Parochi sæpe dubitant, quinam potissimum hoc sacro Oleo inungendi sint; ab Episcopis edoceantur, quod sicut hoc Sacramentum sanis corpore non est administrandum, sic nec jam jam ingressuris mare, neque capite damnatis, neque infantibus nondum rationis usu præditis, neque impoenitentibus, & iis, qui cum notorii peccatores essent, vel ab Ecclesia alieni, nullum pœnitentiæ signum emiserint; sic eis denegandum non est, quibus mortifero vulnere accepto, mortis imminet periculum, sive superveniente febre correpti, sive ex vulnere tantum, e vita decedant; & si nec peccata confessione expiare, neque Eucharistiam sumere potuerunt; modo tamen ostenderint signa contritionis: non enim eos infirmos esse quisquam recte negaverit, quos aliena malitia, vel casus repente percusserit. Cur igitur luctaturos non ungamus, qui extremo jam prælio adversus spirituales nequitias in cœlestibus colluctantur? contrarius vero abusus extirpetur.

CAP. IV.

Studeant vero Parochi ægroto suadere, ut ea fide ungendum se sacerdoti præbeat, qua olim, qui ab Apostolis sanandi erant, se ipsos offerre consueverant; & omni studio curent, ut ante extremam unctionem, secundum perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramentum administretur. Dum autem hoc sacramentum Parochi administrant, hortentur adsistentes, ut pias ad Deum fundant preces; curent etiam, ut dum sanctum Oleum ad ægrotos defertur, Crux sancta, lumenque præferatur; cum vero ad ægrotum venerint, eum diligenter consolentur hortenturque, ut bono animo esse velit, atque animum a terrenis ad cœlestia studeat abducere, transiturus in Domum æternitatis.

CAP. V.

Episcopi autem crebro curatos admoneant, & obtestentur, ut in extremis constitutos

tutos omni pietate, ac salutis eorum studio tractent, cum nullo unquam tempore spirituali medico magis sit opus, quam quod in extremo vitæ spiritu fidelium animæ Deo reconcilientur, aut commendentur; in quo cum passim Parochi tepidiores esse consueverint, eos idcirco sæpe ab episcopis excitari exoptamus, ut circa ægrotos, & morti proximos diligentissime suum munus exequantur, ubi totius curæ summa spectare videtur. Negligentibus vero gravissima poena ordinarii arbitrio imponatur.

CAP. VI.

Volumus insuper, ut episcopi omnes, & singulos suæ curæ commissos commonefaciant, & a parochis commoneri studeant, illisque mandent, ne graviter turbent ægrotantes, vel morientes, aut in mortis articulo constitutos vanis & sæcularibus commemorationibus, seu luctibus importunent, cum satis superque iis obesse possit, quod per se humani generis hostis, & insidiator Diabolus, tunc molitur: callidissimus enim serpens, nullo unquam tempore Christifideles gravius oppugnare solet, quam cum ex hac vita migrandum est. Proinde morituris non sunt tentamenta paranda, sed adversus ea pia suffragia, & adjumenta ferantur; quare in mortis agone, tam sacerdos, quam ægroti consanguinei illum salutaribus monitis, ac verbis consolatione plenis adjuvare studeant, adsitque ægrotanti sacerdos, præsertim vero in hospitalibus domibus id œconomi curent diligentissime.

CAP. I.

De Sacramento ordinis.

Sess. 23. c. 7. de ref. & c. 8. & c. 12. In ordinum quorumcumque illatione sacrosancti concilii decreta episcopi ad unguem observare curent, tam circa ordinationum tempora, & cujuscumque ordinis interstitia, (nisi aliter ecclesiæ utilitas suadeat) quam circa ordinandorum ætatem, & qualitates, & non omnibus indistincte manum imponant, sed tantum qualitates habentibus a jure, atque eodem concilio præscriptas.

CAP. II.

Sess. 23. c. 6. de ref. Nullus in minoribus ordinibus constitutus fori privilegio gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut habitum & tonsuram deferat clericalem, alicui ecclesiæ, vel in seminario, aut aliqua schola, vel universitate ex mandato episcopi inserviat, ut in eodem sacrosancto concilio decretum est; prima tonsura initiatus beneficium ecclesiasticum, sive in propria, vel in aliena dioecesi possidens, clericalem habitum, & tonsuram deferre teneatur. Licet autem in minoribus constituti, nisi dictas circumstantias habuerint, fori privilegio non gaudeant, non tamen privilegio canonis, *si quis suadente Diabolo*, priventur.

CAP. III.

Ordines suscipere desiderantium per mensem antea nomina, & cognomina per curiæ scribam in album annotari curent episcopi, ut eis in publicum propositis eorum vitæ, morum, & natalium a fide dignis cognitio haberi queat, bonumque a ludi magistris, & a parocho, & præstantioribus vicinis suis testimonium haberi valent: quarta deinde feria, ordinationem præcedente, ordinandi se propriis episcopis præbeant: approbati, nisi confessi, & Eucharistiam sumpturi ordinibus saltem majoribus, Spiritum Sanctum fraudantes, minime se ingerant; nec uti mercenarii servi, qui in hoc mundo mercedem recipiunt, lucri, aut commodioris otii vitæ suæ, sed tantum religionis zelo Deum semper præ oculis habentes ecclesiasticæ disciplinæ se ascribi patiantur.

CAP. IV.

Cum vero sacrorum ordinum receptio ad animarum curam exercendam iter sternere, ac præparatio quædam esse comprobetur, sine qua ecclesiastica disciplina consistere nequit, & ars artium sit regimen animarum, quæ res valde periculosa, & difficilis est; episcopos omnes obsecramus & obtestamur in Domino, ut omnem in clericis ad ordines promovendis diligentiam impendere velint, nec quemquam aliqua ratione a legitimo examine excipiant, habita tamen locorum, ac personarum prudenti distinctione pro ipsorum religione, atque conscientia.

CAP. V.

Eosdemque episcopos præterea in Domino hortamur, pieque monemus, ut omni alia cura posthabita, & detestabili negligentia rejecta, ordinandorum examini intersint, indeque absque rationabili causa non discedant, nullamque, quamvis gravem, occupationem, huic anteponant: cum de re tanti ponderis agatur, in qua & clericalis ordinis dignitas, & ipsorum episcoporum animarum periculum præcipue versatur. Si autem (urgente necessitate) illos abesse contigerit, viros in sacris litteris eruditos, & non mediocriter versatos, Deumque timentes, quorum conscientiæ se posse acquiescere certo existiment, huic muneri tantum præficiant.

CAP. VI.

Illi vero, qui ab eorum ordinario literis non obtentis ab alio antistite ordines sacros susceperint, vel cum dimissoriis sui ordinarii, sed depravatis aut fictis, aut abrasis eosdem ordines suscipere præsumpserint, suspensionis poenæ subjaceant ipso jure, ac ordinum executio eis interdicatur, juxta Sixti V. constitutionem contra clericos male promotos; quæ poena nedum suscipientibus sacros ordines, verum etiam minores infligatur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. VII.

Caveant ordinantes, vel ordinandorum examinatores, ac eorum familiares, ne quidquam ab illis accipiant, ut sic ab omni simoniacæ labis suspitione, vel turpis quæstus (ut bonos dispensatores decet) multiformis gratiæ Dei sint alieni; præsenti vero decreto prohibetur, non solum recipere aliquid exigendo, sed etiam sponte oblatum ab eis, vel pro eis, qui ordinibus sunt initiandi.

CAP. VIII.

Clericos ad quoscumque ordines promotos episcopi per suarum diœcesum ecclesias, & pia loca distribuant, illisque, ne incertis vagentur sedibus, adscribant ex sacrosancti concilii Tridentini decreto.. Quilibet autem clericus in ea (cui semel adscriptus est) ecclesia sua obeat munera, nec sine dimissoriis proprii ordinarii literis alio vagetur, suique ordinis actum exerceat.

Sess. 23. c. 6.
Sess. 23. c. 11.
Decretum ejusd. sess. c. XVIII.

CAP. IX.

Demum episcopus curet, quod liber conficiatur, in quo quidem omnes, atque singuli ordinati describantur, & adnotentur; & liber ille in archivio episcopali conservetur.

CAP. I.

De sacramento Matrimonii.

Tobie. 8.

In contrahendo matrimonio in primis populus a parochis instruatur, ut hoc sacrosan. ecclesiæ Sacramentum summa pietate, ac reverentia celebrent, recolentes præclarissimum illud Tobiæ junioris dictum, in hæc verba, uxorem Saram prima die nuptiarum alloquentis; *exurge, & deprecemur Dtum hodie, & cras, & secundum cras, quia his tribus noctibus Deo jungimur.*

CAP. II.

Deinde curent episcopi, ut ea omnia observentur, quæ a sacrosancta Tridentina synodo pro reformatione matrimonii decreta fuere, & saltem bis in anno in ecclesiis inter missarum solemnia materno sermone, juxta translationem sibi ab episcopo traditam, prænarratam matrimonii reformationem populo denuncient, & præsertim decretum de matrimoniis clandestinis divulgetur, ac publicetur.

CAP. III.

Ejusd. sess. c. VII.

Dubia, quæ impedire possunt matrimonia, si evenerint, parochi episcopis nota faciant, nec ad ulteriora procedant, donec eorum votum habuerint. Conjuges, ut ante benedictionem a proprio parocho in sponsæ parochia accipiendam non cohabitent, atque triduo ante matrimonii consummationem se tutissimo poenitentiæ, & sacrosactæ Eucharistiæ præsidio muniant, hortentur. Ab adventu D. N. Jesu Christi, usque in diem Epiphaniæ, & a fer. 4. Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones ex præscripto Tridentini concilii diligenter observent. Denunciationes, ac benedictiones absque rationabili causa non differant: exteros vagabundos, & ignotos, absque episcoporum licentia ad matrimonia non admittant. Librum ordinariis quotannis consignandum, in quo contrahentium matrimonia, eorumque parentum, atque testium nomina, locus, dies, mensis, & annus, contineatur, habeant. Si autem in aliquo prædictorum ipsi parochi, & curam animarum gerentes defecerint, episcoporum arbitrio pro modo culpæ plectantur.

CAP. IV.

Sess. 24. c. V.

Qui obstacula aliqua sciunt adesse, quibus matrimonia contrahenda, si denunciata fuerint, impediri possunt, ea sub excommunicationis censura revelent. Conjuges vero qui post contractum matrimonium in gradibus prohibitis contraxisse noverint, sub eadem censura a matrimoniali copula & cohabitatione omnino abstineant, donec a sede Apostolica legitimam dispensationem obtinuerint. Alii autem qui spretis denunciationibus contraxerint, arbitrio ordinarii puniantur. Illi vero qui scienter in gradibus prohibitis contraxerint, excommunicationis vinculo sciant se innodatos esse; mandantes, sub eadem poena omnibus curatis, ut si quos in suis parochiis in gradibus prohibitis contraxisse repererint, statim ad eorum episcopos denuntient, & eos ab invicem separari cogant, ut animarum saluti eorum provideri possit.

Clem. I. de consang.

CAP. V.

Episcopi, quos in gradibus a jure prohibitis matrimonia contraxisse repererint, eos statim a cohabitatione separent, & de personarum ita conjunctarum qualitatibus, quæve matrimonia contracta fuerint, processus conficiant, & pro dispensatione obtinenda ad sedem Apostolicam illos adire compellant, & qui recusaverint pro excommunicatis publicentur.

CAP. VI.

Conjuges hortamur autem deinceps ut mutuo amore se invicem prosequantur. Eos vero qui uxore depulsa, membra Christi; meretricis corpus faciunt, ac uxores quæ nulla justa existente causa viros suos reliquerunt, monemus, ut infra mensem a die publicati hujusce decreti, ad debitam revertantur unionem, eamque honesto, ac pudico amore conservent. Inobedientes autem debitis pœnis, etiam excommunicationis ab episcopis feriantur; & non modo uxoratos, verum etiam solutos, qui concubinas domi publice retinere solent, si ter moniti, eas non dimiserint, eadem pœna excommunicationis mulctentur, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De sepulturis, exequiis, & Funeralibus.

Infirmis vel etiam bene se habentibus sacramenta administrantes curati, omnesque alii sacerdotes, non tantum pro sacramentis, missis, & orationibus aliquid pacto, aut conventione exigere non debent; sed nec etiam pro sepultura concedenda. Caveant igitur sub excommunicationis aliisque juris, & episcoporum arbitrio injungendis pœnis, ne quidquam hac de causa exigere audeant.

CAP. II.

Ante solis ortus, & post occasum ad sepulturam cadaver non efferatur, nisi de licentia episcopi, aut ejus vicarii, eoque sepulto per consanguineos, familiares, & amicos defuncti sepulcrum nullo modo, quovis quæsito colore aperiatur, ne aliquid quod superstitionis habeat, intus apponatur.

CAP. III.

Pauperes, qui sua impensa humari non possunt, gratis a parocho sepeliantur. Quo ad alios vero servetur laudabilis consuetudo. Parochi autem librum habeant, in quo parochianorum suorum, qui decesserint, omnia nomina diligenter annotent; alioquin ut episcopo videbitur puniantur.

CAP. IV.

Superstitiosum in plorandis mortuis abusum, qui in nonnullis locis diabolica fraude irrepsit, penitus abolere volentes, in sanctæ obedientiæ virtute præcipimus, ne qua mulierum præficarum, quas reputatrices appellant, audeant officio fungi in invitandis ad ejulatum aliis in consanguineorum funeribus; sed hoc nomine, & usu a Christi Domini grege fugato, ac eliminato, ita lugeant post hac, ut christianas decet foeminas, sacra dictante scriptura: *super mortuum modicum plora;* & Apostolo admonente: *Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.*

CAP. V.

Cum etiam funus ad ecclesiam effertur, prohibemus ne mulieres, quæ ecclesias ululatibus implere solebant, suos sequantur defunctos; sed domi se contineant: quod si (parocho admonitore) facere neglexerint, presbyteri omnes, ibi relicto funere, nullatenus ultra progrediantur, nisi statim obsequentes se reddiderint, & continuo decesserint.

CAP. VI.

Clerici autem ad celebrandas fidelium exequias accersiti, superpelliceis, ac talari veste induti, ordine, & bini procedant, cruce præeunte, psalmos canentes, & orantes, funus concomitentur; defuncti vero cadaver nullus extra domum deferat parocho non accersito. In efferendis autem cadaveribus longe viarum circuitus evitentur; vel certe clerici præmoneantur, qua sibi, quave via sit proficiscendum, ne quando cum nimio populorum scandalo aliquid possit contentionis oriri.

CAP. VII.

In sepulcris constructis (siquæ sint) vel in cæmeteriis consecratis & circumvallatis fidelium cadavera sepeliantur; adeo quod ecclesiarum pavimenta non demoliantur, vel deformentur; & si quis tumulus, pavimento supereminens adhuc reperiatur, juxta felicis recordationis Pii V. bullam, destrui mandent episcopi; qui etiam adhibitis opportunis remediis curabunt, ne defunctorum parentes, illorum more qui spem non habent, luctum ultra octo dies protendant; post quos (consuetudine quacunque remota) ad ecclesiam pro audiendis missis, & aliis divinis officiis accedere teneantur; & si opus fuerit per ecclesiasticas censuras compellantur. Kal. Apr. 1566. Thessal. 4.

CAP. VIII.

Funeralia exequiarum causa ecclesiæ delata ipsius sint, nec restituantur, dummodo parochus sua quarta funerali, et episcopalis mensa suo jure non fraudentur. Si quæ autem in hoc laudabiles consuetudines adesse reperiantur, conserventur. Statuta vero funeralium, tamquam libertati ecclesiasticæ contraria, reformari mandent episcopi, contradictoresque excommunicationis fulmine feriant.

CAP. IX.

Clerici vita functi sacerdotalibus vestibus induti efferantur, & cum alba sepeliantur, ut quos viventes omnium dominus tanto munere decoravit, eos etiam mortuos a cæteris distinguemus. Cumque inhumanissimum esse nemo non videat, hominum cadavera sepultura carere ob debitum nondum solutum; propterea statuimus, ut defuncti corpus, neque propter decimarum, quartæve exactionem, neque propter nondum exhibitum testamentum, neque propter jus sepulturæ non adhuc solutum, ullo modo insepultum detineatur.

CAP. X.

Ut piæ mortuorum voluntates perpetuo (quoad ejus fieri potest) conserventur, ac ne e posterorum animis discendat, unquam piorum fundatorum memoria, prohibet provincialis synodus, ne ecclesiæ, cappellæ, se-

ANNO CHRISTI 1597.

pulcra, monumenta majorum intra ecclesias vel cimiteria ulla ratione, ullove quæsito colore diruantur, aut evertantur; aut alienentur, antequam de hoc locorum ordinarii consulantur, etiam si nulla sit fundatorum, aut hæredum memoria superstes, sub poenis ab ordinariis infligendis.

CAP. I.

De vita episcoporum.

Episcopi, quanto dignitate cæteros præcellunt, tanto aliis inferioribus singulari vitæ sanctitate, ac morum probitate præfulgere debent: ut ab eorum vita, tamquam a lucernæ candelabro super imposita, cæteri omnes religionis, honestatis, & sanctæ humilitatis splendorem capere valeant. Per viscera itaque misericordiæ Dei nostri obtestamur, rogamusque ut mores suos componant, vita & conversatio eorum irreprehensibilis populis, velut aromata fragrantia redoleant, memineritque in speculari se positos fuisse, non solum ut ipsi alios videant, sed etiam ut omnes alii in eos oculos convertant, & recta vivendi exemplaria intueantur: proinde ipsi episcopi perfectam illam imaginem ab apostolo descriptam, præ oculis semper habere studeant; *oportet*, inquit, *episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem; non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed domui suæ bene præpositum.*

1. Thimot. 2. conc. Trid. c. 1. de modo vivendi & aliis in conf.

CAP. II.

Et quoniam, ex sacrosancti concilii Tridentini decreto pastores admonentur, ut subditos suos uti fratres ac filios ament; arguant, obsecrent, increpent in omni patientia, & doctrina. In puniendis autem delictis severitatem cum mansuetudine temperent, medicorum more, a levioribus ad graviora remedia procedentes, gradum etiam dignitatem servent, atque alia hujusmodi in hoc genere observare contendant juxta saluberrimum præfati concilii decretum.

Sess. 25. c. de ref.

CAP. III.

In mensa eorum frugalitas, in victu temperantia, in supellectili modestia, in verbis mansuetudo, in operibus exemplar bene vivendi eluceant, & in omnibus fulgor sanctitatis appareat. Consanguineis & familiaribus in eorum animæ, & ecclesiæ detrimentum non indulgeant: quæ ad mundi pompam, corporis luxum, & carnis affectum, & non ad Dei cultum, neque fidelium ædificationem spectant exercentur & evitent. In habitu, gestu, incessu, & aliis omnibus rebus nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

Decr. ejusd.

CAP. IV.

Rochetum, & muzetam in ecclesia, & publicis locis semper deferant: mensa eorum spiritualis alicujus lectionis pabulo condiatur; a multiloquio caveant, propositoque aliquo gravi, pio, ac honesto sermone modeste, clamoribus & contentionibus omissis, ratiocinentur; parsimoniam (quæ tantopere nos Deo commendat) omnino sectentur, ut eo uberius his quæ superarint, pauperum indigentia sublevari, & ecclesiæ ipsæ commodius instaurari, & exornari valeant: valde namque ipsius Dei, & sanctorum oculos offendere potest, si despectis pauperibus, qui necessariis indigent, ipsi superflua multiplicare, atque augere videantur.

CAP. V.

Familiares eorum; numero, ætate, & qualitate tot habeantur, quot pro cujuscumque episcopi dignitate congruere videbuntur; sintque & ipsi religione ac pietate conspicui, nemini ullam offensionem dantes; & ut optimis moribus ornari valeant, sacrosancta ecclesiæ sacramenta frequentent, armis, & corporis cultui non studeant, sed virtutibus, ac scientiis se honestare contendant. Ut autem id facilius valeat fieri, curent episcopi, quam fieri potest, clericos, & religiosos penes se retinere.

CAP. VI.

In ecclesiasticis autem bonis distribuendis quicumque bene præesse voluerint, episcopi, atque alii ecclesiæ prælati, qui communes omnium, præsertim subditorum parentes existimantur, illam potissimum rationem servent, quam sacri Canones statuerunt: miserabiles vero suarum civitatum, ac dioecesum personas præcipue recipiant, atque in necessitatibus protegant, earumque egestati paterna charitate succurrere non differant, aut nullo modo prætermittant.

CAP. VII.

Discordias præterea, si quæ in populo erunt, vel oriri contigerit, celeriter sedare curent; sint denique dignitatis suæ memores, ne quid contra eorum statum, & decorem gerant reprehensione dignum; rogantes etiam principes, cæterosque omnes monentes, ut eos tamquam patres, ac pastores debita reverentia, & honore prosequantur, nec in eos ita effrenate linguam solvant, ut aliquando consuevit (cum non conveniat oves pastorem reprehendere, nec discipulum esse supra magistrum, cum scriptum sit: *Principi populi tui non maledices*.

6. q. 1. caoves.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De episcoporum residentia.

Gen. XXXI. Cum sanctus ille patriarcha Jacob viginti annorum sedula, & continua vigilantia in pascendis gregibus Laban inservisset, atque illi met dixisset: *die, noctuque æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis; sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi*. Si sic laboraverit, ac vigilaverit, qui pascebat oves Laban; quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei, & D. N. Jesu Christi, pro quibus & ipse animam posuit? ideo episcopos hortamur, monemusque, ut nominis & muneris sui memores, gregem vigilare continue ut tenentur, minime differant; sed in cathedralibus ecclesiis suis, juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum resideant, & pastoralia munera per se ipsos quam fieri poterit exequantur, indeque legitima causa non intercedente, sub poenis ab eadem sacrosancta synodo, & a summis pontificibus Pio IV. & Pio V. ultra canones in eorum Bullis statutis incurrendis non recedant: ubi enim non residet pastor, ibi oves pereunt, morbi crescunt, heræses prodeunt, schismata oriuntur, ecclesiæ destruuntur, sacerdotes deteriores fiunt, bona omnia corruunt, malorum omnium incentiva proveniunt, atque grassantur.

Sess. 6. c. 1. de reform.

CAP. II.

Sess. 24. c. 3. de ref. Ipsi etiam episcopi per dioecesim non vagentur, quam tamen personaliter, vel per suos generales vicarios, aut visitatores, (ipsis legitime impeditis) modesto comitatu contenti, omni diligentia & caritate adhibita, quæ ad animarum salutem spectant providendo, singulis quoque annis visitabunt, infra cujus anni spatium Synodum dioecesanum indicant, in qua judices commissarios, quibus a S. sede Apostolica causæ committi valeant, deputabunt, & eorum deputatio ad Ss. transmittatur, juxta formam sacrosancti concilii Tridentini. Et si aliquem ex illis quatuor judicibus deputatis, quos quæcumque dioecesis habere eodem concilio jubetur, mori contigerit, episcopus cum consilio capituli alium idoneum in ejus locum substituet, usque ad futuram provincialem, aut dioecesanam synodum. In eadem synodo examinatores promovendorum ad parochiales, ac eorum qui vel ordinibus sacris initiandi, vel ad confessiones audiendas approbandi sunt, eligent, vel confirmabunt: decreta etiam provincialia in eadem dioecesana synodo promulgabunt, & observari facient, cæteraque omnia ad morum correctionem, vel ad ecclesiasticam disciplinam conservandam, & amplificandam, augendamve concernentia pro temporum, & locorum opportunitate tractabunt.

Sess. 25. c. 20. de reform.

CAP. I.

De visitatione.

Cum ad pastores potissimum spectare videatur, quod sanctus Ezechiel Propheta docuit, paterna vigilantia perficiendum. Utpote, *quod perierat requirere, quod abjectum erat reducere, quod confractum alligare, quod infirmum consolidare, quod pingue & forte custodire*: quæ omnia visitationis interventu absolvi posse comprobatur; ea propter episcopi propriam dioecesim per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, visitare non prætermittant: scopus autem illorum in visitando præcipuus sit sanam & orthodoxam doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, mores bonos tueri, pravos corrigere, devios reducere, populum cohortationibus & salutaribus monitis ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, ac cætera omnia, prout locus, tempus, & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere; quæ ut facilius feliciusque succedant, singuli ad quos visitatio spectat moneantur, ut paterna charitate christianoque zelo omnes amplectantur.

CAP. II.

Quos autem visitabunt, inutili sumptu non gravabunt, exquisitiores epulas devitantes, ne visitatis ecclesiis plus æquo sint oneri. Quos vero modum excedere compererint, arguant atque compescant; abusus autem ille exigendi ab ecclesiis certam procurationis pecuniam, cum non visitantur, auferatur. Visitantes vero suas dioeceses episcopi prospiciant, qua ratione pauperum ecclesiarum rectoribus, ac presbyteris consuli possit, ne dum suo recte funguntur munere, egestate laborent; quod si nulla ratio iniri possit, qua curatorum miseria sublevetur, summum pontificem ea de re consulant.

CAP. III.

Et quoniam evenire solet, sæpe bona divino cultui Deique ministris sustentandis & alendis dicata, vel pauperibus subveniendis eroganda, ministrorum negligentia vitiove temporum perire vel dilapidari; propterea provincialis synodus mandat, ut tam episcopi, ecclesiarumque capitula, quam hospitalium rectores, atque quorumcumque piorum locorum administratores, aliique ecclesiastica beneficia, sive curata, sive simplicia habentes, ab hujusce synodi confirmatione deinceps, a die, quo in possessionem venerint, intra semestre tempus, omnium bonorum mobilium, & immobilium, jurium, actionum, censuum, & quorumcumque redituum repertorium, quod vulgo inventarium dicitur, per publicum notarium conficiant, confectumque in armario, seu archivio, quod episcopo sit cum capitulo, vel cum inferioribus ecclesiis commune, asservetur; tempore autem visitationis accura-

ANNO CHRISTI 1597.

ANNO CHRISTI 1597.

te, diligenterque perſpiciatur & examinetur, num aliquid deſit eorum, quæ in repertorio ſcripta ſunt, vel quod erat ibi ſcribendum exharatum non ſit; & errata, præſertim ex dolo, & malitia, gravi animadverſione puniantur.

CAP. IV.

Curent autem epiſcopi, ſacroſancti concilii Tridentini decreto inhærentes cum uno de capitulo, altero de clero ab eis eligendo, quaſcumque bonorum eccleſiaſticorum locationes recognoſcere, ſint nec ne ad longum tempus, vel contra ſacros canones contractæ. Ad hæc, moneant epiſcopi, & parochi Chriſtifideles, per ſe ipſos, vel per concionatores hortentur ſummopere, ut decimas de jure debitas, aliasve oblationes, prout ſacroſanctum concilium Tridentinum decrevit, eccleſiis earumque miniſtris ſolvant, & oblationes de jure debitas clericis non denegent.

Seſs. 25. c. 11.

Ejusd. ſeſſ. c. 12.

CAP. V.

Capitula cathedralium etiam episcopi viſitent, corrigant, & emendent, toties quoties opus fuerit, ex ſtatuto ſac. conc. Trid. non obſtantibus exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis: Commendata itidem monaſteria, etiam abbatiæ, prioratus, & præpoſituræ nuncupatæ, in quibus non viget regularis obſervantia, nec non beneficia, tam curata, quam non curata, qualitercumque commendata, etiam exempta ab epiſcopis annis ſingulis viſitentur; qui curabunt congruis remediis, etiam per ſequeſtrationem fructuum, ea quæ renovatione indigent, aut reſtauratione refici ac reparari; eandem quoque diligentiam epiſcopi adhibeant in eccleſiis viſitandis, quæ nulli dioeceſi ſubjectæ dicuntur; quod tamen jus illi competit, cujus cathedralis eccleſia propinquior eſſe conſtat; alioquin ab eo, qui ſemel in concilio provinciali a prælato illius loci electus fuerit, viſitabitur; qui tamquam apoſtolicus delegatus viſitationis munus abſolvet, quibuscumque privilegiis non obſtantibus.

Seſſ. 6. c. 4. de reform.

Seſſ. 7. c. 8 & ſeſſ. 21. c. 8. de reform.

Seſſ. 24. c. 8. de refor.

CAP. VI.

Ipſi quoque ordinarii viſitent hoſpitalia, collegia, confraternitates, montes pietatis, & omnia pia loca, quomodocumque nuncupentur, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita; & omnia quæ ad Dei cultum, animarum ſalutem, ſeu pauperes ſubſtentandos inſtituta ſunt, ipſi juxta ſacrorum canonum inſtituta, ex officio ſuo agnoſcant, & exequantur; contumaces & contradictores huic tam pio, ac neceſſario muneri ex verbis, & factis ordinarii arbitrio puniantur; & nihilominus huic decreto parere omnibus opportunis remediis, invocato etiam (ſi oportuerit) ſæcularis brachii auxilio, ab epiſcopis cogantur.

Seſſ. 22. c. 8 de refor.

CAP. VII.

Ubicumque urbanæ alicujus parochiæ fines extra locorum mœnia prætendi contingat, animadvertant epiſcopi, ne parocho intra urbem, vel oppidum pernoctante, quæ foris ſunt animæ periclitentur; ſed eccleſia de novo in ſuburbiis, ſi id per rectoris, & foranenſium parochianorum facultates liceat, erigatur, vel alia aliqua ratione præſentis decreti authoritate huic malo epiſcopi ipſi ſuccurrant, prout magis expedire videbitur.

CAP. VIII.

Diligenter etiam epiſcopi viſitando videant, ubi parochiæ ampliores ſunt, ſeque nimis late diffundentes, & populorum commoditati, atque ſaluti aliqua ratione proinde conſulatur, vel novas erigendo parochias ejusdem concilii decreto, ſi fieri poteſt, vel alteri proximiori eccleſiæ quod longius abeſt aggregando, vel commendando, prout ſanctius fore judicaverint.

Seſſ. 14. c. 4. de reform.

CAP. IV.

Ubi vero erit numeroſus populus, adeo ut ſacerdos unus ſufficere non valeat, vel aliæ parochiæ epiſcoporum judicio conſtituantur, vel tot ſibi ſacerdotes adjungere, juxta ejusdem decreti formam, rector ipſe cogatur, quot ſufficere poſſint; ejusdem rectoris impenſa alendos, ubi eccleſiæ facultates, & emolumenta pluribus ſuppetere valeant; alioquin quo commodiore videbitur via ab epiſcopis huic incommodo conſulatur.

Seſſ. ejuſd.

CAP. X.

Præcipuam quoque curam epiſcopi habeant in viſitatione de ſcholis, & literarum ludis, & bonarum artium magiſtris, & num vitæ probitatem, integritatem, & ſcientiæ puritatem ſervent, diligenter inquirant. Itidem inveſtigent, & interrogent parochos, an ſciant eccleſiam eſſe conſecratam, vel benedictam; an conſecrata ſint altaria, & vaſa, & corporalia & veſtes, & id genus reliqua ſint benedicta, ut ita intelligant, quid deſideretur in iis, & provideatur; tandem inquiratur, an aliquis uſurpet decimas & bona eccleſiarum, & ad eas ſpectantia, & in hoc ſervetur decretum ſacroſancti concilii Tridentini.

De beneficiorum collatione.

CAP. I.

Decreto ſacroſancti concilii Tridentini inhærentes, in quacumque dioeceſana ſynodo non omittant epiſcopi viros religione, vitæ honeſtate ac ſcientia eccleſiaſtica cæteris præſtantes, de quorum doctrina & integritate confidere poſſint, in examinatores, qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur, proponere, quibus juramento delato

ANNO CHRISTI 1597.

lato se fideliter munus injunctum executuros. Ad quæcumque ecclesiastica beneficia A promovendos, omni fraude cessante, examinandos eisdem episcopi committant, ut ut nonnisi digni ad beneficia recipiantur, & approbentur.

CAP. II.

Quia exemplo constat diutinam ecclesiis vacationem detrimentum afferre consuevisse; curata præsertim beneficia ab iis, ad quos pertinet, sacrosancti concilii Tridentini decreto, ac S. mem. Pii V. bullæ servata forma, quamprimum conferantur, curentque episcopi, ut vacationis notitia, quanto citius fieri potest, habeatur; quo vacantes ecclesiæ infra præstitutum tempus a collatoribus, juxta ejusdem sanctæ memoriæ Pii V. bullam conferri possint.

CAP. III.

Parochialem autem ecclesiam, ubi quovis modo vacare noverint episcopi, donec de rectore legitime provisum fuerit, ex sacrosancti concilii Tridentini decreto œconomum ad curam gerendam aptum, & ad ipsorum nutum amovibilem, cum assignatione partis fructuum eidem præficiant; statimque per edictum in ecclesia cathedrali, & in ipsa parochiali, ac aliis locis, ubi expedire videbitur, affigendum terminum examinari volentibus episcopi statuant; quo transacto, qui magis idoneus inter probatos ab examinatoribus judicatus fuerit in rectorem eligatur, eique de ecclesia sic vacante provideatur.

CAP. IV.

Animadvertant præterea episcopi, ne beneficia in eorum dioecesibus, vel alibi sita a subditis ita obtineantur, ut eorum usus, fructus & emolumenta quæcumque absque apostolica dispensatione alter percipiat, ne alter nudo nomine tantum ad alterius D commodum beneficium retineat, vel ad alterius nutum tacito, vel expresso pacto eidem cedere teneatur, quæ simoniaca proculdubio existunt, tum ex sacris canonibus, tum ex felicis recordationis Pii IV. & Pii V. bulla.

CAP. V.

Sciant etiam patroni, & qui in beneficiis præsentandi, aut eligendi jus habent, subjacere, una cum præsentato, ac electo excommunicationis, & interdicti poenis, ac privationis juris patronatus, si quovis modo, & quavis causa vel occasione se ingerant, E paciscantur, consequantur, aut quoquo modo retinere præsumant partem (etiamsi ultro oblata sit) in bonis, & fructibus beneficii, & si libere illos rectori, aut beneficiato non dimittant; nec ante mortem de futura præsentatione, cum patronis aliquis, nec per se, nec per interpositam personam tractare possit sub excommunicationis pœna, & inhabilitatis ad obtinendum beneficia.

CAP. VI.

Pro beneficiorum collationibus nihil penitus a collatoribus ipsis accipiatur; nec notarii aliud quam sui laboris congruam mercedem exigant, quæ sigillo, & cæteris omnibus conputatis unum aureum non excedat; & dummodo collatores nihil inde emolumenti directe, vel indirecte percipiant; & dummodo notarii salarium nullum sit ab episcopo constitutum; alioquin nihil omnino percipere queant.

CAP. VII.

Beneficia vero curam animarum habentia non nisi dignis conferantur, quique per B se suo munere fungantur, & resideant. In beneficiis autem conferendis, civis peregrino, incola præferatur externo, ubi fuerint æque idonei, juxta decreta sacrorum canonum. Unum vero tantum beneficium ecclesiasticuum singulis conferatur; quod quidem, si ad vitam ejus, cui confertur, honeste substentandum non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens (dummodo utrumque personalem residentiam non requirat) eidem conferre, juxta decretum sacrosancti concilii Tridentini. Sess. 24. c. 17. de ref.

CAP. VIII.

C In resignationibus autem admittendis, collationibusque ex causa resignationis de cætero faciendis diligenter attendant episcopi, atque animadvertant, id sibi licere in casibus tantum a felicis recordationis Pio V. in ejus literis expressis, non autem passim ac indistincte; memineríntque ex eorundem literarum dispositione excommunicationem, & suspensionem præterea contrahendam, apostolicæ sedi reservatam. Quo ad modum itidem publicandi resignationes, & permutationes, tam in manibus SS. Papæ, quam locorum ordinariorum factas, constitutiones summorum pontificum felicis recordationis Pii V. & Gregorii XIII. observandæ sunt; vacant enim beneficia ipsa, nisi in prædictis bullis contenta ad unguem serventur.

CAP. I.

De judiciali foro episcopali.

Caveant episcopi a quibus jura oriri debent, ne injuriæ prodeant; jubeant igitur vicariis, consultoribus, atque curiæ assessoribus, ut justitiam quærentibus, & præsertim pauperibus, & miserabilibus personis (quod & ipsi exequantur) facilem sui aditum præbeant, eosque conviciis non afficiant, sed patienter audiant, ac placide alloquantur. In eorum causis, & similibus ad forum ecclesiasticum spectantibus, quæ dilationem non patiuntur, subtilitates & quæ ad judiciariam formam & solemnitatem tantum respiciunt, respuant ac veritati, & substantialibus judicii solum attendant, omnique celeritate & maturitate, æquitatem & justitiæ puritatem insequentes, expediant, eosque ab omni potentium divitumque pressura tueantur, provideantque indefensis de advo-

ANNO CHRISTI 1597.

advocato & procuratore, & maxime carceratis, quos frequenter obsequium charitatis impendendo visitabunt; nec patientur clericos carcere diutino macerari, sed in condecentibus carceribus, inspecta persona, ætate, debiti vel criminis qualitate custodiri mandabunt, & in coercendis delictis misericordiam cum juris rigore miscebunt, ut juxta sanctorum patrum, ac sacrosancti concilii Tridentini decreta, pii patres, & pastores esse ab omnibus dignoscantur.

CAP. II.

Extorsiones præterea a curiæ officialibus, ne fiant, omni adhibita diligentia & cura providere debeant episcopi, quod ut facilius facere valeant, vicariis, consultoribus, notariis, executoribus, commentariensibus cæterisque ministris mercedum suarum taxam præfigant, quam excedi, & præsertim pro literis dimissoriis aut testimonialibus (jam a sacrosancto concil. Tridentino statutam) minime permittant. Inobedientes vero restitutionis, officii privationis, carceris, aliisque eorum arbitrio pœnis afficiant: quibus Notarios etiam cogant, ut competenti mercede accepta, infra tempus ab eis statuendum, actorum & processorum petentibus copiam faciant.

Seff. 21. c. reform.

CAP. III.

Notarii, oculi judicis cum esse dicantur, eos scientia & legalitate præditos, etiam præcedente examine, juxta sacri concilii decretum eligant episcopi, ac ignaros repellant; in principioque officii ipsos juramento astringant, quod mandatis, & constitutionibus suorum episcoporum parebunt, quod instrumenta & omnia acta episcopalis curiæ in authenticam formam, & in scriptis consignabunt, quodque in cæteris omni qua decet integritate se gerent; quibus peractis non omittent episcopi omnium & quarumcumque querelarum, accusationum, inquisitionum, denunciationum, testificationum, instrumentorum, processuum, & aliorum actorum, causarum, & negotiorum criminalium & mixtorum, quæ penes notarium reperientur, quotannis in perpetuum inventarium authenticum manu ipsius notarii subscriptum conficere, & reliqua quæ in præcepto sanctæ memoriæ Pii V. continentur, observare.

Seff. 22. c. 10. de reform.

CAP. IV.

Nullus deinceps ecclesiasticus judex appellationes præterquam deffinitivas, seu vim diffinitivæ habentes, & cujus gravamen per diffinitivam reparari non possit, juxta sacrosanct. concilii decretum, admittat recipiatve qui vero aliter fecerit vel inhibitionem, appellationem, cæteraque acta inde sequentia nulla & irrita esse; seque judici & parti inhibitæ in expensis, ac damnis passis, & patiendis ex metropolitani, vel ex antiquioris suffraganei residentis (ubi ab archiepiscopali curia processerit inhibitio) arbitrio teneri. Causæ autem omnes ab episcopis infra biennium juxta formam

Seff. 23. c. 2. de reform.

Seff. 24. c. 20. de reform.

Seff. 21. c. 2. de reform.

A ejusdem sacrosancti concilii Tridentini terminentur.

CAP. V.

Carcerum episcopalium custodiæ eos episcopi præficere curent, qui diligentia & pietate polleant; quive tam carceratorum commoditati, quam curiæ securitati consulant, memineritque ordinarii omnes, quam sæpissime carceres, non solum episcopales, sed etiam (si fieri potest) sæcularium judicum, quantum ad religionem, atque ad eorum qui carceri detinentur vitæ necessaria pertinent per se, vel per alium B (ipsis impeditis) visitare; curentque, ut opportunis temporibus carceratis ipsis ecclesiastica sacramenta administrentur; in quo quidem charitatis officio, plurimum confidimus, exoptamus, auxilium, & favorem omnem a sæcularibus potestatibus, & magistratibus episcopis impartiendum, velut eosdem in Domino monemus, & cohortamur.

CAP. I.

De archivio.

Ecclesiarum jura, ne temporum, vel hominum injuria supprimantur pereantque, in C quacunque cathedrali collegiatave ecclesia, & presbyterorum congregatione, archivia ubi non sunt, confici curent episcopi, in quibus inventaria, bullæ, libri, scripturæ, instrumenta, omniaque alia jura, tam ad ipsas ecclesias, quam capellas, oratoria, cæteraque pia loca pertinentia, originalia, vel saltem in authentica forma, fideliter sub tribus clavibus asserventur, quarum una ab episcopo, aliæ duæ ab aliis de capitulo, seu congregatione ab ipsomet episcopo eligendis, & ad nutum amovendis hac lege retineantur, ut omnium scripturarum confecto inventario in visitatione, ad omnem ejus voluntatem rationem exactissimam red- D dere promittant, ac teneantur.

CAP. II.

Aliud etiam archivium per curiæ notarium in cancellaria, vel alio tuto loco construi mandent episcopi, in quo libri baptizatorum, confirmatorum, matrimonia contrahentium, & fidei professionem emittentium, aliaque id genus similia diligenter conserventur, custodianturque, ut ea nequeat vel temeraria manus attingere, vel ullo pacto violare.

CAP. III.

E Ut vero facilius ecclesiæ cujuscumque jura, & monimenta quæcunque ob temporum injuriam deperdita, vel usurpata reperiri possint, canonica monitione præmissa excommunicationi subjiciantur quicumque ea detinentes, vel usurpantes non revelaverint, donec satisfecerint, scripturasque atque instrumenta ipsa quæ ab aliquo detineri sciunt, omnino prodiderint. Qui vero

Seff. 22. c. 11. de reform.

ANNO CHRISTI 1597.

ea detinent, vel usurpant ab episcopis certiores fieri debeant, eos ex sacrosancti concilii Tridentini decreto, uti ecclesiasticorum jurium usurpatores excommunicationis sententiam incurrisse.

CAP. IV.

Nullo autem modo licet archivii cujuscumque custodi, alicui etiam ipsius episcopi, vel capituli procuratori ex archivio ipso archytipa sive originales scripturas tradere, etiam data fide aut pignore deposito: si quis autem contrafecerit ab ordinariis graviter ex arbitrio mulctetur.

CAP. V.

Ne verò episcopali sede vacante publicum aliquod documentum ad episcopalis mensæ jurisdictionem vel proventus pertinens intercipiatur, præsertim ubi episcopi archivium a capitulari sit distinctum; statuimus, ut cum primum prælatus decesserit, ipsius archivii claves, fide publica a custode, vel alio illius præfecto, œconomo, & capituli vicario tradantur. Ubi vero jam tribus clavibus archivium occlusum custoditur, sat erit eam clavem, quæ apud episcopum asservabatur, oeconomo, seu vicario præsentari, aliis duobus suas claves usque ad novi episcopi electionem conservantibus.

CAP. I.

De officio capituli sede episcopali vacante.

Capitulum sede episcopali vacante omni charitate, ac devotione quæ ad defuncti pastoris exequias & animæ commendationem pertinent, statim ex more perficere studeat, clericis omnibus adscitis, frequenti missarum sacrificio, aliisque sacris precibus animam illius in quibusvis, tam orbatæ civitatis, quam diœcesis ecclesiis de more adhibitis, Deo plurimum commendari curet; quod item episcopi comprovinciales omnes charitatis memores, accepto de alicujus episcopi dormitione nuntio, quamprimum facturos esse confidimus, quemapmodum eos ne id ullo pacto prætermittant, plurimum in Domino cohortamur.

CAP. II.

Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de reform.

Supplicationes publice, & privatim tam per civitatem, quam per dioecesim capitulum indicet, ut cleri & populi orationibus commotus Deus, Pastorem qui præesse & prodesse sciat, quamprimum sua miseratione concedat.

CAP. III.

Anniversarium, seu commemorationem mortis episcopi singulis annis in cathedrali ecclesia, quamdiu proximus ejus successor in episcopatu vixerit, faciendam esse præcipimus. Idem in omnibus similiter ecclesiis rectorum, & beneficiatorum viventis sumptibus observari mandamus.

CAP. IV.

Oeconomum, ac vicarium infra octo dies a die obitus, juxta decretum sacrosancti concilii Tridentini, capitulum eligat, aut existentem confirmet, qui orbatam ecclesiam pie atque fideliter regat, & administret, ac de administratis & scripturis rationem, quibus convenit, redditurus sit: caveatque ne ante vacationis annum alicui dimissorias literas ordinum suscipiendorum concedat, sub poenis in dicto sacrosancto concilio contentis.

CAP. I.

De vicariis foraneis.

Vicarios foraneos in omnibus terris dioecesis, vel clericorum congregationibus, ubi archipresbyteri vel præpositi ad id munus obeundum apti minime erunt, constituent episcopi, ex inferiorum numero magis probatos, scientia & virtute eminentiores deligendo, quibus a cæteris clericis suæ ditioni subjectis, sub arbitrii pœnis, honorem & obedientiam præstari mandent.

CAP. II.

Eorum munus est diligenter vigilare ac intendere & scire, an in parochiis sibi commissis omnia recte agantur; num curati omnes resideant, & eorum munus exequantur, absentes deferant, & episcopis indicent. Quos autem in aliquo delinquere perspexerint, primum fraterne admoneant; deinde si opus fuerit, vel per literas, vel alio quovis modo, prout res ipsa postulaverit, superioribus denuncient; præcipue autem inquirant, an a parochis erga miserabiles suæ curæ personas debitum persolvatur officium, provideantque ne quis ob vitæ incommoda decedere cogant.

CAP. III.

Semel saltem in mense vicarii foranei quique (ubi commode fieri poterit) ex sui officii debito suæ regionis clerum convocent, ubi conventus, ut vocant, alternatim haberi consueverit; & eo expleto, atque omnibus, quæ ad eam rem pertinent, religiose peractis, querelas audiant & componant, clericos admoneant, & si qua sint decernenda, vel consulenda proponant, & decernant: ubi vero conventus hujusmodi non sunt in usu, in unaquaque parochiali suæ regionis ecclesia alternis vicibus clericos congregent, illius rectoris sumptibus in cujus ecclesia congregatio quævis contigerit haberi. Curent autem episcopi ne excessus aliquis in hujusmodi congregationibus accidat, & si quis abusus in eisdem irrepsisse videatur, eos episcopi ipsi tolli, & aboleri curent.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. IV.

Eorumdem vicariorum cura erit librum, in quo singula suæ regionis beneficia, cum possessorum nominibus, & cognominibus conscribantur, ordinariis tradendum, conficere, & ut archivia conserventur curare, frequenterque clericos ad bonum ecclesiarum regimen, & ad animarum salutem curandam, verbo & opere cohortari.

CAP. I.

De forma præstandi juramenti ab eis qui ad beneficia assumuntur.

Sess. 21. c. reform.

Priusquam beneficium alicui conferatur, juramento subiiciatur, qui est assumendus ad illud beneficium, sub itaque forma jurare compellatur.

„ Ego N. præsentatus ad beneficium de „ N. juro ad hæc sacrosancta Dei evange- „ lia per me corporaliter tacta, quod pro- „ pter beneficium prædictum obtinendum; „ aut præsentationem ad id habendum, aut „ acquirendum, neque ego, neque alia per- „ sona vice, ac nomine meo, nec de con- „ sensu aut scientia mea patrono, seu ali- „ cuique aliquid præmissorum nomine, aut „ intuitu promisimus aut dedimus, nec „ quidquam ejus rei gratia permutavimus, „ compensavimus, aut prius datum confir- „ mavimus, apudve quemquam deposuimus, „ seu elocavimus, priusve mutuatum, com- „ modatum, depositum, aut elocatum, aut „ quoquomodo debitum remisimus, seu la- „ xavimus; nec de sanctuario, gleba, do- „ mibus, terris, prædigiis, tenimentis, red- „ ditibus, prædictæ ecclesiæ fructibusve, de- „ cimis, aut oblationibus ejusdem, præter- „ itis, præsentibus, aut futuris, donatio- „ nem, & remissionem, locationemve pro- „ misimus, fecimus, aut inivimus, seu ali- „ quis promisit, aut inivit. Ita me me Deus „ adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

CAP. II.

Caveant episcopi, ne fiducialia beneficia fiant, neve tacite aut expresse conventum sit, ut ad alterius voluntatem alter titulo renunciare teneatur, quod ad simoniacam labem accederet, alioquin tum sacris canonibus, tum felicis recordat. Pii IV. & V. constitutionibus prædictis contra simoniacos & fiduciarios incurrant.

CAP. I.

De obtinentium dignitates, & canonicatus, cæterorumque residentia.

Conc. Trid. sess. 6. c. 2. sess. 24. c. 12.

Dignitates & canonicatus obtinentes, quorum præsentia valde cathedrales collegiatæve ecclesiæ cohonestantur, cultusque divinus conservatur; arbitrariis indictis poenis, & invalescente contumacia, etiam privationis beneficiorum in suis ecclesiis residere, sibique ipsis ecclesiam adeuntibus, & redeuntibus concomitari, ac celebrantibus, vel alia munera pastoralia exequentibus assistere, inservireque nulla refragante exemptione cogant episcopi, nec ab eis ultra tempus a sacrosancto concilio Tridentino definitum abesse concedant.

CAP. II.

Expedit etiam maxime, ut cathedralis ecclesiæ dignitates, & canonici omnes dominicis diebus, & aliis, quam sæpissime, missas publice in dicta ecclesia celebrent. Ideo episcopi curent, ut constituatur ex dignitatibus, & canonicis hebdomadarius, qui diebus dominicis & festis duplicibus missam & vesperas canat, & ei octavo die alius succedat ejusdem ordinis, nec liceat eis ab hoc instituto recedere, (quacumque consuetudine, etiam immemorabili non obstante) sub suspensionis, atque aliis arbitrio episcopi pœnis infligendis; salvis tamen consuetudinibus, in quibus iidem publice, & frequentius celebrare tenentur, ac prærogatione concessa dignitatibus de celebrando missas episcopales, episcopo impedito. Reliqui vero canonici, & dignitates decoro cantu antiphonas exordiantur, quas mansionarius, vel alius dictaverit.

CAP. III.

Omnes autem statis horis semper & attente adsint officiis, non tunc vagentur per ecclesiam, neve discedant nisi precibus absolutis, aut aliqua necessitate inevitabili compulsi, ex licentia tamen vicarii generalis si præsens fuerit, vel ejus, qui choro præest.

CAP. IV.

In choro vero propriis quisque sellis considat; concordi voce omnes, atque singuli psallant, ut fructus digne faciant suos; alioquin obmutescentes suos facere non valebunt, sed indebite percipient. Simul etiam omnes debitis opportunitatibus assurgant, sedeant, genuflectant, capita detegant, caput inclinent, & nihil alienum divinis misceant, privatum officium non recitent, literas non legant, non obstrepent, non colloquantur: sed summo silentio nil nisi quoad divina officia sancte, & devote, atque domui orationis consonum spectare videatur, efficere audeant, & omnibus qualitatibus, tam a jure, quam sacrosancta Tridentina synodo requisitis ornari studeant, ut alii eorum exemplo ad studium, & amorem cultus divini accendantur, si aliqui vero in his offenderint, quas percepturi essent, distributionibus careant.

CAP. V.

Omnes itidem dignitates, & canonici in choro, processionibus funeralibus omnibusque ecclesiasticis aliis functionibus se conforment; contrafacientes vero, illius diei distributionibus careant, ac etiam episcopi arbitrio puniantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De habitu, & tonsura clericorum.

Cupientes, & sedulo quærentes, ut clerici non solum modestiam, gravitatem, honestatem intus animo gerant, sed etiam ut extra in statu, ingressu, & habitu eum omnibus prodant, sub pœnis in sacrosancto concilio Tridentino contentis, aliisque arbitrio episcoporum impositis vel imponendis, statuimus, & ordinamus omnibus, & quibuscumque clericis beneficiatis, & aliis in sacris ordinibus constitutis, vel etiam in minoribus, privilegio fori uti volentibus, ut clericalem habitum atque tonsuram patentem, vel dignitati convenientem, statim assumant, comam non nutriant, & barbam supra labia detondeant, vestesque exteriores, tam die, quam nocte, tam in dioecesi, quam extra, usque ad talos, & interiores, propter clericorum paupertatem, & hujusce provinciæ viarum incommoditatem, saltem usque ad medias tibias protensas deferant; nisi sint canonici, vel in dignitate constituti, seu parochi, qui (ubi fieri potest), usque ad talos utrasque deferant, sine quibus ac etiam superpelliceo, sive in propria, sive in aliena ecclesia celebrare non audiant: caveant tamen ne vestibus sericis, coloratis, seu devergatis, & incisis, aut annulis utantur, nisi eis pro ordinis vel dignitatis suæ ratione deferendi jus competat; & ii etiam in celebratione missarum deponant annulos. Abstineant præterea a caligis bursatis, & ab interulis crispatis, vel quavis arte elaboratis, & pileis turbinatis, vel formam pyramidis habentibus; sed tantum in superficie planis, & temporibus pluvialibus, & nunquam in ecclesia utantur: & ut omnia paucis concludantur, ab omnibus illis abstineant, quæ clericis a sacrosancto concilio Lateranensi sub Innoc. III. prohibentur. Inobedientes vero vestium amissione, & aliis pecuniariis poenis ab episcopis afficiantur.

CAP. I.

De vita, & honestate clericorum.

Clericorum vita & honestas cum talis esse debeat, ut nec in minimo ecclesiasticæ disciplinæ candorem lædere, vel cujusque aspectum offendere posse videatur, omnes & quoscunque clericos hortamur & monemus, ut ita mores suos componant, ut cæteri iis accensi virtutes tantum sectentur, ac vitia detestentur; quod facile efficient, si Deum timendo, & pietatem colendo, omnibus animi virtutibus ornari studeant, & quæ ad eorum munus exequendum spectant religionis zelo scire contendant. Lectioni igitur sacræ scripturæ attendant, librosque, & præsertim Catechismum Romanum, & summulam aliquam approbatam habeant, a quibus quæ clericos scire decet capere & addiscere valeant.

CAP. II.

Et quoniam milites Christi lacrymarum, orationum, & piarum obsecrationum præsidio & ope potius, quam armis profanis tutos se reddere debent: caveant igitur clerici, qui sub protectione alarum Dei constituti sunt, ne aliquid genus armorum, quodcumque illud sit episcopis inconsultis deferre audeant; alias sciant se pro prima vice pecuniaria poena ex arbitrio mulctandos; pro secunda suspensione a divinis, & carcere puniendos; & pro tertia, habita facti & personarum consideratione, fructibus & beneficiis privandos, atque ab ordinibus deponendos esse.

CAP. III.

Caveant insuper clerici ne in comædiis, & maxime obscœnis, choreis, hastiludiis, & id genus spectaculis intersint, nec in suis domibus, mimos, gesticulatores, histriones, joculatores, personatosve recipiant, eorumque actibus, moribus, & gestis, neque utantur. neque spectent, discedantque a locis in quibus obscenæ, vel amatoriæ cantilenæ decantantur, ac cætera quæ stultum risum, & chachinnum inducunt: a ludis taxillorum, & similium prohibitorum abstineant, aliisque ludentibus minime assistant, nec in suis ædibus ludere permittant: ludum autem scacchorum, & spileæ in loco privato recreationis vel exercitii causa non improbamus sub poena ab ordinariis imponenda.

CAP. IV.

Et cum dicat Propheta, *veh qui consurgitis mane ad ream ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis:* abstineant propterea clerici a Tabernis (præter necessitatis casum in itinere) a crapulis, comessationibus, & ebrietatibus, memores regnum Dei escam & potum non esse; sed cum insimul refectionem sumere contigerit, mensam prius benedicant, cibum modeste sumant, esculentis melioribus seligendis non relaxentur, ad bibendum mutuo non sollicitentur; omissis inanibus fabulis, aliquid seorsum & pium proponant superque eo sermocinentur; & completo naturæ obsequio gratias Deo persolvant: in omnibus ita se gerant, ut Dei, & non gulæ ministros se esse ostendant.

Isaiæ c. Propterea.

CAP. V.

Præter erapulam, & ebrietatem, fornicationem etiam a canonibus, & novissime a sacrosancto concilio Tridentino detestatam devitent clerici, dicente alio Propheta: *fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor:* cum suspectis ideo, & aliis mulieribus, quæ de jure cum clericis cohabitare prohibentur, non solum cohabitationem, sed nec etiam familiaritatem, conversationem, vel etiam collocutionem habeant.

ANNO CHRISTI 1597.

beant. Pariter nec domos eccleſiæ, vel patrimoniales inhoneſtis mulieribus inhabitandas quovis titulo concedant, nec filios ex illegitimo eorum ortu procreatos in altaris miniſterio inſervire, vel beneficia, ſeu penſionem in eadem eccleſia retinere patiantur, cum ad illa obtinenda ex concilii Tridentini decreto ſint incapaces.

CAP. I.

De negotiis clericis probibitis.

S. Timot. 2.

Decretal. ne Cleric. vel Monac. ſæcul.

Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. de ref.

Non decet Deo militantes ſe negotiis ſæcularibus implicare, ut cui ſe probarunt placere poſſint. Clerici idcirco cujuſcumque gradus & conditionis ſint, præterquam in caſibus a jure conceſſis, & de ordinarii expreſſa licentia, ſæcularia negotia non adminiſtrent, aut quovis titulo gerant, turpi villicationi, vel artificio clericali ordini indecenti non ſe ingerant, prædia non conducant, mercaturæ præſertim (ubi illicitus quæſtus exigitur) operam non dent, nec uti proxenetæ, ſeu mediatores ſe exhibeant. Laicorum negociationes, ſeu procurationes, tutelas, & curas (niſi aliter miſericordia ſuadeat) non ſuſcipiant Tabellionatus, notariatuſve, aut advocati officium, extra caſus a jure permiſſos, minime gerant: medicinæ, & præſertim chirurgiæ artem non exerceant; mulieribus nobilibus præcedendo, ſequendo, vel lateri inhærendo nullo pacto inſerviant, aut diſcumbentibus aſſiſtant. Eccleſiaſticis quoque perſonis in vilibus, & clero non decentibus famulando obſequium non præſtent; venationis, & aucupii exercitium, ſacris canonibus adverſans, minime obeant; canes & alia animalia pro venatione non alant, & ab omnibus aliis, quæ a divinarum rerum contemplatione, & ſtudiis ſanctioribus abducere ſoleant, prorſus abſtineant; & ut omnia paucis perſtringamus, quæ ab œcumenicis conciliis, & apoſtolicis conſtitutionibus, & a ſacris canonibus circa mores, & clericorum honeſtatem ſancita ſunt, ſub poenis in eis contentis, ac aliis arbitrio epiſcoporum imponendis omnino obſervent, & ut clericorum paupertati occurratur, exercitium alicujus honeſtæ artis, ipſis non denegamus, qua victum, & veſtitum quærere valeant.

CAP. I.

De parochiis.

Seſſ. 25. c. XVI. de reform.

Parochiæ ne debita fraudentur cura, animadvertant epiſcopi; etſi aliqua in parte diminuta, vel in totum ſublata fuerit, in priſtinum reſtituatur; & ubi contra eorum inſtitutionem & fundationem per conſtitutionem capellanorum diviſi fuerint redditus, morte, ſeu ceſſione rectoris, vel capellani uniantur, adeo quod in totum tollantur capellaniæ, & curam gerenti integrum remaneat beneficium; idemque juxta ſacroſancti concilii Tridentini decretum, in vicariis perpetuis obſervent, nec in poſterum ullo unquam pacto beneficia curata in ſimplicia reducantur.

CAP. II.

Seſſ. 24. c. 17.

Duas pluraſve parochias ſeu incompatibilia beneficia per viam unionis, vicariæve perpetuæ contra juris formam & ſacroſancti concilii Tridentini decreta pertinaciter retinentes, earum & aliorum beneficiorum incompatibilium, etiam in alienis dioeceſibus exiſtentium privatos eſſe declarent epiſcopi; & ſi diſpenſatione Apoſtolica ſe tueri poſſe credant eam, exhibere faciant, decretumque ejuſdem concilii, & ſummi pontificis voluntatem omnino obſervari curent.

CAP. III.

Congruum eſt autem, ut ſingulæ oves ſuum agnoſcant paſtorem, quodque ab ipſo cognoſcantur; ſiquæ igitur erunt parochiæ non habentes fines, ab epiſcopis diſtinguantur, & ſublatis parochianorum diſſenſionibus, omnes alicui parochiæ ſubjiciantur, a qua tantummodo ex officio ſacramenta ſuſcipiant. Si vero ita numeroſæ ſint oves, ut unus paſtor ſufficere non poſſit omnibus; vel ita diſtantes, ut niſi magno cum incommodo parochiali eccleſiæ convenire non valeant, vel in caſu neceſſitatis eis domi ſacramenta deferri non poſſint, alii ſacerdotes, ex decreto ſacroſancti concilii Tridentini (parocho etiam invito) in quantum facultates ſuppetant, adjungantur, aut novæ conſtituantur parochiæ, aſſignata rectori competenti portione, arbitrio epiſcopi, ex fructibus quomodocumque ad eccleſiam matricem pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, epiſcopus compellat populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam rectoris prædicti ſubſtentandam; quemadmodum Tridentini concilii decreto caveatur: ubi vero in nemoribus, & ſummitatibus montium, extra commercium hominum conſtitutæ ſunt parochiæ, in quibus niſi maximo cum incommodo, & parochorum, & parochianorum periculo, ſacramenta miniſtrari non poſſunt; jubeant epiſcopi ſacramenta ipſa in alia commodiori eccleſia retineri, atque miniſtrari, dummodo parochiæ miſſis & aliis annexis non defraudentur.

CAP. I.

De parochorum reſidentia.

Seſſ. 6. c. 1. Seſſ. 23. c. 1. Bulla Pii IV. & VII. kal. Dec. Pii V 8. idus Julii 1508.

Animarum boni regiminis ſumma in parochorum reſidentia & vigilantia conſiſtere videtur; maxima ideo epiſcoporum ſollicitudo erit in redigendis curatis, ut propoſitis poenis a ſacroſancto concilio Tridentino, & bullis apoſtolicis contra non reſidentes indictis, unuſquiſque perſonaliter, & non per interpoſitam mercenariamque perſonam ſuum exequatur munus, & in propria parochia reſideat.

CAP. II.

Curent autem epiſcopi, ne curati poſſint diſcedere ab eorum eccleſia ultra tres dies ſine

ANNO CHRISTI 1597.

ſine licentia eorundem epiſcoporum, & teneantur tam in illis tribus diebus, quam in aliis, pro quibus licentiam habuerint, relinquere idoneum ſacerdotem pro adminiſtrandis ſacroſanctis ſacramentis ab ordinario approbatum; contrafacientes ſevere puniantur arbitrio ejusdem ordinarii.

CAP. I.

De parochi cura.

Parochi omnes, & animarum curam gerentes eccleſiarum ſuarum domos inhabitent, ut adminiſtrandis ſacramentis ovibus ſuis præſto eſſe poſſint; eccleſiis vero, ſi ædes non habent, curent epiſcopi, (quam primum fieri poterit) conſtrui & interim parochos in parochia, & commodo loco commorari, ne propter eorum diſtantiam, vel negligentiam quemquam ſine ſacramentis ab hac vita diſcedere contingat, quod ſi propter eorum deſidiam, & culpam (quod Deus avertat) evenerit, ſuſpendantur, & pro modo culpæ beneficiis priventur.

CAP. II.

Animarum ſibi commiſſarum periculo, omni pietate, ac diligentia, proprio non ſtudentes commodo occurrant parochi; ne ſuarum patiantur detrimentum. Infirmos ideo frequenter viſitent, charitateve conſolentur, debitis ſacramentis non fraudent, neceſſariis monitionibus non parcant, omnique conatu elaborent, ut commiſſorum ſcelerum pœniteant; veniamque a Deo petant, & mortem, (cum ideo vocati fuerint) libenti animo, & ejus amore ſubſtineant.

CAP. III.

Sciant deinde parochi, ſanctorum concilii Tridentini authoritate & decreto, ſingulis dominicis & feſtivis diebus teneri pro ſuæ doctrinæ ſufficientia & ratione gregem ſibi commiſſum doctrina, verbo & exemplo publice in viam ſalutis & ad bonos mores
Seſſ. 24. c. 2. de ref. dirigere, pueroſque per ſe, vel alium ad id idoneum rudimenta fidei Chriſtianæ edocere, edoctoſque ab aliis, & recitantes
Seſſ. 24. c. 2. de ref. audire; quod ut facilius executioni mandari poſſit, parentes hortentur epiſcopi, ut filios præſcripto loco, & diebus ad perci-
Seſſ. 21. c. 6. piendam doctrinam Chriſtianam mittant. Ubi vero parochos ad id minime aptos invenerint, in eos juxta formam ſacroſancti Tridentini provideant.

CAP. IV.

Curati oves ſuas cognoſcant, numerumque per nomen, & cognomen libro epiſcopo in viſitatione conſignando quam diligentiſſime conſcribant, inquirantque, num ſint aliqui foeneratores, homicidæ, adulteri, concubinarii, & aliis ſimilibus criminibus & delictis irretiti, quibus inventis, ſi publici ſint delinquentes, ſtatim epiſcopo ſuo deferant; ſi vero ſecreti, paterne moneant, ut a peccato abſtineant, & ſi non audierint pariter eos deferant.

CAP. V.

Parochi, quotannis ab epiſcopo caſus, tam ab ipſo, quam a ſede poſtolica reſervatos accipiant, populiſque ſuis publicent, caſuſque, in quibus ex Apoſtolicis decretis, præſertim bulla in Coena Domini, ex canonum diſpoſitione, & ex conſtitutionibus ſynodalibus, author itateque ordinaria ipſo facto incurritur excommunicatio, ut ab illis cavere valeant, enuncient; frequenterque mo- Seſſ. 24. c. 7.
neant, ut a peccatis abſtineant, ac bene operentur, animæque ſaluti attendant; & quæ a viro Chriſtiano ſequenda & evitanda ſunt dilucidis verbis declarent: & cum ſacramenta ſunt miniſtra uti, eorum vim, & uſum populo ex præcepto ſacroſancti concilii Tridentini explicent.

CAP. VI.

Caveant epiſcopi, parochos non ſolum apud ſe habere libros, quos clericos omnes habere maxime congruit, ſcilicet utrumque Teſtamentum, Romanum cathechiſmum, ſacroſanctum concilium Tridentinum, & hujus noſtræ ſynodalis provinciæ tractatum; ſed etiam librum adminiſtrandi Sacramenta Matth. 5.
ad eos ſpectantia, & aliquam de caſibus conſcientiæ ſummam, in quorum ſtudiis diligenter verſentur, ne duces cæcorum jure poſſint a Domino appellari, atque ut animarum homicidæ merito puniantur.

CAP. VII.

Ad eccleſiaſticam ſepulturam defunctum aliquem cujuscumque conditionis, ſtatus, & ſexus extiterit, parochus non recipiat, ſi conſtiterit ipſum ab anno nec fuiſſe confeſſum, nec Sac. Euchariſtia refectum, nec mortis tempore ſigna dediſſe contritionis manifeſta.

CAP. VIII.

Nemo presbyterorum curatorum ab una ad aliam parochiam, inſcio epiſcopo & ſine mandato, ſe transferat, ut in ea inſerviat, & miniſtret, ſub poena ordinarii arbitrio infligenda. Nemo etiam audeat falcem in alienam meſſem mittere, parochiam ingrediendo, ſacramenta miniſtrando, ac cætera parochialia munera obeundo; ſed quiſque intra ſuos limites ſe contineat, & nullo modo eos transgrediatur.

CAP. IX.

Si aliquem parochum tam civitatis, quam Dioeceſis ægrotare contigerit, aut ex hac vita recedere, qui cæteris illi eſt propinquior & vicinior, ordinarium de illius infirmitate atque obitu quam primum certiorem faciat, alias epiſcopi arbitrio mulctetur.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. X.

Habeat quisque parochus librum vel tabulam, ubi descripta sint anniversaria ad quæ ecclesia tenetur, nec animæ defunctorum, & piæ voluntates defraudentur.

CAP. XI.

Curent parochi infantes baptizatos in lecto non retineri nisi post annum; edoceant obstetrices veram baptizandi formam, quibus baptizandi munus interdicant sub excommunicationis poena, si eandem baptizandi formam addiscere capaces non fuerint; & quod, nisi in necessitatis articulo baptizare audeant, admonitas faciant.

CAP. I.

De officio, & horis canonicis.

Præceptis sacrosancti concilii Lateranensis sub Leone decimo obtemperantes, clerici beneficiati, vel in majoribus ordinibus constituti, officium divinum quotidie, juxta formam Romani Breviarii sanctæ memoriæ Pii V. jussu editi, & decreto sacrosancti concili Tridentini, & modo ab eodem præscripto recitent, ne poenas in ejus diplomate indictas incurrant. Pariter qui horas canonicas de jure, consuetudineve ecclesiæ, aut ex decreto episcoporum psallere tenentur, singuloque die horis competentibus pulsataque campana, stolis induti, & in medio cujuslibet versiculi facta condecenti pausa, non raptim, sed quo magis devote fieri poterit, ipsas persolvere studeant; habita tamen dierum festivorum, & ferialium, & diversitatis temporum, laudabiliumque consuetudinum distinctione atque discretione; ne quid extraneum, dum choro sunt, quo animus a Deo attrahi possit, gerant, omnesque simul surgant, sedeant, genuflectant, aut caput aperiant, prout res ipsa postulare videbitur.

CAP. II.

Præscribat episcopus horas, quibus clerici in celebrandis divinis officiis occupentur. Clerici autem statutis horis ecclesiam adeuntes superpelliceo, vel aliis pro conditione ac officii dignitate indumentis induantur. Ad ultimum campanæ signum in festivitatibus solemnibus e sacristia, vel capitulo simul omnes egrediantur, ordine tamen decore servato, coramque altari flexis genibus paulisper orent; deinde ad chorum accedentes suum quisque locum teneat, & illum non mutet hinc inde vagando; & dum divina officia celebrantur nullus eum aliquo colloquatur, nullus aliis psallentibus in choro privatim legat, sed unus sit psallentium concentus, unus itidem spiritus; nullus demum ibi rideat vel dormiat, sed mente atque corde in Deum cuncti intendere studeant.

A

CAP. III.

Cum in fine psalmi, aut hymni, *Gloria Patri*, vel aliquid simile pronunciatur; cum sanctissima Jesu, Mariæque nomina proferuntur, omnes religiose assurgant, apertoque capite cum magna reverentia super pectus inclinent. Recitatis autem horis canonicis flexis genibus aliquantisper orent; & ubi signum præfectus chori dederit, surgant omnes, seque invicem salutent, atque exhibita altari debita reverentia, ad sacristiam, vel capitulum modeste, quieteque se conferentes, inibi superpelliceum deponant.

B

CAP. IV.

Qui vero officium beatæ semper Virginis Mariæ quavis causa recitari tenentur, omnibus aliis omissis, solum ejusdemmet sanctitatis jussu Romæ impressum, tam in choro, quam extra recitent, nisi aliud religionis proprium a ducentis annis ultra, & a sede Apostolica approbatum, habeant, quod etiam de superiorum licentia in hoc commutare possint, prout in dicta sua bulla disponitur; cujus vigore curent episcopi, etiam a laicis recitari, a quibus cætera quovis titulo ante impressa eis corrigenda, & deinde restituenda deferri mandent: caveant tamen ne vulgari idiomate composita restituantur.

V. S. D. Martii 1571.

C

CAP. I.

De distributionibus quotidianis.

Distributiones quotidianas ex sacrosancti concilii Tridentini decreto recipiant tantum qui statis horis interfuerint; absentes vero quacumque collusione, remissione, consuetudine etiam immemorabili, aut conventione non obstante his careant; ab his excipiatur poenitentiarius, qui dum confessiones audit, censeatur tamquam præsens in choro juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum.

Sess. 24. c. 12.

Sess. 24. c. 8.

D

CAP. II.

Si quis ad matutinas horas ante finem primi nocturni, hoc est ante finem tertii psalmi, vel ad alias ante finem primi psalmi illius horæ non venerit, distributione careat, & pro absente reputetur. Idem de illo dicitur, qui ad missam ante finem epistolæ non accesserit, nisi consuetudo adsit quod antea accedere teneatur, quæ omnino servetur. Si quis officium ante inchoare præsumpserit, quam in choro prædicto ordine conveniant, illius horæ distributionem amittat, & graviter quoque ab episcopo mulctetur: eisdem poenis subjacebit prædicta negligens.

E

CAP.

ANNO CHRISTI 1597.

CAP. I.

De choro, ejusque officialibus.

Prohibeant episcopi laicis cujuscunque conditionis (ubi ita expedire judicaverint) ne contra Sacrorum Canonum decreta, in choro dum divina officia peraguntur residеant, commorenturque; renitentes verò censuris ecclesiasticis, aliisque pœnis pecuniariis in pios usus pro eorum arbitrio convertendis coerceant.

CAP. II.

Cum in oratorio nemo aliquid agere debeat, nisi id ad quod factum est, ut Sanctus Augustinus docet; proinde in choro, qui præcipuus orationis locus est, statis temporibus clerici omnes adsint, & quæcumque ad ipsum pertinuerint ecclesiastica ministeria alacriter obeant, & summa pietate persolvant, psallentes Domino in timore, atque illi exultantes cum tremore.

CAP. I.

De chori Præfecto, seu Cantore.

Ad episcopum spectare videtur, aliquem choro præficere, qui proinde chori præfectus, seu cantor vocetur, quique pervigilet ne quid prætermittatur in divini officii institutione, vel progressione, vel in reliquis, quæ ad probatam rationem chori spectare dignoscantur, & aliis quæ in divinis officiis obeundis sunt necessaria, nevè indecorè, vel præposterè quidquam fiat: cum autem cantorem, veluti præeuntem, alii psallendo sequi debeant, ille huic muneri obeundo præficiatur, qui bene canere, ac voce intelligibili, & canora psallere inter alios reperitur.

CAP. II.

Ad eum etiam spectabit eos qui officio suo in choro non satisfaciunt graviter & amanter objurgare; si non resipuerint, jubeat punctatorem in libro illos non describere, & in re gravi ad episcopum deferre, ut dignos pœnas subeant.

CAP. I.

De Magistro Chori.

Succentor, seu magister chori, qui divinis officiis celebrandis tamquam magister est, denunciet officium simplex, vel solemne celebrandum; quando de dominica, de festo, vel de feria, quæ antiphonæ, orationes, psalmi, lectiones recitandæ aut canendæ; tabellam in sacristia affigendam una cum cantore conficiat, in qua præscribatur quid a singulis dignitatibus, canonicis, vel aliis beneficiatis in singulis horis per hebdomadam aut etiam per plures dies recitandum cantandumve sit, qui pro tempore aut Missam ordine celebrare, vel horas dicere, vel alia munera obire debeant: qui atem quod ei in tabella præscriptum fuerit, in quam horam peccaverit, ejus distributiones amittat. Si succentor deliquerit, a cantore objurgetur, & ab episcopo pro delicti modo puniatur.

CAP. II.

Ut autem in cujuscumque cathedralis, vel collegiatæ ecclesiæ insigni loco omnia ordine debito agantur, ubi de consuetudine vel instituto chori præfectus vel magister non est, quam primum instituatur, & aliquis ex eis hoc munus suscipere compellatur. Hic curabit absentes & præsentes per punctatorem annotari, & qua decet religione divina officia ita persolvantur, ut cum populorum scandalo errores non fiant, sed ab eis singuli cavere debeant.

CAP. I.

De sacrista.

Sacrista, in quibus ecclesiis non est, adhibeatur, qui sacristiæ, & ecclesiæ curam gerat, ut quæ ad divina peragenda requirantur præsto & nitida sint, nihilque in eis profanum a clericis agi tractarique permittat, nihilque sordidum, immundum, aut inornatum relinquat: & ita se gerat, ut omnia (quo decet cultu) splendeant. Ad eum spectabit curare, ut ille qui præest campanis pulsandis, habita dierum solemnium & aliorum ratione, missæ atque cæterorum divinorum officiorum signa det, atque ter etiam quolibet die campanam majorem pulsare, videlicet, in aurora, in meridie, & in vesperis, quo fideles ad Deiparam salutandam excitentur, quod a parochis omnibus etiam fieri mandamus.

CAP. II.

Curam vero non mediocrem adhibeat, ut quæ de sacrosanctæ Eucharistiæ administratione, deque missarum celebratione dicta sunt, diligenter quisque exequatur. Item ut aqua benedicta singulis saltem hebdomadibus renovetur. Altaria præsertim festis diebus, decenter ornet, & chorus verratur, & nihil sordidum, & indecorum in ecclesia inveniatur.

CAP. III.

Tres tabellas in sacristia semper habeat, unam in qua omnes Missæ, atque officia pro mortuis, & reliqua descripta sint, quæ ex imposito onere, ac munere quacumque de causa in ecclesia celebrare oportet: altera, in qua uniuscujusque dignitatis, canonicatus, præbendæ, capellæ, altaris, seu alterius beneficii, & officii ejus ecclesiæ in Missis, & aliis divinis officiis obeundis debita munera contineantur, & etiam, quæ supra diximus a succentore con-

conficiendam esse, & non permittat ecclesiam defraudari debito missarum munere, sed pro viribus curet, quod omnes suas missas, suis statutis diebus, & horis ad altaria sua celebrent, & quæ in dictis tribus tabellis præscripta sunt munera, curet a quibus debent omnino præstentur, negligentes, episcopo, aut ejus vicario denunciando.

CAP. IV.

Non permittat sacerdotes celebraturos plures duobus apparatos manere in sacristia; sed cum opus fuerit per se vel alium vocet celebraturum sacerdotem, & nemini permittat, ut sacris vestibus induatur, nisi tunc, cum ei Missa celebranda sit; det etiam operam, ut e sacristia sermones de inanibus, profanisque rebus, multoque magis clamores, strepitus, jurgia, & rixæ omnes arceantur; laicosque ibi manere non patiantur.

CAP. V.

Caveant etiam, quod sæpius in anno omnia linea paramenta munda fiant; calices, patenas, & corporalia, cum pallis & suis manutergiis munda & candida teneat. Quando celebrandum erit in aliquo altari, per clericos deputatos, ampullas præparatas, quæ ex vitro sint, cum vino & aqua limpida, luminariaque portare faciat, cæteraque a sacristia ad divina officia necessaria præparet, ut nihil scandali oriri contingat.

CAP. I.

De mansionariis.

Mansionarii, quasi columnæ totum fere horarum ac divinorum officiorum pondus sustinentes, in ecclesiis ubi sunt per seipsos munus suum obeuntes, quotidie ad omnes horas intersint; & quando opportuerit ad lectorile accedant, ut antiphonas, responsoria, gradualia, & alia recitent atque decantent; solemnibus festis diebus & quoties opus fuerit pluviali induant, nisi alii nominatim huic officio præfecti fuerint. Si muneri suo defuerint, illius horæ, in qua non satisfecerint distributionibus priventur, & alii illorum officii partem suscipiant.

CAP. II.

Item, ut suo muneri satisfacere valeant, ab illis oneribus liberentur, quibus ad chori utilitatem magistri cæremoniarum & ejus, qui choro præest, arbitrio levandi videbuntur; neque quo tempore divina officia in choro fiunt parvam missam celebrent, nisi necessitas aliqua interdum urgeat.

CAP. III.

Ex istis mansionariis in singulas hebdomadas deligantur duo sacerdotes, quorum alter officium divinum exordiatur & perficiat, consistens in medio chori, vel ad lectorile, quod ab ea parte sit ubi is fuerit; Missam etiam canat, nisi alii sint ei muneri præpositi: alter psalmorum tonum instituat pro tempore, & antiphonarum, quæ ubi legendæ fuerint, ab ipso tantum, vel solum ab alio legantur. Diebus vero festis in decantandis antiphonis, dignitatibus, & canonicis, & aliis voce præeat, & quæ cantanda & legenda sunt ipsis, indicet. Is antequam officium inchoetur, chorum ingressus librum præparet, missam, psalmos, antiphonas, & alia, quæ usus requisierit, inveniat. Qui vero ex mansionariis in suo munere contumaces vel negligentes fuerint, pro modo culpæ distributionibus careant, & aliis poenis arbitrio ordinarii subiiciantur.

CAP. I.

Do punctatore.

Punctator singulo quoque anno, vel juxta consuetudinem ecclesiæ constituatur, cui juramentum deferatur, de bene, ac legitime officium suum exercendo sub dupli, quanti id fuerit, & perjurii poena. Singulis autem mensibus punctationum librum episcopo, & capitulo præsentare teneatur, qui si non recte se habere fuerit cognitum, negligentiæ suæ poenas, dupli scilicet, ac perjurii dare compellatur.

CAP. II.

Ut autem hoc officium melius exerceatur, & nemini injuste remitti, aut adimi possit, hæc synodus statuit, ut præter electum a capitulo, alter punctator sit, qui ab episcopo constituatur, isque apud eum suprascripto juramento præstito notet omnes in alio libro qui suo muneri defuerint; & singulis hebdomadarum sabbatis diebus, festo non impeditis, ambos inter se libros conferant; & si discrepaverint aliqua in re, coram episcopo vel vicario compareant, ad hoc ut tollatur omnis illorum controversia sine strepitu, & figura judicii.

CAP. I.

De cæremoniarum magistro.

Cæremoniarum magistro ubi non est in cathedralibus, & collegiatis præsertim insignioribus, is ab episcopo eligatur, qui de clero aptior, in cerimoniis instructior, & in divinorum celebratione optime sit versatus, atque huic muneri satisfacere possit; nec ei sub censura suspensionis, & aliis poenis arbitrariis officium injunctum recusare liceat, sed illud omni qua decet modestia studeat susceptum adimplere.

CAP. II.

Is vero quæcunque ad cæremonias attinent curare debet, ut quam diligentissime rite, & ex ordine in ecclesia, vel extra peragantur, cui ut ab omnibus quoad cæremonias ipsas pareatur, quicunque ille sit, episcopi

ANNO CHRISTI 1597.

pi efficiant, & quos contumaces invenerint (quamvis canonici sint vel in aliqua alia dignitate ecclesiastica constituti) ex officio corripiant, ac debitis poenis afficiant, quemadmodum, & ipse, si in his, quæ sui muneris sunt quovis modo compertus fuerit deliquisse, episcopi arbitratu puniatur, vel emendetur.

CAP. I.

De musicæ magistro.

Magistrum musices in supradictis ecclesiis, ubi fieri poterit, clericum, & bonis moribus ornatum pro ecclesiæ facultatibus congrua ei mercede proposita, episcopi contendant haberi, qui ecclesiasticum cantum, & musicam aliquos clericos edoceat, & diebus saltem festivis insimul coacti, devota, & intelligibili modulatione, atque cantu Deum laudent, populumque ad conveniendum ecclesiæ alliciant. Is etiam idem sit, qui Seminarii pueros ecclesiasticos cantus edoceat, vel alius pro ecclesiæ cujusque dignitate, & qualitate episcopi judicio adhibeatur.

CAP. II.

In ecclesiis autem, ubi redditus pro cantorum sunt instituti mercede, curent episcopi, ut veræ musicæ artis peritis clericis (ubi haberi possint) tribuantur; alioquin laicis, qui tamen clericalibus vestibus, sacrorum tempore si commodè fieri poterit, induantur, pro stipendio assignentur, qui si statis diebus, quicunque sint, suo muneri defuerint, ex eorum mercede portio aliqua episcopi arbitrio detrahatur; eademque ratio in musicæ magistro, atque aliis ecclesiæ ministris ser etur, quo majori in suis officiis sollicitudine utantur.

CAP. III.

Sess. 22. decret. de obsdr. & evit. in celebr. Miss.

Nihil prophanum, seu lascivum in cantu misceatur, ex dispositione Sacrosancti Concilii Tridentini; sed musici cantus ejusmodi in ecclesia adhibeantur, qui populum ad devotionem, ac sanctitatem provocent; divinæ laudes musicis rithmis non involvantur, aut implicentur, sed explicitè proferantur, atque ita ut clarè intelligi possint; gradualia verò introitus, atque alia hujusmodi plano cantu, ut vocant, annotata, juxta canonicas sanctiones a suo originali tono minime alterentur. Liberum tamen sit cantoribus consonantias aliquas adjungere, vel minuere, non mutata cantus origine.

CAP. I.

De organo.

In cathedralibus ecclesiis organa divinorum causa ex vetusto ecclesiæ instituto sint; nec non qui ea pro ecclesiæ dignitate, atque ex arte pulsent adhibeantur, mercede eisdem, juxta ecclesiarum consuetudinem, & ea deficiente pro episcoporum taxatione persolvenda.

ANNO CHR.STI 1597.

CAP. II.

In organis autem nihil lascivum aut impurum, & sacrosancti concilii Tridentini præcepto, canere quis audeat; nec pulsando profana sacris, impura sanctis, & lasciva salutaribus misceantur, neque criminosi adsimul modulandum admittantur. Sic autem organorum sonus, & vocum in illis modulatio hujusmodi, quæ ad religionem, ac mentis elevationem in Deum audientes excitent, non ut aures vulgi tantumodo mulceat.

CAP. III.

Alia vero instrumentorum genera præter organa non adhibeantur, nisi aliud ex aliqua causa interdum episcopo videatur pro tempore & loci qualitate, quod religioni congruere judicaverit pro sua prudentia.

CAP. I.

De sanctimonialibus eorumque monasteriis.

Quæ in sanctimonialium, & earum monasteriorum materia a sacris canonibus, & a sacrosanctis conciliis, & summis Pontificibus per eorum diplomata, vel quovis alio modo constituta sancitave fuere, omni adhibita diligentia adamussim observari curent episcopi atque locorum ordinarii; inprimisque, quam maxime intendant, ut vagantes & apostatantes moniales, ad monasteria reducantur; in quibus perpetuam, integram, inviolatamque clausuram, juxta Bonifacii VIII. constitutionem a sacrosancto concilio Tridentino renovatam, restitui, conservarique mandent; ac eam (præterquam in casibus necessitatis) ab ipsis cognoscendis & approbandis; tam a sanctimonialibus quam a quibuscunque aliis quovis prætextu & causa, sub poenis a prædicto sacr. concilio Tridentino, & a Pio V. sanctæ memoriæ in ejus bullis, non solum contra violantes, sed etiam contra auxilium præstantes, associantes, & recipientes indictis, violari minime permittant, easque plerumque publicari faciant, ut omnium memoriæ redactæ evitari possint; præcipientes etiam omnibus confessariis, capellanis, curatoribus, famulis, & quibuscunque aliis cujusvis gradus, status, conditionis, qualitatis, ætatis, sexus esse reperiantur, sub excommunicationis latæ sententiæ censura, ne intra monasteriorum septa (quamvis etiam urgente causa) pernoctare audeant. Ingredi autem valeant, quandocumque occurrerit, cum licentia superioris, in scripto obtenta, quæ non concedatur, nisi ex necessaria causa, ex dispositione sacrosancti concilii Tridentini.

CAP.

CAP. II.

Monafteriorum januæ femper claufæ maneant, nocteque ad minus duabus clavibus, quarum una ab abbatiffa, alia a feniori janitrice affervari debeat; die vero una clavi ab eademmet janitrice cuftodienda claudantur; nec præter neceffitatis cafus, & nifi duabus deputatis præfentibus, atque hora competenti aperiantur; dumque aperiuntur, aliæ moniales non adfint, nec quæ extra fiunt afpiciant, vel quemquam alloquantur; & ubi aliquem (neceffitatis gratia) monafteria ingredi contigerit, omnes dato campanelli figno in cubiculum vel alio fe recipiant, ne ab ingreffo videri valeant; inobedientes carcere, jejunio, & difciplina coerceri mandent epifcopi.

CAP. III.

Vifitent diligenter epifcopi monafteriorum loca & crates ferreas quafcumque, an de facile ingredi, rumpi trafcendive poffint; an feneftræ confpicuæ fint; anve privatorum domus ita juxta monafteria fint, ut moniales alloquentes audiri, vel ita eminentes, ut deambulantes vel ftantes confpici valeant; & an etiam ecclefiæ, in quibus ad divina officia conveniunt populi, intra clauftra fint: quibus inventis pro eorum prudentia, pietate, ac religione juxta canonicas fanctiones provideant.

CAP. IV.

Prohibeant tamen epifcopi ne in feneftris moniales commorentur, ac quemquam abfque eorum licentia in fcriptis (nifi fratres, aut parentes in primo gradu fint), & fine præfentia abbatiffæ, vel alterius ab ea deputandæ colloquantur; & tunc nifi ad rotam vel cratem ferream duplicem, & telam nigram (ne videantur) ante fe habentem; nec depofita facienda, literas, aut munera etiam a confanguineis miffa abfque abbatiffæ licentia recipiant; nec alicui mittant efculenta, poculenta, bellariave laicis parent, vel faciant, neve ipfa inconfulta aliquid emere, aut vendere, aut quid proprium retinere præfumant; fed omnia juxta facrofancti concilii Tridentini decretum fint communia, etiamfi ex propriis laboribus parta fint; quibus duæ moniales præficiantur, quarum una fit ad rotam, & quæ elaboranda fint recipere, & elaborata (accepta mercede) abbatiffæ confignanda reftituere fit follicita.

CAP. V.

Inhibeant infuper epifcopi, ne famulæ particulares a monialibus retineantur, fed in univerfali tantum; quæ converfæ fint, & quæ claufuram fervent. Sæculares vero quam primum a monafteriis ejiciant, nec unquam ipfis vel aliis mulieribus ejus fepta ingredi patiantur.

CAP. VI.

Curent præterea epifcopi, ut omnes moniales in communi refectorio, (nifi jufta caufa, & licentia abbatiffæ excufentur) in quo, vel earum regulæ, vel præfentes noftræ conftitutiones, vel aliquid facræ fcripturæ pro tempore occurrentis, vel hiftoria ejus fancti cujus dies feftus agetur, vel aliquis pius, devotus, ac falutaris liber legatur, fobrie, & cum filentio cibum fumant, & ut in diverfis feparatifque lectis in communi tamen dormitorio (ubi fieri poteft) cubent, in quo ad pulfum campanellæ adeffe, & ibi claufæ ab abbatiffa cuftodiendæ claudi, & nocte num ad eorum loca dormiant vifitari debeant; & ubi in cubiculis quiefcendum erit, ipfis apertis dorm iant, pariterque vifitentur: in ipfifque cubiculis non picturas profanas, fed tantum Chrifti, & fanctorum habeant. Quibufcunque monafteriis monialium confeffionibus audiendis religiofos ad id aptos moribus, ætate, & doctrina præditos præficiant epifcopi, mandentque ex facrofancti concilii Tridentini decreto omnibus monialibus, ut faltem femel in menfe a fuo confeffario, & eligendo, confcientiam fuam a peccatis purgent, Euchariftiæque facramento fe muniant, quod nullo pacto intra monafterii fepta retineri permittatur.

CAP. VII.

Provideant deinceps epifcopi, ne contra facrofancti concilii Tridentini depofitionem, pro ingreffu monafterii ante profeffionem a monachandis (quibus fanctarum, & non gentilium nomina imponantur) præter illa, quæ ad victum pertinent, accipiantur neve in ipfis monafteriis, ex ejufdemconcilii decreto plures recipiantur moniales, quam quæ ex eorum redditibus & folitis eleemofynis commode fubftentari valeant; jubeantque, ne ipfis infciis aliqua ad religionis habitum, vel ad profeffionem admittatur, ut juxta prædicti concilii decretum eorum mentem, & an etiam recte legere, & officium recitare fciant, explorare poffit. Debeant etiam novitiæ, antequam profeffionem emittant, in lectura, cantu, & regula effe inftructæ, ut cum profeffæ fuerint onus fuum fubeant, aliafque potius doceant, quam ab aliis doceantur; quod ut ita eveniat, magiftra aliqua novitiis præficiatur, quæ in his eas & aliis neceffariis inftruat atque erudiat.

CAP. VIII.

Novitias poft probationis annum a facrofancto Tridentino concilio ftatutum profeffionis emiffionem differre non patiantur epifcopi, qui ex ejufdem concilii difpofitione per menfem ante certiorandi erunt. Caveat tamen unufquifque, cujufvis conditionis, gradus, & ftatus exiftat, ne mulierem virginem, vel viduam (præterquam in cafibus a jure conceffis) invitam ad profeffionem emittendam vel religionem intrandum compel-

ANNO CHRISTI 1597.

pellat, neve ingredi vel profiteri volentem impediat, ut censuram anathematis ab ejusdem sacrosancti concilii Tridentini decreto, tam contra ipsos, quam contra præsentiam, auxilium, favorem, & auctoritatem præstantes, indictam evitent: quod decretum frequenter populis publicari curabunt episcopi.

CAP. IX.

Ægrotantium curæ præficiatur aliqua monialis charitativa & solers, ægrotantesque quotidie ab abbatissa visitentur, ne quid eis tam ad animæ, quam ad corporis salutem deficiat: ubi vero abbatissa negligens erit, & monita recipere noluerit, pro modo culpæ suspendatur, vel etiam ab officio deponantur, aliqua juxta sacrosancti concilii Tridentini decretum eligatur, quod semper in abbatissarum electione servetur.

CAP. X.

Moniales vero omnes tam abbatissæ, quam aliis superioribus ad nutum pareant, debitamque reverentiam, & obedientiam præstent: sint modestæ, humiles, Dei timidæ, eique cum attentione orationes porrigant, debitisque horis pulsante officium diurnum & nocturnum dicant; & tunc tam in dormitorio, & claustro, quam in ecclesia luminaria accensa teneant. Verbum Dei libenter audiant: sacrosanctæ poenitentiæ, & Eucharistiæ sacramenta frequentent, regulam quam profitentur vulgari sermone legant: pudicitiam non solum corporis, sed etiam animi conservent: carnem spiritui rebellem jejuniis, & præsertim a regula institutis, mortificent, eamque in servitutem redigant: quarta feria extra Adventum, & Quadragesimam ab esu carnium abstineant: in mensa sobrie refectionem sumant, ac eam ante cibum benedicant, & in ipsa lectioni attendant. Postea Deo gratias agant: habitum monachalem secundum regulam semper deferant, nec unquam habitus seculares recreationis, vel quavis alia causa induantur, vestibus, & foderaturis contra jura non utantur: faciem fuco non pingant, capillaturam non ornent, eamque tonsam semper habeant, annulos non superbiæ, sed castitatis, signo, immodesti pretii, benedictæ, digito non gestent: Canes non nutriant: In altari vel sacrario non ministrent, alicui non detrahant, aut quemquam afficiant conviciis, murmurationibus, & susurrationibus non delectentur, otio non inserviant: in cachinnos non prorumpant, curiosa non audiant, secretas conversationes, & confabulationes evitent, verbositati & loquacitati non studeant, fabulas non narrent; choreas & cantilenas non ducant, tripudia non faciant: clamoribus non obstrepant, querulasque minime se exhibeant; sed semper, nisi de abbatissæ licentia silentium servent, ac in omnibus diligentiam, solertiam, pietatem, religionem, modestiam, mansuetudinem, obedientiam, patientiam, prudentiam, & gravitatem ostendant, ac ita se gerant, ut cum sponsus advenerit, non uti fatuas, sed prudentes Virgines, vigilantes eas inveniat.

CAP. I.

De clericis, atque laicis pro causa spirituali, coram judice laico non conveniendis.

Ex bull. Cœnæ Domini cas. 25. 19.

Ad tollendam audaciam eorum qui falcem in messem alienam ponere non verentur, sub excommunicationis atque aliis a jure indictis poenis mandamus, ne quisquam deinceps audeat clericum coram laico judice convenire, actumque judiciarium facere: in quas etiam volumus incidere ipsos judices, patientes tale judicium coram eis agitari.

CAP. I.

De censibus, aliisque rebus ecclesiasticis & personis.

Tanta tempore hoc inolevit inclementia & infelicitas, ut Dei ministri, qui a laicis protegi, honorari, atque ali deberent, omnibus fere deprimantur, dedecorentur, atque depauperentur, & cum census, & alia, quæ eis de jure debentur, petunt, variis minis atque injuriis afficiantur, perque diversa tribunalia non sine maximo Dei contemptu & ordinis clericalis dedecore pertrahuntur, litibusque immortalibus & calumniis fatigantur; adeoque propter census modicitatem, & expensarum gravitatem, vel propter partis potentiam, vel etiam propter justitiæ administrandæ diffidentiam in perpetuum ecclesiæ præjudicium liti cedere eis necesse fiat; cui rei providere (quantum in Deo possumus) cupientes, omnes judices hortamur ac rogamus, ut personis ecclesiasticis, ac aliis ab eis causam habentibus, qua convenit charitate, justitiæ complementum ministrare velint; cæterisque sub excommunicationis poena mandamus, ut infra quindecim dierum terminum post condemnatoriam sententiam, clericis, religiosis, monialibus, omnibusque personis ecclesiasticis, & piorum locorum administratoribus integras expensas cum principali persolvant. In quam etiam censuram incidere volumus, qui eos minis aut injuriis perterrere contendunt, ne eorum jura experiantur, ac etiam qui census per biennium eis solvere contempserint, vel usurpare præsumpserint.

CAP. I.

De decimis.

Tanta præterea auri, & facultatum augendarum crevit fames, seu potius rabies, ut plerique non modo humana, verum etiam divina contemnere non erubescant; quapropter hac insana aviditate & amore inflammati, decimas, tam per sacros canones, quam per jus divinum Deo debitas subtrahunt vel impediunt; ad quorum insaniam medendam nos sacrosancto concilio Tri-

ANNO CHRISTI 1597.

Tridentino inhærentes sub excommunicationis censura mandamus omnibus his, qui eas de jure solvere tenentur, ut ipsas non solum in posterum, sed etiam pro præterito integras persolvant, mandamusque, ut episcopi, populos per concionatores, parochos, & confessarios ad eas solvendas induci, hortarique frequenter curent; idque facere recusantes ex Clementis constitutione excommunicent.

Clem. cup. de dec.

CAP. II.

Et quia perplures inveniuntur parochiæ, quarum ita exigui sunt redditus, ut vix pro oleo & cera emenda sufficere valeant, nec quid vel saltem modicum pro parochorum victu remaneat, adeo quod ut victum aliunde quærant, ecclesiæ inservire nequeunt, volumus ideo, ubi ordinariis expedire videbitur, omnes prædia, vel alia intra parochiarum limites possidentes, ad subveniendum rectoribus pro decimarum solutione, etiamsi eas nunquam solvere consueverint, authoritate ejusdem decreti sacrosancti concilii Tridentini cogi posse pro ea quantitate ab modo, & forma, quæ ipsis ordinariis statuta fuerit, a quibus pertinaciter solvere recusantes excommunicentur, aliisque juris, & arbitrii poenis plectantur; & ubi non sunt prædia, quod decimæ solvi nequeant, cogantur parochiani sub eisdem poenis ad eorum parocho subveniendum.

Sess. 24. c. 13.
Sess. 25. c. 12.

CAP. I.

De excommunicationibus, & excommunicatis.

Cum gladius excommunicationis ecclesiæ disciplinæ nervus esse comprobetur, & ad continendos in officio suo populos valde salutaris sit; ut formidabilis & cavendus eisdem populis, uti est, semper appareat, sobrie ac magna circumspectione exercendus est, cum experientia doceat, si temere levibusque ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & pernitiem potius parere, quam salutem; idcirco, ne ordinarii aberrent, in eo exercendo, servent formam a sacrosancto concilio Trident. præscriptam.

Sess. 25. c. 3. de ref.

CAP. II.

In judicialibus causis, ubi alia via aliisque juridicis remediis subveniri poterit a censuris ecclesiasticis, quoad ejus fieri poterit, episcopi abstineant, non spe lucri temporalis, aut favore magnatum adducantur; nec ad eas infligendas quisquam impellatur. Cum autem ad manifestandum furto sublatum, vel quovis alio modo perditas res, excommunicationis remedium erit adhibendum, non aliter eo uti licebit, quam æstimata prius rei magnitudine, & causa diligenter atque mature per episcopum examinata.

CAP. III.

Monitiones vero quæ ad finem revelationis fiunt non concedantur, nisi pro deperditorum & subtractarum rerum restitutione, sine illarum, & illas subtrahentium revelatione, & ad instantiam eorum dumtaxat, quorum civiliter interest, & ab eis accepto juramento de rebus perditis.

CAP. IV.

Ne autem in excommunicationem propter ignorantiam, vel oblivionem contentorum in bullis summorum pontificum incidant Christifideles, non omittant episcopi bullas apostolicas, ac etiam synodales constitutiones, tam in præteritum emanatas, quam in quibus excommunicationis censura imponitur, opportunis temporibus, populis publicari facere, ut iis promptius parere, poenasque in eis contentas evitare sciant, & valeant.

CAP. V.

Excommunicatos ab ingressu ecclesiæ, a Sacramentis, & a communione fidelium, donec resipuerint uti membra putrida resecari, arcerique mandent episcopi, monentes omnes, ne cum eis (præter in casibus in quibus a jure permissum est) usum seu consuetudinem aliquam habeant. Excommunicati vero, qui ecclesiam ingredi ausi fuerint & cœtui fidelium se immiscere præsumpserint, aut alii, qui cum eis familiaritatem, vel interdictam participationem spretis ecclesiasticis monitionibus, habere veriti non fuerint, & per annum in ea perseveraverint, graviter ab ordinario puniantur, in eosque uti de hæresi suspectos procedi possit.

CAP. I.

De hospitalibus.

Hospitalia qui possident, etiamsi in commendam retinent, existentem hospitalitatem non diminutam juxta eorum fundationem conservent; dimissam vero sub excommunicationis aliisque ab episcopis auctoritate sacrosancti concilii Tridentini imponendis poenis restituant. Ubi autem hospitalitas servari non potest, eorum bona in alium non dissimilem usum pium ex ejusdem sacrosancti concilii Tridentini decreto convertant episcopi.

Sess. 25. c. 8. de refor.

CAP. II.

Hospitalium bonis administrandis nemo ære alieno gravatus præficiatur, neque notoriis criminibus maculatus; sed ille tantum qui uti Deum timens, ac rebus familiaribus propriis bene consulens ab episcopo suo comprobatus fuerit, eidemque quotannis villicationis suæ rationem fideliter reddere promiserit, ac efficaciter compellatur sub poenis secundum ordinarii arbitrium infligendis; apud quem hospitalibus præficien-

ANNO CHRISTI 1597.

sciendi se fideliter, accurateque hoc munus executuros curent; quod si deinde male administrasse deprehensi fuerint, poena tanto scelere digna afficiantur.

CAP. III.

Hospitalarii munus suum pie exequantur, nihil ab hospitalitatis gratia accipiant, convalescentes, antequam vires receperint, non dimittant; bene se habentes non retineant: circulatores, herbularios, blasphemos, lusores, lenones, meretrices, & id genus hominum (extra necessitatis casum & inconsulto episcopo) non admittant. Mares a mulieribus, lecto & cubili quam fieri poterit, dividant. Peregrinorum concubinas, & juvenes, quos ementito uxoris, & filiorum nomine hospitio convenerint ejiciant, utque debitis afficiantur poenis, episcopis deferant: expositos, & orphanos Christiani enutriant, & cum ad debitam ætatem pervenerint, masculos alicui arti addiscendæ applicent; fœminas vero divitis ac pudicæ dominæ servitio hac lege accommodent, ut cum nubilis ætatis erunt, eas dote constituta nuptui tradant.

CAP. V.

Provideant etiam episcopi, dum corporibus medicina præsto est, ne animarum cura negligatur: propterea sacerdotes non desint, qui missas, saltem diebus festivis in loco infirmis accommodato, celebrent, & sacramenta rite, & opportune languidis administrent, atque infirmantibus ad mortem, ad animæ salutem necessaria commemorent, & charitatis officium, usque ad vitæ exitum in eos exerceant, illorumque nomina, genus, & patriam diligenter notent; defunctos vero ecclesiasticæ sepulturæ, sacris precibus adhibitis, pie, ac religiose tumulari mandent. Ægrotantes vero confiteri, & sacrosanctam Eucharistiam sumere recusantes, medici consilio accedente, expellantur plane indigni charitate hospitalitatis, quippe qui Dominum intra sui cordis hospitium recipere nolunt.

CAP. VI.

Curent autem locorum ordinarii, quod parentes, qui infantes possunt alere, non exponant, nec in hospitali alendos relinquant, sub poenis arbitrio ordinarii infligendis: proinde compellantur eos recipere, & pro expensis factis pretium debitum solvere, & confessarii in foro conscientiæ illos non absolvant, nisi condignum pretium pro educatione suorum filiorum obtulerint.

A

CAP. I.

De confraternitatibus, & sodalitatibus laicorum.

Confraternitates qua auctoritate erectæ sint, quemque confratres in scholis orandi modum teneant, & an missis, & aliis ex pia alicujus dispositione injunctis satisfaciant, & processionibus intersint, videant episcopi; statuta si quæ habent, vel capitula examinent, rationabilia approbent, superstitiosa etiam jurata tollant, eosque a juramento absolvant; redditus quot & quales sint, & quomodo distribuantur perquirant.
B Eleemosynas in reparatione ecclesiæ converti faciant, ac aliis piis usibus applicent: commessationes & choreas ex bonis ecclesiæ fieri solitas penitus prohibeant, sibique ipsis ad normam sacrosancti concilii Tridentini in singulos annos de administratis rationem reddi jubeant, ac novas confraternitates, vel sodalitates erigi sine eorum assensu non permittant; & sic erectarum administrationem, donec assensum præfatum obtinuerint, sub excommunicationis poena interdicant: debitores confraternitatis officium habere prohibeant; qui autem fuit officialis per annum, si fuerit confirmatus per annum sequentem administrare non possit, nisi prioris anni rationem reddiderit, & rectæ administrationis fidem reportaverit.

C

CAP. II.

Ne autem ferus & humani generis immanis hostis, inter bonum triticum zizania de more suo disseminet, cum magna diligentia episcopi advertant, ut istæ laicorum confraternitates ad magnum animarum fructum institutæ ab illicitis colloquiis, vel parum catholicis, tum propter rerum sacrarum imperitiam, tum propter temeritatem poenitus abstineant; huic vero malo optime consultum ac provisum, si aliquem
D regularem vel sæcularem ac moribus probatum illis episcopus præfecerit, quem in rebus dubiis consulere teneantur.

CAP. I.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

Non sine maximo animi nostri mœrore comperimus bonorum ecclesiasticorum alienationes, absque debitis solemnitatibus in grave animarum contrahentium periculum hucusque factas, causas fuisse, ut omnes fere hujusce provinciæ ecclesiæ in maximam inciderint paupertatem, ut vix cum vacent,
E qui preæsse velint reperiantur. Cupientesque, quantum in nobis est, providere, ne de cetero hæ fiant; statuimus ac sub excommunicationis sententia ipso facto incurrenda, aliisque juris poenis, omnibus clericis, & quibuscumque bona ecclesiastica, & piorum locorum quovis titulo possidentibus administrantibusque mandamus, ne imposterum dicta bona seu jura canones atque prædia, absque sedis Apostolicæ licentia

ANNO CHRISTI 1597.

Anno Christi 1597.

Seff. 25. c. 11. de refor.

tia prius obtenta, & processu causæque cognitione, quod in evidentem utilitatem ecclesiæ piique loci cedat præcedente, ac etiam sententia subsecuta, alienare permutare, aut alio titulo in alium transferre audeant. In quam excommunicationem volumus etiam incidere notarius, qui hujusmodi contractus, etiam juratos, his minime præcedentibus, receperint; quos ex tunc irritos & nullos & canonibus & Apostolicis decretis repugnantes esse declaramus: locationes propterea ultra triennium & contra cánones, & decretum sacrosancti concilii Tridentini factas pariter annúllamus.

CAP. I.

De decretis præsentibus publicandis, atque observandis.

Et quia frustatorium esset decreta condere, nisi ad omnium notitiam observanda deducerentur, ac etiam executioni demandarentur; ideo quæ de reverendissimorum nostrorum coepiscoporum consilio, & assensu definita, atque statuta sunt publicari, & ab omnibus tam laicis, quam ecclesiasticis personis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub aliis arbitrariis poenis inviolabiliter observari mandamus atque præcipimus, quacunque consuetudine, vel dissuetudine non obstante.

CAP. II.

Cum in hac provincia cathedrales ecclesiæ ita angustæ, ac tenuis redditus sunt, ut dignitas episcopalis ab antistitibus minime conservari possit, sed quotidie propter populi contemptum magis vilescat, decretis sacrosancti concilii Tridentini parentes rationem, qua episcoporum mendicitati modeste consuli possit, inivimus, eamque nomine Synodi ad sanctissimum D. N. referendam fore curabit Metropolitanus, qui beatitudinem suam humiliter supplicabit, ut ecclesiarum, & episcoporum cognita egestate eis pro sua religione & prudentia providere dignetur.

A

Decretum generale.

Anno Christi 1597.

Denique non solum omnia, & singula, quæ in his decretis comprehensa sunt, sed omnia alia quæcunque tam à sacris canonibus, quam a generalibus quibuscunque conciliis, præsertim a sacrosancta Tridentina synodo statuta & definita sunt, sive dogmata sive reformationem & morum correctionem respiciant, plane atque integre ab omnibus comprovincialibus episcopis, abbatibus, capitulis, & aliis ecclesiasticis personis, quæ vel per se vel per eorum idoneos procuratores interfuerunt aut interesse debuerunt, ac etiam laicis quibuscumque,
B quo ad eos attinet, servari debere decernimus & mandamus, salvis tamen omnibus constitutionibus ecclesiarum arctioribus & laudabilioribus; injungentes episcopis, ut hæc ipsa decreta post sex mensium spatium in eorum civitatibus & dioecesibus publicari & ab omnibus observari curent. Decernentes etiam omnes, & singulas admonitiones, statuta, decreta, mandata in hac synodo facta, ordinata, & gesta, ac eorum promulgationem, ita omnes & singulos quos tangit afficere, ac si personaliter, & singulariter singulis ipsa notificata & intimata fuissent, eisdem notificamus, quod si quidquam contra admiserint, poenis ac mulctis
C in eis constitutis & aliis episcoporum arbitrio imponendis constringentur. Quæcunque vero in hac Metropolitana synodo acta, decretaque fuere, omni (qua decet) humilitate, reverentia, & obedientia, prudentiæ judicio, & authoritati SS. domini nostri papæ, atque sanctæ sedis apostolicæ constitutioni, & confirmationi supponimus.

Julius archiep. Amalph.
Ego Jo. L. episcopus Literensis consentiens subscripsi.
Ego Don Florianus ex can. reg. Lateranen. episc. Scalen. consentiens subscripsi.
Ego Thomás episcopus Minorensis.

D

FINIS.

